Suttantapiṭake Khuddakanikāye

Dhammapadapāḷiyā saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

DHAMMAPADAṬṬHAKATHĀ

(Paṭhamo bhāgo)

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

သုတ္တန္တပိဋကေ ခုဒ္ဒကနိကာယေ

ဓမ္မပဒပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ

(ပဌမော ဘာဂေါ)

မရမ္မရဋ္ဌေ သာသနိကပ္ပမုခဋ္ဌာန

မုဒ္ဒဏာယတနာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၃၆ မရမ္မဝဿေ ၁၃၅၄ ၁၉၉၂

Romanized from Myanmar version published in 1968

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 21

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

၂၀၈၁၀

သုတ္တန္တပိဋကေ ခုဒ္ဒကနိကာယေ

ဓမ္မပဒပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ

(ပဌမော ဘာဂေါ)

မရမ္မရဋ္ဌေ သာသနိကပ္ပမုခဋ္ဌာနေ

မုဒ္ဒဏယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၃၆ မရမ္မဝဿေ ၁၃၅၄ ၁၉၉၂

Dhammapadaṭṭhakathā

Paṭhamabhāga

Mātikā			Piṭṭhaṅka
Ganthārambhakathā	...	...	1

1. Yamakavagga

1.	Cakkhupālattheravatthu	...	...	2
2.	Maṭṭhakuṇḍalīvatthu	...	...	16
3.	Tissattheravatthu	...	...	25
4.	Kāḷayakkhinīvatthu	...	...	29
5.	Kosambakavatthu	...	...	34
6.	Mahākāḷattheravatthu	...	...	42
7.	Devadattavatthu	...	...	49
8.	Sāriputtattheravatthu	...	...	52
9.	Nandattheravatthu	...	...	73
10.	Cundasūkarikavatthu	...	...	80
11.	Dhammika-upāsakavatthu	...	...	83
12.	Devadattavatthu	...	...	86
13.	Sumanādevīvatthu	...	...	97
14.	Dvesahāyakabhikkhuvatthu	...	...	99

2. Appamādavagga

1.	Sāmāvatīvatthu	...	...	103
2.	Kumbhaghosakaseṭṭhivatthu	...	...	147
3.	Cūḷapanthakattheravatthu	...	...	153
4.	Bālanakkhattasaṅghuṭṭhavatthu	...	...	163
5.	Mahākassapattheravatthu	...	...	164

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ

ပဌမဘာဂ

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
ဂန္ထာရမ္ဘကထာ	....	....	၁

၁-ယမကဝဂ္ဂ

၁-စက္ခုပါလတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂
၂-မဋ္ဌကုဏ္ဍလီဝတ္ထု	....	....	၁၆
၃-တိဿတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၅
၄-ကာဠယက္ခိနီဝတ္ထု	....	....	၂၉
၅-ကောသမ္ဗကဝတ္ထု	....	....	၃၄
၆-မဟာကာဠတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၂
၇-ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု	....	....	၄၉
၈-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၅၂
၉-နန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၇၃
၁၀-စုန္ဒသူကရိကဝတ္ထု	....	....	၈၀
၁၁-ဓမ္မိကဥပါသကဝတ္ထု	....	....	၈၃
၁၂-ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု	....	....	၈၆
၁၃-သုမနာဒေဝီဝတ္ထု	....	....	၉၇
၁၄-ဒွေသဟာယကဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၉၉

၂-အပ္ပမာဒဝဂ္ဂ

၁-သာမာဝတီဝတ္ထု	....	....	၁၀၃
၂-ကုမ္ဘဃောသကသေဋ္ဌိဝတ္ထု	....	....	၁၄၇
၃-စူဠပန္ထကတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၁၅၃
၄-ဗာလနက္ခတ္တသံဃုဋ္ဌဝတ္ထု	....	...	၁၆၃
၅-မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၁၆၄

Mātikā			Piṭṭhaṅka
6. Pamattāpamattadvesahāyakavatthu	...	...	166
7. Maghavatthu	...	...	167
8. Aññatarabhikkhuvatthu	...	...	178
9. Nigamavāsitissattheravatthu	...	...	179

3. Cittavagga

1. Meghiyattheravatthu	...	...	182
2. Aññatarabhikkhuvatthu	...	...	183
3. Aññatara-ukkaṇṭhitabhikkhuvatthu	...	...	189
4. Saṁgharakkhitabhāgineyyattheravatthu	...	...	191
5. Cittahatthattheravatthu	...	...	194
6. Pañcasatabhikkhuvatthu	...	...	199
7. Pūtigattatissattheravatthu	...	...	202
8. Nandagopālakavatthu	...	...	205
9. Soreyyattheravatthu	...	...	207

4. Pupphavagga

1. Pathavikathāpasutapañcasatabhikkhuvatthu	...	...	212
2. Marīcikammaṭṭhānikattheravatthu	...	...	213
3. Viṭaṭūbhavatthu	...	...	214
4. Patipūjikakumārivatthu	...	...	229
5. Macchariyakosiyaseṭṭhivatthu	...	...	232
6. Pāveyyakājīvakavatthu	...	...	237
7. Chattapāṇi-upāsakavatthu	...	...	240
8. Visākhāvatthu	...	...	242
9. Ānandattherapañhāvatthu	...	...	265
10. Mahākassapattherapiṇḍapātadinnavatthu	...	...	268
11. Godhikattheraparinibbānavatthu	...	...	272
12. Garahadinnavatthu	...	...	275

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၆-ပမတ္တာပမတ္တဒွေသဟာယကဝတ္ထု	....	....	၁၆၆
၇-မဃဝတ္ထု	....	....	၁၆၇
၈-အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၁၇၈
၉-နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၁၇၉

၃-စိတ္တဝဂ္ဂ

၁-မေဃိယတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၁၈၂
၂-အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၁၈၃
၃-အညတရဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၁၈၉
၄-သံဃရက္ခိတဘာဂိနေယျတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၁၉၁
၅-စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၁၉၄
၆-ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၁၉၉
၇-ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၀၂
၈-နန္ဒဂေါပါလကဝတ္ထု	....	....	၂၀၅
၉-သောရေယျတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၀၇

၄-ပုပ္ဖဝဂ္ဂ

၁-ပထဝိကထာပသုတပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၂၁၂
၂-မရီစိကမ္မဋ္ဌာနိကတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၁၃
၃-ဝိဋဋူဘဝတ္ထု	....	....	၂၁၄
၄-ပတိပူဇိကကုမာရိဝတ္ထု	....	....	၂၂၉
၅-မစ္ဆရိယကောသိယသေဋ္ဌိဝတ္ထု	....	....	၂၃၂
၆-ပါဝေယျကာဇီဝကဝတ္ထု	....	....	၂၃၇
၇-ဆတ္တပါဏိဥပါသကဝတ္ထု	....	....	၂၄၀
၈-ဝိသာခါဝတ္ထု	....	....	၂၄၂
၉-အာနန္ဒတ္ထေရပဉှာဝတ္ထု	....	....	၂၆၅
၁၀-မဟာကဿပတ္ထေရပိဏ္ဍပါတဒိန္နဝတ္ထု	....	....	၂၆၈
၁၁-ဂေါဓိကတ္ထေရပရိနိဗ္ဗာနဝတ္ထု	....	....	၂၇၂
၁၂-ဂရဟဒိန္နဝတ္ထု	....	....	၂၇၅

Mātikā | Piṭṭhaṅka

5. Bālavagga

1. Aññatarapurisavatthu 282
2. Mahākassapattherasaddhivihārikavatthu 293
3. Ānandaseṭṭhivatthu 297
4. Gaṇṭhibhedakacoravatthu 299
5. Udāyittheravatthu 300
6. Tiṁsamattapāveyyakabhikkhuvatthu 301
7. Suppabuddhakuṭṭhivatthu 302
8. Kassakavatthu 304
9. Sumanamālākāravatthu 306
10. Uppalavaṇṇattherīvatthu 310
11. Jambukattheravatthu 313
12. Ahipetavatthu 320
13. Saṭṭhikūṭapetavatthu 323
14. Cittagahapativatthu 327
15. Vanavāsītissasāmaṇeravatthu 333

6. Paṇḍitavagga

1. Rādhattheravatthu 346
2. Assajipunabbasukavatthu 348
3. Channattheravatthu 350
4. Mahākappinattheravatthu 351
5. Paṇḍitasāmaṇeravatthu 359
6. Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu 371
7. Kāṇamātuvatthu 372
8. Pañcasatabhikkhuvatthu 375
9. Dhammikattheravatthu 377

မာတိကာ | ပိဋ္ဌက်

၅-ဗာလဝဂ္ဂ

၁-အညတရပုရိသဝတ္ထု ၂၈၂
၂-မဟာကဿပတ္ထေရသဒ္ဓိဝိဟာရိကဝတ္ထု ၂၉၃
၃-အာနန္ဒသေဋ္ဌိဝတ္ထု ၂၉၇
၄-ဂဏ္ဌိဘေဒကစောရဝတ္ထု ၂၉၉
၅-ဥဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု ၃၀၀
၆-တိံသမတ္တပါဝေယျကဘိက္ခုဝတ္ထု ၃၀၁
၇-သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိဝတ္ထု ၃၀၂
၈-ကဿကဝတ္ထု ၃၀၄
၉-သုမနမာလာကာရဝတ္ထု ၃၀၆
၁၀-ဥပ္ပလဝဏ္ဏတ္ထေရီဝတ္ထု ၃၁၀
၁၁-ဇမ္ဗုကတ္ထေရဝတ္ထု ၃၁၃
၁၂-အဟိပေတဝတ္ထု ၃၂၀
၁၃-သဋ္ဌိကူဋပေတဝတ္ထု ၃၂၃
၁၄-စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု ၃၂၇
၁၅-ဝနဝါသီတိဿသာမဏေရဝတ္ထု ၃၃၃

၆-ပဏ္ဍိတဝဂ္ဂ

၁-ရာဓတ္ထေရဝတ္ထု ၃၄၆
၂-အဿဇိပုနဗ္ဗသုကဝတ္ထု ၃၄၈
၃-ဆန္နတ္ထေရဝတ္ထု ၃၅၀
၄-မဟာကပ္ပိနတ္ထေရဝတ္ထု ၃၅၁
၅-ပဏ္ဍိတသာမဏေရဝတ္ထု ၃၅၉
၆-လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု ၃၇၁
၇-ကာဏမာတုဝတ္ထု ၃၇၂
၈-ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု ၃၇၅
၉-ဓမ္မိကတ္ထေရဝတ္ထု ၃၇၇

Mātikā			Piṭṭhaṅka
10. Dhammassavanavatthu	...	...	379
11. Pañcasata-āgantukabhikkhuvatthu	...	...	380

7. Arahantavagga

1. Jīvakapañhavatthu	...	...	382
2. Mahākassapattheravatthu	...	...	383
3. Belaṭṭhasīsattheravatthu	...	...	386
4. Anuruddhattheravatthu	...	...	387
5. Mahākaccāyanattheravatthu	...	...	389
6. Sāriputtattheravatthu	...	...	390
7. Kosambivāsītissattherasāmaṇeravatthu	...	...	392
8. Sāriputtattheravatthu	...	...	395
9. Khadiravaniyarevatattheravatthu	...	...	396
10. Aññatara-itthivatthu	...	...	403

8. Sahassavagga

1. Tambadāṭhikacoraghātakavatthu	...	...	405
2. Bāhiyadārucīriyattheravatthu	...	...	408
3. Kuṇḍalakesittherīvatthu	...	...	413
4. Anatthapucchakabrāhmaṇavatthu	...	...	418
5. Sāriputtattherassa mātulabrāhmaṇavatthu	...	...	420
6. Sāriputtattherassa bhāgineyyavatthu	...	...	421
7. Sāriputtattherassa sahāyakabrāhmaṇavatthu	...	...	422
8. Āyuvaḍḍhanakumāravatthu	...	...	423
9. Saṁkiccasāmaṇeravatthu	...	...	425
10. Khāṇukoṇḍaññattheravatthu	...	...	433
11. Sappadāsattheravatthu	...	...	434
12. Paṭācārātherīvatthu	...	...	437
13. Kisāgotamīvatthu	...	...	443
14. Bahuputtikattherīvatthu	...	...	446

Dhammapadaṭṭhakathāya paṭhamabhāge mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၁၀-ဓမ္မဿဝနဝတ္ထု	....	....	၃၇၉
၁၁-ပဉ္စသတအာဂန္တုကဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၈၀

၇-အရဟန္တဝဂ္ဂ

၁-ဇီဝကပဉှဝတ္ထု	....	....	၃၈၂
၂-မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၈၃
၃-ဗေလဋ္ဌသီသတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၈၆
၄-အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၈၇
၅-မဟာကစ္စာယနတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၈၉
၆-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၉၀
၇-ကောသမ္ဗိဝါသိတိဿတ္ထေရသာမဏေရဝတ္ထု		....	၃၉၂
၈-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၉၅
၉-ခဒိရဝနိယရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၉၆
၁၀-အညတရဣတ္ထိဝတ္ထု	....	....	၄၀၃

၈-သဟဿဝဂ္ဂ

၁-တမ္ဗဒါဌိကစောရဃာတကဝတ္ထု	....	....	၄၀၅
၂-ဗာဟိယဒါရုစီရိယတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၀၈
၃-ကုဏ္ဍလကေသိတ္ထေရီဝတ္ထု	....	....	၄၁၃
၄-အနတ္ထပုစ္ဆကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၄၁၈
၅-သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ မာတုလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု		....	၄၂၀
၆-သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဘာဂိနေယျဝတ္ထု	....	....	၄၂၁
၇-သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဟာယကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု		....	၄၂၂
၈-အာယုဝဍ္ဎနကုမာရဝတ္ထု	....	....	၄၂၃
၉-သံကိစ္စသာမဏေရဝတ္ထု	....	....	၄၂၅
၁၀-ခါဏုကောဏ္ဍညတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၃၃
၁၁-သပ္ပဒါသတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၃၄
၁၂-ပဋာစာရာထေရီဝတ္ထု	....	....	၄၃၇
၁၃-ကိသာဂေါတမီဝတ္ထု	....	....	၄၄၃
၁၄-ဗဟုပုတ္တိကတ္ထေရီဝတ္ထု	....	....	၄၄၆

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Khuddakanikāya

Dhammapadaṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Ganthārambhakathā

1. Mahāmohatamonaddhe, loke lokantadassinā.
   Yena saddhammapajjoto, jālito jalitiddhinā.

2. Tassa pāde namassitvā, Sambuddhassa sirīmato.
   Saddhammañcassa pūjetvā, katvā saṁghassa cañjaliṁ.

3. Taṁ taṁ kāraṇamāgamma, dhammādhammesu kovido.
   Sampattasaddhammapado[1], Satthā **Dhammapadaṁ** subhaṁ.

4. Desesi karuṇāvega - samussāhitamānaso.
   Yaṁ ve devamanussānaṁ, pītipāmojjavaḍḍhanaṁ.

5. Paramparābhatā tassa, nipuṇā **atthavaṇṇanā**.
   Yā Tambapaṇṇidīpamhi, dīpabhāsāya saṇṭhitā.

6. Na sādhayati sesānaṁ, sattānaṁ hitasampadaṁ.
   Appeva nāma sādheyya, sabbalokassa sā hitaṁ.

7. Iti āsīsamānena[2], dantena samacārinā.
   Kumārakassapenāhaṁ, therena thiracetasā.

8. Saddhammaṭṭhitikāmena, sakkaccaṁ abhiyācito.
   Taṁ bhāsaṁ ativitthāra - gatañca vacanakkamaṁ.

---

1. Sampannasaddhammapado (Syā)   2. Āsiṁsamānena (Sī, Syā)

ခုဒ္ဒကနိကာယ

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဂန္ထာရမ္ဘကထာ

၁။ မဟာမောဟတမောနဒ္ဓေ၊ လောကေ လောကန္တဒဿိနာ။
ယေန သဒ္ဓမ္မပဇ္ဇောတော၊ ဇာလိတော ဇလိတိဒ္ဓိနာ။

၂။ တဿ ပါဒေ နမဿိတွာ၊ သမ္ဗုဒ္ဓဿ သိရီမတော။
သဒ္ဓမ္မဉ္စဿ ပူဇေတွာ၊ ကတွာ သံဃဿ စဉ္ဇလိံ။

၃။ တံ တံ ကာရဏမာဂမ္မ၊ ဓမ္မာဓမ္မေသု ကောဝိဒေါ။
သမ္ပတ္တသဒ္ဓမ္မပဒေါ[1]၊ သတ္ထာ **ဓမ္မပဒံ** သုဘံ။

၄။ ဒေသေသိ ကရုဏာဝေဂ-သမုဿာဟိတမာနသော။
ယံ ဝေ ဒေဝမနုဿာနံ၊ ပီတိပါမောဇ္ဇဝဍ္ဎနံ။

၅။ ပရမ္ပရာဘတာ တဿ၊ နိပုဏာ **အတ္ထဝဏ္ဏနာ**။
ယာ တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပမှိ၊ ဒီပဘာသာယ သဏ္ဌိတာ။

၆။ န သာဓယတိ သေသာနံ၊ သတ္တာနံ ဟိတသမ္ပဒံ။
အပ္ပေဝ နာမ သာဓေယျ၊ သဗ္ဗလောကဿ သာ ဟိတံ။

၇။ ဣတိ အာသီသမာနေန[2]၊ ဒန္တေန သမစာရိနာ။
ကုမာရကဿပေနာဟံ၊ ထေရေန ထိရစေတသာ။

၈။ သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိကာမေန၊ သက္ကစ္စံ အဘိယာစိတော။
တံ ဘာသံ အတိဝိတ္ထာရ-ဂတဉ္စ ဝစနက္ကမံ။

၁-သမ္ပန္နသဒ္ဓမ္မပဒေါ (သျာ)   ၂-အာသိံသမာနေန (သီ၊ သျာ)

9. Pahāyāropayitvāna, tantibhāsaṁ manoramaṁ.
Gāthānaṁ byañjanapadaṁ, yaṁ tattha na vibhāvitaṁ.

10. Kevalaṁ taṁ vibhāvetvā, sesaṁ tameva atthato.
Bhāsantarena bhāsissaṁ, āvahanto vibhāvinaṁ.
Manaso pītipāmojjaṁ, atthadhammūpanissitanti.

---

1. Yamakavagga

1. Cakkhupālattheravatthu

**1. Manopubbaṅgamā dhammā, manoseṭṭhā manomayā.
Manasā ce paduṭṭhena, bhāsati vā karoti vā.
Tato naṁ dukkhamanveti, cakkaṁva vahato padanti—**

Ayaṁ dhammadesanā kattha bhāsitāti? Sāvatthiyaṁ. Kaṁ ārabbhāti? Cakkhupālattheraṁ.

Sāvatthiyaṁ kira Mahāsuvaṇṇo nāma kuṭumbiko ahosi aḍḍho mahaddhano mahābhogo aputtako. So ekadivasaṁ nhānatitthaṁ[1] gantvā nhatvā āgacchanto antarāmagge sampannapattasākhaṁ ekaṁ vanappatiṁ[2] disvā "ayaṁ mahesakkhāya devatāya pariggahito bhavissatī"ti tassa heṭṭhābhāgaṁ sodhāpetvā pākāraparikkhepaṁ kārāpetvā vālukaṁ[3] okirāpetvā dhajapaṭākaṁ ussāpetvā vanappatiṁ alaṅkaritvā añjaliṁ karitvā[4] "sace puttaṁ vā dhītaraṁ vā labheyyaṁ[5], tumhākaṁ mahāsakkāraṁ karissāmī"ti patthanaṁ katvā pakkāmi.

Athassa na cirasseva bhariyāya kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāsi. Sā gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā tassa ārocesi. So tassā gabbhassa parihāramadāsi. Sā dasamāsaccayena puttaṁ vijāyi. Taṁ nāmaggahaṇa-

1. Nahānatitthaṁ (Sī, Syā) 2. Vanasvatiṁ (Sī) 3. Vālikaṁ (Sī, Syā)
4. Padakkhiṇaṁ katvā (Ka) 5. Alaṅkaritvā puttaṁ vā dhītaraṁ vā labhitvā (Sī, Syā)

၉။ ပဟာယာရောပယိတွာန၊ တန္တိဘာသံ မနောရမံ။
ဂါထာနံ ဗျဉ္ဇနပဒံ၊ ယံ တတ္ထ န ဝိဘာဝိတံ။

၁၀။ ကေဝလံ တံ ဝိဘာဝေတွာ၊ သေသံ တမေဝ အတ္ထတော။
ဘာသန္တရေန ဘာသိဿံ၊ အာဝဟန္တော ဝိဘာဝိနံ။
မနသော ပီတိပါမောဇ္ဇံ၊ အတ္ထဓမ္မူပနိဿိတန္တိ။

၁-ယမကဝဂ္ဂ

၁-စက္ခုပါလတ္ထေရဝတ္ထု

**၁။ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ၊ မနောသေဋ္ဌာ မနောမယာ။
မနသာ စေ ပဒုဋ္ဌေန၊ ဘာသတိ ဝါ ကရောတိ ဝါ။
တတော နံ ဒုက္ခမန္ဝေတိ၊ စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒန္တိ—**

အယံ ဓမ္မဒေသနာ ကတ္ထ ဘာသိတာတိ? သာဝတ္ထိယံ။ ကံ အာရဗ္ဘာတိ? စက္ခုပါလတ္ထေရံ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ မဟာသုဝဏ္ဏော နာမ ကုဋုမ္ဗိကော အဟောသိ အဍ္ဍော မဟဒ္ဓနော မဟာဘောဂေါ အပုတ္တကော။ သော ဧကဒိဝသံ နှာနတိတ္ထံ[၁] ဂန္တွာ နှတွာ အာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ သမ္ပန္နပတ္တသာခံ ဧကံ ဝနပ္ပတိံ[၂] ဒိသွာ "အယံ မဟေသက္ခာယ ဒေဝတာယ ပရိဂ္ဂဟိတော ဘဝိဿတီ"တိ တဿ ဟေဋ္ဌာဘာဂံ သောဓာပေတွာ ပါကာရပရိက္ခေပံ ကာရာပေတွာ ဝါလုကံ[၃] ဩကိရာပေတွာ ဓဇပဋာကံ ဥဿာပေတွာ ဝနပ္ပတိံ အလင်္ကရိတွာ အဉ္ဇလိံ ကရိတွာ[၄] "သစေ ပုတ္တံ ဝါ ဓီတရံ ဝါ လဘေယျံ[၅]၊ တုမှာကံ မဟာသက္ကာရံ ကရိဿာမီ"တိ ပတ္ထနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။

အထဿ န စိရဿေဝ ဘရိယာယ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ တဿ အာရောစေသိ။ သော တဿာ ဂဗ္ဘဿ ပရိဟာရမဒါသိ။ သာ ဒသမာသစ္စယေန ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တံ နာမဂ္ဂဟဏ-

၁-နဟာနတိတ္ထံ (သီ၊ သျာ) ၂-ဝနသ္ပတိံ (သီ) ၃-ဝါလိကံ (သီ၊ သျာ)
၄-ပဒက္ခိဏံ ကတွာ (က) ၅-အလင်္ကရိတွာ ပုတ္တံ ဝါ ဓီတရံ ဝါ လဘိတွာ (သီ၊ သျာ)

divase seṭṭhi attanā pālitaṁ vanappatiṁ nissāya laddhattā tassa **Pāloti**[1] nāmaṁ akāsi. Sā aparabhāge aññampi puttaṁ labhi. Tassa **Cūḷapāloti** nāmaṁ katvā itarassa **Mahāpāloti** nāmaṁ akāsi. Te vayappatte gharabandhanena bandhiṁsu. Aparabhāge mātāpitaro kālamakaṁsu. Sabbampi vibhavaṁ itareyeva vicāriṁsu.

Tasmiṁ samaye Satthā pavattitavaradhammacakko anupubbenāgantvā Anāthapiṇḍikena mahāseṭṭhinā catupaṇṇāsakoṭidhanaṁ vissajjetvā kārite Jetavanamahāvihāre viharati mahājanaṁ saggamagge ca mokkhamagge ca patiṭṭhāpayamāno. Tathāgato hi mātipakkhato asītiyā, pitipakkhato asītiyāti dve-asītiñātikulasahassehi kārite Nigrodhamahāvihāre ekameva vassāvāsaṁ vasi, Anāthapiṇḍikena kārite Jetavanamahāvihāre ekūnapīsativassāni, Visākhāya sattavīsatikoṭidhanapariccāgena kārite Pubbārāme chabbassānīti dvinnaṁ kulānaṁ guṇamahattataṁ paṭicca Sāvatthiṁ nissāya pañcavīsativassāni vassāvāsaṁ vasi. Anāthapiṇḍikopi Visākhāpi mahā-upāsikā nibaddhaṁ divasassa dve vāre Tathāgatassa upaṭṭhānaṁ gacchanti, gacchantā ca "daharasāmaṇerā no hatthe olokessantī"ti tucchahatthā na gatapubbā. Purebhattaṁ gacchantā khādanīyabhojanīyādīni gahetvāva gacchanti, pacchābhattaṁ gacchantā pañca bhesajjāni aṭṭha ca pānāni. Nivesanesu pana tesaṁ dvinnaṁ dvinnaṁ bhikkhusahassānaṁ niccaṁ paññattāsanāneva honti. Annapānabhesajjesu yo yaṁ icchati, tassa taṁ yaticchitameva sampajjati. Tesu Anāthapiṇḍikena ekadivasampi Satthā pañhaṁ na pucchitapubbo. So kira "Tathāgato Buddhasukhumālo khattiya sukhumālo, 'bahūpakāro me gahapatī'ti mayhaṁ dhammaṁ desento kilameyyā"ti Satthari adhimattasinehena pañhaṁ na pucchati. Satthā pana tasmiṁ nisinnamatteyeva "ayaṁ seṭṭhi maṁ arakkhitabbaṭṭhāne rakkhati. Ahañhi kappasatasahassādhikāni cattāri asaṅkhyeyyāni alaṅkatapaṭiyattaṁ attano sīsaṁ chinditvā akkhīni uppāṭetvā hadayamaṁsaṁ uppāṭetvā pāṇasamaṁ puttadāraṁ pariccajitvā pāramiyo pūrento paresaṁ dhammadesanatthameva pūresiṁ. Esa maṁ arakkhitabbaṭṭhāne rakkkhatī"ti ekaṁ dhammadesanaṁ kathetiyeva[2].

---

1. Pālitoti (Sī)   2. Kathesiyeva (Syā)

ဒိဝသေ သေဋ္ဌိ အတ္တနာ ပါလိတံ ဝနပ္ပတိံ နိဿာယ လဒ္ဓတ္တာ တဿ **ပါလော**တိ[၁] နာမံ အကာသိ။ သာ အပရဘာဂေ အညမ္ပိ ပုတ္တံ လဘိ။ တဿ **စူဠပါလော**တိ နာမံ ကတွာ ဣတရဿ **မဟာပါလော**တိ နာမံ အကာသိ။ တေ ဝယပ္ပတ္တေ ဃရဗန္ဓနေန ဗန္ဓိံသု။ အပရဘာဂေ မာတာပိတရော ကာလမကံသု။ သဗ္ဗမ္ပိ ဝိဘဝံ ဣတရေယေဝ ဝိစာရိံသု။

တသ္မိံ သမယေ သတ္ထာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော အနုပုဗ္ဗေနာဂန္တွာ အနာထပိဏ္ဍိကေန မဟာသေဋ္ဌိနာ စတုပဏ္ဏာသကောဋိဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကာရိတေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ ဝိဟရတိ မဟာဇနံ သဂ္ဂမဂ္ဂေ စ မောက္ခမဂ္ဂေ စ ပတိဋ္ဌာပယမာနော။ တထာဂတော ဟိ မာတိပက္ခတော အသီတိယာ, ပိတိပက္ခတော အသီတိယာတိ ဒွေအသီတိဉာတိကုလသဟဿေဟိ ကာရိတေ နိဂြောဓမဟာဝိဟာရေ ဧကမေဝ ဝဿာဝါသံ ဝသိ၊ အနာထပိဏ္ဍိကေန ကာရိတေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ ဧကူနဝီသတိဝဿာနိ, ဝိသာခါယ သတ္တဝီသတိကောဋိဓနပရိစ္စာဂေန ကာရိတေ ပုဗ္ဗာရာမေ ဆဗ္ဗဿာနီတိ ဒွိန္နံ ကုလာနံ ဂုဏမဟတ္တတံ ပဋိစ္စ သာဝတ္ထိံ နိဿာယ ပဉ္စဝီသတိဝဿာနိ ဝဿာဝါသံ ဝသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကောပိ ဝိသာခါပိ မဟာဥပါသိကာ နိဗဒ္ဓံ ဒိဝသဿ ဒွေ ဝါရေ တထာဂတဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဂစ္ဆန္တာ စ "ဒဟရသာမဏေရာ နော ဟတ္ထေ ဩလောကေဿန္တီ"တိ တုစ္ဆဟတ္ထာ န ဂတပုဗ္ဗာ။ ပုရေဘတ္တံ ဂစ္ဆန္တာ ခါဒနီယဘောဇနီယာဒီနိ ဂဟေတွာဝ ဂစ္ဆန္တိ၊ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဂစ္ဆန္တာ ပဉ္စ ဘေသဇ္ဇာနိ အဋ္ဌ စ ပါနာနိ။ နိဝေသနေသု ပန တေသံ ဒွိန္နံ ဒွိန္နံ ဘိက္ခုသဟဿာနံ နိစ္စံ ပညတ္တာသနာနေဝ ဟောန္တိ။ အန္နပါနဘေသဇ္ဇေသု ယော ယံ ဣစ္ဆတိ၊ တဿ တံ ယထိစ္ဆိတမေဝ သမ္ပဇ္ဇတိ။ တေသု အနာထပိဏ္ဍိကေန ဧကဒိဝသမ္ပိ သတ္ထာ ပဉှံ န ပုစ္ဆိတပုဗ္ဗော။ သော ကိရ "တထာဂတော ဗုဒ္ဓသုခုမာလော ခတ္တိယသုခုမာလော၊ 'ဗဟူပကာရော မေ ဂဟပတီ'တိ မယှံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ကိလမေယျာ"တိ သတ္ထရိ အဓိမတ္တသိနေဟေန ပဉှံ န ပုစ္ဆတိ။ သတ္ထာ ပန တသ္မိံ နိသိန္နမတ္တေယေဝ "အယံ သေဋ္ဌိ မံ အရက္ခိတဗ္ဗဋ္ဌာနေ ရက္ခတိ။ အဟဉှိ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ အတ္တနော သီသံ ဆိန္ဒိတွာ အက္ခီနိ ဥပ္ပါဋေတွာ ဟဒယမံသံ ဥပ္ပါဋေတွာ ပါဏသမံ ပုတ္တဒါရံ ပရိစ္စဇိတွာ ပါရမိယော ပူရေန္တော ပရေသံ ဓမ္မဒေသနတ္ထမေဝ ပူရေသိံ။ သော မံ အရက္ခိတဗ္ဗဋ္ဌာနေ ရက္ခတီ"တိ ဧကံ ဓမ္မဒေသနံ ကထေတိယေဝ[၂]။

၁-ပါလိတောတိ (သီ)   ၂-ကထေသိယေဝ (သျာ)

Tadā Sāvatthiyaṁ satta manusssakoṭiyo vasanti, tesu Satthu dhammakathaṁ sutvā pañcakoṭimattā manussā ariyasāvakā jātā, dvekoṭimattā manussā puthujjanā. Tesu ariyasāvakānaṁ dveyeva kiccāni ahesuṁ—purebhattaṁ dānaṁ denti, pacchābhattaṁ gandhamālādihatthā vatthabhesajjapānakādīni gāhāpetvā dhammassavanatthāya gacchanti. Athekadivasaṁ Mahāpālo ariyasāvake gandhamālādihatthe vihāraṁ gacchante disvā “ayaṁ mahājano kuhiṁ gacchatī”ti pucchitvā “dhammassavanāyā”ti sutvā “ahampi gamissāmī”ti gantvā Satthāraṁ vanditvā parisapariyante nisīdi.

Buddhā ca nāma dhammaṁ desentā saraṇasīlapabbajjādīnaṁ upanissayaṁ oloketvā ajjhāsayavasena dhammaṁ desenti, tasmā taṁ divasaṁ Satthā tassa upanissayaṁ oloketvā dhammaṁ desento anupubbikathaṁ kathesi. Seyyathidaṁ? Dānakathaṁ sīlakathaṁ saggakathaṁ kāmānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesaṁ nekkhamme ānisaṁsaṁ pakāsesi. Taṁ sutvā Mahāpālo kuṭumbiko cintesi “paralokaṁ gacchantaṁ puttadhītaro vā bhātaro vā bhogā vā nānugacchanti, sarīrampi attanā saddhiṁ na gacchati, kiṁ me gharāvāsena pabbajissāmī”ti. So desanāpariyosāne Satthāraṁ upasaṅkamitvā pabbajjaṁ yāci. Atha naṁ Satthā “atthi[1] te koci āpucchitabbayuttako ñātī”ti āha. Kaniṭṭhabhātā me atthi bhanteti. Tena hi taṁ āpucchāhīti. So “sādhū”tisampaṭicchitvā Satthāraṁ vanditvā gehaṁ gantvā kaniṭṭhaṁ pakkosāpetvā “tāta yaṁ mayhaṁ imasmiṁ gehe[2] saviññāṇakampi aviññāṇakampi dhanaṁ kiñci atthi, sabbaṁ taṁ tava bhāro, paṭipajjāhi nan”ti. “Tumhe pana kiṁ karissathā”ti[3] āha. Ahaṁ Satthu santike pabbajissāmīti. Kiṁ kathesi bhātika, tvaṁ me mātari matāya mātā viya, pitari mate pitā viya laddho, gehe te mahāvibhavo, sakkā gehaṁ ajjhāvasanteheva[4] puññāni kātuṁ, mā evaṁ karitthāti. Tāta ahaṁ Satthu dhammadesanaṁ sutvā gharāvāse vasituṁ na sakkomi. Satthārā hi atisaṇhasukhumaṁ tilakkhaṇaṁ āropetvā ādimajjhapariyosānakalyāṇo dhammo desito, na sakkā so agāramajjhe vasantena

1. Natthi (Sī, Syā)
2. Yaṁ imasmiṁ kule (Sī, Syā)
3. Tumhe pana sāmīti (Syā), tumhe pana kiṁ sāmīti (Sī)
4. Gehe ajjhāvasanteyeva (Ka)

တဒါ သာဝတ္ထိယံ သတ္တ မနုဿကောဋိယော ဝသန္တိ။ တေသု သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ ပဉ္စကောဋိမတ္တာ မနုဿာ အရိယသာဝကာ ဇာတာ၊ ဒွေကောဋိမတ္တာ မနုဿာ ပုထုဇ္ဇနာ။ တေသု အရိယသာဝကာနံ ဒွေယေဝ ကိစ္စာနိ အဟေသုံ—ပုရေဘတ္တံ ဒါနံ ဒေန္တိ၊ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထာ ဝတ္ထဘေသဇ္ဇပါနကာဒီနိ ဂါဟာပေတွာ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တိ။ အထေကဒိဝသံ မဟာပါလော အရိယသာဝကေ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထေ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ “အယံ မဟာဇနော ကုဟိံ ဂစ္ဆတီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဓမ္မဿဝနာယာ”တိ သုတွာ “အဟမ္ပိ ဂမိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပရိသပရိယန္တေ နိသီဒိ။

ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဓမ္မံ ဒေသေန္တာ သရဏသီလပဗ္ဗဇ္ဇာဒီနံ ဥပနိဿယံ ဩလောကေတွာ အဇ္ဈာသယဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ၊ တသ္မာ တံ ဒိဝသံ သတ္ထာ တဿ ဥပနိဿယံ ဩလောကေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော အနုပုဗ္ဗိကထံ ကထေသိ။ သေယျထိဒံ? ဒါနကထံ သီလကထံ သဂ္ဂကထံ ကာမာနံ အာဒီနဝံ ဩကာရံ သံကိလေသံ နေက္ခမ္မေ အာနိသံသံ ပကာသေသိ။ တံ သုတွာ မဟာပါလော ကုဋုမ္ဗိကော စိန္တေသိ “ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တံ ပုတ္တဓီတရော ဝါ ဘာတရော ဝါ ဘောဂါ ဝါ နာနုဂစ္ဆန္တိ၊ သရီရမ္ပိ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ န ဂစ္ဆတိ၊ ကိံ မေ ဃရာဝါသေန ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။ သော ဒေသနာပရိယောသာနေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ အထ နံ သတ္ထာ “အတ္ထိ[1] တေ ကောစိ အာပုစ္ဆိတဗ္ဗယုတ္တကော ဉာတီ”တိ အာဟ။ ကနိဋ္ဌဘာတာ မေ အတ္ထိ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ တံ အာပုစ္ဆာဟီတိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဂေဟံ ဂန္တွာ ကနိဋ္ဌံ ပက္ကောသာပေတွာ “တာတ ယံ မယှံ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ[2] သဝိညာဏကမ္ပိ အဝိညာဏကမ္ပိ ဓနံ ကိဉ္စိ အတ္ထိ၊ သဗ္ဗံ တံ တဝ ဘာရော၊ ပဋိပဇ္ဇာဟိ နန်”တိ။ “တုမှေ ပန ကိံ ကရိဿထာ”တိ[3] အာဟ။ အဟံ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ ကိံ ကထေသိ ဘာတိက၊ တွံ မေ မာတရိ မတာယ မာတာ ဝိယ, ပိတရိ မတေ ပိတာ ဝိယ လဒ္ဓေါ၊ ဂေဟေ တေ မဟာဝိဘဝေါ၊ သက္ကာ ဂေဟံ အဇ္ဈာဝသန္တေဟေဝ[4] ပုညာနိ ကာတုံ၊ မာ ဧဝံ ကရိတ္ထာတိ။ တာတ အဟံ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဃရာဝါသေ ဝသိတုံ န သက္ကောမိ။ သတ္ထာရာ ဟိ အတိသဏှသုခုမံ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာနကလျာဏော ဓမ္မော ဒေသိတော၊ န သက္ကာ သော အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တေန

၁-နတ္ထိ (သီ၊ သျာ)
၂-ယံ ဣမသ္မိံ ကုလေ (သီ၊ သျာ)
၃-တုမှေ ပန သာမီတိ (သျာ)၊ တုမှေ ပန ကိံ သာမီတိ (သီ)
၄-ဂေဟေ အဇ္ဈာဝသန္တေယေဝ (က)

pūretuṁ pabbajissāmi tātāti. Bhātika taruṇāyeva tāva’ttha, mahallakakāle pabbajissathāti. “Tāta mahallakassa hi attano hatthapādāpi anassavā honti, na attano vase vattanti, kimaṅgaṁ[1] pana ñātakā, svāhaṁ tava kathaṁ na karomi, samaṇapaṭipattiṁ yeva pūressāmi,

Jarājajjaritā honti, hatthapādā anassavā.
Yassa so vihatatthāmo, kathaṁ dhammaṁ carissati.

Pabbajissāmevāhaṁ tātā”ti tassa viravantasseva Satthu santikaṁ gantvā pabbajjaṁ yācitvā laddhapabbajjūpasampado ācariyupajjhāyānaṁ santike pañca vassāni vasitvā vuṭṭhavasso pavāretvā Satthāramupasaṅkamitvā vanditvā pucchi “bhante imasmiṁ sāsane kati dhurānī”ti. Ganthadhuraṁ vipassanādhuranti dveyeva dhurāni bhikkhūti. Katamaṁ pana bhante ganthadhuraṁ, katamaṁ vipassanādhuranti. Attano paññānurūpena ekaṁ vā dve vā nikāye sakalaṁ vā pana tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā tassa dhāraṇaṁ kathanaṁ vācananti idaṁ **ganthadhuraṁ** nāma, sallahukavuttino pana pantasenāsanābhiratassa attabhāve khayavayaṁ paṭṭhapetvā sātaccakiriyavasena vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaggahaṇanti idaṁ **vipassanādhuraṁ** nāmāti. Bhante ahaṁ mahallakakāle pabbajito ganthadhuraṁ pūretuṁ na sakkhissāmi, vipassanādhuraṁ pana pūressāmi, kammaṭṭhānaṁ me kathethāti. Athassa Satthā yāva arahattaṁ kammaṭṭhānaṁ kathesi.

So Satthāraṁ vanditvā attanā sahagāmino bhikkhū pariyesanto saṭṭhi bhikkhū labhitvā tehi saddhiṁ nikkhamitvā vīsayojanasatamaggaṁ[2] gantvā ekaṁ mahantaṁ paccantagāmaṁ patvā tattha saparivāro piṇḍāya pāvisi. Manussā vattasampanne bhikkhū disvāva pasannacittā āsanāni paññāpetvā nisīdāpetvā paṇītenāhārena parivisitvā “bhante kuhiṁ ayyā gacchantī”ti pucchitvā “yathāphāsukaṭṭhānaṁ upāsakā”ti vutte paṇḍitā manussā “vassāvāsaṁ senāsanaṁ pariyesanti bhadantā”ti ñatvā “bhante sace ayyā imaṁ temāsaṁ idha vaseyyuṁ, mayaṁ saraṇesu patiṭṭhāya sīlāni gaṇheyyāmā”ti āhaṁsu. Tepi “mayaṁ imāni kulāni nissāya bhavanissaraṇaṁ karissāmā”ti adhivāsesuṁ.

1. Kimaṅga(Sī) 2. Vīsaṁ yojanasataṁ maggaṁ (Sī)

ပူရေတုံ၊ ပဗ္ဗဇိဿာမိ တာတာတိ။ ဘာတိက တရုဏာယေဝ တာဝ’တ္ထ၊ မဟလ္လကကာလေ ပဗ္ဗဇိဿထာတိ။ “တာတ မဟလ္လကဿ ဟိ အတ္တနော ဟတ္ထပါဒါပိ အနဿဝါ ဟောန္တိ၊ န အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တန္တိ၊ ကိမင်္ဂံ[၁] ပန ဉာတကာ၊ သွာဟံ တဝ ကထံ န ကရောမိ၊ သမဏပဋိပတ္တိံယေဝ ပူရေဿာမိ၊

ဇရာဇဇ္ဇရိတာ ဟောန္တိ၊ ဟတ္ထပါဒါ အနဿဝါ။
ယဿ သော ဝိဟတတ္ထာမော၊ ကထံ ဓမ္မံ စရိဿတိ။

ပဗ္ဗဇိဿာမေဝါဟံ တာတာ”တိ တဿ ဝိရဝန္တဿေဝ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ လဒ္ဓပဗ္ဗဇ္ဇူပသမ္ပဒေါ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ သန္တိကေ ပဉ္စ ဝဿာနိ ဝသိတွာ ဝုတ္ထဝဿော ပဝါရေတွာ သတ္ထာရမုပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ သာသနေ ကတိ ဓုရာနီ”တိ။ ဂန္ထဓုရံ ဝိပဿနာဓုရန္တိ ဒွေယေဝ ဓုရာနိ ဘိက္ခူတိ။ ကတမံ ပန ဘန္တေ ဂန္ထဓုရံ၊ ကတမံ ဝိပဿနာဓုရန္တိ။ အတ္တနော ပညာနုရူပေန ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ နိကာယေ သကလံ ဝါ ပန တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ တဿ ဓာရဏံ ကထနံ ဝါစနန္တိ ဣဒံ **ဂန္ထဓုရံ** နာမ၊ သလ္လဟုကဝုတ္တိနော ပန ပန္တသေနာသနာဘိရတဿ အတ္တဘာဝေ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေတွာ သာတစ္စကိရိယဝသေန ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တဂ္ဂဟဏန္တိ ဣဒံ **ဝိပဿနာဓုရံ** နာမာတိ။ ဘန္တေ အဟံ မဟလ္လကကာလေ ပဗ္ဗဇိတော ဂန္ထဓုရံ ပူရေတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဝိပဿနာဓုရံ ပန ပူရေဿာမိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ မေ ကထေထာတိ။ အထဿ သတ္ထာ ယာဝ အရဟတ္တံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေသိ။

သော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနာ သဟဂါမိနော ဘိက္ခူ ပရိယေသန္တော သဋ္ဌိ ဘိက္ခူ လဘိတွာ တေဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတွာ ဝီသယောဇနသတမဂ္ဂံ[၂] ဂန္တွာ ဧကံ မဟန္တံ ပစ္စန္တဂါမံ ပတွာ တတ္ထ သပရိဝါရော ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ မနုဿာ ဝတ္တသမ္ပန္နေ ဘိက္ခူ ဒိသွာဝ ပသန္နစိတ္တာ အာသနာနိ ပညာပေတွာ နိသီဒါပေတွာ ပဏီတေနာဟာရေန ပရိဝိသိတွာ “ဘန္တေ ကုဟိံ အယျာ ဂစ္ဆန္တီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ယထာဖာသုကဋ္ဌာနံ ဥပါသကာ”တိ ဝုတ္တေ ပဏ္ဍိတာ မနုဿာ “ဝဿာဝါသံ သေနာသနံ ပရိယေသန္တိ ဘဒန္တာ”တိ ဉတွာ “ဘန္တေ သစေ အယျာ ဣမံ တေမာသံ ဣဓ ဝသေယျုံ၊ မယံ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ သီလာနိ ဂဏှေယျာမာ”တိ အာဟံသု။ တေပိ “မယံ ဣမာနိ ကုလာနိ နိဿာယ ဘဝနိဿရဏံ ကရိဿာမာ”တိ အဓိဝါသေသုံ။

၁-ကိမင်္ဂ (သီ) ၂-ဝီသံ ယောဇနသတံ မဂ္ဂံ (သီ)

Manussā tesaṁ paṭiññaṁ gahetvā vihāraṁ paṭijaggitvā rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni sampādetvā adaṁsu. Te nibaddhaṁ tameva gāmaṁ piṇḍāya pavisanti. Atha ne eko vejjo upasaṅkamitvā “bhante bahūnaṁ vasanaṭṭhāne aphāsukampi nāma hoti, tasmiṁ uppanne mayhaṁ katheyyātha, bhesajjaṁ karissāmī”ti pavāresi. Thero vassūpanāyikadivase te bhikkhū āmantetvā pucchi “āvuso imaṁ temāsaṁ katihi iriyāpathehi vītināmessathā”ti. Catūhi bhanteti. Kiṁ panetaṁ āvuso patirūpaṁ, nanu appamattehi bhavitabbaṁ. Mayaṁ hi dharamānakassa Buddhassa santikā kammaṭṭhānaṁ gahetvā āgatā, Buddhā ca nāma na sakkā pamādena[1] ārādhetuṁ, kalyāṇajjhāsayena te vo ārādhetabbā. Pamattassa ca nāma cattāro apāyā sakagehasadisā, appamattā hothāvusoti. Kiṁ tumhe pana bhanteti. Ahaṁ tīhi iriyāpathehi vītināmessāmi, piṭṭhiṁ na pasāressāmi āvusoti. Sādhu bhante appamattā hothāti.

Atha therassa niddaṁ anokkamantassa paṭhamamāse atikkante majjhimamāse sampatte akkhirogo uppajji. Chiddaghaṭato udakadhārā viya akkhīhi assudhārā paggharanti. So sabbarattiṁ samaṇadhammaṁ katvā aruṇuggamane gabbhaṁ pavisitvā nisīdi. Bhikkhū bhikkhācāravelāya therassa santikaṁ gantvā “bhikkhācāravelā bhante”ti āhaṁsu. Tena hi āvuso gaṇhatha pattacīvaranti. Attano pattacīvaraṁ gāhāpetvā nikkhami. Bhikkhū tassa akkhīhi assūni paggharante disvā “kimetaṁ bhante”ti pucchiṁsu. Akkhīni me āvuso vātā vijjhantīti. Nanu bhante vejjena pavāritamhā, tassa kathemāti. Sādhāvusoti. Te vejjassa kathayiṁsu. So telaṁ pacitvā pesesi. Thero nāsāya telaṁ āsiñcanto nisinnakova āsañcitvā antogāmaṁ pāvisi. Vejjo taṁ disvā āha “bhante ayyassa kira akkhīni vāto vijjhatī”ti. Āma upāsakāti. Bhante mayā telaṁ pacitvā pesitaṁ, nāsāya vo telaṁ āsittanti. Āma upāsakāti. Idāni kīdisanti. Rujjateva upāsakāti. Vejjo “mayā ekavāreneva vūpasamanasamatthaṁ telaṁ pahitaṁ, kiṁ nu kho rogo na vūpasanto”ti cintetvā “bhante nisīditvā vo telaṁ āsittaṁ, nipajjitvā”ti pucchi. Thero tuṇhī ahosi, punappunaṁ pucchiyamānopi na kathesi. So “vihāraṁ gantvā

---

1. Sāṭheyyena (Sī), saṭhena (Syā)

မနုဿာ တေသံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ဝိဟာရံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါ-
ဋ္ဌာနာနိ သမ္ပာဒေတွာ အဒံသု။ တေ နိဗဒ္ဓံ တမေဝ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တိ။
အထ နေ ဧကော ဝေဇ္ဇော ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ ဗဟူနံ ဝသနဋ္ဌာနေ
အဖာသုကမ္ပိ နာမ ဟောတိ၊ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ မယှံ ကထေယျာထ၊ ဘေသဇ္ဇံ
ကရိဿာမီ”တိ ပဝါရေသိ။ ထေရော ဝဿူပနာယိကဒိဝသေ တေ ဘိက္ခူ
အာမန္တေတွာ ပုစ္ဆိ “အာဝုသော ဣမံ တေမာသံ ကတိဟိ ဣရိယာပထေဟိ
ဝီတိနာမေဿထာ”တိ။ စတူဟိ ဘန္တေတိ။ ကိံ ပနေတံ အာဝုသော ပတိရူပံ၊
နနု အပ္ပမတ္တေဟိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ မယံ ဟိ ဓရမာနကဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကာ ကမ္မဋ္ဌာနံ
ဂဟေတွာ အာဂတာ၊ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ န သက္ကာ ပမာဒေန[1] အာရာဓေတုံ၊
ကလျာဏဇ္ဈာသယေန တေ ဝေါ အာရာဓေတဗ္ဗာ။ ပမတ္တဿ စ နာမ စတ္တာရော
အပါယာ သကဂေဟသဒိသာ၊ အပ္ပမတ္တာ ဟောထာဝုသောတိ။ ကိံ တုမှေ
ပန ဘန္တေတိ။ အဟံ တီဟိ ဣရိယာပထေဟိ ဝီတိနာမေဿာမိ၊ ပိဋ္ဌိံ န ပသာ-
ရေဿာမိ အာဝုသောတိ။ သာဓု ဘန္တေ အပ္ပမတ္တာ ဟောထာတိ။

အထ ထေရဿ နိဒ္ဒံ အနောက္ကမန္တဿ ပဌမမာသေ အတိက္ကန္တေ မဇ္ဈိမ-
မာသေ သမ္ပတ္တေ အက္ခိရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဆိဒ္ဒဃဋတော ဥဒကဓာရာ ဝိယ အက္ခီဟိ
အဿုဓာရာ ပဂ္ဃရန္တိ။ သော သဗ္ဗရတ္တိံ သမဏဓမ္မံ ကတွာ အရုဏုဂ္ဂမနေ ဂဗ္ဘံ
ပဝိသိတွာ နိသီဒိ။ ဘိက္ခူ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ
“ဘိက္ခာစာရဝေလာ ဘန္တေ”တိ အာဟံသု။ တေန ဟိ အာဝုသော ဂဏှထ ပတ္တ-
စီဝရန္တိ။ အတ္တနော ပတ္တစီဝရံ ဂါဟာပေတွာ နိက္ခမိ။ ဘိက္ခူ တဿ အက္ခီဟိ
အဿူနိ ပဂ္ဃရန္တေ ဒိသွာ “ကိမေတံ ဘန္တေ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ အက္ခီနိ မေ အာဝုသော
ဝါတာ ဝိဇ္ဈန္တီတိ။ နနု ဘန္တေ ဝေဇ္ဇေန ပဝါရိတမှာ၊ တဿ ကထေမာတိ။
သာဓာဝုသောတိ။ တေ ဝေဇ္ဇဿ ကထယိံသု။ သော တေလံ ပစိတွာ ပေသေသိ။
ထေရော နာသာယ တေလံ အာသိဉ္စန္တော နိသိန္နကောဝ အာသိဉ္စိတွာ အန္တော-
ဂါမံ ပါဝိသိ။ ဝေဇ္ဇော တံ ဒိသွာ အာဟ “ဘန္တေ အယျဿ ကိရ အက္ခီနိ
ဝါတော ဝိဇ္ဈတီ”တိ။ အာမ ဥပါသကာတိ။ ဘန္တေ မယာ တေလံ ပစိတွာ
ပေသိတံ၊ နာသာယ ဝေါ တေလံ အာသိတ္တန္တိ။ အာမ ဥပါသကာတိ။ ဣဒါနိ
ကီဒိသန္တိ။ ရုဇ္ဇတေဝ ဥပါသကာတိ။ ဝေဇ္ဇော “မယာ ဧကဝါရေနေဝ ဝူပသမန-
သမတ္ထံ တေလံ ပဟိတံ၊ ကိံ နု ခေါ ရောဂေါ န ဝူပသန္တော”တိ စိန္တေတွာ
“ဘန္တေ နိသီဒိတွာ ဝေါ တေလံ အာသိတ္တံ၊ နိပဇ္ဇိတွာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ထေရော တုဏှီ
အဟောသိ၊ ပုနပ္ပုနံ ပုစ္ဆိယမာနောပိ န ကထေသိ။ သော “ဝိဟာရံ ဂန္တွာ

၁-သာဌေယျေန (သီ)၊ သဌေန (သျာ)

therassa vasanaṭṭhānaṁ olokessāmī”ti cintetvā “tena hi bhante gacchathā”ti theraṁ vissajjetvā vihāraṁ gantvā therassa vasanaṭṭhānaṁ olokento caṅkamananisīdanaṭṭhānameva disvā sayanaṭṭhānaṁ adisvā “bhante nisinnehi vo āsittaṁ, nipannehī”ti pucchi. Thero tuṇhī ahosi. “Mā bhante evaṁ karittha, samaṇadhammo nāma sarīraṁ yāpentena[1] sakkā kātuṁ, nipajjitvā āsiñcathā”ti punappunaṁ yāci. “Gaccha tvaṁ tāvāvuso, mantetvā jānissāmī”ti vejjaṁ uyyojesi. Therassa ca tattha neva ñātī, na sālohitā atthi, kena saddhiṁ manteyya? Karajakāyena pana saddhiṁ mantento “vadehi tāva āvuso Pālita, tvaṁ kiṁ akkhīni olokessasi, udāhu Buddhasāsanaṁ. Anamataggasmiṁ hi saṁsāravaṭṭe tava akkhikāṇassa[2] gaṇanā nāma natthi, anekāni pana Buddhasatāni Buddhasahassāni atītāni. Tesu te ekabuddhopi na pariciṇṇo[3], idāni imaṁ antovassaṁ tayo māse na nipajjissāmīti temāsaṁ nibaddhavīriyaṁ karissāmi[4]. Tasmā te cakkhūni nassantu vā bhijjantu vā, Buddhasāsanameva dhārehi, mā cakkhūnī”ti bhūtakāyaṁ ovadanto imā gāthāyo abhāsi—

“Cakkhūni hāyantu[5] mamāyitāni,
Sotāni hāyantu tatheva kāyo.
Sabbampidaṁ hāyatu dehanissitaṁ,
Kiṁ kāraṇā Pālita tvaṁ pamajjasi.

Cakkhūni jīrantu mamāyitāni,
Sotāni jīrantu tatheva kāyo.
Sabbampidaṁ jīratu dehanissitaṁ,
Kiṁkāraṇā Pālita tvaṁ pamajjasi.

Cakkhūni bhijjantu mamāyitāni,
Sotāni bhijjantu tatheva kāyo.
Sabbampidaṁ bhijjatu dehanissitaṁ,
Kiṁ kāraṇā Pālita tvaṁ pamajjasī”ti.

1. Sarīre yāpente (Sī, Syā)
2. Anakkhikakālassa (Sī)
3. Na paricchinno (Ka)
4. Te mānasaṁ baddhaṁ (Sī, Syā)
5. Hāyanti (Sī)

ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဩလောကေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “တေန ဟိ ဘန္တေ ဂစ္ဆထာ”တိ ထေရံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တော စင်္ကမနနိသီဒနဋ္ဌာနမေဝ ဒိသွာ သယနဋ္ဌာနံ အဒိသွာ “ဘန္တေ နိသိန္နေဟိ ဝေါ အာသိတ္တံ၊ နိပန္နေဟီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ထေရော တုဏှီ အဟောသိ။ “မာ ဘန္တေ ဧဝံ ကရိတ္ထ၊ သမဏဓမ္မော နာမ သရီရံ ယာပေန္တေန[၁] သက္ကာ ကာတုံ၊ နိပဇ္ဇိတွာ အာသိဉ္စထာ”တိ ပုနပ္ပုနံ ယာစိ။ “ဂစ္ဆ တွံ တာဝါဝုသော၊ မန္တေတွာ ဇာနိဿာမီ”တိ ဝေဇ္ဇံ ဥယျောဇေသိ။ ထေရဿ စ တတ္ထ နေဝ ဉာတီ၊ န သာလောဟိတာ အတ္ထိ၊ ကေန သဒ္ဓိံ မန္တေယျ? ကရဇ-ကာယေန ပန သဒ္ဓိံ မန္တေန္တော “ဝဒေဟိ တာဝ အာဝုသော ပါလိတ၊ တွံ ကိံ အက္ခီနိ ဩလောကေဿသိ၊ ဥဒါဟု ဗုဒ္ဓသာသနံ။ အနမတဂ္ဂသ္မိံ ဟိ သံသာရ-ဝဋ္ဋေ တဝ အက္ခိကာဏဿ[၂] ဂဏနာ နာမ နတ္ထိ၊ အနေကာနိ ပန ဗုဒ္ဓသတာနိ ဗုဒ္ဓသဟဿာနိ အတီတာနိ။ တေသု တေ ဧကဗုဒ္ဓေါပိ န ပရိစိဏ္ဏော[၃]၊ ဣဒါနိ ဣမံ အန္တောဝဿံ တယော မာသေ န နိပဇ္ဇိဿာမီတိ တေမာသံ နိဗဒ္ဓဝီရိယံ ကရိဿာမိ[၄]။ တသ္မာ တေ စက္ခူနိ နဿန္တု ဝါ ဘိဇ္ဇန္တု ဝါ၊ ဗုဒ္ဓသာသနမေဝ ဓာရေဟိ၊ မာ စက္ခူနီ”တိ ဘူတကာယံ ဩဝဒန္တော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိ—

“စက္ခူနိ ဟာယန္တု[၅] မမာယိတာနိ၊
သောတာနိ ဟာယန္တု တထေဝ ကာယော။
သဗ္ဗမ္ပိဒံ ဟာယတု ဒေဟနိဿိတံ၊
ကိံ ကာရဏာ ပါလိတ တွံ ပမဇ္ဇသိ။

စက္ခူနိ ဇီရန္တု မမာယိတာနိ၊
သောတာနိ ဇီရန္တု တထေဝ ကာယော။
သဗ္ဗမ္ပိဒံ ဇီရတု ဒေဟနိဿိတံ၊
ကိံ ကာရဏာ ပါလိတ တွံ ပမဇ္ဇသိ။

စက္ခူနိ ဘိဇ္ဇန္တု မမာယိတာနိ၊
သောတာနိ ဘိဇ္ဇန္တု တထေဝ ကာယော။
သဗ္ဗမ္ပိဒံ ဘိဇ္ဇတု ဒေဟနိဿိတံ၊
ကိံ ကာရဏာ ပါလိတ တွံ ပမဇ္ဇသီ”တိ။

၁-သရီရေ ယာပေန္တေ (သီ၊ သျာ)
၂-အနက္ခိကကာလဿ (သီ)
၃-န ပရိစ္ဆိန္နော (က)
၄-တေ မာနသံ ဗဒ္ဓံ (သီ၊ သျာ)
၅-ဟာယန္တိ (သီ)

Evaṁ tīhi gāthāhi attano[1] ovādaṁ datvā nisinnakova natthukammaṁ katvā gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Vejjo taṁ disvā “kiṁ bhante natthukammaṁ katan”ti pucchi. Āma upāsakāti. Kīdisaṁ bhanteti. Rujjateva upāsakāti. Nisīditvā vo bhante natthukammaṁ kataṁ, nipajjitvāti. Thero tuṇhī ahosi, punappunaṁ pucchiyamānopi na kiñci kathesi. Atha naṁ vejjo “bhante tumhe sappāyaṁ na karotha, ajjato paṭṭhāya ‘asukena me telaṁ pakkan’ti mā vadittha, ahampi ‘mayā vo telaṁ pakkan’ti na vakkhāmī”ti āha. So vejjena paccakkhāto vihāraṁ gantvā tvaṁ vejjenāpi paccakkhātosi, iriyāpathaṁ mā vissajji samaṇāti.

“Paṭikkhitto tikicchāya, vejjenāpi[2] vivajjito.
Niyato maccurājassa, kiṁ Pālita pamajjasī”ti—

Imāya gāthāya attānaṁ ovaditvā samaṇadhammaṁ akāsi. Athassa majjhimayāme atikkante apubbaṁ acarimaṁ akkhīni ceva kilesā ca bhijjiṁsu. So sukkhavipassako arahā hutvā gabbhaṁ pavisitvā nisīdi.

Bhikkhū bhikkhācāravelāya āgantvā “bhikkhācārakālo bhante”ti āhaṁsu. Kālo āvusoti. Āma bhanteti. Tena hi gacchathāti. Kiṁ tumhe pana bhanteti. Akkhīni me āvuso parihīnānīti. Te tassa akkhīni oloketvā assupuṇṇanettā hutvā “bhante mā cintayittha, mayaṁ vo paṭijaggissāmā”ti theraṁ samassāsetvā kattabbayuttakaṁ vattapaṭivattaṁ katvā gāmaṁ piṇḍāya pavisiṁsu. Manussā theraṁ adisvā “bhante amhākaṁ ayyo kuhin”ti pucchitvā taṁ pavattiṁ sutvā[3] yāguṁ pesetvā sayaṁ piṇḍapātamādāya gantvā theraṁ vanditvā pādamūle parivattamānā[4] roditvā “bhante mayaṁ vo paṭijaggissāma, tumhe mā cintayitthā”ti samassāsetvā pakkamiṁsu.

Tato paṭṭhāya nibaddhaṁ yāgubhattaṁ vihārameva pesenti. Theropi itare saṭṭhi bhikkhū nirantaraṁ ovadati. Te tasso vāde ṭhatvā upakaṭṭhāya pavāraṇāya sabbeva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Te vuṭṭhavassāca pana Satthāraṁ daṭṭhukāmā hutvā theramāhaṁsu “bhante Satthāraṁ

1. Attānaṁ (Ka) 2. Vejjenāsi (Sī, Syā)
3. Taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Te taṁ sutvā (Ka) 4. Pavaṭṭamānā (Sī, Syā)

ဧဝံ တီဟိ ဂါထာဟိ အတ္တနော[၁] ဩဝါဒံ ဒတွာ နိသိန္နကောဝ နတ္ထုကမ္မံ ကတွာ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ ဝေဇ္ဇော တံ ဒိသွာ “ကိံ ဘန္တေ နတ္ထုကမ္မံ ကတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဥပါသကာတိ။ ကီဒိသံ ဘန္တေတိ။ ရုဇ္ဇတေဝ ဥပါသကာတိ။ နိသီဒိတွာ ဝေါ ဘန္တေ နတ္ထုကမ္မံ ကတံ၊ နိပဇ္ဇိတွာတိ။ ထေရော တုဏှီ အဟောသိ၊ ပုနပ္ပုနံ ပုစ္ဆိယမာနောပိ န ကိဉ္စိ ကထေသိ။ အထ နံ ဝေဇ္ဇော “ဘန္တေ တုမှေ သပ္ပါယံ န ကရောထ၊ အဇ္ဇတော ပဋ္ဌာယ ‘အသုကေန မေ တေလံ ပက္က’န္တိ မာ ဝဒိတ္ထ၊ အဟမ္ပိ ‘မယာ ဝေါ တေလံ ပက္က’န္တိ န ဝက္ခာမီ’’တိ အာဟ။ သော ဝေဇ္ဇေန ပစ္စက္ခာတော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ တွံ ဝေဇ္ဇေနာပိ ပစ္စက္ခာတောသိ၊ ဣရိယာပထံ မာ ဝိဿဇ္ဇိ သမဏာတိ။

‘‘ပဋိက္ခိတ္တော တိကိစ္ဆာယ၊ ဝေဇ္ဇေနာပိ[၂] ဝိဝဇ္ဇိတော။
နိယတော မစ္စုရာဇဿ၊ ကိံ ပါလိတ ပမဇ္ဇသီ’’တိ—

ဣမာယ ဂါထာယ အတ္တာနံ ဩဝဒိတွာ သမဏဓမ္မံ အကာသိ။ အထဿ မဇ္ဈိမယာမေ အတိက္ကန္တေ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ အက္ခီနိ စေဝ ကိလေသာ စ ဘိဇ္ဇိံသု။ သော သုက္ခဝိပဿကော အရဟာ ဟုတွာ ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ နိသီဒိ။

ဘိက္ခူ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ အာဂန္တွာ “ဘိက္ခာစာရကာလော ဘန္တေ”တိ အာဟံသု။ ကာလော အာဝုသောတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ ဂစ္ဆထာတိ။ ကိံ တုမှေ ပန ဘန္တေတိ။ အက္ခီနိ မေ အာဝုသော ပရိဟီနာနီတိ။ တေ တဿ အက္ခီနိ ဩလောကေတွာ အဿုပုဏ္ဏနေတ္တာ ဟုတွာ “ဘန္တေ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ မယံ ဝေါ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမာ’’တိ ထေရံ သမဿာသေတွာ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိံသု။ မနုဿာ ထေရံ အဒိသွာ “ဘန္တေ အမှာကံ အယျော ကုဟိ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ[၃] ယာဂုံ ပေသေတွာ သယံ ပိဏ္ဍပါတမာဒါယ ဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ ပါဒမူလေ ပရိဝတ္တမာနာ[၄] ရောဒိတွာ “ဘန္တေ မယံ ဝေါ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမ၊ တုမှေ မာ စိန္တယိတ္ထာ”တိ သမဿာသေတွာ ပက္ကမိံသု။

တတော ပဋ္ဌာယ နိဗဒ္ဓံ ယာဂုဘတ္တံ ဝိဟာရမေဝ ပေသေန္တိ။ ထေရောပိ ဣတရေ သဋ္ဌိ ဘိက္ခူ နိရန္တရံ ဩဝဒတိ။ တေ တဿောဝါဒေ ဌတွာ ဥပကဋ္ဌာယ ပဝါရဏာယ သဗ္ဗေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ တေ ဝုဋ္ဌဝဿာ စ ပန သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမာ ဟုတွာ ထေရမာဟံသု “ဘန္တေ သတ္ထာရံ

၁-အတ္တာနံ (က) ၂-ဝေဇ္ဇေနာသိ (သီ၊ သျာ)
၃-တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ တေ တံ သုတွာ (က) ၄-ပဝဋ္ဋမာနာ (သီ၊ သျာ)

daṭṭhukāmamhā”ti. Thero tesaṁ vacanaṁ sutvā cintesi “ahaṁ dubbalo, antarāmagge ca amanussapariggahitā aṭavī atthi, mayi etehi saddhiṁ gacchante sabbe kilamissanti, bhikkhampi labhituṁ na sakkhissanti, ime puretarameva pesessāmī”ti. Atha ne āha “āvuso tumhe purato gacchathā”ti. Tumhe pana bhanteti. Ahaṁ dubbalo, antarāmagge ca amanussapariggahitā aṭavī atthi, mayi tumhehi saddhiṁ gacchante sabbe kilamissathatumhe purato gacchathāti. Mā bhante evaṁ karittha mayaṁ tumhehi saddhiṁ yeva gamissāmāti. “Mā vo āvuso evaṁ ruccittha, evaṁ sante mayhaṁ aphāsukaṁ bhavissati, mayhaṁ kaniṭṭho pana tumhe disvā pucchissati, athassa mama cakkhūnaṁ parihīnabhāvaṁ āroceyyātha, so mayhaṁ santikaṁ kañcideva pahiṇissati, tena saddhiṁ āgacchissāmi, tumhe mama vacanena Dasabalañca asītimahāthere ca vandathā”ti te uyyojesi.

Te theraṁ khamāpetvā antogāmaṁ pavisiṁsu. Manussā te disvā nisīdāpetvā bhikkhaṁ datvā “kiṁ bhante ayyānaṁ gamanākāro paññāyatī”ti. Āma upāsakā, Satthāraṁ daṭṭhukāmamhāti. Te punappunaṁ yācitvā tesaṁ gamanachandameva ñatvā anugantvā paridevitvā nivattiṁsu. Tepi anupubbena Jetavanaṁ gantvā Satthārañca asītimahāthere ca therassa vacanena vanditvā punadivase yattha therassa kaniṭṭho vasati, taṁ vīthiṁ piṇḍāya pavisiṁsu. Kuṭumbiko te sañjānitvā nisīdāpetvā katapaṭisanthāro “bhātikatthero me bhante kuhin”ti pucchi. Athassa te taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. So taṁ sutvāva tesaṁ pādamūle parivattento roditvā pucchi “idāni bhante kiṁ kātabban”ti. Thero ito kassaci āgamanaṁ paccāsīsati, tassa gatakāle tena saddhiṁ āgamissatīti. Ayaṁ me bhante bhāgineyyo Pālito nāma, etaṁ pesethāti. Evaṁ pesetuṁ na sakkā, magge paripantho atthi taṁ pabbājetvā pesetuṁ vaṭṭatīti. Evaṁ katvā pesetha bhanteti. Atha naṁ pabbājetvā aḍḍhamāsamattaṁ pattacīvaraggahaṇādīni sikkhāpetvā maggaṁ ācikkhitvā pahiṇiṁsu.

So anupubbena taṁ gāmaṁ patvā gāmadvāre ekaṁ mahallakaṁ disvā “imaṁ gāmaṁ nissāya koci āraññako vihāro atthī”ti pucchi. Atthi bhanteti. Ko nāma tattha vasatīti. Pālitatthero nāma bhanteti. Maggaṁ me ācikkhathāti. Kosi tvaṁ bhanteti. Therassa bhāgineyyomhīti.

ဒဋ္ဌုကာမမှာ”တိ။ ထေရော တေသံ ဝစနံ သုတွာ စိန္တေသိ ‘‘အဟံ ဒုဗ္ဗလော၊ အန္တရာမဂ္ဂေ စ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတာ အဋဝီ အတ္ထိ၊ မယိ ဧတေဟိ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တေ သဗ္ဗေ ကိလမိဿန္တိ၊ ဘိက္ခမ္ပိ လဘိတုံ န သက္ခိဿန္တိ၊ ဣမေ ပုရေတရမေဝ ပေသေဿာမီ’’တိ။ အထ နေ အာဟ ‘‘အာဝုသော တုမှေ ပုရတော ဂစ္ဆထာ’’တိ။ တုမှေ ပန ဘန္တေတိ။ အဟံ ဒုဗ္ဗလော၊ အန္တရာမဂ္ဂေ စ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတာ အဋဝီ အတ္ထိ၊ မယိ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တေ သဗ္ဗေ ကိလမိဿထ၊ တုမှေ ပုရတော ဂစ္ဆထာတိ။ မာ ဘန္တေ ဧဝံ ကရိတ္ထ၊ မယံ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ဂမိဿာမာတိ။ ‘‘မာ ဝေါ အာဝုသော ဧဝံ ရုစ္စိတ္ထ၊ ဧဝံ သန္တေ မယှံ အဖာသုကံ ဘဝိဿတိ၊ မယှံ ကနိဋ္ဌော ပန တုမှေ ဒိသွာ ပုစ္ဆိဿတိ၊ အထဿ မမ စက္ခူနံ ပရိဟီနဘာဝံ အာရောစေယျာထ၊ သော မယှံ သန္တိကံ ကဉ္စိဒေဝ ပဟိဏိဿတိ၊ တေန သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆိဿာမိ၊ တုမှေ မမ ဝစနေန ဒသဗလဉ္စ အသီတိမဟာထေရေ စ ဝန္ဒထာ’’တိ တေ ဥယျောဇေသိ။

တေ ထေရံ ခမာပေတွာ အန္တောဂါမံ ပဝိသိံသု။ မနုဿာ တေ ဒိသွာ နိသီဒါပေတွာ ဘိက္ခံ ဒတွာ ‘‘ကိံ ဘန္တေ အယျာနံ ဂမနာကာရော ပညာယတီ’’တိ။ အာမ ဥပါသကာ၊ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမမှာတိ။ တေ ပုနပ္ပုနံ ယာစိတွာ တေသံ ဂမနဆန္ဒမေဝ ဉတွာ အနုဂန္တွာ ပရိဒေဝိတွာ နိဝတ္တိံသု။ တေပိ အနုပုဗ္ဗေန ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရဉ္စ အသီတိမဟာထေရေ စ ထေရဿ ဝစနေန ဝန္ဒိတွာ ပုနဒိဝသေ ယတ္ထ ထေရဿ ကနိဋ္ဌော ဝသတိ၊ တံ ဝီထိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိံသု။ ကုဋုမ္ဗိကော တေ သဉ္ဇာနိတွာ နိသီဒါပေတွာ ကတပဋိသန္ထာရော ‘‘ဘာတိကတ္ထေရော မေ ဘန္တေ ကုဟိ’’န္တိ ပုစ္ဆိ။ အထဿ တေ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ သော တံ သုတွာဝ တေသံ ပါဒမူလေ ပရိဝတ္တေန္တော ရောဒိတွာ ပုစ္ဆိ ‘‘ဣဒါနိ ဘန္တေ ကိံ ကာတဗ္ဗ’’န္တိ။ ထေရော ဣတော ကဿစိ အာဂမနံ ပစ္စာသီသတိ၊ တဿ ဂတကာလေ တေန သဒ္ဓိံ အာဂမိဿတီတိ။ အယံ မေ ဘန္တေ ဘာဂိနေယျော ပါလိတော နာမ၊ ဧတံ ပေသေထာတိ။ ဧဝံ ပေသေတုံ န သက္ကာ၊ မဂ္ဂေ ပရိပန္ထော အတ္ထိ၊ တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ပေသေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဧဝံ ကတွာ ပေသေထ ဘန္တေတိ။ အထ နံ ပဗ္ဗာဇေတွာ အဍ္ဎမာသမတ္တံ ပတ္တစီဝရဂ္ဂဟဏာဒီနိ သိက္ခာပေတွာ မဂ္ဂံ အာစိက္ခိတွာ ပဟိဏိံသု။

သော အနုပုဗ္ဗေန တံ ဂါမံ ပတွာ ဂါမဒွါရေ ဧကံ မဟလ္လကံ ဒိသွာ ‘‘ဣမံ ဂါမံ နိဿာယ ကောစိ အာရညကော ဝိဟာရော အတ္ထီ’’တိ ပုစ္ဆိ။ အတ္ထိ ဘန္တေတိ။ ကော နာမ တတ္ထ ဝသတီတိ။ ပါလိတတ္ထေရော နာမ ဘန္တေတိ။ မဂ္ဂံ မေ အာစိက္ခထာတိ။ ကောသိ တွံ ဘန္တေတိ။ ထေရဿ ဘာဂိနေယျောမှီတိ။

Atha naṁ gahetvā vihāraṁ nesi, so theraṁ vanditvā aḍḍhamāsamattaṁ vattapaṭivattaṁ katvā theraṁ sammā paṭijaggitvā “bhante mātulakuṭumbiko me tumhākaṁ āgamanaṁ paccāsīsati, etha, gacchamā”ti āha. Tena hi imaṁ me yaṭṭhikoṭiṁ gaṇhāhīti. So yaṭṭhikoṭiṁ gahetvā therena saddhiṁ antogāmaṁ pāvisi. Manussā theraṁ nisīdāpetvā “kiṁ bhante gamanākāro vo paññāyatī”ti pucchiṁsu. Āma upāsakā, gantvā Satthāraṁ vandissāmīti. Te nānappakārena yācitvā alabhantā theraṁ uyyojetvā upaḍḍhapathaṁ gantvā roditvā nivattiṁsu. Sāmaṇero theraṁ yaṭṭhikoṭiyā ādāya gacchanto antarāmagge aṭaviyaṁ Kaṭṭhanagaraṁ nāma therena upanissāya vuṭṭhapubbaṁ gāmaṁ sampāpuṇi, so gāmato nikkhamitvā araññe gītaṁ gāyitvā[1] dārūni uddharantiyā ekissā itthiyā gītasaddaṁ sutvā sare nimittaṁ gaṇhi. Itthisaddo viya hi añño saddo purisānaṁ sakalasarīraṁ pharitvā ṭhātuṁ samattho nāma natthi, tenāha Bhagavā—

> “Nāhaṁ bhikkhave aññaṁ ekasaddampi samanupassāmi, yaṁ evaṁ Purisassa cittaṁ pariyādāya tiṭṭhati, yathayidaṁ bhikkhave itthisaddo”ti[2].

Sāmaṇero tattha nimittaṁ gahetvā yaṭṭhikoṭiṁ vissajjetvā “tiṭṭhatha tāva bhante, kiccaṁ me atthī”ti tassā santikaṁ gato. Sā taṁ disvā tuṇhī ahosi. So tāya saddhiṁ sīlavipattiṁ pāpuṇi. Thero cintesi “idāneva eko gītasaddo suyyittha, so ca kho itthiyā saddo chijji, sāmaṇeropi cirāyati, so tāya saddhiṁ sīlavipattiṁ patto bhavissatī”ti. Sopi attano kiccaṁ niṭṭhāpetvā āgantvā “gacchāma bhante”ti āha. Atha naṁ thero “pucchipāpojātosi sāmaṇerā”ti. So tuṇhī hutvā therena punappunaṁ puṭṭhopi na kiñci kathesi. Atha naṁ thero āha “tādisena pāpena mama yaṭṭhikoṭiggahaṇakiccaṁ natthī”ti. So saṁvegappatto kāsāyāni apanetvā gihiniyāmena paridahitvā “bhante ahaṁ pubbe sāmaṇero, idāni panamhi gihī jāto, pabbajantopi ca svāhaṁ na saddhāya pabbajito, maggaparipanthabhayena pabbajito, etha gacchāmā”ti āha. Āvuso gihipāpopi samaṇapāpopi pāpoyeva, tvaṁ samaṇabhāve ṭhatvāpi sīlamattaṁ pūretuṁ nāsakkhi, gihī hutvā kiṁ

1. Araññe gāyitvā gāyitvā (Sī) 2. Aṁ 1. 1 piṭṭhe.

အထ နံ ဂဟေတွာ ဝိဟာရံ နေသိ။ သော ထေရံ ဝန္ဒိတွာ အဍ္ဎမာသမတ္တံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ ထေရံ သမ္မာ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ “ဘန္တေ မာတုလကုဋုမ္ဗိကော မေ တုမှာကံ အာဂမနံ ပစ္စာသီသတိ၊ ဧထ, ဂစ္ဆာမာ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဣမံ မေ ယဋ္ဌိကောဋိံ ဂဏှာဟီတိ။ သော ယဋ္ဌိကောဋိံ ဂဟေတွာ ထေရေန သဒ္ဓိံ အန္တောဂါမံ ပါဝိသိ။ မနုဿာ ထေရံ နိသီဒါပေတွာ “ကိံ ဘန္တေ ဂမနာကာရော ဝေါ ပညာယတီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ အာမ ဥပါသကာ, ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိဿာမီတိ။ တေ နာနပ္ပကာရေန ယာစိတွာ အလဘန္တာ ထေရံ ဥယျောဇေတွာ ဥပဍ္ဎပထံ ဂန္တွာ ရောဒိတွာ နိဝတ္တိံသု။ သာမဏေရော ထေရံ ယဋ္ဌိကောဋိယာ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ အဋဝိယံ ကဋ္ဌနဂရံ နာမ ထေရေန ဥပနိဿာယ ဝုဋ္ဌပုဗ္ဗံ ဂါမံ သမ္ပာပုဏိ၊ သော ဂါမတော နိက္ခမိတွာ အရညေ ဂီတံ ဂါယိတွာ[၁] ဒါရူနိ ဥဒ္ဓရန္တိယာ ဧကိဿာ ဣတ္ထိယာ ဂီတသဒ္ဒံ သုတွာ သရေ နိမိတ္တံ ဂဏှိ။ ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ ဝိယ ဟိ အညော သဒ္ဒေါ ပုရိသာနံ သကလသရီရံ ဖရိတွာ ဌာတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

> “နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဧကသဒ္ဒမ္ပိ သမနုပဿာမိ၊ ယံ ဧဝံ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ၊ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ”တိ[၂]။

သာမဏေရော တတ္ထ နိမိတ္တံ ဂဟေတွာ ယဋ္ဌိကောဋိံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ “တိဋ္ဌထ တာဝ ဘန္တေ၊ ကိစ္စံ မေ အတ္ထီ”တိ တဿာ သန္တိကံ ဂတော။ သာ တံ ဒိသွာ တုဏှီ အဟောသိ။ သော တာယ သဒ္ဓိံ သီလဝိပတ္တိံ ပါပုဏိ။ ထေရော စိန္တေသိ “ဣဒါနေဝ ဧကော ဂီတသဒ္ဒေါ သုယျိတ္ထ၊ သော စ ခေါ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဒေါ ဆိဇ္ဇိ၊ သာမဏေရောပိ စိရာယတိ၊ သော တာယ သဒ္ဓိံ သီလဝိပတ္တိံ ပတ္တော ဘဝိဿတီ”တိ။ သောပိ အတ္တနော ကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ အာဂန္တွာ “ဂစ္ဆာမ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ အထ နံ ထေရော ပုစ္ဆိ “ပါပေါဇာတောသိ သာမဏေရာ”တိ။ သော တုဏှီ ဟုတွာ ထေရေန ပုနပ္ပုနံ ပုဋ္ဌောပိ န ကိဉ္စိ ကထေသိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ “တာဒိသေန ပါပေန မမ ယဋ္ဌိကောဋိဂ္ဂဟဏကိစ္စံ နတ္ထီ”တိ။ သော သံဝေဂပ္ပတ္တော ကာသာယာနိ အပနေတွာ ဂိဟိနိယာမေန ပရိဒဟိတွာ “ဘန္တေ အဟံ ပုဗ္ဗေ သာမဏေရော၊ ဣဒါနိ ပနမှိ ဂိဟီ ဇာတော၊ ပဗ္ဗဇန္တောပိ စ သွာဟံ န သဒ္ဓါယ ပဗ္ဗဇိတော၊ မဂ္ဂပရိပန္ထဘယေန ပဗ္ဗဇိတော၊ ဧထ ဂစ္ဆာမာ”တိ အာဟ။ “အာဝုသော ဂိဟိပါပေါပိ သမဏပါပေါပိ ပါပေါယေဝ၊ တွံ သမဏဘာဝေ ဌတွာပိ သီလမတ္တံ ပူရေတုံ နာသက္ခိ၊ ဂိဟီ ဟုတွာ ကိံ

၁-အရညေ ဂါယိတွာ ဂါယိတွာ (သီ) ၂-အံ ၁-၁-ပိဋ္ဌေ။

nāma kalyāṇaṁ karissasi, tādisena pāpena mama yaṭṭhikoṭiggahaṇakiccaṁ natthī"ti āha. Bhante amanussupaddavo maggo, tumhe ca andhā apariṇāyakā, kathaṁ idha vassissathāti. Atha naṁ thero "āvuso tvaṁ mā evaṁ cintayi, idheva me nipajjitvā marantassāpi aparāparaṁ parivattantassāpi tayā saddhiṁ gamanaṁ nāma natthī"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

"Handāhaṁ hatacakkhusmi, kantāraddhānamāgato.
Seyyamāno[1] na gacchāmi, natthi bāle sahāyatā.

Handāhaṁ hatacakkhusmi, kantāraddhānamāgato.
Marissāmi, no gamissāmi, natthi bāle sahāyatā"ti.

Taṁ sutvā itaro saṁvegajāto "bhāriyaṁ vata me sāhasikaṁ ananucchavikaṁ kammaṁ katan"ti bāhā paggayha kandanto vanasaṇḍaṁ pakkhanditvā tathā pakkantova ahosi. Therassāpi sīlatejena saṭṭhiyojanāyāmaṁ paññāsayojanavitthataṁ pannarasayojanabahalaṁ jayasumanapupphavaṇṇaṁ nisīdanuṭṭhahanakālesu onamanunnamanapakatikaṁ Sakkassa devarañño Paṇḍukambalasilāsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. Sakko "ko nu kho maṁ ṭhānā cāvetukāmo"ti olokento dibbena cakkhunā theraṁ addasa. Tenāhu porāṇā—

"Sahassanetto Devindo, dibbacakkhuṁ visodhayi.
Pāpagarahī ayaṁ Pālo, ājīvaṁ parisodhayi.

Sahassanetto Devindo, dibbacakkhuṁ visodhayi.
Dhammagaruko ayaṁ Pālo, nisinno sāsane rato"ti.

Athassa etadahosi "sacāhaṁ evarūpassa pāpagarahino dhammagarukassa ayyassa santikaṁ na gamissāmi. Muddhā me sattadhā phaleyya, gamissāmi tassa santikan"ti. Tato—

"Sahassanetto Devindo, devarajjasirindharo.
Taṅkhaṇena āgantvāna[2], Cakkhupālamupāgami.

Upagantvā ca pana therassa avidūre padasaddamakāsi. Atha naṁ thero pucchi "ko eso"ti. Ayaṁ bhante addhikoti. Kuhiṁ yāsi upā-

1. Semānako (Sī), sayamāno (Syā)
2. Khaṇena evāgantvāna (Sī)

နာမ ကလျာဏံ ကရိဿသိ၊ တာဒိသေန ပါပေန မမ ယဋ္ဌိကောဋိဂ္ဂဟဏကိစ္စံ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ ဘန္တေ အမနုဿုပဒ္ဒဝေါ မဂ္ဂေါ၊ တုမှေ စ အန္ဓာ အပရိဏာယကာ၊ ကထံ ဣဓ ဝသိဿထာတိ။ အထ နံ ထေရော “အာဝုသော တွံ မာ ဧဝံ စိန္တယိ၊ ဣဓေဝ မေ နိပဇ္ဇိတွာ မရန္တဿာပိ အပရာပရံ ပရိဝတ္တန္တဿာပိ တယာ သဒ္ဓိံ ဂမနံ နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“ဟန္ဒာဟံ ဟတစက္ခုသ္မိ၊ ကန္တာရဒ္ဓါနမာဂတော။
သေယျမာနော[၁] န ဂစ္ဆာမိ၊ နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ။

ဟန္ဒာဟံ ဟတစက္ခုသ္မိ၊ ကန္တာရဒ္ဓါနမာဂတော။
မရိဿာမိ, နော ဂမိဿာမိ၊ နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ”တိ။

တံ သုတွာ ဣတရော သံဝေဂဇာတော “ဘာရိယံ ဝတ မေ သာဟသိကံ အနနုစ္ဆဝိကံ ကမ္မံ ကတ”န္တိ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒန္တော ဝနသဏ္ဍံ ပက္ခန္ဒိတွာ တထာ ပက္ကန္တောဝ အဟောသိ။ ထေရဿာပိ သီလတေဇေန သဋ္ဌိယောဇနာယာမံ ပညာသယောဇနဝိတ္ထတံ ပန္နရသယောဇနဗဟလံ ဇယသုမနပုပ္ဖဝဏ္ဏံ နိသီဒနုဋ္ဌဟနကာလေသု ဩနမနုန္နမနပကတိကံ သက္ကဿ ဒေဝရညော ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သက္ကော “ကော နု ခေါ မံ ဌာနာ စာဝေတုကာမော”တိ ဩလောကေန္တော ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ထေရံ အဒ္ဒသ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

“သဟဿနေတ္တော ဒေဝိန္ဒော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓယိ။
ပါပဂရဟီ အယံ ပါလော၊ အာဇီဝံ ပရိသောဓယိ။

သဟဿနေတ္တော ဒေဝိန္ဒော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓယိ။
ဓမ္မဂရုကော အယံ ပါလော၊ နိသိန္နော သာသနေ ရတော”တိ။

အထဿ ဧတဒဟောသိ “သစာဟံ ဧဝရူပဿ ပါပဂရဟိနော ဓမ္မဂရုကဿ အယျဿ သန္တိကံ န ဂမိဿာမိ၊ မုဒ္ဓါ မေ သတ္တဓာ ဖလေယျ၊ ဂမိဿာမိ တဿ သန္တိက”န္တိ။ တတော—

သဟဿနေတ္တော ဒေဝိန္ဒော၊ ဒေဝရဇ္ဇသိရိန္ဓရော။
တင်္ခဏေန အာဂန္တွာန[၂]၊ စက္ခုပါလမုပါဂမိ။

ဥပဂန္တွာ စ ပန ထေရဿ အဝိဒူရေ ပဒသဒ္ဒမကာသိ။ အထ နံ ထေရော ပုစ္ဆိ “ကော ဧသော”တိ။ အဟံ ဘန္တေ အဒ္ဓိကောတိ။ ကုဟိံ ယာသိ ဥပါ-

၁-သေမာနကော (သီ)၊ သယမာနော (သျာ)
၂-ခဏေန ဧဝါဂန္တွာန (သီ)

sakāti. Sāvatthiyaṁ bhanteti. Yāhi āvusoti. Ayyo pana bhante kuhiṁ gamissatīti. Ahampi tattheva gamissāmīti. Tena hi ekatova gacchāma bhanteti. Ahaṁ āvuso dubbalo, mayā saddhiṁ gacchantassa tava papañco bhavissatīti. Mayhaṁ accāyikaṁ natthi, ahampi ayyena saddhiṁ gacchanto dasasu puññakiriyavatthūsu ekaṁ labhissāmi, ekatova gacchāma bhanteti. Thero "eso sappuriso bhavissatī"ti cintetvā "tena hi saddhiṁ gamissāmi, yaṭṭhikoṭiṁ gaṇha upāsakā"ti āha. Sakko tathā katvā pathaviṁ saṅkhipanto sāyanhasamaye Jetavanaṁ sampāpesi. Thero saṅkhapaṇavādisaddaṁ sutvā "kattheso saddo"ti pucchi. Sāvatthiyaṁ bhanteti. Pubbe mayaṁ gamanakāle cirena gamimhāti. Ahaṁ ujumaggaṁ jānāmi bhanteti. Tasmiṁ khaṇe thero "nāyaṁ manusso, devatā bhavissatī"ti sallakkhesi.

Sahassanetto Devindo, devarajjasirindharo.
Saṅkhipitvāna taṁ maggaṁ. Khippaṁ Sāvatthimāgamīti.

So theraṁ netvā therassevatthāya[1] kaniṭṭhakuṭumbikena kāritaṁ paṇṇasālaṁ netvā phalake[2] nisīdāpetvā piyasahāyakavaṇṇena tassa santikaṁ gantvā "samma Cūḷapālā"ti pakkosi. Kiṁ sammāti. Therassāgatabhāvaṁ jānāsīti. Na jānāmi, kiṁ pana thero āgatoti. "Āma samma, idāni ahaṁ vihāraṁ gantvā theraṁ tayā kāritapaṇṇasālāya nisinnakaṁ disvā āgatomhī"ti vatvā pakkāmi. Kuṭumbikopi vihāraṁ gantvā theraṁ disvā pādamūle parivattanto roditvā "idaṁ disvā ahaṁ bhante tumhākaṁ pabbajituṁ nādāsin"ti-ādīni vatvā dve dāsadārake bhujisse katvā therassa santike pabbājetvā "antogāmato yāgubhattādīni āharitvā theraṁ upaṭṭhahathā"ti paṭiyādesi[3]. Sāmaṇerā vattapaṭivattaṁ katvā theraṁ upaṭṭhahiṁsu.

Athekadivasaṁ disāvāsino bhikkhū "Satthāraṁ passissāmā"ti Jetavanaṁ āgantvā Tathāgataṁ vanditvā asītimahāthere ca vinditvā[4] vihāracārikaṁ carantā Cakkhupālattherassa vasanaṭṭhānaṁ patvā "idampi passissāmā"ti

1. Therassa vasanatthāya (Ka)
2. Pallaṅke (Sī)
3. Paṭipādesi (Sī, Syā)
4. Disvā (Sī, Syā)

သကာတိ။ သာဝတ္ထိယံ ဘန္တေတိ။ ယာဟိ အာဝုသောတိ။ အယျော ပန ဘန္တေ ကုဟိံ ဂမိဿတီတိ။ အဟမ္ပိ တတ္ထေဝ ဂမိဿာမီတိ။ တေန ဟိ ဧကတောဝ ဂစ္ဆာမ ဘန္တေတိ။ အဟံ အာဝုသော ဒုဗ္ဗလော၊ မယာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တဿ တဝ ပပဉ္စော ဘဝိဿတီတိ။ မယှံ အစ္စာယိကံ နတ္ထိ၊ အဟမ္ပိ အယျေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တော ဒသသု ပုညကိရိယဝတ္ထူသု ဧကံ လဘိဿာမိ၊ ဧကတောဝ ဂစ္ဆာမ ဘန္တေတိ။ ထေရော “ဧသော သပ္ပုရိသော ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ “တေန ဟိ သဒ္ဓိံ ဂမိဿာမိ၊ ယဋ္ဌိကောဋိံ ဂဏှ ဥပါသကာ”တိ အာဟ။ သက္ကော တထာ ကတွာ ပထဝိံ သင်္ခိပန္တော သာယနှသမယေ ဇေတဝနံ သမ္ပာပေသိ။ ထေရော သင်္ခပဏဝါဒိသဒ္ဒံ သုတွာ “ကတ္ထေသော သဒ္ဒေါ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာဝတ္ထိယံ ဘန္တေတိ။ ပုဗ္ဗေ မယံ ဂမနကာလေ စိရေန ဂမိမှာတိ။ အဟံ ဥဇုမဂ္ဂံ ဇာနာမိ ဘန္တေတိ။ တသ္မိံ ခဏေ ထေရော “နာယံ မနုဿော၊ ဒေဝတာ ဘဝိဿတီ”တိ သလ္လက္ခေသိ။

သဟဿနေတ္တော ဒေဝိန္ဒော၊ ဒေဝရဇ္ဇသိရိန္ဓရော။
သင်္ခိပိတွာန တံ မဂ္ဂံ၊ ခိပ္ပံ သာဝတ္ထိမာဂမီတိ။

သော ထေရံ နေတွာ ထေရဿေဝတ္ထာယ[၁] ကနိဋ္ဌကုဋုမ္ဗိကေန ကာရိတံ ပဏ္ဏသာလံ နေတွာ ဖလကေ[၂] နိသီဒါပေတွာ ပိယသဟာယကဝဏ္ဏေန တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “သမ္မ စူဠပါလာ”တိ ပက္ကောသိ။ ကိံ သမ္မာတိ။ ထေရဿာဂတဘာဝံ ဇာနာသီတိ။ န ဇာနာမိ၊ ကိံ ပန ထေရော အာဂတောတိ။ “အာမ သမ္မ, ဣဒါနိ အဟံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ထေရံ တယာ ကာရိတပဏ္ဏသာလာယ နိသိန္နကံ ဒိသွာ အာဂတောမှီ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ကုဋုမ္ဗိကောပိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ထေရံ ဒိသွာ ပါဒမူလေ ပရိဝတ္တန္တော ရောဒိတွာ “ဣဒံ ဒိသွာ အဟံ ဘန္တေ တုမှာကံ ပဗ္ဗဇိတုံ နာဒါသိ”န္တိအာဒီနိ ဝတွာ ဒွေ ဒါသဒါရကေ ဘုဇိဿေ ကတွာ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေတွာ “အန္တောဂါမတော ယာဂုဘတ္တာဒီနိ အာဟရိတွာ ထေရံ ဥပဋ္ဌဟထာ”တိ ပဋိယာဒေသိ[၃]။ သာမဏေရာ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ ထေရံ ဥပဋ္ဌဟိံသု။

အထေကဒိဝသံ ဒိသာဝါသိနော ဘိက္ခူ “သတ္ထာရံ ပဿိဿာမာ”တိ ဇေတဝနံ အာဂန္တွာ တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ အသီတိမဟာထေရေ စ ဝန္ဒိတွာ[၄] ဝိဟာရစာရိကံ စရန္တာ စက္ခုပါလတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပတွာ “ဣဒမ္ပိ ပဿိဿာမာ”တိ

၁-ထေရဿ ဝသနတ္ထာယ (က)
၂-ပလ္လင်္ကေ (သီ)
၃-ပဋိပါဒေသိ (သီ၊ သျာ)
၄-ဒိသွာ (သီ၊ သျာ)

sāyaṁ tadabhimukhā ahesuṁ. Tasmiṁ khaṇe mahāmegho uṭṭhahi. Te "idāni atisāyanho, megho ca uṭṭhito, pātova gantvā passissāmā"ti nivattiṁsu. Devo paṭhamayāmaṁ vassitvā majjhimayāme vigato. Thero āraddhavīriyo āciṇṇacaṅkamano, tasmā pacchimayāme caṅkamanaṁ otari. Tadā ca pana navavuṭṭhāya bhūmiyā bahū indagopakā uṭṭhahiṁsu. Te there caṅkamante yebhuyyena vipajjiṁsu. Antevāsikā therassa caṅkamanaṭṭhānaṁ kālasseva na sammajjiṁsu. Itare bhikkhū "therassa vasanaṭṭhānaṁ passissāmā"ti āgantvā caṅkamane matapāṇake disvā "ko imasmiṁ caṅkamatī"ti pucchiṁsu. Amhākaṁ upajjhāyo bhanteti. Te ujjhāyiṁsu "passathāvuso samaṇassa kammaṁ, sacakkhukakāle nipajjitvā niddāyanto kiñci akatvā idāni cakkhuvikalakāle 'caṅkamāmī'ti ettake pāṇake māresi, 'atthaṁ karissāmī'ti anatthaṁ karotī"ti.

Atha kho te gantvā Tathāgatassa ārocesuṁ "bhante Cakkhupālatthero 'caṅkamāmī'ti bahū pāṇake māresī"ti. Kiṁ pana so tumhehi mārento diṭṭhoti. Na diṭṭho bhanteti. Yatheva tumhe taṁ na passatha, tatheva sopi te pāṇe na passati. Khīṇāsavānaṁ maraṇacetanā nāma natthi bhikkhaveti. Bhante arahattassa upanissaye sati kasmā andho jātoti. Attano katakammavasena bhikkhaveti. Kiṁ pana bhante tena katanti. Tena hi bhikkhave suṇātha—

Atīte Bārāṇasiyaṁ Kāsiraññe[1] rajjaṁ kārente eko vejjo gāmanigamesu caritvā vejjakammaṁ karonto ekaṁ cakkhudubbalaṁ itthiṁ disvā pucchi "kiṁ te aphāsukan"ti. Akkhīhi na passāmīti. Bhesajjaṁ te karissāmīti. Karohi sāmīti. Kiṁ me dassasīti. Sace me akkhīni pākatikāni kātuṁ sakkhissasi, ahaṁ te saddhiṁ puttadhītāhi dāsī bhavissāmīti. So "sādhū"ti bhesajjaṁ saṁvidahi, ekabhesajjeneva akkhīni pākatikāni ahesuṁ. Sā cintesi "ahametassa saputtadhītā dāsī bhavissāmīti paṭijāniṁ, na kho pana maṁ saṇhena sammācārena samudācarissati, vañcessāmi nan"ti. Sā vejjenāgantvā "kīdisaṁ bhadde"ti puṭṭhā "pubbe me akkhīni thokaṁ rujjiṁsu idāni pana atirekataraṁ rujjantī"ti āha. Vejjo "ayaṁ maṁ vañcetvā kiñci adātukāmā, na me etāya

1. Bārāṇasirāje (Sī, Syā)

သာယံ တဒဘိမုခါ အဟေသုံ။ တသ္မိံ ခဏေ မဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိ။ တေ “ဣဒါနိ အတိသာယနှော၊ မေဃော စ ဥဋ္ဌိတော၊ ပါတောဝ ဂန္တွာ ပဿိဿာမာ”တိ နိဝတ္တိံသု။ ဒေဝေါ ပဌမယာမံ ဝဿိတွာ မဇ္ဈိမယာမေ ဝိဂတော။ ထေရော အာရဒ္ဓဝီရိယော အာစိဏ္ဏစင်္ကမနော၊ တသ္မာ ပစ္ဆိမယာမေ စင်္ကမနံ ဩတရိ။ တဒါ စ ပန နဝဝုဋ္ဌာယ ဘူမိယာ ဗဟူ ဣန္ဒဂေါပကာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ တေ ထေရေ စင်္ကမန္တေ ယေဘုယျေန ဝိပဇ္ဇိံသု။ အန္တေဝါသိကာ ထေရဿ စင်္ကမနဋ္ဌာနံ ကာလဿေဝ န သမ္မဇ္ဇိံသု။ ဣတရေ ဘိက္ခူ “ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပဿိဿာမာ”တိ အာဂန္တွာ စင်္ကမနေ မတပါဏကေ ဒိသွာ “ကော ဣမသ္မိံ စင်္ကမတီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ အမှာကံ ဥပဇ္ဈာယော ဘန္တေတိ။ တေ ဥဇ္ဈာယိံသု “ပဿထာဝုသော သမဏဿ ကမ္မံ၊ သစက္ခုကကာလေ နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒါယန္တော ကိဉ္စိ အကတွာ ဣဒါနိ စက္ခုဝိကလကာလေ ‘စင်္ကမာမီ’တိ ဧတ္တကေ ပါဏကေ မာရေသိ၊ ‘အတ္ထံ ကရိဿာမီ’တိ အနတ္ထံ ကရောတီ”တိ။

အထ ခေါ တေ ဂန္တွာ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ “ဘန္တေ စက္ခုပါလတ္ထေရော ‘စင်္ကမာမီ’တိ ဗဟူ ပါဏကေ မာရေသီ”တိ။ ကိံ ပန သော တုမှေဟိ မာရေန္တော ဒိဋ္ဌောတိ။ န ဒိဋ္ဌော ဘန္တေတိ။ ယထေဝ တုမှေ တံ န ပဿထ၊ တထေဝ သောပိ တေ ပါဏေ န ပဿတိ။ ခီဏာသဝါနံ မရဏစေတနာ နာမ နတ္ထိ ဘိက္ခဝေတိ။ ဘန္တေ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယေ သတိ ကသ္မာ အန္ဓော ဇာတောတိ။ အတ္တနော ကတကမ္မဝသေန ဘိက္ခဝေတိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ တေန ကတန္တိ။ တေန ဟိ ဘိက္ခဝေ သုဏာထ—

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ကာသိရညေ[1] ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဧကော ဝေဇ္ဇော ဂါမနိဂမေသု စရိတွာ ဝေဇ္ဇကမ္မံ ကရောန္တော ဧကံ စက္ခုဒုဗ္ဗလံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ ပုစ္ဆိ “ကိံ တေ အဖာသုက”န္တိ။ အက္ခီဟိ န ပဿာမီတိ။ ဘေသဇ္ဇံ တေ ကရိဿာမီတိ။ ကရောဟိ သာမီတိ။ ကိံ မေ ဒဿသီတိ။ သစေ မေ အက္ခီနိ ပါကတိကာနိ ကာတုံ သက္ခိဿသိ၊ အဟံ တေ သဒ္ဓိံ ပုတ္တဓီတာဟိ ဒါသီ ဘဝိဿာမီတိ။ သော “သာဓူ”တိ ဘေသဇ္ဇံ သံဝိဒဟိ၊ ဧကဘေသဇ္ဇေနေဝ အက္ခီနိ ပါကတိကာနိ အဟေသုံ။ သာ စိန္တေသိ “အဟမေတဿ သပုတ္တဓီတာ ဒါသီ ဘဝိဿာမီတိ ပဋိဇာနိံ၊ န ခေါ ပန မံ သဏှေန သမ္မာစာရေန သမုဒါစရိဿတိ၊ ဝဉ္စေဿာမိ န”န္တိ။ သာ ဝေဇ္ဇေနာဂန္တွာ “ကီဒိသံ ဘဒ္ဒေ”တိ ပုဋ္ဌာ “ပုဗ္ဗေ မေ အက္ခီနိ ထောကံ ရုဇ္ဇိံသု၊ ဣဒါနိ ပန အတိရေကတရံ ရုဇ္ဇန္တီ”တိ အာဟ။ ဝေဇ္ဇော “အယံ မံ ဝဉ္စေတွာ ကိဉ္စိ အဒါတုကာမာ၊ န မေ ဧတာယ

၁-ဗာရာဏသိရာဇေ (သီ၊ သျာ)

dinnāya bhatiyā attho, idāneva naṁ andhaṁ karissāmī”ti cintetvā gehaṁ gantvā bhariyāya etamatthaṁ ācikkhi. Sā tuṇhī ahosi. So ekaṁ bhesajjaṁ yojetvā tassā santikaṁ gantvā “bhadde imaṁ bhesajjaṁ añjehī”ti añjāpesi. Athassā dve akkhīni dīpasikhā viya vijjhāyiṁsu. So vejjo Cakkhupālo ahosi.

Bhikkhave tadā mama puttena katakammaṁ pacchato pacchato anubandhi. Pāpakammaṁ hi nāmetaṁ dhuraṁ vahato balibaddassa[1] padaṁ cakkaṁ viya anugacchatīti idaṁ vattuṁ kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā patiṭṭhāpitamattikaṁ sāsanaṁ rājamuddāya lañchanto viya Dhammarājā imaṁ gāthamāha—

1. “Manopubbaṅgamā dhammā, manoseṭṭhā manomayā.
Manasā ce paduṭṭhena, bhāsati vā karoti vā.
Tato naṁ dukkhamanveti, cakkaṁva vahato padan”ti.

Tattha **mano**ti kāmāvacarakusalādibhedaṁ sabbampi catubhūmikacittaṁ. Imasmiṁ pana pade tadā tassa vejjassa uppannacittavasena niyamiyamānaṁ vavatthāpiyamānaṁ paricchijjiyamānaṁ domanassasahagataṁ paṭighasampayuttacittameva labbhati. **Pubbaṅgamā**ti tena paṭhamagāminā hutvā samannāgatā. **Dhammā**ti guṇadesanāpariyattinissattanijjīvavasena cattāro dhammā nāma. Tesu—

“Na hi dhammo adhammo ca, ubho samavipākino.
Adhammo nirayaṁ neti, dhammo pāpeti suggatin”ti[2]—

Ayaṁ guṇadhammo nāma. “Dhammaṁ vo bhikkhave desessāmi ādikalyāṇan”ti[3] ayaṁ desanādhammo nāma. “Idha pana bhikkhave ekacce kulaputtā dhammaṁ pariyāpuṇanti Suttaṁ Geyyan”ti[4] ayaṁ pariyattidhammo nāma. “Tasmiṁ kho pana samaye dhammā honti khandhā hontī”ti[5] ayaṁ nissattadhammo nāma, nijjīvadhammotipi eso eva. Tesu imasmiṁ ṭhāne nissattanijjīvadhammo adhippeto. So atthato tayo arūpino khandhā vedanākkhandho saññākkhandho saṅkhārakkhandhoti. Ete hi mano pubbaṅgamo etesanti **manopubbaṅgamā** nāma.

1. Balivaddassa (Sī, Syā) 2. Khu 2. 272; Khu 5. 357 piṭṭhesu. 3. Ma 3. 327 piṭṭhe.
4. Ma 1. 187 piṭṭhe. 5. Abhi 1. 35 piṭṭhe.

ဒိန္နာယ ဘတိယာ အတ္ထော၊ ဣဒါနေဝ နံ အန္ဓံ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘရိယာယ ဧတမတ္ထံ အာစိက္ခိ။ သာ တုဏှီ အဟောသိ။ သော ဧကံ ဘေသဇ္ဇံ ယောဇေတွာ တဿာ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဘဒ္ဒေ ဣမံ ဘေသဇ္ဇံ အဉ္ဇေဟီ”တိ အဉ္ဇာပေသိ။ အထဿာ ဒွေ အက္ခီနိ ဒီပသိခါ ဝိယ ဝိဇ္ဈာယိံသု။ သော ဝေဇ္ဇော စက္ခုပါလော အဟောသိ။

ဘိက္ခဝေ တဒါ မမ ပုတ္တေန ကတကမ္မံ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အနုဗန္ဓိ။ ပါပကမ္မံ ဟိ နာမေတံ ဓုရံ ဝဟတော ဗလိဗဒ္ဒဿ[၁] ပဒံ စက္ကံ ဝိယ အနုဂစ္ဆတီတိ ဣဒံ ဝတ္ထုံ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ပတိဋ္ဌာပိတမတ္တိကံ သာသနံ ရာဇမုဒ္ဒါယ လဉ္ဆန္တော ဝိယ ဓမ္မရာဇာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁။ “မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ၊ မနောသေဋ္ဌာ မနောမယာ။
မနသာ စေ ပဒုဋ္ဌေန၊ ဘာသတိ ဝါ ကရောတိ ဝါ။
တတော နံ ဒုက္ခမန္ဝေတိ၊ စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒ”န္တိ။

တတ္ထ **မနော**တိ ကာမာဝစရကုသလာဒိဘေဒံ သဗ္ဗမ္ပိ စတုဘူမိကစိတ္တံ။ ဣမသ္မိံ ပန ပဒေ တဒါ တဿ ဝေဇ္ဇဿ ဥပ္ပန္နစိတ္တဝသေန နိယမိယမာနံ ဝဝတ္ထာပိယမာနံ ပရိစ္ဆိဇ္ဇိယမာနံ ဒေါမနဿသဟဂတံ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တစိတ္တမေဝ လဗ္ဘတိ။ **ပုဗ္ဗင်္ဂမာ**တိ တေန ပဌမဂါမိနာ ဟုတွာ သမန္နာဂတာ။ **ဓမ္မာ**တိ ဂုဏဒေသနာပရိယတ္တိနိဿတ္တနိဇ္ဇီဝဝသေန စတ္တာရော ဓမ္မာ နာမ။ တေသု—

“န ဟိ ဓမ္မော အဓမ္မော စ၊ ဥဘော သမဝိပါကိနော။
အဓမ္မော နိရယံ နေတိ၊ ဓမ္မော ပါပေတိ သုဂ္ဂတိ”န္တိ[၂]—

အယံ ဂုဏဓမ္မော နာမ။ “ဓမ္မံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အာဒိကလျာဏ”န္တိ[၃] အယံ ဒေသနာဓမ္မော နာမ။ “ဣဓ ပန ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စေ ကုလပုတ္တာ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ သုတ္တံ ဂေယျ”န္တိ[၄] အယံ ပရိယတ္တိဓမ္မော နာမ။ “တသ္မိံ ခေါ ပန သမယေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ ခန္ဓာ ဟောန္တီ”တိ[၅] အယံ နိဿတ္တဓမ္မော နာမ၊ နိဇ္ဇီဝဓမ္မောတိပိ ဧသော ဧဝ။ တေသု ဣမသ္မိံ ဌာနေ နိဿတ္တနိဇ္ဇီဝဓမ္မော အဓိပ္ပေတော။ သော အတ္ထတော တယော အရူပိနော ခန္ဓာ ဝေဒနာက္ခန္ဓော သညာက္ခန္ဓော သင်္ခါရက္ခန္ဓောတိ။ ဧတေ ဟိ မနော ပုဗ္ဗင်္ဂမော ဧတေသန္တိ **မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ** နာမ။

၁-ဗလိဝဒ္ဒဿ (သီ၊ သျာ) ၂-ခု ၂-၂၇၂၊ ခု ၅-၃၅၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-မ ၃-၃၂၇-ပိဋ္ဌေ။
၄-မ ၁-၁၈၇-ပိဋ္ဌေ၊ ၅-အဘိ ၁-၃၅-ပိဋ္ဌေ။

Kathaṁ panetehi saddhiṁ ekavatthuko ekārammaṇo apubbaṁ acarimaṁ ekakkhaṇe uppajjamāno mano pubbaṅgamo nāma hotīti? Uppādapaccayaṭṭhena. Yathā hi bahūsu ekato gāmaghātādīni kammāni karontesu "ko etesaṁ pubbaṅgamo"ti vutte yo nesaṁ paccayo hoti, yaṁ nissāya te taṁ kammaṁ karonti, so datto vā mitto vā tesaṁ pubbaṅgamoti vuccati, evaṁsampadamidaṁ veditabbaṁ. Iti uppādapaccayaṭṭhena mano pubbaṅgamo etesanti manopubbaṅgamā. Na hi te mane anuppajjante uppajjituṁ sakkonti, mano pana ekaccesu cetasikesu anuppajjantesupi uppajjatiyeva. Adhipativasena pana mano seṭṭho etesanti **manoseṭṭhā.** Yathā hi corādīnaṁ corajeṭṭhakādayo adhipatino seṭṭhā, tathā tesampi mano adhipati manova seṭṭho[1]. Yathā pana dāru-ādīhi nipphannāni tāni tāni bhaṇḍāni dārumayādīni nāma honti, tathā tepi manato nipphannattā **manomayā** nāma.

Paduṭṭhenāti āgantukehi abhijjhādīhi dosehi paduṭṭhena. Pakatimano hi bhavaṅgacittaṁ, taṁ apaduṭṭhaṁ. Yathā hi pasannaṁ udakaṁ āgantukehi nīlādīhi upakkiliṭṭhaṁ nīlodakādibhedaṁ hoti, na ca navaṁ udakaṁ, nāpi purimaṁ pasanna-udakameva, tathā tampi āgantukehi abhijjhādīhi dosehi paduṭṭhaṁ hoti, na ca navaṁ cittaṁ, nāpi purimaṁ bhavaṅgacittameva, tenāha Bhagavā "pabhassaramidaṁ bhikkhave cittaṁ, tañca kho āgantukehi upakkilesehi upakkiliṭṭhan"ti[2]. **Evaṁ manasā ce paduṭṭhena, bhāsati vā karoti** vā so bhāsamāno catubbidhaṁ vacīduccaritameva bhāsati, karonto tividhaṁ kāyaduccaritameva karoti, abhāsanto akaronto tāya abhijjhādīhi paduṭṭhamānasatāya tividhaṁ manoduccaritaṁ pūreti. Evamassa dasa akusalakammapathā pāripūriṁ gacchanti.

Tato naṁ dukkhamanvetīti tato tividhaduccaritato taṁ puggalaṁ dukkhaṁ anveti, duccaritānubhāvena catūsu apāyesu, manussesu vā tamattabhāvaṁ[3] gacchantaṁ kāyavatthukampi itarampīti iminā pariyāyena kāyikacetasikaṁ vipākadukkhaṁ anugacchati. Yathā kiṁ? **Cakkaṁva vahato padan**ti dhure yuttassa dhuraṁ vahato balibaddassa padaṁ cakkaṁ viya. Yathā hi so ekampi divasaṁ dvepi pañcapi dasapi aḍḍhamāsampi māsampi vahanto cakkaṁ nivattetuṁ jahituṁ na

1. Tesampi manoti manoseṭṭhā (Sī, Syā) 2. Aṁ 1. 9 piṭṭhe. 3. Tamabhāvaṁ (Sī)

ကထံ ပနေတေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကဝတ္ထုကော ဧကာရမ္မဏော အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ဧကက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော မနော ပုဗ္ဗင်္ဂမော နာမ ဟောတီတိ? ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန။ ယထာ ဟိ ဗဟူသု ဧကတော ဂါမဃာတာဒီနိ ကမ္မာနိ ကရောန္တေသု "ကော ဧတေသံ ပုဗ္ဗင်္ဂမော"တိ ဝုတ္တေ ယော နေသံ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ယံ နိဿာယ တေ တံ ကမ္မံ ကရောန္တိ၊ သော ဒတ္တော ဝါ မိတ္တော ဝါ တေသံ ပုဗ္ဗင်္ဂမောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိ ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန မနော ပုဗ္ဗင်္ဂမော ဧတေသန္တိ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ။ န ဟိ တေ မနေ အနုပ္ပဇ္ဇန္တေ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ သက္ကောန္တိ၊ မနော ပန ဧကစ္စေသု စေတသိကေသု အနုပ္ပဇ္ဇန္တေသုပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ။ အဓိပတိဝသေန ပန မနော သေဋ္ဌော ဧတေသန္တိ **မနောသေဋ္ဌာ**။ ယထာ ဟိ စောရာဒီနံ စောရဇေဋ္ဌကာဒယော အဓိပတိနော သေဋ္ဌာ၊ တထာ တေသမ္ပိ မနော အဓိပတိ မနောဝ သေဋ္ဌော[1]။ ယထာ ပန ဒါရုအာဒီဟိ နိပ္ဖန္နာနိ တာနိ တာနိ ဘဏ္ဍာနိ ဒါရုမယာဒီနိ နာမ ဟောန္တိ၊ တထာ တေပိ မနတော နိပ္ဖန္နတ္တာ **မနောမယာ** နာမ။

ပဒုဋ္ဌေနာတိ အာဂန္တုကေဟိ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ ဒေါသေဟိ ပဒုဋ္ဌေန။ ပကတိမနော ဟိ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ၊ တံ အပဒုဋ္ဌံ။ ယထာ ဟိ ပသန္နံ ဥဒကံ အာဂန္တုကေဟိ နီလာဒီဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ နီလောဒကာဒိဘေဒံ ဟောတိ၊ န စ နဝံ ဥဒကံ၊ နာပိ ပုရိမံ ပသန္နဥဒကမေဝ၊ တထာ တမ္ပိ အာဂန္တုကေဟိ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ ဒေါသေဟိ ပဒုဋ္ဌံ ဟောတိ၊ န စ နဝံ စိတ္တံ၊ နာပိ ပုရိမံ ဘဝင်္ဂစိတ္တမေဝ၊ တေနာဟ ဘဂဝါ "ပဘဿရမိဒံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ၊ တဉ္စ ခေါ အာဂန္တုကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌ"န္တိ[2]။ ဧဝံ **မနသာ စေ ပဒုဋ္ဌေန၊ ဘာသတိ ဝါ ကရောတိ ဝါ** သော ဘာသမာနော စတုဗ္ဗိဓံ ဝစီဒုစ္စရိတမေဝ ဘာသတိ၊ ကရောန္တော တိဝိဓံ ကာယဒုစ္စရိတမေဝ ကရောတိ၊ အဘာသန္တော အကရောန္တော တာယ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ ပဒုဋ္ဌမာနသတာယ တိဝိဓံ မနောဒုစ္စရိတံ ပူရေတိ။ ဧဝမဿ ဒသ အကုသလကမ္မပထာ ပါရိပူရိံ ဂစ္ဆန္တိ။

တတော နံ ဒုက္ခမန္ဝေတီတိ တတော တိဝိဓဒုစ္စရိတတော တံ ပုဂ္ဂလံ ဒုက္ခံ အန္ဝေတိ၊ ဒုစ္စရိတာနုဘာဝေန စတူသု အပါယေသု, မနုဿေသု ဝါ တမတ္တဘာဝံ[3] ဂစ္ဆန္တံ ကာယဝတ္ထုကမ္ပိ ဣတရမ္ပီတိ ဣမိနာ ပရိယာယေန ကာယိကစေတသိကံ ဝိပါကဒုက္ခံ အနုဂစ္ဆတိ။ ယထာ ကိံ? **စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒ**န္တိ ဓုရေ ယုတ္တဿ ဓုရံ ဝဟတော ဗလိဗဒ္ဒဿ ပဒံ စက္ကံ ဝိယ။ ယထာ ဟိ သော ဧကမ္ပိ ဒိဝသံ ဒွေပိ ပဉ္စပိ ဒသပိ အဍ္ဎမာသမ္ပိ မာသမ္ပိ ဝဟန္တော စက္ကံ နိဝတ္တေတုံ ဇဟိတုံ န

၁-တေသမ္ပိ မနောတိ မနောသေဋ္ဌာ (သီ၊ သျာ) ၂-အံ ၁-၉-ပိဋ္ဌေ။ ၃-တမဘာဝံ (သီ)

sakkoti, atha khvassa purato abhikkamantassa yugaṁ gīvaṁ bādhati, pacchato paṭikkamantassa cakkaṁ ūrumaṁsaṁ paṭihanati. Imehi dvīhi ākārehi bādhantaṁ cakkaṁ tassa padānupadikaṁ hoti, tatheva manasā paduṭṭhena tīṇi duccaritāni pūretvā ṭṭhitaṁ puggalaṁ nirayādīsu tattha tattha gatagataṭṭhāne duccaritamūlakaṁ kāyikampi cetasikampi dukkhamanubandhatīti.

Gāthāpariyosāne tiṁsasahassā bhikkhū saha paṭisambhidāyi arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Sampattaparisāyapi desanā sātthikā saphalā ahosīti.

Cakkhupālattheravatthu paṭhamaṁ.

---

2. Maṭṭhakuṇḍalīvatthu

2. **Manopubbaṅgamā dhammā**ti dutiyagāthāpi Sāvatthiyaṁyeva Maṭṭhakuṇḍaliṁ[1] ārabbha bhāsitā.

Sāvatthiyaṁ kira Adinnapubbako nāma brāhmaṇo ahosi. Tena kassaci kiñci na dinnapubbaṁ, tena taṁ "Adinnapubbako"tveva sañjāniṁsu. Tassa ekaputtako ahosi piyo manāpo. Athassa pilandhanaṁ kāretukāmo "sace suvaṇṇakāre kāressāmi, bhattavetanaṁ[2] dātabbaṁ bhavissatī"ti sayameva suvaṇṇaṁ koṭṭetvā maṭṭhāni kuṇḍalāni katvā adāsi. Tenassa putto **Maṭṭhakuṇḍalī**tveva paññāyittha. Tassa soḷasavassikakāle paṇḍurogo udapādi. Tassa mātā puttaṁ oloketvā "brāhmaṇa puttassa te rogo uppanno, tikicchāpehi nan"ti āha. Bhoti sace vejjaṁ ānessāmi. Bhattavetanaṁ[2] dātabbaṁ bhavissati, kiṁ tvaṁ mama dhanacchedaṁ na olokessasīti. Atha naṁ kiṁ karissasi brāhmaṇāti. Yathā me dhanacchedo na hoti, tathā karissāmīti. So vejjānaṁ santikaṁ gantvā "asukarogassa nāma tumhe kiṁ bhesajjaṁ karothā"ti pucchi. Athassa te yaṁ vā taṁ vā rukkhatacādiṁ ācikkhanti. So tamāharitvā puttassa bhesajjaṁ karoti, taṁ karontassevassa rogo balavā ahosi, atekicchabhāvaṁ upāgami.

---

1. Maṭṭakuṇḍaliṁ (Sī)   2. Vetanaṁ (Sī, Syā)

သက္ကောတိ၊ အထ ခွဿ ပုရတော အဘိက္ကမန္တဿ ယုဂံ ဂီဝံ ဗာဓတိ၊ ပစ္ဆတော ပဋိက္ကမန္တဿ စက္ကံ ဦရုမံသံ ပဋိဟနတိ။ ဣမေဟိ ဒွီဟိ အာကာရေဟိ ဗာဓန္တံ စက္ကံ တဿ ပဒါနုပဒိကံ ဟောတိ၊ တထေဝ မနသာ ပဒုဋ္ဌေန တီဏိ ဒုစ္စရိတာနိ ပူရေတွာ ဌိတံ ပုဂ္ဂလံ နိရယာဒီသု တတ္ထ တတ္ထ ဂတဂတဋ္ဌာနေ ဒုစ္စရိတမူလကံ ကာယိကမ္ပိ စေတသိကမ္ပိ ဒုက္ခမနုဗန္ဓတီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ တိံသသဟဿာ ဘိက္ခူ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ ဒေသနာ သာတ္ထိကာ သဖလာ အဟောသီတိ။

စက္ခုပါလတ္ထေရဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-မဋ္ဌကုဏ္ဍလီဝတ္ထု

၂။ **မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ**တိ ဒုတိယဂါထာပိ သာဝတ္ထိယံယေဝ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိံ[၁] အာရဗ္ဘ ဘာသိတာ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ အဒိန္နပုဗ္ဗကော နာမ ဗြာဟ္မဏော အဟောသိ။ တေန ကဿစိ ကိဉ္စိ န ဒိန္နပုဗ္ဗံ၊ တေန တံ "အဒိန္နပုဗ္ဗကော"တွေဝ သဉ္ဇာနိံသု။ တဿ ဧကပုတ္တကော အဟောသိ ပိယော မနာပေါ။ အထဿ ပိဠန္ဓနံ ကာရေတုကာမော "သစေ သုဝဏ္ဏကာရေ ကာရေဿာမိ၊ ဘတ္တဝေတနံ[၂] ဒါတဗ္ဗံ ဘဝိဿတီ"တိ သယမေဝ သုဝဏ္ဏံ ကောဋ္ဋေတွာ မဋ္ဌာနိ ကုဏ္ဍလာနိ ကတွာ အဒါသိ။ တေနဿ ပုတ္တော **မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ**တွေဝ ပညာယိတ္ထ။ တဿ သောဠသဝဿိကကာလေ ပဏ္ဍုရောဂေါ ဥဒပါဒိ။ တဿ မာတာ ပုတ္တံ ဩလောကေတွာ "ဗြာဟ္မဏ ပုတ္တဿ တေ ရောဂေါ ဥပ္ပန္နော၊ တိကိစ္ဆာပေဟိ န"န္တိ အာဟ။ ဘောတိ သစေ ဝေဇ္ဇံ အာနေဿာမိ၊ ဘတ္တဝေတနံ[၂] ဒါတဗ္ဗံ ဘဝိဿတိ၊ ကိံ တွံ မမ ဓနစ္ဆေဒံ န ဩလောကေသီတိ။ အထ နံ ကိံ ကရိဿသိ ဗြာဟ္မဏာတိ။ ယထာ မေ ဓနစ္ဆေဒေါ န ဟောတိ၊ တထာ ကရိဿာမီတိ။ သော ဝေဇ္ဇာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ "အသုကရောဂဿ နာမ တုမှေ ကိံ ဘေသဇ္ဇံ ကရောထာ"တိ ပုစ္ဆိ။ အထဿ တေ ယံ ဝါ တံ ဝါ ရုက္ခတစာဒိံ အာစိက္ခန္တိ။ သော တမာဟရိတွာ ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇံ ကရောတိ။ တံ ကရောန္တဿေဝဿ ရောဂေါ ဗလဝါ အဟောသိ၊ အတေကိစ္ဆဘာဝံ ဥပါဂမိ။

၁-မဋ္ဋကုဏ္ဍလိံ (သီ)   ၂-ဝေတနံ (သီ၊ သျာ)

brāhmaṇo tassa dubbalabhāvaṁ ñatvā ekaṁ vejjaṁ pakkosi. So taṁ oloketvāva "amhākaṁ ekaṁ kiccaṁ atthi, aññaṁ vejjaṁ pakkositvā tikicchāpehī"ti taṁ pahāya nikkhami. Brāhmaṇo tassa maraṇasamayaṁ ñatvā "imassa dassanatthāya āgatā antogehe sāpateyyaṁ passissanti, bahi naṁ karissāmī"ti puttaṁ nīharitvā bahi-āḷinde nipajjāpesi.

Taṁ divasaṁ Bhagavā balavapaccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya pubbabuddhesu katādhikārānaṁ ussannakusalamūlānaṁ veneyyabandhavānaṁ dassanatthaṁ Buddhacakkhunā lokaṁ volokento dasasahassacakkavāḷesu ñāṇajālaṁ patthari. Maṭṭhakuṇḍalī bahi-āḷinde nipannākāreneva tassa anto paññāyi. Satthā taṁ disvā tassa antogehā nīharitvā tattha nipajjāpitabhāvaṁ ñatvā "atthi nu kho mayhaṁ ettha gatapaccayena attho"ti upadhārento idaṁ addasa—ayaṁ māṇavo mayi cittaṁ pasādetvā kālaṁ katvā Tāvatiṁsadevaloke tiṁsayojanike kanakavimāne nibbattissati, accharāsahassaparivāro bhavissati, brāhmaṇopi taṁ jhāpetvā rodanto āḷāhane[1] vicarissati. Devaputto tigāvutappamāṇaṁ saṭṭhisakaṭabhārālaṅkārapaṭimaṇḍitaṁ accharāsahassaparivāraṁ attabhāvaṁ oloketvā "kena nu kho kammena mayā ayaṁ sirisampatti laddhā"ti oloketvā mayi cittappasādena laddhabhāvaṁ ñatvā "ayaṁ brāhmaṇo dhanacchedabhayena mama bhesajjamakatvā idāni āḷāhanaṁ gantvā rodati, vippakārappattaṁ naṁ karissāmī"ti pitari rodante Maṭṭhakuṇḍalivaṇṇena āgantvā āḷāhanassāvidūre nipajjitvā rodissati. Atha naṁ brāhmaṇo "kosi tvaṁ"ti pucchissati. "Ayaṁ te putto Maṭṭhakuṇḍalī"ti ācikkhissati. Kuhiṁ nibbattosīti. Tāvatiṁsabhavaneti. "Kiṁ kammaṁ katvā"ti vutte mayi cittappasādena nibbattabhāvaṁ ācikkhissati. Brāhmaṇo "tumhesu cittaṁ pasādetvā sagge nibbatto nāma atthī"ti maṁ pucchissati. Athassāhaṁ "ettakāni satāni vā sahassāni vā satasahassāni vāti na sakkā gaṇanā[2] paricchinditun"ti vatvā Dhammapade gāthaṁ bhāsissāmi. Gāthāpariyosāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo bhavissati, Maṭṭhakuṇḍalī sotāpanno bhavissati. Tathā Adinnapubbako brāhmaṇo.

1. Āḷahane (Ka) 2. Gaṇanāya (Syā, Ka)

ဗြာဟ္မဏော တဿ ဒုဗ္ဗလဘာဝံ ဉတွာ ဧကံ ဝေဇ္ဇံ ပက္ကောသိ။ သော တံ ဩလောကေတွာဝ “အမှာကံ ဧကံ ကိစ္စံ အတ္ထိ၊ အညံ ဝေဇ္ဇံ ပက္ကောသိတွာ တိကိစ္ဆာပေဟီ”တိ တံ ပဟာယ နိက္ခမိ။ ဗြာဟ္မဏော တဿ မရဏသမယံ ဉတွာ “ဣမဿ ဒဿနတ္ထာယ အာဂတာ အန္တောဂေဟေ သာပတေယျံ ပဿိဿန္တိ၊ ဗဟိ နံ ကရိဿာမီ”တိ ပုတ္တံ နီဟရိတွာ ဗဟိအာဠိန္ဒေ နိပဇ္ဇာပေသိ။

တံ ဒိဝသံ ဘဂဝါ ဗလဝပစ္စူသသမယေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာနံ ဥဿန္နကုသလမူလာနံ ဝေနေယျဗန္ဓဝါနံ ဒဿနတ္ထံ ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေသု ဉာဏဇာလံ ပတ္ထရိ။ မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ ဗဟိအာဠိန္ဒေ နိပန္နာကာရေနေဝ တဿ အန္တော ပညာယိ။ သတ္ထာ တံ ဒိသွာ တဿ အန္တောဂေဟာ နီဟရိတွာ တတ္ထ နိပဇ္ဇာပိတဘာဝံ ဉတွာ “အတ္ထိ နု ခေါ မယှံ ဧတ္ထ ဂတပစ္စယေန အတ္ထော”တိ ဥပဓာရေန္တော ဣဒံ အဒ္ဒသ—အယံ မာဏဝေါ မယိ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဒေဝလောကေ တိံသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ၊ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရော ဘဝိဿတိ၊ ဗြာဟ္မဏောပိ တံ ဈာပေတွာ ရောဒန္တော အာဠာဟနေ[1] ဝိစရိဿတိ။ ဒေဝပုတ္တော တိဂါဝုတပ္ပမာဏံ သဋ္ဌိသကဋဘာရာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတံ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရံ အတ္တဘာဝံ ဩလောကေတွာ “ကေန နု ခေါ ကမ္မေန မယာ အယံ သိရိသမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ”တိ ဩလောကေတွာ မယိ စိတ္တပ္ပသာဒေန လဒ္ဓဘာဝံ ဉတွာ “အယံ ဗြာဟ္မဏော ဓနစ္ဆေဒဘယေန မမ ဘေသဇ္ဇမကတွာ ဣဒါနိ အာဠာဟနံ ဂန္တွာ ရောဒတိ၊ ဝိပ္ပကာရပ္ပတ္တံ နံ ကရိဿာမီ”တိ ပိတရိ ရောဒန္တေ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိဝဏ္ဏေန အာဂန္တွာ အာဠာဟနဿာဝိဒူရေ နိပဇ္ဇိတွာ ရောဒိဿတိ။ အထ နံ ဗြာဟ္မဏော “ကောသိ တွံ”တိ ပုစ္ဆိဿတိ။ “အဟံ တေ ပုတ္တော မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ”တိ အာစိက္ခိဿတိ။ ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တောသီတိ။ တာဝတိံသဘဝနေတိ။ “ကိံ ကမ္မံ ကတွာ”တိ ဝုတ္တေ မယိ စိတ္တပ္ပသာဒေန နိဗ္ဗတ္တဘာဝံ အာစိက္ခိဿတိ။ ဗြာဟ္မဏော “တုမှေသု စိတ္တံ ပသာဒေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တော နာမ အတ္ထီ”တိ မံ ပုစ္ဆိဿတိ။ အထဿာဟံ “ဧတ္တကာနိ သတာနိ ဝါ သဟဿာနိ ဝါ သတသဟဿာနိ ဝါတိ န သက္ကာ ဂဏနာ[2] ပရိစ္ဆိန္ဒိတုန္”တိ ဝတွာ ဓမ္မပဒေ ဂါထံ ဘာသိဿာမိ။ ဂါထာပရိယောသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတိ၊ မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ သောတာပန္နော ဘဝိဿတိ။ တထာ အဒိန္နပုဗ္ဗကော ဗြာဟ္မဏော။

၁-အာဠာဟနေ (က) ၂-ဂဏနာယ (သျာ၊ က)

iti imaṁ kulaputtaṁ nissāya mahādhammābhisamayo[1] bhavissatīti disvā punadivase katasarīrapaṭijaggano mahābhikkhusaṁghaparivuto Sāvatthiṁ piṇḍāya pavisitvā anupubbena brāhmaṇassa gehadvāraṁ gato.

Tasmiṁ khaṇe Maṭṭhakuṇḍalī antogehābhimukho nipanno hoti. Athassa Satthā attano apassanabhāvaṁ ñatvā ekaṁ rasmiṁ vissajjesi. Māṇavo "kiṁ obhāso nāmeso"ti parivattetvā nipannova Satthāraṁ disvā "andhabālapitaraṁ nissāya evarūpaṁ Buddhaṁ upasaṅkamitvā kāyaveyyāvaṭikaṁ vā kātuṁ dānaṁ vā dātuṁ dhammaṁ vā sotuṁ nālatthaṁ, idāni me hatthāpi anadhipateyyā, aññaṁ kattabbaṁ natthī"ti manameva pasādesi. Satthā "alaṁ ettakena cittappasādena imassā"ti pakkāmi. So Tathāgate cakkhupathaṁ vijahanteyeva pasannamano kālaṁ katvā suttappabuddho viya devaloke tiṁsayojanike kanakavimāne nibbatti.

Brāhmaṇopissa sarīraṁ jhāpetvā āḷāhane rodanaparāyaṇo ahosi, devasikaṁ āḷāhanaṁ gantvā rodati "kahaṁ ekaputtaka, kahaṁ ekaputtakā"ti. Devaputtopi attano sampattiṁ oloketvā "kena me kammena laddhā"ti upadhārento "Satthari manopasādenā"ti ñatvā "ayaṁ brāhmaṇo mama aphāsukakāle bhesajjamakāretvā idāni āḷāhanaṁ gantvā rodati, vippakārappattameva naṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti Maṭṭhakuṇḍalivaṇṇena āgantvā āḷāhanassāvidūre bāhā paggayha rodanto aṭṭhāsi. Brāhmaṇo taṁ disvā[2] "ahaṁ tāva puttasokena rodāmi, esa kimatthaṁ rodati, pucchissāmi nan"ti pucchanto imaṁ gāthamāha—

"Alaṅkato Maṭṭhakuṇḍalī,
Māladhārī[3] haricandanussado.
Bāhā paggayha kandasi,
Vanamajjhe kiṁ dukkhito tuvan"ti[4].

1. Dhammayāgo mahā (Sī, Syā)
2. Disvā cintesi (Ka)
3. Mālabhārī (Sī, Syā)
4. Khu 2. 113, 146 piṭṭhesu.

ဣတိ ဣမံ ကုလပုတ္တံ နိဿာယ မဟာဓမ္မာဘိသမယော[၁] ဘဝိဿတီတိ ဒိသွာ ပုနဒိဝသေ ကတသရီရပဋိဇဂ္ဂနော မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော သာဝတ္ထိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟဒွါရံ ဂတော။

တသ္မိံ ခဏေ မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ အန္တောဂေဟာဘိမုခေါ နိပန္နော ဟောတိ။ အထဿ သတ္ထာ အတ္တနော အပဿနဘာဝံ ဉတွာ ဧကံ ရသ္မိံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ မာဏဝေါ “ကိံ ဩဘာသော နာမေသော”တိ ပရိဝတ္တေတွာ နိပန္နောဝ သတ္ထာရံ ဒိသွာ “အန္ဓဗာလပိတရံ နိဿာယ ဧဝရူပံ ဗုဒ္ဓံ ဥပသင်္ကမိတွာ ကာယဝေယျာဝဋိကံ ဝါ ကာတုံ ဒါနံ ဝါ ဒါတုံ ဓမ္မံ ဝါ သောတုံ နာလတ္ထံ၊ ဣဒါနိ မေ ဟတ္ထာပိ အနဓိပတေယျာ၊ အညံ ကတ္တဗ္ဗံ နတ္ထီ”တိ မနမေဝ ပသာဒေသိ။ သတ္ထာ “အလံ ဧတ္တကေန စိတ္တပ္ပသာဒေန ဣမဿာ”တိ ပက္ကာမိ။ သော တထာဂတေ စက္ခုပထံ ဝိဇဟန္တေယေဝ ပသန္နမနော ကာလံ ကတွာ သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓေါ ဝိယ ဒေဝလောကေ တိံသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။

ဗြာဟ္မဏောပိဿ သရီရံ ဈာပေတွာ အာဠာဟနေ ရောဒနပရာယဏော အဟောသိ၊ ဒေဝသိကံ အာဠာဟနံ ဂန္တွာ ရောဒတိ “ကဟံ ဧကပုတ္တက၊ ကဟံ ဧကပုတ္တကာ”တိ။ ဒေဝပုတ္တောပိ အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ “ကေန မေ ကမ္မေန လဒ္ဓါ”တိ ဥပဓာရေန္တော “သတ္ထရိ မနောပသာဒေနာ”တိ ဉတွာ “အယံ ဗြာဟ္မဏော မမ အဖာသုကကာလေ ဘေသဇ္ဇမကာရေတွာ ဣဒါနိ အာဠာဟနံ ဂန္တွာ ရောဒတိ၊ ဝိပ္ပကာရပ္ပတ္တမေဝ နံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိဝဏ္ဏေန အာဂန္တွာ အာဠာဟနဿာဝိဒူရေ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ရောဒန္တော အဋ္ဌာသိ။ ဗြာဟ္မဏော တံ ဒိသွာ[၂] “အဟံ တာဝ ပုတ္တသောကေန ရောဒါမိ၊ ဧသ ကိမတ္ထံ ရောဒတိ၊ ပုစ္ဆိဿာမိ န”န္တိ ပုစ္ဆန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“အလင်္ကတော မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ၊
မာလဓာရီ[၃] ဟရိစန္ဒနုဿဒေါ။
ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒသိ၊
ဝနမဇ္ဈေ ကိံ ဒုက္ခိတော တုဝ”န္တိ[၄]။

၁-ဓမ္မယာဂေါ မဟာ (သီ၊ သျာ)
၂-ဒိသွာ စိန္တေသိ (က)
၃-မာလဘာရီ (သီ၊ သျာ)
၄-ခု ၂-၁၁၃-၁၄၆-ပိဋ္ဌေသု။

So māṇavo āha—

“Sovaṇṇamayo pabhassaro,
Uppanno rathapañjaro mama.
Tassa cakkayugaṁ na vindāmi,
Tena dukkhena jahāmi[1] jīvitan”ti[2].

Atha naṁ brāhmaṇo āha—

“Sovaṇṇamayaṁ maṇimayaṁ,
Lohitakamayaṁ atha rūpiyamayaṁ.
Ācikkha me bhadda māṇava,
Cakkayugaṁ paṭipādayāmi te”ti[2].

Taṁ sutvā māṇavo “ayaṁ brāhmaṇo puttassa bhesajjamakatvā puttapatirūpakaṁ maṁ disvā rodanto ‘suvaṇṇādimayaṁ rathacakkaṁ karomī’ti vadati, hotu niggaṇhissāmi nan”ti cintetvā “kīva mahantaṁ me cakkayugaṁ karissasī”ti vatvā “yāva mahantaṁ ākaṅkhasi, tāva mahantaṁ karissāmī”ti vutte candimasūriyehi me attho, te me dehī”ti yācanto āha—

“So māṇavo tassa pāvadi,
Candasūriyā ubhayettha dissare.
Sovaṇṇamayo ratho mama,
Tena cakkayugena sobhatī”ti[3].

Atha naṁ brāhmaṇo āha—

“Bālo kho tvaṁ asi māṇava,
Yo tvaṁ patthayase apatthiyaṁ.
Maññāmi tuvaṁ marissasi,
Na hi tvaṁ lacchasi candasūriye”ti[3].

1. Jahissaṁ (Sī), jahissāmi (Syā)
2. Khu 2. 113, 146 piṭṭhesu.
3. Khu 2. 113, 147 piṭṭhādīsu.

သော မာဏဝေါ အာဟ—

“သောဝဏ္ဏမယော ပဘဿရော၊
ဥပ္ပန္နော ရထပဉ္ဇရော မမ။
တဿ စက္ကယုဂံ န ဝိန္ဒာမိ၊
တေန ဒုက္ခေန ဇဟာမိ[၁] ဇီဝိတ”န္တိ[၂]။

အထ နံ ဗြာဟ္မဏော အာဟ—

“သောဝဏ္ဏမယံ မဏိမယံ၊
လောဟိတကမယံ အထ ရူပိယမယံ။
အာစိက္ခ မေ ဘဒ္ဒ မာဏဝ၊
စက္ကယုဂံ ပဋိပါဒယာမိ တေ”တိ[၂]။

တံ သုတွာ မာဏဝေါ “အယံ ဗြာဟ္မဏော ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇမကတွာ ပုတ္တပတိရူပကံ မံ ဒိသွာ ရောဒန္တော ‘သုဝဏ္ဏာဒိမယံ ရထစက္ကံ ကရောမီ’တိ ဝဒတိ၊ ဟောတု နိဂ္ဂဏှိဿာမိ န”န္တိ စိန္တေတွာ “ကီဝ မဟန္တံ မေ စက္ကယုဂံ ကရိဿသီ”တိ ဝတွာ “ယာဝ မဟန္တံ အာကင်္ခသိ၊ တာဝ မဟန္တံ ကရိဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ စန္ဒိမသူရိယေဟိ မေ အတ္ထော၊ တေ မေ ဒေဟီ”တိ ယာစန္တော အာဟ—

“သော မာဏဝေါ တဿ ပါဝဒိ၊
စန္ဒသူရိယာ ဥဘယေတ္ထ ဒိဿရေ။
သောဝဏ္ဏမယော ရထော မမ၊
တေန စက္ကယုဂေန သောဘတီ”တိ[၃]။

အထ နံ ဗြာဟ္မဏော အာဟ—

“ဗာလော ခေါ တွံ အသိ မာဏဝ၊
ယော တွံ ပတ္ထယသေ အပတ္ထိယံ။
မညာမိ တုဝံ မရိဿသိ၊
န ဟိ တွံ လစ္ဆသိ စန္ဒသူရိယေ”တိ[၃]။

၁-ဇဟိဿံ (သီ)၊ ဇဟိဿာမိ (သျာ)
၂-ခု ၂-၁၁၃-၁၄၆-ပိဋ္ဌေသု။
၃-ခု ၂-၁၁၃-၁၄၇-ပိဋ္ဌာဒီသု။

Atha naṁ māṇavo-āha[1]—

“Kiṁ pana paññāyamānassatthāya rodanto bālo hoti, udāhu apaññāyamānassatthāyā”ti vatvā—

“Gamanāgamanampi dissati,
Vaṇṇadhātu ubhayattha vīthiyā.
Peto kālakato na dissati,
Ko nidha kandataṁ bālyataro”ti[2].

Taṁ sutvā brāhmaṇo “yuttaṁ esa vadatī”ti sallakkhetvā

“Saccaṁ kho vadesi māṇava,
Ahameva kandataṁ bālyataro.
Candaṁ viya dārako rudaṁ,
Petaṁ kālakatābhipatthayin”ti[2]—

Vatvā tassa kathāya nissoko hutvā māṇavassa thutiṁ karonto imā gāthā abhāsi—

“Ādittaṁ vata maṁ santaṁ, ghatasittaṁva pāvakaṁ.
Vārinā viya osiñcaṁ, sabbaṁ nibbāpaye daraṁ.
Abbahī vata me sallaṁ, sokaṁ hadayanissitaṁ.
Yo me sokaparetassa, puttasokaṁ apānudi.
Svāhaṁ abbūḷhasallosmi, sītibhūtosmi nibbuto.
Na socāmi na rodāmi, tava sutvāna māṇavā”ti[2].

Atha naṁ “ko nāma tvan”ti pucchanto—

“Devatānusi Gandhabbo, adu Sakko purindado.
Ko vā tvaṁ kassa vā putto, kathaṁ jānemu taṁ mayan”ti[2]—

Āha. Athassa māṇavo—

“Yañca kandasi yañca rodasi,
Puttaṁ āḷāhane sayaṁ dahitvā.
Svāhaṁ kusalaṁ karitvā kammaṁ,
Tidasānaṁ sahabyataṁ gato”ti[2]—

1. Atha naṁ māṇavo (Sī, Syā) 2. Khu 2. 113, 147 piṭṭhādīsu.

အထ နံ မာဏဝေါ အာဟ[၁]—

“ကိံ ပန ပညာယမာနဿတ္ထာယ ရောဒန္တော ဗာလော ဟောတိ၊ ဥဒါဟု အပညာယမာနဿတ္ထာယာ”တိ ဝတွာ—

“ဂမနာဂမနမ္ပိ ဒိဿတိ၊
ဝဏ္ဏဓာတု ဥဘယတ္ထ ဝီထိယာ။
ပေတော ကာလကတော န ဒိဿတိ၊
ကော နိဓ ကန္ဒတံ ဗာလျတရော”တိ[၂]။

တံ သုတွာ ဗြာဟ္မဏော “ယုတ္တံ ဧသ ဝဒတီ”တိ သလ္လက္ခေတွာ

“သစ္စံ ခေါ ဝဒေသိ မာဏဝ၊
အဟမေဝ ကန္ဒတံ ဗာလျတရော။
စန္ဒံ ဝိယ ဒါရကော ရုဒံ၊
ပေတံ ကာလကတာဘိပတ္ထယိ”န္တိ[၂]—

ဝတွာ တဿ ကထာယ နိဿောကော ဟုတွာ မာဏဝဿ ထုတိံ ကရောန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“အာဒိတ္တံ ဝတ မံ သန္တံ၊ ဃတသိတ္တံဝ ပါဝကံ။
ဝါရိနာ ဝိယ ဩသိဉ္စံ၊ သဗ္ဗံ နိဗ္ဗာပယေ ဒရံ။
အဗ္ဗဟီ ဝတ မေ သလ္လံ၊ သောကံ ဟဒယနိဿိတံ။
ယော မေ သောကပရေတဿ၊ ပုတ္တသောကံ အပါနုဒိ။
သွာဟံ အဗ္ဗူဠှသလ္လောသ္မိ၊ သီတိဘူတောသ္မိ နိဗ္ဗုတော။
န သောစာမိ န ရောဒါမိ၊ တဝ သုတွာန မာဏဝါ”တိ[၂]။

အထ နံ “ကော နာမ တွ”န္တိ ပုစ္ဆန္တော—

“ဒေဝတာနုသိ ဂန္ဓဗ္ဗော၊ အဒု သက္ကော ပုရိန္ဒဒေါ။
ကော ဝါ တွံ ကဿ ဝါ ပုတ္တော၊ ကထံ ဇာနေမု တံ မယ”န္တိ[၂]—

အာဟ။ အထဿ မာဏဝေါ—

“ယဉ္စ ကန္ဒသိ ယဉ္စ ရောဒသိ၊
ပုတ္တံ အာဠာဟနေ သယံ ဒဟိတွာ။
သွာဟံ ကုသလံ ကရိတွာ ကမ္မံ၊
တိဒသာနံ သဟဗျတံ ဂတော”တိ[၂]—

၁-အထ နံ မာဏဝေါ (သီ၊ သျာ) ၂-ခု ၂-၁၁၃-၁၄၇-ပိဋ္ဌာဒီသု။

Ācikkhi. Atha naṁ brāhmaṇo āha—

“Appaṁ vā bahuṁ vā nāddasāma,
Dānaṁ dadantassa sake agāre.
Uposathakammaṁ vā tādisaṁ,
Kena kammena gatosi devalokan”ti.[1]

Māṇavo āha—

“Ābādhikohaṁ dukkhito gilāno,
Āturarūpomhi sake nivesane.
Buddhaṁ vigatarajaṁ vitiṇṇakaṅkhaṁ,
Addakkhiṁ Sugataṁ anomapaññaṁ.

Svāhaṁ muditamano pasannacitto,
Añjaliṁ akariṁ Tathāgatassa.
Tāhaṁ kusalaṁ karitvāna kammaṁ,
Tidasānaṁ sahabyataṁ gato”ti[1].

Tasmiṁ kathenteyeva brāhmaṇassa sakalasarīraṁ pītiyā paripūri, so taṁ pītiṁ pavedento—

“Acchariyaṁ vata abbhutaṁ vata,
Añjalikammassa ayamīdiso vipāko.
Ahampi pamuditamano pasannacitto,
Ajjeva Buddhaṁ saraṇaṁ vajāmī”ti[2]—

Āha. Atha naṁ māṇavo—

“Ajjeva Buddhaṁ saraṇaṁ vajāhi,
Dhammañca saṁghañca pasannacitto.
Tatheva sikkhāpadāni pañca,
Akhaṇḍaphullāni samādiyassu.
Pāṇātipātā viramassu khippaṁ,
Loke adinnaṁ parivajjayassu.
Amajjapo mā ca musā bhaṇāhi,
Sakena dārena ca hohi tuṭṭho”ti[1]—

1. Khu 2. 115, 148 piṭṭhādīsu. 2. Khu 2. 114, 148 piṭṭhādīsu.

အာစိက္ခိ။ အထ နံ ဗြာဟ္မဏော အာဟ—

“အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ နာဒ္ဒသာမ၊
ဒါနံ ဒဒန္တဿ သကေ အဂါရေ။
ဥပေါသထကမ္မံ ဝါ တာဒိသံ၊
ကေန ကမ္မေန ဂတောသိ ဒေဝလောက”န္တိ[၁]။

မာဏဝေါ အာဟ—

“အာဗာဓိကောဟံ ဒုက္ခိတော ဂိလာနော၊
အာတုရရူပေါမှိ သကေ နိဝေသနေ။
ဗုဒ္ဓံ ဝိဂတရဇံ ဝိတိဏ္ဏကင်္ခံ၊
အဒ္ဒက္ခိံ သုဂတံ အနောမပညံ။

သွာဟံ မုဒိတမနော ပသန္နစိတ္တော၊
အဉ္ဇလိံ အကရိံ တထာဂတဿ။
တာဟံ ကုသလံ ကရိတွာန ကမ္မံ၊
တိဒသာနံ သဟဗျတံ ဂတော”တိ[၁]။

တသ္မိံ ကထေန္တေယေဝ ဗြာဟ္မဏဿ သကလသရီရံ ပီတိယာ ပရိပူရိ၊ သော တံ ပီတိံ ပဝေဒေန္တော—

“အစ္ဆရိယံ ဝတ အဗ္ဘုတံ ဝတ၊
အဉ္ဇလိကမ္မဿ အယမီဒိသော ဝိပါကော။
အဟမ္ပိ ပမုဒိတမနော ပသန္နစိတ္တော၊
အဇ္ဇေဝ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဝဇာမီ”တိ[၂]—

အာဟ။ အထ နံ မာဏဝေါ—

“အဇ္ဇေဝ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဝဇာဟိ၊
ဓမ္မဉ္စ သံဃဉ္စ ပသန္နစိတ္တော။
တထေဝ သိက္ခာပဒါနိ ပဉ္စ၊
အခဏ္ဍဖုလ္လာနိ သမာဒိယဿု။
ပါဏာတိပါတာ ဝိရမဿု ခိပ္ပံ၊
လောကေ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇယဿု။
အမဇ္ဇပေါ မာ စ မုသာ ဘဏာဟိ၊
သကေန ဒါရေန စ ဟောဟိ တုဋ္ဌော”တိ[၁]—

၁-ခု ၂-၁၁၅-၁၄၈-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-ခု ၂-၁၁၄-၁၄၈-ပိဋ္ဌာဒီသု။

Āha. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā imā gāthā abhāsi—

“Atthakāmosi me yakkha, hitakāmosi devate.
Karomi tuyhaṁ vacanaṁ, tvaṁsi ācariyo mama.

Upemi saraṇaṁ Buddhaṁ, dhammañcāpi anuttaraṁ.
Saṁghañca naradevassa, gacchāmi saraṇaṁ ahaṁ.

Pāṇātipātā viramāmi khippaṁ,
Loke adinnaṁ parivajjayāmi.
Amajjapo no ca musā bhaṇāmi,
Sakena dārena ca homi tuṭṭho”ti[1].

Atha naṁ devaputto “brāhmaṇa te gehe bahuṁ dhanaṁ atthi, Satthāraṁ upasaṅkamitvā dānaṁ dehi, dhammaṁ suṇāhi, pañhaṁ pucchāhī”ti vatvā tattheva antaradhāyi.

Brāhmaṇopi gehaṁ gantvā brāhmaṇiṁ āmantetvā “bhadde ahaṁ ajja samaṇaṁ Gotamaṁ nimantetvā pañhaṁ pucchissāmi, sakkāraṁ karohī”ti[2] vatvā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ neva abhivādetvā na paṭisanthāraṁ katvā[3] ekamantaṁ ṭhito “bho Gotama adhivāsehi ajjatanāya bhattaṁ saddhiṁ bhikkhusaṁghenā”ti āha. Satthā adhivāsesi. So Satthu adhivāsanaṁ viditvā vegenāgantvā sake nivesane paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyañca paṭiyādāpesi. Satthā bhikkhusaṁghaparivuto tassa gehaṁ gantvā paññattāsane nisīdi. Brāhmaṇo sakkaccaṁ parivisi, mahājano sannipati. Micchādiṭṭhikena kira Tathāgate nimantite dve janakāyā sannipatanti—micchādiṭṭhikā “ajja samaṇaṁ Gotamaṁ pañhaṁ pucchanāya[4] viheṭhiyamānaṁ passissāmā”ti sannipatanti, sammādiṭṭhikā “ajja Buddhavisayaṁ Buddhalīḷaṁ passissāmā”ti sannipatanti. Atha kho brāhmaṇo katabhattakiccaṁ Tathāgatamupasaṅkamitvā nīcāsane nisinno pañhaṁ pucchi “bho Gotama tumhākaṁ dānaṁ adatvā pūjaṁ akatvā dhammaṁ asutvā uposathavāsaṁ avasitvā kevalaṁ manopasādamatteneva sagge nibbattā nāma hontī”ti. Brāhmaṇa kasmā maṁ pucchasi, nanu te puttena Maṭṭhakuṇḍalinā mayi manaṁ

1. Khu 2. 115, 148 piṭṭhādīsu.
2. Karomīti (Ka)
3. Satthārameva abhivādetvā paṭisandhāraṁ katvā (Ka)
4. Pañhapucchāya (Sī), pañhaṁ pucchāya (Syā)

အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“အတ္ထကာမောသိ မေ ယက္ခ၊ ဟိတကာမောသိ ဒေဝတေ။
ကရောမိ တုယှံ ဝစနံ၊ တွံသိ အာစရိယော မမ။

ဥပေမိ သရဏံ ဗုဒ္ဓံ၊ ဓမ္မဉ္စာပိ အနုတ္တရံ။
သံဃဉ္စ နရဒေဝဿ၊ ဂစ္ဆာမိ သရဏံ အဟံ။

ပါဏာတိပါတာ ဝိရမာမိ ခိပ္ပံ၊
လောကေ အဒိန္နံ ပရိဝဇ္ဇယာမိ။
အမဇ္ဇပေါ နော စ မုသာ ဘဏာမိ၊
သကေန ဒါရေန စ ဟောမိ တုဋ္ဌော”တိ[၁]။

အထ နံ ဒေဝပုတ္တော “ဗြာဟ္မဏ တေ ဂေဟေ ဗဟုံ ဓနံ အတ္ထိ၊ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဒါနံ ဒေဟိ၊ ဓမ္မံ သုဏာဟိ၊ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆာဟီ”တိ ဝတွာ တတ္ထေဝ အန္တရဓာယိ။

ဗြာဟ္မဏောပိ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏိံ အာမန္တေတွာ “ဘဒ္ဒေ အဟံ အဇ္ဇ သမဏံ ဂေါတမံ နိမန္တေတွာ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိဿာမိ၊ သက္ကာရံ ကရောဟီ”တိ[၂] ဝတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ နေဝ အဘိဝါဒေတွာ န ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ[၃] ဧကမန္တံ ဌိတော “ဘော ဂေါတမ အဓိဝါသေဟိ အဇ္ဇတနာယ ဘတ္တံ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေနာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။ သော သတ္ထု အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ ဝေဂေနာဂန္တွာ သကေ နိဝေသနေ ပဏီတံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယဉ္စ ပဋိယာဒါပေသိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော တဿ ဂေဟံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ ဗြာဟ္မဏော သက္ကစ္စံ ပရိဝိသိ၊ မဟာဇနော သန္နိပတိ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကေန ကိရ တထာဂတေ နိမန္တိတေ ဒွေ ဇနကာယာ သန္နိပတန္တိ—မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ “အဇ္ဇ သမဏံ ဂေါတမံ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆနာယ[၄] ဝိဟေဌိယမာနံ ပဿိဿာမာ”တိ သန္နိပတန္တိ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ “အဇ္ဇ ဗုဒ္ဓဝိသယံ ဗုဒ္ဓလီဠံ ပဿိဿာမာ”တိ သန္နိပတန္တိ။ အထ ခေါ ဗြာဟ္မဏော ကတဘတ္တကိစ္စံ တထာဂတမုပသင်္ကမိတွာ နီစာသနေ နိသိန္နော ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိ “ဘော ဂေါတမ တုမှာကံ ဒါနံ အဒတွာ ပူဇံ အကတွာ ဓမ္မံ အသုတွာ ဥပေါသထဝါသံ အဝသိတွာ ကေဝလံ မနောပသာဒမတ္တေနေဝ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာ နာမ ဟောန္တီ”တိ။ ဗြာဟ္မဏ ကသ္မာ မံ ပုစ္ဆသိ၊ နနု တေ ပုတ္တေန မဋ္ဌကုဏ္ဍလိနာ မယိ မနံ

၁-ခု ၂-၁၁၅-၁၄၈-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၂-ကရောမီတိ (က)
၃-သတ္ထာရမေဝ အဘိဝါဒေတွာ ပဋိသန္ဓာရံ ကတွာ (က)
၄-ပဉ္ဟပုစ္ဆာယ (သီ)၊ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆာယ (သျာ)

pasādetvā attano sagge nibbattabhāvo kathitoti. Kadā bho Gotamāti. Nanu tvaṁ ajja susānaṁ gantvā kandanto avidūre bāhā paggayha kandantaṁ ekaṁ māṇavaṁ disvā “alaṅkato Maṭṭhakuṇḍalī, māladhārī haricandanussado”ti dvīhi janehi kathitakathaṁ pakāsento sabbaṁ Maṭṭhakuṇḍalivatthuṁ kathesi. Tenevetaṁ Buddhabhāsitaṁ nāma jātaṁ.

Taṁ kathetvā ca pana “na kho brāhmaṇa ekasataṁ vā na dvesataṁ[1], atha kho mayi manaṁ pasādetvā sagge nibbattānaṁ gaṇanā nāma natthī”ti āha. Atha mahājano na nibbematiko[2] hoti, athassa anibbematikabhāvaṁ viditvā Satthā “Maṭṭhakuṇḍalidevaputto vimāneneva saddhiṁ āgacchatū”ti adhiṭṭhāsi. So tigāvutappamāṇeneva dibbābharaṇapaṭimaṇḍitena attabhāvena āgantvā vimānato oruyha Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā “tvaṁ imaṁ sampattiṁ kiṁ kammaṁ katvā paṭilabhī”ti pucchanto—

“Abhikkantena vaṇṇena, yā tvaṁ tiṭṭhasi devate.
Obhāsentī disā sabbā, osadhī viya tārakā.
Pucchāmi taṁ deva mahānubhāva,
Manussabhūto kimakāsi puññan”ti—

Gāthamāha. Devaputto ayaṁ me bhante sampatti tumhesu cittaṁ pasādetvā laddhāti. Mayi cittaṁ pasādetvā laddhā teti. Āma bhanteti. Mahājano devaputtaṁ oloketvā “acchariyā vata bho Buddhaguṇā, Adinnapubbakabrāhmaṇassa nāma putto aññaṁ kiñci puññaṁ akatvā Satthari cittaṁ pasādetvā evarūpaṁ sampattiṁ paṭilabhī”ti tuṭṭhiṁ pavedesi.

Atha nesaṁ kusalākusalakammakaraṇe manova pubbaṅgamo, manova seṭṭho. Pasannena hi manena kataṁ kammaṁ devalokaṁ manussalokaṁ gacchantaṁ puggalaṁ chāyāva na vijahatīti idaṁ vatthuṁ kathetvā anusandhiṁ ghaṭetvā patiṭṭhāpitamattikaṁ sāsanaṁ rājamuddāya lañchanto viya Dhammarājā imaṁ gāthamāha—

2. “Manopubbaṅgamā dhammā, manoseṭṭhā manomayā.
Manasā ce pasannena, bhāsati vā karoti vā.
Tato naṁ sukhamanveti, chāyāva anapāyinī”ti[3].

1. Na dvesatāni (Sī), na dve (Syā) 2. Vematiko (Syā) 3. Anupāyinīti (Ka)

ပသာဒေတွာ အတ္တနော သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တဘာဝေါ ကထိတောတိ။ ကဒါ ဘော ဂေါတမာတိ။ နနု တွံ အဇ္ဇ သုသာနံ ဂန္တွာ ကန္ဒန္တော အဝိဒူရေ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒန္တံ ဧကံ မာဏဝံ ဒိသွာ “အလင်္ကတော မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ၊ မာလဓာရီ ဟရိစန္ဒနုဿဒေါ”တိ ဒွီဟိ ဇနေဟိ ကထိတကထံ ပကာသေန္တော သဗ္ဗံ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိဝတ္ထုံ ကထေသိ။ တေနေဝေတံ ဗုဒ္ဓဘာသိတံ နာမ ဇာတံ။

တံ ကထေတွာ စ ပန “န ခေါ ဗြာဟ္မဏ ဧကသတံ ဝါ န ဒွေသတံ[1]၊ အထ ခေါ မယိ မနံ ပသာဒေတွာ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တာနံ ဂဏနာ နာမ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ အထ မဟာဇနော န နိဗ္ဗေမတိကော[2] ဟောတိ၊ အထဿ အနိဗ္ဗေမတိကဘာဝံ ဝိဒိတွာ သတ္ထာ “မဋ္ဌကုဏ္ဍလိဒေဝပုတ္တော ဝိမာနေနေဝ သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ သော တိဂါဝုတပ္ပမာဏေနေဝ ဒိဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတေန အတ္တဘာဝေန အာဂန္တွာ ဝိမာနတော ဩရုယှ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “တွံ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ကိံ ကမ္မံ ကတွာ ပဋိလဘီ”တိ ပုစ္ဆန္တော—

“အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန၊ ယာ တွံ တိဋ္ဌသိ ဒေဝတေ။
ဩဘာသေန္တီ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဩသဓီ ဝိယ တာရကာ။
ပုစ္ဆာမိ တံ ဒေဝ မဟာနုဘာဝ၊
မနုဿဘူတော ကိမကာသိ ပုည”န္တိ—

ဂါထမာဟ။ ဒေဝပုတ္တော အယံ မေ ဘန္တေ သမ္ပတ္တိ တုမှေသု စိတ္တံ ပသာဒေတွာ လဒ္ဓါတိ။ မယိ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ လဒ္ဓါ တေတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ မဟာဇနော ဒေဝပုတ္တံ ဩလောကေတွာ “အစ္ဆရိယာ ဝတ ဘော ဗုဒ္ဓဂုဏာ၊ အဒိန္နပုဗ္ဗကဗြာဟ္မဏဿ နာမ ပုတ္တော အညံ ကိဉ္စိ ပုညံ အကတွာ သတ္ထရိ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ ဧဝရူပံ သမ္ပတ္တိံ ပဋိလဘီ”တိ တုဋ္ဌိံ ပဝေဒေသိ။

အထ နေသံ ကုသလာကုသလကမ္မကရဏေ မနောဝ ပုဗ္ဗင်္ဂမော၊ မနောဝ သေဋ္ဌော။ ပသန္နေန ဟိ မနေန ကတံ ကမ္မံ ဒေဝလောကံ မနုဿလောကံ ဂစ္ဆန္တံ ပုဂ္ဂလံ ဆာယာဝ န ဝိဇဟတီတိ ဣဒံ ဝတ္ထုံ ကထေတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ပတိဋ္ဌာပိတမတ္တိကံ သာသနံ ရာဇမုဒ္ဒါယ လဉ္ဆန္တော ဝိယ ဓမ္မရာဇာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂။ “မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ၊ မနောသေဋ္ဌာ မနောမယာ။
မနသာ စေ ပသန္နေန၊ ဘာသတိ ဝါ ကရောတိ ဝါ။
တတော နံ သုခမန္ဝေတိ၊ ဆာယာဝ အနပါယိနီ”တိ[3]။

၁-န ဒွေသတာနိ (သီ)၊ န ဒွေ (သျာ) ၂-ဝေမတိကော (သျာ) ၃-အနုပါယိနီတိ (က)

Tattha kiñcāpi **mano**ti avisesena sabbampi catubhūmikacittaṁ vuccati, imasmiṁ pana pade niyamiyamānaṁ vavatthāpiyamānaṁ paricchijjiyamānaṁ aṭṭhavidhaṁ kāmāvacarakusalacittaṁ labbhati. Vatthuvasena panāhariyamānaṁ tatopi somanassasahagataṁ ñāṇasampayuttacittameva labbhati. **Pubbaṅgamā**ti tena paṭhamagāminā hutvā samannāgatā. **Dhammā**ti vedanādayo tayo khandhā. Ete hi[1] uppādapaccayaṭṭhena somanassasampayuttamano pubbaṅgamo etesanti **manopubbaṅgamā** nāma. Yathā hi bahūsu ekato hutvā mahābhikkhusaṁghassa cīvaradānādīni vā uḷārapūjādhammassavanādīni vā mālāgandhasakkārakaraṇādīni vā puññāni karontesu "ko etesaṁ pubbaṅgamo"ti vutte yo tesaṁ paccayo hoti, yaṁ nissāya te tāni puññāni karonti, so tisso vā phusso vā tesaṁ pubbaṅgamoti vuccati, evaṁsampadamidaṁ veditabbaṁ. Iti uppādapaccayaṭṭhena mano pubbaṅgamo etesanti manopubbaṅgamā. Na hi te mane anuppajjante uppajjituṁ sakkonti, mano pana ekaccesu cetasikesu anuppajjantesupi uppajjatiyeva. Evaṁ adhipativasena pana mano seṭṭho etesanti **manoseṭṭhā**. Yathā hi gaṇādīnaṁ adhipati puriso gaṇaseṭṭho seniseṭṭhoti vuccati, tathā tesampi manova seṭṭho. Yathā pana suvaṇṇadīhi nipphāditāni bhaṇḍāni suvaṇṇamayādīni nāma honti, tathā etepi manato nipphannattā **manomayā** nāma.

Pasannenāti anabhijjhādīhi guṇehi pasannena. **Bhāsati vā karoti vā**ti evarūpena manena bhāsanto catubbidhaṁ vacīsucaritameva bhāsati, karonto tividhaṁ kāyasucaritameva karoti, abhāsanto akaronto tāya anabhijjhādīhi pasannamānasatāya tividhaṁ manosucaritaṁ pūreti. Evamassa dasa kusalakammapathā pāripūriṁ gacchanti.

Tato naṁ sukhamanvetīti tato tividhasucaritato naṁ puggalaṁ sukhamanveti. Idha tebhūmikampi kusalaṁ adhippetaṁ, tasmā tebhūmikasucaritānubhāvena sugatibhave nibbattaṁ puggalaṁ, duggatiyaṁ vā sukhānubhavanaṭṭhāne ṭhitaṁ kāyavatthukampi itaravatthukampi avatthukampīti kāyikacetasikaṁ vipākasukhaṁ anugacchati, na vijahatīti attho veditabbo. Yathā kiṁ? **Chāyāva anapāyinī**ti yathā hi chāyā nāma sarīrappaṭibaddhā sarīre gacchante gacchati, tiṭṭhante tiṭṭhati, nisīdante nisīdati, na sakkoti[2] "saṇhena vā

1. Etesaṁ hi (Sī, Syā)   2. Na sakkā (Sī, Syā)

တတ္ထ ကိဉ္စာပိ **မနော**တိ အဝိသေသေန သဗ္ဗမ္ပိ စတုဘူမိကစိတ္တံ ဝုစ္စတိ၊ ဣမသ္မိံ ပန ပဒေ နိယမိယမာနံ ဝဝတ္ထာပိယမာနံ ပရိစ္ဆိဇ္ဇိယမာနံ အဋ္ဌဝိဓံ ကာမာဝစရကုသလစိတ္တံ လဗ္ဘတိ။ ဝတ္ထုဝသေန ပနာဟရိယမာနံ တတောပိ သောမနဿသဟဂတံ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တမေဝ လဗ္ဘတိ။ **ပုဗ္ဗင်္ဂမာ**တိ တေန ပဌမဂါမိနာ ဟုတွာ သမန္နာဂတာ။ **ဓမ္မာ**တိ ဝေဒနာဒယော တယော ခန္ဓာ။ ဧတေ ဟိ[၁] ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန သောမနဿသမ္ပယုတ္တမနော ပုဗ္ဗင်္ဂမော ဧတေသန္တိ **မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ** နာမ။ ယထာ ဟိ ဗဟူသု ဧကတော ဟုတွာ မဟာဘိက္ခုသံဃဿ စီဝရဒါနာဒီနိ ဝါ ဥဠာရပူဇာဓမ္မဿဝနာဒီနိ ဝါ မာလာဂန္ဓသက္ကာရကရဏာဒီနိ ဝါ ပုညာနိ ကရောန္တေသု "ကော ဧတေသံ ပုဗ္ဗင်္ဂမော"တိ ဝုတ္တေ ယော တေသံ ပစ္စယော ဟောတိ၊ ယံ နိဿာယ တေ တာနိ ပုညာနိ ကရောန္တိ၊ သော တိဿော ဝါ ဖုဿော ဝါ တေသံ ပုဗ္ဗင်္ဂမောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိ ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန မနော ပုဗ္ဗင်္ဂမော ဧတေသန္တိ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ။ န ဟိ တေ မနေ အနုပ္ပဇ္ဇန္တေ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ သက္ကောန္တိ၊ မနော ပန ဧကစ္စေသု စေတသိကေသု အနုပ္ပဇ္ဇန္တေသုပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ။ ဧဝံ အဓိပတိဝသေန ပန မနော သေဋ္ဌော ဧတေသန္တိ **မနောသေဋ္ဌာ**။ ယထာ ဟိ ဂဏာဒီနံ အဓိပတိ ပုရိသော ဂဏသေဋ္ဌော သေဏိသေဋ္ဌောတိ ဝုစ္စတိ၊ တထာ တေသမ္ပိ မနောဝ သေဋ္ဌော။ ယထာ ပန သုဝဏ္ဏာဒီဟိ နိပ္ဖါဒိတာနိ ဘဏ္ဍာနိ သုဝဏ္ဏမယာဒီနိ နာမ ဟောန္တိ၊ တထာ ဧတေပိ မနတော နိပ္ဖန္နတ္တာ **မနောမယာ** နာမ။

ပသန္နေနာတိ အနဘိဇ္ဈာဒီဟိ ဂုဏေဟိ ပသန္နေန။ **ဘာသတိ ဝါ ကရောတိ ဝါ**တိ ဧဝရူပေန မနေန ဘာသန္တော စတုဗ္ဗိဓံ ဝစီသုစရိတမေဝ ဘာသတိ၊ ကရောန္တော တိဝိဓံ ကာယသုစရိတမေဝ ကရောတိ၊ အဘာသန္တော အကရောန္တော တာယ အနဘိဇ္ဈာဒီဟိ ပသန္နမာနသတာယ တိဝိဓံ မနောသုစရိတံ ပူရေတိ။ ဧဝမဿ ဒသ ကုသလကမ္မပထာ ပါရိပူရိံ ဂစ္ဆန္တိ။

တတော နံ သုခမန္ဝေတီတိ တတော တိဝိဓသုစရိတတော နံ ပုဂ္ဂလံ သုခမန္ဝေတိ။ ဣဓ တေဘူမိကမ္ပိ ကုသလံ အဓိပ္ပေတံ၊ တသ္မာ တေဘူမိကသုစရိတာနုဘာဝေန သုဂတိဘဝေ နိဗ္ဗတ္တံ ပုဂ္ဂလံ, ဒုဂ္ဂတိယံ ဝါ သုခါနုဘဝနဋ္ဌာနေ ဌိတံ ကာယဝတ္ထုကမ္ပိ ဣတရဝတ္ထုကမ္ပိ အဝတ္ထုကမ္ပီတိ ကာယိကစေတသိကံ ဝိပါကသုခံ အနုဂစ္ဆတိ၊ န ဝိဇဟတီတိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထာ ကိံ? **ဆာယာဝ အနပါယိနီ**တိ ယထာ ဟိ ဆာယာ နာမ သရီရပ္ပဋိဗဒ္ဓါ သရီရေ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆတိ၊ တိဋ္ဌန္တေ တိဋ္ဌတိ၊ နိသီဒန္တေ နိသီဒတိ၊ န သက္ကောတိ[၂] "သဏှေန ဝါ

၁-ဧတေသံ ဟိ (သီ၊ သျာ)   ၂-န သက္ကာ (သီ၊ သျာ)

pharusena vā nivattāhī”ti vatvā vā pothetvā vā nivattāpetuṁ. Kasmā? Sarīrappaṭibaddhattā. Evameva imesaṁ dasannaṁ kusalakammapathānaṁ āciṇṇasamāciṇṇakusalamūlikaṁ kāmāvacarādibhedaṁ kāyikacetasikasukhaṁ gatagataṭṭhāne anapāyinī chāyā viya hutvā na vijahatīti.

Gāthāpariyosāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi, Maṭṭhakuṇḍalidevaputto sotāpattiphale patiṭṭhahi, tathā Adinnapubbako brāhmaṇo. So tāvamahantaṁ vibhavaṁ Buddhasāsane vippakirīti.

Maṭṭhakuṇḍalīvatthu dutiyaṁ.

---

3. Tissatthera vatthu

Akkocchi manti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Tissattheraṁ ārabbha kathesi.

So kirāyasmā Tissatthero Bhagavato Pitucchāputto ahosi, mahallakakāle pabbajitvā Buddhānaṁ uppannalābhasakkāraṁ paribhuñjanto thūlasarīro ākoṭitapaccākoṭitehi cīvarehi nivāsetvā yebhuyyena vihāramajjhe upaṭṭhānasālāyaṁ nisīdati. Tathāgataṁ dassanatthāya āgatā āgantukabhikkhū taṁ disvā “eko mahāthero bhavissatī”ti saññāya tassa santikaṁ gantvā vattaṁ āpucchanti, pādasambāhanādīni āpucchanti. So tuṇhī ahosi. Atha naṁ eko daharabhikkhu “kativassā tumhe”ti pucchitvā “vassaṁ natthi, mahallakakāle pabbajitā mayan”ti vutte “āvuso dubbinīta mahallaka attano pamāṇaṁ na jānāsi, ettake mahāthere disvā sāmīcikammamattampi na karosi, vatte āpucchiyamāne tuṇhī hosi, kukkuccamattampi te natthī”ti accharaṁ pahari. So khattiyamānaṁ janetvā “tumhe kassa santikaṁ āgatā”ti pucchitvā “Satthu santikan”ti vutte “maṁ pana ‘ko eso’ti sallakkhetha mūlameva vo chindissāmī”ti vatvā rudanto dukkhī dummano Satthu santikaṁ agamāsi. Atha naṁ Satthā “kiṁ nu tvaṁ Tissa dukkhī dummano assumukho rodamāno āgatosī”ti pucchi. Tepi bhikkhū “esa gantvā kiñci āloḷaṁ kareyyā”ti

ဖရုသေန ဝါ နိဝတ္တာဟီ”တိ ဝတွာ ဝါ ပေါထေတွာ ဝါ နိဝတ္တာပေတုံ။ ကသ္မာ? သရီရပ္ပဋိဗဒ္ဓတ္တာ။ ဧဝမေဝ ဣမေသံ ဒသန္နံ ကုသလကမ္မပထာနံ အာစိဏ္ဏသမာစိဏ္ဏကုသလမူလိကံ ကာမာဝစရာဒိဘေဒံ ကာယိကစေတသိကသုခံ ဂတဂတဋ္ဌာနေ အနပါယိနီ ဆာယာ ဝိယ ဟုတွာ န ဝိဇဟတီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ၊ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိဒေဝပုတ္တော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ တထာ အဒိန္နပုဗ္ဗကော ဗြာဟ္မဏော။ သော တာဝမဟန္တံ ဝိဘဝံ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝိပ္ပကိရီတိ။

မဋ္ဌကုဏ္ဍလီဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-တိဿတ္ထေရဝတ္ထု

အက္ကောစ္ဆိ မန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရာယသ္မာ တိဿတ္ထေရော ဘဂဝတော ပိတုစ္ဆာပုတ္တော အဟောသိ၊ မဟလ္လကကာလေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပန္နလာဘသက္ကာရံ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ထူလသရီရော အာကောဋိတပစ္စာကောဋိတေဟိ စီဝရေဟိ နိဝါသေတွာ ယေဘုယျေန ဝိဟာရမဇ္ဈေ ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ နိသီဒတိ။ တထာဂတံ ဒဿနတ္ထာယ အာဂတာ အာဂန္တုကဘိက္ခူ တံ ဒိသွာ “ဧကော မဟာထေရော ဘဝိဿတီ”တိ သညာယ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝတ္တံ အာပုစ္ဆန္တိ၊ ပါဒသမ္ဗာဟနာဒီနိ အာပုစ္ဆန္တိ။ သော တုဏှီ အဟောသိ။ အထ နံ ဧကော ဒဟရဘိက္ခု “ကတိဝဿာ တုမှေ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဝဿံ နတ္ထိ၊ မဟလ္လကကာလေ ပဗ္ဗဇိတာ မယ”န္တိ ဝုတ္တေ “အာဝုသော ဒုဗ္ဗိနီတ မဟလ္လက အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာသိ၊ ဧတ္တကေ မဟာထေရေ ဒိသွာ သာမီစိကမ္မမတ္တမ္ပိ န ကရောသိ၊ ဝတ္တေ အာပုစ္ဆိယမာနေ တုဏှီ ဟောသိ၊ ကုက္ကုစ္စမတ္တမ္ပိ တေ နတ္ထီ”တိ အစ္ဆရံ ပဟရိ။ သော ခတ္တိယမာနံ ဇနေတွာ “တုမှေ ကဿ သန္တိကံ အာဂတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သတ္ထု သန္တိက”န္တိ ဝုတ္တေ “မံ ပန ‘ကော ဧသော’တိ သလ္လက္ခေထ၊ မူလမေဝ ဝေါ ဆိန္ဒိဿာမီ”တိ ဝတွာ ရုဒန္တော ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ကိံ နု တွံ တိဿ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော အဿုမုခေါ ရောဒမာနော အာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ တေပိ ဘိက္ခူ “ဧသ ဂန္တွာ ကိဉ္စိ အာလောဠံ ကရေယျာ”တိ

teneva saddhiṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. So Satthārā pucchito “ime maṁ bhante bhikkhū akkosantī”ti āha. Kahaṁ pana tvaṁ nisinnosīti. Vihāramajjhe upaṭṭhānasālāyaṁ bhanteti. Ime te bhikkhū āgacchantā diṭṭhāti. Āma diṭṭhā bhanteti. Kiṁ uṭṭhāya te paccuggamanaṁ katanti. Na kataṁ bhanteti. Parikkhāraggahaṇaṁ āpucchitanti. Nāpucchitaṁ bhanteti. Vattaṁ vā pānīyaṁ vā āpucchitanti. Nāpucchitaṁ bhanteti. Āsanaṁ nīharitvā abhivādetvā[1] pādasambāhanaṁ katanti. Na kataṁ bhanteti. Tissa mahallakabhikkhūnaṁ sabbaṁ etaṁ vattaṁ kātabbaṁ. Etaṁ vattaṁ akarontena vihāramajjhe nisīdituṁ na vaṭṭati, taveva doso, ete bhikkhū khamāpe hīti. Ete maṁ bhante akkosiṁsu, nāhaṁ ete khamāpemīti. Tissa mā evaṁ kari, taveva doso, khamāpehi neti. Na khamāpemi bhanteti. Atha Satthā “dubbaco esa bhante”ti bhikkhūhi vutte “na bhikkhave idāneva dubbaco esa, pubbepi esa dubbacoyevā”ti vatvā “idāni tāvassa bhante dubbacabhāvo amhehi ñāto, atīte esa kiṁ akāsī”ti vutte “tena hi bhikkhave suṇāthā”ti vatvā atītamāhari.

Atīte Bārāṇasiyaṁ Bārāṇasiraññe rajjaṁ kārente Devilo[2] nāma tāpaso aṭṭha māse Himavante vasitvā loṇambilaseva natthāya cattāro māse nagaramupanissāya vasitukāmo Himavantato āgantvā nagaradvāre dārake disvā pucchi “imaṁ nagaraṁ sampattapabbajitā kattha vasantī”ti. Kumbhakārasālāyaṁ bhanteti. Tāpaso Kumbhakārasālaṁ gantvā dvāre ṭhatvā “sace te bhaggava agaru, vaseyyāma ekarattiṁ sālāyan”ti āha. Kumbhakāro “mayhaṁ rattiṁ sālāyaṁ kiccaṁ natthi, mahatī sālā, yathāsukhaṁ vasatha bhante”ti sālaṁ niyyādesi. Tasmiṁ pavisitvā nisinne aparopi Nārado nāma tāpaso Himavantato āgantvā kumbhakāraṁ ekarattivāsaṁ yāci. Kumbhakāro “paṭhamaṁ āgato iminā saddhiṁ ekato vasitukāmo bhaveyya vā no vā, attānaṁ parimocessāmī”ti cintetvā “sace bhante paṭhamaṁ upagato rocessati[3], tassa ruciyā vasathā”ti āha. So tamupasaṅkamitvā “sace te ācariya agaru, mayañcettha ekarattiṁ vaseyyāmā”ti yāci. “Mahatī sālā,

1. Āsanaṁ abhiharitvā (Sī, Syā) 2. Devalo (Sī, Syā) 3. Rocissati (Ka)

တေနေဝ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ သော သတ္ထာရာ ပုစ္ဆိတော “ဣမေ မံ ဘန္တေ ဘိက္ခူ အက္ကောသန္တီ”တိ အာဟ။ ကဟံ ပန တွံ နိသိန္နောသီတိ။ ဝိဟာရမဇ္ဈေ ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ ဘန္တေတိ။ ဣမေ တေ ဘိက္ခူ အာဂစ္ဆန္တာ ဒိဋ္ဌာတိ။ အာမ ဒိဋ္ဌာ ဘန္တေတိ။ ကိံ ဥဋ္ဌာယ တေ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတန္တိ။ န ကတံ ဘန္တေတိ။ ပရိက္ခာရဂ္ဂဟဏံ အာပုစ္ဆိတန္တိ။ နာပုစ္ဆိတံ ဘန္တေတိ။ ဝတ္တံ ဝါ ပါနီယံ ဝါ အာပုစ္ဆိတန္တိ။ နာပုစ္ဆိတံ ဘန္တေတိ။ အာသနံ နီဟရိတွာ အဘိဝါဒေတွာ[၁] ပါဒသမ္ဗာဟနံ ကတန္တိ။ န ကတံ ဘန္တေတိ။ တိဿ မဟလ္လကဘိက္ခူနံ သဗ္ဗံ ဧတံ ဝတ္တံ ကာတဗ္ဗံ၊ ဧတံ ဝတ္တံ အကရောန္တေန ဝိဟာရမဇ္ဈေ နိသီဒိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ တဝေဝ ဒေါသော၊ ဧတေ ဘိက္ခူ ခမာပေဟီတိ။ ဧတေ မံ ဘန္တေ အက္ကောသိံသု၊ နာဟံ ဧတေ ခမာပေမီတိ။ တိဿ မာ ဧဝံ ကရိ၊ တဝေဝ ဒေါသော၊ ခမာပေဟိ နေတိ။ န ခမာပေမိ ဘန္တေတိ။ အထ သတ္ထာ “ဒုဗ္ဗစော ဧသ ဘန္တေ”တိ ဘိက္ခူဟိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒုဗ္ဗစော ဧသ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧသ ဒုဗ္ဗစောယေဝါ”တိ ဝတွာ “ဣဒါနိ တာဝဿ ဘန္တေ ဒုဗ္ဗစဘာဝေါ အမှေဟိ ဉာတော၊ အတီတေ ဧသ ကိံ အကာသီ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ဘိက္ခဝေ သုဏာထာ”တိ ဝတွာ အတီတမာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗာရာဏသိရညေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဒေဝိလော[၂] နာမ တာပသော အဋ္ဌ မာသေ ဟိမဝန္တေ ဝသိတွာ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ စတ္တာရော မာသေ နဂရမုပနိဿာယ ဝသိတုကာမော ဟိမဝန္တတော အာဂန္တွာ နဂရဒွါရေ ဒါရကေ ဒိသွာ ပုစ္ဆိ “ဣမံ နဂရံ သမ္ပတ္တပဗ္ဗဇိတာ ကတ္ထ ဝသန္တီ”တိ။ ကုမ္ဘကာရသာလာယံ ဘန္တေတိ။ တာပသော ကုမ္ဘကာရသာလံ ဂန္တွာ ဒွါရေ ဌတွာ “သစေ တေ ဘဂ္ဂဝ အဂရု၊ ဝသေယျာမ ဧကရတ္တိံ သာလာယ”န္တိ အာဟ။ ကုမ္ဘကာရော “မယှံ ရတ္တိံ သာလာယံ ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ မဟတီ သာလာ၊ ယထာသုခံ ဝသထ ဘန္တေ”တိ သာလံ နိယျာဒေသိ။ တသ္မိံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နေ အပရောပိ နာရဒေါ နာမ တာပသော ဟိမဝန္တတော အာဂန္တွာ ကုမ္ဘကာရံ ဧကရတ္တိဝါသံ ယာစိ။ ကုမ္ဘကာရော “ပဌမံ အာဂတော ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဝသိတုကာမော ဘဝေယျ ဝါ နော ဝါ၊ အတ္တာနံ ပရိမောစေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “သစေ ဘန္တေ ပဌမံ ဥပဂတော ရောစေဿတိ[၃]၊ တဿ ရုစိယာ ဝသထာ”တိ အာဟ။ သော တမုပသင်္ကမိတွာ “သစေ တေ အာစရိယ အဂရု၊ မယဉ္စေတ္ထ ဧကရတ္တိံ ဝသေယျာမာ”တိ ယာစိ။ “မဟတီ သာလာ၊

၁-အာသနံ အဘိဟရိတွာ (သီ၊ သျာ) ၂-ဒေဝလော (သီ၊ သျာ) ၃-ရောစိဿတိ (က)

pavisitvā ekamante vasāhī”ti vutte pavisitvā puretaraṁ paviṭṭhassa Devilassa aparabhāge nisīdi. Ubhopi sāraṇīyakathaṁ kathetvā nipajjiṁsu.

Sayanakāle Nārado Devilassa nipajjanaṭṭhānañca dvārañca sallakkhetvā nipajji. So pana Devilo nipajjamāno attano nipajjanaṭṭhāne anipajjitvā dvāramajjhe tiriyaṁ nipajji. Nārado rattiṁ nikkhamanto tassa jaṭāsu akkami. “Ko maṁ akkamī”ti ca vutte “ācariya ahan”ti āha. Kūṭajaṭila araññato āgantvā mama jaṭāsu akkamasīti. “Ācariya tumhākaṁ idha nipannabhāvaṁ na jānāmi, khamatha me”ti vatvā tassa kandantasseva bahi nikkhami. Itaro “ayaṁ pavisantopi maṁ akkameyyā”ti parivattetvā pādaṭṭhāne sīsaṁ katvā nipajji. Nāradopi pavisanto “paṭhamampātaṁ ācariye aparajjhiṁ, idānissa pādapassena pavisissāmī”ti cintetvā āgacchanto gīvāya akkami. “Ko eso”ti ca vutte “ahaṁ ācariyā”ti vatvā “kūṭajaṭila paṭhamaṁ mama jaṭāsu akkamitvā idāni gīvāya akkamasi, abhisapissāmi tan”ti vutte “ācariya mayhaṁ doso natthi, ahaṁ tumhākaṁ evaṁ nipannabhāvaṁ na jānāmi, ‘paṭhamampi me aparaddhaṁ, idāni pādapassena pavisissāmī’ti paviṭṭhomhi, khamatha me”ti āha. Kūṭajaṭila abhisapissāmi tanti. Mā evaṁ karittha ācariyāti. So tassa vacanaṁ anādiyitvā—

“Sahassaraṁsī satatejo, sūriyo tamavinodano.
Pātodayante sūriye, muddhā te phalatu sattadhā”ti—

Taṁ abhisapi eva. Nārado “ācariya mayhaṁ doso natthīti mama vadantasseva tumhe abhisapatha, yassa doso atthi, tassa muddhā phalatu, mā niddosassā”ti vatvā—

“Sahassaraṁsī satatejo, sūriyo tamavinodano.
Pātodayante sūriye, muddhā te phalatu sattadhā”ti—

Abhisapi. So pana mahānubhāvo atīte cattālīsa, anāgate cattālīsāti asītikappe anussarati. Tasmā “kassa nu kho upari abhisapo patissatī”ti upadhārento “ācariyassā”ti ñatvā tasmiṁ anukampaṁ paṭicca iddhibalena aruṇuggamanaṁ nivāreti.

ပဝိသိတွာ ဧကမန္တေ ဝသာဟီ”တိ ဝုတ္တေ ပဝိသိတွာ ပုရေတရံ ပဝိဋ္ဌဿ ဒေဝိလဿ အပရဘာဂေ နိသီဒိ။ ဥဘောပိ သာရဏီယကထံ ကထေတွာ နိပဇ္ဇိံသု။

သယနကာလေ နာရဒေါ ဒေဝိလဿ နိပဇ္ဇနဋ္ဌာနဉ္စ ဒွါရဉ္စ သလ္လက္ခေတွာ နိပဇ္ဇိ။ သော ပန ဒေဝိလော နိပဇ္ဇမာနော အတ္တနော နိပဇ္ဇနဋ္ဌာနေ အနိပဇ္ဇိတွာ ဒွါရမဇ္ဈေ တိရိယံ နိပဇ္ဇိ။ နာရဒေါ ရတ္တိံ နိက္ခမန္တော တဿ ဇဋာသု အက္ကမိ။ “ကော မံ အက္ကမီ”တိ စ ဝုတ္တေ “အာစရိယ အဟ”န္တိ အာဟ။ ကူဋဇဋိလ အရညတော အာဂန္တွာ မမ ဇဋာသု အက္ကမသီတိ။ “အာစရိယ တုမှာကံ ဣဓ နိပန္နဘာဝံ န ဇာနာမိ၊ ခမထ မေ”တိ ဝတွာ တဿ ကန္ဒန္တဿေဝ ဗဟိ နိက္ခမိ။ ဣတရော “အယံ ပဝိသန္တောပိ မံ အက္ကမေယျာ”တိ ပရိဝတ္တေတွာ ပါဒဋ္ဌာနေ သီသံ ကတွာ နိပဇ္ဇိ။ နာရဒေါပိ ပဝိသန္တော “ပဌမံပါဟံ အာစရိယေ အပရဇ္ဈိံ၊ ဣဒါနိဿ ပါဒပဿေန ပဝိသိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ အာဂစ္ဆန္တော ဂီဝါယ အက္ကမိ။ “ကော ဧသော”တိ စ ဝုတ္တေ “အဟံ အာစရိယာ”တိ ဝတွာ “ကူဋဇဋိလ ပဌမံ မမ ဇဋာသု အက္ကမိတွာ ဣဒါနိ ဂီဝါယ အက္ကမသိ၊ အဘိသပိဿာမိ တ”န္တိ ဝုတ္တေ “အာစရိယ မယှံ ဒေါသော နတ္ထိ၊ အဟံ တုမှာကံ ဧဝံ နိပန္နဘာဝံ န ဇာနာမိ၊ ‘ပဌမမ္ပိ မေ အပရဒ္ဓံ၊ ဣဒါနိ ပါဒပဿေန ပဝိသိဿာမီ’တိ ပဝိဋ္ဌောမှိ၊ ခမထ မေ”တိ အာဟ။ ကူဋဇဋိလ အဘိသပိဿာမိ တန္တိ။ မာ ဧဝံ ကရိတ္ထ အာစရိယာတိ။ သော တဿ ဝစနံ အနာဒိယိတွာ—

“သဟဿရံသီ သတတေဇော၊ သူရိယော တမဝိနောဒနော။
ပါတောဒယန္တေ သူရိယေ၊ မုဒ္ဓါ တေ ဖလတု သတ္တဓာ”တိ—

တံ အဘိသပိ ဧဝ။ နာရဒေါ “အာစရိယ မယှံ ဒေါသော နတ္ထီတိ မမ ဝဒန္တဿေဝ တုမှေ အဘိသပထ၊ ယဿ ဒေါသော အတ္ထိ၊ တဿ မုဒ္ဓါ ဖလတု၊ မာ နိဒ္ဒေါသဿာ”တိ ဝတွာ—

“သဟဿရံသီ သတတေဇော၊ သူရိယော တမဝိနောဒနော။
ပါတောဒယန္တေ သူရိယေ၊ မုဒ္ဓါ တေ ဖလတု သတ္တဓာ”တိ—

အဘိသပိ။ သော ပန မဟာနုဘာဝေါ အတီတေ စတ္တာလီသ, အနာဂတေ စတ္တာလီသာတိ အသီတိကပ္ပေ အနုဿရတိ။ တသ္မာ “ကဿ နု ခေါ ဥပရိ အဘိသပေါ ပတိဿတီ”တိ ဥပဓာရေန္တော “အာစရိယဿာ”တိ ဉတွာ တသ္မိံ အနုကမ္ပံ ပဋိစ္စ ဣဒ္ဓိဗလေန အရုဏုဂ္ဂမနံ နိဝါရေတိ။

Nāgarā aruṇe anuggacchante rājadvāraṁ gantvā “deva tayi rajjaṁ kārente aruṇo na uṭṭhahati, aruṇaṁ no uṭṭhāpehī”ti kandiṁsu. Rājā attano kāyakammādīni olokento kiñci ayuttaṁ adisvā “kiṁ nu kho kāraṇan”ti cintetvā “pabbajitānaṁ vivādena bhavitabban”ti parisaṅkamāno “kacci imasmiṁ nagare pabbajitā atthī”ti pucchi. “Hiyyo sāyaṁ Kumbhakārasālāyaṁ āgatā atthi devā”ti vutte taṁkhaṇaññeva rājā ukkāhi dhāriyamānāhi tattha gantvā Nāradaṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno āha—

“Kammantā nappavattanti, jambudīpassa Nārada.
Kena loko tamobhūto, taṁ me akkhāhi pucchito”ti.

Nārado sabbaṁ taṁ pavattiṁ ācikkhitvā iminā kāraṇena ahaṁ iminā abhisapito, athāhaṁ “mayhaṁ doso natthi, yassa doso atthi, tasseva upari abhisapo patatū”ti vatvā abhisapiṁ. Abhisapitvā ca pana “kassa nu kho upari abhisapo patissatī”ti upadhārento “sūriyuggamanavelāya ācariyassa muddhā sattadhā phalissatī”ti disvā etasmiṁ anukampaṁ paṭicca aruṇassa uggamanaṁ[1] na demīti. Kathaṁ pana assa bhante antarāyo na bhaveyyāti. Sace maṁ khamāpeyya, na bhaveyyāti. “Tena hi khamāpehī”ti vutte eso mahārāja maṁ jaṭāsu ca gīvāya ca akkami, nāhaṁ etaṁ kūṭajaṭilaṁ khamāpemīti. Khamāpehi bhante, mā evaṁ karitthāti. Na khamāpemīti. “Muddhā te sattadhā phalissatī”ti vuttepi na khamāpetiyeva. Atha naṁ rājā “na tvaṁ attano ruciyā khamāpessasī”ti hatthapādakucchigīvāsu gāhāpetvā Nāradassa pādamūle onamāpesi. Nāradopi “uṭṭhehi ācariya, khamāmi te”ti vatvā “mahārāja nāyaṁ yathāmanena khamāpeti, nagarassa avidūre eko saro atthi, tattha naṁ sīse mattikāpiṇḍaṁ katvā galappamāṇe udake ṭhapāpehī”ti āha. Rājā tathā kāresi. Nārado Devilaṁ āmantetvā “ācariya mayā iddhiyā vissaṭṭhāya sūriyasantāpe uṭṭhahante udake nimujjitvā aññena ṭhānena uttaritvā gaccheyyāsī”ti āha. Tassa sūriyaraṁsīhi saṁphuṭṭhamattova[2] mattikāpiṇḍo sattadhā phali, so nimujjitvā aññena ṭhānena palāyīti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā “tadā bhikkhave rājā Ānando ahosi, Devilo Tisso, Nārado ahamevāti evaṁ tadāpesa

1. Uggantuṁ (Sī, Syā)   2. Saṁphuṭṭhamatteva (Sī, Ka)

နာဂရာ အရုဏေ အနုဂ္ဂစ္ဆန္တေ ရာဇဒွါရံ ဂန္တွာ “ဒေဝ တယိ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ အရုဏော န ဥဋ္ဌဟတိ၊ အရုဏံ နော ဥဋ္ဌာပေဟီ”တိ ကန္ဒိံသု။ ရာဇာ အတ္တနော ကာယကမ္မာဒီနိ ဩလောကေန္တော ကိဉ္စိ အယုတ္တံ အဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ စိန္တေတွာ “ပဗ္ဗဇိတာနံ ဝိဝါဒေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ပရိသင်္ကမာနော “ကစ္စိ ဣမသ္မိံ နဂရေ ပဗ္ဗဇိတာ အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိ။ “ဟိယျော သာယံ ကုမ္ဘကာရသာလာယံ အာဂတာ အတ္ထိ ဒေဝါ”တိ ဝုတ္တေ တံခဏညေဝ ရာဇာ ဥက္ကာဟိ ဓာရိယမာနာဟိ တတ္ထ ဂန္တွာ နာရဒံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော အာဟ—

“ကမ္မန္တာ နပ္ပဝတ္တန္တိ၊ ဇမ္ဗုဒီပဿ နာရဒ။
ကေန လောကော တမောဘူတော၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတော”တိ။

နာရဒေါ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ ဣမိနာ ကာရဏေန အဟံ ဣမိနာ အဘိသပိတော၊ အထာဟံ “မယှံ ဒေါသော နတ္ထိ၊ ယဿ ဒေါသော အတ္ထိ၊ တဿေဝ ဥပရိ အဘိသာပေါ ပတတူ”တိ ဝတွာ အဘိသပိံ။ အဘိသပိတွာ စ ပန “ကဿ နု ခေါ ဥပရိ အဘိသာပေါ ပတိဿတီ”တိ ဥပဓာရေန္တော “သူရိယုဂ္ဂမနဝေလာယ အာစရိယဿ မုဒ္ဓါ သတ္တဓာ ဖလိဿတီ”တိ ဒိသွာ ဧတသ္မိံ အနုကမ္ပံ ပဋိစ္စ အရုဏဿ ဥဂ္ဂမနံ[1] န ဒေမီတိ။ ကထံ ပန အဿ ဘန္တေ အန္တရာယော န ဘဝေယျာတိ။ သစေ မံ ခမာပေယျ၊ န ဘဝေယျာတိ။ “တေန ဟိ ခမာပေဟီ”တိ ဝုတ္တေ ဧသော မဟာရာဇ မံ ဇဋာသု စ ဂီဝါယ စ အက္ကမိ၊ နာဟံ ဧတံ ကူဋဇဋိလံ ခမာပေမီတိ။ ခမာပေဟိ ဘန္တေ၊ မာ ဧဝံ ကရိတ္ထာတိ။ န ခမာပေမီတိ။ “မုဒ္ဓါ တေ သတ္တဓာ ဖလိဿတီ”တိ ဝုတ္တေပိ န ခမာပေတိယေဝ။ အထ နံ ရာဇာ “န တွံ အတ္တနော ရုစိယာ ခမာပေဿသီ”တိ ဟတ္ထပါဒကုစ္ဆိဂီဝါသု ဂါဟာပေတွာ နာရဒဿ ပါဒမူလေ ဩနမာပေသိ။ နာရဒေါပိ “ဥဋ္ဌေဟိ အာစရိယ၊ ခမာမိ တေ”တိ ဝတွာ “မဟာရာဇ နာယံ ယထာမနေန ခမာပေတိ၊ နဂရဿ အဝိဒူရေ ဧကော သရော အတ္ထိ၊ တတ္ထ နံ သီသေ မတ္တိကာပိဏ္ဍံ ကတွာ ဂလပ္ပမာဏေ ဥဒကေ ဌပါပေဟီ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တထာ ကာရေသိ။ နာရဒေါ ဒေဝိလံ အာမန္တေတွာ “အာစရိယ မယာ ဣဒ္ဓိယာ ဝိဿဋ္ဌာယ သူရိယသန္တာပေ ဥဋ္ဌဟန္တေ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိတွာ အညေန ဌာနေန ဥတ္တရိတွာ ဂစ္ဆေယျာသီ”တိ အာဟ။ တဿ သူရိယရံသီဟိ သံဖုဋ္ဌမတ္တောဝ[2] မတ္တိကာပိဏ္ဍော သတ္တဓာ ဖလိ၊ သော နိမုဇ္ဇိတွာ အညေန ဌာနေန ပလာယီတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “တဒါ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ဒေဝိလော တိဿော၊ နာရဒေါ အဟမေဝါတိ ဧဝံ တဒါပေသ

၁-ဥဂ္ဂန္တုံ (သီ၊ သျာ)   ၂-သံဖုဋ္ဌမတ္တေဝ (သီ၊ က)

dubbacoyevā”ti vatvā Tissattheraṁ āmantetvā “Tissa bhikkhuno nāma ‘asukenāhaṁ akkuṭṭho[1], asukena pahaṭo, asukena jito, asuko kho me bhaṇḍaṁ ahāsī’ti cintentassa veraṁ nāma na vūpasammati, evaṁ pana anupanayhantasseva upasammatī”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

3. “Akkocchi maṁ avadhi maṁ, ajini[2] maṁ ahāsi me.
Ye ca taṁ upanayhanti, veraṁ tesaṁ na sammati.

4. Akkocchi maṁ avadhi maṁ, ajini maṁ ahāsi me.
Ye ca taṁ nupanayhanti, veraṁ tesūpasammatī”ti.

Tattha **akkocchī**ti akkosi. **Avadhī**ti pahari. **Ajinī**ti kūṭasakkhi-otāraṇena vā vādapaṭivādena vā karaṇuttariyakaraṇena vā ajesi. **Ahāsi me**ti mama santakaṁ pattādīsu kiñcideva avahari. **Ye ca tan**ti ye keci devatā vā manussā vā gahaṭṭhā vā pabbajitā vā taṁ “akkocchi man”ti ādivatthukaṁ kodhaṁ sakaṭadhuraṁ viya naddhinā, pūtimacchādīni viya ca kusādīhi punappunaṁ veṭhetvā upanayhanti, tesaṁ sakiṁ uppannaṁ veraṁ **na sammatī**ti na vūpasammati. **Ye ca taṁ nupanayhantī**ti asatiyā amanasikāravasena vā kammapaccavekkhaṇādivasena vā ye taṁ akkosādivatthukaṁ kodhaṁ tayāpi koci niddoso purimabhave akkuṭṭho bhavissati, pahaṭo bhavissati, kūṭasakkhiṁ otāretvā jito bhavissati, kassaci te pasayha kiñci acchinnaṁ bhavissati, tasmā niddoso hutvāpi akkosādīni pāpuṇāsīti evaṁ na upanayhanti. Tesu pamādena uppannampi veraṁ iminā anupanayhanena nirindhano viya jātavedo vūpasammatīti.

Desanāpariyosāne satasahassābhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Dhammadesanā mahājanassa sātthikā ahosi. Dubbacopi subbacoyeva jākoti.

Tissattheravatthu[3] tatiyaṁ.

---

4. Kāḷayakkhinīvatthu

Na hi verenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ vañcitthiṁ ārabbha kathesi.

1. Kuddho (Ka) 2. Ajinī (?) 3. Thullatissattheravatthu (Sī)

ဒုဗ္ဗစောယေဝါ”တိ ဝတွာ တိဿတ္ထေရံ အာမန္တေတွာ “တိဿ ဘိက္ခုနော နာမ ‘အသုကေနာဟံ အက္ကုဋ္ဌော[၁]၊ အသုကေန ပဟဋော၊ အသုကေန ဇိတော၊ အသုကော ခေါ မေ ဘဏ္ဍံ အဟာသီ’တိ စိန္တေန္တဿ ဝေရံ နာမ န ဝူပသမ္မတိ၊ ဧဝံ ပန အနုပနယှန္တဿေဝ ဥပသမ္မတီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃။ “အက္ကောစ္ဆိ မံ အဝဓိ မံ၊ အဇိနိ[၂] မံ အဟာသိ မေ။
ယေ စ တံ ဥပနယှန္တိ၊ ဝေရံ တေသံ န သမ္မတိ။

၄။ အက္ကောစ္ဆိ မံ အဝဓိ မံ၊ အဇိနိ မံ အဟာသိ မေ။
ယေ စ တံ နုပနယှန္တိ၊ ဝေရံ တေသူပသမ္မတီ”တိ။

တတ္ထ **အက္ကောစ္ဆီ**တိ အက္ကောသိ။ **အဝဓီ**တိ ပဟရိ။ **အဇိနီ**တိ ကူဋသက္ခိ-ဩတာရဏေန ဝါ ဝါဒပဋိဝါဒေန ဝါ ကရဏုတ္တရိယကရဏေန ဝါ အဇေသိ။ **အဟာသိ မေ**တိ မမ သန္တကံ ပတ္တာဒီသု ကိဉ္စိဒေဝ အဝဟရိ။ **ယေ စ တန္တိ** ယေ ကေစိ ဒေဝတာ ဝါ မနုဿာ ဝါ ဂဟဋ္ဌာ ဝါ ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ တံ “အက္ကောစ္ဆိ မ”န္တိအာဒိဝတ္ထုကံ ကောဓံ သကဋဓုရံ ဝိယ နဒ္ဓိနာ, ပူတိမစ္ဆာဒီနိ ဝိယ စ ကုသာဒီဟိ ပုနပ္ပုနံ ဝေဌေတွာ ဥပနယှန္တိ၊ တေသံ သကိံ ဥပ္ပန္နံ ဝေရံ **န သမ္မတီ**တိ န ဝူပသမ္မတိ။ **ယေ စ တံ နုပနယှန္တီ**တိ အသတိယာ အမနသိကာရဝသေန ဝါ ကမ္မပစ္စဝေက္ခဏာဒိဝသေန ဝါ ယေ တံ အက္ကောသာဒိဝတ္ထုကံ ကောဓံ တယာပိ ကောစိ နိဒ္ဒေါသော ပုရိမဘဝေ အက္ကုဋ္ဌော ဘဝိဿတိ၊ ပဟဋော ဘဝိဿတိ၊ ကူဋသက္ခိံ ဩတာရေတွာ ဇိတော ဘဝိဿတိ၊ ကဿစိ တေ ပသယှ ကိဉ္စိ အစ္ဆိန္နံ ဘဝိဿတိ၊ တသ္မာ နိဒ္ဒေါသော ဟုတွာပိ အက္ကောသာဒီနိ ပါပုဏာသီတိ ဧဝံ န ဥပနယှန္တိ။ တေသု ပမာဒေန ဥပ္ပန္နမ္ပိ ဝေရံ ဣမိနာ အနုပနယှနေန နိရိန္ဓနော ဝိယ ဇာတဝေဒေါ ဝူပသမ္မတီတိ။

ဒေသနာပရိယောသာနေ သတသဟဿဘိက္ခူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ ဓမ္မဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသိ။ ဒုဗ္ဗစောပိ သုဗ္ဗစောယေဝ ဇာတောတိ။

တိဿတ္ထေရဝတ္ထု[၃] တတိယံ။

၄-ကာဠယက္ခိနီဝတ္ထု

န ဟိ ဝေရေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဝဉ္စိတ္ထိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ကုဒ္ဓေါ (က) ၂-အဇိနီ (?) ၃-ထုလ္လတိဿတ္ထေရဝတ္ထု (သီ)

Eko kira kuṭumbikaputto pitari kālakate khette ca ghare ca sabbakammāni[1] attanāva karonto mātaraṁ paṭijaggi. Athassa mātā “kumārikaṁ te tāta ānessāmī”ti āha. Amma mā evaṁ vadetha, ahaṁ yāvajīvaṁ tumhe paṭijaggissāmīti. Tāta khette ca ghare ca kiccaṁ tvameva karosi, tena mayhaṁ cittasukhaṁ nāma na hoti, ānessāmīti. So punappunaṁ paṭikkhipitvā tuṇhī ahosi. Sā ekaṁ kulaṁ gantukāmā[2] gehā nikkhami. Atha naṁ putto “kataraṁ kulaṁ gacchathā”ti pucchitvā “asukakulaṁ nāmā”ti vutte tattha gamanaṁ paṭisedhetvā attano abhirucitaṁ kulaṁ ācikkhi. Sā tattha gantvā kumārikaṁ vāretvā[3] divasaṁ vavatthapetvā taṁ ānetvā tassa ghare[4] akāsi. Sā vañjhā ahosi. Atha naṁ mātā putta tvaṁ attano ruciyā kumārikaṁ āṇāpesi, sā idāni vañjhā jātā, aputtakañca nāma kulaṁ vinassati, paveṇī na ghaṭīyati, tena aññaṁ te kumārikaṁ ānemīti. Tena “alaṁ ammā”ti vuccamānāpi punappunaṁ kathesi. Vañcyitthī taṁ kathaṁ sutvā “puttā nāma mātāpitūnaṁ vacanaṁ atikkamituṁ na sakkonti, idāni aññaṁ vijāyiniṁ itthiṁ ānetvā maṁ dāsibhogena bhuñjissati. Yannūnāhaṁ sayameva ekaṁ kumārikaṁ āneyyan”ti cintetvā ekaṁ kulaṁ gantvā tassatthāya kumārikaṁ vāretvā “kiṁ nāmetaṁ amma vadesī”ti tehi paṭikkhittā “ahaṁ vañjhā, aputtakaṁ nāma kulaṁ vinassati, tumhākaṁ pana dhītā puttaṁ vā dhītaraṁ vā labhitvā kuṭumbikassa sāminī bhavissati, mayhaṁ sāmikassa naṁ dethā”ti yācitvā sampaṭicchāpetvā ānetvā sāmikassa ghare akāsi.

Athassā etadahosi “sacāyaṁ puttaṁ vā dhītaraṁ vā labhissati ayameva kuṭumbassa sāminī bhavissati. Yathā dārakaṁ na labhati, tatheva naṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti. Atha naṁ sā āha “amma yadā te kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāti, atha me āroceyyāsī”ti. Sā “sādhū”ti paṭissuṇitvā gabbhe patiṭṭhite tassā ārocesi. Itarissā pana sā sayameva niccaṁ yāgubhattaṁ deti, athassā āhāreneva saddhiṁ gabbhapātanabhesajjamadāsi, gabbho pati. Dutiyampi gabbhe patiṭṭhite

1. Sabbakiccakammāni (Ka)
2. Ekaṁ kulakumārikaṁ ānetuṁ (Ka)
3. Dhāretvā (Ka)
4. Taṁ itarassa ghare (Sī, Ka)

ဧကော ကိရ ကုဋုမ္ဗိကပုတ္တော ပိတရိ ကာလကတေ ခေတ္တေ စ ဃရေ စ သဗ္ဗကမ္မာနိ[၁] အတ္တနာဝ ကရောန္တော မာတရံ ပဋိဇဂ္ဂိ။ အထဿ မာတာ “ကုမာရိကံ တေ တာတ အာနေဿာမီ”တိ အာဟ။ အမ္မ မာ ဧဝံ ဝဒေထ၊ အဟံ ယာဝဇီဝံ တုမှေ ပဋိဇဂ္ဂိဿာမီတိ။ တာတ ခေတ္တေ စ ဃရေ စ ကိစ္စံ တွမေဝ ကရောသိ၊ တေန မယှံ စိတ္တသုခံ နာမ န ဟောတိ၊ အာနေဿာမီတိ။ သော ပုနပ္ပုနံ ပဋိက္ခိပိတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ သာ ဧကံ ကုလံ ဂန္တုကာမာ[၂] ဂေဟာ နိက္ခမိ။ အထ နံ ပုတ္တော “ကတရံ ကုလံ ဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အသုကကုလံ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ တတ္ထ ဂမနံ ပဋိသေဓေတွာ အတ္တနော အဘိရုစိတံ ကုလံ အာစိက္ခိ။ သာ တတ္ထ ဂန္တွာ ကုမာရိကံ ဝါရေတွာ[၃] ဒိဝသံ ဝဝတ္ထပေတွာ တံ အာနေတွာ တဿ ဃရေ[၄] အကာသိ။ သာ ဝဉ္ဈာ အဟောသိ။ အထ နံ မာတာ ပုတ္တ တွံ အတ္တနော ရုစိယာ ကုမာရိကံ အာဏာပေသိ၊ သာ ဣဒါနိ ဝဉ္ဈာ ဇာတာ၊ အပုတ္တကဉ္စ နာမ ကုလံ ဝိနဿတိ၊ ပဝေဏီ န ဃဋီယတိ၊ တေန အညံ တေ ကုမာရိကံ အာနေမီတိ။ တေန ‘‘အလံ အမ္မာ”တိ ဝုစ္စမာနာပိ ပုနပ္ပုနံ ကထေသိ။ ဝဉ္ဈိတ္ထီ တံ ကထံ သုတွာ “ပုတ္တာ နာမ မာတာပိတူနံ ဝစနံ အတိက္ကမိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ဣဒါနိ အညံ ဝိဇာယိနိံ ဣတ္ထိံ အာနေတွာ မံ ဒါသိ-ဘောဂေန ဘုဉ္ဇိဿတိ။ ယန္နူနာဟံ သယမေဝ ဧကံ ကုမာရိကံ အာနေယျ”န္တိ စိန္တေတွာ ဧကံ ကုလံ ဂန္တွာ တဿတ္ထာယ ကုမာရိကံ ဝါရေတွာ “ကိံ နာမေတံ အမ္မ ဝဒေသီ”တိ တေဟိ ပဋိက္ခိတ္တာ ‘‘အဟံ ဝဉ္ဈာ၊ အပုတ္တကံ နာမ ကုလံ ဝိနဿတိ၊ တုမှာကံ ပန ဓီတာ ပုတ္တံ ဝါ ဓီတရံ ဝါ လဘိတွာ ကုဋုမ္ဗိကဿ သာမိနီ ဘဝိဿတိ၊ မယှံ သာမိကဿ နံ ဒေထာ”တိ ယာစိတွာ သမ္ပဋိစ္ဆာ-ပေတွာ အာနေတွာ သာမိကဿ ဃရေ အကာသိ။

အထဿာ ဧတဒဟောသိ ‘‘သစာယံ ပုတ္တံ ဝါ ဓီတရံ ဝါ လဘိဿတိ၊ အယမေဝ ကုဋုမ္ဗဿ သာမိနီ ဘဝိဿတိ။ ယထာ ဒါရကံ န လဘတိ၊ တထေဝ နံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ အထ နံ သာ အာဟ “အမ္မ ယဒါ တေ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာတိ၊ အထ မေ အာရောစေယျာသီ”တိ။ သာ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ဂဗ္ဘေ ပတိဋ္ဌိတေ တဿာ အာရောစေသိ။ ဣတရိဿာ ပန သာ သယမေဝ နိစ္စံ ယာဂုဘတ္တံ ဒေတိ၊ အထဿာ အာဟာရေနေဝ သဒ္ဓိံ ဂဗ္ဘပါတနဘေသဇ္ဇမဒါသိ၊ ဂဗ္ဘော ပတိ။ ဒုတိယမ္ပိ ဂဗ္ဘေ ပတိဋ္ဌိတေ

၁-သဗ္ဗကိစ္စကမ္မာနိ (က)
၂-ဧကံ ကုလကုမာရိကံ အာနေတုံ (က)
၃-ဓာရေတွာ (က)
၄-တံ ဣတရဿ ဃရေ (သီ၊ က)

ārocesi, itarā dutiyampi tatheva pātesi. Atha naṁ paṭivissakitthiyo pucchiṁsu “kacci te sapatti antarāyaṁ karotī”ti. Sā tamatthaṁ ārocetvā “andhabāle kasmā evamakāsi, ayaṁ tava issariyabhayena gabbhassa pātanabhesajjaṁ yojetvā deti, tena te gabbho patati, mā puna evamakatthā”ti vuttā tatiyavāre na kathesi. Atha sā itarissā udaraṁ disvā “kasmā mayhaṁ gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ na kathesī”ti vatvā “tvaṁ maṁ ānetvā vañcetvā dve vāre gabbhaṁ pātesi kimatthaṁ tuyhaṁ kathemī”ti vutte “naṭṭhā dānimhī”ti cintetvā tassā pamādaṁ olokentī pariṇate gabbhe okāsaṁ labhitvā bhesajjaṁ yojetvā adāsi. Gabbho pariṇatattā patituṁ asakkonto tiriyaṁ nipati, kharā vedanā uppajji, jīvitasaṁsayaṁ pāpuṇi. Sā “nāsitamhi tayā, tvameva maṁ ānetvā tvameva tayopi vāre dārake[1] nāsesi, idāni ahampi nassāmi, ito dāni cutā yakkhinī hutvā tava dārake khādituṁ samatthā hutvā nibbatteyyan”ti patthanaṁ paṭṭhapetvā kālaṁ katvā tasmiṁ yeva gehe majjārī hutvā nibbatti. Itarampi sāmiko gahetvā “tayā me kulūpacchedo kato”ti kapparajaṇṇukādīhi supothitaṁ pothesi. Sā tenevābādhena kālaṁ katvā tattheva kukkuṭī hutvā nibbattā.

Kukkuṭī na cirasseva aṇḍāni vijāyi, majjārī āgantvā tāni aṇḍāni khādi. Dutiyampi tatiyampi khādiyeva. Kukkuṭī cintesi “tayo vāre mama aṇḍāni khāditvā idāni mampi khāditukāmāsī”ti. “Ito cutā saputtakaṁ taṁ khādituṁ labheyyan”ti patthanaṁ katvā tato cutā araññe dīpinī hutvā nibbatti, itarā migī hutvā nibbatti. Tassā vijātakāle dīpinī āgantvā tayo vāre puttake khādi. Migī maraṇakāle “ayaṁ me tikkhattuṁ puttake khāditvā idāni mampi khādissati, ito dāni cutā etaṁ saputtakaṁ khādituṁ labheyyan”ti patthanaṁ katvā ito cutā yakkhinī hutvā nibbatti. Dīpinīpi tatheva tato cutā Sāvatthiyaṁ kuladhītā hutvā nibbatti, sā vuddhippattā dvāragāmake patikulaṁ agamāsi, aparabhāge ca puttaṁ vijāyi. Yakkhinīpi tassā piyasahāyikāvaṇṇena āgantvā “kuhiṁ me sahāyikā”ti “antogabbhe vijātā”ti vutte “puttaṁ nu kho vijātā, udāhu dhītaranti passissāmi nan”ti gabbhaṁ pavisitvā passantī viya dārakaṁ

1. Tayo dārake (Sī, Syā)

အာရောစေသိ၊ ဣတရာ ဒုတိယမ္ပိ တထေဝ ပါတေသိ။ အထ နံ ပဋိဝိဿကိတ္ထိယော ပုစ္ဆိံသု “ကစ္စိ တေ သပတ္တိ အန္တရာယံ ကရောတီ”တိ။ သာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ “အန္ဓဗာလေ ကသ္မာ ဧဝမကာသိ၊ အယံ တဝ ဣဿရိယဘယေန ဂဗ္ဘဿ ပါတနဘေသဇ္ဇံ ယောဇေတွာ ဒေတိ၊ တေန တေ ဂဗ္ဘော ပတတိ၊ မာ ပုန ဧဝမကတ္ထာ”တိ ဝုတ္တာ တတိယဝါရေ န ကထေသိ။ အထ သာ ဣတရိဿာ ဥဒရံ ဒိသွာ “ကသ္မာ မယှံ ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ န ကထေသီ”တိ ဝတွာ “တွံ မံ အာနေတွာ ဝဉ္စေတွာ ဒွေ ဝါရေ ဂဗ္ဘံ ပါတေသိ၊ ကိမတ္ထံ တုယှံ ကထေမီ”တိ ဝုတ္တေ “နဋ္ဌာ ဒါနိမှီ”တိ စိန္တေတွာ တဿာ ပမာဒံ ဩလောကေန္တီ ပရိဏတေ ဂဗ္ဘေ ဩကာသံ လဘိတွာ ဘေသဇ္ဇံ ယောဇေတွာ အဒါသိ။ ဂဗ္ဘော ပရိဏတတ္တာ ပတိတုံ အသက္ကောန္တော တိရိယံ နိပတိ၊ ခရာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ဇီဝိတသံသယံ ပါပုဏိ။ သာ “နာသိတမှိ တယာ၊ တွမေဝ မံ အာနေတွာ တွမေဝ တယောပိ ဝါရေ ဒါရကေ[1] နာသေသိ၊ ဣဒါနိ အဟမ္ပိ နဿာမိ၊ ဣတော ဒါနိ စုတာ ယက္ခိနီ ဟုတွာ တဝ ဒါရကေ ခါဒိတုံ သမတ္ထာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေတွာ ကာလံ ကတွာ တသ္မိံယေဝ ဂေဟေ မဇ္ဇာရီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣတရမ္ပိ သာမိကော ဂဟေတွာ “တယာ မေ ကုလုပစ္ဆေဒေါ ကတော”တိ ကပ္ပရဇဏ္ဏုကာဒီဟိ သုပေါထိတံ ပေါထေသိ။ သာ တေနေဝါဗာဓေန ကာလံ ကတွာ တတ္ထေဝ ကုက္ကုဋီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ။

ကုက္ကုဋီ န စိရဿေဝ အဏ္ဍာနိ ဝိဇာယိ၊ မဇ္ဇာရီ အာဂန္တွာ တာနိ အဏ္ဍာနိ ခါဒိ။ ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ ခါဒိယေဝ။ ကုက္ကုဋီ စိန္တေသိ “တယော ဝါရေ မမ အဏ္ဍာနိ ခါဒိတွာ ဣဒါနိ မမ္ပိ ခါဒိတုကာမာသီ”တိ။ “ဣတော စုတာ သပုတ္တကံ တံ ခါဒိတုံ လဘေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ကတွာ တတော စုတာ အရညေ ဒီပိနီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဣတရာ မိဂီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿာ ဝိဇာတကာလေ ဒီပိနီ အာဂန္တွာ တယော ဝါရေ ပုတ္တကေ ခါဒိ။ မိဂီ မရဏကာလေ “အယံ မေ တိက္ခတ္တုံ ပုတ္တကေ ခါဒိတွာ ဣဒါနိ မမ္ပိ ခါဒိဿတိ၊ ဣတော ဒါနိ စုတာ ဧတံ သပုတ္တကံ ခါဒိတုံ လဘေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ကတွာ ဣတော စုတာ ယက္ခိနီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဒီပိနီပိ တထေဝ တတော စုတာ သာဝတ္ထိယံ ကုလဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ သာ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တာ ဒွါရဂါမကေ ပတိကုလံ အဂမာသိ၊ အပရဘာဂေ စ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ ယက္ခိနီပိ တဿာ ပိယသဟာယိကာဝဏ္ဏေန အာဂန္တွာ “ကုဟိံ မေ သဟာယိကာ”တိ “အန္တောဂဗ္ဘေ ဝိဇာတာ”တိ ဝုတ္တေ “ပုတ္တံ နု ခေါ ဝိဇာတာ၊ ဥဒါဟု ဓီတရန္တိ ပဿိဿာမိ န”န္တိ ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ ပဿန္တီ ဝိယ ဒါရကံ

၁-တယော ဒါရကေ (သီ၊ သျာ)

gahetvā khāditvā gatā. Puna dutiyavārepi tatheva khādi. Tatiyavāre itarā garubhārā hutvā sāmikaṁ āmantetvā “sāmi imasmiṁ ṭhāne ekā yakkhinī mama dve putte khāditvā gatā, idāni mama kulagehaṁ gantvā vijāyissāmī”ti kulagehaṁ gantvā vijāyi.

Tadā sā yakkhinī udakavāraṁ gatā hoti. Vessavaṇassa hi yakkhiniyo vārena Anotattadahato sīsaparamparāya udakamāharanti. Tā catumāsaccayenapi pañcamāsaccayenapi muccanti. Aparā yakkhiniyo kilantakāyā jīvitakkhayampi pāpuṇanti. Sā pana udakavārato muttamattāva vegena taṁ gharaṁ gantvā “kuhiṁ me sahāyikā”ti pucchi. Kuhiṁ naṁ passissasi[1], tassā imasmiṁ ṭhāne jātajātadārake yakkhinī āgantvā khādati, tasmā kulagehaṁ gatāti. Sā “yattha vā tattha vā gacchatu, na me muccissatī”ti veravegasamussāhitamānasā[2] nagarābhimukhī pakkhandi. Itarāpi nāmaggahaṇadivase naṁ dārakaṁ nhāpetvā nāmaṁ katvā “sāmi idāni sakagharaṁ gacchāmā”ti puttamādāya sāmikena saddhiṁ vihāramajjhe gatamaggena gacchantī puttaṁ sāmikassa datvā vihārapokkharaṇiyā nhātvā sāmike nhāyante uttaritvā puttassa thaññaṁ pāyamānā ṭhitā yakkhiniṁ āgacchantiṁ disvā sañjānitvā “sāmi vegena ehi, ayaṁ sā yakkhinī, vegena ehi, ayaṁ sā yakkhinī”ti uccāsaddaṁ katvā yāva tassa āgamanaṁ saṇṭhātuṁ asakkontī nivattetvā antovihārābhimukhī pakkhandi.

Tasmiṁ samaye Satthā parisamajjhe dhammaṁ desesi. Sā puttaṁ Tathāgatassa pādapiṭṭhe nipajjāpetvā “tumhākaṁ mayā esa dinno, puttassa me jīvitaṁ dethā”ti āha. Dvārakoṭṭhake adhivattho Sumanadevo nāma yakkhiniyā anto pavisituṁ nādāsi. Satthā Ānandattheraṁ āmantetvā “gaccha Ānanda, taṁ yakkhiniṁ pakkosāhī”ti āha. Thero pakkosi. Itarā “ayaṁ bhante āgacchatī”ti āha. Satthā “etu, mā saddamakāsī”ti vatvā taṁ āgantvā ṭhitaṁ “kasmā evaṁ karosi, sace tumhe mādisassa Buddhassa sammukhībhāvaṁ nāgamissatha, ahinakulānaṁ viya acchaphandanānaṁ viya kākolūkānaṁ viya ca kappaṭṭhitikaṁ vo veraṁ

1. Kuhiṁ tvaṁ na passissasi (Sī), kuhiṁ pana tvaṁ passasi (Ka)
2. Vātavegena samussāhitamānasā (Ka)

ဂဟေတွာ ခါဒိတွာ ဂတာ။ ပုန ဒုတိယဝါရေပိ တထေဝ ခါဒိ။ တတိယဝါရေ ဣတရာ ဂရုဘာရာ ဟုတွာ သာမိကံ အာမန္တေတွာ “သာမိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧကာ ယက္ခိနီ မမ ဒွေ ပုတ္တေ ခါဒိတွာ ဂတာ၊ ဣဒါနိ မမ ကုလဂေဟံ ဂန္တွာ ဝိဇာယိဿာမီ”တိ ကုလဂေဟံ ဂန္တွာ ဝိဇာယိ။

တဒါ သာ ယက္ခိနီ ဥဒကဝါရံ ဂတာ ဟောတိ။ ဝေဿဝဏဿ ဟိ ယက္ခိနိယော ဝါရေန အနောတတ္တဒဟတော သီသပရမ္ပရာယ ဥဒကမာဟရန္တိ။ တာ စတုမာသစ္စယေနပိ ပဉ္စမာသစ္စယေနပိ မုစ္စန္တိ။ အပရာ ယက္ခိနိယော ကိလန္တကာယာ ဇီဝိတက္ခယမ္ပိ ပါပုဏန္တိ။ သာ ပန ဥဒကဝါရတော မုတ္တမတ္တာဝ ဝေဂေန တံ ဃရံ ဂန္တွာ ‘‘ကုဟိံ မေ သဟာယိကာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ကုဟိံ နံ ပဿိဿသိ[၁]၊ တဿာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဇာတဇာတဒါရကေ ယက္ခိနီ အာဂန္တွာ ခါဒတိ၊ တသ္မာ ကုလဂေဟံ ဂတာတိ။ သာ “ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ ဂစ္ဆတု၊ န မေ မုစ္စိဿတီ”တိ ဝေရဝေဂသမုဿာဟိတမာနသာ[၂] နဂရာဘိမုခီ ပက္ခန္ဒိ။ ဣတရာပိ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ နံ ဒါရကံ နှာပေတွာ နာမံ ကတွာ ‘‘သာမိ ဣဒါနိ သကဃရံ ဂစ္ဆာမာ’’တိ ပုတ္တမာဒါယ သာမိကေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရ-မဇ္ဈေ ဂတမဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တီ ပုတ္တံ သာမိကဿ ဒတွာ ဝိဟာရပေါက္ခရဏိယာ နှာတွာ သာမိကေ နှာယန္တေ ဥတ္တရိတွာ ပုတ္တဿ ထညံ ပါယမာနာ ဌိတာ ယက္ခိနိံ အာဂစ္ဆန္တိံ ဒိသွာ သဉ္ဇာနိတွာ ‘‘သာမိ ဝေဂေန ဧဟိ၊ အယံ သာ ယက္ခိနီ၊ ဝေဂေန ဧဟိ၊ အယံ သာ ယက္ခိနီ’’တိ ဥစ္စာသဒ္ဒံ ကတွာ ယာဝ တဿ အာဂမနံ သဏ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တီ နိဝတ္တေတွာ အန္တောဝိဟာရာဘိမုခီ ပက္ခန္ဒိ။

တသ္မိံ သမယေ သတ္ထာ ပရိသမဇ္ဈေ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သာ ပုတ္တံ တထာ-ဂတဿ ပါဒပိဋ္ဌေ နိပဇ္ဇာပေတွာ “တုမှာကံ မယာ ဧသ ဒိန္နော၊ ပုတ္တဿ မေ ဇီဝိတံ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ဒွါရကောဋ္ဌကေ အဓိဝတ္ထော သုမနဒေဝေါ နာမ ယက္ခိနိယာ အန္တော ပဝိသိတုံ နာဒါသိ။ သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာမန္တေတွာ “ဂစ္ဆ အာနန္ဒ၊ တံ ယက္ခိနိံ ပက္ကောသာဟီ”တိ အာဟ။ ထေရော ပက္ကောသိ။ ဣတရာ “အယံ ဘန္တေ အာဂစ္ဆတီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ ‘‘ဧတု၊ မာ သဒ္ဒမကာသီ”တိ ဝတွာ တံ အာဂန္တွာ ဌိတံ “ကသ္မာ ဧဝံ ကရောသိ၊ သစေ တုမှေ မာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ သမ္မုခီဘာဝံ နာဂမိဿထ၊ အဟိနကုလာနံ ဝိယ အစ္ဆဖန္ဒနာနံ ဝိယ ကာကောလူကာနံ ဝိယ စ ကပ္ပဋ္ဌိတိကံ ဝေါ ဝေရံ

၁-ကုဟိံ တွံ န ပဿိဿသိ (သီ)၊ ကုဟိံ ပန တွံ ပဿသိ (က)
၂-ဝါတဝေဂေန သမုဿာဟိတမာနသာ (က)

abhavissa, kasmā veraṁ paṭiveraṁ karotha. Veraṁ hi averena upasammati, no verenā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

5. "Na hi verena verāni, sammantīdha kudācanaṁ.
Averena ca sammanti, esa dhammo sanantano"ti.

Tattha **na hi verenā**ti yathā hi kheḷasiṅghāṇikādīhi asucīhi makkhitaṁ ṭhānaṁ teheva asucīhi dhovantā suddhaṁ niggandhaṁ kātuṁ na sakkonti, atha kho taṁ ṭhānaṁ bhiyyoso mattāya asuddhatarañceva duggandhatarañca hoti, evameva akkosantaṁ paccakkosanto paharantaṁ paṭipaharanto verena veraṁ vūpasametuṁ na sakkoti, atha kho bhiyyo bhiyyo verameva karoti. Iti verāni nāma verena kismiñci kāle na sammanti, atha kho vaḍḍhantiyeva. **Averena ca sammantī**ti yathā pana tāni kheḷādīni asucīni vippasannena udakena dhoviyamānāni nassanti, taṁ ṭhānaṁ suddhaṁ hoti sugandhaṁ, evameva averena khantimettodakena yoniso manasikārena paccavekkhaṇena verāni vūpasammanti paṭippassambhanti abhāvaṁ gacchanti. **Esa dhammo sanantano**ti esa averena verūpasamanasaṅkhāto porāṇako dhammo sabbesaṁ Buddhapaccekabuddhakhīṇāsavānaṁ gatamaggoti.

Gāthāpariyosāne yakkhinī sotāpattiphale patiṭṭhahi. Sampattaparisāyapi dhammadesanā sātthikā ahosi.

Satthā taṁ itthiṁ āha "etissā tava puttaṁ dehī"ti. Bhāyāmi bhanteti. "Mā bhāyi, natthi te etaṁ nissāya paripantho"ti āha. Sā tassā puttamadāsi. Sā taṁ cumbitvā āliṅgetvā puna mātuyeva datvā rodituṁ ārabhi. Atha naṁ satthā "kimetan"ti pucchi. Bhante ahaṁ pubbe yathā vā tathā vā jīvikaṁ kappentīpi kucchipūraṁ nālatthaṁ, idāni kathaṁ jīvissāmīti. Atha naṁ Satthā "mā cintayī"ti samassāsetvā taṁ itthimāha "imaṁ netvā attano gehe nivāsāpetvā aggayāgubhattehi paṭijaggāhī"ti. Sā taṁ netvā piṭṭhivaṁse patiṭṭhāpetvā aggayāgubhattehi paṭijaggi, tassā vīhipaharaṇakāle musalaggena muddhaṁ paharantaṁ viya upaṭṭhāsi. Sā sahāyikaṁ āmantetvā "imasmiṁ ṭhāne vasituṁ na sakkomi, aññattha maṁ patiṭṭhāpehī"ti vatvā musalasālāya udakacāṭiyaṁ uddhane nibbakose saṅkārakūṭe gāmadvāre cāti etesu

အဘဝိဿ၊ ကသ္မာ ဝေရံ ပဋိဝေရံ ကရောထ။ ဝေရံ ဟိ အဝေရေန ဥပသမ္မတိ၊ နော ဝေရေနာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅။ “န ဟိ ဝေရေန ဝေရာနိ၊ သမ္မန္တီဓ ကုဒါစနံ။
အဝေရေန စ သမ္မန္တိ၊ ဧသ ဓမ္မော သနန္တနော”တိ။

တတ္ထ **န ဟိ ဝေရေနာ**တိ ယထာ ဟိ ခေဠသိင်္ဃာဏိကာဒီဟိ အသုစီဟိ မက္ခိတံ ဌာနံ တေဟေဝ အသုစီဟိ ဓောဝန္တာ သုဒ္ဓံ နိဂ္ဂန္ဓံ ကာတုံ န သက္ကောန္တိ၊ အထ ခေါ တံ ဌာနံ ဘိယျောသော မတ္တာယ အသုဒ္ဓတရဉ္စေဝ ဒုဂ္ဂန္ဓတရဉ္စ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ အက္ကောသန္တံ ပစ္စက္ကောသန္တော ပဟရန္တံ ပဋိပဟရန္တော ဝေရေန ဝေရံ ဝူပသမေတုံ န သက္ကောတိ၊ အထ ခေါ ဘိယျော ဘိယျော ဝေရမေဝ ကရောတိ။ ဣတိ ဝေရာနိ နာမ ဝေရေန ကိသ္မိဉ္စိ ကာလေ န သမ္မန္တိ၊ အထ ခေါ ဝဍ္ဎန္တိယေဝ။ **အဝေရေန စ သမ္မန္တီ**တိ ယထာ ပန တာနိ ခေဠာဒီနိ အသုစီနိ ဝိပ္ပသန္နေန ဥဒကေန ဓောဝိယမာနာနိ နဿန္တိ၊ တံ ဌာနံ သုဒ္ဓံ ဟောတိ သုဂန္ဓံ၊ ဧဝမေဝ အဝေရေန ခန္တိမေတ္တောဒကေန ယောနိသော မနသိကာရေန ပစ္စဝေက္ခဏေန ဝေရာနိ ဝူပသမ္မန္တိ ပဋိပ္ပဿမ္ဘန္တိ အဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ။ **ဧသ ဓမ္မော သနန္တနော**တိ ဧသ အဝေရေန ဝေရူပသမနသင်္ခါတော ပေါရာဏကော ဓမ္မော သဗ္ဗေသံ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓခီဏာသဝါနံ ဂတမဂ္ဂေါတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ယက္ခိနီ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ ဓမ္မဒေသနာ သာတ္ထိကာ အဟောသိ။

သတ္ထာ တံ ဣတ္ထိံ အာဟ “ဧတိဿာ တဝ ပုတ္တံ ဒေဟီ”တိ။ ဘာယာမိ ဘန္တေတိ။ “မာ ဘာယိ၊ နတ္ထိ တေ ဧတံ နိဿာယ ပရိပန္ထော”တိ အာဟ။ သာ တဿာ ပုတ္တမဒါသိ။ သာ တံ စုမ္ဗိတွာ အာလိင်္ဂေတွာ ပုန မာတုယေဝ ဒတွာ ရောဒိတုံ အာရဘိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ကိမေတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ အဟံ ပုဗ္ဗေ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တီပိ ကုစ္ဆိပူရံ နာလတ္ထံ၊ ဣဒါနိ ကထံ ဇီဝိဿာမီတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “မာ စိန္တယီ”တိ သမဿာသေတွာ တံ ဣတ္ထိမာဟ “ဣမံ နေတွာ အတ္တနော ဂေဟေ နိဝါသာပေတွာ အဂ္ဂယာဂုဘတ္တေဟိ ပဋိဇဂ္ဂါဟီ”တိ။ သာ တံ နေတွာ ပိဋ္ဌိဝံသေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ အဂ္ဂယာဂုဘတ္တေဟိ ပဋိဇဂ္ဂိ၊ တဿာ ဝီဟိပဟရဏကာလေ မုသလဂ္ဂေန မုဒ္ဓံ ပဟရန္တံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ သာ သဟာယိကံ အာမန္တေတွာ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝသိတုံ န သက္ကောမိ၊ အညတ္ထ မံ ပတိဋ္ဌာပေဟီ”တိ ဝတွာ မုသလသာလာယ ဥဒကစာဋိယံ ဥဒ္ဓနေ နိဗ္ဗကောသေ သင်္ကာရကူဋေ ဂါမဒွါရေ စာတိ ဧတေသု

ṭhānesu patiṭṭhāpitāpi idha me musalena sīsaṁ bhindantaṁ viya upaṭṭhāti, idha dārakā ucchiṭṭhodakaṁ otārenti, idha sunakhā nipajjanti, idha dārakā asuciṁ karonti, idha kacavaraṁ chaḍḍenti, idha gāmadārakā lakkhayoggaṁ[1] karontīti sabbāni tāni paṭikkhipi. Atha naṁ bahigāme vivittokāse patiṭṭhāpetvā tattha tassā aggayāgubhattādīni haritvā paṭijaggi. Sā yakkhinī evaṁ cintesi "ayaṁ me sahāyikā idāni bahūpakārā, handāhaṁ kiñci paṭiguṇaṁ karomī"ti. Sā "imasmiṁ saṁvacchare subbuṭṭhikā bhavissati, thalaṭṭhāne sassaṁ karohi, imasmiṁ saṁvacchare dubbuṭṭhikā bhavissati, ninnaṭṭhāneyeva sassaṁ karohī"ti sahāyikāya āroceti. Sesajanehi katasassaṁ ati-udakena vā anodakena vā nassati, tassā ativiya sampajjati. Atha naṁ sesajanā "amma tayā katasassaṁ neva accodakena, na anudakena nassati, subbuṭṭhidubbuṭṭhibhāvaṁ ñatvā kammaṁ karosi, kiṁ nu kho etan"ti pucchiṁsu. Amhākaṁ sahāyikā yakkhinī subbuṭṭhidubbuṭṭhibhāvaṁ ācikkhati, mayaṁ tassā vacanena thalesu ninnesu sassāni karoma, tena no sampajjati. Kiṁ na passatha nibaddhaṁ amhākaṁ gehato yāgubhattādīni hariyamānāni, tāni etissā harīyanti, tumhepi etissā aggayāgubhattādīni haratha, tumhākampi kammante olokessatīti. Athassā sakalanagaravāsino sakkāraṁ kariṁsu. Sāpi tato paṭṭhāya sabbesaṁ kammante olokentī lābhaggappattā ahosi mahāparivārā. Sā aparabhāge aṭṭha salākabhattāni paṭṭhapesi. Tāni yāvajjakālā dīyantiyevāti.

Kāḷayakkhinīvatthu catutthaṁ.

---

5. Kosambakavatthu

Pare ca na vijānantīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosambake bhikkhū ārabbha kathesi.

Kosambiyañhi Ghositārāme pañcasatapañcasataparivārā dve bhikkhū vihariṁsu vinayadharo ca dhammakathiko ca. Tesu dhammakathiko

---

1. Lakkhaṇayoggaṁ (Ka)

ဋ္ဌာနေသု ပတိဋ္ဌာပိတာပိ ဣဓ မေ မုသလေန သီသံ ဘိန္ဒန္တံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဣဓ ဒါရကာ ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကံ ဩတာရေန္တိ၊ ဣဓ သုနခါ နိပဇ္ဇန္တိ၊ ဣဓ ဒါရကာ အသုစိံ ကရောန္တိ၊ ဣဓ ကစဝရံ ဆဍ္ဍေန္တိ၊ ဣဓ ဂါမဒါရကာ လက္ခယောဂ္ဂံ[၁] ကရောန္တီတိ သဗ္ဗာနိ တာနိ ပဋိက္ခိပိ။ အထ နံ ဗဟိဂါမေ ဝိဝိတ္တောကာသေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ တတ္ထ တဿာ အဂ္ဂယာဂုဘတ္တာဒီနိ ဟရိတွာ ပဋိဇဂ္ဂိ။ သာ ယက္ခိနီ ဧဝံ စိန္တေသိ "အယံ မေ သဟာယိကာ ဣဒါနိ ဗဟူပကာရာ၊ ဟန္ဒာဟံ ကိဉ္စိ ပဋိဂုဏံ ကရောမီ"တိ။ သာ "ဣမသ္မိံ သံဝစ္ဆရေ သုဗ္ဗုဋ္ဌိကာ ဘဝိဿတိ၊ ထလဋ္ဌာနေ သဿံ ကရောဟိ၊ ဣမသ္မိံ သံဝစ္ဆရေ ဒုဗ္ဗုဋ္ဌိကာ ဘဝိဿတိ၊ နိန္နဋ္ဌာနေယေဝ သဿံ ကရောဟီ"တိ သဟာယိကာယ အာရောစေတိ။ သေသဇနေဟိ ကတသဿံ အတိဥဒကေန ဝါ အနောဒကေန ဝါ နဿတိ၊ တဿာ အတိဝိယ သမ္ပဇ္ဇတိ။ အထ နံ သေသဇနာ "အမ္မ တယာ ကတသဿံ နေဝ အစ္စောဒကေန, န အနုဒကေန နဿတိ၊ သုဗ္ဗုဋ္ဌိဒုဗ္ဗုဋ္ဌိဘာဝံ ဉတွာ ကမ္မံ ကရောသိ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ အမှာကံ သဟာယိကာ ယက္ခိနီ သုဗ္ဗုဋ္ဌိဒုဗ္ဗုဋ္ဌိဘာဝံ အာစိက္ခတိ၊ မယံ တဿာ ဝစနေန ထလေသု နိန္နေသု သဿာနိ ကရောမ၊ တေန နော သမ္ပဇ္ဇတိ။ ကိံ န ပဿထ နိဗဒ္ဓံ အမှာကံ ဂေဟတော ယာဂုဘတ္တာဒီနိ ဟရိယမာနာနိ၊ တာနိ ဧတိဿာ ဟရီယန္တိ၊ တုမှေပိ ဧတိဿာ အဂ္ဂယာဂုဘတ္တာဒီနိ ဟရထ၊ တုမှာကမ္ပိ ကမ္မန္တေ ဩလောကေဿတီတိ။ အထဿာ သကလနဂရဝါသိနော သက္ကာရံ ကရိံသု။ သာပိ တတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗေသံ ကမ္မန္တေ ဩလောကေန္တီ လာဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ အဟောသိ မဟာပရိဝါရာ။ သာ အပရဘာဂေ အဋ္ဌ သလာကဘတ္တာနိ ပဋ္ဌပေသိ။ တာနိ ယာဝဇ္ဇကာလာ ဒီယန္တိယေဝါတိ။

ကာဠယက္ခိနီဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-ကောသမ္ဗကဝတ္ထု

ပရေ စ န ဝိဇာနန္တီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသမ္ဗကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ကောသမ္ဗိယဉှိ ဃောသိတာရာမေ ပဉ္စသတပဉ္စသတပရိဝါရာ ဒွေ ဘိက္ခူ ဝိဟရိံသု ဝိနယဓရော စ ဓမ္မကထိကော စ။ တေသု ဓမ္မကထိကော

၁-လက္ခဏယောဂ္ဂံ (က)

ekadivasaṁ sarīravalañjaṁ katvā udakakoṭṭhake ācamana-udakāvasesaṁ bhājane ṭhapetvāva nikkhami. Pacchā vinayadharo tattha paviṭṭho taṁ udakaṁ disvā nikkhamitvā itaraṁ pucchi "āvuso tayā udakaṁ ṭhapitan"ti. Āma āvusoti. Kiṁ panettha āpattibhāvaṁ na jānāsīti. Āma na jānāmīti. Hoti āvuso ettha āpattīti. Tena hi paṭikarissāmi nanti. Sace pana te āvuso asañcicca assatiyā kataṁ, natthi āpattīti. So tassā āpattiyā anāpattidiṭṭhi ahosi. Vinayadharopi attano nissitakānaṁ "ayaṁ dhammakathiko āpattiṁ āpajjamānopi na jānātī"ti ārocesi. Te tassa nissitake disvā "tumhākaṁ upajjhāyo āpattiṁ āpajjitvāpi āpattibhāvaṁ na jānātī"ti āhaṁsu. Te gantvā attano upajjhāyassa ārocesuṁ. So evamāha "ayaṁ vinayadharo pubbe anāpattīti vatvā idāni āpattīti vadati, musāvādī eso"ti. Te gantvā "tumhākaṁ upajjhāyo musāvādī"ti āhaṁsu. Te evaṁ aññamaññaṁ kalahaṁ vaḍḍhayiṁsu. Tato vinayadharo okāsaṁ labhitvā dhammakathikassa āpattiyā adassane ukkhepanīyakammamakāsi. Tato paṭṭhāya tesaṁ paccayadāyakā upaṭṭhākāpi dve koṭṭhāsā ahesuṁ, ovādapaṭiggāhakā bhikkhuniyopi ārakkhadevatāpi tāsaṁ sandiṭṭhasambhattā ākāsaṭṭhadevatāpīti yāva brahmalokā sabbepi puthujjanā dve pakkhā ahesuṁ. Cātumahārājikaṁ ādiṁ katvā yāva Akaniṭṭhabhavanā pana ekaninnādaṁ[1] kolāhalaṁ agamāsi.

Atheko aññataro bhikkhu Tathāgatamupasaṅkamitvā ukkhepakānaṁ vinayadhara-antevāsikānaṁ "dhammikenevāyaṁ vinayakammena ukkhitto"ti laddhiṁ ca, ukkhittānuvattakānaṁ dhammakathika-antevāsikānaṁ pana "adhimmikeneva kammena ukkhitto"ti laddhiṁ ca, ukkhepakehi vāriyamānānampi ca tesaṁ taṁ anuparivāretvā vicaraṇabhāvaṁ cā ārocesi. Bhagavā "samaggā kira hontū"ti dve vāre pesetvā "na icchanti bhante samaggā bhavitun"ti sutvā tatiyavāre "bhinno bhikkhusaṁgho, bhinno bhikkhusaṁgho"ti tesaṁ santikaṁ gantvā ukkhepakānaṁ ukkhepane, itaresañca āpattiyā adassane ādīnavaṁ kathetvā puna tesaṁ

1. Yāva Akaniṭṭhabhavanā panidaṁ (Sī)

ဧကဒိဝသံ သရီရဝလဉ္ဇံ ကတွာ ဥဒကကောဋ္ဌကေ အာစမနဥဒကာဝသေသံ ဘာဇနေ ဌပေတွာဝ နိက္ခမိ။ ပစ္ဆာ ဝိနယဓရော တတ္ထ ပဝိဋ္ဌော တံ ဥဒကံ ဒိသွာ နိက္ခမိတွာ ဣတရံ ပုစ္ဆိ “အာဝုသော တယာ ဥဒကံ ဌပိတ”န္တိ။ အာမ အာဝုသောတိ။ ကိံ ပနေတ္ထ အာပတ္တိဘာဝံ န ဇာနာသီတိ။ အာမ န ဇာနာမီတိ။ ဟောတိ အာဝုသော ဧတ္ထ အာပတ္တီတိ။ တေန ဟိ ပဋိကရိဿာမိ နန္တိ။ သစေ ပန တေ အာဝုသော အသဉ္စိစ္စ အဿတိယာ ကတံ၊ နတ္ထိ အာပတ္တီတိ။ သော တဿာ အာပတ္တိယာ အနာပတ္တိဒိဋ္ဌိ အဟောသိ။ ဝိနယဓရောပိ အတ္တနော နိဿိတကာနံ “အယံ ဓမ္မကထိကော အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇမာနောပိ န ဇာနာတီ”တိ အာရောစေသိ။ တေ တဿ နိဿိတကေ ဒိသွာ “တုမှာကံ ဥပဇ္ဈာယော အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇိတွာပိ အာပတ္တိဘာဝံ န ဇာနာတီ”တိ အာဟံသု။ တေ ဂန္တွာ အတ္တနော ဥပဇ္ဈာယဿ အာရောစေသုံ။ သော ဧဝမာဟ “အယံ ဝိနယဓရော ပုဗ္ဗေ အနာပတ္တီတိ ဝတွာ ဣဒါနိ အာပတ္တီတိ ဝဒတိ၊ မုသာဝါဒီ ဧသော”တိ။ တေ ဂန္တွာ “တုမှာကံ ဥပဇ္ဈာယော မုသာဝါဒီ”တိ အာဟံသု။ တေ ဧဝံ အညမညံ ကလဟံ ဝဍ္ဎယိံသု။ တတော ဝိနယဓရော ဩကာသံ လဘိတွာ ဓမ္မကထိကဿ အာပတ္တိယာ အဒဿနေ ဥက္ခေပနီယကမ္မမကာသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တေသံ ပစ္စယဒါယကာ ဥပဋ္ဌာကာပိ ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ အဟေသုံ၊ ဩဝါဒပဋိဂ္ဂါဟကာ ဘိက္ခုနိယောပိ အာရက္ခဒေဝတာပိ တာသံ သန္ဒိဋ္ဌသမ္ဘတ္တာ အာကာသဋ္ဌဒေဝတာပီတိ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ သဗ္ဗေပိ ပုထုဇ္ဇနာ ဒွေ ပက္ခာ အဟေသုံ။ စာတုမဟာရာဇိကံ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝနာ ပန ဧကနိန္နာဒံ[၁] ကောလာဟလံ အဂမာသိ။

အထေကော အညတရော ဘိက္ခု တထာဂတမုပသင်္ကမိတွာ ဥက္ခေပကာနံ ဝိနယဓရအန္တေဝါသိကာနံ “ဓမ္မိကေနေဝါယံ ဝိနယကမ္မေန ဥက္ခိတ္တော”တိ လဒ္ဓိံ စ, ဥက္ခိတ္တာနုဝတ္တကာနံ ဓမ္မကထိကအန္တေဝါသိကာနံ ပန “အဓမ္မိကေနေဝ ကမ္မေန ဥက္ခိတ္တော”တိ လဒ္ဓိံ စ, ဥက္ခေပကေဟိ ဝါရိယမာနာနမ္ပိ စ တေသံ တံ အနုပရိဝါရေတွာ ဝိစရဏဘာဝံ စ အာရောစေသိ။ ဘဂဝါ “သမဂ္ဂါ ကိရ ဟောန္တူ”တိ ဒွေ ဝါရေ ပေသေတွာ “န ဣစ္ဆန္တိ ဘန္တေ သမဂ္ဂါ ဘဝိတု”န္တိ သုတွာ တတိယဝါရေ “ဘိန္နော ဘိက္ခုသံဃော၊ ဘိန္နော ဘိက္ခုသံဃော”တိ တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဥက္ခေပကာနံ ဥက္ခေပနေ, ဣတရေသဉ္စ အာပတ္တိယာ အဒဿနေ အာဒီနဝံ ကထေတွာ ပုန တေသံ

၁-ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝနာ ပနိဒံ (သီ)

tattheva ekasīmāyaṁ uposathādīni anujānitvā bhattaggādīsu bhaṇḍanajātānaṁ "āsanantarikāya nisīditabban"ti[1] bhattagge vattaṁ paññāpetvā "idānipi bhaṇḍanajātāva viharantī"ti sutvā tattha gantvā "alaṁ bhikkhave mā bhaṇḍanan"ti-ādīni vatvā "bhikkhave bhaṇḍanakalahaviggahavivādā nāmete anatthakārakā. Kalahaṁ nissāya hi laṭukikāpi sakuṇikā hatthināgaṁ jīvitakkhayaṁ pāpesī"ti **Laṭukikajātakaṁ**[2] kathetvā "bhikkhave samaggā hotha, mā vivadatha. Vivādaṁ nissāya hi anekasatasahassā vaṭṭakāpi[3] jīvitakkhayaṁ pattā"ti **Vaṭṭakajātakaṁ**[4] kathesi. Evampi tesu Bhagavato vacanaṁ anādiyantesu aññatarena dhammavādinā Tathāgatassa vihesaṁ anicchantena "āgametu bhante Bhagavā dhammasāmi, appossukko bhante Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāramanuyutto viharatu, mayameva tena bhaṇḍanena kalahena viggahena vivādena paññāyissāmā"ti[5] vutte atītaṁ āhari—

Bhūtapubbaṁ bhikkhave Bārāṇasiyaṁ Brahmadatto nāma Kāsirājā ahosi. Brahmadattena Dīghītissa[6] Kosalarañño rajjaṁ acchinditvā aññātakavesena vasantassa pituno māritabhāvañceva Dīghāvukumārena attano jīvite dinne tato paṭṭhāya tesaṁ samaggabhāvañca kathetvā "tesaṁ hi nāma bhikkhave rājūnaṁ ādinnadaṇḍānaṁ ādinnasatthānaṁ evarūpaṁ khantisoraccaṁ bhavissati. Idha kho taṁ bhikkhave sobhetha, yaṁ tumhe evaṁ svākhāte dhammavinaye pabbajitā samānā khamā ca bhaveyyātha soratā cā"ti ovaditvāpi neva te samagge kātuṁ asakkhi. So tāya ākiṇṇavihāratāya ukkaṇṭhito "ahaṁ kho idāni ākiṇṇo dukkhaṁ viharāmi, ime ca bhikkhū mama vacanaṁ karonti. Yannūnāhaṁ ekakova gaṇamhā vūpakaṭṭho vihareyyan"ti cintetvā Kosambiyaṁ piṇḍāya caritvā anapaloketvā bhikkhusaṁghaṁ ekakova attano pattacīvaramādāya Bālakaloṇakagāmaṁ[7] gantvā tattha Bhaguttherassa ekacārikavattaṁ kathetvā Pācinavaṁsamigadāye tiṇṇaṁ kulaputtānaṁ sāmaggiyānisaṁsaṁ[8] kathetvā

1. Vi 3. 486 piṭṭhe. 2. Khu 5. 124 piṭṭhe. 3. Anekasahassavaṭṭakā (Sī)
4. Khu 5. 27 piṭṭhe. 5. Vi 3. 486; Ma 3. 191 piṭṭhesu.
6. Dīghāvupitussa (Ka) Vi 3. 487 piṭṭhe passitabbaṁ.
7. Bālakaloṇakārāmaṁ (Sī, Syā), Pālileyyakagāmaṁ (Ka) Vi 3. 497 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
8. Sāmaggīrasānisaṁsaṁ (Sī, Syā)

တတ္ထေဝ ဧကသီမာယံ ဥပေါသထာဒီနိ အနုဇာနိတွာ ဘတ္တဂ္ဂါဒီသု ဘဏ္ဍနဇာတာနံ "အာသနန္တရိကာယ နိသီဒိတဗ္ဗ"န္တိ[၁] ဘတ္တဂ္ဂေ ဝတ္တံ ပညာပေတွာ "ဣဒါနိပိ ဘဏ္ဍနဇာတာဝ ဝိဟရန္တီ"တိ သုတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ "အလံ ဘိက္ခဝေ မာ ဘဏ္ဍန"န္တိအာဒီနိ ဝတွာ "ဘိက္ခဝေ ဘဏ္ဍနကလဟဝိဂ္ဂဟဝိဝါဒါ နာမေတေ အနတ္ထကာရကာ။ ကလဟံ နိဿာယ ဟိ လဋုကိကာပိ သကုဏိကာ ဟတ္ထိနာဂံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသီ"တိ **လဋုကိကဇာတကံ**[၂] ကထေတွာ "ဘိက္ခဝေ သမဂ္ဂါ ဟောထ၊ မာ ဝိဝဒထ။ ဝိဝါဒံ နိဿာယ ဟိ အနေကသတသဟဿာ ဝဋ္ဋကာပိ[၃] ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာ"တိ **ဝဋ္ဋကဇာတကံ**[၄] ကထေသိ။ ဧဝမ္ပိ တေသု ဘဂဝတော ဝစနံ အနာဒိယန္တေသု အညတရေန ဓမ္မဝါဒိနာ တထာဂတဿ ဝိဟေသံ အနိစ္ဆန္တေန "အာဂမေတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ဓမ္မသာမိ၊ အပ္ပေါဿုက္ကော ဘန္တေ ဘဂဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရမနုယုတ္တော ဝိဟရတု၊ မယမေဝ တေန ဘဏ္ဍနေန ကလဟေန ဝိဂ္ဂဟေန ဝိဝါဒေန ပညာယိဿာမာ"တိ[၅] ဝုတ္တေ အတီတံ အာဟရိ—

ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တော နာမ ကာသိရာဇာ အဟောသိ။ ဗြဟ္မဒတ္တေန ဒီဃီတိဿ[၆] ကောသလရညော ရဇ္ဇံ အစ္ဆိန္ဒိတွာ အညာတကဝေသေန ဝသန္တဿ ပိတုနော မာရိတဘာဝဉ္စေဝ ဒီဃာဝုကုမာရေန အတ္တနော ဇီဝိတေ ဒိန္နေ တတော ပဋ္ဌာယ တေသံ သမဂ္ဂဘာဝဉ္စ ကထေတွာ "တေသံ ဟိ နာမ ဘိက္ခဝေ ရာဇူနံ အာဒိန္နဒဏ္ဍာနံ အာဒိန္နသတ္ထာနံ ဧဝရူပံ ခန္တိသောရစ္စံ ဘဝိဿတိ။ ဣဓ ခေါ တံ ဘိက္ခဝေ သောဘေထ၊ ယံ တုမှေ ဧဝံ သွာက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ ပဗ္ဗဇိတာ သမာနာ ခမာ စ ဘဝေယျာထ သောရတာ စာ"တိ ဩဝဒိတွာပိ နေဝ တေ သမဂ္ဂေ ကာတုံ အသက္ခိ။ သော တာယ အာကိဏ္ဏဝိဟာရတာယ ဥက္ကဏ္ဌိတော "အဟံ ခေါ ဣဒါနိ အာကိဏ္ဏော ဒုက္ခံ ဝိဟရာမိ၊ ဣမေ စ ဘိက္ခူ မမ ဝစနံ န ကရောန္တိ။ ယန္နူနာဟံ ဧကကောဝ ဂဏမှာ ဝူပကဋ္ဌော ဝိဟရေယျ"န္တိ စိန္တေတွာ ကောသမ္ဗိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ အနပလောကေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ ဧကကောဝ အတ္တနော ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဗာလကလောဏကဂါမံ[၇] ဂန္တွာ တတ္ထ ဘဂုတ္ထေရဿ ဧကစာရိကဝတ္တံ ကထေတွာ ပါစိနဝံသမိဂဒါယေ တိဏ္ဏံ ကုလပုတ္တာနံ သာမဂ္ဂိယာနိသံသံ[၈] ကထေတွာ

၁-ဝိ ၃-၄၈၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၅-၁၂၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-အနေကသဟဿဝဋ္ဋကာ (သီ)
၄-ခု ၅-၂၇-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဝိ ၃-၄၈၆၊ မ ၃-၁၉၁-ပိဋ္ဌေသု။
၆-ဒီဃာဝုပိတုဿ (က) ဝိ ၃-၄၈၇-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။
၇-ဗာလကလောဏကာရာမံ (သီ၊ သျာ)၊ ပါလိလေယျကဂါမံ (က) ဝိ ၃-၄၉၇-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။
၈-သာမဂ္ဂီရသာနိသံသံ (သီ၊ သျာ)

yena Pālileyyakaṁ atthi, tadavasari. Tatrasudaṁ Bhagavā Pālileyyakaṁ upanissāya rakkhitavanasaṇḍe bhaddasālamūle Pālileyyakena hatthinā upaṭṭhiyamāno[1] phāsukaṁ vassāvāsaṁ vasi.

Kosambivāsinopi kho upāsakā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ apassantā "kuhiṁ bhante Satthā"ti pucchitvā Pālileyyakavanasaṇḍaṁ gatoti. Kiṁ kāraṇāti. Amhe samagge kātuṁ vāyami, mayaṁ pana na samaggā ahumhāti. Kiṁ bhante tumhe Satthu santike pabbajitvā tasmiṁ sāmaggiṁ karonte samaggā nāhuvatthāti. Evamāvusoti. Manussā ime Satthu santike pabbajitvā tasmiṁ sāmaggiṁ karontepi samaggā na jātā, mayaṁ ime nissāya Satthāraṁ daṭṭhuṁ na labhimhā, imesaṁ neva āsanaṁ dassāma, na abhivādanādīni karissāmāti tato paṭṭhāya tesaṁ sāmīcimattampi na kariṁsu. Te appāhāratāya sussamānā katipāheneva ujukā hutvā aññamaññaṁ accayaṁ desetvā khamāpetvā "upāsakā mayaṁ samaggā jātā, tumhepi no purimasadisā hothā"ti āhaṁsu. Khamāpito pana vo bhante Satthāti. Na khamāpito āvusoti. Tena hi Satthāraṁ khamāpetha, Satthu khamāpitakāle mayampi tumhākaṁ purimasadisā bhavissāmāti. Te antovassabhāvena Satthu santikaṁ gantuṁ avisahantā dukkhena taṁ antovassaṁ vītināmesuṁ. Satthā pana tena hatthinā upaṭṭhiyamāno sukhaṁ vasi. Sopi hi hatthināgo gaṇaṁ pahāya phāsuvihāratthāyeva taṁ vanasaṇḍaṁ pāvisi.

Yathāha "ahaṁ kho ākiṇṇo viharāmi hattīhi hatthinīhi hatthikalabhehi hatthicchāpehi, chinnaggāni ceva tiṇāni khādāmi, obhaggobhaggañca me sākhābhaṅgaṁ khādanti, āvilāni ca pānīyāni pivāmi, ogāhā cassa me uttiṇṇassa hatthiniyo kāyaṁ upanighaṁsantiyo gacchanti, yannūnāhaṁ ekova gaṇamhā vūpakaṭṭho vihareyyan"ti[2]. Atha kho so hatthināgo yūthā apakkamma yena Pālileyyakaṁ rakkhitavanasaṇḍaṁ bhaddasālamūlaṁ, yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā pana Bhagavantaṁ vanditvā olokento aññaṁ kiñci adisvā bhaddasālamūlaṁ pādeneva paharanto tacchetvā soṇḍāya sākhaṁ gahetvā sammajji. Tato paṭṭhāya

1. Upaṭṭhahiyamāno (Sī) 2. Vi 3. 500; Khu 1. 125 piṭṭhesu.

ယေန ပါလိလေယျကံ အတ္ထိ၊ တဒဝသရိ။ တတြသုဒံ ဘဂဝါ ပါလိလေယျကံ ဥပနိဿာယ ရက္ခိတဝနသဏ္ဍေ ဘဒ္ဒသာလမူလေ ပါလိလေယျကေန ဟတ္ထိနာ ဥပဋ္ဌိယမာနော[၁] ဖာသုကံ ဝဿာဝါသံ ဝသိ။

ကောသမ္ဗိဝါသိနောပိ ခေါ ဥပါသကာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ အပဿန္တာ "ကုဟိံ ဘန္တေ သတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ ပါလိလေယျကဝနသဏ္ဍံ ဂတောတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ အမှေ သမဂ္ဂေ ကာတုံ ဝါယမိ၊ မယံ ပန န သမဂ္ဂါ အဟုမှာတိ။ ကိံ ဘန္တေ တုမှေ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ တသ္မိံ သာမဂ္ဂိံ ကရောန္တေ သမဂ္ဂါ နာဟုဝတ္ထာတိ။ ဧဝမာဝုသောတိ။ မနုဿာ ဣမေ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ တသ္မိံ သာမဂ္ဂိံ ကရောန္တေပိ သမဂ္ဂါ န ဇာတာ၊ မယံ ဣမေ နိဿာယ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုံ န လဘိမှာ၊ ဣမေသံ နေဝ အာသနံ ဒဿာမ၊ န အဘိဝါဒနာဒီနိ ကရိဿာမာတိ တတော ပဋ္ဌာယ တေသံ သာမီစိမတ္တမ္ပိ န ကရိံသု။ တေ အပ္ပါဟာရတာယ သုဿမာနာ ကတိပါဟေနေဝ ဥဇုကာ ဟုတွာ အညမညံ အစ္စယံ ဒေသေတွာ ခမာပေတွာ "ဥပါသကာ မယံ သမဂ္ဂါ ဇာတာ၊ တုမှေပိ နော ပုရိမသဒိသာ ဟောထာ"တိ အာဟံသု။ ခမာပိတော ပန ဝေါ ဘန္တေ သတ္ထာတိ။ န ခမာပိတော အာဝုသောတိ။ တေန ဟိ သတ္ထာရံ ခမာပေထ၊ သတ္ထု ခမာပိတကာလေ မယမ္ပိ တုမှာကံ ပုရိမသဒိသာ ဘဝိဿာမာတိ။ တေ အန္တောဝဿဘာဝေန သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တုံ အဝိသဟန္တာ ဒုက္ခေန တံ အန္တောဝဿံ ဝီတိနာမေသုံ။ သတ္ထာ ပန တေန ဟတ္ထိနာ ဥပဋ္ဌိယမာနော သုခံ ဝသိ။ သောပိ ဟိ ဟတ္ထိနာဂေါ ဂဏံ ပဟာယ ဖာသုဝိဟာရတ္ထာယေဝ တံ ဝနသဏ္ဍံ ပါဝိသိ။

ယထာဟ "အဟံ ခေါ အာကိဏ္ဏော ဝိဟရာမိ ဟတ္ထီဟိ ဟတ္ထိနီဟိ ဟတ္ထိကလဘေဟိ ဟတ္ထိစ္ဆာပေဟိ၊ ဆိန္နဂ္ဂါနိ စေဝ တိဏာနိ ခါဒါမိ၊ ဩဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂဉ္စ မေ သာခါဘင်္ဂံ ခါဒန္တိ၊ အာဝိလာနိ စ ပါနီယာနိ ပိဝါမိ၊ ဩဂါဟာ စဿ မေ ဥတ္တိဏ္ဏဿ ဟတ္ထိနိယော ကာယံ ဥပနိဃံသန္တိယော ဂစ္ဆန္တိ၊ ယန္နူနာဟံ ဧကောဝ ဂဏမှာ ဝူပကဋ္ဌော ဝိဟရေယျ"န္တိ[၂]။ အထ ခေါ သော ဟတ္ထိနာဂေါ ယူထာ အပက္ကမ္မ ယေန ပါလိလေယျကံ ရက္ခိတဝနသဏ္ဍံ ဘဒ္ဒသာလမူလံ၊ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ ပန ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဩလောကေန္တော အညံ ကိဉ္စိ အဒိသွာ ဘဒ္ဒသာလမူလံ ပါဒေနေဝ ပဟရန္တော တစ္ဆေတွာ သောဏ္ဍာယ သာခံ ဂဟေတွာ သမ္မဇ္ဇိ။ တတော ပဋ္ဌာယ

၁-ဥပဋ္ဌဟိယမာနော (သီ) ၂-ဝိ ၃-၅၀၀၊ ခု ၁-၁၂၅-ပိဋ္ဌေသု။

soṇḍāya ghaṭaṁ gahetvā pānīyaṁ paribhojanīyaṁ upaṭṭhāpeti, uṇhodakena atthe sati uṇhodakaṁ paṭiyādeti. Kathaṁ? Hatthena kaṭṭhāni ghaṁsitvā aggiṁ sampādeti, tattha dārūni pakkhipanto aggiṁ jāletvā tattha pāsāṇe pakkhipitvā pacitvā dārudaṇḍakena pavaṭṭetvā paricchinnāya khuddakasoṇḍikāya khipati, tato hatthaṁ otāretvā udakassa tattabhāvaṁ jānitvā gantvā Satthāraṁ vandati. Satthā "udakaṁ te tāpitaṁ Pālileyyakā"ti vatvā tattha gantvā nhāyati. Athassa nānāvidhāni phalāni āharitvā deti. Yadā pana Satthā gāmaṁ piṇḍāya pavisati, tadā Satthu pattacīvaramādāya kumbhe patiṭṭhapetvā Satthārā saddhiṁ yeva gacchati. Satthā gāmūpacāraṁ patvā "Pālileyyaka ito paṭṭhāya tayā gantuṁ na sakkā, āhara me pattacīvaran"ti āharāpetvā gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Sopi yāva Satthu nikkhamanā tattheva ṭhatvā āgamanakāle paccuggamanaṁ katvā purimanayeneva pattacīvaraṁ gahetvā vasanaṭṭhāne otāretvā vattaṁ dassetvā sākhāya bījati, rattiṁ vāḷamigaparipanthanivāraṇatthaṁ mahantaṁ daṇḍaṁ soṇḍāya gahetvā "Satthāraṁ rakkhissāmī"ti yāva aruṇuggamanā vanasaṇḍassa antarantarena vicarati. Tato paṭṭhāyayeva kira so vanasaṇḍo Pālileyyakarakkhitavanasaṇḍo nāma jāto. Aruṇe uggate mukhodakadānaṁ ādiṁ katvā tenevūpāyena sabbavattāni karoti.

Atheko makkaṭo taṁ hatthiṁ uṭṭhāya samuṭṭhāya divase divase Tathāgatassa ābhisamācārikaṁ karontaṁ disvā "ahampi kiñcideva karissāmī"ti vicaranto ekadivasaṁ nimmakkhikaṁ daṇḍakamadhuṁ disvā daṇḍakaṁ bhañjitvā daṇḍakeneva saddhiṁ madhupaṭalaṁ Satthu santikaṁ āharitvā kadalipattaṁ chinditvā tattha ṭhapetvā adāsi. Satthā gaṇhi. Makkaṭo "karissati nu kho paribhogaṁ, na karissatī"ti olokento gahetvā nisinnaṁ disvā "kiṁ nu kho"ti cintetvā daṇḍakoṭiyaṁ gahetvā parivattetvā upadhārento aṇḍakāni disvā tāni saṇikaṁ apanetvā puna adāsi. Satthā paribhogamakāsi. So tuṭṭhamānaso taṁ taṁ sākhaṁ gahetvā naccantova aṭṭhāsi. Athassa gahitasākhāpi akkantasākhāpi bhijjiṁsu. So ekasmiṁ khāṇumatthake patitvā niviṭṭhagatto[1] Satthari pasanneneva

1. Nibbiddhagatto (Sī, Syā)

သောဏ္ဍာယ ဃဋံ ဂဟေတွာ ပါနီယံ ပရိဘောဇနီယံ ဥပဋ္ဌာပေတိ၊ ဥဏှောဒကေန အတ္ထေ သတိ ဥဏှောဒကံ ပဋိယာဒေတိ။ ကထံ? ဟတ္ထေန ကဋ္ဌာနိ ဃံသိတွာ အဂ္ဂိံ သမ္ပာဒေတိ၊ တတ္ထ ဒါရူနိ ပက္ခိပန္တော အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ တတ္ထ ပါသာဏေ ပက္ခိပိတွာ ပစိတွာ ဒါရုဒဏ္ဍကေန ပဝဋ္ဋေတွာ ပရိစ္ဆိန္နာယ ခုဒ္ဒကသောဏ္ဍိကာယ ခိပတိ၊ တတော ဟတ္ထံ ဩတာရေတွာ ဥဒကဿ တတ္တဘာဝံ ဇာနိတွာ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒတိ။ သတ္ထာ "ဥဒကံ တေ တာပိတံ ပါလိလေယျကာ"တိ ဝတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ နှာယတိ။ အထဿ နာနာဝိဓာနိ ဖလာနိ အာဟရိတွာ ဒေတိ။ ယဒါ ပန သတ္ထာ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ၊ တဒါ သတ္ထု ပတ္တစီဝရမာဒါယ ကုမ္ဘေ ပတိဋ္ဌပေတွာ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံယေဝ ဂစ္ဆတိ။ သတ္ထာ ဂါမူပစာရံ ပတွာ "ပါလိလေယျက ဣတော ပဋ္ဌာယ တယာ ဂန္တုံ န သက္ကာ၊ အာဟရ မေ ပတ္တစီဝရ"န္တိ အာဟရာပေတွာ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ သောပိ ယာဝ သတ္ထု နိက္ခမနာ တတ္ထေဝ ဌတွာ အာဂမနကာလေ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ပုရိမနယေနေဝ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဝသနဋ္ဌာနေ ဩတာရေတွာ ဝတ္တံ ဒဿေတွာ သာခါယ ဗီဇတိ၊ ရတ္တိံ ဝါဠမိဂပရိပန္ထနိဝါရဏတ္ထံ မဟန္တံ ဒဏ္ဍံ သောဏ္ဍာယ ဂဟေတွာ "သတ္ထာရံ ရက္ခိဿာမီ"တိ ယာဝ အရုဏုဂ္ဂမနာ ဝနသဏ္ဍဿ အန္တရန္တရေန ဝိစရတိ။ တတော ပဋ္ဌာယယေဝ ကိရ သော ဝနသဏ္ဍော ပါလိလေယျကရက္ခိတဝနသဏ္ဍော နာမ ဇာတော။ အရုဏေ ဥဂ္ဂတေ မုခေါဒကဒါနံ အာဒိံ ကတွာ တေနေဝူပါယေန သဗ္ဗဝတ္တာနိ ကရောတိ။

အထေကော မက္ကဋော တံ ဟတ္ထိံ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဒိဝသေ ဒိဝသေ တထာဂတဿ အာဘိသမာစာရိကံ ကရောန္တံ ဒိသွာ "အဟမ္ပိ ကိဉ္စိဒေဝ ကရိဿာမီ"တိ ဝိစရန္တော ဧကဒိဝသံ နိမ္မက္ခိကံ ဒဏ္ဍကမဓုံ ဒိသွာ ဒဏ္ဍကံ ဘဉ္ဇိတွာ ဒဏ္ဍကေနေဝ သဒ္ဓိံ မဓုပဋလံ သတ္ထု သန္တိကံ အာဟရိတွာ ကဒလိပတ္တံ ဆိန္ဒိတွာ တတ္ထ ဌပေတွာ အဒါသိ။ သတ္ထာ ဂဏှိ။ မက္ကဋော "ကရိဿတိ နု ခေါ ပရိဘောဂံ, န ကရိဿတီ"တိ ဩလောကေန္တော ဂဟေတွာ နိသိန္နံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ"တိ စိန္တေတွာ ဒဏ္ဍကောဋိယံ ဂဟေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ ဥပဓာရေန္တော အဏ္ဍကာနိ ဒိသွာ တာနိ သဏိကံ အပနေတွာ ပုန အဒါသိ။ သတ္ထာ ပရိဘောဂမကာသိ။ သော တုဋ္ဌမာနသော တံ တံ သာခံ ဂဟေတွာ နစ္စန္တောဝ အဋ္ဌာသိ။ အထဿ ဂဟိတသာခါပိ အက္ကန္တသာခါပိ ဘိဇ္ဇိံသု။ သော ဧကသ္မိံ ခါဏုမတ္ထကေ ပတိတွာ နိဝိဋ္ဌဂတ္တော[၁] သတ္ထရိ ပသန္နေနေဝ

၁-နိဗ္ဗိဒ္ဓဂတ္တော (သီ၊ သျာ)

cittena kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane tiṁsayojanike kanakavimāne nibbatti, accharāsahassaparivāro Makkaṭadevaputto nāma ahosi[1].

Tathāgatassa tattha hatthināgena upaṭṭhiyamānassa vasanabhāvo sakalajambudīpe pākaṭo ahosi. Sāvatthinagarato "Anāthapiṇḍiko Visākhā ca mahā-upāsikā"ti-evamādīni mahākulāni Ānandattherassa sāsanaṁ pahiṇiṁsu "Satthāraṁ no bhante dassethā"ti. Disāvāsinopi pañcasatā bhikkhū vuṭṭhavassā Ānandattheraṁ upasaṅkamitvā "cirassutā no[2] āvuso Ānanda Bhagavato sammukhā dhammī kathā, sādhu mayaṁ āvuso Ānanda, labheyyāma Bhagavato sammukhā dhammiṁ kathaṁ savanāyā"ti yāciṁsu. Thero "te bhikkhū ādāya tattha gantvā temāsaṁ ekavihārino Tathāgatassa santikaṁ ettakehi bhikkhūhi saddhiṁ upasaṅkamituṁ ayuttan"ti cintetvā te bhikkhū bahi ṭhapetvā ekakova Satthāraṁ upasaṅkami. Pālileyyako taṁ disvā daṇḍamādāya pakkhandi. Satthā oloketvā "apehi apehi Pālileyyaka, mā nivārayi, Buddhupaṭṭhāko eso"ti āha. So tattheva daṇḍaṁ chaḍḍetvā pattacīvarapaṭiggahaṇaṁ[3] āpucchi. Thero nādāsi. Nāgo "sace uggahitavatto bhavissati, Satthu nisīdanapāsāṇaphalake attano parikkhāraṁ na ṭhapessatī"ti[4] cintesi. Thero pattacīvaraṁ bhūmiyaṁ ṭhapesi. Vattasampannā hi garūnaṁ āsane vā sayane vā attano parikkhāraṁ na ṭhapenti.

Thero Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā "Ānanda ekova āgatosī"ti pucchitvā pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṁ āgatabhāvaṁ sutvā "kahaṁ panete"ti vatvā "tumhākaṁ cittaṁ ajānanto bahi ṭhapetvā āgatomhī"ti vutte "pakkosāhi ne"ti āha. Thero tathā akāsi. Te bhikkhū āgantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Satthā tehi saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā tehi bhikkhūhi "bhante Bhagavā hi Buddhasukhumālo ceva khattiyasukhumālo ca, tumhehi temāsaṁ ekakehi tiṭṭhantehi nisīdantehi ca dukkaraṁ kataṁ vattapaṭivattakārakopi mukhodakādidāyakopi nāhosi maññe"ti vutte "bhikkhave Pālileyyakahatthinā mama sabbakiccāni katāni. Evarūpaṁ hi sahāyaṁ

1. Accharāsahassaparivāro ahosi (Sī, Syā)
2. Cirassaṁ vata no (Ka)
3. Pattacīvaraṁ paṭiggahetuṁ (Ka)
4. Na ṭhapetīti (Sī)

စိတ္တေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ တိံသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရော မက္ကဋဒေဝပုတ္တော နာမ အဟောသိ[၁]။

တထာဂတဿ တတ္ထ ဟတ္ထိနာဂေန ဥပဋ္ဌိယမာနဿ ဝသနဘာဝေါ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋော အဟောသိ။ သာဝတ္ထိနဂရတော “အနာထပိဏ္ဍိကော ဝိသာခါ စ မဟာဥပါသိကာ”တိဧဝမာဒီနိ မဟာကုလာနိ အာနန္ဒတ္ထေရဿ သာသနံ ပဟိဏိံသု “သတ္ထာရံ နော ဘန္တေ ဒဿေထာ”တိ။ ဒိသာဝါသိနောပိ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ဝုဋ္ဌဝဿာ အာနန္ဒတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “စိရဿုတာ နော[၂] အာဝုသော အာနန္ဒ ဘဂဝတော သမ္မုခါ ဓမ္မီ ကထာ၊ သာဓု မယံ အာဝုသော အာနန္ဒ၊ လဘေယျာမ ဘဂဝတော သမ္မုခါ ဓမ္မိံ ကထံ သဝနာယာ”တိ ယာစိံသု။ ထေရော “တေ ဘိက္ခူ အာဒါယ တတ္ထ ဂန္တွာ တေမာသံ ဧကဝိဟာရိနော တထာဂတဿ သန္တိကံ ဧတ္တကေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဥပသင်္ကမိတုံ အယုတ္တ”န္တိ စိန္တေတွာ တေ ဘိက္ခူ ဗဟိ ဌပေတွာ ဧကကောဝ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိ။ ပါလိလေယျကော တံ ဒိသွာ ဒဏ္ဍမာဒါယ ပက္ခန္ဒိ။ သတ္ထာ ဩလောကေတွာ “အပေဟိ အပေဟိ ပါလိလေယျက၊ မာ နိဝါရယိ၊ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာကော ဧသော”တိ အာဟ။ သော တတ္ထေဝ ဒဏ္ဍံ ဆဍ္ဍေတွာ ပတ္တစီဝရပဋိဂ္ဂဟဏံ[၃] အာပုစ္ဆိ။ ထေရော နာဒါသိ။ နာဂေါ “သစေ ဥဂ္ဂဟိတဝတ္တော ဘဝိဿတိ၊ သတ္ထု နိသီဒနပါသာဏဖလကေ အတ္တနော ပရိက္ခာရံ န ဌပေဿတီ”တိ[၄] စိန္တေသိ။ ထေရော ပတ္တစီဝရံ ဘူမိယံ ဌပေသိ။ ဝတ္တသမ္ပန္နာ ဟိ ဂရူနံ အာသနေ ဝါ သယနေ ဝါ အတ္တနော ပရိက္ခာရံ န ဌပေန္တိ။

ထေရော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ “အာနန္ဒ ဧကောဝ အာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ ပဉ္စသတေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတဘာဝံ သုတွာ “ကဟံ ပနေတေ”တိ ဝတွာ “တုမှာကံ စိတ္တံ အဇာနန္တော ဗဟိ ဌပေတွာ အာဂတောမှီ”တိ ဝုတ္တေ “ပက္ကောသာဟိ နေ”တိ အာဟ။ ထေရော တထာ အကာသိ။ တေ ဘိက္ခူ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ “ဘန္တေ ဘဂဝါ ဟိ ဗုဒ္ဓသုခုမာလော စေဝ ခတ္တိယသုခုမာလော စ၊ တုမှေဟိ တေမာသံ ဧကကေဟိ တိဋ္ဌန္တေဟိ နိသီဒန္တေဟိ စ ဒုက္ကရံ ကတံ၊ ဝတ္တပဋိဝတ္တကာရကောပိ မုခေါဒကာဒိဒါယကောပိ နာဟောသိ မညေ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ ပါလိလေယျကဟတ္ထိနာ မမ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကတာနိ။ ဧဝရူပံ ဟိ သဟာယံ

၁-အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရော အဟောသိ (သီ၊ သျာ)
၂-စိရဿံ ဝတ နော (က)
၃-ပတ္တစီဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ (က)
၄-န ဌပေတီတိ (သီ)

labhantena ekatova vasituṁ yuttaṁ, alabhantassa ekacārikabhāvova seyyo”ti vatvā imā Nāgavagge tisso gāthā abhāsi—

“Sace labhetha nipakaṁ sahāyaṁ,
Saddhiṁcaraṁ sādhuvihāri dhīraṁ.
Abhibhuyya sabbāni parissayāni,
Careyya tenattamano satīmā.

No ce labhetha nipakaṁ sahāyaṁ,
Saddhiṁcaraṁ sādhuvihāri dhīraṁ.
Rājāva raṭṭhaṁ vijitaṁ pahāya,
Eko care Mātaṅgaraññeva nāgo.

Ekassa caritaṁ seyyo,
Natthi bāle sahāyatā.
Eko care na ca pāpāni kayirā,
Appossukko Mātaṅgaraññeva nāgo”ti[1].

Gāthāpariyosāne pañcasatāpi te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu. Ānandattheropi Anāthapiṇḍikādīhi pesitasāsanaṁ ārocetvā “bhante Anāthapiṇḍikappamukhā te pañca ariyasāvakakoṭiyo tumhākaṁ āgamanaṁ paccāsīsantī”ti āha. Satthā “tena hi gaṇhāhi pattacīvaran”ti pattacīvaraṁ gāhāpetvā nikkhami. Nāgo gantvā gatamagge tiriyaṁ aṭṭhāsi. ( )[2] Kiṁ karoti bhante nāgoti. “Tumhākaṁ bhikkhave bhikkhaṁ dātuṁ paccāsīsati, dīgharattaṁ kho panāyaṁ mayhaṁ upakārako, nāssa cittaṁ kopetuṁ vaṭṭati, nivattatha bhikkhave”ti Satthā bhikkhū gahetvā nivatti. Hatthīpi vanasaṇḍaṁ pavisitvā panasakadaliphalādīni nānāphalāni saṁharitvā rāsiṁ katvā punadivase bhikkhūnaṁ adāsi. Pañcasatā bhikkhū sabbāni khepetuṁ nāsakkhiṁsu. Bhattakiccapariyosāne Satthā pattacīvaraṁ gāhetvā nikkhami. Nāgo bhikkhūnaṁ antarantarena gantvā Satthu purato tiriyaṁ aṭṭhāsi. Kiṁ karoti bhante nāgoti. Ayaṁ hi bhikkhave tumhe pesetvā maṁ nivattetukāmoti[3]. Atha naṁ Satthā “Pālileyyaka idaṁ

1. Vi 3. 496; Ma 3. 192; Khu 1. 60, 286 piṭṭhesu.
2. (Bhikkhū taṁ disvā Bhagavantaṁ pucchiṁsu) (Syā)
3. Nivattetīti (Sī, Syā)

လဘန္တေန ဧကတောဝ ဝသိတုံ ယုတ္တံ၊ အလဘန္တဿ ဧကစာရိကဘာဝေါဝ သေယျော”တိ ဝတွာ ဣမာ နာဂဝဂ္ဂေ တိဿော ဂါထာ အဘာသိ—

“သစေ လဘေထ နိပကံ သဟာယံ၊
သဒ္ဓိံစရံ သာဓုဝိဟာရိ ဓီရံ။
အဘိဘုယျ သဗ္ဗာနိ ပရိဿယာနိ၊
စရေယျ တေနတ္တမနော သတီမာ။

နော စေ လဘေထ နိပကံ သဟာယံ၊
သဒ္ဓိံစရံ သာဓုဝိဟာရိ ဓီရံ။
ရာဇာဝ ရဋ္ဌံ ဝိဇိတံ ပဟာယ၊
ဧကော စရေ မာတင်္ဂရညေဝ နာဂေါ။

ဧကဿ စရိတံ သေယျော၊
နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ။
ဧကော စရေ န စ ပါပါနိ ကယိရာ၊
အပ္ပေါဿုက္ကော မာတင်္ဂရညေဝ နာဂေါ”တိ[၁]။

ဂါထာပရိယောသာနေ ပဉ္စသတာပိ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ အာနန္ဒတ္ထေရောပိ အနာထပိဏ္ဍိကာဒီဟိ ပေသိတသာသနံ အာရောစေတွာ “ဘန္တေ အနာထပိဏ္ဍိကပ္ပမုခါ တေ ပဉ္စ အရိယသာဝကကောဋိယော တုမှာကံ အာဂမနံ ပစ္စာသီသန္တီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “တေန ဟိ ဂဏှာဟိ ပတ္တစီဝရ”န္တိ ပတ္တစီဝရံ ဂါဟာပေတွာ နိက္ခမိ။ နာဂေါ ဂန္တွာ ဂတမဂ္ဂေ တိရိယံ အဋ္ဌာသိ။ ( )[၂] ကိံ ကရောတိ ဘန္တေ နာဂေါတိ။ “တုမှာကံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခံ ဒါတုံ ပစ္စာသီသတိ၊ ဒီဃရတ္တံ ခေါ ပနာယံ မယှံ ဥပကာရကော၊ နာဿ စိတ္တံ ကောပေတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ နိဝတ္တထ ဘိက္ခဝေ”တိ သတ္ထာ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ နိဝတ္တိ။ ဟတ္ထိပိ ဝနသဏ္ဍံ ပဝိသိတွာ ပနသကဒလိဖလာဒီနိ နာနာဖလာနိ သံဟရိတွာ ရာသိံ ကတွာ ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခူနံ အဒါသိ။ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ သဗ္ဗာနိ ခေပေတုံ နာသက္ခိံသု။ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ သတ္ထာ ပတ္တစီဝရံ ဂါဟေတွာ နိက္ခမိ။ နာဂေါ ဘိက္ခူနံ အန္တရန္တရေန ဂန္တွာ သတ္ထု ပုရတော တိရိယံ အဋ္ဌာသိ။ ကိံ ကရောတိ ဘန္တေ နာဂေါတိ။ အယံ ဟိ ဘိက္ခဝေ တုမှေ ပေသေတွာ မံ နိဝတ္တေတုကာမောတိ[၃]။ အထ နံ သတ္ထာ “ပါလိလေယျက ဣဒံ

၁-ဝိ ၃-၄၉၆၊ မ ၃-၁၉၂၊ ခု ၁-၆၀-၂၈၆-ပိဋ္ဌေသု။
၂-(ဘိက္ခူ တံ ဒိသွာ ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိံသု) (သျာ)
၃-နိဝတ္တေတီတိ (သီ၊ သျာ)

pana mama anivattagamanaṁ[1], tava iminā attabhāvena jhānaṁ vā vipassanaṁ vā maggaphalaṁ vā natthi, tiṭṭha tvaṁ"ti āha. Taṁ sutvā nāgo mukhe soṇḍaṁ pakkhipitvā rodanto pacchato pacchato agamāsi. So hi Satthāraṁ nivattetuṁ labhanto teneva niyāmena yāvajīvaṁ paṭijaggeyya, Satthā pana taṁ gāmūpacāraṁ patvā "Pālileyyaka ito paṭṭhāya tava abhūmi, manussāvāso saparipanto, tiṭṭha tvan"ti āha. So rodamāno tattheva ṭhatvā Satthari cakkhupathaṁ vijahante hadayena phalitena kālaṁ katvā Satthari pasādena Tāvatiṁsabhavane tiṁsayojanike kanakavimāne accharāsahassamajjhe nibbatti. Pālileyyakadevaputtoyevassa nāmaṁ ahosi.

Satthāpi anupubbena Jetavanaṁ agamāsi. Kosambakā bhikkhū "Satthā kira Sāvatthiṁ āgato"ti sutvā Satthāraṁ khamāpetuṁ tattha agamaṁsu. Kosalarājā "te kira Kosambakā bhaṇḍanakārakā bhikkhū āgacchantī"ti sutvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā "ahaṁ bhante tesaṁ mama vijitaṁ pavisituṁ na dassāmī"ti āha. Mahārāja sīlavantā ete bhikkhū, kevalaṁ aññamaññaṁ vivādena mama vacanaṁ na gaṇhiṁsu, idāni maṁ khamāpetuṁ āgacchanti, āgacchantu mahārājāti. Anāthapiṇḍikopi "ahaṁ bhante tesaṁ vihāraṁ pavisituṁ na dassāmī"ti vatvā tatheva Bhagavatā paṭikkhitto tuṇhī ahosi. Sāvatthiyaṁ anuppattānaṁ pana tesaṁ Bhagavā ekamante vivittaṁ kārāpetvā senāsanaṁ dāpesi. Aññe bhikkhū tehi saddhiṁ neva ekato nisīdanti, na tiṭṭhanti[2], āgatāgatā Satthāraṁ pucchanti "katamete bhante bhaṇḍanakārakā Kosambakā bhikkhū"ti. Satthā "ete"ti dasseti. "Ete kira te, ete kira te"ti āgatāgatehi aṅguliyā dassiyamānā lajjāya sīsaṁ ukkhipituṁ asakkontā Bhagavato pādamūle nipajjitvā Bhagavantaṁ khamāpesuṁ. Satthā "bhāriyaṁ vo bhikkhave kataṁ, tumhe hi nāma mādisassa Buddhassa santike pabbajitvā mayi sāmaggiṁ karonte mama vacanaṁ na karittha porāṇakapaṇḍitāpi vajjhappattānaṁ[3] mātāpitūnaṁ ovādaṁ sutvā tesu jīvitā voropiyamānesupi taṁ anatikkamitvā pacchā dvīsu raṭṭhesu rajjaṁ kārayiṁsū"ti vatvā

1. Anivattanīyagamanaṁ (Sī)
2. Na tiṭṭhanti, na vandanti (Ka)
3. Paccāmittānaṁ (Ka)

ပန မမ အနိဝတ္တဂမနံ[1]၊ တဝ ဣမိနာ အတ္တဘာဝေန ဈာနံ ဝါ ဝိပဿနံ ဝါ မဂ္ဂဖလံ ဝါ နတ္ထိ၊ တိဋ္ဌ တွံ”တိ အာဟ။ တံ သုတွာ နာဂေါ မုခေ သောဏ္ဍံ ပက္ခိပိတွာ ရောဒန္တော ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အဂမာသိ။ သော ဟိ သတ္ထာရံ နိဝတ္တေတုံ လဘန္တော တေနေဝ နိယာမေန ယာဝဇီဝံ ပဋိဇဂ္ဂေယျ၊ သတ္ထာ ပန တံ ဂါမူပစာရံ ပတွာ “ပါလိလေယျက ဣတော ပဋ္ဌာယ တဝ အဘူမိ၊ မနုဿာဝါသော သပရိပန္ထော၊ တိဋ္ဌ တွ”န္တိ အာဟ။ သော ရောဒမာနော တတ္ထေဝ ဌတွာ သတ္ထရိ စက္ခုပထံ ဝိဇဟန္တေ ဟဒယေန ဖလိတေန ကာလံ ကတွာ သတ္ထရိ ပသာဒေန တာဝတိံသဘဝနေ တိံသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ အစ္ဆရာသဟဿမဇ္ဈေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ပါလိလေယျကဒေဝပုတ္တောယေဝဿ နာမံ အဟောသိ။

သတ္ထာပိ အနုပုဗ္ဗေန ဇေတဝနံ အဂမာသိ။ ကောသမ္ဗကာ ဘိက္ခူ “သတ္ထာ ကိရ သာဝတ္ထိံ အာဂတော”တိ သုတွာ သတ္ထာရံ ခမာပေတုံ တတ္ထ အဂမံသု။ ကောသလရာဇာ “တေ ကိရ ကောသမ္ဗကာ ဘဏ္ဍနကာရကာ ဘိက္ခူ အာဂစ္ဆန္တီ”တိ သုတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အဟံ ဘန္တေ တေသံ မမ ဝိဇိတံ ပဝိသိတုံ န ဒဿာမီ”တိ အာဟ။ မဟာရာဇ သီလဝန္တာ ဧတေ ဘိက္ခူ၊ ကေဝလံ အညမညံ ဝိဝါဒေန မမ ဝစနံ န ဂဏှိံသု၊ ဣဒါနိ မံ ခမာပေတုံ အာဂစ္ဆန္တိ၊ အာဂစ္ဆန္တု မဟာရာဇာတိ။ အနာထပိဏ္ဍိကောပိ “အဟံ ဘန္တေ တေသံ ဝိဟာရံ ပဝိသိတုံ န ဒဿာမီ”တိ ဝတွာ တထေဝ ဘဂဝတာ ပဋိက္ခိတ္တော တုဏှီ အဟောသိ။ သာဝတ္ထိယံ အနုပ္ပတ္တာနံ ပန တေသံ ဘဂဝါ ဧကမန္တေ ဝိဝိတ္တံ ကာရာပေတွာ သေနာသနံ ဒါပေသိ။ အညေ ဘိက္ခူ တေဟိ သဒ္ဓိံ နေဝ ဧကတော နိသီဒန္တိ၊ န တိဋ္ဌန္တိ[2]၊ အာဂတာဂတာ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆန္တိ “ကတမေတေ ဘန္တေ ဘဏ္ဍနကာရကာ ကောသမ္ဗကာ ဘိက္ခူ”တိ။ သတ္ထာ “ဧတေ”တိ ဒဿေတိ။ “ဧတေ ကိရ တေ, ဧတေ ကိရ တေ”တိ အာဂတာဂတေဟိ အင်္ဂုလိယာ ဒဿိယမာနာ လဇ္ဇာယ သီသံ ဥက္ခိပိတုံ အသက္ကောန္တာ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ ဘဂဝန္တံ ခမာပေသုံ။ သတ္ထာ “ဘာရိယံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ကတံ၊ တုမှေ ဟိ နာမ မာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ မယိ သာမဂ္ဂိံ ကရောန္တေ မမ ဝစနံ န ကရိတ္ထ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ ဝဇ္ဈပ္ပတ္တာနံ[3] မာတာပိတူနံ ဩဝါဒံ သုတွာ တေသု ဇီဝိတာ ဝေါရောပိယမာနေသုပိ တံ အနတိက္ကမိတွာ ပစ္ဆာ ဒွီသု ရဋ္ဌေသု ရဇ္ဇံ ကာရယိံသူ”တိ ဝတွာ

၁-အနိဝတ္တနီယဂမနံ (သီ)
၂-န တိဋ္ဌန္တိ၊ န ဝန္ဒန္တိ (က)
၃-ပစ္စာမိတ္တာနံ (က)

punadeva **Kosambikajātakaṁ**[1] kathetvā "evaṁ bhikkhave Dīghāvukumāro mātāpitūsu jīvitā voropiyamānesupi tesaṁ ovādaṁ anatikkamitvā pacchā Brahmadattassa dhītaraṁ labhitvā dvīsu Kāsikosalaraṭṭhesu rajjaṁ kāresi, tumhehi pana mama vacanaṁ akarontehi bhāriyaṁ katan"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

6. "Pare ca na vijānanti, mayamettha yamāmase.
Ye ca tattha vijānanti, tato sammanti medhagā"ti.

Tattha **pare**ti paṇḍite ṭhapetvā tato aññe bhaṇḍanakārakā pare nāma. Te tattha saṁghamajjhe kolāhalaṁ karontā "mayaṁ yamāmase uparamāma vinassāma satataṁ samitaṁ maccusantikaṁ gacchāmā"ti na vijānanti. **Ye ca tattha vijānantī**ti ye tattha paṇḍitā "mayaṁ maccusantikaṁ gacchāmā"ti vijānanti. **Tato sammanti medhagā**ti evaṁ hi te jānantā yonisomanasikāraṁ uppādetvā medhagānaṁ kalahānaṁ vūpasamāya paṭipajjanti. Atha nesaṁ tāya paṭipattiyā te medhagā sammantīti. Atha vā **pare cā**ti pubbe mayā "mā bhikkhave bhaṇḍanan"ti-ādīni vatvā ovadiyamānāpi mama ovādassa apaṭiggahaṇena atikkamanena amāmakā pare nāma. "Mayaṁ chandādivasena micchāgāhaṁ[2] gahetvā ettha saṁghamajjhe yamāmase bhaṇḍanādīnaṁ vuddhiyā vāyamāmā"ti na vijānanti. Idāni pana yoniso paccavekkhamānā tattha tumhākaṁ antare ye ca paṇḍitapurisā "pubbe mayaṁ chandādivasena vāyamantā ayoniso paṭipannā"ti vijānanti, tato tesaṁ santikā te paṇḍitapurise nissāya ime dāni kalahasaṅkhātā medhagā sammantīti ayamettha atthoti.

Gāthāpariyosāne sampattabhikkhū sotāpattiphalādīsu patiṭṭhahiṁsūti.

Kosambakavatthu pañcamaṁ.

6. Mahākāḷattheravatthu

Subhānupassinti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Setabyanagaraṁ upanissāya Siṁsapāvane viharanto Cūḷakāḷamahākāḷe ārabbha kathesi.

1. Khu 5. 188 piṭṭhe.
2. Micchāgahaṇaṁ (Sī)

ပုနဒေဝ **ကောသမ္ဗိကဇာတကံ**[၁] ကထေတွာ "ဧဝံ ဘိက္ခဝေ ဒီဃာဝုကုမာရော မာတာပိတူသု ဇီဝိတာ ဝေါရောပိယမာနေသုပိ တေသံ ဩဝါဒံ အနတိက္ကမိတွာ ပစ္ဆာ ဗြဟ္မဒတ္တဿ ဓီတရံ လဘိတွာ ဒွီသု ကာသိကောသလရဋ္ဌေသု ရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ တုမှေဟိ ပန မမ ဝစနံ အကရောန္တေဟိ ဘာရိယံ ကတ"န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆။ "ပရေ စ န ဝိဇာနန္တိ၊ မယမေတ္ထ ယမာမသေ။
ယေ စ တတ္ထ ဝိဇာနန္တိ၊ တတော သမ္မန္တိ မေဓဂါ"တိ။

တတ္ထ **ပရေ**တိ ပဏ္ဍိတေ ဌပေတွာ တတော အညေ ဘဏ္ဍနကာရကာ ပရေ နာမ။ တေ တတ္ထ သံဃမဇ္ဈေ ကောလာဟလံ ကရောန္တာ "မယံ ယမာမသေ ဥပရမာမ ဝိနဿာမ သတတံ သမိတံ မစ္စုသန္တိကံ ဂစ္ဆာမာ"တိ န ဝိဇာနန္တိ။ **ယေ စ တတ္ထ ဝိဇာနန္တီ**တိ ယေ တတ္ထ ပဏ္ဍိတာ "မယံ မစ္စုသန္တိကံ ဂစ္ဆာမာ"တိ ဝိဇာနန္တိ။ **တတော သမ္မန္တိ မေဓဂါ**တိ ဧဝံ ဟိ တေ ဇာနန္တာ ယောနိသောမနသိကာရံ ဥပ္ပါဒေတွာ မေဓဂါနံ ကလဟာနံ ဝူပသမာယ ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ အထ နေသံ တာယ ပဋိပတ္တိယာ တေ မေဓဂါ သမ္မန္တီတိ။ အထ ဝါ **ပရေ စာ**တိ ပုဗ္ဗေ မယာ "မာ ဘိက္ခဝေ ဘဏ္ဍန"န္တိအာဒီနိ ဝတွာ ဩဝဒိယမာနာပိ မမ ဩဝါဒဿ အပဋိဂ္ဂဟဏေန အတိက္ကမနေန အမာမကာ ပရေ နာမ။ "မယံ ဆန္ဒာဒိဝသေန မိစ္ဆာဂါဟံ[၂] ဂဟေတွာ ဧတ္ထ သံဃမဇ္ဈေ ယမာမသေ ဘဏ္ဍနာဒီနံ ဝုဍ္ဎိယာ ဝါယမာမာ"တိ န ဝိဇာနန္တိ။ ဣဒါနိ ပန ယောနိသော ပစ္စဝေက္ခမာနာ တတ္ထ တုမှာကံ အန္တရေ ယေ စ ပဏ္ဍိတပုရိသာ "ပုဗ္ဗေ မယံ ဆန္ဒာဒိဝသေန ဝါယမန္တာ အယောနိသော ပဋိပန္နာ"တိ ဝိဇာနန္တိ၊ တတော တေသံ သန္တိကာ တေ ပဏ္ဍိတပုရိသေ နိဿာယ ဣမေ ဒါနိ ကလဟသင်္ခါတာ မေဓဂါ သမ္မန္တီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထောတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ သမ္ပတ္တဘိက္ခူ သောတာပတ္တိဖလာဒီသု ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

ကောသမ္ဗကဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-မဟာကာဠတ္ထေရဝတ္ထု

သုဘာနုပဿိန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သေတဗျနဂရံ ဥပနိဿာယ သိံသပါဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠကာဠမဟာကာဠေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ခု ၅-၁၈၈-ပိဋ္ဌေ။
၂-မိစ္ဆာဂဟဏံ (သီ)

Setabyanagaravāsino hi Cūḷakāḷo Majjhimakāḷo Mahākāḷoti tayo bhātaro kuṭumbikā. Tesu jeṭṭhakaniṭṭhā disāsu vicaritvā pañcahi sakaṭasatehi bhaṇḍaṁ āharanti, Majjhimakāḷo ābhataṁ vikkiṇāti. Athekasmiṁ samaye te ubhopi bhātaro pañcahi sakaṭasatehi nānābhaṇḍaṁ gahetvā Sāvatthiṁ gantvā Sāvatthiyā ca Jetavanassa ca antare sakaṭāni mocayiṁsu. Tesu Mahākāḷo sāyanusamaye mālāgandhādihatthe Sāvatthivāsino ariyasāvake dhammassavanāya gacchante disvā "kuhiṁ ime gacchantī"ti pucchitvā tamatthaṁ sutvā "ahampi gamissāmī"ti cintetvā kaniṭṭhaṁ āmantetvā "tāta tesu sakaṭesu appamatto hohi, ahaṁ dhammaṁ sotuṁ gacchāmī"ti vatvā gantvā Tathāgataṁ vanditvā parisapariyante nisīdi. Satthā taṁ disvā tassa ajjhāsayavasena anupubbiṁ kathaṁ kathento **Dukkhakkhandhasuttā**divasena[1] anekapariyāyena kāmānaṁ ādīnavaṁ okāraṁ saṁkilesañca kathesi. Taṁ sutvā Mahākāḷo "sabbaṁ kira pahāya gantabbaṁ, paralokaṁ gacchantaṁ neva bhogā, na ñātakā ca anugacchanti, kiṁ me gharāvāsena pabbajissāmī"ti cintetvā mahājane Satthāraṁ vanditvā pakkante Satthāraṁ pabbajjaṁ yācitvā Satthārā "natthi te koci apaloketabbo"ti vutte "kaniṭṭho me bhante atthī"ti vatvā "tena hi apalokehi nan"ti vutte "sādhu bhante"ti vatvā gantvā kaniṭṭhaṁ pakkosāpetvā "tāta imaṁ sabbaṁ sāpateyyaṁ paṭipajjāhī"ti āha. Tumhe pana kiṁ karissatha bhātikāti. Ahaṁ Satthu santike pabbajissāmītī. So taṁ nānappakārehi yācitvā nivattetuṁ asakkonto "sādhu sāmi yathā-ajjhāsayaṁ karothā"ti āha. Mahākāḷo gantvā Satthu santike pabbaji. "Ahaṁ bhātikaṁ gahetvāva uppabbajissāmī"ti Cūḷakāḷopi pabbaji. Aparabhāge Mahākāḷo upasampadaṁ labhitvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā sāsane dhurāni pucchitvā Satthārā dvīsu dhuresu kathitesu "ahaṁ bhante mahallakakāle pabbajitattā ganthadhuraṁ pūretuṁ na sakkhissāmi, vipassanādhuraṁ pana pūressāmī"ti yāva arahattā kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā sosānikadhutaṅgaṁ samādāya paṭhamayāmātikkante sabbesu niddaṁ okkantesu susānaṁ gantvā[2] paccūsakāle sabbesu anuṭṭhitesuyeva vihāraṁ āgacchati.

1. Ma 1. 118 piṭṭhādīsu.

2. Gantvā nisīdi (Ka)

သေတဗျနဂရဝါသိနော ဟိ စူဠကာဠော မဇ္ဈိမကာဠော မဟာကာဠောတိ တယော ဘာတရော ကုဋုမ္ဗိကာ။ တေသု ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌာ ဒိသာသု ဝိစရိတွာ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ဘဏ္ဍံ အာဟရန္တိ၊ မဇ္ဈိမကာဠော အာဘတံ ဝိက္ကိဏာတိ။ အထေကသ္မိံ သမယေ တေ ဥဘောပိ ဘာတရော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ နာနာဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ သာဝတ္ထိယာ စ ဇေတဝနဿ စ အန္တရေ သကဋာနိ မောစယိံသု။ တေသု မဟာကာဠော သာယနှသမယေ မာလာဂန္ဓာဒိဟတ္ထေ သာဝတ္ထိဝါသိနော အရိယသာဝကေ ဓမ္မဿဝနာယ ဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ "ကုဟိံ ဣမေ ဂစ္ဆန္တီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ တမတ္ထံ သုတွာ "အဟမ္ပိ ဂမိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ကနိဋ္ဌံ အာမန္တေတွာ "တာတ တေသု သကဋေသု အပ္ပမတ္တော ဟောဟိ၊ အဟံ ဓမ္မံ သောတုံ ဂစ္ဆာမီ"တိ ဝတွာ ဂန္တွာ တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ ပရိသပရိယန္တေ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တံ ဒိသွာ တဿ အဇ္ဈာသယဝသေန အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေန္တော **ဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ္တာ**ဒိဝသေန[1] အနေကပရိယာယေန ကာမာနံ အာဒီနဝံ ဩကာရံ သံကိလေသဉ္စ ကထေသိ။ တံ သုတွာ မဟာကာဠော "သဗ္ဗံ ကိရ ပဟာယ ဂန္တဗ္ဗံ၊ ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တံ နေဝ ဘောဂါ, န ဉာတကာ စ အနုဂစ္ဆန္တိ၊ ကိံ မေ ဃရာဝါသေန ပဗ္ဗဇိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ မဟာဇနေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကန္တေ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ သတ္ထာရာ "နတ္ထိ တေ ကောစိ အပလောကေတဗ္ဗော"တိ ဝုတ္တေ "ကနိဋ္ဌော မေ ဘန္တေ အတ္ထီ"တိ ဝတွာ "တေန ဟိ အပလောကေဟိ န"န္တိ ဝုတ္တေ "သာဓု ဘန္တေ"တိ ဝတွာ ဂန္တွာ ကနိဋ္ဌံ ပက္ကောသာပေတွာ "တာတ ဣမံ သဗ္ဗံ သာပတေယျံ ပဋိပဇ္ဇာဟီ"တိ အာဟ။ တုမှေ ပန ကိံ ကရိဿထ ဘာတိကာတိ။ အဟံ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ သော တံ နာနပ္ပကာရေဟိ ယာစိတွာ နိဝတ္တေတုံ အသက္ကောန္တော "သာဓု သာမိ ယထာအဇ္ဈာသယံ ကရောထာ"တိ အာဟ။ မဟာကာဠော ဂန္တွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ "အဟံ ဘာတိကံ ဂဟေတွာဝ ဥပ္ပဗ္ဗဇိဿာမီ"တိ စူဠကာဠောပိ ပဗ္ဗဇိ။ အပရဘာဂေ မဟာကာဠော ဥပသမ္ပဒံ လဘိတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ သာသနေ ဓုရာနိ ပုစ္ဆိတွာ သတ္ထာရာ ဒွီသု ဓုရေသု ကထိတေသု "အဟံ ဘန္တေ မဟလ္လကကာလေ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ ဂန္ထဓုရံ ပူရေတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဝိပဿနာဓုရံ ပန ပူရေဿာမီ"တိ ယာဝ အရဟတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ သောသာနိကဓုတင်္ဂံ သမာဒါယ ပဌမယာမာတိက္ကန္တေ သဗ္ဗေသု နိဒ္ဒံ ဩက္ကန္တေသု သုသာနံ ဂန္တွာ[2] ပစ္စူသကာလေ သဗ္ဗေသု အနုဋ္ဌိတေသုယေဝ ဝိဟာရံ အာဂစ္ဆတိ။

၁-မ ၁-၁၁၈-ပိဋ္ဌာဒီသု။

၂-ဂန္တွာ နိသီဒိ (က)

Athekā susānagopikā Kālī nāma chavaḍāhikā therassa ṭhitaṭṭhānaṁ nisinnaṭṭhānaṁ caṅkamitaṭṭhānañca disvā "ko nu kho idhāgacchati, parigganhissāmi nan"ti pariggaṇhituṁ asakkontī ekadivasaṁ susānakuṭikāyameva dīpaṁ jāletvā puttadhītaro ādāya gantvā ekamante nilīyamānā[1] majjhimayāme theraṁ āgacchantaṁ disvā gantvā vanditvā "ayyo no bhante imasmiṁ ṭhāne viharatī"ti āha. Āma upāsiketi. Bhante susāne viharantehi nāma vattaṁ uggaṇhituṁ vaṭṭatīti. Thero "kiṁ pana mayaṁ tayā kathitavatte vattissāmā"ti avatvā "kiṁ kātuṁ vaṭṭati upāsike"ti āha. Bhante sosānikehi nāma susāne vasanabhāvo susānagopakānaṁ ca vihāre mahātherassa ca gāmabhojakassa ca kathetuṁ vaṭṭatīti. Thero kiṁ kāraṇāti. Katakammā corā dhanasāmikehi padānupadaṁ anubaddhā susāne bhaṇḍakaṁ chaḍḍetvā palāyanti, atha manussā sosānikānaṁ paripanthaṁ karonti, etesaṁ pana kathite "mayaṁ imassa bhaddantassa ettakaṁ nāma kālaṁ ettha vasanabhāvaṁ jānāma, acoro eso"ti upaddavaṁ nivārenti. Tasmā etesaṁ kathetuṁ vaṭṭatīti.

Thero aññaṁ kiṁ kātabbanti. "Bhante susāne vasantena nāma ayyena macchamaṁsatilapiṭṭhatelaguḷādīni[2] vajjetabbāni, divā na niddāyitabbaṁ, kusītena na bhavitabbaṁ, āraddhavīriyena bhavitabbaṁ, asaṭhena amāyāvinā hutvā kalyāṇajjhāsayena bhavitabbaṁ, sāyaṁ sabbesu suttesu vihārato āgantabbaṁ, paccūsakāle sabbesu anuṭṭhitesuyeva vihāraṁ gantabbaṁ. Sace bhante ayyo imasmiṁ ṭhāne evaṁ viharanto pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pāpetuṁ sakkhissati, sace matasarīraṁ ānetvā chaḍḍenti, ahaṁ kambalakūṭāgāraṁ āropetvā gandhamālādīhi sakkāraṁ katvā sarīrakiccaṁ karissāmi. No ce sakkhissati, citakaṁ āropetvā aggiṁ jāletvā saṅkunā ākaḍḍhitvā bahi khipitvā pharasunā koṭṭetvā khaṇḍākhaṇḍikaṁ chinditvā aggimhi pakkhipitvā jhāpessāmī"ti āha. Atha naṁ thero "sādhu bhadde, ekaṁ pana rūpārammaṇaṁ disvā mayhaṁ katheyyāsī"ti āha. Sā "sādhū"ti paccassosi[3]. Thero yathājjhāsayena susāne samaṇadhammaṁ karoti.

1. Nilīnā (Sī, Syā) 2. Maṁsapiṭṭhakapallādīni (Sī) 3. Sampaṭicchi (Sī)

အထေကာ သုသာနဂေါပိကာ ကာလီ နာမ ဆဝဍာဟိကာ ထေရဿ ဌိတဋ္ဌာနံ နိသိန္နဋ္ဌာနံ စင်္ကမိတဋ္ဌာနဉ္စ ဒိသွာ "ကော နု ခေါ ဣဓာဂစ္ဆတိ၊ ပရိဂ္ဂဏှိဿာမိ န"န္တိ ပရိဂ္ဂဏှိတုံ အသက္ကောန္တီ ဧကဒိဝသံ သုသာနကုဋိကာယမေဝ ဒီပံ ဇာလေတွာ ပုတ္တဓီတရော အာဒါယ ဂန္တွာ ဧကမန္တေ နိလီယမာနာ[1] မဇ္ဈိမယာမေ ထေရံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ "အယျော နော ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝိဟရတီ"တိ အာဟ။ အာမ ဥပါသိကေတိ။ ဘန္တေ သုသာနေ ဝိဟရန္တေဟိ နာမ ဝတ္တံ ဥဂ္ဂဏှိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ထေရော "ကိံ ပန မယံ တယာ ကထိတဝတ္တေ ဝတ္တိဿာမာ"တိ အဝတွာ "ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ ဥပါသိကေ"တိ အာဟ။ ဘန္တေ သောသာနိကေဟိ နာမ သုသာနေ ဝသနဘာဝေါ သုသာနဂေါပကာနံ စ ဝိဟာရေ မဟာထေရဿ စ ဂါမဘောဇကဿ စ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ထေရော ကိံ ကာရဏာတိ။ ကတကမ္မာ စောရာ ဓနသာမိကေဟိ ပဒါနုပဒံ အနုဗဒ္ဓါ သုသာနေ ဘဏ္ဍကံ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယန္တိ၊ အထ မနုဿာ သောသာနိကာနံ ပရိပန္ထံ ကရောန္တိ၊ ဧတေသံ ပန ကထိတေ "မယံ ဣမဿ ဘဒ္ဒန္တဿ ဧတ္တကံ နာမ ကာလံ ဧတ္ထ ဝသနဘာဝံ ဇာနာမ၊ အစောရော ဧသော"တိ ဥပဒ္ဒဝံ နိဝါရေန္တိ။ တသ္မာ ဧတေသံ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။

ထေရော အညံ ကိံ ကာတဗ္ဗန္တိ။ "ဘန္တေ သုသာနေ ဝသန္တေန နာမ အယျေန မစ္ဆမံသတိလပိဋ္ဌတေလဂုဠာဒီနိ[2] ဝဇ္ဇေတဗ္ဗာနိ၊ ဒိဝါ န နိဒ္ဒါယိတဗ္ဗံ၊ ကုသီတေန န ဘဝိတဗ္ဗံ၊ အာရဒ္ဓဝီရိယေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ အသဌေန အမာယာဝိနာ ဟုတွာ ကလျာဏဇ္ဈာသယေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သာယံ သဗ္ဗေသု သုတ္တေသု ဝိဟာရတော အာဂန္တဗ္ဗံ၊ ပစ္စူသကာလေ သဗ္ဗေသု အနုဋ္ဌိတေသုယေဝ ဝိဟာရံ ဂန္တဗ္ဗံ။ သစေ ဘန္တေ အယျော ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧဝံ ဝိဟရန္တော ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပါပေတုံ သက္ခိဿတိ၊ သစေ မတသရီရံ အာနေတွာ ဆဍ္ဍေန္တိ၊ အဟံ ကမ္ဗလကူဋာဂါရံ အာရောပေတွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ သက္ကာရံ ကတွာ သရီရကိစ္စံ ကရိဿာမိ။ နော စေ သက္ခိဿတိ၊ စိတကံ အာရောပေတွာ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ သင်္ကုနာ အာကဍ္ဎိတွာ ဗဟိ ခိပိတွာ ဖရသုနာ ကောဋ္ဋေတွာ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္ဒိတွာ အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိပိတွာ ဈာပေဿာမီ"တိ အာဟ။ အထ နံ ထေရော "သာဓု ဘဒ္ဒေ, ဧကံ ပန ရူပါရမ္မဏံ ဒိသွာ မယှံ ကထေယျာသီ"တိ အာဟ။ သာ "သာဓူ"တိ ပစ္စဿောသိ[3]။ ထေရော ယထာဇ္ဈာသယေန သုသာနေ သမဏဓမ္မံ ကရောတိ။

၁-နိလီနာ (သီ၊ သျာ) ၂-မံသပိဋ္ဌကပလ္လာဒီနိ (သီ) ၃-သမ္ပဋိစ္ဆိ (သီ)

Cūḷakāḷatthero pana uṭṭhāya samuṭṭhāya gharāvāsaṁ cinteti, puttadāraṁ anussarati. "Bhātiko me atibhāriyaṁ kammaṁ karotī"ti cinteti.

Athekā kuladhītā taṁmuhuttasamuṭṭhitena byādhinā sāyanhasamaye amilātā akilantā kālamakāsi. Tamenaṁ ñātakādayo dāruteládīhi saddhiṁ sāyaṁ susānaṁ netvā susānagopikāya "imaṁ jhāpehī"ti bhatiṁ datvā niyyādetvā pakkamiṁsu. Sā tassā pārutavatthaṁ apanetvā taṁmuhuttamataṁ pīṇitapīṇitaṁ[1] suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ disvā "imaṁ ayyassa dassetuṁ patirūpaṁ ārammaṇan"ti cintetvā gantvā theraṁ vanditvā "bhante evarūpaṁ nāma ārammaṇaṁ atthi, oloketha ayyā"ti āha. Thero "sādhū"ti vatvā pārupanaṁ nīharāpetvā[2] pādatalato yāva kesaggā oloketvā "atipīṇitametaṁ[3] rūpaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ, aggimhi naṁ pakkhipitvā mahājālāhi gahitamattakāle mayhaṁ āroceyyāsī"ti vatvā sakaṭṭhānameva gantvā nisīdi. Sā tathā katvā therassa ārocesi. Thero gantvā olokesi. Jālāya pahaṭapahaṭaṭṭhānaṁ kabaragāviyā viya sarīravaṇṇaṁ ahosi, pādā namitvā[4] olambiṁsu, hatthā paṭikuṭiṁsu, ūrunalāṭaṁ[5] niccammaṁ ahosi. Thero "idaṁ sarīraṁ idāneva olokentānaṁ apariyantakaraṁ hutvā idāneva khayaṁ pattaṁ vayaṁ pattan"ti rattiṭṭhānaṁ gantvā nisīditvā khayavayaṁ sampassamāno—

"Aniccā vata saṅkhārā, uppādavayadhammino.
Uppajjitvā nirujjhanti, tesaṁ vūpasamo sukho"ti[6]—

Gāthaṁ vatvā vipassanaṁ vaḍḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi.

Tasmiṁ arahattaṁ patte Satthā bhikkhusaṁghaparivuto cārikaṁ caramāno Setabyaṁ gantvā Siṁsapāvanaṁ pāvisi. Cūḷakāḷassa bhariyāyo "Satthā kira anuppatto Siṁsapāvāvanan"ti sutvā "amhākaṁ sāmikaṁ gaṇhissāmā"ti pesetvā Satthāraṁ nimantāpesuṁ. Buddhānaṁ pana apariciṇṇaṭṭhāne[7] āsanapaññattiṁ ācikkhantena ekena bhikkhunā paṭhamataraṁ gantuṁ vaṭṭati. Buddhānañhi majjhimaṭṭhāne āsanaṁ paññāpetvā tassa dakkhiṇato Sāriputtattherassa,

1. Paṇītappaṇītaṁ (Syā), paṇītaṁ (Ka) 2. Harāpetvā (Sī) 3. Atipaṇītametaṁ (Ka)
4. Nikkhamitvā (Ka) 5. Nalāṭaṁ (Sī)
6. Dī 2. 129, 161; Saṁ 1. 160, 398; Khu 5. 22 piṭṭhesu. 7. Aparicitaṭṭhāne (Sī, Syā)

စူဠကာဠတ္ထေရော ပန ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဃရာဝါသံ စိန္တေတိ၊ ပုတ္တဒါရံ အနုဿရတိ။ "ဘာတိကော မေ အတိဘာရိယံ ကမ္မံ ကရောတီ"တိ စိန္တေတိ။

အထေကာ ကုလဓီတာ တံမုဟုတ္တသမုဋ္ဌိတေန ဗျာဓိနာ သာယန္ဟသမယေ အမိလာတာ အကိလန္တာ ကာလမကာသိ။ တမေနံ ဉာတကာဒယော ဒါရုတေလာဒီဟိ သဒ္ဓိံ သာယံ သုသာနံ နေတွာ သုသာနဂေါပိကာယ "ဣမံ ဈာပေဟီ"တိ ဘတိံ ဒတွာ နိယျာဒေတွာ ပက္ကမိံသု။ သာ တဿာ ပါရုတဝတ္ထံ အပနေတွာ တံမုဟုတ္တမတံ ပီဏိတပီဏိတံ[၁] သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ဒိသွာ "ဣမံ အယျဿ ဒဿေတုံ ပတိရူပံ အာရမ္မဏ"န္တိ စိန္တေတွာ ဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ ဧဝရူပံ နာမ အာရမ္မဏံ အတ္ထိ၊ ဩလောကေထ အယျာ"တိ အာဟ။ ထေရော "သာဓူ"တိ ဝတွာ ပါရုပနံ နီဟရာပေတွာ[၂] ပါဒတလတော ယာဝ ကေသဂ္ဂါ ဩလောကေတွာ "အတိပီဏိတမေတံ[၃] ရူပံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ၊ အဂ္ဂိမှိ နံ ပက္ခိပိတွာ မဟာဇာလာဟိ ဂဟိတမတ္တကာလေ မယှံ အာရောစေယျာသီ"တိ ဝတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ ဂန္တွာ နိသီဒိ။ သာ တထာ ကတွာ ထေရဿ အာရောစေသိ။ ထေရော ဂန္တွာ ဩလောကေသိ။ ဇာလာယ ပဟဋပဟဋဋ္ဌာနံ ကဗရဂါဝိယာ ဝိယ သရီရဝဏ္ဏံ အဟောသိ၊ ပါဒါ နမိတွာ[၄] ဩလမ္ဗိံသု၊ ဟတ္ထာ ပဋိကုဋိံသု၊ ဥရုနလာဋံ[၅] နိစ္စမ္မံ အဟောသိ။ ထေရော "ဣဒံ သရီရံ ဣဒါနေဝ ဩလောကေန္တာနံ အပရိယန္တကရံ ဟုတွာ ဣဒါနေဝ ခယံ ပတ္တံ ဝယံ ပတ္တ"န္တိ ရတ္တိဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ နိသီဒိတွာ ခယဝယံ သမ္ပဿမာနော—

"အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ၊ ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနော။
ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ တေသံ ဝူပသမော သုခေါ"တိ[၆]—

ဂါထံ ဝတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

တသ္မိံ အရဟတ္တံ ပတ္တေ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော စာရိကံ စရမာနော သေတဗျံ ဂန္တွာ သိံသပါဝနံ ပါဝိသိ။ စူဠကာဠဿ ဘရိယာယော "သတ္ထာ ကိရ အနုပ္ပတ္တော သိံသပါဝန"န္တိ သုတွာ "အမှာကံ သာမိကံ ဂဏှိဿာမာ"တိ ပေသေတွာ သတ္ထာရံ နိမန္တာပေသုံ။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန အပရိစိဏ္ဏဋ္ဌာနေ[၇] အာသနပညတ္တိံ အာစိက္ခန္တေန ဧကေန ဘိက္ခုနာ ပဌမတရံ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဗုဒ္ဓါနဉှိ မဇ္ဈိမဋ္ဌာနေ အာသနံ ပညာပေတွာ တဿ ဒက္ခိဏတော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ,

၁-ပဏီတပ္ပဏီတံ (သျာ)၊ ပဏီတံ (က) ၂-ဟရာပေတွာ (သီ) ၃-အတိပဏီတမေတံ (က)
၄-နိက္ခမိတွာ (က) ၅-နလာဋံ (သီ)
၆-ဒီ ၂-၁၂၉-၁၆၁၊ သံ ၁-၁၆၀-၃၉၈၊ ခု ၅-၂၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၇-အပရိစိတဋ္ဌာနေ (သီ၊ သျာ)

vāmato Mahāmoggallānattherassa, tato paṭṭhāya ubhosu passesu bhikkhusaṁghassa āsanaṁ paññāpetabbaṁ hoti. Tasmā Mahākāḷatthero cīvarapārupanaṭṭhāne ṭhatvā “Cūḷakāḷa tvaṁ purato gantvā āsanapaññattiṁ ācikkhā”ti Cūḷakāḷaṁ pesesi. Tassa diṭṭhakālato paṭṭhāya gehajanā tena saddhiṁ parihāsaṁ karontā nīcāsanāni saṁghattherassa koṭiyaṁ attharanti, uccāsanāni saṁghanavakassa koṭiyaṁ. Itaro “mā evaṁ karotha, nīcāsanāni upari mā paññāpetha, uccāsanāni upari paññāpetha, nīcāsanāni heṭṭhā”ti āha. Itthiyo tassa vacanaṁ asuṇantiyo viya “tvaṁ kiṁ karonto vicarasi, kiṁ tava āsanāni paññāpetuṁ na vaṭṭati, tvaṁ kaṁ āpucchitvā pabbajito, kena pabbajitosi, kasmā idhāgatosī”ti vatvā nivāsanapārupanaṁ acchinditvā setakāni nivāsetvā sīse ca mālācumbuṭakaṁ ṭhapetvā “gaccha Satthāraṁ ānehi, mayaṁ āsanāni paññāpessāmā”ti pahiṇiṁsu. Na ciraṁ bhikkhubhāve ṭhatvā avassikova uppabbajitattā lajjituṁ na jānāti, tasmā so tena ākappena nirāsaṅkova gantvā Satthāraṁ vanditvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ ādāya āgato. Bhikkhusaṁghassa pana bhattakiccāvasāne Mahākāḷassa bhariyāyo “imāhi attano sāmiko gahito, mayampi amhākaṁ sāmikaṁ gaṇhissāmā”ti cintetvā punadivase Satthāraṁ nimantayiṁsu. Tadā pana āsanapaññāpanatthaṁ añño bhikkhu agamāsi. Tā tasmiṁ khaṇe okāsaṁ alabhitvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā bhikkhaṁ adaṁsu. Cūḷakāḷassa pana dve bhariyāyo, Majjhimakāḷassa catasso, Mahākāḷassa pana aṭṭha. Bhikkhūpi bhattakiccaṁ kātukāmā nisīditvā bhattakiccamakaṁsu, bahi gantukāmā uṭṭhāya agamaṁsu. Satthā pana nisīditvā bhattakiccaṁ kari. Tassa bhattakiccapariyosāne tā itthiyo “bhante Mahākāḷo amhākaṁ anumodanaṁ katvā āgacchissati, tumhe purato gacchathā”ti vadiṁsu. Satthā “sādhū”ti vatvā purato agamāsi. Gāmadvāraṁ patvā bhikkhū ujjhāyiṁsu “kiṁ nāmetaṁ Satthārā kataṁ, ñatvā nu kho kataṁ, udāhu ajānitvā. Hiyyo Cūḷakāḷassa purato gatattā pabbajjantarāyo jāto, ajja aññassa purato gatattā antarāyo nāhosi. Idāni Mahākāḷaṁ ṭhapetvā āgato, sīlavā kho pana bhikkhu ācārasampanno, karissati nu kho tassa pabbajjantarāyan”ti. Satthā tesaṁ vacanaṁ sutvā nivattitvā ṭhito “kiṁ kathetha bhikkhave”ti

ဝါမတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ, တတော ပဋ္ဌာယ ဥဘောသု ပဿေသု ဘိက္ခုသံဃဿ အာသနံ ပညာပေတဗ္ဗံ ဟောတိ။ တသ္မာ မဟာကာဠတ္ထေရော စီဝရပါရုပနဋ္ဌာနေ ဌတွာ “စူဠကာဠ တွံ ပုရတော ဂန္တွာ အာသနပညတ္တိံ အာစိက္ခာ”တိ စူဠကာဠံ ပေသေသိ။ တဿ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ဂေဟဇနာ တေန သဒ္ဓိံ ပရိဟာသံ ကရောန္တာ နီစာသနာနိ သံဃတ္ထေရဿ ကောဋိယံ အတ္ထရန္တိ၊ ဥစ္စာသနာနိ သံဃနဝကဿ ကောဋိယံ။ ဣတရော “မာ ဧဝံ ကရောထ၊ နီစာသနာနိ ဥပရိ မာ ပညာပေထ၊ ဥစ္စာသနာနိ ဥပရိ ပညာပေထ၊ နီစာသနာနိ ဟေဋ္ဌာ”တိ အာဟ။ ဣတ္ထိယော တဿ ဝစနံ အသုဏန္တိယော ဝိယ “တွံ ကိံ ကရောန္တော ဝိစရသိ၊ ကိံ တဝ အာသနာနိ ပညာပေတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ တွံ ကံ အာပုစ္ဆိတွာ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကေန ပဗ္ဗဇိတောသိ၊ ကသ္မာ ဣဓာဂတောသီ”တိ ဝတွာ နိဝါသနပါရုပနံ အစ္ဆိန္ဒိတွာ သေတကာနိ နိဝါသေတွာ သီသေ စ မာလာစုမ္ဗုဋကံ ဌပေတွာ “ဂစ္ဆ သတ္ထာရံ အာနေဟိ၊ မယံ အာသနာနိ ပညာပေဿာမာ”တိ ပဟိဏိံသု။ န စိရံ ဘိက္ခုဘာဝေ ဌတွာ အဝဿိကောဝ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတတ္တာ လဇ္ဇိတုံ န ဇာနာတိ၊ တသ္မာ သော တေန အာကပ္ပေန နိရာသင်္ကောဝ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ အာဒါယ အာဂတော။ ဘိက္ခုသံဃဿ ပန ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ မဟာကာဠဿ ဘရိယာယော “ဣမာဟိ အတ္တနော သာမိကော ဂဟိတော၊ မယမ္ပိ အမှာကံ သာမိကံ ဂဏှိဿာမာ”တိ စိန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ သတ္ထာရံ နိမန္တယိံသု။ တဒါ ပန အာသနပညာပနတ္ထံ အညော ဘိက္ခု အဂမာသိ။ တာ တသ္မိံ ခဏေ ဩကာသံ အလဘိတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေတွာ ဘိက္ခံ အဒံသု။ စူဠကာဠဿ ပန ဒွေ ဘရိယာယော၊ မဇ္ဈိမကာဠဿ စတဿော၊ မဟာကာဠဿ ပန အဋ္ဌ။ ဘိက္ခူပိ ဘတ္တကိစ္စံ ကာတုကာမာ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စမကံသု၊ ဗဟိ ဂန္တုကာမာ ဥဋ္ဌာယ အဂမံသု။ သတ္ထာ ပန နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကရိ။ တဿ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ တာ ဣတ္ထိယော “ဘန္တေ မဟာကာဠော အမှာကံ အနုမောဒနံ ကတွာ အာဂစ္ဆိဿတိ၊ တုမှေ ပုရတော ဂစ္ဆထာ”တိ ဝဒိံသု။ သတ္ထာ “သာဓူ”တိ ဝတွာ ပုရတော အဂမာသိ။ ဂါမဒွါရံ ပတွာ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာယိံသု “ကိံ နာမေတံ သတ္ထာရာ ကတံ၊ ဉတွာ နု ခေါ ကတံ, ဥဒါဟု အဇာနိတွာ။ ဟိယျော စူဠကာဠဿ ပုရတော ဂတတ္တာ ပဗ္ဗဇ္ဇန္တရာယော ဇာတော၊ အဇ္ဇ အညဿ ပုရတော ဂတတ္တာ အန္တရာယော နာဟောသိ။ ဣဒါနိ မဟာကာဠံ ဌပေတွာ အာဂတော၊ သီလဝါ ခေါ ပန ဘိက္ခု အာစာရသမ္ပန္နော၊ ကရိဿတိ နု ခေါ တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇန္တရာယ”န္တိ။ သတ္ထာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ နိဝတ္တိတွာ ဌိတော “ကိံ ကထေထ ဘိက္ခဝေ”တိ

pucchi. Te tamatthaṁ ārocesuṁ. Kiṁ pana tumhe bhikkhave Cūḷakāḷaṁ viya Mahākāḷaṁ sallakkhethāti. Āma bhante. Tassa hi dve pajāpatiyo, imassa aṭṭha. Aṭṭhahi parikkhipitvā gahito kiṁ karissati bhanteti. Satthā "mā bhikkhave evaṁ avacuttha, Cūḷakāḷo uṭṭhāya samuṭṭhāya subhārammaṇabahulo viharati, papāte ṭhito dubbalarukkhasadiso. Mayhaṁ pana putto Mahākāḷo asubhānupassī viharati, ghanaselapabbato viya acalo"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

7. "Subhānupassiṁ viharantaṁ, indriyesu asaṁvutaṁ.
Bhojanamhi cāmattaññuṁ, kusītaṁ hīnavīriyaṁ.
Taṁ ve pasahati māro, vāto rukkhaṁva dubbalaṁ.

8. Asubhānupassiṁ viharantaṁ, indriyesu susaṁvutaṁ.
Bhojanamhi ca mattaññuṁ, saddhaṁ āraddhavīriyaṁ.
Taṁ ve nappasahatī māro, vāto selaṁva pabbatan"ti.

Tattha **subhānupassiṁ viharantan**ti subhaṁ anupassantaṁ, iṭṭhārammaṇe mānasaṁ vissajjetvā viharantanti attho. Yo hi puggalo nimittaggāhaṁ anubyañjanaggāhaṁ gaṇhanto "nakhā sobhanā"ti gaṇhāti, "aṅguliyo sobhanā"ti gaṇhāti, "hatthapādā jaṅghā ūru kaṭi udaraṁ thanā gīvā oṭṭhā dantā mukhaṁ nāsā akkhīni kaṇṇā bhamukā nalāṭaṁ kesā sobhanā"ti gaṇhāti, "kesā lomā nakhā dantā taco sobhanā"ti gaṇhāti, vaṇṇo subho, saṇṭhānaṁ subhanti ayaṁ subhānupassī nāma. Evaṁ taṁ subhānupassiṁ viharantaṁ. **Indriyesū**ti cakkhādīsu chasu indriyesu. **Asaṁvutan**ti cakkhudvārādīni arakkhantaṁ. Pariyesanamattā paṭiggahaṇamattā paribhogamattāti imissā mattāya ajānanato **bhojanamhi cāmattaññuṁ.** Apica paccavekkhaṇamattā vissajjanamattāti imissāpi mattāya ajānanato amattaññuṁ, idaṁ bhojanaṁ dhammikaṁ, idaṁ adhammikantipi ajānantaṁ. Kāmacchandabyāpādavihiṁ sāvitakkavasitāya **kusītaṁ. Hīnavīriyan**ti nibbīriyaṁ catūsu iriyāpathesu vīriyakaraṇarahitaṁ. **Pasahatī**ti abhibhavati ajjhottharati. **Vāto rukkhaṁva dubbalan**ti balavavāto chinnapapāte jātaṁ dubbalarukkhaṁ viya. Yathā hi so vāto tassa dubbalarukkhassa pupphaphalapallavādīnipi[1] pāteti, khuddakasākhāpi bhañjati,

1. Pupphapalāsādimpi (Sī)

ပုစ္ဆိ။ တေ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ ကိံ ပန တုမှေ ဘိက္ခဝေ စူဠကာဠံ ဝိယ မဟာကာဠံ သလ္လက္ခေထာတိ။ အာမ ဘန္တေ။ တဿ ဟိ ဒွေ ပဇာပတိယော၊ ဣမဿ အဋ္ဌ။ အဋ္ဌဟိ ပရိက္ခိပိတွာ ဂဟိတော ကိံ ကရိဿတိ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ "မာ ဘိက္ခဝေ ဧဝံ အဝစုတ္ထ၊ စူဠကာဠော ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ သုဘာရမ္မဏဗဟုလော ဝိဟရတိ၊ ပပါတေ ဌိတော ဒုဗ္ဗလရုက္ခသဒိသော။ မယှံ ပန ပုတ္တော မဟာကာဠော အသုဘာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ ဃနသေလပဗ္ဗတော ဝိယ အစလော"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၇။ "သုဘာနုပဿိံ ဝိဟရန္တံ၊ ဣန္ဒြိယေသု အသံဝုတံ။
ဘောဇနမှိ စာမတ္တညုံ၊ ကုသီတံ ဟီနဝီရိယံ။
တံ ဝေ ပသဟတိ မာရော၊ ဝါတော ရုက္ခံဝ ဒုဗ္ဗလံ။

၈။ အသုဘာနုပဿိံ ဝိဟရန္တံ၊ ဣန္ဒြိယေသု သုသံဝုတံ။
ဘောဇနမှိ စ မတ္တညုံ၊ သဒ္ဓံ အာရဒ္ဓဝီရိယံ။
တံ ဝေ နပ္ပသဟတိ မာရော၊ ဝါတော သေလံဝ ပဗ္ဗတ"န္တိ။

တတ္ထ **သုဘာနုပဿိံ ဝိဟရန္တ**န္တိ သုဘံ အနုပဿန္တံ၊ ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ မာနသံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝိဟရန္တန္တိ အတ္ထော။ ယော ဟိ ပုဂ္ဂလော နိမိတ္တဂ္ဂါဟံ အနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟံ ဂဏှန္တော "နခါ သောဘနာ"တိ ဂဏှာတိ၊ "အင်္ဂုလိယော သောဘနာ"တိ ဂဏှာတိ၊ "ဟတ္ထပါဒါ ဇင်္ဃာ ဦရု ကဋိ ဥဒရံ ထနာ ဂီဝါ ဩဋ္ဌာ ဒန္တာ မုခံ နာသာ အက္ခီနိ ကဏ္ဏာ ဘမုကာ နလာဋံ ကေသာ သောဘနာ"တိ ဂဏှာတိ၊ "ကေသာ လောမာ နခါ ဒန္တာ တစော သောဘနာ"တိ ဂဏှာတိ၊ ဝဏ္ဏော သုဘော၊ သဏ္ဌာနံ သုဘန္တိ၊ အယံ သုဘာနုပဿီ နာမ။ ဧဝံ တံ သုဘာနုပဿိံ ဝိဟရန္တံ။ **ဣန္ဒြိယေသူ**တိ စက္ခာဒီသု ဆသု ဣန္ဒြိယေသု။ **အသံဝုတ**န္တိ စက္ခုဒွါရာဒီနိ အရက္ခန္တံ။ ပရိယေသနမတ္တာ ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တာ ပရိဘောဂမတ္တာတိ ဣမိဿာ မတ္တာယ အဇာနနတော **ဘောဇနမှိ စာမတ္တညုံ။** အပိစ ပစ္စဝေက္ခဏမတ္တာ ဝိဿဇ္ဇနမတ္တာတိ ဣမိဿာပိ မတ္တာယ အဇာနနတော အမတ္တညုံ၊ ဣဒံ ဘောဇနံ ဓမ္မိကံ၊ ဣဒံ အဓမ္မိကန္တိပိ အဇာနန္တံ။ ကာမစ္ဆန္ဒဗျာပါဒဝိဟိံသာဝိတက္ကဝသိတာယ **ကုသီတံ။ ဟီနဝီရိယ**န္တိ နိဗ္ဗီရိယံ စတူသု ဣရိယာပထေသု ဝီရိယကရဏရဟိတံ။ **ပသဟတီ**တိ အဘိဘဝတိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ **ဝါတော ရုက္ခံဝ ဒုဗ္ဗလ**န္တိ ဗလဝဝါတော ဆိန္နပပါတေ ဇာတံ ဒုဗ္ဗလရုက္ခံ ဝိယ။ ယထာ ဟိ သော ဝါတော တဿ ဒုဗ္ဗလရုက္ခဿ ပုပ္ဖဖလပလ္လဝါဒီနိပိ[၁] ပါတေတိ၊ ခုဒ္ဒကသာခါပိ ဘဉ္ဇတိ၊

၁-ပုပ္ဖပလာသာဒိမ္ပိ (သီ)

mahāsākhāpi bhañjati, samūlakampi taṁ rukkhaṁ uppāṭetvā[1] uddhaṁmūlaṁ adhosākhaṁ katvā gacchati, evameva evarūpaṁ puggalaṁ anto uppanno kilesamāro pasahati, balavavāto dubbalarukkhassa pupphaphalapallavādipātanaṁ[2] viya khuddānukhuddakāpatti-āpajjanampi karoti, khuddakasākhābhañjanaṁ viya nissaggiyādi-āpatti-āpajjanampi karoti, mahāsākhābhañjanaṁ viya terasasaṁghādisesāpatti-āpajjanampi karoti, uppāṭetvā uddhaṁmūlakaṁ heṭṭhāsākhaṁ katvā pātanaṁ viya pārājikāpatti-āpajjanampi karoti, svākkhātasāsanā nīharitvā katipāheneva gihibhāvaṁ pāpetīti evaṁ evarūpaṁ puggalaṁ kilesamāro attano vase vattetīti attho.

Asubhānupassinti dasasu asubhesu aññataraṁ asubhaṁ passantaṁ paṭikūlamanasikāre yuttaṁ kese asubhato passantaṁ lome nakhe dante tacaṁ vaṇṇaṁ saṇṭhānaṁ asubhato passantaṁ. **Indriyesū**ti chasu indriyesu. **Susaṁvutan**ti nimittādiggāharahitaṁ pihitadvāraṁ. Amattaññutāpaṭikkhepena **bhojanamhi ca mattaññuṁ. Saddhan**ti kammassa ceva phalassa ca saddahanalakkhaṇāya lokikāya saddhāya ceva tīsu vatthūsu aveccappasādasaṅkhātāya lokuttarasaddhāya ca samannāgataṁ. **Āraddhavīriyan**ti paggahitapīriyaṁ paripuṇṇavīriyaṁ. **Taṁ ve**ti evarūpaṁ taṁ puggalaṁ yathā dubbalavāto saṇikaṁ paharanto ekagghanaṁ selaṁ cāletuṁ na sakkoti, tathā abbhantare uppajjamānopi dubbalakilesamāro nappasahati, khobhetuṁ vā cāletuṁ vā na sakkotīti attho.

Tāpi kho tassa purāṇadutiyikāyo theraṁ parivāretvā "tvaṁ kaṁ āpucchitvā pabbajito, idāni gihī bhavissati na bhavissasī"ti-ādīni vatvā kāsāvaṁ nīharitukāmā ahesuṁ. Thero tāsaṁ ākāraṁ sallakkhetvā nisinnāsanā vuṭṭhāya iddhiyā uppatitvā kūṭāgārakaṇṇikaṁ dvidhā bhinditvā ākāsenāgantvā Satthari gāthā pariyosāpente yeva Satthu suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ abhitthavanto ākāsato otaritvā Tathāgatassa pāde vandī. Gāthāpariyosāne sampattabhikkhū sotāpattiphalādīsu patiṭṭhahiṁsūti.

Mahākāḷattheravatthu chaṭṭhaṁ.

1. Ubbattetvā (Sī, Syā) 2. Pumpaphalapaṇṇāpalāsapātanaṁ (Ka)

မဟာသာခါပိ ဘဉ္ဇတိ၊ သမူလကမ္ပိ တံ ရုက္ခံ ဥပ္ပါဋေတွာ[၁] ဥဒ္ဓံမူလံ အဓောသာခံ ကတွာ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမေဝ ဧဝရူပံ ပုဂ္ဂလံ အန္တော ဥပ္ပန္နော ကိလေသမာရော ပသဟတိ၊ ဗလဝဝါတော ဒုဗ္ဗလရုက္ခဿ ပုပ္ဖဖလပလ္လဝါဒိပါတနံ[၂] ဝိယ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာပတ္တိအာပဇ္ဇနမ္ပိ ကရောတိ၊ ခုဒ္ဒကသာခါဘဉ္ဇနံ ဝိယ နိဿဂ္ဂိယာဒိအာပတ္တိအာပဇ္ဇနမ္ပိ ကရောတိ၊ မဟာသာခါဘဉ္ဇနံ ဝိယ တေရသသံဃာဒိသေသာပတ္တိအာပဇ္ဇနမ္ပိ ကရောတိ၊ ဥပ္ပါဋေတွာ ဥဒ္ဓံမူလကံ ဟေဋ္ဌာသာခံ ကတွာ ပါတနံ ဝိယ ပါရာဇိကာပတ္တိအာပဇ္ဇနမ္ပိ ကရောတိ၊ သွာက္ခာတသာသနာ နီဟရိတွာ ကတိပါဟေနေဝ ဂိဟိဘာဝံ ပါပေတီတိ ဧဝံ ဧဝရူပံ ပုဂ္ဂလံ ကိလေသမာရော အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတီတိ အတ္ထော။

အသုဘာနုပဿိန္တိ ဒသသု အသုဘေသု အညတရံ အသုဘံ ပဿန္တံ ပဋိကူလမနသိကာရေ ယုတ္တံ ကေသေ အသုဘတော ပဿန္တံ လောမေ နခေ ဒန္တေ တစံ ဝဏ္ဏံ သဏ္ဌာနံ အသုဘတော ပဿန္တံ။ **ဣန္ဒြိယေသူ**တိ ဆသု ဣန္ဒြိယေသု။ **သုသံဝုတ**န္တိ နိမိတ္တာဒိဂ္ဂါဟရဟိတံ ပိဟိတဒွါရံ။ အမတ္တညုတာပဋိက္ခေပေန **ဘောဇနမှိ စ မတ္တညုံ။ သဒ္ဓ**န္တိ ကမ္မဿ စေဝ ဖလဿ စ သဒ္ဒဟနလက္ခဏာယ လောကိကာယ သဒ္ဓါယ စေဝ တီသု ဝတ္ထူသု အဝေစ္စပ္ပသာဒသင်္ခါတာယ လောကုတ္တရသဒ္ဓါယ စ သမန္နာဂတံ။ **အာရဒ္ဓဝီရိယ**န္တိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယံ ပရိပုဏ္ဏဝီရိယံ။ **တံ ဝေ**တိ ဧဝရူပံ တံ ပုဂ္ဂလံ ယထာ ဒုဗ္ဗလဝါတော သဏိကံ ပဟရန္တော ဧကဃနံ သေလံ စာလေတုံ န သက္ကောတိ၊ တထာ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနောပိ ဒုဗ္ဗလကိလေသမာရော နပ္ပသဟတိ၊ ခေါဘေတုံ ဝါ စာလေတုံ ဝါ န သက္ကောတီတိ အတ္ထော။

တာပိ ခေါ တဿ ပုရာဏဒုတိယိကာယော ထေရံ ပရိဝါရေတွာ "တွံ ကံ အာပုစ္ဆိတွာ ပဗ္ဗဇိတော၊ ဣဒါနိ ဂိဟီ ဘဝိဿသိ န ဘဝိဿသီ"တိအာဒီနိ ဝတွာ ကာသာဝံ နီဟရိတုကာမာ အဟေသုံ။ ထေရော တာသံ အာကာရံ သလ္လက္ခေတွာ နိသိန္နာသနာ ဝုဋ္ဌာယ ဣဒ္ဓိယာ ဥပ္ပတိတွာ ကူဋာဂါရကဏ္ဏိကံ ဒွိဓာ ဘိန္ဒိတွာ အာကာသေနာဂန္တွာ သတ္ထရိ ဂါထာ ပရိယောသာပေန္တေယေဝ သတ္ထု သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ အဘိတ္ထဝန္တော အာကာသတော ဩတရိတွာ တထာဂတဿ ပါဒေ ဝန္ဒိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ သမ္ပတ္တဘိက္ခူ သောတာပတ္တိဖလာဒီသု ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

မဟာကာဠတ္ထေရဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၁-ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ (သီ၊ သျာ) ၂-ပုပ္ဖဖလပဏ္ဏပလာသပါတနံ (က)

7. Devadattavatthu

Anikkasāvoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Rājagahe Devadattassa kāsāvalābhaṁ[1] ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye dve aggasāvakā pañcasate pañcasate attano attano parivāre ādāya Satthāraṁ āpucchitvā vanditvā Jetavanatho Rājagahaṁ agamaṁsu. Rājagahavāsino dvepi tayopi bahūpi ekato hutvā āgantukadānaṁ adaṁsu. Athekadivasaṁ āyasmā Sāriputto anumodanaṁ kāronto “upāsakā eko sayaṁ dānaṁ deti, paraṁ na samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadaṁ labhati, no parivārasampadaṁ. Eko sayaṁ na deti, paraṁ samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaṁ labhati, no bhogasampadaṁ. Eko sayampi na deti, parampi na samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne kiñjikamattampi kucchipūraṁ na labhati, anātho hoti nippaccayo. Eko sayampi deti, parampi samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne attabhāvasatepi attabhāvasahassepi attabhāvasatasahassepi bhogasampadaṁ ceva parivārasampadaṁ ca labhatī”ti evaṁ dhammaṁ desesi.

Tameko paṇḍitapuriso dhammaṁ sutvā “acchariyā vata bho, abbhutā vata bho dhammadesanā, sukāraṇaṁ kathitaṁ[2], mayā imāsaṁ dvinnaṁ sampattīnaṁ nipphādakaṁ kammaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā “bhante sve mayhaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā”ti theraṁ nimantesi. Kittakehi te bhikkhūhi attho upāsakāti. Kittakā pana vo bhanthe parivārāti. Sahassamattā upāsakāti. Sabbehi saddhiṁyeva sve bhikkhaṁ gaṇhatha bhanteti. Thero adhivāsesi. Upāsako nagaravīthiyaṁ caranto “ammā tātā mayā bhikkhusahassaṁ nimantitaṁ, tumhe kittakānaṁ bhikkhūnaṁ bhikkhaṁ dātuṁ sakkhissatha, tumhe kittakānan”ti samādapesi. Manussā attano attano pahonakaniyāmena “mayaṁ dasannaṁ dassāma, mayaṁ vīsatiyā, mayaṁ satassā”ti āhaṁsu. Upāsako “tena hi ekasmiṁ ṭhāne samāgamaṁ katvā ekatova parivisissāma[3], sabbe tilataṇḍulasappimadhuphāṇitādīni samāharathā”ti ekasmiṁ ṭhāne samāharāpesi.

1. Gandhārakāsāvalābhaṁ (Syā)
2. Sukhakāraṇaṁ kathitaṁ (Syā), sukhakāraṇaṁ sukathitaṁ (Ka)
3. Pacissāma (Sī, Syā)

၇-ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု

အနိက္ကသာဝေါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ရာဇဂဟေ ဒေဝဒတ္တဿ ကာသာဝလာဘံ[၁] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ပဉ္စသတေ ပဉ္စသတေ အတ္တနော အတ္တနော ပရိဝါရေ အာဒါယ သတ္ထာရံ အာပုစ္ဆိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဇေတဝနတော ရာဇဂဟံ အဂမံသု။ ရာဇဂဟဝါသိနော ဒွေပိ တယောပိ ဗဟူပိ ဧကတော ဟုတွာ အာဂန္တုကဒါနံ အဒံသု။ အထေကဒိဝသံ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော အနုမောဒနံ ကရောန္တော “ဥပါသကာ ဧကော သယံ ဒါနံ ဒေတိ၊ ပရံ န သမာဒပေတိ၊ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဘောဂသမ္ပဒံ လဘတိ၊ နော ပရိဝါရသမ္ပဒံ။ ဧကော သယံ န ဒေတိ၊ ပရံ သမာဒပေတိ၊ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ပရိဝါရသမ္ပဒံ လဘတိ၊ နော ဘောဂသမ္ပဒံ။ ဧကော သယမ္ပိ န ဒေတိ၊ ပရမ္ပိ န သမာဒပေတိ၊ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ကဉ္ဇိကမတ္တမ္ပိ ကုစ္ဆိပူရံ န လဘတိ၊ အနာထော ဟောတိ နိပ္ပစ္စယော။ ဧကော သယမ္ပိ ဒေတိ၊ ပရမ္ပိ သမာဒပေတိ၊ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ အတ္တဘာဝသတေပိ အတ္တဘာဝသဟဿေပိ အတ္တဘာဝသတသဟဿေပိ ဘောဂသမ္ပဒံ စေဝ ပရိဝါရသမ္ပဒံ စ လဘတီ”တိ ဧဝံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

တမေကော ပဏ္ဍိတပုရိသော ဓမ္မံ သုတွာ “အစ္ဆရိယာ ဝတ ဘော၊ အဗ္ဘုတာ ဝတ ဘော ဓမ္မဒေသနာ၊ သုကာရဏံ ကထိတံ[၂]၊ မယာ ဣမာသံ ဒွိန္နံ သမ္ပတ္တီနံ နိပ္ဖါဒကံ ကမ္မံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ “ဘန္တေ သွေ မယှံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ ထေရံ နိမန္တေသိ။ ကိတ္တကေဟိ တေ ဘိက္ခူဟိ အတ္ထော ဥပါသကာတိ။ ကိတ္တကာ ပန ဝေါ ဘန္တေ ပရိဝါရာတိ။ သဟဿမတ္တာ ဥပါသကာတိ။ သဗ္ဗေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ သွေ ဘိက္ခံ ဂဏှထ ဘန္တေတိ။ ထေရော အဓိဝါသေသိ။ ဥပါသကော နဂရဝီထိယံ စရန္တော “အမ္မာ တာတာ မယာ ဘိက္ခုသဟဿံ နိမန္တိတံ၊ တုမှေ ကိတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ ဘိက္ခံ ဒါတုံ သက္ခိဿထ၊ တုမှေ ကိတ္တကာန”န္တိ သမာဒပေသိ။ မနုဿာ အတ္တနော အတ္တနော ပဟောနကနိယာမေန “မယံ ဒသန္နံ ဒဿာမ၊ မယံ ဝီသတိယာ၊ မယံ သတဿာ”တိ အာဟံသု။ ဥပါသကော “တေန ဟိ ဧကသ္မိံ ဌာနေ သမာဂမံ ကတွာ ဧကတောဝ ပရိဝိသိဿာမ[၃]၊ သဗ္ဗေ တိလတဏ္ဍုလသပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒီနိ သမာဟရထာ”တိ ဧကသ္မိံ ဌာနေ သမာဟရာပေသိ။

၁-ဂန္ဓာရကာသာဝလာဘံ (သျာ)
၂-သုခကာရဏံ ကထိတံ (သျာ)၊ သုခကာရဏံ သုကထိတံ (က)
၃-ပစိဿာမ (သီ၊ သျာ)

Athassa eko kuṭumbiko satasahassagghanikaṁ gandhakāsāvavatthaṁ[1] datvā “sace te dānavattaṁ nappahoti, idaṁ vissajjetvā yaṁ ūnaṁ, taṁ pūreyyāsi. Sace pahoti, yassicchasi, tassa bhikkhuno dadeyyāsī”ti āha. Tadā tassa sabbaṁ dānavattaṁ pahosi, kiñci ūnaṁ nāma nāhosi. So manusse pucchi “idaṁ ayyā kāsāvaṁ[2] ekena kuṭumbikena evaṁ nāma vatvā dinnaṁ atirekaṁ jātaṁ, kassa naṁ demā”ti. Ekacce “Sāriputtattherassā”ti āhaṁsu. Ekacce “thero sassapākasamaye[3] āgantvā gamanasīlo, Devadatto amhākaṁ maṅgalāmaṅgalesu sahāyo udakamaṇiko viya niccaṁ patiṭṭhito, tassa taṁ demāti āhaṁsu. Sambahulikāya kathāyapi “Devadattassa dātabban”ti vattāro bāhutarā ahesuṁ, atha naṁ Devadattassa adaṁsu. So taṁ chinditvā sibbitvā[4] rajitvā nivāsetvā pārupitvā vicarati. Taṁ disvā manussā “nayidaṁ Devadattassa anucchavikaṁ, Sāriputtattherassa anucchavikaṁ. Devadatto attano ananucchavikaṁ nivāsetvā pārupitvā vicaratī”ti vadiṁsu. Atheko disāvāsiko bhikkhu Rājagahā Sāvatthiṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā katapaṭisanthāro Satthārā dvinnaṁ aggasāvakānaṁ phāsuvihāraṁ pucchito ādito paṭṭhāya sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā “na kho bhikkhu idāneveso attano ananucchavikaṁ vatthaṁ dhāreti, pubbepi dhāresiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari—

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasivāsī eko hatthimārako hatthiṁ māretvā māretvā dante ca nakhe ca[5] antāni ca ghanamaṁsañca āharitvā vikkiṇanto jīvikaṁ kappeti. Athekasmiṁ araññe anekasahassā hatthino gocaraṁ gahetvā gacchantā Paccekabuddhe disvā tato paṭṭhāya gacchamānā gamanāgamanakāle jaṇṇukehi nipatitvā vanditvā pakkamanti. Ekadivasañhi hatthimārako taṁ kiriyaṁ disvā “ahaṁ ime kicchena māremi, ime ca gamanāgamanakāle Paccekabuddhe vandanti, kiṁ nu kho disvā vandantī”ti cintento “kāsāvan”ti sallakkhetvā “mayāpi idāni kāsāvaṁ laddhuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā ekassa Paccekabuddhassa Jātassaraṁ oruyha nhāyantassa tīre ṭhapitesu kāsāvesu cīvaraṁ

1. Gandhārakāsāvavatthaṁ (Syā)
2. Idaṁ anagghakāsāvaṁ (Syā)
3. Sassaparipākasamaye (Syā)
4. Saṁvidahitvā (Sī, Ka)
5. Tace ca (Syā)

အထဿ ဧကော ကုဋုမ္ဗိကော သတသဟဿဂ္ဃနိကံ ဂန္ဓကာသာဝဝတ္ထံ[1] ဒတွာ “သစေ တေ ဒါနဝတ္တံ နပ္ပဟောတိ၊ ဣဒံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ယံ ဦနံ၊ တံ ပူရေယျာသိ။ သစေ ပဟောတိ၊ ယဿိစ္ဆသိ၊ တဿ ဘိက္ခုနော ဒဒေယျာသီ”တိ အာဟ။ တဒါ တဿ သဗ္ဗံ ဒါနဝတ္တံ ပဟောသိ၊ ကိဉ္စိ ဦနံ နာမ နာဟောသိ။ သော မနုဿေ ပုစ္ဆိ “ဣဒံ အယျာ ကာသာဝံ[2] ဧကေန ကုဋုမ္ဗိကေန ဧဝံ နာမ ဝတွာ ဒိန္နံ အတိရေကံ ဇာတံ၊ ကဿ နံ ဒေမာ”တိ။ ဧကစ္စေ “သာရိပုတ္တတ္ထေရဿာ”တိ အာဟံသု။ ဧကစ္စေ “ထေရော သဿပါကသမယေ[3] အာဂန္တွာ ဂမနသီလော၊ ဒေဝဒတ္တော အမှာကံ မင်္ဂလာမင်္ဂလေသု သဟာယော ဥဒကမဏိကော ဝိယ နိစ္စံ ပတိဋ္ဌိတော၊ တဿ တံ ဒေမာ တိ အာဟံသု။ သမ္ဗဟုလိကာယ ကထာယပိ “ဒေဝဒတ္တဿ ဒါတဗ္ဗ”န္တိ ဝတ္တာရော ဗဟုတရာ အဟေသုံ၊ အထ နံ ဒေဝဒတ္တဿ အဒံသု။ သော တံ ဆိန္ဒိတွာ သိဗ္ဗိတွာ[4] ရဇိတွာ နိဝါသေတွာ ပါရုပိတွာ ဝိစရတိ။ တံ ဒိသွာ မနုဿာ “နယိဒံ ဒေဝဒတ္တဿ အနုစ္ဆဝိကံ၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ အနုစ္ဆဝိကံ။ ဒေဝဒတ္တော အတ္တနော အနနုစ္ဆဝိကံ နိဝါသေတွာ ပါရုပိတွာ ဝိစရတီ”တိ ဝဒိံသု။ အထေကော ဒိသာဝါသိကော ဘိက္ခု ရာဇဂဟာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ကတပဋိသန္ထာရော သတ္ထာရာ ဒွိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ ဖာသုဝိဟာရံ ပုစ္ဆိတော အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “န ခေါ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝေသော အတ္တနော အနနုစ္ဆဝိကံ ဝတ္ထံ ဓာရေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဓာရေသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗာရာဏသိဝါသီ ဧကော ဟတ္ထိမာရကော ဟတ္ထိံ မာရေတွာ မာရေတွာ ဒန္တေ စ နခေ စ[5] အန္တာနိ စ ဃနမံသဉ္စ အာဟရိတွာ ဝိက္ကိဏန္တော ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ အထေကသ္မိံ အရညေ အနေကသဟဿာ ဟတ္ထိနော ဂေါစရံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဒိသွာ တတော ပဋ္ဌာယ ဂစ္ဆမာနာ ဂမနာဂမနကာလေ ဇဏ္ဏုကေဟိ နိပတိတွာ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကမန္တိ။ ဧကဒိဝသဉှိ ဟတ္ထိမာရကော တံ ကိရိယံ ဒိသွာ “အဟံ ဣမေ ကိစ္ဆေန မာရေမိ၊ ဣမေ စ ဂမနာဂမနကာလေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဝန္ဒန္တိ၊ ကိံ နု ခေါ ဒိသွာ ဝန္ဒန္တီ”တိ စိန္တေန္တော “ကာသာဝ”န္တိ သလ္လက္ခေတွာ “မယာပိ ဣဒါနိ ကာသာဝံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ဧကဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဇာတဿရံ ဩရုယှ နှာယန္တဿ တီရေ ဌပိတေသု ကာသာဝေသု စီဝရံ

၁-ဂန္ဓာရကာသာဝဝတ္ထံ (သျာ)
၂-ဣဒံ အနဂ္ဃကာသာဝံ (သျာ)
၃-သဿပရိပါကသမယေ (သျာ)
၄-သံဝိဒဟိတွာ (သီ၊ က)
၅-တစေ စ (သျာ)

thenetvā tesaṁ hatthīnaṁ gamanāgamanamagge sattiṁ gahetvā sasīsaṁ pārupitvā nisīdati. Hatthino taṁ disvā "Paccekabuddho"ti saññāya vanditvā pakkamanti. So tesaṁ sabbapacchato gacchantaṁ sattiyā paharitvā māretvā dantādīni gahetvā sesaṁ bhūmiyaṁ nikhaṇitvā gacchati. Aparabhāge bodhisatto hatthiyoniyaṁ paṭisandhiṁ gahetvā[1] hatthijeṭṭhako yūthapati ahosi. Tadāpi so tatheva karoti. Mahāpuriso attano parisāya parihāniṁ ñatvā "kuhiṁ ime hatthī gatā, mandā jātā"ti pucchitvā "na jānāma sāmī"ti vutte "kuhiñci gacchantā maṁ anāpucchitvā na gamissanti, paripanthena bhavitabban"ti vatvā[2] "ekasmiṁ ṭhāne kāsāvaṁ pārupitvā nisinnassa santikā paripanthena bhavitabban"ti parisaṅkitvā "taṁ pariggaṇhituṁ vaṭṭatī"ti sabbe hatthī purato pesetvā sayaṁ pacchato vilambamāno āgacchati. So sesahatthīsu vanditvā gatesu mahāpurisaṁ āgacchantaṁ disvā cīvaraṁ saṁharitvā sattiṁ vissajji. Mahāpuriso satiṁ upaṭṭhapetvā[3] āgacchanto pacchato paṭikkamitvā sattiṁ vivajjesi. Atha naṁ "iminā ime hatthī nāsitā"ti gaṇhituṁ pakkhandi. Itaro ekaṁ rukkhaṁ purato katvā nilīyi. Atha "naṁ rukkhena saddhiṁ soṇḍāya parikkhipitvā gahetvā bhūmiyaṁ pothessāmī"ti tena nīharitvā dassitaṁ kāsāvaṁ disvā "sacāhaṁ imasmiṁ dubbhissāmi, anekasahassesu me Buddhapaccekabuddhakhīṇāsavesu lajjā nāma bhinnā bhavissatī"ti adhivāsetvā "tayā me ettakā ñātakā nāsitā"ti pucchi. Āma sāmīti. Kasmā evaṁ bhāriyakammamakāsi, attano ananucchavikaṁ vītarāgānaṁ anucchavikaṁ vatthaṁ paridahitvā evarūpaṁ kammaṁ[4] karontena bhāriyaṁ tayā katanti. Evañca pana vatvā uttaripi naṁ niggaṇhanto "anikkasāvo kāsāvaṁ -pa- sa ve kāsāvamarahatī"ti gāthaṁ vatvā "ayuttaṁ te katan"ti vatvā taṁ vissajjesi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "tadā hatthimārako Devadatto ahosi, tassa niggāhako hatthināgo ahamevā"ti jātakaṁ samodhānetvā "na bhikkhave idāneva, pubbepi Devadatto attano ananucchavikaṁ vatthaṁ dhāresiyevā"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

---

1. Gahetvā jātakāle (Ka)
2. Cintetvā (Sī, Syā)
3. Upaṭṭhapento (Sī, Ka)
4. Pāpakammaṁ (Syā)

ထေနေတွာ တေသံ ဟတ္ထီနံ ဂမနာဂမနမဂ္ဂေ သတ္တိံ ဂဟေတွာ သသီသံ ပါရုပိတွာ နိသီဒတိ။ ဟတ္ထိနော တံ ဒိသွာ “ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ”တိ သညာယ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကမန္တိ။ သော တေသံ သဗ္ဗပစ္ဆတော ဂစ္ဆန္တံ သတ္တိယာ ပဟရိတွာ မာရေတွာ ဒန္တာဒီနိ ဂဟေတွာ သေသံ ဘူမိယံ နိခဏိတွာ ဂစ္ဆတိ။ အပရဘာဂေ ဗောဓိသတ္တော ဟတ္ထိယောနိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ[၁] ဟတ္ထိဇေဋ္ဌကော ယူထပတိ အဟောသိ။ တဒါပိ သော တထေဝ ကရောတိ။ မဟာပုရိသော အတ္တနော ပရိသာယ ပရိဟာနိံ ဉတွာ “ကုဟိံ ဣမေ ဟတ္ထီ ဂတာ၊ မန္ဒာ ဇာတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “န ဇာနာမ သာမီ”တိ ဝုတ္တေ “ကုဟိဉ္စိ ဂစ္ဆန္တာ မံ အနာပုစ္ဆိတွာ န ဂမိဿန္တိ၊ ပရိပန္ထေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ[၂] “ဧကသ္မိံ ဌာနေ ကာသာဝံ ပါရုပိတွာ နိသိန္နဿ သန္တိကာ ပရိပန္ထေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ပရိသင်္ကိတွာ “တံ ပရိဂ္ဂဏှိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သဗ္ဗေ ဟတ္ထီ ပုရတော ပေသေတွာ သယံ ပစ္ဆတော ဝိလမ္ဗမာနော အာဂစ္ဆတိ။ သော သေသဟတ္ထီသု ဝန္ဒိတွာ ဂတေသု မဟာပုရိသံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ စီဝရံ သံဟရိတွာ သတ္တိံ ဝိဿဇ္ဇိ။ မဟာပုရိသော သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ[၃] အာဂစ္ဆန္တော ပစ္ဆတော ပဋိက္ကမိတွာ သတ္တိံ ဝိဝဇ္ဇေသိ။ အထ နံ “ဣမိနာ ဣမေ ဟတ္ထီ နာသိတာ”တိ ဂဏှိတုံ ပက္ခန္ဒိ။ ဣတရော ဧကံ ရုက္ခံ ပုရတော ကတွာ နိလီယိ။ အထ “နံ ရုက္ခေန သဒ္ဓိံ သောဏ္ဍာယ ပရိက္ခိပိတွာ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ပေါထေဿာမီ”တိ တေန နီဟရိတွာ ဒဿိတံ ကာသာဝံ ဒိသွာ “သစာဟံ ဣမသ္မိံ ဒုဗ္ဘိဿာမိ၊ အနေကသဟဿေသု မေ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓခီဏာသဝေသု လဇ္ဇာ နာမ ဘိန္နာ ဘဝိဿတီ”တိ အဓိဝါသေတွာ “တယာ မေ ဧတ္တကာ ဉာတကာ နာသိတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ သာမီတိ။ ကသ္မာ ဧဝံ ဘာရိယကမ္မမကာသိ၊ အတ္တနော အနနုစ္ဆဝိကံ ဝီတရာဂါနံ အနုစ္ဆဝိကံ ဝတ္ထံ ပရိဒဟိတွာ ဧဝရူပံ ကမ္မံ[၄] ကရောန္တေန ဘာရိယံ တယာ ကတန္တိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဥတ္တရိပိ နံ နိဂ္ဂဏှန္တော “အနိက္ကသာဝေါ ကာသာဝံ။ပ။ သ ဝေ ကာသာဝမရဟတီ”တိ ဂါထံ ဝတွာ “အယုတ္တံ တေ ကတ”န္တိ ဝတွာ တံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “တဒါ ဟတ္ထိမာရကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ တဿ နိဂ္ဂါဟကော ဟတ္ထိနာဂေါ အဟမေဝါ”တိ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒေဝဒတ္တော အတ္တနော အနနုစ္ဆဝိကံ ဝတ္ထံ ဓာရေသိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁-ဂဟေတွာ ဇာတကာလေ (က)
၂-စိန္တေတွာ (သီ၊ သျာ)
၃-ဥပဋ္ဌပေန္တော (သီ၊ က)
၄-ပါပကမ္မံ (သျာ)

9. “Anikkasāvo kāsāvaṁ, yo vatthaṁ paridahissati.
Apeto damasaccena, na so kāsāvamarahati.

10. Yo ca vantakasāva’ssa, sīlesu susamāhito.
Upeto damasaccena, sa ve kāsāvamarahatī”ti.

Chandantajātakenāpi[1] ca ayamattho dīpetabbo.

Tattha **anikkasāvo**ti rāgādīhi kasāvehi sakasāvo. **Paridahissatī**ti nivāsanapārupana-attharaṇavasena paribhuñjissati. Paridhassatītipi pāṭho. **Apeto damasaccenā**ti indriyadamena ceva paramatthasaccapakkhikena vacīsaccena ca apeto, viyutto pariccattoti[2] attho. **Na so**ti so evarūpo puggalo kāsāvaṁ paridahituṁ nārahati. **Vantakasāva’ssā**ti catūhi maggehi vantakasāvo chaḍḍitakasāvo pahīnakasāvo assa. **Sīlesū**ti catupārisuddhisīlesu. **Susamāhito**ti suṭṭhu samāhito suṭṭhito[3]. **Upeto**ti indriyadamena ceva vuttappakārena ca saccena upagato. **Sa ve**ti so evarūpo puggalo taṁ gandhakāsāvavatthaṁ arahatīti.

Gāthāpariyosāne so disāvāsiko bhikkhu sotāpanno ahosi, aññepi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Devadattavatthu sattamaṁ.

8. Sāriputtattheravatthu

Asāre sāramatinoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto aggasāvakehi niveditaṁ Sañcayassa[4] anāgamanaṁ ārabbha kathesi.

Tatrāyaṁ anupubbikathā—amhākañhi Satthā ito kappasatasahassādhikānaṁ catunnaṁ asaṅkhyeyyānaṁ matthake Amaravatiyā nāma nagare Sumedho nāma brāhmaṇakumāro hutvā sabbasippesu nipphattiṁ patvā

1. Khu 5. 371 piṭṭhe.
2. Apeto, viyuttoti (Syā)
3. Suṭṭhu ṭhito (Syā)
4. Sañjayassa (Sī, Syā)

၉။ “အနိက္ကသာဝေါ ကာသာဝံ၊ ယော ဝတ္ထံ ပရိဒဟိဿတိ။
အပေတော ဒမသစ္စေန၊ န သော ကာသာဝမရဟတိ။

၁၀။ ယော စ ဝန္တကသာဝ’ဿ၊ သီလေသု သုသမာဟိတော။
ဥပေတော ဒမသစ္စေန၊ သ ဝေ ကာသာဝမရဟတီ”တိ။

ဆဒ္ဒန္တဇာတကေနာပိ[၁] စ အယမတ္ထော ဒီပေတဗ္ဗော။

တတ္ထ **အနိက္ကသာဝေါ**တိ ရာဂါဒီဟိ ကသာဝေဟိ သကသာဝေါ။ **ပရိဒဟိဿတီ**တိ နိဝါသနပါရုပနအတ္ထရဏဝသေန ပရိဘုဉ္ဇိဿတိ။ ပရိဓဿတီတိပိ ပါဌော။ **အပေတော ဒမသစ္စေနာ**တိ ဣန္ဒြိယဒမေန စေဝ ပရမတ္ထသစ္စပက္ခိကေန ဝစီသစ္စေန စ အပေတော၊ ဝိယုတ္တော ပရိစ္စတ္တောတိ[၂] အတ္ထော။ **န သော**တိ သော ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော ကာသာဝံ ပရိဒဟိတုံ နာရဟတိ။ **ဝန္တကသာဝ’ဿာ**တိ စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ဝန္တကသာဝေါ ဆဍ္ဍိတကသာဝေါ ပဟီနကသာဝေါ အဿ။ **သီလေသူ**တိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေသု။ **သုသမာဟိတော**တိ သုဋ္ဌု သမာဟိတော သုဋ္ဌိတော[၃]။ **ဥပေတော**တိ ဣန္ဒြိယဒမေန စေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရေန စ သစ္စေန ဥပဂတော။ **သ ဝေ**တိ သော ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော တံ ဂန္ဓကာသာဝဝတ္ထံ အရဟတီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ သော ဒိသာဝါသိကော ဘိက္ခု သောတာပန္နော အဟောသိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု

အသာရေ သာရမတိနောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အဂ္ဂသာဝကေဟိ နိဝေဒိတံ သဉ္စယဿ[၄] အနာဂမနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—အမှာကဉှိ သတ္ထာ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနံ စတုန္နံ အသင်္ချေယျာနံ မတ္ထကေ အမရဝတီယာ နာမ နဂရေ သုမေဓော နာမ ဗြာဟ္မဏကုမာရော ဟုတွာ သဗ္ဗသိပ္ပေသု နိပ္ဖတ္တိံ ပတွာ

၁-ခု ၅-၃၇၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-အပေတော၊ ဝိယုတ္တောတိ (သျာ)
၃-သုဋ္ဌု ဌိတော (သျာ)
၄-သဉ္ဇယဿ (သီ၊ သျာ)

mātāpitūnaṁ accayena anekakoṭisaṅkhyaṁ dhanaṁ pariccajitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavante vasanto jhānābhiññā nibbattetvā ākāsena gacchanto Dīpaṅkaradasabalassa Sudassanavihārato Rammavatīnagaraṁ pavisanatthāya maggaṁ sodhayamānaṁ janaṁ disvā sayampi ekaṁ padesaṁ gahetvā maggaṁ sodheti. Tasmiṁ asodhiteyeva āgatassa Satthuno attānaṁ setuṁ katvā kalale ajinacammaṁ attharitvā “Satthā sasāvakasaṁgho kalalaṁ anakkamitvā maṁ akkamanto gacchatū”ti nipanno. Satthārā taṁ disvāva “Buddhaṅkuro esa, anāgate kappasatasahassādhikānaṁ catunnaṁ asaṅkhyeyyānaṁ pariyosāne Gotamo nāma Buddho bhavissatī”ti byākato. Tassa Satthuno aparabhāge “Koṇḍañño Maṅgalo Sumano Revato Sobhito Anomadassī Padumo Nārado Padumuttaro Sumedho Sujāto Piyadassī Atthadassī Dhammadassī Siddhattho Tisso Phusso Vipassī Sikhī Vessabhū Kakusandho Koṇāgamano Kassapo”ti lokaṁ obhāsetvā uppannānaṁ imesampi tevīsatiyā Buddhānaṁ santike laddhabyākaraṇo “dasa pāramiyo dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyo”ti samattiṁsa pāramiyo pūretvā Vessantarattabhāve ṭhito pathavikampanāni mahādānāni datvā puttadāraṁ pariccajitvā āyupariyosāne Tusitapure nibbattitvā tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā dasasahassacakkavāḷadevatāhi sannipatitvā—

“Kālo deva mahāvīra, uppajja mātukucchiyaṁ.
Sadevakaṁ tārayanto, bujjhassu amataṁ padan’ti[1]—

Vutte—

Kālaṁ desañca dīpañca. Kulaṁ mātarameva ca.
Ime pañca viloketvā, uppajjati mahāyasoti—

Pañca mahāvilokanāni viloketvā tato cuto Sakyarājakule paṭisandhiṁ gahetvā (dasamāsaccayena mātukucchito vijāyi. Soḷasavassakāle)[2] tattha mahāsampattiyā parihariyamāno[3] anukkamena bhadrayobbanaṁ patvā tiṇṇaṁ utūnaṁ anucchavikesu tīsu pāsādesu

---

1. Khu 4. 305 Buddhavaṁse.
2. ( ) Sī-Syā-potthakesu natthi, Abhi-Ṭṭha 1. 76 piṭṭhe ca.
3. Paricāriyamāno (Sī, Syā)

မာတာပိတူနံ အစ္စယေန အနေကကောဋိသင်္ချံ ဓနံ ပရိစ္စဇိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တေ ဝသန္တော ဈာနာဘိညာ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော ဒီပင်္ကရဒသဗလဿ သုဒဿနဝိဟာရတော ရမ္မဝတီနဂရံ ပဝိသန-တ္ထာယ မဂ္ဂံ သောဓယမာနံ ဇနံ ဒိသွာ သယမ္ပိ ဧကံ ပဒေသံ ဂဟေတွာ မဂ္ဂံ သောဓေတိ။ တသ္မိံ အသောဓိတေယေဝ အာဂတဿ သတ္ထုနော အတ္တာနံ သေတုံ ကတွာ ကလလေ အဇိနစမ္မံ အတ္ထရိတွာ “သတ္ထာ သသာဝကသံဃော ကလလံ အနက္ကမိတွာ မံ အက္ကမန္တော ဂစ္ဆတူ”တိ နိပန္နော။ သတ္ထာရာ တံ ဒိသွာဝ “ဗုဒ္ဓင်္ကုရော ဧသ၊ အနာဂတေ ကပ္ပသတသဟဿာဓိကာနံ စတုန္နံ အသင်္ချေယျာနံ ပရိယောသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ ဗျာကတော။ တဿ သတ္ထုနော အပရဘာဂေ “ကောဏ္ဍညော မင်္ဂလော သုမနော ရေဝတော သောဘိတော အနောမဒဿီ ပဒုမော နာရဒော ပဒုမုတ္တရော သုမေဓော သုဇာတော ပိယဒဿီ အတ္ထဒဿီ ဓမ္မဒဿီ သိဒ္ဓတ္ထော တိဿော ဖုဿော ဝိပဿီ သိခီ ဝေဿဘူ ကကုသန္ဓော ကောဏာဂမနော ကဿပေါ”တိ လောကံ ဩဘာသေတွာ ဥပ္ပန္နာနံ ဣမေသမ္ပိ တေဝီသတိယာ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ လဒ္ဓဗျာကရဏော “ဒသ ပါရမိယော ဒသ ဥပပါရမိယော ဒသ ပရမတ္ထပါရမိယော”တိ သမတ္တိံသ ပါရမိယော ပူရေတွာ ဝေဿန္တရတ္တ-ဘာဝေ ဌိတော ပထဝိကမ္ပနာနိ မဟာဒါနာနိ ဒတွာ ပုတ္တဒါရံ ပရိစ္စဇိတွာ အာယုပရိယောသာနေ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာဟိ သန္နိပတိတွာ—

“ကာလော ဒေဝ မဟာဝီရ၊ ဥပ္ပဇ္ဇ မာတုကုစ္ဆိယံ။
သဒေဝကံ တာရယန္တော၊ ဗုဇ္ဈဿု အမတံ ပဒ”န္တိ[၁]—

ဝုတ္တေ—

ကာလံ ဒေသဉ္စ ဒီပဉ္စ၊ ကုလံ မာတရမေဝ စ။
ဣမေ ပဉ္စ ဝိလောကေတွာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ မဟာယသောတိ—

ပဉ္စ မဟာဝိလောကနာနိ ဝိလောကေတွာ တတော စုတော သကျရာဇ-ကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ (ဒသမာသစ္စယေန မာတုကုစ္ဆိတော ဝိဇာယိ။ သောဠသဝဿကာလေ)[၂] တတ္ထ မဟာသမ္ပတ္တိယာ ပရိဟရိယမာနော[၃] အနုက္က-မေန ဘဒ္ဒယောဗ္ဗနံ ပတွာ တိဏ္ဏံ ဥတူနံ အနုစ္ဆဝိကေသု တီသု ပါသာဒေသု

၁-ခု ၄-၃၀၅-ဗုဒ္ဓဝံသေ။ ၂-( )သီ၊ သျာ-ပေါတ္ထကေသု နတ္ထိ၊ အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၇၆-ပိဋ္ဌေ စ။
၃-ပရိစာရိယမာနော (သီ၊ သျာ)

devalokasiriṁ viya rajjasiriṁ anubhavanto uyyānakīḷāya gamanasamaye anukkamena jiṇṇabyādhimatasaṅkhāte tayo devadūte disvā sañjātasaṁvego nivattitvā catutthavāre pabbajitaṁ[1] disvā "sādhu pabbajjā"ti pabbajjāya ruciṁ uppādetvā uyyānaṁ gantvā tattha divasaṁ khepetvā Maṅgalapokkharaṇītīre nisinno kappakavesaṁ gahetvā āgatena Vissakammena[2] devaputtena alaṅkatapaṭiyatto Rāhulakumārassa jātasāsanaṁ sutvā puttasinehassa balavabhāvaṁ ñatvā "yāva idaṁ bandhanaṁ na vaḍḍhati, tāvadeva naṁ chindissāmī"ti cintetvā sāyaṁ nagaraṁ pavisanto—

"Nibbutā nūna sā mātā, nibbuto nūna so pitā.
Nibbutā nūna sā nārī, yassāyaṁ īdiso patī"ti—

Kisāgotamiyā nāma pitucchādhītāya bhāsitaṁ imaṁ gāthaṁ sutvā "ahaṁ imāya nibbutapadaṁ sāvito"ti muttāhāraṁ omuñcitvā tassā pesetvā attano bhavanaṁ[3] pavisitvā sirisayane nisinno[4] niddopagatānaṁ nāṭakitthīnaṁ vippakāraṁ disvā nibbinnahadayo Channaṁ uṭṭhāpetvā Kaṇḍakaṁ[5] āharāpetvā taṁ āruyha Channasahāyo dasasahassacakkavāḷadevatāhi parivuto mahābhinikkhamanaṁ nikkhamitvā Anomānadītīre pabbajitvā anukkamena Rājagahaṁ gantvā tattha piṇḍāya caritvā Paṇḍavapabbatapabbhāre nisinno Magadharaññā rajjena nimantiyamāno taṁ paṭikkhipitvā sabbaññutaṁ patvā attano vijitaṁ āgamanatthāya tena gahitapaṭiñño Āḷārañca Udakañca upasaṅkamitvā tesaṁ santike adhigatavisesaṁ analaṅkaritvā[6] chabbassāni mahāpadhānaṁ padahitvā visākhapuṇṇamadivase[7] pātova Sujātāya dinnapāyasaṁ paribhuñjitvā Nerañjarāya nadiyā suvaṇṇapātiṁ pavāhetvā Nerañjarāya nadiyā tīre Mahāvanasaṇḍe nānāsamāpattīhi divasabhāgaṁ vītināmetvā sāyanhasamaye Sottiyena[8] dinnaṁ tiṇaṁ gahetvā Kāḷena nāgarājena abhitthutaguṇo Bodhimaṇḍaṁ āruyha tiṇāni santharitvā "na tāvimaṁ pallaṅkaṁ bhindissāmi, yāva me

1. Pabbajitarūpaṁ (Sī) 2. Vissukammena (Syā), Visukammena (Ka)
3. Gabbhaṁ (Ka) 4. Nipanno (Sī) 5. Kanthakaṁ (Sī, Syā)
6. Adisvā analaṅkaritvā (Sī) 7. Visākhapuṇṇamīdivase (Syā) 8. Sotthiyena (Sī, Syā)

ဒေဝလောကသိရိံ ဝိယ ရဇ္ဇသိရိံ အနုဘဝန္တော ဥယျာနကီဠာယ ဂမနသမယေ အနုက္ကမေန ဇိဏ္ဏဗျာဓိမတသင်္ခါတေ တယော ဒေဝဒူတေ ဒိသွာ သဉ္ဇာတသံဝေဂေါ နိဝတ္တိတွာ စတုတ္ထဝါရေ ပဗ္ဗဇိတံ[၁] ဒိသွာ "သာဓု ပဗ္ဗဇ္ဇာ"တိ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ရုစိံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ တတ္ထ ဒိဝသံ ခေပေတွာ မင်္ဂလပေါက္ခရဏီတီရေ နိသိန္နော ကပ္ပကဝေသံ ဂဟေတွာ အာဂတေန ဝိဿကမ္မေန[၂] ဒေဝပုတ္တေန အလင်္ကတပဋိယတ္တော ရာဟုလကုမာရဿ ဇာတသာသနံ သုတွာ ပုတ္တသိနေဟဿ ဗလဝဘာဝံ ဉတွာ "ယာဝ ဣဒံ ဗန္ဓနံ န ဝဍ္ဎတိ၊ တာဝဒေဝ နံ ဆိန္ဒိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ သာယံ နဂရံ ပဝိသန္တော—

"နိဗ္ဗုတာ နူန သာ မာတာ၊ နိဗ္ဗုတော နူန သော ပိတာ။
နိဗ္ဗုတာ နူန သာ နာရီ၊ ယဿာယံ ဤဒိသော ပတီ"တိ—

ကိသာဂေါတမိယာ နာမ ပိတုစ္ဆာဓီတာယ ဘာသိတံ ဣမံ ဂါထံ သုတွာ "အဟံ ဣမာယ နိဗ္ဗုတပဒံ သာဝိတော"တိ မုတ္တာဟာရံ ဩမုဉ္စိတွာ တဿာ ပေသေတွာ အတ္တနော ဘဝနံ[၃] ပဝိသိတွာ သိရိသယနေ နိသိန္နော[၄] နိဒ္ဒူပဂတာနံ နာဋကိတ္ထီနံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ နိဗ္ဗိန္နဟဒယော ဆန္နံ ဥဋ္ဌာပေတွာ ကဏ္ဍကံ[၅] အာဟရာပေတွာ တံ အာရုယှ ဆန္နသဟာယော ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာဟိ ပရိဝုတော မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ အနောမာနဒီတီရေ ပဗ္ဗဇိတွာ အနုက္ကမေန ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ တတ္ထ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပဏ္ဍဝပဗ္ဗတပဗ္ဘာရေ နိသိန္နော မဂဓရညော ရဇ္ဇေန နိမန္တိယမာနော တံ ပဋိက္ခိပိတွာ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ အတ္တနော ဝိဇိတံ အာဂမနတ္ထာယ တေန ဂဟိတပဋိညော အာဠာရဉ္စ ဥဒကဉ္စ ဥပသင်္ကမိတွာ တေသံ သန္တိကေ အဓိဂတဝိသေသံ အနလင်္ကရိတွာ[၆] ဆဗ္ဗဿာနိ မဟာပဓာနံ ပဒဟိတွာ ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ[၇] ပါတောဝ သုဇာတာယ ဒိန္နပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ နေရဉ္ဇရာယ နဒိယာ သုဝဏ္ဏပါတိံ ပဝါဟေတွာ နေရဉ္ဇရာယ နဒိယာ တီရေ မဟာဝနသဏ္ဍေ နာနာသမာပတ္တီဟိ ဒိဝသဘာဂံ ဝီတိနာမေတွာ သာယနှသမယေ သောတ္တိယေန[၈] ဒိန္နံ တိဏံ ဂဟေတွာ ကာဠေန နာဂရာဇေန အဘိတ္ထုတဂုဏော ဗောဓိမဏ္ဍံ အာရုယှ တိဏာနိ သန္ထရိတွာ "န တာဝိမံ ပလ္လင်္ကံ ဘိန္ဒိဿာမိ၊ ယာဝ မေ

၁-ပဗ္ဗဇိတရူပံ (သီ) ၂-ဝိဿုကမ္မေန (သျာ)၊ ဝိသုကမ္မေန (က) ၃-ဂဗ္ဘံ (က)
၄-နိပန္နော (သီ) ၅-ကန္ထကံ (သီ၊ သျာ) ၆-အဒိသွာ အနလင်္ကရိတွာ (သီ)
၇-ဝိသာခပုဏ္ဏမီဒိဝသေ (သျာ) ၈-သောတ္ထိယေန (သီ၊ သျာ၊ က)

anupādāya āsavehi cittaṁ na vimuccissatī”ti[1] paṭiññaṁ katvā puratthābhimukho nisīditvā sūriye anatthaṅgamiteyeva mārabalaṁ vidhamitvā paṭhamayāme pubbenivāsañāṇaṁ, majjhimayāme cutūpapātañāṇaṁ patvā pacchimayāmāvasāne paccayākāre ñāṇaṁ otāretvā aruṇuggamane dasabalacatuvesārajjādisabbaguṇapaṭimaṇḍitaṁ sabbaññutaññāṇaṁ paṭivijjhitvā sattasattāhaṁ Bodhimaṇḍe vītināmetvā aṭṭhame satthāhe Ajapālanigrodhamūle nisinno dhammagambhīratāpaccavekkhaṇena appossukkataṁ āpajjamāno dasasahassacakkavāḷamahābrahmaparivārena Sahampatibrahmunā āyācitadhammadesano Buddhacakkhunā lokaṁ voloketvā brahmuno ajjhesanaṁ adhivāsetvā “kassa nu kho ahaṁ paṭhamaṁ dhammaṁ deseyyan”ti olokento Āḷārudakānaṁ kālakatabhāvaṁ ñatvā pañcavaggiyānaṁ bhikkhūnaṁ bahūpakārataṁ anussaritvā uṭṭhāyāsanā Kāsipuraṁ gacchanto antarāmagge Upakena saddhiṁ mantetvā āsāḷipuṇṇamadivase Isipatane Migadāye pañcavaggiyānaṁ vasanaṭṭhānaṁ patvā te ananucchavikena samudācārena samudācarante saññāpetvā Aññātakoṇḍaññappamukhe aṭṭhārasa brahmakoṭiyo amatapānaṁ pāyento dhammacakkaṁ pavattetvā pavattitavaradhammacakko pañcamiyaṁ pakkhassa sabbepi te bhikkhū arahatte patiṭṭhāpetvā taṁ divasameva Yasakulaputtassa upanissayasampattiṁ ditvā taṁ rattibhāge nibbinditvā[2] gehaṁ pahāya nikkhantaṁ disvā “ehi Yasā”ti pakkositvā tasmiṁ yeva rattibhāge sotāpattiphalaṁ pāpetvā punadivase arahattaṁ pāpetvā aparepi[3] tassa sahāyake catupaṇṇāsa jane ehibhikkhupabbajjāya pabbājekvā arahattaṁ pāpesi.

Evaṁ loke ekasaṭṭhiyā arahantesu jātesu vuṭṭhavasso pavāretvā “caratha bhikkhave cārikan”ti saṭṭhi bhikkhū disāsu pesetvā sayaṁ Uruvelaṁ gacchanto antarāmagge Kappāsikavanasaṇḍe tiṁsa jane Bhaddavaggiyakumāre vinesi. Tesu sabbapacchimako sotāpanno, sabbuttamo anāgāmī ahosi. Te sabbepi ehibhikkhubhāveneva pabbājetvā disāsu pesetvā sayaṁ Uruvelaṁ gantvā aḍḍhuḍḍhāni pāṭihāriyasahassāni dassetvā Uruvelakassapādayo sahassajaṭilaparivāre tebhātikajaṭile vinetvā ehibhikkhubhāveneva pabbājetvā

1. Na vimuccatīti (Sī, Ka) Ma 1. 281 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
2. Nibbijjitvā (Sī) 3. Aparabhāgepi (Ka)

အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ န ဝိမုစ္စိဿတီ”တိ[၁] ပဋိညံ ကတွာ ပုရတ္ထာဘိမုခေါ နိသီဒိတွာ သူရိယေ အနတ္ထင်္ဂမိတေယေဝ မာရဗလံ ဝိဓမိတွာ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏံ, မဇ္ဈိမယာမေ စုတူပပါတဉာဏံ ပတွာ ပစ္ဆိမယာမာဝသာနေ ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ အရုဏုဂ္ဂမနေ ဒသဗလစတုဝေသာရဇ္ဇာဒိသဗ္ဗဂုဏပဋိမဏ္ဍိတံ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ သတ္တသတ္တာဟံ ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝီတိနာမေတွာ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေ အဇပါလနိဂြောဓမူလေ နိသိန္နော ဓမ္မဂမ္ဘီရတာပစ္စဝေက္ခဏေန အပ္ပောဿုက္ကတံ အာပဇ္ဇမာနော ဒသသဟဿစက္ကဝါဠမဟာဗြဟ္မပရိဝါရေန သဟမ္ပတိဗြဟ္မုနာ အာယာစိတဓမ္မဒေသနော ဗုဒ္ဓစက္ခုနာ လောကံ ဝေါလောကေတွာ ဗြဟ္မုနော အဇ္ဈေသနံ အဓိဝါသေတွာ “ကဿ နု ခေါ အဟံ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေယျ”န္တိ ဩလောကေန္တော အာဠာရုဒကာနံ ကာလကတဘာဝံ ဉတွာ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဘိက္ခူနံ ဗဟူပကာရတံ အနုဿရိတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ကာသိပုရံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ဥပကေန သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ အာသာဠ္ဟိပုဏ္ဏမဒိဝသေ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဝသနဋ္ဌာနံ ပတွာ တေ အနနုစ္ဆဝိကေန သမုဒါစာရေန သမုဒါစရန္တေ သညာပေတွာ အညာတကောဏ္ဍညပ္ပမုခေ အဋ္ဌာရသ ဗြဟ္မကောဋိယော အမတပါနံ ပါယေန္တော ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေတွာ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော ပဉ္စမိယံ ပက္ခဿ သဗ္ဗေပိ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ တံ ဒိဝသမေဝ ယသကုလပုတ္တဿ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ တံ ရတ္တိဘာဂေ နိဗ္ဗိန္ဒိတွာ[၂] ဂေဟံ ပဟာယ နိက္ခန္တံ ဒိသွာ “ဧဟိ ယသာ”တိ ပက္ကောသိတွာ တသ္မိံယေဝ ရတ္တိဘာဂေ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပေတွာ ပုနဒိဝသေ အရဟတ္တံ ပါပေတွာ အပရေပိ[၃] တဿ သဟာယကေ စတုပဏ္ဏာသ ဇနေ ဧဟိဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗာဇေတွာ အရဟတ္တံ ပါပေသိ။

ဧဝံ လောကေ ဧကသဋ္ဌိယာ အရဟန္တေသု ဇာတေသု ဝုဋ္ဌဝဿော ပဝါရေတွာ “စရထ ဘိက္ခဝေ စာရိက”န္တိ သဋ္ဌိ ဘိက္ခူ ဒိသာသု ပေသေတွာ သယံ ဥရုဝေလံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ကပ္ပါသိကဝနသဏ္ဍေ တိံသ ဇနေ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယကုမာရေ ဝိနေသိ။ တေသု သဗ္ဗပစ္ဆိမကော သောတာပန္နော, သဗ္ဗုတ္တမော အနာဂါမီ အဟောသိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝေနေဝ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဒိသာသု ပေသေတွာ သယံ ဥရုဝေလံ ဂန္တွာ အၯုၯာနိ ပါဋိဟာရိယသဟဿာနိ ဒဿေတွာ ဥရုဝေလကဿပါဒယော သဟဿဇဋိလပရိဝါရေ တေဘာတိကဇဋိလေ ဝိနေတွာ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝေနေဝ ပဗ္ဗာဇေတွာ

၁-န ဝိမုစ္စတီတိ (သီ၊ က) မ ၁-၂၈၁-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။ ၂-နိဗ္ဗိဇ္ဇိတွာ (သီ) ၃-အပရဘာဂေပိ (က)

Gayāsīse nisīdāpetvā **Ādittapariyāyadesanāya**[1] arahatte patiṭṭhāpetvā tena arahantasahassena parivuto "Bimbisārarañño dinnaṁ paṭiññaṁ mocessāmī"ti Rājagahanagarūpacāre Laṭṭhivanuyyānaṁ gantvā "Satthā kira āgato"ti sutvā dvādasanahutehi brāhmaṇagahapatikehi saddhiṁ āgatassa rañño madhuradhammakathaṁ kathento rājānaṁ ekādasahi nahutehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhāpetvā ekanahutaṁ saraṇesu patiṭṭhāpetvā punadivase Sakkena devarājena māṇavakavaṇṇaṁ gahetvā abhitthutaguṇo Rājagahanagaraṁ pavisitvā rājanivesane katabhattakicco Veḷuvanārāmaṁ paṭiggahetvā tattheva vāsaṁ kappesi. Tattha naṁ Sāriputtamoggallānā upasaṅkamiṁsu.

Tatrāyaṁ anupubbikathā—anuppanneyeva hi Buddhe Rājagahato avidūre Upatissagāmo Kolitagāmoti dve brāhmaṇagāmā ahesuṁ. Tesu Upatissagāme Sāriyā[2] nāma brāhmaṇiyā gabbhassa patiṭṭhitadivaseyeva Kolitagāme Moggaliyā nāma brāhmaṇiyāpi gabbho patiṭṭhāsi. Tāni kira dvepi kulāni yāva sattamā kulaparivaṭṭā ābaddhapaṭibaddhasahāyakāneva ahesuṁ, tāsaṁ dvinnampi ekadivasameva gabbhaparihāraṁ adaṁsu. Tā ubhopi dasamāsaccayena putte vijāyiṁsu. Nāmaggahaṇadivase Sāriyā brāhmaṇiyā puttassa Upatissagāmake jeṭṭhakulassa puttattā **Upatisso**ti nāmaṁ kariṁsu, itarassa Kolitagāme jeṭṭhakulassa puttattā **Kolito**ti nāmaṁ kariṁsu. Te ubhopi vuḍḍhimanvāya sabbasippānaṁ pāraṁ agamaṁsu. Upatissamāṇavassa kīḷanatthāya nadiṁ vā uyyānaṁ vā gamanakāle pañca suvaṇṇasivikasatāni parivārāni honti, Kolitamāṇavassa pañca ājaññayuttarathasatāni. Dvepi janā pañcapañcamāṇavakasataparivārā honti. Rājagahe ca anusaṁvaccharaṁ giraggasamajjo[3] nāma ahosi. Tesaṁ dvinnampi ekaṭṭhāneyeva mañcaṁ bandhanti. Dvepi ekato nisīditvā samajjaṁ passantā hasitabbaṭṭhāne hasanti, saṁvegaṭṭhāne saṁvejenti, dāyaṁ dātuṁ yuttaṭṭhāne dāyaṁ denti. Tesaṁ imināva niyāmena ekadivasaṁ samajjaṁ passantānaṁ paripākagatattā ñāṇassa purimadivasesu viya hasitabbaṭṭhāne hāso vā saṁvegaṭṭhāne saṁvego[4] vā dātuṁ yuttaṭṭhāne dānaṁ vā

1. Vi 3. 44; Saṁ 2. 251 piṭṭhesu.
2. Rūpasāriyā (Sī, Ka)
3. Giraggasamajjaṁ (Sī, Ka)
4. Saṁvegajananaṁ (Sī, Ka)

ဂယာသီသေ နိသီဒါပေတွာ **အာဒိတ္တပရိယာယဒေသနာယ**[၁] အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ တေန အရဟန္တသဟဿေန ပရိဝုတော 'ဗိမ္ဗိသာရရညော ဒိန္နံ ပဋိညံ မောစေဿာမီ"တိ ရာဇဂဟနဂရူပစာရေ လဋ္ဌိဝနုယျာနံ ဂန္တွာ "သတ္ထာ ကိရ အာဂတော"တိ သုတွာ ဒွါဒသနဟုတေဟိ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတဿ ရညော မဓုရဓမ္မကထံ ကထေန္တော ရာဇာနံ ဧကာဒသဟိ နဟုတေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဧကနဟုတံ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ ပုနဒိဝသေ သက္ကေန ဒေဝရာဇေန မာဏဝကဝဏ္ဏံ ဂဟေတွာ အဘိတ္ထုတဂုဏော ရာဇဂဟနဂရံ ပဝိသိတွာ ရာဇနိဝေသနေ ကတဘတ္တကိစ္စော ဝေဠုဝနာရာမံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ တတ္ထေဝ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တတ္ထ နံ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ ဥပသင်္ကမိံသု။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—အနုပ္ပန္နေယေဝ ဟိ ဗုဒ္ဓေ ရာဇဂဟတော အဝိဒူရေ ဥပတိဿဂါမော ကောလိတဂါမောတိ ဒွေ ဗြာဟ္မဏဂါမာ အဟေသုံ။ တေသု ဥပတိဿဂါမေ သာရိယာ[၂] နာမ ဗြာဟ္မဏိယာ ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဒိဝသေယေဝ ကောလိတဂါမေ မောဂ္ဂလိယာ နာမ ဗြာဟ္မဏိယာပိ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာသိ။ တာနိ ကိရ ဒွေပိ ကုလာနိ ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဋ္ဋာ အာဗဒ္ဓပဋိဗဒ္ဓသဟာယကာနေဝ အဟေသုံ၊ တာသံ ဒွိန္နမ္ပိ ဧကဒိဝသမေဝ ဂဗ္ဘပရိဟာရံ အဒံသု။ တာ ဥဘောပိ ဒသမာသစ္စယေန ပုတ္တေ ဝိဇာယိံသု။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ သာရိယာ ဗြာဟ္မဏိယာ ပုတ္တဿ ဥပတိဿဂါမကေ ဇေဋ္ဌကုလဿ ပုတ္တတ္တာ **ဥပတိဿော**တိ နာမံ ကရိံသု၊ ဣတရဿ ကောလိတဂါမေ ဇေဋ္ဌကုလဿ ပုတ္တတ္တာ **ကောလိတော**တိ နာမံ ကရိံသု။ တေ ဥဘောပိ ဝုဍ္ဎိမန္ဝာယ သဗ္ဗသိပ္ပါနံ ပါရံ အဂမံသု။ ဥပတိဿမာဏဝဿ ကီဠနတ္ထာယ နဒိံ ဝါ ဥယျာနံ ဝါ ဂမနကာလေ ပဉ္စ သုဝဏ္ဏသိဝိကသတာနိ ပရိဝါရာနိ ဟောန္တိ၊ ကောလိတမာဏဝဿ ပဉ္စ အာဇညယုတ္တရထသတာနိ။ ဒွေပိ ဇနာ ပဉ္စပဉ္စမာဏဝကသတပရိဝါရာ ဟောန္တိ။ ရာဇဂဟေ စ အနုသံဝစ္ဆရံ ဂိရဂ္ဂသမဇ္ဇော[၃] နာမ အဟောသိ။ တေသံ ဒွိန္နမ္ပိ ဧကဋ္ဌာနေယေဝ မဉ္စံ ဗန္ဓန္တိ။ ဒွေပိ ဧကတော နိသီဒိတွာ သမဇ္ဇံ ပဿန္တာ ဟသိတဗ္ဗဋ္ဌာနေ ဟသန္တိ၊ သံဝေဂဋ္ဌာနေ သံဝေဇေန္တိ၊ ဒါယံ ဒါတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဒါယံ ဒေန္တိ။ တေသံ ဣမိနာဝ နိယာမေန ဧကဒိဝသံ သမဇ္ဇံ ပဿန္တာနံ ပရိပါကဂတတ္တာ ဉာဏဿ ပုရိမဒိဝသေသု ဝိယ ဟသိတဗ္ဗဋ္ဌာနေ ဟာသော ဝါ သံဝေဂဋ္ဌာနေ သံဝေဂေါ[၄] ဝါ ဒါတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဒါနံ ဝါ

၁-ဝိ ၃-၄၄၊ သံ ၂-၂၅၁-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ရူပသာရိယာ (သီ၊ က)
၃-ဂိရဂ္ဂသမဇ္ဇံ (သီ၊ က)
၄-သံဝေဂဇနနံ (သီ၊ က)

nāhosi. Dvepi pana janā evaṁ cintayiṁsu “kimettha oloketabbaṁ atthi, sabbepime appatte vassasate appaṇṇattikabhāvaṁ gamissanti, amhehi pana ekaṁ mokkhadhammaṁ pariyesituṁ vaṭṭatī”ti ārammaṇaṁ gahetvā nisīdiṁsu. Tato Kolito Upatissaṁ āha “samma Upatissa na tvaṁ aññesu divasesu viya haṭṭhapahaṭṭho, idāni anattamanadhātukosi, kiṁ te sallakkhitan”ti. “Samma Kolita etesaṁ volokane sāro natthi, niratthakametaṁ, attano mokkhadhammaṁ gavesituṁ vaṭṭatī”ti idaṁ cintayanto nisinnomhi, tvaṁ pana kasmā anattamanosīti. Sopi tatheva āha. Athassa attanā saddhiṁ ekajjhāsayataṁ ñatvā Upatisso āha “amhākaṁ ubhinnampi sucintitaṁ, mokkhadhammaṁ pana gavesantehi ekā pabbajjā laddhuṁ vaṭṭati[1], kassa santike pabbajāmā”ti.

Tena kho pana samayena Sañcayo nāma paribbājako Rājagahe paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhiṁ. Te “tassa santike pabbajissāmā”ti pañcamāṇavakasatāni “sivikāyo ca rathe ca gahetvā gacchathā”ti uyyojetvā ekāya sivikāya ekena rathena gantvā Sañcayassa[2] santike pabbajiṁsu. Tesaṁ pabbajitakālato paṭṭhāya Sañcayo atirekalābhaggayasaggappatto ahosi. Te katipāheneva sabbaṁ Sañcayassa samayaṁ parimadditvā[3] “ācariya tumhākaṁ jānanasamayo ettakova, udāhu uttarimpi attī”ti pucchiṁsu. “Ettakova, sabbaṁ tumhehi ñātan”ti vutte cintayiṁsu “evaṁ sati imassa santike brahmacariyavāso niratthako, mayaṁ yaṁ mokkhadhammaṁ gavesituṁ nikkhantā, so imassa santike uppādetuṁ na sakkā, mahā kho pana jambudīpo, gāmanigamarājadhāniyo carantā addhā mokkhadhammadesakaṁ kañci ācariyaṁ labhissāmā”ti. Tato paṭṭhāya “yattha yattha paṇḍitā samaṇabrāhmaṇā atthī”ti vadanti, tattha tattha gantvā sākacchaṁ karonti. Tehi puṭṭhaṁ pañhaṁ aññe kathetuṁ na sakkonti, te pana tesaṁ pañhaṁ vissajjenti. Evaṁ sakalajambudīpaṁ pariggaṇhitvā nivattitvā sakaṭṭhānameva āgantvā “samma Kolita amhesu yo paṭhamaṁ amataṁ adhigacchati, so itarassa ārocetū”ti katikaṁ akaṁsu.

Evaṁ tesu katikaṁ katvā viharantesu Satthā vuttānukkamena Rājagahaṁ patvā Veḷuvanaṁ paṭiggahetvā Veḷuvane viharati. Tadā “caratha bhikkhave

1. Mokkhadhammaṁ pana gavesituṁ vaṭṭati, gavedantehi nāma ekaṁ pabbajjaṁ laddhuṁ vaṭṭati (Syā)
2. Uyyojetvā pañcahi māṇavakasatehi saddhiṁ Sañcayassa (Sī, Syā)
3. Parigganhitvā (Syā)

နာဟောသိ။ ဒွေပိ ပန ဇနာ ဧဝံ စိန္တယိံသု “ကိမေတ္ထ ဩလောကေတဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ သဗ္ဗေပိမေ အပ္ပတ္တေ ဝဿသတေ အပ္ပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ ဂမိဿန္တိ၊ အမှေဟိ ပန ဧကံ မောက္ခဓမ္မံ ပရိယေသိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာရမ္မဏံ ဂဟေတွာ နိသီဒိံသု။ တတော ကောလိတော ဥပတိဿံ အာဟ “သမ္မ ဥပတိဿ န တွံ အညေသု ဒိဝသေသု ဝိယ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော၊ ဣဒါနိ အနတ္တမနဓာတုကောသိ၊ ကိံ တေ သလ္လက္ခိတ”န္တိ။ “သမ္မ ကောလိတ ဧတေသံ ဝေါလောကနေ သာရော နတ္ထိ၊ နိရတ္ထကမေတံ၊ အတ္တနော မောက္ခဓမ္မံ ဂဝေသိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဣဒံ စိန္တယန္တော နိသိန္နောမှိ၊ တွံ ပန ကသ္မာ အနတ္တမနောသီတိ။ သောပိ တထေဝ အာဟ။ အထဿ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ဧကဇ္ဈာသယတံ ဉတွာ ဥပတိဿော အာဟ “အမှာကံ ဥဘိန္နမ္ပိ သုစိန္တိတံ၊ မောက္ခဓမ္မံ ပန ဂဝေသန္တေဟိ ဧကာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ[၁]၊ ကဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇာမာ”တိ။

တေန ခေါ ပန သမယေန သဉ္စယော နာမ ပရိဗ္ဗာဇကော ရာဇဂဟေ ပဋိဝသတိ မဟတိယာ ပရိဗ္ဗာဇကပရိသာယ သဒ္ဓိံ။ တေ “တဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ ပဉ္စမာဏဝကသတာနိ “သိဝိကာယော စ ရထေ စ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆထာ”တိ ဥယျောဇေတွာ ဧကာယ သိဝိကာယ ဧကေန ရထေန ဂန္တွာ သဉ္စယဿ[၂] သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိံသု။ တေသံ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သဉ္စယော အတိရေကလာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တော အဟောသိ။ တေ ကတိပါဟေနေဝ သဗ္ဗံ သဉ္စယဿ သမယံ ပရိမဒ္ဒိတွာ[၃] “အာစရိယ တုမှာကံ ဇာနနသမယော ဧတ္တကောဝ၊ ဥဒါဟု ဥတ္တရိမ္ပိ အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ “ဧတ္တကောဝ၊ သဗ္ဗံ တုမှေဟိ ဉာတ”န္တိ ဝုတ္တေ စိန္တယိံသု “ဧဝံ သတိ ဣမဿ သန္တိကေ ဗြဟ္မစရိယဝါသော နိရတ္ထကော၊ မယံ ယံ မောက္ခဓမ္မံ ဂဝေသိတုံ နိက္ခန္တာ၊ သော ဣမဿ သန္တိကေ ဥပ္ပါဒေတုံ န သက္ကာ၊ မဟာ ခေါ ပန ဇမ္ဗုဒီပေါ၊ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိယော စရန္တာ အဒ္ဓါ မောက္ခဓမ္မဒေသကံ ကဉ္စိ အာစရိယံ လဘိဿာမာ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ “ယတ္ထ ယတ္ထ ပဏ္ဍိတာ သမဏဗြာဟ္မဏာ အတ္ထီ”တိ ဝဒန္တိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဂန္တွာ သာကစ္ဆံ ကရောန္တိ။ တေဟိ ပုဋ္ဌံ ပဉှံ အညေ ကထေတုံ န သက္ကောန္တိ၊ တေ ပန တေသံ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ ဧဝံ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ နိဝတ္တိတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ အာဂန္တွာ “သမ္မ ကောလိတ အမှေသု ယော ပဌမံ အမတံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ သော ဣတရဿ အာရောစေတူ”တိ ကတိကံ အကံသု။

ဧဝံ တေသု ကတိကံ ကတွာ ဝိဟရန္တေသု သတ္ထာ ဝုတ္တာနုက္ကမေန ရာဇဂဟံ ပတွာ ဝေဠုဝနံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရတိ။ တဒါ “စရထ ဘိက္ခဝေ

၁- မောက္ခဓမ္မံ ပန ဂဝေသိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဂဝေသန္တေဟိ နာမ ဧကံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ (သျာ)
၂- ဥယျောဇေတွာ ပဉ္စဟိ မာဏဝကသတေဟိ သဒ္ဓိံ သဉ္စယဿ (သီ၊ သျာ)
၃- ပရိဂ္ဂဏှိတွာ (သျာ)

cārikaṁ bahujanahitāyā”ti ratanattayaguṇapakāsanatthaṁ uyyojitānaṁ ekasaṭṭhiyā arahantānaṁ antare pañcavaggiyānaṁ abbhantaro Assajitthero paṭinivattitvā Rājagahaṁ āgato, punadivase pātova pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Tasmiṁ samaye Upatissaparibbājakopi pātova bhattakiccaṁ katvā paribbājakārāmaṁ gacchanto theraṁ disvā cintesi “mayā evarūpo pabbajito nāma na diṭṭhapubboyeva, ye loke arahanto vā arahattamaggaṁ vā samāpannā, ayaṁ tesaṁ bhikkhūnaṁ aññataro, yannūnāhaṁ imaṁ bhikkhuṁ upasaṅkamitvā puccheyyaṁ ‘kaṁsi tvaṁ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te Satthā. Kassa vā tvaṁ dhammaṁ rocesī’ti”. Athassa etadahosi “akālo kho imaṁ bhikkhuṁ pañhaṁ pucchituṁ, antaragharaṁ paviṭṭho piṇḍāya carati, yannūnāhaṁ imaṁ bhikkhuṁ piṭṭhito piṭṭhito anubandheyyaṁ, atthikehi upaññātaṁ maggan”ti. So theraṁ laddhapiṇḍapātaṁ aññataraṁ okāsaṁ gacchantaṁ disvā nisīditukāmatañcassa ñatvā attano paribbājakapīṭhakaṁ paññāpetvā adāsi, so bhattakiccapariyosānepissa attano kuṇḍikāya udakaṁ adāsi.

Evaṁ ācariyavattaṁ katvā katabhattakiccena therena saddhiṁ madhurapaṭisanthāraṁ katvā evamāha “vippasannāni kho pana te āvuso indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto, kaṁsi tvaṁ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te Satthā, kassa vā tvaṁ dhammaṁ rocesī”ti pucchi. Thero cintesi “ime paribbājakā nāma sāsanassa paṭipakkhabhūtā, imassa sāsanassa[1] gambhīrataṁ dassessāmī”ti. Attano navakabhāvaṁ dassento āha “ahaṁ kho āvuso navo acirapabbajito, adhunāgato imaṁ dhammavinayaṁ, na tāvāhaṁ sakkhissāmi vitthārena dhammaṁ desetun”ti. Paribbājako “ahaṁ Upatisso nāma, tvaṁ yathā sattiyā appaṁ vā bahuṁ vā vada, etaṁ nayasatena nayasahassena paṭivijjhituṁ mayhaṁ bhāro”ti cintetvā āha—

“Appaṁ vā bahuṁ vā bhāsassu, atthaṁyeva me brūhi.
Attheneva me attho, kiṁ kāhasi byañjanaṁ bahun”ti[2].

1. Sāsane (Sī, Syā) 2. Vi 3. 51 piṭṭhe.

စာရိကံ ဗဟုဇနဟိတာယာ”တိ ရတနတ္တယဂုဏပကာသနတ္ထံ ဥယျောဇိတာနံ ဧကသဋ္ဌိယာ အရဟန္တာနံ အန္တရေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ အဗ္ဘန္တရော အဿဇိတ္ထေရော ပဋိနိဝတ္တိတွာ ရာဇဂဟံ အာဂတော၊ ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ တသ္မိံ သမယေ ဥပတိဿပရိဗ္ဗာဇကောပိ ပါတောဝ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမံ ဂစ္ဆန္တော ထေရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “မယာ ဧဝရူပေါ ပဗ္ဗဇိတော နာမ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗောယေဝ၊ ယေ လောကေ အရဟန္တော ဝါ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ သမာပန္နာ၊ အယံ တေသံ ဘိက္ခူနံ အညတရော၊ ယန္နူနာဟံ ဣမံ ဘိက္ခုံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆေယျံ ‘ကံသိ တွံ အာဝုသော ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကော ဝါ တေ သတ္ထာ၊ ကဿ ဝါ တွံ ဓမ္မံ ရောစေသီ’တိ”။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အကာလော ခေါ ဣမံ ဘိက္ခုံ ပဉှံ ပုစ္ဆိတုံ၊ အန္တရဃရံ ပဝိဋ္ဌော ပိဏ္ဍာယ စရတိ၊ ယန္နူနာဟံ ဣမံ ဘိက္ခုံ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓေယျံ၊ အတ္ထိကေဟိ ဥပညာတံ မဂ္ဂ”န္တိ။ သော ထေရံ လဒ္ဓပိဏ္ဍပါတံ အညတရံ ဩကာသံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ နိသီဒိတုကာမတဉ္စဿ ဉတွာ အတ္တနော ပရိဗ္ဗာဇကပီဌကံ ပညာပေတွာ အဒါသိ၊ သော ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေပိဿ အတ္တနော ကုဏ္ဍိကာယ ဥဒကံ အဒါသိ။

ဧဝံ အာစရိယဝတ္တံ ကတွာ ကတဘတ္တကိစ္စေန ထေရေန သဒ္ဓိံ မဓုရပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧဝမာဟ “ဝိပ္ပသန္နာနိ ခေါ ပန တေ အာဝုသော ဣန္ဒြိယာနိ၊ ပရိသုဒ္ဓေါ ဆဝိဝဏ္ဏော ပရိယောဒါတော၊ ကံသိ တွံ အာဝုသော ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကော ဝါ တေ သတ္ထာ၊ ကဿ ဝါ တွံ ဓမ္မံ ရောစေသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ထေရော စိန္တေသိ “ဣမေ ပရိဗ္ဗာဇကာ နာမ သာသနဿ ပဋိပက္ခဘူတာ၊ ဣမဿ သာသနဿ[1] ဂမ္ဘီရတံ ဒဿေဿာမီ”တိ။ အတ္တနော နဝကဘာဝံ ဒဿေန္တော အာဟ “အဟံ ခေါ အာဝုသော နဝေါ အစိရပဗ္ဗဇိတော၊ အဓုနာဂတော ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ၊ န တာဝါဟံ သက္ခိဿာမိ ဝိတ္ထာရေန ဓမ္မံ ဒေသေတု”န္တိ။ ပရိဗ္ဗာဇကော “အဟံ ဥပတိဿော နာမ၊ တွံ ယထာသတ္တိယာ အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဝဒ၊ ဧတံ နယသတေန နယသဟဿေန ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ မယှံ ဘာရော”တိ စိန္တေတွာ အာဟ—

“အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဘာသဿု၊ အတ္ထံယေဝ မေ ဗြူဟိ။
အတ္ထေနေဝ မေ အတ္ထော၊ ကိံ ကာဟသိ ဗျဉ္ဇနံ ဗဟု”န္တိ[၂]။

၁- သာသနေ (သီ၊ သျာ) ၂- ဝိ ၃-၅၁-ပိဋ္ဌေ။

Evaṁ vutte thero “ye dhammā hetuppabhavā”ti[1] gāthamāha. Paribbājako paṭhamapadadvayameva sutvā sahassanayapaṭimaṇḍite[2] sotāpattiphale patiṭṭhahi, itaraṁ padadvayaṁ sotāpannakāle niṭṭhāpesi. So sotāpanno hutvā uparivisese appavattante “bhavissati ettha kāraṇan”ti sallakkhetvā theraṁ āha “bhante mā upari dhammadesanaṁ vaḍḍhayittha, ettakameva hotu, kuhiṁ amhākaṁ Satthā vasatī”ti. Veḷuvane āvusoti. Tena hi bhante tumhe purato yātha, mayhaṁ eko sahāyako atthi, amhehi ca aññamaññaṁ katikā katā “amhesu yo amataṁ paṭhamaṁ adhigacchati, so itarassa ārocetū”ti. Ahaṁ taṁ paṭiññaṁ mocetvā sahāyakaṁ gahetvā tumhākaṁ gatamaggeneva Satthu santikaṁ āgamissāmīti pañcapatiṭṭhitena therassa pādesu nipatitvā tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā theraṁ uyyojetvā paribbājakārāmābhimukho agamāsi.

Atha kho Kolitaparibbājako taṁ dūratova āgacchantaṁ disvā “ajja mayhaṁ sahāyakassa mukhavaṇṇo na aññadivasesu viya, addhā tena amataṁ adhigataṁ bhavissatī”ti amatādhigamaṁ pucchi. Sopissa “āmāvuso amataṁ adhigatan”ti paṭijānitvā tameva gāthaṁ abhāsi. Gāthāpariyosāne Kolito sotāpattiphale patiṭṭhahitvā āha “kuhiṁ kira samma amhākaṁ Satthā vasatī”ti. Veḷuvane kira samma, evaṁ no ācariyena Assajittherena kathitanti. Tena hi samma āyāma, Satthāraṁ passissāmāti. Sāriputtatthero ca nāmesa sadāpi ācariyapūjakova, tasmā sahāyaṁ evamāha “samma amhehi adhigataṁ amataṁ amhākaṁ ācariyassa Sañcayaparibbājakassāpi kathessāma, bujjhamāno paṭivijjhissati, appaṭivijjhanto amhākaṁ saddahitvā Satthu santikaṁ gamissati, Buddhānaṁ desanaṁ sutvā maggaphalapaṭivedhaṁ karissatī”ti. Tato dvepi janā Sañcayassa santikaṁ agamaṁsu.

Sañcayo te disvāva “kiṁ tātā koci vo amatamaggadesako laddho”ti pucchi. Āma ācariya laddho, Buddho loke uppanno, dhammo loke uppanno, saṁgho loke uppanno, tumhe tucche asāre vicaratha, tasmā etha, Satthu santikaṁ gamissāmāti. Gacchatha tumhe, nāhaṁ

1. Vi 3. 51; Khu 3. 27 piṭṭhesu.
2. Sahassanayasampanne (Sī, Syā, Aṁ-Ṭṭha 1. 124 piṭṭhe ca)

ဧဝံ ဝုတ္တေ ထေရော “ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ”တိ[1] ဂါထမာဟ။ ပရိဗ္ဗာဇကော ပဌမပဒဒွယမေဝ သုတွာ သဟဿနယပဋိမဏ္ဍိတေ[2] သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ ဣတရံ ပဒဒွယံ သောတာပန္နကာလေ နိဋ္ဌာပေသိ။ သော သောတာပန္နော ဟုတွာ ဥပရိဝိသေသေ အပ္ပဝတ္တန္တေ “ဘဝိဿတိ ဧတ္ထ ကာရဏ”န္တိ သလ္လက္ခေတွာ ထေရံ အာဟ “ဘန္တေ မာ ဥပရိ ဓမ္မဒေသနံ ဝဍ္ဎယိတ္ထ၊ ဧတ္တကမေဝ ဟောတု၊ ကုဟိံ အမှာကံ သတ္ထာ ဝသတီ”တိ။ ဝေဠုဝနေ အာဝုသောတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ တုမှေ ပုရတော ယာထ၊ မယှံ ဧကော သဟာယကော အတ္ထိ၊ အမှေဟိ စ အညမညံ ကတိကာ ကတာ “အမှေသု ယော အမတံ ပဌမံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ သော ဣတရဿ အာရောစေတူ”တိ။ အဟံ တံ ပဋိညံ မောစေတွာ သဟာယကံ ဂဟေတွာ တုမှာကံ ဂတမဂ္ဂေနေဝ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂမိဿာမီတိ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ထေရဿ ပါဒေသု နိပတိတွာ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ထေရံ ဥယျောဇေတွာ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမာဘိမုခေါ အဂမာသိ။

အထ ခေါ ကောလိတပရိဗ္ဗာဇကော တံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “အဇ္ဇ မယှံ သဟာယကဿ မုခဝဏ္ဏော န အညဒိဝသေသု ဝိယ၊ အဒ္ဓါ တေန အမတံ အဓိဂတံ ဘဝိဿတီ”တိ အမတာဓိဂမံ ပုစ္ဆိ။ သောပိဿ “အာမာဝုသော အမတံ အဓိဂတ”န္တိ ပဋိဇာနိတွာ တမေဝ ဂါထံ အဘာသိ။ ဂါထာပရိယောသာနေ ကောလိတော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိတွာ အာဟ “ကုဟိံ ကိရ သမ္မ အမှာကံ သတ္ထာ ဝသတီ”တိ။ ဝေဠုဝနေ ကိရ သမ္မ၊ ဧဝံ နော အာစရိယေန အဿဇိတ္ထေရေန ကထိတန္တိ။ တေန ဟိ သမ္မ အာယာမ၊ သတ္ထာရံ ပဿိဿာမာတိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော စ နာမေသ သဒါပိ အာစရိယပူဇကောဝ၊ တသ္မာ သဟာယံ ဧဝမာဟ “သမ္မ အမှေဟိ အဓိဂတံ အမတံ အမှာကံ အာစရိယဿ သဉ္စယပရိဗ္ဗာဇကဿာပိ ကထေဿာမ၊ ဗုဇ္ဈမာနော ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ၊ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော အမှာကံ သဒ္ဒဟိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿတိ၊ ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနံ သုတွာ မဂ္ဂဖလပဋိဝေဓံ ကရိဿတီ”တိ။ တတော ဒွေပိ ဇနာ သဉ္စယဿ သန္တိကံ အဂမံသု။

သဉ္စယော တေ ဒိသွာဝ “ကိံ တာတာ ကောစိ ဝေါ အမတမဂ္ဂဒေသကော လဒ္ဓေါ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ အာစရိယ လဒ္ဓေါ၊ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ ဓမ္မော လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ သံဃော လောကေ ဥပ္ပန္နော၊ တုမှေ တုစ္ဆေ အသာရေ ဝိစရထ၊ တသ္မာ ဧထ, သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမာတိ။ ဂစ္ဆထ တုမှေ၊ နာဟံ

၁-ဝိ ၃-၅၁၊ ခု ၃-၂၇-ပိဋ္ဌေသု။
၂-သဟဿနယသမ္ပန္နေ (သီ၊ သျာ၊ အံ-ဋ္ဌ ၁-၁၂၄-ပိဋ္ဌေ စ)

sakkhissāmīti. Kiṁ kāraṇāti? Ahaṁ mahājanassa ācariyo hutvā vicariṁ, vicarantassa me ante vāsikavāso cāṭiyā udañcanabhāvappatti[1] viya hoti, na sakkhissāmahaṁ antevāsikavāsaṁ vasituntі. Mā evaṁ karittha ācariyāti. Hotu tātā, gacchatha tumhe, nāhaṁ sakkhissāmīti. Ācariya loke Buddhassa uppannakālato paṭṭhāya mahājano gandhamālādihattho gantvā tameva pūjessati, mayampi tattheva gamissāma, tumhe kiṁ karissathāti. Tātā kiṁnu kho imasmiṁ loke dandhā bahū, udāhu paṇḍitāti. Dandhā ācariya bahū, paṇḍitā ca nāma katipayā[2] eva hontīti. Tena hi tātā paṇḍitā paṇḍitassa samaṇassa Gotamassa santikaṁ gamissanti, dandhā dandhassa mama[3] santikaṁ āgamissanti, gacchatha tumhe, nāhaṁ gamissāmīti. Te “paññāyissatha tumhe ācariyā”ti pakkamiṁsu. Tesu gacchantesu Sañcayassa parisā bhijji, tasmiṁ khaṇe ārāmo tuccho ahosi. So tucchaṁ ārāmaṁ disvā uṇhaṁ lohitaṁ chaḍḍesi. Tehipi saddhiṁ gacchantesu pañcasu paribbājakasatesu aḍḍhateyyasatāni nivattiṁsu, atha kho te attano antevāsikehi aḍḍhateyyehi paribbājakasatehi saddhiṁ Veḷuvanaṁ agamaṁsu.

Satthā catuparisamajjhe nisinno dhammaṁ desento te dūratova disvā bhikkhū āmantesi “ete bhikkhave dve sahāyakā āgacchanti Kolito ca Upatisso ca, etaṁ me sāvakayugaṁ bhavissati aggaṁ bhaddayugan”ti. Te Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, nisīditvā ca pana Bhagavantaṁ etadavocuṁ “labheyyāma mayaṁ bhante Bhagavato santike pabbajjaṁ, labheyyāma upasampadan”ti. “Etha bhikkhavo”ti Bhagavā avoca “svākkhāto dhammo, caratha brahmacariyaṁ sammā dukkhassa antakiriyāyā”ti. Sabbepi iddhimayapattacīvaradharā saṭṭhivassikattherā[4] viya ahesuṁ.

Atha nesaṁ parisāya caritavasena[5] Satthā dhammadesanaṁ vaḍḍhesi. Ṭhapetvā dve aggasāvake avasesā arahattaṁ pāpuṇiṁsu, aggasāvakānaṁ pana uparimaggattayakiccaṁ na niṭṭhāsi. Kiṁ kāraṇā? Sāvakapāramiñāṇassa mahantatāya. Athāyasmā Mahāmoggallāno

1. Udakacalanabhāvappatti (Syā), udakasiñcanabhāvappatti (Ka)
2. Kadāci (Ka)
3. Dandhā manussā amhākaṁ (Ka)
4. Vassasatikattherā (Sī, Syā)
5. Cariyāvasena (Syā)

သက္ခိဿာမီတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ? အဟံ မဟာဇနဿ အာစရိယော ဟုတွာ ဝိစရိံ၊ ဝိစရန္တဿ မေ အန္တေဝါသိကဝါသော စာဋိယာ ဥဒဉ္စနဘာဝပ္ပတ္တိ[1] ဝိယ ဟောတိ၊ န သက္ခိဿာမဟံ အန္တေဝါသိကဝါသံ ဝသိတုန္တိ။ မာ ဧဝံ ကရိတ္ထ အာစရိယာတိ။ ဟောတု တာတာ၊ ဂစ္ဆထ တုမှေ၊ နာဟံ သက္ခိဿာမီတိ။ အာစရိယ လောကေ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ မဟာဇနော ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထော ဂန္တွာ တမေဝ ပူဇေဿတိ၊ မယမ္ပိ တတ္ထေဝ ဂမိဿာမ၊ တုမှေ ကိံ ကရိဿထာတိ။ တာတာ ကိံ နု ခေါ ဣမသ္မိံ လောကေ ဒန္ဓာ ဗဟူ, ဥဒါဟု ပဏ္ဍိတာတိ။ ဒန္ဓာ အာစရိယ ဗဟူ၊ ပဏ္ဍိတာ စ နာမ ကတိပယာ[2] ဧဝ ဟောန္တီတိ။ တေန ဟိ တာတာ ပဏ္ဍိတာ ပဏ္ဍိတဿ သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကံ ဂမိဿန္တိ၊ ဒန္ဓာ ဒန္ဓဿ မမ[3] သန္တိကံ အာဂမိဿန္တိ၊ ဂစ္ဆထ တုမှေ၊ နာဟံ ဂမိဿာမီတိ။ တေ “ပညာယိဿထ တုမှေ အာစရိယာ”တိ ပက္ကမိံသု။ တေသု ဂစ္ဆန္တေသု သဉ္စယဿ ပရိသာ ဘိဇ္ဇိ၊ တသ္မိံ ခဏေ အာရာမော တုစ္ဆော အဟောသိ။ သော တုစ္ဆံ အာရာမံ ဒိသွာ ဥဏှံ လောဟိတံ ဆဍ္ဍေသိ။ တေဟိပိ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တေသု ပဉ္စသု ပရိဗ္ဗာဇကသတေသု အဍ္ဎတေယျသတာနိ နိဝတ္တိံသု၊ အထ ခေါ တေ အတ္တနော အန္တေဝါသိကေဟိ အဍ္ဎတေယျေဟိ ပရိဗ္ဗာဇကသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဝေဠုဝနံ အဂမံသု။

သတ္ထာ စတုပရိသမဇ္ဈေ နိသိန္နော ဓမ္မံ ဒေသေန္တော တေ ဒူရတောဝ ဒိသွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဒွေ သဟာယကာ အာဂစ္ဆန္တိ ကောလိတော စ ဥပတိဿော စ၊ ဧတံ မေ သာဝကယုဂံ ဘဝိဿတိ အဂ္ဂံ ဘဒ္ဒယုဂ”န္တိ။ တေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု၊ နိသီဒိတွာ စ ပန ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစုံ “လဘေယျာမ မယံ ဘန္တေ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ၊ လဘေယျာမ ဥပသမ္ပဒ”န္တိ။ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ”တိ ဘဂဝါ အဝေါစ “သွာက္ခာတော ဓမ္မော၊ စရထ ဗြဟ္မစရိယံ သမ္မာ ဒုက္ခဿ အန္တကိရိယာယာ”တိ။ သဗ္ဗေပိ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ သဋ္ဌိဝဿိကတ္ထေရာ[4] ဝိယ အဟေသုံ။

အထ နေသံ ပရိသာယ စရိတဝသေန[5] သတ္ထာ ဓမ္မဒေသနံ ဝဍ္ဎေသိ။ ဌပေတွာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ အဝသေသာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ အဂ္ဂသာဝကာနံ ပန ဥပရိမဂ္ဂတ္တယကိစ္စံ န နိဋ္ဌာသိ။ ကိံ ကာရဏာ? သာဝကပါရမိဉာဏဿ မဟန္တတာယ။ အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော

၁- ဥဒကစလနဘာဝပ္ပတ္တိ (သျာ)၊ ဥဒကသိဉ္စနဘာဝပ္ပတ္တိ (က)
၂- ကဒါစိ (က)
၃- ဒန္ဓာ မနုဿာ အမှာကံ (က)
၄- ဝဿသတိကတ္ထေရာ (သီ၊ သျာ)
၅- စရိယာဝသေန (သျာ)

pabbajitadivasato sattame divase Magadharaṭṭhe Kallavālagāmakaṁ upanissāya viharanto thinamiddhe okkamante Satthārā saṁvejito thinamiddhaṁ vinodetvā Tathāgatena dinnaṁ dhātukammaṭṭhānaṁ suṇantova uparimaggattayakiccaṁ niṭṭhāpetvā sāvakapāramiñāṇassa matthakaṁ patto. Sāriputtattherovi pabbajitadevasato aḍḍhamāsaṁ atikkamitvā Satthārā saddhiṁ tameva Rājagahaṁ upanissāya Sūkarakhataleṇe viharanto attano bhāgineyyassa Dīghanakhaparibbājakassa Vedanāpariggahasuttante desiyamāne suttānusārena ñāṇaṁ pesetvā parassa vaḍḍhitabhattaṁ paribhuñjanto viyasāvakapāramiñāṇassa matthakaṁ patto. Nanu cāyasmā mahāpañño, atha kasmā Mahāmoggallānato ciratarena sāvakapāramiñāṇaṁ pāpuṇīti? Parikammamahantatāya. Yathā hi duggatamanussā yattha katthaci gantukāmā khippameva nikkhamanti, rājūnaṁ pana hatthivāhanakappanādiṁ mahantaṁ parikammaṁ laddhuṁ vaṭṭati, evaṁsampadamidaṁ veditabbaṁ.

Taṁ divasaññeva pana Satthā vaḍḍhamānakacchāyāya Veḷuvane sāvakasannipātaṁ katvā dvinnaṁ therānaṁ aggasāvakaṭṭhānaṁ datvā pātimokkhaṁ uddisi. Bhikkhū ujjhāyiṁsu "Satthā mukholokanena bhikkhaṁ[1] deti, aggasāvakaṭṭhānaṁ dadantena nāma paṭhamaṁ pabbajitānaṁ pañcavaggiyānaṁ dātuṁ vaṭṭati, ete anolokentena Yasatherappamukhānaṁ pañcapaṇṇāsabhikkhūnaṁ dātuṁ vaṭṭati, ete anolokentena Bhaddavaggiyānaṁ tiṁsajanānaṁ, ete anolokentena Uruvelakassapādīnaṁ tebhātikānaṁ ete pana ettake mahāthere pahāya sabbapacchā pabbajitānaṁ aggasāvakaṭṭhānaṁ dadantena mukhaṁ oloketvā dinnan"ti[2]. Satthā "kiṁ kathetha bhikkhave"ti pucchitvā "idaṁ nāmā"ti vutte nāhaṁ bhikkhave mukhaṁ oloketvā bhikkhaṁ demi, etesaṁ pana attanā attanā[3] patthitapattitameva demi. Aññātakoṇḍañño hi ekasmiṁ sasse nava vāre aggasassadānaṁ dadanto aggasāvakaṭṭhānaṁ patthetvā nādāsi, aggadhammaṁ pana arahattaṁ sabbapaṭhamaṁ paṭivijjhituṁ patthetvā adāsīti. Kadā pana Bhagavāti. Suṇissatha bhikkhaveti. Āma bhanteti. Bhagavā atītaṁ āhari—

Bhikkhave ito ekanavutikappe Vipassī nāma Bhagavā loke udapādi. Tadā Mahākāḷo Cūḷakāḷoti dvebhātikā kuṭumbikā mahantaṁ

1. Bhikkhūnaṁ (Syā) 2. Dinnaṁ ayuttaṁ vatāti vadiṁsu (Ka)
3. Attano attano (Ka)

ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော သတ္တမေ ဒိဝသေ မဂဓရဋ္ဌေ ကလ္လဝါလဂါမကံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တော ထိနမိဒ္ဓေ ဩက္ကမန္တေ သတ္ထာရာ သံဝေဇိတော ထိနမိဒ္ဓံ ဝိနောဒေတွာ တထာဂတေန ဒိန္နံ ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနံ သုဏန္တောဝ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ သာဝကပါရမီဉာဏဿ မတ္ထကံ ပတ္တော။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော အဍ္ဎမာသံ အတိက္ကမိတွာ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ တမေဝ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ သူကရခတလေဏေ ဝိဟရန္တော အတ္တနော ဘာဂိနေယျဿ ဒီဃနခပရိဗ္ဗာဇကဿ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟသုတ္တန္တေ ဒေသိယမာနေ သုတ္တာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ ပရဿ ဝဍ္ဎိတဘတ္တံ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ဝိယ သာဝကပါရမီဉာဏဿ မတ္ထကံ ပတ္တော။ နနု စာယသ္မာ မဟာပညော၊ အထ ကသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတော စိရတရေန သာဝကပါရမီဉာဏံ ပါပုဏီတိ? ပရိကမ္မမဟန္တတာယ။ ယထာ ဟိ ဒုဂ္ဂတမနုဿာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဂန္တုကာမာ ခိပ္ပမေဝ နိက္ခမန္တိ၊ ရာဇူနံ ပန ဟတ္ထိဝါဟနကပ္ပနာဒိံ မဟန္တံ ပရိကမ္မံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧဝံသမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

တံ ဒိဝသညေဝ ပန သတ္ထာ ဝဍ္ဎမာနကစ္ဆာယာယ ဝေဠုဝနေ သာဝကသန္နိပါတံ ကတွာ ဒွိန္နံ ထေရာနံ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ဒတွာ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသိ။ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာယိံသု "သတ္ထာ မုခေါလောကနေန ဘိက္ခံ[၁] ဒေတိ၊ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ဒဒန္တေန နာမ ပဌမံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧတေ အနောလောကေန္တေန ယသတ္ထေရပ္ပမုခါနံ ပဉ္စပဏ္ဏာသဘိက္ခူနံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧတေ အနောလောကေန္တေန ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယာနံ တိံသဇနာနံ၊ ဧတေ အနောလောကေန္တေန ဥရုဝေလကဿပါဒီနံ တေဘာတိကာနံ၊ ဧတေ ပန ဧတ္တကေ မဟာထေရေ ပဟာယ သဗ္ဗပစ္ဆာ ပဗ္ဗဇိတာနံ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ဒဒန္တေန မုခံ ဩလောကေတွာ ဒိန္န"န္တိ[၂]။ သတ္ထာ "ကိံ ကထေထ ဘိက္ခဝေ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣဒံ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ နာဟံ ဘိက္ခဝေ မုခံ ဩလောကေတွာ ဘိက္ခံ ဒေမိ၊ ဧတေသံ ပန အတ္တနာ အတ္တနာ[၃] ပတ္ထိတပတ္ထိတမေဝ ဒေမိ။ အညာတကောဏ္ဍညော ဟိ ဧကသ္မိံ သဿေ နဝ ဝါရေ အဂ္ဂသဿဒါနံ ဒဒန္တော အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထေတွာ နာဒါသိ၊ အဂ္ဂဓမ္မံ ပန အရဟတ္တံ သဗ္ဗပဌမံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ ပတ္ထေတွာ အဒါသီတိ။ ကဒါ ပန ဘဂဝါတိ။ သုဏိဿထ ဘိက္ခဝေတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ဘဂဝါ အတီတံ အာဟရိ—

ဘိက္ခဝေ ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပေ ဝိပဿီ နာမ ဘဂဝါ လောကေ ဥဒပါဒိ။ တဒါ မဟာကာဠော စူဠကာဠောတိ ဒွေဘာတိကာ ကုဋုမ္ဗိကာ မဟန္တံ

၁-ဘိက္ခူနံ (သျာ) ၂-ဒိန္နံ အယုတ္တံ ဝတာတိ ဝဒိံသု (က) ၃-အတ္တနော အတ္တနော (က)

sālikkhettaṁ vapāpesuṁ. Athekadivasaṁ Cūḷakāḷo sālikkhettaṁ gantvā ekaṁ sāligabbhaṁ phāletvā khādi, taṁ atimadhuraṁ ahosi. So Buddhappamukhassa saṁghassa sāligabbhadānaṁ dātukāmo hutvā jeṭṭhabhātikaṁ upasaṅkamitvā “bhātika sāligabbhaṁ phāletvā Buddhānaṁ anucchavikaṁ katvā pacāpetvā dānaṁ demā”ti āha. “Kiṁ vadesi tāta, sāligabbhaṁ phāletvā dānaṁ nāma neva atīte bhūtapubbaṁ, na anāgatepi bhavissati, mā sassaṁ nāsayī”ti[1] vuttopi so punappunaṁ yāciyeva. Atha naṁ bhātā “tena hi sālikkhettaṁ dve koṭṭhāse katvā mama koṭṭhāsaṁ anāmasitvā attano koṭṭhāse khette yaṁ icchasi, taṁ karohī”ti āha. So “sādhū”ti khettaṁ vibhajitvā bahū manusse hatthakammaṁ yācitvā sāligabbhaṁ phāletvā nirudakena khīrena[2] pacāpetvā sappimadhusakkharādīhi yojetvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ datvā bhattakiccapariyosāne “idaṁ bhante mama aggadānaṁ aggadhammassa sabbapaṭhamaṁ paṭivedhāya saṁvattatū”ti āha. Satthā “evaṁ hotū”ti anumodanamakāsi.

So khettaṁ[3] gantvā olokento sakalakkhettaṁ[4] kaṇṇikabaddhehi viya sālisīsehi sañchannaṁ disvā pañcavidhapītiṁ paṭilabhitvā “lābhā vata me”ti cintetvā puthukakāle puthukaggaṁ nāma adāsi, gāmavāsīhi saddhiṁ aggasassadānaṁ nāma adāsi, lāyane lāyanaggaṁ, veṇikaraṇe veṇaggaṁ, kalāpādīsu kalāpaggaṁ, khalaggaṁ, khalabhaṇḍaggaṁ[5], koṭṭhagganti. Evaṁ ekasasse nava vāre aggadānaṁ adāsi. Tassa sabbavāresu gahitagahitaṭṭhānaṁ paripūri, sassaṁ atirekaṁ uṭṭhānasampannaṁ ahosi. Dhammo hi nāmesa attānaṁ rakkhantaṁ rakkhati. Tenāha Bhagavā—

“Dhammo have rakkhati dhammacāriṁ,
Dhammo suciṇṇo sukhamāvahāti.
Esānisaṁso dhamme suciṇṇe,
Na duggatiṁ gacchati dhammacārī”ti[6].

1. Na sassaṁ nāsehīti (Ka)
2. Nirudake khīre (Sī, Syā)
3. Pacchā khettaṁ (Sī)
4. Sakalakhette (Sī, Syā)
5. Khaḷaggaṁ maddanaggaṁ minaggaṁ (Ka) Aṁ-Ṭṭha 1. 111 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
6. Khu 2. 272; Khu 5. 215 piṭṭhesu.

သာလိက္ခေတ္တံ ဝပါပေသုံ။ အထေကဒိဝသံ စူဠကာဠော သာလိက္ခေတ္တံ ဂန္တွာ ဧကံ သာလိဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ခါဒိ၊ တံ အတိမဓုရံ အဟောသိ။ သော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ သံဃဿ သာလိဂဗ္ဘဒါနံ ဒါတုကာမော ဟုတွာ ဇေဋ္ဌဘာတိကံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘာတိက သာလိဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ဗုဒ္ဓါနံ အနုစ္ဆဝိကံ ကတွာ ပစာပေတွာ ဒါနံ ဒေမာ”တိ အာဟ။ “ကိံ ဝဒေသိ တာတ၊ သာလိဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ဒါနံ နာမ နေဝ အတီတေ ဘူတပုဗ္ဗံ၊ န အနာဂတေပိ ဘဝိဿတိ၊ မာ သဿံ နာသယီ”တိ[၁] ဝုတ္တောပိ သော ပုနပ္ပုနံ ယာစိယေဝ။ အထ နံ ဘာတာ “တေန ဟိ သာလိက္ခေတ္တံ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ မမ ကောဋ္ဌာသံ အနာမသိတွာ အတ္တနော ကောဋ္ဌာသေ ခေတ္တေ ယံ ဣစ္ဆသိ၊ တံ ကရောဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ ခေတ္တံ ဝိဘဇိတွာ ဗဟူ မနုဿေ ဟတ္ထကမ္မံ ယာစိတွာ သာလိဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ နိရုဒကေန ခီရေန[၂] ပစာပေတွာ သပ္ပိမဓုသက္ခရာဒီဟိ ယောဇေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ “ဣဒံ ဘန္တေ မမ အဂ္ဂဒါနံ အဂ္ဂဓမ္မဿ သဗ္ဗပဌမံ ပဋိဝေဓာယ သံဝတ္တတူ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “ဧဝံ ဟောတူ”တိ အနုမောဒနမကာသိ။

သော ခေတ္တံ[၃] ဂန္တွာ ဩလောကေန္တော သကလက္ခေတ္တံ[၄] ကဏ္ဏိကာဗဒ္ဓေဟိ ဝိယ သာလိသီသေဟိ သဉ္ဆန္နံ ဒိသွာ ပဉ္စဝိဓပီတိံ ပဋိလဘိတွာ “လာဘာ ဝတ မေ”တိ စိန္တေတွာ ပုထုကကာလေ ပုထုကဂ္ဂံ နာမ အဒါသိ၊ ဂါမဝါသီဟိ သဒ္ဓိံ အဂ္ဂသဿဒါနံ နာမ အဒါသိ၊ လာယနေ လာယနဂ္ဂံ၊ ဝေဏိကရဏေ ဝေဏဂ္ဂံ၊ ကလာပါဒီသု ကလာပဂ္ဂံ၊ ခလဂ္ဂံ၊ ခလဘဏ္ဍဂ္ဂံ[၅]၊ ကောဋ္ဌဂ္ဂန္တိ။ ဧဝံ ဧကသဿေ နဝ ဝါရေ အဂ္ဂဒါနံ အဒါသိ။ တဿ သဗ္ဗဝါရေသု ဂဟိတဂဟိတဋ္ဌာနံ ပရိပူရိ၊ သဿံ အတိရေကံ ဥဋ္ဌာနသမ္ပန္နံ အဟောသိ။ ဓမ္မော ဟိ နာမေသ အတ္တာနံ ရက္ခန္တံ ရက္ခတိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

“ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ ဓမ္မစာရိံ၊
ဓမ္မော သုစိဏ္ဏော သုခမာဝဟာတိ။
ဧသာနိသံသော ဓမ္မေ သုစိဏ္ဏေ၊
န ဒုဂ္ဂတိံ ဂစ္ဆတိ ဓမ္မစာရီ”တိ[၆]။

၁-န သဿံ နာသေဟီတိ (က)
၂-နိရုဒကေ ခီရေ (သီ၊ သျာ)
၃-ပစ္ဆာ ခေတ္တံ (သီ)
၄-သကလခေတ္တေ (သီ၊ သျာ)
၅-ခဠဂ္ဂံ မဒ္ဒနဂ္ဂံ မိနဂ္ဂံ (က) အံ-ဋ္ဌ ၁-၁၁၁-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။
၆-ခု ၂-၂၇၂၊ ခု ၅-၂၁၅-ပိဋ္ဌေသု။

Evamesa Vipassīsammāsambuddhakāle aggadhammaṁ paṭhamaṁ paṭivijjhituṁ pattento nava vāre aggadānāni adāsi. Ito satasahassakappamatthake pana Haṁsavatīnagare padumuttarasambuddhakālepi sattāhaṁ mahādānaṁ datvā tassa Bhagavato pādamūle nipajjitvā aggadhammassa paṭhamaṁ paṭivijjhanatthameva patthanaṁ ṭhapesi. Iti iminā patthitameva mayā dinnaṁ, nāhaṁ bhikkhave mukhaṁ oloketvā demīti.

Yasakulaputtappamukhā pañcapaññāsa janā kiṁ kammaṁ kariṁsu bhanteti. Etepi ekassa Buddhassa santike arahattaṁ patthentā bahuṁ puññakammaṁ katvā aparabhāge anuppanne Buddhe sahāyakā hutvā vaggabandhanena puññāni karontā anāthamatasarīrāni paṭijaggantā vicariṁsu. Te ekadivasaṁ sagabbhaṁ itthiṁ kālakataṁ disvā "jhāpessāmā"ti susānaṁ hariṁsu. Tesu pañca jane "tumhe jhāpethā"ti susāne ṭhapetvā sesā gāmaṁ paviṭṭhā. Yasadārako taṁ matasarīraṁ sūlehi vijjhitvā parivattetvā parivattetvā jhāpento asubhasaññaṁ paṭilabhi, itaresampi catunnaṁ janānaṁ "passatha bho, imaṁ sarīraṁ tattha tattha viddhaṁsitacammaṁ[1], kabaragorūpaṁ viya asuciṁ duggandhaṁ paṭikūlan"ti dassesi. Tepi tattha asubhasaññaṁ paṭilabhiṁsu. Te pañcapi janā gāmaṁ gantvā sesasahāyakānaṁ kathayiṁsu. Yaso pana dārako gehaṁ gantvā mātāpitūnañca bhariyāya ca kathesi. Te sabbepi asubhaṁ bhāvayiṁsu. Idametesaṁ pubbakammaṁ. Teneva yasassa itthāgāre susānasaññā uppajji, tāya ca upanissayasampattiyā sabbesampi visesādhigamo nibbatti. Evaṁ imepi attanā patthitameva labhiṁsu. Nāhaṁ mukhaṁ oloketvā dammīti.

Bhaddavaggiyasahāyakā pana kiṁ kammaṁ kariṁsu bhanteti. Etepi pubbabuddhānaṁ santike arahattaṁ patthetvā puññāni katvā aparabhāge anuppanne Buddhe tiṁsa dhuttā hutvā Tuṇḍilovādaṁ sutvā saṭṭhivassasahassāni pañca sīlāni rakkhiṁsu. Evaṁ imepi attanā patthitameva labhiṁsu. Nāhaṁ mukhaṁ oloketvā dammīti.

Uruvelakassapādayo pana kiṁ kammaṁ kariṁsu bhanteti. Tepi arahattameva patthetvā puññāni kariṁsu. Ito hi dvenavutikappe

1. Viddhastacammaṁ (Sī, Syā)

ဧဝမေသ ဝိပဿီသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ အဂ္ဂဓမ္မံ ပဌမံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ ပတ္တေန္တော နဝ ဝါရေ အဂ္ဂဒါနာနိ အဒါသိ။ ဣတော သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေ ပန ဟံသဝတီနဂရေ ပဒုမုတ္တရသမ္ဗုဒ္ဓကာလေပိ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ တဿ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ အဂ္ဂဓမ္မဿ ပဌမံ ပဋိဝိဇ္ဈနတ္ထမေဝ ပတ္ထနံ ဌပေသိ။ ဣတိ ဣမိနာ ပတ္ထိတမေဝ မယာ ဒိန္နံ၊ နာဟံ ဘိက္ခဝေ မုခံ ဩလောကေတွာ ဒေမီတိ။

ယသကုလပုတ္တပ္ပမုခါ ပဉ္စပညာသ ဇနာ ကိံ ကမ္မံ ကရိံသု ဘန္တေတိ။ ဧတေပိ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ အရဟတ္တံ ပတ္ထေန္တာ ဗဟုံ ပုညကမ္မံ ကတွာ အပရဘာဂေ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ သဟာယကာ ဟုတွာ ဝဂ္ဂဗန္ဓနေန ပုညာနိ ကရောန္တာ အနာထမတသရီရာနိ ပဋိဇဂ္ဂန္တာ ဝိစရိံသု။ တေ ဧကဒိဝသံ သဂဗ္ဘံ ဣတ္ထိံ ကာလကတံ ဒိသွာ "ဈာပေဿာမာ"တိ သုသာနံ ဟရိံသု။ တေသု ပဉ္စ ဇနေ "တုမှေ ဈာပေထာ"တိ သုသာနေ ဌပေတွာ သေသာ ဂါမံ ပဝိဋ္ဌာ။ ယသဒါရကော တံ မတသရီရံ သူလေဟိ ဝိဇ္ဈိတွာ ပရိဝတ္တေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ ဈာပေန္တော အသုဘသညံ ပဋိလဘိ၊ ဣတရေသမ္ပိ စတုန္နံ ဇနာနံ "ပဿထ ဘော၊ ဣမံ သရီရံ တတ္ထ တတ္ထ ဝိဒ္ဓံသိတစမ္မံ[၁]၊ ကဗရဂေါရူပံ ဝိယ အသုစိံ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ပဋိကူလ"န္တိ ဒဿေသိ။ တေပိ တတ္ထ အသုဘသညံ ပဋိလဘိံသု။ တေ ပဉ္စပိ ဇနာ ဂါမံ ဂန္တွာ သေသသဟာယကာနံ ကထယိံသု။ ယသော ပန ဒါရကော ဂေဟံ ဂန္တွာ မာတာပိတူနဉ္စ ဘရိယာယ စ ကထေသိ။ တေ သဗ္ဗေပိ အသုဘံ ဘာဝယိံသု။ ဣဒမေတေသံ ပုဗ္ဗကမ္မံ။ တေနေဝ ယသဿ ဣတ္ထာဂါရေ သုသာနသညာ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တာယ စ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဝိသေသာဓိဂမော နိဗ္ဗတ္တိ။ ဧဝံ ဣမေပိ အတ္တနာ ပတ္ထိတမေဝ လဘိံသု။ နာဟံ မုခံ ဩလောကေတွာ ဒမ္မီတိ။

ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယသဟာယကာ ပန ကိံ ကမ္မံ ကရိံသု ဘန္တေတိ။ ဧတေပိ ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ အရဟတ္တံ ပတ္ထေတွာ ပုညာနိ ကတွာ အပရဘာဂေ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ တိံသ ဓုတ္တာ ဟုတွာ တုဏ္ဍိလောဝါဒံ သုတွာ သဋ္ဌိဝဿသဟဿာနိ ပဉ္စ သီလာနိ ရက္ခိံသု။ ဧဝံ ဣမေပိ အတ္တနာ ပတ္ထိတမေဝ လဘိံသု။ နာဟံ မုခံ ဩလောကေတွာ ဒမ္မီတိ။

ဥရုဝေလကဿပါဒယော ပန ကိံ ကမ္မံ ကရိံသု ဘန္တေတိ။ တေပိ အရဟတ္တမေဝ ပတ္ထေတွာ ပုညာနိ ကရိံသု။ ဣတော ဟိ ဒွေနဝုတိကပ္ပေ

၁-ဝိဒ္ဓသ္တစမ္မံ (သီ၊ သျာ)

Tisso Phussoti dve Buddhā uppajjiṁsu. Phussabuddhassa Mahindo nāma rājā pitā ahosi. Tasmiṁ pana sambodhiṁ patte rañño kaniṭṭhaputto paṭhama aggasāvako, purohitaputto dutiya-aggasāvako ahosi. Rājā Satthu santikaṁ gantvā “jeṭṭhaputto me Buddho, kaniṭṭhaputto paṭhama-aggasāvako, purohitaputto dutiya-aggasāvako”ti te oloketvā “mameva Buddho, mameva dhammo, mameva saṁgho, namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassā”ti tikkhattuṁ udānaṁ udānetvā Satthu pādamūle nipajjitvā “bhante idāni me navutivassasahassaparimāṇassa āyuno koṭiyaṁ nisīditvā niddāyanakālo viya aññesaṁ gehadvāraṁ agantvā yāvāhaṁ jīvāmi, tāva me cattāro paccaye adhivāsethā”ti paṭiññaṁ gahetvā nibaddhaṁ Buddhupaṭṭhānaṁ karoti. Rañño pana aparepi tayo puttā ahesuṁ. Tesu jeṭṭhassa pañca yodhasatāni parivārāni, majjhimassa tīṇi, kaniṭṭhassa dve. Te “mayampi bhātikaṁ bhojessāmā”ti pitaraṁ okāsaṁ yācitvā alabhamānā punappunaṁ yācantāpi alabhitvā paccante kupite tassa vūpasamanatthāya pesitā[1] paccantaṁ vūpasametvā pitu santikaṁ āgamiṁsu. Atha ne pitā āliṅgitvā sīse cumbitvā “varaṁ vo tātā dammī”ti āha.

Te “sādhu devā”ti varaṁ gahitakaṁ katvā puna katipāhaccayena pitarā “gaṇhatha tātā varan”ti vuttā[2] “deva amhākaṁ aññena kenaci attho natthi, ito paṭṭhāya mayaṁ bhātikaṁ bhojessāma, imaṁ no varaṁ dehī”ti āhaṁsu. Na demi tātāti. Niccakālaṁ adento satta saṁvaccharāni detha devāti. Na demi tātāti. Tena hi cha pañca cattāri tīṇi dve ekaṁ saṁvaccharaṁ detha devāti. Na demi tātāti. Tena hi deva satta māse dethāti. Cha māse pañca māse cattāro māse tayo māse detha devāti. Na demi tātāti. Hotu deva, ekekassa no ekekaṁ māsaṁ katvā tayo māse dethāti. “Sādhu tātā, tena hi tayo māse bhojethā”ti āha. Te tuṭṭhā rājānaṁ vanditvā sakaṭṭhānameva gatā. Tesaṁ pana tiṇṇampi ekova koṭṭhāgāriko, ekova āyuttako, tassa dvādasanahutā purisaparivārā. Te te pakko sāpetvā “mayaṁ imaṁ temāsaṁ dasa sīlāni gahetvā dve

1. Pesetvā (Ka) 2. Vutte (Ka)

တိဿော ဖုဿောတိ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု။ ဖုဿဗုဒ္ဓဿ မဟိန္ဒော နာမ ရာဇာ ပိတာ အဟောသိ။ တသ္မိံ ပန သမ္ဗောဓိံ ပတ္တေ ရညော ကနိဋ္ဌပုတ္တော ပဌမအဂ္ဂသာဝကော, ပုရောဟိတပုတ္တော ဒုတိယအဂ္ဂသာဝကော အဟောသိ။ ရာဇာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဇေဋ္ဌပုတ္တော မေ ဗုဒ္ဓေါ, ကနိဋ္ဌပုတ္တော ပဌမအဂ္ဂသာဝကော, ပုရောဟိတပုတ္တော ဒုတိယအဂ္ဂသာဝကော”တိ တေ ဩလောကေတွာ “မမေဝ ဗုဒ္ဓေါ, မမေဝ ဓမ္မော, မမေဝ သံဃော၊ နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿာ”တိ တိက္ခတ္တုံ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ သတ္ထု ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ ‘‘ဘန္တေ ဣဒါနိ မေ နဝုတိဝဿသဟဿပရိမာဏဿ အာယုနော ကောဋိယံ နိသီဒိတွာ နိဒ္ဒါယနကာလော ဝိယ အညေသံ ဂေဟဒွါရံ အဂန္တွာ ယာဝါဟံ ဇီဝါမိ၊ တာဝ မေ စတ္တာရော ပစ္စယေ အဓိဝါသေထာ”တိ ပဋိညံ ဂဟေတွာ နိဗဒ္ဓံ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ ကရောတိ။ ရညော ပန အပရေပိ တယော ပုတ္တာ အဟေသုံ။ တေသု ဇေဋ္ဌဿ ပဉ္စ ယောဓသတာနိ ပရိဝါရာနိ၊ မဇ္ဈိမဿ တီဏိ၊ ကနိဋ္ဌဿ ဒွေ။ တေ “မယမ္ပိ ဘာတိကံ ဘောဇေဿာမာ”တိ ပိတရံ ဩကာသံ ယာစိတွာ အလဘမာနာ ပုနပ္ပုနံ ယာစန္တာပိ အလဘိတွာ ပစ္စန္တေ ကုပိတေ တဿ ဝူပသမနတ္ထာယ ပေသိတာ[၁] ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ ပိတု သန္တိကံ အာဂမိံသု။ အထ နေ ပိတာ အာလိင်္ဂိတွာ သီသေ စုမ္ဗိတွာ “ဝရံ ဝေါ တာတာ ဒမ္မီ”တိ အာဟ။

တေ ‘‘သာဓု ဒေဝါ”တိ ဝရံ ဂဟိတကံ ကတွာ ပုန ကတိပါဟစ္စယေန ပိတရာ “ဂဏှထ တာတာ ဝရ”န္တိ ဝုတ္တာ[၂] “ဒေဝ အမှာကံ အညေန ကေနစိ အတ္ထော နတ္ထိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ မယံ ဘာတိကံ ဘောဇေဿာမ၊ ဣမံ နော ဝရံ ဒေဟီ”တိ အာဟံသု။ န ဒေမိ တာတာတိ။ နိစ္စကာလံ အဒေန္တော သတ္တ သံဝစ္ဆရာနိ ဒေထ ဒေဝါတိ။ န ဒေမိ တာတာတိ။ တေန ဟိ ဆ ပဉ္စ စတ္တာရိ တီဏိ ဒွေ ဧကံ သံဝစ္ဆရံ ဒေထ ဒေဝါတိ။ န ဒေမိ တာတာတိ။ တေန ဟိ ဒေဝ သတ္တ မာသေ ဒေထာတိ။ ဆ မာသေ ပဉ္စ မာသေ စတ္တာရော မာသေ တယော မာသေ ဒေထ ဒေဝါတိ။ န ဒေမိ တာတာတိ။ ဟောတု ဒေဝ၊ ဧကေကဿ နော ဧကေကံ မာသံ ကတွာ တယော မာသေ ဒေထာတိ။ ‘‘သာဓု တာတာ၊ တေန ဟိ တယော မာသေ ဘောဇေထာ’’တိ အာဟ။ တေ တုဋ္ဌာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ ဂတာ။ တေသံ ပန တိဏ္ဏမ္ပိ ဧကောဝ ကောဋ္ဌာဂါရိကော၊ ဧကောဝ အာယုတ္တကော၊ တဿ ဒွါဒသနဟုတာ ပုရိသပရိဝါရာ။ တေ တေ ပက္ကော သာပေတွာ “မယံ ဣမံ တေမာသံ ဒသ သီလာနိ ဂဟေတွာ ဒွေ

၁-ပေသေတွာ (က) ၂-ဝုတ္တေ (က)

kāsāvāni[1] nivāsetvā Satthārā sahavāsaṁ vasissāma, tumhe ettakaṁ nāma dānavattaṁ gahetvā devasikaṁ navutisahassānaṁ bhikkhūnaṁ yodhasahassassa ca sabbaṁ khādanīyabhojanīyaṁ pavatteyyātha. Mayaṁ hi ito paṭṭhāya na kiñci vakkhāmā"ti vadiṁsu.

Te tayopi janā parivārasahassaṁ gahetvā dasa sīlāni samādāya kāsāyavatthāni nivāsetvā vihāreyeva vasiṁsu. Koṭṭhāgāriko ca āyuttako ca ekato hutvā tiṇṇaṁ bhātikānaṁ koṭṭhāgārehi vārena vārena dānavattaṁ gahetvā dānaṁ denti, kammakārānaṁ pana puttā yāgubhattādīnaṁ atthāya rodanti. Te tesaṁ bhikkhusaṁghe anāgateyeva yāgubhattādīni denti. Bhikkhusaṁghassa bhattakiccāvasāne kiñci atirekaṁ na bhūtapubbaṁ. Te "aparabhāge dārakānaṁ demā"ti attanāpi gahetvā khādiṁsu. Manuññaṁ āhāraṁ disvā adhivāsetuṁ nāsakkhiṁsu. Te pana caturāsītisahassā ahesuṁ. te saṁghassa dinnadānavattaṁ khāditvā kāyassa bhedā paraṁ maraṇā Pettivisaye nibbattiṁsu. Tebhātikā pana purisasahassena saddhiṁ kālaṁ katvā devaloke nibbattitvā devalokā manussalokaṁ, manussalokā devalokaṁ saṁsarantā[2] dvenavutikappe khepesuṁ. Evaṁ te tayo bhātaro arahattaṁ patthentā tadā kalyāṇakammaṁ kariṁsu. Te attanā patthitameva labhiṁsu. Nāhaṁ mukhaṁ oloketvā dammīti.

Tadā pana tesaṁ āyuttako Bimbisāro rājā ahosi, koṭṭhāgāriko Visākho upāsako. Tayo rājakumārā tayo jaṭilā ahesuṁ. Tesaṁ kammakārā tadā Petesu nibbattitvā sugatiduggativasena saṁsarantā imasmiṁ kappe cattāri Buddhantarāni Petalokeyeva nibbattiṁsu. Te imasmiṁ kappe sabbapaṭhamaṁ uppannaṁ cattālīsavassasahassāyukaṁ Kakusandhaṁ Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā "amhākaṁ āhāraṁ labhanakālaṁ ācikkhathā"ti pucchiṁsu. So "mama tāva kāle na labhissatha, mama pacchato mahāpathaviyā yojanamattaṁ abhiruḷāya Koṇāgamano nāma Buddho uppajjissati, taṁ puccheyyāthā"ti āha. Te tattakaṁ kālaṁ khepetvā tasmiṁ uppanne taṁ pucchiṁsu. Sopi "mama kāle na labhissatha, mama pacchato mahāpathaviyā yojanamattaṁ abhiruḷāya Kassapo

1. Kāsāyāni (Sī, Syā) 2. Nibbattitvā devalokā devalokaṁ saṁsarantā (Sī, Syā)

ကာသာဝါနိ[1] နိဝါသေတွာ သတ္ထာရာ သဟဝါသံ ဝသိဿာမ၊ တုမှေ ဧတ္တကံ နာမ ဒါနဝတ္တံ ဂဟေတွာ ဒေဝသိကံ နဝုတိသဟဿာနံ ဘိက္ခူနံ ယောဓသဟဿဿ စ သဗ္ဗံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ပဝတ္တေယျာထ။ မယံ ဟိ ဣတော ပဋ္ဌာယ န ကိဉ္စိ ဝက္ခာမာ”တိ ဝဒိံသု။

တေ တယောပိ ဇနာ ပရိဝါရသဟဿံ ဂဟေတွာ ဒသ သီလာနိ သမာဒါယ ကာသာယဝတ္ထာနိ နိဝါသေတွာ ဝိဟာရေယေဝ ဝသိံသု။ ကောဋ္ဌာဂါရိကော စ အာယုတ္တကော စ ဧကတော ဟုတွာ တိဏ္ဏံ ဘာတိကာနံ ကောဋ္ဌာဂါရေဟိ ဝါရေန ဝါရေန ဒါနဝတ္တံ ဂဟေတွာ ဒါနံ ဒေန္တိ၊ ကမ္မကာရာနံ ပန ပုတ္တာ ယာဂုဘတ္တာဒီနံ အတ္ထာယ ရောဒန္တိ။ တေ တေသံ ဘိက္ခုသံဃေ အနာဂတေယေဝ ယာဂုဘတ္တာဒီနိ ဒေန္တိ။ ဘိက္ခုသံဃဿ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ကိဉ္စိ အတိရေကံ န ဘူတပုဗ္ဗံ။ တေ “အပရဘာဂေ ဒါရကာနံ ဒေမာ”တိ အတ္တနာပိ ဂဟေတွာ ခါဒိံသု။ မနုညံ အာဟာရံ ဒိသွာ အဓိဝါသေတုံ နာသက္ခိံသု။ တေ ပန စတုရာသီတိသဟဿာ အဟေသုံ။ တေ သံဃဿ ဒိန္နဒါနဝတ္တံ ခါဒိတွာ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ ပေတ္တိဝိသယေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တေဘာတိကာ ပန ပုရိသသဟဿေန သဒ္ဓိံ ကာလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဒေဝလောကာ မနုဿလောကံ, မနုဿလောကာ ဒေဝလောကံ သံသရန္တာ[2] ဒွေနဝုတိကပ္ပေ ခေပေသုံ။ ဧဝံ တေ တယော ဘာတရော အရဟတ္တံ ပတ္ထေန္တာ တဒါ ကလျာဏကမ္မံ ကရိံသု။ တေ အတ္တနာ ပတ္ထိတမေဝ လဘိံသု။ နာဟံ မုခံ ဩလောကေတွာ ဒမ္မီတိ။

တဒါ ပန တေသံ အာယုတ္တကော ဗိမ္ဗိသာရော ရာဇာ အဟောသိ၊ ကောဋ္ဌာဂါရိကော ဝိသာခေါ ဥပါသကော။ တယော ရာဇကုမာရာ တယော ဇဋိလာ အဟေသုံ။ တေသံ ကမ္မကာရာ တဒါ ပေတေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ သုဂတိဒုဂ္ဂတိဝသေန သံသရန္တာ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ စတ္တာရိ ဗုဒ္ဓန္တရာနိ ပေတလောကေယေဝ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တေ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ သဗ္ဗပဌမံ ဥပ္ပန္နံ စတ္တာလီသဝဿသဟဿာယုကံ ကကုသန္ဓံ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အမှာကံ အာဟာရံ လဘနကာလံ အာစိက္ခထာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သော “မမ တာဝ ကာလေ န လဘိဿထ၊ မမ ပစ္ဆတော မဟာပထဝိယာ ယောဇနမတ္တံ အဘိရုဠှာယ ကောဏာဂမနော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တံ ပုစ္ဆေယျာထာ”တိ အာဟ။ တေ တတ္တကံ ကာလံ ခေပေတွာ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ တံ ပုစ္ဆိံသု။ သောပိ “မမ ကာလေ န လဘိဿထ၊ မမ ပစ္ဆတော မဟာပထဝိယာ ယောဇနမတ္တံ အဘိရုဠှာယ ကဿပေါ

၁-ကာသာယာနိ (သီ၊ သျာ) ၂-နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဒေဝလောကာ ဒေဝလောကံ သံသရန္တာ (သီ၊ သျာ)

nāma Buddho uppajjissati, taṁ puccheyyāthā”ti āha. Te tattakaṁ kālaṁ khepetvā tasmiṁ uppanne taṁ pucchiṁsu. Sopi “mama kāle na labhissatha mama pana pacchato mahāpathaviyā yojanamattaṁ abhiruḷhāya Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tadā tumhākaṁ ñātako Bimbisāro nāma rājā bhavissati, so Satthu dānaṁ datvā tumhākaṁ pattiṁ pāpessati, tadā labhissathā”ti āha. Tesaṁ ekaṁ Buddhantaraṁ svedivasasadisaṁ[1] ahosi. Te Tathāgate uppanne Bimbisārarañña paṭhamadivasaṁ dāne dinne pattiṁ alabhitvā rattibhāge bheravasaddaṁ katvā rañño attānaṁ dassayiṁsu. So punadivase Veḷuvanaṁ gantvā[2] Tathāgatassa taṁ pavattiṁ ārocesi.

Satthā “mahārāja ito dvenavutikappamatthake Phussabuddhakāle ete tava ñātakā, bhikkhusaṁghassa dinnadānavattaṁ khāditvā petaloke nibbattitvā saṁsarantā Kakusandhādayo Buddhe pucchitvā tehi idañcidañca vuttā ettakaṁ kālaṁ tava dānaṁ paccāsīsamānā hiyyo tayā dāne dinne pattiṁ alabhamānā evamakaṁsū”ti āha. Kiṁ pana bhante idānipi dinne labhissantīti. Āma mahārājāti. Rājā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā punadivase mahādānaṁ datvā “bhante ito tesaṁ petānaṁ dibba-annapānaṁ sampajjatū”ti pattiṁ adāsi, tesaṁ tatheva nibbatti. Punadivase naggā hutvā attānaṁ dassesuṁ. Rājā “ajja bhante naggā hutvā attānaṁ dassesun”ti ārocesi. Vatthāni te na dinnāni mahārājāti. Rājāpi punadivase Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa cīvaradānaṁ datvā “ito tesaṁ petānaṁ dibbavatthāni hontū”ti pāpesi[3]. Taṁkhaṇaññeva tesaṁ dibbavatthāni uppajjiṁsu, te petattabhāvaṁ vijahitvā dibbattabhāve saṇṭhahiṁsu. Satthā anumodanaṁ karonto “Tirokuṭṭesu tiṭṭhantī”ti-ādinā[4] Tirokuṭṭānumodanaṁ akāsi. Anumodanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Iti Satthā tebhātikajaṭilānaṁ vatthuṁ kathetvā imampi dhammadesanaṁ āhari.

Aggasāvakā pana bhante kiṁ kariṁsūti. Aggasāvakabhāvāya patthanaṁ kariṁsu. Ito kappasatasahassādhikassa hi kappānaṁ asaṅkhyeyyassa matthake Sāriputto brāhmaṇamahāsālakule nibbatti, nāmena

1. Svedivasaṁ viya (Syā)
2. Āgantvā (Sī, Syā)
3. Dāpesi (Ka)
4. Khu 1. 8; Khu 2. 129 piṭṭhesu.

နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တံ ပုစ္ဆေယျာထာ”တိ အာဟ။ တေ တတ္တကံ ကာလံ ခေပေတွာ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ တံ ပုစ္ဆိံသု။ သောပိ “မမ ကာလေ န လဘိဿထ၊ မမ ပန ပစ္ဆတော မဟာပထဝိယာ ယောဇနမတ္တံ အဘိရုဠှာယ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဒါ တုမှာကံ ဉာတကော ဗိမ္ဗိသာရော နာမ ရာဇာ ဘဝိဿတိ၊ သော သတ္ထု ဒါနံ ဒတွာ တုမှာကံ ပတ္တိံ ပါပေဿတိ၊ တဒါ လဘိဿထာ”တိ အာဟ။ တေသံ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ သွေဒိဝသသဒိသံ[1] အဟောသိ။ တေ တထာဂတေ ဥပ္ပန္နေ ဗိမ္ဗိသာရရညော ပဌမဒိဝသံ ဒါနေ ဒိန္နေ ပတ္တိံ အလဘိတွာ ရတ္တိဘာဂေ ဘေရဝသဒ္ဒံ ကတွာ ရညော အတ္တာနံ ဒဿယိံသု။ သော ပုနဒိဝသေ ဝေဠုဝနံ ဂန္တွာ[2] တထာဂတဿ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။

သတ္ထာ “မဟာရာဇ ဣတော ဒွေနဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ ဖုဿဗုဒ္ဓကာလေ ဧတေ တဝ ဉာတကာ၊ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒိန္နဒါနဝတ္တံ ခါဒိတွာ ပေတလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သံသရန္တာ ကကုသန္ဓာဒယော ဗုဒ္ဓေ ပုစ္ဆိတွာ တေဟိ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဝုတ္တာ ဧတ္တကံ ကာလံ တဝ ဒါနံ ပစ္စာသီသမာနာ ဟိယျော တယာ ဒါနေ ဒိန္နေ ပတ္တိံ အလဘမာနာ ဧဝမကံသူ”တိ အာဟ။ ကိံ ပန ဘန္တေ ဣဒါနိပိ ဒိန္နေ လဘိဿန္တီတိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ မဟာဒါနံ ဒတွာ “ဘန္တေ ဣတော တေသံ ပေတာနံ ဒိဗ္ဗအန္နပါနံ သမ္ပဇ္ဇတူ”တိ ပတ္တိံ အဒါသိ၊ တေသံ တထေဝ နိဗ္ဗတ္တိ။ ပုန-ဒိဝသေ နဂ္ဂါ ဟုတွာ အတ္တာနံ ဒဿေသုံ။ ရာဇာ “အဇ္ဇ ဘန္တေ နဂ္ဂါ ဟုတွာ အတ္တာနံ ဒဿေသု”န္တိ အာရောစေသိ။ ဝတ္ထာနိ တေ န ဒိန္နာနိ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာပိ ပုနဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ စီဝရဒါနံ ဒတွာ “ဣတော တေသံ ပေတာနံ ဒိဗ္ဗဝတ္ထာနိ ဟောန္တူ”တိ ပါပေသိ[3]။ တံခဏညေဝ တေသံ ဒိဗ္ဗဝတ္ထာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု၊ တေ ပေတတ္တဘာဝံ ဝိဇဟိတွာ ဒိဗ္ဗတ္တဘာဝေ သဏ္ဌဟိံသု။ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကရောန္တော “တိရောကုဋ္ဋေသု တိဋ္ဌန္တိ”တိအာဒိနာ[4] တိရောကုဋ္ဋာနုမောဒနံ အကာသိ။ အနုမောဒနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ ဣတိ သတ္ထာ တေဘာတိက-ဇဋိလာနံ ဝတ္ထုံ ကထေတွာ ဣမမ္ပိ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိ။

အဂ္ဂသာဝကာ ပန ဘန္တေ ကိံ ကရိံသူတိ။ အဂ္ဂသာဝကဘာဝါယ ပတ္ထနံ ကရိံသု။ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကဿ ဟိ ကပ္ပါနံ အသင်္ချေယျဿ မတ္ထကေ သာရိပုတ္တော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နာမေန

၁-သွေဒိဝသံ ဝိယ (သျာ)
၂-အာဂန္တွာ (သီ၊ သျာ)
၃-ဒါပေသိ (က)
၄-ခု ၁-၈၊ ခု ၂-၁၂၉-ပိဋ္ဌေသု။

Saradamāṇavo nāma ahosi. Moggallāno gahapatimahāsālakule nibbatti, nāmena Sirivaḍḍhanakuṭumbiko nāma ahosi. Te ubhopi sahapaṁsukīḷakā[1] sahāyakā ahesuṁ. Tesu Saradamāṇavo pitu accayena kulasantakaṁ mahādhanaṁ paṭipajjitvā[2] ekadivasaṁ rahogato cintesi "ahaṁ idhalokattabhāvameva jānāmi, no paralokattabhāvaṁ. Jātasattānañca maraṇaṁ nāma dhuvaṁ, mayā ekaṁ pabbajjaṁ pabbajitvā mokkhadhammagavesanaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti. So sahāyakaṁ upasaṅkamitvā āha "samma Sirivaḍḍhana ahaṁ pabbajitvā mokkhadhammaṁ gavesissāmi, tvaṁ mayā saddhiṁ pabbajituṁ sakkhissasi, na sakkhissasī"ti. Na sakkhissāmi samma, tvaṁyeva pabbajāhīti. So cintesi "paralokaṁ gacchanto sahāye vā ñātimitte vā gahetvā gato nāma natthi, attanā kataṁ attanova hotī"ti. Tato ratanakoṭṭhāgāraṁ vivarāpetvā kapaṇaddhikavaṇibbakayācakānaṁ mahādānaṁ datvā pabbatapādaṁ pavisitvā isipabbajjaṁ pabbaji. Tassa eko dve tayoti evaṁ anupabbajjaṁ pabbajitā catusattatisahassamattā jaṭilā ahesuṁ. So pañca abhiññā aṭṭha ca samāpattiyo nibbattetvā tesaṁ jaṭilānaṁ kasiṇaparikammaṁ ācikkhi. Tepi sabbe pañca abhiññā aṭṭha ca samāpattiyo nibbattesuṁ.

Tena samayena Anomadassī nāma Sammāsambuddho loke udapādi. Nagaraṁ Candavatī nāma ahosi, pitā Yasavā nāma khattiyo, mātā Yasodharā nāma devī, bodhi Ajjunarukkho, Nisabho ca Anomo ca dve aggasāvakā, Varuṇo nāma upaṭṭhāko, Sundarā ca Sumanā ca dve aggasāvikā ahesuṁ. Āyu vassasatasahassaṁ ahosi, sarīraṁ aṭṭhapaññāsahatthubbedhaṁ, sarīrappabhā dvādasayojanaṁ phari, bhikkhusatasahassaparivāro ahosi. So ekadivasaṁ paccūsakāle mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya lokaṁ volokento Saradatāpasaṁ disvā "ajja mayhaṁ Saradatāpasassa santikaṁ gatapaccayena dhammadesanā ca mahatī bhavissati, so ca aggasāvakaṭṭhānaṁ patthessati, tassa sahāyako Sirivaḍḍhanakuṭumbiko dutiyasāvakaṭṭhānaṁ, desanāpariyosāne cassa parivārā catusattatisahassamattā jaṭilā arahattaṁ pāpuṇissanti, mayā tattha gantuṁ vaṭṭatī"ti attano pattacīvaramādāya aññaṁ kañci anāmantetvā sīho viya ekacaro hutvā Saradatāpasassa

1. Saha paṁsukīḷāya (Sī) 2. Paṭilabhitvā (Ka)

သရဒမာဏဝေါ နာမ အဟောသိ။ မောဂ္ဂလ္လာနော ဂဟပတိမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နာမေန သိရိဝဍ္ဎနကုဋုမ္ဗိကော နာမ အဟောသိ။ တေ ဥဘောပိ သဟပံသုကီဠကာ[၁] သဟာယကာ အဟေသုံ။ တေသု သရဒမာဏဝေါ ပိတု အစ္စယေန ကုလသန္တကံ မဟာဓနံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ[၂] ဧကဒိဝသံ ရဟောဂတော စိန္တေသိ "အဟံ ဣဓလောကတ္တဘာဝမေဝ ဇာနာမိ၊ နော ပရလောကတ္တဘာဝံ။ ဇာတသတ္တာနဉ္စ မရဏံ နာမ ဓုဝံ၊ မယာ ဧကံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ မောက္ခဓမ္မဂဝေသနံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ''တိ။ သော သဟာယကံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ "သမ္မ သိရိဝဍ္ဎန အဟံ ပဗ္ဗဇိတွာ မောက္ခဓမ္မံ ဂဝေသိဿာမိ၊ တွံ မယာ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗဇိတုံ သက္ခိဿသိ၊ န သက္ခိဿသီ''တိ။ န သက္ခိဿာမိ သမ္မ၊ တွံယေဝ ပဗ္ဗဇာဟီတိ။ သော စိန္တေသိ "ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တော သဟာယေ ဝါ ဉာတိမိတ္တေ ဝါ ဂဟေတွာ ဂတော နာမ နတ္ထိ၊ အတ္တနာ ကတံ အတ္တနောဝ ဟောတီ''တိ။ တတော ရတနကောဋ္ဌာဂါရံ ဝိဝရာပေတွာ ကပဏဒ္ဓိကဝဏိဗ္ဗကယာစကာနံ မဟာဒါနံ ဒတွာ ပဗ္ဗတပါဒံ ပဝိသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိ။ တဿ ဧကော ဒွေ တယောတိ ဧဝံ အနုပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတာ စတုသတ္တတိသဟဿမတ္တာ ဇဋိလာ အဟေသုံ။ သော ပဉ္စ အဘိညာ အဋ္ဌ စ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ တေသံ ဇဋိလာနံ ကသိဏပရိကမ္မံ အာစိက္ခိ။ တေပိ သဗ္ဗေ ပဉ္စ အဘိညာ အဋ္ဌ စ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေသုံ။

တေန သမယေန အနောမဒဿီ နာမ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥဒပါဒိ။ နဂရံ စန္ဒဝတီ နာမ အဟောသိ၊ ပိတာ ယသဝါ နာမ ခတ္တိယော၊ မာတာ ယသောဓရာ နာမ ဒေဝီ၊ ဗောဓိ အဇ္ဇုနရုက္ခော၊ နိသဘော စ အနောမော စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ဝရုဏော နာမ ဥပဋ္ဌာကော၊ သုန္ဒရာ စ သုမနာ စ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ အဟေသုံ။ အာယု ဝဿသတသဟဿံ အဟောသိ၊ သရီရံ အဋ္ဌပညာသဟတ္ထုဗ္ဗေဓံ၊ သရီရပ္ပဘာ ဒွါဒသယောဇနံ ဖရိ၊ ဘိက္ခုသတသဟဿပရိဝါရော အဟောသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ပစ္စူသကာလေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ လောကံ ဝောလောကေန္တော သရဒတာပသံ ဒိသွာ "အဇ္ဇ မယှံ သရဒတာပသဿ သန္တိကံ ဂတပစ္စယေန ဓမ္မဒေသနာ စ မဟတီ ဘဝိဿတိ၊ သော စ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထေဿတိ၊ တဿ သဟာယကော သိရိဝဍ္ဎနကုဋုမ္ဗိကော ဒုတိယသာဝကဋ္ဌာနံ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ စဿ ပရိဝါရာ စတုသတ္တတိသဟဿမတ္တာ ဇဋိလာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿန္တိ၊ မယာ တတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ''တိ အတ္တနော ပတ္တစီဝရမာဒါယ အညံ ကဉ္စိ အနာမန္တေတွာ သီဟော ဝိယ ဧကစရော ဟုတွာ သရဒတာပသဿ

၁-သဟ ပံသုကီဠာယ (သီ) ၂-ပဋိလဘိတွာ (က)

antevāsikesu phalāphalatthāya gatesu “Buddhabhāvaṁ me jānātū”ti adhiṭṭhahitvā passantasseva Saradatāpasassa ākāsato otaritvā pathaviyaṁ patiṭṭhāsi. Saradatāpaso Buddhānubhāvañceva sarīranipphattiṁ cassa disvā lakkhaṇamante sammasitvā “imehi lakkhaṇehi samannāgato nāma agāramajjhe vasanto rājā hoti cakkavattī, pabbajanto loke vivaṭṭacchado Sabbaññubuddho hoti, ayaṁ puriso nissaṁsayaṁ Buddho”ti jānitvā paccuggamanaṁ katvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā aggāsanaṁ paññāpetvā adāsi. Nisīdi Bhagavā paññatte aggāsane. Saradatāpasopi attano anucchavikaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi.

Tasmiṁ samaye catusattatisahassajaṭilā paṇītapaṇītāni ojavantāni phalāphalāni gahetvā ācariyassa santikaṁ sampattā Buddhānañceva ācariyassa ca nisinnāsanaṁ oloketvā āhaṁsu “ācariya mayaṁ ‘imasmiṁ loke tumhehi mahantataro natthī’ti vicarāma[1], ayaṁ pana puriso tumhehi mahantataro maññe”ti. Tātā kiṁ vadetha, sāsapena saddhiṁ aṭṭhasaṭṭhiyojanasatasahassubbedhaṁ[2] Sineruṁ samaṁ kātuṁ icchatha, Sabbaññubuddhena saddhiṁ mamaṁ upamaṁ mā karittha puttakāti. Atha te tāpasā “sacāyaṁ ittarasatto abhavissa, amhākaṁ ācariyo na evarūpaṁ upamaṁ āharissa, yāva mahā vatāyaṁ puriso”ti sabbeva pādesu nipatitvā sirasā vandiṁsu. Atha ne ācariyo āha “tātā amhākaṁ Buddhānaṁ anucchaviko deyyadhammo natthi, Satthā ca bhikkhācāravelāyaṁ idhāgato, mayaṁ yathāsatti yathābalaṁ deyyadhammaṁ dassāma, tumhe yaṁ yaṁ paṇītaṁ phalāphalaṁ, taṁ taṁ āharathā”ti āharāpetvā hatthe dhovitvā sayaṁ Tathāgatassa patte patiṭṭhāpesi. Satthārā phalāphale paṭiggahitamatte devatā dibbojaṁ pakkhipiṁsu. So tāpaso udakampi sayameva parissāvetvā adāsi. Tato bhattakiccaṁ katvā nisinne Satthari sabbe antevāsike pakkositvā Satthu santike sāraṇīyakathaṁ kathento nisīdi. Satthā “dve aggasāvakā bhikkhusaṁghena saddhiṁ āgacchantū”ti cintesi. Te Satthu cittaṁ ñatvā satasahassakhīṇāsavaparivārā āgantvā Sattharaṁ vanditvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu.

1. Maññema (Ka) 2. Caturāsītiyojanasahasubbedhaṁ (Ka)

အန္တေဝါသိကေသု ဖလာဖလတ္ထာယ ဂတေသု “ဗုဒ္ဓဘာဝံ မေ ဇာနာတူ”တိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ပဿန္တဿေဝ သရဒတာပသဿ အာကာသတော ဩတရိတွာ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာသိ။ သရဒတာပသော ဗုဒ္ဓါနုဘာဝဉ္စေဝ သရီရနိပ္ဖတ္တိဉ္စ စဿ ဒိသွာ လက္ခဏမန္တေ သမ္မသိတွာ “ဣမေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတော နာမ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တော ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တိ၊ ပဗ္ဗဇန္တော လောကေ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါ ဟောတိ၊ အယံ ပုရိသော နိဿံသယံ ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဇာနိတွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ အဂ္ဂါသနံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ နိသီဒိ ဘဂဝါ ပညတ္တေ အဂ္ဂါသနေ။ သရဒတာပသောပိ အတ္တနော အနုစ္ဆဝိကံ အာသနံ ဂဟေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။

တသ္မိံ သမယေ စတုသတ္တတိသဟဿဇဋိလာ ပဏီတပဏီတာနိ ဩဇဝန္တာနိ ဖလာဖလာနိ ဂဟေတွာ အာစရိယဿ သန္တိကံ သမ္ပတ္တာ ဗုဒ္ဓါနဉ္စေဝ အာစရိယဿ စ နိသိန္နာသနံ ဩလောကေတွာ အာဟံသု “အာစရိယ မယံ ‘ဣမသ္မိံ လောကေ တုမှေဟိ မဟန္တတရော နတ္ထီ’တိ ဝိစရာမ[၁]၊ အယံ ပန ပုရိသော တုမှေဟိ မဟန္တတရော မညေ”တိ။ တာတာ ကိံ ဝဒေထ၊ သာသပေန သဒ္ဓိံ အဋ္ဌသဋ္ဌိယောဇနသတသဟဿုဗ္ဗေဓံ[၂] သိနေရုံ သမံ ကာတုံ ဣစ္ဆထ၊ သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ မမံ ဥပမံ မာ ကရိတ္ထ ပုတ္တကာတိ။ အထ တေ တာပသာ “သစာယံ ဣတ္တရသတ္တော အဘဝိဿ၊ အမှာကံ အာစရိယော န ဧဝရူပံ ဥပမံ အာဟရိဿ၊ ယာဝ မဟာ ဝတာယံ ပုရိသော”တိ သဗ္ဗေဝ ပါဒေသု နိပတိတွာ သိရသာ ဝန္ဒိံသု။ အထ နေ အာစရိယော အာဟ “တာတာ အမှာကံ ဗုဒ္ဓါနံ အနုစ္ဆဝိကော ဒေယျဓမ္မော နတ္ထိ၊ သတ္ထာ စ ဘိက္ခာစာရဝေလာယံ ဣဓာဂတော၊ မယံ ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ ဒေယျဓမ္မံ ဒဿာမ၊ တုမှေ ယံ ယံ ပဏီတံ ဖလာဖလံ၊ တံ တံ အာဟရထာ”တိ အာဟရာပေတွာ ဟတ္ထေ ဓောဝိတွာ သယံ တထာဂတဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သတ္ထာရာ ဖလာဖလေ ပဋိဂ္ဂဟိတမတ္တေ ဒေဝတာ ဒိဗ္ဗောဇံ ပက္ခိပိံသု။ သော တာပသော ဥဒကမ္ပိ သယမေဝ ပရိဿာဝေတွာ အဒါသိ။ တတော ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ နိသိန္နေ သတ္ထရိ သဗ္ဗေ အန္တေဝါသိကေ ပက္ကောသိတွာ သတ္ထု သန္တိကေ သာရဏီယကထံ ကထေန္တော နိသီဒိ။ သတ္ထာ “ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ စိန္တေသိ။ တေ သတ္ထု စိတ္တံ ဉတွာ သတသဟဿခီဏာသဝပရိဝါရာ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌံသု။

၁-မညေမ (က) ၂-စတုရာသီတိယောဇနသဟဿုဗ္ဗေဓံ (က)

Tato Saradatāpaso antevāsike āmantesi “tātā Buddhānaṁ nisinnāsanampi nīcaṁ, samaṇasatasahassānampi āsanaṁ natthi, ajja tumhehi uḷāraṁ Buddhasakkāraṁ kātuṁ vaṭṭati, pabbatapādato vaṇṇagandhasampannāni pupphāni āharathā”ti. Kathanakālo papañco viya hoti, iddhimato pana iddhivisayo acinteyyoti muhuttamatteneva te tāpasā vaṇṇagandhasampannāni pupphāni āharitvā Buddhānaṁ yojanappamāṇaṁ pupphāsanaṁ paññāpesuṁ. Ubhinnaṁ aggasāvakānaṁ tigāvutaṁ, sesabhikkhūnaṁ aḍḍhayojanikādibhedaṁ, saṁghanavakassa usabhamattaṁ ahosi. “Kathaṁ ekasmiṁ assamapade tāva mahantāni āsanāni paññattānī”ti na cintetabbaṁ. Iddhivisayo hesa. Evaṁ paññattesu āsanesu Saradatāpaso Tathāgatassa purato añjaliṁ paggayha ṭhito “bhante mayhaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya imaṁ pupphāsanaṁ abhiruhathā”ti āha. Tena vuttaṁ—

“Nānāpupphañca gandhañca, sampādetvāna[1] ekato.
Pupphāsanaṁ paññāpetvā, idaṁ vacanamabravi.

Idaṁ me āsanaṁ vīra, paññattaṁ tavanucchaviṁ.
Mama cittaṁ pasādento, nisīda pupphamāsane.

Sattarattindivaṁ Buddho, nisīdi pupphamāsane.
Mama cittaṁ pasādetvā, hāsayitvā sadevake”ti.

Evaṁ nisinne Satthari dve aggasāvakā sesabhikkhū ca attano attano pattāsane[2] nisīdiṁsu. Saradatāpaso mahantaṁ pupphacchattaṁ gahetvā Tathāgatassa matthake dhārento aṭṭhāsi. Satthā “jaṭilānaṁ ayaṁ sakkāro mahapphalo hotū”ti nirodhasamāpattiṁ samāpajji. Satthu samāpattiṁ samāpannabhāvaṁ ñatvā dve aggasāvakāpi sesabhikkhūpi samāpattiṁ samāpajjiṁsu. Tathāgate sattāhaṁ nirodhasamāpattiṁ samāpajjitvā nisinne antevāsikā bhikkhācārakāle sampatte vanamūlaphalāphalaṁ paribhuñjitvā sesakāle Buddhānaṁ añjaliṁ paggayha tiṭṭhanti. Saradatāpaso pana bhikkhācārampi agantvā pupphacchattaṁ dhārayamānova sattāhaṁ pītisukhena vītināmesi. Satthā nirodhato vuṭṭhāya dakkhiṇapasse nisinnaṁ paṭhama-aggasāvakaṁ Nisabhattheraṁ āmantesi “Nisabha

1. Sannipātetva (Sī), sannipātetvāna (Syā)   2. Paññattāsane (Ka)

တတော သာရဒတာပသော အန္တေဝါသိကေ အာမန္တေသိ “တာတာ ဗုဒ္ဓါနံ နိသိန္နာသနမ္ပိ နီစံ၊ သမဏသတသဟဿာနမ္ပိ အာသနံ နတ္ထိ၊ အဇ္ဇ တုမှေဟိ ဥဠာရံ ဗုဒ္ဓသက္ကာရံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ပဗ္ဗတပါဒတော ဝဏ္ဏဂန္ဓသမ္ပန္နာနိ ပုပ္ဖါနိ အာဟရထာ”တိ။ ကထနကာလော ပပဉ္စော ဝိယ ဟောတိ၊ ဣဒ္ဓိမတော ပန ဣဒ္ဓိဝိသယော အစိန္တေယျောတိ မုဟုတ္တမတ္တေနေဝ တေ တာပသာ ဝဏ္ဏဂန္ဓသမ္ပန္နာနိ ပုပ္ဖါနိ အာဟရိတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ယောဇနပ္ပမာဏံ ပုပ္ဖါသနံ ပညာပေသုံ။ ဥဘိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ တိဂါဝုတံ၊ သေသဘိက္ခူနံ အဍ္ဎယောဇနိကာဒိဘေဒံ၊ သံဃနဝကဿ ဥသဘမတ္တံ အဟောသိ။ “ကထံ ဧကသ္မိံ အဿမပဒေ တာဝ မဟန္တာနိ အာသနာနိ ပညတ္တာနီ”တိ န စိန္တေတဗ္ဗံ။ ဣဒ္ဓိဝိသယော ဟေသ။ ဧဝံ ပညတ္တေသု အာသနေသု သာရဒတာပသော တထာဂတဿ ပုရတော အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဌိတော “ဘန္တေ မယှံ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ ဣမံ ပုပ္ဖါသနံ အဘိရုဟထာ”တိ အာဟ။ တေန ဝုတ္တံ—

“နာနာပုပ္ဖဉ္စ ဂန္ဓဉ္စ၊ သမ္ပာဒေတွာန[1] ဧကတော။
ပုပ္ဖါသနံ ပညာပေတွာ၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝိ။

ဣဒံ မေ အာသနံ ဝီရ၊ ပညတ္တံ တဝနုစ္ဆဝိံ။
မမ စိတ္တံ ပသာဒေန္တော၊ နိသီဒ ပုပ္ဖမာသနေ။

သတ္တရတ္တိန္ဒိဝံ ဗုဒ္ဓေါ၊ နိသီဒိ ပုပ္ဖမာသနေ။
မမ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ၊ ဟာသယိတွာ သဒေဝကေ”တိ။

ဧဝံ နိသိန္နေ သတ္ထရိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ သေသဘိက္ခူ စ အတ္တနော အတ္တနော ပတ္တာသနေ[2] နိသီဒိံသု။ သာရဒတာပသော မဟန္တံ ပုပ္ဖစ္ဆတ္တံ ဂဟေတွာ တထာဂတဿ မတ္ထကေ ဓာရေန္တော အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ “ဇဋိလာနံ အယံ သက္ကာရော မဟပ္ဖလော ဟောတူ”တိ နိရောဓသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိ။ သတ္ထု သမာပတ္တိံ သမာပန္နဘာဝံ ဉတွာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာပိ သေသဘိက္ခူပိ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိံသု။ တထာဂတေ သတ္တာဟံ နိရောဓသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ နိသိန္နေ အန္တေဝါသိကာ ဘိက္ခာစာရကာလေ သမ္ပတ္တေ ဝနမူလဖလာဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ သေသကာလေ ဗုဒ္ဓါနံ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ တိဋ္ဌန္တိ။ သာရဒတာပသော ပန ဘိက္ခာစာရမ္ပိ အဂန္တွာ ပုပ္ဖစ္ဆတ္တံ ဓာရယမာနောဝ သတ္တာဟံ ပီတိသုခေန ဝီတိနာမေသိ။ သတ္ထာ နိရောဓတော ဝုဋ္ဌာယ ဒက္ခိဏပဿေ နိသိန္နံ ပဌမအဂ္ဂသာဝကံ နိသဘတ္ထေရံ အာမန္တေသိ “နိသဘ

၁-သန္နိပါတေတွ (သီ)၊ သန္နိပါတေတွာန (သျာ)   ၂-ပညတ္တာသနေ (က)

sakkārakārakānaṁ tāpasānaṁ pupphāsanānumodanaṁ karohī”ti. Thero cakkavattirañño santikā paṭiladdhamahālābho mahāyodho viya tuṭṭhamānaso sāvakapāramiñāṇe ṭhatvā pupphāsanānumodanaṁ ārabhi. Tassa desanāvasāne[1] dutiyasāvakaṁ āmantesi “tvampi bhikkhu dhammaṁ desehī”ti, Anomatthero tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ sammasitvā dhammaṁ kathesi, dvinnaṁ aggasāvakānaṁ desanāya ekassāpi abhisamayo nāhosi. Atha Satthā aparimāṇe Buddhavisaye ṭhatvā dhammadesanaṁ ārabhi. Desanāpariyosāne ṭhapetvā Saradatāpasaṁ sabbepi catusattatisahassajaṭilā arahattaṁ pāpuṇiṁsu, Satthā “etha bhikkhavo”ti hattaṁ pasāresi. Tesaṁ tāvadeva kesamassūni antaradhāyiṁsu, aṭṭha parikkhārā kāye paṭimukkāva ahesuṁ.

Saradatāpaso kasmā arahattaṁ na pattoti? Vikkhittacittattā. So[2] kira Buddhānaṁ dutiyāsane nisīditvā sāvakapāramiñāṇe ṭhatvā dhammaṁ desayato aggasāvakassa dhammadesanaṁ sotuṁ āraddhakālato paṭṭhāya “aho vatāhampi anāgate uppajjanakabuddhassa sāsane iminā sāvakena paṭiladdhadhuraṁ labheyyan”ti cittaṁ uppādesi. So tena parivitakkena maggaphalapaṭivedhaṁ kātuṁ nāsakkhi. Tathāgataṁ pana vanditvā sammukhe ṭhatvā āha “bhante tumhākaṁ anantarāsane nisinno bhikkhu tumhākaṁ sāsane ko nāma hotī”ti. Mayā pavattitaṁ dhammacakkaṁ anupavattento sāvakapāramiñāṇassa koṭippatto soḷasa paññā paṭivijjhitvā ṭhito mayhaṁ sāsane aggasāvako Nisabho nāma esoti. “Bhante yvāyaṁ mayā sattāhaṁ pupphacchattaṁ dhārentena sakkāro kato, ahaṁ imassa phalena aññaṁ Sakkattaṁ vā brahmattaṁ vā na patthemi, anāgate pana ayaṁ Nisabhatthero viya ekassa Buddhassa aggasāvako bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsinti. Satthā “samajjhissati nu kho imassa purisassa patthanā”ti anāgataṁsañāṇaṁ pesetvā olokento kappasatasahassādhikaṁ ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā samijjhanabhāvaṁ addasa. Disvāna Saradatāpasaṁ āha “na te ayaṁ patthanā moghā bhavissati, anāgate pana kappasatasahassādhikaṁ ekaṁ asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tassa mātā

1. Desanāpariyosāne (Ka)   2. Tassa (Sī, Syā, Aṁ-Ṭṭha 1. 119 piṭṭhe ca)

သက္ကာရကာရကာနံ တာပသာနံ ပုပ္ဖါသနာနုမောဒနံ ကရောဟီ”တိ။ ထေရော စက္ကဝတ္တိရညော သန္တိကာ ပဋိလဒ္ဓမဟာလာဘော မဟာယောဓော ဝိယ တုဋ္ဌမာနသော သာဝကပါရမိဉာဏေ ဌတွာ ပုပ္ဖါသနာနုမောဒနံ အာရဘိ။ တဿ ဒေသနာဝသာနေ[၁] ဒုတိယသာဝကံ အာမန္တေသိ “တွမ္ပိ ဘိက္ခု ဓမ္မံ ဒေသေဟီ”တိ။ အနောမတ္ထေရော တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ သမ္မသိတွာ ဓမ္မံ ကထေသိ၊ ဒွိန္နံ အဂ္ဂသာဝကာနံ ဒေသနာယ ဧကဿာပိ အဘိသမယော နာဟောသိ။ အထ သတ္ထာ အပရိမာဏေ ဗုဒ္ဓဝိသယေ ဌတွာ ဓမ္မဒေသနံ အာရဘိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဌပေတွာ သရဒတာပသံ သဗ္ဗေပိ စတုသတ္တတိသဟဿဇဋိလာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ သတ္ထာ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ”တိ ဟတ္ထံ ပသာရေသိ။ တေသံ တာဝဒေဝ ကေသမဿူနိ အန္တရဓာယိံသု၊ အဋ္ဌ ပရိက္ခာရာ ကာယေ ပဋိမုက္ကာဝ အဟေသုံ။

သရဒတာပသော ကသ္မာ အရဟတ္တံ န ပတ္တောတိ? ဝိက္ခိတ္တစိတ္တတ္တာ။ သော[၂] ကိရ ဗုဒ္ဓါနံ ဒုတိယာသနေ နိသီဒိတွာ သာဝကပါရမိဉာဏေ ဌတွာ ဓမ္မံ ဒေသယတော အဂ္ဂသာဝကဿ ဓမ္မဒေသနံ သောတုံ အာရဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ “အဟော ဝတာဟမ္ပိ အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဣမိနာ သာဝကေန ပဋိလဒ္ဓဓုရံ လဘေယျ”န္တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသိ။ သော တေန ပရိဝိတက္ကေန မဂ္ဂဖလပဋိဝေဓံ ကာတုံ နာသက္ခိ။ တထာဂတံ ပန ဝန္ဒိတွာ သမ္မုခေ ဌတွာ အာဟ “ဘန္တေ တုမှာကံ အနန္တရာသနေ နိသိန္နော ဘိက္ခု တုမှာကံ သာသနေ ကော နာမ ဟောတီ”တိ။ မယာ ပဝတ္တိတံ ဓမ္မစက္ကံ အနုပဝတ္တေန္တော သာဝကပါရမိဉာဏဿ ကောဋိပ္ပတ္တော သောဠသ ပညာ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတော မယှံ သာသနေ အဂ္ဂသာဝကော နိသဘော နာမ ဧသောတိ။ “ဘန္တေ ယွာယံ မယာ သတ္တာဟံ ပုပ္ဖစ္ဆတ္တံ ဓာရေန္တေန သက္ကာရော ကတော၊ အဟံ ဣမဿ ဖလေန အညံ သက္ကတ္တံ ဝါ ဗြဟ္မတ္တံ ဝါ န ပတ္ထေမိ၊ အနာဂတေ ပန အယံ နိသဘတ္ထေရော ဝိယ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ အဂ္ဂသာဝကော ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိန္တိ။ သတ္ထာ “သမိဇ္ဈိဿတိ နု ခေါ ဣမဿ ပုရိသဿ ပတ္ထနာ”တိ အနာဂတံသဉာဏံ ပေသေတွာ ဩလောကေန္တော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ ဧကံ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ သမိဇ္ဈနဘာဝံ အဒ္ဒသ။ ဒိသွာန သရဒတာပသံ အာဟ “န တေ အယံ ပတ္ထနာ မောဃာ ဘဝိဿတိ၊ အနာဂတေ ပန ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ ဧကံ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဿ မာတာ

၁-ဒေသနာပရိယောသာနေ (က)   ၂-တဿ (သီ၊ သျာ၊ အံ-ဋ္ဌ ၁-၁၁၉-ပိဋ္ဌေ စ)

Mahāmāyā nāma devī bhavissati, pitā Suddhodano nāma mahārājā, putto Rāhulo nāma, upaṭṭhāko Ānando nāma, dutiya-aggasāvako Moggallāno nāma, tvaṁ panassa paṭhama-aggasāvako Dhammasenāpati Sāriputto nāma bhavissasī”ti. Evaṁ tāpasaṁ byākaritvā dhammakathaṁ kathetvā bhikkhusaṁghaparivuto ākāsaṁ pakkhandi.

Saradatāpasopi antevāsikattherānaṁ santikaṁ gantvā sahāyakassa Sirivaḍḍhanakuṭumbikassa sāsanaṁ pesesi “bhante mama sahāyakassa vadetha ‘sahāyakena te Saradatāpasena Anomadassībuddhassa pādamūle anāgate uppajjanakassa Gotamabuddhassa sāsane paṭhama-aggasāvakaṭṭhānaṁ patthitaṁ, tvaṁ dutiya-aggasāvakaṭṭhānaṁ pattehī’ti”. Evañca pana vatvā therehi puretarameva ekapassena gantvā Sirivaḍḍhanassa nivesanadvāre aṭṭhāsi. Sirivaḍḍhano “cīrassaṁ vata me ayyo āgato”ti āsane nisīdāpetvā attanā nīcāsane[1] nisinno “antevāsikaparisā pana vo bhante na paññāyatī”ti pucchi. Āma samma, amhākaṁ assamaṁ Anomadassī Buddho āgato, mayaṁ tassa attano balena sakkāraṁ akarimhā, Satthā sabbesaṁ dhammaṁ desesi, desanāpariyosāne ṭhapetvā maṁ sesā arahattaṁ patvā pabbajiṁsu. Ahaṁ Satthu paṭhama-aggasāvakaṁ Nisabhattheraṁ disvā anāgate uppajjanakassa Gotamabuddhassa nāma sāsane paṭhama-aggasāvakaṭṭhānaṁ patthesiṁ, tvampi tassa sāsane dutiya-aggasāvakaṭṭhānaṁ patthehīti. Mayhaṁ Buddhehi saddhiṁ paricayo natthi bhanteti. Buddhehi saddhiṁ kathanaṁ mayhaṁ bhāro hotu, tvaṁ mahantaṁ sakkāraṁ[2] sajjehīti.

Sirivaḍḍhano tassa vacanaṁ sutvā attano nivesanadvāre rājamānena aṭṭhakarīsamattaṁ ṭhānaṁ samatalaṁ kāretvā vālukaṁ okirāpetvā lājapañcamānipupphāni vikirāpetvā nīluppalacchadanaṁ maṇḍapaṁ kāretvā Buddhāsanaṁ paññāpetvā sesabhikkhūnampi āsanāni paṭiyādetvā mahantaṁ sakkārasammānaṁ sajjetvā Buddhānaṁ nimantanatthāya Saradatāpasassa saññaṁ adāsi. Tāpaso Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ gahetvā tassa nivesanaṁ agamāsi. Sirivaḍḍhanopi paccuggamanaṁ katvā Tathāgatassa hatthato pattaṁ gahetvā maṇḍapaṁ pavesetvā paññattāsanesu nisinnassa Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa

---

1. Nīcatare āsane (Sī, Syā)
2. Adhikāraṁ (Sī, Aṁ-Ṭṭha 1. 120 piṭṭhe ca), abhisakkāraṁ (Syā)

မဟာမာယာ နာမ ဒေဝီ ဘဝိဿတိ၊ ပိတာ သုဒ္ဓေါဒနော နာမ မဟာရာဇာ၊ ပုတ္တော ရာဟုလော နာမ၊ ဥပဋ္ဌာကော အာနန္ဒော နာမ၊ ဒုတိယအဂ္ဂသာဝကော မောဂ္ဂလ္လာနော နာမ၊ တွံ ပနဿ ပဌမအဂ္ဂသာဝကော ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တော နာမ ဘဝိဿသီ”တိ။ ဧဝံ တာပသံ ဗျာကရိတွာ ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော အာကာသံ ပက္ခန္ဒိ။

သရဒတာပသောပိ အန္တေဝါသိကတ္ထေရာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ သဟာယကဿ သိရိဝဍ္ဎနကုဋုမ္ဗိကဿ သာသနံ ပေသေသိ “ဘန္တေ မမ သဟာယကဿ ဝဒေထ ‘သဟာယကေန တေ သရဒတာပသေန အနောမဒဿီဗုဒ္ဓဿ ပါဒမူလေ အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကဿ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ပဌမအဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထိတံ၊ တွံ ဒုတိယအဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထေဟီ’တိ”။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ထေရေဟိ ပုရေတရမေဝ ဧကပဿေန ဂန္တွာ သိရိဝဍ္ဎနဿ နိဝေသနဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ သိရိဝဍ္ဎနော “စိရဿံ ဝတ မေ အယျော အာဂတော”တိ အာသနေ နိသီဒါပေတွာ အတ္တနာ နီစာသနေ[၁] နိသိန္နော “အန္တေဝါသိကပရိသာ ပန ဝေါ ဘန္တေ န ပညာယတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ သမ္မ, အမှာကံ အဿမံ အနောမဒဿီ ဗုဒ္ဓေါ အာဂတော၊ မယံ တဿ အတ္တနော ဗလေန သက္ကာရံ အကရိမှာ၊ သတ္ထာ သဗ္ဗေသံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ဌပေတွာ မံ သေသာ အရဟတ္တံ ပတွာ ပဗ္ဗဇိံသု။ အဟံ သတ္ထု ပဌမအဂ္ဂသာဝကံ နိသဘတ္ထေရံ ဒိသွာ အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကဿ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ နာမ သာသနေ ပဌမအဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထေသိံ၊ တွမ္ပိ တဿ သာသနေ ဒုတိယအဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ပတ္ထေဟီတိ။ မယှံ ဗုဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓိံ ပရိစယော နတ္ထိ ဘန္တေတိ။ ဗုဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓိံ ကထနံ မယှံ ဘာရော ဟောတု၊ တွံ မဟန္တံ သက္ကာရံ[၂] သဇ္ဇေဟီတိ။

သိရိဝဍ္ဎနော တဿ ဝစနံ သုတွာ အတ္တနော နိဝေသနဒွါရေ ရာဇမာနေန အဋ္ဌကရီသမတ္တံ ဌာနံ သမတလံ ကာရေတွာ ဝါလုကံ ဩကိရာပေတွာ လာဇပဉ္စမာနိပုပ္ဖာနိ ဝိကိရာပေတွာ နီလုပ္ပလစ္ဆဒနံ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညာပေတွာ သေသဘိက္ခူနမ္ပိ အာသနာနိ ပဋိယာဒေတွာ မဟန္တံ သက္ကာရသမ္မာနံ သဇ္ဇေတွာ ဗုဒ္ဓါနံ နိမန္တနတ္ထာယ သရဒတာပသဿ သညံ အဒါသိ။ တာပသော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ဂဟေတွာ တဿ နိဝေသနံ အဂမာသိ။ သိရိဝဍ္ဎနောပိ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ တထာဂတဿ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ မဏ္ဍပံ ပဝေသေတွာ ပညတ္တာသနေသု နိသိန္နဿ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ

၁-နီစတရေ အာသနေ (သီ၊ သျာ) ၂-အဓိကာရံ (သီ၊ အံ-ဋ္ဌ ၁-၁၂၀-ပိဋ္ဌေ စ)၊ အဘိသက္ကာရံ (သျာ)

dakkhiṇodakaṁ datvā paṇītena bhojanena parivisitvā bhattakiccapariyosāne Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ mahārahehi vatthehi acchādetvā "bhante nāyaṁ ārambho appamattakaṭṭhānatthāya, imināva niyāmena sattāhaṁ anukampaṁ karothā"ti āha. Satthā adhivāsesi. So teneva niyāmena sattāhaṁ mahādānaṁ pavattetvā Bhagavantaṁ vanditvā añjaliṁ paggayha ṭhito āha "bhante mama sahāyo Saradatāpaso yassa Satthussa paṭhama-aggasāvako bhaveyyan"ti patthesi, ahampi "tasseva dutiya-aggasāvako bhaveyyan"ti patthemīti.

Satthā anāgataṁ oloketvā tassa patthanāya samijjhanabhāvaṁ disvā byākāsi "tvaṁ ito kappasatasahassādhikaṁ asaṅkhyeyyaṁ atikkamitvā Gotamabuddhassa dutiya-aggasāvako bhavissasī"ti. Buddhānaṁ byākaraṇaṁ sutvā Sirivaḍḍhano haṭṭhapahaṭṭho ahosi. Satthāpi bhattānumodanaṁ katvā saparivāro vihārameva gato. Ayaṁ bhikkhave mama puttehi tadā patthitapatthanā, te yathāpatthitameva labhiṁsu. Nāhaṁ mukhaṁ oloketvā demīti.

Evaṁ vutte dve aggasāvakā Bhagavantaṁ vanditvā "bhante mayaṁ agāriyabhūtā samānā giraggasamajjaṁ dassanāya gatā"ti yāva Assajittherassa santikā sotāpattiphalapaṭivedhā sabbaṁ paccuppannavatthuṁ kathetvā "te mayaṁ bhante ācariyassa Sañcayassa santikaṁ gantvā taṁ tumhākaṁ pādamūle ānetukāmā tassa laddhiyā nissārabhāvaṁ kathetvā idhāgamane ānisaṁsaṁ kathayimhā. So idāni mayhaṁ antevāsikavāso nāma cāṭiyā udañcanabhāvappattisadiso, na sakkhissāmi antevāsivāsaṁ vasitun"ti vatvā "ācariya idāni mahājano gandhamālādihattho gantvā Satthārameva pūjessati, tumhe kathaṁ bhavissathā"ti vutte kiṁ pana imasmiṁ loke paṇḍitā bahū, udāhu dandhāti? "dandhā"ti kathite "tena hi paṇḍitā paṇḍitassa samaṇassa Gotamassa santikaṁ gamissanti, dandhā dandhassa mama santikaṁ āgamissanti, gacchatha tumhe"ti vatvā āgantuṁ na icchi bhanteti. Taṁ sutvā Satthā "bhikkhave Sañcayo attano micchādiṭṭhitāya asāraṁ sāroti, sārañca asāroti gaṇhi. Tumhe pana attano paṇḍitatāya sārañca sārato, asārañca asārato ñatvā asāraṁ pahāya sārameva gaṇhitthā"ti[1] vatvā imā gāthā abhāsi—

1. Gaṇhathāti (Ka)

ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ ပဏီတေန ဘောဇနေန ပရိဝိသိတွာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ မဟာရဟေဟိ ဝတ္ထေဟိ အစ္ဆာဒေတွာ "ဘန္တေ နာယံ အာရမ္ဘော အပ္ပမတ္တကဋ္ဌာနတ္ထာယ၊ ဣမိနာဝ နိယာမေန သတ္တာဟံ အနုကမ္ပံ ကရောထာ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။ သော တေနေဝ နိယာမေန သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေတွာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဌိတော အာဟ "ဘန္တေ မမ သဟာယော သရဒတာပသော ယဿ သတ္ထုဿ ပဌမအဂ္ဂသာဝကော ဘဝေယျ"န္တိ ပတ္ထေသိ၊ အဟမ္ပိ "တဿေဝ ဒုတိယအဂ္ဂသာဝကော ဘဝေယျ"န္တိ ပတ္ထေမီတိ။

သတ္ထာ အနာဂတံ ဩလောကေတွာ တဿ ပတ္ထနာယ သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဒိသွာ ဗျာကာသိ "တွံ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿာဓိကံ အသင်္ချေယျံ အတိက္ကမိတွာ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ ဒုတိယအဂ္ဂသာဝကော ဘဝိဿသီ"တိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ဗျာကရဏံ သုတွာ သိရိဝဍ္ဎနော ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော အဟောသိ။ သတ္ထာပိ ဘတ္တာနုမောဒနံ ကတွာ သပရိဝါရော ဝိဟာရမေဝ ဂတော။ အယံ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တေဟိ တဒါ ပတ္ထိတပတ္ထနာ။ တေ ယထာပတ္ထိတမေဝ လဘိံသု။ နာဟံ မုခံ ဩလောကေတွာ ဒေမီတိ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ မယံ အဂါရိယဘူတာ သမာနာ ဂိရဂ္ဂသမဇ္ဇံ ဒဿနာယ ဂတာ"တိ ယာဝ အဿဇိတ္ထေရဿ သန္တိကာ သောတာပတ္တိဖလပဋိဝေဓာ သဗ္ဗံ ပစ္စုပ္ပန္နဝတ္ထုံ ကထေတွာ "တေ မယံ ဘန္တေ အာစရိယဿ သဉ္စယဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တံ တုမှာကံ ပါဒမူလေ အာနေတုကာမာ တဿ လဒ္ဓိယာ နိဿာရဘာဝံ ကထေတွာ ဣဓာဂမနေ အာနိသံသံ ကထယိမှာ။ သော ဣဒါနိ မယှံ အန္တေဝါသိကဝါသော နာမ စာဋိယာ ဥဒဉ္စနဘာဝပ္ပတ္တိသဒိသော၊ န သက္ခိဿာမိ အန္တေဝါသိဝါသံ ဝသိတု"န္တိ ဝတွာ "အာစရိယ ဣဒါနိ မဟာဇနော ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထော ဂန္တွာ သတ္ထာရမေဝ ပူဇေဿတိ၊ တုမှေ ကထံ ဘဝိဿထာ"တိ ဝုတ္တေ ကိံ ပန ဣမသ္မိံ လောကေ ပဏ္ဍိတာ ဗဟူ၊ ဥဒါဟု ဒန္ဓာတိ? "ဒန္ဓာ"တိ ကထိတေ "တေန ဟိ ပဏ္ဍိတာ ပဏ္ဍိတဿ သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကံ ဂမိဿန္တိ၊ ဒန္ဓာ ဒန္ဓဿ မမ သန္တိကံ အာဂမိဿန္တိ၊ ဂစ္ဆထ တုမှေ"တိ ဝတွာ အာဂန္တုံ န ဣစ္ဆိ ဘန္တေတိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ "ဘိက္ခဝေ သဉ္စယော အတ္တနော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတာယ အသာရံ သာရောတိ, သာရဉ္စ အသာရောတိ ဂဏှိ။ တုမှေ ပန အတ္တနော ပဏ္ဍိတတာယ သာရဉ္စ သာရတော, အသာရဉ္စ အသာရတော ဉတွာ အသာရံ ပဟာယ သာရမေဝ ဂဏှိတ္ထာ"တိ[၁] ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ——

၁-ဂဏှထာတိ (က)

11. “Asāre sāramatino, sāre cāsāradassino.
Te sāraṁ nādhigacchanti, micchāsaṅkappagocarā.

12. Sārañca sārato ñatvā, asārañca asārato.
Te sāraṁ adhigacchanti, sammāsaṅkappagocarā”ti.

Tattha **asāre sāramatino**ti cattāro paccayā, dasavatthukā micchādiṭṭhi, tassā upanissayabhūtā dhammadesanāti ayaṁ asāro nāma, tasmiṁ sāradiṭṭhinoti attho. **Sāre cāsāradassino**ti dasavatthukā sammādiṭṭhi, tassā upanissayabhūtā dhammadesanāti ayaṁ sāro nāma, tasmiṁ “nāyaṁ sāro”ti asāradassino. **Te sāran**ti te pana taṁ micchādiṭṭhiggahaṇaṁ gahetvā ṭhitā kāmavitakkādīnaṁ vasena micchāsaṅkappagocarā hutvā sīlasāraṁ samādhisāraṁ paññāsāraṁ vimuttisāraṁ vimuttiñāṇadassanasāraṁ “paramatthasāraṁ nibbānañca nādhigacchanti. **Sārañcā**ti tameva sīlasārādisāraṁ “sāro nāmāyan”ti, vuttappakārañca asāraṁ “asāro ayan”ti ñatvā. **Te sāran**ti te paṇḍitā evaṁ sammādassanaṁ gahetvā ṭhitā nekkhammasaṅkappādīnaṁ vasena sammāsaṅkappagocarā hutvā taṁ vuttappakāraṁ sāraṁ adhigacchantīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Sannipatitānaṁ sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Sāriputtattheravatthu[1] aṭṭhamaṁ.

---

9. Nandattheravatthu

Yathā agāranti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṁ Nandaṁ ārabbha kathesi.

Satthā hi pavattitavaradhammacakko Rājagahaṁ gantvā Veḷuvane viharanto “puttaṁ me ānetvā dassethā”ti Suddhodanamahārājena pesitānaṁ sahassasahassaparivārānaṁ dasannaṁ dūtānaṁ sabbapacchato gantvā arahattappattena Kāḷudāyittherena gamanakālaṁ ñatvā maggavaṇṇaṁ[2] vaṇṇetvā

1. Aggasāvakavatthu (Sī), Sañjayavatthu (Syā)
2. Āgamanakālaṁ ñatvā saṭṭhimattāya gāthāya maggavaṇṇaṁ (Syā)

၁၁။ "အသာရေ သာရမတိနော၊ သာရေ စာသာရဒဿိနော။
တေ သာရံ နာဓိဂစ္ဆန္တိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဂေါစရာ။

၁၂။ သာရဉ္စ သာရတော ဉတွာ၊ အသာရဉ္စ အသာရတော။
တေ သာရံ အဓိဂစ္ဆန္တိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပဂေါစရာ"တိ။

တတ္ထ **အသာရေ သာရမတိနော**တိ စတ္တာရော ပစ္စယာ, ဒသဝတ္ထုကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ, တဿာ ဥပနိဿယဘူတာ ဓမ္မဒေသနာတိ အယံ အသာရော နာမ၊ တသ္မိံ သာရဒိဋ္ဌိနောတိ အတ္ထော။ **သာရေ စာသာရဒဿိနော**တိ ဒသဝတ္ထုကာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ, တဿာ ဥပနိဿယဘူတာ ဓမ္မဒေသနာတိ အယံ သာရော နာမ၊ တသ္မိံ "နာယံ သာရော"တိ အသာရဒဿိနော။ **တေ သာရ**န္တိ တေ ပန တံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဂ္ဂဟဏံ ဂဟေတွာ ဌိတာ ကာမဝိတက္ကာဒီနံ ဝသေန မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဂေါစရာ ဟုတွာ သီလသာရံ သမာဓိသာရံ ပညာသာရံ ဝိမုတ္တိသာရံ ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသာရံ "ပရမတ္ထသာရံ နိဗ္ဗာနဉ္စ နာဓိဂစ္ဆန္တိ။ **သာရဉ္စာ**တိ တမေဝ သီလသာရာဒိသာရံ "သာရော နာမာယ"န္တိ, ဝုတ္တပ္ပကာရဉ္စ အသာရံ "အသာရော အယ"န္တိ ဉတွာ။ **တေ သာရ**န္တိ တေ ပဏ္ဍိတာ ဧဝံ သမ္မာဒဿနံ ဂဟေတွာ ဌိတာ နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပါဒီနံ ဝသေန သမ္မာသင်္ကပ္ပဂေါစရာ ဟုတွာ တံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ သာရံ အဓိဂစ္ဆန္တီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ သန္နိပတိတာနံ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု[၁] အဋ္ဌမံ။

၉-နန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု

ယထာ အဂါရန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သတ္ထာ ဟိ ပဝတ္တိတဝရဓမ္မစက္ကော ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော "ပုတ္တံ မေ အာနေတွာ ဒဿေထာ"တိ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇေန ပေသိတာနံ သဟဿသဟဿပရိဝါရာနံ ဒသန္နံ ဒူတာနံ သဗ္ဗပစ္ဆတော ဂန္တွာ အရဟတ္တပ္ပတ္တေန ကာဠုဒါယိတ္ထေရေန ဂမနကာလံ ဉတွာ မဂ္ဂဝဏ္ဏံ[၂] ဝဏ္ဏေတွာ

၁- အဂ္ဂသာဝကဝတ္ထု (သီ)၊ သဉ္စယဝတ္ထု (သျာ)
၂- အာဂမနကာလံ ဉတွာ သဋ္ဌိမတ္တာယ ဂါထာယ မဂ္ဂဝဏ္ဏံ (သျာ)

vīsatisahassakhīṇāsavaparivuto Kapilapuraṁ nīto ñātisamāgame pokkharavassaṁ atthuppattiṁ katvā **Vessantarajātakaṁ**[1] kathetvā punadivase piṇḍāya paviṭṭho “uttiṭṭhe nappamajjeyyā”ti[2] gāthāya pitaraṁ sotāpattiphale patiṭṭhāpetvā “dhammañcare”ti[3] gāthāya Mahāpajāpatiṁ sotāpattiphale, rājānañca sakadāgāmiphale patiṭṭhāpesi. Bhattakiccāvasāne pana Rāhulamātuguṇakathaṁ nissāya **Candakinnarījātakaṁ**[4] kathetvā tato tatiyadivase[5] Nandakumārassa abhisekagehappavesanavivāhamaṅgalesu pavattamānesu piṇḍāya pavisitvā Nandakumārassa hatthe pattaṁ datvā maṅgalaṁ vatvā uṭṭhāyāsanā pakkamanto Nandakumārassa hatthato pattaṁ na gaṇhi. Sopi Tathāgatagāravena “pattaṁ vo bhante gaṇhathā”ti vattuṁ nāsakkhi, evaṁ pana cintesi “sopānasīse pattaṁ gaṇhissatī”ti. Satthā tasmimpi ṭhāne na gaṇhi. Itaro “sopānapādamūle gaṇhissatī”ti cintesi. Satthā tatthāpi na gaṇhi. Itaro “rājaṅgaṇe gaṇhissatī”ti cintesi. Satthā tatthāpi na gaṇhi. Kumāro nivattitukāmo aruciyā gacchanto Satthugāravena “pattaṁ gaṇhathā”ti vatthuṁ na sakkoti. “Idha gaṇhissati, ettha gaṇhissatī”ti cintento gacchati.

Tasmiṁ khaṇe aññā itthiyo taṁ disvā Janapadakalyāṇiyā ācikkhiṁsu “ayye Bhagavā Nandakumāraṁ[6] gahetvā gato, tumhehi taṁ vinā karissatī”ti. Sā udakabindūhi paggharanteheva aḍḍhullikhitehi kesehi vegena gantvā “tuvaṭaṁ kho ayyaputta āgaccheyyāsī”ti āha. Taṁ tassā vacanaṁ tassa hadaye tiriyaṁ patitvā viya ṭhitaṁ. Satthāpissa hatthato pattaṁ aggaṇhitvāva taṁ vihāraṁ netvā “pabbajissasi Nandā”ti āha. So Buddhagāravena “na pabbajissāmī”ti avatvā “āma pabbajissāmī”ti āha. Satthā “tena hi Nandaṁ pabbājethā”ti-āha. Satthā Kapilapuraṁ gantvā tatiyadivase Nandaṁ pabbājesi.

Sattame divase Rāhulamātā kumāraṁ alaṅkaritvā Bhagavato santikaṁ pesesi “passa tāta etaṁ vīsatisahassasamaṇaparivutaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ brahmarūpivaṇṇaṁ samaṇaṁ, ayaṁ te pitā, etassa mahantā nidhikumbhiyo ahesuṁ. Tyāssa nikkhamanato paṭṭhāya na passāma, gaccha naṁ dāyajjaṁ yācassu

1. Khu 6. 312 piṭṭhe. 2. Khu 1. 38 piṭṭhe. 3. Khu 1. 39 piṭṭhe.
4. Khu 5. 277 piṭṭhe. 5. Dutiyadivase (Sī, Ka) 6. Nandarājānaṁ (Sī, Ka)

ဝီသတိသဟဿခီဏာသဝပရိဝုတော ကပိလပုရံ နီတော ဉာတိသမာဂမေ ပေါက္ခရဝဿံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိံ ကတွာ **ဝေဿန္တရဇာတကံ**[၁] ကထေတွာ ပုနဒိဝသေ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌော “ဥတ္တိဋ္ဌေ နပ္ပမဇ္ဇေယျာ”တိ[၂] ဂါထာယ ပိတရံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ “ဓမ္မဉ္စရေ”တိ[၃] ဂါထာယ မဟာပဇာပတိံ သောတာပတ္တိဖလေ, ရာဇာနဉ္စ သကဒါဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ပန ရာဟုလမာတုဂုဏကထံ နိဿာယ **စန္ဒကိန္နရီဇာတကံ**[၄] ကထေတွာ တတော တတိယဒိဝသေ[၅] နန္ဒကုမာရဿ အဘိသေကဂေဟပ္ပဝေသနဝိဝါဟမင်္ဂလေသု ပဝတ္တမာနေသု ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ နန္ဒကုမာရဿ ဟတ္ထေ ပတ္တံ ဒတွာ မင်္ဂလံ ဝတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကမန္တော နန္ဒကုမာရဿ ဟတ္ထတော ပတ္တံ န ဂဏှိ။ သောပိ တထာဂတဂါရဝေန “ပတ္တံ ဝော ဘန္တေ ဂဏှထာ”တိ ဝတ္တုံ နာသက္ခိ၊ ဧဝံ ပန စိန္တေသိ “သောပါနသီသေ ပတ္တံ ဂဏှိဿတီ”တိ။ သတ္ထာ တသ္မိမ္ပိ ဌာနေ န ဂဏှိ။ ဣတရော “သောပါနပါဒမူလေ ဂဏှိဿတီ”တိ စိန္တေသိ။ သတ္ထာ တတ္ထာပိ န ဂဏှိ။ ဣတရော “ရာဇင်္ဂဏေ ဂဏှိဿတီ”တိ စိန္တေသိ။ သတ္ထာ တတ္ထာပိ န ဂဏှိ။ ကုမာရော နိဝတ္တိတုကာမော အရုစိယာ ဂစ္ဆန္တော သတ္ထုဂါရဝေန “ပတ္တံ ဂဏှထာ”တိ ဝတ္တုံ န သက္ကောတိ။ “ဣဓ ဂဏှိဿတိ၊ ဧတ္ထ ဂဏှိဿတီ”တိ စိန္တေန္တော ဂစ္ဆတိ။

တသ္မိံ ခဏေ အညာ ဣတ္ထိယော တံ ဒိသွာ ဇနပဒကလျာဏိယာ အာစိက္ခိံသု “အယျေ ဘဂဝါ နန္ဒကုမာရံ[၆] ဂဟေတွာ ဂတော၊ တုမှေဟိ တံ ဝိနာ ကရိဿတီ”တိ။ သာ ဥဒကဗိန္ဒူဟိ ပဂ္ဃရန္တေဟေဝ အဍ္ဎုလ္လိခိတေဟိ ကေသေဟိ ဝေဂေန ဂန္တွာ “တုဝဋံ ခေါ အယျပုတ္တ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ အာဟ။ တံ တဿာ ဝစနံ တဿ ဟဒယေ တိရိယံ ပတိတွာ ဝိယ ဌိတံ။ သတ္ထာပိဿ ဟတ္ထတော ပတ္တံ အဂ္ဂဏှိတွာဝ တံ ဝိဟာရံ နေတွာ “ပဗ္ဗဇိဿသိ နန္ဒာ”တိ-အာဟ။ သော ဗုဒ္ဓဂါရဝေန “န ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ အဝတွာ “အာမ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “တေန ဟိ နန္ဒံ ပဗ္ဗာဇေထာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ ကပိလပုရံ ဂန္တွာ တတိယဒိဝသေ နန္ဒံ ပဗ္ဗာဇေသိ။

သတ္တမေ ဒိဝသေ ရာဟုလမာတာ ကုမာရံ အလင်္ကရိတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ ပေသေသိ “ပဿ တာတ ဧတံ ဝီသတိသဟဿသမဏပရိဝုတံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဗြဟ္မရူပိဝဏ္ဏံ သမဏံ၊ အယံ တေ ပိတာ၊ ဧတဿ မဟန္တာ နိဓိကုမ္ဘိယော အဟေသုံ။ တျာဿ နိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ န ပဿာမ၊ ဂစ္ဆ နံ ဒါယဇ္ဇံ ယာစဿု

၁-ခု ၆-၃၁၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၁-၃၈-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၁-၃၉-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၅-၂၇၇-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ဒုတိယဒိဝသေ (သီ၊ က) ၆-နန္ဒရာဇာနံ (သီ၊ က)

‘Ahaṁ tāta kumāro, abhisekaṁ patvā cakkavattī bhavissāmi, dhanena me attho, dhanaṁ me dehi. Sāmiko hi putto pitusantakassā’ti”. Kumāro Bhagavato santikaṁ gantvāva pitusinehaṁ paṭilabhitvā haṭṭhacitto “sukhā te samaṇa chāyā”ti vatvā aññampi bahuṁ attano anurūpaṁ vadanto aṭṭhāsi. Bhagavā katabhattakicco anumodanaṁ katvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Kumāropi “dāyajjaṁ me samaṇa dehi, dāyajjaṁ me samaṇa dehī”ti Bhagavantaṁ anubandhi. Bhagavāpi kumāraṁ na nivattāpesi, parijanopi Bhagavatā saddhiṁ gacchantaṁ nivattetuṁ nāsakkhi. Iti so Bhagavatā saddhiṁ ārāmameva agamāsi.

Tato Bhagavā cintesi “yaṁ ayaṁ pitusantakaṁ dhanaṁ icchati, taṁ vaṭṭānugataṁ savighātaṁ, handassa bodhitale paṭiladdhaṁ sattavidhaṁ ariyadhanaṁ demi, lokuttaradāyajjassa naṁ sāmikaṁ[1] karomī”ti. Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ āmantesi “tena hi tvaṁ Sāriputta Rāhulakumāraṁ pabbājehī”ti. Thero kumāraṁ pabbājesi. Pabbajite ca pana kumāre rañño adhimattaṁ dukkhaṁ uppajji, taṁ adhivāsetuṁ asakkonto Bhagavato nivedetvā “sādhu bhante, ayyā mātāpitūhi ananuññātaṁ puttaṁ na pabbājeyyun”ti varaṁ yāci. Bhagavā tassa taṁ varaṁ datvā punekadivasaṁ rājanivavesane katapātarāso ekamantaṁ nisinnena raññā “Bhante tumhākaṁ dukkarakārikakāle ekā devatā maṁ upasaṅkamitvā ‘putto te kālakato’ti āha. Ahaṁ tassā vacanaṁ asaddahanto ‘na mayhaṁ putto bodhiṁ appatvā kālaṁ karotī’ti paṭikkhipin”ti vutte “idāni kiṁ saddahissatha, pubbepi aṭṭhikāni dassetvā ‘putto te mato’ti vutte na saddahitvā”ti imissā atthuppattiyā **Mahādhammapālajātakaṁ**[2] kathesi. Gāthāpariyosāne rājā anāgāmiphale patiṭṭhahi. Iti Bhagavā pitaraṁ tīsu phalesu patiṭṭhāpetvā bhikkhusaṁghaparivuto punadeva[3] Rājagahaṁ gantvā tato Anāthapiṇḍikena Sāvatthiṁ āgamanatthāya gahitapaṭiñño niṭṭhite Jetavane vihāre tattha gantvā vāsaṁ kappesi.

Evaṁ Satthari Jetavane viharante āyasmā Nando ukkaṇṭhitvā bhikkhūnaṁ etamatthaṁ ārocesi “anabhirato ahaṁ āvuso brahmacariyaṁ carāmi,

1. Dāyādaṁ (Ka) 2. Khu 5. 214 piṭṭhe. 3. Punadivase (Ka)

‘အဟံ တာတ ကုမာရော၊ အဘိသေကံ ပတွာ စက္ကဝတ္တီ ဘဝိဿာမိ၊ ဓနေန မေ အတ္ထော၊ ဓနံ မေ ဒေဟိ။ သာမိကော ဟိ ပုတ္တော ပိတုသန္တကဿာ’တိ”။ ကုမာရော ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တွာဝ ပိတုသိနေဟံ ပဋိလဘိတွာ ဟဋ္ဌစိတ္တော “သုခါ တေ သမဏ ဆာယာ”တိ ဝတွာ အညမ္ပိ ဗဟုံ အတ္တနော အနုရူပံ ဝဒန္တော အဋ္ဌာသိ။ ဘဂဝါ ကတဘတ္တကိစ္စော အနုမောဒနံ ကတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ ကုမာရောပိ “ဒါယဇ္ဇံ မေ သမဏ ဒေဟိ၊ ဒါယဇ္ဇံ မေ သမဏ ဒေဟီ”တိ ဘဂဝန္တံ အနုဗန္ဓိ။ ဘဂဝါပိ ကုမာရံ န နိဝတ္တာပေသိ၊ ပရိဇနောပိ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တံ နိဝတ္တေတုံ နာသက္ခိ။ ဣတိ သော ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ အာရာမမေဝ အဂမာသိ။

တတော ဘဂဝါ စိန္တေသိ “ယံ အယံ ပိတုသန္တကံ ဓနံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ ဝဋ္ဋာနုဂတံ သဝိဃာတံ၊ ဟန္ဒဿ ဗောဓိတလေ ပဋိလဒ္ဓံ သတ္တဝိဓံ အရိယဓနံ ဒေမိ၊ လောကုတ္တရဒါယဇ္ဇဿ နံ သာမိကံ[၁] ကရောမီ”တိ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ အာမန္တေသိ “တေန ဟိ တွံ သာရိပုတ္တ ရာဟုလကုမာရံ ပဗ္ဗာဇေဟီ”တိ။ ထေရော ကုမာရံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ပဗ္ဗဇိတေ စ ပန ကုမာရေ ရညော အဓိမတ္တံ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော ဘဂဝတော နိဝေဒေတွာ “သာဓု ဘန္တေ, အယျာ မာတာပိတူဟိ အနနုညာတံ ပုတ္တံ န ပဗ္ဗာဇေယျု”န္တိ ဝရံ ယာစိ။ ဘဂဝါ တဿ တံ ဝရံ ဒတွာ ပုနေကဒိဝသံ ရာဇနိဝေသနေ ကတပါတရာသော ဧကမန္တံ နိသိန္နေန ရညာ “ဘန္တေ တုမှာကံ ဒုက္ကရကာရိကကာလေ ဧကာ ဒေဝတာ မံ ဥပသင်္ကမိတွာ ‘ပုတ္တော တေ ကာလကတော’တိ အာဟ။ အဟံ တဿာ ဝစနံ အသဒ္ဒဟန္တော ‘န မယှံ ပုတ္တော ဗောဓိံ အပ္ပတွာ ကာလံ ကရောတီ’တိ ပဋိက္ခိပိ”န္တိ ဝုတ္တေ “ဣဒါနိ ကိံ သဒ္ဒဟိဿထ၊ ပုဗ္ဗေပိ အဋ္ဌိကာနိ ဒဿေတွာ ‘ပုတ္တော တေ မတော’တိ ဝုတ္တေ န သဒ္ဒဟိတ္ထာ”တိ ဣမိဿာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ **မဟာဓမ္မပါလဇာတကံ**[၂] ကထေသိ။ ဂါထာပရိယောသာနေ ရာဇာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ဣတိ ဘဂဝါ ပိတရံ တီသု ဖလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ပုနဒေဝ[၃] ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ တတော အနာထပိဏ္ဍိကေန သာဝတ္ထိံ အာဂမနတ္ထာယ ဂဟိတပဋိညော နိဋ္ဌိတေ ဇေတဝနေ ဝိဟာရေ တတ္ထ ဂန္တွာ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။

ဧဝံ သတ္ထရိ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တေ အာယသ္မာ နန္ဒော ဥက္ကဏ္ဌိတွာ ဘိက္ခူနံ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ “အနဘိရတော အဟံ အာဝုသော ဗြဟ္မစရိယံ စရာမိ၊

၁-ဒါယာဒံ (က) ၂-ခု ၅- ၂၁၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ပုနဒိဝသေ (က)

na sakkomi brahmacariyaṁ sandhāretuṁ, sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattissāmī”ti. Bhagavā taṁ pavattiṁ sutvā āyasmantaṁ Nandaṁ pakkosāpetvā etadavoca “saccaṁ kira tvaṁ Nanda sambahulānaṁ bhikkhūnaṁ evaṁ ārocesi ‘anabhirato āvuso brahmacariyaṁ carāmi, na sakkomi brahmacariyaṁ sandhāretuṁ, sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattissāmī’ti”. Evaṁ bhanteti. Kissa pana tvaṁ Nanda anabhirato brahmacariyaṁ carasi, na sakkosi brahmacariyaṁ sandhāretuṁ, sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattissasīti. Sākiyānī maṁ[1] bhante Janapadakalyāṇī gharā nikkhamantassa aḍḍhullikhitehi kesehi apaloketvā maṁ etadavoca “tuvaṭaṁ kho ayyaputta āgaccheyyāsī”ti, so kho ahaṁ bhante taṁ anussaramāno anabhirato brahmacariyaṁ carāmi, na sakkomi brahmacariyaṁ sandhāretuṁ, sikkhaṁ paccakkhāya hīnāyāvattissāmī”ti.

Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Nandaṁ bāhāyaṁ gahetvā iddhibalena Tāvatiṁsadevalokaṁ ānento antarāmagge ekasmiṁ jhāmakkhette jhāmakhāṇuke nisinnaṁ chinnakaṇṇanāsanaṅguṭṭhaṁ ekaṁ paluṭṭhamakkaṭiṁ dassetvā Tāvatiṁsabhavane Sakkassa devarañño upaṭṭhānaṁ āgatāni kakuṭapādāni pañca accharāsatāni dassesi. (**Kakuṭapādānī**ti rattavaṇṇatāya pārevatapādasadisapādāni.)[2] Dassetvā ca panāha “taṁ kiṁ maññasi Nanda, katamā nu kho abhirūpatarā vā[3] dassanīyatarā vā[3] pāsādikatarā vā[3] sākiyānī vā Janapadakalyāṇī, imāni vā pañca accharāsatāni kakuṭapādānī”ti. Taṁ sutvā āha “seyyathāpi sā bhante chinnakaṇṇanāsanaṅguṭṭhā paluṭṭhamakkaṭī, evameva kho bhante Sākiyānī Janapadakalyāṇī, imesaṁ pañcannaṁ accharāsatānaṁ upanidhāya saṅkhyampi na upeti, kalampi na upeti, kalabhāgampi na upeti, atha kho imāneva pañca accharāsatāni abhirūpatarāni ceva dassanīyatarāni ca pāsādikatarāni cā”ti. Abhirama Nanda, abhirama Nanda, ahaṁ te pāṭibhogo pañcannaṁ accharāsatānaṁ paṭilābhāya kakuṭapādānanti. Sace me bhante Bhagavā pāṭibhogo pañcannaṁ accharāsatānaṁ paṭilābhāya kakuṭapādānaṁ, abhiramissāmahaṁ bhante Bhagavati[4] brahmacariyeti.

1. Me (Syā) Udānaṭṭhakathāyaṁ Nandasuttavaṇṇanāyaṁ passitabbṁ.
2. ( ) Syāma-potthake natthi. 3. Ca (Syā) 4. Bhagavā (Syā)

န သက္ကောမိ ဗြဟ္မစရိယံ သန္ဓာရေတုံ၊ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာဝတ္တိဿာမီ”တိ။ ဘဂဝါ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ ပက္ကောသာပေတွာ ဧတဒဝေါစ “သစ္စံ ကိရ တွံ နန္ဒ သမ္ဗဟုလာနံ ဘိက္ခူနံ ဧဝံ အာရောစေသိ ‘အနဘိရတော အာဝုသော ဗြဟ္မစရိယံ စရာမိ၊ န သက္ကောမိ ဗြဟ္မစရိယံ သန္ဓာရေတုံ၊ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာဝတ္တိဿာမီ’တိ”။ ဧဝံ ဘန္တေတိ။ ကိဿ ပန တွံ နန္ဒ အနဘိရတော ဗြဟ္မစရိယံ စရသိ၊ န သက္ကောသိ ဗြဟ္မစရိယံ သန္ဓာရေတုံ၊ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာဝတ္တိဿသီတိ။ သာကိယာနီ မံ[1] ဘန္တေ ဇနပဒကလျာဏီ ဃရာ နိက္ခမန္တဿ အဍ္ဎုလ္လိခိတေဟိ ကေသေဟိ အပလောကေတွာ မံ ဧတဒဝေါစ “တုဝဋံ ခေါ အယျပုတ္တ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ၊ သော ခေါ အဟံ ဘန္တေ တံ အနုဿရမာနော အနဘိရတော ဗြဟ္မစရိယံ စရာမိ၊ န သက္ကောမိ ဗြဟ္မစရိယံ သန္ဓာရေတုံ၊ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာဝတ္တိဿာမီတိ။

အထ ခေါ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ ဗာဟာယံ ဂဟေတွာ ဣဒ္ဓိဗလေန တာဝတိံသဒေဝလောကံ အာနေန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကသ္မိံ ဈာမက္ခေတ္တေ ဈာမခါဏုကေ နိသိန္နံ ဆိန္နကဏ္ဏနာသနင်္ဂုဋ္ဌံ ဧကံ ပလုဋ္ဌမက္ကဋိံ ဒဿေတွာ တာဝတိံသဘဝနေ သက္ကဿ ဒေဝရညော ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတာနိ ကကုဋပါဒါနိ ပဉ္စ အစ္ဆရာသတာနိ ဒဿေသိ။ (**ကကုဋပါဒါနီ**တိ ရတ္တဝဏ္ဏတာယ ပါရေဝတပါဒသဒိသပါဒါနိ။)[2] ဒဿေတွာ စ ပနာဟ “တံ ကိံ မညသိ နန္ဒ၊ ကတမာ နု ခေါ အဘိရူပတရာ ဝါ[3] ဒဿနီယတရာ ဝါ[3] ပါသာဒိကတရာ ဝါ[3] သာကိယာနီ ဝါ ဇနပဒကလျာဏီ, ဣမာနိ ဝါ ပဉ္စ အစ္ဆရာသတာနိ ကကုဋပါဒါနီ”တိ။ တံ သုတွာ အာဟ “သေယျထာပိ သာ ဘန္တေ ဆိန္နကဏ္ဏနာသနင်္ဂုဋ္ဌာ ပလုဋ္ဌမက္ကဋီ၊ ဧဝမေဝ ခေါ ဘန္တေ သာကိယာနီ ဇနပဒကလျာဏီ၊ ဣမေသံ ပဉ္စန္နံ အစ္ဆရာသတာနံ ဥပနိဓာယ သင်္ချမ္ပိ န ဥပေတိ၊ ကလမ္ပိ န ဥပေတိ၊ ကလဘာဂမ္ပိ န ဥပေတိ၊ အထ ခေါ ဣမာနေဝ ပဉ္စ အစ္ဆရာသတာနိ အဘိရူပတရာနိ စေဝ ဒဿနီယတရာနိ စ ပါသာဒိကတရာနိ စာ”တိ။ အဘိရမ နန္ဒ၊ အဘိရမ နန္ဒ၊ အဟံ တေ ပါဋိဘောဂေါ ပဉ္စန္နံ အစ္ဆရာသတာနံ ပဋိလာဘာယ ကကုဋပါဒါနန္တိ။ သစေ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ ပါဋိဘောဂေါ ပဉ္စန္နံ အစ္ဆရာသတာနံ ပဋိလာဘာယ ကကုဋပါဒါနံ၊ အဘိရမိဿာမဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတိ[4] ဗြဟ္မစရိယေတိ။

၁- မေ (သျာ) ဥဒါနဋ္ဌကထာယံ နန္ဒသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ပဿိတဗ္ဗံ။
၂- ( ) သျာမပေါတ္ထကေ နတ္ထိ။ ၃- စ (သျာ) ၄- ဘဂဝါ (သျာ)

Atha kho Bhagavā āyasmantaṁ Nandaṁ gahetvā tattha antarahito Jetavaneyeva pāturahosi. Assosuṁ kho bhikkhū “āyasmā kira Nando Bhagavato bhātā mātucchāputto accharānaṁ hetu brahmacariyaṁ carati, Bhagavā kirassa pāṭibhogo pañcannaṁ accharāsatānaṁ paṭilābhāya kakuṭapādānan”ti. Atha kho āyasmato Nandassa sahāyakā bhikkhū āyasmantaṁ Nandaṁ bhatakavādena ca upakkitakavādena ca samudācaranti “bhatako kirāyasmā Nando, upakkitako kirāyasmā Nando, accharānaṁ hetu brahmcariyaṁ carati. Bhagavā kirassa pāṭibhogo pañcannaṁ accharāsatānaṁ paṭilābhāya kakuṭapādānan”ti. Atha kho āyasmā Nando sahāyakānaṁ bhikkhūnaṁ bhatakavādena ca upakkitakavādena ca aṭṭiyamāno harāyamāno jigucchamāno eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto na cirasseva yassatthāyakulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyaṁ pabbajanti, tadanuttaraṁ brahmacariya pariyosānaṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi, “khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyaṁ, kataṁ karaṇīyaṁ, nāparaṁ itthattāyā”ti abbhaññāsi. Aññataro ca kho panāyasmā Nando arahataṁ ahosi.

Athekā devatā rattibhāge sakalaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ārocesi “āyasmā bhante Nando Bhagavato bhātā mātucchāputto āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī”ti. Bhagavatopi kho ñāṇaṁ udapādi “Nando āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī”ti. Sopāyasmā Nando tassā rattiyā accayena Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā vanditvā etadavoca “yaṁ me bhante Bhagavā pāṭibhogo pañcannaṁ accharāsatānaṁ paṭilābhāya kakuṭapādānaṁ, muñcāmahaṁ bhante Bhagavantaṁ etasmā paṭissavā”ti. Mayāpi kho te nanda cetasā ceto paricca vidito “Nando āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī”ti. Devatāpi me etamatthaṁ ārocesi “āyasmā bhante Nando āsavānaṁ khayā anāsavaṁ cetovimuttiṁ paññāvimuttiṁ diṭṭheva dhamme sayaṁ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatī”ti. Yadeva kho te Nanda anupādāya

အထ ခေါ ဘဂဝါ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ ဂဟေတွာ တတ္ထ အန္တရဟိတော ဇေတဝနေယေဝ ပါတုရဟောသိ။ အဿောသုံ ခေါ ဘိက္ခူ “အာယသ္မာ ကိရ နန္ဒော ဘဂဝတော ဘာတာ မာတုစ္ဆာပုတ္တော အစ္ဆရာနံ ဟေတု ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ၊ ဘဂဝါ ကိရဿ ပါဋိဘောဂေါ ပဉ္စန္နံ အစ္ဆရာသတာနံ ပဋိလာဘာယ ကကုဋပါဒါန”န္တိ။ အထ ခေါ အာယသ္မတော နန္ဒဿ သဟာယကာ ဘိက္ခူ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ ဘတကဝါဒေန စ ဥပက္ကိတကဝါဒေန စ သမုဒါစရန္တိ “ဘတကော ကိရာယသ္မာ နန္ဒော၊ ဥပက္ကိတကော ကိရာယသ္မာ နန္ဒော၊ အစ္ဆရာနံ ဟေတု ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ။ ဘဂဝါ ကိရဿ ပါဋိဘောဂေါ ပဉ္စန္နံ အစ္ဆရာသတာနံ ပဋိလာဘာယ ကကုဋပါဒါန”န္တိ။ အထ ခေါ အာယသ္မာ နန္ဒော သဟာယကာနံ ဘိက္ခူနံ ဘတကဝါဒေန စ ဥပက္ကိတကဝါဒေန စ အဋ္ဋီယမာနော ဟရာယမာနော ဇိဂုစ္ဆမာနော ဧကော ဝူပကဋ္ဌော အပ္ပမတ္တော အာတာပီ ပဟိတတ္တော ဝိဟရန္တော နစိရဿေဝ ယဿတ္ထာယ ကုလပုတ္တာ သမ္မဒေဝ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇန္တိ၊ တဒနုတ္တရံ ဗြဟ္မစရိယပရိယောသာနံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ၊ “ခီဏာ ဇာတိ၊ ဝုသိတံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ ကတံ ကရဏီယံ၊ နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယာ”တိ အဗ္ဘညာသိ။ အညတရော စ ခေါ ပနာယသ္မာ နန္ဒော အရဟတံ အဟောသိ။

အထေကာ ဒေဝတာ ရတ္တိဘာဂေ သကလံ ဇေတဝနံ ဩဘာသေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ အာရောစေသိ “အာယသ္မာ ဘန္တေ နန္ဒော ဘဂဝတော ဘာတာ မာတုစ္ဆာပုတ္တော အာသဝါနံ ခယာ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိံ ပညာဝိမုတ္တိံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီ”တိ။ ဘဂဝတောပိ ခေါ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ “နန္ဒော အာသဝါနံ ခယာ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိံ ပညာဝိမုတ္တိံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီ”တိ။ သောပါယသ္မာ နန္ဒော တဿာ ရတ္တိယာ အစ္စယေန ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧတဒဝေါစ “ယံ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ ပါဋိဘောဂေါ ပဉ္စန္နံ အစ္ဆရာသတာနံ ပဋိလာဘာယ ကကုဋပါဒါနံ၊ မုဉ္စာမဟံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ ဧတသ္မာ ပဋိဿဝါ”တိ။ မယာပိ ခေါ တေ နန္ဒ စေတသာ စေတော ပရိစ္စ ဝိဒိတော “နန္ဒော အာသဝါနံ ခယာ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိံ ပညာဝိမုတ္တိံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီ”တိ။ ဒေဝတာပိ မေ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသိ “အာယသ္မာ ဘန္တေ နန္ဒော အာသဝါနံ ခယာ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိံ ပညာဝိမုတ္တိံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ သယံ အဘိညာ သစ္ဆိကတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီ”တိ။ ယဒေဝ ခေါ တေ နန္ဒ အနုပါဒါယ

āsavehi cittaṁ vimuttaṁ, athāhaṁ mutto etasmā paṭissavāti. Atha kho Bhagavā etamatthaṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesi—

“Yassa nittiṇṇo paṅko, maddito kāmakaṇṭako.
Mohakkhayaṁ anuppatto, sukhadukkhesu na vedhatī sa bhikkhū”ti[1].

Athekadivasaṁ bhikkhū taṁ āyasmantaṁ Nandaṁ pucchiṁsu “āvuso Nanda pubbe tvaṁ ‘ukkaṇṭhitomhī’ti vadesi, idāni te kathan”ti. Natthi me āvuso gihibhāvāya ālayoti. Taṁ sutvā bhikkhū “abhūtaṁ āyasmā Nando katheti, aññaṁ byākaroti, atītadivasesu ‘ukkaṇṭhitomhī’ti vatvā idāni ‘natthi me gihibhāvāya ālayo’ti kathetī”ti gantvā Bhagavato ekamatthaṁ ārocesuṁ. Bhagavā “bhikkhave atītadivasesu Nandassa attabhāvo ducchannagehasadiso ahosi, idāni succhannagehasadiso jāto. Ayaṁ hi dibbaccharānaṁ diṭṭhakālato paṭṭhāya pabbajitakiccassa matthakaṁ pāpetuṁ vāyamanto taṁ kiccaṁ patto”ti[2] vatvā imā gāthā abhāsi—

13. “Yathā agāraṁ ducchannaṁ, vuṭṭhī samativijjhati.
Evaṁ abhāvitaṁ cittaṁ, rāgo samativijjhati.

14. Yathā agāraṁ succhannaṁ, vuṭṭhī na samativijjhati.
Evaṁ subhāvitaṁ cittaṁ, rāgo na samativijjhatī”ti.

Tattha **agāran**ti yaṁkiñci gehaṁ. **Ducchannan**ti viraḷacchannaṁ chiddāvachiddaṁ. **Samativijjhatī**ti vassavuṭṭhi vinivijjhati. **Abhāvitan**ti taṁ agāraṁ vuṭṭhi viya bhāvanāya rahitattā abhāvitaṁ cittaṁ rāgo samativijjhati. Na kevalaṁ rāgova, dosamohamānādayo sabbakilesā tathārūpaṁ cittaṁ ativiya vijjhantiyeva. **Subhāvitan**ti samathavipassanābhāvanāhi subhāvitaṁ. Evarūpaṁ cittaṁ succhannaṁ gehaṁ vuṭṭhi viya rāgādayo kilesā ativijjhituṁ na sakkontīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Mahājanassa desanā sātthikā ahosi.

Atha kho bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Buddhā nāma acchariyā, Janapadakalyāṇiṁ nissāya ukkaṇṭhito nāmāyasmā

1. Khu 1. 104 piṭṭhe.
2. Taṁ kiccaṁ matthakaṁ pattoti (Ka)

အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုတ္တံ၊ အထာဟံ မုတ္တော ဧတသ္မာ ပဋိဿဝါတိ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ဧတမတ္ထံ ဝိဒိတွာ တာယံ ဝေလာယံ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

“ယဿ နိတ္တိဏ္ဏော ပင်္ကော၊ မဒ္ဒိတော ကာမကဏ္ဋကော။
မောဟက္ခယံ အနုပ္ပတ္တော၊ သုခဒုက္ခေသု န ဝေဓတီ သ ဘိက္ခူ”တိ[၁]။

အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ တံ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ ပုစ္ဆိံသု “အာဝုသော နန္ဒ ပုဗ္ဗေ တွံ ‘ဥက္ကဏ္ဌိတောမှီ’တိ ဝဒေသိ၊ ဣဒါနိ တေ ကထ”န္တိ။ နတ္ထိ မေ အာဝုသော ဂိဟိဘာဝါယ အာလယောတိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ “အဘူတံ အာယသ္မာ နန္ဒော ကထေတိ၊ အညံ ဗျာကရောတိ၊ အတီတဒိဝသေသု ‘ဥက္ကဏ္ဌိတောမှီ’တိ ဝတွာ ဣဒါနိ ‘နတ္ထိ မေ ဂိဟိဘာဝါယ အာလယော’တိ ကထေတီ”တိ ဂန္တွာ ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ ဘဂဝါ “ဘိက္ခဝေ အတီတဒိဝသေသု နန္ဒဿ အတ္တဘာဝေါ ဒုစ္ဆန္နဂေဟသဒိသော အဟောသိ၊ ဣဒါနိ သုစ္ဆန္နဂေဟသဒိသော ဇာတော။ အယံ ဟိ ဒိဗ္ဗစ္ဆရာနံ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စဿ မတ္ထကံ ပါပေတုံ ဝါယမန္တော တံ ကိစ္စံ ပတ္တော”တိ[၂] ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၃။ “ယထာ အဂါရံ ဒုစ္ဆန္နံ၊ ဝုဋ္ဌီ သမတိဝိဇ္ဈတိ။
ဧဝံ အဘာဝိတံ စိတ္တံ၊ ရာဂေါ သမတိဝိဇ္ဈတိ။

၁၄။ ယထာ အဂါရံ သုစ္ဆန္နံ၊ ဝုဋ္ဌီ န သမတိဝိဇ္ဈတိ။
ဧဝံ သုဘာဝိတံ စိတ္တံ၊ ရာဂေါ န သမတိဝိဇ္ဈတီ”တိ။

တတ္ထ **အဂါရ**န္တိ ယံကိဉ္စိ ဂေဟံ။ **ဒုစ္ဆန္န**န္တိ ဝိရဠစ္ဆန္နံ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒံ။ **သမတိဝိဇ္ဈတီ**တိ ဝဿဝုဋ္ဌိ ဝိနိဝိဇ္ဈတိ။ **အဘာဝိတ**န္တိ တံ အဂါရံ ဝုဋ္ဌိ ဝိယ ဘာဝနာယ ရဟိတတ္တာ အဘာဝိတံ စိတ္တံ ရာဂေါ သမတိဝိဇ္ဈတိ။ န ကေဝလံ ရာဂေါဝ၊ ဒေါသမောဟမာနာဒယော သဗ္ဗကိလေသာ တထာရူပံ စိတ္တံ အတိဝိယ ဝိဇ္ဈန္တိယေဝ။ **သုဘာဝိတ**န္တိ သမထဝိပဿနာဘာဝနာဟိ သုဘာဝိတံ။ ဧဝရူပံ စိတ္တံ သုစ္ဆန္နံ ဂေဟံ ဝုဋ္ဌိ ဝိယ ရာဂါဒယော ကိလေသာ အတိဝိဇ္ဈိတုံ န သက္ကောန္တီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ မဟာဇနဿ ဒေသနာ သာတ္ထိကာ အဟောသိ။

အထ ခေါ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဗုဒ္ဓါ နာမ အစ္ဆရိယာ၊ ဇနပဒကလျာဏိံ နိဿာယ ဥက္ကဏ္ဌိတော နာမာယသ္မာ

၁-ခု ၁-၁၀၄-ပိဋ္ဌေ။
၂-တံ ကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တောတိ (က)

Nando Satthārā devaccharā[1] āmisaṁ katvā vinīto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepesa mayā mātugāmena palobhetvā vinītoyevā”ti vatvā atītaṁ āhari—

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Bārāṇasivāsī Kappaṭo[2] nāma vāṇijo ahosi. Tasseko gadrabho kumbhabhāraṁ vahati, ekadivasena[3] satta yojanāni gacchati. So ekasmiṁ samaye gadrabhabhārakehi saddhiṁ Takkasilaṁ gantvā yāva bhaṇḍassa vissajjanaṁ, tāva gadrabhaṁ carituṁ vissajjesi. Athassa so gadrabho parikhāpiṭṭhe caramāno ekaṁ gadrabhiṁ disvā upasaṅkami, sā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ karontī āha “kuto āgatosī”ti. Bārāṇasitoti. Kena kammenāti. Vāṇijjakammenāti. Kittakaṁ bhāraṁ vahasīti. Kumbhabhāranti. Ettakaṁ bhāraṁ vahanto kati yojanāni gacchasīti. Satta yojanānīti. Gatagataṭṭhāne te kāci pādaparikammapiṭṭhiparikammakarā atthīti. Natthīti. Evaṁ sante mahādukkhaṁ nāma anubhosīti. Kiñcāpi hi tiracchānagatānaṁ pādaparikammādikārakā nāma natthi, kāmasaṁyojanaghaṭṭanatthāya pana evarūpaṁ kathaṁ kathesi. So tassā kathāya ukkaṇṭhi. Kappaṭopi bhaṇḍaṁ vissajjetvā tassa santikaṁ āgantvā “ehi tāta gamissāmā”ti āha. Gacchatha tumhe, nāhaṁ gamissāmīti. Atha naṁ punappunaṁ yācitvā “anicchantaṁ paribhāsetvā[4] naṁ nessāmī”ti cintetvā imaṁ gāthamāha—

Patodaṁ te karissāmi, soḷasaṅgulikaṇṭakaṁ.
Lañchindissāmi te kāyaṁ, evaṁ jānāhi gadrabhā”ti.

Taṁ sutvā gadrabho “evaṁ sante ahampi te kattabbaṁ jānissāmī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Patodaṁ me karissasi, soḷasaṅgulikaṇṭakaṁ.
Purato patiṭṭhahitvāna, uddharitvāna pacchato.
Dantaṁ[5] te pātayissāmi, evaṁ jānāhi kappaṭā”ti.

1. Devaccharāya (Ka) 2. Kappako (Syā) 3. Divase divase (Syā)
4. Bhāyetvā (Sī, Syā) 5. Bhaṇḍaṁ (Syā)

နန္ဒော သတ္ထာရာ ဒေဝစ္ဆရာ[၁] အာမိသံ ကတွာ ဝိနီတော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ မယာ မာတုဂါမေန ပလောဘေတွာ ဝိနီတောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗာရာဏသိဝါသီ ကပ္ပဋော[၂] နာမ ဝါဏိဇော အဟောသိ။ တဿေကော ဂဒြဘော ကုမ္ဘဘာရံ ဝဟတိ၊ ဧကဒိဝသေန[၃] သတ္တ ယောဇနာနိ ဂစ္ဆတိ။ သော ဧကသ္မိံ သမယေ ဂဒြဘဘာရကေဟိ သဒ္ဓိံ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ ယာဝ ဘဏ္ဍဿ ဝိဿဇ္ဇနံ၊ တာဝ ဂဒြဘံ စရိတုံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ အထဿ သော ဂဒြဘော ပရိခါပိဋ္ဌေ စရမာနော ဧကံ ဂဒြဘိံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိ၊ သာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောန္တီ အာဟ “ကုတော အာဂတောသီ”တိ။ ဗာရာဏသိတောတိ။ ကေန ကမ္မေနာတိ။ ဝါဏိဇ္ဇကမ္မေနာတိ။ ကိတ္တကံ ဘာရံ ဝဟသီတိ။ ကုမ္ဘဘာရန္တိ။ ဧတ္တကံ ဘာရံ ဝဟန္တော ကတိ ယောဇနာနိ ဂစ္ဆသီတိ။ သတ္တ ယောဇနာနီတိ။ ဂတဂတဋ္ဌာနေ တေ ကာစိ ပါဒပရိကမ္မပိဋ္ဌိပရိကမ္မကရာ အတ္ထီတိ။ နတ္ထီတိ။ ဧဝံ သန္တေ မဟာဒုက္ခံ နာမ အနုဘောသီတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ တိရစ္ဆာနဂတာနံ ပါဒ-ပရိကမ္မာဒိကာရကာ နာမ နတ္ထိ၊ ကာမသံယောဇနဃဋ္ဋနတ္ထာယ ပန ဧဝရူပံ ကထံ ကထေသိ။ သော တဿာ ကထာယ ဥက္ကဏ္ဌိ။ ကပ္ပဋောပိ ဘဏ္ဍံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ “ဧဟိ တာတ ဂမိဿာမာ”တိ အာဟ။ ဂစ္ဆထ တုမှေ၊ နာဟံ ဂမိဿာမီတိ။ အထ နံ ပုနပ္ပုနံ ယာစိတွာ “အနိစ္ဆန္တံ ပရိဘာသေတွာ[၄] နံ နေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ပတောဒံ တေ ကရိဿာမိ၊ သောဠသင်္ဂုလိကဏ္ဋကံ။
သဉ္ဆိန္ဒိဿာမိ တေ ကာယံ၊ ဧဝံ ဇာနာဟိ ဂဒြဘာ”တိ။

တံ သုတွာ ဂဒြဘော “ဧဝံ သန္တေ အဟမ္ပိ တေ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ပတောဒံ မေ ကရိဿသိ၊ သောဠသင်္ဂုလိကဏ္ဋကံ။
ပုရတော ပတိဋ္ဌဟိတွာန၊ ဥဒ္ဓရိတွာန ပစ္ဆတော။
ဒန္တံ[၅] တေ ပါတယိဿာမိ၊ ဧဝံ ဇာနာဟိ ကပ္ပဋာ”တိ။

၁-ဒေဝစ္ဆရာယ (က) ၂-ကပ္ပကော (သျာ) ၃-ဒိဝသေ ဒိဝသေ (သျာ)
၄-ဘာယေတွာ (သီ၊ သျာ) ၅-ဘဏ္ဍံ (သျာ)

Taṁ sutvā vāṇijo "kena nu kho kāraṇena esa evaṁ vadatī"ti cintetvā ito cito ca olokento taṁ gadrabhiṁ disvā "imāyesa evaṁ sikkhāpito bhavissati, "evarūpiṁ nāma te gadrabhiṁ ānessāmī'ti mātugāmena naṁ palobhetvā nessāmī"ti imaṁ gāthamāha—

"Catuppadiṁ saṅkhamukhiṁ, nāriṁ sabbaṅgasobhiniṁ.
Bhariyaṁ te ānayissāmi, evaṁ jānāhi gadrabhā"ti.

Taṁ sutvā tuṭṭhacitto gadrabho imaṁ gāthamāha—

"Catuppadiṁ saṅkhamukhiṁ, nāriṁ sabbaṅgasobhiniṁ.
Bhariyaṁ me ānayissasi, evaṁ jānāhi kappaṭa.
Kappaṭa bhiyyo gamissāmi, yojanāni catuddasā"ti.

Atha naṁ kappaṭo "tena hi ehī"ti gahetvā sakaṭṭhānaṁ agamāsi. So katipāhaccayena naṁ āha "nanu maṁ tumhe 'bhariyaṁ te ānayissāmī'ti avocutthā"ti. Āma vuttaṁ, nāhaṁ attano kathaṁ bhindissāmi, bhariyaṁ te ānessāmi, vetanaṁ pana tuyhaṁ ekakasseva dassāmi, tuyhaṁ vetanaṁ dutiyassa[1] pahotu vā mā vā, tvameva jāneyyāsi. Ubhinnaṁ pana vo saṁvāsamanvāya puttā vijāyissanti, tehipi bahūhi saddhiṁ tuyhaṁ taṁ pahotu vā mā vā, tvameva jāneyyāsīti. Gadrabho tasmiṁ kathenteyeva anapekkho ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "tadā bhikkhave gadrabhī Janapadakalyāṇī ahosi, gadrabho Nando, vāṇijo ahameva. Evaṁ pubbepesa mayā mātugāmena palobhetvā vinīto"ti jātakaṁ niṭṭhāpesīti.

Nandattheravatthu navamaṁ.

---

10. Cundasūkarikavatthu

Idha socetīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Cundasūkarikaṁ nāma purisaṁ ārabbha kathesi.

---

1. Tuyhaṁ pana attadutiyassa (Sī), tuyhaṁ attano dutiyassa (Syā)

တံ သုတွာ ဝါဏိဇော "ကေန နု ခေါ ကာရဏေန ဧသ ဧဝံ ဝဒတီ"တိ စိန္တေတွာ ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော တံ ဂဒြဘိံ ဒိသွာ "ဣမာယေသ ဧဝံ သိက္ခာပိတော ဘဝိဿတိ၊ 'ဧဝရူပိံ နာမ တေ ဂဒြဘိံ အာနေဿာမီ'တိ မာတုဂါမေန နံ ပလောဘေတွာ နေဿာမီ"တိ ဣမံ ဂါထမာဟ—

"စတုပ္ပဒိံ သင်္ခမုခိံ၊ နာရိံ သဗ္ဗင်္ဂသောဘိနိံ။
ဘရိယံ တေ အာနယိဿာမိ၊ ဧဝံ ဇာနာဟိ ဂဒြဘာ"တိ။

တံ သုတွာ တုဋ္ဌစိတ္တော ဂဒြဘော ဣမံ ဂါထမာဟ—

"စတုပ္ပဒိံ သင်္ခမုခိံ၊ နာရိံ သဗ္ဗင်္ဂသောဘိနိံ။
ဘရိယံ မေ အာနယိဿသိ၊ ဧဝံ ဇာနာဟိ ကပ္ပဋ။
ကပ္ပဋ ဘိယျော ဂမိဿာမိ၊ ယောဇနာနိ စတုဒ္ဒသာ"တိ။

အထ နံ ကပ္ပဋော "တေန ဟိ ဧဟီ"တိ ဂဟေတွာ သကဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ သော ကတိပါဟစ္စယေန နံ အာဟ "နနု မံ တုမှေ 'ဘရိယံ တေ အာနယိဿာမီ'တိ အဝေါစုတ္ထာ"တိ။ အာမ ဝုတ္တံ၊ နာဟံ အတ္တနော ကထံ ဘိန္ဒိဿာမိ၊ ဘရိယံ တေ အာနေဿာမိ၊ ဝေတနံ ပန တုယှံ ဧကကဿေဝ ဒဿာမိ၊ တုယှံ ဝေတနံ ဒုတိယဿ[၁] ပဟောတု ဝါ မာ ဝါ၊ တွမေဝ ဇာနေယျာသိ။ ဥဘိန္နံ ပန ဝေါ သံဝါသမန္ဝာယ ပုတ္တာ ဝိဇာယိဿန္တိ၊ တေဟိပိ ဗဟူဟိ သဒ္ဓိံ တုယှံ တံ ပဟောတု ဝါ မာ ဝါ၊ တွမေဝ ဇာနေယျာသီတိ။ ဂဒြဘော တသ္မိံ ကထေန္တေယေဝ အနပေက္ခော အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ "တဒါ ဘိက္ခဝေ ဂဒြဘီ ဇနပဒကလျာဏီ အဟောသိ၊ ဂဒြဘော နန္ဒော၊ ဝါဏိဇော အဟမေဝ။ ဧဝံ ပုဗ္ဗေပေသ မယာ မာတုဂါမေန ပလောဘေတွာ ဝိနီတော"တိ ဇာတကံ နိဋ္ဌာပေသီတိ။

နန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-စုန္ဒသူကရိကဝတ္ထု

ဣဓ သောစတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော စုန္ဒသူကရိကံ နာမ ပုရိသံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-တုယှံ ပန အတ္တဒုတိယဿ (သီ)၊ တုယှံ အတ္တနော ဒုတိယဿ (သျာ)

So kira pañcapaṇṇāsa vassāni sūkare vadhitvā khādanto ca vikkiṇanto ca jīvikaṁ kappesi. Chātakāle sakaṭena vīhiṁ ādāya janapadaṁ gantvā ekanāḷidvenāḷimattena gāmasūkarapotake kiṇitvā sakaṭaṁ pūretvā āgantvā pacchānivesane vajaṁ viya ekaṁ ṭhānaṁ parikkhipitvā[1] tattheva tesaṁ nivāpaṁ ropetvā[2] tesu nānāgacche ca sarīramalañca khāditvā vaḍḍhitesu yaṁ yaṁ māretukāmo hoti, taṁ taṁ āḷāne[3] niccalaṁ bandhitvā sarīramaṁsassa uddhumāyitvā bahalabhāvatthaṁ caturassamuggarena pothetvā "bahalamaṁso jāto"ti ñatvā mukhaṁ vivaritvā antare daṇḍakaṁ datvā lohathāliyā[4] pakkuthitaṁ[5] uṇhodakaṁ mukhe āsiñcati. Taṁ kucchiṁ pavisitvā pakkuthitaṁ[5] karīsaṁ ādāya adhobhāgena nikkhamati, yāva thokampi karīsaṁ atthi, tāva āvilaṁ hutvā nikkhamati, suddhe udare acchaṁ anāvilaṁ hutvā nikkhamati. Athassa avasesaṁ udakaṁ piṭṭhiyaṁ āsiñcati. Taṁ kāḷacammaṁ uppāṭetvā gacchati. Tato tiṇukkāya lomāni jhāpetvā tikhiṇena[6] asinā sīsaṁ chindati. Paggharaṇakaṁ lohitaṁ bhājanena paṭiggahetvā maṁsaṁ lohitena madditvā[7] pacitvā puttadāramajjhe nisinno khāditvā sesaṁ vikkiṇāti. Tassa imināva niyāmena jīvikaṁ kappentassa pañcapaṇṇāsa vassāni atikkantāni. Tathāgate dhuravihāre vasante ekadivasampi pupphamuṭṭhimattena pūjā vā kaṭacchumattaṁ bhikkhadānaṁ vā aññaṁ vā kiñci puññaṁ nāma nāhosi. Athassa sarīre rogo uppajji, jīvantasseva Avīcimahānirayasantāpo upaṭṭhahi. Avīcisantāpo nāma yojanasate ṭhatvā olokentassa akkhīnaṁ bhijjanasamattho[8] pariḷāho hoti. Vuttampi cetaṁ—

"Tassa ayomayā bhūmi, jalitā tejasāyutā.
Samantā yojanasataṁ, pharitvā tiṭṭhati sabbadā"ti[9].

Nāgasenattherena panassa pākatikaggisantāpato adhimattatāya ayaṁ upamā vuttā "yathā mahārāja kūṭāgāramatto pāsāṇopi nerayikaggimhi pakkhitto khaṇena vilayaṁ gacchati. Nibbattasattā panettha

1. Paricchinditvā (Sī) 2. Nivāsāpetvā (Ka) 3. Āḷāhane (Syā, Ka)
4. Lohanāḷiyā (Syā) 5. Pakkaṭṭhitaṁ (Sī) 6. Tiṇhena (Sī, Syā)
7. Vaḍḍhetvā (Sī) 8. Akkhīni bhindanasamattho (Syā, Ka)
9. Ma 3. 222; Aṁ 1. 140 piṭṭhesu.

သော ကိရ ပဉ္စပဏ္ဏာသ ဝဿာနိ သူကရေ ဝဓိတွာ ခါဒန္တော စ ဝိက္ကိဏန္တော စ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ ဆာတကာလေ သကဋေန ဝီဟိံ အာဒါယ ဇနပဒံ ဂန္တွာ ဧကနာဠိဒွေနာဠိမတ္တေန ဂါမသူကရပေါတကေ ကိဏိတွာ သကဋံ ပူရေတွာ အာဂန္တွာ ပစ္ဆာနိဝေသနေ ဝဇံ ဝိယ ဧကံ ဌာနံ ပရိက္ခိပိတွာ[၁] တတ္ထေဝ တေသံ နိဝါပံ ရောပေတွာ[၂] တေသု နာနာဂစ္ဆေ စ သရီရမလဉ္စ ခါဒိတွာ ဝဍ္ဎိတေသု ယံ ယံ မာရေတုကာမော ဟောတိ၊ တံ တံ အာဠာနေ[၃] နိစ္စလံ ဗန္ဓိတွာ သရီရမံသဿ ဥဒ္ဓုမာယိတွာ ဗဟလဘာဝတ္ထံ စတုရဿမုဂ္ဂရေန ပေါထေတွာ "ဗဟလမံသော ဇာတော"တိ ဉတွာ မုခံ ဝိဝရိတွာ အန္တရေ ဒဏ္ဍကံ ဒတွာ လောဟထာလိယာ[၄] ပက္ကုထိတံ[၅] ဥဏှောဒကံ မုခေ အာသိဉ္စတိ။ တံ ကုစ္ဆိံ ပဝိသိတွာ ပက္ကုထိတံ[၅] ကရီသံ အာဒါယ အဓောဘာဂေန နိက္ခမတိ၊ ယာဝ ထောကမ္ပိ ကရီသံ အတ္ထိ၊ တာဝ အာဝိလံ ဟုတွာ နိက္ခမတိ၊ သုဒ္ဓေ ဥဒရေ အစ္ဆံ အနာဝိလံ ဟုတွာ နိက္ခမတိ။ အထဿ အဝသေသံ ဥဒကံ ပိဋ္ဌိယံ အာသိဉ္စတိ။ တံ ကာဠစမ္မံ ဥပ္ပါဋေတွာ ဂစ္ဆတိ။ တတော တိဏုက္ကာယ လောမာနိ ဈာပေတွာ တိခိဏေန[၆] အသိနာ သီသံ ဆိန္ဒတိ။ ပဂ္ဃရဏကံ လောဟိတံ ဘာဇနေန ပဋိဂ္ဂဟေတွာ မံသံ လောဟိတေန မဒ္ဒိတွာ[၇] ပစိတွာ ပုတ္တဒါရမဇ္ဈေ နိသိန္နော ခါဒိတွာ သေသံ ဝိက္ကိဏာတိ။ တဿ ဣမိနာဝ နိယာမေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တဿ ပဉ္စပဏ္ဏာသ ဝဿာနိ အတိက္ကန္တာနိ။ တထာဂတေ ဓုရဝိဟာရေ ဝသန္တေ ဧကဒိဝသမ္ပိ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိမတ္တေန ပူဇာ ဝါ ကဋစ္ဆုမတ္တံ ဘိက္ခဒါနံ ဝါ အညံ ဝါ ကိဉ္စိ ပုညံ နာမ နာဟောသိ။ အထဿ သရီရေ ရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ဇီဝန္တဿေဝ အဝီစိမဟာနိရယသန္တာပေါ ဥပဋ္ဌာဟိ။ အဝီစိသန္တာပေါ နာမ ယောဇနသတေ ဌတွာ ဩလောကေန္တဿ အက္ခီနံ ဘိဇ္ဇနသမတ္ထော[၈] ပရိဠာဟော ဟောတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

"တဿ အယောမယာ ဘူမိ၊ ဇလိတာ တေဇသာယုတာ။
သမန္တာ ယောဇနသတံ၊ ဖရိတွာ တိဋ္ဌတိ သဗ္ဗဒါ"တိ[၉]။

နာဂသေနတ္ထေရေန ပနဿ ပါကတိကဂ္ဂိသန္တာပတော အဓိမတ္တတာယ အယံ ဥပမာ ဝုတ္တာ "ယထာ မဟာရာဇ ကူဋာဂါရမတ္တော ပါသာဏောပိ နေရယိကဂ္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တော ခဏေန ဝိလယံ ဂစ္ဆတိ။ နိဗ္ဗတ္တသတ္တာ ပနေတ္ထ

၁-ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ (သီ) ၂-နိဝါသာပေတွာ (က) ၃-အာဠာဟနေ (သျာ၊ က)
၄-လောဟနာဠိယာ (သျာ) ၅-ပက္ကဋ္ဌိတံ (သီ) ၆-တိဏှေန (သီ၊ သျာ)
၇-ဝဍ္ဎေတွာ (သီ) ၈-အက္ခီနိ ဘိန္ဒနသမတ္ထော (သျာ၊ က)
၉-မ ၃-၂၂၂၊ အံ ၁-၁၄၀-ပိဋ္ဌေသု။

kammabalena mātukucchigatā viya na vilīyantī”ti[1]. Tassa tasmiṁ santāpe upaṭṭhite kammasarikkhako ākāro uppajji. Gehamajjheyeva sūkararavaṁ ravitvā jaṇṇukehi vicaranto puratthimavatthumpi pacchimavatthumpi gacchati. Athassa gehamānusakā taṁ daḷhaṁ gahetvā mukhaṁ pidahanti. Kammavipāko nāma na sakkā kenaci paṭibāhituṁ. So viravantova ito cito ca vicarati. Samantā sattasu gharesu manussā niddaṁ na labhanti. Maraṇabhayena tajjitassa pana bahinikkhamanaṁ nivāretuṁ asakkonto sabbo gehajano yathā antoṭhito bahi vicarituṁ na sakkoti, tathā gehadvārāni thaketvā bahigehaṁ parivāretvā rakkhanto acchati. Itaro antogeheyeva nirayasantāpena viravanto ito cito ca vicarati. Evaṁ sattadivasāni vicaritvā aṭṭhame[2] divase kālaṁ katvā Avīcimahāniraye nibbatti. Avīcimahānirayo **Devadūtasuttena**[3] vaṇṇetabboti.

Bhikkhū tassa gharadvārena gacchantā taṁ saddaṁ sutvā “sūkarasaddo”ti saññino hutvā vihāraṁ gantvā Satthu santike nisinnā evamāhaṁsu “bhante Cundasūkarikassa gehadvāraṁ pidahitvā sūkarānaṁ māriyamānānaṁ ajjasattamo divaso, gehe kāci maṅgalakiriyā bhavissati maññe. Ettake nāma bhante sūkare mārentassa ekampi mettacittaṁ vā kāruññaṁ vā natthi, na vata no evarūpo kakkhaḷo pharuso satto diṭṭhapubbo”ti. Satthā “na bhikkhave so ime sattadivase[4] sūkare māreti, kammasarikkhakaṁ panassa vipākaṁ udapādi, jīvantasseva Avīcimahānirayasantāpo upaṭṭhāsi. So tena santāpena satta divasāni sūkararavaṁ ravanto antonivesane vicaritvā ajja kālaṁ katvā Avīcimhi nibbatto”ti vatvā “bhante idha loke evaṁ socitvā puna gantvā socanaṭṭhāneyeva nibbatto”ti vutte “āma bhikkhave, pamattā nāma gahaṭṭhā vā hontu pabbajitā vā, ubhayattha socantiyevā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

15. “Idha socati pecca socati,
Pāpakārī ubhayattha socati.
So socati so vihaññati,
Disvā kammakiliṭṭhamattano”ti.

1. Khu 11. 69 piṭṭhe.
2. Sattame (Sī)
3. Ma 3. 216; Aṁ 1. 137 piṭṭhesu.
4. Imesu sattadivasesu (Ka)

ကမ္မဗလေန မာတုကုစ္ဆိဂတာ ဝိယ န ဝိလီယန္တီ”တိ[၁]။ တဿ တသ္မိံ သန္တာပေ ဥပဋ္ဌိတေ ကမ္မသရိက္ခကော အာကာရော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဂေဟမဇ္ဈေယေဝ သူကရရဝံ ရဝိတွာ ဇဏ္ဏုကေဟိ ဝိစရန္တော ပုရတ္ထိမဝတ္ထုမ္ပိ ပစ္ဆိမဝတ္ထုမ္ပိ ဂစ္ဆတိ။ အထဿ ဂေဟမာနုသကာ တံ ဒဠှံ ဂဟေတွာ မုခံ ပိဒဟန္တိ။ ကမ္မဝိပါကော နာမ န သက္ကာ ကေနစိ ပဋိဗာဟိတုံ။ သော ဝိရဝန္တောဝ ဣတော စိတော စ ဝိစရတိ။ သမန္တာ သတ္တသု ဃရေသု မနုဿာ နိဒ္ဒံ န လဘန္တိ။ မရဏဘယေန တဇ္ဇိတဿ ပန ဗဟိနိက္ခမနံ နိဝါရေတုံ အသက္ကောန္တော သဗ္ဗော ဂေဟဇနော ယထာ အန္တောဌိတော ဗဟိ ဝိစရိတုံ န သက္ကောတိ၊ တထာ ဂေဟဒွါရာနိ ထကေတွာ ဗဟိဂေဟံ ပရိဝါရေတွာ ရက္ခန္တော အစ္ဆတိ။ ဣတရော အန္တောဂေဟေယေဝ နိရယသန္တာပေန ဝိရဝန္တော ဣတော စိတော စ ဝိစရတိ။ ဧဝံ သတ္တဒိဝသာနိ ဝိစရိတွာ အဋ္ဌမေ[၂] ဒိဝသေ ကာလံ ကတွာ အဝီစိမဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အဝီစိမဟာနိရယော **ဒေဝဒူတသုတ္တေန**[၃] ဝဏ္ဏေတဗ္ဗောတိ။

ဘိက္ခူ တဿ ဃရဒွါရေန ဂစ္ဆန္တာ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ “သူကရသဒ္ဒေါ”တိ သညိနော ဟုတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထု သန္တိကေ နိသိန္နာ ဧဝမာဟံသု “ဘန္တေ စုန္ဒသူကရိကဿ ဂေဟဒွါရံ ပိဒဟိတွာ သူကရာနံ မာရိယမာနာနံ အဇ္ဇသတ္တမော ဒိဝသော၊ ဂေဟေ ကာစိ မင်္ဂလကိရိယာ ဘဝိဿတိ မညေ။ ဧတ္တကေ နာမ ဘန္တေ သူကရေ မာရေန္တဿ ဧကမ္ပိ မေတ္တစိတ္တံ ဝါ ကာရုညံ ဝါ နတ္ထိ၊ န ဝတ နော ဧဝရူပေါ ကက္ခဠော ဖရုသော သတ္တော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော”တိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ သော ဣမေ သတ္တဒိဝသေ[၄] သူကရေ မာရေတိ၊ ကမ္မသရိက္ခကံ ပနဿ ဝိပါကံ ဥဒပါဒိ၊ ဇီဝန္တဿေဝ အဝီစိမဟာနိရယသန္တာပေါ ဥပဋ္ဌာသိ။ သော တေန သန္တာပေန သတ္တ ဒိဝသာနိ သူကရရဝံ ရဝန္တော အန္တောနိဝေသနေ ဝိစရိတွာ အဇ္ဇ ကာလံ ကတွာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တော”တိ ဝတွာ “ဘန္တေ ဣဓ လောကေ ဧဝံ သောစိတွာ ပုန ဂန္တွာ သောစနဋ္ဌာနေယေဝ နိဗ္ဗတ္တော”တိ ဝုတ္တေ “အာမ ဘိက္ခဝေ, ပမတ္တာ နာမ ဂဟဋ္ဌာ ဝါ ဟောန္တု ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ၊ ဥဘယတ္ထ သောစန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၅။ “ဣဓ သောစတိ ပေစ္စ သောစတိ၊
ပါပကာရီ ဥဘယတ္ထ သောစတိ။
သော သောစတိ သော ဝိဟညတိ၊
ဒိသွာ ကမ္မကိလိဋ္ဌမတ္တနော”တိ။

၁-ခု ၁၁-၆၉-ပိဋ္ဌေ။
၂-သတ္တမေ (သီ)
၃-မ ၃-၂၁၆၊ အံ ၁-၁၃၇-ပိဋ္ဌေသု။
၄-ဣမေသု သတ္တဒိဝသေသု (က)

Tattha **pāpakārī**ti nānappakārassa pāpakammassa kārako puggalo "akataṁ vata me kalyāṇaṁ, kataṁ pāpan"ti ekaṁseneva maraṇasamaye **idha socati**, idamassa kammasocanaṁ. Vipākaṁ anubhavanto pana **pecca socati**, idamassa paraloke vipākasocanaṁ. Evaṁ so **ubhayattha socati**yeva. Teneva kāraṇena jīvamānoyeva **so** Cundasūkarikopi **socati. Disvā kammakiliṭṭhan**ti attano kiliṭṭhakammaṁ passitvā nānappakārakaṁ vilapanto vihaññatīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātāti.

Cundasūkarikavatthu dasamaṁ.

---

11. Dhammika-upāsakavatthu

Idha modatīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Dhammika-upāsakaṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kira pañcasatā Dhammika-upāsakā nāma ahesuṁ. Tesu ekekassa pañca pañca upāsakasatāni parivārā. Yo tesaṁ jeṭṭhako, tassa satta puttā satta dhītaro. Tesu ekekassa ekekā salākayāgu salākabhattaṁ pakkhikabhattaṁ nimantanabhattaṁ uposathikabhattaṁ āgantukabhattaṁ saṁghabhattaṁ vassāvāsikaṁ ahosi. Tepi sabbeva anujātaputtā nāma ahesuṁ. Iti cuddasannaṁ puttānaṁ bhariyāya upāsakassāti soḷasa salākayāgu-ādīni pavattanti. Iti so saputtadāro sīlavā kalyāṇadhammo dānasaṁvibhāgarato ahosi. Athassa aparabhāge rogo uppajji, āyusaṅkhāro parihāyi. So dhammaṁ sotukāmo "aṭṭha vā me soḷasa vā bhikkhū pesethā"ti Satthu santikaṁ pahiṇi. Satthā pesesi. Te gantvā tassa mañcaṁ parivāretvā paññattesu āsanesu nisinnā. "Bhante ayyānaṁ me dassanaṁ dullabhaṁ bhavissati, dubbalomhi, etaṁ me suttaṁ sajjhāyathā"ti vutte kataraṁ suttaṁ sotukāmo upāsakāti. "Sabbabuddhānaṁ avijahitaṁ Satipaṭṭhānasuttan"ti vutte "ekāyano ayaṁ bhikkhave maggo sattānaṁ

တတ္ထ **ပါပကာရီ**တိ နာနပ္ပကာရဿ ပါပကမ္မဿ ကာရကော ပုဂ္ဂလော "အကတံ ဝတ မေ ကလျာဏံ၊ ကတံ ပါပ"န္တိ ဧကံသေနေဝ မရဏသမယေ **ဣဓ သောစတိ၊** ဣဒမဿ ကမ္မသောစနံ။ ဝိပါကံ အနုဘဝန္တော ပန **ပေစ္စ သောစတိ၊** ဣဒမဿ ပရလောကေ ဝိပါကသောစနံ။ ဧဝံ သော **ဥဘယတ္ထ သောစတိ**ယေဝ။ တေနေဝ ကာရဏေန ဇီဝမာနောယေဝ **သော** စုန္ဒသူကရိကောပိ **သောစတိ။ ဒိသွာ ကမ္မကိလိဋ္ဌ**န္တိ အတ္တနော ကိလိဋ္ဌကမ္မံ ပဿိတွာ နာနပ္ပကာရကံ ဝိလပန္တော ဝိဟညတီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ ဇာတာတိ။

စုန္ဒသူကရိကဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-ဓမ္မိကဥပါသကဝတ္ထု

ဣဓ မောဒတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဓမ္မိကဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ ပဉ္စသတာ ဓမ္မိကဥပါသကာ နာမ အဟေသုံ။ တေသု ဧကေကဿ ပဉ္စ ပဉ္စ ဥပါသကသတာနိ ပရိဝါရာ။ ယော တေသံ ဇေဋ္ဌကော၊ တဿ သတ္တ ပုတ္တာ သတ္တ ဓီတရော။ တေသု ဧကေကဿ ဧကေကာ သလာကယာဂု သလာကဘတ္တံ ပက္ခိကဘတ္တံ နိမန္တနဘတ္တံ ဥပေါသထိကဘတ္တံ အာဂန္တုကဘတ္တံ သံဃဘတ္တံ ဝဿာဝါသိကံ အဟောသိ။ တေပိ သဗ္ဗေဝ အနုဇာတပုတ္တာ နာမ အဟေသုံ။ ဣတိ စုဒ္ဒသန္နံ ပုတ္တာနံ ဘရိယာယ ဥပါသကဿာတိ သောဠသ သလာကယာဂုအာဒီနိ ပဝတ္တန္တိ။ ဣတိ သော သပုတ္တဒါရော သီလဝါ ကလျာဏဓမ္မော ဒါနသံဝိဘာဂရတော အဟောသိ။ အထဿ အပရဘာဂေ ရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ အာယုသင်္ခါရော ပရိဟာယိ။ သော ဓမ္မံ သောတုကာမော "အဋ္ဌ ဝါ မေ သောဠသ ဝါ ဘိက္ခူ ပေသေထာ"တိ သတ္ထု သန္တိကံ ပဟိဏိ။ သတ္ထာ ပေသေသိ။ တေ ဂန္တွာ တဿ မဉ္စံ ပရိဝါရေတွာ ပညတ္တေသု အာသနေသု နိသိန္နာ။ "ဘန္တေ အယျာနံ မေ ဒဿနံ ဒုလ္လဘံ ဘဝိဿတိ၊ ဒုဗ္ဗလောမှိ၊ ဧကံ မေ သုတ္တံ သဇ္ဈာယထာ"တိ ဝုတ္တေ ကတရံ သုတ္တံ သောတုကာမော ဥပါသကာတိ။ "သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇဟိတံ သတိပဋ္ဌာနသုတ္တ"န္တိ ဝုတ္တေ "ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ သတ္တာနံ

visuddhiyā”ti[1] suttantaṁ paṭṭhapesuṁ. Tasmiṁ khaṇe chahi devalokehi sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā sahassasindhavayuttā diyaḍḍhayojanasatikā cha rathā āgamiṁsu. Tesu ṭhitā devatā “amhākaṁ devalokaṁ nessāma, amhākaṁ devalokaṁ nessāma, ambho mattikabhājanaṁ bhinditvā suvaṇṇabhājanaṁ gaṇhanto viya amhākaṁ devaloke abhiramituṁ idha nibbattāhi, amhākaṁ devaloke abhiramituṁ idha nibbattāhī”ti vadiṁsu. Upāsako dhammassavanantarāyaṁ anicchanto “āgametha āgamethā”ti āha. Bhikkhū “amhe vāretī”ti saññāya tuṇhī ahesuṁ.

Athassa puttadhītaro “amhākaṁ pitā pubbe dhammassavanena atitto ahosi, idāni pana bhikkhū pakkosāpetvā sajjhāyaṁ kāretvā sayameva vāreti, maraṇassa abhāyanakasatto nāma natthī”ti viraviṁsu. Bhikkhū “idāni anokāso”ti uṭṭhāyāsanā pakkamiṁsu. Upāsako thokaṁ vītināmetvā satiṁ paṭilabhitvā putte pucchi “kasmā kandathā”ti. “Tāta tumhe bhikkhū pakkosāpetvā dhammaṁ suṇantā sayameva vārayittha, atha mayaṁ maraṇassa abhāyanakasatto nāma natthī”ti kandimhāti. Ayyā pana kuhinti. “Anokāso”ti uṭṭhāyāsanā pakkantā tātāti. “Nāhaṁ ayyehi saddhiṁ kathemī”ti vutte atha kena saddhiṁ kathetāti. Chahi devalokehi devatā cha rathe alaṅkaritvā ādāya ākāse ṭhatvā “amhākaṁ devaloke abhirama, amhākaṁ deva loke abhiramā”ti saddaṁ karonti, tāhi saddhiṁ kathemīti. Kuhiṁ tāta rathā, na mayaṁ passāmāti. Atthi pana mayhaṁ ganthitāni pupphānīti. Atthi tātāti. Kataro devaloko ramaṇīyoti. Sabbabodhisattānaṁ Buddhamātāpitūnañca vasitaṭṭhānaṁ Tusitabhavanaṁ ramaṇīyaṁ tātāti. Tena hi “Tusitabhavanato āgatarathe laggatū”ti pupphadāmaṁ khipathāti. Te khipiṁsu. Taṁ rathadhure laggitvā ākāse olambi. Mahājano tadeva passati, rathaṁ na passati. Upāsako “passathetaṁ pupphadāman”ti vatvā “āma passāmā”ti vutte “etaṁ Tusitabhavanato āgatarathe olambati. Ahaṁ Tusitabhavanaṁ gacchāmi, tumhe mā cintayittha, mama santike nibbattitukāmā hutvā mayā kataniyāmeneva puññāni karothā”ti vatvā kālaṁ katvā rathe patiṭṭhāsi.

1. Dī 2. 231; Ma 1. 70 piṭṭhesu.

ဝိသုဒ္ဓိယာ”တိ[၁] သုတ္တန္တံ ပဋ္ဌပေသုံ။ တသ္မိံ ခဏေ ဆဟိ ဒေဝလောကေဟိ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ သဟဿသိန္ဓဝယုတ္တာ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတိကာ ဆ ရထာ အာဂမိံသု။ တေသု ဌိတာ ဒေဝတာ “အမှာကံ ဒေဝလောကံ နေဿာမ၊ အမှာကံ ဒေဝလောကံ နေဿာမ၊ အမ္ဘော မတ္တိကဘာဇနံ ဘိန္ဒိတွာ သုဝဏ္ဏဘာဇနံ ဂဏှန္တော ဝိယ အမှာကံ ဒေဝလောကေ အဘိရမိတုံ ဣဓ နိဗ္ဗတ္တာဟိ၊ အမှာကံ ဒေဝလောကေ အဘိရမိတုံ ဣဓ နိဗ္ဗတ္တာဟီ”တိ ဝဒိံသု။ ဥပါသကော ဓမ္မဿဝနန္တရာယံ အနိစ္ဆန္တော “အာဂမေထ အာဂမေထာ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ “အမှေ ဝါရေတီ”တိ သညာယ တုဏှီ အဟေသုံ။

အထဿ ပုတ္တဓီတရော “အမှာကံ ပိတာ ပုဗ္ဗေ ဓမ္မဿဝနေန အတိတ္တော အဟောသိ၊ ဣဒါနိ ပန ဘိက္ခူ ပက္ကောသာပေတွာ သဇ္ဈာယံ ကာရေတွာ သယမေဝ ဝါရေတိ၊ မရဏဿ အဘာယနကသတ္တော နာမ နတ္ထီ”တိ ဝိရဝိံသု။ ဘိက္ခူ “ဣဒါနိ အနောကာသော”တိ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကမိံသု။ ဥပါသကော ထောကံ ဝီတိနာမေတွာ သတိံ ပဋိလဘိတွာ ပုတ္တေ ပုစ္ဆိ “ကသ္မာ ကန္ဒထာ”တိ။ “တာတ တုမှေ ဘိက္ခူ ပက္ကောသာပေတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တာ သယမေဝ ဝါရယိတ္ထ၊ အထ မယံ မရဏဿ အဘာယနကသတ္တော နာမ နတ္ထီ”တိ ကန္ဒိမှာတိ။ အယျာ ပန ကုဟိန္တိ။ “အနောကာသော”တိ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကန္တာ တာတာတိ။ “နာဟံ အယျေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေမီ”တိ ဝုတ္တေ အထ ကေန သဒ္ဓိံ ကထေထာတိ။ ဆဟိ ဒေဝလောကေဟိ ဒေဝတာ ဆ ရထေ အလင်္ကရိတွာ အာဒါယ အာကာသေ ဌတွာ “အမှာကံ ဒေဝလောကေ အဘိရမ၊ အမှာကံ ဒေဝလောကေ အဘိရမာ”တိ သဒ္ဒံ ကရောန္တိ၊ တာဟိ သဒ္ဓိံ ကထေမီတိ။ ကုဟိံ တာတ ရထာ၊ န မယံ ပဿာမာတိ။ အတ္ထိ ပန မယှံ ဂန္ထိတာနိ ပုပ္ဖာနီတိ။ အတ္ထိ တာတာတိ။ ကတရော ဒေဝလောကော ရမဏီယောတိ။ သဗ္ဗဗောဓိသတ္တာနံ ဗုဒ္ဓမာတာပိတူနဉ္စ ဝသိတဋ္ဌာနံ တုသိတဘဝနံ ရမဏီယံ တာတာတိ။ တေန ဟိ “တုသိတဘဝနတော အာဂတရထေ လဂ္ဂတူ”တိ ပုပ္ဖဒါမံ ခိပထာတိ။ တေ ခိပိံသု။ တံ ရထဓုရေ လဂ္ဂိတွာ အာကာသေ ဩလမ္ဗိ။ မဟာဇနော တဒေဝ ပဿတိ၊ ရထံ န ပဿတိ။ ဥပါသကော “ပဿထေတံ ပုပ္ဖဒါမ”န္တိ ဝတွာ “အာမ ပဿာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဧတံ တုသိတဘဝနတော အာဂတရထေ ဩလမ္ဗတိ၊ အဟံ တုသိတဘဝနံ ဂစ္ဆာမိ၊ တုမှေ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ မမ သန္တိကေ နိဗ္ဗတ္တိတုကာမာ ဟုတွာ မယာ ကတနိယာမေနေဝ ပုညာနိ ကရောထာ”တိ ဝတွာ ကာလံ ကတွာ ရထေ ပတိဋ္ဌာသိ။

၁-ဒီ ၂-၂၃၁၊ မ ၁-၇၀-ပိဋ္ဌေသု။

Tāvadevassa tigāvutappamāṇo saṭṭhisakaṭabhārālaṅkārapaṭimaṇḍito attabhāvo nibbatti, accharāsahassaṁ parivāresi, pañcavīsatiyojanikaṁ kanakavimānaṁ pāturahosi. Tepi bhikkhū vihāraṁ anuppatte Satthā pucchi “sutā bhikkhave upāsakena dhammadesanā”ti[1]. Āma bhante, antarāyeva pana “āgamethā”ti vāresi. Athassa puttadhītaro kandiṁsu. Mayaṁ “idāni anokāso”ti uṭṭhāyāsanā nikkhantāti. Na so bhikkhave tumhehi saddhiṁ kathesi, chahi devalokehi devatā cha rathe alaṅkaritvā āharitvā taṁ upāsakaṁ pakkosiṁsu. So dhammadesanāya antarāyaṁ anicchanto tāhi saddhiṁ kathesīti. Evaṁ bhanteti. Evaṁ bhikkhaveti. Idāni kuhiṁ nibbattoti. Tusitabhavane bhikkhaveti. Bhante idāni idha ñātimajjhe modamāno vicaritvā idāneva gantvā puna modanaṭṭhāneyeva nibbattoti. “Āma bhikkhave, appamattā hi gahaṭṭhā vā pabbajitā vā sabbattha modantiyevā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

16. “Idha modati pecca modati,
Katapuñño ubhayattha modati.
So modati so pamodati,
Disvā kammavisuddhimattano”ti.

Tattha **katapuñño**ti nānappakārassa kusalassa kārako puggalo “akataṁ vata me pāpaṁ, kataṁ me kalyāṇan”ti idha kammamodanena, pecca vipākamodanena modati. Evaṁ **ubhayattha modati** nāma. **Kammavisuddhin**ti Dhammika-upāsakopi attano kammavisuddhiṁ puññakammasampattiṁ disvā kālakiriyato pubbe idhalokepi modati, kālaṁ katvā idāni paralokepi atimodatiyevāti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātāti.

Dhammika-upāsakavatthu ekādasamaṁ.

---

1. Tumhehi bhikkhave upāsakassa dhammo desitoti (Ka)

တာဝဒေဝဿ တိဂါဝုတပ္ပမာဏော သဋ္ဌိသကဋဘာရာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတော အတ္တဘာဝေါ နိဗ္ဗတ္တိ၊ အစ္ဆရာသဟဿံ ပရိဝါရေသိ၊ ပဉ္စဝီသတိယောဇနိကံ ကနကဝိမာနံ ပါတုရဟောသိ။ တေပိ ဘိက္ခူ ဝိဟာရံ အနုပ္ပတ္တေ သတ္ထာ ပုစ္ဆိ “သုတာ ဘိက္ခဝေ ဥပါသကေန ဓမ္မဒေသနာ”တိ[1]။ အာမ ဘန္တေ, အန္တရာယေဝ ပန “အာဂမေထာ”တိ ဝါရေသိ။ အထဿ ပုတ္တဓီတရော ကန္ဒိံသု။ မယံ “ဣဒါနိ အနောကာသော”တိ ဥဋ္ဌာယာသနာ နိက္ခန္တာတိ။ န သော ဘိက္ခဝေ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေသိ၊ ဆဟိ ဒေဝလောကေဟိ ဒေဝတာ ဆ ရထေ အလင်္ကရိတွာ အာဟရိတွာ တံ ဥပါသကံ ပက္ကောသိံသု။ သော ဓမ္မဒေသနာယ အန္တရာယံ အနိစ္ဆန္တော တာဟိ သဒ္ဓိံ ကထေသီတိ။ ဧဝံ ဘန္တေတိ။ ဧဝံ ဘိက္ခဝေတိ။ ဣဒါနိ ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တောတိ။ တုသိတဘဝနေ ဘိက္ခဝေတိ။ ဘန္တေ ဣဒါနိ ဣဓ ဉာတိမဇ္ဈေ မောဒမာနော ဝိစရိတွာ ဣဒါနေဝ ဂန္တွာ ပုန မောဒနဋ္ဌာနေယေဝ နိဗ္ဗတ္တောတိ။ “အာမ ဘိက္ခဝေ၊ အပ္ပမတ္တာ ဟိ ဂဟဋ္ဌာ ဝါ ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ သဗ္ဗတ္ထ မောဒန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆။ “ဣဓ မောဒတိ ပေစ္စ မောဒတိ၊
ကတပုညော ဥဘယတ္ထ မောဒတိ။
သော မောဒတိ သော ပမောဒတိ၊
ဒိသွာ ကမ္မဝိသုဒ္ဓိမတ္တနော”တိ။

တတ္ထ **ကတပုညော**တိ နာနပ္ပကာရဿ ကုသလဿ ကာရကော ပုဂ္ဂလော “အကတံ ဝတ မေ ပါပံ၊ ကတံ မေ ကလျာဏ”န္တိ ဣဓ ကမ္မမောဒနေန, ပေစ္စ ဝိပါကမောဒနေန မောဒတိ။ ဧဝံ **ဥဘယတ္ထ မောဒတိ** နာမ။ **ကမ္မဝိသုဒ္ဓိ**န္တိ ဓမ္မိကဥပါသကောပိ အတ္တနော ကမ္မဝိသုဒ္ဓိံ ပုညကမ္မသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ကာလကိရိယတော ပုဗ္ဗေ ဣဓလောကေပိ မောဒတိ၊ ကာလံ ကတွာ ဣဒါနိ ပရလောကေပိ အတိမောဒတိယေဝါတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ ဇာတာတိ။

ဓမ္မိကဥပါသကဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

၁-တုမှေဟိ ဘိက္ခဝေ ဥပါသကဿ ဓမ္မော ဒေသိတောတိ (က)

12. Devadattavatthu

Idha tappatīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi.

Devadattassa vatthu pabbajitakālato paṭṭhāya yāva pathavippavesanā Devadattaṁ ārabbha bhāsitāni sabbāni jātakāni vitthāretvā kathitaṁ. Ayaṁ panettha saṅkhepo—Satthari Anupiyaṁ nāma Mallānaṁ nigamo atthi, taṁ nissāya Anupiyambavane viharanteyeva Tathāgatassa lakkhaṇapaṭiggahaṇadivaseyeva asītisahassehi ñātikulehi "rājā vā hotu, Buddho vā, khattiyaparivārova vicarissatī"ti asītisahassaputtā paṭiññātā. Tesu yebhuyyena pabbajitesu Bhaddiyaṁ nāma rājānaṁ Anuruddhaṁ Ānandaṁ Bhaguṁ Kimilaṁ[1] Devadattanti ime cha Sakye apabbajante disvā "mayaṁ attano putte pabbājema, ime cha Sakyā na ñātakā maññe, kasmā[2] na pabbajantī"ti kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Atha kho Mahānāmo Sakyo Anuruddhaṁ upasaṅkamitvā "tāta amhākaṁ kulā pabbajito natthi, tvaṁ vā pabbaja[3], ahaṁ vā pabbajissāmī"ti āha. So pana sukhumālo hoti sampannabhogo, "natthī"tivacanampi tena na sutapubbaṁ. Ekadivasañhi tesu chasu khattiyesu guḷakīḷaṁ kīḷantesu Anuruddho pūvena parājito pūvatthāya pahiṇi, athassa mātā pūve sajjetvā pahiṇi. Te khāditvā puna kīḷiṁsu. Punappunaṁ tasseva parājayo hoti. Mātā panassa pahite pahite tikkhattuṁ pūve pahiṇitvā catutthavāre "pūvā natthī"ti pahiṇi. So "natthī"ti vacanassa asutapubbattā "esāpekā pūvavikati bhavissatī"ti maññamāno "natthipūvaṁ me āharathā"ti pesesi. Mātā panassa "natthipūvaṁ kira ayye dethā"ti vutte "mama puttena 'natthī'ti padaṁ na sutapubbaṁ, iminā pana upāyena naṁ etamatthaṁ jānāpessāmī"ti tucchaṁ suvaṇṇapātiṁ aññāya suvaṇṇapātiyā paṭikujjitvā pesesi. Nagarapariggāhikā devatā cintesuṁ "Anuruddhasakyena annabhārakāle attano bhāgabhattaṁ Upariṭṭhapaccekabuddhassa datvā 'natthīti me vacanassa savanaṁ mā hotu, bhojanuppatti[4] ṭṭhānajānanaṁ mā hotū"ti patthanā katā, sacāyaṁ tucchapātiṁ passissati, devasamāgamaṁ pavisituṁ na labhissāma, sīsampi no sattadhā phaleyyā"ti.

1. Kimbilaṁ (Sī, Syā) 2. Tasmā (Sī)
3. Pabbajissasi (Sī, Ka) Vi 4. 336 piṭṭhe pana passitabbaṁ. 4. Bhojanuppattiyā (Sī)

၁၂-ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု

ဣဓ တပ္ပတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဒေဝဒတ္တဿ ဝတ္ထု ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပထဝိပ္ပဝေသနာ ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ဘာသိတာနိ သဗ္ဗာနိ ဇာတကာနိ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထိတံ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ—သတ္ထရိ အနုပိယံ နာမ မလ္လာနံ နိဂမော အတ္ထိ၊ တံ နိဿာယ အနုပိယမ္ဗဝနေ ဝိဟရန္တေယေဝ တထာဂတဿ လက္ခဏပဋိဂ္ဂဟဏာဒိဝသေယေဝ အသီတိသဟဿေဟိ ဉာတိကုလေဟိ "ရာဇာ ဝါ ဟောတု, ဗုဒ္ဓေါ ဝါ၊ ခတ္တိယပရိဝါရောဝ ဝိစရိဿတီ"တိ အသီတိသဟဿပုတ္တာ ပဋိညာတာ။ တေသု ယေဘုယျေန ပဗ္ဗဇိတေသု ဘဒ္ဒိယံ နာမ ရာဇာနံ အနုရုဒ္ဓံ အာနန္ဒံ ဘဂုံ ကိမိလံ[၁] ဒေဝဒတ္တန္တိ ဣမေ ဆ သကျေ အပဗ္ဗဇန္တေ ဒိသွာ "မယံ အတ္တနော ပုတ္တေ ပဗ္ဗာဇေမ၊ ဣမေ ဆ သကျာ န ဉာတကာ မညေ၊ ကသ္မာ[၂] န ပဗ္ဗဇန္တီ"တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ အထ ခေါ မဟာနာမော သကျော အနုရုဒ္ဓံ ဥပသင်္ကမိတွာ "တာတ အမှာကံ ကုလာ ပဗ္ဗဇိတော နတ္ထိ၊ တွံ ဝါ ပဗ္ဗဇ[၃]၊ အဟံ ဝါ ပဗ္ဗဇိဿာမီ"တိ အာဟ။ သော ပန သုခုမာလော ဟောတိ သမ္ပန္နဘောဂေါ၊ "နတ္ထီ"တိဝစနမ္ပိ တေန န သုတပုဗ္ဗံ။ ဧကဒိဝသဉှိ တေသု ဆသု ခတ္တိယေသု ဂုဠကီဠံ ကီဠန္တေသု အနုရုဒ္ဓေါ ပူဝေန ပရာဇိတော ပူဝတ္ထာယ ပဟိဏိ၊ အထဿ မာတာ ပူဝေ သဇ္ဇေတွာ ပဟိဏိ။ တေ ခါဒိတွာ ပုန ကီဠိံသု။ ပုနပ္ပုနံ တဿေဝ ပရာဇယော ဟောတိ။ မာတာ ပနဿ ပဟိတေ ပဟိတေ တိက္ခတ္တုံ ပူဝေ ပဟိဏိတွာ စတုတ္ထဝါရေ "ပူဝါ နတ္ထီ"တိ ပဟိဏိ။ သော "နတ္ထီ"တိဝစနဿ အသုတပုဗ္ဗတ္တာ "ဧသာပေကာ ပူဝဝိကတိ ဘဝိဿတီ"တိ မညမာနော "နတ္ထိပူဝံ မေ အာဟရထာ"တိ ပေသေသိ။ မာတာ ပနဿ "နတ္ထိပူဝံ ကိရ အယျေ ဒေထာ"တိ ဝုတ္တေ "မမ ပုတ္တေန 'နတ္ထီ'တိ ပဒံ န သုတပုဗ္ဗံ၊ ဣမိနာ ပန ဥပါယေန နံ ဧတမတ္ထံ ဇာနာပေဿာမီ"တိ တုစ္ဆံ သုဝဏ္ဏပါတိံ အညာယ သုဝဏ္ဏပါတိယာ ပဋိကုဇ္ဇိတွာ ပေသေသိ။ နဂရပရိဂ္ဂါဟိကာ ဒေဝတာ စိန္တေသုံ "အနုရုဒ္ဓသကျေန အန္နဘာရကာလေ အတ္တနော ဘာဂဘတ္တံ ဥပရိဋ္ဌပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒတွာ 'နတ္ထီတိ မေ ဝစနဿ သဝနံ မာ ဟောတု၊ ဘောဇနုပ္ပတ္တိ[၄]ဋ္ဌာနဇာနနံ မာ ဟောတူ'တိ ပတ္ထနာ ကတာ၊ သစာယံ တုစ္ဆပါတိံ ပဿိဿတိ၊ ဒေဝသမာဂမံ ပဝိသိတုံ န လဘိဿာမ၊ သီသမ္ပိ နော သတ္တဓာ ဖလေယျာ"တိ။

၁-ကိမ္ဗိလံ (သီ၊ သျာ) ၂-တသ္မာ (သီ)
၃-ပဗ္ဗဇိဿသိ (သီ၊ က) ဝိ ၄-၃၃၆-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။ ၄-ဘောဇနုပ္ပတ္တိယာ (သီ)

Atha naṁ pātiṁ dibbapūvehi puṇṇaṁ akaṁsu. Tassā guḷamaṇḍale ṭhapetvā ugghāṭitamattāya pūvagandho sakalanagare chādetvā ṭhito. Pūvakhaṇḍaṁ mukhe ṭhapitamattameva sattarasaharaṇīsahassāni anuphari.

So cintesi “nāhaṁ mātu piyo, ettakaṁ me kālaṁ imaṁ natthipūvaṁ nāma na paci, ito paṭṭhāya aññaṁ pūvaṁ nāma na khādissāmī”ti, so gehaṁ gantvāva mātaraṁ pucchi “amma tumhākaṁ ahaṁ piyo, appiyo”ti. Tāta ekakkhino akkhi viya ca hadayaṁ viya ca ativiya piyo me ahosīti. Atha kasmā ettakaṁ kālaṁ mayhaṁ natthi pūvaṁ na pacittha ammāti. Sā cūḷūpaṭṭhākaṁ pucchi “atthi kiñci pātiyaṁ tātā”ti “paripuṇṇā ayye pāti pūvehi, evarūpā pūvā nāma me na diṭṭhapubbā”ti ārocesi. Sā cintesi “mayhaṁ putto puññavā katābhinīhāro bhavissati, devatāhi pātiṁ pūretvā pūvā pahitā bhavissantī”ti. Atha naṁ putto amma ito paṭṭhāyāhaṁ aññaṁ pūvaṁ nāma na khādissāmi, natthipūvameva paceyyāsīti. Sāpissa tato paṭṭhāya “pūvaṁ khāditukāmomhī”ti vutte tucchapātimeva aññāya pātiyā paṭikujjitvā pesesi. Yāva agāramajjhe vasi, tāvassa devatāva pūve[1] pahiṇiṁsu.

So ettakampi ajānanto pabbajjaṁ nāma kiṁ jānissati. Tasmā “kā esā pabbajjā nāmā”ti bhātaraṁ pucchitvā ohāritakesamassunā kāsāyanivatthena kaṭṭhattharake[2] vā bidalamañcake vā[3] nipajjitvā viṇḍāya carantena viharitabbaṁ. “Esā pabbajjā nāmā”ti vutte “bhātika ahaṁ sukhumālo. Nāhaṁ sakkhissāmi pabbajitun”ti āha. Tena hi tāta kammantaṁ uggahetvā gharāvāsaṁ vasa. Na hi sakkā amhesu ekena apabbajitunti. Atha naṁ “ko esa kammanto nāmā”ti pucchi. Bhattuṭṭhānaṭṭhānampi ajānanto kulaputto kammantaṁ nāma kiṁ jānissatīti. Ekadivasaṁ hi tiṇṇaṁ khattiyānaṁ kathā udapādi “bhattaṁ nāma kuhiṁ uṭṭhahatī”ti. Kimilo āha “koṭṭhe uṭṭhahatī”ti. Atha naṁ Bhaddiyo “tvaṁ bhattassa uṭṭhānaṭṭhānaṁ na jānāsi, bhattaṁ nāma ukkhaliyaṁ uṭṭhahatī”ti āha. Anuruddho “tumhe dvepi na jānātha, bhattaṁ nāma ratanamakuḷāya suvaṇṇapātiyaṁ uṭṭhahatī”ti āha.

1. Devatā dibbapūve (Syā) 2. Kaṭṭhatthare (Ka) 3. Viraḷamañcake vā (Ka)

အထ နံ ပါတိံ ဒိဗ္ဗပူဝေဟိ ပုဏ္ဏံ အကံသု။ တဿာ ဂုဠမဏ္ဍလေ ဌပေတွာ ဥဂ္ဃာဋိတမတ္တာယ ပူဝဂန္ဓော သကလနဂရေ ဆာဒေတွာ ဌိတော။ ပူဝခဏ္ဍံ မုခေ ဌပိတမတ္တမေဝ သတ္တရသဟရဏီသဟဿာနိ အနုဖရိ။

သော စိန္တေသိ “နာဟံ မာတု ပိယော၊ ဧတ္တကံ မေ ကာလံ ဣမံ နတ္ထိပူဝံ နာမ န ပစိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ အညံ ပူဝံ နာမ န ခါဒိဿာမီ”တိ၊ သော ဂေဟံ ဂန္တွာဝ မာတရံ ပုစ္ဆိ “အမ္မ တုမှာကံ အဟံ ပိယော, အပ္ပိယော”တိ။ တာတ ဧကက္ခိနော အက္ခိ ဝိယ စ ဟဒယံ ဝိယ စ အတိဝိယ ပိယော မေ အဟောသီတိ။ အထ ကသ္မာ ဧတ္တကံ ကာလံ မယှံ နတ္ထိပူဝံ န ပစိတ္ထ အမ္မာတိ။ သာ စူဠု-ပဋ္ဌာကံ ပုစ္ဆိ “အတ္ထိ ကိဉ္စိ ပါတိယံ တာတာ”တိ။ “ပရိပုဏ္ဏာ အယျေ ပါတိ ပူဝေဟိ၊ ဧဝရူပါ ပူဝါ နာမ မေ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ”တိ အာရောစေသိ။ သာ စိန္တေသိ “မယှံ ပုတ္တော ပုညဝါ ကတာဘိနီဟာရော ဘဝိဿတိ၊ ဒေဝတာဟိ ပါတိံ ပူရေတွာ ပူဝါ ပဟိတာ ဘဝိဿန္တီ”တိ။ အထ နံ ပုတ္တော အမ္မ ဣတော ပဋ္ဌာယာဟံ အညံ ပူဝံ နာမ န ခါဒိဿာမိ၊ နတ္ထိပူဝမေဝ ပစေယျာသီတိ။ သာပိဿ တတော ပဋ္ဌာယ “ပူဝံ ခါဒိတုကာမောမှီ”တိ ဝုတ္တေ တုစ္ဆပါတိမေဝ အညာယ ပါတိယာ ပဋိကုဇ္ဇိတွာ ပေသေသိ။ ယာဝ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသိ၊ တာဝဿ ဒေဝတာဝ ပူဝေ[1] ပဟိဏိံသု။

သော ဧတ္တကမ္ပိ အဇာနန္တော ပဗ္ဗဇ္ဇံ နာမ ကိံ ဇာနိဿတိ။ တသ္မာ “ကာ ဧသာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမာ”တိ ဘာတရံ ပုစ္ဆိတွာ ဩဟာရိတကေသမဿုနာ ကာသာယနိဝတ္ထေန ကဋ္ဌတ္ထရကေ[2] ဝါ ဗိဒလမဉ္စကေ ဝါ[3] နိပဇ္ဇိတွာ ဝိဏ္ဍာယ စရန္တေန ဝိဟရိတဗ္ဗံ။ “ဧသာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘာတိက အဟံ သုခုမာလော၊ နာဟံ သက္ခိဿာမိ ပဗ္ဗဇိတု”န္တိ အာဟ။ တေန ဟိ တာတ ကမ္မန္တံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဃရာဝါသံ ဝသ။ န ဟိ သက္ကာ အမှေသု ဧကေန အပဗ္ဗ-ဇိတုန္တိ။ အထ နံ “ကော ဧသ ကမ္မန္တော နာမာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘတ္တုဋ္ဌာနဋ္ဌာနမ္ပိ အဇာနန္တော ကုလပုတ္တော ကမ္မန္တံ နာမ ကိံ ဇာနိဿတီတိ။ ဧကဒိဝသံ ဟိ တိဏ္ဏံ ခတ္တိယာနံ ကထာ ဥဒပါဒိ “ဘတ္တံ နာမ ကုဟိံ ဥဋ္ဌဟတီ”တိ။ ကိမိလော အာဟ “ကောဋ္ဌေ ဥဋ္ဌဟတီ”တိ။ အထ နံ ဘဒ္ဒိယော “တွံ ဘတ္တဿ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ န ဇာနာသိ၊ ဘတ္တံ နာမ ဥက္ခလိယံ ဥဋ္ဌဟတီ”တိ အာဟ။ အနုရုဒ္ဓေါ “တုမှေ ဒွေပိ န ဇာနာထ၊ ဘတ္တံ နာမ ရတနမကုဠာယ သုဝဏ္ဏပါတိယံ ဥဋ္ဌဟတီ”တိ အာဟ။

၁-ဒေဝတာ ဒိဗ္ဗပူဝေ (သျာ) ၂-ကဋ္ဌတ္ထရေ (က) ၃-ဝိရဠမဉ္စကေ ဝါ (က)

Tesu kira ekadivasaṁ Kimilo koṭṭhato vīhī otāriyamāne disvā “ete koṭṭheyeva jātā”ti saññī ahosi. Bhaddiyo ekadivasaṁ ukkhalito bhattaṁ vaḍḍhiyamānaṁ disvā “ukkhaliyaññeva uppannan”ti saññī ahosi. Anuruddhena pana neva vīhī koṭṭentā, na bhattaṁ pacantā, na vaḍḍhentā diṭṭhapubbā, vaḍḍhetvā pana purato ṭhapitameva passati. So bhuñjitukāmakāle “bhattaṁ pātiyaṁ uṭṭhahatī”ti saññamakāsi. Evaṁ tayopi te bhattuṭṭhānaṭṭhānaṁ na jānanti. Tenāyaṁ “ko esa kammanto nāmā”ti pucchitvā “paṭhamaṁ khettaṁ kasāpetabban”ti ādikaṁ saṁvacchare saṁvacchare kattabbaṁ kiccaṁ sutvā “kadā kammantānaṁ anto paññāyissati, kadā mayaṁ appossukkā bhoge bhuñjissāmā”ti vatvā kammantānaṁ apariyantatāya akkhātāya[1] “tena hi tvaññeva gharāvāsaṁ vasa, na mayhaṁ etenattho”ti mātaraṁ upasaṅkamitvā “anujānāhi maṁ amma, pabbajissāmī”ti vatvā tāya nānappakārehi tikkhattuṁ paṭikkhipitvā “sace te sahāyako Bhaddiyarājā pabbajissati, tena saddhiṁ pabbajāhī”ti vutte taṁ upasaṅkamitvā “mama kho samma pabbajjā tava paṭibaddhā”ti vatvā taṁ nānappakārehi saññāpetvā sattame divase attanā saddhiṁ pabbajanatthāya paṭiññaṁ gaṇhi.

Tato Bhaddiyo Sakyarājā Anuruddho Ānando Bhagu Kimilo Devadattoti ime cha khattiyā Upālikappakasattamā devā viya dibbasampattiṁ sattāhaṁ sampattiṁ anubhavitvā uyyānaṁ gacchantā viya caturaṅginiyā senāya nikkhamitvā paravisayaṁ patvā rājāṇāya senaṁ nivattāpetvā paravisayaṁ okkamiṁsu. Tattha cha khattiyā attano attano ābharaṇāni omuñcitvā bhaṇḍikaṁ katvā “handa bhaṇe Upāli nivattassu, alaṁ te ettakaṁ jīvikāyā”ti tassa adaṁsu. So tesaṁ pādamūle parivattitvā paridevitvā tesaṁ āṇaṁ atikkamituṁ asakkonto uṭṭhāya taṁ gahetvā nivatti. Tesaṁ dvidhā jātakāle[2] vanaṁ ārodanappattaṁ viya pathavīkampamānākārappattā viya ahosi. Upāli kappakopi thokaṁ gantvā nivattitvā “caṇḍā kho Sākiyā, ‘iminā kumārā nippātitā’ti ghāteyyumpi maṁ. Ime hi nāma Sakyakumārā evarūpaṁ sampattiṁ pahāya imāni anagghāni ābharaṇāni kheḷapiṇḍaṁ viya chaḍḍetvā pabbajissanti,

1. Akkhayatāya (Ka)
2. Bhijjitakāle (Ka)

တေသု ကိရ ဧကဒိဝသံ ကိမိလော ကောဋ္ဌတော ဝီဟီ ဩတာရိယမာနေ ဒိသွာ “ဧတေ ကောဋ္ဌေယေဝ ဇာတာ”တိ သညီ အဟောသိ။ ဘဒ္ဒိယော ဧကဒိဝသံ ဥက္ခလိတော ဘတ္တံ ဝဍ္ဎိယမာနံ ဒိသွာ “ဥက္ခလိယညေဝ ဥပ္ပန္န”န္တိ သညီ အဟောသိ။ အနုရုဒ္ဓေန ပန နေဝ ဝီဟီ ကောဋ္ဋေန္တာ, န ဘတ္တံ ပစန္တာ, န ဝဍ္ဎေန္တာ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ၊ ဝဍ္ဎေတွာ ပန ပုရတော ဌပိတမေဝ ပဿတိ။ သော ဘုဉ္ဇိတုကာမကာလေ “ဘတ္တံ ပါတိယံ ဥဋ္ဌဟတီ”တိ သညမကာသိ။ ဧဝံ တယောပိ တေ ဘတ္တုဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ န ဇာနန္တိ။ တေနာယံ “ကော ဧသ ကမ္မန္တော နာမာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ပဌမံ ခေတ္တံ ကသာပေတဗ္ဗ”န္တိအာဒိကံ သံဝစ္ဆရေ သံဝစ္ဆရေ ကတ္တဗ္ဗံ ကိစ္စံ သုတွာ “ကဒါ ကမ္မန္တာနံ အန္တော ပညာယိဿတိ၊ ကဒါ မယံ အပ္ပေါဿုက္ကာ ဘောဂေ ဘုဉ္ဇိဿာမာ”တိ ဝတွာ ကမ္မန္တာနံ အပရိယန္တတာယ အက္ခာတာယ[၁] “တေန ဟိ တွညေဝ ဃရာဝါသံ ဝသ၊ န မယှံ ဧတေနတ္ထော”တိ မာတရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အနုဇာနာဟိ မံ အမ္မ၊ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ ဝတွာ တာယ နာနပ္ပကာရေဟိ တိက္ခတ္တုံ ပဋိက္ခိပိတွာ “သစေ တေ သဟာယကော ဘဒ္ဒိယရာဇာ ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ တေန သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗဇာဟီ”တိ ဝုတ္တေ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “မမ ခေါ သမ္မ ပဗ္ဗဇ္ဇာ တဝ ပဋိဗဒ္ဓါ”တိ ဝတွာ တံ နာနပ္ပကာရေဟိ သညာပေတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗဇနတ္ထာယ ပဋိညံ ဂဏှိ။

တတော ဘဒ္ဒိယော သကျရာဇာ အနုရုဒ္ဓေါ အာနန္ဒော ဘဂု ကိမိလော ဒေဝဒတ္တောတိ ဣမေ ဆ ခတ္တိယာ ဥပါလိကပ္ပကသတ္တမာ ဒေဝါ ဝိယ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ သတ္တာဟံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ နိက္ခမိတွာ ပရဝိသယံ ပတွာ ရာဇာဏာယ သေနံ နိဝတ္တာပေတွာ ပရဝိသယံ ဩက္ကမိံသု။ တတ္ထ ဆ ခတ္တိယာ အတ္တနော အတ္တနော အာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ ဘဏ္ဍိကံ ကတွာ “ဟန္ဒ ဘဏေ ဥပါလိ နိဝတ္တဿု၊ အလံ တေ ဧတ္တကံ ဇီဝိကာယာ”တိ တဿ အဒံသု။ သော တေသံ ပါဒမူလေ ပရိဝတ္တိတွာ ပရိဒေဝိတွာ တေသံ အာဏံ အတိက္ကမိတုံ အသက္ကောန္တော ဥဋ္ဌာယ တံ ဂဟေတွာ နိဝတ္တိ။ တေသံ ဒွိဓာ ဇာတကာလေ[၂] ဝနံ အာရောဒနပ္ပတ္တံ ဝိယ ပထဝီကမ္ပမာနာကာရပ္ပတ္တာ ဝိယ အဟောသိ။ ဥပါလိ ကပ္ပကောပိ ထောကံ ဂန္တွာ နိဝတ္တိတွာ “စဏ္ဍာ ခေါ သာကိယာ၊ ‘ဣမိနာ ကုမာရာ နိပ္ပါတိတာ’တိ ဃာတေယျုမ္ပိ မံ။ ဣမေ ဟိ နာမ သကျကုမာရာ ဧဝရူပံ သမ္ပတ္တိံ ပဟာယ ဣမာနိ အနဂ္ဃါနိ အာဘရဏာနိ ခေဠပိဏ္ဍံ ဝိယ ဆဍ္ဍေတွာ ပဗ္ဗဇိဿန္တိ၊

၁-အက္ခယတာယ (က)
၂-ဘိဇ္ဇိတကာလေ (က)

kimaṅgaṁ panāhan”ti bhaṇḍitaṁ omuñcitvā tāni ābharaṇāni rukkhe laggetvā “atthikā gaṇhantū”ti vatvā tesaṁ santikaṁ gantvā tehi “kasmā nivattosī”ti puṭṭho tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ te ādāya Satthu santikaṁ gantvā “mayaṁ bhante Sākiyā nāma mānanissitā, ayaṁ amhākaṁ dīgharattaṁ paricārako, imaṁ paṭhamataraṁ pabbājetha, mayamassa abhivādanādīni karissāma, evaṁ no māno nimmānāyissatī”ti vatvā taṁ paṭhamataraṁ pabbājetvā pacchā sayaṁ pabbajiṁsu. Tesu āyasmā Bhaddiyo teneva antaravassena tevijjo ahosi. Āyasmā Anuruddho dibbacakkhuko hutvā pacchā **Mahāvitakkasuttaṁ**[1] sutvā arahattaṁ pāpuṇi. Āyasmā Ānando sotāpattiphale patiṭṭhahi. Bhagutthero ca Kimilatthero ca aparabhāge vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Devadatto pothujjanikaṁ iddhiṁ patto.

Aparabhāge Satthari Kosambiyaṁ viharante sasāvakasaṁghassa Tathāgatassa mahanto lābhasakkāro nibbatti. Vatthabhesajjādihatthā manussā vihāraṁ pavisitvā “kuhiṁ Satthā, kuhiṁ Sāriputtatthero, kuhiṁ Mahāmoggallānatthero, kuhiṁ Mahākassapatthero, kuhiṁ Bhaddiyatthero, kuhiṁ Anuruddhatthero, kuhiṁ Ānandatthero kuhiṁ Bhagutthero, kuhiṁ Kimilatthero”ti asītimahāsāvakānaṁ nisinnaṭṭhānaṁ olokentā vicaranti. “Devadattatthero kuhiṁ nisinno vā, ṭhito vā”ti pucchanto nāma natthi. So cintesi “ahampi etehi saddhiññeva pabbajito, etepi khattiyapabbajitā, ahampi khattiyapabbajito, lābhasakkārahatthā manussā eteyeva pariyesanti, mama nāmaṁ gahetāpi natthi. Kena nu kho saddhiṁ ekato hutvā kaṁ pasādetvā mama lābhasakkāraṁ nibbatteyyan”ti. Athassa etadahosi “ayaṁ kho rājā Bimbisāro paṭhamadassaneneva ekādasahi nahutehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhito, na sakkā etena saddhiṁ ekato bhavituṁ, Kosalaraññāpi saddhiṁ na sakkā bhavituṁ. Ayaṁ kho pana rañño putto Ajātasattu kumāro kassaci guṇadose na jānāti, etena saddhiṁ ekato bhavissāmī”ti. So Kosambito Rājagahaṁ gantvā kumārakavaṇṇaṁ abhinimminitvā cattāro āsīvise catūsu hatthapādesu ekaṁ gīvāya

1. Aṁ 3. 62 piṭṭhe.

ကိမင်္ဂံ ပနာဟ”န္တိ ဘဏ္ဍိတံ ဩမုဉ္စိတွာ တာနိ အာဘရဏာနိ ရုက္ခေ လဂ္ဂေတွာ “အတ္ထိကာ ဂဏှန္တူ”တိ ဝတွာ တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ တေဟိ “ကသ္မာ နိဝတ္တောသီ”တိ ပုဋ္ဌော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ တေ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “မယံ ဘန္တေ သာကိယာ နာမ မာနနိဿိတာ၊ အယံ အမှာကံ ဒီဃရတ္တံ ပရိစာရကော၊ ဣမံ ပဌမတရံ ပဗ္ဗာဇေထ၊ မယမဿ အဘိဝါဒနာဒီနိ ကရိဿာမ၊ ဧဝံ နော မာနော နိမ္မာနာယိဿတီ”တိ ဝတွာ တံ ပဌမတရံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ပစ္ဆာ သယံ ပဗ္ဗဇိံသု။ တေသု အာယသ္မာ ဘဒ္ဒိယော တေနေဝ အန္တရဝဿေန တေဝိဇ္ဇော အဟောသိ။ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ဒိဗ္ဗစက္ခုကော ဟုတွာ ပစ္ဆာ **မဟာဝိတက္ကသုတ္တံ**[1] သုတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ဘဂုတ္ထေရော စ ကိမိလတ္ထေရော စ အပရဘာဂေ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ဒေဝဒတ္တော ပေါထုဇ္ဇနိကံ ဣဒ္ဓိံ ပတ္တော။

အပရဘာဂေ သတ္ထရိ ကောသမ္ဗိယံ ဝိဟရန္တေ သသာဝကသံဃဿ တထာဂတဿ မဟန္တော လာဘသက္ကာရော နိဗ္ဗတ္တိ။ ဝတ္ထဘေသဇ္ဇာဒိဟတ္ထာ မနုဿာ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ “ကုဟိံ သတ္ထာ၊ ကုဟိံ သာရိပုတ္တတ္ထေရော၊ ကုဟိံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော၊ ကုဟိံ မဟာကဿပတ္ထေရော၊ ကုဟိံ ဘဒ္ဒိယတ္ထေရော၊ ကုဟိံ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော၊ ကုဟိံ အာနန္ဒတ္ထေရော၊ ကုဟိံ ဘဂုတ္ထေရော၊ ကုဟိံ ကိမိလတ္ထေရော”တိ အသီတိမဟာသာဝကာနံ နိသိန္နဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တာ ဝိစရန္တိ။ “ဒေဝဒတ္တတ္ထေရော ကုဟိံ နိသိန္နော ဝါ၊ ဌိတော ဝါ”တိ ပုစ္ဆန္တော နာမ နတ္ထိ။ သော စိန္တေသိ “အဟမ္ပိ ဧတေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ပဗ္ဗဇိတော၊ ဧတေပိ ခတ္တိယပဗ္ဗဇိတာ၊ အဟမ္ပိ ခတ္တိယပဗ္ဗဇိ-တော၊ လာဘသက္ကာရဟတ္ထာ မနုဿာ ဧတေယေဝ ပရိယေသန္တိ၊ မမ နာမံ ဂဟေတာပိ နတ္ထိ။ ကေန နု ခေါ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ကံ ပသာဒေတွာ မမ လာဘသက္ကာရံ နိဗ္ဗတ္တေယျ”န္တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အယံ ခေါ ရာဇာ ဗိမ္ဗိသာရော ပဌမဒဿနေနေဝ ဧကာဒသဟိ နဟုတေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော၊ န သက္ကာ ဧတေန သဒ္ဓိံ ဧကတော ဘဝိတုံ၊ ကောသလရညာပိ သဒ္ဓိံ န သက္ကာ ဘဝိတုံ။ အယံ ခေါ ပန ရညော ပုတ္တော အဇာတသတ္တု ကုမာရော ကဿစိ ဂုဏဒေါသေ န ဇာနာတိ၊ ဧတေန သဒ္ဓိံ ဧကတော ဘဝိဿာမီ”တိ။ သော ကောသမ္ဗိတော ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ကုမာရက-ဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ စတ္တာရော အာသီဝိသေ စတူသု ဟတ္ထပါဒေသု ဧကံ ဂီဝါယ

၁-အံ ၃-၆၂-ပိဋ္ဌေ။

pilandhitvā ekaṁ sīse cumbaṭakaṁ[1] katvā ekaṁ ekaṁsaṁ karitvā imāya ahimekhalāya ākāsato oruyha Ajātasattussa ucchaṅge nisīditvā tena bhītena “kosi tvan”ti vutte “ahaṁ Devadatto”ti vatvā tassa bhayavinodanatthaṁ taṁ attabhāvaṁ paṭisaṁharitvā[2] saṁghāṭipattacīvaradharo purato ṭhatvā taṁ pasādetvā lābhasakkāraṁ nibbattesi. So lābhasakkārābhibhūto “ahaṁ bhikkhusaṁghaṁ pariharissāmī”ti pāpakaṁ cittaṁ uppādetvā saha cittuppādena iddhito parihāritvā Satthāraṁ Veḷuvanavihāre sarājikāya parisāya dhammaṁ desentaṁ vanditvā uṭṭhāyāsanā añjaliṁ paggayha “Bhagavā bhante etarahi jiṇṇo vuḍḍho mahallako, appossukko diṭṭhadhammasukhavihāraṁ anuyuñjatu, ahaṁ bhikkhusaṁghaṁ pariharissāmi, niyyādetha me bhikkhusaṁghan”ti vatvā Satthārā kheḷāsakavādena apasādetvā paṭikkhitto anattamano imaṁ paṭhamaṁ Tathāgate āghātaṁ bandhitvā pakkāmi.

Athassa Bhagavā Rājagahe pakāsanīyakammaṁ kāresi. So “pariccatto dāni ahaṁ samaṇena Gotamena, idānissa anatthaṁ karissāmī”ti Ajātasatthuṁ upasaṅkamitvā “pubbe kho kumāra manussā dīghāyukā, etarahi appāyukā. Ṭhānaṁ kho panetaṁ vijjati, yaṁ tvaṁ kumārova samāno kālaṁ kareyyāsi, tena hi tvaṁ kumāra pitaraṁ hantvā rājā hohi, ahaṁ Bhagavantaṁ hantvā Buddho bhavissāmī”ti vatvā tasmiṁ rajje patiṭṭhite Tathāgatassa[3] vadhāya purise payojetvā tesu sotāpattiphalaṁ patvā nivattesu sayaṁ Gijjhakūṭapabbataṁ abhiruhitvā “ahameva samaṇaṁ Gotamaṁ jīvitā voropessāmī”ti silaṁ pavijjhitvā ruhiruppādakakammaṁ katvā imināpi upāyena māretuṁ asakkonto puna Nāḷāgiriṁ vissajjāpesi. Tasmiṁ āgacchante Ānandatthero attano jīvitaṁ Satthu pariccajitvā purato aṭṭhāsi. Satthā nāgaṁ dametvā nagarā nikkhamitvā vihāraṁ gantvā anekasahassehi upāsakehi abhihaṭaṁ mahādānaṁ paribhuñjitvā tasmiṁ divase sannipatitānaṁ aṭṭhārasakoṭisaṅkhātānaṁ Rājagahavāsīnaṁ anupubbiṁ kathaṁ kathekvā caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamaye jāte “aho āyasmā Ānando mahāguṇo, tathārūpe nāma hatthināge āgacchante attano jīvitaṁ

1. Cumbuṭakaṁ (ka) 2. Vijahitvā (Ka) 3. Tathāgataṁ (Ka)

ပိလန္ဓိတွာ ဧကံ သီသေ စုမ္ဗဋကံ[၁] ကတွာ ဧကံ ဧကံသံ ကရိတွာ ဣမာယ အဟိမေခလာယ အာကာသတော ဩရုယှ အဇာတသတ္တုဿ ဥစ္ဆင်္ဂေ နိသီဒိတွာ တေန ဘီတေန “ကောသိ တွ”န္တိ ဝုတ္တေ “အဟံ ဒေဝဒတ္တော”တိ ဝတွာ တဿ ဘယဝိနောဒနတ္ထံ တံ အတ္တဘာဝံ ပဋိသံဟရိတွာ[၂] သံဃာဋိပတ္တစီဝရဓရော ပုရတော ဌတွာ တံ ပသာဒေတွာ လာဘသက္ကာရံ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ သော လာဘသက္ကာရာဘိဘူတော “အဟံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဟရိဿာမီ”တိ ပါပကံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ သဟ စိတ္တုပ္ပါဒေန ဣဒ္ဓိတော ပရိဟာယိတွာ သတ္ထာရံ ဝေဠုဝနဝိဟာရေ သရာဇိကာယ ပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ “ဘဂဝါ ဘန္တေ ဧတရဟိ ဇိဏ္ဏော ဝုဍ္ဎော မဟလ္လကော၊ အပ္ပေါဿုက္ကော ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ အနုယုဉ္ဇတု၊ အဟံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဟရိဿာမိ၊ နိယျာဒေထ မေ ဘိက္ခုသံဃ”န္တိ ဝတွာ သတ္ထာရာ ခေဠာသကဝါဒေန အပသာဒေတွာ ပဋိက္ခိတ္တော အနတ္တမနော ဣမံ ပဌမံ တထာဂတေ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ ပက္ကာမိ။

အထဿ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ပကာသနီယကမ္မံ ကာရေသိ။ သော “ပရိစ္စတ္တော ဒါနိ အဟံ သမဏေန ဂေါတမေန၊ ဣဒါနိဿ အနတ္ထံ ကရိဿာမီ”တိ အဇာတသတ္တုံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ပုဗ္ဗေ ခေါ ကုမာရ မနုဿာ ဒီဃာယုကာ၊ ဧတရဟိ အပ္ပါယုကာ။ ဌာနံ ခေါ ပနေတံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ယံ တွံ ကုမာရောဝ သမာနော ကာလံ ကရေယျာသိ၊ တေန ဟိ တွံ ကုမာရ ပိတရံ ဟန္တွာ ရာဇာ ဟောဟိ၊ အဟံ ဘဂဝန္တံ ဟန္တွာ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿာမီ”တိ ဝတွာ တသ္မိံ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတေ တထာဂတဿ[၃] ဝဓာယ ပုရိသေ ပယောဇေတွာ တေသု သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ နိဝတ္တေသု သယံ ဂိဇ္ဈကူဋပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိတွာ “အဟမေဝ သမဏံ ဂေါတမံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေဿာမီ”တိ သိလံ ပဝိဇ္ဈိတွာ ရုဟိရုပ္ပါဒကကမ္မံ ကတွာ ဣမိနာပိ ဥပါယေန မာရေတုံ အသက္ကောန္တော ပုန နာဠာဂိရိံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ တသ္မိံ အာဂစ္ဆန္တေ အာနန္ဒတ္ထေရော အတ္တနော ဇီဝိတံ သတ္ထု ပရိစ္စဇိတွာ ပုရတော အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ နာဂံ ဒမေတွာ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ အနေကသဟဿေဟိ ဥပါသကေဟိ အဘိဟဋံ မဟာဒါနံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ တသ္မိံ ဒိဝသေ သန္နိပတိတာနံ အဋ္ဌာရသကောဋိသင်္ခါတာနံ ရာဇဂဟဝါသီနံ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေတွာ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယေ ဇာတေ “အဟော အာယသ္မာ အာနန္ဒော မဟာဂုဏော၊ တထာရူပေ နာမ ဟတ္ထိနာဂေ အာဂစ္ဆန္တေ အတ္တနော ဇီဝိတံ

၁-စုမ္ဗုဋကံ (က) ၂-ဝိဇဟိတွာ (က) ၃-တထာဂတံ (က)

pariccajitvā Satthu puratova aṭṭhāsī”ti therassa guṇakathaṁ sutvā “na bhikkhave idāneva, pubbepesa mamatthāya jīvitaṁ pariccajiyevā”ti vatvā bhikkhūhi yācito **Cūḷahaṁsa**[1]**mahāhaṁsa**[2]**kakkaṭakajātakāni**[3] kathesi. Devadattassāpi kammaṁ neva pākaṭaṁ, tathā rañño mārāpitattā, na vadhakānaṁ payojitattā, na silāya paviddhattā[4] pākaṭaṁ ahosi, yathā Nāḷāgirihatthino vissajjitattā. Tadā hi mahājano “rājāpi Devadatteneva mārāpito, vadhakopi payojito, silāpi apaviddhā. Idāni pana tena Nāḷāgiri vissajjāpito, evarūpaṁ nāma pāpakaṁ gahetvā rājā vicaratī”ti kolāhalamakāsi.

Rājā mahājanassa kathaṁ sutvā pañca thālipākasatāni nīharāpetvā na puna tassūpaṭṭhānaṁ agamāsi, nāgarāpissa kulaṁ upagatassa bhikkhāmattampi na adaṁsu. So parihīnalābhasakkāro kohaññena jīvitukāmo Satthāraṁ upasaṅkamitvā pañca vatthūni yācitvā Bhagavatā “alaṁ Devadatta, yo icchati, so āraññako hotū”ti paṭikkhitto kassāvuso vacanaṁ sobhanaṁ, kiṁ Tathāgatassa udāhu mama, ahañhi ukkaṭṭhavasena evaṁ vadāmi “sādhu bhante bhikkhū yāvajīvaṁ āraññakā assu, piṇḍapātikā, paṁsukūlikā, rukkhamūlikā, macchamaṁsaṁ na khādeyyun”ti. “Yo dukkhā muccitukāmo, so mayā saddhiṁ āgacchatū”ti vatvā pakkāmi. Tassa vacanaṁ sutvā ekacce navakapabbajitā mandabuddhino “kalyāṇaṁ Devadatto āha, etena saddhiṁ vicarissāmā”ti tena saddhiṁ ekato ahesuṁ. Iti so pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṁ tehi pañcahi vatthūhi lūkhappasannaṁ janaṁ saññāpento kulesu viññāpetvā viññāpetvā bhuñjanto saṁghabhedāya parakkami. So Bhagavatā “saccaṁ kira tvaṁ Devadatta saṁghabhedāya parakkamasi cakkabhedāyā”ti puṭṭho “saccaṁ Bhagavā”ti vatvā “garuko kho Devadatta saṁghabhedo”ti-ādīhi ovaditopi Satthu vacanaṁ anādiyitvā pakkanto āyasmantaṁ Ānandaṁ Rājagahe piṇḍāya carantaṁ disvā “ajjatagge dānāhaṁ āvuso Ānanda aññatreva Bhagavatā, aññatra bhikkhusaṁghā uposathaṁ karissāmi, saṁghakammaṁ karissāmī”ti āha. Thero tamatthaṁ Bhagavato ārocesi. Taṁ viditvā Satthā uppannadhammasaṁvego hutvā

1. Khu 5. 326; Khu 6. 83 piṭṭhesu.
2. Khu 6. 90 piṭṭhe.
3. Khu 5. 78 piṭṭhe.
4. Pavijjhitattā (Ka)

ပရိစ္စဇိတွာ သတ္ထု ပုရတောဝ အဋ္ဌာသီ”တိ ထေရဿ ဂုဏကထံ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ မမတ္ထာယ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဘိက္ခူဟိ ယာစိတော **စူဠဟံသ**[1]**မဟာဟံသ**[2]**ကက္ကဋကဇာတကာနိ**[3] ကထေသိ။ ဒေဝဒတ္တဿာပိ ကမ္မံ နေဝ ပါကဋံ၊ တထာ ရညော မာရာပိတတ္တာ, န ဝဓကာနံ ပယောဇိတတ္တာ, န သိလာယ ပဝိဒ္ဓတ္တာ[4] ပါကဋံ အဟောသိ၊ ယထာ နာဠာဂိရိဟတ္ထိနော ဝိဿဇ္ဇိတတ္တာ။ တဒါ ဟိ မဟာဇနော “ရာဇာပိ ဒေဝဒတ္တေနေဝ မာရာပိတော၊ ဝဓကောပိ ပယောဇိတော၊ သိလာပိ အပဝိဒ္ဓါ။ ဣဒါနိ ပန တေန နာဠာဂိရိ ဝိဿဇ္ဇာပိတော၊ ဧဝရူပံ နာမ ပါပကံ ဂဟေတွာ ရာဇာ ဝိစရတီ”တိ ကောလာဟလမကာသိ။

ရာဇာ မဟာဇနဿ ကထံ သုတွာ ပဉ္စ ထာလိပါကသတာနိ နီဟရာပေတွာ န ပုန တဿူပဋ္ဌာနံ အဂမာသိ၊ နာဂရာပိဿ ကုလံ ဥပဂတဿ ဘိက္ခာမတ္တမ္ပိ န အဒံသု။ သော ပရိဟီနလာဘသက္ကာရော ကောဟညေန ဇီဝိတုကာမော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စ ဝတ္ထူနိ ယာစိတွာ ဘဂဝတာ “အလံ ဒေဝဒတ္တ, ယော ဣစ္ဆတိ၊ သော အာရညကော ဟောတူ”တိ ပဋိက္ခိတ္တော ကဿာဝုသော ဝစနံ သောဘနံ၊ ကိံ တထာဂတဿ ဥဒါဟု မမ၊ အဟဉှိ ဥက္ကဋ္ဌဝသေန ဧဝံ ဝဒါမိ “သာဓု ဘန္တေ ဘိက္ခူ ယာဝဇီဝံ အာရညကာ အဿု၊ ပိဏ္ဍပါတိကာ၊ ပံသုကူလိကာ၊ ရုက္ခမူလိကာ၊ မစ္ဆမံသံ န ခါဒေယျု”န္တိ။ “ယော ဒုက္ခာ မုစ္စိတုကာမော၊ သော မယာ သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆတူ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ တဿ ဝစနံ သုတွာ ဧကစ္စေ နဝကပဗ္ဗဇိတာ မန္ဒဗုဒ္ဓိနော “ကလျာဏံ ဒေဝဒတ္တော အာဟ၊ ဧတေန သဒ္ဓိံ ဝိစရိဿာမာ”တိ တေန သဒ္ဓိံ ဧကတော အဟေသုံ။ ဣတိ သော ပဉ္စသတေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ တေဟိ ပဉ္စဟိ ဝတ္ထူဟိ လူခပ္ပသန္နံ ဇနံ သညာပေန္တော ကုလေသု ဝိညာပေတွာ ဝိညာပေတွာ ဘုဉ္ဇန္တော သံဃဘေဒါယ ပရက္ကမိ။ သော ဘဂဝတာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဒေဝဒတ္တ သံဃဘေဒါယ ပရက္ကမသိ စက္ကဘေဒါယာ”တိ ပုဋ္ဌော “သစ္စံ ဘဂဝါ”တိ ဝတွာ “ဂရုကော ခေါ ဒေဝဒတ္တ သံဃဘေဒေါ”တိအာဒီဟိ ဩဝဒိတောပိ သတ္ထု ဝစနံ အနာဒိယိတွာ ပက္ကန္တော အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တံ ဒိသွာ “အဇ္ဇတဂ္ဂေ ဒါနာဟံ အာဝုသော အာနန္ဒ အညတြေဝ ဘဂဝတာ, အညတြ ဘိက္ခုသံဃာ ဥပေါသထံ ကရိဿာမိ၊ သံဃကမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ။ ထေရော တမတ္ထံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ တံ ဝိဒိတွာ သတ္ထာ ဥပ္ပန္နဓမ္မသံဝေဂေါ ဟုတွာ

၁-ခု ၅-၃၂၆၊ ခု ၆-၈၃-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ခု ၆-၉၀-ပိဋ္ဌေ။
၃-ခု ၅-၇၈-ပိဋ္ဌေ။
၄-ပဝိဇ္ဈိတတ္တာ (က)

“Devadatto sadevakassa lokassa anatthanissitaṁ attano Avīcimhi paccanakakammaṁ karotī”ti vitakketvā—

“Sukarāni asādhūni, attano ahitāni ca.
Yaṁ ve hitañca sādhuñca, taṁ ve paramadukkaran”ti[1]—

Imaṁ gāthaṁ vatvā puna imaṁ udānaṁ udāneti—

“Sukaraṁ sādhunā sādhu, sādhu pāpena dukkaraṁ,
Pāpaṁ pāpena sukaraṁ, pāpamariyehi dukkaran”ti[2].

Atha kho Devadatto uposathadivase attano parisāya saddhiṁ ekamantaṁ nisīditvā “yassimāni pañca vatthūni khamanti, so salākaṁ gaṇhatū”ti vatvā pañcasatehi vajjiputtakehi navakehi appakataññūhi salākāya gahitāya saṁghaṁ bhinditvā te bhikkhū ādāya Gayāsīsaṁ agamāsi. Tassa tattha gatabhāvaṁ sutvā Satthā tesaṁ bhikkhūnaṁ ānayanatthāya dve aggasāvake pesesi. Te tattha gantvā ādesanāpāṭihāriyānusāsaniyā ceva iddhipāṭihāriyānusāsaniyā ca anusāsantā te amataṁ pāyetvā ādāya ākāsena āgamiṁsu. Kokālikopi kho “uṭṭhehi āvuso Devadatta, nītā te bhikkhū Sāriputtamoggallānehi, nanu tvaṁ mayā vutto ‘mā āvuso Sāriputtamoggallāne vissāsī’ti. Pāpicchā Sāriputtamoggallānā, pāpikānaṁ icchānaṁ vasaṁ gatā”ti vatvā jaṇṇukena hadayamajjhe pahari, tassa tattheva uṇhaṁ lohitaṁ mukhato uggañchi. Āyasmantaṁ pana Sāriputtaṁ bhikkhusaṁghaparivutaṁ ākāsena āgacchantaṁ disvā bhikkhū āhaṁsu “bhante āyasmā Sāriputto gamanakāle attadutiyo gato, idāni mahāparivāro āgacchanto sobhatī”ti. Satthā “na bhikkhave idāneva Sāriputto sobhati, pubbe tiracchānayoniyaṁ nibbattakālepi mayhaṁ putto mama santikaṁ āgacchanto sobhiyevā”ti vatvā—

“Hoti sīlavataṁ attho, paṭisanthāravuttinaṁ.
Lakkhaṇaṁ passa āyantaṁ, ñātisaṁghapurakkhataṁ.
Atha passasi’maṁ kāḷaṁ, suvihīnaṁva ñātibhī”ti[3]—

1. Khu 1. 38; Vi 4. 361 piṭṭhesu. 2. Khu 1. 150 piṭṭhe Udāne. 3. Khu 5. 3 piṭṭhe.

“ဒေဝဒတ္တော သဒေဝကဿ လောကဿ အနတ္ထနိဿိတံ အတ္တနော အဝီစိမှိ ပစ္စနကကမ္မံ ကရောတီ”တိ ဝိတက္ကေတွာ—

“သုကရာနိ အသာဓူနိ၊ အတ္တနော အဟိတာနိ စ။
ယံ ဝေ ဟိတဉ္စ သာဓုဉ္စ၊ တံ ဝေ ပရမဒုက္ကရ”န္တိ[၁]—

ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ ပုန ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

“သုကရံ သာဓုနာ သာဓု၊ သာဓု ပါပေန ဒုက္ကရံ။
ပါပံ ပါပေန သုကရံ၊ ပါပမရိယေဟိ ဒုက္ကရ”န္တိ[၂]။

အထ ခေါ ဒေဝဒတ္တော ဥပေါသထဒိဝသေ အတ္တနော ပရိသာယ သဒ္ဓိံ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ “ယဿိမာနိ ပဉ္စ ဝတ္ထူနိ ခမန္တိ၊ သော သလာကံ ဂဏှာတူ”တိ ဝတွာ ပဉ္စသတေဟိ ဝဇ္ဇိပုတ္တကေဟိ နဝကေဟိ အပ္ပကတညူဟိ သလာကာယ ဂဟိတာယ သံဃံ ဘိန္ဒိတွာ တေ ဘိက္ခူ အာဒါယ ဂယာသီသံ အဂမာသိ။ တဿ တတ္ထ ဂတဘာဝံ သုတွာ သတ္ထာ တေသံ ဘိက္ခူနံ အာနယနတ္ထာယ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ ပေသေသိ။ တေ တတ္ထ ဂန္တွာ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယာနုသာသနိယာ စေဝ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယာနုသာသနိယာ စ အနုသာသန္တာ တေ အမတံ ပါယေတွာ အာဒါယ အာကာသေန အာဂမိံသု။ ကောကာလိကောပိ ခေါ “ဥဋ္ဌေဟိ အာဝုသော ဒေဝဒတ္တ၊ နီတာ တေ ဘိက္ခူ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေဟိ၊ နနု တွံ မယာ ဝုတ္တော ‘မာ အာဝုသော သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေ ဝိဿာသီ’တိ။ ပါပိစ္ဆာ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ၊ ပါပိကာနံ ဣစ္ဆာနံ ဝသံ ဂတာ”တိ ဝတွာ ဇဏ္ဏုကေန ဟဒယမဇ္ဈေ ပဟရိ၊ တဿ တတ္ထေဝ ဥဏှံ လောဟိတံ မုခတော ဥဂ္ဂဉ္ဆိ။ အာယသ္မန္တံ ပန သာရိပုတ္တံ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတံ အာကာသေန အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဘိက္ခူ အာဟံသု “ဘန္တေ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဂမနကာလေ အတ္တဒုတိယော ဂတော၊ ဣဒါနိ မဟာပရိဝါရော အာဂစ္ဆန္တော သောဘတီ”တိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ သာရိပုတ္တော သောဘတိ၊ ပုဗ္ဗေ တိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တကာလေပိ မယှံ ပုတ္တော မမ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တော သောဘိယေဝါ”တိ ဝတွာ—

“ဟောတိ သီလဝတံ အတ္ထော၊ ပဋိသန္ထာရဝုတ္တိနံ။
လက္ခဏံ ပဿ အာယန္တံ၊ ဉာတိသံဃပုရက္ခတံ။
အထ ပဿသိ’မံ ကာဠံ၊ သုဝိဟီနံဝ ဉာတိဘီ”တိ[၃]—

၁-ခု ၁-၃၈၊ ဝိ ၄-၃၆၁-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ခု ၁-၁၅၀-ပိဋ္ဌေ ဥဒါနေ။ ၃-ခု ၅-၃-ပိဋ္ဌေ။

idaṁ jātakaṁ kathesi. Puna bhikkhūhi “bhante Devadatto kira dve aggasāvake ubhosu passesu nisīdāpetvā ‘Buddhalīḷāya dhammaṁ desessāmī’ti tumhākaṁ anukiriyaṁ karotī”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepesa mama anukiriyaṁ kātuṁ vāyami, na pana sakkhī”ti vatvā—

“Api vīraka passesi, sakuṇaṁ mañjubhāṇakaṁ.
Mayūragīvasaṅkāsaṁ, patiṁ mayhaṁ saviṭṭhakaṁ.

Udakathalacarassa pakkhino,
Niccaṁ āmakamacchabhojino.
Tassānukaraṁ saviṭṭhako,
Sevāle paliguṇṭhito mato”ti[1]—

ādinā jātakaṁ vatvā aparāparesupi divasesu tathānurūpameva kathaṁ ārabbha—

“Acāri vatāyaṁ vitudaṁ vanāni,
Kaṭṭhaṅgarukkhesu asārakesu.
Athā’sadā khadiraṁ jātasāraṁ,
Yattha’bbhidā garuḷo uttamaṅgan”ti[2].

“Lasī ca te nipphalitā, matthako ca padālito.
Sabbā te phāsukā bhaggā, ajja kho tvaṁ virocasī”ti[3]—

evamādīni jātakāni kathesi. Puna “akataññū Devadatto”ti kathaṁ ārabbha—

“Akaramhasa te kiccaṁ, yaṁ balaṁ ahuvamhase.
Migarāja namo tyatthu, api kiñci labhāmase.
Mama lohitabhakkhassa, niccaṁ luddāni kubbato.
Dantantaragato santo, taṁ bahuṁ yampi jīvasī”ti[4]—

ādīni jātakāni kathesi. Puna vadhāya parisakkanamassa ārabbha—

“Ñātametaṁ kuruṅgassa, yaṁ tvaṁ sepaṇṇi siyyasi.
Aññaṁ sepaṇṇi gacchāmi, na me te ruccate phalan”ti[5]—

1. Khu 5. 54 piṭṭhe. 2. Khu 5. 56 piṭṭhe. 3. Khu 5. 33 piṭṭhe.
4. Khu 5. 97 piṭṭhe. 5. Khu 5. 6 piṭṭhe.

ဣဒံ ဇာတကံ ကထေသိ။ ပုန ဘိက္ခူဟိ “ဘန္တေ ဒေဝဒတ္တော ကိရ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ ဥဘောသု ပဿေသု နိသီဒါပေတွာ ‘ဗုဒ္ဓလီဠာယ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီ’တိ တုမှာကံ အနုကိရိယံ ကရောတီ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ မမ အနုကိရိယံ ကာတုံ ဝါယမိ၊ န ပန သက္ခီ”တိ ဝတွာ—

“အပိ ဝီရက ပဿေသိ၊ သကုဏံ မဉ္ဇုဘာဏကံ။
မယူရဂီဝသင်္ကာသံ၊ ပတိံ မယှံ သဝိဋ္ဌကံ။

ဥဒကထလစရဿ ပက္ခိနော၊
နိစ္စံ အာမကမစ္ဆဘောဇိနော။
တဿာနုကရံ သဝိဋ္ဌကော၊
သေဝါလေ ပလိဂုဏ္ဌိတော မတော”တိ[၁]—

အာဒိနာ ဇာတကံ ဝတွာ အပရာပရေသုပိ ဒိဝသေသု တထာနုရူပမေဝ ကထံ အာရဗ္ဘ—

“အစာရိ ဝတာယံ ဝိတုဒံ ဝနာနိ၊
ကဋ္ဌင်္ဂရုက္ခေသု အသာရကေသု။
အထာ’သဒါ ခဒိရံ ဇာတသာရံ၊
ယတ္ထ’ဗ္ဘိဒါ ဂရုဠော ဥတ္တမင်္ဂ”န္တိ[၂]။

“လသီ စ တေ နိပ္ဖလိတာ၊ မတ္ထကော စ ပဒါလိတော။
သဗ္ဗာ တေ ဖာသုကာ ဘဂ္ဂါ၊ အဇ္ဇ ခေါ တွံ ဝိရောစသီ”တိ[၃]—

ဧဝမာဒီနိ ဇာတကာနိ ကထေသိ။ ပုန “အကတညူ ဒေဝဒတ္တော”တိ ကထံ အာရဗ္ဘ—

“အကရမှသ တေ ကိစ္စံ၊ ယံ ဗလံ အဟုဝမှသေ။
မိဂရာဇ နမော တျတ္ထု၊ အပိ ကိဉ္စိ လဘာမသေ။

မမ လောဟိတဘက္ခဿ၊ နိစ္စံ လုဒ္ဒါနိ ကုဗ္ဗတော။
ဒန္တန္တရဂတော သန္တော၊ တံ ဗဟုံ ယမ္ပိ ဇီဝသီ”တိ[၄]—

အာဒီနိ ဇာတကာနိ ကထေသိ။ ပုန ဝဓာယ ပရိသက္ကနမဿ အာရဗ္ဘ—

“ဉာတမေတံ ကုရုင်္ဂဿ၊ ယံ တွံ သေပဏ္ဏိ သိယျာသိ။
အညံ သေပဏ္ဏိ ဂစ္ဆာမိ၊ န မေ တေ ရုစ္စတေ ဖလ”န္တိ[၅]—

၁-ခု ၅-၅၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၅-၅၆-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၅-၃၃-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၅-၉၇-ပိဋ္ဌေ။ ၅-ခု ၅-၆-ပိဋ္ဌေ။

ādīni jātakāni kathesi. Punadivase[1] “ubhato parihīno Devadatto lābhasakkārato ca sāmaññato cā”ti kathāsu pavattamānāsu “na bhikkhave idāneva Devadatto parihīno, pubbepesa parihīnoyevā”ti vatvā—

> “Akkhī bhinnā paṭo naṭṭho, sakhigehe ca bhaṇḍanaṁ.
> Ubhato paduṭṭhā kammantā, udakamhi thalamhi cā”ti[2]—

ādīni jātakāni kathesi. Evaṁ Rājagahe viharantova Devadattaṁ ārabbha bahūni jātakāni kathetvā Rājagahato Sāvatthiṁ gantvā Jetavane vihāre vāsaṁ kappesi. Devadattopi kho nava māse gilāno pacchime kāle Satthāraṁ daṭṭhukāmo hutvā attano sāvake āha “ahaṁ Satthāraṁ daṭṭhukāmo, taṁ me dassethā”ti. “Tvaṁ samatthakāle Satthārā saddhiṁ verī hutvā acari, na mayaṁ tattha nessāmā”ti vutte “mā maṁ nāsetha, mayā Satthari āghāto kato, Satthu pana mayi kesaggamattopi āghāto natthi. So hi Bhagavā—

> Vadhake Devadattamhi, core Aṅgulimālake.
> Dhanapāle Rāhule ca, sabbattha samamānasoti[3]—

dassetha me Bhagavantan”ti punappunaṁ yāci. Atha naṁ te mañcakenādāya nikkhamiṁsu. Tassa āgamanaṁ sutvā bhikkhū Satthu ārocesuṁ “bhante Devadatto kira tumhākaṁ dassanatthāya āgacchatī”ti. Na bhikkhave so tenattabhāvena maṁ passituṁ labhissatīti. [4]Devadatto kira pañcannaṁ vatthūnaṁ āyācitakālato paṭṭhāya puna Buddhaṁ daṭṭhuṁ na labhati[4], ayaṁ dhammatā. Asukaṭṭhānañca asukaṭṭhānañca āgato bhanteti. Yaṁ icchati, taṁ karotu, na so maṁ passituṁ labhissatīti. Bhante ito yojanamattaṁ āgato, aḍḍhayojanaṁ, gāvutaṁ, Jetavanapokkharaṇīsamīpaṁ āgato bhanteti. Sacepi Antojetavanaṁ pavisati, neva maṁ passituṁ labhissatīti. Devadattaṁ gahetvā āgatā Jetavanapokkharaṇītīre mañcaṁ otāretvā pokkharaṇiṁ[5] nhāyituṁ otariṁsu. Devadattopi kho mañcato vuṭṭhāya ubho pāde bhūmiyaṁ ṭhapetvā nisīdi. Pādā pathaviṁ

1. Puna (Sī, Syā) 2. Khu 5. 32 piṭṭhe. 3. Khu 3. 51; Khu 11. 396 piṭṭhesu.
4-4. Bhikkhū kira ... na labhanti (Sī, Syā) 5. Pokkharaṇiyaṁ (Syā)

အာဒီနိ ဇာတကာနိ ကထေသိ။ ပုနဒိဝသေ[၁] “ဥဘတော ပရိဟီနော ဒေဝဒတ္တော လာဘသက္ကာရတော စ သာမညတော စာ”တိ ကထာသု ပဝတ္တမာနာသု “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တော ပရိဟီနော၊ ပုဗ္ဗေပေသ ပရိဟီနောယေဝါ”တိ ဝတွာ—

> “အက္ခီ ဘိန္နာ ပဋော နဋ္ဌော၊ သခိဂေဟေ စ ဘဏ္ဍနံ။
> ဥဘတော ပဒုဋ္ဌာ ကမ္မန္တာ၊ ဥဒကမှိ ထလမှိ စာ”တိ[၂]—

အာဒီနိ ဇာတကာနိ ကထေသိ။ ဧဝံ ရာဇဂဟေ ဝိဟရန္တောဝ ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ဗဟူနိ ဇာတကာနိ ကထေတွာ ရာဇဂဟတော သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ဇေတဝနေ ဝိဟာရေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဒေဝဒတ္တောပိ ခေါ နဝ မာသေ ဂိလာနော ပစ္ဆိမေ ကာလေ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမော ဟုတွာ အတ္တနော သာဝကေ အာဟ “အဟံ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမော၊ တံ မေ ဒဿေထာ”တိ။ “တွံ သမတ္ထကာလေ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ဝေရီ ဟုတွာ အစရိ၊ န မယံ တတ္ထ နေဿာမာ”တိ ဝုတ္တေ “မာ မံ နာသေထ၊ မယာ သတ္ထရိ အာဃာတော ကတော၊ သတ္ထု ပန မယိ ကေသဂ္ဂမတ္တောပိ အာဃာတော နတ္ထိ။ သော ဟိ ဘဂဝါ—

> ဝဓကေ ဒေဝဒတ္တမှိ၊ စောရေ အင်္ဂုလိမာလကေ။
> ဓနပါလေ ရာဟုလေ စ၊ သဗ္ဗတ္ထ သမမာနသောတိ[၃]—

ဒဿေထ မေ ဘဂဝန္တ”န္တိ ပုနပ္ပုနံ ယာစိ။ အထ နံ တေ မဉ္စကေနာဒါယ နိက္ခမိံသု။ တဿ အာဂမနံ သုတွာ ဘိက္ခူ သတ္ထု အာရောစေသုံ “ဘန္တေ ဒေဝဒတ္တော ကိရ တုမှာကံ ဒဿနတ္ထာယ အာဂစ္ဆတီ”တိ။ န ဘိက္ခဝေ သော တေနတ္တဘာဝေန မံ ပဿိတုံ လဘိဿတီတိ။ [၄]ဒေဝဒတ္တော ကိရ ပဉ္စန္နံ ဝတ္ထူနံ အာယာစိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ပုန ဗုဒ္ဓံ ဒဋ္ဌုံ န လဘတိ[၄]၊ အယံ ဓမ္မတာ။ အသုကဋ္ဌာနဉ္စ အသုကဋ္ဌာနဉ္စ အာဂတော ဘန္တေတိ။ ယံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ ကရောတု၊ န သော မံ ပဿိတုံ လဘိဿတီတိ။ ဘန္တေ ဣတော ယောဇနမတ္တံ အာဂတော၊ အဍ္ဎယောဇနံ၊ ဂါဝုတံ၊ ဇေတဝနပေါက္ခရဏီသမီပံ အာဂတော ဘန္တေတိ။ သစေပိ အန္တောဇေတဝနံ ပဝိသတိ၊ နေဝ မံ ပဿိတုံ လဘိဿတီတိ။ ဒေဝဒတ္တံ ဂဟေတွာ အာဂတာ ဇေတဝနပေါက္ခရဏီတီရေ မဉ္စံ ဩတာရေတွာ ပေါက္ခရဏိံ[၅] နှာယိတုံ ဩတရိံသု။ ဒေဝဒတ္တောပိ ခေါ မဉ္စတော ဝုဋ္ဌာယ ဥဘော ပါဒေ ဘူမိယံ ဌပေတွာ နိသီဒိ။ ပါဒါ ပထဝိံ

၁-ပုန (သီ၊ သျာ) ၂-ခု ၅-၃၂-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၃-၅၁၊ ခု ၁၁-၃၉၆-ပိဋ္ဌေသု။
၄-၄-ဘိက္ခူ ကိရ....န လဘန္တိ (သီ၊ သျာ) ၅-ပေါက္ခရဏိယံ (သျာ)

pavisiṁsu. So anukkamena yāva gopphakā, yāva jaṇṇukā, yāva kaṭito, yāva thanato, yāva gīvato pavisitvā hanukaṭṭhikassa bhūmiyaṁ paviṭṭhakāle—

“Imehi aṭṭhīhi[1] tamaggapuggalaṁ,
Devātidevaṁ naradammasārathiṁ.
Samantacakkhuṁ satapuññalakkhaṇaṁ,
Pāṇehi Buddhaṁ saraṇaṁ upemī”ti[2]—

imaṁ gāthamāha. Idaṁ kira ṭhānaṁ disvā Tathāgato Devadattaṁ pabbājesi. Sace hi na so pabbajissa, gihī hutvā kammañca bhāriyaṁ akarissa, āyatiṁ bhavanissaraṇapaccayaṁ[3] kātuṁ na sakkhissa, pabbajitvā ca pana kiñcāpi kammaṁ bhāriyaṁ karissati, āyatiṁ bhavanissaraṇapaccayaṁ kātuṁ sakkhissatīti taṁ Satthā pabbājesi. So hi ito satasahassakappamatthake Aṭṭhissaro nāma Paccekabuddho bhavissati, so pathaviṁ pavisitvā Avīcimhi nibbatti. Niccale Buddhe aparajjhabhāvena pana niccalova hutvā paccatūti[4] yojanasatike Anto-avīcimhi yojanasatubbedhamevassa sarīraṁ nibbatti. Sīsaṁ yāva kaṇṇasakkhalito upari ayakapallaṁ[5] pāvisi, pādā yāva gopphakā heṭṭhā ayapathaviyaṁ paviṭṭhā, mahātālakkhandhaparimāṇaṁ ayasūlaṁ pacchimabhittito nikkhamitvā piṭṭhimajjhaṁ bhinditvā urena nikkhamitvā purimabhittiṁ pāvisi, aparaṁ dakkhiṇabhittito nikkhamitvā dakkhiṇapassaṁ bhinditvā vāmapassena nikkhamitvā uttarabhittiṁ pāvisi, aparaṁ upari kapallato nikkhamitvā matthakaṁ bhinditvā adhobhāgena nikkhamitvā ayapathaviṁ pāvisi. Evaṁ so tattha niccalova pacci.

Bhikkhū “ettakaṁ ṭhānaṁ Devadatto āgacchanto Satthāraṁ daṭṭhuṁ alabhitvāva pathaviṁ paviṭṭho”ti kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Satthā “na bhikkhave Devadatto idāneva mayi aparajjhitvā pathaviṁ pāvisi, pubbepi paviṭṭhoyevā”ti vatvā hatthirājakāle maggamūḷhaṁ purisaṁ samassāsetvā attano piṭṭhiṁ āropetvā khemantaṁ pāpitassa[6] puna tikkhattuṁ āgantvā aggaṭṭhāne

1. Aṭṭhehi (Sī) 2. Khu 11. 116 piṭṭhe.
3. Āyatibhavassa ca paccayaṁ (Sī), āyatiṁ bhavassa paccayaṁ (Syā)
4. Paccati (Syā) 5. Ayakapālaṁ (Sī) 6. Pāpitena tena (Sī)

ပဝိသိံသု။ သော အနုက္ကမေန ယာဝ ဂေါပ္ဖကာ၊ ယာဝ ဇဏ္ဏုကာ၊ ယာဝ ကဋိတော၊ ယာဝ ထနတော၊ ယာဝ ဂီဝတော ပဝိသိတွာ ဟနုကဋ္ဌိကဿ ဘူမိယံ ပဝိဋ္ဌကာလေ—

“ဣမေဟိ အဋ္ဌီဟိ[1] တမဂ္ဂပုဂ္ဂလံ၊
ဒေဝါတိဒေဝံ နရဒမ္မသာရထိံ။
သမန္တစက္ခုံ သတပုညလက္ခဏံ၊
ပါဏေဟိ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဥပေမီ”တိ[2]—

ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဣဒံ ကိရ ဌာနံ ဒိသွာ တထာဂတော ဒေဝဒတ္တံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သစေ ဟိ န သော ပဗ္ဗဇိဿ၊ ဂိဟီ ဟုတွာ ကမ္မဉ္စ ဘာရိယံ အကရိဿ၊ အာယတိံ ဘဝနိဿရဏပစ္စယံ[3] ကာတုံ န သက္ခိဿ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ပန ကိဉ္စာပိ ကမ္မံ ဘာရိယံ ကရိဿတိ၊ အာယတိံ ဘဝနိဿရဏပစ္စယံ ကာတုံ သက္ခိဿတီတိ တံ သတ္ထာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ဟိ ဣတော သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေ အဋ္ဌိဿရော နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓော ဘဝိဿတိ၊ သော ပထဝိံ ပဝိသိတွာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိ။ နိစ္စလေ ဗုဒ္ဓေ အပရဇ္ဈဘာဝေန ပန နိစ္စလောဝ ဟုတွာ ပစ္စတူတိ[4] ယောဇနသတိကေ အန္တောအဝီစိမှိ ယောဇနသတုဗ္ဗေဓမေဝဿ သရီရံ နိဗ္ဗတ္တိ။ သီသံ ယာဝ ကဏ္ဏသက္ခလိတော ဥပရိ အယကပလ္လံ[5] ပါဝိသိ၊ ပါဒါ ယာဝ ဂေါပ္ဖကာ ဟေဋ္ဌာ အယပထဝိယံ ပဝိဋ္ဌာ၊ မဟာတာလက္ခန္ဓပရိမာဏံ အယသူလံ ပစ္ဆိမဘိတ္တိတော နိက္ခမိတွာ ပိဋ္ဌိမဇ္ဈံ ဘိန္ဒိတွာ ဥရေန နိက္ခမိတွာ ပုရိမဘိတ္တိံ ပါဝိသိ၊ အပရံ ဒက္ခိဏဘိတ္တိတော နိက္ခမိတွာ ဒက္ခိဏပဿံ ဘိန္ဒိတွာ ဝါမပဿေန နိက္ခမိတွာ ဥတ္တရဘိတ္တိံ ပါဝိသိ၊ အပရံ ဥပရိ ကပလ္လတော နိက္ခမိတွာ မတ္ထကံ ဘိန္ဒိတွာ အဓောဘာဂေန နိက္ခမိတွာ အယပထဝိံ ပါဝိသိ။ ဧဝံ သော တတ္ထ နိစ္စလောဝ ပစ္စိ။

ဘိက္ခူ “ဧတ္တကံ ဌာနံ ဒေဝဒတ္တော အာဂစ္ဆန္တော သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုံ အလဘိတွာဝ ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌော”တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တော ဣဒါနေဝ မယိ အပရဇ္ဈိတွာ ပထဝိံ ပါဝိသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ပဝိဋ္ဌောယေဝါ”တိ ဝတွာ ဟတ္ထိရာဇကာလေ မဂ္ဂမူဠှံ ပုရိသံ သမဿာသေတွာ အတ္တနော ပိဋ္ဌိံ အာရောပေတွာ ခေမန္တံ ပါပိတဿ[6] ပုန တိက္ခတ္တုံ အာဂန္တွာ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ

၁- အဋ္ဌေဟိ (သီ) ၂- ခု ၁၁-၁၁၆-ပိဋ္ဌေ။
၃- အာယတိဘဝဿ စ ပစ္စယံ (သီ)၊ အာယတိံ ဘဝဿ ပစ္စယံ (သျာ)
၄- ပစ္စတိ (သျာ) ၅- အယကပါလံ (သီ) ၆- ပါပိတေန တေန (သီ)

majjhimaṭṭhāne mūleti evaṁ dante chinditvā tatiyavāre mahāpurisassa cakkhupathaṁ atikkamantassa tassa pathaviṁ paviṭṭhabhāvaṁ dīpetuṁ—

“Akataññussa posassa, niccaṁ vivaradassino.
Sabbaṁ ce pathaviṁ dajjā, neva naṁ abhirādhaye”ti[1]—

Idaṁ jātakaṁ kathetvā punapi tatheva kathāya samuṭṭhitāya khantivādibhūte attani aparajjhitvā Kalāburājabhūtassa tassa pathaviṁ paviṭṭhabhāvaṁ dīpetuṁ **Khantivādijātakañca**[2], Cūḷadhammapālabhūte attani aparajjhitvā Mahāpatāparājabhūtassa tassa pathaviṁ paviṭṭhabhāvaṁ dīpetuṁ **Cūḷadhammapālajātakañca**[3] kathesi.

Pathaviṁ paviṭṭhe pana Devadatte mahājano haṭṭhatuṭṭho dhajapaṭākakadaliyo ussāpetvā puṇṇaghaṭe ṭhapetvā “lābhā vata no”ti mahantaṁ chaṇaṁ anubhoti. Tamatthaṁ Bhagavato ārocesuṁ. Bhagavā “na bhikkhave idāneva Devadatte mate mahājano tussati, pubbepi tussiyevā”ti vatvā sabbajanassa appiye caṇḍe pharuse Bārāṇasiyaṁ Piṅgalaraññe nāma mate mahājanassa tuṭṭhabhāvaṁ dīpetuṁ—

“Sabbo jano hiṁsito Piṅgalena,
Tasmiṁ mate paccayā vedayanti.
Piyo nu te āsi akaṇhanetto,
Kasmā tuvaṁ rodasi dvārapāla.

Na me piyo āsi akaṇhanetto,
Bhāyāmi paccāgamanāya tassa.
Ito gato hiṁseyya maccurājaṁ,
So hiṁsito āneyya puna idhā”ti[4]—

Idaṁ **Piṅgalajātakaṁ** kathesi. Bhikkhū Satthāraṁ pucchiṁsu “idāni bhante Devadatto kuhiṁ nibbatto”ti. Avīcimahāniraye bhikkhaveti. Bhante idha tappanto vicaritvā puna gantvā tappanaṭṭhāneyeva nibbattoti. “Āma bhikkhave, pabbajitā vā hontu gahaṭṭhā vā, pamādavihārino ubhayattha tappantiyevā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Khu 5. 17, 199 piṭṭhe.
2. Khu 5. 99 piṭṭhe.
3. Khu 5. 125 piṭṭhe.
4. Khu 5. 66 piṭṭhe.

မဇ္ဈိမဋ္ဌာနေ မူလေတိ ဧဝံ ဒန္တေ ဆိန္ဒိတွာ တတိယဝါရေ မဟာပုရိသဿ စက္ခုပထံ အတိက္ကမန္တဿ တဿ ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌဘာဝံ ဒီပေတုံ—

“အကတညုဿ ပေါသဿ၊ နိစ္စံ ဝိဝရဒဿိနော။
သဗ္ဗံ စေ ပထဝိံ ဒဇ္ဇာ၊ နေဝ နံ အဘိရာဓယေ”တိ[၁]—

ဣဒံ ဇာတကံ ကထေတွာ ပုနပိ တထေဝ ကထာယ သမုဋ္ဌိတာယ ခန္တိဝါဒိဘူတေ အတ္တနိ အပရဇ္ဈိတွာ ကလာဗုရာဇဘူတဿ တဿ ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌဘာဝံ ဒီပေတုံ **ခန္တိဝါဒိဇာတကဉ္စ**[၂], စူဠဓမ္မပါလဘူတေ အတ္တနိ အပရဇ္ဈိတွာ မဟာပတာပရာဇဘူတဿ တဿ ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌဘာဝံ ဒီပေတုံ **စူဠဓမ္မပါလဇာတကဉ္စ**[၃] ကထေသိ။

ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌေ ပန ဒေဝဒတ္တေ မဟာဇနော ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော ဓဇပဋာကကဒလိယော ဥဿာပေတွာ ပုဏ္ဏဃဋေ ဌပေတွာ “လာဘာ ဝတ နော”တိ မဟန္တံ ဆဏံ အနုဘောတိ။ တမတ္ထံ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ ဘဂဝါ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဒေဝဒတ္တေ မတေ မဟာဇနော တုဿတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ တုဿိယေဝါ”တိ ဝတွာ သဗ္ဗဇနဿ အပ္ပိယေ စဏ္ဍေ ဖရုသေ ဗာရာဏသိယံ ပိင်္ဂလရညေ နာမ မတေ မဟာဇနဿ တုဋ္ဌဘာဝံ ဒီပေတုံ—

“သဗ္ဗော ဇနော ဟိံသိတော ပိင်္ဂလေန၊
တသ္မိံ မတေ ပစ္စယာ ဝေဒယန္တိ။
ပိယော နု တေ အာသိ အကဏှနေတ္တော၊
ကသ္မာ တုဝံ ရောဒသိ ဒွါရပါလ။

န မေ ပိယော အာသိ အကဏှနေတ္တော၊
ဘာယာမိ ပစ္စာဂမနာယ တဿ။
ဣတော ဂတော ဟိံသေယျ မစ္စုရာဇံ၊
သော ဟိံသိတော အာနေယျ ပုန ဣဓ”တိ[၄]—

ဣဒံ **ပိင်္ဂလဇာတကံ** ကထေသိ။ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိံသု “ဣဒါနိ ဘန္တေ ဒေဝဒတ္တော ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တော”တိ။ အဝီစိမဟာနိရယေ ဘိက္ခဝေတိ။ ဘန္တေ ဣဓ တပ္ပန္တော ဝိစရိတွာ ပုန ဂန္တွာ တပ္ပနဋ္ဌာနေယေဝ နိဗ္ဗတ္တောတိ။ “အာမ ဘိက္ခဝေ, ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ ဟောန္တု ဂဟဋ္ဌာ ဝါ၊ ပမာဒဝိဟာရိနော ဥဘယတ္ထ တပ္ပန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ခု ၅-၁၇-၁၉၉-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ခု ၅-၉၉-ပိဋ္ဌေ။
၃-ခု ၅-၁၂၅-ပိဋ္ဌေ။
၄-ခု ၅-၆၆-ပိဋ္ဌေ။

17. “Idha tappati pecca tappati, pāpakārī ubhayattha tappati.
Pāpaṁ me katanti tappati, bhiyyo tappati duggatiṁ gato”ti.

Tattha **idha tappatī**ti idha kammatappanena domanassamattena tappati. **Peccā**ti paraloke pana vipākatappanena atidāruṇena apāyadukkhena tappati. **Pāpakārī**ti nānappakārassa pāpassa kattā. **Ubhayatthā**ti iminā vuttappakārena tappanena ubhayattha tappati nāma. **Pāpaṁ me**ti so hi kammatappanena tappanto “pāpaṁ me katan”ti tappati. Taṁ appamattakaṁ tappanaṁ, vipākatappanena pana tappanto **bhiyyo tappati duggatiṁ gato** atipharusena tappanena ativiya tappatīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Desanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Devadattavatthu dvādasamaṁ.

---

13. Sumanādevīvatthu

Idha nandatīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sumanadeviṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ hi devasikaṁ Anāthapiṇḍikassa gehe dve bhikkhusahassāni bhuñjanti, tathā Visākhāya mahā-upāsikāya. Sāvatthiyaṁ yo yo dānaṁ dātukāmo hoti, so so tesaṁ ubhinnaṁ okāsaṁ labhitvāva karoti. Kiṁ kāraṇā? “Tumhākaṁ dānaggaṁ Anāthapiṇḍiko vā Visākhā vā āgatā”ti pucchitvā “nāgatā”ti vutte satasahassaṁ vissajjetvā katadānampi “kiṁ dānaṁ nāmetan”ti garahanti. Ubhopi hi te bhikkhusaṁghassa ruciñca anucchavikakiccāni ca ativiya jānanti, tesu vicārentesu[1] bhikkhū cittarūpaṁ bhuñjanti. Tasmā sabbe dānaṁ dātukāmā te gahetvāva gacchanti. Iti te attano attano ghare bhikkhū parivisituṁ na labhanti. Tato Visākhā “ko nu kho mama ṭhāne ṭhatvā bhikkhusaṁghaṁ parivisissatī”ti upadhārentī puttassa dhītaraṁ disvā taṁ attano ṭhāne ṭhapesi. Sā tassā nivesane bhikkhusaṁghaṁ parivisati. Anāthapiṇḍikopi Mahāsubhaddaṁ nāma jeṭṭhadhītaraṁ ṭhapesi. Sā

1. Viharantesu (Syā), vicarantesu (Ka)

၁၇။ “ဣဓ တပ္ပတိ ပေစ္စ တပ္ပတိ၊ ပါပကာရီ ဥဘယတ္ထ တပ္ပတိ။
ပါပံ မေ ကတန္တိ တပ္ပတိ၊ ဘိယျော တပ္ပတိ ဒုဂ္ဂတိံ ဂတော”တိ။

တတ္ထ **ဣဓ တပ္ပတီ**တိ ဣဓ ကမ္မတပ္ပနေန ဒေါမနဿမတ္တေန တပ္ပတိ။ **ပေစ္စာ**တိ ပရလောကေ ပန ဝိပါကတပ္ပနေန အတိဒါရုဏေန အပါယဒုက္ခေန တပ္ပတိ။ **ပါပကာရီ**တိ နာနပ္ပကာရဿ ပါပဿ ကတ္တာ။ **ဥဘယတ္ထာ**တိ ဣမိနာ ဝုတ္တပ္ပကာရေန တပ္ပနေန ဥဘယတ္ထ တပ္ပတိ နာမ။ **ပါပံ မေ**တိ သော ဟိ ကမ္မတပ္ပနေန တပ္ပန္တော “ပါပံ မေ ကတ”န္တိ တပ္ပတိ။ တံ အပ္ပမတ္တကံ တပ္ပနံ၊ ဝိပါကတပ္ပနေန ပန တပ္ပန္တော **ဘိယျော တပ္ပတိ ဒုဂ္ဂတိံ ဂတော** အတိဖရုသေန တပ္ပနေန အတိဝိယ တပ္ပတီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု ဒွါဒသမံ။

၁၃-သုမနာဒေဝီဝတ္ထု

ဣဓ နန္ဒတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သုမနဒေဝိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ဟိ ဒေဝသိကံ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဂေဟေ ဒွေ ဘိက္ခုသဟဿာနိ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ တထာ ဝိသာခါယ မဟာဥပါသိကာယ။ သာဝတ္ထိယံ ယော ယော ဒါနံ ဒါတုကာမော ဟောတိ၊ သော သော တေသံ ဥဘိန္နံ ဩကာသံ လဘိတွာဝ ကရောတိ။ ကိံ ကာရဏာ? “တုမှာကံ ဒါနဂ္ဂံ အနာထပိဏ္ဍိကော ဝါ ဝိသာခါ ဝါ အာဂတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “နာဂတာ”တိ ဝုတ္တေ သတသဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကတဒါနမ္ပိ “ကိံ ဒါနံ နာမေတ”န္တိ ဂရဟန္တိ။ ဥဘောပိ ဟိ တေ ဘိက္ခုသံဃဿ ရုစိဉ္စ အနုစ္ဆဝိကကိစ္စာနိ စ အတိဝိယ ဇာနန္တိ၊ တေသု ဝိစာရေန္တေသု[1] ဘိက္ခူ စိတ္တရူပံ ဘုဉ္ဇန္တိ။ တသ္မာ သဗ္ဗေ ဒါနံ ဒါတုကာမာ တေ ဂဟေတွာဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ဣတိ တေ အတ္တနော အတ္တနော ဃရေ ဘိက္ခူ ပရိဝိသိတုံ န လဘန္တိ။ တတော ဝိသာခါ “ကော နု ခေါ မမ ဌာနေ ဌတွာ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိဿတီ”တိ ဥပဓာရေန္တီ ပုတ္တဿ ဓီတရံ ဒိသွာ တံ အတ္တနော ဌာနေ ဌပေသိ။ သာ တဿာ နိဝေသနေ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသတိ။ အနာထပိဏ္ဍိကောပိ မဟာသုဘဒ္ဒံ နာမ ဇေဋ္ဌဓီတရံ ဌပေသိ။ သာ

၁-ဝိဟရန္တေသု (သျာ)၊ ဝိစရန္တေသု (က)

bhikkhūnaṁ veyyāvaccaṁ karontī dhammaṁ suṇantī sotāpannā hutvā patikulaṁ agamāsi. Tato Cūḷasubhaddaṁ ṭhapesi. Sāpi tatheva karontī sotāpannā hutvā patikulaṁ gatā. Atha Sumanadeviṁ nāma kaniṭṭhadhītaraṁ ṭhapesi. Sā pana dhammaṁ sutvā sakadāgāmiphalaṁ patvā kumārikāva hutvā tathārūpena aphāsukena āturā āhārupacchedaṁ katvā pitaraṁ daṭṭhukāmā hutvā pakkosāpesi. So ekasmiṁ dānagge tassā sāsanaṁ sutvāva āgantvā "kiṁ amma Sumane"ti āha. Sāpi naṁ āha "kiṁ tāta kaniṭṭhabhātikā"ti. Vilapasi[1] ammāti. Na vilapāmi kaniṭṭhabhātikāti. Bhāyasi ammāti. Na bhāyāmi kaniṭṭhabhātikāti. Ettakaṁ vatvāyeva pana sā kālamakāsi. So sotāpannopi samāno seṭṭhidhītari uppannasokaṁ adhivāsetuṁ asakkonto dhītu sarīrakiccaṁ kāretvā rodanto Satthu santikaṁ gantvā "kiṁ gahapati dukkhī dummano assumukho rodamāno āgatosī"ti vutte "dhītā me bhante Sumanadevī kālakatā"ti āha. Atha kasmā socasi, nanu sabbesaṁ ekaṁsikaṁ maraṇanti. Jānāmetaṁ bhante evarūpā nāma me hiri-ottappasampannā dhītā, sā maraṇakāle satiṁ paccupaṭṭhāpetuṁ asakkontī vilapamānā[2] matā, tena me anappakaṁ domanassaṁ uppajjatīti. Kiṁ pana tāya kathitaṁ mahāseṭṭhīti. Ahaṁ taṁ bhante "amma Sumane"ti āmantesiṁ. Atha maṁ āha "kiṁ tāta kaniṭṭhabhātikā"ti. Vilapasi ammāti. Na vilapāmi kaniṭṭhabhātikāti, bhāyasi ammāti. Na bhāyāmi kaniṭṭhabhātikāti. Ettakaṁ vatvā kālamakāsīti. Atha naṁ Bhagavā āha "na te mahāseṭṭhi dhitā vilapatī"ti. Atha kasmā bhante evamāhāti. Kaniṭṭhattāyeva. Dhītā hi te gahapati maggaphalehi tayā mahallikā. Tvañhi sotāpanno, dhītā pana te sakadāgāminī. Sā maggaphalehi tayā mahallikattā taṁ evamāhāti. Evaṁ bhanteti. Evaṁ gahapatīti. Idāni kuhiṁ nibbattā bhanteti. Tusitabhavane gahapatīti. Bhante mama dhītā idha ñātakānaṁ antare nandamānā vicaritvā ito gantvāpi nandanaṭṭhāneyeva nibbattāti atha naṁ Satthā "āma gahapati, appamattā nāma gahaṭṭhā vā pabbajitā vā idha loke ca paraloke ca nandantiyevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Vippalapasi (Sī, Syā)
2. Vippalapamānā (Sī, Syā)

ဘိက္ခူနံ ဝေယျာဝစ္စံ ကရောန္တီ ဓမ္မံ သုဏန္တီ သောတာပန္နာ ဟုတွာ ပတိကုလံ အဂမာသိ။ တတော စူဠသုဘဒ္ဒံ ဌပေသိ။ သာပိ တထေဝ ကရောန္တီ သောတာပန္နာ ဟုတွာ ပတိကုလံ ဂတာ။ အထ သုမနဒေဝိံ နာမ ကနိဋ္ဌဓီတရံ ဌပေသိ။ သာ ပန ဓမ္မံ သုတွာ သကဒါဂါမိဖလံ ပတွာ ကုမာရိကာဝ ဟုတွာ တထာရူပေန အဖာသုကေန အာတုရာ အာဟာရုပစ္ဆေဒံ ကတွာ ပိတရံ ဒဋ္ဌုကာမာ ဟုတွာ ပက္ကောသာပေသိ။ သော ဧကသ္မိံ ဒါနဂ္ဂေ တဿာ သာသနံ သုတွာဝ အာဂန္တွာ “ကိံ အမ္မ သုမနေ”တိ အာဟ။ သာပိ နံ အာဟ “ကိံ တာတ ကနိဋ္ဌဘာတိကာ”တိ။ ဝိလပသိ[၁] အမ္မာတိ။ န ဝိလပါမိ ကနိဋ္ဌဘာတိကာတိ။ ဘာယသိ အမ္မာတိ။ န ဘာယာမိ ကနိဋ္ဌဘာတိကာတိ။ ဧတ္တကံ ဝတွာယေဝ ပန သာ ကာလမကာသိ။ သော သောတာပန္နောပိ သမာနော သေဋ္ဌိဓီတရိ ဥပ္ပန္နသောကံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော ဓီတု သရီရကိစ္စံ ကာရေတွာ ရောဒန္တော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ ဂဟပတိ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော အဿုမုခေါ ရောဒမာနော အာဂတောသီ”တိ ဝုတ္တေ “ဓီတာ မေ ဘန္တေ သုမနဒေဝီ ကာလကတာ”တိ အာဟ။ အထ ကသ္မာ သောစသိ၊ နနု သဗ္ဗေသံ ဧကံသိကံ မရဏန္တိ။ ဇာနာမေတံ ဘန္တေ ဧဝရူပါ နာမ မေ ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နာ ဓီတာ၊ သာ မရဏကာလေ သတိံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတုံ အသက္ကောန္တီ ဝိလပမာနာ[၂] မတာ၊ တေန မေ အနပ္ပကံ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ။ ကိံ ပန တာယ ကထိတံ မဟာသေဋ္ဌီတိ။ အဟံ တံ ဘန္တေ “အမ္မ သုမနေ”တိ အာမန္တေသိံ။ အထ မံ အာဟ “ကိံ တာတ ကနိဋ္ဌဘာတိကာ”တိ။ ဝိလပသိ အမ္မာတိ။ န ဝိလပါမိ ကနိဋ္ဌဘာတိကာတိ။ ဘာယသိ အမ္မာတိ။ န ဘာယာမိ ကနိဋ္ဌဘာတိကာတိ။ ဧတ္တကံ ဝတွာ ကာလမကာသီတိ။ အထ နံ ဘဂဝါ အာဟ “န တေ မဟာသေဋ္ဌိ ဓီတာ ဝိလပတီ”တိ။ အထ ကသ္မာ ဘန္တေ ဧဝမာဟာတိ။ ကနိဋ္ဌတ္တာယေဝ။ ဓီတာ ဟိ တေ ဂဟပတိ မဂ္ဂဖလေဟိ တယာ မဟလ္လိကာ။ တွဉှိ သောတာပန္နော၊ ဓီတာ ပန တေ သကဒါဂါမိနီ။ သာ မဂ္ဂဖလေဟိ တယာ မဟလ္လိကတ္တာ တံ ဧဝမာဟာတိ။ ဧဝံ ဘန္တေတိ။ ဧဝံ ဂဟပတီတိ။ ဣဒါနိ ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တာ ဘန္တေတိ။ တုသိတဘဝနေ ဂဟပတီတိ။ ဘန္တေ မမ ဓီတာ ဣဓ ဉာတကာနံ အန္တရေ နန္ဒမာနာ ဝိစရိတွာ ဣတော ဂန္တွာပိ နန္ဒနဋ္ဌာနေယေဝ နိဗ္ဗတ္တာတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “အာမ ဂဟပတိ, အပ္ပမတ္တာ နာမ ဂဟဋ္ဌာ ဝါ ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ ဣဓ လောကေ စ ပရလောကေ စ နန္ဒန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ဝိပ္ပလပသိ (သီ၊ သျာ)
၂-ဝိပ္ပလပမာနာ (သီ၊ သျာ)

18. “Idha nandati pecca nandati, katapuñño ubhayattha nandati.
Puññaṁ me katanti nandati, bhiyyo nandati suggatiṁ gato”ti.

Tattha **idhā**ti idha loke kammanandanena nandati. **Peccā**ti paraloke vipākanandanena nandati. **Katapuñño**ti nānappakārassa puññassa kattā. **Ubhayatthā**ti idha “kataṁ me kusalaṁ, akataṁ me pāpan”ti nandati, parattha vipākaṁ anubhavanto nandati. **Puññaṁ me**ti idha nandanto pana “puññaṁ me katan”ti somanassamatteneva kammanandanaṁ upādāya nandati. **Bhiyyo**ti vipākanandanena pana sugatiṁ gato sattapaññāsavassakoṭiyo saṭṭhivassasatasahassāni dibbasampattiṁ anubhavanto Tusitapure ativiya nandatīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātāti.

Sumanādevīvatthu terasamaṁ.

14. Dvesahāyakabhikkhuvatthu

Bahumpi ceti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto dve sahāyake ārabbha kathesi.

Sāvatthivāsino hi dve kulaputtā sahāyakā vihāraṁ gantvā Satthu dhammadesanaṁ sutvā kāme pahāya sāsane uraṁ datvā pabbajitvā pañca vassāni ācariyupajjhāyānaṁ santike vasitvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā sāsane dhuraṁ pucchitvā vipassanādhurañca ganthadhurañca vitthārato sutvā eko tāva “ahaṁ bhante mahallakakāle pabbajito na sakkhissāmi ganthadhuraṁ pūretuṁ, vipassanādhuraṁ pana pūressāmī”ti yāva arahattā vipassanādhuraṁ kathāpetvā ghaṭento vāyamanto saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Itaro pana “ahaṁ ganthadhuraṁ pūressāmī”ti[1] anukkamena tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā gatagataṭṭhāne dhammaṁ katheti, sarabhaññaṁ bhaṇati, pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ dhammaṁ vācento vicarati. Aṭṭhārasannaṁ mahāgaṇānaṁ ācariyo ahosi. Bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṁ

1. Pūretuṁ sakkhissāmīti (Ka)

၁၈။ “ဣဓ နန္ဒတိ ပေစ္စ နန္ဒတိ၊ ကတပုညော ဥဘယတ္ထ နန္ဒတိ။
ပုညံ မေ ကတန္တိ နန္ဒတိ၊ ဘိယျော နန္ဒတိ သုဂ္ဂတိံ ဂတော”တိ။

တတ္ထ **ဣဓာ**တိ ဣဓ လောကေ ကမ္မနန္ဒနေန နန္ဒတိ။ **ပေစ္စာ**တိ ပရလောကေ ဝိပါကနန္ဒနေန နန္ဒတိ။ **ကတပုညော**တိ နာနပ္ပကာရဿ ပုညဿ ကတ္တာ။ **ဥဘယတ္ထာ**တိ ဣဓ “ကတံ မေ ကုသလံ၊ အကတံ မေ ပါပ”န္တိ နန္ဒတိ၊ ပရတ္ထ ဝိပါကံ အနုဘဝန္တော နန္ဒတိ။ **ပုညံ မေ**တိ ဣဓ နန္ဒန္တော ပန “ပုညံ မေ ကတ”န္တိ သောမနဿမတ္တေနေဝ ကမ္မနန္ဒနံ ဥပါဒါယ နန္ဒတိ။ **ဘိယျော**တိ ဝိပါကနန္ဒနေန ပန သုဂတိံ ဂတော သတ္တပညာသဝဿကောဋိယော သဋ္ဌိဝဿသတသဟဿာနိ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော တုသိတပုရေ အတိဝိယ နန္ဒတီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ ဇာတာတိ။

သုမနာဒေဝိဝတ္ထု တေရသမံ။

၁၄-ဒွေသဟာယကဘိက္ခုဝတ္ထု

ဗဟုမ္ပိ စေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒွေ သဟာယကေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိဝါသိနော ဟိ ဒွေ ကုလပုတ္တာ သဟာယကာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ကာမေ ပဟာယ သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဉ္စ ဝဿာနိ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ သန္တိကေ ဝသိတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ သာသနေ ဓုရံ ပုစ္ဆိတွာ ဝိပဿနာဓုရဉ္စ ဂန္ထဓုရဉ္စ ဝိတ္ထာရတော သုတွာ ဧကော တာဝ “အဟံ ဘန္တေ မဟလ္လကကာလေ ပဗ္ဗဇိတော န သက္ခိဿာမိ ဂန္ထဓုရံ ပူရေတုံ၊ ဝိပဿနာဓုရံ ပန ပူရေဿာမီ”တိ ယာဝ အရဟတ္တာ ဝိပဿနာဓုရံ ကထာပေတွာ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဣတရော ပန “အဟံ ဂန္ထဓုရံ ပူရေဿာမီ”တိ[၁] အနုက္ကမေန တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဂတဂတဋ္ဌာနေ ဓမ္မံ ကထေတိ၊ သရဘညံ ဘဏတိ၊ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ ဓမ္မံ ဝါစေန္တော ဝိစရတိ။ အဋ္ဌာရသန္နံ မဟာဂဏာနံ အာစရိယော အဟောသိ။ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ

၁-ပူရေတုံ သက္ခိဿာမီတိ (က)

gahetvā itarassa therassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā tassa ovāde ṭhatvā arahattaṁ patvā theraṁ vanditvā "Satthāraṁ daṭṭhukāmamhā"ti vadanti. Thero "gacchatha āvuso, mama vacanena Satthāraṁ vanditvā asīti mahāthere vandatha, sahāyakattherampi me 'amhākaṁ ācariyo tumhe vandatī'ti vadathā"ti peseti. Te bhikkhū vihāraṁ gantvā Satthārañceva asīti mahāthere ca vanditvā Ganthikattherassa santikaṁ gantvā[1] "bhante amhākaṁ ācariyo tumhe vandatī"ti vadanti. Itarena ca "ko nāma so"ti vutte "tumhākaṁ sahāyakabhikkhu bhante"ti vadanti. Evaṁ there punappunaṁ sāsanaṁ pahiṇante so bhikkhu thokaṁ kālaṁ sahitvā aparabhāge sahituṁ asakkonto "amhākaṁ ācariyo tumhe vandatī"ti vutte "ko eso"ti vatvā "tumhākaṁ sahāyakabhikkhū"ti vutte "kiṁ pana tumhehi tassa santike uggahitaṁ, kiṁ Dīghanikāyādīsu aññataro nikāyo, kiṁ tīsu piṭakesu ekaṁ piṭakan"ti vatvā "catuppadikampi gāthaṁ na jānāti. Paṁsukūlaṁ gahetvā pabbajitakāleyeva araññaṁ paviṭṭho, bahū vata antevāsike labhi, tassa āgatakāle mayā pañhaṁ pucchituṁ vaṭṭatī"ti cintesi.

Atha aparabhāge thero Satthāraṁ daṭṭhuṁ āgato. Sahāyakassa therassa santike pattacīvaraṁ ṭhapetvā gantvā Satthārañceva asīti mahāthere ca vanditvā sahāyakassa vasanaṭṭhānaṁ paccāgami. Athassa so vattaṁ kāretvā samappamāṇaṁ āsanaṁ gahetvā "pañhaṁ pucchissāmī"ti nisīdi. Tasmiṁ khaṇe Satthā "esa evarūpaṁ mama puttaṁ vihaṭhetvā niraye nibbatteyyā"ti tasmiṁ anukampāya vihāracārikaṁ caranto viya tesaṁ nisinnaṭṭhānaṁ gantvā paññattavarabuddhāsane nisīdi. Tattha tattha nisīdantā hi bhikkhū Buddhāsanaṁ paññāpetvāva nisīdanti. Tena Satthā pakatipaññatteyeva āsane nisīdi. Nisajja kho pana Ganthikabhikkhuṁ paṭhamajjhāne pañhaṁ pucchitvā tasmiṁ akathite[2] dutiyajjhānaṁ ādiṁ katvā aṭṭhasupi samāpattīsu rūpārūpesu ca pañhaṁ pucchi. (Ganthikatthero ekampi kathetuṁ nāsakkhi)[3]. Itaro taṁ sabbaṁ kathesi. Atha naṁ sotāpattimagge pañhaṁ pucchi. Ganthikatthero kathetuṁ nāsakkhi. Tato khīṇāsavattheraṁ pucchi. Thero kathesi. Satthā "sādhu sādhu bhikkhū"ti abhinanditvā sesamaggesupi

1. Vanditvā therañca vanditvā (Ka) 2. Kathite (Sī, Ka) 3. ( ) Sī-Ka-potthakesu natthi.

ဂဟေတွာ ဣတရဿ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ "သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမမှာ"တိ ဝဒန္တိ။ ထေရော "ဂစ္ဆထ အာဝုသော၊ မမ ဝစနေန သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အသီတိ မဟာထေရေ ဝန္ဒထ၊ သဟာယကတ္ထေရမ္ပိ မေ 'အမှာကံ အာစရိယော တုမှေ ဝန္ဒတီ'တိ ဝဒထာ"တိ ပေသေတိ။ တေ ဘိက္ခူ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရဉ္စေဝ အသီတိ မဟာထေရေ စ ဝန္ဒိတွာ ဂန္ထိကတ္ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ[၁] "ဘန္တေ အမှာကံ အာစရိယော တုမှေ ဝန္ဒတီ"တိ ဝဒန္တိ။ ဣတရေန စ "ကော နာမ သော"တိ ဝုတ္တေ "တုမှာကံ သဟာယကဘိက္ခု ဘန္တေ"တိ ဝဒန္တိ။ ဧဝံ ထေရေ ပုနပ္ပုနံ သာသနံ ပဟိဏန္တေ သော ဘိက္ခု ထောကံ ကာလံ သဟိတွာ အပရဘာဂေ သဟိတုံ အသက္ကောန္တော "အမှာကံ အာစရိယော တုမှေ ဝန္ဒတီ"တိ ဝုတ္တေ "ကော ဧသော"တိ ဝတွာ "တုမှာကံ သဟာယကဘိက္ခူ"တိ ဝုတ္တေ "ကိံ ပန တုမှေဟိ တဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတံ၊ ကိံ ဒီဃနိကာယာဒီသု အညတရော နိကာယော၊ ကိံ တီသု ပိဋကေသု ဧကံ ပိဋက"န္တိ ဝတွာ "စတုပ္ပဒိကမ္ပိ ဂါထံ န ဇာနာတိ၊ ပံသုကူလံ ဂဟေတွာ ပဗ္ဗဇိတကာလေယေဝ အရညံ ပဝိဋ္ဌော၊ ဗဟူ ဝတ အန္တေဝါသိကေ လဘိ၊ တဿ အာဂတကာလေ မယာ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေသိ။

အထ အပရဘာဂေ ထေရော သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုံ အာဂတော။ သဟာယကဿ ထေရဿ သန္တိကေ ပတ္တစီဝရံ ဌပေတွာ ဂန္တွာ သတ္ထာရဉ္စေဝ အသီတိ မဟာထေရေ စ ဝန္ဒိတွာ သဟာယကဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပစ္စာဂမိ။ အထဿ သော ဝတ္တံ ကာရေတွာ သမပ္ပမာဏံ အာသနံ ဂဟေတွာ "ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိဿာမီ"တိ နိသီဒိ။ တသ္မိံ ခဏေ သတ္ထာ "ဧသ ဧဝရူပံ မမ ပုတ္တံ ဝိဟေဌေတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တေယျာ"တိ တသ္မိံ အနုကမ္ပာယ ဝိဟာရစာရိကံ စရန္တော ဝိယ တေသံ နိသိန္နဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိ။ တတ္ထ တတ္ထ နိသီဒန္တာ ဟိ ဘိက္ခူ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညာပေတွာဝ နိသီဒန္တိ။ တေန သတ္ထာ ပကတိပညတ္တေယေဝ အာသနေ နိသီဒိ။ နိသဇ္ဇ ခေါ ပန ဂန္ထိကဘိက္ခုံ ပဌမဇ္ဈာနေ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိတွာ တသ္မိံ အကထိတေ[၂] ဒုတိယဇ္ဈာနံ အာဒိံ ကတွာ အဋ္ဌသုပိ သမာပတ္တီသု ရူပါရူပေသု စ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိ။ (ဂန္ထိကတ္ထေရော ဧကမ္ပိ ကထေတုံ နာသက္ခိ)[၃]။ ဣတရော တံ သဗ္ဗံ ကထေသိ။ အထ နံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိ။ ဂန္ထိကတ္ထေရော ကထေတုံ နာသက္ခိ။ တတော ခီဏာသဝတ္ထေရံ ပုစ္ဆိ။ ထေရော ကထေသိ။ သတ္ထာ "သာဓု သာဓု ဘိက္ခူ"တိ အဘိနန္ဒိတွာ သေသမဂ္ဂေသုပိ

၁-ဝန္ဒိတွာ ထေရဉ္စ ဝန္ဒိတွာ (က) ၂-ကထိတေ (သီ၊ က) ၃-( )သီ-ကပေါတ္ထကေသု နတ္ထိ။

paṭipāṭiyā pañhaṁ pucchi. Ganthiko ekampi kathetuṁ nāsakkhi, khīṇāsavo pucchitaṁ pucchitaṁ kathesi. Satthā catūsupi ṭhānesu tassa sādhukāraṁ adāsi. Taṁ sutvā bhummadeve ādiṁ katvā yāva brahmalokā sabbā devatā ceva nāgasupaṇṇā ca sādhukāraṁ adaṁsu. Taṁ sādhukāraṁ sutvā tassa antevāsikā ceva saddhivihārino ca Satthāraṁ ujjhāyiṁsu "kiṁ nāmetaṁ Satthārā kataṁ, kiñci ajānantassa mahallakattherassa catūsu ṭhānesu sādhukāraṁ adāsi, amhākaṁ panācariyassa sabbapariyattidharassa pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ pāmokkhassa pasaṁsāmattampi na karī"ti. Atha ne Satthā "kiṁ nāmetaṁ bhikkhave kathethā"ti pucchitvā tasmiṁ atthe ārocite "bhikkhave tumhākaṁ ācariyo mama sāsane bhatiyā gāvo rakkhaṇasadiso, mayhaṁ pana putto yathāruciyā pañca gorase paribhuñjanakasāmisadiso"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

19. "Bahumpi ce saṁhita bhāsamāno,
Na takkaro hoti naro pamatto.
Gopova gāvo gaṇayaṁ paresaṁ,
Na bhāgavā sāmaññassa hoti.

20. Appampi ce saṁhita bhāsamāno,
Dhammassa hoti anudhammacārī.
Rāgañca dosañca pahāya mohaṁ,
Sammappajāno suvimuttacitto.
Anupādiyāno idha vā huraṁ vā,
Sa bhāgavā sāmaññassa hotī"ti.

Tattha **saṁhitan**ti tepiṭakassa Buddhavacanassetaṁ nāmaṁ. Taṁ ācariye upasaṅkamitvā uggaṇhitvā bahumpi paresaṁ **bhāsamāno** vācento taṁ dhammaṁ sutvā yaṁ kārakena puggalena kattabbaṁ, takkaro na hoti. Kukkuṭassa pakkhapaharaṇamattampi aniccādivasena yonisomanasikāraṁ nappavatteti. Eso yathā nāma divasaṁ bhatiyā gāvo rakkhanto gopo pātova niravasesaṁ sampaṭicchitvā sāyaṁ gahetvā[1] sāmikānaṁ niyyādetvā divasabhatimattaṁ gaṇhāti, yathāruciyā pana pañca gorase

1. Gaṇetvā (Sī)

ပဋိပါဋိယာ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ ဂန္ထိကော ဧကမ္ပိ ကထေတုံ နာသက္ခိ၊ ခီဏာသဝေါ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ ကထေသိ။ သတ္ထာ စတူသုပိ ဌာနေသု တဿ သာဓုကာရံ အဒါသိ။ တံ သုတွာ ဘုမ္မဒေဝေ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ သဗ္ဗာ ဒေဝတာ စေဝ နာဂသုပဏ္ဏာ စ သာဓုကာရံ အဒံသု။ တံ သာဓုကာရံ သုတွာ တဿ အန္တေဝါသိကာ စေဝ သဒ္ဓိဝိဟာရိနော စ သတ္ထာရံ ဥဇ္ဈာယိံသု "ကိံ နာမေတံ သတ္ထာရာ ကတံ၊ ကိဉ္စိ အဇာနန္တဿ မဟလ္လကတ္ထေရဿ စတူသု ဌာနေသု သာဓုကာရံ အဒါသိ၊ အမှာကံ ပနာစရိယဿ သဗ္ဗပရိယတ္တိဓရဿ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ ပါမောက္ခဿ ပသံသာမတ္တမ္ပိ န ကရီ"တိ။ အထ နေ သတ္ထာ "ကိံ နာမေတံ ဘိက္ခဝေ ကထေထာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ တသ္မိံ အတ္ထေ အာရောစိတေ "ဘိက္ခဝေ တုမှာကံ အာစရိယော မမ သာသနေ ဘတိယာ ဂါဝေါ ရက္ခဏသဒိသော၊ မယှံ ပန ပုတ္တော ယထာရုစိယာ ပဉ္စ ဂေါရသေ ပရိဘုဉ္ဇနကသာမိသဒိသော"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၉။ "ဗဟုမ္ပိ စေ သံဟိတ ဘာသမာနော၊
န တက္ကရော ဟောတိ နရော ပမတ္တော။
ဂေါပေါဝ ဂါဝေါ ဂဏယံ ပရေသံ၊
န ဘာဂဝါ သာမညဿ ဟောတိ။

၂၀။ အပ္ပမ္ပိ စေ သံဟိတ ဘာသမာနော၊
ဓမ္မဿ ဟောတိ အနုဓမ္မစာရီ။
ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စ ပဟာယ မောဟံ၊
သမ္မပ္ပဇာနော သုဝိမုတ္တစိတ္တော။
အနုပါဒိယာနော ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ၊
သ ဘာဂဝါ သာမညဿ ဟောတီ"တိ။

တတ္ထ **သံဟိတန္တိ** တေပိဋကဿ ဗုဒ္ဓဝစနဿေတံ နာမံ။ တံ အာစရိယေ ဥပသင်္ကမိတွာ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဗဟုမ္ပိ ပရေသံ **ဘာသမာနော** ဝါစေန္တော တံ ဓမ္မံ သုတွာ ယံ ကာရကေန ပုဂ္ဂလေန ကတ္တဗ္ဗံ၊ တက္ကရော န ဟောတိ။ ကုက္ကုဋဿ ပက္ခပဟရဏမတ္တမ္ပိ အနိစ္စာဒိဝသေန ယောနိသောမနသိကာရံ နပ္ပဝတ္တေတိ။ ဧသော ယထာ နာမ ဒိဝသံ ဘတိယာ ဂါဝေါ ရက္ခန္တော ဂေါပေါ ပါတောဝ နိရဝသေသံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သာယံ ဂဟေတွာ[1] သာမိကာနံ နိယျာဒေတွာ ဒိဝသဘတိမတ္တံ ဂဏှာတိ၊ ယထာရုစိယာ ပန ပဉ္စ ဂေါရသေ

၁-ဂဏေတွာ (သီ)

paribhuñjituṁ na labhati, evameva kevalaṁ antevāsikānaṁ santikā vattapaṭivattakaraṇamattassa bhāgī hoti, sāmaññassa pana bhāgī na hoti. Yathā pana gopālakena niyyāditānaṁ gunnaṁ gorasaṁ sāmikāva paribhuñjanti, tathā tena kathitaṁ dhammaṁ sutvā kārakapuggalā yathānusiṭṭhaṁ paṭipajjitvā keci paṭhamajjhānādīni pāpuṇanti, keci vipassanaṁ vaḍḍhetvā maggaphalāni pāpuṇanti, goṇasāmikā gorasasseva sāmaññassa bhāgino honti.

Iti Satthā sīlasampannassa bahussutassa pamādavihārino aniccādivasena yonisomanasikāre pamattassa bhikkhuno vasena paṭhamaṁ gāthaṁ kathesi, na dussīlassa. Dutiyagāthā pana appassutassāpi yonisomanasikāre kammaṁ karontassa kārakapuggalassa vasena kathitā.

Tattha **appampi ce**ti thokaṁ ekavaggadvivaggamattampi. **Dhammassa hoti anudhammacārī**ti atthamaññāya dhammamaññāya navalokuttaradhammassa anurūpaṁ dhammaṁ pubbabhāgapaṭipadāsaṅkhātaṁ catupārisuddhisīladhutaṅga-asubhakammaṭṭhānādibhedaṁ caranto[1] anudhammacārī hoti. So "ajja ajjevā"ti paṭivedhaṁ ākaṅkhanto vicarati. So imāya sammāpaṭipattiyā rāgañca dosañca pahāya mohaṁ sammā hetunā nayena parijānitabbe dhamme parijānanto tadaṅgavikkhambhanasamucchedapaṭippassaddhinissaraṇavimuttīnaṁ vasena suvimuttacitto, **anupādiyāno idha vā huraṁ vā**ti idhalokaparalokapariyāpannā vā ajjhattikabāhirā vā khandhā yatanadhātuyo catūhi upādānehi anupādiyanto mahākhīṇāsavo maggasaṅkhātassa sāmaññassa vasena āgatassa phalasāmaññassa ceva pañca-asekkhadhammakkhandhassa ca bhāgavā hotīti ratanakūṭena viya agārassa arahattena desanāya kūṭaṁ gaṇhīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Desanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Dvesahāyakabhikkhuvatthu cuddasamaṁ.

Yamakavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paṭhamo vaggo.

1. Caraṇato (Sī, Ka)

ပရိဘုဉ္ဇိတုံ န လဘတိ၊ ဧဝမေဝ ကေဝလံ အန္တေဝါသိကာနံ သန္တိကာ ဝတ္တပဋိဝတ္တကရဏမတ္တဿ ဘာဂီ ဟောတိ၊ သာမညဿ ပန ဘာဂီ န ဟောတိ။ ယထာ ပန ဂေါပါလကေန နိယျာဒိတာနံ ဂုန္နံ ဂေါရသံ သာမိကာဝ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ တထာ တေန ကထိတံ ဓမ္မံ သုတွာ ကာရကပုဂ္ဂလာ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ ကေစိ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနိ ပါပုဏန္တိ၊ ကေစိ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ မဂ္ဂဖလာနိ ပါပုဏန္တိ၊ ဂေါဏသာမိကာ ဂေါရသဿေဝ သာမညဿ ဘာဂိနော ဟောန္တိ။

ဣတိ သတ္ထာ သီလသမ္ပန္နဿ ဗဟုဿုတဿ ပမာဒဝိဟာရိနော အနိစ္စာဒိဝသေန ယောနိသောမနသိကာရေ ပမတ္တဿ ဘိက္ခုနော ဝသေန ပဌမံ ဂါထံ ကထေသိ၊ န ဒုဿီလဿ။ ဒုတိယဂါထာ ပန အပ္ပဿုတဿာပိ ယောနိသောမနသိကာရေ ကမ္မံ ကရောန္တဿ ကာရကပုဂ္ဂလဿ ဝသေန ကထိတာ။

တတ္ထ **အပ္ပမ္ပိ စေ**တိ ထောကံ ဧကဝဂ္ဂဒွိဝဂ္ဂမတ္တမ္ပိ။ **ဓမ္မဿ ဟောတိ အနုဓမ္မစာရီ**တိ အတ္ထမညာယ ဓမ္မမညာယ နဝလောကုတ္တရဓမ္မဿ အနုရူပံ ဓမ္မံ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါသင်္ခါတံ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလဓုတင်္ဂအသုဘကမ္မဋ္ဌာနာဒိဘေဒံ စရန္တော[1] အနုဓမ္မစာရီ ဟောတိ။ သော "အဇ္ဇ အဇ္ဇေဝါ"တိ ပဋိဝေဓံ အာကင်္ခန္တော ဝိစရတိ။ သော ဣမာယ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ ရာဂဉ္စ ဒောသဉ္စ ပဟာယ မောဟံ သမ္မာ ဟေတုနာ နယေန ပရိဇာနိတဗ္ဗေ ဓမ္မေ ပရိဇာနန္တော တဒင်္ဂဝိက္ခမ္ဘနသမုစ္ဆေဒပဋိပ္ပဿဒ္ဓိနိဿရဏဝိမုတ္တီနံ ဝသေန သုဝိမုတ္တစိတ္တော, **အနုပါဒိယာနော ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ**တိ ဣဓလောကပရလောကပရိယာပန္နာ ဝါ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာ ဝါ ခန္ဓာယတနဓာတုယော စတူဟိ ဥပါဒါနေဟိ အနုပါဒိယန္တော မဟာခီဏာသဝေါ မဂ္ဂသင်္ခါတဿ သာမညဿ ဝသေန အာဂတဿ ဖလသာမညဿ စေဝ ပဉ္စအသေက္ခဓမ္မက္ခန္ဓဿ စ ဘာဂဝါ ဟောတီတိ ရတနကူဋေန ဝိယ အဂါရဿ အရဟတ္တေန ဒေသနာယ ကူဋံ ဂဏှိတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

ဒွေသဟာယကဘိက္ခုဝတ္ထု စုဒ္ဒသမံ။

ယမကဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ပဌမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-စရဏတော (သီ၊ က)

2. Appamādavagga

1. Sāmāvatīvatthu

Appamādo amatapadanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Kosambiṁ[1] upanissāya Ghositārāme viharanto Sāmāvatippamukhānaṁ pañcannaṁ itthisatānaṁ, Māgaṇḍiyappamukhānañca etissā pañcannaṁ ñātisatānaṁ maraṇabyasanaṁ ārabbha kathesi.

Tatrāyaṁ anupubbikathā[2]—atīte Allakapparaṭṭhe Allakapparājā nāma, Veṭhadīpakaraṭṭhe Veṭhadīpakarājā nāmāti ime dve daharakālato paṭṭhāya sahāyakā hutvā ekācariyakule sippaṁ uggaṇhitvā attano attano pitūnaṁ accayena chattaṁ ussāpetvā āyāmena dasadasayojanike raṭṭhe rājāno ahesuṁ. Te kālena kālaṁ samāgantvā ekato tiṭṭhantā nisīdantā nipajjantā mahājanaṁ jāyamānañca jīyamānañca mīyamānañca disvā “paralokaṁ gacchantaṁ anugacchanto nāma natthi, antamaso attano sarīrampi nānugacchati, sabbaṁ pahāya gantabbaṁ, kiṁ no gharāvāsena, pabbajissāmā”ti mantetvā rajjāni puttadārānaṁ niyyādetvā isipabbajjaṁ pabbajitvā Himavantappadese vasantā mantayiṁsu “mayaṁ rajjaṁ pahāya pabbajitā, na jīvituṁ asakkontā. Te mayaṁ ekaṭṭhāne vasantā apabbajitasadisāyeva homa, tasmā visuṁ vasissāma. Tvaṁ etasmiṁ pabbate vasa, ahaṁ imasmiṁ pabbate vasissāmi. Anvaḍḍhamāsaṁ pana uposathadivase ekato bhavissāmā”ti. Atha kho nesaṁ etadahosi “evampi no gaṇasaṅgaṇikāva bhavissati tvaṁ pana tava pabbate aggiṁ jāleyyāsi, ahaṁ mama pabbate aggiṁ jālessāmi, tāya saññāya atthibhāvaṁ jānissāmā”ti. Te tathā kariṁsu.

Atha aparabhāge Veṭhadīpakatāpaso kālaṁ katvā mahesakkho devarājā hutvā nibbatto. Tato aḍḍhamāse sampatte aggiṁ adisvāva itaro “sahāyako me kālakato”ti aññāsi. Itaropi nibbattakkhaṇeyeva attano devasiriṁ oloketvā kammaṁ upadhārento nikkhamanato[3] paṭṭhāya attano tapacariyaṁ disvā “gantvā mama sahāyakaṁ

1. Kosambiyaṁ (Ka) 2. Ānupubbī kathā (Sī, Syā) 3. Nekkhammato (Sī)

၂-အပ္ပမာဒဝဂ္ဂ

၁-သာမာဝတီဝတ္ထု

အပ္ပမာဒေါ အမတပဒန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ကောသမ္ဗိံ[၁] ဥပနိဿာယ ဃောသိတာရာမေ ဝိဟရန္တော သာမာဝတိပ္ပမုခါနံ ပဉ္စန္နံ ဣတ္ထိသတာနံ, မာဂဏ္ဍိယပ္ပမုခါနဉ္စ ဧတိဿာ ပဉ္စန္နံ ဉာတိသတာနံ မရဏဗျသနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ[၂]—အတီတေ အလ္လကပ္ပရဋ္ဌေ အလ္လကပ္ပရာဇာ နာမ, ဝေဋ္ဌဒီပကရဋ္ဌေ ဝေဋ္ဌဒီပကရာဇာ နာမာတိ ဣမေ ဒွေ ဒဟရကာလတော ပဋ္ဌာယ သဟာယကာ ဟုတွာ ဧကာစရိယကုလေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ပိတူနံ အစ္စယေန ဆတ္တံ ဥဿာပေတွာ အာယာမေန ဒသဒသယောဇနိကေ ရဋ္ဌေ ရာဇာနော အဟေသုံ။ တေ ကာလေန ကာလံ သမာဂန္တွာ ဧကတော တိဋ္ဌန္တာ နိသီဒန္တာ နိပဇ္ဇန္တာ မဟာဇနံ ဇာယမာနဉ္စ ဇီယမာနဉ္စ မီယမာနဉ္စ ဒိသွာ “ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တံ အနုဂစ္ဆန္တော နာမ နတ္ထိ၊ အန္တမသော အတ္တနော သရီရမ္ပိ နာနုဂစ္ဆတိ၊ သဗ္ဗံ ပဟာယ ဂန္တဗ္ဗံ၊ ကိံ နော ဃရာဝါသေန, ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ မန္တေတွာ ရဇ္ဇာနိ ပုတ္တဒါရာနံ နိယျာဒေတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ ဝသန္တာ မန္တယိံသု “မယံ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ န ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တာ။ တေ မယံ ဧကဋ္ဌာနေ ဝသန္တာ အပဗ္ဗဇိတသဒိသာယေဝ ဟောမ၊ တသ္မာ ဝိသုံ ဝသိဿာမ။ တွံ ဧတသ္မိံ ပဗ္ဗတေ ဝသ၊ အဟံ ဣမသ္မိံ ပဗ္ဗတေ ဝသိဿာမိ။ အနွဍ္ဎမာသံ ပန ဥပေါသထဒိဝသေ ဧကတော ဘဝိဿာမာ”တိ။ အထ ခေါ နေသံ ဧတဒဟောသိ “ဧဝမ္ပိ နော ဂဏသင်္ဂဏိကာဝ ဘဝိဿတိ၊ တွံ ပန တဝ ပဗ္ဗတေ အဂ္ဂိံ ဇာလေယျာသိ၊ အဟံ မမ ပဗ္ဗတေ အဂ္ဂိံ ဇာလေဿာမိ၊ တာယ သညာယ အတ္ထိဘာဝံ ဇာနိဿာမာ”တိ။ တေ တထာ ကရိံသု။

အထ အပရဘာဂေ ဝေဋ္ဌဒီပကတာပသော ကာလံ ကတွာ မဟေသက္ခော ဒေဝရာဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော။ တတော အဍ္ဎမာသေ သမ္ပတ္တေ အဂ္ဂိံ အဒိသွာဝ ဣတရော “သဟာယကော မေ ကာလကတော”တိ အညာသိ။ ဣတရောပိ နိဗ္ဗတ္တက္ခဏေယေဝ အတ္တနော ဒေဝသိရိံ ဩလောကေတွာ ကမ္မံ ဥပဓာရေန္တော နိက္ခမနတော[၃] ပဋ္ဌာယ အတ္တနော တပစရိယံ ဒိသွာ “ဂန္တွာ မမ သဟာယကံ

၁-ကောသမ္ဗိယံ (က) ၂-အာနုပုဗ္ဗီ ကထာ (သီ၊ သျာ) ၃-နေက္ခမ္မတော (သီ)

passissāmī"ti taṁ attabhāvaṁ vijahitvā maggikapuriso viya[1] tassa santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, atha naṁ so āha "kuto āgatosī"ti. Maggikapuriso ahaṁ bhante dūratova āgatomhi, kiṁ pana bhante ayyo imasmiṁ ṭhāne ekakova vasati, aññopi koci atthīti. Atthi me eko sahāyakoti. Kuhiṁ soti. Etasmiṁ pabbate vasati, uposathadivase pana aggiṁ na jāleti, mato nūna bhavissatīti. Evaṁ bhanteti. Evamāvusoti. Ahaṁ so bhanteti. Kuhiṁ nibbattosīti. Devaloke mahesakkho devarājā hutvā nibbattosmi bhante, "ayyaṁ passissāmī"ti puna āgatomhi. Api nu kho ayyānaṁ imasmiṁ ṭhāne vasantānaṁ koci upaddavo atthīti. Āma āvuso, hatthī nissāya kilamāmīti. Kiṁ vo bhante hatthī karontīti. Sammajjanaṭṭhāne laṇḍaṁ pātenti, pādehi bhūmiyaṁ paharitvā paṁsuṁ uddharanti, svāhaṁ laṇḍaṁ chaḍḍento paṁsuṁ samaṁ karonto kilamāmīti. Kiṁ pana tesaṁ anāgamanaṁ icchathāti. Āmāvusoti. "Tena hi tesaṁ anāgamanaṁ karissāmī"ti tāpasassa hatthikantavīṇañceva hatthikantamantañca adāsi, dadanto ca pana vīṇāya tisso tantiyo dassetvā tayo mante uggaṇhāpetvā "imaṁ tantiṁ paharitvā imasmiṁ mante vutte nivattitvā oloketumpi asakkontā hatthī palāyanti, imaṁ tantiṁ paharitvā imasmiṁ mante vutte nivattitvā pacchato olokentā olokentā asakkontā hatthī palāyanti, imaṁ tantiṁ paharitvā imasmiṁ mante vutte nivattitvā pacchato olokentā olokentā palāyanti, imaṁ tantiṁ paharitvā imasmiṁ mante vutte hatthiyūthapati piṭṭhiṁ upanāmento āgacchatī"ti ācikkhitvā "yaṁ vo ruccati, taṁ kareyyāthā"ti vatvā tāpasaṁ vanditvā pakkāmi. Tāpaso palāyanamantaṁ vatvā palāyanatantiṁ paharitvā hatthī palāpetvā vasi.

Tasmiṁ samaye Kosambiyaṁ Pūrantappo[2] nāma rājā hohi. So ekadivasaṁ gabbhiniyā deviyā saddhiṁ bālasūriyatapaṁ[3] tappamāno abbhokāsatale nisīdi. Devī rañño pārupanaṁ satasahassagghanikaṁ rattakambalaṁ pārupitvā nisinnā raññā saddhiṁ samullapamānā rañño aṅgulito satasahassagghanikaṁ rājamuddikaṁ nīharitvā attano aṅguliyaṁ pilandhi. Tasmiṁ samaye hatthiliṅgasakuṇo ākāsena gacchanto dūrato rattakambalapārupanaṁ deviṁ disvā "maṁsapesī"ti saññāya pakkhe vissajjetvā otari.

1. Maggamūḷhapuriso viya (Syā) 2. Parantapo (Sī, Syā) 3. Bālātapaṁ (Sī, Syā)

ပဿိဿာမီ''တိ တံ အတ္တဘာဝံ ဝိဇဟိတွာ မဂ္ဂိကပုရိသော ဝိယ[၁] တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သော အာဟ “ကုတော အာဂတောသီ”တိ။ မဂ္ဂိကပုရိသော အဟံ ဘန္တေ ဒူရတောဝ အာဂတောမှိ၊ ကိံ ပန ဘန္တေ အယျော ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧကကောဝ ဝသတိ၊ အညောပိ ကောစိ အတ္ထီတိ။ အတ္ထိ မေ ဧကော သဟာယကောတိ။ ကုဟိံ သောတိ။ ဧတသ္မိံ ပဗ္ဗတေ ဝသတိ၊ ဥပေါသထဒိဝသေ ပန အဂ္ဂိံ န ဇာလေတိ၊ မတော နူန ဘဝိဿတီတိ။ ဧဝံ ဘန္တေတိ။ ဧဝမာဝုသောတိ။ အဟံ သော ဘန္တေတိ။ ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တောသီတိ။ ဒေဝလောကေ မဟေသက္ခော ဒေဝရာဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တောသ္မိ ဘန္တေ၊ “အယျံ ပဿိဿာမီ”တိ ပုန အာဂတောမှိ။ အပိ နု ခေါ အယျာနံ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝသန္တာနံ ကောစိ ဥပဒ္ဒဝေါ အတ္ထီတိ။ အာမ အာဝုသော, ဟတ္ထီ နိဿာယ ကိလမာမီတိ။ ကိံ ဝေါ ဘန္တေ ဟတ္ထီ ကရောန္တီတိ။ သမ္မဇ္ဇနဋ္ဌာနေ လဏ္ဍံ ပါတေန္တိ၊ ပါဒေဟိ ဘူမိယံ ပဟရိတွာ ပံသုံ ဥဒ္ဓရန္တိ၊ သွာဟံ လဏ္ဍံ ဆဍ္ဍေန္တော ပံသုံ သမံ ကရောန္တော ကိလမာမီတိ။ ကိံ ပန တေသံ အနာဂမနံ ဣစ္ဆထာတိ။ အာမာဝုသောတိ။ “တေန ဟိ တေသံ အနာဂမနံ ကရိဿာမီ”တိ တာပသဿ ဟတ္ထိကန္တဝီဏဉ္စေဝ ဟတ္ထိကန္တမန္တဉ္စ အဒါသိ၊ ဒဒန္တော စ ပန ဝီဏာယ တိဿော တန္တိယော ဒဿေတွာ တယော မန္တေ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ “ဣမံ တန္တိံ ပဟရိတွာ ဣမသ္မိံ မန္တေ ဝုတ္တေ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေတုမ္ပိ အသက္ကောန္တာ ဟတ္ထီ ပလာယန္တိ၊ ဣမံ တန္တိံ ပဟရိတွာ ဣမသ္မိံ မန္တေ ဝုတ္တေ နိဝတ္တိတွာ ပစ္ဆတော ဩလောကေန္တာ ဩလောကေန္တာ ပလာယန္တိ၊ ဣမံ တန္တိံ ပဟရိတွာ ဣမသ္မိံ မန္တေ ဝုတ္တေ ဟတ္ထိယူထပတိ ပိဋ္ဌိံ ဥပနာမေန္တော အာဂစ္ဆတီ''တိ အာစိက္ခိတွာ ''ယံ ဝေါ ရုစ္စတိ၊ တံ ကရေယျာထာ”တိ ဝတွာ တာပသံ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကာမိ။ တာပသော ပလာယနမန္တံ ဝတွာ ပလာယနတန္တိံ ပဟရိတွာ ဟတ္ထီ ပလာပေတွာ ဝသိ။

တသ္မိံ သမယေ ကောသမ္ဗိယံ ပူရန္တပ္ပော[၂] နာမ ရာဇာ ဟောတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဂဗ္ဘိနိယာ ဒေဝိယာ သဒ္ဓိံ ဗာလသူရိယတပံ[၃] တပ္ပမာနော အဗ္ဘောကာသတလေ နိသီဒိ။ ဒေဝီ ရညော ပါရုပနံ သတသဟဿဃနိကံ ရတ္တကမ္ဗလံ ပါရုပိတွာ နိသိန္နာ ရညာ သဒ္ဓိံ သမုလ္လပမာနာ ရညော အင်္ဂုလိတော သတသဟဿဃနိကံ ရာဇမုဒ္ဒိကံ နီဟရိတွာ အတ္တနော အင်္ဂုလိယံ ပိလန္ဓိ။ တသ္မိံ သမယေ ဟတ္ထိလိင်္ဂသကုဏော အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော ဒူရတော ရတ္တကမ္ဗလပါရုပနံ ဒေဝိံ ဒိသွာ “မံသပေသီ”တိ သညာယ ပက္ခေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဩတရိ။

၁-မဂ္ဂမူဠှပုရိသော ဝိယ (သျာ) ၂-ပရန္တပေါ (သီ၊ သျာ) ၃-ဗာလာတပံ (သီ၊ သျာ)

Rājā tassa otaraṇasaddena bhīto uṭṭhāya antonivesanaṁ pāvisi. Devī garugabbhatāya ceva bhīrukajātikatāya ca vegena gantuṁ nāsakkhi. Atha naṁ so sakuṇo ajjhappatto nakhapañjare nisīdāpetvā ākāsaṁ[1] pakkhandi. Te kira sakuṇā pañcannaṁ hatthīnaṁ balaṁ dhārenti. Tasmā ākāsena netvā yathārucitaṭṭhāne nisīditvā maṁsaṁ khādanti. Sāpi tena nīyamānā maraṇabhayabhītā cintesi "sacāhaṁ viravissāmi, manussasaddo nāma tiracchānagatānaṁ ubbejanīyo[2], taṁ sutvā maṁ chaḍḍessati. Evaṁ sante saha gabbhena jīvitakkhayaṁ pāpuṇissāmi, yasmiṁ pana ṭhāne nisīditvā maṁ khādituṁ ārabhissati tatra naṁ saddaṁ katvā palāpessāmī"ti. Sā attano paṇḍitatāya adhivāsesi. Tadā ca Himavantapadese thokaṁ vaḍḍhitvā maṇḍapākārena ṭhito eko mahānigrodho hoti. So sakuṇo migarūpādīni tattha netvā khādati, tasmā tampi tattheva netvā viṭapabbhantare ṭhapetvā āgatamaggaṁ olokesi. Āgatamaggolokanaṁ kira tesaṁ dhammatā. Tasmiṁ khaṇe devī "idāni imaṁ palāpetuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā ubho hatthe ukkhipitvā pāṇisaddañceva mukhasaddañca katvā taṁ palāpesi. Athassā sūriyatthaṅgamanakāle gabbhe kammajavātā caliṁsu. Sabbadisāsu gajjanto mahāmegho uṭṭhahi. Sukhedhitāya rājamahesiyā "mā bhāyi ayye"ti vacanamattampi alabhamānāya dukkhaparetāya sabbarattiṁ niddā nāma nāhosi. Vibhātāya[3] pana rattiyā valāhakavigamo ca aruṇuggamanañca tassā gabbhavuṭṭhānañca ekakkhaṇeyeva ahosi. Sā megha-utuñca pabbata-utuñca aruṇa-utuñca gahetvā jātattā puttassa Utenoti[4] nāmaṁ akāsi.

Allakappatāpasassapi kho tato avidūre vasanaṭṭhānaṁ hoti. So pakatiyāva vassadivase sītabhayena phalāphalatthāya vanaṁ na pavisati, taṁ rukkhamūlaṁ gantvā sakuṇehi khāditamaṁsānaṁ aṭṭhiṁ āharitvā koṭṭetvā rasaṁ katvā pivati. Tasmā taṁ divasaṁ "aṭṭhiṁ āharissāmī"ti tattha gantvā rukkhamūle aṭṭhiṁ pariyesento upari dārakasaddaṁ sutvā ullokento deviṁ disvā "kāsi tvan"ti vatvā mānusitthimhīti. Kathaṁ āgatāsīti. "Hatthiliṅgasakuṇenānītāmhī"ti vutte "otarāhī"ti

1. Ākāsena (Ka) 2. Ubbegajaniyo (Ka)
3. Vibhātamānāya (Sī), vibhāyamānāya (Syā) 4. Udenoti (Sī)

ရာဇာ တဿ ဩတရဏသဒ္ဒေန ဘီတော ဥဋ္ဌာယ အန္တောနိဝေသနံ ပါဝိသိ။ ဒေဝီ ဂရုဂဗ္ဘတာယ စေဝ ဘီရုကဇာတိကတာယ စ ဝေဂေန ဂန္တုံ နာသက္ခိ။ အထ နံ သော သကုဏော အဇ္ဈပ္ပတ္တော နခပဉ္ဇရေ နိသီဒါပေတွာ အာကာသံ[၁] ပက္ခန္ဒိ။ တေ ကိရ သကုဏာ ပဉ္စန္နံ ဟတ္ထီနံ ဗလံ ဓာရေန္တိ။ တသ္မာ အာကာသေန နေတွာ ယထာရုစိတဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ မံသံ ခါဒန္တိ။ သာပိ တေန နီယမာနာ မရဏဘယဘီတာ စိန္တေသိ "သစာဟံ ဝိရဝိဿာမိ၊ မနုဿသဒ္ဒေါ နာမ တိရစ္ဆာနဂတာနံ ဥဗ္ဗေဇနီယော[၂]၊ တံ သုတွာ မံ ဆဍ္ဍေဿတိ။ ဧဝံ သန္တေ သဟ ဂဗ္ဘေန ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိဿာမိ၊ ယသ္မိံ ပန ဌာနေ နိသီဒိတွာ မံ ခါဒိတုံ အာရဘိဿတိ၊ တတြ နံ သဒ္ဒံ ကတွာ ပလာပေဿာမီ"တိ။ သာ အတ္တနော ပဏ္ဍိတတာယ အဓိဝါသေသိ။ တဒါ စ ဟိမဝန္တပဒေသေ ထောကံ ဝဍ္ဎိတွာ မဏ္ဍပါကာရေန ဌိတော ဧကော မဟာနိဂြောဓော ဟောတိ။ သော သကုဏော မိဂရူပါဒီနိ တတ္ထ နေတွာ ခါဒတိ၊ တသ္မာ တမ္ပိ တတ္ထေဝ နေတွာ ဝိဋပဗ္ဘန္တရေ ဌပေတွာ အာဂတမဂ္ဂံ ဩလောကေသိ။ အာဂတမဂ္ဂေါလောကနံ ကိရ တေသံ ဓမ္မတာ။ တသ္မိံ ခဏေ ဒေဝီ "ဣဒါနိ ဣမံ ပလာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ ဥဘော ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ ပါဏိသဒ္ဒဉ္စေဝ မုခသဒ္ဒဉ္စ ကတွာ တံ ပလာပေသိ။ အထဿာ သူရိယတ္ထင်္ဂမနကာလေ ဂဗ္ဘေ ကမ္မဇဝါတာ စလိံသု။ သဗ္ဗဒိသာသု ဂဇ္ဇန္တော မဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိ။ သုခေဓိတာယ ရာဇမဟေသိယာ "မာ ဘာယိ အယျေ"တိ ဝစနမတ္တမ္ပိ အလဘမာနာယ ဒုက္ခပရေတာယ သဗ္ဗရတ္တိံ နိဒ္ဒါ နာမ နာဟောသိ။ ဝိဘာတာယ[၃] ပန ရတ္တိယာ ဝလာဟကဝိဂမော စ အရုဏုဂ္ဂမနဉ္စ တဿာ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနဉ္စ ဧကက္ခဏေယေဝ အဟောသိ။ သာ မေဃဥတုဉ္စ ပဗ္ဗတဥတုဉ္စ အရုဏဥတုဉ္စ ဂဟေတွာ ဇာတတ္တာ ပုတ္တဿ ဥတေနော[၄]တိ နာမံ အကာသိ။

အလ္လကပ္ပတာပသဿပိ ခေါ တတော အဝိဒူရေ ဝသနဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ သော ပကတိယာဝ ဝဿဒိဝသေ သီတဘယေန ဖလာဖလတ္ထာယ ဝနံ န ပဝိသတိ၊ တံ ရုက္ခမူလံ ဂန္တွာ သကုဏေဟိ ခါဒိတမံသာနံ အဋ္ဌိံ အာဟရိတွာ ကောဋ္ဋေတွာ ရသံ ကတွာ ပိဝတိ။ တသ္မာ တံ ဒိဝသံ "အဋ္ဌိံ အာဟရိဿာမီ"တိ တတ္ထ ဂန္တွာ ရုက္ခမူလေ အဋ္ဌိံ ပရိယေသန္တော ဥပရိ ဒါရကသဒ္ဒံ သုတွာ ဥလ္လောကေန္တော ဒေဝိံ ဒိသွာ "ကာသိ တွ"န္တိ ဝတွာ မာနုသိတ္ထိမှီတိ။ ကထံ အာဂတာသီတိ။ "ဟတ္ထိလိင်္ဂသကုဏေနာနီတာမှီ"တိ ဝုတ္တေ "ဩတရာဟီ"တိ

၁-အာကာသေန (က) ၂-ဥဗ္ဗေဂဇနိယော (က)
၃-ဝိဘာတမာနာယ (သီ)၊ ဝိဘာယမာနာယ (သျာ) ၄-ဥဒေနောတိ (သီ)

āha. Jātisambhedato bhāyāmi ayyāti. Kāsi tvanti. Khattiyāmhīti. Ahampi khattiyoyevāti. Tena hi khattiyamāyaṁ kathehīti. So khattiyamāyaṁ kathesi. Tena hi āruyha puttaṁ me otārehīti. So ekena passena abhiruhanamaggaṁ katvā abhiruhitvā dārakaṁ gaṇhi, “mā maṁ hatthena chupī”ti ca vutte taṁ achupitvāva dārakaṁ otāresi. Devīpi otari. Atha naṁ assamapadaṁ netvā sīlabhedaṁ akatvāva anukampāya paṭijaggi, nimmakkhikamadhuṁ āharitvā sayaṁjātasāliṁ āharitvā yāguṁ pacitvā adāsi. Evaṁ tasmiṁ paṭijaggante sā aparabhāge cintesi “ahaṁ neva āgatamaggaṁ jānāmi, na gamanamaggaṁ jānāmi, imināpi me saddhiṁ vissāsamattampi natthi. Sace panāyaṁ amhe pahāya katthaci gamissati, ubhopi idheva maraṇaṁ pāpuṇissāma, yaṁkiñci katvā imassa sīlaṁ bhinditvā yathā maṁ na muñcati, tathā taṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti. Atha naṁ dunnivatthaduppārutadassanena palobhetvā sīlavināsaṁ pāpesi. Tato paṭṭhāya dvepi samaggavāsaṁ vasiṁsu.

Athekadivasaṁ tāpaso nakkhattayogaṁ ullokento Pūrantappassa nakkhattamilāyanaṁ disvā “bhadde Kosambiyaṁ Pūrantapparājā mato”ti āha. Kasmā ayya evaṁ vadesi. Kiṁ te tena saddhiṁ āghāto atthīti. Natthi bhadde, nakkhattamilāyanamassa disvā evaṁ vadāmīti. Sā parodi. Atha naṁ “kasmā rodasī”ti pucchitvā tāya tassa attano sāmikabhāve akkhāte āha “mā bhadde rodi, jātassa nāma niyato maccū”ti. “Jānāmi ayyā”ti vutte atha kasmā rodasīti. Putto me kulasantakassa rajjassa anucchaviko, “sace tatra abhavissa, setacchattaṁ ussāpayissa. Idāni mahājāniko vata jāto”ti sokena rodāmi ayyāti. Hotu bhadde, mā cintayi, sacassa rajjaṁ patthesi, ahamassa rajjalabhanākāraṁ karissāmīti. Athassa hatthikantavīṇañceva hatthikantamante ca adāsi. Tadā anekāni hatthisahassāni āgantvā vaṭarukkhamūle nisīdanti. Atha naṁ āha “hatthīsu anāgatesuyeva rukkhaṁ abhiruhitvā tesu āgatesu imaṁ mantaṁ vatvā imaṁ tantiṁ pahara, sabbe nivattitvā oloketumpi asakkontā palāyissanti, atha otaritvā āgaccheyyāsī”ti. So tathā katvā āgantvā taṁ pavattiṁ ārocesi. Atha naṁ dutiyadivase āha “ajja imaṁ mantaṁ vatvā imaṁ tantiṁ

အာဟ။ ဇာတိသမ္ဘေဒတော ဘာယာမိ အယျာတိ။ ကာသိ တွန္တိ။ ခတ္တိယာမှီတိ။ အဟမ္ပိ ခတ္တိယောယေဝါတိ။ တေန ဟိ ခတ္တိယမာယံ ကထေဟီတိ။ သော ခတ္တိယမာယံ ကထေသိ။ တေန ဟိ အာရုယှ ပုတ္တံ မေ ဩတာရေဟီတိ။ သော ဧကေန ပဿေန အဘိရုဟနမဂ္ဂံ ကတွာ အဘိရုဟိတွာ ဒါရကံ ဂဏှိ၊ “မာ မံ ဟတ္ထေန ဆုပီ”တိ စ ဝုတ္တေ တံ အဆုပိတွာဝ ဒါရကံ ဩတာရေသိ။ ဒေဝီပိ ဩတရိ။ အထ နံ အဿမပဒံ နေတွာ သီလဘေဒံ အကတွာဝ အနုကမ္ပာယ ပဋိဇဂ္ဂိ၊ နိမ္မက္ခိကမဓုံ အာဟရိတွာ သယံဇာတသာလိံ အာဟရိတွာ ယာဂုံ ပစိတွာ အဒါသိ။ ဧဝံ တသ္မိံ ပဋိဇဂ္ဂန္တေ သာ အပရဘာဂေ စိန္တေသိ “အဟံ နေဝ အာဂတမဂ္ဂံ ဇာနာမိ၊ န ဂမနမဂ္ဂံ ဇာနာမိ၊ ဣမိနာပိ မေ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ။ သစေ ပနာယံ အမှေ ပဟာယ ကတ္ထစိ ဂမိဿတိ၊ ဥဘောပိ ဣဓေဝ မရဏံ ပါပုဏိဿာမ၊ ယံကိဉ္စိ ကတွာ ဣမဿ သီလံ ဘိန္ဒိတွာ ယထာ မံ န မုဉ္စတိ၊ တထာ တံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ အထ နံ ဒုန္နိဝတ္ထဒုပ္ပါရုတဒဿနေန ပလောဘေတွာ သီလဝိနာသံ ပါပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒွေပိ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသိံသု။

အထေကဒိဝသံ တာပသော နက္ခတ္တယောဂံ ဥလ္လောကေန္တော ပူရန္တပ္ပဿ နက္ခတ္တမိလာယနံ ဒိသွာ “ဘဒ္ဒေ ကောသမ္ဗိယံ ပူရန္တပ္ပရာဇာ မတော”တိ အာဟ။ ကသ္မာ အယျ ဧဝံ ဝဒေသိ။ ကိံ တေ တေန သဒ္ဓိံ အာဃာတော အတ္ထီတိ။ နတ္ထိ ဘဒ္ဒေ၊ နက္ခတ္တမိလာယနမဿ ဒိသွာ ဧဝံ ဝဒါမီတိ။ သာ ပရောဒိ။ အထ နံ “ကသ္မာ ရောဒသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တာယ တဿ အတ္တနော သာမိကဘာဝေ အက္ခာတေ အာဟ “မာ ဘဒ္ဒေ ရောဒိ၊ ဇာတဿ နာမ နိယတော မစ္စူ”တိ။ “ဇာနာမိ အယျာ”တိ ဝုတ္တေ အထ ကသ္မာ ရောဒသီတိ။ ပုတ္တော မေ ကုလသန္တကဿ ရဇ္ဇဿ အနုစ္ဆဝိကော၊ “သစေ တတြ အဘဝိဿ၊ သေတစ္ဆတ္တံ ဥဿာပယိဿ။ ဣဒါနိ မဟာဇာနိကော ဝတ ဇာတော”တိ သောကေန ရောဒါမိ အယျာတိ။ ဟောတု ဘဒ္ဒေ၊ မာ စိန္တယိ၊ သစဿ ရဇ္ဇံ ပတ္ထေသိ၊ အဟမဿ ရဇ္ဇလာဘနာကာရံ ကရိဿာမီတိ။ အထဿ ဟတ္ထိကန္တဝီဏဉ္စေဝ ဟတ္ထိကန္တမန္တေ စ အဒါသိ။ တဒါ အနေကာနိ ဟတ္ထိသဟဿာနိ အာဂန္တွာ ဝဋရုက္ခမူလေ နိသီဒန္တိ။ အထ နံ အာဟ “ဟတ္ထီသု အနာဂတေသုယေဝ ရုက္ခံ အဘိရုဟိတွာ တေသု အာဂတေသု ဣမံ မန္တံ ဝတွာ ဣမံ တန္တိံ ပဟရ၊ သဗ္ဗေ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေတုမ္ပိ အသက္ကောန္တာ ပလာယိဿန္တိ၊ အထ ဩတရိတွာ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ။ သော တထာ ကတွာ အာဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ အထ နံ ဒုတိယဒိဝသေ အာဟ “အဇ္ဇ ဣမံ မန္တံ ဝတွာ ဣမံ တန္တိံ

pahareyyāsi, sabbe nivattitvā olokentā palāyissantī”ti. Tadāpi tathā katvā āgantvā ārocesi. Atha naṁ tatiyadivase āha “ajja imaṁ mantaṁ vatvā imaṁ tantiṁ pahareyyāsi, yūthapati piṭṭhiṁ upanāmento āgamissatī”ti. Tadāpi tathā katvā ārocesi.

Athassa mātaraṁ āmantetvā “bhadde puttassa te sāsanaṁ vadehi, ettova gantvā rājā bhavissatī”ti āha. Sā puttaṁ āmantetvā “tāta tvaṁ Kosambiyaṁ Pūrantapparañño putto, maṁ sagabbhaṁ hatthiliṅgasakuṇo ānesī”ti vatvā senāpati-ādīnaṁ nāmāni ācikkhitvā “asaddahantānaṁ imaṁ pitu pārupanakambalañceva pilandhanamuddikañca dasseyyāsī”ti vatvā uyyojesi. Kumāro tāpasaṁ “idāni kiṁ karomī”ti āha. Rukkhassa heṭṭhimasākhāya nisīditvā imaṁ mantaṁ vatvā imaṁ tantiṁ pahara, jeṭṭhakahatthī te piṭṭhiṁ upanāmetvā upasaṅkamissati, tassa piṭṭhiyaṁ nisinnova raṭṭhaṁ gantvā rajjaṁ gaṇhāhīti. So mātāpitaro vanditvā tathā katvā āgatassa hatthino piṭṭhiyaṁ nisīditvā kaṇṇe mantayi “ahaṁ Kosambiyaṁ Pūrantapparañño putto, pettikaṁ me rajjaṁ gaṇhitvā dehi sāmī”ti. So taṁ sutvā “anekāni hatthisahassāni sannipatantū”ti hatthiravaṁ ravi, anekāni hatthisahassāni sannipatiṁsu. Puna “jiṇṇāhatthī paṭikkamantū”ti hatthiravaṁ ravi, jiṇṇā hatthī paṭikkamiṁsu. Puna “atitaruṇā hatthī nivattantū”ti hatthiravaṁ ravi, tepi nivattiṁsu. So anekehi yūthahatthisahasseheva parivuto paccantagāmaṁ patvā “ahaṁ rañño putto, sampattiṁ patthayamānā mayā saddhiṁ āgacchantū”ti āha. Tato paṭṭhāya manussānaṁ saṅgahaṁ karonto gantvā nagaraṁ parivāretvā “yuddhaṁ vā me detu, rajjaṁ vā”ti sāsanaṁ pesesi. Nāgarā āhaṁsu “mayaṁ dvepi na dassāma. Amhākañhi devī garugabbhā hatthiliṅgasakuṇena nītā, tassā atthibhāvaṁ vā natthibhāvaṁ vā mayaṁ na jānāma. Yāva tassā pavattiṁ na suṇāma, tāva neva yuddhaṁ dassāma, na rajjan”ti. Tadā kira taṁ paveṇirajjaṁ ahosi. Tato kumāro “ahaṁ tassā putto”ti vatvā senāpati-ādīnaṁ nāmāni kathetvā tathāpi asaddahantānaṁ kambalañca muddikañca dassesi. Te kambalañca muddikañca sañjānitvā nikkaṅkhā hutvā dvāraṁ vivarikvā taṁ rajje abhisiñciṁsu. Ayaṁ tāva Utenassa uppatti.

ပဟရေယျာသိ၊ သဗ္ဗေ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တာ ပလာယိဿန္တီ”တိ။ တဒါပိ တထာ ကတွာ အာဂန္တွာ အာရောစေသိ။ အထ နံ တတိယဒိဝသေ အာဟ “အဇ္ဇ ဣမံ မန္တံ ဝတွာ ဣမံ တန္တိံ ပဟရေယျာသိ၊ ယူထပတိ ပိဋ္ဌိံ ဥပနာမေန္တော အာဂမိဿတီ”တိ။ တဒါပိ တထာ ကတွာ အာရောစေသိ။

အထဿ မာတရံ အာမန္တေတွာ “ဘဒ္ဒေ ပုတ္တဿ တေ သာသနံ ဝဒေဟိ၊ ဧတ္တောဝ ဂန္တွာ ရာဇာ ဘဝိဿတီ”တိ အာဟ။ သာ ပုတ္တံ အာမန္တေတွာ “တာတ တွံ ကောသမ္ဗိယံ ပူရန္တပ္ပရညော ပုတ္တော၊ မံ သဂဗ္ဘံ ဟတ္ထိလိင်္ဂသကုဏော အာနေသီ”တိ ဝတွာ သေနာပတိအာဒီနံ နာမာနိ အာစိက္ခိတွာ “အသဒ္ဒဟန္တာနံ ဣမံ ပိတု ပါရုပနကမ္ဗလဉ္စေဝ ပိလန္ဓနမုဒ္ဒိကဉ္စ ဒဿေယျာသီ”တိ ဝတွာ ဥယျောဇေသိ။ ကုမာရော တာပသံ “ဣဒါနိ ကိံ ကရောမီ”တိ အာဟ။ ရုက္ခဿ ဟေဋ္ဌိမသာခါယ နိသီဒိတွာ ဣမံ မန္တံ ဝတွာ ဣမံ တန္တိံ ပဟရ၊ ဇေဋ္ဌကဟတ္ထီ တေ ပိဋ္ဌိံ ဥပနာမေတွာ ဥပသင်္ကမိဿတိ၊ တဿ ပိဋ္ဌိယံ နိသိန္နောဝ ရဋ္ဌံ ဂန္တွာ ရဇ္ဇံ ဂဏှာဟီတိ။ သော မာတာပိတရော ဝန္ဒိတွာ တထာ ကတွာ အာဂတဿ ဟတ္ထိနော ပိဋ္ဌိယံ နိသီဒိတွာ ကဏ္ဏေ မန္တယိ “အဟံ ကောသမ္ဗိယံ ပူရန္တပ္ပရညော ပုတ္တော၊ ပေတ္တိကံ မေ ရဇ္ဇံ ဂဏှိတွာ ဒေဟိ သာမီ”တိ။ သော တံ သုတွာ “အနေကာနိ ဟတ္ထိသဟဿာနိ သန္နိပတန္တူ”တိ ဟတ္ထိရဝံ ရဝိ၊ အနေကာနိ ဟတ္ထိသဟဿာနိ သန္နိပတိံသု။ ပုန “ဇိဏ္ဏာ ဟတ္ထီ ပဋိက္ကမန္တူ”တိ ဟတ္ထိရဝံ ရဝိ၊ ဇိဏ္ဏာ ဟတ္ထီ ပဋိက္ကမိံသု။ ပုန “အတိတရုဏာ ဟတ္ထီ နိဝတ္တန္တူ”တိ ဟတ္ထိရဝံ ရဝိ၊ တေပိ နိဝတ္တိံသု။ သော အနေကေဟိ ယူထဟတ္ထိသဟဿေဟေဝ ပရိဝုတော ပစ္စန္တဂါမံ ပတွာ “အဟံ ရညော ပုတ္တော၊ သမ္ပတ္တိံ ပတ္ထယမာနာ မယာ သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ အာဟ။ တတော ပဋ္ဌာယ မနုဿာနံ သင်္ဂဟံ ကရောန္တော ဂန္တွာ နဂရံ ပရိဝါရေတွာ “ယုဒ္ဓံ ဝါ မေ ဒေတု, ရဇ္ဇံ ဝါ”တိ သာသနံ ပေသေသိ။ နာဂရာ အာဟံသု “မယံ ဒွေပိ န ဒဿာမ။ အမှာကဉှိ ဒေဝီ ဂရုဂဗ္ဘာ ဟတ္ထိလိင်္ဂသကုဏေန နီတာ၊ တဿာ အတ္ထိဘာဝံ ဝါ နတ္ထိဘာဝံ ဝါ မယံ န ဇာနာမ။ ယာဝ တဿာ ပဝတ္တိံ န သုဏာမ၊ တာဝ နေဝ ယုဒ္ဓံ ဒဿာမ, န ရဇ္ဇ”န္တိ။ တဒါ ကိရ တံ ပဝေဏိရဇ္ဇံ အဟောသိ။ တတော ကုမာရော “အဟံ တဿာ ပုတ္တော”တိ ဝတွာ သေနာပတိအာဒီနံ နာမာနိ ကထေတွာ တထာပိ အသဒ္ဒဟန္တာနံ ကမ္ဗလဉ္စ မုဒ္ဒိကဉ္စ ဒဿေသိ။ တေ ကမ္ဗလဉ္စ မုဒ္ဒိကဉ္စ သဉ္ဇာနိတွာ နိက္ကင်္ခါ ဟုတွာ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိံသု။ အယံ တာဝ ဥတေနဿ ဥပ္ပတ္တိ။

Allakapparaṭṭhe[1] pana dubbhikkhe jīvituṁ asakkonto eko Kotuhaliko nāma manusso Kāpiṁ nāma taruṇaputtañca Kāḷiṁ nāma bhariyañca ādāya “Kosambiṁ gantvā jīvissāmī”ti pātheyyaṁ gahetvā nikkhami. Ahivātarogena mahājane marante disvā nikkhamītipi vadantiyeva. Te gacchantāpātheyye parikkhīṇe khudābhibhūtā dārakaṁ vahituṁ nāsakkhiṁsu. Atha sāmiko pajāpatiṁ āha “bhadde mayaṁ jīvantā puna puttaṁ labhissāma, chaḍḍetvā naṁ gacchāmā”ti. Mātu hadayaṁ nāma mudukaṁ hoti. Tasmā sā aha “nāhaṁ jīvantameva puttaṁ chaḍḍetuṁ sakkhissāmī”ti. Atha kiṁ karomāti. Vārena naṁ vahāmāti. Mātā attano vāre pupphadāmaṁ viya naṁ ukkhipitvā ure nipajjāpetvā aṅkena vahitvā pituno deti. Tassa taṁ gahetvā gamanakāle chātakatopi balavatarā vedanā uppajji. So punappunaṁ āha “bhadde mayaṁ jīvantā puttaṁ labhissāma. Chaḍḍema nan”ti. Sāpi punappunaṁ paṭikkhipitvā paṭivacanaṁ nādāsi. Dārako vārena parivattiyamāno kilanto pitu hatthe niddāyi. So tassa niddāyanabhāvaṁ ñatvā mātaraṁ purato katvā ekassa gacchassa heṭṭhā paṇṇasanthare taṁ nipajjāpetvā pāyāsi. Mātā nivattitvā olokentī puttaṁ adisvā “sāmi kuhiṁ me putto”ti pucchi. Ekassa me gacchassa heṭṭhā nipajjāpitoti. “Sāmi mā maṁ nāsayi, puttaṁ vinā jīvituṁ na sakkhissāmi, ānehi me puttan”ti uraṁ paharitvā paridevi. Atha naṁ nivattitvā ānesi. Puttopi antarāmagge mato hoti. iti so ettake ṭhāne puttaṁ chaḍḍetvā tassa nissandena bhavantare satta vāre chaḍḍito. “Pāpakammaṁ nāmetaṁ appakan”ti na avamaññitabbaṁ.

Te gacchantā ekaṁ gopālakulaṁ pāpuṇiṁsu. Taṁ divasañca gopālakassa dhenumaṅgalaṁ hoti. Gopālakassa gehe nibaddhaṁ eko Paccekabuddho bhuñjati. So taṁ bhojetvā maṅgalamakāsi. Bahu pāyāso paṭiyatto hoti. Gopālako te āgate disvā “kuto āgatattā”ti pucchitvā sabbaṁ pavattiṁ sutvā mudujātiko kulaputto tesu anukampaṁ katvā bahukena sappinā pāyāsaṁ dāpesi. Bhariyā “sāmi tayi jīvante ahampi jīvāmi nāma, dīgharattaṁ ūnodarosi yāvadatthaṁ bhuñjāhī”ti sappiñca dadhiñca tadabhimukhaññeva katvā attanā

1. Ajitaraṭṭhe (Sī)

အလ္လကပ္ပရဋ္ဌေ[၁] ပန ဒုဗ္ဘိက္ခေ ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တော ဧကော ကောတုဟလိကော နာမ မနုဿော ကာပိံ နာမ တရုဏပုတ္တဉ္စ ကာဠိံ နာမ ဘရိယဉ္စ အာဒါယ “ကောသမ္ဗိံ ဂန္တွာ ဇီဝိဿာမီ”တိ ပါထေယျံ ဂဟေတွာ နိက္ခမိ။ အဟိဝါတရောဂေန မဟာဇနေ မရန္တေ ဒိသွာ နိက္ခမီတိပိ ဝဒန္တိယေဝ။ တေ ဂစ္ဆန္တာ ပါထေယျေ ပရိက္ခီဏေ ခုဒါဘိဘူတာ ဒါရကံ ဝဟိတုံ နာသက္ခိံသု။ အထ သာမိကော ပဇာပတိံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ မယံ ဇီဝန္တာ ပုန ပုတ္တံ လဘိဿာမ၊ ဆဍ္ဍေတွာ နံ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ မာတု ဟဒယံ နာမ မုဒုကံ ဟောတိ။ တသ္မာ သာ အာဟ “နာဟံ ဇီဝန္တမေဝ ပုတ္တံ ဆဍ္ဍေတုံ သက္ခိဿာမီ”တိ။ အထ ကိံ ကရောမာတိ။ ဝါရေန နံ ဝဟာမာတိ။ မာတာ အတ္တနော ဝါရေ ပုပ္ဖဒါမံ ဝိယ နံ ဥက္ခိပိတွာ ဥရေ နိပဇ္ဇာပေတွာ အင်္ကေန ဝဟိတွာ ပိတုနော ဒေတိ။ တဿ တံ ဂဟေတွာ ဂမနကာလေ ဆာတကတောပိ ဗလဝတရာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော ပုနပ္ပုနံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ မယံ ဇီဝန္တာ ပုတ္တံ လဘိဿာမ၊ ဆဍ္ဍေမ န”န္တိ။ သာပိ ပုနပ္ပုနံ ပဋိက္ခိပိတွာ ပဋိဝစနံ နာဒါသိ။ ဒါရကော ဝါရေန ပရိဝတ္တိယမာနော ကိလန္တော ပိတု ဟတ္ထေ နိဒ္ဒါယိ။ သော တဿ နိဒ္ဒါယနဘာဝံ ဉတွာ မာတရံ ပုရတော ကတွာ ဧကဿ ဂစ္ဆဿ ဟေဋ္ဌာ ပဏ္ဏသန္ထရေ တံ နိပဇ္ဇာပေတွာ ပါယာသိ။ မာတာ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တီ ပုတ္တံ အဒိသွာ “သာမိ ကုဟိံ မေ ပုတ္တော”တိ ပုစ္ဆိ။ ဧကဿ မေ ဂစ္ဆဿ ဟေဋ္ဌာ နိပဇ္ဇာပိတောတိ။ “သာမိ မာ မံ နာသယိ၊ ပုတ္တံ ဝိနာ ဇီဝိတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ အာနေဟိ မေ ပုတ္တ”န္တိ ဥရံ ပဟရိတွာ ပရိဒေဝိ။ အထ နံ နိဝတ္တိတွာ အာနေသိ။ ပုတ္တောပိ အန္တရာမဂ္ဂေ မတော ဟောတိ။ ဣတိ သော ဧတ္တကေ ဌာနေ ပုတ္တံ ဆဍ္ဍေတွာ တဿ နိဿန္ဒေန ဘဝန္တရေ သတ္တ ဝါရေ ဆဍ္ဍိတော။ “ပါပကမ္မံ နာမေတံ အပ္ပက”န္တိ န အဝမညိတဗ္ဗံ။

တေ ဂစ္ဆန္တာ ဧကံ ဂေါပါလကုလံ ပါပုဏိံသု။ တံ ဒိဝသဉ္စ ဂေါပါလကဿ ဓေနုမင်္ဂလံ ဟောတိ။ ဂေါပါလကဿ ဂေဟေ နိဗဒ္ဓံ ဧကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘုဉ္ဇတိ။ သော တံ ဘောဇေတွာ မင်္ဂလမကာသိ။ ဗဟု ပါယာသော ပဋိယတ္တော ဟောတိ။ ဂေါပါလကော တေ အာဂတေ ဒိသွာ “ကုတော အာဂတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ သုတွာ မုဒုဇာတိကော ကုလပုတ္တော တေသု အနုကမ္ပံ ကတွာ ဗဟုကေန သပ္ပိနာ ပါယာသံ ဒါပေသိ။ ဘရိယာ “သာမိ တယိ ဇီဝန္တေ အဟမ္ပိ ဇီဝါမိ နာမ၊ ဒီဃရတ္တံ ဦနောဒရောသိ၊ ယာဝဒတ္ထံ ဘုဉ္ဇာဟီ”တိ သပ္ပိဉ္စ ဒဓိဉ္စ တဒဘိမုခညေဝ ကတွာ အတ္တနာ

၁-အဇိတရဋ္ဌေ (သီ)

mandasappinā thokameva bhuñji. Itaro bahuṁ bhuñjitvā sattaṭṭhadivase chātatāya āhārataṇhaṁ chindituṁ nāsakkhi. Gopālako tesaṁ pāyāsaṁ dāpetvā sayaṁ bhuñjituṁ ārabhi. Kotuhaliko taṁ olokento nisīditvā heṭṭhāpīṭhe nipannāya sunakhiyā gopālakena vaḍḍhetvā diyyamānaṁ pāyāsapiṇḍaṁ disvā “puññā vatāyaṁ sunakhī, nibaddhaṁ evarūpaṁ bhojanaṁ labhatī”ti cintesi. So rattibhāge taṁ pāyāsaṁ jīrāpetuṁ asakkonto kālaṁ katvā tassā sunakhiyā kucchimhi nibbatti.

Athassa bhariyā sarīrakiccaṁ katvā tasmiṁ yeva gehe bhatiṁ katvā taṇḍulanāḷiṁ labhitvā pacitvā Paccekabuddhassa patte patiṭṭhāpetvā “dāsassa vo pāpuṇātū”ti vatvā cintesi “mayā idheva vasituṁ vaṭṭati, nibaddhaṁ ayyo idhāgacchati, deyyadhammo hotu vā, mā vā, devasikaṁ vandantī veyyāvaccaṁ karontī cittaṁ pasādentī bahuṁ puññaṁ pasavissāmī”ti. Sā tattheva bhatiṁ karontī vasi. Sāpi sunakhī chaṭṭhe vā sattame vā māse ekameva kukkuraṁ vijāyi. Gopālako tassa ekadhenuyā khīraṁ dāpesi. So na cirasseva vaḍḍhi. Athassa Paccekabuddho bhuñjanto nibaddhaṁ ekaṁ bhattapiṇḍaṁ deti. So bhattapiṇḍaṁ nissāya Paccekabuddhe sinehamakāsi. Gopālakopi nibaddhaṁ dve vāre Paccekabuddhassupaṭṭhānaṁ yāti. Gacchantopi antarāmagge vāḷamigaṭṭhāne daṇḍena gacche ca bhūmiṁ ca paharitvā “susū”ti tikkhattuṁ saddaṁ katvā vāḷamige palāpeti. Sunakhopi tena saddhiṁ gacchati.

So ekadivasaṁ Paccekabuddhaṁ āha “bhante yadā me okāso na bhavissati, tadā imaṁ sunakhaṁ pesessāmi, tena saññāṇena āgaccheyyāthā”ti. Tato paṭṭhāya anokāsadivase “gaccha tāta, ayyaṁ ānehī”ti sunakhaṁ pesesi. So ekavacaneneva pakkhanditvā sāmikassa gacchapothanabhūmipothanaṭṭhāne tikkhattuṁ bhussitvā tena saddena vāḷamigānaṁ palātabhāvaṁ ñatvā pātova sarīrapaṭijagganaṁ katvā paṇṇasālaṁ pavisitvā nisinnassa Paccekabuddhassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā paṇṇasāladvāre tikkhattuṁ bhussitvā attano āgatabhāvaṁ jānāpetvā ekamante nipajjati, Paccekabuddhe velaṁ sallakkhetvā nikkhante bhussanto purato gacchati. Antarantarā Paccekabuddho taṁ vīmaṁsanto aññaṁ maggaṁ paṭipajjati. Athassa

မန္ဒသပ္ပိနာ ထောကမေဝ ဘုဉ္ဇိ။ ဣတရော ဗဟုံ ဘုဉ္ဇိတွာ သတ္တဋ္ဌဒိဝသေ ဆာတတာယ အာဟာရတဏှံ ဆိန္ဒိတုံ နာသက္ခိ။ ဂေါပါလကော တေသံ ပါယာသံ ဒါပေတွာ သယံ ဘုဉ္ဇိတုံ အာရဘိ။ ကောတုဟလိကော တံ ဩလောကေန္တော နိသီဒိတွာ ဟေဋ္ဌာပီဌေ နိပန္နာယ သုနခိယာ ဂေါပါလကေန ဝဍ္ဎေတွာ ဒိယျမာနံ ပါယာသပိဏ္ဍံ ဒိသွာ “ပုညာ ဝတာယံ သုနခီ၊ နိဗဒ္ဓံ ဧဝရူပံ ဘောဇနံ လဘတီ”တိ စိန္တေသိ။ သော ရတ္တိဘာဂေ တံ ပါယာသံ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော ကာလံ ကတွာ တဿာ သုနခိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တိ။

အထဿ ဘရိယာ သရီရကိစ္စံ ကတွာ တသ္မိံယေဝ ဂေဟေ ဘတိံ ကတွာ တဏ္ဍုလနာဠိံ လဘိတွာ ပစိတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ “ဒါသဿ ဝေါ ပါပုဏာတူ”တိ ဝတွာ စိန္တေသိ “မယာ ဣဓေဝ ဝသိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ နိဗဒ္ဓံ အယျော ဣဓာဂစ္ဆတိ၊ ဒေယျဓမ္မော ဟောတု ဝါ, မာ ဝါ၊ ဒေဝသိကံ ဝန္ဒန္တီ ဝေယျာဝစ္စံ ကရောန္တီ စိတ္တံ ပသာဒေန္တီ ဗဟုံ ပုညံ ပသဝိဿာမီ”တိ။ သာ တတ္ထေဝ ဘတိံ ကရောန္တီ ဝသိ။ သာပိ သုနခီ ဆဋ္ဌေ ဝါ သတ္တမေ ဝါ မာသေ ဧကမေဝ ကုက္ကုရံ ဝိဇာယိ။ ဂေါပါလကော တဿ ဧကဓေနုယာ ခီရံ ဒါပေသိ။ သော န စိရဿေဝ ဝဍ္ဎိ။ အထဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘုဉ္ဇန္တော နိဗဒ္ဓံ ဧကံ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဒေတိ။ သော ဘတ္တပိဏ္ဍံ နိဿာယ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ သိနေဟမကာသိ။ ဂေါပါလကောပိ နိဗဒ္ဓံ ဒွေ ဝါရေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿုပဋ္ဌာနံ ယာတိ။ ဂစ္ဆန္တောပိ အန္တရာမဂ္ဂေ ဝါဠမိဂဋ္ဌာနေ ဒဏ္ဍေန ဂစ္ဆေ စ ဘူမိံ စ ပဟရိတွာ “သုသူ”တိ တိက္ခတ္တုံ သဒ္ဒံ ကတွာ ဝါဠမိဂေ ပလာပေတိ။ သုနခေါပိ တေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆတိ။

သော ဧကဒိဝသံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ အာဟ “ဘန္တေ ယဒါ မေ ဩကာသော န ဘဝိဿတိ၊ တဒါ ဣမံ သုနခံ ပေသေဿာမိ၊ တေန သညာဏေန အာဂစ္ဆေယျာထာ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ အနောကာသဒိဝသေ “ဂစ္ဆ တာတ၊ အယျံ အာနေဟီ”တိ သုနခံ ပေသေသိ။ သော ဧကဝစနေနေဝ ပက္ခန္ဒိတွာ သာမိကဿ ဂစ္ဆပေါထနဘူမိပေါထနဋ္ဌာနေ တိက္ခတ္တုံ ဘုဿိတွာ တေန သဒ္ဒေန ဝါဠမိဂါနံ ပလာတဘာဝံ ဉတွာ ပါတောဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိတွာ နိသိန္နဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ တိက္ခတ္တုံ ဘုဿိတွာ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ ဇာနာပေတွာ ဧကမန္တေ နိပဇ္ဇတိ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဝေလံ သလ္လက္ခေတွာ နိက္ခန္တေ ဘုဿန္တော ပုရတော ဂစ္ဆတိ။ အန္တရန္တရာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တံ ဝီမံသန္တော အညံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇတိ။ အထဿ

purato tiriyaṁ ṭhatvā bhussitvā itaramaggameva naṁ āropeti. Athekadivasaṁ aññaṁ maggaṁ paṭipajjitvā tena purato tiriyaṁ ṭhatvā vāriyamānopi anivattitvā sunakhaṁ pādena paharitvā[1] pāyāsi. Sunakho tassa anivattanabhāvaṁ ñatvā nivāsanakaṇṇe ḍaṁsitvā ākaḍḍhanto itaramaggameva naṁ āropesi. Evaṁ so tasmiṁ balavasinehaṁ uppādesi.

Tato aparabhāge Paccekabuddhassa cīvaraṁ jīri. Athassa gopālako cīvaravatthāni adāsi. Tamenaṁ Paccekabuddho āha “āvuso cīvaraṁ nāma ekakena kātuṁ dukkaraṁ, phāsukaṭṭhānaṁ gantvā kāressāmī”ti. Idheva bhante karothāti. Na sakkā āvusoti. Tena hi bhante mā ciraṁ bahi vasitthāti. Sunakho tesaṁ kathaṁ suṇantova aṭṭhāsi. Paccekabuddhopi “tiṭṭha upāsakā”ti gopālakaṁ nivattāpetvā vehāsaṁ abbhuggantvā Gandhamādanābhimukho pāyāsi. Sunakhassa taṁ ākāsena gacchantaṁ disvā bhukkaritvā ṭhitassa tasmiṁ cakkhupathaṁ vijahante hadayaṁ phalitvā mato. Tiracchānā kira nāmete ujujātikā honti akuṭilā. Manussā pana aññaṁ hadayena cintenti, aññaṁ mukhena kathenti. Tenevāha—gahanañhetaṁ bhante yadidaṁ manussā, uttānakañhetaṁ bhante yadidaṁ pasavoti[2].

Iti so tāya ujucittatāya akuṭilatāya kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane nibbatto accharāsahassaparivuto mahāsampattiṁ anubhosi. Tassa kaṇṇamūle mantayantassa saddo soḷasayojanaṭṭhānaṁ pharati, pakatikathāsaddo pana sakalaṁ dasayojanasahassaṁ devanagaraṁ chādeti. Tenevassa “Ghosakadevaputto”ti nāmaṁ ahosi. Kissa panesa nissandoti? Paccekabuddhe pemena bhukkaraṇassa nissando. So tattha na ciraṁ ṭhatvā cavi. Devalokato hi devaputtā āyukkhayena puññakkhayena āhārakkhayena kopenāti catūhi kāraṇehi cavanti.

Tattha yena bahuṁ puññakammaṁ kataṁ hoti, so devaloke uppajjitvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā uparūpari nibbattati. Evaṁ **āyukkhayena** cavati nāma. Yena parittaṁ puññaṁ kataṁ hoti, tassa rājakoṭṭhāgāre pakkhittaṁ ticatunāḷimattaṁ[3] dhaññaṁ viya antarāva taṁ puññaṁ khīyati, antarāva kālaṁ

1. Apanuditvā (Sī) 2. Ma 2. 3 piṭṭhe. 3. Catupañcanāḷimattaṁ (Syā)

ပုရတော တိရိယံ ဌတွာ ဘုဿိတွာ ဣတရမဂ္ဂမေဝ နံ အာရောပေတိ။ အထေကဒိဝသံ အညံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတွာ တေန ပုရတော တိရိယံ ဌတွာ ဝါရိယမာနောပိ အနိဝတ္တိတွာ သုနခံ ပါဒေန ပဟရိတွာ[၁] ပါယာသိ။ သုနခေါ တဿ အနိဝတ္တနဘာဝံ ဉတွာ နိဝါသနကဏ္ဏေ ဍံသိတွာ အာကဍ္ဎန္တော ဣတရမဂ္ဂမေဝ နံ အာရောပေသိ။ ဧဝံ သော တသ္မိံ ဗလဝသိနေဟံ ဥပ္ပါဒေသိ။

တတော အပရဘာဂေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ စီဝရံ ဇီရိ။ အထဿ ဂေါပါလကော စီဝရဝတ္ထာနိ အဒါသိ။ တမေနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ အာဟ “အာဝုသော စီဝရံ နာမ ဧကကေန ကာတုံ ဒုက္ကရံ၊ ဖာသုကဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ကာရေဿာမီ”တိ။ ဣဓေဝ ဘန္တေ ကရောထာတိ။ န သက္ကာ အာဝုသောတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ မာ စိရံ ဗဟိ ဝသိတ္ထာတိ။ သုနခေါ တေသံ ကထံ သုဏန္တောဝ အဋ္ဌာသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါပိ “တိဋ္ဌ ဥပါသကာ”တိ ဂေါပါလကံ နိဝတ္တာပေတွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဂန္ဓမာဒနာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ သုနခဿ တံ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဘုက္ကရိတွာ ဌိတဿ တသ္မိံ စက္ခုပထံ ဝိဇဟန္တေ ဟဒယံ ဖလိတွာ မတော။ တိရစ္ဆာနာ ကိရ နာမေတေ ဥဇုဇာတိကာ ဟောန္တိ အကုဋိလာ။ မနုဿာ ပန အညံ ဟဒယေန စိန္တေန္တိ၊ အညံ မုခေန ကထေန္တိ။ တေနေဝါဟ— ဂဟနဉှေတံ ဘန္တေ ယဒိဒံ မနုဿာ၊ ဥတ္တာနကဉှေတံ ဘန္တေ ယဒိဒံ ပသဝေါတိ[၂]။

ဣတိ သော တာယ ဥဇုစိတ္တတာယ အကုဋိလတာယ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တော အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတော မဟာသမ္ပတ္တိံ အနုဘောသိ။ တဿ ကဏ္ဏမူလေ မန္တယန္တဿ သဒ္ဒေါ သောဠသယောဇနဋ္ဌာနံ ဖရတိ၊ ပကတိကထာသဒ္ဒေါ ပန သကလံ ဒသယောဇနသဟဿံ ဒေဝနဂရံ ဆာဒေတိ။ တေနေဝဿ “ဃောသကဒေဝပုတ္တော”တိ နာမံ အဟောသိ။ ကိဿ ပနေသ နိဿန္ဒောတိ? ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ပေမေန ဘုက္ကရဏဿ နိဿန္ဒော။ သော တတ္ထ န စိရံ ဌတွာ စဝိ။ ဒေဝလောကတော ဟိ ဒေဝပုတ္တာ အာယုက္ခယေန ပုညက္ခယေန အာဟာရက္ခယေန ကောပေနာတိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ စဝန္တိ။

တတ္ထ ယေန ဗဟုံ ပုညကမ္မံ ကတံ ဟောတိ၊ သော ဒေဝလောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဥပရူပရိ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဧဝံ **အာယုက္ခယေန** စဝတိ နာမ။ ယေန ပရိတ္တံ ပုညံ ကတံ ဟောတိ၊ တဿ ရာဇကောဋ္ဌာဂါရေ ပက္ခိတ္တံ တိစတုနာဠိမတ္တံ[၃] ဓညံ ဝိယ အန္တရာဝ တံ ပုညံ ခီယတိ၊ အန္တရာဝ ကာလံ

၁-အပနုဒိတွာ (သီ) ၂-မ ၂-၃-ပိဋ္ဌေ။ ၃-စတုပဉ္စနာဠိမတ္တံ (သျာ)

karoti. Evaṁ **puññakkhayena** cavati nāma. Aparopi kāmaguṇe paribhuñjamāno satisammosena āhāraṁ aparibhuñjitvā kilantakāyo kālaṁ karoti. Evaṁ **āhārakkhayena** cavati nāma. Aparopi parassa sampattiṁ asahanto kujjhitvā kālaṁ karoti. Evaṁ **kopena** cavati nāma.

Ayaṁ pana kāmaguṇe paribhuñjanto muṭṭhassati hutvā āhārakkhayena cavi, cavitvā ca pana Kosambiyaṁ nagarasobhiniyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇhi. Sāpi jātadivase “kiṁ etan”ti dāsiṁ pucchitvā “putto ayye”ti vutte “handa je imaṁ dārakaṁ kattarasuppe āropetvā saṅkārakūṭe chaḍḍehī”ti chaḍḍāpesi. Nagarasobhiniyo hi dhītaraṁ paṭijagganti, na puttaṁ. Dhītarā hi tāsaṁ paveṇī ghaṭīyati. Dārakaṁ kākāpi sunakhāpi parivāretvā nisīdiṁsu. Paccekabuddhe sinehappabhavassa bhukkaraṇassa nissandena ekopi upagantuṁ na visahi. Tasmiṁ khaṇe eko manusso bahi nikkhanto taṁ kākasunakhasannipātaṁ disvā “kiṁ nu kho etan”ti gantvā dārakaṁ disvā puttasinehaṁ paṭilabhitvā “putto me laddho”ti gehaṁ nesi. Tadā Kosambakaseṭṭhi rājakulaṁ gacchanto rājanivesanato āgacchantaṁ purohitaṁ disvā “kiṁ ācariya, ajja te tithikaraṇanakkhattayogo olokito”ti pucchi. Āma mahāseṭṭhi, amhākaṁ kiṁ aññaṁ kiccanti. Janapadassa kiṁ bhavissatīti. Aññaṁ natthi, imasmiṁ pana nagare ajja jātadārako jeṭṭhakaseṭṭhi bhavissatīti. Tadā seṭṭhino bhariyā garugabbhā hoti. Tasmā so sīghaṁ gehaṁ purisaṁ pesesi “gaccha bhaṇe, jānāhi naṁ vijātā vā, no vā”ti. “Na vijāyatī”ti sutvā rājānaṁ disvāva vegena gehaṁ gantvā Kāḷiṁ nāma dāsiṁ pakkositvā sahassaṁ datvā “gaccha je, imasmiṁ nagare upadhāretvā sahassaṁ datvā ajja jātadārakaṁ gaṇhitvā ehī”ti. Sā upadhārentī taṁ gehaṁ gantvā dārakaṁ disvā “ayaṁ dārako kadā jāto”ti gahapatāniṁ pucchitvā “ajja jāto”ti vutte “imaṁ mayhaṁ dehī”ti ekakahāpaṇaṁ ādiṁ katvā mūlaṁ vaḍḍhentī sahassaṁ datvā taṁ ānetvā seṭṭhino dassesi. Seṭṭhi “sace me dhītā vijāyissati, tāya naṁ saddhiṁ nivesetvā seṭṭhiṭṭhānassa sāmikaṁ karissāmi. Sace me putto vijāyissati, māressāmi nan”ti cintetvā taṁ gehe kāresi.

ကရောတိ။ ဧဝံ **ပုညက္ခယေန** စဝတိ နာမ။ အပရောပိ ကာမဂုဏေ ပရိဘုဉ္ဇမာနော သတိသမ္မောသေန အာဟာရံ အပရိဘုဉ္ဇိတွာ ကိလန္တကာယော ကာလံ ကရောတိ။ ဧဝံ **အာဟာရက္ခယေန** စဝတိ နာမ။ အပရောပိ ပရဿ သမ္ပတ္တိံ အသဟန္တော ကုဇ္ဈိတွာ ကာလံ ကရောတိ။ ဧဝံ **ကောပေန** စဝတိ နာမ။

အယံ ပန ကာမဂုဏေ ပရိဘုဉ္ဇန္တော မုဋ္ဌဿတိ ဟုတွာ အာဟာရက္ခယေန စဝိ၊ စဝိတွာ စ ပန ကောသမ္ဗိယံ နဂရသောဘိနိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ သာပိ ဇာတဒိဝသေ “ကိံ ဧတ”န္တိ ဒါသိံ ပုစ္ဆိတွာ “ပုတ္တော အယျေ”တိ ဝုတ္တေ “ဟန္ဒ ဇေ ဣမံ ဒါရကံ ကတ္တရသုပ္ပေ အာရောပေတွာ သင်္ကာရကူဋေ ဆဍ္ဍေဟီ”တိ ဆဍ္ဍာပေသိ။ နဂရသောဘိနိယော ဟိ ဓီတရံ ပဋိဇဂ္ဂန္တိ၊ န ပုတ္တံ။ ဓီတရာ ဟိ တာသံ ပဝေဏီ ဃဋီယတိ။ ဒါရကံ ကာကာပိ သုနခါပိ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ သိနေဟပ္ပဘဝဿ ဘုက္ကရဏဿ နိဿန္ဒေန ဧကောပိ ဥပဂန္တုံ န ဝိသဟိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဧကော မနုဿော ဗဟိ နိက္ခန္တော တံ ကာကသုနခသန္နိပါတံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ ဂန္တွာ ဒါရကံ ဒိသွာ ပုတ္တသိနေဟံ ပဋိလဘိတွာ “ပုတ္တော မေ လဒ္ဓေါ”တိ ဂေဟံ နေသိ။ တဒါ ကောသမ္ဗကသေဋ္ဌိ ရာဇကုလံ ဂစ္ဆန္တော ရာဇနိဝေသနတော အာဂစ္ဆန္တံ ပုရောဟိတံ ဒိသွာ “ကိံ အာစရိယ, အဇ္ဇ တေ တိထိကရဏနက္ခတ္တယောဂေါ ဩလောကိတော”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ မဟာသေဋ္ဌိ, အမှာကံ ကိံ အညံ ကိစ္စန္တိ။ ဇနပဒဿ ကိံ ဘဝိဿတီတိ။ အညံ နတ္ထိ၊ ဣမသ္မိံ ပန နဂရေ အဇ္ဇ ဇာတဒါရကော ဇေဋ္ဌကသေဋ္ဌိ ဘဝိဿတီတိ။ တဒါ သေဋ္ဌိနော ဘရိယာ ဂရုဂဗ္ဘာ ဟောတိ။ တသ္မာ သော သီဃံ ဂေဟံ ပုရိသံ ပေသေသိ “ဂစ္ဆ ဘဏေ၊ ဇာနာဟိ နံ ဝိဇာတာ ဝါ, နော ဝါ”တိ။ “န ဝိဇာယတီ”တိ သုတွာ ရာဇာနံ ဒိသွာဝ ဝေဂေန ဂေဟံ ဂန္တွာ ကာဠိံ နာမ ဒါသိံ ပက္ကောသိတွာ သဟဿံ ဒတွာ “ဂစ္ဆ ဇေ၊ ဣမသ္မိံ နဂရေ ဥပဓာရေတွာ သဟဿံ ဒတွာ အဇ္ဇ ဇာတဒါရကံ ဂဏှိတွာ ဧဟီ”တိ။ သာ ဥပဓာရေန္တီ တံ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဒါရကံ ဒိသွာ “အယံ ဒါရကော ကဒါ ဇာတော”တိ ဂဟပတာနိံ ပုစ္ဆိတွာ “အဇ္ဇ ဇာတော”တိ ဝုတ္တေ “ဣမံ မယှံ ဒေဟီ”တိ ဧကကဟာပဏံ အာဒိံ ကတွာ မူလံ ဝဍ္ဎေန္တီ သဟဿံ ဒတွာ တံ အာနေတွာ သေဋ္ဌိနော ဒဿေသိ။ သေဋ္ဌိ “သစေ မေ ဓီတာ ဝိဇာယိဿတိ၊ တာယ နံ သဒ္ဓိံ နိဝေသေတွာ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနဿ သာမိကံ ကရိဿာမိ။ သစေ မေ ပုတ္တော ဝိဇာယိဿတိ၊ မာရေဿာမိ န”န္တိ စိန္တေတွာ တံ ဂေဟေ ကာရေသိ။

Athassa bhariyā katipāhaccayena puttaṁ vijāyi. Seṭṭhi “imasmiṁ asati mama puttova seṭṭhiṭṭhānaṁ labhissati, idāneva taṁ māretuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā Kāḷiṁ āmantetvā “gaccha je, vajato gunnaṁ nikkhamanavelāya vajadvāramajjhe imaṁ tiriyaṁ nipajjāpehi, gāviyo naṁ madditvā māressanti, madditāmadditabhāvaṁ panassa ñatvā ehī”ti āha. Sā gantvā gopālakena vajadvāre vivaṭamatteyeva taṁ tathā nipajjāpesi. Gogaṇajeṭṭhako usabho aññasmiṁ kāle sabbapacchā nikkhamantopi taṁ divasaṁ sabbapaṭhamaṁ nikkhamitvā dārakaṁ catunnaṁ pādānaṁ antare katvā aṭṭhāsi. Anekasatagāviyo usabhassa dve passāni ghaṁsantiyo nikkhamiṁsu. Gopālakopi “ayaṁ usabho pubbe sabbapacchā nikkhamati, ajja pana sabbapaṭhamaṁ nikkhamitvā vajadvāramajjhe niccalova ṭhito, kiṁ nu kho etan”ti cintetvā gantvā tassa heṭṭhā nipannaṁ dārakaṁ disvā puttasinehaṁ paṭilabhitvā “putto me laddho”ti gehaṁ nesi.

Kāḷī gantvā seṭṭhinā pucchitā tamatthaṁ ārocetvā “gaccha, naṁ puna sahassaṁ datvā ānehī”ti vuttā sahassaṁ datvā puna ānetvā adāsi. Atha naṁ āha “amma Kāḷi imasmiṁ nagare pañcasakaṭasatāni paccūsakāle uṭṭhāya vāṇijjāya gacchanti, tvaṁ imaṁ netvā cakkamagge nipajjāpehi, goṇā vā naṁ maddissanti, cakkā vā chindissanti, pavattiṁ cassa ñatvāva āgaccheyyāsī”ti. Sā taṁ netvā cakkamagge nipajjāpesi. Tadā sākaṭikajeṭṭhako purato ahosi. Athassa goṇā taṁ ṭhānaṁ patvā dhuraṁ chaḍḍesuṁ, punappunaṁ āropetvā pājiyamānāpi purato na gacchiṁsu. Evaṁ tassa tehi saddhiṁ vāyamantasse va aruṇaṁ uṭṭhahi. So “kiṁ nāmetaṁ goṇā kariṁsū”ti maggaṁ olokento dārakaṁ disvā “bhāriyaṁ vata me kamman”ti cintetvā “putto me laddho”ti tuṭṭhamānaso taṁ gehaṁ nesi.

Kāḷī gantvā seṭṭhinā pucchitā taṁ pavattiṁ ācikkhitvā “gaccha, naṁ puna sahassaṁ datvā ānehī”ti vuttā tathā akāsi. Atha naṁ so āha “idāni naṁ āmakasusānaṁ netvā gacchantare nipajjāpehi, tattha sunakhādīhi vā khādito, amanussehi vā pahaṭo marissati, matāmatabhāvañcassa jānitvāva āgaccheyyāsī”ti. Sā taṁ netvā tatta nipajjāpetvā ekamante aṭṭhāsi. Taṁ sunakho vā kāko vā amanusso vā

အထဿ ဘရိယာ ကတိပါဟစ္စယေန ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ သေဋ္ဌိ “ဣမသ္မိံ အသတိ မမ ပုတ္တောဝ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ လဘိဿတိ၊ ဣဒါနေဝ တံ မာရေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ကာဠိံ အာမန္တေတွာ “ဂစ္ဆ ဇေ၊ ဝဇတော ဂုန္နံ နိက္ခမနဝေလာယ ဝဇဒွါရမဇ္ဈေ ဣမံ တိရိယံ နိပဇ္ဇာပေဟိ၊ ဂါဝိယော နံ မဒ္ဒိတွာ မာရေဿန္တိ၊ မဒ္ဒိတာမဒ္ဒိတဘာဝံ ပနဿ ဉတွာ ဧဟီ”တိ အာဟ။ သာ ဂန္တွာ ဂေါပါလကေန ဝဇဒွါရေ ဝိဝဋမတ္တေယေဝ တံ တထာ နိပဇ္ဇာပေသိ။ ဂေါဂဏဇေဋ္ဌကော ဥသဘော အညသ္မိံ ကာလေ သဗ္ဗပစ္ဆာ နိက္ခမန္တောပိ တံ ဒိဝသံ သဗ္ဗပဌမံ နိက္ခမိတွာ ဒါရကံ စတုန္နံ ပါဒါနံ အန္တရေ ကတွာ အဋ္ဌာသိ။ အနေကသတဂါဝိယော ဥသဘဿ ဒွေ ပဿာနိ ဃံသန္တိယော နိက္ခမိံသု။ ဂေါပါလကောပိ “အယံ ဥသဘော ပုဗ္ဗေ သဗ္ဗပစ္ဆာ နိက္ခမတိ၊ အဇ္ဇ ပန သဗ္ဗပဌမံ နိက္ခမိတွာ ဝဇဒွါရမဇ္ဈေ နိစ္စလောဝ ဌိတော၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ စိန္တေတွာ ဂန္တွာ တဿ ဟေဋ္ဌာ နိပန္နံ ဒါရကံ ဒိသွာ ပုတ္တသိနေဟံ ပဋိလဘိတွာ “ပုတ္တော မေ လဒ္ဓေါ”တိ ဂေဟံ နေသိ။

ကာဠီ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိနာ ပုစ္ဆိတာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ “ဂစ္ဆ, နံ ပုန သဟဿံ ဒတွာ အာနေဟီ”တိ ဝုတ္တာ သဟဿံ ဒတွာ ပုန အာနေတွာ အဒါသိ။ အထ နံ အာဟ “အမ္မ ကာဠိ ဣမသ္မိံ နဂရေ ပဉ္စသကဋသတာနိ ပစ္စူသကာလေ ဥဋ္ဌာယ ဝါဏိဇ္ဇာယ ဂစ္ဆန္တိ၊ တွံ ဣမံ နေတွာ စက္ကမဂ္ဂေ နိပဇ္ဇာပေဟိ၊ ဂေါဏာ ဝါ နံ မဒ္ဒိဿန္တိ၊ စက္ကာ ဝါ ဆိန္ဒိဿန္တိ၊ ပဝတ္တိံ စဿ ဉတွာဝ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ။ သာ တံ နေတွာ စက္ကမဂ္ဂေ နိပဇ္ဇာပေသိ။ တဒါ သာကဋိကဇေဋ္ဌကော ပုရတော အဟောသိ။ အထဿ ဂေါဏာ တံ ဌာနံ ပတွာ ဓုရံ ဆဍ္ဍေသုံ၊ ပုနပ္ပုနံ အာရောပေတွာ ပါဇိယမာနာပိ ပုရတော န ဂစ္ဆိံသု။ ဧဝံ တဿ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဝါယမန္တဿေဝ အရုဏံ ဥဋ္ဌဟိ။ သော “ကိံ နာမေတံ ဂေါဏာ ကရိံသူ”တိ မဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော ဒါရကံ ဒိသွာ “ဘာရိယံ ဝတ မေ ကမ္မ”န္တိ စိန္တေတွာ “ပုတ္တော မေ လဒ္ဓေါ”တိ တုဋ္ဌမာနသော တံ ဂေဟံ နေသိ။

ကာဠီ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိနာ ပုစ္ဆိတာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ “ဂစ္ဆ, နံ ပုန သဟဿံ ဒတွာ အာနေဟီ”တိ ဝုတ္တာ တထာ အကာသိ။ အထ နံ သော အာဟ “ဣဒါနိ နံ အာမကသုသာနံ နေတွာ ဂစ္ဆန္တရေ နိပဇ္ဇာပေဟိ၊ တတ္ထ သုနခါဒီဟိ ဝါ ခါဒိတော, အမနုဿေဟိ ဝါ ပဟဋော မရိဿတိ၊ မတာမတဘာဝဉ္စဿ ဇာနိတွာဝ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ။ သာ တံ နေတွာ တတ္ထ နိပဇ္ဇာပေတွာ ဧကမန္တေ အဋ္ဌာသိ။ တံ သုနခေါ ဝါ ကာကော ဝါ အမနုဿော ဝါ

upasaṅkamituṁ nāsakkhi. Nanu cassa neva mātā na pitā na bhātikādīsu koci rakkhitā nāma atthi, ko taṁ rakkhatīti? Sunakhakāle Paccekabuddhe sinehena pavattitabhukkaraṇamattameva taṁ rakkhati. Athako ajapālako anekasahassā ajā gocaraṁ nento susānapassena gacchati. Ekā ajā paṇṇāni khādamānā gacchantaraṁ paviṭṭhā dārakaṁ disvā jaṇṇukehi ṭhatvā dārakassa thanaṁ adāsi, ajapālakena “he he”ti sadde katepi na nikkhami. So “yaṭṭhiyā naṁ paharitvā nīharissāmī”ti gacchantaraṁ paviṭṭho jaṇṇukehi ṭhatvā dārakaṁ khīraṁ pāyantiṁ ajiṁ disvā dārake puttasinehaṁ paṭilabhitvā “putto me laddho”ti-ādāya pakkāmi.

Kāḷī gantvā seṭṭhinā pucchitā taṁ pavattiṁ ācikkhitvā “gaccha, taṁ puna sahassaṁ datvā ānehī”ti vuttā tathā akāsi. Atha naṁ āha “amma Kāḷi imaṁ ādāya corapapātapabbataṁ abhiruhitvā pāpate khipa, pabbatakucchiyaṁ paṭihaññamāno khaṇḍākhaṇḍiko hutvā bhūmiyaṁ patissati, matāmatabhāvañcassa ñatvāva āgaccheyyāsī”ti. Sā taṁ tattha netvā pabbatamatthake ṭhatvā khipi. Taṁ kho pana pabbatakucchiṁ nissāya mahāveḷugumbo pabbatānusāreneva vaḍḍhi, tassa matthakaṁ ghanajāto jiñjukagumbo avatthari. Dārako patanto kojavake viya tasmiṁ pati. Taṁ divasañca naḷakārajeṭṭhakassa veḷubali patto[1] hoti. So puttena saddhiṁ gantvā taṁ veḷugumbaṁ chindituṁ ārabhi. Tasmiṁ calante dārako saddamakāsi. So “dārakasaddo viyā”ti ekena passena abhiruhitvā taṁ disvā “putto me laddho”ti tuṭṭhacitto ādāya gato.

Kāḷī seṭṭhissa santikaṁ gantvā tena pucchitā taṁ pavattiṁ ācikkhitvā “gacchanaṁ puna sahassaṁ datvā ānehī”ti vuttā tathā akāsi. Seṭṭhino idañcidañca karontasseva dārako vaḍḍhito “Ghosako”tvevassa nāmaṁ ahosi, so seṭṭhino akkhimhi kaṇṭako viya khāyi, ujukaṁ taṁ oloketumpi na visahi. Athassa māraṇūpāyaṁ cintento attano sahāyakassa kumbhakārassa santikaṁ gantvā “kadā tvaṁ āvāpaṁ ālimpessasī”ti pucchitvā “sve”ti vutte “tena hi idaṁ sahassaṁ gahetvā mama

---

1. Veḷunā attho (Syā)

ဥပသင်္ကမိတုံ နာသက္ခိ။ နနု စဿ နေဝ မာတာ န ပိတာ န ဘာတိကာဒီသု ကောစိ ရက္ခိတာ နာမ အတ္ထိ၊ ကော တံ ရက္ခတီတိ? သုနခကာလေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ သိနေဟေန ပဝတ္တိတဘုက္ကရဏမတ္တမေဝ တံ ရက္ခတိ။ အထေကော အဇပါလကော အနေကသဟဿာ အဇာ ဂေါစရံ နေန္တော သုသာနပဿေန ဂစ္ဆတိ။ ဧကာ အဇာ ပဏ္ဏာနိ ခါဒမာနာ ဂစ္ဆန္တရံ ပဝိဋ္ဌာ ဒါရကံ ဒိသွာ ဇဏ္ဏုကေဟိ ဌတွာ ဒါရကဿ ထနံ အဒါသိ၊ အဇပါလကေန “ဟေ ဟေ”တိ သဒ္ဒေ ကတေပိ န နိက္ခမိ။ သော “ယဋ္ဌိယာ နံ ပဟရိတွာ နီဟရိဿာမီ”တိ ဂစ္ဆန္တရံ ပဝိဋ္ဌော ဇဏ္ဏုကေဟိ ဌတွာ ဒါရကံ ခီရံ ပါယန္တိံ အဇိံ ဒိသွာ ဒါရကေ ပုတ္တသိနေဟံ ပဋိလဘိတွာ “ပုတ္တော မေ လဒ္ဓေါ”တိ အာဒါယ ပက္ကာမိ။

ကာဠီ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိနာ ပုစ္ဆိတာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ “ဂစ္ဆ, တံ ပုန သဟဿံ ဒတွာ အာနေဟီ”တိ ဝုတ္တာ တထာ အကာသိ။ အထ နံ အာဟ “အမ္မ ကာဠိ ဣမံ အာဒါယ စောရပပါတပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိတွာ ပပါတေ ခိပ၊ ပဗ္ဗတကုစ္ဆိယံ ပဋိဟညမာနော ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကော ဟုတွာ ဘူမိယံ ပတိဿတိ၊ မတာမတဘာဝဉ္စဿ ဉတွာဝ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ။ သာ တံ တတ္ထ နေတွာ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဌတွာ ခိပိ။ တံ ခေါ ပန ပဗ္ဗတကုစ္ဆိံ နိဿာယ မဟာဝေဠု-ဂုမ္ဗော ပဗ္ဗတာနုသာရေနေဝ ဝဍ္ဎိ၊ တဿ မတ္ထကံ ဃနဇာတော ဇိဉ္ဇုက-ဂုမ္ဗော အဝတ္ထရိ။ ဒါရကော ပတန္တော ကောဇဝကေ ဝိယ တသ္မိံ ပတိ။ တံ ဒိဝသဉ္စ နဠကာရဇေဋ္ဌကဿ ဝေဠုဗလိ ပတ္တော[၁] ဟောတိ။ သော ပုတ္တေန သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ တံ ဝေဠုဂုမ္ဗံ ဆိန္ဒိတုံ အာရဘိ။ တသ္မိံ စလန္တေ ဒါရကော သဒ္ဒမကာသိ။ သော “ဒါရကသဒ္ဒေါ ဝိယာ”တိ ဧကေန ပဿေန အဘိရုဟိတွာ တံ ဒိသွာ “ပုတ္တော မေ လဒ္ဓေါ”တိ တုဋ္ဌစိတ္တော အာဒါယ ဂတော။

ကာဠီ သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တေန ပုစ္ဆိတာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ “ဂစ္ဆ, နံ ပုန သဟဿံ ဒတွာ အာနေဟီ”တိ ဝုတ္တာ တထာ အကာသိ။ သေဋ္ဌိနော ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကရောန္တဿေဝ ဒါရကော ဝဍ္ဎိတော “ဃောသကော”တွေဝဿ နာမံ အဟောသိ၊ သော သေဋ္ဌိနော အက္ခိမှိ ကဏ္ဋကော ဝိယ ခါယိ၊ ဥဇုကံ တံ ဩလောကေတုမ္ပိ န ဝိသဟိ။ အထဿ မာရဏူပါယံ စိန္တေန္တော အတ္တနော သဟာယကဿ ကုမ္ဘကာရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကဒါ တွံ အာဝါပံ အာလိမ္ပေဿသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သွေ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ဣဒံ သဟဿံ ဂဟေတွာ မမ

၁-ဝေဠုနာ အတ္ထော (သျာ)

ekaṁ kammaṁ karohī”ti āha. Kiṁ sāmīti. Eko me avajātaputto atthi, taṁ tava santikaṁ pesessāmi, atha naṁ gahetvā gabbhaṁ pavesetvā tikhiṇāya vāsiyā khaṇḍākhaṇḍikaṁ chinditvā cāṭiyaṁ pakkhipitvā āvāpe paceyyāsi[1], idaṁ te sahassaṁ saccakārasadisaṁ[2]. Uttariṁ pana te kattabbayuttakaṁ pacchā karissāmīti. Kumbhakāro “sādhū”ti sampaṭicchi. Seṭṭhi punadivase Ghosakaṁ pakkositvā “hiyyo mayā kumbhakāro ekaṁ kammaṁ āṇatto[3], ehi, tvaṁ tassa santikaṁ gantvā evaṁ vadehi ‘hiyyo kira me pitarā āṇattaṁ kammaṁ nipphādehī’ti” pahiṇi. So “sādhū”ti agamāsi. Taṁ tattha gacchantaṁ itaro seṭṭhino putto dārakehi saddhiṁ guḷaṁ kīḷanto disvā taṁ pakkositvā “kuhiṁ gacchasi bhātikā”ti pucchitvā “pitu sāsanaṁ gahetvā kumbhakārassa santikan”ti vutte “ahaṁ tattha gamissāmi. Ime maṁ dārakā bahuṁ lakkhaṁ jiniṁsu, taṁ me paṭijinitvā dehī”ti āha. Ahaṁ pitu bhāyāmīti. Mā bhāyi bhātika, ahaṁ taṁ sāsanaṁ harissāmi. Bahūhi[4] jito, yāvāhaṁ āgacchāmi, tāva me lakkhaṁ paṭijināti.

Ghosako kira guḷakīḷāya cheko, tena naṁ evaṁ nibandhi. Sopi taṁ “tena hi gantvā kumbhakāraṁ vadehi ‘pitarā kira me hiyyo ekaṁ kammaṁ āṇattaṁ, taṁ nipphādehī’ti” vatvā uyyojesi. So tassa santikaṁ gantvā tathā avaca. Atha naṁ kumbhakāro seṭṭhinā vuttaniyāmeneva māretvā āvāpe khipi. Ghosakopi divasabhāgaṁ kīḷitvā sāyanhasamaye gehaṁ gantvā “kiṁ tāta na gatosī”ti vutte attano agatakāraṇañca kaniṭṭhassa gatakāraṇañca ārocesi. Taṁ sutvā seṭṭhi “ahaṁ dhī”ti[5] mahāviravaṁ viravitvā sakalasarīre pakkuthitalohito viya hutvā “ambho kumbhakāra mā maṁ nāsayi, mā maṁ nāsayī”ti bāhā paggayha kandanto tassa santikaṁ agamāsi. Kumbhakāro taṁ tathā āgacchantaṁ disvā “sāmi mā saddaṁ kari, kammaṁ te nipphannan”ti āha. So pabbatena viya mahantena sokena avatthaṭo hutvā anappakaṁ domanassaṁ paṭisaṁvedesi. Yathā taṁ appaduṭṭhassa padussamāno. Tenāha Bhagavā—

1. Paveseyyāsi (Paṭisaṁ-Ṭṭha 2. 298 piṭṭhe) 2. Lañjakārasadisaṁ (Syā)
3. Kumbhakārassa ekaṁ kammaṁ āṇattaṁ (Sī) 4. Bahuṁ hi (Sī) Bahumpi (Ka)
5. Mā avadhīti (Syā)

ဧကံ ကမ္မံ ကရောဟီ”တိ အာဟ။ ကိံ သာမီတိ။ ဧကော မေ အဝဇာတပုတ္တော အတ္ထိ၊ တံ တဝ သန္တိကံ ပေသေဿာမိ၊ အထ နံ ဂဟေတွာ ဂဗ္ဘံ ပဝေသေတွာ တိခိဏာယ ဝါသိယာ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္ဒိတွာ စာဋိယံ ပက္ခိပိတွာ အာဝါပေ ပစေယျာသိ[၁]၊ ဣဒံ တေ သဟဿံ သစ္စကာရသဒိသံ[၂]။ ဥတ္တရိံ ပန တေ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ပစ္ဆာ ကရိဿာမီတိ။ ကုမ္ဘကာရော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သေဋ္ဌိ ပုနဒိဝသေ ဃောသကံ ပက္ကောသိတွာ “ဟိယျော မယာ ကုမ္ဘကာရော ဧကံ ကမ္မံ အာဏတ္တော[၃]၊ ဧဟိ, တွံ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧဝံ ဝဒေဟိ ‘ဟိယျော ကိရ မေ ပိတရာ အာဏတ္တံ ကမ္မံ နိပ္ဖာဒေဟီ’တိ” ပဟိဏိ။ သော “သာဓူ”တိ အဂမာသိ။ တံ တတ္ထ ဂစ္ဆန္တံ ဣတရော သေဋ္ဌိနော ပုတ္တော ဒါရကေဟိ သဒ္ဓိံ ဂုဠံ ကီဠန္တော ဒိသွာ တံ ပက္ကောသိတွာ “ကုဟိံ ဂစ္ဆသိ ဘာတိကာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ပိတု သာသနံ ဂဟေတွာ ကုမ္ဘကာရဿ သန္တိက”န္တိ ဝုတ္တေ “အဟံ တတ္ထ ဂမိဿာမိ၊ ဣမေ မံ ဒါရကာ ဗဟုံ လက္ခံ ဇိနိံသု၊ တံ မေ ပဋိဇိနိတွာ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ အဟံ ပိတု ဘာယာမီတိ။ မာ ဘာယိ ဘာတိက၊ အဟံ တံ သာသနံ ဟရိဿာမိ၊ ဗဟူဟိ[၄] ဇိတော၊ ယာဝါဟံ အာဂစ္ဆာမိ၊ တာဝ မေ လက္ခံ ပဋိဇိနာတိ။

ဃောသကော ကိရ ဂုဠကီဠာယ ဆေကော၊ တေန နံ ဧဝံ နိဗန္ဓိ။ သောပိ တံ “တေန ဟိ ဂန္တွာ ကုမ္ဘကာရံ ဝဒေဟိ ‘ပိတရာ ကိရ မေ ဟိယျော ဧကံ ကမ္မံ အာဏတ္တံ၊ တံ နိပ္ဖာဒေဟီ’တိ” ဝတွာ ဥယျောဇေသိ။ သော တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တထာ အဝစ။ အထ နံ ကုမ္ဘကာရော သေဋ္ဌိနာ ဝုတ္တနိယာမေနေဝ မာရေတွာ အာဝါပေ ခိပိ။ ဃောသကောပိ ဒိဝသဘာဂံ ကီဠိတွာ သာယနှသမယေ ဂေဟံ ဂန္တွာ “ကိံ တာတ န ဂတောသီ”တိ ဝုတ္တေ အတ္တနော အဂတကာရဏဉ္စ ကနိဋ္ဌဿ ဂတကာရဏဉ္စ အာရောစေသိ။ တံ သုတွာ သေဋ္ဌိ “အဟံ ဓီ”တိ[၅] မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိတွာ သကလသရီရေ ပက္ကုထိတလောဟိတော ဝိယ ဟုတွာ “အမ္ဘော ကုမ္ဘကာရ မာ မံ နာသယိ၊ မာ မံ နာသယီ”တိ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒန္တော တဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ ကုမ္ဘကာရော တံ တထာ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “သာမိ မာ သဒ္ဒံ ကရိ၊ ကမ္မံ တေ နိပ္ဖန္န”န္တိ အာဟ။ သော ပဗ္ဗတေန ဝိယ မဟန္တေန သောကေန အဝတ္ထဋော ဟုတွာ အနပ္ပကံ ဒောမနဿံ ပဋိသံဝေဒေသိ။ ယထာ တံ အပ္ပဒုဋ္ဌဿ ပဒုဿမာနော။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

၁-ပဝေသေယျာသိ (ပဋိသံ-ဋ္ဌ ၂-၂၉၈-ပိဋ္ဌေ) ၂-လဉ္ဇကာရသဒိသံ (သျာ)
၃-ကုမ္ဘကာရဿ ဧကံ ကမ္မံ အာဏတ္တံ (သီ) ၄-ဗဟုံ ဟိ (သီ)၊ ဗဟုမ္ပိ (က) ၅-မာ အဝဓီတိ (သျာ)

“Yo daṇḍena adaṇḍesu, appaduṭṭhesu dussati.
Dasannamaññataraṁ ṭhānaṁ, khippameva nigacchati.

Vedanaṁ pharusaṁ jāniṁ, sarīrassa ca bhedanaṁ.
Garukaṁ vāpi ābādhaṁ, cittakkhepañca pāpuṇe.

Rājato vā upasaggaṁ, abbhakkhānañca dāruṇaṁ.
Parikkhayañca ñātīnaṁ, bhogānañca pabhaṅguraṁ.

Atha vāsssa agārāni, aggi ḍahati pāvako.
Kāyassa bhedā duppañño, nirayaṁ sopapajjatī”ti[1].

Evaṁ santepi puna naṁ seṭṭhi ujukaṁ oloketuṁ na sakkoti. “Kinti naṁ māreyyan”ti cintento “mama gāmasate āyuttakassa santikaṁ pesetvā māressāmī”ti upāyaṁ disvā “ayaṁ me avajātaputto, imaṁ māretvā vaccakūpe khipatu, evaṁ kate ahaṁ mātulassa kattabbayuttakaṁ pacchā jānissāmī”ti tassa paṇṇaṁ likhitvā “tāta Ghosaka amhākaṁ gāmasate āyuttako atthi, imaṁ paṇṇaṁ haritvā tassa dehī”ti vatvā paṇṇaṁ tassa dussante[2] bandhi. So pana akkharasamayaṁ na jānāti. Daharakālato paṭṭhāya hi naṁ mārāpentova seṭṭhi māretuṁ nāsakkhi, kiṁ akkharasamayaṁ sikkhāpessati. Iti so attano mārāpanapaṇṇameva dussante[2] bandhitvā nikkhamanto āha “pātheyyaṁ me tāta natthī”ti. Pātheyyena te kammaṁ natthi, antarāmagge “asukagāme nāma mama sahāyako seṭṭhi atthi, tassa ghare pātarāsaṁ katvā purato[3] gacchāhī”ti. So “sādhū”ti pitaraṁ vanditvā nikkhanto taṁ gāmaṁ patvā seṭṭhissa gharaṁ pucchitvā gantvā seṭṭhijāyaṁ passi. “Tvaṁ kuto āgatosī”ti ca vutte “antonagarato”ti āha. Kassa puttosīti. Tumhākaṁ sahāyakaseṭṭhino ammāti. Tvaṁsi Ghosako nāmāti. Āma ammāti. Tassā saha dassaneneva tasmiṁ puttasineho uppajji. Seṭṭhino panekā dhītā atthi pannarasasoḷasavassuddesikā abhirūpā pāsādikā, taṁ rakkhituṁ ekameva pesanakārikaṁ dāsiṁ datvā sattabhūmikassa pāsādassa uparimatale sirigabbhe vasāpenti. Seṭṭhidhītā tasmiṁ khaṇe taṁ dāsiṁ antarāpaṇaṁ pesesi. Atha naṁ seṭṭhijāyā disvā “kuhiṁ

1. Khu 1. 33, 34 piṭṭhesu. 2. Dasante (Sī) 3. Parato (Sī)

“ယော ဒဏ္ဍေန အဒဏ္ဍေသု၊ အပ္ပဒုဋ္ဌေသု ဒုဿတိ။
ဒသန္နမညတရံ ဌာနံ၊ ခိပ္ပမေဝ နိဂစ္ဆတိ။

ဝေဒနံ ဖရုသံ ဇာနိံ၊ သရီရဿ စ ဘေဒနံ။
ဂရုကံ ဝါပိ အာဗာဓံ၊ စိတ္တက္ခေပဉ္စ ပါပုဏေ။

ရာဇတော ဝါ ဥပသဂ္ဂံ၊ အဗ္ဘက္ခာနဉ္စ ဒါရုဏံ။
ပရိက္ခယဉ္စ ဉာတီနံ၊ ဘောဂါနဉ္စ ပဘင်္ဂုရံ။

အထ ဝါဿ အဂါရာနိ၊ အဂ္ဂိ ဍဟတိ ပါဝကော။
ကာယဿ ဘေဒါ ဒုပ္ပညော၊ နိရယံ သောပပဇ္ဇတီ”တိ[1]။

ဧဝံ သန္တေပိ ပုန နံ သေဋ္ဌိ ဥဇုကံ ဩလောကေတုံ န သက္ကောတိ။ “ကိန္တိ နံ မာရေယျ”န္တိ စိန္တေန္တော “မမ ဂါမသတေ အာယုတ္တကဿ သန္တိကံ ပေသေတွာ မာရေဿာမီ”တိ ဥပါယံ ဒိသွာ “အယံ မေ အဝဇာတပုတ္တော၊ ဣမံ မာရေတွာ ဝစ္စကူပေ ခိပတု၊ ဧဝံ ကတေ အဟံ မာတုလဿ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ပစ္ဆာ ဇာနိဿာမီ”တိ တဿ ပဏ္ဏံ လိခိတွာ “တာတ ဃောသက အမှာကံ ဂါမသတေ အာယုတ္တကော အတ္ထိ၊ ဣမံ ပဏ္ဏံ ဟရိတွာ တဿ ဒေဟီ”တိ ဝတွာ ပဏ္ဏံ တဿ ဒုဿန္တေ[2] ဗန္ဓိ။ သော ပန အက္ခရသမယံ န ဇာနာတိ။ ဒဟရကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟိ နံ မာရာပေန္တောဝ သေဋ္ဌိ မာရေတုံ နာသက္ခိ၊ ကိံ အက္ခရသမယံ သိက္ခာပေဿတိ။ ဣတိ သော အတ္တနော မာရာပနပဏ္ဏမေဝ ဒုဿန္တေ[2] ဗန္ဓိတွာ နိက္ခမန္တော အာဟ “ပါထေယျံ မေ တာတ နတ္ထီ”တိ။ ပါထေယျေန တေ ကမ္မံ နတ္ထိ၊ အန္တရာမဂ္ဂေ “အသုကဂါမေ နာမ မမ သဟာယကော သေဋ္ဌိ အတ္ထိ၊ တဿ ဃရေ ပါတရာသံ ကတွာ ပုရတော[3] ဂစ္ဆာဟီ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ ပိတရံ ဝန္ဒိတွာ နိက္ခန္တော တံ ဂါမံ ပတွာ သေဋ္ဌိဿ ဃရံ ပုစ္ဆိတွာ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိဇာယံ ပဿိ။ “တွံ ကုတော အာဂတောသီ”တိ စ ဝုတ္တေ “အန္တောနဂရတော”တိ အာဟ။ ကဿ ပုတ္တောသီတိ။ တုမှာကံ သဟာယကသေဋ္ဌိနော အမ္မာတိ။ တွံသိ ဃောသကော နာမာတိ။ အာမ အမ္မာတိ။ တဿာ သဟ ဒဿနေနေဝ တသ္မိံ ပုတ္တသိနေဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သေဋ္ဌိနော ပနေကာ ဓီတာ အတ္ထိ ပန္နရသသောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကာ အဘိရူပါ ပါသာဒိကာ၊ တံ ရက္ခိတုံ ဧကမေဝ ပေသနကာရိကံ ဒါသိံ ဒတွာ သတ္တဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဥပရိမတလေ သိရိဂဗ္ဘေ ဝသာပေန္တိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ တသ္မိံ ခဏေ တံ ဒါသိံ အန္တရာပဏံ ပေသေသိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိဇာယာ ဒိသွာ “ကုဟိံ

၁-ခု ၁-၃၃-၃၄-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ဒသန္တေ (သီ) ၃-ပရတော (သီ)

gacchasī”ti pucchitvā “ayyadhītāya[1] pesanenā”ti vutte “ito tāva ehi, tuṭṭhatu pesanaṁ, puttassa me pīṭhakaṁ attharitvā pāde dhovitvā telaṁ makkhitvā sayanaṁ attharitvā dehi, pacchā pesanaṁ karissasī”ti āha. Sā tathā akāsi.

Atha naṁ cirenāgataṁ seṭṭhidhītā santajjesi. Atha naṁ sā āha “mā me kujjhi, seṭṭhiputto Ghosako āgato, tassa idañcidañca katvā tattha gantvā āgatāmhī”ti. Seṭṭhidhītāya “seṭṭhiputto Ghosako”ti nāmaṁ sutvāva pemaṁ chaviyādīni chinditvā aṭṭhimiñjaṁ āhacca ṭhitaṁ. Kotuhalakālasmiṁ hi sā tassa pajāpatī hutvā nāḷikodanaṁ Paccekabuddhassa adāsi, tassānubhāvenāgantvā imasmiṁ seṭṭhikule nibbattā. Iti taṁ so pubbasineho avattharitvā gaṇhi. Tenāha Bhagavā—

“Pubbeva sannivāsena, paccuppannahitena vā.
Evaṁ taṁ jāyate pemaṁ, uppalaṁva yathodake”ti[2].

Atha naṁ pucchi “kuhiṁ so ammā”ti. Sayane nipanno niddāyatīti. Atthi panassa hatthe kiñcīti. Dussante paṇṇaṁ atthīti. Sā “kiṁ paṇṇaṁ nu kho etan”ti tasmiṁ niddāyante mātāpitūnaṁ aññavihitatāya apassantānaṁ otaritvā samīpaṁ gantvā taṁ paṇṇaṁ mocetvā ādāya attano gabbhaṁ pavisitvā dvāraṁ pidhāya vātapānaṁ vivaritvā akkharasamaye kusalatāya paṇṇaṁ vācetvā “aho vata bālo attano maraṇapaṇṇaṁ dussante bandhitvā vicarati, sace mayā na diṭṭhaṁ assa, natthissa jīvitan”ti taṁ paṇṇaṁ phāletvā seṭṭhissa vacanena[3] aparaṁ paṇṇaṁ likhi “ayaṁ mama putto Ghosako nāma, gāmasatato paṇṇākāraṁ āharāpetvā imassa janapadaseṭṭhino dhītarā saddhiṁ maṅgalaṁ katvā attano vasanagāmassa majjhe dvibhūmakaṁ gehaṁ kāretvā pākāraparikkhepena ceva purisaguttiyā ca susaṁvihitārakkhaṁ karotu, mayhañca ‘idañcidañca mayā katan’ti sāsanaṁ pesetu, evaṁ kate ahaṁ mātulassa kattabbayuttakaṁ pacchā ānissāmī”ti. Likhitvā ca pana saṅgharitvā otaritvā dussanteyevassa bandhi.

1. Ayye dhītāya (Sī, Syā)   2. Khu 5. 66 piṭṭhe.   3. Vacanaṁ viya (Syā)

ဂစ္ဆသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ ‘‘အယျဓီတာယ[၁] ပေသနေနာ”တိ ဝုတ္တေ “ဣတော တာဝ ဧဟိ၊ တိဋ္ဌတု ပေသနံ၊ ပုတ္တဿ မေ ပီဌကံ အတ္ထရိတွာ ပါဒေ ဓောဝိတွာ တေလံ မက္ခိတွာ သယနံ အတ္ထရိတွာ ဒေဟိ၊ ပစ္ဆာ ပေသနံ ကရိဿသီ’’တိ အာဟ။ သာ တထာ အကာသိ။

အထ နံ စိရေနာဂတံ သေဋ္ဌိဓီတာ သန္တဇ္ဇေသိ။ အထ နံ သာ အာဟ “မာ မေ ကုဇ္ဈိ၊ သေဋ္ဌိပုတ္တော ဃောသကော အာဂတော၊ တဿ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ အာဂတာမှိ”တိ။ သေဋ္ဌိဓီတာယ “သေဋ္ဌိပုတ္တော ဃောသကော”တိ နာမံ သုတွာဝ ပေမံ ဆဝိယာဒီနိ ဆိန္ဒိတွာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အာဟစ္စ ဌိတံ။ ကောတုဟလကာလသ္မိံ ဟိ သာ တဿ ပဇာပတီ ဟုတွာ နာဠိကောဒနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ အဒါသိ၊ တဿာနုဘာဝေနာဂန္တွာ ဣမသ္မိံ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တာ။ ဣတိ တံ သော ပုဗ္ဗသိနေဟော အဝတ္ထရိတွာ ဂဏှိ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

‘‘ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန၊ ပစ္စုပ္ပန္နဟိတေန ဝါ။
ဧဝံ တံ ဇာယတေ ပေမံ၊ ဥပ္ပလံဝ ယထောဒကေ”တိ[၂]။

အထ နံ ပုစ္ဆိ “ကုဟိံ သော အမ္မာ”တိ။ သယနေ နိပန္နော နိဒ္ဒါယတီတိ။ အတ္ထိ ပနဿ ဟတ္ထေ ကိဉ္စီတိ။ ဒုဿန္တေ ပဏ္ဏံ အတ္ထီတိ။ သာ “ကိံ ပဏ္ဏံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ တသ္မိံ နိဒ္ဒါယန္တေ မာတာပိတူနံ အညဝိဟိတတာယ အပဿန္တာနံ ဩတရိတွာ သမီပံ ဂန္တွာ တံ ပဏ္ဏံ မောစေတွာ အာဒါယ အတ္တနော ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ ဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ အက္ခရသမယေ ကုသလတာယ ပဏ္ဏံ ဝါစေတွာ “အဟော ဝတ ဗာလော အတ္တနော မရဏပဏ္ဏံ ဒုဿန္တေ ဗန္ဓိတွာ ဝိစရတိ၊ သစေ မယာ န ဒိဋ္ဌံ အဿ၊ နတ္ထိဿ ဇီဝိတ”န္တိ တံ ပဏ္ဏံ ဖာလေတွာ သေဋ္ဌိဿ ဝစနေန[၃] အပရံ ပဏ္ဏံ လိခိ “အယံ မမ ပုတ္တော ဃောသကော နာမ၊ ဂါမသတတော ပဏ္ဏာကာရံ အာဟရာပေတွာ ဣမဿ ဇနပဒသေဋ္ဌိနော ဓီတရာ သဒ္ဓိံ မင်္ဂလံ ကတွာ အတ္တနော ဝသနဂါမဿ မဇ္ဈေ ဒွိဘူမကံ ဂေဟံ ကာရေတွာ ပါကာရပရိက္ခေပေန စေဝ ပုရိသဂုတ္တိယာ စ သုသံဝိဟိတာရက္ခံ ကရောတု၊ မယှဉ္စ ‘ဣဒဉ္စိဒဉ္စ မယာ ကတ’န္တိ သာသနံ ပေသေတု၊ ဧဝံ ကတေ အဟံ မာတုလဿ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ပစ္ဆာ ဇာနိဿာမီ’’တိ။ လိခိတွာ စ ပန သံဃရိတွာ ဩတရိတွာ ဒုဿန္တေယေဝဿ ဗန္ဓိ။

၁-အယျေ ဓီတာယ (သီ၊ သျာ)   ၂-ခု ၅-၆၆-ပိဋ္ဌေ။   ၃-ဝစနံ ဝိယ (သျာ)

So divasabhāgaṁ niddāyitvā uṭṭhāya bhuñjitvā pakkāmi. Punadivase pātova taṁ gāmaṁ gantvā āyuttakaṁ gāmakiccaṁ karontaṁyeva passi. So taṁ disvā “kiṁ tātā”ti pucchi. Pitarā me tumhākaṁ paṇṇaṁ pesitanti. “Kiṁ paṇṇaṁ tāta, āharā”ti paṇṇaṁ gahetvā vācetvā tuṭṭhamānaso “passatha bho, mama sāmino mayi sinehaṁ katvā[1] jeṭṭhaputtassa me maṅgalaṁ karotū”ti mama santikaṁ pahiṇi. “Sīghaṁ dārukādīni āharathā”ti gahapatike vatvā gāmamajjhe vuttapakāraṁ gehaṁ kārāpetvā gāmasatato paṇṇākāraṁ āharāpetvā janapadaseṭṭhino santikā dhītaraṁ ānetvā maṅgalaṁ katvā seṭṭhissa sāsanaṁ pahiṇi “idañcidañca mayā katan”ti.

Taṁ sutvā seṭṭhino “yaṁ kāremi, taṁ na hoti. Yaṁ na kāremi, tadeva hotī”ti mahantaṁ domanassaṁ uppajji. Puttasokena saddhiṁ so soko ekato hutvā kucchiḍāhaṁ uppādetvā atisāraṁ[2] janesi. Seṭṭhidhītāpi “sace koci seṭṭhino santikā āgacchati, mama akathetvā seṭṭhiputtassa paṭhamataraṁ mā kathayitthā”ti jane āṇāpesi. Seṭṭhipi kho “dāni taṁ duṭṭhaputtaṁ mama sāpateyyassa sāmikaṁ na karissāmī”ti cintetvā ekaṁ āyuttakaṁ āha “mātula puttaṁ me daṭṭhukāmomhi, ekaṁ pādamūlikaṁ pesetvā mama puttaṁ pakkosāpehī”ti. So “sādhū”ti vatvā paṇṇaṁ datvā ekaṁ purisaṁ pesesi. Seṭṭhidhītāpi tassa āgantvā dvāre ṭhitabhāvaṁ sutvā taṁ pakkosāpetvā “kiṁ tātā”ti pucchi. So āha “seṭṭhi gilāno, puttaṁ passituṁ pakkosāpesi ayye”ti. Kiṁ tāta balavā, dubbaloti. Balavā tāva, āhāraṁ bhuñjatiyeva ayyeti. Sā seṭṭhiputtaṁ ajānāpetvāva tassa nivesanañca paribbayañca dāpetvā “mayā pesitakāle gamissasi, acchassu tāvā”ti āha. Seṭṭhi puna āyuttakaṁ avaca “kiṁ mātula, na te mama puttassa santikaṁ pahitan”ti. Pahitaṁ sāmi, gatapuriso na tāva etīti. Tena hi puna aparaṁ pesehīti. So pesesi. Seṭṭhidhītā tasmimpi tatheva paṭipajji. Atha seṭṭhino rogo balavā jāto, ekaṁ bhājanaṁ pavisati. Ekaṁ nikkhamati. Puna seṭṭhi āyuttakaṁ pucchi “kiṁ mātula, na te mama puttassa santikaṁ pahitan”ti. Pahitaṁ sāmi, gatapuriso na

1. Sinehaṁ (Sī, Syā) sinehena (Ka) Paṭisaṁ-Ṭṭha 2. 300 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
2. Atīsāraṁ (Sī)

သော ဒိဝသဘာဂံ နိဒ္ဒါယိတွာ ဥဋ္ဌာယ ဘုဉ္ဇိတွာ ပက္ကာမိ။ ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ တံ ဂါမံ ဂန္တွာ အာယုတ္တကံ ဂါမကိစ္စံ ကရောန္တံယေဝ ပဿိ။ သော တံ ဒိသွာ “ကိံ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပိတရာ မေ တုမှာကံ ပဏ္ဏံ ပေသိတန္တိ။ “ကိံ ပဏ္ဏံ တာတ, အာဟရာ”တိ ပဏ္ဏံ ဂဟေတွာ ဝါစေတွာ တုဋ္ဌမာနသော “ပဿထ ဘော၊ မမ သာမိနော မယိ သိနေဟံ ကတွာ[၁] ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ မေ မင်္ဂလံ ကရောတူ”တိ မမ သန္တိကံ ပဟိဏိ။ “သီဃံ ဒါရုကာဒီနိ အာဟရထာ”တိ ဂဟပတိကေ ဝတွာ ဂါမမဇ္ဈေ ဝုတ္တပကာရံ ဂေဟံ ကာရာပေတွာ ဂါမသတတော ပဏ္ဏာကာရံ အာဟရာပေတွာ ဇနပဒသေဋ္ဌိနော သန္တိကာ ဓီတရံ အာနေတွာ မင်္ဂလံ ကတွာ သေဋ္ဌိဿ သာသနံ ပဟိဏိ “ဣဒဉ္စိဒဉ္စ မယာ ကတ”န္တိ။

တံ သုတွာ သေဋ္ဌိနော “ယံ ကာရေမိ၊ တံ န ဟောတိ။ ယံ န ကာရေမိ၊ တဒေဝ ဟောတီ”တိ မဟန္တံ ဒေါမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ပုတ္တသောကေန သဒ္ဓိံ သော သောကော ဧကတော ဟုတွာ ကုစ္ဆိဍာဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ အတိသာရံ[၂] ဇနေသိ။ သေဋ္ဌိဓီတာပိ “သစေ ကောစိ သေဋ္ဌိနော သန္တိကာ အာဂစ္ဆတိ၊ မမ အကထေတွာ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ ပဌမတရံ မာ ကထယိတ္ထာ”တိ ဇနေ အာဏာပေသိ။ သေဋ္ဌိပိ ခေါ “ဒါနိ တံ ဒုဋ္ဌပုတ္တံ မမ သာပတေယျဿ သာမိကံ န ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဧကံ အာယုတ္တကံ အာဟ “မာတုလ ပုတ္တံ မေ ဒဋ္ဌုကာမောမှိ၊ ဧကံ ပါဒမူလိကံ ပေသေတွာ မမ ပုတ္တံ ပက္ကောသာပေဟီ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ ဝတွာ ပဏ္ဏံ ဒတွာ ဧကံ ပုရိသံ ပေသေသိ။ သေဋ္ဌိဓီတာပိ တဿ အာဂန္တွာ ဒွါရေ ဌိတဘာဝံ သုတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “ကိံ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော အာဟ “သေဋ္ဌိ ဂိလာနော၊ ပုတ္တံ ပဿိတုံ ပက္ကောသာပေသိ အယျေ”တိ။ ကိံ တာတ ဗလဝါ, ဒုဗ္ဗလောတိ။ ဗလဝါ တာဝ, အာဟာရံ ဘုဉ္ဇတိယေဝ အယျေတိ။ သာ သေဋ္ဌိပုတ္တံ အဇာနာပေတွာဝ တဿ နိဝေသနဉ္စ ပရိဗ္ဗယဉ္စ ဒါပေတွာ “မယာ ပေသိတကာလေ ဂမိဿသိ၊ အစ္ဆဿု တာဝါ”တိ အာဟ။ သေဋ္ဌိ ပုန အာယုတ္တကံ အဝစ “ကိံ မာတုလ, န တေ မမ ပုတ္တဿ သန္တိကံ ပဟိတ”န္တိ။ ပဟိတံ သာမိ၊ ဂတပုရိသော န တာဝ ဧတီတိ။ တေန ဟိ ပုန အပရံ ပေသေဟီတိ။ သော ပေသေသိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ တသ္မိမ္ပိ တထေဝ ပဋိပဇ္ဇိ။ အထ သေဋ္ဌိနော ရောဂေါ ဗလဝါ ဇာတော၊ ဧကံ ဘာဇနံ ပဝိသတိ၊ ဧကံ နိက္ခမတိ။ ပုန သေဋ္ဌိ အာယုတ္တကံ ပုစ္ဆိ “ကိံ မာတုလ, န တေ မမ ပုတ္တဿ သန္တိကံ ပဟိတ”န္တိ။ ပဟိတံ သာမိ၊ ဂတပုရိသော န

၁-သိနေဟံ (သီ၊ သျာ)၊ သိနေဟေန (က) ပဋိသံ-ဋ္ဌ ၂-၃၀၀-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။ ၂-အတီသာရံ (သီ)

tāva etīti. Tena hi puna aparaṁ pesehīti. So pesesi. Seṭṭhidhītā tatiyavāre āgatampi taṁ pavattiṁ pucchi. So "bāḷhagilāno ayye, seṭṭhi āhāraṁ pacchinditvā maccuparāyaṇo[1] jāto, ekaṁ bhājanaṁ nikkhamati, ekaṁ pavisatī"ti āha. Seṭṭhidhītā "idāni gantuṁ kālo"ti seṭṭhiputtassa "pitā te kira gilāno"ti ārocetvā "kiṁ vadesi bhadde"ti vutte "aphāsukamassa sāmī"ti āha. "Idāni kiṁ kātabban"ti. Sāmi gāmasatato vuṭṭhānakapaṇṇākāraṁ ādāya gantvā passissāma nanti. So "sādhū"ti paṇṇākāraṁ āharāpetvā sakaṭehi ādāya pakkāmi.

Atha naṁ sā "pitā te dubbalo, ettakaṁ paṇṇākāraṁ gahetvā gacchantānaṁ papañco bhavissati, etaṁ nivattāpehī"ti vatvā taṁ sabbaṁ attano kulagehaṁ pesetvā puna taṁ[2] āha "sāmi tvaṁ attano pitu pādapasse tiṭṭheyyāsi, ahaṁ ussīsakapasse ṭhassāmī"ti. Gehaṁ pavisamānāyeva ca "gehassa purato ca pacchato ca ārakkhaṁ gaṇhathā"ti attano purise āṇāpesi. Paviṭṭhakāle pana seṭṭhiputto pitu pādapasse aṭṭhāsi, itarā ussīsakapasse.

Tasmiṁ khaṇe seṭṭhi uttānako nipanno hoti. Āyuttako pana tassa pāde parimajjanto "putto te sāmi āgato"ti āha. Kuhiṁ soti. Esa pādamūle ṭhitoti. Atha naṁ disvā āyakammikaṁ[3] pakkosāpetvā "mama gehe kittakaṁ dhanan"ti pucchi. Sāmi dhanasseva cattālīsakoṭiyo, upabhogaparibhogabhaṇḍānaṁ pana vanagāmakkhettadvipadacatuppadayānavāhanānañca ayañca ayañca paricchedo"ti vutte "ahaṁ ettakaṁ dhanaṁ mama puttassa Ghosakassa na demī"ti vattukāmo "demī"ti āha. Taṁ sutvā seṭṭhidhītā "ayaṁ puna kathento aññaṁ kiñci katheyyā"ti cintetvā sokāturā viya kese vikiritvā rodamānā "kiṁ nāmetaṁ tāta vadetha, idampi nāma vo vacanaṁ suṇoma, alakkhikā vatamhā"ti vatvā matthakena naṁ uramajjhe paharantī patitvā yathā puna vattuṁ na sakkoti, tathāssa uramajjhe matthakena ghaṁsentī ārodanaṁ dassesi. Seṭṭhi taṁ khaṇaññeva kālamakāsi. Seṭṭhi mato"ti[4]

1. Mañcaparāyano (Sī)
2. Seṭṭhiputtṁ (Sī, Syā)
3. Āyuttakaṁ (Syā, Ka)
4. Tasmiṁ mate (Ka)

တာဝ ဧတီတိ။ တေန ဟိ ပုန အပရံ ပေသေဟီတိ။ သော ပေသေသိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ တတိယဝါရေ အာဂတမ္ပိ တံ ပဝတ္တိံ ပုစ္ဆိ။ သော “ဗာဠှဂိလာနော အယျေ, သေဋ္ဌိ အာဟာရံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ မစ္စုပရာယဏော[1] ဇာတော၊ ဧကံ ဘာဇနံ နိက္ခမတိ၊ ဧကံ ပဝိသတီ”တိ အာဟ။ သေဋ္ဌိဓီတာ “ဣဒါနိ ဂန္တုံ ကာလော”တိ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ “ပိတာ တေ ကိရ ဂိလာနော”တိ အာရောစေတွာ “ကိံ ဝဒေသိ ဘဒ္ဒေ”တိ ဝုတ္တေ “အဖာသုကမဿ သာမီ”တိ အာဟ။ “ဣဒါနိ ကိံ ကာတဗ္ဗ”န္တိ။ သာမိ ဂါမသတတော ဝုဋ္ဌာနကပဏ္ဏာကာရံ အာဒါယ ဂန္တွာ ပဿိဿာမ နန္တိ။ သော “သာဓူ”တိ ပဏ္ဏာကာရံ အာဟရာပေတွာ သကဋေဟိ အာဒါယ ပက္ကာမိ။

အထ နံ သာ “ပိတာ တေ ဒုဗ္ဗလော၊ ဧတ္တကံ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တာနံ ပပဉ္စော ဘဝိဿတိ၊ ဧတံ နိဝတ္တာပေဟီ”တိ ဝတွာ တံ သဗ္ဗံ အတ္တနော ကုလဂေဟံ ပေသေတွာ ပုန တံ[2] အာဟ “သာမိ တွံ အတ္တနော ပိတု ပါဒပဿေ တိဋ္ဌေယျာသိ၊ အဟံ ဥဿီသကပဿေ ဌဿာမီ”တိ။ ဂေဟံ ပဝိသမာနာယေဝ စ “ဂေဟဿ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ အာရက္ခံ ဂဏှထာ”တိ အတ္တနော ပုရိသေ အာဏာပေသိ။ ပဝိဋ္ဌကာလေ ပန သေဋ္ဌိပုတ္တော ပိတု ပါဒပဿေ အဋ္ဌာသိ၊ ဣတရာ ဥဿီသကပဿေ။

တသ္မိံ ခဏေ သေဋ္ဌိ ဥတ္တာနကော နိပန္နော ဟောတိ။ အာယုတ္တကော ပန တဿ ပါဒေ ပရိမဇ္ဇန္တော “ပုတ္တော တေ သာမိ အာဂတော”တိ အာဟ။ ကုဟိံ သောတိ။ ဧသ ပါဒမူလေ ဌိတောတိ။ အထ နံ ဒိသွာ အာယကမ္မိကံ[3] ပက္ကောသာပေတွာ “မမ ဂေဟေ ကိတ္တကံ ဓန”န္တိ ပုစ္ဆိ။ သာမိ ဓနဿေဝ စတ္တာလီသကောဋိယော၊ ဥပဘောဂပရိဘောဂဘဏ္ဍာနံ ပန ဝနဂါမက္ခေတ္တဒွိပဒစတုပ္ပဒယာနဝါဟနာနဉ္စ အယဉ္စ အယဉ္စ ပရိစ္ဆေဒေါ”တိ ဝုတ္တေ “အဟံ ဧတ္တကံ ဓနံ မမ ပုတ္တဿ ဃောသကဿ န ဒေမီ”တိ ဝတ္တုကာမော “ဒေမီ”တိ အာဟ။ တံ သုတွာ သေဋ္ဌိဓီတာ “အယံ ပုန ကထေန္တော အညံ ကိဉ္စိ ကထေယျာ”တိ စိန္တေတွာ သောကာတုရာ ဝိယ ကေသေ ဝိကိရိတွာ ရောဒမာနာ “ကိံ နာမေတံ တာတ ဝဒေထ၊ ဣဒမ္ပိ နာမ ဝော ဝစနံ သုဏောမ၊ အလက္ခိကာ ဝတမှာ”တိ ဝတွာ မတ္ထကေန နံ ဥရမဇ္ဈေ ပဟရန္တီ ပတိတွာ ယထာ ပုန ဝတ္တုံ န သက္ကောတိ၊ တထာဿ ဥရမဇ္ဈေ မတ္ထကေန ဃံသေန္တီ အာရောဒနံ ဒဿေသိ။ သေဋ္ဌိ တံ ခဏညေဝ ကာလမကာသိ။ “သေဋ္ဌိ မတော”တိ[4]

၁-မဉ္စပရာယနော (သီ)
၂-သေဋ္ဌိပုတ္တံ (သီ၊ သျာ)
၃-အာယုတ္တကံ (သျာ၊ က)
၄-တသ္မိံ မတေ (က)

gantvā Utenassa rañño ārocayiṁsu. Rājā tassa sarīrakiccaṁ kārāpetvā “atthi panassa putto vā dhītā vā”ti pucchi. Atthi deva Ghosako nāma tassa putto, sabbaṁ sāpateyyaṁ tassa niyyādetvāva mato devāti.

Rājā aparabhāge seṭṭhiputtaṁ pakkosāpesi. Tasmiṁ ca divase devo vassi. Rājaṅgaṇe tattha tattha udakaṁ saṇṭhāti. Seṭṭhiputto “rājānaṁ passissāmī”ti pāyāsi. Rājā vātapānaṁ vivaritvā taṁ āgacchantaṁ olokento rājaṅgaṇe udakaṁ laṅghitvā āgacchantaṁ disvā āgantvā vanditvā ṭhitaṁ “tvaṁ Ghosako nāma tātā”ti pucchitvā “āma devā”ti vutte “pitā me matoti mā soci, tava pettikaṁ seṭṭhiṭṭhānaṁ tuyhameva dassāmī”ti taṁ samassāsetvā “gaccha tātā”ti uyyojesi. Rājā gacchantaṁ ca naṁ olokentova aṭṭhāsi. So āgamanakāle laṅghitaṁ udakaṁ gamanakāle otaritvā saṇikaṁ agamāsi. Atha naṁ rājā tatova pakkosāpetvā “kiṁ nu kho tāta tvaṁ mama santikaṁ āgacchanto udakaṁ laṅghitvā āgamma gacchanto otaritvā saṇikaṁ gacchasī”ti pucchi. Āma deva, ahaṁ tasmiṁ khaṇe kumārako, kīḷanakālo nāma so, idāni pana me devena ṭhānantaraṁ paṭissutaṁ. Tasmā yathā pure acaritvā idāni sannisinnena[1] hutvā carituṁ vaṭṭatīti. Taṁ sutvā rājā “dhitimāyaṁ puriso, idānevassa ṭhānantaraṁ dassāmī”ti pitarā bhuttaṁ bhogaṁ datvā sabbasatena seṭṭhiṭṭhānaṁ adāsi.

So rathe ṭhatvā nagaraṁ padakkhiṇaṁ akāsi. Olokitolokitaṭṭhānaṁ kampati. Seṭṭhidhītā Kāḷidāsiyā saddhiṁ mantayamānā nisinnā “amma Kāḷi puttassa te ettikā sampatti maṁ nissāya uppannā”ti[2] āha. Kiṁ kāraṇā ammāti. Ayañhi attano maraṇapaṇṇaṁ dussante bandhitvā amhākaṁ gharaṁ āgato, athassa mayā taṁ paṇṇaṁ phāletvā mayā saddhiṁ maṅgalakaraṇatthāya aññaṁ paṇṇaṁ likhitvā ettakaṁ kālaṁ tattha ārakkho katoti. Amma tvaṁ ettakaṁ passassi, imaṁ pana seṭṭhi daharakālato paṭṭhāya māretukāmo māretuṁ nāsakkhi, kevalaṁ imaṁ nissāya bahuṁ dhanaṁ khīyīti[2] amma atibhāriyaṁ vata seṭṭhinā katanti. Nagaraṁ padakkhiṇaṁ katvā gehaṁ pavisantaṁ pana naṁ disvā “ayaṁ ettikā sampatti maṁ

1. Saṇikena (Syā) 2. Nipphannāti (Sī, Syā)

ဂန္တွာ ဥဒေနဿ ရညော အာရောစယိံသု။ ရာဇာ တဿ သရီရကိစ္စံ ကာရာပေတွာ “အတ္ထိ ပနဿ ပုတ္တော ဝါ ဓီတာ ဝါ”တိ ပုစ္ဆိ။ အတ္ထိ ဒေဝ ဃောသကော နာမ တဿ ပုတ္တော၊ သဗ္ဗံ သာပတေယျံ တဿ နိယျာဒေတွာဝ မတော ဒေဝါတိ။

ရာဇာ အပရဘာဂေ သေဋ္ဌိပုတ္တံ ပက္ကောသာပေသိ။ တသ္မိံ စ ဒိဝသေ ဒေဝေါ ဝဿိ။ ရာဇင်္ဂဏေ တတ္ထ တတ္ထ ဥဒကံ သဏ္ဌာတိ။ သေဋ္ဌိပုတ္တော “ရာဇာနံ ပဿိဿာမီ”တိ ပါယာသိ။ ရာဇာ ဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဩလောကေန္တော ရာဇင်္ဂဏေ ဥဒကံ လင်္ဃိတွာ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဌိတံ “တွံ ဃောသကော နာမ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ ဒေဝါ”တိ ဝုတ္တေ “ပိတာ မေ မတောတိ မာ သောစိ၊ တဝ ပေတ္တိကံ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ တုယှမေဝ ဒဿာမီ”တိ တံ သမဿာသေတွာ “ဂစ္ဆ တာတာ”တိ ဥယျောဇေသိ။ ရာဇာ ဂစ္ဆန္တံ စ နံ ဩလောကေန္တောဝ အဋ္ဌာသိ။ သော အာဂမနကာလေ လင်္ဃိတံ ဥဒကံ ဂမနကာလေ ဩတရိတွာ သဏိကံ အဂမာသိ။ အထ နံ ရာဇာ တတောဝ ပက္ကောသာပေတွာ “ကိံ နု ခေါ တာတ တွံ မမ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တော ဥဒကံ လင်္ဃိတွာ အာဂမ္မ ဂစ္ဆန္တော ဩတရိတွာ သဏိကံ ဂစ္ဆသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝ, အဟံ တသ္မိံ ခဏေ ကုမာရကော၊ ကီဠနကာလော နာမ သော၊ ဣဒါနိ ပန မေ ဒေဝေန ဌာနန္တရံ ပဋိဿုတံ။ တသ္မာ ယထာ ပုရေ အစရိတွာ ဣဒါနိ သန္နိသိန္နေန[၁] ဟုတွာ စရိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ တံ သုတွာ ရာဇာ “ဓိတိမာယံ ပုရိသော၊ ဣဒါနေဝဿ ဌာနန္တရံ ဒဿာမီ”တိ ပိတရာ ဘုတ္တံ ဘောဂံ ဒတွာ သဗ္ဗသတေန သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။

သော ရထေ ဌတွာ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ အကာသိ။ ဩလောကိတောလောကိတဋ္ဌာနံ ကမ္ပတိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ ကာဠိဒါသိယာ သဒ္ဓိံ မန္တယမာနာ နိသိန္နာ “အမ္မ ကာဠိ ပုတ္တဿ တေ ဧတ္တိကာ သမ္ပတ္တိ မံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နာ”တိ[၂] အာဟ။ ကိံ ကာရဏာ အမ္မာတိ။ အယဉှိ အတ္တနော မရဏပဏ္ဏံ ဒုဿန္တေ ဗန္ဓိတွာ အမှာကံ ဃရံ အာဂတော၊ အထဿ မယာ တံ ပဏ္ဏံ ဖာလေတွာ မယာ သဒ္ဓိံ မင်္ဂလကရဏတ္ထာယ အညံ ပဏ္ဏံ လိခိတွာ ဧတ္တကံ ကာလံ တတ္ထ အာရက္ခော ကတောတိ။ အမ္မ တွံ ဧတ္တကံ ပဿသိ၊ ဣမံ ပန သေဋ္ဌိ ဒဟရကာလတော ပဋ္ဌာယ မာရေတုကာမော မာရေတုံ နာသက္ခိ၊ ကေဝလံ ဣမံ နိဿာယ ဗဟုံ ဓနံ ခီယီတိ။ အမ္မ အတိဘာရိယံ ဝတ သေဋ္ဌိနာ ကတန္တိ။ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဂေဟံ ပဝိသန္တံ ပန နံ ဒိသွာ “အယံ ဧတ္တိကာ သမ္ပတ္တိ မံ

၁-သဏိကေန (သျာ) ၂-နိပ္ဖန္နာတိ (သီ၊ သျာ)

nissāya uppannā”ti hasitaṁ akāsi. Atha naṁ seṭṭhiputto disvā “kiṁ kāraṇā hasī”ti pucchi. Ekaṁ kāraṇaṁ nissāyāti. Kathehi nanti. Sā na kathesi. So “sace na kathessasi, dvidhā taṁ chindissāmī”ti tajjetvā asiṁ nikkaḍḍhi. Sā “ayaṁ ettikā sampatti tayā maṁ nissāya laddhāti cintetvā hasitan”ti āha. Yadi mama pitarā attano santakaṁ mayhaṁ niyyāditaṁ, tvaṁ ettha kiṁ hosīti. So kira ettakaṁ kālaṁ kiñci na jānāti, tenassā vacanaṁ na saddahi. Athassa sā “tumhākaṁ pitarā maraṇapaṇṇaṁ datvā pesitā, tumhe mayā idañcidañca katvā rakkhitā”ti sabbaṁ kathesi. “Tvaṁ abhūtaṁ kathesī”ti asaddahanto “mātaraṁ Kāḷiṁ pucchissāmī”ti cintetvā evaṁ kira ammāti. Āma tāta, daharakālato paṭṭhāya taṁ māretukāmo māretuṁ asakkonto taṁ nissāya bahuṁ dhanaṁ khīyi, sattasuṭhānesu tvaṁ maraṇato mutto, idāni bhogagāmato āgamma sabbasatena saddhiṁ seṭṭhiṭṭhānaṁ pattoti. So taṁ sutvā “bhāriyaṁ vata kammaṁ, evarūpā kho pana maraṇā muttassa mama pamādajīvitaṁ jīvituṁ ayuttaṁ[1], appamatto bhavissāmī”ti cintetvā devasikaṁ sahassaṁ vissajjetvā addhikakapaṇādīnaṁ dānaṁ paṭṭhapesi. Mitto nāmassa kuṭumbiko dānabyāvaṭo ahosi. Ayaṁ Ghosakaseṭṭhino uppatti.

Tasmiṁ pana kāle Bhaddavatīnagare Bhaddavatiyaseṭṭhi nāma Ghosakaseṭṭhino adiṭṭhapubbasahāyako ahosi. Bhaddavatīnagarato āgatānaṁ vāṇijānaṁ santike Ghosakaseṭṭhi Bhaddavatiyaseṭṭhino sampattiṁ ca vayappadesañca sutvā tena saddhiṁ sahāyakabhāvaṁ icchanto paṇṇākāraṁ pesesi. Bhaddavatiyaseṭṭhipi Kosambito āgatānaṁ vāṇijānaṁ santike Ghosakaseṭṭhino sampattiñca vayappadesañca sutvā tena saddhiṁ sahāyakabhāvaṁ icchanto paṇṇākāraṁ pesesi. Evaṁ te aññamaññaṁ adiṭṭhapubbasahāyakā hutvā vasiṁsu. Aparabhāge Bhaddavatiyaseṭṭhino gehe ahivātarogo patito, tasmiṁ patite paṭhamaṁ makkhikā maranti, tato anukkameneva kīṭā mūsikā kukkuṭā sūkarā gāvo dāsī dāsā sabbapacchā gharamānusakāpi maranti. Tesu ye bhittiṁ bhinditvā palāyanti, te jīvitaṁ labhanti, tadā pana seṭṭhi ca bhariyā ca dhītā cassa tathā

1. Pamādajīvitaṁ ayuttaṁ (Sī)

နိဿာယ ဥပ္ပန္နာ”တိ ဟသိတံ အကာသိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိပုတ္တော ဒိသွာ “ကိံ ကာရဏာ ဟသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဧကံ ကာရဏံ နိဿာယာတိ။ ကထေဟိ နန္တိ။ သာ န ကထေသိ။ သော “သစေ န ကထေဿသိ၊ ဒွိဓာ တံ ဆိန္ဒိဿာမီ”တိ တဇ္ဇေတွာ အသိံ နိက္ကဍ္ဎိ။ သာ “အယံ ဧတ္တိကာ သမ္ပတ္တိ တယာ မံ နိဿာယ လဒ္ဓါတိ စိန္တေတွာ ဟသိတ”န္တိ အာဟ။ ယဒိ မမ ပိတရာ အတ္တနော သန္တကံ မယှံ နိယျာဒိတံ၊ တွံ ဧတ္ထ ကိံ ဟောသီတိ။ သော ကိရ ဧတ္တကံ ကာလံ ကိဉ္စိ န ဇာနာတိ၊ တေနဿာ ဝစနံ န သဒ္ဒဟိ။ အထဿ သာ “တုမှာကံ ပိတရာ မရဏပဏ္ဏံ ဒတွာ ပေသိတာ၊ တုမှေ မယာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကတွာ ရက္ခိတာ”တိ သဗ္ဗံ ကထေသိ။ “တွံ အဘူတံ ကထေသီ”တိ အသဒ္ဒဟန္တော “မာတရံ ကာဠိံ ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဧဝံ ကိရ အမ္မာတိ။ အာမ တာတ, ဒဟရကာလတော ပဋ္ဌာယ တံ မာရေတုကာမော မာရေတုံ အသက္ကောန္တော တံ နိဿာယ ဗဟုံ ဓနံ ခီယိ၊ သတ္တသု ဌာနေသု တွံ မရဏတော မုတ္တော၊ ဣဒါနိ ဘောဂဂါမတော အာဂမ္မ သဗ္ဗသတေန သဒ္ဓိံ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ပတ္တောတိ။ သော တံ သုတွာ “ဘာရိယံ ဝတ ကမ္မံ၊ ဧဝရူပါ ခေါ ပန မရဏာ မုတ္တဿ မမ ပမာဒဇီဝိတံ ဇီဝိတုံ အယုတ္တံ[၁]၊ အပ္ပမတ္တော ဘဝိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဒေဝသိကံ သဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အဒ္ဓိကကပဏာဒီနံ ဒါနံ ပဋ္ဌပေသိ။ မိတ္တော နာမဿ ကုဋုမ္ဗိကော ဒါနဗျာဝဋော အဟောသိ။ အယံ ဃောသကသေဋ္ဌိနော ဥပ္ပတ္တိ။

တသ္မိံ ပန ကာလေ ဘဒ္ဒဝတီနဂရေ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိ နာမ ဃောသကသေဋ္ဌိနော အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗသဟာယကော အဟောသိ။ ဘဒ္ဒဝတီနဂရတော အာဂတာနံ ဝါဏိဇာနံ သန္တိကေ ဃောသကသေဋ္ဌိ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိနော သမ္ပတ္တိံ စ ဝယပ္ပဒေသဉ္စ သုတွာ တေန သဒ္ဓိံ သဟာယကဘာဝံ ဣစ္ဆန္တော ပဏ္ဏာကာရံ ပေသေသိ။ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိပိ ကောသမ္ဗိတော အာဂတာနံ ဝါဏိဇာနံ သန္တိကေ ဃောသကသေဋ္ဌိနော သမ္ပတ္တိဉ္စ ဝယပ္ပဒေသဉ္စ သုတွာ တေန သဒ္ဓိံ သဟာယကဘာဝံ ဣစ္ဆန္တော ပဏ္ဏာကာရံ ပေသေသိ။ ဧဝံ တေ အညမညံ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗသဟာယကာ ဟုတွာ ဝသိံသု။ အပရဘာဂေ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိနော ဂေဟေ အဟိဝါတရောဂေါ ပတိတော၊ တသ္မိံ ပတိတေ ပဌမံ မက္ခိကာ မရန္တိ၊ တတော အနုက္ကမေနေဝ ကီဋာ မူသိကာ ကုက္ကုဋာ သူကရာ ဂါဝေါ ဒါသီ ဒါသာ သဗ္ဗပစ္ဆာ ဃရမာနုသကာပိ မရန္တိ။ တေသု ယေ ဘိတ္တိံ ဘိန္ဒိတွာ ပလာယန္တိ၊ တေ ဇီဝိတံ လဘန္တိ၊ တဒါ ပန သေဋ္ဌိ စ ဘရိယာ စ ဓီတာ စဿ တထာ

၁-ပမာဒဇီဝိတံ အယုတ္တံ (သီ)

palāyitvā Ghosakaseṭṭhiṁ passituṁ patthentā Kosambimaggaṁ paṭipajjiṁsu. Te antarāmaggeyeva khīṇapātheyyā vātātapena ceva khuppipāsāhi ca kilantasarīrā kicchena Kosambiṁ patvā udakaphāsukaṭṭhāne ṭhatvā nhatvā nagaradvāre ekaṁ sālaṁ pavisiṁsu.

Tato seṭṭhi bhariyaṁ āha “bhadde iminā nīhārena gacchantā vijātamātuyāpi amanāpā honti, sahāyako kira me addhikakapaṇādīnaṁ devasikaṁ sahassaṁ vissajjetvā dānaṁ dāpesi. Tattha dhītaraṁ pesetvā āhāraṁ āharāpetvā ekāhaṁ dvīhaṁ idheva sarīraṁ santappetvā sahāyakaṁ passissāmā”ti. Sā sādhu sāmīti. Te sālāyameva vasiṁsu. Punadivase kāle ārocite kapaṇaddhikādīsu āhāratthāya gacchantesu mātāpitaro “amma gantvā amhākaṁ āhāraṁ āharā”ti dhītaraṁ pesayiṁsu. Mahābhogakulassa dhītā vipattiyā acchinnalajjitāya alajjamānā pātiṁ gahetvā kapaṇajanena saddhiṁ āhāratthāya gantvā “kati paṭivīse gaṇhissasi ammā”ti puṭṭhā ca pana “tayo”ti āha. Athassā tayo paṭivīse adāsi. Tāya bhatte āhaṭe tayopi ekato bhuñjituṁ nisīdiṁsu.

Atha mātādhītaro seṭṭhiṁ āhaṁsu “sāmi vipatti nāma mahākulānampi uppajjati, mā amhe oloketvā bhuñja, mā cintayī”ti. Iti naṁ nānappakārehi yācitvā bhojesuṁ. So bhuñjitvā āhāraṁ jīrāpetuṁ asakkonto aruṇe uggacchante kālamakāsi. Mātādhītaro nānappakārehi paridevitvā rodiṁsu. Kumārikā punadivase rodamānā āhāratthāya gantvā “kati paṭivīse gaṇhissasī”ti vuttā “dve”ti vatvā āhāraṁ āharitvā mātaraṁ yācitvā bhojesi. Sāpi tāya yāciyamānā bhuñjitvā āhāraṁ jīrāpetuṁ asakkontī taṁ divasameva kālamakāsi. Kumārikā ekikāva roditvā paridevitvā tāya dukkhuppattiyā ativiya sañcātachātakadukkhā punadivase yācakehi saddhiṁ rodantī āhāratthāya gantvā “kati paṭivīse gaṇhissasi ammā”ti vuttā “ekan”ti āha. Mittakuṭumbiko taṁ tayo divase bhattaṁ gaṇhantiṁ sañjānāti, tena taṁ “apehi, nassa vasali, ajja tava kucchippamāṇaṁ aññāsī”ti āha. Hirottappasampannā

ပလာယိတွာ ဃောသကသေဋ္ဌိံ ပဿိတုံ ပတ္ထေန္တာ ကောသမ္ဗိမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိံသု။ တေ အန္တရာမဂ္ဂေယေဝ ခီဏပါထေယျာ ဝါတာတပေန စေဝ ခုပ္ပိပါသာဟိ စ ကိလန္တသရီရာ ကိစ္ဆေန ကောသမ္ဗိံ ပတွာ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနေ ဌတွာ နှတွာ နဂရဒွါရေ ဧကံ သာလံ ပဝိသိံသု။

တတော သေဋ္ဌိ ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဣမိနာ နီဟာရေန ဂစ္ဆန္တာ ဝိဇာတမာတုယာပိ အမနာပါ ဟောန္တိ၊ သဟာယကော ကိရ မေ အဒ္ဓိကကပဏာဒီနံ ဒေဝသိကံ သဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒါနံ ဒါပေသိ။ တတ္ထ ဓီတရံ ပေသေတွာ အာဟာရံ အာဟရာပေတွာ ဧကာဟံ ဒွီဟံ ဣဓေဝ သရီရံ သန္တပ္ပေတွာ သဟာယကံ ပဿိဿာမာ”တိ။ သာ သာဓု သာမီတိ။ တေ သာလာယမေဝ ဝသိံသု။ ပုနဒိဝသေ ကာလေ အာရောစိတေ ကပဏဒ္ဓိကာဒီသု အာဟာရတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တေသု မာတာပိတရော “အမ္မ ဂန္တွာ အမှာကံ အာဟာရံ အာဟရာ”တိ ဓီတရံ ပေသယိံသု။ မဟာဘောဂကုလဿ ဓီတာ ဝိပတ္တိယာ အစ္ဆိန္နလဇ္ဇိတာယ အလဇ္ဇမာနာ ပါတိံ ဂဟေတွာ ကပဏဇနေန သဒ္ဓိံ အာဟာရတ္ထာယ ဂန္တွာ “ကတိ ပဋိဝီသေ ဂဏှိဿသိ အမ္မာ”တိ ပုဋ္ဌာ စ ပန “တယော”တိ အာဟ။ အထဿာ တယော ပဋိဝီသေ အဒါသိ။ တာယ ဘတ္တေ အာဟဋေ တယောပိ ဧကတော ဘုဉ္ဇိတုံ နိသီဒိံသု။

အထ မာတာဓီတရော သေဋ္ဌိံ အာဟံသု “သာမိ ဝိပတ္တိ နာမ မဟာကုလာနမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ မာ အမှေ ဩလောကေတွာ ဘုဉ္ဇ၊ မာ စိန္တယီ”တိ။ ဣတိ နံ နာနပ္ပကာရေဟိ ယာစိတွာ ဘောဇေသုံ။ သော ဘုဉ္ဇိတွာ အာဟာရံ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော အရုဏေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ ကာလမကာသိ။ မာတာဓီတရော နာနပ္ပကာရေဟိ ပရိဒေဝိတွာ ရောဒိံသု။ ကုမာရိကာ ပုနဒိဝသေ ရောဒမာနာ အာဟာရတ္ထာယ ဂန္တွာ “ကတိ ပဋိဝီသေ ဂဏှိဿသီ”တိ ဝုတ္တာ “ဒွေ”တိ ဝတွာ အာဟာရံ အာဟရိတွာ မာတရံ ယာစိတွာ ဘောဇေသိ။ သာပိ တာယ ယာစိယမာနာ ဘုဉ္ဇိတွာ အာဟာရံ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တီ တံ ဒိဝသမေဝ ကာလမကာသိ။ ကုမာရိကာ ဧကိကာဝ ရောဒိတွာ ပရိဒေဝိတွာ တာယ ဒုက္ခုပ္ပတ္တိယာ အတိဝိယ သဉ္ဇာတဆာတကဒုက္ခာ ပုနဒိဝသေ ယာစကေဟိ သဒ္ဓိံ ရောဒန္တီ အာဟာရတ္ထာယ ဂန္တွာ “ကတိ ပဋိဝီသေ ဂဏှိဿသိ အမ္မာ”တိ ဝုတ္တာ “ဧက”န္တိ အာဟ။ မိတ္တကုဋုမ္ဗိကော တံ တယော ဒိဝသေ ဘတ္တံ ဂဏှန္တိံ သဉ္ဇာနာတိ၊ တေန တံ “အပေဟိ, နဿ ဝသလိ၊ အဇ္ဇ တဝ ကုစ္ဆိပ္ပမာဏံ အညာသီ”တိ အာဟ။ ဟိရောတ္တပ္ပသမ္ပန္နာ

kuladhītā paccorasmiṁ sattipahāraṁ viya vaṇe khārodakasecanakaṁ viya[1] ca patvā “kiṁ sāmī”ti āha. Tayā pure tayo koṭṭhāsā gahitā, hiyyo dve, ajja ekaṁ gaṇhāsi. Ajja te attano kucchippamāṇaṁ ñātanti. “Mā maṁ sāmi attanova atthāya gaṇhī”ti maññitthāti. Atha kasmā evaṁ gaṇhīti. Pure tayo janā ahumha sāmi, hiyyo dve, ajja ekikāva jātāmhīti. So “kena kāraṇenā”ti pucchitvā ādito paṭṭhāya tāya kathitaṁ sabbaṁ pavattiṁ sutvā assūni sandhāretuṁ asakkonto sañjātabalavadomanasso hutvā “amma evaṁ sante mā cintayi, tvaṁ Bhaddavatiyaseṭṭhino dhītā ajjakālato paṭṭhāya mama dhītāyeva nāmā”ti vatvā sīse cumbitvā gharaṁ netvā attano jeṭṭhadhītuṭṭhāne ṭhapesi.

Sā dānagge uccāsaddaṁ mahāsaddaṁ sutvā “tāta kasmā etaṁ janaṁ nissaddaṁ katvā dānaṁ na dethā”ti āha. Na sakkā kātuṁ ammāti. Sakkā tātāti. Kathaṁ sakkā ammāti. Tāta dānaggaṁ parikkhipitvā ekekasseva pavesanappamāṇena dve dvārāni yojetvā “ekena dvārena pavisitvā ekena nikkhamathā”ti vadetha, evaṁ nissaddā hutvāva gaṇhissantīti. So taṁ sutvā “bhaddakova amma upāyo”ti tathā kāresi. Sāpi pubbe Sāmā nāma. Vatiyā pana kāritattā **Sāmāvatī** nāma jātā. Tato paṭṭhāya dānagge kolāhalaṁ pacchindi. Ghosakaseṭṭhi pubbe taṁ saddaṁ suṇanto “mayhaṁ dānagge saddo”ti tussati. Dvīhatīhaṁ pana saddaṁ asuṇanto Mittakuṭumbikaṁ attano upaṭṭhānaṁ āgataṁ pucchi “diyyati kapaṇaddhikādīnaṁ dānan”ti. Āma sāmīti. Atha kiṁ dvīhatīhaṁ saddo na suyyatīti. Yathā nissaddā hutvā gaṇhanti, tathā me upāyo katoti. Atha pubbeva kasmā nākāsīti? Ajānanatāya sāmīti. Idāni kathaṁ te ñātoti. Dhītarā me akkhāto sāmīti. Mayhaṁ aviditā “tava dhītā nāma atthī”ti. So ahivātaroguppattito paṭṭhāya sabbaṁ Bhaddavatiyaseṭṭhino pavattiṁ ācikkhitvā tassā attano jeṭṭhadhītuṭṭhāne ṭhapitabhāvaṁ ārocesi. Atha naṁ seṭṭhi “evaṁ sante mama kasmā na kathesi, mama sahāyakassa dhītā mama dhītā nāmā”ti taṁ pakkosāpetvā pucchi “amma seṭṭhino dhītāsī”ti. Āma tātāti. Tena hi mā cintayi, tvaṁ

1. Khāraparisekaṁ viya (Syā)

ကုလဓီတာ ပစ္စောရသ္မိံ သတ္တိပဟာရံ ဝိယ ဝဏေ ခါရောဒကသေစနကံ ဝိယ[၁] စ ပတွာ “ကိံ သာမီ”တိ အာဟ။ တာယ ပုရေ တယော ကောဋ္ဌာသာ ဂဟိတာ၊ ဟိယျော ဒွေ၊ အဇ္ဇ ဧကံ ဂဏှာသိ။ အဇ္ဇ တေ အတ္တနော ကုစ္ဆိပ္ပမာဏံ ဉာတန္တိ။ “မာ မံ သာမိ အတ္တနောဝ အတ္ထာယ ဂဏှီ”တိ မညိတ္ထာတိ။ အထ ကသ္မာ ဧဝံ ဂဏှီတိ။ ပုရေ တယော ဇနာ အဟုမှ သာမိ၊ ဟိယျော ဒွေ၊ အဇ္ဇ ဧကိကာဝ ဇာတာမှီတိ။ သော “ကေန ကာရဏေနာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ တာယ ကထိတံ သဗ္ဗံ ပဝတ္တိံ သုတွာ အဿူနိ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တော သဉ္ဇာတဗလဝဒေါမနဿော ဟုတွာ “အမ္မ ဧဝံ သန္တေ မာ စိန္တယိ၊ တွံ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိနော ဓီတာ အဇ္ဇကာလတော ပဋ္ဌာယ မမ ဓီတာယေဝ နာမာ”တိ ဝတွာ သီသေ စုမ္ဗိတွာ ဃရံ နေတွာ အတ္တနော ဇေဋ္ဌဓီတုဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

သာ ဒါနဂ္ဂေ ဥစ္စာသဒ္ဒံ မဟာသဒ္ဒံ သုတွာ “တာတ ကသ္မာ ဧတံ ဇနံ နိဿဒ္ဒံ ကတွာ ဒါနံ န ဒေထာ”တိ အာဟ။ န သက္ကာ ကာတုံ အမ္မာတိ။ သက္ကာ တာတာတိ။ ကထံ သက္ကာ အမ္မာတိ။ တာတ ဒါနဂ္ဂံ ပရိက္ခိပိတွာ ဧကေကဿေဝ ပဝေသနပ္ပမာဏေန ဒွေ ဒွါရာနိ ယောဇေတွာ “ဧကေန ဒွါရေန ပဝိသိတွာ ဧကေန နိက္ခမထာ”တိ ဝဒေထ၊ ဧဝံ နိဿဒ္ဒါ ဟုတွာဝ ဂဏှိဿန္တီတိ။ သော တံ သုတွာ “ဘဒ္ဒကောဝ အမ္မ ဥပါယော”တိ တထာ ကာရေသိ။ သာပိ ပုဗ္ဗေ သာမာ နာမ၊ ဝတိယာ ပန ကာရိတတ္တာ **သာမာဝတီ** နာမ ဇာတာ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒါနဂ္ဂေ ကောလာဟလံ ပစ္ဆိန္ဒိ။ ဃောသကသေဋ္ဌိ ပုဗ္ဗေ တံ သဒ္ဒံ သုဏန္တော “မယှံ ဒါနဂ္ဂေ သဒ္ဒေါ”တိ တုဿတိ။ ဒွီဟတီဟံ ပန သဒ္ဒံ အသုဏန္တော မိတ္တကုဋုမ္ဗိကံ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတံ ပုစ္ဆိ “ဒိယျတိ ကပဏဒ္ဓိကာဒီနံ ဒါန”န္တိ။ အာမ သာမီတိ။ အထ ကိံ ဒွီဟတီဟံ သဒ္ဒေါ န သုယျတီတိ။ ယထာ နိဿဒ္ဒါ ဟုတွာ ဂဏှန္တိ၊ တထာ မေ ဥပါယော ကတောတိ။ အထ ပုဗ္ဗေဝ ကသ္မာ နာကာသီတိ? အဇာနနတာယ သာမီတိ။ ဣဒါနိ ကထံ တေ ဉာတောတိ။ ဓီတရာ မေ အက္ခာတော သာမီတိ။ မယှံ အဝိဒိတာ “တဝ ဓီတာ နာမ အတ္ထီ”တိ။ သော အဟိဝါတရောဂုပ္ပတ္တိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိနော ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ တဿာ အတ္တနော ဇေဋ္ဌဓီတုဋ္ဌာနေ ဌပိတဘာဝံ အာရောစေသိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ “ဧဝံ သန္တေ မမ ကသ္မာ န ကထေသိ၊ မမ သဟာယကဿ ဓီတာ မမ ဓီတာ နာမာ”တိ တံ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ “အမ္မ သေဋ္ဌိနော ဓီတာသီ”တိ။ အာမ တာတာတိ။ တေန ဟိ မာ စိန္တယိ၊ တွံ

၁-ခါရပရိသေကံ ဝိယ (သျာ)

mama dhītāsīti taṁ sīse cumbitvā parivāratthāya tassā pañca itthisatāni datvā taṁ attano jeṭṭhadhītuṭṭhāne ṭhapesi.

Athekadivasaṁ tasmiṁ nagare nakkhattaṁ saṅghuṭṭhaṁ hoti. Tasmiṁ pana nakkhatte bahi anikkhamanakā kuladhītaropi attano parivārena saddhiṁ padasāva nadiṁ gantvā nhāyanti. Tasmā taṁ divasaṁ Sāmāvatīpi pañcahi itthisatehi parivāritā rājaṅgaṇeneva nhāyituṁ agamāsi. Uteno sīhapañjare ṭhito taṁ disvā "kassimā nāṭakitthiyo"ti pucchi. Na kassaci nāṭakitthiyo devāti. Atha kassa dhītaroti. Ghosakaseṭṭhino dhītā deva, Sāmāvatī nāmesāti. So disvāva uppannasineho seṭṭhino sāsanaṁ pāhesi "dhītaraṁ kira me pesetū"ti. Na pesemi devāti. Mā kira evaṁ karotu, pesetuyevāti. Mayaṁ gahapatikā nāma kumārikānaṁ pothetvā viheṭhetvā kaḍḍhanabhayena[1] na dema devāti. Rājā kujjhitvā gehaṁ lañchāpetvā seṭṭhiñca bhariyañca hatthe gahetvā bahi kārāpesi. Sāmāvatī nhāyitvā āgantvā gehaṁ pavisituṁ okāsaṁ alabhantī "kiṁ etaṁ tātā"ti pucchi. Amma rājā tava kāraṇā pahiṇi. Atha "na mayaṁ dassāmā"ti vutte gharaṁ lañchāpetvā amhe bahi kārāpesīti. Tāta bhāriyaṁ vo kammaṁ kataṁ, raññā nāma pahite "na demā"ti avatvā "sace me dhītaraṁ saparivāraṁ gaṇhatha, demā"ti vattabbaṁ bhaveyya tātāti. "Sādhu amma, tava ruciyā sati evaṁ karissāmī"ti rañño tathā sāsanaṁ pāhesi. Rājā "sādhū"ti sampaṭicchitvā taṁ saparivāraṁ ānetvā abhisiñcitvā aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi. Sesā tassāyeva parivāritthiyo ahesuṁ. Ayaṁ Sāmāvatiyā uppatti.

Utenassa pana aparāpi Vāsuladattā nāma devī ahosi Caṇḍapajjotassa dhītā. Ujjeniyaṁ hi Caṇḍapajjoto nāma rājā ahosi. So ekadivasaṁ uyyānato āgacchanto attano sampattiṁ oloketvā "atthi nu kho aññassapi kassaci evarūpā sampattī"ti vatvā taṁ sutvā manussehi "kiṁ sampatti nāmesā, Kosambiyaṁ Utenassa rañño atimahatī sampattī"ti vutte rājā āha "tena hi gaṇhissāma nan"ti. Na sakkā so gahetunti. Kiñci katvā gaṇhissāmayevāti. Na sakkā devāti. Kiṁ kāraṇāti. So hatthikantaṁ nāma sippaṁ jānāti,

1. Kathanabhayena (Sī)

မမ ဓီတာသီတိ တံ သီသေ စုမ္ဗိတွာ ပရိဝါရတ္ထာယ တဿာ ပဉ္စ ဣတ္ထိသတာနိ ဒတွာ တံ အတ္တနော ဇေဋ္ဌဓီတုဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။

အထေကဒိဝသံ တသ္မိံ နဂရေ နက္ခတ္တံ သင်္ဃုဋ္ဌံ ဟောတိ။ တသ္မိံ ပန နက္ခတ္တေ ဗဟိ အနိက္ခမနကာ ကုလဓီတရောပိ အတ္တနော ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ ပဒသာဝ နဒိံ ဂန္တွာ နှာယန္တိ။ တသ္မာ တံ ဒိဝသံ သာမာဝတီပိ ပဉ္စဟိ ဣတ္ထိသတေဟိ ပရိဝါရိတာ ရာဇင်္ဂဏေနေဝ နှာယိတုံ အဂမာသိ။ ဥတေနော သီဟပဉ္ဇရေ ဌိတော တံ ဒိသွာ "ကဿိမာ နာဋကိတ္ထိယော"တိ ပုစ္ဆိ။ န ကဿစိ နာဋကိတ္ထိယော ဒေဝါတိ။ အထ ကဿ ဓီတရောတိ။ ဃောသကသေဋ္ဌိနော ဓီတာ ဒေဝ၊ သာမာဝတီ နာမေသာတိ။ သော ဒိသွာဝ ဥပ္ပန္နသိနေဟော သေဋ္ဌိနော သာသနံ ပါဟေသိ "ဓီတရံ ကိရ မေ ပေသေတူ"တိ။ န ပေသေမိ ဒေဝါတိ။ မာ ကိရ ဧဝံ ကရောတု၊ ပေသေတုယေဝါတိ။ မယံ ဂဟပတိကာ နာမ ကုမာရိကာနံ ပေါထေတွာ ဝိဟေဌေတွာ ကဍ္ဎနဘယေန[၁] န ဒေမ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ ကုဇ္ဈိတွာ ဂေဟံ လဉ္ဆာပေတွာ သေဋ္ဌိဉ္စ ဘရိယဉ္စ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ ဗဟိ ကာရာပေသိ။ သာမာဝတီ နှာယိတွာ အာဂန္တွာ ဂေဟံ ပဝိသိတုံ ဩကာသံ အလဘန္တီ "ကိံ ဧတံ တာတာ"တိ ပုစ္ဆိ။ အမ္မ ရာဇာ တဝ ကာရဏာ ပဟိဏိ။ အထ "န မယံ ဒဿာမာ"တိ ဝုတ္တေ ဃရံ လဉ္ဆာပေတွာ အမှေ ဗဟိ ကာရာပေသီတိ။ တာတ ဘာရိယံ ဝေါ ကမ္မံ ကတံ၊ ရညာ နာမ ပဟိတေ "န ဒေမာ"တိ အဝတွာ "သစေ မေ ဓီတရံ သပရိဝါရံ ဂဏှထ၊ ဒေမာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗံ ဘဝေယျ တာတာတိ။ "သာဓု အမ္မ, တဝ ရုစိယာ သတိ ဧဝံ ကရိဿာမီ"တိ ရညော တထာ သာသနံ ပါဟေသိ။ ရာဇာ "သာဓူ"တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တံ သပရိဝါရံ အာနေတွာ အဘိသိဉ္စိတွာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သေသာ တဿာယေဝ ပရိဝါရိတ္ထိယော အဟေသုံ။ အယံ သာမာဝတိယာ ဥပ္ပတ္တိ။

ဥတေနဿ ပန အပရာပိ ဝါသုလဒတ္တာ နာမ ဒေဝီ အဟောသိ စဏ္ဍပဇ္ဇောတဿ ဓီတာ။ ဥဇ္ဇေနိယံ ဟိ စဏ္ဍပဇ္ဇောတော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဥယျာနတော အာဂစ္ဆန္တော အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ "အတ္ထိ နု ခေါ အညဿပိ ကဿစိ ဧဝရူပါ သမ္ပတ္တီ"တိ ဝတွာ တံ သုတွာ မနုဿေဟိ "ကိံ သမ္ပတ္တိ နာမေသာ, ကောသမ္ဗိယံ ဥတေနဿ ရညော အတိမဟတီ သမ္ပတ္တီ"တိ ဝုတ္တေ ရာဇာ အာဟ "တေန ဟိ ဂဏှိဿာမ န"န္တိ။ န သက္ကာ သော ဂဟေတုန္တိ။ ကိဉ္စိ ကတွာ ဂဏှိဿာမယေဝါတိ။ န သက္ကာ ဒေဝါတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ သော ဟတ္ထိကန္တံ နာမ သိပ္ပံ ဇာနာတိ၊

၁-ကထနဘယေန (သီ)

mantaṁ parivattetvā hatthikantavīṇaṁ vādento nāge palāpetipi gaṇhātipi. Hatthivāhanasampanno tena sadiso nāma natthīti. Na sakkā mayā so gahetunti. Sace te deva ekantena ayaṁ nicchayo[1]. Tena hi dāruhatthiṁ kāretvā tassāsannaṭṭhānaṁ pesehi, so hatthivāhanaṁ vā assavāhanaṁ vā sutvā dūrampi gacchati. Tattha naṁ āgataṁ gahetuṁ sakkā bhavissatīti.

Rājā "attheso upāyo"ti dārumayaṁ yantahatthiṁ kārāpetvā bahi pilotikāhi veṭhetvā katacittakammaṁ katvā tassa vijite āsannaṭṭhāne ekasmiṁ saratīre vissajjāpesi. Hatthino antokucchiyaṁ saṭṭhi purisā aparāparaṁ caṅkamanti, hatthilaṇḍaṁ āharitvā tattha tattha chaḍḍesuṁ. Eko vanacarako hatthiṁ disvā "amhākaṁ rañño anucchaviko"ti cintetvā gantvā rañño ārocesi "deva mayā sabbaseto kelāsakūṭapaṭibhāgo tumhākaññeva anucchaviko varavāraṇo diṭṭho"ti. Uteno tameva maggadesakaṁ katvā hatthiṁ abhiruyha saparivāro nikkhami. Tassa āgamanaṁ ñatvā carapurisā gantvā Caṇḍapajjotassa ārocesuṁ. So āgantvā majjhe tucchaṁ katvā ubhosu passesu balakāyaṁ payojesi. Uteno tassāgamanaṁ ajānanto hatthiṁ anubandhi. Anto ṭhitamanussā vegena palāpesuṁ. Kaṭṭhahatthī rañño mantaṁ parivattetvā vīṇaṁ vādentassa tantisaddaṁ asuṇanto viya palāyatiyeva. Rājā hatthināgaṁ[2] pāpuṇituṁ asakkonto assaṁ āruyha anubandhi. Tasmiṁ vegena anubandhante balakāyo ohīyi. Rājā ekakova ahosi. Atha naṁ ubhosu passesu payuttā Caṇḍapajjotassa purisā gaṇhitvā attano rañño adaṁsu. Athassa balakāyo amittavasaṁ gatabhāvaṁ ñatvā bahinagareva khandhāvāraṁ nivesetvā acchi.

Caṇḍapajjotopi Utenaṁ jīvaggāhameva gāhāpetvā ekasmiṁ coragehe pakkhipitvā dvāraṁ pidahāpetvā tayo divase jayapānaṁ pivi Uteno tatiyadivase ārakkhake pucchi "kahaṁ vo tāta rājā"ti. "Paccāmitto me gahito"ti jayapānaṁ pivatīti. Kā nāmesā mātugāmassa viya tumhākaṁ rañño kiriyā, nanu paṭirājūnaṁ

1. Niccalo (Ka)   2. Hatthinā taṁ (?)

မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ ဟတ္ထိကန္တဝီဏံ ဝါဒေန္တော နာဂေ ပလာပေတိပိ ဂဏှာတိပိ။ ဟတ္ထိဝါဟနသမ္ပန္နော တေန သဒိသော နာမ နတ္ထီတိ။ န သက္ကာ မယာ သော ဂဟေတုန္တိ။ သစေ တေ ဒေဝ ဧကန္တေန အယံ နိစ္ဆယော[၁]၊ တေန ဟိ ဒါရုဟတ္ထိံ ကာရေတွာ တဿာသန္နဋ္ဌာနံ ပေသေဟိ၊ သော ဟတ္ထိဝါဟနံ ဝါ အဿဝါဟနံ ဝါ သုတွာ ဒူရမ္ပိ ဂစ္ဆတိ။ တတ္ထ နံ အာဂတံ ဂဟေတုံ သက္ကာ ဘဝိဿတီတိ။

ရာဇာ "အတ္ထေသော ဥပါယော"တိ ဒါရုမယံ ယန္တဟတ္ထိံ ကာရာပေတွာ ဗဟိ ပိလောတိကာဟိ ဝေဌေတွာ ကတစိတ္တကမ္မံ ကတွာ တဿ ဝိဇိတေ အာသန္နဋ္ဌာနေ ဧကသ္မိံ သရတီရေ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ဟတ္ထိနော အန္တောကုစ္ဆိယံ သဋ္ဌိ ပုရိသာ အပရာပရံ စင်္ကမန္တိ၊ ဟတ္ထိလဏ္ဍံ အာဟရိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဆဍ္ဍေသုံ။ ဧကော ဝနစရကော ဟတ္ထိံ ဒိသွာ "အမှာကံ ရညော အနုစ္ဆဝိကော"တိ စိန္တေတွာ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသိ "ဒေဝ မယာ သဗ္ဗသေတော ကေလာသကူဋပဋိဘာဂေါ တုမှာကညေဝ အနုစ္ဆဝိကော ဝရဝါရဏော ဒိဋ္ဌော"တိ။ ဥတေနော တမေဝ မဂ္ဂဒေသကံ ကတွာ ဟတ္ထိံ အဘိရုယှ သပရိဝါရော နိက္ခမိ။ တဿ အာဂမနံ ဉတွာ စရပုရိသာ ဂန္တွာ စဏ္ဍပဇ္ဇောတဿ အာရောစေသုံ။ သော အာဂန္တွာ မဇ္ဈေ တုစ္ဆံ ကတွာ ဥဘောသု ပဿေသု ဗလကာယံ ပယောဇေသိ။ ဥတေနော တဿာဂမနံ အဇာနန္တော ဟတ္ထိံ အနုဗန္ဓိ။ အန္တော ဌိတမနုဿာ ဝေဂေန ပလာပေသုံ။ ကဋ္ဌဟတ္ထီ ရညော မန္တံ ပရိဝတ္တေတွာ ဝီဏံ ဝါဒေန္တဿ တန္တိသဒ္ဒံ အသုဏန္တော ဝိယ ပလာယတိယေဝ။ ရာဇာ ဟတ္ထိနာဂံ[၂] ပါပုဏိတုံ အသက္ကောန္တော အဿံ အာရုယှ အနုဗန္ဓိ။ တသ္မိံ ဝေဂေန အနုဗန္ဓန္တေ ဗလကာယော ဩဟီယိ။ ရာဇာ ဧကကောဝ အဟောသိ။ အထ နံ ဥဘောသု ပဿေသု ပယုတ္တာ စဏ္ဍပဇ္ဇောတဿ ပုရိသာ ဂဏှိတွာ အတ္တနော ရညော အဒံသု။ အထဿ ဗလကာယော အမိတ္တဝသံ ဂတဘာဝံ ဉတွာ ဗဟိနဂရေဝ ခန္ဓာဝါရံ နိဝေသေတွာ အစ္ဆိ။

စဏ္ဍပဇ္ဇောတောပိ ဥတေနံ ဇီဝဂ္ဂါဟမေဝ ဂါဟာပေတွာ ဧကသ္မိံ စောရဂေဟေ ပက္ခိပိတွာ ဒွါရံ ပိဒဟာပေတွာ တယော ဒိဝသေ ဇယပါနံ ပိဝိ။ ဥတေနော တတိယဒိဝသေ အာရက္ခကေ ပုစ္ဆိ "ကဟံ ဝေါ တာတ ရာဇာ"တိ။ "ပစ္စာမိတ္တော မေ ဂဟိတော"တိ ဇယပါနံ ပိဝတီတိ။ ကာ နာမေသာ မာတုဂါမဿ ဝိယ တုမှာကံ ရညော ကိရိယာ၊ နနု ပဋိရာဇူနံ

၁-နိစ္စလော (က)   ၂-ဟတ္ထိနာ တံ (?)

gahetvā vissajjetuṁ vā māretuṁ vā vaṭṭati, amhe dukkhaṁ nisīdāpetvā jayapānaṁ kira pivatīti. Te gantvā tamatthaṁ rañño ārocesuṁ. So āgantvā "saccaṁ kira tvaṁ evaṁ vadasī"ti pucchi. Āma mahārājāti. Sādhu taṁ vissajjessāmi, evarūpo kira te manto atthi, taṁ mayhaṁ dassasīti. Sādhu dassāmi, gahaṇasamaye maṁ vanditvā taṁ gaṇhāhi, kiṁ pana tvaṁ vandissasīti. Kyāhaṁ taṁ vandissāmi, na vandissāmīti. Ahampi te na dassāmīti. Evaṁ sante rājāṇaṁ[1] te karissāmīti. Karohi, sarīrassa me issaro, na pana cittassāti. Rājā tassa sūragajjitaṁ sutvā "kathaṁ nu kho imaṁ mantaṁ gaṇhissāmī"ti cintetvā imaṁ mantaṁ aññaṁ jānāpetuṁ na sakkā, mama dhītaraṁ etassa santike uggaṇhāpetvā ahaṁ tassā santike gaṇhissāmīti. Atha naṁ āha "aññassa vanditvā gaṇhantassa dassasī"ti. Āma mahārājāti. Tena hi amhākaṁ ghare ekā khujjā atthi tassā antosāṇiyaṁ vanditvā nisinnāya tvaṁ bahisāṇiyaṁ ṭhitova mantaṁ vācehīti. Sādhu mahārāja, khujjā vā hotu pīṭhasappi vā, vandantiyā dassāmīti. Tato rājā gantvā dhītaraṁ Vāsuladattaṁ āha "amma eko saṅkhakuṭṭhī anagghamantaṁ jānāti, taṁ aññaṁ jānāpetuṁ na sakkā, tvaṁ antosāṇiyaṁ nisīditvā taṁ vanditvā mantaṁ gaṇha, so bahisāṇiyaṁ ṭhatvā tuyhaṁ vācessati, tava santikā ahaṁ taṁ gaṇhissāmī"ti.

Evaṁ so tesaṁ aññamaññaṁ santhavakaraṇabhayena dhītaraṁ khujjaṁ, itaraṁ saṅkhakuṭṭhiṁ katvā kathesi. So tassā antosāṇiyaṁ vanditvā nisinnāya bahi ṭhito mantaṁ vācesi. Atha naṁ ekadivasaṁ punappunaṁ vuccamānampi mantapadaṁ vattuṁ asakkontiṁ "are khujje atibahaloṭṭhakapolaṁ te mukhaṁ, evaṁ[2] nāma vadehī"ti āha. Sā kujjhitvā are duṭṭhasaṅkhakuṭṭhi kiṁ vadesi, kiṁ mādisā khujjā nāma hotīti. Sāṇikaṇṇaṁ ukkhipitvā "kāsi tvan"ti vutte "rañño dhītā Vāsuladattā nāmāhan"ti āha. Pitā te taṁ mayhaṁ kathento "khujjā"ti kathesīti. Mayhampi kathento taṁ saṅkhakuṭṭhiṁ katvā kathesīti. Te ubhopi "tena hi amhākaṁ santhavakaraṇabhayena kathitaṁ bhavissatī"ti antosāṇiyaññeva santhavaṁ kariṁsu.

Tato paṭṭhāya mantaggahaṇaṁ vā sippaggahaṇaṁ vā natthi. Rājāpi dhītaraṁ niccaṁ pucchati "sippaṁ gaṇhasi ammā"ti. Gaṇhāmi tātāti. Atha naṁ ekadivasaṁ

1. Rājadaṇḍaṁ (Ka) 2. Etaṁ (Sī)

ဂဟေတွာ ဝိဿဇ္ဇေတုံ ဝါ မာရေတုံ ဝါ ဝဋ္ဋတိ၊ အမှေ ဒုက္ခံ နိသီဒါပေတွာ ဇယပါနံ ကိရ ပိဝတီတိ။ တေ ဂန္တွာ တမတ္ထံ ရညော အာရောစေသုံ။ သော အာဂန္တွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဧဝံ ဝဒသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ သာဓု တံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမိ၊ ဝေရူပေါ ကိရ တေ မန္တော အတ္ထိ၊ တံ မယှံ ဒဿသီတိ။ သာဓု ဒဿာမိ၊ ဂဟဏသမယေ မံ ဝန္ဒိတွာ တံ ဂဏှာဟိ၊ ကိံ ပန တွံ ဝန္ဒိဿသီတိ။ ကျာဟံ တံ ဝန္ဒိဿာမိ၊ န ဝန္ဒိဿာမီတိ။ အဟမ္ပိ တေ န ဒဿာမီတိ။ ဧဝံ သန္တေ ရာဇာဏံ[1] တေ ကရိဿာမီတိ။ ကရောဟိ, သရီရဿ မေ ဣဿရော၊ န ပန စိတ္တဿာတိ။ ရာဇာ တဿ သူရဂဇ္ဇိတံ သုတွာ “ကထံ နု ခေါ ဣမံ မန္တံ ဂဏှိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဣမံ မန္တံ အညံ ဇာနာပေတုံ န သက္ကာ၊ မမ ဓီတရံ ဧတဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ အဟံ တဿာ သန္တိကေ ဂဏှိဿာမီတိ။ အထ နံ အာဟ “အညဿ ဝန္ဒိတွာ ဂဏှန္တဿ ဒဿသီ”တိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ တေန ဟိ အမှာကံ ဃရေ ဧကာ ခုဇ္ဇာ အတ္ထိ၊ တဿာ အန္တောသာဏိယံ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နာယ တွံ ဗဟိသာဏိယံ ဌိတောဝ မန္တံ ဝါစေဟီတိ။ သာဓု မဟာရာဇ, ခုဇ္ဇာ ဝါ ဟောတု ပီဌသပ္ပိ ဝါ၊ ဝန္ဒန္တိယာ ဒဿာမီတိ။ တတော ရာဇာ ဂန္တွာ ဓီတရံ ဝါသုလဒတ္တံ အာဟ “အမ္မ ဧကော သင်္ခကုဋ္ဌီ အနဂ္ဃမန္တံ ဇာနာတိ၊ တံ အညံ ဇာနာပေတုံ န သက္ကာ၊ တွံ အန္တောသာဏိယံ နိသီဒိတွာ တံ ဝန္ဒိတွာ မန္တံ ဂဏှ၊ သော ဗဟိသာဏိယံ ဌတွာ တုယှံ ဝါစေဿတိ၊ တဝ သန္တိကာ အဟံ တံ ဂဏှိဿာမီ”တိ။

ဧဝံ သော တေသံ အညမညံ သန္ထဝကရဏဘယေန ဓီတရံ ခုဇ္ဇံ, ဣတရံ သင်္ခကုဋ္ဌိံ ကတွာ ကထေသိ။ သော တဿာ အန္တောသာဏိယံ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နာယ ဗဟိ ဌိတော မန္တံ ဝါစေသိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနမ္ပိ မန္တပဒံ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တိံ “အရေ ခုဇ္ဇေ အတိဗဟလောဋ္ဌကပေါလံ တေ မုခံ၊ ဧဝံ[2] နာမ ဝဒေဟီ”တိ အာဟ။ သာ ကုဇ္ဈိတွာ အရေ ဒုဋ္ဌသင်္ခကုဋ္ဌိ ကိံ ဝဒေသိ၊ ကိံ မာဒိသာ ခုဇ္ဇာ နာမ ဟောတီတိ။ သာဏိကဏ္ဏံ ဥက္ခိပိတွာ “ကာသိ တွ”န္တိ ဝုတ္တေ “ရညော ဓီတာ ဝါသုလဒတ္တာ နာမာဟ”န္တိ အာဟ။ ပိတာ တေ တံ မယှံ ကထေန္တော “ခုဇ္ဇာ”တိ ကထေသီတိ။ မယှမ္ပိ ကထေန္တော တံ သင်္ခကုဋ္ဌိံ ကတွာ ကထေသီတိ။ တေ ဥဘောပိ “တေန ဟိ အမှာကံ သန္ထဝကရဏဘယေန ကထိတံ ဘဝိဿတီ”တိ အန္တောသာဏိယညေဝ သန္ထဝံ ကရိံသု။

တတော ပဋ္ဌာယ မန္တဂ္ဂဟဏံ ဝါ သိပ္ပဂ္ဂဟဏံ ဝါ နတ္ထိ။ ရာဇာပိ ဓီတရံ နိစ္စံ ပုစ္ဆတိ “သိပ္ပံ ဂဏှာသိ အမ္မာ”တိ။ ဂဏှာမိ တာတာတိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ

၁-ရာဇဒဏ္ဍံ (က) ၂-ဧတံ (သီ)

Uteno āha “bhadde sāmikena kattabbaṁ nāma neva mātāpitaro, na bhātubhaginiyo kātuṁ sakkonti, sace mayhaṁ jīvitaṁ dassasi, pañca te itthisatāni parivāraṁ datvā aggamahesiṭṭhānaṁ dassāmī”ti. Sace imasmiṁ vacane patiṭṭhātuṁ sakkhissatha, dassāmi vo jīvitanti. Sakkhissāmi bhaddeti. Sā “sādhu sāmī”ti pitu santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha naṁ so pucchi “amma niṭṭhitaṁ sippan”ti. Na tāva niṭṭhitaṁ tāta sippanti. Atha naṁ so pucchi “kiṁ ammā”ti. Amhākaṁ ekaṁ dvārañca ekaṁ vāhanañca laddhuṁ vaṭṭati tātāti. Idaṁ kiṁ ammāti. Tāta rattiṁ kira tārakasaññāya mantassa upacāratthāya ekaṁ osadhaṁ gahetabbaṁ atthi. Tasmā amhākaṁ velāya vā avelāya vā nikkhamanakāle ekaṁ dvārañceva ekaṁ vāhanañca laddhuṁ vaṭṭatīti. Rājā “sādhū”ti sampaṭicchi. Te attano abhirucitaṁ ekaṁ dvāraṁ hatthagataṁ kariṁsu. Rañño pana pañca vāhanāni ahesuṁ. Bhaddavatī nāma kareṇukā ekadivasaṁ paññāsa yojanāni gacchati, Kāko nāma dāso saṭṭhi yojanāni gacchati, Celakaṭṭhi[1] ca Muñcakesī cāti dve assā yojanasataṁ gacchanti, Nāḷāgiri hatthī vīsati[2] yojanasatanti.

So kira rājā anuppanne Buddhe ekassa issarassa upaṭṭhāko ahosi. Athekadivasaṁ issare bahinagaraṁ gantvā nhatvā āgacchante eko Paccekabuddho nagaraṁ piṇḍāya pavisitvā sakalanagaravāsīnaṁ mārena āvaṭṭitattā ekaṁ bhikkhampi alabhitvā yathādhoteneva pattena nikkhami. Atha naṁ nagaradvāraṁ pattakāle māro aññātakavesena upasaṅkamitvā “api bhante vo kiñci laddhan”ti pucchi. Kiṁ pana me tvaṁ alabhanākāraṁ[3] karīti. Tena hi nivattitvā puna pavisatha, idāni na karissāmīti[4]. Nāhaṁ puna nivattissāmīti. Sace hi nivatteyya, puna so sakalanagaravāsīnaṁ sarīre adhimuñcitvā pāṇiṁ paharitvā hasanakeḷiṁ kareyya. Paccekabuddhe anivattitvā gate māro tattheva antaradhāyi. Atha so issaro yathādhoteneva pattena āgacchantaṁ Paccekabuddhaṁ disvā vanditvā “api bhante kiñci laddhan”ti pucchi. Caritvā nikkhantamhāvuso. So cintesi “ayyo mayā pucchitaṁ akathetvā aññaṁ vadati, na kiñci laddhaṁ bhavissatī”ti. Athassa pattaṁ olokento tucchaṁ disvā gehe

1. Celakaṇṭhī (Sī), velakaṁsī (Syā)
2. Vīsaṁ (Sī)
3. Labhanākāraṁ (Sī)
4. Karissāmīti (Sī)

ဥတေနော အာဟ “ဘဒ္ဒေ သာမိကေန ကတ္တဗ္ဗံ နာမ နေဝ မာတာပိတရော, န ဘာတုဘဂိနိယော ကာတုံ သက္ကောန္တိ၊ သစေ မယှံ ဇီဝိတံ ဒဿသိ၊ ပဉ္စ တေ ဣတ္ထိသတာနိ ပရိဝါရံ ဒတွာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနံ ဒဿာမီ”တိ။ သစေ ဣမသ္မိံ ဝစနေ ပတိဋ္ဌာတုံ သက္ခိဿထ၊ ဒဿာမိ ဝေါ ဇီဝိတန္တိ။ သက္ခိဿာမိ ဘဒ္ဒေတိ။ သာ “သာဓု သာမီ”တိ ပိတု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သော ပုစ္ဆိ “အမ္မ နိဋ္ဌိတံ သိပ္ပ”န္တိ။ န တာဝ နိဋ္ဌိတံ တာတ သိပ္ပန္တိ။ အထ နံ သော ပုစ္ဆိ “ကိံ အမ္မာ”တိ။ အမှာကံ ဧကံ ဒွါရဉ္စ ဧကံ ဝါဟနဉ္စ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ တာတာတိ။ ဣဒံ ကိံ အမ္မာတိ။ တာတ ရတ္တိံ ကိရ တာရကသညာယ မန္တဿ ဥပစာရတ္ထာယ ဧကံ ဩသဓံ ဂဟေတဗ္ဗံ အတ္ထိ။ တသ္မာ အမှာကံ ဝေလာယ ဝါ အဝေလာယ ဝါ နိက္ခမနကာလေ ဧကံ ဒွါရဉ္စေဝ ဧကံ ဝါဟနဉ္စ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ တေ အတ္တနော အဘိရုစိတံ ဧကံ ဒွါရံ ဟတ္ထဂတံ ကရိံသု။ ရညော ပန ပဉ္စ ဝါဟနာနိ အဟေသုံ။ ဘဒ္ဒဝတီ နာမ ကရေဏုကာ ဧကဒိဝသံ ပညာသ ယောဇနာနိ ဂစ္ဆတိ၊ ကာကော နာမ ဒါသော သဋ္ဌိ ယောဇနာနိ ဂစ္ဆတိ၊ စေလကဋ္ဌိ[၁] စ မုဉ္စကေသီ စာတိ ဒွေ အဿာ ယောဇနသတံ ဂစ္ဆန္တိ၊ နာဠာဂိရိ ဟတ္ထီ ဝီသတိ[၂] ယောဇနသတန္တိ။

သော ကိရ ရာဇာ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ ဧကဿ ဣဿရဿ ဥပဋ္ဌာကော အဟောသိ။ အထေကဒိဝသံ ဣဿရေ ဗဟိနဂရံ ဂန္တွာ နှတွာ အာဂစ္ဆန္တေ ဧကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ နဂရံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ သကလနဂရဝါသီနံ မာရေန အာဝဋ္ဋိတတ္တာ ဧကံ ဘိက္ခမ္ပိ အလဘိတွာ ယထာဓောတေနေဝ ပတ္တေန နိက္ခမိ။ အထ နံ နဂရဒွါရံ ပတ္တကာလေ မာရော အညာတကဝေသေန ဥပသင်္ကမိတွာ “အပိ ဘန္တေ ဝေါ ကိဉ္စိ လဒ္ဓ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ကိံ ပန မေ တွံ အလဘာနာကာရံ[၃] ကရီတိ။ တေန ဟိ နိဝတ္တိတွာ ပုန ပဝိသထ၊ ဣဒါနိ န ကရိဿာမီတိ[၄]။ နာဟံ ပုန နိဝတ္တိဿာမီတိ။ သစေ ဟိ နိဝတ္တေယျ၊ ပုန သော သကလနဂရဝါသီနံ သရီရေ အဓိမုဉ္စိတွာ ပါဏိံ ပဟရိတွာ ဟသနကေဠိံ ကရေယျ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ အနိဝတ္တိတွာ ဂတေ မာရော တတ္ထေဝ အန္တရဓာယိ။ အထ သော ဣဿရော ယထာဓောတေနေဝ ပတ္တေန အာဂစ္ဆန္တံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ “အပိ ဘန္တေ ကိဉ္စိ လဒ္ဓ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ စရိတွာ နိက္ခန္တမှာဝုသောတိ။ သော စိန္တေသိ “အယျော မယာ ပုစ္ဆိတံ အကထေတွာ အညံ ဝဒတိ၊ န ကိဉ္စိ လဒ္ဓံ ဘဝိဿတီ”တိ။ အထဿ ပတ္တံ ဩလောကေန္တော တုစ္ဆံ ဒိသွာ ဂေဟေ

၁-စေလကဏ္ဌီ (သီ)၊ ဝေလကံသီ (သျာ)
၂-ဝီသံ (သီ)
၃-လဘနာကာရံ (သီ)
၄-ကရိဿာမီတိ (သီ)

bhattassa niṭṭhitāniṭṭhitabhāvaṁ ajānanatāya sūro hutvā pattaṁ gahetuṁ avisahanto “thokaṁ bhante adhivāsethā”ti vatvā vegena gharaṁ gantvā “amhākaṁ bhattaṁ niṭṭhitan”ti pucchitvā “niṭṭhitan”ti vutte taṁ upaṭṭhākaṁ āha “tāta añño tayā sampannavegataro nāma natthi, sīghena javena bhadantaṁ patvā ‘pattaṁ me bhante dethā’ti vatvā pattaṁ gahetvā vegena ehī”ti. So ekavacaneneva pakkhanditvā pattaṁ gahetvā āhari. Issaropi attano bhojanassa pattaṁ pūretvā “imaṁ sīghaṁ gantvā ayyassa sampādehi, ahaṁ te ito pattiṁ dammī”ti āha.

Sopi taṁ gahetvā javena gantvā Paccekabuddhassa pattaṁ datvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā “bhante ‘velā upakaṭṭhā’ti ahaṁ atisīghena javena āgato ca gato ca, etassa me javassa phalena yojanānaṁ paṇṇāsasaṭṭhisatavīsasatagamanasamatthāni pañca vāhanāni nibbattantu, āgacchantassa ca me gacchantassa ca sarīraṁ sūriyatejena tattaṁ, tassa me phalena nibbattanibbattaṭṭhāne āṇā sūriyatejasadisā hotu, imasmiṁ me piṇḍapāte sāminā patti dinnā, tassā[1] me nissandena tumhehi diṭṭhadhammassa bhāgī homī”ti āha. Paccekabuddho “evaṁ hotū”ti vatvā—

“Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ, sabbameva[2] samijjhatu.
Sabbe pūrentu saṅkappā, cando pannaraso yathā[3].

Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ, khippameva samijjhatu.
Sabbe pūrentu saṅkappā, maṇijotiraso yathā”ti—

Anumodanaṁ akāsi. Paccekabuddhānaṁ kira imāva dve gāthā anumodanagāthā nāma honti. Tattha **jotiraso**ti sabbakāmadadaṁ maṇiratanaṁ vuccati. Idaṁ tassa pubbacaritaṁ. So etarahi Caṇḍapajjoto ahosi. Tassa ca kammassa nissandena imāni pañca vāhanāni nibbattiṁsu. Athekadivasaṁ rājā uyyānakīḷāya nikkhami. Uteno “ajja palāyitabban”ti mahantāmahante cammapasibbake hiraññasuvaṇṇassa pūretvā Kareṇukāpiṭṭhe ṭhapetvā Vāsuladattaṁ ādāya palāyi. Antepurapālakā palāyantaṁ taṁ disvā gantvā rañño ārocesuṁ. Rājā “sīghaṁ gacchathā”ti balaṁ pahiṇi.

1. Tassa (Ka) 2. Khippameva (Syā, Ka) 3. Dī-Ṭṭha 2. 82; Aṁ-Ṭṭha 1. 146 piṭṭhesu.

ဘတ္တဿ နိဋ္ဌိတာနိဋ္ဌိတဘာဝံ အဇာနနတာယ သူရော ဟုတွာ ပတ္တံ ဂဟေတုံ အဝိသဟန္တော “ထောကံ ဘန္တေ အဓိဝါသေထာ”တိ ဝတွာ ဝေဂေန ဃရံ ဂန္တွာ “အမှာကံ ဘတ္တံ နိဋ္ဌိတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “နိဋ္ဌိတ”န္တိ ဝုတ္တေ တံ ဥပဋ္ဌာကံ အာဟ “တာတ အညော တယာ သမ္ပန္နဝေဂတရော နာမ နတ္ထိ၊ သီဃေန ဇဝေန ဘဒန္တံ ပတွာ ‘ပတ္တံ မေ ဘန္တေ ဒေထာ’တိ ဝတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဝေဂေန ဧဟီ”တိ။ သော ဧကဝစနေနေဝ ပက္ခန္ဒိတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အာဟရိ။ ဣဿရောပိ အတ္တနော ဘောဇနဿ ပတ္တံ ပူရေတွာ “ဣမံ သီဃံ ဂန္တွာ အယျဿ သမ္ပာဒေဟိ၊ အဟံ တေ ဣတော ပတ္တိံ ဒမ္မီ”တိ အာဟ။

သောပိ တံ ဂဟေတွာ ဇဝေန ဂန္တွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တံ ဒတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ‘ဝေလာ ဥပကဋ္ဌာ’တိ အဟံ အတိသီဃေန ဇဝေန အာဂတော စ ဂတော စ၊ ဧတဿ မေ ဇဝဿ ဖလေန ယောဇနာနံ ပဏ္ဏာသသဋ္ဌိသတဝီသသတဂမနသမတ္ထာနိ ပဉ္စ ဝါဟနာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တု၊ အာဂစ္ဆန္တဿ စ မေ ဂစ္ဆန္တဿ စ သရီရံ သူရိယတေဇေန တတ္တံ၊ တဿ မေ ဖလေန နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ အာဏာ သူရိယတေဇသဒိသာ ဟောတု၊ ဣမသ္မိံ မေ ပိဏ္ဍပါတေ သာမိနာ ပတ္တိ ဒိန္နာ၊ တဿာ[1] မေ နိဿန္ဒေန တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဿ ဘာဂီ ဟောမီ”တိ အာဟ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ “ဧဝံ ဟောတူ”တိ ဝတွာ—

“ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ သဗ္ဗမေဝ[2] သမိဇ္ဈတု။
သဗ္ဗေ ပူရေန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ စန္ဒော ပန္နရသော ယထာ[3]။

ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ ခိပ္ပမေဝ သမိဇ္ဈတု။
သဗ္ဗေ ပူရေန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ မဏိဇောတိရသော ယထာ”တိ—

အနုမောဒနံ အကာသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ကိရ ဣမာဝ ဒွေ ဂါထာ အနုမောဒနဂါထာ နာမ ဟောန္တိ။ တတ္ထ **ဇောတိရသော**တိ သဗ္ဗကာမဒဒံ မဏိရတနံ ဝုစ္စတိ။ ဣဒံ တဿ ပုဗ္ဗစရိတံ။ သော ဧတရဟိ စဏ္ဍပဇ္ဇောတော အဟောသိ။ တဿ စ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန ဣမာနိ ပဉ္စ ဝါဟနာနိ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ဥယျာနကီဠာယ နိက္ခမိ။ ဥတေနော “အဇ္ဇ ပလာယိတဗ္ဗ”န္တိ မဟန္တာမဟန္တေ စမ္မပသိဗ္ဗကေ ဟိရညသုဝဏ္ဏဿ ပူရေတွာ ကရေဏုကာပိဋ္ဌေ ဌပေတွာ ဝါသုလဒတ္တံ အာဒါယ ပလာယိ။ အန္တေပုရပါလကာ ပလာယန္တံ တံ ဒိသွာ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ “သီဃံ ဂစ္ဆထာ”တိ ဗလံ ပဟိဏိ။

၁-တဿ (က) ၂-ခိပ္ပမေဝ (သျာ၊ က) ၃-ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၈၂၊ အံ-ဋ္ဌ ၁-၁၄၆-ပိဋ္ဌေသု။

Uteno balassa pakkhandabhāvaṁ ñatvā kahāpaṇapasibbakaṁ mocetvā pātesi, manussā kahāpaṇe uccinitvā puna pakkhandiṁsu. Itaro suvaṇṇapasibbakaṁ mocetvā pātetvā nesaṁ suvaṇṇalobhena papañcentānaññeva bahi nivuṭṭhaṁ[1] attano khandhāvāraṁ pāpuṇi. Atha naṁ āgacchantaṁ disvāva attano balakāyo parivāretvā nagaraṁ pavesesi. So patvāva Vāsuladattaṁ abhisiñcitvā aggamahesiṭṭhāne ṭhapesīti. Ayaṁ Vāsuladattāya uppatti.

Aparā pana Māgaṇḍiyā[2] nāma rañño santikā aggamahesiṭṭhānaṁ labhi. Sā kira Kururaṭṭhe Māgaṇḍiyabrāhmaṇassa dhītā. Mātāpissā Māgaṇḍiyāyeva nāmaṁ. Cūḷapitāpissā Māgaṇḍiyova, sā abhirūpā ahosi devaccharapaṭibhāgā. Pitā panassā anucchavikaṁ sāmikaṁ alabhanto mahantehi mahantehi[3] kulehi yācitopi "na mayhaṁ dhītu tumhe anucchavikā"ti tajjetvā uyyojesi. Athekadivasaṁ Satthā paccūsasamaye lokaṁ volokento Māgaṇḍiyabrāhmaṇassa sapajāpatikassa anāgāmiphalūpanissayaṁ disvā attano pattacīvaramādāya tassa bahinigame[4] aggiparicaraṇaṭṭhānaṁ agamāsi. So Tathāgatassa rūpasobhaggappattaṁ attabhāvaṁ oloketvā "imasmiṁ loke iminā purisena sadiso añño puriso nāma natthi, ayaṁ mayhaṁ dhītu anucchaviko, imassa posāpanatthāya dhītaraṁ dassāmī"ti cintetvā "samaṇa ekā me dhītā atthi, ahaṁ ettakaṁ kālaṁ tassā anucchavikaṁ purisaṁ na passāmi, tumhe tassā anucchavikā, sā ca tumhākaññeva anucchavikā. Tumhākañhi pādaparicārikā, tassā ca bhattā[5] laddhuṁ vaṭṭati, taṁ vo ahaṁ dassāmi, yāva mamāgamanā idheva tiṭṭhathā"ti āha. Satthā kiñci avatvā tuṇhī ahosi. Brāhmaṇo vegena gharaṁ gantvā "bhoti bhoti dhītu me anucchaviko puriso diṭṭho, sīghaṁ sīghaṁ naṁ alaṅkarohī"ti taṁ alaṅkārāpetvā saddhiṁ brāhmaṇiyā ādāya Satthu santikaṁ pāyāsi. Sakalanagaraṁ saṅkhubhi. Ayaṁ "ettakaṁ kālaṁ mayhaṁ dhītu anucchaviko natthī"ti kassaci adatvā "ajja me dhītu anucchaviko diṭṭho"ti kira vadeti, "kīdiso nu kho so puriso, passissāma nan"ti mahājano teneva saddhiṁ nikkhami.

1. Gaṇhantānaññeva bahi niviṭṭhaṁ (Ka)   2. Māgandiyā (Sī, Syā)
3. Mahantamahantehi (Sī)   4. Bahi nikkhamitvā (Ka)   5. Bhattāraṁ (Syā, Ka)

ဥတေနော ဗလဿ ပက္ခန္ဒဘာဝံ ဉတွာ ကဟာပဏပသိဗ္ဗကံ မောစေတွာ ပါတေသိ၊ မနုဿာ ကဟာပဏေ ဥစ္စိနိတွာ ပုန ပက္ခန္ဒိံသု။ ဣတရော သုဝဏ္ဏပသိဗ္ဗကံ မောစေတွာ ပါတေတွာ နေသံ သုဝဏ္ဏလောဘေန ပပဉ္စေန္တာနညေဝ ဗဟိ နိဝုဋ္ဌံ[၁] အတ္တနော ခန္ဓာဝါရံ ပါပုဏိ။ အထ နံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာဝ အတ္တနော ဗလကာယော ပရိဝါရေတွာ နဂရံ ပဝေသေသိ။ သော ပတွာဝ ဝါသုလဒတ္တံ အဘိသိဉ္စိတွာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။ အယံ ဝါသုလဒတ္တာယ ဥပ္ပတ္တိ။

အပရာ ပန မာဂဏ္ဍိယာ[၂] နာမ ရညော သန္တိကာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနံ လဘိ။ သာ ကိရ ကုရုရဋ္ဌေ မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏဿ ဓီတာ။ မာတာပိဿာ မာဂဏ္ဍိယာယေဝ နာမံ။ စူဠပိတာပိဿာ မာဂဏ္ဍိယောဝ၊ သာ အဘိရူပါ အဟောသိ ဒေဝစ္ဆရပဋိဘာဂါ။ ပိတာ ပနဿာ အနုစ္ဆဝိကံ သာမိကံ အလဘန္တော မဟန္တေဟိ မဟန္တေဟိ[၃] ကုလေဟိ ယာစိတောပိ "န မယှံ ဓီတု တုမှေ အနုစ္ဆဝိကာ"တိ တဇ္ဇေတွာ ဥယျောဇေသိ။ အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏဿ သပဇာပတိကဿ အနာဂါမိဖလူပနိဿယံ ဒိသွာ အတ္တနော ပတ္တစီဝရမာဒါယ တဿ ဗဟိနိဂမေ[၄] အဂ္ဂိပရိစရဏဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ သော တထာဂတဿ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ အတ္တဘာဝံ ဩလောကေတွာ "ဣမသ္မိံ လောကေ ဣမိနာ ပုရိသေန သဒိသော အညော ပုရိသော နာမ နတ္ထိ၊ အယံ မယှံ ဓီတု အနုစ္ဆဝိကော၊ ဣမဿ ပေါသာပနတ္ထာယ ဓီတရံ ဒဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ "သမဏ ဧကာ မေ ဓီတာ အတ္ထိ၊ အဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ တဿာ အနုစ္ဆဝိကံ ပုရိသံ န ပဿာမိ၊ တုမှေ တဿာ အနုစ္ဆဝိကာ၊ သာ စ တုမှာကညေဝ အနုစ္ဆဝိကာ။ တုမှာကဉှိ ပါဒပရိစာရိကာ, တဿာ စ ဘတ္တာ[၅] လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ တံ ဝေါ အဟံ ဒဿာမိ၊ ယာဝ မမာဂမနာ ဣဓေဝ တိဋ္ဌထာ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ ကိဉ္စိ အဝတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဝေဂေန ဃရံ ဂန္တွာ "ဘောတိ ဘောတိ ဓီတု မေ အနုစ္ဆဝိကော ပုရိသော ဒိဋ္ဌော၊ သီဃံ သီဃံ နံ အလင်္ကရောဟီ"တိ တံ အလင်္ကာရာပေတွာ သဒ္ဓိံ ဗြာဟ္မဏိယာ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ပါယာသိ။ သကလနဂရံ သင်္ခုဘိ။ အယံ "ဧတ္တကံ ကာလံ မယှံ ဓီတု အနုစ္ဆဝိကော နတ္ထီ"တိ ကဿစိ အဒတွာ "အဇ္ဇ မေ ဓီတု အနုစ္ဆဝိကော ဒိဋ္ဌော"တိ ကိရ ဝဒေတိ၊ "ကီဒိသော နု ခေါ သော ပုရိသော၊ ပဿိဿာမ န"န္တိ မဟာဇနော တေနေဝ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိ။

၁-ဂဏှန္တာနညေဝ ဗဟိ နိဝိဋ္ဌံ (က)   ၂-မာဂန္ဒိယာ (သီ၊ သျာ)   ၃-မဟန္တမဟန္တေဟိ (သီ)
၄-ဗဟိ နိက္ခမိတွာ (က)   ၅-ဘတ္တာရံ (သျာ၊ က)

Tasmiṁ dhītaraṁ gahetvā āgacchante Satthā tena vuttaṭṭhāne aṭṭhatvā tattha padacetiyaṁ dassetvā gantvā aññasmiṁ ṭhāne aṭṭhāsi. Buddhānañhi padacetiyaṁ adhiṭṭhahitvā akkantaṭṭhāneyeva paññāyati, na aññattha. Yesañcatthāya adhiṭṭhitaṁ hoti, teyeva naṁ passanti. Tesaṁ pana adassanakaraṇatthaṁ hatthi-ādayo vā akkamantu, mahāmegho vā pavassatu, verambhavātā vā paharantu, na taṁ koci makkhetuṁ sakkoti. Atha brāhmaṇī brāhmaṇaṁ āha "kuhiṁ so puriso"ti. "Imasmiṁ ṭhāne tiṭṭhāhīti naṁ avacaṁ, kuhiṁ nu kho so gato"ti ito cito olokento padacetiyaṁ disvā "ayamassa padavalañjo"ti āha. Brāhmaṇī salakkhaṇamantānaṁ tiṇṇaṁ vedānaṁ paguṇatāya lakkhaṇamante parivattetvā padalakkhaṇaṁ upadhāretvā "nayidaṁ brāhmaṇa pañcakāmaguṇasevino padan"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

"Rattassa hi ukkuṭikaṁ padaṁ bhave,
Duṭṭhassa hoti sahasānupīḷitaṁ.
Mūḷhassa hoti avakaḍḍhitaṁ padaṁ,
Vivaṭṭacchadassa idamīdisaṁ padan"ti[1].

Atha naṁ brāhmaṇo evamāha "bhoti tvaṁ udakapātiyaṁ kumbhīlaṁ, gehamajjhe ca pana coraṁ viya mante passanasīlā, tuṇhī hotī"ti. Brāhmaṇa yaṁ icchasi, taṁ vadehi, nayidaṁ pañcakāmaguṇasevino padanti. Tato ito cito ca olokento Satthāraṁ disvā "ayaṁ so puriso"ti vatvā brāhmaṇo gantvā "samaṇa dhītaraṁ me tava posāpanatthāya demī"ti āha. Satthā "dhītarā te mayhaṁ attho atthi vā natthi vā"ti avatvāva "brāhmaṇa ekaṁ te kāraṇaṁ kathemī"ti vatvā "kathehi samaṇā"ti vutte mahābhinikkhamanato paṭṭhāya yāva Ajapālanigrodhamūlā mārena anubaddhabhāvaṁ Ajapālanigrodhamūle ca pana "atīto dāni me esa visayan"ti tassa sokāturassa sokavūpasamanatthaṁ āgatāhi māradhītāhi kumārikavaṇṇādivasena payojitaṁ palobhanaṁ ācikkhitvā "tadāpi mayhaṁ chando nāhosī"ti vatvā [2]—

1. Aṁ-Ṭṭha 1. 335; Visuddhi 1. 101 piṭṭhesu.
2. Mayhaṁ na attho (Ka)

တသ္မိံ ဓီတရံ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆန္တေ သတ္ထာ တေန ဝုတ္တဋ္ဌာနေ အဋ္ဌတွာ တတ္ထ ပဒစေတိယံ ဒဿေတွာ ဂန္တွာ အညသ္မိံ ဌာနေ အဋ္ဌာသိ။ ဗုဒ္ဓါနဉှိ ပဒစေတိယံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ အက္ကန္တဋ္ဌာနေယေဝ ပညာယတိ၊ န အညတ္ထ။ ယေသဉ္စတ္ထာယ အဓိဋ္ဌိတံ ဟောတိ၊ တေယေဝ နံ ပဿန္တိ။ တေသံ ပန အဒဿနကရဏတ္ထံ ဟတ္ထိအာဒယော ဝါ အက္ကမန္တု၊ မဟာမေဃော ဝါ ပဝဿတု၊ ဝေရမ္ဘဝါတာ ဝါ ပဟရန္တု၊ န တံ ကောစိ မက္ခေတုံ သက္ကောတိ။ အထ ဗြာဟ္မဏီ ဗြာဟ္မဏံ အာဟ “ကုဟိံ သော ပုရိသော”တိ။ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ တိဋ္ဌာဟီတိ နံ အဝစံ၊ ကုဟိံ နု ခေါ သော ဂတော”တိ ဣတော စိတော ဩလောကေန္တော ပဒစေတိယံ ဒိသွာ “အယမဿ ပဒဝလဉ္ဇော”တိ အာဟ။ ဗြာဟ္မဏီ သလက္ခဏမန္တာနံ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပဂုဏတာယ လက္ခဏ-မန္တေ ပရိဝတ္တေတွာ ပဒလက္ခဏံ ဥပဓာရေတွာ “နယိဒံ ဗြာဟ္မဏ ပဉ္စကာမ-ဂုဏသေဝိနော ပဒ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ၊
ဒုဋ္ဌဿ ဟောတိ သဟသာနုပီဠိတံ။
မူဠှဿ ဟောတိ အဝကဍ္ဎိတံ ပဒံ၊
ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒဿ ဣဒမီဒိသံ ပဒ”န္တိ[၁]။

အထ နံ ဗြာဟ္မဏော ဧဝမာဟ “ဘောတိ တွံ ဥဒကပါတိယံ ကုမ္ဘီလံ, ဂေဟမဇ္ဈေ စ ပန စောရံ ဝိယ မန္တေ ပဿနသီလာ၊ တုဏှီ ဟောဟီ”တိ။ ဗြာဟ္မဏ ယံ ဣစ္ဆသိ၊ တံ ဝဒေဟိ၊ နယိဒံ ပဉ္စကာမဂုဏသေဝိနော ပဒန္တိ။ တတော ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော သတ္ထာရံ ဒိသွာ “အယံ သော ပုရိသော”တိ ဝတွာ ဗြာဟ္မဏော ဂန္တွာ “သမဏ ဓီတရံ မေ တဝ ပေါသာ-ပနတ္ထာယ ဒေမီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “ဓီတရာ တေ မယှံ အတ္ထော အတ္ထိ ဝါ နတ္ထိ ဝါ”တိ အဝတွာဝ “ဗြာဟ္မဏ ဧကံ တေ ကာရဏံ ကထေမီ”တိ ဝတွာ “ကထေဟိ သမဏာ”တိ ဝုတ္တေ မဟာဘိနိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဇ-ပါလနိဂြောဓမူလာ မာရေန အနုဗဒ္ဓဘာဝံ အဇပါလနိဂြောဓမူလေ စ ပန “အတီတော ဒါနိ မေ ဧသ ဝိသယ”န္တိ တဿ သောကာတုရဿ သောကဝူပ-သမနတ္ထံ အာဂတာဟိ မာရဓီတာဟိ ကုမာရိကဝဏ္ဏာဒိဝသေန ပယောဇိတံ ပလောဘနံ အာစိက္ခိတွာ “တဒါပိ မယှံ ဆန္ဒော နာဟောသီ”တိ ဝတွာ[၂]—

၁-အံ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၅၊ ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၀၁-ပိဋ္ဌေသု။
၂-မယှံ န အတ္ထော (က)

"Disvāna Taṇhaṁ Aratiṁ Ragañca[1],
Nāhosi chando api methunasmiṁ.
Kimevidaṁ muttakarīsapuṇṇaṁ,
Pādāpi naṁ samphusituṁ na icche"ti[2]—

Imaṁ gāthamāha. Gāthāpariyosāne brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca anāgāmiphale patiṭṭhahiṁsu. Māgaṇḍiyāpi kho "sacassa mayā attho natthi, anatthikabhāvova vattabbo, ayaṁ pana maṁ muttakarīsapuṇṇaṁ karoti, ("Pādāpi naṁ samphusituṁ na iccheti)[3], hotu, attano jātikulapadesabhogayasavayasampattiṁ āgamma tathārūpaṁ bhattāraṁ labhitvā samaṇassa Gotamassa kattabbayuttakaṁ jānissāmī"ti[4] Satthari āghātaṁ bandhi. Kiṁ pana Satthā tāya attani āghātuppattiṁ jānāti, noti? Jānātiyeva. Jānanto kasmā gāthamāhāti? Itaresaṁ dvinnaṁ vasena. Buddhā hi āghātaṁ agaṇetvā maggaphalādhigamārahānaṁ vasena dhammaṁ desentiyeva. Mātāpitaro taṁ netvā Cūḷamāgaṇḍiyaṁ kaniṭṭhaṁ paṭicchāpetvā[5] pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Cūḷamāgaṇḍiyopi cintesi "mama dhītā omakasattassa na anucchavikā, ekassa raññova anucchavikā"ti. Taṁ ādāya Kosambiṁ gantvā sabbālaṅkārehi alaṅkaritvā "imaṁ itthiratanaṁ devassa anucchavikan"ti Utenassa rañño adāsi. So taṁ disvāva uppannabalavasineho abhisekaṁ katvā pañcasatamātugāmaparivāraṁ datvā aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi. Ayaṁ Māgaṇḍiyāya uppatti.

Evamassa diyaḍḍhasahassanāṭakitthiparivārā tisso aggamahesiyo ahesuṁ. Tasmiṁ kho pana samaye Ghosakaseṭṭhi Kukkuṭaseṭṭhi Pāvārikaseṭṭhīti Kosambiyaṁ tayo seṭṭhino honti. Te upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya pañcasatatāpase Himavantato āgantvā nagare bhikkhāya carante disvā pasīditvā nisīdāpetvā bhojetvā paṭiññaṁ gahetvā cattāro māse attano santike vasāpetvā puna vassāratte[6] āgamanatthāya paṭijānāpetvā uyyojesuṁ. Tāpasāpi tato paṭṭhāya aṭṭha māse Himavante vasitvā cattāro māse tesaṁ

1. Aratiñca rāgaṁ (Syā)
2. Khu 1. 409 piṭṭhe.
3. ( ) Natthi Sī-Syā-potthakesu.
4. Karissāmīti (Syā, Ka)
5. Paṭicchāpetvā Satthu santikaṁ gantvā ubhopi (Syā)
6. Vassāvāse (Syā, Ka)

"ဒိသွာန တဏှံ အရတိံ ရဂဉ္စ[၁]၊
နာဟောသိ ဆန္ဒော အပိ မေထုနသ္မိံ။
ကိမေဝိဒံ မုတ္တကရီသပုဏ္ဏံ၊
ပါဒါပိ နံ သမ္ဖုသိတုံ န ဣစ္ဆေ"တိ[၂]—

ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဂါထာပရိယောသာနေ ဗြာဟ္မဏော စ ဗြာဟ္မဏီ စ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ မာဂဏ္ဍိယာပိ ခေါ "သစဿ မယာ အတ္ထော နတ္ထိ၊ အနတ္ထိကဘာဝေါဝ ဝတ္တဗ္ဗော၊ အယံ ပန မံ မုတ္တကရီသပုဏ္ဏံ ကရောတိ၊ ("ပါဒါပိ နံ သမ္ဖုသိတုံ န ဣစ္ဆေတိ)[၃]၊ ဟောတု, အတ္တနော ဇာတိကုလပဒေသဘောဂယသဝယသမ္ပတ္တိံ အာဂမ္မ တထာရူပံ ဘတ္တာရံ လဘိတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ဇာနိဿာမီ"တိ[၄] သတ္ထရိ အာဃာတံ ဗန္ဓိ။ ကိံ ပန သတ္ထာ တာယ အတ္တနိ အာဃာတုပ္ပတ္တိံ ဇာနာတိ, နောတိ? ဇာနာတိယေဝ။ ဇာနန္တော ကသ္မာ ဂါထမာဟာတိ? ဣတရေသံ ဒွိန္နံ ဝသေန။ ဗုဒ္ဓါ ဟိ အာဃာတံ အဂဏေတွာ မဂ္ဂဖလာဓိဂမာရဟာနံ ဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေန္တိယေဝ။ မာတာပိတရော တံ နေတွာ စူဠမာဂဏ္ဍိယံ ကနိဋ္ဌံ ပဋိစ္ဆာပေတွာ[၅] ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ စူဠမာဂဏ္ဍိယောပိ စိန္တေသိ "မမ ဓီတာ ဩမကသတ္တဿ န အနုစ္ဆဝိကာ၊ ဧကဿ ရညောဝ အနုစ္ဆဝိကာ"တိ။ တံ အာဒါယ ကောသမ္ဗိံ ဂန္တွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရိတွာ "ဣမံ ဣတ္ထိရတနံ ဒေဝဿ အနုစ္ဆဝိက"န္တိ ဥတေနဿ ရညော အဒါသိ။ သော တံ ဒိသွာဝ ဥပ္ပန္နဗလဝသိနေဟော အဘိသေကံ ကတွာ ပဉ္စသတမာတုဂါမပရိဝါရံ ဒတွာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ အယံ မာဂဏ္ဍိယာယ ဥပ္ပတ္တိ။

ဧဝမဿ ဒိယဍ္ဍသဟဿနာဋကိတ္ထိပရိဝါရာ တိဿော အဂ္ဂမဟေသိယော အဟေသုံ။ တသ္မိံ ခေါ ပန သမယေ ဃောသကသေဋ္ဌိ ကုက္ကုဋသေဋ္ဌိ ပါဝါရိကသေဋ္ဌီတိ ကောသမ္ဗိယံ တယော သေဋ္ဌိနော ဟောန္တိ။ တေ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ပဉ္စသတတာပသေ ဟိမဝန္တတော အာဂန္တွာ နဂရေ ဘိက္ခာယ စရန္တေ ဒိသွာ ပသီဒိတွာ နိသီဒါပေတွာ ဘောဇေတွာ ပဋိညံ ဂဟေတွာ စတ္တာရော မာသေ အတ္တနော သန္တိကေ ဝသာပေတွာ ပုန ဝဿာရတ္တေ[၆] အာဂမနတ္ထာယ ပဋိဇာနာပေတွာ ဥယျောဇေသုံ။ တာပသာပိ တတော ပဋ္ဌာယ အဋ္ဌ မာသေ ဟိမဝန္တေ ဝသိတွာ စတ္တာရော မာသေ တေသံ

၁-အရတိဉ္စ ရာဂံ (သျာ)
၂-ခု ၁-၄၀၉-ပိဋ္ဌေ။
၃-( ) နတ္ထိ သီ-သျာပေါတ္ထကေသု။
၄-ကရိဿာမီတိ (သျာ၊ က)
၅-ပဋိစ္ဆာပေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဥဘောပိ(သျာ)
၆-ဝဿာဝါသေ (သျာ၊ က)

santike vasiṁsu. Te aparabhāge Himavantato āgacchantā araññāyatane ekaṁ mahānigrodhaṁ disvā[1] tassa mūle nisīdiṁsu. Tesu jeṭṭhakatāpaso cintesi “imasmiṁ rukkhe adhivatthā devatā oramattikā na bhavissati, mahesakkhenevettha devarājena bhavitabbaṁ, sādhu vata sacāyaṁ isigaṇassa pānīyaṁ dadeyyā”ti. Sopi pānīyaṁ adāsi. Tāpaso nhānodakaṁ cintesi, tampi adāsi. Tato bhojanaṁ cintesi, tampi adāsi. Athassa etadahosi “ayaṁ devarājā amhehi cintitaṁ cintitaṁ sabbaṁ deti, aho vata naṁ passeyyāmā”ti. So rukkhakkhandhaṁ padāletvā attānaṁ dassesi. Atha naṁ tāpasā “devarāja mahatī te sampatti, kiṁ nu kho katvā ayaṁ te laddhā”ti pucchiṁsu. Mā pucchatha ayyāti. Ācikkha devarājāti. So attanā katakammassa parittakattā lajjamāno kathetuṁ na visahi. Tehi punappunaṁ nippīḷayamāno pana “tena hi suṇāthā”ti vatvā kathesi.

So kireko duggatamanusso hutvā bhatiṁ pariyesanto Anāthapiṇḍikassa santike bhatikammaṁ labhitvā taṁ nissāya jīvikaṁ kappesi. Athekasmiṁ uposathadivase sampatte Anāthapiṇḍiko vihārato āgantvā pucchi “tassa bhatikassa ajjuposathadivasabhāvo kenaci kathito”ti. Na kathito sāmīti. Tena hissa sāyamāsaṁ pacathāti. Athassa patthodanaṁ paciṁsu. So divasaṁ araññe kammaṁ katvā sāyaṁ āgantvā bhatte vaḍḍhetvā dinne “chātomhī”ti sahasā abhuñjitvāva “aññesu divasesu imasmiṁ gehe ‘bhattaṁ detha, sūpaṁ detha, byañjanaṁ dethā’ti mahākolāhalaṁ ahosi, ajja te sabbe nissaddā nipajjiṁsu, mayhameva ekassāhāraṁ vaḍḍhayiṁsu, kiṁ nu kho etan”ti cintetvā pucchi “avasesā bhuñjiṁsu, na bhuñjiṁsū”ti. Na bhuñjiṁsu tātāti. Kiṁ kāraṇāti. Imasmiṁ gehe uposathadivasesu sāyamāsaṁ na bhuñjanti, sabbeva uposathikā honti, antamaso thanapāyinopi dārake mukhaṁ vikkhālāpetvā catumadhuraṁ mukhe pakkhipāpetvā mahāseṭṭhi uposathike kāreti. Gandhatelappadīpe jālante khuddakamahallakadārakā sayanagatā dvattiṁsākāraṁ sajjhāyanti. Tuyhaṁ pana uposathadivasabhāvaṁ kathetuṁ satiṁ na karimhā. Tasmā taveva bhattaṁ pakkaṁ, naṁ bhuñjassūti. Sace idāni

1. Patvā (Aṁ-Ṭṭha 1. 332 piṭṭhe)

သန္တိကေ ဝသိံသု။ တေ အပရဘာဂေ ဟိမဝန္တတော အာဂစ္ဆန္တာ အရညာယတနေ ဧကံ မဟာနိဂြောဓံ ဒိသွာ[၁] တဿ မူလေ နိသီဒိံသု။ တေသု ဇေဋ္ဌကတာပသော စိန္တေသိ “ဣမသ္မိံ ရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ဩရမတ္တိကာ န ဘဝိဿတိ၊ မဟေသက္ခေနေဝေတ္ထ ဒေဝရာဇေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ သာဓု ဝတ သစာယံ ဣသိဂဏဿ ပါနီယံ ဒဒေယျာ”တိ။ သောပိ ပါနီယံ အဒါသိ။ တာပသော နှာနောဒကံ စိန္တေသိ၊ တမ္ပိ အဒါသိ။ တတော ဘောဇနံ စိန္တေသိ၊ တမ္ပိ အဒါသိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “အယံ ဒေဝရာဇာ အမှေဟိ စိန္တိတံ စိန္တိတံ သဗ္ဗံ ဒေတိ၊ အဟော ဝတ နံ ပဿေယျာမာ”တိ။ သော ရုက္ခက္ခန္ဓံ ပဒါလေတွာ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ အထ နံ တာပသာ “ဒေဝရာဇ မဟတီ တေ သမ္ပတ္တိ၊ ကိံ နု ခေါ ကတွာ အယံ တေ လဒ္ဓါ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ မာ ပုစ္ဆထ အယျာတိ။ အာစိက္ခ ဒေဝရာဇာတိ။ သော အတ္တနာ ကတကမ္မဿ ပရိတ္တကတ္တာ လဇ္ဇမာနော ကထေတုံ န ဝိသဟိ။ တေဟိ ပုနပ္ပုနံ နိပ္ပီဠိယမာနော ပန “တေန ဟိ သုဏာထာ”တိ ဝတွာ ကထေသိ။

သော ကိရေကော ဒုဂ္ဂတမနုဿော ဟုတွာ ဘတိံ ပရိယေသန္တော အနာထပိဏ္ဍိကဿ သန္တိကေ ဘတိကမ္မံ လဘိတွာ တံ နိဿာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ အထေကသ္မိံ ဥပေါသထဒိဝသေ သမ္ပတ္တေ အနာထပိဏ္ဍိကော ဝိဟာရတော အာဂန္တွာ ပုစ္ဆိ “တဿ ဘတိကဿ အဇ္ဇုပေါသထဒိဝသဘာဝေါ ကေနစိ ကထိတော”တိ။ န ကထိတော သာမီတိ။ တေန ဟိဿ သာယမာသံ ပစထာတိ။ အထဿ ပတ္ထောဒနံ ပစိံသု။ သော ဒိဝသံ အရညေ ကမ္မံ ကတွာ သာယံ အာဂန္တွာ ဘတ္တေ ဝဍ္ဎေတွာ ဒိန္နေ “ဆာတောမှီ”တိ သဟသာ အဘုဉ္ဇိတွာဝ “အညေသု ဒိဝသေသု ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ‘ဘတ္တံ ဒေထ၊ သူပံ ဒေထ၊ ဗျဉ္ဇနံ ဒေထာ’တိ မဟာကောလာဟလံ အဟောသိ၊ အဇ္ဇ တေ သဗ္ဗေ နိဿဒ္ဒါ နိပဇ္ဇိံသု၊ မယှမေဝ ဧကဿာဟာရံ ဝဍ္ဎယိံသု၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ စိန္တေတွာ ပုစ္ဆိ “အဝသေသာ ဘုဉ္ဇိံသု၊ န ဘုဉ္ဇိံသူ”တိ။ န ဘုဉ္ဇိံသု တာတာတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဥပေါသထဒိဝသေသု သာယမာသံ န ဘုဉ္ဇန္တိ၊ သဗ္ဗေဝ ဥပေါသထိကာ ဟောန္တိ၊ အန္တမသော ထနပါယိနောပိ ဒါရကေ မုခံ ဝိက္ခာလာပေတွာ စတုမဓုရံ မုခေ ပက္ခိပါပေတွာ မဟာသေဋ္ဌိ ဥပေါသထိကေ ကာရေတိ။ ဂန္ဓတေလပ္ပဒီပေ ဇာလန္တေ ခုဒ္ဒကမဟလ္လကဒါရကာ သယနဂတာ ဒွတ္တိံသာကာရံ သဇ္ဈာယန္တိ။ တုယှံ ပန ဥပေါသထဒိဝသဘာဝံ ကထေတုံ သတိံ န ကရိမှာ။ တသ္မာ တဝေဝ ဘတ္တံ ပက္ကံ၊ နံ ဘုဉ္ဇဿူတိ။ သစေ ဣဒါနိ

၁-ပတွာ (အံ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၂-ပိဋ္ဌေ)

uposathikena bhavituṁ vaṭṭati, ahampi bhaveyyanti. Idaṁ seṭṭhi jānātīti[1]. Tena hi naṁ pucchathāti. Te gantvā seṭṭhiṁ pucchiṁsu. So evamāha “idāni pana abhuñjitvā mukhaṁ vikkhāletvā uposathaṅgāni adhiṭṭhahanto upaḍḍhaṁ uposathakammaṁ labhissatī”ti. Itaro taṁ sutvā tathā akāsi.

Tassa sakaladivasaṁ kammaṁ katvā chātassa sarīre vātā kuppiṁsu. So yottena uraṁ bandhitvā[2] yottakoṭiyaṁ gahetvā parivattati. Seṭṭhi taṁ pavattiṁ sutvā ukkāhi dhāriyamānāhi catumadhuraṁ gāhāpetvā tassa santikaṁ āgantvā “kiṁ tātā”ti pucchi. Sāmi vātā me kuppitāti. Tena hi uṭṭhāya idaṁ bhesajjaṁ khādāhīti. Tumhepi khādatha sāmīti. Amhākaṁ aphāsukaṁ natthi, tvaṁ khādāhīti. Sāmi ahaṁ uposathakammaṁ karonto sakalaṁ kātuṁ nāsakkhiṁ, upaḍḍhakammampi me vikalaṁ mā ahosīti na icchi. “Mā evaṁ kari tātā”ti vuccamānopi anicchitvā aruṇe uṭṭhahante milātamālā viya kālaṁ katvā tasmiṁ nigrodharukkhe devatā hutvā nibbatti. Tasmā imamatthaṁ kathetvā “so seṭṭhi Buddhamāmako dhammamāmako saṁghamāmako, taṁ nissāya katassa upaḍḍhuposathakammassa nissandenesā sampatti mayā laddhā”ti āha.

“Buddho”ti vacanaṁ sutvāva pañcasatā tāpasā uṭṭhāya devatāya añjaliṁ paggayha “Buddhoti vadesi, Buddhoti vadesī”ti pucchitvā “Buddhoti vadāmi, Buddhoti vadāmī”ti tikkhattuṁ paṭijānāpetvā “ghosopi kho eso dullabho lokasmin”ti udānaṁ udānetvā “devate anekesu kappasatasahassesu asutapubbaṁ saddaṁ tayā suṇāpitamhā”ti āhaṁsu. Atha antevāsino ācariyaṁ etadavocuṁ “tena hi Satthu santikaṁ gacchāmā”ti. Tātā tayo seṭṭhino amhākaṁ bahūpakārā, sve tesaṁ nivesane bhikkhaṁ gaṇhitvā tesampi ācikkhitvā gamissāma, adhivāsetha tātāti. Te adhivāsayiṁsu. Punadivase seṭṭhino yāgubhattaṁ sampādetvā āsanāni paññāpetvā “ajja no ayyānaṁ āgamanadivaso”ti ñatvā paccuggamanaṁ katvā te ādāya nivesanaṁ gantvā nisīdāpetvā bhikkhaṁ adaṁsu. Te katabhattakiccā mahā seṭṭhino “mayaṁ gamissāmā”ti vadiṁsu. Nanu bhante tumhehi cattāro vassike māse amhākaṁ gahitāva paṭiññā, idāni kuhiṁ gacchathāti.

1. Jānissatīti (Ka) 2. Yottaṁ bandhitvā (Sī, Ka)

ဥပေါသထိကေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ အဟမ္ပိ ဘဝေယျန္တိ။ ဣဒံ သေဋ္ဌိ ဇာနာတီတိ[၁]။ တေန ဟိ နံ ပုစ္ဆထာတိ။ တေ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိံ ပုစ္ဆိံသု။ သော ဧဝမာဟ “ဣဒါနိ ပန အဘုဉ္ဇိတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ဥပေါသထင်္ဂါနိ အဓိဋ္ဌဟန္တော ဥပဍ္ဎံ ဥပေါသထကမ္မံ လဘိဿတီ”တိ။ ဣတရော တံ သုတွာ တထာ အကာသိ။

တဿ သကလဒိဝသံ ကမ္မံ ကတွာ ဆာတဿ သရီရေ ဝါတာ ကုပ္ပိံသု။ သော ယောတ္တေန ဥရံ ဗန္ဓိတွာ[၂] ယောတ္တကောဋိယံ ဂဟေတွာ ပရိဝတ္တတိ။ သေဋ္ဌိ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ဥက္ကာဟိ ဓာရိယမာနာဟိ စတုမဓုရံ ဂါဟာပေတွာ တဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ “ကိံ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာမိ ဝါတာ မေ ကုပ္ပိတာတိ။ တေန ဟိ ဥဋ္ဌာယ ဣဒံ ဘေသဇ္ဇံ ခါဒါဟီတိ။ တုမှေပိ ခါဒထ သာမီတိ။ အမှာကံ အဖာသုကံ နတ္ထိ၊ တွံ ခါဒါဟီတိ။ သာမိ အဟံ ဥပေါသထကမ္မံ ကရောန္တော သကလံ ကာတုံ နာသက္ခိံ၊ ဥပဍ္ဎကမ္မမ္ပိ မေ ဝိကလံ မာ အဟောသီတိ န ဣစ္ဆိ။ “မာ ဧဝံ ကရိ တာတာ”တိ ဝုစ္စမာနောပိ အနိစ္ဆိတွာ အရုဏေ ဥဋ္ဌဟန္တေ မိလာတမာလာ ဝိယ ကာလံ ကတွာ တသ္မိံ နိဂြောဓရုက္ခေ ဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တသ္မာ ဣမမတ္ထံ ကထေတွာ “သော သေဋ္ဌိ ဗုဒ္ဓမာမကော ဓမ္မမာမကော သံဃမာမကော၊ တံ နိဿာယ ကတဿ ဥပဍ္ဎုပေါသထကမ္မဿ နိဿန္ဒေနေသာ သမ္ပတ္တိ မယာ လဒ္ဓါ”တိ အာဟ။

“ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဝစနံ သုတွာဝ ပဉ္စသတာ တာပသာ ဥဋ္ဌာယ ဒေဝတာယ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ “ဗုဒ္ဓေါတိ ဝဒေသိ၊ ဗုဒ္ဓေါတိ ဝဒေသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဗုဒ္ဓေါတိ ဝဒါမိ၊ ဗုဒ္ဓေါတိ ဝဒါမီ”တိ တိက္ခတ္တုံ ပဋိဇာနာပေတွာ “ဃောသောပိ ခေါ ဧသော ဒုလ္လဘော လောကသ္မိ”န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ “ဒေဝတေ အနေကေသု ကပ္ပသတသဟဿေသု အသုတပုဗ္ဗံ သဒ္ဒံ တယာ သုဏာပိတမှာ”တိ အာဟံသု။ အထ အန္တေဝါသိနော အာစရိယံ ဧတဒဝေါစုံ “တေန ဟိ သတ္ထု သန္တိကံ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ တာတာ တယော သေဋ္ဌိနော အမှာကံ ဗဟူပကာရာ၊ သွေ တေသံ နိဝေသနေ ဘိက္ခံ ဂဏှိတွာ တေသမ္ပိ အာစိက္ခိတွာ ဂမိဿာမ၊ အဓိဝါသေထ တာတာတိ။ တေ အဓိဝါသယိံသု။ ပုနဒိဝသေ သေဋ္ဌိနော ယာဂုဘတ္တံ သမ္ပာဒေတွာ အာသနာနိ ပညာပေတွာ “အဇ္ဇ နော အယျာနံ အာဂမနဒိဝသော”တိ ဉတွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ တေ အာဒါယ နိဝေသနံ ဂန္တွာ နိသီဒါပေတွာ ဘိက္ခံ အဒံသု။ တေ ကတဘတ္တကိစ္စာ မဟာသေဋ္ဌိနော “မယံ ဂမိဿာမာ”တိ ဝဒိံသု။ နနု ဘန္တေ တုမှေဟိ စတ္တာရော ဝဿိကေ မာသေ အမှာကံ ဂဟိတာဝ ပဋိညာ၊ ဣဒါနိ ကုဟိံ ဂစ္ဆထာတိ။

၁-ဇာနိဿတီတိ (က) ၂-ယောတ္တံ ဗန္ဓိတွာ (သီ၊ က)

loke kira Buddho uppanno, dhammo uppanno, saṁgho uppanno, tasmā Satthu santikaṁ gamissāmāti. Kiṁ pana tassa Satthuno santikaṁ tumhākaññeva gantuṁ vaṭṭatīti. Aññesampi avāritaṁ āvusoti. Tena hi bhante āgametha, mayampi gamanaparivacchaṁ[1] katvā gacchāmāti. "Tumhesu parivacchaṁ karontesu amhākaṁ papañco hoti, mayaṁ purato gacchāma, tumhe pacchā āgaccheyyāthā"ti vatvā te puretaraṁ gantvā Sammāsambuddhaṁ disvā abhitthavitvā vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Atha nesaṁ Satthā anupubbiṁ kathaṁ kathetvā dhammaṁ desesi. Desanāpariyosāne sabbepi saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā pabbajjaṁ yācitvā "etha bhikkhavo"ti vacanasamanantaraṁyeva iddhimayapattacīvaradharā ehibhikkhū ahesuṁ[2].

Tepi kho tayo seṭṭhino pañcahi pañcahi sakaṭasatehi bhattacchādanasappimadhuphāṇitādīni dānūpakaraṇāni ādāya Sāvatthiṁ patvā Satthāraṁ vanditvā dhammakathaṁ sutvā kathāpariyosāne[3] sotāpattiphale patiṭṭhāya addhamāsamattampi dānaṁ dadamānā Satthu santike vasitvā Kosambiṁ āgamanatthāya Satthāraṁ yācitvā Satthārā paṭiññaṁ dadantena "suññāgāre kho gahapatayo Tathāgatā abhiramantī"ti vutte "aññātaṁ bhante, amhehi pahitasāsanena āgantuṁ vaṭṭatī"ti vatvā Kosambiṁ gantvā Ghosakaseṭṭhi Ghositārāmaṁ, Kukkuṭaseṭṭhi Kukkuṭārāmaṁ, Pāvārikaseṭṭhi Pāvārikārāmanti tayo mahāvihāre kāretvā Satthu āgamanatthāya sāsanaṁ pahiṇiṁsu. Satthā tesaṁ sāsanaṁ sutvā tattha agamāsi. Te paccuggantvā Satthāraṁ vihāraṁ pavesetvā vārena vārena paṭijagganti. Satthā devasikaṁ ekekasmiṁ vihāre vasati. Yassa vihāre vuṭṭho hoti, tasseva gharadvāre piṇḍāya carati. Tesaṁ pana tiṇṇaṁ seṭṭhīnaṁ upaṭṭhāko Sumano nāma mālākāro ahosi, so te seṭṭhino evamāha "ahaṁ tumhākaṁ dīgharattaṁ upakārako, Satthāraṁ bhojetukāmomhi, mayhampi ekadivasaṁ Satthāraṁ dethā"ti. Tena hi bhaṇe sve bhojehīti. "Sādhu sāmī"ti so Satthāraṁ nimantetvā sakkāraṁ paṭiyādesi.

---

1. Gamanaparisajjaṁ (Ka)
2. Iddhimayapattacīvaradharā vassasatikattherā viya ahesuṁ (Syā)
3. Gāthāpariyosāne (Ka)

လောကေ ကိရ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော၊ ဓမ္မော ဥပ္ပန္နော၊ သံဃော ဥပ္ပန္နော၊ တသ္မာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမာတိ။ ကိံ ပန တဿ သတ္ထုနော သန္တိကံ တုမှာကညေဝ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ အညေသမ္ပိ အဝါရိတံ အာဝုသောတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ အာဂမေထ၊ မယမ္ပိ ဂမနပရိဝစ္ဆံ[၁] ကတွာ ဂစ္ဆာမာတိ။ “တုမှေသု ပရိဝစ္ဆံ ကရောန္တေသု အမှာကံ ပပဉ္စော ဟောတိ၊ မယံ ပုရတော ဂစ္ဆာမ၊ တုမှေ ပစ္ဆာ အာဂစ္ဆေယျာထာ”တိ ဝတွာ တေ ပုရေတရံ ဂန္တွာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ အဘိတ္ထဝိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ အထ နေသံ သတ္ထာ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗေပိ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ”တိ ဝစနသမနန္တရံယေဝ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ ဧဟိဘိက္ခူ အဟေသုံ[၂]။

တေပိ ခေါ တယော သေဋ္ဌိနော ပဉ္စဟိ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ဘတ္တစ္ဆာဒနသပ္ပိမဓုဖာဏိတာဒီနိ ဒါနူပကရဏာနိ အာဒါယ သာဝတ္ထိံ ပတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဓမ္မကထံ သုတွာ ကထာပရိယောသာနေ[၃] သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ အဍ္ဎမာသမတ္တမ္ပိ ဒါနံ ဒဒမာနာ သတ္ထု သန္တိကေ ဝသိတွာ ကောသမ္ဗိံ အာဂမနတ္ထာယ သတ္ထာရံ ယာစိတွာ သတ္ထာရာ ပဋိညံ ဒဒန္တေန “သုညာဂါရေ ခေါ ဂဟပတယော တထာဂတာ အဘိရမန္တီ”တိ ဝုတ္တေ “အညာတံ ဘန္တေ၊ အမှေဟိ ပဟိတသာသနေန အာဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ကောသမ္ဗိံ ဂန္တွာ ဃောသကသေဋ္ဌိ ဃောသိတာရာမံ, ကုက္ကုဋသေဋ္ဌိ ကုက္ကုဋာရာမံ, ပါဝါရိကသေဋ္ဌိ ပါဝါရိကာရာမန္တိ တယော မဟာဝိဟာရေ ကာရေတွာ သတ္ထု အာဂမနတ္ထာယ သာသနံ ပဟိဏိံသု။ သတ္ထာ တေသံ သာသနံ သုတွာ တတ္ထ အဂမာသိ။ တေ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝိဟာရံ ပဝေသေတွာ ဝါရေန ဝါရေန ပဋိဇဂ္ဂန္တိ။ သတ္ထာ ဒေဝသိကံ ဧကေကသ္မိံ ဝိဟာရေ ဝသတိ။ ယဿ ဝိဟာရေ ဝုဋ္ဌော ဟောတိ၊ တဿေဝ ဃရဒွါရေ ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ တေသံ ပန တိဏ္ဏံ သေဋ္ဌီနံ ဥပဋ္ဌာကော သုမနော နာမ မာလာကာရော အဟောသိ၊ သော တေ သေဋ္ဌိနော ဧဝမာဟ “အဟံ တုမှာကံ ဒီဃရတ္တံ ဥပကာရကော၊ သတ္ထာရံ ဘောဇေတုကာမောမှိ၊ မယှမ္ပိ ဧကဒိဝသံ သတ္ထာရံ ဒေထာ”တိ။ တေန ဟိ ဘဏေ သွေ ဘောဇေဟီတိ။ “သာဓု သာမီ”တိ သော သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ သက္ကာရံ ပဋိယာဒေသိ။

၁-ဂမနပရိသဇ္ဇံ (က)
၂-ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ ဝဿသတိကတ္ထေရာ ဝိယ အဟေသုံ (သျာ)
၃-ဂါထာပရိယောသာနေ (က)

Tadā rājā Sāmāvatiyā devasikaṁ pupphamūle aṭṭha kahāpaṇe deti. Tassā Khujjuttarā nāma dāsī Sumanamālākārassa santikaṁ gantvā nibaddhaṁ pupphāni gaṇhāti. Atha naṁ tasmiṁ divase āgataṁ mālākāro āha “mayā Satthā nimantito, ajja pupphehi[1] Sattharaṁ pūjessāmi, tiṭṭha tāva, tvaṁ parivesanāya sahāyikā hutvā dhammaṁ sutvā avasesāni pupphāni gahetvā gamissasī”ti. Sā “sādhū”ti adhivāsesi. Sumano Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ parivisitvā anumodanakaraṇatthāya pattaṁ aggahesi. Satthā anumodanadhammadesanaṁ ārabhi. Khujjuttarāpi Satthu dhammakathaṁ suṇantīyeva sotāpattiphale patiṭṭhahi. Sā aññesu divasesu cattāro kahāpaṇe attano gahetvā catūhi pupphāni gahetvā gacchati, taṁ divasaṁ aṭṭhahipi pupphāni gahetvā gatā. Atha naṁ Sāmāvatī āha “kiṁ nu kho amma ajja amhākaṁ raññā dviguṇaṁ pupphamūlaṁ dinnan”ti. No ayyeti. Atha kasmā bahūni pupphānīti. Aññesu divasesu ahaṁ cattāro kahāpaṇe attano gahetvā catūhi pupphāni āharāmīti. Ajja kasmā na gaṇhīti. Sammāsambuddhassa dhammakathaṁ sutvā dhammassa adhigatattāti. Atha naṁ “are duṭṭhadāsi ettakaṁ kālaṁ tayā gahitakahāpaṇe me dehī”ti atajjetvā “amma tayā pivitaṁ amataṁ amhepi pāyehī”ti vatvā “tena hi maṁ nhāpehī”ti vutte soḷasahi gandhodakaghaṭehi nhāpetvā dve maṭṭhasāṭake dāpesi. Sā ekaṁ nivāsetvā ekaṁ ekaṁsaṁ pārupitvā āsanaṁ paññāpetvā ekaṁ bījaniṁ āharāpetvā āsane nisīditvā citrabījaniṁ ādāya pañca mātugāmasatāni āmantetvā tāsaṁ Satthārā desitaniyāmeneva dhammaṁ desesi, tassā dhammakathaṁ sutvā tā sabbāpi sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu.

Tā sabbāpi Khujjuttaraṁ vanditvā “amma ajjato paṭṭhāya tvaṁ kiliṭṭhakammaṁ mā kari, amhākaṁ mātuṭṭhāne ca ācariyaṭṭhāne ca ṭhatvā Satthu santikaṁ gantvā Satthārā desitaṁ dhammaṁ sutvā amhākaṁ kathehī”ti vadiṁsu. Sā tathā karontī aparabhāve tipiṭakadharā jātā. Atha naṁ Satthā “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvikānaṁ upāsikānaṁ bahussutānaṁ dhammakathikānaṁ yadidaṁ Khujjuttarā”ti etadagge ṭhapesi. Tāpi kho pañcasatā itthiyo taṁ evamāhaṁsu “amma Sattharaṁ daṭṭhukāmāmhā, taṁ no dassehi,

1. Ajja aggapupphehi (Syā)

တဒါ ရာဇာ သာမာဝတိယာ ဒေဝသိကံ ပုပ္ဖမူလေ အဋ္ဌ ကဟာပဏေ ဒေတိ။ တဿာ ခုဇ္ဇုတ္တရာ နာမ ဒါသီ သုမနမာလာကာရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ နိဗဒ္ဓံ ပုပ္ဖာနိ ဂဏှာတိ။ အထ နံ တသ္မိံ ဒိဝသေ အာဂတံ မာလာကာရော အာဟ “မယာ သတ္ထာ နိမန္တိတော၊ အဇ္ဇ ပုပ္ဖေဟိ[၁] သတ္ထာရံ ပူဇေဿာမိ၊ တိဋ္ဌ တာဝ၊ တွံ ပရိဝေသနာယ သဟာယိကာ ဟုတွာ ဓမ္မံ သုတွာ အဝသေသာနိ ပုပ္ဖာနိ ဂဟေတွာ ဂမိဿသီ”တိ။ သာ “သာဓူ”တိ အဓိဝါသေသိ။ သုမနော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိတွာ အနုမောဒနကရဏတ္ထာယ ပတ္တံ အဂ္ဂဟေသိ။ သတ္ထာ အနုမောဒနဓမ္မဒေသနံ အာရဘိ။ ခုဇ္ဇုတ္တရာပိ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုဏန္တီယေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သာ အညေသု ဒိဝသေသု စတ္တာရော ကဟာပဏေ အတ္တနော ဂဟေတွာ စတူဟိ ပုပ္ဖာနိ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတိ၊ တံ ဒိဝသံ အဋ္ဌဟိပိ ပုပ္ဖာနိ ဂဟေတွာ ဂတာ။ အထ နံ သာမာဝတီ အာဟ “ကိံ နု ခေါ အမ္မ အဇ္ဇ အမှာကံ ရညာ ဒွိဂုဏံ ပုပ္ဖမူလံ ဒိန္န”န္တိ။ နော အယျေတိ။ အထ ကသ္မာ ဗဟူနိ ပုပ္ဖာနီတိ။ အညေသု ဒိဝသေသု အဟံ စတ္တာရော ကဟာပဏေ အတ္တနော ဂဟေတွာ စတူဟိ ပုပ္ဖာနိ အာဟရာမီတိ။ အဇ္ဇ ကသ္မာ န ဂဏှီတိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဓမ္မကထံ သုတွာ ဓမ္မဿ အဓိဂတတ္တာတိ။ အထ နံ “အရေ ဒုဋ္ဌဒါသိ ဧတ္တကံ ကာလံ တယာ ဂဟိတကဟာပဏေ မေ ဒေဟီ”တိ အတဇ္ဇေတွာ “အမ္မ တယာ ပိဝိတံ အမတံ အမှေပိ ပါယေဟီ”တိ ဝတွာ “တေန ဟိ မံ နှာပေဟီ”တိ ဝုတ္တေ သောဠသဟိ ဂန္ဓောဒကဃဋေဟိ နှာပေတွာ ဒွေ မဋ္ဌသာဋကေ ဒါပေသိ။ သာ ဧကံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ဧကံသံ ပါရုပိတွာ အာသနံ ပညာပေတွာ ဧကံ ဗီဇနိံ အာဟရာပေတွာ အာသနေ နိသီဒိတွာ စိတြဗီဇနိံ အာဒါယ ပဉ္စ မာတုဂါမသတာနိ အာမန္တေတွာ တာသံ သတ္ထာရာ ဒေသိတနိယာမေနေဝ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ တဿာ ဓမ္မကထံ သုတွာ တာ သဗ္ဗာပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

တာ သဗ္ဗာပိ ခုဇ္ဇုတ္တရံ ဝန္ဒိတွာ “အမ္မ အဇ္ဇတော ပဋ္ဌာယ တွံ ကိလိဋ္ဌကမ္မံ မာ ကရိ၊ အမှာကံ မာတုဋ္ဌာနေ စ အာစရိယဋ္ဌာနေ စ ဌတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရာ ဒေသိတံ ဓမ္မံ သုတွာ အမှာကံ ကထေဟီ”တိ ဝဒိံသု။ သာ တထာ ကရောန္တီ အပရဘာဂေ တိပိဋကဓရာ ဇာတာ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝိကာနံ ဥပါသိကာနံ ဗဟုဿုတာနံ ဓမ္မကထိကာနံ ယဒိဒံ ခုဇ္ဇုတ္တရာ”တိ ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ။ တာပိ ခေါ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော တံ ဧဝမာဟံသု “အမ္မ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမာမှာ၊ တံ နော ဒဿေဟိ၊

၁-အဇ္ဇ အဂ္ဂပုပ္ဖေဟိ (သျာ)

gandhamālādīhi taṁ pūjessāmā”ti. Ayye rājakulaṁ nāma bhāriyaṁ, tumhe gahetvā bahi gantuṁ na sakkāti. Amma no mā nāsehi, dasseheva amhākaṁ Satthāranti. Tena hi tumhākaṁ vasanagabbhānaṁ bhittīsu yattakena oloketuṁ sakkā hoti, tattakaṁ chiddaṁ katvā gandhamālādīni āharāpetvā Satthāraṁ tiṇṇaṁ seṭṭhīnaṁ gharadvāraṁ gacchantaṁ tumhe tesu tesu ṭhānesu ṭhatvā oloketha ceva, hatthe ca pasāretvā vandatha, pūjetha cāti. Tā tathā katvā Satthāraṁ gacchantañca āgacchantañca oloketvā[1] vandiṁsu ceva pūjesuṁ ca.

Athekadivasaṁ Māgaṇḍiyā attano pāsādatalato nikkhamitvā caṅkamamānā tāsaṁ vasanaṭṭhānaṁ gantvā gabbhesu chiddaṁ disvā “idaṁ kin”ti, pucchitvā tāhi tassā Satthari āghātabaddhabhāvaṁ[2] ajānantīhi “Satthā imaṁ nagaraṁ āgato, mayaṁ ettha ṭhatvā Satthāraṁ vandāma[3] ceva pūjema cā”ti vutte “āgato nāma imaṁ nagaraṁ samaṇo Gotamo, idānissa kattabbaṁ jānissāmi, imāpi tassa upaṭṭhāyikā, imāsampi kattabbaṁ jānissāmī”ti cintetvā gantvā rañño ārocesi “mahārāja Sāmāvatimissikānaṁ bahiddhā patthanā atthi, katipāheneva te jīvitaṁ māressantī”ti[4]. Rājā “na tā evarūpaṁ karissantī”ti na saddahi. Punappunaṁ vuttepi na saddahi eva. Atha naṁ evaṁ tikkhattuṁ vuttepi asaddahantaṁ “sace me na saddahasi, tāsaṁ vasanaṭṭhānaṁ gantvā upadhārehi mahārājā”ti āha. Rājā gantvā gabbhesu chiddaṁ disvā “idaṁ kin”ti pucchitvā tasmiṁ atthe ārocite tāsaṁ akujjhitvā kiñci avatvāva chiddāni pidahāpetvā sabbagabbhesu uddhacchiddakavātapānāni[5] kāresi. Uddhacchiddakavātapānāni kira tasmiṁ kāle uppannāni. Māgaṇḍiyā tāsaṁ kiñci kātuṁ asakkuṇitvā “samaṇassa Gotamasseva kattabbaṁ karissāmī”ti nāgarānaṁ lañjaṁ[6] datvā “samaṇaṁ Gotamaṁ antonagaraṁ pavisitvā vicarantaṁ dāsakammakaraporisehi akkosetvā paribhāsetvā[7] palāpethā”ti āṇāpesi. Micchādiṭṭhikā tīsu ratanesu appasannā antonagaraṁ paviṭṭhaṁ Satthāraṁ

1. Olokentā (Sī, Ka)
2. Baddhāghātaṁ (Sī, Syā), baddhāghātataṁ (Aṁ-Ṭṭha 1. 338 piṭṭhe)
3. Passāma (Sī, Ka)
4. Harissantīti (Sī), na bhavissatīti (Syā)
5. Uddhacchikavātapānāni (Sī), khuddacchiddakavātapānāni (Syā)
6. Lañcaṁ (Syā)
7. Saddhiṁ akkositvā paribhāsitvā (Sī, Syā)

ဂန္ဓမာလာဒီဟိ တံ ပူဇေဿာမာ”တိ။ အယျေ ရာဇကုလံ နာမ ဘာရိယံ၊ တုမှေ ဂဟေတွာ ဗဟိ ဂန္တုံ န သက္ကာတိ။ အမ္မ နော မာ နာသေဟိ၊ ဒဿေဟေဝ အမှာကံ သတ္ထာရန္တိ။ တေန ဟိ တုမှာကံ ဝသနဂဗ္ဘာနံ ဘိတ္တီသု ယတ္တကေန ဩလောကေတုံ သက္ကာ ဟောတိ၊ တတ္တကံ ဆိဒ္ဒံ ကတွာ ဂန္ဓမာလာဒီနိ အာဟရာပေတွာ သတ္ထာရံ တိဏ္ဏံ သေဋ္ဌီနံ ဃရဒွါရံ ဂစ္ဆန္တံ တုမှေ တေသု တေသု ဌာနေသု ဌတွာ ဩလောကေထ စေဝ, ဟတ္ထေ စ ပသာရေတွာ ဝန္ဒထ, ပူဇေထ စာတိ။ တာ တထာ ကတွာ သတ္ထာရံ ဂစ္ဆန္တဉ္စ အာဂစ္ဆန္တဉ္စ ဩလောကေတွာ[1] ဝန္ဒိံသု စေဝ ပူဇေသုံ စ။

အထေကဒိဝသံ မာဂဏ္ဍိယာ အတ္တနော ပါသာဒတလတော နိက္ခမိတွာ စင်္ကမမာနာ တာသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဂဗ္ဘေသု ဆိဒ္ဒံ ဒိသွာ “ဣဒံ ကိ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ တာဟိ တဿာ သတ္ထရိ အာဃာတဗဒ္ဓဘာဝံ[2] အဇာနန္တီဟိ “သတ္ထာ ဣမံ နဂရံ အာဂတော၊ မယံ ဧတ္ထ ဌတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒာမ[3] စေဝ ပူဇေမ စာ”တိ ဝုတ္တေ “အာဂတော နာမ ဣမံ နဂရံ သမဏော ဂေါတမော၊ ဣဒါနိဿ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမိ၊ ဣမာပိ တဿ ဥပဋ္ဌာယိကာ၊ ဣမာသမ္ပိ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေသိ “မဟာရာဇ သာမာဝတိမိဿိကာနံ ဗဟိဒ္ဓါ ပတ္ထနာ အတ္ထိ၊ ကတိပါဟေနေဝ တေ ဇီဝိတံ မာရေဿန္တီ”တိ[4]။ ရာဇာ “န တာ ဧဝရူပံ ကရိဿန္တီ”တိ န သဒ္ဒဟိ။ ပုနပ္ပုနံ ဝုတ္တေပိ န သဒ္ဒဟိ ဧဝ။ အထ နံ ဧဝံ တိက္ခတ္တုံ ဝုတ္တေပိ အသဒ္ဒဟန္တံ “သစေ မေ န သဒ္ဒဟသိ၊ တာသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဥပဓာရေဟိ မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ ဂန္တွာ ဂဗ္ဘေသု ဆိဒ္ဒံ ဒိသွာ “ဣဒံ ကိ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ တသ္မိံ အတ္ထေ အာရောစိတေ တာသံ အကုဇ္ဈိတွာ ကိဉ္စိ အဝတွာဝ ဆိဒ္ဒါနိ ပိဒဟာပေတွာ သဗ္ဗဂဗ္ဘေသု ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒကဝါတပါနာနိ[5] ကာရေသိ။ ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒကဝါတပါနာနိ ကိရ တသ္မိံ ကာလေ ဥပ္ပန္နာနိ။ မာဂဏ္ဍိယာ တာသံ ကိဉ္စိ ကာတုံ အသက္ကုဏိတွာ “သမဏဿ ဂေါတမဿေဝ ကတ္တဗ္ဗံ ကရိဿာမီ”တိ နာဂရာနံ လဉ္ဇံ[6] ဒတွာ “သမဏံ ဂေါတမံ အန္တောနဂရံ ပဝိသိတွာ ဝိစရန္တံ ဒါသကမ္မကရပေါရိသေဟိ အက္ကောသေတွာ ပရိဘာသေတွာ[7] ပလာပေထာ”တိ အာဏာပေသိ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ တီသု ရတနေသု အပ္ပသန္နာ အန္တောနဂရံ ပဝိဋ္ဌံ သတ္ထာရံ

၁-ဩလောကေန္တာ (သီ၊ က)
၂-ဗဒ္ဓါဃာတံ (သီ၊ သျာ)၊ ဗဒ္ဓါဃာတတံ (အံ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၈-ပိဋ္ဌေ)
၃-ပဿာမ (သီ၊ က)
၄-ဟရိဿန္တီတိ (သီ)၊ န ဘဝိဿတီတိ (သျာ)
၅-ဥဒ္ဓစ္ဆိကဝါတပါနာနိ (သီ)၊ ခုဒ္ဒစ္ဆိဒ္ဒကဝါတပါနာနိ (သျာ)
၆-လဉ္စံ (သျာ)
၇-သဒ္ဓိံ အက္ကောသိတွာ ပရိဘာသိတွာ (သီ၊ သျာ)

anubandhitvā “corosi, bālosi, mūḷhosi, oṭṭhosi, goṇosi, gadrabhosi, nerayikosi, tiracchānagatosi, natthi tuyhaṁ sugati, duggatiyeva tuyhaṁ pāṭikaṅkhā”ti dasahi akkosavatthūhi akkosanti paribhāsanti.

Taṁ sutvā āyasmā Ānando Satthāraṁ etadavoca “bhante ime nāgarā amhe akkosanti paribhāsanti, ito aññattha gacchāmā”ti. Kuhiṁ Ānandāti. Aññaṁ nagaraṁ bhanteti. Tattha manussesu akkosantesu puna kattha gamissāma Ānandāti. Tatopi aññaṁ nagaraṁ bhanteti. Tatthāpi manussesu akkosantesu kuhiṁ gamissāmāti. Tatopi aññaṁ nagaraṁ bhanteti. Ānanda evaṁ kātuṁ na vaṭṭati. Yattha adhikaraṇaṁ uppannaṁ, tattheva tasmiṁ vūpasante aññattha gantuṁ vaṭṭati. Ke pana te Ānanda akkosantīti. Bhante dāsakammakare upādāya sabbe akkosantīti. “Ahaṁ Ānanda saṅgāmaṁ otiṇṇahatthisadiso, saṅgāmaṁ otiṇṇahatthino hi catūhi disāhi āgate sare sahituṁ bhāro, tatheva bahūhi dussīlehi kathitakathānaṁ sahanaṁ nāma mayhaṁ bhāro”ti vatvā attānaṁ ārabbha dhammaṁ desento imā Nāgavagge tisso gāthā abhāsi—

“Ahaṁ nāgova saṅgāme, cāpato patitaṁ saraṁ.
Ativākyaṁ titikkhissaṁ, dussīlo hi bahujjano.

Dantaṁ nayanti samitiṁ, dantaṁ rājābhirūhati.
Danto seṭṭho manussesu, yo’tivākyaṁ titikkhati.

Varamassatarā dantā, ājānīyā ca sindhavā.
Kuñjarā ca mahānāgā, attadanto tato varan”ti[1].

Dhammakathā sampattamahājanassa sātthikā ahosi. Evaṁ dhammaṁ desetvā mā cintayi Ānanda, ete sattāhamattameva akkosissanti, aṭṭhame divase tuṇhī bhavissanti, Buddhānaṁ hi uppannaṁ adhikaraṇaṁ sattāhato uttari na gacchati, Māgaṇḍiyā Satthāraṁ akkosāpetvā palāpetuṁ asakkontī “kiṁ nu kho karissāmī”ti cintetvā “imā etassa upatthambhabhūtā, etāsampi byasanaṁ karissāmī”ti ekadivasaṁ rañño surāpānaṭṭhāne upaṭṭhānaṁ karontī cūḷapitu sāsanaṁ pahiṇi “attho me kira

1. Khu 1. 59 piṭṭhe.

အနုဗန္ဓိတွာ “စောရောသိ, ဗာလောသိ, မူဠှောသိ, ဩဋ္ဌောသိ, ဂေါဏောသိ, ဂဒြဘောသိ, နေရယိကောသိ, တိရစ္ဆာနဂတောသိ, နတ္ထိ တုယှံ သုဂတိ, ဒုဂ္ဂတိယေဝ တုယှံ ပါဋိကင်္ခါ”တိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသန္တိ ပရိဘာသန္တိ။

တံ သုတွာ အာယသ္မာ အာနန္ဒော သတ္ထာရံ ဧတဒဝေါစ “ဘန္တေ ဣမေ နာဂရာ အမှေ အက္ကောသန္တိ ပရိဘာသန္တိ၊ ဣတော အညတ္ထ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ ကုဟိံ အာနန္ဒာတိ။ အညံ နဂရံ ဘန္တေတိ။ တတ္ထ မနုဿေသု အက္ကောသန္တေသု ပုန ကတ္ထ ဂမိဿာမ အာနန္ဒာတိ။ တတောပိ အညံ နဂရံ ဘန္တေတိ။ တတ္ထာပိ မနုဿေသု အက္ကောသန္တေသု ကုဟိံ ဂမိဿာမာတိ။ တတောပိ အညံ နဂရံ ဘန္တေတိ။ အာနန္ဒ ဧဝံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ယတ္ထ အဓိကရဏံ ဥပ္ပန္နံ၊ တတ္ထေဝ တသ္မိံ ဝူပသန္တေ အညတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ကေ ပန တေ အာနန္ဒ အက္ကောသန္တီတိ။ ဘန္တေ ဒါသကမ္မကရေ ဥပါဒါယ သဗ္ဗေ အက္ကောသန္တီတိ။ “အဟံ အာနန္ဒ သင်္ဂါမံ ဩတိဏ္ဏဟတ္ထိသဒိသော၊ သင်္ဂါမံ ဩတိဏ္ဏဟတ္ထိနော ဟိ စတူဟိ ဒိသာဟိ အာဂတေ သရေ သဟိတုံ ဘာရော၊ တထေဝ ဗဟူဟိ ဒုဿီလေဟိ ကထိတကထာနံ သဟနံ နာမ မယှံ ဘာရော”တိ ဝတွာ အတ္တာနံ အာရဗ္ဘ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ နာဂဝဂ္ဂေ တိဿော ဂါထာ အဘာသိ—

“အဟံ နာဂေါဝ သင်္ဂါမေ၊ စာပတော ပတိတံ သရံ။
အတိဝါကျံ တိတိက္ခိဿံ၊ ဒုဿီလော ဟိ ဗဟုဇ္ဇနော။

ဒန္တံ နယန္တိ သမိတိံ၊ ဒန္တံ ရာဇာဘိရူဟတိ။
ဒန္တော သေဋ္ဌော မနုဿေသု၊ ယော’တိဝါကျံ တိတိက္ခတိ။

ဝရမဿတရာ ဒန္တာ၊ အာဇာနီယာ စ သိန္ဓဝါ။
ကုဉ္ဇရာ စ မဟာနာဂါ၊ အတ္တဒန္တော တတော ဝရ”န္တိ[၁]။

ဓမ္မကထာ သမ္ပတ္တမဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသိ။ ဧဝံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ မာ စိန္တယိ အာနန္ဒ၊ ဧတေ သတ္တာဟမတ္တမေဝ အက္ကောသိဿန္တိ၊ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ တုဏှီ ဘဝိဿန္တိ၊ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဥပ္ပန္နံ အဓိကရဏံ သတ္တာဟတော ဥတ္တရိ န ဂစ္ဆတိ၊ မာဂဏ္ဍိယာ သတ္ထာရံ အက္ကောသာပေတွာ ပလာပေတုံ အသက္ကောန္တီ “ကိံ နု ခေါ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “ဣမာ ဧတဿ ဥပတ္ထမ္ဘဘူတာ၊ ဧတာသမ္ပိ ဗျသနံ ကရိဿာမီ”တိ ဧကဒိဝသံ ရညော သုရာပါနဋ္ဌာနေ ဥပဋ္ဌာနံ ကရောန္တီ စူဠပိတု သာသနံ ပဟိဏိ “အတ္ထော မေ ကိရ

၁-ခု ၁-၅၉-ပိဋ္ဌေ။

kukkuṭehi, aṭṭha matakukkuṭe, aṭṭha sajīvakukkuṭe ca gahetvā āgacchatu, āgantvā ca sopānamatthake ṭhatvā āgatabhāvaṁ nivedetvā ‘pavisatū’ti vuttepi apavisitvā paṭhamaṁ aṭṭha sajīvakukkuṭe pahiṇatu, pacchā itare’ti. Cūḷupaṭṭhākassa ca “mama vacanaṁ kareyyāsī”ti lañjaṁ adāsi. Māgaṇḍiyo āgantvā rañño nivedāpetvā “pavisatū”ti vutte “rañño āpānabhūmiṁ na pavisissāmī”ti āha. Itarā cūḷupaṭṭhākaṁ pahiṇi “gaccha tāta mama cūḷapitu santikan”ti. So gantvā tena dinne aṭṭha sajīvakukkuṭe ānetvā “deva purohitena paṇṇākāro pahito”ti āha. Rājā “bhaddako vata no uttaribhaṅgo uppanno, ko nu kho paceyyā”ti āha. Māgaṇḍiyā “mahārāja Sāmāvatippamukhā pañcasatā itthiyo nikkammikā[1] vicaranti, tāsaṁ pesehi, tā pacitvā āharissantī”ti āha. Rājā “gaccha, tāsaṁ datvā aññassa kira hatthe adatvā sayameva māretvā pacantū”ti pesesi. Cūḷupaṭṭhāko “sādhu devā”ti gantvā tathā vatvā tāhi “mayaṁ pāṇātipātaṁ na karomā”ti paṭikkhitto agantvā tamatthaṁ rañño ārocesi. Māgaṇḍiyā “diṭṭhaṁ te mahārāja, idāni tāsaṁ pāṇātipātassa karaṇaṁ vā akaraṇaṁ vā jānissasi, ‘samaṇassa Gotamassa pacitvā pesentū’ti vadehi devā”ti āha. Rājā tathā vatvā pesesi. Itaro te gahetvā gacchanto viya hutvā gantvā te kukkuṭe purohitassa datvā matakukkuṭe tāsaṁ santikaṁ netvā “ime kira kukkuṭe pacitvā Satthu santikaṁ pahiṇathā”ti āha. Tā “sāmi āhara, idaṁ nāma amhākaṁ kiccan”ti paccuggantvā gaṇhiṁsu. So rañño santikaṁ gantvā “kiṁ tātā”ti puṭṭho “samaṇassa Gotamassa pacitvā pesethāti vuttamatteyeva paṭimaggaṁ āgantvā gaṇhiṁsū”ti ācikkhi. Māgaṇḍiyā “passa mahārāja, na tā tumhādisānaṁ karonti. Bahiddhā patthanā tāsaṁ atthīti vutte na saddahasī”ti āha. Rājā taṁ sutvāpi adhivāsetvā tuṇhīyeva ahosi. Māgaṇḍiyā “kiṁ nu kho karissāmī”ti cintesi.

Tadā pana rājā “Sāmāvatiyā Vāsuladattāya Māgaṇḍiyāya cā”ti tissannampi etāsaṁ pāsādatale vārena vārena sattāhaṁ sattāhaṁ

1. Nikkammā (Sī, Syā)

ကုက္ကုဋေဟိ၊ အဋ္ဌ မတကုက္ကုဋေ, အဋ္ဌ သဇီဝကုက္ကုဋေ စ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆတု၊ အာဂန္တွာ စ သောပါနမတ္ထကေ ဌတွာ အာဂတဘာဝံ နိဝေဒေတွာ ‘ပဝိသတူ’တိ ဝုတ္တေပိ အပဝိသိတွာ ပဌမံ အဋ္ဌ သဇီဝကုက္ကုဋေ ပဟိဏတု၊ ပစ္ဆာ ဣတရေ’တိ။ စူဠုပဋ္ဌာကဿ စ “မမ ဝစနံ ကရေယျာသီ”တိ လဉ္ဇံ အဒါသိ။ မာဂဏ္ဍိယော အာဂန္တွာ ရညော နိဝေဒါပေတွာ “ပဝိသတူ”တိ ဝုတ္တေ “ရညော အာပါနဘူမိံ န ပဝိသိဿာမီ”တိ အာဟ။ ဣတရာ စူဠုပဋ္ဌာကံ ပဟိဏိ “ဂစ္ဆ တာတ မမ စူဠပိတု သန္တိက”န္တိ။ သော ဂန္တွာ တေန ဒိန္နေ အဋ္ဌ သဇီဝကုက္ကုဋေ အာနေတွာ “ဒေဝ ပုရောဟိတေန ပဏ္ဏာကာရော ပဟိတော”တိ အာဟ။ ရာဇာ “ဘဒ္ဒကော ဝတ နော ဥတ္တရိဘင်္ဂေါ ဥပ္ပန္နော၊ ကော နု ခေါ ပစေယျာ”တိ အာဟ။ မာဂဏ္ဍိယာ “မဟာရာဇ သာမာဝတိပ္ပမုခါ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော နိက္ကမ္မိကာ[၁] ဝိစရန္တိ၊ တာသံ ပေသေဟိ၊ တာ ပစိတွာ အာဟရိဿန္တီ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “ဂစ္ဆ, တာသံ ဒတွာ အညဿ ကိရ ဟတ္ထေ အဒတွာ သယမေဝ မာရေတွာ ပစန္တူ”တိ ပေသေသိ။ စူဠုပဋ္ဌာကော “သာဓု ဒေဝါ”တိ ဂန္တွာ တထာ ဝတွာ တာဟိ “မယံ ပါဏာတိပါတံ န ကရောမာ”တိ ပဋိက္ခိတ္တော အာဂန္တွာ တမတ္ထံ ရညော အာရောစေသိ။ မာဂဏ္ဍိယာ “ဒိဋ္ဌံ တေ မဟာရာဇ၊ ဣဒါနိ တာသံ ပါဏာတိပါတဿ ကရဏံ ဝါ အကရဏံ ဝါ ဇာနိဿသိ၊ ‘သမဏဿ ဂေါတမဿ ပစိတွာ ပေသေန္တူ’တိ ဝဒေဟိ ဒေဝါ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တထာ ဝတွာ ပေသေသိ။ ဣတရော တေ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တော ဝိယ ဟုတွာ ဂန္တွာ တေ ကုက္ကုဋေ ပုရောဟိတဿ ဒတွာ မတကုက္ကုဋေ တာသံ သန္တိကံ နေတွာ “ဣမေ ကိရ ကုက္ကုဋေ ပစိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ပဟိဏထာ”တိ အာဟ။ တာ “သာမိ အာဟရ၊ ဣဒံ နာမ အမှာကံ ကိစ္စ”န္တိ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဂဏှိံသု။ သော ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ တာတာ”တိ ပုဋ္ဌော “သမဏဿ ဂေါတမဿ ပစိတွာ ပေသေထာတိ ဝုတ္တမတ္တေယေဝ ပဋိမဂ္ဂံ အာဂန္တွာ ဂဏှိံသူ”တိ အာစိက္ခိ။ မာဂဏ္ဍိယာ “ပဿ မဟာရာဇ၊ န တာ တုမှာဒိသာနံ ကရောန္တိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ ပတ္ထနာ တာသံ အတ္ထီတိ ဝုတ္တေ န သဒ္ဒဟာသီ”တိ အာဟ။ ရာဇာ တံ သုတွာပိ အဓိဝါသေတွာ တုဏှီယေဝ အဟောသိ။ မာဂဏ္ဍိယာ “ကိံ နု ခေါ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေသိ။

တဒါ ပန ရာဇာ “သာမာဝတိယာ ဝါသုလဒတ္တာယ မာဂဏ္ဍိယာယ စာ”တိ တိဿန္နမ္ပိ ဧတာသံ ပါသာဒတလေ ဝါရေန ဝါရေန သတ္တာဟံ သတ္တာဟံ

၁-နိက္ကမ္မာ (သီ၊ သျာ)

vītināmeti. Atha naṁ "sve vā parasuve vā Sāmāvatiyā pāsādatalaṁ gamissatī"ti ñatvā Māgaṇḍiyā cūḷapitu sāsanaṁ pahiṇi "agadena kira dāṭhā dhovitvā[1] ekaṁ sappaṁ pesetū"ti. So tathā katvā pesesi. Rājā attano gamanaṭṭhānaṁ hatthikantavīṇaṁ ādāyayeva gacchati, tassā pokkhare ekaṁ chiddaṁ atthi. Māgaṇḍiyā tena chiddena sappaṁ pavesetvā chiddaṁ mālāguḷena thakesi. Sappo dvīhatīhaṁ antovīṇāyameva ahosi. Māgaṇḍiyā rañño gamanadivase "ajja katarissitthiyā pāsādaṁ gamissasi devā"ti pucchitvā "Sāmāvatiyā"ti vutte "ajja mayā mahārāja amanāpo supino diṭṭho. Na sakkā tattha gantuṁ devā"ti. Gacchāmevāti. Sā yāva tatiyaṁ vāretvā "evaṁ sante ahampi tumhehi saddhiṁ gamissāmi devā"ti vatvā nivattiyamānāpi anivattitvā "na jānāmi, kiṁ bhavissasi[2] devā"ti raññā saddhiṁyeva agamāsi.

Rājā Sāmāvatimissikāhi dinnāni vatthapupphagandhābharaṇāni dhāretvā subhojanaṁ bhuñjitvā vīṇaṁ ussīsake ṭhapetvā sayane nipajji. Māgaṇḍiyā aparāparaṁ vicarantī viya hutvā vīṇāchiddato pupphaguḷaṁ apanesi. Sappo dvīhatīhaṁ nirāhāro tena chiddena nikkhamitvā passasanto[3] phaṇaṁ katvā sayanapiṭṭhe nipajji. Māgaṇḍiyā taṁ disvā "dhī dhī deva sappo"ti mahāsaddaṁ katvā rājānaṁ ca tā ca akkosantī "ayaṁ andhabālarājā[4] alakkhiko mayhaṁ vacanaṁ na suṇāti, imāpi nissirīkā dubbinītā kiṁ nāma rañño santikā na labhanti, kiṁ nu tumhe imasmiṁ mateyeva sukhaṁ jīvissatha, jīvante dukkhaṁ jīvatha, 'ajja mayā pāpasupino diṭṭho, Sāmāvatiyā pāsādaṁ gantuṁna vaṭṭatī'ti vārentiyāpi me vacanaṁ na suṇasi devā"ti[5] āha. Rājā sappaṁ disvā maraṇabhayatajjito "evarūpampi nāma imā karissanti, aho pāpā, ahaṁ imāsaṁ pāpabhāvaṁ ācikkhantiyāpi imissā vacanaṁ na saddahiṁ, paṭhamaṁ attano gabbhesu chiddāni katvā nisinnā, puna mayā pesite kukkuṭe paṭipahiṇiṁsu, ajja sayane sappaṁ vissajjiṁsū"ti kodhena sampajjalito viya ahosi.

1. Alagaddena kira me attho, dāṭhā uddaritvā (Syā)
2. Kiṁ bhavissati (Sī)
3. Assasanto (Syā)
4. Dandharājā (Sī)
5. Viravantiyāpi me tayā saddo na suto devāti (Sī, Syā)

ဝီတိနာမေတိ။ အထ နံ "သွေ ဝါ ပရသုဝေ ဝါ သာမာဝတိယာ ပါသာဒတလံ ဂမိဿတီ"တိ ဉတွာ မာဂဏ္ဍိယာ စူဠပိတု သာသနံ ပဟိဏိ "အဂဒေန ကိရ ဒါဌာ ဓောဝိတွာ[၁] ဧကံ သပ္ပံ ပေသေတူ"တိ။ သော တထာ ကတွာ ပေသေသိ။ ရာဇာ အတ္တနော ဂမနဋ္ဌာနံ ဟတ္ထိကန္တဝီဏံ အာဒါယယေဝ ဂစ္ဆတိ၊ တဿာ ပေါက္ခရေ ဧကံ ဆိဒ္ဒံ အတ္ထိ။ မာဂဏ္ဍိယာ တေန ဆိဒ္ဒေန သပ္ပံ ပဝေသေတွာ ဆိဒ္ဒံ မာလာဂုဠေန ထကေသိ။ သပ္ပေါ ဒွီဟတီဟံ အန္တောဝီဏာယမေဝ အဟောသိ။ မာဂဏ္ဍိယာ ရညော ဂမနဒိဝသေ "အဇ္ဇ ကတရိဿိတ္ထိယာ ပါသာဒံ ဂမိဿသိ ဒေဝါ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "သာမာဝတိယာ"တိ ဝုတ္တေ "အဇ္ဇ မယာ မဟာရာဇ အမနာပေါ သုပိနော ဒိဋ္ဌော၊ န သက္ကာ တတ္ထ ဂန္တုံ ဒေဝါ"တိ။ ဂစ္ဆာမေဝါတိ။ သာ ယာဝ တတိယံ ဝါရေတွာ "ဧဝံ သန္တေ အဟမ္ပိ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဂမိဿာမိ ဒေဝါ"တိ ဝတွာ နိဝတ္တိယမာနာပိ အနိဝတ္တိတွာ "န ဇာနာမိ, ကိံ ဘဝိဿသိ[၂] ဒေဝါ"တိ ရညာ သဒ္ဓိံယေဝ အဂမာသိ။

ရာဇာ သာမာဝတိမိဿိကာဟိ ဒိန္နာနိ ဝတ္ထပုပ္ဖဂန္ဓာဘရဏာနိ ဓာရေတွာ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝီဏံ ဥဿီသကေ ဌပေတွာ သယနေ နိပဇ္ဇိ။ မာဂဏ္ဍိယာ အပရာပရံ ဝိစရန္တီ ဝိယ ဟုတွာ ဝီဏာဆိဒ္ဒတော ပုပ္ဖဂုဠံ အပနေသိ။ သပ္ပေါ ဒွီဟတီဟံ နိရာဟာရော တေန ဆိဒ္ဒေန နိက္ခမိတွာ ပဿသန္တော[၃] ဖဏံ ကတွာ သယနပိဋ္ဌေ နိပဇ္ဇိ။ မာဂဏ္ဍိယာ တံ ဒိသွာ "ဓီ ဓီ ဒေဝ သပ္ပေါ"တိ မဟာသဒ္ဒံ ကတွာ ရာဇာနံ စ တာ စ အက္ကောသန္တီ "အယံ အန္ဓဗာလရာဇာ[၄] အလက္ခိကော မယှံ ဝစနံ န သုဏာတိ၊ ဣမာပိ နိဿိရိကာ ဒုဗ္ဗိနီတာ ကိံ နာမ ရညော သန္တိကာ န လဘန္တိ၊ ကိံ နု တုမှေ ဣမသ္မိံ မတေယေဝ သုခံ ဇီဝိဿထ၊ ဇီဝန္တေ ဒုက္ခံ ဇီဝထ၊ 'အဇ္ဇ မယာ ပါပသုပိနော ဒိဋ္ဌော၊ သာမာဝတိယာ ပါသာဒံ ဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတီ'တိ ဝါရေန္တိယာပိ မေ ဝစနံ န သုဏာသိ ဒေဝါ"တိ[၅] အာဟ။ ရာဇာ သပ္ပံ ဒိသွာ မရဏဘယတဇ္ဇိတော "ဧဝရူပမ္ပိ နာမ ဣမာ ကရိဿန္တိ၊ အဟော ပါပါ၊ အဟံ ဣမာသံ ပါပဘာဝံ အာစိက္ခန္တိယာပိ ဣမိဿာ ဝစနံ န သဒ္ဒဟိံ၊ ပဌမံ အတ္တနော ဂဗ္ဘေသု ဆိဒ္ဒါနိ ကတွာ နိသိန္နာ၊ ပုန မယာ ပေသိတေ ကုက္ကုဋေ ပဋိပဟိဏိံသု၊ အဇ္ဇ သယနေ သပ္ပံ ဝိဿဇ္ဇိံသူ"တိ ကောဓေန သမ္ပဇ္ဇလိတော ဝိယ အဟောသိ။

၁-အလဂဒ္ဒေန ကိရ မေ အတ္ထော၊ ဒါဌာ ဥဒ္ဒရိတွာ (သျာ)
၂-ကိံ ဘဝိဿတိ (သီ)
၃-အဿသန္တော (သျာ)
၄-ဒန္ဓရာဇာ (သီ)
၅-ဝိရဝန္တိယာပိ မေ တယာ သဒ္ဒေါ န သုတော ဒေဝါတိ (သီ၊ သျာ)

Sāmāvatīpi pañcannaṁ itthisatānaṁ ovādaṁ adāsi “ammā amhākaṁ aññaṁ paṭisaraṇaṁ natthi, Narinde ca deviyā ca attani ca samameva mettacittaṁ pavattetha, mā kassaci kopaṁ karitthā”ti. Rājā sahassathāmaṁ siṅgadhanuṁ ādāya jiyaṁ pothetvā visapītaṁ saraṁ sannayhitvā Sāmāvatiṁ dhure[1] katvā sabbā tā paṭipāṭiyā ṭhapāpetvā Sāmāvatiyā ure saraṁ vissajjesi. So tassā mettānubhāvena paṭinivattitvā āgatamaggābhimukhova hutvā rañño hadayaṁ pavisanto viya aṭṭhāsi. Rājā cintesi “mayā khitto saro silampi vinivijjhitvā gacchati, ākāse paṭihananakaṭṭhānaṁ[2] natthi, atha ca panesa nivattitvā mama hadayābhimukho jāto, ayañhi nāma nissatto nijjīvo saropi etissā guṇaṁ jānāti, ahaṁ manussabhūtopi na jānāmī”ti, so dhanuṁ chaḍḍetvā añjaliṁ paggayha Sāmāvatiyā pādamūle ukkuṭikaṁ nisīditvā imaṁ gāthamāha—

“Sammuyhāmi pamuyhāmi, sabbā muyhanti me disā.
Sāmāvati maṁ tāyassu, tvañca me saraṇaṁ bhavā”ti.

Sā tassa vacanaṁ sutvā “sādhu deva maṁ saraṇaṁ gacchā”ti avatvā “yamahaṁ mahārāja saraṇaṁ gatā, tameva tvampi saraṇaṁ gacchāhī”ti idaṁ vatvā Sāmāvatī Sammāsambuddhasāvikā—

“Mā maṁ tvaṁ saraṇaṁ gaccha, yamahaṁ saraṇaṁ gatā.
Esa Buddho mahārāja, esa Buddho Anuttaro.
Saraṇaṁ gaccha taṁ Buddhaṁ, tvañca me saraṇaṁ bhavā”ti—

Āha. Rājā tassā vacanaṁ sutvā “idānāhaṁ atirekataraṁ bhāyāmī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Esa bhiyyo pamuyhāmi, sabbā muyhanti me disā.
Sāmāvati maṁ tāyassu, tvañca me saraṇaṁ bhavā”ti.

Atha naṁ sā purimanayeneva puna paṭikkhipitvā “tena hi tvañca saraṇaṁ gacchāmi, Satthārañca saraṇaṁ gacchāmi, varañca te dammī”ti vutte “varo gahito hotu mahārājā”ti āha. So Satthāraṁ upasaṅkamitvā saraṇaṁ gantvā nimantetvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa sattāhaṁ mahādānaṁ

1. Pure (Syā, Ka) 2. Paṭihananaṭṭhānaṁ (Syā)

သာမာဝတီပိ ပဉ္စန္နံ ဣတ္ထိသတာနံ ဩဝါဒံ အဒါသိ “အမ္မာ အမှာကံ အညံ ပဋိသရဏံ နတ္ထိ၊ နရိန္ဒေ စ ဒေဝိယာ စ အတ္တနိ စ သမမေဝ မေတ္တစိတ္တံ ပဝတ္တေထ၊ မာ ကဿစိ ကောပံ ကရိတ္ထာ”တိ။ ရာဇာ သဟဿထာမံ သိင်္ဂဓနုံ အာဒါယ ဇိယံ ပေါထေတွာ ဝိသပီတံ သရံ သန္နယှိတွာ သာမာဝတိံ ဓုရေ[1] ကတွာ သဗ္ဗာ တာ ပဋိပါဋိယာ ဌပါပေတွာ သာမာဝတိယာ ဥရေ သရံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော တဿာ မေတ္တာနုဘာဝေန ပဋိနိဝတ္တိတွာ အာဂတမဂ္ဂါဘိမုခေါဝ ဟုတွာ ရညော ဟဒယံ ပဝိသန္တော ဝိယ အဋ္ဌာသိ။ ရာဇာ စိန္တေသိ “မယာ ခိတ္တော သရော သိလမ္ပိ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဂစ္ဆတိ၊ အာကာသေ ပဋိဟနနကဋ္ဌာနံ[2] နတ္ထိ၊ အထ စ ပနေသ နိဝတ္တိတွာ မမ ဟဒယာဘိမုခေါ ဇာတော၊ အယဉှိ နာမ နိဿတ္တော နိဇ္ဇီဝေါ သရောပိ ဧတိဿာ ဂုဏံ ဇာနာတိ၊ အဟံ မနုဿဘူတောပိ န ဇာနာမီ”တိ၊ သော ဓနုံ ဆဍ္ဍေတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ သာမာဝတိယာ ပါဒမူလေ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“သမ္မုယှာမိ ပမုယှာမိ၊ သဗ္ဗာ မုယှန္တိ မေ ဒိသာ။
သာမာဝတိ မံ တာယဿု၊ တွဉ္စ မေ သရဏံ ဘဝါ”တိ။

သာ တဿ ဝစနံ သုတွာ “သာဓု ဒေဝ မံ သရဏံ ဂစ္ဆာ”တိ အဝတွာ “ယမဟံ မဟာရာဇ သရဏံ ဂတာ၊ တမေဝ တွမ္ပိ သရဏံ ဂစ္ဆာဟီ”တိ ဣဒံ ဝတွာ သာမာဝတီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝိကာ—

“မာ မံ တွံ သရဏံ ဂစ္ဆ၊ ယမဟံ သရဏံ ဂတာ။
ဧသ ဗုဒ္ဓေါ မဟာရာဇ၊ ဧသ ဗုဒ္ဓေါ အနုတ္တရော။
သရဏံ ဂစ္ဆ တံ ဗုဒ္ဓံ၊ တွဉ္စ မေ သရဏံ ဘဝါ”တိ—

အာဟ။ ရာဇာ တဿာ ဝစနံ သုတွာ “ဣဒါနာဟံ အတိရေကတရံ ဘာယာမီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဧသ ဘိယျော ပမုယှာမိ၊ သဗ္ဗာ မုယှန္တိ မေ ဒိသာ။
သာမာဝတိ မံ တာယဿု၊ တွဉ္စ မေ သရဏံ ဘဝါ”တိ။

အထ နံ သာ ပုရိမနယေနေဝ ပုန ပဋိက္ခိပိတွာ “တေန ဟိ တွဉ္စ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ သတ္ထာရဉ္စ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ၊ ဝရဉ္စ တေ ဒမ္မီ”တိ ဝုတ္တေ “ဝရော ဂဟိတော ဟောတု မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ သော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ သရဏံ ဂန္တွာ နိမန္တေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ

၁-ပုရေ (သျာ၊ က) ၂-ပဋိဟနနဋ္ဌာနံ (သျာ)

datvā Sāmāvatiṁ āmantetvā “uṭṭhehi, varaṁ gaṇhā”ti āha. Mahārāja mayhaṁ hiraññādīhi attho natthi, imaṁ pana me varaṁ dehi, tathā karohi, yathā Satthā nibaddhaṁ pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ idhāgacchati, dhammaṁ suṇissāmīti. Rājā Satthāraṁ vanditvā “bhante pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ nibaddhaṁ idhāgacchatha, Sāmāvatimissikā ‘dhammaṁ suṇissāmā’ti vadantī”ti āha. Mahārāja Buddhānaṁ nāma ekasmiṁ ṭhāne nibaddhaṁ gantuṁ na vaṭṭati, mahājano Satthāraṁ āgamanatthāya paccāsīsatīti. Tena hi bhante ekaṁ bhikkhuṁ āṇāpethāti. Satthā Ānandattheraṁ āṇāpesi. So tato paṭṭhāya pañca bhikkhusatāni ādāya nibaddhaṁ rājakulaṁ gacchati. Tāpi deviyo nibaddhaṁ theraṁ saparivāraṁ bhojenti, dhammaṁ suṇanti. Tā ekadivasaṁ therassa dhammakathaṁ sutvā pasīditvā pañcahi uttarāsaṅgasatehi dhammapūjaṁ akaṁsu. Ekeko uttarāsaṅgo pañca satāni pañca satāni agghati.

Tā ekavatthā disvā[1] rājā pucchi “kuhiṁ vo uttarāsaṅgā”ti. Ayyassa no dinnāti. Tena sabbe gahitāti. Āma gahitāti. Rājā theraṁ upasaṅkamitvā vanditvā tāhi uttarāsaṅgānaṁ dinnabhāvaṁ pucchitvā tāhi dinnabhāvañca therena gahitabhāvañca sutvā “nanu bhante atibahūni vatthāni, ettakehi kiṁkarissathā”ti pucchi. Amhākaṁ pahonakāni vatthāni gaṇhitvā sesāni jiṇṇacīvarikānaṁ bhikkhūnaṁ dassāmi mahārājāti. Te attano jiṇṇacīvarāni kiṁ karissantīti. Jiṇṇataracīvarikānaṁ dassantīti. Te attano jiṇṇataracīvarāni kiṁ karissantīti. Paccattharaṇāni karissantīti. Purāṇapaccattharaṇāni kiṁ karissantīti. Bhūmattharaṇāni karissantīti, purāṇabhūmattharaṇāni kiṁ karissantīti. Pādapuñchanāni karissanti mahārājāti. Purāṇapādapuñchanāni kiṁ karissantīti. Khaṇḍākhaṇḍikaṁ koṭṭetvā mattikāya madditvā bhittiṁ limpissantīti. Bhante etthakāni katvāpi ayyānaṁ dinnāni na nassantīti. Āma mahārājāti. Rājā pasanno aparānipi pañca vatthasatāni āharāpetvā therassa pādamūle ṭhapāpesi. Thero kira pañcasatagghanakāneva vatthāni pañcasatabhāgena pādamūle ṭhapetvā dinnāni pañcasatakkhattuṁ labhi, sahassagghanakāni sahassabhāgena pādamūle ṭhapetvā dinnāni sahassakkhattuṁ labhi, satasahassagghanakāni satasahassabhāgena pādamūle ṭhapetvā

1. Tāsaṁ ekaṁ vatthampi adisvā (Syā), tāsaṁ santike ekaṁ vatthaṁ adisvā (Ka)

ဒတွာ သာမာဝတိံ အာမန္တေတွာ “ဥဋ္ဌေဟိ, ဝရံ ဂဏှာ”တိ အာဟ။ မဟာရာဇ မယှံ ဟိရညာဒီဟိ အတ္ထော နတ္ထိ၊ ဣမံ ပန မေ ဝရံ ဒေဟိ၊ တထာ ကရောဟိ၊ ယထာ သတ္ထာ နိဗဒ္ဓံ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဣဓာဂစ္ဆတိ၊ ဓမ္မံ သုဏိဿာမီတိ။ ရာဇာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ နိဗဒ္ဓံ ဣဓာဂစ္ဆထ၊ သာမာဝတိမိဿိကာ ‘ဓမ္မံ သုဏိဿာမာ’တိ ဝဒန္တီ”တိ အာဟ။ မဟာရာဇ ဗုဒ္ဓါနံ နာမ ဧကသ္မိံ ဌာနေ နိဗဒ္ဓံ ဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ မဟာဇနော သတ္ထာရံ အာဂမနတ္ထာယ ပစ္စာသီသတီတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ ဧကံ ဘိက္ခုံ အာဏာပေထာတိ။ သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာဏာပေသိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ အာဒါယ နိဗဒ္ဓံ ရာဇကုလံ ဂစ္ဆတိ။ တာပိ ဒေဝိယော နိဗဒ္ဓံ ထေရံ သပရိဝါရံ ဘောဇေန္တိ၊ ဓမ္မံ သုဏန္တိ။ တာ ဧကဒိဝသံ ထေရဿ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပသီဒိတွာ ပဉ္စဟိ ဥတ္တရာသင်္ဂသတေဟိ ဓမ္မပူဇံ အကံသု။ ဧကေကော ဥတ္တရာသင်္ဂေါ ပဉ္စ သတာနိ ပဉ္စ သတာနိ အဂ္ဃတိ။

တာ ဧကဝတ္ထာ ဒိသွာ[၁] ရာဇာ ပုစ္ဆိ “ကုဟိံ ဝေါ ဥတ္တရာသင်္ဂါ”တိ။ အယျဿ နော ဒိန္နာတိ။ တေန သဗ္ဗေ ဂဟိတာတိ။ အာမ ဂဟိတာတိ။ ရာဇာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ တာဟိ ဥတ္တရာသင်္ဂါနံ ဒိန္နဘာဝံ ပုစ္ဆိတွာ တာဟိ ဒိန္နဘာဝဉ္စ ထေရေန ဂဟိတဘာဝဉ္စ သုတွာ “နနု ဘန္တေ အတိဗဟူနိ ဝတ္ထာနိ၊ ဧတ္တကေဟိ ကိံ ကရိဿထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အမှာကံ ပဟောနကာနိ ဝတ္ထာနိ ဂဏှိတွာ သေသာနိ ဇိဏ္ဏစီဝရိကာနံ ဘိက္ခူနံ ဒဿာမိ မဟာရာဇာတိ။ တေ အတ္တနော ဇိဏ္ဏစီဝရာနိ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ဇိဏ္ဏတရစီဝရိကာနံ ဒဿန္တီတိ။ တေ အတ္တနော ဇိဏ္ဏတရစီဝရာနိ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ပစ္စတ္ထရဏာနိ ကရိဿန္တီတိ။ ပုရာဏပစ္စတ္ထရဏာနိ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ဘူမတ္ထရဏာနိ ကရိဿန္တီတိ။ ပုရာဏဘူမတ္ထရဏာနိ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ပါဒပုဉ္ဆနာနိ ကရိဿန္တိ မဟာရာဇာတိ။ ပုရာဏပါဒပုဉ္ဆနာနိ ကိံ ကရိဿန္တီတိ။ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ကောဋ္ဋေတွာ မတ္တိကာယ မဒ္ဒိတွာ ဘိတ္တိံ လိမ္ပိဿန္တီတိ။ ဘန္တေ ဧတ္တကာနိ ကတွာပိ အယျာနံ ဒိန္နာနိ န နဿန္တီတိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ ပသန္နော အပရာနိပိ ပဉ္စ ဝတ္ထသတာနိ အာဟရာပေတွာ ထေရဿ ပါဒမူလေ ဌပါပေသိ။ ထေရော ကိရ ပဉ္စသတဂ္ဃနကာနေဝ ဝတ္ထာနိ ပဉ္စသတဘာဂေန ပါဒမူလေ ဌပေတွာ ဒိန္နာနိ ပဉ္စသတက္ခတ္တုံ လဘိ၊ သဟဿဂ္ဃနကာနိ သဟဿဘာဂေန ပါဒမူလေ ဌပေတွာ ဒိန္နာနိ သဟဿက္ခတ္တုံ လဘိ၊ သတသဟဿဂ္ဃနကာနိ သတသဟဿဘာဂေန ပါဒမူလေ ဌပေတွာ

၁-တာသံ ဧကံ ဝတ္ထမ္ပိ အဒိသွာ (သျာ)၊ တာသံ သန္တိကေ ဧကံ ဝတ္ထံ အဒိသွာ (က)

dinnāni satasahassakkhattuṁ labhi. Ekaṁ dve tīṇi cattāri pañca dasāti-ādinā nayena laddhānaṁ pana gaṇanā nāma natthi. Tathāgate kira parinibbute thero sakalajambudīpaṁ vicaritvā sabbavihāresu bhikkhūnaṁ attano santakāneva pattacīvarāni adāsi.

Tadā Māgaṇḍiyāpi "yamahaṁ karomi, taṁ tathā ahutvā aññathāva hoti, idāni kiṁ nu kho karissāmī"ti cintetvā "attheso upāyo"ti rañño uyyānakīḷaṁ gacchante[1] cūḷapitu sāsanaṁ pahiṇi "Sāmāvatiyā pāsādaṁ gantvā dussakoṭṭhāgārāni ca telakoṭṭhāgārāni ca vivarāpetvā dussāni telacāṭīsu temetvā temetvā thambhe veṭhetvā tā sabbāpi ekato katvā dvāraṁ pidahitvā bahi yantakaṁ datvā daṇḍadīpikāhi gehe aggiṁ dadamāno otaritvā gacchatū"ti. So pāsādaṁ abhiruyha koṭṭhāgārāni vivaritvā vatthāni telacāṭīsu temetvā temetvā thambhe veṭhetuṁ ārabhi. Atha naṁ Sāmāvatippamukhā itthiyo "kiṁ etaṁ cūḷapitā"ti vadantiyo upasaṅkamiṁsu. "Ammā rājā daḷhikammatthāya ime thambhe telapilotikāhi veṭhāpeti, rājagehe nāma suyuttaṁ duyuttaṁ dujjānaṁ, mā me santike hotha ammā"ti evaṁ vatvā tā āgatā gabbhe pavesetvā dvārāni pidahitvā bahi yantakaṁ datvā ādito paṭṭhāya aggiṁ dento otari. Sāmāvatī tāsaṁ ovādaṁ adāsi "amhākaṁ anamatagge saṁsāre vicarantīnaṁ evameva agginā jhāyamānānaṁ attabhāvānaṁ paricchedo Buddhañāṇenapi na sukaro, appamattā hothā"ti. Tā gehe jhāyante vedanāpariggahakammaṭṭhānaṁ manasikarontiyo kāci dutiyaphalaṁ, kāci tatiyaphalaṁ pāpuṇiṁsu. Tena vuttaṁ "atha kho sambahulā bhikkhū pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkantā yena Bhagavā tenupasaṅkamiṁsu, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū Bhagavantaṁ etadavocuṁ 'idha bhante rañño Utenassa uyyānagatassa antepuraṁ daḍḍhaṁ, pañca ca itthisatāni kālakatāni Sāmāvatippamukhāni, tāsaṁ bhante upāsikānaṁ kā gati, ko abhisamparāyo'ti. Santettha bhikkhave upāsikāyo sotāpannā, santi sakadāgāminiyo, santi anāgāminiyo, sabbā tā

1. Gacchantī (Sī, Ka)

ဒိန္နာနိ သတသဟဿက္ခတ္တုံ လဘိ။ ဧကံ ဒွေ တီဏိ စတ္တာရိ ပဉ္စ ဒသာတိ-အာဒိနာ နယေန လဒ္ဓါနံ ပန ဂဏနာ နာမ နတ္ထိ။ တထာဂတေ ကိရ ပရိနိဗ္ဗုတေ ထေရော သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဝိစရိတွာ သဗ္ဗဝိဟာရေသု ဘိက္ခူနံ အတ္တနော သန္တကာနေဝ ပတ္တစီဝရာနိ အဒါသိ။

တဒါ မာဂဏ္ဍိယာပိ “ယမဟံ ကရောမိ၊ တံ တထာ အဟုတွာ အညထာဝ ဟောတိ၊ ဣဒါနိ ကိံ နု ခေါ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “အတ္ထေသော ဥပါယော”တိ ရညော ဥယျာနကီဠံ ဂစ္ဆန္တေ[1] စူဠပိတု သာသနံ ပဟိဏိ “သာမာဝတိယာ ပါသာဒံ ဂန္တွာ ဒုဿကောဋ္ဌာဂါရာနိ စ တေလကောဋ္ဌာဂါရာနိ စ ဝိဝရာပေတွာ ဒုဿာနိ တေလစာဋီသု တေမေတွာ တေမေတွာ ထမ္ဘေ ဝေဌေတွာ တာ သဗ္ဗာပိ ဧကတော ကတွာ ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ ဗဟိ ယန္တကံ ဒတွာ ဒဏ္ဍဒီပိကာဟိ ဂေဟေ အဂ္ဂိံ ဒဒမာနော ဩတရိတွာ ဂစ္ဆတူ”တိ။ သော ပါသာဒံ အဘိရုယှ ကောဋ္ဌာဂါရာနိ ဝိဝရိတွာ ဝတ္ထာနိ တေလစာဋီသု တေမေတွာ တေမေတွာ ထမ္ဘေ ဝေဌေတုံ အာရဘိ။ အထ နံ သာမာဝတိပ္ပမုခါ ဣတ္ထိယော “ကိံ ဧတံ စူဠပိတာ”တိ ဝဒန္တိယော ဥပသင်္ကမိံသု။ “အမ္မာ ရာဇာ ဒဠှိကမ္မတ္ထာယ ဣမေ ထမ္ဘေ တေလပိလောတိကာဟိ ဝေဌာပေတိ၊ ရာဇဂေဟေ နာမ သုယုတ္တံ ဒုယုတ္တံ ဒုဇ္ဇာနံ၊ မာ မေ သန္တိကေ ဟောထ အမ္မာ”တိ ဧဝံ ဝတွာ တာ အာဂတာ ဂဗ္ဘေ ပဝေသေတွာ ဒွါရာနိ ပိဒဟိတွာ ဗဟိ ယန္တကံ ဒတွာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အဂ္ဂိံ ဒေန္တော ဩတရိ။ သာမာဝတီ တာသံ ဩဝါဒံ အဒါသိ “အမှာကံ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ ဝိစရန္တီနံ ဧဝမေဝ အဂ္ဂိနာ ဈာယမာနာနံ အတ္တဘာဝါနံ ပရိစ္ဆေဒေါ ဗုဒ္ဓဉာဏေနာပိ န သုကရော၊ အပ္ပမတ္တာ ဟောထာ”တိ။ တာ ဂေဟေ ဈာယန္တေ ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိကရောန္တိယော ကာစိ ဒုတိယဖလံ, ကာစိ တတိယဖလံ ပါပုဏိံသု။ တေန ဝုတ္တံ “အထ ခေါ သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိံသု၊ ဥပသင်္ကမိတွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု၊ ဧကမန္တံ နိသိန္နာ ခေါ တေ ဘိက္ခူ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစုံ ‘ဣဓ ဘန္တေ ရညော ဥတေနဿ ဥယျာနဂတဿ အန္တေပုရံ ဒဍ္ဎံ၊ ပဉ္စ စ ဣတ္ထိသတာနိ ကာလကတာနိ သာမာဝတိပ္ပမုခါနိ၊ တာသံ ဘန္တေ ဥပါသိကာနံ ကာ ဂတိ၊ ကော အဘိသမ္ပရာယော’တိ။ သန္တေတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဥပါသိကာယော သောတာပန္နာ၊ သန္တိ သကဒါဂါမိနိယော၊ သန္တိ အနာဂါမိနိယော၊ သဗ္ဗာ တာ

၁-ဂစ္ဆန္တီ (သီ၊ က)

bhikkhave upāsikāyo anipphalā kālakatāti. Atha kho Bhagavā etamatthaṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesi—

“Mohasambandhano loko, bhabbarūpova dissati.
Upadhībandhano bālo, tamasā parivārito.
Sassatoriva khāyati, passato natthi kiñcanan’ti”[1].

Evañca pana vatvā “bhikkhave sattā nāma vaṭṭe vicarantā niccakālaṁ appamattā hutvā puññakammameva na karonti, pamādino hutvā pāpakammampi karonti. Tasmā vaṭṭe vicarantā sukhampi dukkhampi anubhavantī”ti dhammaṁ desesi.

Rājā “Sāmāvatiyā gehaṁ kira jhāyatī”ti sutvā vegenāgacchantopi adaḍḍhe sampāpuṇituṁ nāsakkhi. Āgantvā pana gehaṁ nibbāpento uppannabalavadomanasso amaccagaṇaparivuto nisīditvā Sāmāvatiyā guṇe anussaranto “kassa nu kho idaṁ kamman”ti cintetvā “Māgaṇḍiyāya kāritaṁ bhavissatī”ti ñatvā “tāsetvā pucchiyamānā na kathessati, saṇikaṁ upāyena pucchissāmī”ti cintetvā amacce āha “ambho ahaṁ ito pubbe uṭṭhāya samuṭṭhāya āsaṅkitaparisaṅkitova homi, Sāmāvatī me niccaṁ otārameva gavesati, idāni pana me cittaṁ nibbutaṁ bhavissati, sukhena ca vasituṁ[2] labhissāmī”ti, te “kena nu kho deva idaṁ katan”ti āhaṁsu. Mayi sinehena kenaci kataṁ bhavissatīti. Māgaṇḍiyāpi samīpe ṭhitā taṁ sutvā “nāñño koci kātuṁ[3] sakkhissati, mayā kataṁ deva, ahaṁ cūḷapitaraṁ āṇāpetvā kāresin”ti āha. Taṁ ṭhapetvā añño mayi sineho satto nāma natthi, pasannosmi, varaṁ te dammi attano ñātigaṇaṁ pakkosāpehīti. Sā ñātakānaṁ sāsanaṁ pahiṇi “rājā me pasanno varaṁ deti, sīghaṁ āgacchantū”ti. Rājā āgatāgatānaṁ mahantaṁ sakkāraṁ kāresi. Taṁ disvā[4] tassā aññātakāpi lañjaṁ datvā “mayaṁ Māgaṇḍiyāya ñātakā”ti āgacchiṁsu. Rājā te sabbe gāhāpetvā rājaṅgaṇe nābhippamāṇe āvāṭe khaṇāpetvā te tattha nisīdāpetvā paṁsūhi pūretvā upari palāle vikirāpetvā aggiṁ dāpesi. Cammassa daḍḍhakāle ayanaṅgalena kasāpetvā khaṇḍākhaṇḍaṁ hīrāhīraṁ kāresi, Māgaṇḍiyāya sarīratopi

1. Khu 1. 176 piṭṭhe. 2. Sayituṁ (Sī) 3. Añño ko kātuṁ (Sī) 4. Taṁ sutvā (Sī)

ဘိက္ခဝေ ဥပါသိကာယော အနိပ္ဖလာ ကာလကတာတိ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ဧတမတ္ထံ ဝိဒိတွာ တာယံ ဝေလာယံ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

‘မောဟသမ္ဗန္ဓနော လောကော၊ ဘဗ္ဗရူပေါဝ ဒိဿတိ။
ဥပဓိဗန္ဓနော ဗာလော၊ တမသာ ပရိဝါရိတော။
သဿတောရိဝ ခါယတိ၊ ပဿတော နတ္ထိ ကိဉ္စန’န္တိ”[၁]။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ “ဘိက္ခဝေ သတ္တာ နာမ ဝဋ္ဋေ ဝိစရန္တာ နိစ္စကာလံ အပ္ပမတ္တာ ဟုတွာ ပုညကမ္မမေဝ န ကရောန္တိ၊ ပမာဒိနော ဟုတွာ ပါပကမ္မမ္ပိ ကရောန္တိ။ တသ္မာ ဝဋ္ဋေ ဝိစရန္တာ သုခမ္ပိ ဒုက္ခမ္ပိ အနုဘဝန္တီ”တိ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

ရာဇာ “သာမာဝတိယာ ဂေဟံ ကိရ ဈာယတီ”တိ သုတွာ ဝေဂေနာဂစ္ဆန္တောပိ အဒဍ္ဎေ သမ္ပာပုဏိတုံ နာသက္ခိ။ အာဂန္တွာ ပန ဂေဟံ နိဗ္ဗာပေန္တော ဥပ္ပန္နဗလဝဒေါမနဿော အမစ္စဂဏပရိဝုတော နိသီဒိတွာ သာမာဝတိယာ ဂုဏေ အနုဿရန္တော “ကဿ နု ခေါ ဣဒံ ကမ္မ”န္တိ စိန္တေတွာ “မာဂဏ္ဍိယာယ ကာရိတံ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ “တာသေတွာ ပုစ္ဆိယမာနာ န ကထေဿတိ၊ သဏိကံ ဥပါယေန ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ အမစ္စေ အာဟ “အမ္ဘော အဟံ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ အာသင်္ကိတပရိသင်္ကိတောဝ ဟောမိ၊ သာမာဝတီ မေ နိစ္စံ ဩတာရမေဝ ဂဝေသတိ၊ ဣဒါနိ ပန မေ စိတ္တံ နိဗ္ဗုတံ ဘဝိဿတိ၊ သုခေန စ ဝသိတုံ[၂] လဘိဿာမီ”တိ၊ တေ “ကေန နု ခေါ ဒေဝ ဣဒံ ကတ”န္တိ အာဟံသု။ မယိ သိနေဟေန ကေနစိ ကတံ ဘဝိဿတီတိ။ မာဂဏ္ဍိယာပိ သမီပေ ဌိတာ တံ သုတွာ “နာညော ကောစိ ကာတုံ[၃] သက္ခိဿတိ၊ မယာ ကတံ ဒေဝ၊ အဟံ စူဠပိတရံ အာဏာပေတွာ ကာရေသိ”န္တိ အာဟ။ တံ ဌပေတွာ အညော မယိ သိနေဟော သတ္တော နာမ နတ္ထိ၊ ပသန္နောသ္မိ၊ ဝရံ တေ ဒမ္မိ၊ အတ္တနော ဉာတိဂဏံ ပက္ကောသာပေဟီတိ။ သာ ဉာတကာနံ သာသနံ ပဟိဏိ “ရာဇာ မေ ပသန္နော ဝရံ ဒေတိ၊ သီဃံ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ။ ရာဇာ အာဂတာဂတာနံ မဟန္တံ သက္ကာရံ ကာရေသိ။ တံ ဒိသွာ[၄] တဿာ အညာတကာပိ လဉ္ဇံ ဒတွာ “မယံ မာဂဏ္ဍိယာယ ဉာတကာ”တိ အာဂစ္ဆိံသု။ ရာဇာ တေ သဗ္ဗေ ဂါဟာပေတွာ ရာဇင်္ဂဏေ နာဘိပ္ပမာဏေ အာဝါဋေ ခဏာပေတွာ တေ တတ္ထ နိသီဒါပေတွာ ပံသူဟိ ပူရေတွာ ဥပရိ ပလာလေ ဝိကိရာပေတွာ အဂ္ဂိံ ဒါပေသိ။ စမ္မဿ ဒဍ္ဎကာလေ အယနင်္ဂလေန ကသာပေတွာ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ဟီရာဟီရံ ကာရေသိ။ မာဂဏ္ဍိယာယ သရီရတောပိ

၁-ခု ၁-၁၇၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သယိတုံ (သီ)
၃-အညော ကော ကာတုံ (သီ) ၄-တံ သုတွာ (သီ)

tikhiṇena satthena ghanaghanaṭṭhānesu maṁsaṁ uppāṭetvā telakapālaṁ uddhanaṁ āropetvā pūve viya pacāpetvā[1] tameva khādāpesi.

Dhammasabhāyampi bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "ananucchavikaṁ vata āvuso evarūpāya saddhāya pasannāya[2] upāsikāya evarūpaṁ maraṇan"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave imasmiṁ attabhāve Sāmāvatippamukhānaṁ itthīnaṁ etaṁ ayuttaṁ sampattaṁ, pubbe katakammassa pana yuttameva etāhi laddhan"ti vatvā "kiṁ bhante etāhi pubbe kataṁ, taṁ ācikkhathā"ti tehi yācito atītaṁ āhari—

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente rājagehe nibaddhaṁ aṭṭha Paccekabuddhā bhuñjanti. Pañcasatā itthiyo te upaṭṭhahanti. Tesu satta Paccekabuddhā Himavantaṁ gacchanti, eko nadītīre ekaṁ tiṇagahanaṁ atthi, tattha jhānaṁ samāpajjitvā nisīdi. Athekadivasaṁ rājā Paccekabuddhesu gatesu tā itthiyo ādāya nadiyaṁ udakakīḷaṁ kīḷituṁ gato. Tattha tā itthiyo divasabhāgaṁ udake kīḷitvā uttaritvā sītapīḷitā aggiṁ visibbetukāmā "amhākaṁ aggikaraṇaṭṭhānaṁ olokethā"ti aparāparaṁ vicarantiyo taṁ tiṇagahanaṁ disvā "tiṇarāsī"ti saññāya taṁ parivāretvā ṭhitā aggiṁ adaṁsu. Tiṇesu jhāyitvā patantesu Paccekabuddhaṁ disvā "naṭṭhāmhā, amhākaṁ rañño Paccekabuddho jhāyati. Rājā ñatvā amhe nāsessati, sudaḍḍhaṁ naṁ karissāmā"ti sabbā tā itthiyo ito cito ca dārūni āharitvā tassa upari dārurāsiṁ kariṁsu. Mahādārurāsi ahosi. Atha naṁ ālimpetvā "idāni jhāyissatī"ti pakkamiṁsu. Tā paṭhamaṁ asañcetanikā hutvā kammunā na bajjhiṁsu, idāni pacchā sañcetanāya kammunā bajjhiṁsu. Paccekabuddhaṁ pana antosamāpattiyaṁ sakaṭasahassehi dārūni[3] āharitvā ālimpentāpi[4] usmākāramattampi gahetuṁ na sakkonti. Tasmā so sattame divase uṭṭhāya yathāsukhaṁ agamāsi. Tā tassa kammassa katattā bahūni vassasatasahassāni niraye paccitvā tasseva kammassa vipākāvasesena attabhāvasate imināva niyāmena gehe jhāyamāne jhāyiṁsu. Idaṁ etāsaṁ pubbakammanti.

1. Bhajjāpetvā (Sī)
2. Saddhāsampannāya (Sī, Syā)
3. Sakaṭasahassa dārūnaṁ (Sī)
4. Āḷimpetvāpi (Sī)

တိခိဏေန သတ္ထေန ဃနဃနဋ္ဌာနေသု မံသံ ဥပ္ပါဋေတွာ တေလကပါလံ ဥဒ္ဓနံ အာရောပေတွာ ပူဝေ ဝိယ ပစာပေတွာ[၁] တမေဝ ခါဒါပေသိ။

ဓမ္မသဘာယမ္ပိ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အနနုစ္ဆဝိကံ ဝတ အာဝုသော ဧဝရူပါယ သဒ္ဓါယ ပသန္နာယ[၂] ဥပါသိကာယ ဧဝရူပံ မရဏ"န္တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခဝေ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ သာမာဝတိပ္ပမုခါနံ ဣတ္ထီနံ ဧတံ အယုတ္တံ သမ္ပတ္တံ၊ ပုဗ္ဗေ ကတကမ္မဿ ပန ယုတ္တမေဝ ဧတာဟိ လဒ္ဓ"န္တိ ဝတွာ "ကိံ ဘန္တေ ဧတာဟိ ပုဗ္ဗေ ကတံ၊ တံ အာစိက္ခထာ"တိ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ရာဇဂေဟေ နိဗဒ္ဓံ အဋ္ဌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဘုဉ္ဇန္တိ။ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော တေ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ တေသု သတ္တ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဟိမဝန္တံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧကော နဒီတီရေ ဧကံ တိဏဂဟနံ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ နိသီဒိ။ အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေသု ဂတေသု တာ ဣတ္ထိယော အာဒါယ နဒိယံ ဥဒကကီဠံ ကီဠိတုံ ဂတော။ တတ္ထ တာ ဣတ္ထိယော ဒိဝသဘာဂံ ဥဒကေ ကီဠိတွာ ဥတ္တရိတွာ သီတပီဠိတာ အဂ္ဂိံ ဝိသိဗ္ဗေတုကာမာ "အမှာကံ အဂ္ဂိကရဏဋ္ဌာနံ ဩလောကေထာ"တိ အပရာပရံ ဝိစရန္တိယော တံ တိဏဂဟနံ ဒိသွာ "တိဏရာသီ"တိ သညာယ တံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတာ အဂ္ဂိံ အဒံသု။ တိဏေသု ဈာယိတွာ ပတန္တေသု ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ "နဋ္ဌာမှာ၊ အမှာကံ ရညော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဈာယတိ၊ ရာဇာ ဉတွာ အမှေ နာသေဿတိ၊ သုဒဍ္ဎံ နံ ကရိဿာမာ"တိ သဗ္ဗာ တာ ဣတ္ထိယော ဣတော စိတော စ ဒါရူနိ အာဟရိတွာ တဿ ဥပရိ ဒါရုရာသိံ ကရိံသု။ မဟာဒါရုရာသိ အဟောသိ။ အထ နံ အာလိမ္ပေတွာ "ဣဒါနိ ဈာယိဿတီ"တိ ပက္ကမိံသု။ တာ ပဌမံ အသဉ္စေတနိကာ ဟုတွာ ကမ္မုနာ န ဗဇ္ဈိံသု၊ ဣဒါနိ ပစ္ဆာ သဉ္စေတနာယ ကမ္မုနာ ဗဇ္ဈိံသု။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ပန အန္တောသမာပတ္တိယံ သကဋသဟဿေဟိ ဒါရူနိ[၃] အာဟရိတွာ အာလိမ္ပေန္တာပိ[၄] ဥသ္မာကာရမတ္တမ္ပိ ဂဟေတုံ န သက္ကောန္တိ။ တသ္မာ သော သတ္တမေ ဒိဝသေ ဥဋ္ဌာယ ယထာသုခံ အဂမာသိ။ တာ တဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဗဟူနိ ဝဿသတသဟဿာနိ နိရယေ ပစ္စိတွာ တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေန အတ္တဘာဝသတေ ဣမိနာဝ နိယာမေန ဂေဟေ ဈာယမာနေ ဈာယိံသု။ ဣဒံ ဧတာသံ ပုဗ္ဗကမ္မန္တိ။

၁-ဘဇ္ဇာပေတွာ (သီ)
၂-သဒ္ဓါသမ္ပန္နာယ (သီ၊ သျာ)
၃-သကဋသဟဿံ ဒါရူနံ (သီ)
၄-အာဠိမ္ပေတွာပိ (သီ)

Evaṁ vutte bhikkhū Satthāraṁ paṭipucchiṁsu “Khujjuttarā pana bhante kena kammena khujjā jātā, kena kammena mahāpaññā, kena kammena sotāpattiphalaṁ adhigatā, kena kammena paresaṁ pesanakārikā jatā”ti. Bhikkhave tasseva rañño Bārāṇasiyaṁ rajjaṁ karaṇakāle sveva Paccekabuddho thokaṁ khujjadhātuko ahosi. Athekā upaṭṭhāyikā itthī kambalaṁ pārupitvā suvaṇṇasarakaṁ gahetvā “amhākaṁ Paccekabuddho evañca evañca vicaratī”ti khujjā hutvā tassa vicaraṇākāraṁ dassesi. Tassa nissandena khujjā jātā. Te pana Paccekabuddhe paṭhamadivase rājagehe[1] nisīdāpetvā patte gāhāpetvā pāyāsassa pūretvā dāpesi. Uṇhapāyāsassa pūre patte Paccekabuddhā parivattetvā parivattetvā gaṇhanti. Sā itthī te tathā karonte disvā attano santakāni aṭṭha dantavalayāni datvā “idha ṭhapetvā gaṇhathā”ti āha. Tesu tathā katvā taṁ oloketvā ṭhitesu tesaṁ adhippāyaṁ ñatvā “natthi bhante amhākaṁ etehi attho, tumhākaññeva etāni pariccattāni, gahetvā gacchathā”ti āha. Te gahetvā Nandamūlakapabbhāraṁ agamaṁsu. Ajjatanāpi tāni valayāni arogāneva. Sā tassa kammassa nissandena idāni tipiṭakadharā mahāpaññā jātā. Paccekabuddhānaṁ kata-upaṭṭhānassa nissandena pana sotāpattiphalaṁ pattā. Idamassā Buddhantare pubbakammaṁ.

Kassapasammāsambuddhakāle pana ekā bārāṇasiseṭṭhino dhītā vaḍḍhamānakacchāyāya ādāsaṁ gahetvā attānaṁ alaṅkarontī nisīdi. Athassā vissāsikā ekā khīṇāsavā bhikkhunī taṁ daṭṭhuṁ agamāsi. Bhikkhuniyo hi khīṇāsavāpi sāyanhasamaye upaṭṭhākakulāni daṭṭhukāmā honti. Tasmiṁ pana khaṇe seṭṭhidhītāya santike kāci pesanakārikā natthi, sā “vandāmi ayye, etaṁ tāva me pasādhanapeḷakaṁ[2] gahetvā dethā”ti āha. Therī cintesi “sacassā imaṁ gaṇhitvā na dassāmi, mayi āghātaṁ katvā niraye nibbattissati. Sace pana dassāmi, parassa pesanākārikā hutvā nibbattissati. Nirayasantāpato kho pana parassa pesanabhāvova seyyo”ti. Sā anudayaṁ paṭicca taṁ gahetvā tassā adāsi. Tassa kammassa nissandena paresaṁ pesanākārikā jātāti.

1. Rājā gehe (Syā) 2. Pasādhanapeḷikaṁ (Sī)

ဧဝံ ဝုတ္တေ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ပဋိပုစ္ဆိံသု “ခုဇ္ဇုတ္တရာ ပန ဘန္တေ ကေန ကမ္မေန ခုဇ္ဇာ ဇာတာ၊ ကေန ကမ္မေန မဟာပညာ၊ ကေန ကမ္မေန သောတာပတ္တိဖလံ အဓိဂတာ၊ ကေန ကမ္မေန ပရေသံ ပေသနကာရိကာ ဇာတာ”တိ။ ဘိက္ခဝေ တဿေဝ ရညော ဗာရာဏသိယံ ရဇ္ဇံ ကရဏကာလေ သွေဝ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ထောကံ ခုဇ္ဇဓာတုကော အဟောသိ။ အထေကာ ဥပဋ္ဌာယိကာ ဣတ္ထီ ကမ္ဗလံ ပါရုပိတွာ သုဝဏ္ဏသရကံ ဂဟေတွာ “အမှာကံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဧဝဉ္စ ဧဝဉ္စ ဝိစရတီ”တိ ခုဇ္ဇာ ဟုတွာ တဿ ဝိစရဏာကာရံ ဒဿေသိ။ တဿ နိဿန္ဒေန ခုဇ္ဇာ ဇာတာ။ တေ ပန ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ပဌမဒိဝသေ ရာဇဂေဟေ[1] နိသီဒါပေတွာ ပတ္တေ ဂါဟာပေတွာ ပါယာသဿ ပူရေတွာ ဒါပေသိ။ ဥဏှပါယာသဿ ပူရေ ပတ္တေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ပရိဝတ္တေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ ဂဏှန္တိ။ သာ ဣတ္ထီ တေ တထာ ကရောန္တေ ဒိသွာ အတ္တနော သန္တကာနိ အဋ္ဌ ဒန္တဝလယာနိ ဒတွာ “ဣဓ ဌပေတွာ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။ တေသု တထာ ကတွာ တံ ဩလောကေတွာ ဌိတေသု တေသံ အဓိပ္ပါယံ ဉတွာ “နတ္ထိ ဘန္တေ အမှာကံ ဧတေဟိ အတ္ထော၊ တုမှာကညေဝ ဧတာနိ ပရိစ္စတ္တာနိ၊ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆထာ”တိ အာဟ။ တေ ဂဟေတွာ နန္ဒမူလကပဗ္ဘာရံ အဂမံသု။ အဇ္ဇတနာပိ တာနိ ဝလယာနိ အရောဂါနေဝ။ သာ တဿ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန ဣဒါနိ တိပိဋကဓရာ မဟာပညာ ဇာတာ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ကတဥပဋ္ဌာနဿ နိဿန္ဒေန ပန သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာ။ ဣဒမဿာ ဗုဒ္ဓန္တရေ ပုဗ္ဗကမ္မံ။

ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ပန ဧကာ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိနော ဓီတာ ဝဍ္ဎမာနကစ္ဆာယာယ အာဒါသံ ဂဟေတွာ အတ္တာနံ အလင်္ကရောန္တီ နိသီဒိ။ အထဿာ ဝိဿာသိကာ ဧကာ ခီဏာသဝါ ဘိက္ခုနီ တံ ဒဋ္ဌုံ အဂမာသိ။ ဘိက္ခုနိယော ဟိ ခီဏာသဝါပိ သာယနှသမယေ ဥပဋ္ဌာကကုလာနိ ဒဋ္ဌုကာမာ ဟောန္တိ။ တသ္မိံ ပန ခဏေ သေဋ္ဌိဓီတာယ သန္တိကေ ကာစိ ပေသနကာရိကာ နတ္ထိ၊ သာ “ဝန္ဒာမိ အယျေ၊ ဧတံ တာဝ မေ ပသာဓနပေဠကံ[2] ဂဟေတွာ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ထေရီ စိန္တေသိ “သစဿာ ဣမံ ဂဏှိတွာ န ဒဿာမိ၊ မယိ အာဃာတံ ကတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ။ သစေ ပန ဒဿာမိ၊ ပရဿ ပေသနကာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ။ နိရယသန္တာပတော ခေါ ပန ပရဿ ပေသနဘာဝေါဝ သေယျော”တိ။ သာ အနုဒယံ ပဋိစ္စ တံ ဂဟေတွာ တဿာ အဒါသိ။ တဿ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန ပရေသံ ပေသနကာရိကာ ဇာတာတိ။

၁-ရာဇာ ဂေဟေ (သျာ) ၂-ပသာဓနပေဠိကံ (သီ)

Atha punekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “Sāmāvatippamukhā pañcasatā itthiyo gehe agginā jhāyiṁsu, Māgaṇḍiyāya ñātakā upari palālaggiṁ datvā ayanaṅgalehi bhinnā, Māgaṇḍiyā pakkuthitatele[1] pakkā, ke nu kho ettha jīvanti nāma, ke matā nāmā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave ye keci pamattā, te vassasataṁ jīvantāpi matāyeva nāma. Ye appamattā, te matāpi jīvantiyeva. Tasmā Māgaṇḍiyā jīvantīpi[2] matāyeva nāma, Sāmāvatippamukhā pañcasatā itthiyo matāpi jīvantiyeva nāma. Na hi bhikkhave appamattā maranti nāmā”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

21. “Appamādo amatapadaṁ, pamādo maccuno padaṁ.
Appamattā na mīyanti, ye pamattā yathā matā.

22. Evaṁ visesato ñatvā, appamādamhi paṇḍitā.
Appamāde pamodanti, ariyānaṁ gocare ratā.

23. Te jhāyino sātatikā, niccaṁ daḷhaparakkamā.
Phusanti dhīrā nibbānaṁ, yogakkhemaṁ anuttaran”ti.

Tattha **appamādo**tipadaṁ mahantaṁ atthaṁ dīpeti, mahantaṁ atthaṁ gahetvā tiṭṭhati. Sakalampi hi tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ āharitvā kathiyamānaṁ appamādapadameva otarati. Tena vuttaṁ—

“Seyyathāpi bhikkhave yāni kānici jaṅgalānaṁ pāṇānaṁ padajātāni, sabbāni tāni hatthipade samodhānaṁ gacchanti, hatthipadaṁ tesaṁ aggamakkhāyati yadidaṁ mahantattena. Evameva kho bhikkhave ye keci kusalā dhammā. Sabbete appamādamūlakā appamādasamosaraṇā, appamādo tesaṁ dhammānaṁ aggamakkhāyatī”ti[3].

So panesa atthato satiyā avippavāso nāma. Niccaṁ upaṭṭhitāya satiyā cetaṁ nāmaṁ. **Amatapadan**ti amataṁ vuccati nibbānaṁ. Tañhi ajātattā na jīyati na mīyati, tasmā amatanti vuccati. Pajjanti imināti padaṁ,

1. Pakkuthitatelena (Ka) 2. Jīvantīpi matāpi (Syā) 3. Saṁ 3. 40 piṭṭhe.

အထ ပုနေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “သာမာဝတိပ္ပမုခါ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော ဂေဟေ အဂ္ဂိနာ ဈာယိံသု၊ မာဂဏ္ဍိယာယ ဉာတကာ ဥပရိ ပလာလဂ္ဂိံ ဒတွာ အယနင်္ဂလေဟိ ဘိန္နာ၊ မာဂဏ္ဍိယာ ပက္ကုထိတတေလေ[၁] ပက္ကာ၊ ကေ နု ခေါ ဧတ္ထ ဇီဝန္တိ နာမ, ကေ မတာ နာမာ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ ယေ ကေစိ ပမတ္တာ၊ တေ ဝဿသတံ ဇီဝန္တာပိ မတာယေဝ နာမ။ ယေ အပ္ပမတ္တာ၊ တေ မတာပိ ဇီဝန္တိယေဝ။ တသ္မာ မာဂဏ္ဍိယာ ဇီဝန္တီပိ[၂] မတာယေဝ နာမ၊ သာမာဝတိပ္ပမုခါ ပဉ္စသတာ ဣတ္ထိယော မတာပိ ဇီဝန္တိယေဝ နာမ။ န ဟိ ဘိက္ခဝေ အပ္ပမတ္တာ မရန္တိ နာမာ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၁။ “အပ္ပမာဒေါ အမတပဒံ၊ ပမာဒေါ မစ္စုနော ပဒံ။
အပ္ပမတ္တာ န မီယန္တိ၊ ယေ ပမတ္တာ ယထာ မတာ။

၂၂။ ဧဝံ ဝိသေသတော ဉတွာ၊ အပ္ပမာဒမှိ ပဏ္ဍိတာ။
အပ္ပမာဒေ ပမောဒန္တိ၊ အရိယာနံ ဂေါစရေ ရတာ။

၂၃။ တေ ဈာယိနော သာတတိကာ၊ နိစ္စံ ဒဠှပရက္ကမာ။
ဖုသန္တိ ဓီရာ နိဗ္ဗာနံ၊ ယောဂက္ခေမံ အနုတ္တရ”န္တိ။

တတ္ထ **အပ္ပမာဒေါ**တိပဒံ မဟန္တံ အတ္ထံ ဒီပေတိ၊ မဟန္တံ အတ္ထံ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌတိ။ သကလမ္ပိ ဟိ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ အာဟရိတွာ ကထိယမာနံ အပ္ပမာဒပဒမေဝ ဩတရတိ။ တေန ဝုတ္တံ—

“သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ယာနိ ကာနိစိ ဇင်္ဂလာနံ ပါဏာနံ ပဒဇာတာနိ၊ သဗ္ဗာနိ တာနိ ဟတ္ထိပဒေ သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဟတ္ထိပဒံ တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ ယဒိဒံ မဟန္တတ္တေန။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေတေ အပ္ပမာဒမူလကာ အပ္ပမာဒသမောသရဏာ၊ အပ္ပမာဒေါ တေသံ ဓမ္မာနံ အဂ္ဂမက္ခာယတီ”တိ[၃]။

သော ပနေသ အတ္ထတော သတိယာ အဝိပ္ပဝါသော နာမ။ နိစ္စံ ဥပဋ္ဌိတာယ သတိယာ စေတံ နာမံ။ **အမတပဒ**န္တိ အမတံ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ။ တဉှိ အဇာတတ္တာ န ဇီယတိ န မီယတိ၊ တသ္မာ အမတန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပဇ္ဇန္တိ ဣမိနာတိ ပဒံ၊

၁-ပက္ကုထိတတေလေန (က) ၂-ဇီဝန္တီပိ မတာပိ (သျာ) ၃-သံ ၃-၄၀-ပိဋ္ဌေ။

amataṁ pāpuṇantīti attho. Amatassa padaṁ amatapadaṁ, amatassa adhigamūpāyoti vuttaṁ hoti, **pamādo**ti pamajjanabhāvo, muṭṭhassatisaṅkhātassa satiyā vosaggassetaṁ nāmaṁ. **Maccuno**ti maraṇassa. **Padan**ti upāyo maggo. Pamatto hi jātiṁ nātivattati, jāto jīyati ceva mīyati cāti pamādo maccuno padaṁ nāma hoti, maraṇaṁ upeti. **Appamattā na mīyantī**ti satiyā samannāgatā hi appamattā na maranti. Ajarā amarā hontīti na sallakkhetabbaṁ. Na hi koci satto ajaro amaro nāma atthi, pamattassa pana vaṭṭaṁ nāma aparicchinnaṁ, appamattassa paricchinnaṁ. Tasmā pamattā jāti-ādīhi aparimuttattā jīvantāpi matāyeva nāma. Appamattā pana appamādalakkhaṇaṁ vaḍḍhetvā khippaṁ maggaphalāni sacchikatvā dutiyatatiya-attabhāvesu na nibbattanti. Tasmā te jīvantāpi matāpi na mīyantiyeva nāma. **Ye pamattā yathā matā**ti ye pana sattā pamattā, te pamādamaraṇena matattā, yathā hi jīvitindriyupacchedena matā dārukkhandhasadisā apagataviññāṇā, tatheva honti. Tesampi hi matānaṁ viya gahaṭṭhānaṁ tāva “dānaṁ dassāma, sīlaṁ rakkhissāma, uposathakammaṁ karissāmā”ti ekacittampi na uppajjati, pabbajitānampi “ācariyupajjhāyavattādīni pūressāma, dhutaṅgāni samādiyissāma, bhāvanaṁ vaḍḍhessāmā”ti na uppajjatīti matena te kiṁ nānākaraṇāva honti. Tena vuttaṁ “ye pamattā yathā matā”ti.

Evaṁ visesato ñatvāti pamattassa vaṭṭato nissaraṇaṁ natthi, appamattassa atthīti evaṁ visesatova jānitvā. Ke panetaṁ[1] visesaṁ jānantīti? **Appamādamhi paṇḍitā**ti ye paṇḍitā medhāvino sappaññā attano appamāde ṭhatvā appamādaṁ vaḍḍhenti, te evaṁ visesakāraṇaṁ jānanti. **Appamāde pamodantī**ti te evaṁ ñatvā tasmiṁ attano appamāde pamodanti, pahaṁsitamukhā tuṭṭhapahaṭṭhā honti. **Ariyānaṁ gocare ratā**ti te evaṁ appamāde pamodantā taṁ appamādaṁ vaḍḍhetvā ariyānaṁ Buddhapaccekabuddhabuddhasāvakānaṁ gocarasaṅkhāte catusatipaṭṭhānādibhede sattatiṁsa bodhipakkhiyadhamme navavidhalokuttaradhamme ca ratā niratā, abhiratā hontīti attho.

1. Panesaṁ (Sī)

အမတံ ပါပုဏန္တီတိ အတ္ထော။ အမတဿ ပဒံ အမတပဒံ၊ အမတဿ အဓိဂမူပါယောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ **ပမာဒေါ**တိ ပမဇ္ဇနဘာဝေါ၊ မုဋ္ဌဿတိသင်္ခါတဿ သတိယာ ဝေါဿဂ္ဂဿေတံ နာမံ။ **မစ္စုနော**တိ မရဏဿ။ **ပဒန္တိ** ဥပါယော မဂ္ဂေါ။ ပမတ္တော ဟိ ဇာတိံ နာတိဝတ္တတိ၊ ဇာတော ဇီယတိ စေဝ မီယတိ စာတိ ပမာဒေါ မစ္စုနော ပဒံ နာမ ဟောတိ၊ မရဏံ ဥပေတိ။ **အပ္ပမတ္တာ န မီယန္တီ**တိ သတိယာ သမန္နာဂတာ ဟိ အပ္ပမတ္တာ န မရန္တိ။ အဇရာ အမရာ ဟောန္တီတိ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ န ဟိ ကောစိ သတ္တော အဇရော အမရော နာမ အတ္ထိ၊ ပမတ္တဿ ပန ဝဋ္ဋံ နာမ အပရိစ္ဆိန္နံ၊ အပ္ပမတ္တဿ ပရိစ္ဆိန္နံ။ တသ္မာ ပမတ္တာ ဇာတိအာဒီဟိ အပရိမုတ္တတ္တာ ဇီဝန္တာပိ မတာယေဝ နာမ။ အပ္ပမတ္တာ ပန အပ္ပမာဒလက္ခဏံ ဝဍ္ဎေတွာ ခိပ္ပံ မဂ္ဂဖလာနိ သစ္ဆိကတွာ ဒုတိယတတိယအတ္တဘာဝေသု န နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ တသ္မာ တေ ဇီဝန္တာပိ မတာပိ န မီယန္တိယေဝ နာမ။ **ယေ ပမတ္တာ ယထာ မတာ**တိ ယေ ပန သတ္တာ ပမတ္တာ၊ တေ ပမာဒမရဏေန မတတ္တာ, ယထာ ဟိ ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒေန မတာ ဒါရုက္ခန္ဓသဒိသာ အပဂတဝိညာဏာ၊ တထေဝ ဟောန္တိ။ တေသမ္ပိ ဟိ မတာနံ ဝိယ ဂဟဋ္ဌာနံ တာဝ “ဒါနံ ဒဿာမ၊ သီလံ ရက္ခိဿာမ၊ ဥပေါသထကမ္မံ ကရိဿာမာ”တိ ဧကစိတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပဗ္ဗဇိတာနမ္ပိ “အာစရိယုပဇ္ဈာယဝတ္တာဒီနိ ပူရေဿာမ၊ ဓုတင်္ဂါနိ သမာဒိယိဿာမ၊ ဘာဝနံ ဝဍ္ဎေဿာမာ”တိ န ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ မတေန တေ ကိံ နာနာကရဏာဝ ဟောန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ယေ ပမတ္တာ ယထာ မတာ”တိ။

ဧဝံ ဝိသေသတော ဉတွာတိ ပမတ္တဿ ဝဋ္ဋတော နိဿရဏံ နတ္ထိ၊ အပ္ပမတ္တဿ အတ္ထီတိ ဧဝံ ဝိသေသတောဝ ဇာနိတွာ။ ကေ ပနေတံ[၁] ဝိသေသံ ဇာနန္တီတိ? **အပ္ပမာဒမှိ ပဏ္ဍိတာ**တိ ယေ ပဏ္ဍိတာ မေဓာဝိနော သပ္ပညာ အတ္တနော အပ္ပမာဒေ ဌတွာ အပ္ပမာဒံ ဝဍ္ဎေန္တိ၊ တေ ဧဝံ ဝိသေသကာရဏံ ဇာနန္တိ။ **အပ္ပမာဒေ ပမောဒန္တီ**တိ တေ ဧဝံ ဉတွာ တသ္မိံ အတ္တနော အပ္ပမာဒေ ပမောဒန္တိ၊ ပဟံသိတမုခါ တုဋ္ဌပဟဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ **အရိယာနံ ဂေါစရေ ရတာ**တိ တေ ဧဝံ အပ္ပမာဒေ ပမောဒန္တာ တံ အပ္ပမာဒံ ဝဍ္ဎေတွာ အရိယာနံ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဂေါစရသင်္ခါတေ စတုသတိပဋ္ဌာနာဒိဘေဒေ သတ္တတိံသ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ နဝဝိဓလောကုတ္တရဓမ္မေ စ ရတာ နိရတာ၊ အဘိရတာ ဟောန္တီတိ အတ္ထော။

၁-ပနေသံ (သီ)

Te jhāyinoti te appamattā paṇḍitā aṭṭhasamāpattisaṅkhātena ārammaṇūpanijjhānena vipassanāmaggaphalasaṅkhātena lakkhaṇūpanijjhānena cāti duvidhenapi jhānena jhāyino. **Sātatikā**ti abhinikkhamanakālato paṭṭhāya yāva arahattamaggā[1] satataṁ pavattakāyikacetasikavīriyā. **Niccaṁ daḷhaparakkamā**ti yaṁ taṁ purisathāmenapurisavīriyena purisaparakkamena pattabbaṁ, na taṁ apāpuṇitvā vīriyassa saṇṭhānaṁ bhavissatīti evarūpena vīriyena antarā anosakkitvā niccappavattena daḷhaparakkamena samannāgatā. **Phusantī**ti ettha dve phusanā ñāṇaphusanā ca vipākaphusanā ca. Tattha cattāro maggā ñāṇaphusanā nāma, cattāri phalāni vipākaphusanā nāma. Tesu idha vipākaphusanā adhippetā. Ariyaphalena nibbānaṁ sacchikaronto dhīrā paṇḍitā tāya vipākaphusanāya phusanti, nibbānaṁ sacchikaronti. **Yogakkhemaṁ anuttaran**ti ye cattāro yogā mahājanaṁ vaṭṭe osīdāpenti, tehi khemaṁ nibbhayaṁ sabbehi lokiyalokuttaradhammehi seṭṭhattā anuttaranti.

Desanāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Desanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Sāmāvatīvatthu paṭhamaṁ.

2. Kumbhaghosakaseṭṭhivatthu

Uṭṭhānavatoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Kumbhaghosakaṁ ārabbha kathesi. Rājagahanagarasmiṁ hi rājagahaseṭṭhino gehe ahivātarogo uppajji, tasmiṁ uppanne makkhikā ādiṁ katvā yāva gāvā paṭhamaṁ tiracchānagatā maranti, tato dāsakammakarā, sabbapacchā gehasāmikā, tasmā so rogo sabbapacchā seṭṭhiṁ ca jāyañca gaṇhi. Te rogena phuṭṭhā puttaṁ santike ṭhitaṁ oloketvā assupuṇṇehi nettehi taṁ āhaṁsu "tāta imasmiṁ kira roge uppanne bhittiṁ bhinditvā palāyantāva[2] jīvitaṁ labhanti, tvaṁ amhe anoloketvā palāyitvā jīvanto punāgantvā amhākaṁ asukaṭṭhāne nāma cattālīsa

1. Arahattapattā (Syā) 2. Palātā (Sī, Syā)

တေ ဈာယိနောတိ တေ အပ္ပမတ္တာ ပဏ္ဍိတာ အဋ္ဌသမာပတ္တိသင်္ခါတေန အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနေန ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလသင်္ခါတေန လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနေန စာတိ ဒုဝိဓေနပိ ဈာနေန ဈာယိနော။ **သာတတိကာ**တိ အဘိနိက္ခမနကာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ[1] သတတံ ပဝတ္တကာယိကစေတသိကဝီရိယာ။ **နိစ္စံ ဒဠှပရက္ကမာ**တိ ယံ တံ ပုရိသထာမေန ပုရိသဝီရိယေန ပုရိသပရက္ကမေန ပတ္တဗ္ဗံ၊ န တံ အပါပုဏိတွာ ဝီရိယဿ သဏ္ဌာနံ ဘဝိဿတီတိ ဧဝရူပေန ဝီရိယေန အန္တရာ အနောသက္ကိတွာ နိစ္စပ္ပဝတ္တေန ဒဠှပရက္ကမေန သမန္နာဂတာ။ **ဖုသန္တီ**တိ ဧတ္ထ ဒွေ ဖုသနာ ဉာဏဖုသနာ စ ဝိပါကဖုသနာ စ။ တတ္ထ စတ္တာရော မဂ္ဂါ ဉာဏဖုသနာ နာမ၊ စတ္တာရိ ဖလာနိ ဝိပါကဖုသနာ နာမ။ တေသု ဣဓ ဝိပါကဖုသနာ အဓိပ္ပေတာ။ အရိယဖလေန နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရောန္တာ ဓီရာ ပဏ္ဍိတာ တာယ ဝိပါကဖုသနာယ ဖုသန္တိ၊ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရောန္တိ။ **ယောဂက္ခေမံ အနုတ္တရန္တိ** ယေ စတ္တာရော ယောဂါ မဟာဇနံ ဝဋ္ဋေ ဩသီဒါပေန္တိ၊ တေဟိ ခေမံ နိဗ္ဘယံ သဗ္ဗေဟိ လောကိယလောကုတ္တရဓမ္မေဟိ သေဋ္ဌတ္တာ အနုတ္တရန္တိ။

ဒေသနာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

သာမာဝတီဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-ကုမ္ဘဃောသကသေဋ္ဌိဝတ္ထု

ဥဋ္ဌာနဝတောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ကုမ္ဘဃောသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ရာဇဂဟနဂရသ္မိံ ဟိ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိနော ဂေဟေ အဟိဝါတရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နေ မက္ခိကာ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ ဂါဝါ ပဌမံ တိရစ္ဆာနဂတာ မရန္တိ၊ တတော ဒါသကမ္မကရာ၊ သဗ္ဗပစ္ဆာ ဂေဟသာမိကာ၊ တသ္မာ သော ရောဂေါ သဗ္ဗပစ္ဆာ သေဋ္ဌိံ စ ဇာယဉ္စ ဂဏှိ။ တေ ရောဂေန ဖုဋ္ဌာ ပုတ္တံ သန္တိကေ ဌိတံ ဩလောကေတွာ အဿုပုဏ္ဏေဟိ နေတ္တေဟိ တံ အာဟံသု "တာတ ဣမသ္မိံ ကိရ ရောဂေ ဥပ္ပန္နေ ဘိတ္တိံ ဘိန္ဒိတွာ ပလာယန္တာဝ[2] ဇီဝိတံ လဘန္တိ၊ တွံ အမှေ အနောလောကေတွာ ပလာယိတွာ ဇီဝန္တော ပုနာဂန္တွာ အမှာကံ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ စတ္တာလီသ

၁-အရဟတ္တပတ္တာ (သျာ) ၂-ပလာတာ (သီ၊ သျာ)

dhanakoṭiyo nidahitvā ṭhapitā, tā uddharitvā jīvikaṁ kappeyyāsī”ti. So tesaṁ vacanaṁ sutvā rudamāno mātāpitaro vanditvā maraṇabhayabhīto bhittiṁ bhinditvā palāyitvā pabbatagahanaṁ gantvā dvādasa vassāni tattha vasitvā mātāpituvasanaṭṭhānaṁ paccāgañchi.

Atha naṁ daharakāle gantvā parūḷhakesamassukāle āgatattā na koci sañjāni. So mātāpitūhi dinnasaññāvasena dhanaṭṭhānaṁ gantvā dhanassa arogabhāvaṁ ñatvā cintesi “maṁ na koci sañjānāti, sacāhaṁ dhanaṁ uddharitvā valañjissāmi, ‘ekena duggatena nidhi uddhaṭo’ti maṁ gahetvā viheṭheyyuṁ, yannūnāhaṁ bhatiṁ katvā jīveyyan”ti. Athekaṁ pilotikaṁ nivāsetvā “atthi koci bhatakena[1] atthiko”ti pucchanto bhatakavīthiṁ pāpuṇi. Atha naṁ bhatakā disvā “sace amhākaṁ ekaṁ kammaṁ karissasi, bhattavetanaṁ te dassāmā”ti āhaṁsu. Kiṁ kammaṁ nāmāti. Pabodhanacodanakammaṁ. Sace ussahasi, pātova uṭṭhāya “tātā uṭṭhahatha, sakaṭāni sannayhatha[2], goṇe yojetha, hatthi-assānaṁ tiṇatthāya gamanavelā, ammā tumhepi uṭṭhahatha, yāguṁ pacatha, bhattaṁ pacathā”ti vicaritvā ārocehīti. So “sādhū”ti sampaṭicchi. Athassa vasanatthāya ekaṁ gharaṁ adaṁsu. So devasikaṁ taṁ kammaṁ akāsi.

Athassa ekadivasaṁ rājā Bimbisāro saddamassosi. So pana sabbaravaññū[3] ahosi. Tasmā “mahādhanassa purisassesa saddo”ti āha. Athassa santike ṭhitā ekā paricārikā “rājā yaṁ vā taṁ vā na kathessati, idaṁ mayā ñātuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā “gaccha tāta, etaṁ jānāhī”ti ekaṁ purisaṁ pahiṇi. So vegena gantvā taṁ disvā āgantvā “eko bhatakānaṁ bhatikārako kapaṇamanusso eso”ti ārocesi. Rājā tassa vacanaṁ sutvā tuṇhī hutvā dutiyadivasepi tatiya divasepi taṁ tassa saddaṁ sutvā tatheva āha. Sāpi paricārikā tatheva cintetvā punappunaṁ pesetvā “kapaṇamanusso eso”ti vutte cintesi “rājā ‘kapaṇamanusso eso’ti vacanaṁ sutvāpi na saddahati, punappunaṁ ‘mahādhanassa purisassesa saddo’ti vadati, bhavitabbamettha kāraṇena, yathāsabhāvato etaṁ ñātuṁ vaṭṭatī”ti. Sā rājānaṁ āha

1. Bhatikena (Syā) 2. Gaṇhatha (Sī) 3. Sabbarutaññū (Ka)

ဓနကောဋိယော နိဒဟိတွာ ဌပိတာ၊ တာ ဥဒ္ဓရိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေယျာသီ”တိ။ သော တေသံ ဝစနံ သုတွာ ရုဒမာနော မာတာပိတရော ဝန္ဒိတွာ မရဏဘယဘီတော ဘိတ္တိံ ဘိန္ဒိတွာ ပလာယိတွာ ပဗ္ဗတဂဟနံ ဂန္တွာ ဒွါဒသ ဝဿာနိ တတ္ထ ဝသိတွာ မာတာပိတုဝသနဋ္ဌာနံ ပစ္စာဂဉ္ဆိ။

အထ နံ ဒဟရကာလေ ဂန္တွာ ပရူဠှကေသမဿုကာလေ အာဂတတ္တာ န ကောစိ သဉ္ဇာနိ။ သော မာတာပိတူဟိ ဒိန္နသညာဝသေန ဓနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဓနဿ အရောဂဘာဝံ ဉတွာ စိန္တေသိ “မံ န ကောစိ သဉ္ဇာနာတိ၊ သစာဟံ ဓနံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဝလဉ္ဇိဿာမိ၊ ‘ဧကေန ဒုဂ္ဂတေန နိဓိ ဥဒ္ဓဋော’တိ မံ ဂဟေတွာ ဝိဟေဌေယျုံ၊ ယန္နူနာဟံ ဘတိံ ကတွာ ဇီဝေယျ”န္တိ။ အထေကံ ပိလောတိကံ နိဝါသေတွာ “အတ္ထိ ကောစိ ဘတကေန[1] အတ္ထိကော”တိ ပုစ္ဆန္တော ဘတကဝီထိံ ပါပုဏိ။ အထ နံ ဘတကာ ဒိသွာ “သစေ အမှာကံ ဧကံ ကမ္မံ ကရိဿသိ၊ ဘတ္တဝေတနံ တေ ဒဿာမာ”တိ အာဟံသု။ ကိံ ကမ္မံ နာမာတိ။ ပဗောဓနစောဒနကမ္မံ။ သစေ ဥဿဟသိ၊ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ “တာတာ ဥဋ္ဌဟထ၊ သကဋာနိ သန္နယှထ[2]၊ ဂေါဏေ ယောဇေထ၊ ဟတ္ထိအဿာနံ တိဏတ္ထာယ ဂမနဝေလာ၊ အမ္မာ တုမှေပိ ဥဋ္ဌဟထ၊ ယာဂုံ ပစထ၊ ဘတ္တံ ပစထာ”တိ ဝိစရိတွာ အာရောစေဟီတိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ အထဿ ဝသနတ္ထာယ ဧကံ ဃရံ အဒံသု။ သော ဒေဝသိကံ တံ ကမ္မံ အကာသိ။

အထဿ ဧကဒိဝသံ ရာဇာ ဗိမ္ဗိသာရော သဒ္ဒမဿောသိ။ သော ပန သဗ္ဗရဝညူ[3] အဟောသိ။ တသ္မာ “မဟာဓနဿ ပုရိသဿေသ သဒ္ဒေါ”တိ အာဟ။ အထဿ သန္တိကေ ဌိတာ ဧကာ ပရိစာရိကာ “ရာဇာ ယံ ဝါ တံ ဝါ န ကထေဿတိ၊ ဣဒံ မယာ ဉာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ “ဂစ္ဆ တာတ၊ ဧတံ ဇာနာဟီ”တိ ဧကံ ပုရိသံ ပဟိဏိ။ သော ဝေဂေန ဂန္တွာ တံ ဒိသွာ အာဂန္တွာ “ဧကော ဘတကာနံ ဘတိကာရကော ကပဏမနုဿော ဧသော”တိ အာရောစေသိ။ ရာဇာ တဿ ဝစနံ သုတွာ တုဏှီ ဟုတွာ ဒုတိယဒိဝသေပိ တတိယဒိဝသေပိ တံ တဿ သဒ္ဒံ သုတွာ တထေဝ အာဟ။ သာပိ ပရိစာရိကာ တထေဝ စိန္တေတွာ ပုနပ္ပုနံ ပေသေတွာ “ကပဏမနုဿော ဧသော”တိ ဝုတ္တေ စိန္တေသိ “ရာဇာ ‘ကပဏမနုဿော ဧသော’တိ ဝစနံ သုတွာပိ န သဒ္ဒဟတိ၊ ပုနပ္ပုနံ ‘မဟာဓနဿ ပုရိသဿေသ သဒ္ဒေါ’တိ ဝဒတိ၊ ဘဝိတဗ္ဗမေတ္ထ ကာရဏေန၊ ယထာသဘာဝတော ဧတံ ဉာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သာ ရာဇာနံ အာဟ

၁-ဘတိကေန (သျာ) ၂-ဂဏှထ (သီ) ၃-သဗ္ဗရုတညူ (က)

“Deva ahaṁ sahassaṁ labhamānā dhītaraṁ ādāya gantvā etaṁ dhanaṁ rājakulaṁ pavesessāmī”ti. Rājā tassā sahassaṁ dāpesi.

Sā taṁ gahetvā dhītaraṁ ekaṁ malinadhātukaṁ vatthaṁ nivāsāpetvā tāya saddhiṁ rājagehato nikkhamitvā maggapaṭipannā viya bhatakavīthiṁ gantvā ekaṁ gharaṁ pavisitvā “amma mayaṁ maggapaṭipannā, ekāhadvīhaṁ idha vissamitvā gamissāmā”ti āha. Amma bahūni gharamānusakāni, na sakkā idha vasituṁ, etaṁ Kumbhaghosakassa gehaṁ tucchaṁ, tattha gacchathāti. Sā tattha gantvā “sāmi mayaṁ maggapaṭipannakā, ekāhadvīhaṁ idha vasissāmā”ti vatvā tena punappunaṁ paṭikkhittāpi “sāmi ajjekadivasamattaṁ vasitvā pātova gamissāmā”ti nikkhamituṁ na icchi. Sā tattheva vasitvā punadivase tassa araññagamanavelāya “sāmi tava nivāpaṁ datvā yāhi, āhāraṁ te pacissāmī”ti vatvā “alaṁ amma, ahameva pacitvā bhuñjissāmī”ti vutte punappunaṁ nibandhitvā tena dinne gahitamattakeyeva katvā antarāpaṇato bhājanāni ceva parisuddhataṇḍulādīni ca āharāpetvā rājakule pacananiyāmena suparisuddhaṁ odanaṁ, sādhurasāni ca dve tīṇi sūpabyañjanāni pacitvā tassa araññato āgatassa adāsi. Atha naṁ bhuñjitvā muducittataṁ āpannaṁ ñatvā “sāmi kilantamha, ekāhadvīhaṁ idheva homā”ti āha. So “sādhū”ti sampaṭicchi.

Athassa sāyampi punadivasepi madhurabhattaṁ pacitvā adāsi. Atha muducittataṁ tassa ñatvā sāmi katipāhaṁ idheva vasissāmāti. Tattha vasamānā tikhiṇena satthena tassa mañcavāṇaṁ[1] heṭṭhā-aṭaniyaṁ tahaṁ tahaṁ chindi. Mañco tasmiṁ āgantvā nisinnamatteyeva heṭṭhā olambi. So “kasmā ayaṁ mañco evaṁ chijjitvā gato”ti āha. Sāmi daharadārake vāretuṁ na sakkomi, ettheva sannipatantīti. Amma idaṁ me dukkhaṁ tumhe nissāya jātaṁ. Ahaṁ hi pubbe katthaci gacchanto dvāraṁ pidahitvā gacchāmīti. Kiṁ karomi tāta, vāretuṁ na sakkomīti. Sā imināva niyāmena dve tayo divase chinditvā tena ujjhāyitvā khīyitvā niyāmena dve tayo divase chinditvā tena ujjhāyitvā khīyitvā vuccamānāpi tatheva vatvā puna ekaṁ dve rajjuke ṭhapetvā sese chindi. Taṁ divasaṁ tasmiṁ nisinnamatteyeva sabbaṁ vāṇaṁ bhūmiyaṁ pati, sīsaṁ jaṇṇukehi saddhiṁ ekato ahosi, so uṭṭhāya “kiṁ karomi, idāni kuhiṁ

1. Mañcaṭṭhānaṁ (Syā)

“ဒေဝ အဟံ သဟဿံ လဘမာနာ ဓီတရံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဧတံ ဓနံ ရာဇကုလံ ပဝေသေဿာမီ”တိ။ ရာဇာ တဿာ သဟဿံ ဒါပေသိ။

သာ တံ ဂဟေတွာ ဓီတရံ ဧကံ မလိနဓာတုကံ ဝတ္ထံ နိဝါသာပေတွာ တာယ သဒ္ဓိံ ရာဇဂေဟတော နိက္ခမိတွာ မဂ္ဂပဋိပန္နာ ဝိယ ဘတကဝီထိံ ဂန္တွာ ဧကံ ဃရံ ပဝိသိတွာ “အမ္မ မယံ မဂ္ဂပဋိပန္နာ၊ ဧကာဟဒွီဟံ ဣဓ ဝိဿမိတွာ ဂမိဿာမာ”တိ အာဟ။ အမ္မ ဗဟူနိ ဃရမာနုသကာနိ၊ န သက္ကာ ဣဓ ဝသိတုံ၊ ဧတံ ကုမ္ဘဃောသကဿ ဂေဟံ တုစ္ဆံ၊ တတ္ထ ဂစ္ဆထာတိ။ သာ တတ္ထ ဂန္တွာ “သာမိ မယံ မဂ္ဂပဋိပန္နကာ၊ ဧကာဟဒွီဟံ ဣဓ ဝသိဿာမာ”တိ ဝတွာ တေန ပုနပ္ပုနံ ပဋိက္ခိတ္တာပိ “သာမိ အဇ္ဇေကဒိဝသမတ္တံ ဝသိတွာ ပါတောဝ ဂမိဿာမာ”တိ နိက္ခမိတုံ န ဣစ္ဆိ။ သာ တတ္ထေဝ ဝသိတွာ ပုနဒိဝသေ တဿ အရညဂမနဝေလာယ “သာမိ တဝ နိဝါပံ ဒတွာ ယာဟိ၊ အာဟာရံ တေ ပစိဿာမီ”တိ ဝတွာ “အလံ အမ္မ, အဟမေဝ ပစိတွာ ဘုဉ္ဇိဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ ပုနပ္ပုနံ နိဗန္ဓိတွာ တေန ဒိန္နေ ဂဟိတမတ္တကေယေဝ ကတွာ အန္တရာပဏတော ဘာဇနာနိ စေဝ ပရိသုဒ္ဓတဏ္ဍုလာဒီနိ စ အာဟရာပေတွာ ရာဇကုလေ ပစနနိယာမေန သုပရိသုဒ္ဓံ ဩဒနံ, သာဓုရသာနိ စ ဒွေ တီဏိ သူပဗျဉ္ဇနာနိ ပစိတွာ တဿ အရညတော အာဂတဿ အဒါသိ။ အထ နံ ဘုဉ္ဇိတွာ မုဒုစိတ္တတံ အာပန္နံ ဉတွာ “သာမိ ကိလန္တမှ၊ ဧကာဟဒွီဟံ ဣဓေဝ ဟောမာ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

အထဿ သာယမ္ပိ ပုနဒိဝသေပိ မဓုရဘတ္တံ ပစိတွာ အဒါသိ။ အထ မုဒုစိတ္တတံ တဿ ဉတွာ သာမိ ကတိပါဟံ ဣဓေဝ ဝသိဿာမာတိ။ တတ္ထ ဝသမာနာ တိခိဏေန သတ္ထေန တဿ မဉ္စဝါဏံ[၁] ဟေဋ္ဌာအဋနိယံ တဟံ တဟံ ဆိန္ဒိ။ မဉ္စော တသ္မိံ အာဂန္တွာ နိသိန္နမတ္တေယေဝ ဟေဋ္ဌာ ဩလမ္ဗိ။ သော “ကသ္မာ အယံ မဉ္စော ဧဝံ ဆိဇ္ဇိတွာ ဂတော”တိ အာဟ။ သာမိ ဒဟရဒါရကေ ဝါရေတုံ န သက္ကောမိ၊ ဧတ္ထေဝ သန္နိပတန္တီတိ။ အမ္မ ဣဒံ မေ ဒုက္ခံ တုမှေ နိဿာယ ဇာတံ။ အဟံ ဟိ ပုဗ္ဗေ ကတ္ထစိ ဂစ္ဆန္တော ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ ဂစ္ဆာမီတိ။ ကိံ ကရောမိ တာတ၊ ဝါရေတုံ န သက္ကောမီတိ။ သာ ဣမိနာဝ နိယာမေန ဒွေ တယော ဒိဝသေ ဆိန္ဒိတွာ တေန ဥဇ္ဈာယိတွာ ခီယိတွာ ဝုစ္စမာနာပိ တထေဝ ဝတွာ ပုန ဧကံ ဒွေ ရဇ္ဇုကေ ဌပေတွာ သေသေ ဆိန္ဒိ။ တံ ဒိဝသံ တသ္မိံ နိသိန္နမတ္တေယေဝ သဗ္ဗံ ဝါဏံ ဘူမိယံ ပတိ၊ သီသံ ဇဏ္ဏုကေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော အဟောသိ၊ သော ဥဋ္ဌာယ “ကိံ ကရောမိ၊ ဣဒါနိ ကုဟိံ

၁-မဉ္စဋ္ဌာနံ (သျာ)

gamissāmi, nipajjanamañcassapi tumhehi asāmiko viya katomhī”ti āha. “Tāta kiṁ karomi, paṭivissakadārake vāretuṁ na sakkomi, hotu, mā cintayi, imāya nāma velāya kuhiṁ gamissasī”ti dhītaraṁ āmantetvā “amma tava bhātikassa nipajjanokāsaṁ karohī”ti āha. Sā ekapasse sayitvā “idhāgaccha sāmī”ti āha. Itarāpi naṁ “gaccha tāta, bhaginiyā saddhiṁ nipajjā”ti vadesi. So tāya saddhiṁ ekamañce nipajjitvā taṁ divasaññeva santhavaṁ akāsi, kumārikā parodi. Atha naṁ mātā pucchi “kiṁ amma rodasī”ti. Amma idaṁ nāma jātanti. “Hotu amma, kiṁ sakkā kātuṁ, tayāpi ekaṁ bhattāraṁ, imināpekaṁ pādaparicārikaṁ laddhuṁ vaṭṭatī”ti taṁ jāmātaraṁ akāsi. Te samaggavāsaṁ[1] vasiṁsu.

Sā katipāhaccayena rañño sāsanaṁ pesesi “tatakavīthiyaṁ chaṇaṁ karontu, yassa pana ghare chaṇo na karīyati, tassa ettako nāma daṇḍoti ghosanaṁ kāretū”ti. Rājā tathā kāresi. Atha naṁ sassu āha “tāta bhatakavīthiyaṁ rājāṇāya chaṇo kattabbo jāto, kiṁ karomā”ti. Amma ahaṁ bhatiṁ karontopi jīvituṁ na sakkomi, kiṁ karissāmīti. “Tāta gharāvāsaṁ vasantā nāma iṇampi gaṇhanti, rañño āṇā akātuṁ na labbhā. Iṇato nāma yena kenaci upāyena muccituṁ sakkā, gaccha, kutoci ekaṁ vā dve vā kahāpaṇe aharā”ti āha. So ujjhāyanto khīyanto gantvā cattālīsakoṭidhanaṭṭhānato ekameva kahāpaṇaṁ āhari. Sā taṁ kahāpaṇaṁ rañño pesetvā attano kahāpaṇena chaṇaṁ katvā puna katipāhaccayena tatheva sāsanaṁ pahiṇi. Puna rājā tatheva “chaṇaṁ karontu, akarontānaṁ ettato daṇḍo”ti āṇāpesi. Punapi so tāya tatheva vatvā nippīḷiyamāno gantvā tayo kahāpaṇe āhari. Sā tepi kahāpaṇe rañño pesetvā puna katipāhaccayena tatheva sāsanaṁ pahiṇi “idāni purise pesetvā imaṁ pakkosāpetū”ti. Rājā pesesi. Purisā gantvā “Kumbhaghosako nāma kataro”ti pucchitvā pariyesantā taṁ disvā “ehi bho, rājā taṁ pakkosatī”ti āhaṁsu. So bhīto “na maṁ rājā jānātī”ti-ādīni vatvā gantuṁ na icchi. Atha naṁ balakkārena hatthādīsu

1. Samaggasaṁvāsaṁ (Syā)

ဂမိဿာမိ၊ နိပဇ္ဇနမဉ္စဿပိ တုမှေဟိ အသာမိကော ဝိယ ကတောမှီ”တိ အာဟ။ “တာတ ကိံ ကရောမိ၊ ပဋိဝိဿကဒါရကေ ဝါရေတုံ န သက္ကောမိ၊ ဟောတု, မာ စိန္တယိ၊ ဣမာယ နာမ ဝေလာယ ကုဟိံ ဂမိဿသီ”တိ ဓီတရံ အာမန္တေတွာ “အမ္မ တဝ ဘာတိကဿ နိပဇ္ဇနောကာသံ ကရောဟီ”တိ အာဟ။ သာ ဧကပဿေ သယိတွာ “ဣဓာဂစ္ဆ သာမီ”တိ အာဟ။ ဣတရာပိ နံ “ဂစ္ဆ တာတ၊ ဘဂိနိယာ သဒ္ဓိံ နိပဇ္ဇာ”တိ ဝဒေသိ။ သော တာယ သဒ္ဓိံ ဧကမဉ္စေ နိပဇ္ဇိတွာ တံ ဒိဝသညေဝ သန္ထဝံ အကာသိ၊ ကုမာရိကာ ပရောဒိ။ အထ နံ မာတာ ပုစ္ဆိ “ကိံ အမ္မ ရောဒသီ”တိ။ အမ္မ ဣဒံ နာမ ဇာတန္တိ။ “ဟောတု အမ္မ၊ ကိံ သက္ကာ ကာတုံ၊ တယာပိ ဧကံ ဘတ္တာရံ, ဣမိနာပေကံ ပါဒပရိစာရိကံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တံ ဇာမာတရံ အကာသိ။ တေ သမဂ္ဂဝါသံ[၁] ဝသိံသု။

သာ ကတိပါဟစ္စယေန ရညော သာသနံ ပေသေသိ “ဘတကဝီထိယံ ဆဏံ ကရောန္တု၊ ယဿ ပန ဃရေ ဆဏော န ကရီယတိ၊ တဿ ဧတ္တကော နာမ ဒဏ္ဍောတိ ဃောသနံ ကာရေတူ”တိ။ ရာဇာ တထာ ကာရေသိ။ အထ နံ သဿု အာဟ “တာတ ဘတကဝီထိယံ ရာဇာဏာယ ဆဏော ကတ္တဗ္ဗော ဇာတော၊ ကိံ ကရောမာ”တိ။ အမ္မ အဟံ ဘတိံ ကရောန္တောပိ ဇီဝိတုံ န သက္ကောမိ၊ ကိံ ကရိဿာမီတိ။ “တာတ ဃရာဝါသံ ဝသန္တာ နာမ ဣဏမ္ပိ ဂဏှန္တိ၊ ရညော အာဏာ အကာတုံ န လဗ္ဘာ။ ဣဏတော နာမ ယေန ကေနစိ ဥပါယေန မုစ္စိတုံ သက္ကာ၊ ဂစ္ဆ, ကုတောစိ ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ ကဟာပဏေ အာဟရာ”တိ အာဟ။ သော ဥဇ္ဈာယန္တော ခီယန္တော ဂန္တွာ စတ္တာလီသကောဋိဓနဋ္ဌာနတော ဧကမေဝ ကဟာပဏံ အာဟရိ။ သာ တံ ကဟာပဏံ ရညော ပေသေတွာ အတ္တနော ကဟာပဏေန ဆဏံ ကတွာ ပုန ကတိပါဟစ္စယေန တထေဝ သာသနံ ပဟိဏိ။ ပုန ရာဇာ တထေဝ “ဆဏံ ကရောန္တု၊ အကရောန္တာနံ ဧတ္တကော ဒဏ္ဍော”တိ အာဏာပေသိ။ ပုနပိ သော တာယ တထေဝ ဝတွာ နိပ္ပီဠိယမာနော ဂန္တွာ တယော ကဟာ-ပဏေ အာဟရိ။ သာ တေပိ ကဟာပဏေ ရညော ပေသေတွာ ပုန ကတိပါဟစ္စယေန တထေဝ သာသနံ ပဟိဏိ “ဣဒါနိ ပုရိသေ ပေသေတွာ ဣမံ ပက္ကောသာပေတူ”တိ။ ရာဇာ ပေသေသိ။ ပုရိသာ ဂန္တွာ “ကုမ္ဘဃော-သကော နာမ ကတရော”တိ ပုစ္ဆိတွာ ပရိယေသန္တာ တံ ဒိသွာ “ဧဟိ ဘော, ရာဇာ တံ ပက္ကောသတီ”တိ အာဟံသု။ သော ဘီတော “န မံ ရာဇာ ဇာနာတီ”တိအာဒီနိ ဝတွာ ဂန္တုံ န ဣစ္ဆိ။ အထ နံ ဗလက္ကာရေန ဟတ္ထာဒီသု

၁-သမဂ္ဂသံဝါသံ (သျာ)

gahetvā ākaḍḍhiṁsu. Sā itthī te disvā “are dubbinītā tumhe mama jāmātaraṁ hatthādīsu gahetuṁ ananucchavikā”ti tajjetvā “ehi tāta, mā bhāyi, rājānaṁ disvā tava hatthādigāhakānaṁ hattheyeva chindāpessāmī”ti dhītaraṁ ādāya purato hutvā rājagehaṁ patvā vesaṁ parivattetvā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Itarampi parikaḍḍhitvā ānayiṁsuyeva.

Atha naṁ vanditvā ṭhitaṁ rājā āha “tvaṁ Kumbhaghosako nāmā”ti. Āma devāti. Kiṁ kāraṇā mahādhanaṁ vañcetvā khādasīti. Kuto me deva dhanaṁ bhatiṁ katvā jīvantassāti[1]. Mā evaṁ kari, kiṁ amhe vañcesīti. Na vañcemi deva, natthi me dhananti. Athassa rājā te kahāpaṇe dassetvā “ime kassa kahāpaṇā”ti āha. So sañjānitvā “aho bālomhi[2], kathaṁ nu kho ime rañño hatthaṁ pattā”ti ito cito ca olokento tā dvepi paṭimaṇḍitapasādhanā gabbhadvāramūle ṭhitā disvā “bhāriyaṁ vatidaṁ kammaṁ, imāhi raññā payojitāhi bhavitabban”ti cintesi. Atha naṁ rājā “vadehi bho, kasmā evaṁ karosī”ti āha. Nissayo me natthi devāti. Mādiso nissayo bhavituṁ na vaṭṭatīti. Kalyāṇaṁ deva, sace me devo avassayo hotīti. Homi bho, kittakaṁ te dhananti. Cattālīsakoṭiyo devāti. Kiṁ laddhuṁ vaṭṭatīti. Sakaṭāni devāti. Rājā anekasatāni sakaṭāni yojāpetvā pahiṇitvā taṁ dhanaṁ āharāpetvā rājaṅgaṇe rāsiṁ kārāpetvā Rājagahavāsino sannipātāpetvā “atthi kassaci imasmiṁ nagare ettakaṁ dhanan”ti pucchitvā natthi devāti. Kiṁ panassa kātuṁ vaṭṭatīti. “Sakkāraṁ devā”ti vutte mahantena sakkārena taṁ seṭṭhiṭṭhāne ṭhapetvā dhītaraṁ tasseva datvā tena saddhiṁ Satthu santikaṁ gantvā vanditvā “bhante passathimaṁ purisaṁ, evarūpo dhitimā nāma natthi, cattālīsakoṭivibhavo hontopi uppilāvitākāraṁ vā asmimānamattaṁ vā na karoti, kapaṇo viya pilotikaṁ nivāsetvā bhatakavīthiyaṁ bhatiṁ katvā jīvanto mayā iminā nāma upāyena ñāto. Jānitvā ca pana pakkosāpetvā sadhanabhāvaṁ sampaṭicchāpetvā taṁ dhanaṁ

1. Jīvissāmīti (Sī), jīvāmīti (Syā)
2. Hatomhi (Sī), mūḷhomhi (Syā)

ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎိံသု။ သာ ဣတ္ထီ တေ ဒိသွာ “အရေ ဒုဗ္ဗိနီတာ တုမှေ မမ ဇာမာတရံ ဟတ္ထာဒီသု ဂဟေတုံ အနနုစ္ဆဝိကာ”တိ တဇ္ဇေတွာ “ဧဟိ တာတ၊ မာ ဘာယိ၊ ရာဇာနံ ဒိသွာ တဝ ဟတ္ထာဒိဂါဟကာနံ ဟတ္ထေယေဝ ဆိန္ဒာပေဿာမီ”တိ ဓီတရံ အာဒါယ ပုရတော ဟုတွာ ရာဇဂေဟံ ပတွာ ဝေသံ ပရိဝတ္တေတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ ဣတရမ္ပိ ပရိကဍ္ဎိတွာ အာနယိံသုယေဝ။

အထ နံ ဝန္ဒိတွာ ဌိတံ ရာဇာ အာဟ “တွံ ကုမ္ဘဃောသကော နာမာ”တိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ကိံ ကာရဏာ မဟာဓနံ ဝဉ္စေတွာ ခါဒသီတိ။ ကုတော မေ ဒေဝ ဓနံ ဘတိံ ကတွာ ဇီဝန္တဿာတိ[၁]။ မာ ဧဝံ ကရိ၊ ကိံ အမှေ ဝဉ္စေသီတိ။ န ဝဉ္စေမိ ဒေဝ၊ နတ္ထိ မေ ဓနန္တိ။ အထဿ ရာဇာ တေ ကဟာပဏေ ဒဿေတွာ “ဣမေ ကဿ ကဟာပဏာ”တိ အာဟ။ သော သဉ္ဇာနိတွာ “အဟော ဗာလောမှိ[၂]၊ ကထံ နု ခေါ ဣမေ ရညော ဟတ္ထံ ပတ္တာ”တိ ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော တာ ဒွေပိ ပဋိမဏ္ဍိတပသာဓနာ ဂဗ္ဘဒွါရမူလေ ဌိတာ ဒိသွာ “ဘာရိယံ ဝတိဒံ ကမ္မံ၊ ဣမာဟိ ရညာ ပယောဇိတာဟိ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ စိန္တေသိ။ အထ နံ ရာဇာ “ဝဒေဟိ ဘော၊ ကသ္မာ ဧဝံ ကရောသီ”တိ အာဟ။ နိဿယော မေ နတ္ထိ ဒေဝါတိ။ မာဒိသော နိဿယော ဘဝိတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ။ ကလျာဏံ ဒေဝ, သစေ မေ ဒေဝေါ အဝဿယော ဟောတီတိ။ ဟောမိ ဘော၊ ကိတ္တကံ တေ ဓနန္တိ။ စတ္တာလီသကောဋိယော ဒေဝါတိ။ ကိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ သကဋာနိ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ အနေကသတာနိ သကဋာနိ ယောဇာပေတွာ ပဟိဏိတွာ တံ ဓနံ အာဟရာပေတွာ ရာဇင်္ဂဏေ ရာသိံ ကာရာပေတွာ ရာဇဂဟဝါသိနော သန္နိပါတာပေတွာ “အတ္ထိ ကဿစိ ဣမသ္မိံ နဂရေ ဧတ္တကံ ဓန”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ နတ္ထိ ဒေဝါတိ။ ကိံ ပနဿ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ “သက္ကာရံ ဒေဝါ”တိ ဝုတ္တေ မဟန္တေန သက္ကာရေန တံ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ဓီတရံ တဿေဝ ဒတွာ တေန သဒ္ဓိံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ‘ဘန္တေ ပဿထိမံ ပုရိသံ၊ ဧဝရူပေါ ဓိတိမာ နာမ နတ္ထိ၊ စတ္တာလီသကောဋိဝိဘဝေါ ဟောန္တောပိ ဥပ္ပိလာဝိတာကာရံ ဝါ အသ္မိမာနမတ္တံ ဝါ န ကရောတိ၊ ကပဏော ဝိယ ပိလောတိကံ နိဝါသေတွာ ဘတကဝီထိယံ ဘတိံ ကတွာ ဇီဝန္တော မယာ ဣမိနာ နာမ ဥပါယေန ဉာတော။ ဇာနိတွာ စ ပန ပက္ကောသာပေတွာ သဓနဘာဝံ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ တံ ဓနံ

၁-ဇီဝိဿာမီတိ (သီ)၊ ဇီဝါမီတိ (သျာ)
၂-ဟတောမှိ (သီ)၊ မူဠှောမှိ (သျာ)

āharāpetvā seṭṭhiṭṭhāne ṭhapito, dhītā cassa mayā dinnā. Bhante mayā ca evarūpo dhitimā na diṭṭhapubbo"ti āha.

Taṁ sutvā Satthā "evaṁ jīvantassa jīvikaṁ dhammikajīvikaṁ nāma, mahārāja corikādikammaṁ pana idhaloke ceva pīḷeti hiṁseti, paraloke ca, tatonidānaṁ sukhaṁ nāma natthi. Purisassa hi dhanapārijuññakāle kasiṁ vā bhatiṁ vā katvā jīvikameva dhammikajīvikaṁ nāma. Evarūpassa hi vīriyasampannassa satisampannassa kāyavācāhi parisuddhakammassa paññāya nisammakārino kāyādīhi saññatassa dhammajīvikaṁ jīvantassa sati-avippavāse ṭhitassa issariyaṁ vaḍḍhatiyevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

24. "Uṭṭhānavato satīmato,
Sucikammassa nisammakārino.
Saññatassa dhammajīvino,
Appamattassa yasobhivaḍḍhatī"ti.

Tattha **uṭṭhānavato**ti uṭṭhānavīriyavantassa. **Satīmato**ti satisampannassa. **Sucikammassā**ti niddosehi niraparādhehi kāyakammādīhi samannāgatassa. **Nisammakārino**ti evañce bhavissati, evaṁ karissāmīti vā, imasmiṁ kamme evaṁ kate idaṁ nāma bhavissasīti vā evaṁ nidānaṁ sallakkhetvā rogatikicchanaṁ viya sabbakammāni nisāmetvā upadhāretvā karontassa. **Saññatassā**ti kāyādīhi saññatassa nicchiddassa. **Dhammajīvino**ti agārikassa tulākūṭādīni vajjetvā kasigorakkhādīhi, anagārikassa vejjakammadūtakammādīni vajjetvā dhammena samena bhikkhācariyāya jīvikaṁ kappentassa. **Appamattassā**ti avippavutthasatino. **Yasobhivaḍḍhatī**ti issariyabhogasampannasaṅkhāto[1] ceva kittivaṇṇabhaṇanasaṅkhāto ca yaso abhivaḍḍhatīti.

Gāthāpariyosāne Kumbhaghosako sotāpattiphale patiṭṭhahi. Aññepi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Evaṁ mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātāti.

Kumbhaghosakaseṭṭhivatthu dutiyaṁ.

1. ...sammānasaṅkhāto (Sī, Syā)

အာဟရာပေတွာ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနေ ဌပိတော၊ ဓီတာ စဿ မယာ ဒိန္နာ။ ဘန္တေ မယာ စ ဧဝရူပေါ ဓိတိမာ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော''တိ အာဟ။

တံ သုတွာ သတ္ထာ ''ဧဝံ ဇီဝန္တဿ ဇီဝိကံ ဓမ္မိကဇီဝိကံ နာမ၊ မဟာရာဇ စောရိကာဒိကမ္မံ ပန ဣဓလောကေ စေဝ ပီဠေတိ ဟိံသေတိ, ပရလောကေ စ၊ တတောနိဒါနံ သုခံ နာမ နတ္ထိ။ ပုရိသဿ ဟိ ဓနပါရိဇုညကာလေ ကသိံ ဝါ ဘတိံ ဝါ ကတွာ ဇီဝိကမေဝ ဓမ္မိကဇီဝိကံ နာမ။ ဧဝရူပဿ ဟိ ဝီရိယသမ္ပန္နဿ သတိသမ္ပန္နဿ ကာယဝါစာဟိ ပရိသုဒ္ဓကမ္မဿ ပညာယ နိသမ္မကာရိနော ကာယာဒီဟိ သညတဿ ဓမ္မဇီဝိကံ ဇီဝန္တဿ သတိအဝိပ္ပဝါသေ ဌိတဿ ဣဿရိယံ ဝဍ္ဎတိယေဝါ''တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၄။ ''ဥဋ္ဌာနဝတော သတီမတော၊
သုစိကမ္မဿ နိသမ္မကာရိနော။
သညတဿ ဓမ္မဇီဝိနော၊
အပ္ပမတ္တဿ ယသောဘိဝဍ္ဎတီ''တိ။

တတ္ထ **ဥဋ္ဌာနဝတော**တိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယဝန္တဿ။ **သတီမတော**တိ သတိသမ္ပန္နဿ။ **သုစိကမ္မဿာ**တိ နိဒ္ဒောသေဟိ နိရပရာဓေဟိ ကာယကမ္မာဒီဟိ သမန္နာဂတဿ။ **နိသမ္မကာရိနော**တိ ဧဝဉ္စေ ဘဝိဿတိ၊ ဧဝံ ကရိဿာမီတိ ဝါ, ဣမသ္မိံ ကမ္မေ ဧဝံ ကတေ ဣဒံ နာမ ဘဝိဿတီတိ ဝါ ဧဝံ နိဒါနံ သလ္လက္ခေတွာ ရောဂတိကိစ္ဆနံ ဝိယ သဗ္ဗကမ္မာနိ နိသာမေတွာ ဥပဓာရေတွာ ကရောန္တဿ။ **သညတဿာ**တိ ကာယာဒီဟိ သညတဿ နိစ္ဆိဒ္ဒဿ။ **ဓမ္မဇီဝိနော**တိ အဂါရိကဿ တုလာကူဋာဒီနိ ဝဇ္ဇေတွာ ကသိဂေါရက္ခာဒီဟိ, အနဂါရိကဿ ဝေဇ္ဇကမ္မဒူတကမ္မာဒီနိ ဝဇ္ဇေတွာ ဓမ္မေန သမေန ဘိက္ခာစရိယာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တဿ။ **အပ္ပမတ္တဿာ**တိ အဝိပ္ပဝုတ္ထသတိနော။ **ယသောဘိဝဍ္ဎတီ**တိ ဣဿရိယဘောဂသမ္ပန္နသင်္ခါတော[၁] စေဝ ကိတ္တိဝဏ္ဏဘဏနသင်္ခါတော စ ယသော အဘိဝဍ္ဎတီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ကုမ္ဘဃောသကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ ဧဝံ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ ဇာတာတိ။

ကုမ္ဘဃောသကသေဋ္ဌိဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁-....သမ္မာနသင်္ခါတော (သီ၊ သျာ)

3. Cūḷapanthakattheravatthu

Uṭṭhānena’ppamādenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Cūḷapanthakattheraṁ ārabbha kathesi.

Rājagahe kira Dhanaseṭṭhikulassa dhītā vayappattakāle mātāpitūhi sattabhūmikassa pāsādassa uparimatale ativiya rakkhiyamānā yobbanamadamattatāya purisalolā hutvā attano dāseneva saddhiṁ santhavaṁ katvā “aññepi me idaṁ kammaṁ jāneyyun”ti bhītā evamāha “amhehi imasmiṁ ṭhāne na sakkā vasituṁ. Sace me mātāpitaro imaṁ dosaṁ jānissanti, khaṇḍākhaṇḍikaṁ maṁ karissanti, videsaṁ gantvā vasissāmā”ti. Te hatthasāraṁ gahetvā aggadvārena[1] nikkhamitvā “yattha vā tattha vā aññehi ajānanaṭṭhānaṁ gantvā vasissāmā”ti ubhopi agamaṁsu. Tesaṁ ekasmiṁ ṭhāne vasantānaṁ saṁvāsamanvāya tassā kucchismiṁ gabbho patiṭṭhāsi. Sā gabbhaparipākaṁ āgamma tena saddhiṁ mantesi “gabbho me paripākaṁ gato, ñātibandhuvirahite ṭhāne gabbhavuṭṭhānaṁ nāma ubhinnampi amhākaṁ dukkhāvahaṁ, kulagehameva gacchāmā”ti. So “sacāhaṁ tattha gamissāmi, jīvitaṁ me natthī”ti bhayena “ajja gacchāma, sve gacchāmā”ti divase atikkāmesi. Sā cintesi “ayaṁ bālo attano dosamahantatāya gantuṁ na ussahati, mātāpitaro nāma ekantahitāva[2], ayaṁ gacchatu vā, mā vā, ahaṁ gamissāmī”ti. Sā tasmiṁ gehā nikkhante gehaparikkhāraṁ paṭisāmetvā attano kulagharaṁ gatabhāvaṁ anantaragehavāsīnaṁ ārocetvā maggaṁ paṭipajji.

Sopi gharaṁ āgantvā taṁ adisvā paṭivissake pucchitvā “sā kulagharaṁ gatā”ti sutvā vegena anubandhitvā antarāmagge sampāpuṇi. Tassāpi tattheva gabbhavuṭṭhānaṁ ahosi. So “kiṁ idaṁ bhadde”ti pucchi. Sāmi me eko putto jātoti. Idāni kiṁ karissāmāti. “Yassatthāya mayaṁ kulagharaṁ gaccheyyāma, taṁ kammaṁ antarāmaggeva nipphannaṁ, tattha gantvā kiṁ karissāma, nivattissāmā”ti dvepi ekacittā hutvā nivattiṁsu. Tassa ca dārakassa panthe jātattā **Panthako**ti nāmaṁ kariṁsu. Tassā na cirasseva aparopi gabbho patiṭṭhahi. Sabbaṁ

1. Uttarena dvārena (Syā) 2. Ekantahitā (Sī)

၃-စူဠပန္ထကတ္ထေရဝတ္ထု

ဥဋ္ဌာနေန’ပ္ပမာဒေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠပန္ထကတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ရာဇဂဟေ ကိရ ဓနသေဋ္ဌိကုလဿ ဓီတာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ မာတာပိတူဟိ သတ္တဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဥပရိမတလေ အတိဝိယ ရက္ခိယမာနာ ယောဗ္ဗနမဒမတ္တတာယ ပုရိသလောလာ ဟုတွာ အတ္တနော ဒါသေနေဝ သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ကတွာ “အညေပိ မေ ဣဒံ ကမ္မံ ဇာနေယျု”န္တိ ဘီတာ ဧဝမာဟ “အမှေဟိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ န သက္ကာ ဝသိတုံ။ သစေ မေ မာတာပိတရော ဣမံ ဒေါသံ ဇာနိဿန္တိ၊ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ မံ ကရိဿန္တိ၊ ဝိဒေသံ ဂန္တွာ ဝသိဿာမာ”တိ။ တေ ဟတ္ထသာရံ ဂဟေတွာ အဂ္ဂဒွါရေန[၁] နိက္ခမိတွာ “ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ အညေဟိ အဇာနနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဝသိဿာမာ”တိ ဥဘောပိ အဂမံသု။ တေသံ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝသန္တာနံ သံဝါသမနွာယ တဿာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ ဂဗ္ဘပရိပါကံ အာဂမ္မ တေန သဒ္ဓိံ မန္တေသိ “ဂဗ္ဘော မေ ပရိပါကံ ဂတော၊ ဉာတိဗန္ဓုဝိရဟိတေ ဌာနေ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ နာမ ဥဘိန္နမ္ပိ အမှာကံ ဒုက္ခာဝဟံ၊ ကုလဂေဟမေဝ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ သော “သစာဟံ တတ္ထ ဂမိဿာမိ၊ ဇီဝိတံ မေ နတ္ထီ”တိ ဘယေန “အဇ္ဇ ဂစ္ဆာမ၊ သွေ ဂစ္ဆာမာ”တိ ဒိဝသေ အတိက္ကာမေသိ။ သာ စိန္တေသိ “အယံ ဗာလော အတ္တနော ဒေါသမဟန္တတာယ ဂန္တုံ န ဥဿဟတိ၊ မာတာပိတရော နာမ ဧကန္တဟိတာဝ[၂]၊ အယံ ဂစ္ဆတု ဝါ, မာ ဝါ၊ အဟံ ဂမိဿာမီ”တိ။ သာ တသ္မိံ ဂေဟာ နိက္ခန္တေ ဂေဟပရိက္ခာရံ ပဋိသာမေတွာ အတ္တနော ကုလဃရံ ဂတဘာဝံ အနန္တရဂေဟဝါသီနံ အာရောစေတွာ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။

သောပိ ဃရံ အာဂန္တွာ တံ အဒိသွာ ပဋိဝိဿကေ ပုစ္ဆိတွာ “သာ ကုလဃရံ ဂတာ”တိ သုတွာ ဝေဂေန အနုဗန္ဓိတွာ အန္တရာမဂ္ဂေ သမ္ပာပုဏိ။ တဿာပိ တတ္ထေဝ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ သော “ကိံ ဣဒံ ဘဒ္ဒေ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာမိ မေ ဧကော ပုတ္တော ဇာတောတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿာမာတိ။ “ယဿတ္ထာယ မယံ ကုလဃရံ ဂစ္ဆေယျာမ၊ တံ ကမ္မံ အန္တရာမဂ္ဂေဝ နိပ္ဖန္နံ၊ တတ္ထ ဂန္တွာ ကိံ ကရိဿာမ၊ နိဝတ္တိဿာမာ”တိ ဒွေပိ ဧကစိတ္တာ ဟုတွာ နိဝတ္တိံသု။ တဿ စ ဒါရကဿ ပန္ထေ ဇာတတ္တာ **ပန္ထကော**တိ နာမံ ကရိံသု။ တဿာ န စိရဿေဝ အပရောပိ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌဟိ။ သဗ္ဗံ

၁-ဥတ္တရေန ဒွါရေန (သျာ) ၂-ဧကန္တဟိတာ (သီ)

purimanayeneva vitthāretabbaṁ. Tassapi dārakassa panthe jātattā paṭhamajātassa **Mahāpanthako**ti nāmaṁ katvā itarassa[1] **Cūḷapanthako**ti nāmaṁ kariṁsu. Te dvepi dārake gahetvā attano vasanaṭṭhānameva gatā. Tesaṁ tattha vasantānaṁ Mahāpanthakadārako aññe dārake "cūḷapitā mahāpitāti, ayyako ayyikā"ti ca vadante sutvā mātaraṁ pucchi "amma aññe dārakā 'ayyako ayyikā'tipi, mahāpitā cūḷapitā'tipi vadanti, kacci amhākaññeva ñātakā natthī"ti. Āma tāta, amhākaṁ[2] ettha ñātakā natthi. Rājagahanagare pana vo Dhanaseṭṭhi nāma ayyako, tattha amhākaṁ bahū ñātakāti. Kasmā tattha na gacchatha[3] ammāti. Sā attano agamanakāraṇaṁ puttassa akathetvā puttesu punappunaṁ kathentesu sāmikaṁ āha "ime dārakā maṁ ativiya kilamenti, kiṁ no mātāpitaro disvā maṁsaṁ khādissanti, ehi, dārakānaṁ ayyakakulaṁ dassessāmā"ti. Ahaṁ sammukhā bhavituṁ na sakkhissāmi, te pana nayissāmīti. Sādhu yena kenaci upāyena dārakānaṁ ayyakakulameva daṭṭhuṁ vaṭṭatīti. Dvepi janā dārake ādāya anupubbena Rājagahaṁ patvā nagaradvāre ekissā sālāya pavisitvā dārakamātā dve dārake gahetvā attano āgatabhāvaṁ mātāpitūnaṁ ārocāpesi. Te taṁ sāsanaṁ sutvā "saṁsāre vicarantānaṁ na putto na dhītā bhūtapubbā nāma natthi, te amhākaṁ mahāparādhikā, na sakkā tehi amhākaṁ cakkhupathe ṭhātuṁ, ettakaṁ nāma dhanaṁ gahetvā dvepi janā phāsukaṭṭhānaṁ gantvā jīvantu, dārake pana idha pesentū"ti dhanaṁ datvā dūtaṁ pāhesuṁ.

Tehi pesitaṁ dhanaṁ gahetvā dārake āgatadūtānaññeva hatthe datvā pahiṇiṁsu. Dārakā ayyakakule vaḍḍhanti. Tesu Cūḷapanthako atidaharo. Mahāpanthako pana ayyakena saddhiṁ Dasabalassa dhammakathaṁ sotuṁ gacchati. Tassa niccaṁ Satthu santikaṁ gacchantassa pabbajjāya cittaṁ nami. So ayyakaṁ āha "sace maṁ anujāneyyātha, ahaṁ pabbajeyyan"ti. Kiṁ vadesi tāta, sakalassa lokassapi[4] me pabbajjāto tava pabbajjā bhaddikā[4]. Sace sakkosi, pabbajāhīti.

1. Pacchājātassa (Syā) 2. Tumhākaṁ (Sī, Ka) 3. Na gacchāma (Sī, Syā)
4-4. Me pabbajjā avāritā, tasmā tava pabbajjā bhaddakā (Ka)

ပုရိမနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ တဿပိ ဒါရကဿ ပန္ထေ ဇာတတ္တာ ပဌမဇာတဿ **မဟာပန္ထကော**တိ နာမံ ကတွာ ဣတရဿ[1] **စူဠပန္ထကော**တိ နာမံ ကရိံသု။ တေ ဒွေပိ ဒါရကေ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂတာ။ တေသံ တတ္ထ ဝသန္တာနံ မဟာပန္ထကဒါရကော အညေ ဒါရကေ "စူဠပိတာ မဟာပိတာတိ, အယျကော အယျိကာ"တိ စ ဝဒန္တေ သုတွာ မာတရံ ပုစ္ဆိ "အမ္မ အညေ ဒါရကာ 'အယျကော အယျိကာ'တိပိ, မဟာပိတာ စူဠပိတာ'တိပိ ဝဒန္တိ၊ ကစ္စိ အမှာကညေဝ ဉာတကာ နတ္ထီ"တိ။ အာမ တာတ, အမှာကံ[2] ဧတ္ထ ဉာတကာ နတ္ထိ။ ရာဇဂဟနဂရေ ပန ဝေါ ဓနသေဋ္ဌိ နာမ အယျကော၊ တတ္ထ အမှာကံ ဗဟူ ဉာတကာတိ။ ကသ္မာ တတ္ထ န ဂစ္ဆထ[3] အမ္မာတိ။ သာ အတ္တနော အဂမနကာရဏံ ပုတ္တဿ အကထေတွာ ပုတ္တေသု ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တေသု သာမိကံ အာဟ "ဣမေ ဒါရကာ မံ အတိဝိယ ကိလမေန္တိ၊ ကိံ နော မာတာပိတရော ဒိသွာ မံသံ ခါဒိဿန္တိ၊ ဧဟိ, ဒါရကာနံ အယျကကုလံ ဒဿေဿာမာ"တိ။ အဟံ သမ္မုခါ ဘဝိတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ တေ ပန နယိဿာမီတိ။ သာဓု ယေန ကေနစိ ဥပါယေန ဒါရကာနံ အယျကကုလမေဝ ဒဋ္ဌုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဒွေပိ ဇနာ ဒါရကေ အာဒါယ အနုပုဗ္ဗေန ရာဇဂဟံ ပတွာ နဂရဒွါရေ ဧကိဿာ သာလာယ ပဝိသိတွာ ဒါရကမာတာ ဒွေ ဒါရကေ ဂဟေတွာ အတ္တနော အာဂတဘာဝံ မာတာပိတူနံ အာရောစာပေသိ။ တေ တံ သာသနံ သုတွာ "သံသာရေ ဝိစရန္တာနံ န ပုတ္တော န ဓီတာ ဘူတပုဗ္ဗာ နာမ နတ္ထိ၊ တေ အမှာကံ မဟာပရာဓိကာ၊ န သက္ကာ တေဟိ အမှာကံ စက္ခုပထေ ဌာတုံ၊ ဧတ္တကံ နာမ ဓနံ ဂဟေတွာ ဒွေပိ ဇနာ ဖာသုကဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဇီဝန္တု၊ ဒါရကေ ပန ဣဓ ပေသေန္တူ"တိ ဓနံ ဒတွာ ဒူတံ ပါဟေသုံ။

တေဟိ ပေသိတံ ဓနံ ဂဟေတွာ ဒါရကေ အာဂတဒူတာနညေဝ ဟတ္ထေ ဒတွာ ပဟိဏိံသု။ ဒါရကာ အယျကကုလေ ဝဍ္ဎန္တိ။ တေသု စူဠပန္ထကော အတိဒဟရော၊ မဟာပန္ထကော ပန အယျကေန သဒ္ဓိံ ဒသဗလဿ ဓမ္မကထံ သောတုံ ဂစ္ဆတိ။ တဿ နိစ္စံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စိတ္တံ နမိ။ သော အယျကံ အာဟ "သစေ မံ အနုဇာနေယျာထ၊ အဟံ ပဗ္ဗဇေယျ"န္တိ။ ကိံ ဝဒေသိ တာတ၊ သကလဿ လောကဿပိ[4] မေ ပဗ္ဗဇ္ဇာတော တဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဘဒ္ဒိကာ[4]။ သစေ သက္ကောသိ၊ ပဗ္ဗဇာဟီတိ။

၁-ပစ္ဆာဇာတဿ (သျာ) ၂-တုမှာကံ (သီ၊ က)
၃-န ဂစ္ဆာမ (သီ၊ သျာ) ၄-၄-မေ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အဝါရိတာ၊ တသ္မာ တဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဘဒ္ဒကာ (က)

taṁ Satthu santikaṁ netvā “kiṁ gahapati dārako te laddho”ti vutte “āma bhante, ayaṁ me nattā tumhākaṁ santike pabbajitukāmo”ti āha. Satthā aññataraṁ viṇḍapātacārikaṁ bhikkhuṁ imaṁ dārakaṁ pabbājehī”ti āṇāpesi. Thero tassa tacapañcakakammaṭṭhānaṁ ācikkhitvā pabbājesi. So bahuṁ Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā paripuṇṇavasso upasampadaṁ labhitvā yonisomanasikārena kammaṭṭhānaṁ karonto arahattaṁ pāpuṇi. So jhānasukhena phalasukhena vītināmento cintesi “sakkā nu kho idaṁ sukhaṁ Cūḷapanthakassa dātun”ti. Tato ayyakaseṭṭhissa santikaṁ gantvā evamāha “mahāseṭṭhi sace anujāneyyātha, ahaṁ Cūḷapanthakaṁ pabbājeyyan”ti. Pabbājetha bhanteti. Seṭṭhi kira sāsane ca suppasanno, “kataradhītāya vo ete puttā”ti pucchiyamāno ca “palātadhītāyā”ti vattuṁ lajjati. Tasmā sukheneva tesaṁ pabbajjaṁ anujāni. Thero Cūḷapanthakaṁ pabbājetvā sīletu patiṭṭhāpesi. So pabbajitvāva dandho ahosi.

“Padmaṁ yathā kokanadaṁ sugandhaṁ,
Pāto siyā phullamavītagandhaṁ.
Aṅgīrasaṁ passa virocamānaṁ,
Tapantamādiccamivantalikkhe”ti[1]—

Imaṁ ekaṁ gāthaṁ catūhi māsehi uggaṇhituṁ nāsakkhi. So kira Kassapasammāsambuddhakāle pabbajitvā paññavā hutvā aññatarassa dandhabhikkhuno uddesaggahaṇakāle parihāsakeḷiṁ akāsi. So bhikkhu tena parihāsena lajjito neva uddesaṁ gaṇhi, na sajjhāyamakāsi. Tena kammena ayaṁ pabbajitvāva dandho jāto, gahitagahitaṁ padaṁ uparūparipadaṁ gaṇhantassa nassati. Tassa imameva gāthaṁ uggahetuṁ vā yamantassa cattāro māsā atikkantā. Atha naṁ Mahāpanthako “Cūḷapanthaka tvaṁ imasmiṁ sāsane abhabbo, catūhi māsehi ekaṁ gāthampi gaṇhituṁ na sakkosi, pabbajitakiccaṁ pana kathaṁ matthakaṁ pāpessasi, nikkhama ito”ti vihārā nikkaḍḍhi. Cūḷapanthako Buddhasāsane sinehena gihibhāvaṁ na pattheti.

Tasmiṁ ca kāle Mahāpanthako bhattuddesako ahosi, Jīvako Komārabhacco bahuṁ mālāgandhavilepanaṁ ādāya attano

1. Saṁ 1. 81; Aṁ 2. 209 piṭṭhesu.

တံ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ “ကိံ ဂဟပတိ ဒါရကော တေ လဒ္ဓေါ”တိ ဝုတ္တေ “အာမ ဘန္တေ, အယံ မေ နတ္တာ တုမှာကံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတုကာမော”တိ အာဟ။ သတ္ထာ အညတရံ ပိဏ္ဍပါတစာရိကံ ဘိက္ခုံ “ဣမံ ဒါရကံ ပဗ္ဗာဇေဟီ”တိ အာဏာပေသိ။ ထေရော တဿ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ဗဟုံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပရိပုဏ္ဏဝဿော ဥပသမ္ပဒံ လဘိတွာ ယောနိသောမနသိကာရေန ကမ္မဋ္ဌာနံ ကရောန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သော ဈာနသုခေန ဖလသုခေန ဝီတိနာမေန္တော စိန္တေသိ “သက္ကာ နု ခေါ ဣဒံ သုခံ စူဠပန္ထကဿ ဒါတု”န္တိ။ တတော အယျကသေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧဝမာဟ “မဟာသေဋ္ဌိ သစေ အနုဇာနေယျာထ၊ အဟံ စူဠပန္ထကံ ပဗ္ဗာဇေယျ”န္တိ။ ပဗ္ဗာဇေထ ဘန္တေတိ။ သေဋ္ဌိ ကိရ သာသနေ စ သုပ္ပသန္နော, “ကတရဓီတာယ ဝေါ ဧတေ ပုတ္တာ”တိ ပုစ္ဆိယမာနော စ “ပလာတဓီတာယာ”တိ ဝတ္တုံ လဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ သုခေနေဝ တေသံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနိ။ ထေရော စူဠပန္ထကံ ပဗ္ဗာဇေတွာ သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သော ပဗ္ဗဇိတွာဝ ဒန္ဓော အဟောသိ။

“ပဒ္မံ ယထာ ကောကနဒံ သုဂန္ဓံ၊
ပါတော သိယာ ဖုလ္လမဝီတဂန္ဓံ။
အင်္ဂီရသံ ပဿ ဝိရောစမာနံ၊
တပန္တမာဒိစ္စမိဝန္တလိက္ခေ”တိ[၁]—

ဣမံ ဧကံ ဂါထံ စတူဟိ မာသေဟိ ဥဂ္ဂဏှိတုံ နာသက္ခိ။ သော ကိရ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ပဗ္ဗဇိတွာ ပညဝါ ဟုတွာ အညတရဿ ဒန္ဓဘိက္ခုနော ဥဒ္ဒေသဂ္ဂဟဏကာလေ ပရိဟာသကေဠိံ အကာသိ။ သော ဘိက္ခု တေန ပရိဟာသေန လဇ္ဇိတော နေဝ ဥဒ္ဒေသံ ဂဏှိ၊ န သဇ္ဈာယမကာသိ။ တေန ကမ္မေန အယံ ပဗ္ဗဇိတွာဝ ဒန္ဓော ဇာတော၊ ဂဟိတဂဟိတံ ပဒံ ဥပရူပရိပဒံ ဂဏှန္တဿ နဿတိ။ တဿ ဣမမေဝ ဂါထံ ဥဂ္ဂဟေတုံ ဝါယမန္တဿ စတ္တာရော မာသာ အတိက္ကန္တာ။ အထ နံ မဟာပန္ထကော “စူဠပန္ထက တွံ ဣမသ္မိံ သာသနေ အဘဗ္ဗော၊ စတူဟိ မာသေဟိ ဧကံ ဂါထမ္ပိ ဂဏှိတုံ န သက္ကောသိ၊ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ ပန ကထံ မတ္ထကံ ပါပေဿသိ၊ နိက္ခမ ဣတော”တိ ဝိဟာရာ နိက္ကဍ္ဎိ။ စူဠပန္ထကော ဗုဒ္ဓသာသနေ သိနေဟေန ဂိဟိဘာဝံ န ပတ္ထေတိ။

တသ္မိံ စ ကာလေ မဟာပန္ထကော ဘတ္တုဒ္ဒေသကော အဟောသိ။ ဇီဝကော ကောမာရဘစ္စော ဗဟုံ မာလာဂန္ဓဝိလေပနံ အာဒါယ အတ္တနော

၁-သံ ၁-၈၁၊ အံ ၂-၂၀၉-ပိဋ္ဌေသု။

Ambavanaṁ gantvā Satthāraṁ pūjetvā dhammaṁ sutvā uṭṭhāyāsanā Dasabalaṁ vanditvā Mahāpanthakaṁ upasaṅkamitvā “kittakā bhante Satthu santike bhikkhū”ti pucchi. Pañcamattāni bhikkhusatānīti. Sve bhante Buddhappamukhāni pañca bhikkhusatāni ādāya amhākaṁ nivesane bhikkhaṁ gaṇhathāti. “Upāsaka Cūḷapanthako nāma bhikkhu dandho aviruḷhidhammo, taṁ ṭhapetvā sesānaṁ nimantanaṁ sampaṭicchāmī”ti thero āha. Taṁ sutvā Cūḷapanthako cintesi “thero ettakānaṁ bhikkhūnaṁ nimantanaṁ sampaṭicchanto maṁ bāhiraṁ katvā sampaṭicchati, nissaṁsayaṁ mayhaṁ bhātikassa mayi cittaṁ bhinnaṁ bhavissati, kiṁ dāni mayhaṁ iminā sāsanena, gihī hutvā dānādīni puññāni karonto jīvissāmī”ti. So punadivase pātova vibbhamituṁ pāyāsi.

Satthā paccūsakāleyeva lokaṁ volokento imaṁ kāraṇaṁ disvā paṭhamataraṁ gantvā Cūḷapanthakassa gamanamagge dvārakoṭṭhake caṅkamanto aṭṭhāsi. Cūḷapanthako gacchanto Satthāraṁ disvā upasaṅkamitvā vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā “kuhiṁ pana tvaṁ Cūḷapanthaka imāya velāya gacchasī”ti āha. Bhātā maṁ bhante nikkaḍḍhati, tenāhaṁ vibbhamituṁ gacchāmīti. Cūḷapanthaka tava pabbajjā nāma mama santakā[1], bhātarā nikkaḍḍhito kasmā mama santikaṁ nāgañchi, ehi, kiṁ te gihibhāvena, mama santike bhavissasī”ti cakkaṅkitatalena pāṇinā taṁ sirasi[2] parāmasitvā ādāya gantvā Gandhakuṭippamukhe nisīdāpetvā “Cūḷapanthaka puratthābhimukho hutvā imaṁ pilotikaṁ ‘rajoharaṇaṁ rajoharaṇan’ti parimajjanto idheva hohī”ti iddhiyā abhisaṅkhataṁ parisuddhaṁ pilotikaṁ datvā kāle ārocite bhikkhusaṁghaparivuto Jīvakassa gehaṁ gantvā paññattāsane nisīdi. Cūḷapanthakopi sūriyaṁ olokento taṁ pilitikaṁ “rajoharaṇaṁ rajoharaṇan”ti parimajjanto nisīdi. Tassa taṁ pilotikakhaṇḍaṁ parimajjantassa kiliṭṭhaṁ ahosi. Tato cintesi “idaṁ pilotikakhaṇḍaṁ ativiya parisuddhaṁ. Imaṁ pana attatāvaṁ nissāya purimapakatiṁ vijahitvā evaṁ kiliṭṭhaṁ jātaṁ, aniccā vata saṅkhārā”ti khayavayaṁ paṭṭhapento vipassanaṁ vaḍḍhesi. Satthā Cūḷapanthakassa cittaṁ vipassanaṁ āruḷhan”ti ñatvā “Cūḷapanthaka tvaṁ pilotikakhaṇḍameva saṁkiliṭṭhaṁ ‘rajaṁ rajan’ti mā saññaṁ kari, abbhantare pana te rājarajādayo atthi, te

1. Santike (Syā, Ka) 2. Sīsaṁ (Ka)

အမ္ဗဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဓမ္မံ သုတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဒသဗလံ ဝန္ဒိတွာ မဟာပန္ထကံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကိတ္တကာ ဘန္တေ သတ္ထု သန္တိကေ ဘိက္ခူ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပဉ္စမတ္တာနိ ဘိက္ခုသတာနီတိ။ သွေ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခါနိ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ အာဒါယ အမှာကံ နိဝေသနေ ဘိက္ခံ ဂဏှထာတိ။ “ဥပါသက စူဠပန္ထကော နာမ ဘိက္ခု ဒန္ဓော အဝိရူဠှိဓမ္မော၊ တံ ဌပေတွာ သေသာနံ နိမန္တနံ သမ္ပဋိစ္ဆာမီ”တိ ထေရော အာဟ။ တံ သုတွာ စူဠပန္ထကော စိန္တေသိ “ထေရော ဧတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ နိမန္တနံ သမ္ပဋိစ္ဆန္တော မံ ဗာဟိရံ ကတွာ သမ္ပဋိစ္ဆတိ၊ နိဿံသယံ မယှံ ဘာတိကဿ မယိ စိတ္တံ ဘိန္နံ ဘဝိဿတိ၊ ကိံ ဒါနိ မယှံ ဣမိနာ သာသနေန၊ ဂိဟီ ဟုတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကရောန္တော ဇီဝိဿာမီ”တိ။ သော ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ ဝိဗ္ဘမိတုံ ပါယာသိ။

သတ္ထာ ပစ္စူသကာလေယေဝ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဣမံ ကာရဏံ ဒိသွာ ပဌမတရံ ဂန္တွာ စူဠပန္ထကဿ ဂမနမဂ္ဂေ ဒွါရကောဋ္ဌကေ စင်္ကမန္တော အဋ္ဌာသိ။ စူဠပန္ထကော ဂစ္ဆန္တော သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ကုဟိံ ပန တွံ စူဠပန္ထက ဣမာယ ဝေလာယ ဂစ္ဆသီ”တိ အာဟ။ ဘာတာ မံ ဘန္တေ နိက္ကဍ္ဎတိ၊ တေနာဟံ ဝိဗ္ဘမိတုံ ဂစ္ဆာမီတိ။ “စူဠပန္ထက တဝ ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမ မမ သန္တကာ[1]၊ ဘာတရာ နိက္ကဍ္ဎိတော ကသ္မာ မမ သန္တိကံ နာဂဉ္ဆိ၊ ဧဟိ, ကိံ တေ ဂိဟိဘာဝေန၊ မမ သန္တိကေ ဘဝိဿသီ”တိ စက္ကင်္ကိတတလေန ပါဏိနာ တံ သိရသိ[2] ပရာမသိတွာ အာဒါယ ဂန္တွာ ဂန္ဓကုဋိပ္ပမုခေ နိသီဒါပေတွာ “စူဠပန္ထက ပုရတ္ထာဘိမုခေါ ဟုတွာ ဣမံ ပိလောတိကံ ‘ရဇောဟရဏံ ရဇောဟရဏ’န္တိ ပရိမဇ္ဇန္တော ဣဓေဝ ဟောဟီ”တိ ဣဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခတံ ပရိသုဒ္ဓံ ပိလောတိကံ ဒတွာ ကာလေ အာရောစိတေ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဇီဝကဿ ဂေဟံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ စူဠပန္ထကောပိ သူရိယံ ဩလောကေန္တော တံ ပိလောတိကံ “ရဇောဟရဏံ ရဇောဟရဏ”န္တိ ပရိမဇ္ဇန္တော နိသီဒိ။ တဿ တံ ပိလောတိကခဏ္ဍံ ပရိမဇ္ဇန္တဿ ကိလိဋ္ဌံ အဟောသိ။ တတော စိန္တေသိ “ဣဒံ ပိလောတိကခဏ္ဍံ အတိဝိယ ပရိသုဒ္ဓံ၊ ဣမံ ပန အတ္တဘာဝံ နိဿာယ ပုရိမပကတိံ ဝိဇဟိတွာ ဧဝံ ကိလိဋ္ဌံ ဇာတံ၊ အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ”တိ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေန္တော ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေသိ။ သတ္ထာ “စူဠပန္ထကဿ စိတ္တံ ဝိပဿနံ အာရုဠှ”န္တိ ဉတွာ “စူဠပန္ထက တွံ ပိလောတိကခဏ္ဍမေဝ သံကိလိဋ္ဌံ ‘ရဇံ ရဇ’န္တိ မာ သညံ ကရိ၊ အဗ္ဘန္တရေ ပန တေ ရာဂရဇာဒယော အတ္ထိ၊ တေ

၁-သန္တိကေ (သျာ၊ က) ၂-သီသံ (က)

harāhī”ti vatvā obhāsaṁ vissajjetvā purato nisinno viya paññāyamānarūpo hutvā imā gāthā abhāsi—

“Rāgo rajo na ca pana reṇu vuccati,
Rāgassetaṁ adhivacanaṁ rajoti.
Etaṁ rajaṁ vippajahitva bhikkhavo,
Viharanti te vigatarajassa sāsane.

Doso rajo na ca pana reṇu vuccati,
Dosassetaṁ adhivacanaṁ rajoti.
Etaṁ rajaṁ vippajahitva bhikkhavo,
Viharanti te vigaharajassa sāsane.

Moho rajo na ca pana reṇu vuccati,
Mohassetaṁ adhivacanaṁ rajoti,
Etaṁ rajaṁ vippajahitva bhikkhavo,
Viharanti te vigatarajassa sāsane”ti[1].

Gāthāpariyosāne Cūḷapanthako saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Saha paṭisambhidāhiyevassa tīṇi piṭakāni āgamiṁsu.

So kira pubbe rājā hutvā nagaraṁ padakkhiṇaṁ karonto nalāṭato sede muccante parisuddhena sāṭakena nalāṭantaṁ puñchi, sāṭako kiliṭṭho ahosi. So “imaṁ sarīraṁ nissāya evarūpo parisuddho sāṭako pakatiṁ jahitvā kiliṭṭho jāto, aniccā vata saṅkhārā”ti aniccasaññaṁ paṭilabhi. Tena kāraṇenassa rajoharaṇameva paccayo jāto.

Jīvakopi kho Komārabhacco Dasabalassa dakkhiṇodakaṁ upanāmesi. Satthā “nanu Jīvaka vihāre bhikkhū atthī”ti hatthena pattaṁ pidahi. Mahāpanthako “nanu bhante vihāre bhikkhū natthī”ti āha. Satthā “atthi Jīvakā”ti āha. Jīvako “tena hi bhaṇe gaccha, vihāre bhikkhūnaṁ atthibhāvaṁ vā natthibhāvaṁ vā tvaññeva jānāhī”ti purisaṁ pesesi. Tasmiṁ khaṇe Cūḷapanthako “mayhaṁ bhātiko vihāre bhikkhū natthīti

1. Khu 7. 406 piṭṭhe.

ဟရာဟီ’’တိ ဝတွာ ဩဘာသံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပုရတော နိသိန္နော ဝိယ ပညာယမာနရူပေါ ဟုတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“ရာဂေါ ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ၊
ရာဂဿေတံ အဓိဝစနံ ရဇောတိ။
ဧတံ ရဇံ ဝိပ္ပဇဟိတွ ဘိက္ခဝေါ၊
ဝိဟရန္တိ တေ ဝိဂတရဇဿ သာသနေ။

ဒေါသော ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ၊
ဒေါသဿေတံ အဓိဝစနံ ရဇောတိ။
ဧတံ ရဇံ ဝိပ္ပဇဟိတွ ဘိက္ခဝေါ၊
ဝိဟရန္တိ တေ ဝိဂတရဇဿ သာသနေ။

မောဟော ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ၊
မောဟဿေတံ အဓိဝစနံ ရဇောတိ။
ဧတံ ရဇံ ဝိပ္ပဇဟိတွ ဘိက္ခဝေါ၊
ဝိဟရန္တိ တေ ဝိဂတရဇဿ သာသနေ”တိ[၁]။

ဂါထာပရိယောသာနေ စူဠပန္ထကော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိယေဝဿ တီဏိ ပိဋကာနိ အာဂမိံသု။

သော ကိရ ပုဗ္ဗေ ရာဇာ ဟုတွာ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောန္တော နလာဋတော သေဒေ မုစ္စန္တေ ပရိသုဒ္ဓေန သာဋကေန နလာဋန္တံ ပုဉ္ဆိ၊ သာဋကော ကိလိဋ္ဌော အဟောသိ။ သော “ဣမံ သရီရံ နိဿာယ ဧဝရူပေါ ပရိသုဒ္ဓေါ သာဋကော ပကတိံ ဇဟိတွာ ကိလိဋ္ဌော ဇာတော၊ အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ’’တိ အနိစ္စသညံ ပဋိလဘိ။ တေန ကာရဏေနဿ ရဇောဟရဏမေဝ ပစ္စယော ဇာတော။

ဇီဝကောပိ ခေါ ကောမာရဘစ္စော ဒသဗလဿ ဒက္ခိဏောဒကံ ဥပနာမေသိ။ သတ္ထာ “နနု ဇီဝက ဝိဟာရေ ဘိက္ခူ အတ္ထီ’’တိ ဟတ္ထေန ပတ္တံ ပိဒဟိ။ မဟာပန္ထကော “နနု ဘန္တေ ဝိဟာရေ ဘိက္ခူ နတ္ထီ’’တိ အာဟ။ သတ္ထာ “အတ္ထိ ဇီဝကာ’’တိ အာဟ။ ဇီဝကော “တေန ဟိ ဘဏေ ဂစ္ဆ၊ ဝိဟာရေ ဘိက္ခူနံ အတ္ထိဘာဝံ ဝါ နတ္ထိဘာဝံ ဝါ တွညေဝ ဇာနာဟီ”တိ ပုရိသံ ပေသေသိ။ တသ္မိံ ခဏေ စူဠပန္ထကော ‘‘မယှံ ဘာတိကော ဝိဟာရေ ဘိက္ခူ နတ္ထီတိ

၁-ခု ၇-၄၀၆-ပိဋ္ဌေ။

bhaṇati, vihāre bhikkhūnaṁ atthibhāvamassa pakāsessāmī”ti sakalaṁ ambavanaṁ bhikkhūnaññeva pūresi. Ekacce bhikkhū cīvarakammaṁ karonti, ekacce rajanakammaṁ karonti, ekacce sajjhāyaṁ karonti. Evaṁ aññamañña-asadisaṁ bhikkhusahassaṁ māpesi. So puriso vihāre bahū bhikkhū disvā nivattitvā “ayya sakalaṁ Ambavanaṁ bhikkhūhi paripuṇṇan”ti Jīvakassa ārocesi. Theropi kho tattheva—

Sahassakkhattumattānaṁ, nimminitvāna Panthako.
Nisīdambavane ramme, yāva kālappavedanāti.

Atha Satthā taṁ purisaṁ āha “vihāraṁ gantvā ‘Satthā Cūḷapanthakaṁ nāma pakkosatī’ti vadehī”ti. Tena gantvā tathā vutte “ahaṁ Cūḷapanthako, ahaṁ Cūḷapanthako”ti mukhasahassaṁ uṭṭhahi. So puriso puna gantvā “sabbepi kira bhante Cūḷapanthakāyeva nāmā”ti āha. Tena hi gantvā yo “ahaṁ Cūḷapanthako”ti paṭhamaṁ vadati, taṁ hatthe gaṇha, avasesā antaradhāyissantīti. So tathā akāsi. Tāvadeva sahassamattā bhikkhū antaradhāyiṁsu. Theropi tena purisena saddhiṁ agamāsi. Satthā bhattakiccapariyosāne Jīvakaṁ āmantesi “Jīvaka Cūḷapanthakassa pattaṁ gaṇhāhi, ayaṁ te anumodanaṁ karissatī”ti. Jīvako tathā akāsi. Thero sīhanādaṁ nadanto taruṇasīho viya tīhi piṭakehi[1] saṅkhobhetvā anumodanamakāsi. Satthā uṭṭhāyāsanā bhikkhusaṁghaparivuto vihāraṁ gantvā bhikkhūhi vatte dassite Gandhakuṭippamukhe ṭhatvā bhikkhusaṁghassa Sugatovādaṁ datvā kammaṭṭhānaṁ kathetvā bhikkhusaṁghaṁ uyyojetvā surabhigandhavāsitaṁ Gandhakuṭiṁ pavisitvā dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ upagato. Atha sāyanhasamaye bhikkhū ito cito ca samosaritvā rattakambalasāṇiyā parikkhittā viya[2] nisīditvā Satthu guṇakathaṁ ārabhiṁsu “āvuso Mahāpanthako Cūḷapanthakassa ajjhāsayaṁ ajānanto catūhi māsehi ekaṁ gāthaṁ uggaṇhāpetuṁ na sakkoti, ‘dandho ayan’ti vihārā nikkaḍḍhi, Sammāsambuddho pana attano anuttaradhammarājatāya ekasmiṁ yevassa antarabhatte saha paṭisambhidāhi arahattaṁ adāsi, tīṇi piṭakāni saha paṭisambhidāhiyeva āgatāni, aho Buddhānaṁ balaṁ nāma mahantan”ti.

1. Tīṇi piṭakāni (Sī, Syā) 2. Rattakambalasāṇiṁ parikkhipanto viya (Sī, Ka)

ဘဏတိ၊ ဝိဟာရေ ဘိက္ခူနံ အတ္ထိဘာဝမဿ ပကာသေဿာမီ”တိ သကလံ အမ္ဗဝနံ ဘိက္ခူနညေဝ ပူရေသိ။ ဧကစ္စေ ဘိက္ခူ စီဝရကမ္မံ ကရောန္တိ၊ ဧကစ္စေ ရဇနကမ္မံ ကရောန္တိ၊ ဧကစ္စေ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တိ။ ဧဝံ အညမညအသဒိသံ ဘိက္ခုသဟဿံ မာပေသိ။ သော ပုရိသော ဝိဟာရေ ဗဟူ ဘိက္ခူ ဒိသွာ နိဝတ္တိတွာ “အယျ သကလံ အမ္ဗဝနံ ဘိက္ခူဟိ ပရိပုဏ္ဏ”န္တိ ဇီဝကဿ အာရောစေသိ။ ထေရောပိ ခေါ တတ္ထေဝ—

သဟဿက္ခတ္တုမတ္တာနံ၊ နိမ္မိနိတွာန ပန္ထကော။
နိသီဒမ္ဗဝနေ ရမ္မေ၊ ယာဝ ကာလပ္ပဝေဒနာတိ။

အထ သတ္ထာ တံ ပုရိသံ အာဟ “ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ‘သတ္ထာ စူဠပန္ထကံ နာမ ပက္ကောသတီ’တိ ဝဒေဟီ”တိ။ တေန ဂန္တွာ တထာ ဝုတ္တေ “အဟံ စူဠပန္ထကော၊ အဟံ စူဠပန္ထကော”တိ မုခသဟဿံ ဥဋ္ဌဟိ။ သော ပုရိသော ပုန ဂန္တွာ “သဗ္ဗေပိ ကိရ ဘန္တေ စူဠပန္ထကာယေဝ နာမာ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဂန္တွာ ယော “အဟံ စူဠပန္ထကော”တိ ပဌမံ ဝဒတိ၊ တံ ဟတ္ထေ ဂဏှ၊ အဝသေသာ အန္တရဓာယိဿန္တီတိ။ သော တထာ အကာသိ။ တာဝဒေဝ သဟဿမတ္တာ ဘိက္ခူ အန္တရဓာယိံသု။ ထေရောပိ တေန ပုရိသေန သဒ္ဓိံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဇီဝကံ အာမန္တေသိ “ဇီဝက စူဠပန္ထကဿ ပတ္တံ ဂဏှာဟိ၊ အယံ တေ အနုမောဒနံ ကရိဿတီ”တိ။ ဇီဝကော တထာ အကာသိ။ ထေရော သီဟနာဒံ နဒန္တော တရုဏသီဟော ဝိယ တီဟိ ပိဋကေဟိ[1] သင်္ခောဘေတွာ အနုမောဒနမကာသိ။ သတ္ထာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခူဟိ ဝတ္တေ ဒဿိတေ ဂန္ဓကုဋိပ္ပမုခေ ဌတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ သုဂတောဝါဒံ ဒတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ ဥယျောဇေတွာ သုရဘိဂန္ဓဝါသိတံ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန သီဟသေယျံ ဥပဂတော။ အထ သာယနှသမယေ ဘိက္ခူ ဣတော စိတော စ သမောသရိတွာ ရတ္တကမ္ဗလသာဏိယာ ပရိက္ခိတ္တာ ဝိယ[2] နိသီဒိတွာ သတ္ထု ဂုဏကထံ အာရဘိံသု “အာဝုသော မဟာပန္ထကော စူဠပန္ထကဿ အဇ္ဈာသယံ အဇာနန္တော စတူဟိ မာသေဟိ ဧကံ ဂါထံ ဥဂ္ဂဏှာပေတုံ န သက္ကောတိ၊ ‘ဒန္ဓော အယ’န္တိ ဝိဟာရာ နိက္ကဍ္ဎိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပန အတ္တနော အနုတ္တရဓမ္မရာဇတာယ ဧကသ္မိံယေဝဿ အန္တရဘတ္တေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ အဒါသိ၊ တီဏိ ပိဋကာနိ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိယေဝ အာဂတာနိ၊ အဟော ဗုဒ္ဓါနံ ဗလံ နာမ မဟန္တ”န္တိ။

၁-တီဏိ ပိဋကာနိ (သီ၊ သျာ) ၂-ရတ္တကမ္ဗလသာဏိံ ပရိက္ခိပန္တော ဝိယ (သီ၊ က)

Atha Bhagavā dhammasabhāyaṁ imaṁ kathāpavattiṁ ñatvā “ajja mayā gantuṁ vaṭṭatī”ti Buddhaseyyāya uṭṭhāya surattadupaṭṭaṁ nivāsetvā vijjulataṁ viya kāyabandhanaṁ bandhitvā rattakambalasadisaṁ Sugatamahācīvaraṁ pārupitvā surabhigandhakuṭito nikkhamma mattavaravāraṇasīhavijambhita[1] vilāsena anantāya Buddhalīḷāya dhammasabhaṁ gantvā alaṅkatamaṇḍalamāḷamajjhe[2] supaññattavarabuddhāsanaṁ abhiruyha chabbaṇṇabuddharaṁsiyo vissajjento aṇṇavakucchiṁ khobhayamāno yugandharamatthake bālasūriyo viya āsanamajjhe nisīdi. Sammāsambuddhe pana āgatamatte bhikkhusaṁgho kathaṁ pacchinditvā tuṇhī ahosi. Satthā mudukena mettacittena parisaṁ oloketvā “ayaṁ parisā ativiya sobhati, ekassapi hatthakukkuccaṁ vā pādakukkuccaṁ vā ukkāsitasaddo vā khipitasaddo vā natthi, sabbepi ime Buddhagāravena sagāravā, Buddhatejena tajjitā. Mayi āyukappampi akathetvā nisinne paṭhamaṁ kathaṁ samuṭṭhāpetvā na kathessanti. Kathāsamuṭṭhāpanavattaṁ nāma mayāva jānitabbaṁ, ahameva paṭhamaṁ kathessāmī”ti madhurena brahmassarena bhikkhū āmantetvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā, kā ca pana vo antarākathā vippakathā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Cūḷapanthako idāneva dandho, pubbepi dandhoyeva. Na kevalañcassāhaṁ idāneva avassayo jāto, pubbepi avassayo ahosimeva. Pubbe panāhaṁ imaṁ lokiyakuṭumbassa sāmikaṁ akāsiṁ, idāni lokuttarakuṭumbassā”ti vatvā tamattaṁ vitthārato sotukāmehi bhikkhūhi āyācito atītaṁ āhari—

Atīte bhikkhave Bārāṇasinagaravāsī eko māṇavo Takkasilaṁ gantvā sippuggahaṇatthāya disāpāmokkhassa ācariyassa dhammante vāsiko hutvā pañcannaṁ māṇavakasatānaṁ antare ativiya ācariyassa upakārako ahosi, pādaparikammādīni sabbakiccāni karoti. Dandhatāya pana kiñci uggaṇhituṁ na sakkoti. Ācariyo “ayaṁ mama bahūpakāro, sikkhāpessāmi nan”ti vāyamantopi kiñci sikkhāpetuṁ na sakkoti. So ciraṁ vasitvā ekagāthampi uggaṇhituṁ asakkonto ukkaṇṭhitvā “gamissāmī”ti ācariyaṁ āpucchi. Ācariyo cintesi “ayaṁ mayhaṁ upakārako, paṇḍitabhāvamassa paccāsīsāmi, na naṁ kātuṁ

1. ...sīhavikkanta... (Sī, Syā)   2. Alaṅkatamaṇḍapasālāya majjhe (Ka)

အထ ဘဂဝါ ဓမ္မသဘာယံ ဣမံ ကထာပဝတ္တိံ ဉတွာ “အဇ္ဇ မယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဗုဒ္ဓသေယျာယ ဥဋ္ဌာယ သုရတ္တဒုပဋ္ဋံ နိဝါသေတွာ ဝိဇ္ဇုလတံ ဝိယ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ရတ္တကမ္ဗလသဒိသံ သုဂတမဟာစီဝရံ ပါရုပိတွာ သုရဘိဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမ္မ မတ္တဝရဝါရဏသီဟဝိဇမ္ဘိတ[1] ဝိလာသေန အနန္တာယ ဗုဒ္ဓလီဠာယ ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ အလင်္ကတမဏ္ဍလမာဠမဇ္ဈေ[2] သုပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနံ အဘိရုယှ ဆဗ္ဗဏ္ဏဗုဒ္ဓရံသိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော အဏ္ဏဝကုစ္ဆိံ ခေါဘယမာနော ယုဂန္ဓရမတ္ထကေ ဗာလသူရိယော ဝိယ အာသနမဇ္ဈေ နိသီဒိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ပန အာဂတမတ္တေ ဘိက္ခုသံဃော ကထံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ သတ္ထာ မုဒုကေန မေတ္တစိတ္တေန ပရိသံ ဩလောကေတွာ “အယံ ပရိသာ အတိဝိယ သောဘတိ၊ ဧကဿာပိ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စံ ဝါ ပါဒကုက္ကုစ္စံ ဝါ ဥက္ကာသိတသဒ္ဒေါ ဝါ ခိပိတသဒ္ဒေါ ဝါ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေပိ ဣမေ ဗုဒ္ဓဂါရဝေန သဂါရဝါ, ဗုဒ္ဓတေဇေန တဇ္ဇိတာ။ မယိ အာယုကပ္ပမ္ပိ အကထေတွာ နိသိန္နေ ပဌမံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေတွာ န ကထေဿန္တိ။ ကထာသမုဋ္ဌာပနဝတ္တံ နာမ မယာဝ ဇာနိတဗ္ဗံ၊ အဟမေဝ ပဌမံ ကထေဿာမီ”တိ မဓုရေန ဗြဟ္မဿရေန ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ၊ ကာ စ ပန ဝေါ အန္တရာကထာ ဝိပ္ပကတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ စူဠပန္ထကော ဣဒါနေဝ ဒန္ဓော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒန္ဓောယေဝ။ န ကေဝလဉ္စဿာဟံ ဣဒါနေဝ အဝဿယော ဇာတော၊ ပုဗ္ဗေပိ အဝဿယော အဟောသိမေဝ။ ပုဗ္ဗေ ပနာဟံ ဣမံ လောကိယကုဋုမ္ဗဿ သာမိကံ အကာသိံ၊ ဣဒါနိ လောကုတ္တရကုဋုမ္ဗဿာ”တိ ဝတွာ တမတ္ထံ ဝိတ္ထာရတော သောတုကာမေဟိ ဘိက္ခူဟိ အာယာစိတော အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဘိက္ခဝေ ဗာရာဏသိနဂရဝါသီ ဧကော မာဏဝေါ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏတ္ထာယ ဒိသာပါမောက္ခဿ အာစရိယဿ ဓမ္မန္တေဝါသိကော ဟုတွာ ပဉ္စန္နံ မာဏဝကသတာနံ အန္တရေ အတိဝိယ အာစရိယဿ ဥပကာရကော အဟောသိ၊ ပါဒပရိကမ္မာဒီနိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောတိ။ ဒန္ဓတာယ ပန ကိဉ္စိ ဥဂ္ဂဏှိတုံ န သက္ကောတိ။ အာစရိယော “အယံ မမ ဗဟူပကာရော၊ သိက္ခာပေဿာမိ န”န္တိ ဝါယမန္တောပိ ကိဉ္စိ သိက္ခာပေတုံ န သက္ကောတိ။ သော စိရံ ဝသိတွာ ဧကဂါထမ္ပိ ဥဂ္ဂဏှိတုံ အသက္ကောန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတွာ “ဂမိဿာမီ”တိ အာစရိယံ အာပုစ္ဆိ။ အာစရိယော စိန္တေသိ “အယံ မယှံ ဥပကာရကော၊ ပဏ္ဍိတဘာဝမဿ ပစ္စာသီသာမိ၊ န နံ ကာတုံ

၁-...သီဟဝိက္ကန္တ... (သီ၊ သျာ)   ၂-အလင်္ကတမဏ္ဍပသာလာယ မဇ္ဈေ (က)

sakkomi, avassaṁ mayā imassa paccupakāro kātabbo, ekamassa mantaṁ bandhitvā dassāmī”ti so taṁ araññaṁ netvā “ghaṭṭesi ghaṭṭesi[1], kiṁ kāraṇā ghaṭṭesi, ahampi taṁ jānāmi jānāmī”ti imaṁ mantaṁ bandhitvā uggaṇhāpento anekasatakkhattuṁ parivattāpetvā “paññāyati te”ti pucchitvā “āma paññāyatī”ti vutte “dandhena nāma vāyāmaṁ katvā paguṇaṁ kataṁ sippaṁ na palāyatī”ti cintetvā maggaparibbayaṁ datvā “gaccha, imaṁ mantaṁ nissāya jīvissasi, apalāyanatthāya panassa niccaṁ sajjhāyaṁ kareyyāsī”ti vatvā taṁ uyyojesi. Athassa mātā Bārāṇasiyaṁ sampattakāle “putto me sippaṁ sikkhitvā āgato”ti mahāsakkārasammānaṁ akāsi.

Tadā Bārāṇasirājā “atthi nu kho me kāyakammādīsu koci doso”ti paccavekkhanto attano aruccanakaṁ kiñci kammaṁ adisvā “attano vajjaṁ nāma attano na paññāyati, paresaṁ paññāyati, nāgarānaṁ[2] parigganhissāmī”ti cintetvā sāyaṁ aññātakavesena nikkhamitvā “sāyamāsaṁ bhuñjitvā nisinnamanussānaṁ kathāsallāpo nāma nānappakārako hoti, ‘sacāhaṁ adhammena rajjaṁ kāremi, pāpena adhammikena raññā daṇḍabali-ādīhi hatamhā’ti vakkhanti. ‘Sace dhammena rajjaṁ kāremi, dīghāyuko hotu no rājā’ti-ādīni vatvā mama guṇaṁ kathessantī”ti tesaṁ tesaṁ gehānaṁ bhitti-anusāreneva vicarati.

Tasmiṁ khaṇe umaṅgacorā dvinnaṁ gehānaṁ antare umaṅgaṁ bhindanti eka-umaṅgeneva dve gehāni pavisanatthāya. Rājā te disvā gehacchāyāya aṭṭhāsi. Tesaṁ umaṅgaṁ bhinditvā gehaṁ pavisitvā bhaṇḍakaṁ olokitakāle[3] māṇavo pabujjhitvā taṁ mantaṁ sajjhāyanto “ghaṭṭesi ghaṭṭesi, kiṁ kāraṇā ghaṭṭesi, ahampi taṁ jānāmi jānāmī”ti āha. Te taṁ sutvā “iminā kiramhā ñātā, idāni no nāsessatī”ti nivatthavatthānipi chaḍḍetvā bhītā sammukhasammukhaṭṭhāneneva palāyiṁsu. Rājā te palāyante disvā itarassa ca mantasajjhāyanasaddaṁ sutvā gehaññeva vavatthapetvā nāgarānaṁ pariggaṇhitvā nivesanaṁ pāvisi. So vibhātāya pana rattiyā pātovekaṁ purisaṁ pakkositvā āha “gaccha bhaṇe, asukavīthiyaṁ nāma yasmiṁ gehe umaṅgo bhinno, tattha takkasilato sippaṁ uggaṇhitvā āgatamāṇavo atthi, taṁ ānehī”ti.

1. Ghaṭesi ghaṭesi (Syā) 2. Nagaraṁ (Sī) 3. Bhaṇḍānaṁ olokanakāle (Sī, Syā)

သက္ကောမိ၊ အဝဿံ မယာ ဣမဿ ပစ္စုပကာရော ကာတဗ္ဗော၊ ဧကမဿ မန္တံ ဗန္ဓိတွာ ဒဿာမီ''တိ သော တံ အရညံ နေတွာ “ဃဋ္ဋေသိ ဃဋ္ဋေသိ[1]၊ ကိံ ကာရဏာ ဃဋ္ဋေသိ၊ အဟမ္ပိ တံ ဇာနာမိ ဇာနာမီ”တိ ဣမံ မန္တံ ဗန္ဓိတွာ ဥဂ္ဂဏှာပေန္တော အနေကသတက္ခတ္တုံ ပရိဝတ္တာပေတွာ “ပညာယတိ တေ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ ပညာယတီ”တိ ဝုတ္တေ “ဒန္ဓေန နာမ ဝါယာမံ ကတွာ ပဂုဏံ ကတံ သိပ္ပံ န ပလာယတီ”တိ စိန္တေတွာ မဂ္ဂပရိဗ္ဗယံ ဒတွာ “ဂစ္ဆ, ဣမံ မန္တံ နိဿာယ ဇီဝိဿသိ၊ အပလာယနတ္ထာယ ပနဿ နိစ္စံ သဇ္ဈာယံ ကရေယျာသီ”တိ ဝတွာ တံ ဥယျောဇေသိ။ အထဿ မာတာ ဗာရာဏသိယံ သမ္ပတ္တကာလေ “ပုတ္တော မေ သိပ္ပံ သိက္ခိတွာ အာဂတော''တိ မဟာသက္ကာရသမ္မာနံ အကာသိ။

တဒါ ဗာရာဏသိရာဇာ ''အတ္ထိ နု ခေါ မေ ကာယကမ္မာဒီသု ကောစိ ဒေါသော''တိ ပစ္စဝေက္ခန္တော အတ္တနော အရုစ္စနကံ ကိဉ္စိ ကမ္မံ အဒိသွာ ''အတ္တနော ဝဇ္ဇံ နာမ အတ္တနော န ပညာယတိ၊ ပရေသံ ပညာယတိ၊ နာဂရာနံ[2] ပရိဂ္ဂဏှိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ သာယံ အညာတကဝေသေန နိက္ခမိတွာ “သာယမာသံ ဘုဉ္ဇိတွာ နိသိန္နမနုဿာနံ ကထာသလ္လာပေါ နာမ နာနပ္ပကာရကော ဟောတိ၊ ‘သစာဟံ အဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေမိ၊ ပါပေန အဓမ္မိကေန ရညာ ဒဏ္ဍဗလိအာဒီဟိ ဟတမှာ’တိ ဝက္ခန္တိ။ ‘သစေ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေမိ၊ ဒီဃာယုကော ဟောတု နော ရာဇာ’တိအာဒီနိ ဝတွာ မမ ဂုဏံ ကထေဿန္တီ''တိ တေသံ တေသံ ဂေဟာနံ ဘိတ္တိအနုသာရေနေဝ ဝိစရတိ။

တသ္မိံ ခဏေ ဥမင်္ဂစောရာ ဒွိန္နံ ဂေဟာနံ အန္တရေ ဥမင်္ဂံ ဘိန္ဒန္တိ ဧကဥမင်္ဂေနေဝ ဒွေ ဂေဟာနိ ပဝိသနတ္ထာယ။ ရာဇာ တေ ဒိသွာ ဂေဟစ္ဆာယာယ အဋ္ဌာသိ။ တေသံ ဥမင်္ဂံ ဘိန္ဒိတွာ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ ဘဏ္ဍကံ ဩလောကိတကာလေ[3] မာဏဝေါ ပဗုဇ္ဈိတွာ တံ မန္တံ သဇ္ဈာယန္တော “ဃဋ္ဋေသိ ဃဋ္ဋေသိ၊ ကိံ ကာရဏာ ဃဋ္ဋေသိ၊ အဟမ္ပိ တံ ဇာနာမိ ဇာနာမီ''တိ အာဟ။ တေ တံ သုတွာ ''ဣမိနာ ကိရမှာ ဉာတာ၊ ဣဒါနိ နော နာသေဿတီ”တိ နိဝတ္ထဝတ္ထာနိပိ ဆဍ္ဍေတွာ ဘီတာ သမ္မုခသမ္မုခဋ္ဌာနေနေဝ ပလာယိံသု။ ရာဇာ တေ ပလာယန္တေ ဒိသွာ ဣတရဿ စ မန္တသဇ္ဈာယနသဒ္ဒံ သုတွာ ဂေဟညေဝ ဝဝတ္ထပေတွာ နာဂရာနံ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ နိဝေသနံ ပါဝိသိ။ သော ဝိဘာတာယ ပန ရတ္တိယာ ပါတောဝေကံ ပုရိသံ ပက္ကောသိတွာ အာဟ ''ဂစ္ဆ ဘဏေ၊ အသုကဝီထိယံ နာမ ယသ္မိံ ဂေဟေ ဥမင်္ဂေါ ဘိန္နော၊ တတ္ထ တက္ကသိလတော သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အာဂတမာဏဝေါ အတ္ထိ၊ တံ အာနေဟီ”တိ။

၁-ဃဋေသိ ဃဋေသိ (သျာ) ၂-နဂရံ (သီ) ၃-ဘဏ္ဍာနံ ဩလောကနကာလေ (သီ၊ သျာ)

so gantvā “rājā taṁ pakkosatī”ti vatvā māṇavaṁ ānesi. Atha naṁ rājā āha “tvaṁ tāta Takkasilato sippaṁ uggaṇhitvā āgatamāṇavo”ti. Āma devāti. Amhākampi taṁ sippaṁ dehīti. Sādhu deva, samānāsane nisīditvā gaṇhāhīti. Rājāpi tathā katvā mantaṁ gahetvā “ayaṁ te ācariyabhāgo”ti sahassaṁ adāsi.

Tadā senāpati rañño kappakaṁ āha “kadā rañño massuṁ karissasī”ti. Sve vā parasuve vāti. So tassa sahassaṁ datvā “kiccaṁ me atthī”ti vatvā “kiṁ sāmī”ti vutte rañño massukammaṁ karonto viya hutvā khuraṁ ativiya pahaṁsitvā galanāḷiṁ chinda, tvaṁ senāpati bhavissasi, ahaṁ rājāti. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā rañño massukammakaraṇadivase gandhodakena massuṁ temetvā khuraṁ pahaṁsitvā[1] nalāṭante gahetvā “khuro thokaṁ kuṇṭhadhāro, ekappahāreneva galanāḷiṁ chindituṁ vaṭṭatī”ti puna ekamantaṁ ṭhatvā khuraṁ pahaṁsi. Tasmiṁ khaṇe rājā attano mantaṁ saritvā sajjhāyaṁ karonto “ghaṭṭesi ghaṭṭesi, kiṁ kāraṇā ghaṭṭesi, ahampi taṁ jānāmi jānāmī”ti āha. Nhāpitassa nalāṭato sedā mucciṁsu. So “jānāti mama kāraṇaṁ[3] rājā”ti bhīto khuraṁ bhūmiyaṁ khipitvā pādamūle urena nipajji. Rājāno nāma chekā honti, tena taṁ evamāha “are duṭṭha nhāpita ‘na maṁ rājā jānātī’ti saññaṁ karosī”ti. Abhayaṁ me dehi devāti. Hotu, mā bhāyi, kathehīti. Senāpati me deva sahassaṁ datvā “rañño massuṁ karonto viya galanāḷiṁ chinda, ahaṁ rājā hutvā taṁ senāpatiṁ karissāmī”ti āhāti. Rājā taṁ sutvā “ācariyaṁ me nissāya jīvitaṁ laddhan”ti cintetvā senāpatiṁ pakkosāpetvā “ambho senāpati kiṁ nāma tayā mama santikā na laddhaṁ, idāni taṁ daṭṭhuṁ na sakkomi, mama raṭṭhā nikkhamāhī”ti taṁ raṭṭhā pabbājetvā ācariyaṁ pakkosāpetvā “ācariya taṁ nissāya mayā jīvitaṁ laddhan”ti vatvā mahantaṁ sakkāraṁ karitvā tassa senāpatiṭṭhānaṁ adāsi. So tadā Cūḷapanthako ahosi, Satthā disāpāmokkho ācariyoti.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā “evaṁ bhikkhave pubbepi Cūḷapanthako dandhoyeva ahosi, tadāpissāhaṁ avassayo hutvā taṁ lokiya

1. Ghaṁsitvā (Ka) 2. Kuṇṭhākāro (Sī) 3. Jānāti maṁ (Syā)

သော ဂန္တွာ “ရာဇာ တံ ပက္ကောသတီ”တိ ဝတွာ မာဏဝံ အာနေသိ။ အထ နံ ရာဇာ အာဟ “တွံ တာတ တက္ကသိလတော သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အာဂတမာဏဝေါ”တိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ အမှာကမ္ပိ တံ သိပ္ပံ ဒေဟီတိ။ သာဓု ဒေဝ, သမာနာသနေ နိသီဒိတွာ ဂဏှာဟီတိ။ ရာဇာပိ တထာ ကတွာ မန္တံ ဂဟေတွာ “အယံ တေ အာစရိယဘာဂေါ”တိ သဟဿံ အဒါသိ။

တဒါ သေနာပတိ ရညော ကပ္ပကံ အာဟ “ကဒါ ရညော မဿုံ ကရိဿသီ”တိ။ သွေ ဝါ ပရသုဝေ ဝါတိ။ သော တဿ သဟဿံ ဒတွာ “ကိစ္စံ မေ အတ္ထီ”တိ ဝတွာ “ကိံ သာမီ”တိ ဝုတ္တေ ရညော မဿုကမ္မံ ကရောန္တော ဝိယ ဟုတွာ ခုရံ အတိဝိယ ပဟံသိတွာ ဂလနာဠိံ ဆိန္ဒ၊ တွံ သေနာပတိ ဘဝိဿသိ၊ အဟံ ရာဇာတိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ရညော မဿုကမ္မကရဏဒိဝသေ ဂန္ဓောဒကေန မဿုံ တေမေတွာ ခုရံ ပဟံသိတွာ[1] နလာဋန္တေ ဂဟေတွာ “ခုရော ထောကံ ကုဏ္ဌဓာရော၊ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဂလနာဠိံ ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ပုန ဧကမန္တံ ဌတွာ ခုရံ ပဟံသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ရာဇာ အတ္တနော မန္တံ သရိတွာ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တော “ဃဋ္ဋေသိ ဃဋ္ဋေသိ၊ ကိံ ကာရဏာ ဃဋ္ဋေသိ၊ အဟမ္ပိ တံ ဇာနာမိ ဇာနာမီ”တိ အာဟ။ နှာပိတဿ နလာဋတော သေဒါ မုစ္စိံသု။ သော “ဇာနာတိ မမ ကာရဏံ[3] ရာဇာ”တိ ဘီတော ခုရံ ဘူမိယံ ခိပိတွာ ပါဒမူလေ ဥရေန နိပဇ္ဇိ။ ရာဇာနော နာမ ဆေကာ ဟောန္တိ၊ တေန တံ ဧဝမာဟ “အရေ ဒုဋ္ဌ နှာပိတ ‘န မံ ရာဇာ ဇာနာတီ’တိ သညံ ကရောသီ”တိ။ အဘယံ မေ ဒေဟိ ဒေဝါတိ။ ဟောတု, မာ ဘာယိ, ကထေဟီတိ။ သေနာပတိ မေ ဒေဝ သဟဿံ ဒတွာ “ရညော မဿုံ ကရောန္တော ဝိယ ဂလနာဠိံ ဆိန္ဒ၊ အဟံ ရာဇာ ဟုတွာ တံ သေနာပတိံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟာတိ။ ရာဇာ တံ သုတွာ “အာစရိယံ မေ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဒ္ဓ”န္တိ စိန္တေတွာ သေနာပတိံ ပက္ကောသာပေတွာ “အမ္ဘော သေနာပတိ ကိံ နာမ တယာ မမ သန္တိကာ န လဒ္ဓံ၊ ဣဒါနိ တံ ဒဋ္ဌုံ န သက္ကောမိ၊ မမ ရဋ္ဌာ နိက္ခမာဟီ”တိ တံ ရဋ္ဌာ ပဗ္ဗာဇေတွာ အာစရိယံ ပက္ကောသာပေတွာ “အာစရိယ တံ နိဿာယ မယာ ဇီဝိတံ လဒ္ဓ”န္တိ ဝတွာ မဟန္တံ သက္ကာရံ ကရိတွာ တဿ သေနာပတိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ သော တဒါ စူဠပန္ထကော အဟောသိ၊ သတ္ထာ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယောတိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ “ဧဝံ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေပိ စူဠပန္ထကော ဒန္ဓောယေဝ အဟောသိ၊ တဒါပိဿာဟံ အဝဿယော ဟုတွာ တံ လောကိယ-

၁-ဃံသိတွာ (က) ၂-ကုဏ္ဌာကာရော (သီ) ၃-ဇာနာတိ မံ (သျာ)

kuṭumbe patiṭṭhāpesin”ti vatvā puna ekadivasaṁ “aho Satthā Cuḷapanthakassa avassayo jāto”ti kathāya samuṭṭhitāya **Cūḷaseṭṭhijātake** atītavatthuṁ kathetvā—

“Appakenāpi medhāvī, pābhatena vicakkhaṇo.
Samuṭṭhāpeti attānaṁ, aṇuṁ aggiṁva sandhaman”ti[1]—

Gāthaṁ vatvā “na bhikkhave idānevāhaṁ imassa avassayo jāto, pubbepi avassayo ahosimeva. Pubbe panāhaṁ imaṁ lokiyakuṭumbassa sāmikaṁ akāsiṁ, idāni lokuttarakuṭumbassa. Tadā hi[2] cūḷantevāsiko Cūḷapanthako ahosi, Cūḷaseṭṭhi pana paṇḍito byatto nakkhattakovido ahamevā”ti jātakaṁ samodhānesi.

Punekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Cūḷapanthako catūhi māsehi catuppadaṁ gāthaṁ gahetuṁ asakkontopi vīriyaṁ anossajjitvāva arahatte patiṭṭhito, idāni lokuttaradhammakuṭumbassa sāmiko jāto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave mama sāsane āraddhavīriyo bhikkhu lokuttaradhammassa sāmiko hotiyevā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

25. “Uṭṭhānena’ppamādena, saṁyamena damena ca.
Dīpaṁ kayirātha medhāvī, yaṁ ogho nābhikīratī”ti.

Tattha **dīpaṁ kayirāthā**ti vīriyasaṅkhātena uṭṭhānena, satiyā avippavāsākārasaṅkhātena appamādena, catupārisuddhisīlasaṅkhātena saṁyamena, indriyadamena cāti imehi kāraṇabhūtehi catūhi dhammehi dhammojapaññāya samannāgato medhāvī imasmiṁ ativiya dullabhapatiṭṭhatāya atigambhīre saṁsārasāgare attano patiṭṭhānabhūtaṁ arahattaphalaṁ dīpaṁ kayi rātha kareyya, kātuṁ sakkuṇeyyāti attho. Kīdisaṁ? **Yaṁ ogho nābhikīratī**ti yaṁ catubbidhopi kilesogho abhikirituṁ viddhaṁsetuṁ na sakkoti. Na hi sakkā arahattaṁ oghena abhikiritunti.

1. Khu 5. 2 piṭṭhe.
2. Kuṭumbassāti vatvā tadāpi (Syā)

ကုဋုမ္ဗေ ပတိဋ္ဌာပေသိ”န္တိ ဝတွာ ပုန ဧကဒိဝသံ ‘‘အဟော သတ္ထာ စူဠပန္ထကဿ အဝဿယော ဇာတော’’တိ ကထာယ သမုဋ္ဌိတာယ **စူဠသေဋ္ဌိဇာတကေ** အတီတဝတ္ထုံ ကထေတွာ—

‘‘အပ္ပကေနာပိ မေဓာဝီ၊ ပါဘတေန ဝိစက္ခဏော။
သမုဋ္ဌာပေတိ အတ္တာနံ၊ အဏုံ အဂ္ဂိံဝ သန္ဓမ”န္တိ[၁]—

ဂါထံ ဝတွာ ‘‘န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝါဟံ ဣမဿ အဝဿယော ဇာတော၊ ပုဗ္ဗေပိ အဝဿယော အဟောသိမေဝ။ ပုဗ္ဗေ ပနာဟံ ဣမံ လောကိယကုဋုမ္ဗဿ သာမိကံ အကာသိံ၊ ဣဒါနိ လောကုတ္တရကုဋုမ္ဗဿ။ တဒါ ဟိ[၂] စူဠန္တေဝါသိကော စူဠပန္ထကော အဟောသိ၊ စူဠသေဋ္ဌိ ပန ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော နက္ခတ္တကောဝိဒေါ အဟမေဝါ”တိ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ။

ပုနေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော စူဠပန္ထကော စတူဟိ မာသေဟိ စတုပ္ပဒံ ဂါထံ ဂဟေတုံ အသက္ကောန္တောပိ ဝီရိယံ အနောသဇ္ဇိတွာဝ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌိတော၊ ဣဒါနိ လောကုတ္တရဓမ္မကုဋုမ္ဗဿ သာမိကော ဇာတော’’တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ ‘‘ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ မမ သာသနေ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဘိက္ခု လောကုတ္တရဓမ္မဿ သာမိကော ဟောတိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၅။ “ဥဋ္ဌာနေန’ပ္ပမာဒေန၊ သံယမေန ဒမေန စ။
ဒီပံ ကယိရာထ မေဓာဝီ၊ ယံ ဩဃော နာဘိကီရတီ”တိ။

တတ္ထ **ဒီပံ ကယိရာထာ**တိ ဝီရိယသင်္ခါတေန ဥဋ္ဌာနေန, သတိယာ အဝိပ္ပဝါသာကာရသင်္ခါတေန အပ္ပမာဒေန, စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလသင်္ခါတေန သံယမေန, ဣန္ဒြိယဒမေန စာတိ ဣမေဟိ ကာရဏဘူတေဟိ စတူဟိ ဓမ္မေဟိ ဓမ္မောဇပညာယ သမန္နာဂတော မေဓာဝီ ဣမသ္မိံ အတိဝိယ ဒုလ္လဘပတိဋ္ဌတာယ အတိဂမ္ဘီရေ သံသာရသာဂရေ အတ္တနော ပတိဋ္ဌာနဘူတံ အရဟတ္တဖလံ ဒီပံ ကယိရာထ ကရေယျ၊ ကာတုံ သက္ကုဏေယျာတိ အတ္ထော။ ကီဒိသံ? **ယံ ဩဃော နာဘိကီရတီ**တိ ယံ စတုဗ္ဗိဓောပိ ကိလေသောဃော အဘိကိရိတုံ ဝိဒ္ဓံသေတုံ န သက္ကောတိ။ န ဟိ သက္ကာ အရဟတ္တံ ဩဃေန အဘိကိရိတုန္တိ။

၁-ခု ၅-၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-ကုဋုမ္ဗဿာတိ ဝတွာ တဒါပိ (သျာ)

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Evaṁ desanā sampattaparisāya sātthikā jātāti.

Cūḷapanthakattheravatthu tatiyaṁ.

---

4. Bālanakkhattasaṅghuṭṭhavatthu

Pamādamanuyuñjantīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Bālanakkhattaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Sāvatthiyaṁ Bālanakkhattaṁ nāma saṅghuṭṭhaṁ. Tasmiṁ nakkhatte bālā dummedhino janā chārikāya ceva gomayena ca sarīraṁ makkhetvā sattāhaṁ asabbhaṁ[1] bhaṇantā vicaranti. Kiñci ñāti[2] suhajjaṁ vā pabbajitaṁ vā disvā lajjantā nāma natthi. Dvāre dvāre ṭhatvā asabbhaṁ bhaṇanti. Manussā tesaṁ asabbhaṁ sotuṁ asakkontā yathābalaṁ aḍḍhaṁ vā pādaṁ vā kahāpaṇaṁ vā pesenti. Te tesaṁ dvāre laddhaṁ laddhaṁ gahetvā pakkamanti. Tadā pana Sāvatthiyaṁ pañca koṭimattā ariyasāvakā vasanti, te Satthu santikaṁ sāsanaṁ pesayiṁsu "Bhagavā bhante sattāhaṁ bhikkhusaṁghena saddhiṁ nagaraṁ appavisitvā vihāreyeva hotū"ti. Tañca pana sattāhaṁ bhikkhusaṁghassa vihāreyeva yāgubhattādīni sampādetvā pahiṇiṁsu, sayampi gehā na nikkhamiṁsu. Te nakkhatte pana pariyosite aṭṭhame divase Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā nagaraṁ pavesetvā mahādānaṁ datvā ekamantaṁ nisinnā "bhante atidukkhena no satta divasāni atikkantāni, bālānaṁ asabbhāni suṇantānaṁ kaṇṇā bhijjanākārappattā honti, koci kassaci na lajjati, tena mayaṁ tumhākaṁ antonagaraṁ pavisituṁ nādamha, mayampi gehato na nikkhamimhā"ti āhaṁsu. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā "bālānaṁ dummedhānaṁ kiriyā, nāma evarūpā hoti, medhāvino pana dhanasāraṁ viya appamādaṁ rakkhitvā amatamahānibbānasampattiṁ pāpuṇantī"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

26. "Pamādamanuyuñjanti, bālā dummedhino janā.
Appamādañca medhāvī, dhanaṁ seṭṭhaṁva rakkhati.

1. Asambhivācaṁ (Syā)
2. Kañci ñātiṁ vā (Syā)

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ ဧဝံ ဒေသနာ သမ္ပတ္တပရိသာယ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

စူဠပန္ထကတ္ထေရဝတ္ထု တတိယံ။

၄-ဗာလနက္ခတ္တသင်္ဃုဋ္ဌဝတ္ထု

ပမာဒမနုယုဉ္ဇန္တီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဗာလနက္ခတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ သာဝတ္ထိယံ ဗာလနက္ခတ္တံ နာမ သင်္ဃုဋ္ဌံ။ တသ္မိံ နက္ခတ္တေ ဗာလာ ဒုမ္မေဓိနော ဇနာ ဆာရိကာယ စေဝ ဂေါမယေန စ သရီရံ မက္ခေတွာ သတ္တာဟံ အသဗ္ဘံ[1] ဘဏန္တာ ဝိစရန္တိ။ ကိဉ္စိ ဉာတိ[2] သုဟဇ္ဇံ ဝါ ပဗ္ဗဇိတံ ဝါ ဒိသွာ လဇ္ဇန္တာ နာမ နတ္ထိ။ ဒွါရေ ဒွါရေ ဌတွာ အသဗ္ဘံ ဘဏန္တိ။ မနုဿာ တေသံ အသဗ္ဘံ သောတုံ အသက္ကောန္တာ ယထာဗလံ အဍ္ဎံ ဝါ ပါဒံ ဝါ ကဟာပဏံ ဝါ ပေသေန္တိ။ တေ တေသံ ဒွါရေ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ဂဟေတွာ ပက္ကမန္တိ။ တဒါ ပန သာဝတ္ထိယံ ပဉ္စ ကောဋိမတ္တာ အရိယသာဝကာ ဝသန္တိ၊ တေ သတ္ထု သန္တိကံ သာသနံ ပေသယိံသု "ဘဂဝါ ဘန္တေ သတ္တာဟံ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ နဂရံ အပ္ပဝိသိတွာ ဝိဟာရေယေဝ ဟောတူ"တိ။ တဉ္စ ပန သတ္တာဟံ ဘိက္ခုသံဃဿ ဝိဟာရေယေဝ ယာဂုဘတ္တာဒီနိ သမ္ပာဒေတွာ ပဟိဏိံသု၊ သယမ္ပိ ဂေဟာ န နိက္ခမိံသု။ တေ နက္ခတ္တေ ပန ပရိယောသိတေ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ နဂရံ ပဝေသေတွာ မဟာဒါနံ ဒတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နာ "ဘန္တေ အတိဒုက္ခေန နော သတ္တ ဒိဝသာနိ အတိက္ကန္တာနိ၊ ဗာလာနံ အသဗ္ဘာနိ သုဏန္တာနံ ကဏ္ဏာ ဘိဇ္ဇနာကာရပ္ပတ္တာ ဟောန္တိ၊ ကောစိ ကဿစိ န လဇ္ဇတိ၊ တေန မယံ တုမှာကံ အန္တောနဂရံ ပဝိသိတုံ နာဒမှ၊ မယမ္ပိ ဂေဟတော န နိက္ခမိမှာ"တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ "ဗာလာနံ ဒုမ္မေဓာနံ ကိရိယာ နာမ ဧဝရူပါ ဟောတိ၊ မေဓာဝိနော ပန ဓနသာရံ ဝိယ အပ္ပမာဒံ ရက္ခိတွာ အမတမဟာနိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိံ ပါပုဏန္တီ"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၆။ "ပမာဒမနုယုဉ္ဇန္တိ၊ ဗာလာ ဒုမ္မေဓိနော ဇနာ။
အပ္ပမာဒဉ္စ မေဓာဝီ၊ ဓနံ သေဋ္ဌံဝ ရက္ခတိ။

၁-အသမ္ဘိဝါစံ (သျာ)
၂-ကဉ္စိ ဉာတိံ ဝါ (သျာ)

27. Mā pamādamanuyuñjetha, mā kāmaratisanthavaṁ.
Appamatto hi jhāyanto, pappoti vipulaṁ sukhan"ti.

Tattha **bālā**ti bālyena[1] samannāgatā idhalokaparalokatthaṁ ajānantā. **Dummedhino**ti nippaññā. Te pamāde ādīnavaṁ apassantā pamādaṁ anuyuñjanti pavattenti, pamādena kālaṁ vītināmenti. **Medhāvī**ti dhammojapaññāya samannāgato pana paṇḍito kulavaṁsāgataṁ[2] seṭṭhaṁ uttamaṁ sattaratanadhanaṁ viya appamādaṁ rakkhati. Yathā hi uttamaṁ dhanaṁ nissāya "kāmaguṇasampattiṁ pāpuṇissāma, puttadāraṁ posessāma, paralokagamanamaggaṁ sodhessāmā"ti dhane ānisaṁsaṁ passantā taṁ rakkhanti, evaṁ paṇḍitopi appamatto "paṭhamajjhānādīni paṭilabhissāmi, maggaphalādīni pāpuṇissāmi, tisso vijjā cha abhiññā sampādessāmī"ti appamāde ānisaṁsaṁ passanto dhanaṁ seṭṭhaṁva appamādaṁ rakkhatīti attho. **Mā pamādan**ti tasmā tumhe mā pamādamanuyuñjetha mā pamādena kālaṁ vītināmayittha. **Mā kāmaratisanthavan**ti vatthukāmakilesakāmesu ratisaṅkhātaṁ taṇhāsanthavampi mā anuyuñjetha mā cintayittha mā paṭilabhittha. **Appamatto hī**ti upaṭṭhitassatitāya hi appamatto jhāyanto puggalo vipulaṁ uḷāraṁ nibbānasukhaṁ pāpuṇātīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātāti.

Bālanakkhattasaṅghuṭṭhavatthu catutthaṁ.

---

5. Mahākassapattheravatthu

Pamādaṁ appamādenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Mahākassapattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi divase thero Pipphaliguhāyaṁ viharanto Rājagahe piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto ālokaṁ vaḍḍhetvā pamatte ca appamatte ca udakapathavīpabbatādīsu cavanake upapajjanake ca

1. Bāllena (Sī) 2. Kulavaṁsānugataṁ (Syā)

၂၇။ မာ ပမာဒမနုယုဉ္ဇေထ၊ မာ ကာမရတိသန္ထဝံ။
အပ္ပမတ္တော ဟိ ဈာယန္တော၊ ပပ္ပောတိ ဝိပုလံ သုခ''န္တိ။

တတ္ထ **ဗာလာ**တိ ဗာလျေန[၁] သမန္နာဂတာ ဣဓလောကပရလောကတ္ထံ အဇာနန္တာ။ **ဒုမ္မေဓိနော**တိ နိပ္ပညာ။ တေ ပမာဒေ အာဒီနဝံ အပဿန္တာ ပမာဒံ အနုယုဉ္ဇန္တိ ပဝတ္တေန္တိ၊ ပမာဒေန ကာလံ ဝီတိနာမေန္တိ။ **မေဓာဝီ**တိ ဓမ္မောဇပညာယ သမန္နာဂတော ပန ပဏ္ဍိတော ကုလဝံသာဂတံ[၂] သေဋ္ဌံ ဥတ္တမံ သတ္တရတနဓနံ ဝိယ အပ္ပမာဒံ ရက္ခတိ။ ယထာ ဟိ ဥတ္တမံ ဓနံ နိဿာယ ''ကာမဂုဏသမ္ပတ္တိံ ပါပုဏိဿာမ၊ ပုတ္တဒါရံ ပေါသေဿာမ၊ ပရလောကဂမနမဂ္ဂံ သောဓေဿာမာ''တိ ဓနေ အာနိသံသံ ပဿန္တာ တံ ရက္ခန္တိ၊ ဧဝံ ပဏ္ဍိတောပိ အပ္ပမတ္တော "ပဌမဇ္ဈာနာဒီနိ ပဋိလဘိဿာမိ၊ မဂ္ဂဖလာဒီနိ ပါပုဏိဿာမိ၊ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဆ အဘိညာ သမ္ပာဒေဿာမီ"တိ အပ္ပမာဒေ အာနိသံသံ ပဿန္တော ဓနံ သေဋ္ဌံဝ အပ္ပမာဒံ ရက္ခတီတိ အတ္ထော။ **မာ ပမာဒ**န္တိ တသ္မာ တုမှေ မာ ပမာဒမနုယုဉ္ဇေထ မာ ပမာဒေန ကာလံ ဝီတိနာမယိတ္ထ။ **မာ ကာမရတိသန္ထဝ**န္တိ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု ရတိသင်္ခါတံ တဏှာသန္ထဝမ္ပိ မာ အနုယုဉ္ဇေထ မာ စိန္တယိတ္ထ မာ ပဋိလဘိတ္ထ။ **အပ္ပမတ္တော ဟီ**တိ ဥပဋ္ဌိတဿတိတာယ ဟိ အပ္ပမတ္တော ဈာယန္တော ပုဂ္ဂလော ဝိပုလံ ဥဠာရံ နိဗ္ဗာနသုခံ ပါပုဏာတီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ ဇာတာတိ။

ဗာလနက္ခတ္တသင်္ဃုဋ္ဌဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထု

ပမာဒံ အပ္ပမာဒေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာကဿပတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ ဒိဝသေ ထေရော ပိပ္ဖလိဂုဟာယံ ဝိဟရန္တော ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော အာလောကံ ဝဍ္ဎေတွာ ပမတ္တေ စ အပ္ပမတ္တေ စ ဥဒကပထဝီပဗ္ဗတာဒီသု စဝနကေ ဥပပဇ္ဇနကေ စ

၁-ဗာလျေန (သီ) ၂-ကုလဝံသာနုဂတံ (သျာ)

satte dibbena cakkhunā olokento nisīdi. Satthā Jetavane nisinnakova “kena nu kho vihārena ajja mama putto Kassapo viharatī”ti dibbena cakkhunā upadhārento “sattānaṁ cutūpapātaṁ olokento viharatī”ti ñatvā “sattānaṁ cutūpapāto nāma Buddhañāṇenapi aparicchinno, mātukucchiyaṁ paṭisandhiṁ gahetvā mātāpitaro ajānāpetvā cavanasattānaṁ paricchedo kātuṁ na sakkā, te jānituṁ tava avisayo, Kassapa appamattako tava visayo, sabbaso pana cavante ca upapajjante ca jānituṁ passituṁ Buddhānameva visayo”ti vatvā obhāsaṁ pharitvā sammukhe nisinno viya hutvā imaṁ gāthamāha—

28. “Pamādaṁ appamādena, yadā nudati paṇḍito.
Paññāpāsādamāruyha, asoko sokiniṁ pajaṁ.
Pabbataṭṭhova bhūmaṭṭhe, dhīro bāle avekkhatī”ti.

Tattha **nudatī**ti yathā nāma pokkharaṇiṁ pavisantaṁ navodakaṁ purāṇodakaṁ khobhetvā tassokāsaṁ adatvā taṁ attano matthakamatthakena palāyantaṁ nudati nīharati, evameva paṇḍito appamādalakkhaṇaṁ brūhento pamādassokāsaṁ adatvā yadā appamādavegena taṁ nudati nīharati, atha so panunnapamādo[1] accuggatatthena parisuddhaṁ dibbacakkhusaṅkhātaṁ paññāpāsādaṁ tassa anucchavikaṁ paṭipadaṁ pūrento tāya paṭipadāya nisseṇiyā pāsādaṁ viya āruyha pahīnasokasallatāya **asoko,** appahīnasokasallatāya **sokiniṁ pajaṁ** sattanikāyaṁ cavamānañceva upapajjamānañca dibbacakkhunā **avekkhati** passati. Yathākiṁ? **Pabbataṭṭhova bhūmaṭṭhe**ti pabbatamuddhani ṭhito bhūmiyaṁ ṭhite, uparipāsāde vā pana ṭhito pāsādapariveṇe ṭhite akicchena avekkhati, tathā sopi dhīro paṇḍito mahākhīṇāsavo asamucchinnavaṭṭabīje bāle cavante ca upapajjante ca akicchena avekkhatīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpattiphalādīni sacchikariṁsūti.

Mahākassapattheravatthu pañcamaṁ.

1. Panuṇṇapamādo (Sī), panudapamādo (Ka)

သတ္တေ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဩလောကေန္တော နိသီဒိ။ သတ္ထာ ဇေတဝနေ နိသိန္နကောဝ “ကေန နု ခေါ ဝိဟာရေန အဇ္ဇ မမ ပုတ္တော ကဿပေါ ဝိဟရတီ”တိ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဥပဓာရေန္တော “သတ္တာနံ စုတူပပါတံ ဩလောကေန္တော ဝိဟရတီ”တိ ဉတွာ “သတ္တာနံ စုတူပပါတော နာမ ဗုဒ္ဓဉာဏေနပိ အပရိစ္ဆိန္နော၊ မာတုကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ မာတာပိတရော အဇာနာပေတွာ စဝနသတ္တာနံ ပရိစ္ဆေဒေါ ကာတုံ န သက္ကာ၊ တေ ဇာနိတုံ တဝ အဝိသယော၊ ကဿပ အပ္ပမတ္တကော တဝ ဝိသယော၊ သဗ္ဗသော ပန စဝန္တေ စ ဥပပဇ္ဇန္တေ စ ဇာနိတုံ ပဿိတုံ ဗုဒ္ဓါနမေဝ ဝိသယော”တိ ဝတွာ ဩဘာသံ ဖရိတွာ သမ္မုခေ နိသိန္နော ဝိယ ဟုတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၈။ “ပမာဒံ အပ္ပမာဒေန၊ ယဒါ နုဒတိ ပဏ္ဍိတော။
ပညာပါသာဒမာရုယှ၊ အသောကော သောကိနိံ ပဇံ။
ပဗ္ဗတဋ္ဌောဝ ဘူမဋ္ဌေ၊ ဓီရော ဗာလေ အဝေက္ခတီ”တိ။

တတ္ထ **နုဒတီ**တိ ယထာ နာမ ပေါက္ခရဏိံ ပဝိသန္တံ နဝေါဒကံ ပုရာဏောဒကံ ခေါဘေတွာ တဿောကာသံ အဒတွာ တံ အတ္တနော မတ္ထကမတ္ထကေန ပလာယန္တံ နုဒတိ နီဟရတိ၊ ဧဝမေဝ ပဏ္ဍိတော အပ္ပမာဒလက္ခဏံ ဗြူဟေန္တော ပမာဒဿောကာသံ အဒတွာ ယဒါ အပ္ပမာဒဝေဂေန တံ နုဒတိ နီဟရတိ၊ အထ သော ပနုန္နပမာဒေါ[၁] အစ္စုဂ္ဂတတ္တေန ပရိသုဒ္ဓံ ဒိဗ္ဗစက္ခုသင်္ခါတံ ပညာပါသာဒံ တဿ အနုစ္ဆဝိကံ ပဋိပဒံ ပူရေန္တော တာယ ပဋိပဒါယ နိဿေဏိယာ ပါသာဒံ ဝိယ အာရုယှ ပဟီနသောကသလ္လတာယ **အသောကော,** အပ္ပဟီနသောကသလ္လတာယ **သောကိနိံ ပဇံ** သတ္တနိကာယံ စဝမာနဉ္စေဝ ဥပပဇ္ဇမာနဉ္စ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ **အဝေက္ခတိ** ပဿတိ။ ယထာ ကိံ? **ပဗ္ဗတဋ္ဌောဝ ဘူမဋ္ဌေ**တိ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ဌိတော ဘူမိယံ ဌိတေ, ဥပရိပါသာဒေ ဝါ ပန ဌိတော ပါသာဒပရိဝေဏေ ဌိတေ အကိစ္ဆေန အဝေက္ခတိ၊ တထာ သောပိ ဓီရော ပဏ္ဍိတော မဟာခီဏာသဝေါ အသမုစ္ဆိန္နဝဋ္ဋဗီဇေ ဗာလေ စဝန္တေ စ ဥပပဇ္ဇန္တေ စ အကိစ္ဆေန အဝေက္ခတီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ သစ္ဆိကရိံသူတိ။

မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၁-ပနုဏ္ဏပမာဒေါ (သီ)၊ ပနုဒပမာဒေါ (က)

6. Pamattāpamattadvesahāyakavatthu

Appamatto pamattesūti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto dve sahāyake bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā āraññakavihāraṁ pavisiṁsu. Tesu eko kira kālasseva dārūni āharitvā aṅgārakapallaṁ sajjetvā daharasāmaṇerehi saddhiṁ sallapanto paṭhamayāmaṁ visibbamāno nisīdati. Eko appamatto samaṇadhammaṁ karonto itaraṁ ovadati "āvuso mā evaṁ kari, pamattassa hi cattāro apāyā sakagharasadisā[1]. Buddhā nāma sāṭheyyena ārādhetuṁ na sakkā"ti so tassovādaṁ na suṇāti. Itaro "nāyaṁ vacanakkhamo"ti taṁ avatvā[2] appamattova samaṇadhammamakāsi. Alasattheropi paṭhamayāme visibbetvā itarassa caṅkamitvā gabbhaṁ paviṭṭhakāle pavisitvā "mahākusīta tvaṁ nipajjitvā sayanatthāya araññaṁ paviṭṭhosi, kiṁ Buddhānaṁ santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā uṭṭhāya samaṇadhammaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti vatvā attano vasanaṭṭhānaṁ pavisitvā nipajjitvā supati. Itaropi majjhimayāme vissamitvā pacchimayāme paccuṭṭhāya samaṇadhammaṁ karoti. So evaṁ appamatto viharanto na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Itaro pamādeneva kālaṁ vītināmesi. Te vuṭṭhavassā Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Satthā tehi saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā "kacci bhikkhave appamattā samaṇadhammaṁ karittha, kacci vo pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pattan"ti pucchi. Paṭhamaṁ pamatto bhikkhu āha "kuto bhante etassa appamādo, gatakālato paṭṭhāya nipajjitvā niddāyanto kālaṁ vītināmesī"ti. Tvaṁ pana bhikkhūti. Ahaṁ bhante kālasseva dārūni āharitvā aṅgārakapallaṁ sajjetvā paṭhamayāme visibbento nisīditvā aniddāyantova kālaṁ vītināmesinti. Atha naṁ Satthā "tvaṁ pamatto kālaṁ vītināmetvā 'appamattomhī'ti vadasi, appamattaṁ pana pamattaṁ karosī"ti āha. Puna pamāde dose, appamāde ānisaṁse pakāsetuṁ "tvaṁ mama puttassa santike javacchinno dubbalasso viya, esa pana tava santike sīghajavasso viyā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Sayanigharasadisā (Sī)
2. Apaṭṭhapetvā (Sī), apatthetvā (Syā)

၆-ပမတ္တာပမတ္တဒွေသဟာယကဝတ္ထု

အပ္ပမတ္တော ပမတ္တေသူတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒွေ သဟာယကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အာရညကဝိဟာရံ ပဝိသိံသု။ တေသု ဧကော ကိရ ကာလဿေဝ ဒါရူနိ အာဟရိတွာ အင်္ဂါရကပလ္လံ သဇ္ဇေတွာ ဒဟရသာမဏေရေဟိ သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တော ပဌမယာမံ ဝိသိဗ္ဗမာနော နိသီဒတိ။ ဧကော အပ္ပမတ္တော သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော ဣတရံ ဩဝဒတိ "အာဝုသော မာ ဧဝံ ကရိ၊ ပမတ္တဿ ဟိ စတ္တာရော အပါယာ သကဃရသဒိသာ[၁]။ ဗုဒ္ဓါ နာမ သာဌေယျေန အာရာဓေတုံ န သက္ကာ"တိ သော တဿောဝါဒံ န သုဏာတိ။ ဣတရော "နာယံ ဝစနက္ခမော"တိ တံ အဝတွာ[၂] အပ္ပမတ္တောဝ သမဏဓမ္မမကာသိ။ အလသတ္ထေရောပိ ပဌမယာမေ ဝိသိဗ္ဗေတွာ ဣတရဿ စင်္ကမိတွာ ဂဗ္ဘံ ပဝိဋ္ဌကာလေ ပဝိသိတွာ "မဟာကုသီတ တွံ နိပဇ္ဇိတွာ သယနတ္ထာယ အရညံ ပဝိဋ္ဌောသိ၊ ကိံ ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဥဋ္ဌာယ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ပဝိသိတွာ နိပဇ္ဇိတွာ သုပတိ။ ဣတရောပိ မဇ္ဈိမယာမေ ဝိဿမိတွာ ပစ္ဆိမယာမေ ပစ္စုဋ္ဌာယ သမဏဓမ္မံ ကရောတိ။ သော ဧဝံ အပ္ပမတ္တော ဝိဟရန္တော န စိရဿေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဣတရော ပမာဒေနေဝ ကာလံ ဝီတိနာမေသိ။ တေ ဝုဋ္ဌဝဿာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ "ကစ္စိ ဘိက္ခဝေ အပ္ပမတ္တာ သမဏဓမ္မံ ကရိတ္ထ၊ ကစ္စိ ဝေါ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ ပဌမံ ပမတ္တော ဘိက္ခု အာဟ "ကုတော ဘန္တေ ဧတဿ အပ္ပမာဒေါ၊ ဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒါယန္တော ကာလံ ဝီတိနာမေသီ"တိ။ တွံ ပန ဘိက္ခူတိ။ အဟံ ဘန္တေ ကာလဿေဝ ဒါရူနိ အာဟရိတွာ အင်္ဂါရကပလ္လံ သဇ္ဇေတွာ ပဌမယာမေ ဝိသိဗ္ဗေန္တော နိသီဒိတွာ အနိဒ္ဒါယန္တောဝ ကာလံ ဝီတိနာမေသိန္တိ။ အထ နံ သတ္ထာ "တွံ ပမတ္တော ကာလံ ဝီတိနာမေတွာ 'အပ္ပမတ္တောမှီ'တိ ဝဒသိ၊ အပ္ပမတ္တံ ပန ပမတ္တံ ကရောသီ"တိ အာဟ။ ပုန ပမာဒေ ဒေါသေ, အပ္ပမာဒေ အာနိသံသေ ပကာသေတုံ "တွံ မမ ပုတ္တဿ သန္တိကေ ဇဝစ္ဆိန္နော ဒုဗ္ဗလဿော ဝိယ၊ ဧသ ပန တဝ သန္တိကေ သီဃဇဝဿော ဝိယာ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-သယနိဃရသဒိသာ (သီ)
၂-အပဋ္ဌပေတွာ (သီ)၊ အပတ္ထေတွာ (သျာ)

29. “Appamatto pamattesu. Suttesu bahujāgaro.
Abalassaṁva sīghasso, hitvā yāti sumedhaso”ti.

Tattha **appamatto**ti sativepullappattatāya appamādasampanno khīṇāsavo. **Pamattesū**ti sativosagge ṭhitesu sattesu. **Suttesū**ti satijāgariyābhāvena sabbiriyāpathesu niddāyantesu. **Bahujāgaro**ti mahante sativepulle jāgariye ṭhito. **Abalassaṁvā**ti kuṇṭhapādaṁ chinnajavaṁ dubbalassaṁ sīghajavo sindhavājānīyo viya. **Sumedhaso**ti uttamapañño. Tathārūpaṁ puggalaṁ āgamenapi adhigamenapi **hitvā yāti.** Mandapaññasmiṁ hi ekaṁ suttaṁ gahetuṁ vāyamanteyeva sumedhaso ekaṁ vaggaṁ gaṇhāti, evaṁ tāva āgamena hitvā yāti. Mandapaññe pana rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni kātuṁ vāyamanteyeva kammaṭṭhānaṁ uggahetvā sajjhāyanteyeva ca sumedhaso pubbabhāgepi parena kataṁ rattiṭṭhānaṁ vā divāṭṭhānaṁ vā pavisitvā kammaṭṭhānaṁ sammasanto sabbakilese khepetvā nava lokuttaradhamme hatthagate karoti, evaṁ adhigamenapi hitvā yāti. Vaṭṭe pana naṁ hitvā[1] chaḍḍetvā vaṭṭato nissaranto yātiyevāti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Pamattāpamattadvesahāyakavatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Maghavatthu

Appamādena Maghavāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Vesāliyaṁ upanissāya Kūṭāgārasālāyaṁ viharanto Sakkaṁ devarājānaṁ ārabbha kathesi.

Vesāliyaṁ hi Mahāli nāma Licchavī vasati, so Tathāgatassa **Sakkapañhasuttantadesanaṁ**[2] sutvā “Sammāsambuddho Sakkasampattiṁ mahatiṁ katvā kathesi, ‘disvā nu kho kathesi, udāhu adisvā. Jānāti nu kho Sakkaṁ, udāhu no’ti pucchissāmi nan”ti cintesi. Atha kho Mahāli Licchavī yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho Mahāli Licchavī Bhagavantaṁ etadavoca

1. Vaṭṭapadaṁ jahitvā (Sī), vaṭṭe pana naṁ mandapaññaṁ hitvā (Syā)
2. Dī 2. 211 piṭṭhādīsu.

၂၉။ "အပ္ပမတ္တော ပမတ္တေသု၊ သုတ္တေသု ဗဟုဇာဂရော။
အဗလဿံဝ သီဃဿော၊ ဟိတွာ ယာတိ သုမေဓသော"တိ။

တတ္ထ **အပ္ပမတ္တော**တိ သတိဝေပုလ္လပ္ပတ္တတာယ အပ္ပမာဒသမ္ပန္နော ခီဏာသဝေါ။ **ပမတ္တေသူ**တိ သတိဝေါသဂ္ဂေ ဌိတေသု သတ္တေသု။ **သုတ္တေသူ**တိ သတိဇာဂရိယာဘာဝေန သဗ္ဗိရိယာပထေသု နိဒ္ဒါယန္တေသု။ **ဗဟုဇာဂရော**တိ မဟန္တေ သတိဝေပုလ္လေ ဇာဂရိယေ ဌိတော။ **အဗလဿံဝါ**တိ ကုဏ္ဍပါဒံ ဆိန္နဇဝံ ဒုဗ္ဗလဿံ သီဃဇဝေါ သိန္ဓဝါဇာနီယော ဝိယ။ **သုမေဓသော**တိ ဥတ္တမပညော။ တထာရူပံ ပုဂ္ဂလံ အာဂမေနပိ အဓိဂမေနပိ **ဟိတွာ ယာတိ။** မန္ဒပညသ္မိံ ဟိ ဧကံ သုတ္တံ ဂဟေတုံ ဝါယမန္တေယေဝ သုမေဓသော ဧကံ ဝဂ္ဂံ ဂဏှာတိ၊ ဧဝံ တာဝ အာဂမေန ဟိတွာ ယာတိ။ မန္ဒပညေ ပန ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနိ ကာတုံ ဝါယမန္တေယေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ သဇ္ဈာယန္တေယေဝ စ သုမေဓသော ပုဗ္ဗဘာဂေပိ ပရေန ကတံ ရတ္တိဋ္ဌာနံ ဝါ ဒိဝါဋ္ဌာနံ ဝါ ပဝိသိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ သမ္မသန္တော သဗ္ဗကိလေသေ ခေပေတွာ နဝ လောကုတ္တရဓမ္မေ ဟတ္ထဂတေ ကရောတိ၊ ဧဝံ အဓိဂမေနပိ ဟိတွာ ယာတိ။ ဝဋ္ဋေ ပန နံ ဟိတွာ[၁] ဆဍ္ဍေတွာ ဝဋ္ဋတော နိဿရန္တော ယာတိယေဝါတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပမတ္တာပမတ္တဒွေသဟာယကဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-မဃဝတ္ထု

အပ္ပမာဒေန မဃဝါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေသာလိယံ ဥပနိဿာယ ကူဋာဂါရသာလာယံ ဝိဟရန္တော သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဝေသာလိယံ ဟိ မဟာလိ နာမ လိစ္ဆဝီ ဝသတိ၊ သော တထာဂတဿ **သက္ကပဉှသုတ္တန္တဒေသနံ**[၂] သုတွာ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ သက္ကသမ္ပတ္တိံ မဟတိံ ကတွာ ကထေသိ၊ 'ဒိသွာ နု ခေါ ကထေသိ, ဥဒါဟု အဒိသွာ။ ဇာနာတိ နု ခေါ သက္ကံ, ဥဒါဟု နော'တိ ပုစ္ဆိဿာမိ နန္"တိ စိန္တေသိ။ အထ ခေါ မဟာလိ လိစ္ဆဝီ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ၊ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ခေါ မဟာလိ လိစ္ဆဝီ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ

၁-ဝဋ္ဋပဒံ ဇဟိတွာ (သီ)၊ ဝဋ္ဋေ ပန နံ မန္ဒပညံ ဟိတွာ (သျာ)
၂-ဒီ ၂-၂၁၁-ပိဋ္ဌာဒီသု။

“Diṭṭho kho bhante Bhagavatā Sakko Devānamindo”ti. Diṭṭho kho me Mahāli Sakko Devānamindoti. So hi nuna bhante Sakkapatirūpako bhavissati. Duddaso hi bhante Sakko Devānamindoti. Sakkañca khvāhaṁ Mahāli pajānāmi Sakkakaraṇe ca dhamme, yesaṁ dhammānaṁ samādinnattā Sakko Sakkattaṁ ajjhagā, tañca pajānāmi.

Sakko Mahāli Devānamindo pubbe manussabhūto samāno Magho nāma māṇavo ahosi, tasmā “Maghavā”ti vuccati.

Sakko Mahāli Devānamindo pubbe manussabhūto samāno pure[1] dānaṁ adāsi, tasmā “Purindado”ti vuccati.

Sakko Mahāli Devānamindo pubbe manussabhūto samāno sakkaccaṁ, dānaṁ adāsi, tasmā “Sakko”ti vuccati.

Sakko Mahāli Devānamindo pubbe manussabhūto samāno āvasathaṁ adāsi, tasmā “Vāsavo”ti vuccati.

Sakko Mahāli Devānamindo sahassampi atthaṁ muhuttena cinteti, tasmā “Sahassakkho”ti vuccati.

Sakkassa Mahāli Devānamindassa Sujā nāma asurakaññā pajāpati, tasmā “Sujampatī”ti vuccati.

Sakko Mahāli Devānamindo devānaṁ Tāvatiṁsānaṁ issariyādhipaccaṁ rajjaṁ kāreti, tasmā “Devānamindo”ti vuccati.

Sakkassa Mahāli Devānamindassa pubbe manussabhūtassa satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesuṁ, yesaṁ samādinnattā Sakko Sakkattaṁ ajjhagā. Katamāni satta vatapadāni, yāvajīvaṁ mātāpettibharo assaṁ, yāvajīvaṁ kule jeṭṭhāpacāyī assaṁ, yāvajīvaṁ saṇhavāco assaṁ yāvajīvaṁ apisuṇavāco assaṁ, yāvajīvaṁ vigatamalamaccherena cetasā, agāraṁ ajjhāvaseyyaṁ, muttacāgo payatapāṇi vosaggarato yācayogo dānasaṁvibhāgarato assaṁ, yāvajīvaṁ saccavāco assaṁ yāvajīvaṁ akkodhano assaṁ “sacepi me kodho uppajjeyya khippameva na paṭivineyyan”ti. Sakkassa Mahāli devānamibbassa pubbe manussabhūtassa

1. Pure pure (Sī) Saṁ 1. 230 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

“ဒိဋ္ဌော ခေါ ဘန္တေ ဘဂဝတာ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော”တိ။ ဒိဋ္ဌော ခေါ မေ မဟာလိ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒောတိ။ သော ဟိ နုန ဘန္တေ သက္ကပတိရူပကော ဘဝိဿတိ။ ဒုဒ္ဒသော ဟိ ဘန္တေ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒောတိ။ သက္ကဉ္စ ခွါဟံ မဟာလိ ပဇာနာမိ သက္ကကရဏေ စ ဓမ္မေ၊ ယေသံ ဓမ္မာနံ သမာဒိန္နတ္တာ သက္ကော သက္ကတ္တံ အဇ္ဈဂါ၊ တဉ္စ ပဇာနာမိ။

သက္ကော မဟာလိ ဒေဝါနမိန္ဒော ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတော သမာနော မဃော နာမ မာဏဝေါ အဟောသိ၊ တသ္မာ “မဃဝါ”တိ ဝုစ္စတိ။

သက္ကော မဟာလိ ဒေဝါနမိန္ဒော ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတော သမာနော ပုရေ[၁] ဒါနံ အဒါသိ၊ တသ္မာ “ပုရိန္ဒဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ။

သက္ကော မဟာလိ ဒေဝါနမိန္ဒော ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတော သမာနော သက္ကစ္စံ ဒါနံ အဒါသိ၊ တသ္မာ “သက္ကော”တိ ဝုစ္စတိ။

သက္ကော မဟာလိ ဒေဝါနမိန္ဒော ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတော သမာနော အာဝသထံ အဒါသိ၊ တသ္မာ “ဝါသဝေါ”တိ ဝုစ္စတိ။

သက္ကော မဟာလိ ဒေဝါနမိန္ဒော သဟဿမ္ပိ အတ္ထံ မုဟုတ္တေန စိန္တေတိ၊ တသ္မာ “သဟဿက္ခော”တိ ဝုစ္စတိ။

သက္ကဿ မဟာလိ ဒေဝါနမိန္ဒဿ သုဇာ နာမ အသုရကညာ ပဇာပတိ၊ တသ္မာ “သုဇမ္ပတိ”တိ ဝုစ္စတိ။

သက္ကော မဟာလိ ဒေဝါနမိန္ဒော ဒေဝါနံ တာဝတိံသာနံ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ ရဇ္ဇံ ကာရေတိ၊ တသ္မာ “ဒေဝါနမိန္ဒော”တိ ဝုစ္စတိ။

သက္ကဿ မဟာလိ ဒေဝါနမိန္ဒဿ ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတဿ သတ္တ ဝတပဒါနိ သမတ္တာနိ သမာဒိန္နာနိ အဟေသုံ၊ ယေသံ သမာဒိန္နတ္တာ သက္ကော သက္ကတ္တံ အဇ္ဈဂါ။ ကတမာနိ သတ္တ ဝတပဒါနိ၊ ယာဝဇီဝံ မာတာပေတ္တိဘရော အဿံ၊ ယာဝဇီဝံ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယီ အဿံ၊ ယာဝဇီဝံ သဏှဝါစော အဿံ၊ ယာဝဇီဝံ အပိသုဏဝါစော အဿံ၊ ယာဝဇီဝံ ဝိဂတမလမစ္ဆေရေန စေတသာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသေယျံ၊ မုတ္တစာဂေါ ပယတပါဏိ ဝေါဿဂ္ဂရတော ယာစယောဂေါ ဒါနသံဝိဘာဂရတော အဿံ၊ ယာဝဇီဝံ သစ္စဝါစော အဿံ၊ ယာဝဇီဝံ အက္ကောဓနော အဿံ “သစေပိ မေ ကောဓော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ ခိပ္ပမေဝ နံ ပဋိဝိနေယျ”န္တိ။ သက္ကဿ မဟာလိ ဒေဝါနမိန္ဒဿ ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတဿ

၁-ပုရေ ပုရေ (သီ) သံ ၁-၂၃၀-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။

imāni satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesuṁ, yesaṁ samādinnattā Sakko Sakkattaṁ ajjhagāti.

“Mātāpettibharaṁ jantuṁ, kule jeṭṭhāpacāyinaṁ.
Saṇhaṁ sakhilasambhāsaṁ, pesuṇeyyappahāyinaṁ.

Maccheravinaye yuttaṁ, saccaṁ kodhābhibhuṁ naraṁ.
Taṁ ve devā Tāvatiṁsā, āhu sappuriso itī”ti—

Idaṁ Mahāli Sakkena Maghamāṇavakāle katakammanti vatvā puna tena “kathaṁ bhante Maghamāṇavo paṭipajjī”ti. Tassa paṭipattiṁ vitthārato sotukāmena puṭṭho “tena hi Mahāli suṇāhī”ti vatvā atītaṁ āhari—

Atīte Magadharaṭṭhe Macalagāme[1] Magho nāma māṇavo gāmakammakaraṇaṭṭhānaṁ gantvā attano ṭhitaṭṭhānaṁ pādantena[2] paṁsuṁ viyūhitvā ramaṇīyaṁ katvā aṭṭhāsi. Aparo taṁ bāhunā paharitvā tato apanetvā sayaṁ tattha aṭṭhāsi. So tassa akujjhitvāva aññaṁ ṭhānaṁ ramaṇīyaṁ katvā ṭhito. Tatopi naṁ añño āgantvā bāhunā paharitvā apanetvā sayaṁ aṭṭhāsi. So tassapi akujjhitvāva aññaṁ ṭhānaṁ ramaṇīyaṁ katvā ṭhito, iti taṁ gehato nikkhantā nikkhantā purisā bāhunā paharitvā ṭhitaṭhitaṭṭhānato[3] apanesuṁ. So “sabbepete maṁ nissāya sukhitā jātā, iminā kammena mayhaṁ sukhadāyakena puññakammena bhavitabban”ti cintetvā punadivase kudālaṁ ādāya khalamaṇḍalamattaṁ ṭhānaṁ ramaṇīyaṁ akāsi. Sabbe gantvā tattheva aṭṭhaṁsu. Atha nesaṁ sītasamaye aggiṁ katvā adāsi, gimhakāle udakaṁ. Tato “ramaṇīyaṁ ṭhānaṁ nāma sabbesaṁ piyaṁ, kassaci appiyaṁ nāma natthi, ito paṭṭhāya mayā maggaṁ samaṁ karontena vicarituṁ vaṭṭatī”ti cintetvā pātova nikkhamitvā maggaṁ samaṁ karonto chinditvā haritabbayuttakā rukkhasākhā haranto vicarati. Atha naṁ aparo disvā āha “samma kiṁ karosī”ti. Mayhaṁ saggagāminaṁ maggaṁ karomi sammāti. Tena hi ahampi te sahāyo homīti. Hoti samma, saggo nāma bahūnampi manāpo sukhabahuloti. Tato paṭṭhāya dve janā ahesuṁ. Te disvā tatheva pucchitvā ca sutvā ca

1. Acalagāme (Syā) 2. Pādena (Sī, Syā) 3. Sodhitasodhitaṭṭhānato (Sī, Syā)

ဣမာနိ သတ္တ ဝတပဒါနိ သမတ္တာနိ သမာဒိန္နာနိ အဟေသုံ၊ ယေသံ သမာဒိန္နတ္တာ သက္ကော သက္ကတ္တံ အဇ္ဈဂါတိ။

“မာတာပေတ္တိဘရံ ဇန္တုံ၊ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိနံ။
သဏှံ သခိလသမ္ဘာသံ၊ ပေသုဏေယျပ္ပဟာယိနံ။

မစ္ဆေရဝိနယေ ယုတ္တံ၊ သစ္စံ ကောဓာဘိဘုံ နရံ။
တံ ဝေ ဒေဝါ တာဝတိံသာ၊ အာဟု သပ္ပုရိသော ဣတီ”တိ—

ဣဒံ မဟာလိ သက္ကေန မဃမာဏဝကာလေ ကတကမ္မန္တိ ဝတွာ ပုန တေန “ကထံ ဘန္တေ မဃမာဏဝေါ ပဋိပဇ္ဇီ”တိ။ တဿ ပဋိပတ္တိံ ဝိတ္ထာရတော သောတုကာမေန ပုဋ္ဌော “တေန ဟိ မဟာလိ သုဏာဟီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ မဂဓရဋ္ဌေ မစလဂါမေ[1] မဃော နာမ မာဏဝေါ ဂါမကမ္မကရဏဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အတ္တနော ဌိတဋ္ဌာနံ ပါဒန္တေန[2] ပံသုံ ဝိယူဟိတွာ ရမဏီယံ ကတွာ အဋ္ဌာသိ။ အပရော တံ ဗာဟုနာ ပဟရိတွာ တတော အပနေတွာ သယံ တတ္ထ အဋ္ဌာသိ။ သော တဿ အကုဇ္ဈိတွာဝ အညံ ဌာနံ ရမဏီယံ ကတွာ ဌိတော။ တတောပိ နံ အညော အာဂန္တွာ ဗာဟုနာ ပဟရိတွာ အပနေတွာ သယံ အဋ္ဌာသိ။ သော တဿပိ အကုဇ္ဈိတွာဝ အညံ ဌာနံ ရမဏီယံ ကတွာ ဌိတော၊ ဣတိ တံ ဂေဟတော နိက္ခန္တာ နိက္ခန္တာ ပုရိသာ ဗာဟုနာ ပဟရိတွာ ဌိတဌိတဋ္ဌာနတော[3] အပနေသုံ။ သော “သဗ္ဗေပေတေ မံ နိဿာယ သုခိတာ ဇာတာ၊ ဣမိနာ ကမ္မေန မယှံ သုခဒါယကေန ပုညကမ္မေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ စိန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ ကုဒါလံ အာဒါယ ခလမဏ္ဍလမတ္တံ ဌာနံ ရမဏီယံ အကာသိ။ သဗ္ဗေ ဂန္တွာ တတ္ထေဝ အဋ္ဌံသု။ အထ နေသံ သီတသမယေ အဂ္ဂိံ ကတွာ အဒါသိ၊ ဂိမှကာလေ ဥဒကံ။ တတော “ရမဏီယံ ဌာနံ နာမ သဗ္ဗေသံ ပိယံ၊ ကဿစိ အပ္ပိယံ နာမ နတ္ထိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ မယာ မဂ္ဂံ သမံ ကရောန္တေန ဝိစရိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ပါတောဝ နိက္ခမိတွာ မဂ္ဂံ သမံ ကရောန္တော ဆိန္ဒိတွာ ဟရိတဗ္ဗယုတ္တကာ ရုက္ခသာခါ ဟရန္တော ဝိစရတိ။ အထ နံ အပရော ဒိသွာ အာဟ “သမ္မ ကိံ ကရောသီ”တိ။ မယှံ သဂ္ဂဂါမိနံ မဂ္ဂံ ကရောမိ သမ္မာတိ။ တေန ဟိ အဟမ္ပိ တေ သဟာယော ဟောမီတိ။ ဟောဟိ သမ္မ၊ သဂ္ဂေါ နာမ ဗဟူနမ္ပိ မနာပေါ သုခဗဟုလောတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဒွေ ဇနာ အဟေသုံ။ တေ ဒိသွာ တထေဝ ပုစ္ဆိတွာ စ သုတွာ စ

၁-အစလဂါမေ (သျာ) ၂-ပါဒေန (သီ၊ သျာ) ၃-သောဓိတသောဓိတဋ္ဌာနတော (သီ၊ သျာ)

aparopi tesaṁ sahāyo jāto, evaṁ aparopi aparopīti sabbepi tettiṁsa janā jātā. Te sabbepi kudālādihatthā maggaṁ samaṁ karontā ekayojanadviyojanamattaṭṭhānaṁ gacchanti.

Te disvā gāmabhojako cintesi "ime manussā ayoge yuttā, sace ime araññato macchamaṁsādīni vā āhareyyuṁ, suraṁ vā katvā piveyyuṁ, aññaṁ vā tādisaṁ kammaṁ kareyyuṁ, ahampi kiñci kiñci labheyyan"ti. Atha ne pakkosāpetvā pucchi "kiṁ karontā vicarathā"ti. Saggamaggaṁ sāmīti. Gharāvāsaṁ vasantehi nāma evaṁ kātuṁ na vaṭṭati, araññato macchamaṁsādīni āharituṁ, suraṁ katvā pātuṁ, nānappakāre ca kammante kātuṁ vaṭṭatīti. Te tassa vacanaṁ paṭikkhipiṁsu, evaṁ punappunaṁ vuccamānāpi paṭikkhipiṁsuyeva. So kujjhitvā "nāsessāmi ne"ti rañño santikaṁ gantvā "core te deva vaggabandhanena[1] vicarante passāmī"ti vatvā "gaccha, te gahetvā ānehī"ti vutte tathā katvā sabbe te bandhitvā ānetvā rañño dassesi. Rājā avīmaṁsitvāva "hatthinā maddāpethā"ti āṇāpesi. Magho sesānaṁ ovādamadāsi "sammā ṭhapetvā mettaṁ añño amhākaṁ avassayo natthi, tumhe katthaci kopaṁ akatvā raññe ca gāmabhojake ca maddanahatthimhi ca attani ca mettacittena[2] samacittāva hothā"ti. Te tathā kariṁsu. Atha nesaṁ mettānubhāvena hatthī upasaṅkamitumpi na visahi. Rājā tamatthaṁ sutvā bahū manusse disvā madditum na visahissati. "Gacchatha, ne kilañjena[3] paṭicchādetvā maddāpethā"ti āha. Te kilañjena paṭicchādetvā madditum pesiyamānepi hatthī dūratova paṭikkami.

Rājā taṁ pavattiṁ sutvā "kāraṇenettha bhavitabban"ti te pakkosāpetvā pucchi "tātā maṁ nissāya tumhe kiṁ na labhathā"ti. Kiṁ nāmetaṁ devāti. Tumhe kira vaggabandhanena corā hutvā araññe vicarathāti. Ko evamāha devāti. Gāmabhojako tātāti. Na mayaṁ deva corā, mayaṁ pana attano saggamaggaṁ sodhentā idañcidañca karoma, gāmabhojako amhe akusalakiriyāya niyojetvā attano vacanaṁ akaronte nāsetukāmo kujjhitvā evamāhāti. Atha rājā tesaṁ kathaṁ sutvā somanassappatto hutvā "tātā ayaṁ tiracchāno

1. Vaggabandhante (Ka) 2. Mettena (Sī) 3. Kaṭasārakena (Sī)

အပရောပိ တေသံ သဟာယော ဇာတော၊ ဧဝံ အပရောပိ အပရောပီတိ သဗ္ဗေပိ တေတ္တိံသ ဇနာ ဇာတာ။ တေ သဗ္ဗေပိ ကုဒါလာဒိဟတ္ထာ မဂ္ဂံ သမံ ကရောန္တာ ဧကယောဇနဒွိယောဇနမတ္တဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ။

တေ ဒိသွာ ဂါမဘောဇကော စိန္တေသိ "ဣမေ မနုဿာ အယောဂေ ယုတ္တာ၊ သစေ ဣမေ အရညတော မစ္ဆမံသာဒီနိ ဝါ အာဟရေယျုံ၊ သုရံ ဝါ ကတွာ ပိဝေယျုံ၊ အညံ ဝါ တာဒိသံ ကမ္မံ ကရေယျုံ၊ အဟမ္ပိ ကိဉ္စိ ကိဉ္စိ လဘေယျ"န္တိ။ အထ နေ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ "ကိံ ကရောန္တာ ဝိစရထာ"တိ။ သဂ္ဂမဂ္ဂံ သာမီတိ။ ဃရာဝါသံ ဝသန္တေဟိ နာမ ဧဝံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ အရညတော မစ္ဆမံသာဒီနိ အာဟရိတုံ, သုရံ ကတွာ ပါတုံ, နာနပ္ပကာရေ စ ကမ္မန္တေ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ တေ တဿ ဝစနံ ပဋိက္ခိပိံသု၊ ဧဝံ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနာပိ ပဋိက္ခိပိံသုယေဝ။ သော ကုဇ္ဈိတွာ "နာသေဿာမိ နေ"တိ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ "စောရေ တေ ဒေဝ ဝဂ္ဂဗန္ဓနေန[၁] ဝိစရန္တေ ပဿာမီ"တိ ဝတွာ "ဂစ္ဆ, တေ ဂဟေတွာ အာနေဟီ"တိ ဝုတ္တေ တထာ ကတွာ သဗ္ဗေ တေ ဗန္ဓိတွာ အာနေတွာ ရညော ဒဿေသိ။ ရာဇာ အဝီမံသိတွာဝ "ဟတ္ထိနာ မဒ္ဒါပေထာ"တိ အာဏာပေသိ။ မဃော သေသာနံ ဩဝါဒမဒါသိ "သမ္မာ ဌပေတွာ မေတ္တံ အညော အမှာကံ အဝဿယော နတ္ထိ၊ တုမှေ ကတ္ထစိ ကောပံ အကတွာ ရညေ စ ဂါမဘောဇကေ စ မဒ္ဒနဟတ္ထိမှိ စ အတ္တနိ စ မေတ္တစိတ္တေန[၂] သမစိတ္တာဝ ဟောထာ"တိ။ တေ တထာ ကရိံသု။ အထ နေသံ မေတ္တာနုဘာဝေန ဟတ္ထီ ဥပသင်္ကမိတုမ္ပိ န ဝိသဟိ။ ရာဇာ တမတ္ထံ သုတွာ ဗဟူ မနုဿေ ဒိသွာ မဒ္ဒိတုံ န ဝိသဟိဿတီတိ။ "ဂစ္ဆထ, နေ ကိလဉ္ဇေန[၃] ပဋိစ္ဆာဒေတွာ မဒ္ဒါပေထာ"တိ အာဟ။ တေ ကိလဉ္ဇေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ မဒ္ဒိတုံ ပေသိယမာနေပိ ဟတ္ထီ ဒူရတောဝ ပဋိက္ကမိ။

ရာဇာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ "ကာရဏေနေတ္ထ ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ တေ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ "တာတာ မံ နိဿာယ တုမှေ ကိံ န လဘထာ"တိ။ ကိံ နာမေတံ ဒေဝါတိ။ တုမှေ ကိရ ဝဂ္ဂဗန္ဓနေန စောရာ ဟုတွာ အရညေ ဝိစရထာတိ။ ကော ဧဝမာဟ ဒေဝါတိ။ ဂါမဘောဇကော တာတာတိ။ န မယံ ဒေဝ စောရာ၊ မယံ ပန အတ္တနော သဂ္ဂမဂ္ဂံ သောဓေန္တာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကရောမ၊ ဂါမဘောဇကော အမှေ အကုသလကိရိယာယ နိယောဇေတွာ အတ္တနော ဝစနံ အကရောန္တေ နာသေတုကာမော ကုဇ္ဈိတွာ ဧဝမာဟာတိ။ အထ ရာဇာ တေသံ ကထံ သုတွာ သောမနဿပ္ပတ္တော ဟုတွာ "တာတာ အယံ တိရစ္ဆာနော

၁-ဝဂ္ဂဗန္ဓန္တေ (က) ၂-မေတ္တေန (သီ) ၃-ကဋသာရကေန (သီ)

tumhākaṁ guṇe jānāti, ahaṁ manussabhūto jānituṁ nāsakkhiṁ, khamatha me"ti. Evañca pana vatvā saputtadāraṁ gāmabhojakaṁ tesaṁ dāsaṁ, hatthiṁ ārohaniyaṁ, tañca gāmaṁ yathāsukhaṁ paribhogaṁ katvā adāsi. Te "idheva no katapuññassānisaṁso diṭṭho"ti bhiyyoso mattāya pasannamānasā hutvā taṁ hatthiṁ vārena vārena abhiruyha gacchantā mantayiṁsu "idāni amhehi atirekataraṁ puññaṁ kātabbaṁ, kiṁ karoma. Catumahāpathe thāvaraṁ katvā mahājanassa vissamanasālaṁ karissāmā"ti. Te vaḍḍhakiṁ pakkosāpetvā sālaṁ paṭṭhapesuṁ. Mātugāmesu pana vigatacchandatāya tassā sālāya mātugāmānaṁ pattiṁ nādaṁsu.

Maghassa pana gehe Nandā Cittā Sudhammā Sujāti[1] catasso itthiyo honti. Tāsu **Sudhammā** vaḍḍhakinā saddhiṁ ekato hutvā "bhātika imissā sālāya maṁ jeṭṭhikaṁ karohī"ti vatvā lañjaṁ adāsi. So "sādhū"ti sampaṭicchitvā paṭhamameva kaṇṇikatthāya rukkhaṁ sukkhāpetvā tacchetvā vijjhitvā kaṇṇikaṁ niṭṭhāpetvā "Sudhammā nāma ayaṁ sālā"ti akkharāni chinditvā vatthena paliveṭhetvā ṭhapesi. Atha ne vaḍḍhakī sālaṁ niṭṭhāpetvā kaṇṇikāropanadivase[2] "aho ayyā ekaṁ karaṇīyaṁ na sarimhā"ti āha. Kiṁ nāma bhoti. Kaṇṇikanti. Hotu, taṁ āharissāmāti. Idāni chinnarukkhena kātuṁ na sakkā, pubbeyeva taṁ chinditvā tacchetvā vijjhitvā ṭhapitakaṇṇikā laddhuṁ vaṭṭatīti. Idāni kiṁ kātabbanti. Sace kassaci gehe niṭṭhāpetvā ṭhapitā vikkāyikakaṇṇikā atthi, sā pariyesitabbāti. Te pariyesantā Sudhammāya gehe disvā sahassaṁ datvāpi mūlena na labhiṁsu. "Sace maṁ sālāya pattiṁ karotha, dassāmī"ti vutte pana "mayaṁ mātugāmānaṁ pattiṁ na dammā"ti āhaṁsu.

Atha ne vaḍḍhakī āha "ayyā tumhe kiṁ kathetha, ṭhapetvā brahmalokaṁ aññaṁ mātugāmarahitaṭṭhānaṁ nāma natthi, gaṇhatha kaṇṇikaṁ, evaṁ sante amhākaṁ kammaṁ niṭṭhaṁ gamissatī"ti. Te "sādhū"ti kaṇṇikaṁ gahetvā sālaṁ niṭṭhāpetvā tidhā vibhajiṁsu. Ekasmiṁ koṭṭhāse issarānaṁ vasanaṭṭhānaṁ kariṁsu, ekasmiṁ duggatānaṁ, ekasmiṁ gilānānaṁ. Tettiṁsa janā tettiṁsa phalakāni paññapetvā hatthissa saññaṁ adaṁsu "āgantuko āgantvā yassa atthataphalake nisīdati, taṁ gahetvā

1. Sujātāti (Sī, Syā, Ka)   2. Kaṇṇikārohanadivase (Ka)

တုမှာကံ ဂုဏေ ဇာနာတိ၊ အဟံ မနုဿဘူတော ဇာနိတုံ နာသက္ခိံ၊ ခမထ မေ”တိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ သပုတ္တဒါရံ ဂါမဘောဇကံ တေသံ ဒါသံ, ဟတ္ထိံ အာရောဟနိယံ, တဉ္စ ဂါမံ ယထာသုခံ ပရိဘောဂံ ကတွာ အဒါသိ။ တေ “ဣဓေဝ နော ကတပုညဿာနိသံသော ဒိဋ္ဌော”တိ ဘိယျောသော မတ္တာယ ပသန္နမာနသာ ဟုတွာ တံ ဟတ္ထိံ ဝါရေန ဝါရေန အဘိရုယှ ဂစ္ဆန္တာ မန္တယိံသု “ဣဒါနိ အမှေဟိ အတိရေကတရံ ပုညံ ကာတဗ္ဗံ၊ ကိံ ကရောမ။ စတုမဟာပထေ ထာဝရံ ကတွာ မဟာဇနဿ ဝိဿမနသာလံ ကရိဿာမာ”တိ။ တေ ဝဍ္ဎကိံ ပက္ကောသာပေတွာ သာလံ ပဋ္ဌပေသုံ။ မာတုဂါမေသု ပန ဝိဂတစ္ဆန္ဒတာယ တဿာ သာလာယ မာတုဂါမာနံ ပတ္တိံ နာဒံသု။

မဃဿ ပန ဂေဟေ နန္ဒာ စိတ္တာ သုဓမ္မာ သုဇာတိ[1] စတဿော ဣတ္ထိယော ဟောန္တိ။ တာသု **သုဓမ္မာ** ဝဍ္ဎကိနာ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ “ဘာတိက ဣမိဿာ သာလာယ မံ ဇေဋ္ဌိကံ ကရောဟီ”တိ ဝတွာ လဉ္ဇံ အဒါသိ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပဌမမေဝ ကဏ္ဏိကတ္ထာယ ရုက္ခံ သုက္ခာပေတွာ တစ္ဆေတွာ ဝိဇ္ဈိတွာ ကဏ္ဏိကံ နိဋ္ဌာပေတွာ “သုဓမ္မာ နာမ အယံ သာလာ”တိ အက္ခရာနိ ဆိန္ဒိတွာ ဝတ္ထေန ပလိဝေဌေတွာ ဌပေသိ။ အထ နေ ဝဍ္ဎကီ သာလံ နိဋ္ဌာပေတွာ ကဏ္ဏိကာရောပနဒိဝသေ[2] “အဟော အယျာ ဧကံ ကရဏီယံ န သရိမှာ”တိ အာဟ။ ကိံ နာမ ဘောတိ။ ကဏ္ဏိကန္တိ။ ဟောတု, တံ အာဟရိဿာမာတိ။ ဣဒါနိ ဆိန္နရုက္ခေန ကာတုံ န သက္ကာ၊ ပုဗ္ဗေယေဝ တံ ဆိန္ဒိတွာ တစ္ဆေတွာ ဝိဇ္ဈိတွာ ဌပိတကဏ္ဏိကာ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဣဒါနိ ကိံ ကာတဗ္ဗန္တိ။ သစေ ကဿစိ ဂေဟေ နိဋ္ဌာပေတွာ ဌပိတာ ဝိက္ကာယိကကဏ္ဏိကာ အတ္ထိ၊ သာ ပရိယေသိတဗ္ဗာတိ။ တေ ပရိယေသန္တာ သုဓမ္မာယ ဂေဟေ ဒိသွာ သဟဿံ ဒတွာပိ မူလေန န လဘိံသု။ “သစေ မံ သာလာယ ပတ္တိံ ကရောထ၊ ဒဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ ပန “မယံ မာတုဂါမာနံ ပတ္တိံ န ဒမ္မာ”တိ အာဟံသု။

အထ နေ ဝဍ္ဎကီ အာဟ “အယျာ တုမှေ ကိံ ကထေထ၊ ဌပေတွာ ဗြဟ္မလောကံ အညံ မာတုဂါမရဟိတဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ၊ ဂဏှထ ကဏ္ဏိကံ၊ ဧဝံ သန္တေ အမှာကံ ကမ္မံ နိဋ္ဌံ ဂမိဿတီ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ ကဏ္ဏိကံ ဂဟေတွာ သာလံ နိဋ္ဌာပေတွာ တိဓာ ဝိဘဇိံသု။ ဧကသ္မိံ ကောဋ္ဌာသေ ဣဿရာနံ ဝသနဋ္ဌာနံ ကရိံသု၊ ဧကသ္မိံ ဒုဂ္ဂတာနံ၊ ဧကသ္မိံ ဂိလာနာနံ။ တေတ္တိံသ ဇနာ တေတ္တိံသ ဖလကာနိ ပညပေတွာ ဟတ္ထိဿ သညံ အဒံသု “အာဂန္တုကော အာဂန္တွာ ယဿ အတ္ထတဖလကေ နိသီဒတိ၊ တံ ဂဟေတွာ

၁-သုဇာတာတိ (သီ၊ သျာ၊ က)   ၂-ကဏ္ဏိကာရောဟနဒိဝသေ (က)

phalakasāmikasseva gehe patiṭṭhapeti, tassa pādaparikammapiṭṭhiparikammapānīyakhādanīyabhojanīyasayanāni sabbāni phalakasāmikasseva bhāro bhavissatī”ti. Hatthī āgatāgataṁ gahetvā phalakasāmikasseva gharaṁ neti. So tassa taṁ divasaṁ kattabbaṁ karoti. Magho sālāya avidūre koviḷārarukkhaṁ ropetvā tassa mūle pāsāṇaphalakaṁ atthari. Sālaṁ paviṭṭhapaviṭṭhā janā kaṇṇikaṁ oloketvā akkharāni vācetvā “Sudhammā nāmesā sālā”ti vadanti. Tettiṁsajanānaṁ nāmaṁ na paññāyati. **Nandā** cintesi “ime sālaṁ karontā amhe apattikā kariṁsu, Sudhammā pana attano byattatāya kaṇṇikaṁ katvā pattikā jātā, mayāpi kiñci kātuṁ vaṭṭati, kiṁ nu kho karissāmī”ti. Athassā etadahosi “sālaṁ āgatāgatānaṁ pānīyañceva nhānodakañca laddhuṁ vaṭṭati pokkharaṇiṁ khaṇāpessāmī”ti. Sā pokkharaṇiṁ kāresi. **Cittā** cintesi “Sudhammāya kaṇṇikā dinnā, Nandāya pokkharaṇī kāritā, mayāpi kiñci kātuṁ vaṭṭati, kiṁ nu kho karissāmī”ti. Athassā etadahosi “sālaṁ āgatāgatehi pānīyaṁ pivitvā nhatvā gamanakālepi mālaṁ pilandhitvā gantuṁ vaṭṭati, pupphārāmaṁ kārāpessāmī”ti. Sā ramaṇīyaṁ pupphārāmaṁ kāresi. Yebhuyyena tasmiṁ ārāme “asuko nāma pupphūpagaphalūpagarukkho natthī”ti nāhosi.

Sujā pana “ahaṁ Maghassa mātuladhītā ceva pādaparicārikā ca, etena kataṁ kammaṁ mayhameva, mayā kataṁ etassevā”ti cintetvā kiñci akatvā attabhāvameva maṇḍayamānā kālaṁ vītināmesi. Maghopi mātāpitu-upaṭṭhānaṁ kule jeṭṭhāpacāyanakammaṁ[1] saccavācaṁ apharusavācaṁ apisuṇavācaṁ maccheravinayaṁ akkodhananti imāni satta vatapadāni pūretvā—

> “Mātāpettibharaṁ jantuṁ, kule jeṭṭhāpacāyinaṁ.
> Saṇhaṁ sakhilasambhāsaṁ, pesuṇeyyappahāyinaṁ.
>
> Maccheravinaye yuttaṁ, saccaṁ kodhābhibhuṁ naraṁ.
> Taṁ ve devā Tāvatiṁsā, āhu ‘sappuriso’ itī”ti[2]—

Evaṁ pasaṁsiyabhāvaṁ āpajjitvā jīvitapariyosāne Tāvatiṁsabhavane Sakko devarājā hutvā nibbatti, tepissa sahāyakā[3]

1. Jeṭṭhāpacāyikakammaṁ (Syā) 2. Saṁ 1. 230 piṭṭhe.
3. Tettiṁsa sahāyakāpissa (Ka)

ဖလကသာမိကဿေဝ ဂေဟေ ပတိဋ္ဌပေတိ၊ တဿ ပါဒပရိကမ္မပိဋ္ဌိပရိကမ္မပါနီယခါဒနီယဘောဇနီယသယနာနိ သဗ္ဗာနိ ဖလကသာမိကဿေဝ ဘာရော ဘဝိဿတီ”တိ။ ဟတ္ထီ အာဂတာဂတံ ဂဟေတွာ ဖလကသာမိကဿေဝ ဃရံ နေတိ။ သော တဿ တံ ဒိဝသံ ကတ္တဗ္ဗံ ကရောတိ။ မဃော သာလာယ အဝိဒူရေ ကောဝိဠာရရုက္ခံ ရောပေတွာ တဿ မူလေ ပါသာဏဖလကံ အတ္ထရိ။ သာလံ ပဝိဋ္ဌပဝိဋ္ဌာ ဇနာ ကဏ္ဏိကံ ဩလောကေတွာ အက္ခရာနိ ဝါစေတွာ “သုဓမ္မာ နာမေသာ သာလာ”တိ ဝဒန္တိ။ တေတ္တိံသဇနာနံ နာမံ န ပညာယတိ။ **နန္ဒာ** စိန္တေသိ “ဣမေ သာလံ ကရောန္တာ အမှေ အပတ္တိကာ ကရိံသု၊ သုဓမ္မာ ပန အတ္တနော ဗျတ္တတာယ ကဏ္ဏိကံ ကတွာ ပတ္တိကာ ဇာတာ၊ မယာပိ ကိဉ္စိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကရိဿာမီ”တိ။ အထဿာ ဧတဒဟောသိ “သာလံ အာဂတာဂတာနံ ပါနီယဉ္စေဝ နှာနောဒကဉ္စ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ပေါက္ခရဏိံ ခဏာပေဿာမီ”တိ။ သာ ပေါက္ခရဏိံ ကာရေသိ။ **စိတ္တာ** စိန္တေသိ “သုဓမ္မာယ ကဏ္ဏိကာ ဒိန္နာ၊ နန္ဒာယ ပေါက္ခရဏီ ကာရိတာ၊ မယာပိ ကိဉ္စိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကရိဿာမီ”တိ။ အထဿာ ဧတဒဟောသိ “သာလံ အာဂတာဂတေဟိ ပါနီယံ ပိဝိတွာ နှတွာ ဂမနကာလေပိ မာလံ ပိလန္ဓိတွာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ပုပ္ဖာရာမံ ကာရာပေဿာမီ”တိ။ သာ ရမဏီယံ ပုပ္ဖာရာမံ ကာရေသိ။ ယေဘုယျေန တသ္မိံ အာရာမေ “အသုကော နာမ ပုပ္ဖူပဂဖလူပဂရုက္ခော နတ္ထီ”တိ နာဟောသိ။

သုဇာ ပန “အဟံ မဃဿ မာတုလဓီတာ စေဝ ပါဒပရိစာရိကာ စ၊ ဧတေန ကတံ ကမ္မံ မယှမေဝ၊ မယာ ကတံ ဧတဿေဝါ”တိ စိန္တေတွာ ကိဉ္စိ အကတွာ အတ္တဘာဝမေဝ မဏ္ဍယမာနာ ကာလံ ဝီတိနာမေသိ။ မဃောပိ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနံ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယနကမ္မံ[1] သစ္စဝါစံ အဖရုသဝါစံ အပိသုဏဝါစံ မစ္ဆေရဝိနယံ အက္ကောဓနန္တိ ဣမာနိ သတ္တ ဝတပဒါနိ ပူရေတွာ—

> “မာတာပေတ္တိဘရံ ဇန္တုံ၊ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိနံ။
> သဏှံ သခိလသမ္ဘာသံ၊ ပေသုဏေယျပ္ပဟာယိနံ။
>
> မစ္ဆေရဝိနယေ ယုတ္တံ၊ သစ္စံ ကောဓာဘိဘုံ နရံ။
> တံ ဝေ ဒေဝါ တာဝတိံသာ၊ အာဟု ‘သပ္ပုရိသော’ ဣတီ”တိ[2]—

ဧဝံ ပသံသိယဘာဝံ အာပဇ္ဇိတွာ ဇီဝိတပရိယောသာနေ တာဝတိံသဘဝနေ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တေပိဿ သဟာယကာ[3]

၁-ဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မံ (သျာ) ၂-သံ ၁-၂၃၀-ပိဋ္ဌေ။ ၃-တေတ္တိံသ သဟာယကာပိဿ (က)

tattheva nibbattiṁsu, vaḍḍhakī Vissakammadevaputto hutvā nibbatti. Tadā Tāvatiṁsabhavane asurā vasanti, te “abhinavā devaputtā nibbattā”ti dibbapānaṁ sajjayiṁsu. Sakko attano parisāya kassaci apivanatthāya saññamadāsi. Asurā dibbapānaṁ pivitvā majjiṁsu. Sakko “kiṁ me imehi sādhāraṇena rajjenā”ti attano parisāya saññaṁ datvā te pādesu gāhāpetvā mahāsamudde khipāpesi. Te avaṁsirā samudde patiṁsu. Atha nesaṁ puññānubhāvena Sineruno heṭṭhimatale asuravimānaṁ nāma nibbatti, Cittapāṭali nāma nibbatti.

Devāsurasaṅgāme pana asuresu parājitesu dasayojanasahassaṁ Tāvatiṁsadevanagaraṁ nāma nibbatti. Tassa pana nagarassa pācīnapacchimadvārānaṁ antarā dasayojanasahassaṁ hoti, tathā dakkhiṇuttaradvārānaṁ. Taṁ kho pana nagaraṁ dvārasahassayuttaṁ ahosi ārāmapokkharaṇipaṭimaṇḍitaṁ. Tassa majjhe sālāya nissandena tiyojanasatubbedhehi dhajehi paṭimaṇḍito sattaratanamayo sattayojanasatubbedho Vejayanto nāma pāsādo uggañchi. Suvaṇṇayaṭṭhīsu maṇidhajā ahesuṁ, maṇiyaṭṭhīsu suvaṇṇadhajā. Pavāḷayaṭṭhīsu muttadhajā, muttayaṭṭhīsu pavāḷadhajā. Sattaratana mayāsu yaṭṭhīsu sattaratanadhajā, (majjhe ṭhito dhajo tiyojanasatubbedho ahosi.)[1] Iti sālāya nissandena yojanasahassubbedho pāsādo sattaratanamayova hutvā nibbatti, koviḷāra rukkhassa nissandena samantā tiyojanasataparimaṇḍalo pāricchattako nibbatti, pāsāṇaphalakassa nissandena pāricchattakamūle dīghato saṭṭhiyojanā puthulato paṇṇāsayojanā bahalato pañcadasayojanā jayasumanarattakambalavaṇṇā[2] paṇḍukambalasilā nibbatti. Tattha nisinnakāle upaḍḍhakāyo pavisati, uṭṭhitakāle ūnaṁ paripūrati[3].

Hatthī pana Erāvaṇo nāma devaputto hutvā nibbatti. Devalokasmiṁ hi tiracchānagatā na honti. Tasmā so uyyānakīḷāya nikkhamanakāle attabhāvaṁ vijahitvā diyaḍḍhayojanasatiko Erāvaṇo nāma hatthī ahosi. So tettiṁsajanānaṁ atthāya tettiṁsa kumbhe

1. ( ) Sīhaḷa-potthake natthi.
2. Jayasumanālattakapāṭalavaṇṇā (Sī), jayasumanālattakapāṭalivaṇṇā (Syā)
3. Unnameti paripūreti (Syā)

တတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တိံသု၊ ဝဍ္ဎကီ ဝိဿကမ္မဒေဝပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ တာဝတိံသဘဝနေ အသုရာ ဝသန္တိ၊ တေ “အဘိနဝါ ဒေဝပုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တာ”တိ ဒိဗ္ဗပါနံ သဇ္ဇယိံသု။ သက္ကော အတ္တနော ပရိသာယ ကဿစိ အပိဝနတ္ထာယ သညာမဒါသိ။ အသုရာ ဒိဗ္ဗပါနံ ပိဝိတွာ မဇ္ဇိံသု။ သက္ကော “ကိံ မေ ဣမေဟိ သာဓာရဏေန ရဇ္ဇေနာ”တိ အတ္တနော ပရိသာယ သညံ ဒတွာ တေ ပါဒေသု ဂါဟာပေတွာ မဟာသမုဒ္ဒေ ခိပါပေသိ။ တေ အဝံသိရာ သမုဒ္ဒေ ပတိံသု။ အထ နေသံ ပုညာနုဘာဝေန သိနေရုနော ဟေဋ္ဌိမတလေ အသုရဝိမာနံ နာမ နိဗ္ဗတ္တိ၊ စိတ္တပါဋလိ နာမ နိဗ္ဗတ္တိ။

ဒေဝါသုရသင်္ဂါမေ ပန အသုရေသု ပရာဇိတေသု ဒသယောဇနသဟဿံ တာဝတိံသဒေဝနဂရံ နာမ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ပန နဂရဿ ပါစီနပစ္ဆိမဒွါရာနံ အန္တရာ ဒသယောဇနသဟဿံ ဟောတိ၊ တထာ ဒက္ခိဏုတ္တရဒွါရာနံ။ တံ ခေါ ပန နဂရံ ဒွါရသဟဿယုတ္တံ အဟောသိ အာရာမပေါက္ခရဏိပဋိမဏ္ဍိတံ။ တဿ မဇ္ဈေ သာလာယ နိဿန္ဒေန တိယောဇနသတုဗ္ဗေဓေဟိ ဓဇေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတော သတ္တရတနမယော သတ္တယောဇနသတုဗ္ဗေဓော ဝေဇယန္တော နာမ ပါသာဒေါ ဥဂ္ဂဉ္ဆိ။ သုဝဏ္ဏယဋ္ဌီသု မဏိဓဇာ အဟေသုံ၊ မဏိယဋ္ဌီသု သုဝဏ္ဏဓဇာ။ ပဝါဠယဋ္ဌီသု မုတ္တဓဇာ၊ မုတ္တယဋ္ဌီသု ပဝါဠဓဇာ။ သတ္တရတနမယာသု ယဋ္ဌီသု သတ္တရတနဓဇာ၊ (မဇ္ဈေ ဌိတော ဓဇော တိယောဇနသတုဗ္ဗေဓော အဟောသိ။)[၁] ဣတိ သာလာယ နိဿန္ဒေန ယောဇနသဟဿုဗ္ဗေဓော ပါသာဒေါ သတ္တရတနမယောဝ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ကောဝိဠာရရုက္ခဿ နိဿန္ဒေန သမန္တာ တိယောဇနသတပရိမဏ္ဍလော ပါရိစ္ဆတ္တကော နိဗ္ဗတ္တိ၊ ပါသာဏဖလကဿ နိဿန္ဒေန ပါရိစ္ဆတ္တကမူလေ ဒီဃတော သဋ္ဌိယောဇနာ ပုထုလတော ပဏ္ဏာသယောဇနာ ဗဟလတော ပဉ္စဒသယောဇနာ ဇယသုမနရတ္တကမ္ဗလဝဏ္ဏာ[၂] ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတ္ထ နိသိန္နကာလေ ဥပဍ္ဎကာယော ပဝိသတိ၊ ဥဋ္ဌိတကာလေ ဦနံ ပရိပူရတိ[၃]။

ဟတ္ထီ ပန ဧရာဝဏော နာမ ဒေဝပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဒေဝလောကသ္မိံ ဟိ တိရစ္ဆာနဂတာ န ဟောန္တိ။ တသ္မာ သော ဥယျာနကီဠာယ နိက္ခမနကာလေ အတ္တဘာဝံ ဝိဇဟိတွာ ဒိယဍ္ဎယောဇနသတိကော ဧရာဝဏော နာမ ဟတ္ထီ အဟောသိ။ သော တေတ္တိံသဇနာနံ အတ္ထာယ တေတ္တိံသ ကုမ္ဘေ

၁-( )သီဟဠပေါတ္ထကေ နတ္ထိ။
၂-ဇယသုမနာလတ္တကပါဋလဝဏ္ဏာ (သီ)၊ ဇယသုမနာလတ္တကပါဋလိဝဏ္ဏာ (သျာ)
၃-ဥန္နမေတိ ပရိပူရေတိ (သျာ)

māpesi āvaṭṭena tigāvuta-aḍḍhayojanappamāṇe, sabbesaṁ majjhe Sakkassa atthāya Sudassanaṁ nāma tiṁsayojanikaṁ kumbhaṁ māpesi. Tassa upari dvādasayojaniko ratanamaṇḍapo hoti. Tattha antarantarā sattaratanamayā yojanubbedhā dhajā uṭṭhahanti. Pariyante kiṅkiṇikajālaṁ olambati. Yassa mandavāteritassa pañcaṅgikatūriyasaddasaṁmisso dibbagītasaddo viya ravo niccharati. Maṇḍapamajjhe Sakkassatthāya yojaniko maṇipallaṅko paññatto hoti, tattha Sakko nisīdi. Tettiṁsa devaputtā attano kumbhe ratanapallaṅke nisīdiṁsu. Tettiṁsāya kumbhānaṁ ekekasmiṁ kumbhe satta satta dante māpesi. Tesu ekeko paṇṇāsayojanāyāmo, ekekasmiṁ cettha dante satta satta pokkharaṇiyo honti, ekekāya pokkharaṇiyā satta satta paduminīgacchāni, ekekasmiṁ gacche satta satta pupphāni honti, ekekasmiṁ pupphe satta satta pattāni, ekekasmiṁ patte satta satta devadhītaro naccanti. Evaṁ samantā paṇṇāsayojanaṭhānesu hatthidantesuyeva naṭasamajjā honti. Evaṁ mahantaṁ yasaṁ anubhavanto Sakko devarājā vicarati.

Sudhammāpi kālaṁ katvā gantvā tattheva nibbatti, tassā Sudhammā nāma navayojanasatikā[1] devasabhā nibbatti, tato ramaṇīyataraṁ kira aññaṁ ṭhānaṁ nāma natthi, māsassa aṭṭha[2] divase dhammassavanaṁ tattheva hoti. Yāvajjatanā aññataraṁ ramaṇīyaṁ ṭhānaṁ disvā "Sudhammā devasabhā viyā"ti vadanti. Nandāpi kālaṁ katvā gantvā tattheva nibbatti, tassā pañcayojanasatikā Nandā nāma pokkharaṇī nibbatti. Cittāpi kālaṁ katvā gantvā tattheva nibbatti, tassāpi pañcayojanasatikaṁ Cittalatāvanaṁ nāma nibbatti, tattha uppannapubbanimitte devaputte netvā mohayamānā[3] vicaranti. Sujā pana kālaṁ katvā ekissā girikandarāya ekā bakasakuṇikā hutvā nibbatti. Sakko attano paricārikā olokento "Sudhammā idheva nibbattā, tathā Nandā ca Cittā ca, Sujā nu kho kuhiṁ nibbattā'ti cintento taṁ tattha nibbattaṁ disvā "bālā kiñci puññaṁ akatvā idāni tiracchānayoniyaṁ nibbattā, idāni pana taṁ puññaṁ kāretvā idhānetuṁ vaṭṭatī"ti attabhāvaṁ vijahitvā aññātakavesena

1. Pañcayojanasatikā (Syā) 2. Aṭṭhamī (Syā), aṭṭhame (Ka) 3. Modayamānā (Ka)

မာပေသိ အာဝဋ္ဋေန တိဂါဝုတအဍ္ဎယောဇနပ္ပမာဏေ၊ သဗ္ဗေသံ မဇ္ဈေ သက္ကဿ အတ္ထာယ သုဒဿနံ နာမ တိံသယောဇနိကံ ကုမ္ဘံ မာပေသိ။ တဿ ဥပရိ ဒွါဒသယောဇနိကော ရတနမဏ္ဍပေါ ဟောတိ။ တတ္ထ အန္တရန္တရာ သတ္တရတနမယာ ယောဇနုဗ္ဗေဓာ ဓဇာ ဥဋ္ဌဟန္တိ။ ပရိယန္တေ ကိင်္ကိဏိကဇာလံ ဩလမ္ဗတိ။ ယဿ မန္ဒဝါတေရိတဿ ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယသဒ္ဒသံမိဿော ဒိဗ္ဗဂီတသဒ္ဒေါ ဝိယ ရဝေါ နိစ္ဆရတိ။ မဏ္ဍပမဇ္ဈေ သက္ကဿတ္ထာယ ယောဇနိကော မဏိပလ္လင်္ကော ပညတ္တော ဟောတိ၊ တတ္ထ သက္ကော နိသီဒိ။ တေတ္တိံသ ဒေဝပုတ္တာ အတ္တနော ကုမ္ဘေ ရတနပလ္လင်္ကေ နိသီဒိံသု။ တေတ္တိံသာယ ကုမ္ဘာနံ ဧကေကသ္မိံ ကုမ္ဘေ သတ္တ သတ္တ ဒန္တေ မာပေသိ။ တေသု ဧကေကော ပဏ္ဏာသယောဇနာယာမော၊ ဧကေကသ္မိံ စေတ္ထ ဒန္တေ သတ္တ သတ္တ ပေါက္ခရဏိယော ဟောန္တိ၊ ဧကေကာယ ပေါက္ခရဏိယာ သတ္တ သတ္တ ပဒုမိနိဂစ္ဆာနိ၊ ဧကေကသ္မိံ ဂစ္ဆေ သတ္တ သတ္တ ပုပ္ဖာနိ ဟောန္တိ၊ ဧကေကသ္မိံ ပုပ္ဖေ သတ္တ သတ္တ ပတ္တာနိ၊ ဧကေကသ္မိံ ပတ္တေ သတ္တ သတ္တ ဒေဝဓီတရော နစ္စန္တိ။ ဧဝံ သမန္တာ ပဏ္ဏာသယောဇနဋ္ဌာနေသု ဟတ္ထိဒန္တေသုယေဝ နဋသမဇ္ဇာ ဟောန္တိ။ ဧဝံ မဟန္တံ ယသံ အနုဘဝန္တော သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဝိစရတိ။

သုဓမ္မာပိ ကာလံ ကတွာ ဂန္တွာ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿာ သုဓမ္မာ နာမ နဝယောဇနသတိကာ[၁] ဒေဝသဘာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တတော ရမဏီယတရံ ကိရ အညံ ဌာနံ နာမ နတ္ထိ၊ မာသဿ အဋ္ဌ[၂] ဒိဝသေ ဓမ္မဿဝနံ တတ္ထေဝ ဟောတိ။ ယာဝဇ္ဇတနာ အညတရံ ရမဏီယံ ဌာနံ ဒိသွာ "သုဓမ္မာ ဒေဝသဘာ ဝိယာ"တိ ဝဒန္တိ။ နန္ဒာပိ ကာလံ ကတွာ ဂန္တွာ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿာ ပဉ္စယောဇနသတိကာ နန္ဒာ နာမ ပေါက္ခရဏီ နိဗ္ဗတ္တိ။ စိတ္တာပိ ကာလံ ကတွာ ဂန္တွာ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿာပိ ပဉ္စယောဇနသတိကံ စိတ္တလတာဝနံ နာမ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တတ္ထ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗနိမိတ္တေ ဒေဝပုတ္တေ နေတွာ မောဟယမာနာ[၃] ဝိစရန္တိ။ သုဇာ ပန ကာလံ ကတွာ ဧကိဿာ ဂိရိကန္ဒရာယ ဧကာ ဗကသကုဏိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သက္ကော အတ္တနော ပရိစာရိကာ ဩလောကေန္တော "သုဓမ္မာ ဣဓေဝ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တထာ နန္ဒာ စ စိတ္တာ စ၊ သုဇာ နု ခေါ ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တာ"တိ စိန္တေန္တော တံ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တံ ဒိသွာ "ဗာလာ ကိဉ္စိ ပုညံ အကတွာ ဣဒါနိ တိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တာ၊ ဣဒါနိ ပန တံ ပုညံ ကာရေတွာ ဣဓာနေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ အတ္တဘာဝံ ဝိဇဟိတွာ အညာတကဝေသေန

၁-ပဉ္စယောဇနသတိကာ (သျာ) ၂-အဋ္ဌမီ (သျာ)၊ အဋ္ဌမေ (က) ၃-မောဒယမာနာ (က)

tassā santikaṁ gantvā “kiṁ karontī idha vicarasī”ti pucchi. Ko pana tvaṁ sāmīti. Ahaṁ te sāmiko Maghoti. Kuhiṁ nibbattosi sāmīti. Ahaṁ Tāvatiṁsadevaloke nibbatto, tava sahāyikānaṁ pana nibbattaṭṭhānaṁ jānāsīti. Na jānāmi sāmīti. Tāpi mameva santike nibbattā, passissasi tā sahāyikāti. Kathāhaṁ tattha gamissāmīti. Sakko “ahaṁ taṁ tattha nessāmī”ti vatvā taṁ hatthatale ṭhapetvā devalokaṁ netvā Nandāya pokkharaṇiyā tīre vissajjetvā itarāsaṁ tissannaṁ ārocesi “tumhākaṁ sahāyikaṁ Sujaṁ passissathā”ti. Kuhiṁ sā devāti. “Nandāya pokkharaṇiyā tīre ṭhitā”ti āha. Tā tissopi gantvā “aho ayyāya evarūpaṁ attabhāvamaṇḍanassa phalaṁ[1], idānissā tuṇḍaṁ passatha, pāde passatha, jaṅghā passatha, sobhati vatassā attabhāvo”ti keḷiṁ katvā pakkamiṁsu.

Puna Sakko tassā santikaṁ gantvā “diṭṭhā te sahāyikā”ti vatvā “diṭṭhā maṁ uppaṇḍetvā gatā, tattheva maṁ nehī”ti vutte taṁ tattheva netvā udake vissajjetvā “diṭṭhā te tāsaṁ sampattī”ti pucchi. Diṭṭhā devāti. Tayāpi tattha nibbattanūpāyaṁ kātuṁ vaṭṭatīti. Kiṁ karomi devāti. Mayā dinnaṁ ovādaṁ rakkhissasīti. Rakkhissāmi devāti. Athassā pañca sīlāni datvā “appamattā rakkhāhī”ti vatvā pakkāmi. Sā tato paṭṭhāya sayaṁmatamacchakeyeva pariyesitvā khādati. Sakko katipāhaccayena tassā vīmaṁsanatthāya gantvā vālukāpiṭṭhe matamacchako viya hutvā uttāno nipajji. Sā taṁ disvā “matamacchako”ti saññāya aggahesi. Maccho gilanakāle naṅguṭṭhaṁ cālesi. Sā “sajīvamacchako”ti udake vissajjesi. So thokaṁ vītināmetvā puna tassā purato uttāno hutvā nipajji. Puna sā “matamacchako”ti saññāya gahetvā gilanakāle agganaṅguṭṭhaṁ cālesi. Taṁ disvā “sajīvamaccho”ti vissajjesi. Evaṁ tikkhattuṁ vīmaṁsitvā “sādhukaṁ sīlaṁ rakkhatī”ti attānaṁ jānāpetvā “ahaṁ tava vīmaṁsanatthāya āgato, sādhukaṁ sīlaṁ rakkhasi, evaṁ rakkhamānā na cirasseva mama santike nibbattissasi, appamattā hohī”ti vatvā pakkāmi.

1. Aho ayyāya rūpaṁ, aho attabhāvamaṇḍanassa phalaṁ (Syā, Ka)

တဿာ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ ကရောန္တီ ဣဓ ဝိစရသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ကော ပန တွံ သာမီတိ။ အဟံ တေ သာမိကော မဃောတိ။ ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တောသိ သာမီတိ။ အဟံ တာဝတိံသဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော၊ တဝ သဟာယိကာနံ ပန နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ဇာနာသီတိ။ န ဇာနာမိ သာမီတိ။ တာပိ မမေဝ သန္တိကေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ ပဿိဿသိ တာ သဟာယိကာတိ။ ကထာဟံ တတ္ထ ဂမိဿာမီတိ။ သက္ကော “အဟံ တံ တတ္ထ နေဿာမီ”တိ ဝတွာ တံ ဟတ္ထတလေ ဌပေတွာ ဒေဝလောကံ နေတွာ နန္ဒာယ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဣတရာသံ တိဿန္နံ အာရောစေသိ “တုမှာကံ သဟာယိကံ သုဇံ ပဿိဿထာ”တိ။ ကုဟိံ သာ ဒေဝါတိ။ “နန္ဒာယ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေ ဌိတာ”တိ အာဟ။ တာ တိဿောပိ ဂန္တွာ “အဟော အယျာယ ဧဝရူပံ အတ္တဘာဝမဏ္ဍနဿ ဖလံ[1]၊ ဣဒါနိဿာ တုဏ္ဍံ ပဿထ၊ ပါဒေ ပဿထ၊ ဇင်္ဃာ ပဿထ၊ သောဘတိ ဝတဿာ အတ္တဘာဝေါ”တိ ကေဠိံ ကတွာ ပက္ကမိံသု။

ပုန သက္ကော တဿာ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒိဋ္ဌာ တေ သဟာယိကာ”တိ ဝတွာ “ဒိဋ္ဌာ မံ ဥပ္ပဏ္ဍေတွာ ဂတာ၊ တတ္ထေဝ မံ နေဟီ”တိ ဝုတ္တေ တံ တတ္ထေဝ နေတွာ ဥဒကေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ “ဒိဋ္ဌာ တေ တာသံ သမ္ပတ္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဒိဋ္ဌာ ဒေဝါတိ။ တယာပိ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တနူပါယံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ကိံ ကရောမိ ဒေဝါတိ။ မယာ ဒိန္နံ ဩဝါဒံ ရက္ခိဿသီတိ။ ရက္ခိဿာမိ ဒေဝါတိ။ အထဿာ ပဉ္စ သီလာနိ ဒတွာ “အပ္ပမတ္တာ ရက္ခာဟီ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ သာ တတော ပဋ္ဌာယ သယံမတမစ္ဆကေယေဝ ပရိယေသိတွာ ခါဒတိ။ သက္ကော ကတိပါဟစ္စယေန တဿာ ဝီမံသနတ္ထာယ ဂန္တွာ ဝါလုကာပိဋ္ဌေ မတမစ္ဆကော ဝိယ ဟုတွာ ဥတ္တာနော နိပဇ္ဇိ။ သာ တံ ဒိသွာ “မတမစ္ဆကော”တိ သညာယ အဂ္ဂဟေသိ။ မစ္ဆော ဂိလနကာလေ နင်္ဂုဋ္ဌံ စာလေသိ။ သာ “သဇီဝမစ္ဆကော”တိ ဥဒကေ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော ထောကံ ဝီတိနာမေတွာ ပုန တဿာ ပုရတော ဥတ္တာနော ဟုတွာ နိပဇ္ဇိ။ ပုန သာ “မတမစ္ဆကော”တိ သညာယ ဂဟေတွာ ဂိလနကာလေ အဂ္ဂနင်္ဂုဋ္ဌံ စာလေသိ။ တံ ဒိသွာ “သဇီဝမစ္ဆော”တိ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဧဝံ တိက္ခတ္တုံ ဝီမံသိတွာ “သာဓုကံ သီလံ ရက္ခတီ”တိ အတ္တာနံ ဇာနာပေတွာ “အဟံ တဝ ဝီမံသနတ္ထာယ အာဂတော၊ သာဓုကံ သီလံ ရက္ခသိ၊ ဧဝံ ရက္ခမာနာ န စိရဿေဝ မမ သန္တိကေ နိဗ္ဗတ္တိဿသိ၊ အပ္ပမတ္တာ ဟောဟီ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

၁-အဟော အယျာယ ရူပံ၊ အဟော အတ္တဘာဝမဏ္ဍနဿ ဖလံ (သျာ၊ က)

Sā tato paṭṭhāya pana sayaṁmatamacchaṁ labhati vā, na vā. Alabhamānā katipāhaccayeneva sussitvā kālaṁ katvā tassa sīlassa phalena[1] Bārāṇasiyaṁ kumbhakārassa dhītā hutvā nibbatti. Athassā pannarasasoḷasavassuddesikakāle Sakko "kuhiṁ nu kho sā nibbattā"ti āvajjento disvā "idāni mayā tattha gantuṁ vaṭṭatī"ti eḷālukavaṇṇena paññāyamānehi sattahi ratanehi yānakaṁ pūretvā taṁ pājento Bārāṇasiṁ pavisitvā "ammatātā eḷālukāni gaṇhatha gaṇhathā"ti ugghosento vīthiṁ paṭipajji. Muggamāsādīni gahetvā āgate pana "mūlena na demī"ti vatvā "kathaṁ desī"ti vutte "sīlarakkhikāya itthiyā dammī"ti āha. Sīlaṁ nāma sāmi kīdisaṁ kiṁ kāḷaṁ, udāhu nīlādivaṇṇanti. Tumhe "sīlaṁ kīdisan"tipi na jānātha, kimeva naṁ rakkhissatha, sīlarakkhikāya pana dassāmīti. Sāmi esā kumbhakārassa dhītā "sīlaṁ rakkhāmī"ti vicarati, etissā dehīti. Sāpi naṁ "tena hi mayhaṁ dehi sāmī"ti āha. Kāsi tvanti. Ahaṁ avijahitapañcasīlāti. "Tuyhamevetāni mayā ānītānī"ti yānakaṁ pājento tassā gharaṁ gantvā aññehi anāhariyaṁ[2] katvā eḷālukavaṇṇena devadattiyaṁ dhanaṁ datvā attānaṁ jānāpetvā "idaṁ te jīvitavuttiyā dhanaṁ, pañcasīlāni akhaṇḍādīni katvā rakkhāhī"ti vatvā pakkāmi.

Sāpi tato cavitvā Asurabhavane asurajeṭṭhakassa dhītā hutvā Sakkassa verighare nibbatti. Dvīsu pana attabhāvesu sīlassa surakkhitattā abhirūpā ahosi suvaṇṇavaṇṇā asādhāraṇāya rūpasiriyā samannāgatā. Vepacitti-asurindo āgatāgatānaṁ asurānaṁ "tumhe mama dhītu anucchavikā na hothā"ti taṁ kassaci adatvā "mama dhītā attanāva attano anuccha vikaṁ sāmikaṁ gahessatī"ti[3] asurabalaṁ sannipātāpetvā "tuyhaṁ anucchavikaṁ sāmikaṁ gaṇhā"ti tassa hatthe pupphadāmaṁ adāsi. Tasmiṁ khaṇe Sakko tassā nibbattaṭṭhānaṁ olokento taṁ pavattiṁ ñatvā "idāni mayā gantvā taṁ ānetuṁ vaṭṭatī"ti mahallaka-asuravaṇṇaṁ nimminitvā gantvā parisapariyante aṭṭhāsi. Sāpi ito cito ca olokentī taṁ diṭṭhamattāva pubbasannivāsavasena uppannena pemena mahogheneva ajjhotthaṭahadayā hutvā "eso me sāmiko"ti tassa upari pupphadāmaṁ

1. Balena (Ka) 2. Asaṁhāriyaṁ (Sī) 3. Vāressatīti (Sī), upadhāressatīti (Syā)

သာ တတော ပဋ္ဌာယ ပန သယံမတမစ္ဆံ လဘတိ ဝါ, န ဝါ။ အလဘမာနာ ကတိပါဟစ္စယေနေဝ သုဿိတွာ ကာလံ ကတွာ တဿ သီလဿ ဖလေန[၁] ဗာရာဏသိယံ ကုမ္ဘကာရဿ ဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထဿာ ပန္နရသသောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကကာလေ သက္ကော "ကုဟိံ နု ခေါ သာ နိဗ္ဗတ္တာ"တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ဒိသွာ "ဣဒါနိ မယာ တတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဧဠာလုကဝဏ္ဏေန ပညာယမာနေဟိ သတ္တဟိ ရတနေဟိ ယာနကံ ပူရေတွာ တံ ပါဇေန္တော ဗာရာဏသိံ ပဝိသိတွာ "အမ္မတာတာ ဧဠာလုကာနိ ဂဏှထ ဂဏှထာ"တိ ဥဂ္ဃောသေန္တော ဝီထိံ ပဋိပဇ္ဇိ။ မုဂ္ဂမာသာဒီနိ ဂဟေတွာ အာဂတေ ပန "မူလေန န ဒေမီ"တိ ဝတွာ "ကထံ ဒေသီ"တိ ဝုတ္တေ "သီလရက္ခိကာယ ဣတ္ထိယာ ဒမ္မီ"တိ အာဟ။ သီလံ နာမ သာမိ ကီဒိသံ၊ ကိံ ကာဠံ၊ ဥဒါဟု နီလာဒိဝဏ္ဏန္တိ။ တုမှေ "သီလံ ကီဒိသ"န္တိပိ န ဇာနာထ၊ ကိမေဝ နံ ရက္ခိဿထ၊ သီလရက္ခိကာယ ပန ဒဿာမီတိ။ သာမိ ဧသာ ကုမ္ဘကာရဿ ဓီတာ "သီလံ ရက္ခာမီ"တိ ဝိစရတိ၊ ဧတိဿာ ဒေဟီတိ။ သာပိ နံ "တေန ဟိ မယှံ ဒေဟိ သာမီ"တိ အာဟ။ ကာသိ တွန္တိ။ အဟံ အဝိဇဟိတပဉ္စသီလာတိ။ "တုယှမေဝေတာနိ မယာ အာနီတာနီ"တိ ယာနကံ ပါဇေန္တော တဿာ ဃရံ ဂန္တွာ အညေဟိ အနာဟရိယံ[၂] ကတွာ ဧဠာလုကဝဏ္ဏေန ဒေဝဒတ္တိယံ ဓနံ ဒတွာ အတ္တာနံ ဇာနာပေတွာ "ဣဒံ တေ ဇီဝိတဝုတ္တိယာ ဓနံ၊ ပဉ္စသီလာနိ အခဏ္ဍာဒီနိ ကတွာ ရက္ခာဟီ"တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

သာပိ တတော စဝိတွာ အသုရဘဝနေ အသုရဇေဋ္ဌကဿ ဓီတာ ဟုတွာ သက္ကဿ ဝေရိဃရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဒွီသု ပန အတ္တဘာဝေသု သီလဿ သုရက္ခိတတ္တာ အဘိရူပါ အဟောသိ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာ အသာဓာရဏာယ ရူပသိရိယာ သမန္နာဂတာ။ ဝေပစိတ္တိအသုရိန္ဒော အာဂတာဂတာနံ အသုရာနံ "တုမှေ မမ ဓီတု အနုစ္ဆဝိကာ န ဟောထာ"တိ တံ ကဿစိ အဒတွာ "မမ ဓီတာ အတ္တနာဝ အတ္တနော အနုစ္ဆဝိကံ သာမိကံ ဂဟေဿတီ"တိ[၃] အသုရဗလံ သန္နိပါတာပေတွာ "တုယှံ အနုစ္ဆဝိကံ သာမိကံ ဂဏှာ"တိ တဿာ ဟတ္ထေ ပုပ္ဖဒါမံ အဒါသိ။ တသ္မိံ ခဏေ သက္ကော တဿာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တော တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ "ဣဒါနိ မယာ ဂန္တွာ တံ အာနေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ မဟလ္လကအသုရဝဏ္ဏံ နိမ္မိနိတွာ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ အဋ္ဌာသိ။ သာပိ ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တီ တံ ဒိဋ္ဌမတ္တာဝ ပုဗ္ဗသန္နိဝါသဝသေန ဥပ္ပန္နေန ပေမေန မဟောဃေနေဝ အဇ္ဈောတ္ထဋဟဒယာ ဟုတွာ "ဧသော မေ သာမိကော"တိ တဿ ဥပရိ ပုပ္ဖဒါမံ

၁-ဗလေန (က) ၂-အသံဟာရိယံ (သီ) ၃-ဝါရေဿတီတိ (သီ)၊ ဥပဓာရေဿတီတိ (သျာ)

khipi. Asurā “amhākaṁ rājā ettakaṁ kālaṁ dhītu anucchavikaṁ alabhitvā idāni labhi, ayamevassa dhītu pitāmahato mahallako anucchaviko”ti lajjamānā apakkamiṁsu. Sakkopi taṁ hatthe gahetvā “Sakkohamasmī”ti naditvā ākāse pakkhandi. Asurā “vañcitamhā jarasakkenā”ti taṁ anubandhiṁsu. Mātali saṅgāhako Vejayantarathaṁ āharitvā antarāmagge aṭṭhāsi. Sakko taṁ tattha āropetvā devanagarābhimukho pāyāsi. Athassa Sippalivanaṁ[1] sampattakāle rathasaddaṁ sutvā bhītā garuḷapotakā viraviṁsu. Tesaṁ saddaṁ sutvā Sakko Mātaliṁ pucchi “ke ete viravantī”ti. Garuḷapotakā devāti. Kiṁ kāraṇāti. Rathasaddaṁ sutvā maraṇabhayenāti. Maṁ ekaṁ nissāya ettako dijo rathavegena vicuṇṇito mā nassi, nivattehi rathanti. Sopi sindhavasahassassa daṇḍakasaññaṁ datvā rathaṁ nivattesi. Taṁ disvā asurā “jarasakko asurapurato paṭṭhāya palāyanto idāni rathaṁ nivattesi, addhā tena upatthambho laddho bhavissatī”ti nivattetvā āgamanamaggeneva asurapuraṁ pavisitvā puna sīsaṁ na ukkhipiṁsu.

Sakkopi Sujaṁ asurakaññaṁ devanagaraṁ netvā aḍḍhateyyānaṁ accharākoṭiṁnaṁ jeṭṭhikaṭṭhāne ṭhapesi. Sā Sakkaṁ varaṁ yāci “mahārāja mama imasmiṁ devaloke mātāpitaro vā bhātikabhaginiyo vā natthi, yattha yattha gacchasi, tattha tattha maṁ gahetvāva gaccheyyāsī”ti. So “sādhū”ti tassā paṭiññaṁ adāsi. Tato paṭṭhāya cittapāṭaliyā pupphitāya asurā “amhākaṁ nibbattaṭṭhāne dibbapāriccha ttakassa pupphanakālo”ti yuddhatthāya saggaṁ abhiruhanti[2]. Sakko heṭṭhāsamudde nāgānaṁ ārakkhaṁ adāsi, tato supaṇṇānaṁ, tato kumbhaṇḍānaṁ, tato yakkhānaṁ. Tato catunnaṁ mahārājānaṁ. Sabbūpari pana upaddavanivattanatthāya devanagaradvāresu vajirahatthā indapaṭimā ṭhapesi. Asurā nāgādayo jinitvā āgatāpi indapaṭimā dūrato disvā “Sakko nikkhanto”ti palāyanti. Evaṁ Mahāli Magho māṇavo appamādapaṭipadaṁ paṭipajji, evaṁ appamatto panesa evarūpaṁ issariyaṁ patvā dvīsu devalokesu rajjaṁ kāresi. Appamādo nāmesa Buddhādīhi pasattho. Appamādaṁ hi nissāya sambesampi lokiyalokuttarānaṁ visesānaṁ adhigamo hotīti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Simbalivanaṁ (Sī) 2. Sakkaṁ abhiyanti (Sī)

ခိပိ။ အသုရာ “အမှာကံ ရာဇာ ဧတ္တကံ ကာလံ ဓီတု အနုစ္ဆဝိကံ အလဘိတွာ ဣဒါနိ လဘိ၊ အယမေဝဿ ဓီတု ပိတာမဟတော မဟလ္လကော အနုစ္ဆဝိကော”တိ လဇ္ဇမာနာ အပက္ကမိံသု။ သက္ကောပိ တံ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ “သက္ကောဟမသ္မီ”တိ နဒိတွာ အာကာသေ ပက္ခန္ဒိ။ အသုရာ “ဝဉ္စိတမှာ ဇရသက္ကေနာ”တိ တံ အနုဗန္ဓိံသု။ မာတလိ သင်္ဂါဟကော ဝေဇယန္တရထံ အာဟရိတွာ အန္တရာမဂ္ဂေ အဋ္ဌာသိ။ သက္ကော တံ တတ္ထ အာရောပေတွာ ဒေဝနဂရာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ အထဿ သိပ္ပလိဝနံ[၁] သမ္ပတ္တကာလေ ရထသဒ္ဒံ သုတွာ ဘီတာ ဂရုဠပေါတကာ ဝိရဝိံသု။ တေသံ သဒ္ဒံ သုတွာ သက္ကော မာတလိံ ပုစ္ဆိ “ကေ ဧတေ ဝိရဝန္တီ”တိ။ ဂရုဠပေါတကာ ဒေဝါတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ ရထသဒ္ဒံ သုတွာ မရဏဘယေနာတိ။ မံ ဧကံ နိဿာယ ဧတ္တကော ဒိဇော ရထဝေဂေန ဝိစုဏ္ဏိတော မာ နဿိ၊ နိဝတ္တေဟိ ရထန္တိ။ သောပိ သိန္ဓဝသဟဿဿ ဒဏ္ဍကသညံ ဒတွာ ရထံ နိဝတ္တေသိ။ တံ ဒိသွာ အသုရာ “ဇရသက္ကော အသုရပုရတော ပဋ္ဌာယ ပလာယန္တော ဣဒါနိ ရထံ နိဝတ္တေသိ၊ အဒ္ဓါ တေန ဥပတ္ထမ္ဘော လဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ နိဝတ္တေတွာ အာဂမနမဂ္ဂေနေဝ အသုရပုရံ ပဝိသိတွာ ပုန သီသံ န ဥက္ခိပိံသု။

သက္ကောပိ သုဇံ အသုရကညံ ဒေဝနဂရံ နေတွာ အဍ္ဎတေယျာနံ အစ္ဆရာကောဋိနံ ဇေဋ္ဌိကဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သာ သက္ကံ ဝရံ ယာစိ “မဟာရာဇ မမ ဣမသ္မိံ ဒေဝလောကေ မာတာပိတရော ဝါ ဘာတိကဘဂိနိယော ဝါ နတ္ထိ၊ ယတ္ထ ယတ္ထ ဂစ္ဆသိ၊ တတ္ထ တတ္ထ မံ ဂဟေတွာဝ ဂစ္ဆေယျာသီ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ တဿာ ပဋိညံ အဒါသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ စိတ္တပါဋလိယာ ပုပ္ဖိတာယ အသုရာ “အမှာကံ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဒိဗ္ဗပါရိစ္ဆတ္တကဿ ပုပ္ဖနကာလော”တိ ယုဒ္ဓတ္ထာယ သဂ္ဂံ အဘိရုဟန္တိ[၂]။ သက္ကော ဟေဋ္ဌာသမုဒ္ဒေ နာဂါနံ အာရက္ခံ အဒါသိ၊ တတော သုပဏ္ဏာနံ၊ တတော ကုမ္ဘဏ္ဍာနံ၊ တတော ယက္ခာနံ၊ တတော စတုန္နံ မဟာရာဇာနံ။ သဗ္ဗူပရိ ပန ဥပဒ္ဒဝနိဝတ္တနတ္ထာယ ဒေဝနဂရဒွါရေသု ဝဇိရဟတ္ထာ ဣန္ဒပဋိမာ ဌပေသိ။ အသုရာ နာဂါဒယော ဇိနိတွာ အာဂတာပိ ဣန္ဒပဋိမာ ဒူရတော ဒိသွာ “သက္ကော နိက္ခန္တော”တိ ပလာယန္တိ။ ဧဝံ မဟာလိ မဃော မာဏဝေါ အပ္ပမာဒပဋိပဒံ ပဋိပဇ္ဇိ၊ ဧဝံ အပ္ပမတ္တော ပနေသ ဧဝရူပံ ဣဿရိယံ ပတွာ ဒွီသု ဒေဝလောကေသု ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ အပ္ပမာဒေါ နာမေသ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ပသတ္ထော။ အပ္ပမာဒံ ဟိ နိဿာယ သမ္ဗေသမ္ပိ လောကိယလောကုတ္တရာနံ ဝိသေသာနံ အဓိဂမော ဟောတီတိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-သိမ္ဗလိဝနံ (သီ) ၂-သက္ကံ အဘိယန္တိ (သီ)

30. “Appamādena Maghavā, devānaṁ seṭṭhataṁ gato.
Appamādaṁ pasaṁsanti, pamādo garahito sadā”ti.

Tattha **appamādenā**ti Macalagāme bhūmippadesasodhanaṁ ādiṁ katvā katena appamādena. **Maghavā**ti idāni “Maghavā”ti paññāto Magho māṇavo dvinnaṁ devalokānaṁ rājabhāvena **devānaṁ seṭṭhataṁ gato. Pasaṁsantī**ti Buddhādayo paṇḍitā appamādameva thomenti vaṇṇayanti. Kiṁ kāraṇā? Sabbesaṁ lokiyalokuttarānaṁ visesānaṁ paṭilābhakāraṇattā. **Pamādo garahito sadā**ti pamādo pana tehi ariyehi niccaṁ garahito nindito. Kiṁ kāraṇā? Sabbavipattīnaṁ mūlabhāvato. Manussadobhaggaṁ vā hi apāyuppatti vā sabbā pamādamūlikāyevāti.

Gāthāpariyosāne Mahāli Licchavī sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi bahū sotāpannādayo jātāti.

Maghavatthu sattamaṁ.

---

8. Aññatarabhikkhuvatthu

Appamādarato bhikkhūti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

So kira Satthu santike yāva arahattā[1] kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā araññaṁ pavisitvā ghaṭento vāyamanto arahattaṁ pattuṁ nāsakkhi. So “visesetvā kammaṭṭhānaṁ kathāpessāmī”ti tato nikkhamitvā Satthu santikaṁ āgacchanto antarāmagge mahantaṁ dāvaggiṁ uṭṭhitaṁ disvā vegena ekaṁ muṇḍapabbatamatthakaṁ abhiruyha nisinno araññaṁ ḍayhamānaṁ aggiṁ disvā ārammaṇaṁ gaṇhi “yathā ayaṁ aggi mahantāni ca khuddakāni ca upādānāni ḍahanto gacchati, evaṁ ariyamaggañāṇaggināpi mahantāni ca khuddakāni ca saṁyojanāni ḍahantena gantabbaṁ bhavissatī”ti. Satthā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova tassa cittācāraṁ ñatvā “evameva bhikkhu mahantānipi khuddakānipi upādānāni viya imesaṁ sattānaṁ abbhantare uppajjamānāni aṇuṁthūlāni saṁyojanāni,

1. Yāva arahattaṁ (Ka)

၃၀။ “အပ္ပမာဒေန မဃဝါ၊ ဒေဝါနံ သေဋ္ဌတံ ဂတော။
အပ္ပမာဒံ ပသံသန္တိ၊ ပမာဒေါ ဂရဟိတော သဒါ”တိ။

တတ္ထ **အပ္ပမာဒေနာ**တိ မစလဂါမေ ဘူမိပ္ပဒေသသောဓနံ အာဒိံ ကတွာ ကတေန အပ္ပမာဒေန။ **မဃဝါ**တိ ဣဒါနိ “မဃဝါ”တိ ပညာတော မဃော မာဏဝေါ ဒွိန္နံ ဒေဝလောကာနံ ရာဇဘာဝေန **ဒေဝါနံ သေဋ္ဌတံ ဂတော။ ပသံသန္တိ**တိ ဗုဒ္ဓါဒယော ပဏ္ဍိတာ အပ္ပမာဒမေဝ ထောမေန္တိ ဝဏ္ဏယန္တိ။ ကိံ ကာရဏာ? သဗ္ဗေသံ လောကိယလောကုတ္တရာနံ ဝိသေသာနံ ပဋိလာဘကာရဏတ္တာ။ **ပမာဒေါ ဂရဟိတော သဒါ**တိ ပမာဒေါ ပန တေဟိ အရိယေဟိ နိစ္စံ ဂရဟိတော နိန္ဒိတော။ ကိံ ကာရဏာ? သဗ္ဗဝိပတ္တီနံ မူလဘာဝတော။ မနုဿဒောဘဂ္ဂံ ဝါ ဟိ အပါယုပ္ပတ္တိ ဝါ သဗ္ဗာ ပမာဒမူလိကာယေဝါတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ မဟာလိ လိစ္ဆဝီ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော ဇာတာတိ။

မဃဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု

အပ္ပမာဒရတော ဘိက္ခူတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ သတ္ထု သန္တိကေ ယာဝ အရဟတ္တာ[1] ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော အရဟတ္တံ ပတ္တုံ နာသက္ခိ။ သော “ဝိသေသေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေဿာမီ”တိ တတော နိက္ခမိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ မဟန္တံ ဒါဝဂ္ဂိံ ဥဋ္ဌိတံ ဒိသွာ ဝေဂေန ဧကံ မုဏ္ဍပဗ္ဗတမတ္ထကံ အဘိရုယှ နိသိန္နော အရညံ ဍယှမာနံ အဂ္ဂိံ ဒိသွာ အာရမ္မဏံ ဂဏှိ “ယထာ အယံ အဂ္ဂိ မဟန္တာနိ စ ခုဒ္ဒကာနိ စ ဥပါဒါနာနိ ဍဟန္တော ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ အရိယမဂ္ဂဉာဏဂ္ဂိနာပိ မဟန္တာနိ.စ ခုဒ္ဒကာနိ စ သံယောဇနာနိ ဍဟန္တေန ဂန္တဗ္ဗံ ဘဝိဿတီ”တိ။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ တဿ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ “ဧဝမေဝ ဘိက္ခု မဟန္တာနိပိ ခုဒ္ဒကာနိပိ ဥပါဒါနာနိ ဝိယ ဣမေသံ သတ္တာနံ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနိ အဏုံထူလာနိ သံယောဇနာနိ၊

၁-ယာဝ အရဟတ္တံ (က)

tāni ñāṇagginā jhāpetvā abhabbuppattikāni kātuṁ vaṭṭatī"ti vatvā obhāsaṁ vissajjetvā tassa bhikkhuno abhimukhe nisinno viya paññāyamāno imaṁ obhāsagāthamāha—

31. "Appamādarato bhikkhu, pamāde bhayadassi vā.
Saṁyojanaṁ aṇuṁ thūlaṁ, ḍahaṁ aggīva gacchatī"ti.

Tattha **appamādarato**ti appamāde rato abhirato, appamādena vītināmentoti attho. **Pamāde bhayadassi vā**ti nirayuppatti-ādikaṁ pamāde bhayaṁ bhayato passanto, tāsaṁ vā uppattīnaṁ mūlattā pamādaṁ bhayato passanto. **Saṁyojanan**ti vaṭṭadukkhena saddhiṁ yojanaṁ bandhanaṁ pajānaṁ vaṭṭe osīdāpanasamatthaṁ dasavidhaṁ saṁyojanaṁ. **Aṇuṁ thūlan**ti mahantañca khuddakañca. **Dahaṁ aggīva gacchatī**ti yathā ayaṁ aggī etaṁ mahantañca khuddakañca upādānaṁ ḍahantova gacchati, evameso appamādarato bhikkhu appamādādhigatena ñāṇagginā etaṁ saṁyojanaṁ ḍahanto abhabbuppattikaṁ karonto gacchatīti attho.

Gāthāpariyosāne so bhikkhu yathānisinnova sabbasaṁyojanāni jhāpetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā ākāsenāgantvā Tathāgatassa suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ thometvā vaṇṇetvā vandamānova pakkāmīti.

Aññatarabhikkhuvatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Nigamavāsitissattheravatthu

Appamādaratoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Nigamavāsitissattheraṁ nāma ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi Sāvatthito avidūre Nigamagāme jātasaṁvaḍḍho[1] eko kulaputto Satthu sāsane pabbajitvā laddhūpasampado "Nigamavāsitissatthero nāma appiccho santuṭṭho pavivitto āraddhavīriyo"ti paññāyi, so nibaddhaṁ ñātigāmeyeva piṇḍāya vicarati. Anāthapiṇḍikādīsu mahādānāni karontesu, Pasenadikosale asadisadānaṁ

1. Jātisaṁvuḍḍho (Ka)

တာနိ ဉာဏဂ္ဂိနာ ဈာပေတွာ အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကာနိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ''တိ ဝတွာ ဩဘာသံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တဿ ဘိက္ခုနော အဘိမုခေ နိသိန္နော ဝိယ ပညာယမာနော ဣမံ ဩဘာသဂါထမာဟ—

၃၁။ "အပ္ပမာဒရတော ဘိက္ခု၊ ပမာဒေ ဘယဒဿိ ဝါ။
သံယောဇနံ အဏုံ ထူလံ၊ ဍဟံ အဂ္ဂီဝ ဂစ္ဆတီ''တိ။

တတ္ထ **အပ္ပမာဒရတော**တိ အပ္ပမာဒေ ရတော အဘိရတော၊ အပ္ပမာဒေန ဝီတိနာမေန္တောတိ အတ္ထော။ **ပမာဒေ ဘယဒဿိ ဝါ**တိ နိရယုပ္ပတ္တိအာဒိကံ ပမာဒေ ဘယံ ဘယတော ပဿန္တော၊ တာသံ ဝါ ဥပ္ပတ္တီနံ မူလတ္တာ ပမာဒံ ဘယတော ပဿန္တော။ **သံယောဇနန္တိ** ဝဋ္ဋဒုက္ခေန သဒ္ဓိံ ယောဇနံ ဗန္ဓနံ ပဇာနံ ဝဋ္ဋေ ဩသီဒါပနသမတ္ထံ ဒသဝိဓံ သံယောဇနံ။ **အဏုံ ထူလန္တိ** မဟန္တဉ္စ ခုဒ္ဒကဉ္စ။ **ဍဟံ အဂ္ဂီဝ ဂစ္ဆတီ**တိ ယထာ အယံ အဂ္ဂိ ဧတံ မဟန္တဉ္စ ခုဒ္ဒကဉ္စ ဥပါဒါနံ ဍဟန္တောဝ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမေသော အပ္ပမာဒရတော ဘိက္ခု အပ္ပမာဒါဓိဂတေန ဉာဏဂ္ဂိနာ ဧတံ သံယောဇနံ ဍဟန္တော အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကံ ကရောန္တော ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။

ဂါထာပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု ယထာနိသိန္နောဝ သဗ္ဗသံယော-ဇနာနိ ဈာပေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ အာကာသေနာဂန္တွာ တထာဂတဿ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ထောမေတွာ ဝဏ္ဏေတွာ ဝန္ဒမာနောဝ ပက္ကာမီတိ။

အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရဝတ္ထု

အပ္ပမာဒရတောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သာဝတ္ထိတော အဝိဒူရေ နိဂမဂါမေ ဇာတသံဝဍ္ဎော[၁] ဧကော ကုလပုတ္တော သတ္ထု သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ "နိဂမဝါသိ-တိဿတ္ထေရော နာမ အပ္ပိစ္ဆော သန္တုဋ္ဌော ပဝိဝိတ္တော အာရဒ္ဓဝီရိယော"တိ ပညာယိ၊ သော နိဗဒ္ဓံ ဉာတိဂါမေယေဝ ပိဏ္ဍာယ ဝိစရတိ။ အနာထပိဏ္ဍိကာ-ဒီသု မဟာဒါနာနိ ကရောန္တေသု, ပသေနဒိကောသလေ အသဒိသဒါနံ

၁-ဇာတိသံဝုဍ္ဎော (က)

karontepi Sāvatthiṁ nāgacchati. Bhikkhū “ayaṁ Nigamavāsitissatthero uṭṭhāya samuṭṭhāya ñātisaṁsaṭṭho viharati, Anāthapiṇḍikādīsu mahādānādīni karontesu, Pasenadikosale asadisadānaṁ karontepi neva āgacchatī”ti kathaṁ samuṭṭhāpetvā Satthu ārocayiṁsu. Satthā taṁ pakkosāpetvā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu evaṁ karosī”ti pucchitvā “natthi bhante mayhaṁ ñātisaṁsaggo, ahaṁ ete manusse nissāya ajjhoharaṇīyamattaṁ āhāraṁ labhāmi lūkhe vā paṇīte vā, yāpanamatte laddhe puna kiṁ āhārapariyesanenāti na gacchāmi, ñātīhi pana me saṁsaggo nāma natthi bhante”ti vutte Satthā pakatiyāpi tassa ajjhāsayaṁ vijānanto “sādhu sādhu bhikkhū”ti tassa sādhukāraṁ datvā “anacchariyaṁ kho panetaṁ bhikkhu, yaṁ tvaṁ mādisaṁ ācariyaṁ labhitvā appiccho ahosi. Ayañhi appicchatā nāma mama tanti, mama paveṇī”ti vatvā bhikkhūhi yācito atītaṁ āhari—

Atīte Himavante Gaṅgātīre ekasmiṁ Udumbaravane anekasahassā suvā[1] vasiṁsu. Tatreko Suvarājā attano nivāsarukkhassa phalesu khīṇesu yaṁ yadeva avasiṭṭhaṁ hoti aṅkuro vā pattaṁ vā taco vā, taṁ taṁ khāditvā Gaṅgāyaṁ pānīyaṁ pivitvā paramappiccho santuṭṭho hutvā aññattha na gacchati. Tassa appicchasantuṭṭhabhāvaguṇena Sakkassa bhavanaṁ kampi. Sakko āvajjamāno taṁ disvā tassa vīmaṁsanatthaṁ attano ānubhāvena taṁ rukkhaṁ sukkhāpesi. Rukkho obhaggo khāṇumatto chiddāvachiddova hutvā vāte paharante ākoṭito viya saddaṁ nicchārento aṭṭhāsi. Tassa chiddehi cuṇṇāni nikkhamanti. Suvarājā tāni khāditvā Gaṅgāyaṁ pānīyaṁ pivitvā aññattha agantvā vātātapaṁ agaṇetvā udumbarakhāṇumatthake nisīdati. Sakko tassa paramappicchabhāvaṁ ñatvā “mittadhammaguṇaṁ kathāpetvā varamassa datvā udumbaraṁ amataphalaṁ katvā āgamissāmī”ti eko haṁsarājā hutvā Sujaṁ asurakaññaṁ purato katvā Udumbaravanaṁ gantvā avidūre ekassa rukkhassa sākhāya nisīditvā tena saddhiṁ kathento imaṁ gāthamāha—

“Santi rukkhā haripattā[2], dumānekaphalā bahū.
Kasmā nu sukkhe koḷāpe, suvassa nirato mano”ti[3].

1. Suvakā (Syā) 2. Haritapattā (Sī, Syā, Ka) 3. Khu 5. 190 piṭṭhe.

ကရောန္တေပိ သာဝတ္ထိံ နာဂစ္ဆတိ။ ဘိက္ခူ “အယံ နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရော ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ဉာတိသံသဋ္ဌော ဝိဟရတိ၊ အနာထပိဏ္ဍိကာဒီသု မဟာဒါနာဒီနိ ကရောန္တေသု, ပသေနဒိကောသလေ အသဒိသဒါနံ ကရောန္တေပိ နေဝ အာဂစ္ဆတီ”တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေတွာ သတ္ထု အာရောစယိံသု။ သတ္ထာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဧဝံ ကရောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “နတ္ထိ ဘန္တေ မယှံ ဉာတိသံသဂ္ဂေါ၊ အဟံ ဧတေ မနုဿေ နိဿာယ အဇ္ဈောဟရဏီယမတ္တံ အာဟာရံ လဘာမိ လူခေ ဝါ ပဏီတေ ဝါ၊ ယာပနမတ္တေ လဒ္ဓေ ပုန ကိံ အာဟာရပရိယေသနေနာတိ န ဂစ္ဆာမိ၊ ဉာတီဟိ ပန မေ သံသဂ္ဂေါ နာမ နတ္ထိ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ သတ္ထာ ပကတိယာပိ တဿ အဇ္ဈာသယံ ဝိဇာနန္တော “သာဓု သာဓု ဘိက္ခူ”တိ တဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ “အနစ္ဆရိယံ ခေါ ပနေတံ ဘိက္ခု၊ ယံ တွံ မာဒိသံ အာစရိယံ လဘိတွာ အပ္ပိစ္ဆော အဟောသိ။ အယဉှိ အပ္ပိစ္ဆတာ နာမ မမ တန္တိ, မမ ပဝေဏီ”တိ ဝတွာ ဘိက္ခူဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဟိမဝန္တေ ဂင်္ဂါတီရေ ဧကသ္မိံ ဥဒုမ္ဗရဝနေ အနေကသဟဿာ သုဝါ[၁] ဝသိံသု။ တတြေကော သုဝရာဇာ အတ္တနော နိဝါသရုက္ခဿ ဖလေသု ခီဏေသု ယံ ယဒေဝ အဝသိဋ္ဌံ ဟောတိ အင်္ကုရော ဝါ ပတ္တံ ဝါ တစော ဝါ၊ တံ တံ ခါဒိတွာ ဂင်္ဂါယံ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ပရမပ္ပိစ္ဆော သန္တုဋ္ဌော ဟုတွာ အညတ္ထ န ဂစ္ဆတိ။ တဿ အပ္ပိစ္ဆသန္တုဋ္ဌဘာဝဂုဏေန သက္ကဿ ဘဝနံ ကမ္ပိ။ သက္ကော အာဝဇ္ဇမာနော တံ ဒိသွာ တဿ ဝီမံသနတ္ထံ အတ္တနော အာနုဘာဝေန တံ ရုက္ခံ သုက္ခာပေသိ။ ရုက္ခော ဩဘဂ္ဂေါ ခါဏုမတ္တော ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒေါဝ ဟုတွာ ဝါတေ ပဟရန္တေ အာကောဋိတော ဝိယ သဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေန္တော အဋ္ဌာသိ။ တဿ ဆိဒ္ဒေဟိ စုဏ္ဏာနိ နိက္ခမန္တိ။ သုဝရာဇာ တာနိ ခါဒိတွာ ဂင်္ဂါယံ ပါနီယံ ပိဝိတွာ အညတ္ထ အဂန္တွာ ဝါတာတပံ အဂဏေတွာ ဥဒုမ္ဗရခါဏုမတ္ထကေ နိသီဒတိ။ သက္ကော တဿ ပရမပ္ပိစ္ဆဘာဝံ ဉတွာ “မိတ္တဓမ္မဂုဏံ ကထာပေတွာ ဝရမဿ ဒတွာ ဥဒုမ္ဗရံ အမတဖလံ ကတွာ အာဂမိဿာမီ”တိ ဧကော ဟံသရာဇာ ဟုတွာ သုဇံ အသုရကညံ ပုရတော ကတွာ ဥဒုမ္ဗရဝနံ ဂန္တွာ အဝိဒူရေ ဧကဿ ရုက္ခဿ သာခါယ နိသီဒိတွာ တေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“သန္တိ ရုက္ခာ ဟရိပတ္တာ[၂]၊ ဒုမာနေကဖလာ ဗဟူ။
ကသ္မာ နု သုက္ခေ ကောဠာပေ၊ သုဝဿ နိရတော မနော”တိ[၃]။

၁-သုဝကာ (သျာ) ၂-ဟရိတပတ္တာ (သီ၊ သျာ၊ က) ၃-ခု ၅-၁၉၀-ပိဋ္ဌေ။

Sabbaṁ Suvajātakaṁ Navakanipāte āgatanayeneva vitthāretabbaṁ. Aṭṭhuppattiyeva hi tattha ca idha ca nānā, sesaṁ tādisameva. Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "tadā Sakko Ānando ahosi, Suvarājā ahamevā"ti vatvā "evaṁ bhikkhave appicchatā nāmesā mama tanti, mama paveṇī, anacchariyā mama puttassa Nigamavāsitissassa mādisaṁ ācariyaṁ labhitvā appicchatā, bhikkhunā nāma Nigamavāsitissena viya appiccheneva bhavitabbaṁ. Evarūpo hi bhikkhu abhabbo samathavipassanādhammehi vā maggaphalehi vā parihānāya, aññadatthu nibbānasseva santike hotī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

32. "Appamādarato bhikkhu, pamāde bhayadassi vā.
Abhabbo parihānāya, nibbānasseva santike"ti.

Tattha **abhabbo parihānāyā**ti so evarūpo bhikkhu samathavipassanādhammehi vā maggaphalehi vā parihānāya abhabbo, nāpi pattehi parihāyati, na appattāni na pāpuṇāti. **Nibbānasseva santike**ti kilesaparinibbānassāpi anupādāparinibbānassāpi santikeyevāti.

Gāthāpariyosāne Nigamavāsitissatthero saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi, aññepi bahū sotāpannādayo ahesuṁ, mahājanassa sātthikā[1] dhammadesanā jātāti.

Nigamavāsitissattheravatthu navamaṁ.

Appamādavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dutiyo vaggo.

1. Mahapphalā (Sī, Syā)

သဗ္ဗံ သုဝဇာတကံ နဝကနိပါတေ အာဂတနယေနေဝ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယေဝ ဟိ တတ္ထ စ ဣဓ စ နာနာ၊ သေသံ တာဒိသမေဝ။ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ "တဒါ သက္ကော အာနန္ဒော အဟောသိ၊ သုဝရာဇာ အဟမေဝါ"တိ ဝတွာ "ဧဝံ ဘိက္ခဝေ အပ္ပိစ္ဆတာ နာမေသာ မမ တန္တိ, မမ ပဝေဏီ၊ အနစ္ဆရိယာ မမ ပုတ္တဿ နိဂမဝါသိတိဿဿ မာဒိသံ အာစရိယံ လဘိတွာ အပ္ပိစ္ဆတာ၊ ဘိက္ခုနာ နာမ နိဂမဝါသိတိဿေန ဝိယ အပ္ပိစ္ဆေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဧဝရူပေါ ဟိ ဘိက္ခု အဘဗ္ဗော သမထဝိပဿနာဓမ္မေဟိ ဝါ မဂ္ဂဖလေဟိ ဝါ ပရိဟာနာယ၊ အညဒတ္ထု နိဗ္ဗာနဿေဝ သန္တိကေ ဟောတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၂။ "အပ္ပမာဒရတော ဘိက္ခု၊ ပမာဒေ ဘယဒဿိ ဝါ။
အဘဗ္ဗော ပရိဟာနာယ၊ နိဗ္ဗာနဿေဝ သန္တိကေ"တိ။

တတ္ထ **အဘဗ္ဗော ပရိဟာနာယာ**တိ သော ဧဝရူပေါ ဘိက္ခု သမထဝိပဿနာဓမ္မေဟိ ဝါ မဂ္ဂဖလေဟိ ဝါ ပရိဟာနာယ အဘဗ္ဗော၊ နာပိ ပတ္တေဟိ ပရိဟာယတိ၊ န အပ္ပတ္တာနိ န ပါပုဏာတိ။ **နိဗ္ဗာနဿေဝ သန္တိကေ**တိ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနဿာပိ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနဿာပိ သန္တိကေယေဝါတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ၊ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ[၁] ဓမ္မဒေသနာ ဇာတာတိ။

နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရဝတ္ထု နဝမံ။

အပ္ပမာဒဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဒုတိယော ဝဂ္ဂေါ။

၁-မဟပ္ဖလာ (သီ၊ သျာ)

3. Cittavagga

1. Meghiyattheravattha

Phandanaṁ capalaṁ cittanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Cālikāya pabbate viharanto āyasmantaṁ Meghiyaṁ ārabbha kathesi.

Tassa vatthuṁ vibhāvanatthaṁ[1] sabbaṁ **Meghiyasuttantaṁ**[2] vitthāretabbaṁ. Satthā pana tīhi vitakkehi anvāsattatāya tasmiṁ ambavane padhānaṁ anuyuñjituṁ asakkuṇitvā āgataṁ Meghiyattheraṁ āmantetvā "atibhāriyaṁ te Meghiya kataṁ 'āgamehi tāva Meghiya, ekakomhi yāva aññopi koci bhikkhu āgacchatī'ti[3] maṁ yācantaṁ ekakaṁ pahāya gacchantena bhikkhunā nāma evaṁ cittavasikena bhavituṁ na vaṭṭati, cittaṁ nāmetaṁ lahukaṁ, taṁ attano vase vattetuṁ vaṭṭatī"ti vatvā imā dve gāthā abhāsi—

33. "Phandanaṁ capalaṁ cittaṁ, dūrakkhaṁ dunnivārayaṁ.
Ujuṁ karoti medhāvī, usukārova tejanaṁ.

34. Vārijova thale khitto, okamokata-ubbhato.
Paripphandatidaṁ cittaṁ, māradheyyaṁ pahātave"ti.

Tattha **phandanan**ti rūpādīsu ārammaṇesu vipphandamānaṁ. **Capalan**ti eka-iriyāpathena asaṇṭhahanto gāmadārako viya ekasmiṁ ārammaṇe asaṇṭhahanato capalaṁ. **Cittan**ti viññāṇaṁ, bhūmivatthu-ārammaṇakiriyādivicittatāya panetaṁ "cittan"ti vuttaṁ. **Dūrakkhan**ti kiṭṭhasambādhe ṭhāne kiṭṭhakhādakagoṇaṁ viya ekekasmiṁ sappāyārammaṇeyeva duṭṭhapanato dūrakkhaṁ. **Dunni vārayan**ti visabhāgārammaṇaṁ gacchantaṁ paṭisedhetuṁ dukkhattā[4] dunnivārayaṁ. **Usukārova tejanan**ti yathā nāma usukāro araññato ekaṁ vaṅkadaṇḍakaṁ āharitvā nittacaṁ katvā kañjiyatelena makkhetvā aṅgārakapalle tāpetvā rukkhālake uppīḷetvā nivaṅkaṁ ujuṁ vālavijjhanayoggaṁ karoti, katvā ca pana rājarājamahāmattānaṁ sippaṁ dassetvā mahantaṁ sakkārasammānaṁ labhati,

1. Vatthu-āvibhāvatthaṁ (Sī, Syā)
2. Khu 1. 116 piṭṭhe.
3. Dissatīti (Sī, Syā)
4. Dukkhanti (Sī), durakkhattā (Syā)

၃-စိတ္တဝဂ္ဂ

၁-မေဃိယတ္ထေရဝတ္ထု

ဖန္ဒနံ စပလံ စိတ္တန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ စာလိကာယ ပဗ္ဗတေ ဝိဟရန္တော အာယသ္မန္တံ မေဃိယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဿ ဝတ္ထုံ ဝိဘာဝနတ္ထံ[1] သဗ္ဗံ **မေဃိယသုတ္တန္တံ**[2] ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ သတ္ထာ ပန တီဟိ ဝိတက္ကေဟိ အန္ဝါသတ္တတာယ တသ္မိံ အမ္ဗဝနေ ပဓာနံ အနုယုဉ္ဇိတုံ အသက္ကုဏိတွာ အာဂတံ မေဃိယတ္ထေရံ အာမန္တေတွာ "အတိဘာရိယံ တေ မေဃိယ ကတံ 'အာဂမေဟိ တာဝ မေဃိယ၊ ဧကကောမှိ ယာဝ အညောပိ ကောစိ ဘိက္ခု အာဂစ္ဆတီ'တိ[3] မံ ယာစန္တံ ဧကကံ ပဟာယ ဂစ္ဆန္တေန ဘိက္ခုနာ နာမ ဧဝံ စိတ္တဝသိကေန ဘဝိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ စိတ္တံ နာမေတံ လဟုကံ၊ တံ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝတွာ ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၃။ "ဖန္ဒနံ စပလံ စိတ္တံ၊ ဒူရက္ခံ ဒုန္နိဝါရယံ။
ဥဇုံ ကရောတိ မေဓာဝီ၊ ဥသုကာရောဝ တေဇနံ။

၃၄။ ဝါရိဇောဝ ထလေ ခိတ္တော၊ ဩကမောကတဥဗ္ဘတော။
ပရိပ္ဖန္ဒတိဒံ စိတ္တံ၊ မာရဓေယျံ ပဟာတဝေ"တိ။

တတ္ထ **ဖန္ဒန**န္တိ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု ဝိပ္ဖန္ဒမာနံ။ **စပလ**န္တိ ဧကဣရိယာပထေန အသဏ္ဌဟန္တော ဂါမဒါရကော ဝိယ ဧကသ္မိံ အာရမ္မဏေ အသဏ္ဌဟနတော စပလံ။ **စိတ္တ**န္တိ ဝိညာဏံ၊ ဘူမိဝတ္ထုအာရမ္မဏကိရိယာဒိဝိစိတ္တတာယ ပနေတံ "စိတ္တ"န္တိ ဝုတ္တံ။ **ဒူရက္ခ**န္တိ ကိဋ္ဌသမ္ဗာဓေ ဌာနေ ကိဋ္ဌခါဒကဂေါဏံ ဝိယ ဧကေကသ္မိံ သပ္ပါယာရမ္မဏေယေဝ ဒုဋ္ဌပနတော ဒူရက္ခံ။ **ဒုန္နိဝါရယ**န္တိ ဝိသဘာဂါရမ္မဏံ ဂစ္ဆန္တံ ပဋိသေဓေတုံ ဒုက္ခတ္တာ[4] ဒုန္နိဝါရယံ။ **ဥသုကာရောဝ တေဇန**န္တိ ယထာ နာမ ဥသုကာရော အရညတော ဧကံ ဝင်္ကဒဏ္ဍကံ အာဟရိတွာ နိတ္တစံ ကတွာ ကဉ္ဇိယတေလေန မက္ခေတွာ အင်္ဂါရကပလ္လေ တာပေတွာ ရုက္ခာလကေ ဥပ္ပီဠေတွာ နိဝင်္ကံ ဥဇုံ ဝါလဝိဇ္ဈနယောဂ္ဂံ ကရောတိ၊ ကတွာ စ ပန ရာဇရာဇမဟာမတ္တာနံ သိပ္ပံ ဒဿေတွာ မဟန္တံ သက္ကာရသမ္မာနံ လဘတိ၊

၁-ဝတ္ထုအာဝိဘာဝတ္ထံ (သီ၊ သျာ)
၂-ခု ၁-၁၁၆-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဒိဿတီတိ (သီ၊ သျာ)
၄-ဒုက္ခန္တိ (သီ)၊ ဒုရက္ခတ္တာ (သျာ)

evameva medhāvī paṇḍito viññū puriso phandanādisabhāvametaṁ cittaṁ dhutaṅgāraññāvāsavasena nittacaṁ apagata-oḷārikakilesaṁ katvā saddhāsinehena temetvā kāyikacetasikavīriyena tāpetvā samathavipassanālake uppīḷetvā ujuṁ akuṭilaṁ nibbisevanaṁ karoti, katvā ca pana saṅkhāre sammasitvā mahantaṁ avijjakkhandhaṁ padāletvā "tisso vijjā cha abhiññā nava lokuttaradhamme"ti imaṁ visesaṁ hatthagatameva katvā aggadakkhiṇeyyabhāvaṁ labhati.

Vārijovāti maccho viya. **Thale khitto**ti hatthena vā pādena vā jālādīnaṁ vā aññatarena thale chaḍḍito. **Okamokata-ubbhato**ti "okapuṇṇehi cīvarehī"ti ettha[1] udakaṁ okaṁ, "okaṁ pahāya aniketasārī"ti ettha[2] ālayo, ettha ubhayampi labbhati. "Okamokata-ubbhato"ti hi ettha **okamokato**ti udakasaṅkhātā ālayāti ayamattho. **Ubbhato**ti uddhaṭo. **Paripphandatidaṁ cittan**ti yathā so udakālayato ubbhato thale khitto maccho udakaṁ alabhanto paripphandati, evamidaṁ pañcakāmaguṇālayābhirataṁ cittaṁ tato uddharitvā māradheyyasaṅkhātaṁ vaṭṭaṁ pahātuṁ vipassanākammaṭṭhāne khittaṁ kāyikacetasikavīriyena santāpiyamānaṁ paripphandati, saṇṭhātuṁ na sakkoti. Evaṁ santepi dhuraṁ anikkhipitvā medhāvī puggalo taṁ vuttanayeneva ujuṁ kammaniyaṁ karotīti attho. Aparo nayo—idaṁ māradheyyaṁ kilesavaṭṭaṁ avijahitvā ṭhitaṁ cittaṁ so vārijo viya paripphandati, tasmā **māradheyyaṁ pahātave,** yena kilesavaṭṭasaṅkhātena māradheyyeneva paripphandati, taṁ pahātabbanti.

Gāthāpariyosāne Meghiyatthero sotāpattiphale patiṭṭhito, aññepi bahū sotāpannādayo jātāti.

Meghiyattheravatthu paṭhamaṁ.

---

2. Aññatarabhikkhuvatthu

Dunniggahassa lahunoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

1. Vi 3. 351 piṭṭhe. 2. Khu 1. 411 piṭṭhe Suttanipāte.

ဧဝမေဝ မေဓာဝီ ပဏ္ဍိတော ဝိညူ ပုရိသော ဖန္ဒနာဒိသဘာဝမေတံ စိတ္တံ ဓုတင်္ဂါရညာဝါသဝသေန နိတ္တစံ အပဂတဩဠာရိကကိလေသံ ကတွာ သဒ္ဓါသိနေဟေန တေမေတွာ ကာယိကစေတသိကဝီရိယေန တာပေတွာ သမထဝိပဿနာလကေ ဥပ္ပီဠေတွာ ဥဇုံ အကုဋိလံ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကရောတိ၊ ကတွာ စ ပန သင်္ခါရေ သမ္မသိတွာ မဟန္တံ အဝိဇ္ဇက္ခန္ဓံ ပဒါလေတွာ "တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဆ အဘိညာ နဝ လောကုတ္တရဓမ္မေ"တိ ဣမံ ဝိသေသံ ဟတ္ထဂတမေဝ ကတွာ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျဘာဝံ လဘတိ။

ဝါရိဇောဝါတိ မစ္ဆော ဝိယ။ **ထလေ ခိတ္တော**တိ ဟတ္ထေန ဝါ ပါဒေန ဝါ ဇာလာဒီနံ ဝါ အညတရေန ထလေ ဆဍ္ဍိတော။ **ဩကမောကတဥဗ္ဘတော**တိ "ဩကပုဏ္ဏေဟိ စီဝရေဟီ"တိ ဧတ္ထ[၁] ဥဒကံ ဩကံ၊ "ဩကံ ပဟာယ အနိကေတသာရီ"တိ ဧတ္ထ[၂] အာလယော၊ ဧတ္ထ ဥဘယမ္ပိ လဗ္ဘတိ။ "ဩကမောကတဥဗ္ဘတော"တိ ဟိ ဧတ္ထ **ဩကမောကတော**တိ ဥဒကသင်္ခါတာ အာလယာတိ အယမတ္ထော။ **ဥဗ္ဘတော**တိ ဥဒ္ဓဋော။ **ပရိပ္ဖန္ဒတိဒံ စိတ္တန္တိ** ယထာ သော ဥဒကာလယတော ဥဗ္ဘတော ထလေ ခိတ္တော မစ္ဆော ဥဒကံ အလဘန္တော ပရိပ္ဖန္ဒတိ၊ ဧဝမိဒံ ပဉ္စကာမဂုဏာလယာဘိရတံ စိတ္တံ တတော ဥဒ္ဓရိတွာ မာရဓေယျသင်္ခါတံ ဝဋ္ဋံ ပဟာတုံ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနေ ခိတ္တံ ကာယိကစေတသိကဝီရိယေန သန္တာပိယမာနံ ပရိပ္ဖန္ဒတိ၊ သဏ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ဓုရံ အနိက္ခိပိတွာ မေဓာဝီ ပုဂ္ဂလော တံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဥဇုံ ကမ္မနိယံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ အပရော နယော—ဣဒံ မာရဓေယျံ ကိလေသဝဋ္ဋံ အဝိဇဟိတွာ ဌိတံ စိတ္တံ သော ဝါရိဇော ဝိယ ပရိပ္ဖန္ဒတိ၊ တသ္မာ **မာရဓေယျံ ပဟာတဝေ၊** ယေန ကိလေသဝဋ္ဋသင်္ခါတေန မာရဓေယျေနေဝ ပရိပ္ဖန္ဒတိ၊ တံ ပဟာတဗ္ဗန္တိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ မေဃိယတ္ထေရော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော ဇာတာတိ။

မေဃိယတ္ထေရဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု

ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ လဟုနောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ဝိ ၃-၃၅၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၁-၄၁၁-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။

Kosalarañño kira vijite pabbatapāde Mātikagāmo nāma eko ghanavāso gāmo ahosi. Athekadivasaṁ saṭṭhimattā bhikkhū Satthu santike yāva arahattā kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā taṁ gāmaṁ gantvā piṇḍāya pavisiṁsu. Atha ne yo tassa gāmassa sāmiko Mātiko nāma, tassa mātā disvā gehe nisīdāpetvā nānaggarasena yāgubhattena parivisitvā "bhante kattha gantukāmā"ti pucchi. Yathā phāsukaṭṭhānaṁ mahā-upāsiketi. Sā "vassāvāsaṭṭhānaṁ ayyā pariyesanti maññe"ti ñatvā pādamūle nipajjitvā "sace ayyā imaṁ temāsaṁ idha vasissanti, ahaṁ tīṇi saraṇāni pañca sīlāni gahetvā uposathakammaṁ karissāmī"ti āha. Bhikkhū "mayaṁ imaṁ nissāya bhikkhāya akilamantā bhavanissaraṇaṁ kātuṁ sakkhissāmā"ti adhivāsayiṁsu. Sā tesaṁ vasanaṭṭhānaṁ vihāraṁ paṭijaggitvā adāsi.

Te tattheva vasantā ekadivasaṁ sannipatitvā aññamaññaṁ ovadiṁsu "āvuso amhehi pamādacāraṁ carituṁ na vaṭṭati. Amhākañhi sakagehaṁ viya aṭṭha mahānirayā vivaṭadvārāyeva, dharamānakabuddhassa kho pana santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā mayaṁ āgatā, Buddhā ca nāma padānupadikaṁ vicarantenāpi saṭhena ārādhetuṁ na sakkā, yathājjhāsayeneva ārādhetuṁ sakkā, appamattā hotha, dvīhi ekaṭṭhāne na ṭhātabbaṁ, na nisīditabbaṁ, sāyaṁ kho pana therūpaṭṭhānakāle pātova bhikkhācārakāle ekato bhavissāma, sesakāle dve ekato na bhavissāma, apica kho pana aphāsukena bhikkhunā āgantvā vihāramajjhe ghaṇḍiyā[1] pahatāya ghaṇḍisaññāya āgantvā tassa bhesajjaṁ karissāmā"ti.

Tesu evaṁ katikaṁ katvā viharantesu ekadivasaṁ sā upāsikā sappitelaphāṇitādīni gāhāpetvā dāsadāsikammakarādīhi parivutā sāyanhasamaye taṁ vihāraṁ gantvā vihāramajjhe bhikkhū adisvā "kahaṁ nu kho ayyā gatā"ti purise pucchitvā "attano attano rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu nisinnā bhavissanti ayye"ti vutte "kiṁ nu kho katvā

1. Gaṇḍiyā (Sī, Syā)

ကောသလရညော ကိရ ဝိဇိတေ ပဗ္ဗတပါဒေ မာတိကဂါမော နာမ ဧကော ဃနဝါသော ဂါမော အဟောသိ။ အထေကဒိဝသံ သဋ္ဌိမတ္တာ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကေ ယာဝ အရဟတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ တံ ဂါမံ ဂန္တွာ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိံသု။ အထ နေ ယော တဿ ဂါမဿ သာမိကော မာတိကော နာမ၊ တဿ မာတာ ဒိသွာ ဂေဟေ နိသီဒါပေတွာ နာနဂ္ဂရသေန ယာဂုဘတ္တေန ပရိဝိသိတွာ "ဘန္တေ ကတ္ထ ဂန္တုကာမာ"တိ ပုစ္ဆိ။ ယထာ ဖာသုကဋ္ဌာနံ မဟာဥပါသိကေတိ။ သာ "ဝဿာဝါသဋ္ဌာနံ အယျာ ပရိယေသန္တိ မညေ"တိ ဉတွာ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ "သစေ အယျာ ဣမံ တေမာသံ ဣဓ ဝသိဿန္တိ၊ အဟံ တီဏိ သရဏာနိ ပဉ္စ သီလာနိ ဂဟေတွာ ဥပေါသထကမ္မံ ကရိဿာမီ"တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ "မယံ ဣမံ နိဿာယ ဘိက္ခာယ အကိလမန္တာ ဘဝနိဿရဏံ ကာတုံ သက္ခိဿာမာ"တိ အဓိဝါသယိံသု။ သာ တေသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဝိဟာရံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ အဒါသိ။

တေ တတ္ထေဝ ဝသန္တာ ဧကဒိဝသံ သန္နိပတိတွာ အညမညံ ဩဝဒိံသု "အာဝုသော အမှေဟိ ပမာဒစာရံ စရိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ အမှာကဉှိ သကဂေဟံ ဝိယ အဋ္ဌ မဟာနိရယာ ဝိဝဋဒွါရာယေဝ၊ ဓရမာနကဗုဒ္ဓဿ ခေါ ပန သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ မယံ အာဂတာ၊ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ပဒါနုပဒိကံ ဝိစရန္တေနာပိ သဌေန အာရာဓေတုံ န သက္ကာ၊ ယထာဇ္ဈာသယေနေဝ အာရာဓေတုံ သက္ကာ၊ အပ္ပမတ္တာ ဟောထ၊ ဒွီဟိ ဧကဋ္ဌာနေ န ဌာတဗ္ဗံ, န နိသီဒိတဗ္ဗံ၊ သာယံ ခေါ ပန ထေရူပဋ္ဌာနကာလေ ပါတောဝ ဘိက္ခာစာရကာလေ ဧကတော ဘဝိဿာမ၊ သေသကာလေ ဒွေ ဧကတော န ဘဝိဿာမ၊ အပိစ ခေါ ပန အဖာသုကေန ဘိက္ခုနာ အာဂန္တွာ ဝိဟာရမဇ္ဈေ ဃဏ္ဍိယာ[1] ပဟတာယ ဃဏ္ဍိသညာယ အာဂန္တွာ တဿ ဘေသဇ္ဇံ ကရိဿာမာ"တိ။

တေသု ဧဝံ ကတိကံ ကတွာ ဝိဟရန္တေသု ဧကဒိဝသံ သာ ဥပါသိကာ သပ္ပိတေလဖာဏိတာဒီနိ ဂါဟာပေတွာ ဒါသဒါသိကမ္မကရာဒီဟိ ပရိဝုတာ သာယနှသမယေ တံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဝိဟာရမဇ္ဈေ ဘိက္ခူ အဒိသွာ "ကဟံ နု ခေါ အယျာ ဂတာ"တိ ပုရိသေ ပုစ္ဆိတွာ "အတ္တနော အတ္တနော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု နိသိန္နာ ဘဝိဿန္တိ အယျေ"တိ ဝုတ္တေ "ကိံ နု ခေါ ကတွာ

၁-ဂဏ္ဍိယာ (သီ၊ သျာ)

daṭṭhuṁ sakkhissāmī”ti āha. Atha naṁ bhikkhusaṁghassa katikavattaṁ jānanamanussā āhaṁsu “ghaṇḍiyā pahatāya sannipatissanti ayye”ti. Sā ca ghaṇḍiṁ paharāpesi. Bhikkhū ghaṇḍisaddaṁ sutvā “kassaci aphāsukaṁ bhavissatī”ti sakasakaṭṭhānehi nikkhamitvā vihāramajjhe sannipatiṁsu. Dvepi janā ekamaggenāgatā nāma natthi. Upāsikā ekekaṭṭhānato ekekameva āgacchantaṁ disvā “mama puttehi aññamaññaṁ kalaho kato bhavissatī”ti cintetvā bhikkhusaṁghaṁ vanditvā pucchi “kalahaṁ nu kho bhante karitthā”ti. Na karoma mahā-upāsiketi. Sace vo bhante kalaho natthi, atha kasmā yathā amhākaṁ gehaṁ āgacchantā sabbe ekatova āgacchatha, evaṁ anāgantvā ekekaṭṭhānato ekekāva āgatāti. Mahā-upāsike ekekasmiṁ ṭhāne nisīditvā samaṇadhammaṁ karimhāti. Ko esa bhante samaṇadhammo nāmāti. Dvattiṁsākāre sajjhāyaṁ karoma, attabhāve ca khayavayaṁ paṭṭhapema mahā-upāsiketi. Kiṁ pana bhante dvattiṁsākāre sajjhāyaṁ kātuṁ, attabhāve ca khayavayaṁ paṭṭhapetuṁ tumhākameva vaṭṭati, udāhu amhākampīti. Kassacipi avārito esa dhammo mahā-upāsiketi. Tena hi bhante mayhampi dvattiṁsākāraṁ detha, attabhāve ca khayavayapaṭṭhapanaṁ ācikkhathāti. “Tena hi uggaṇha mahā-upāsike”ti sabbaṁ uggaṇhāpesuṁ.

Sā tato paṭṭhāya dvattiṁsākāre sajjhāyaṁ katvā attani khayavayaṁ paṭṭhapetvā tehi bhikkhūhi puretarameva tayo magge, tīṇi ca phalāni pāpuṇi. Maggeneva cassā catasso paṭisambhidā lokiya-abhiññā ca āgamiṁsu. Sā maggaphalasukhato vuṭṭhāya dibbacakkhunā oloketvā “kadā nu kho mama puttehi ayaṁ dhammo adhigato”ti upadhārentī sabbepime sarāgā sadosā samohā jhānavipassanāmattampi tesaṁ natthi, “kiṁ nu kho mayhaṁ puttānaṁ arahattassa upanissayo atthi, natthī”ti āvajjetvā “atthī”ti disvā “senāsanasappāyaṁ nu kho atthi, natthī”ti āvajjetvā tampi disvā “puggalasappāyaṁ nu kho labhanti, na labhantī”ti āvajjesi, puggalasappāyampi disvā “āhārasappāyaṁ nu kho labhanti, na labhantī”ti upadhārentī “āhārasappāyaṁ nesaṁ natthī”ti disvā tato paṭṭhāya nānāvidhaṁ yāguṁ, anekappakāraṁ khajjakaṁ, nānaggarasañca bhojanaṁ sampādetvā gehe bhikkhū nisīdāpetvā dakkhiṇodakaṁ datvā

ဒဋ္ဌုံ သက္ခိဿာမီ”တိ အာဟ။ အထ နံ ဘိက္ခုသံဃဿ ကတိကဝတ္တံ ဇာနနမနုဿာ အာဟံသု “ဃဏ္ဍိယာ ပဟတာယ သန္နိပတိဿန္တိ အယျေ”တိ။ သာ စ ဃဏ္ဍိံ ပဟရာပေသိ။ ဘိက္ခူ ဃဏ္ဍိသဒ္ဒံ သုတွာ “ကဿစိ အဖာသုကံ ဘဝိဿတီ”တိ သကသကဋ္ဌာနေဟိ နိက္ခမိတွာ ဝိဟာရမဇ္ဈေ သန္နိပတိံသု။ ဒွေပိ ဇနာ ဧကမဂ္ဂေနာဂတာ နာမ နတ္ထိ။ ဥပါသိကာ ဧကေကဋ္ဌာနတော ဧကေကမေဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “မမ ပုတ္တေဟိ အညမညံ ကလဟော ကတော ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ ဝန္ဒိတွာ ပုစ္ဆိ “ကလဟံ နု ခေါ ဘန္တေ ကရိတ္ထာ”တိ။ န ကရောမ မဟာဥပါသိကေတိ။ သစေ ဝေါ ဘန္တေ ကလဟော နတ္ထိ၊ အထ ကသ္မာ ယထာ အမှာကံ ဂေဟံ အာဂစ္ဆန္တာ သဗ္ဗေ ဧကတောဝ အာဂစ္ဆထ၊ ဧဝံ အနာဂန္တွာ ဧကေကဋ္ဌာနတော ဧကေကာဝ အာဂတာတိ။ မဟာဥပါသိကေ ဧကေကသ္မိံ ဌာနေ နိသီဒိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရိမှာတိ။ ကော ဧသ ဘန္တေ သမဏဓမ္မော နာမာတိ။ ဒွတ္တိံသာကာရေ သဇ္ဈာယံ ကရောမ၊ အတ္တဘာဝေ စ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေမ မဟာဥပါသိကေတိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ ဒွတ္တိံသာကာရေ သဇ္ဈာယံ ကာတုံ, အတ္တဘာဝေ စ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေတုံ တုမှာကမေဝ ဝဋ္ဋတိ၊ ဥဒါဟု အမှာကမ္ပီတိ။ ကဿစိပိ အဝါရိတော ဧသ ဓမ္မော မဟာဥပါသိကေတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ မယှမ္ပိ ဒွတ္တိံသာကာရံ ဒေထ၊ အတ္တဘာဝေ စ ခယဝယပဋ္ဌပနံ အာစိက္ခထာတိ။ “တေန ဟိ ဥဂ္ဂဏှ မဟာဥပါသိကေ”တိ သဗ္ဗံ ဥဂ္ဂဏှာပေသုံ။

သာ တတော ပဋ္ဌာယ ဒွတ္တိံသာကာရေ သဇ္ဈာယံ ကတွာ အတ္တနိ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေတွာ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ ပုရေတရမေဝ တယော မဂ္ဂေ, တီဏိ စ ဖလာနိ ပါပုဏိ။ မဂ္ဂေနေဝ စဿာ စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါ လောကိယအဘိညာ စ အာဂမိံသု။ သာ မဂ္ဂဖလသုခတော ဝုဋ္ဌာယ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဩလောကေတွာ “ကဒါ နု ခေါ မမ ပုတ္တေဟိ အယံ ဓမ္မော အဓိဂတော”တိ ဥပဓာရေန္တီ သဗ္ဗေပိမေ သရာဂါ သဒေါသာ သမောဟာ ဈာနဝိပဿနာမတ္တမ္ပိ တေသံ နတ္ထိ၊ “ကိံ နု ခေါ မယှံ ပုတ္တာနံ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယော အတ္ထိ, နတ္ထီ”တိ အာဝဇ္ဇေတွာ “အတ္ထီ”တိ ဒိသွာ “သေနာသနသပ္ပါယံ နု ခေါ အတ္ထိ, နတ္ထီ”တိ အာဝဇ္ဇေတွာ တမ္ပိ ဒိသွာ “ပုဂ္ဂလသပ္ပါယံ နု ခေါ လဘန္တိ, န လဘန္တီ”တိ အာဝဇ္ဇေသိ၊ ပုဂ္ဂလသပ္ပါယမ္ပိ ဒိသွာ “အာဟာရသပ္ပါယံ နု ခေါ လဘန္တိ, န လဘန္တီ”တိ ဥပဓာရေန္တီ “အာဟာရသပ္ပါယံ နေသံ နတ္ထီ”တိ ဒိသွာ တတော ပဋ္ဌာယ နာနာဝိဓံ ယာဂုံ, အနေကပ္ပကာရံ ခဇ္ဇကံ, နာနဂ္ဂရသဉ္စ ဘောဇနံ သမ္ပာဒေတွာ ဂေဟေ ဘိက္ခူ နိသီဒါပေတွာ ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ

“Bhante tumhākaṁ yaṁ yaṁ ruccati, taṁ taṁ gahetvā paribhuñjathā”ti niyyādesi. Te yathāruci[1] yāgu-ādīni gahetvā paribhuñjanti. Tesaṁ sappāyāhāraṁ labhantānaṁ cittaṁ ekaggaṁ ahosi.

Te ekaggena cittena vipassanaṁ vaḍḍhetvā na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā cintayiṁsu “aho mahā-upāsikā amhākaṁ patiṭṭhā jātā, sace mayaṁ sappāyāhāraṁ na labhimha, na no maggaphalapaṭivedho abhavissa, idāni vuṭṭhavassā pavāretvā Satthu santikaṁ gamissāmā”ti. Te “Satthāraṁ daṭṭhukāmamhā”ti mahā-upāsikaṁ āpucchiṁsu. Mahā-upāsikā sādhu ayyāti. Te anugantvā punapi “bhante amhe olokeyyathā”ti bahūni piyavacanāni vatvā paṭinivatti. Tepi kho bhikkhū Sāvatthiṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisinnā “kacci bhikkhave khamanīyaṁ, kacci yāpanīyaṁ, na ca piṇḍakena kilamitthā”ti vutte “khamanīyaṁ bhante, yāpanīyaṁ bhante, piṇḍakena pana neva kilamimha. Amhākañhi Mātikamātā nāmekā upāsikā cittācāraṁ ñatvā ‘aho vata no evarūpaṁ nāma āhāraṁ paṭiyādeyyā’ti cintite yathācintitaṁ āhāraṁ paṭiyādetvā adāsī”ti tassā guṇakathaṁ kathayiṁsu.

Aññataro bhikkhu tassā guṇakathaṁ sutvā tattha gantukāmo hutvā Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā “bhante taṁ gāmaṁ gamissāmī”ti Satthāraṁ āpucchitvā Jetavanato nikkhamitvā anupubbena taṁ gāmaṁ patvā vihāraṁ pavisanadivaseyeva cintesi “ayaṁ kira upāsikā cintitacintitaṁ jānāti, ahañca maggakilanto[2] vihāraṁ paṭijaggituṁ na sakkhissāmi, aho vata me vihārapaṭijaggakaṁ manussaṁ peseyyā”ti. Upāsikā gehe nisinnāva āvajjentī tamatthaṁ ñatvā “gaccha, vihāraṁ paṭijaggitvā ehī”ti manussaṁ pesesi. Itaropi pānīyaṁ pivitukāmo “aho vata me sakkharapānakaṁ katvā peseyyā”ti cintesi. Upāsikā tampi pesesi. So punadivase “pātova siniddhayāguṁ me sa-uttaribhaṅgaṁ pesetū”ti cintesi. Upāsikā tathā akāsi. So yāguṁ pivitvā “aho vata me evarūpaṁ khajjakaṁ peseyyā”ti cintesi. Upāsikā tampi pesesi. So cintesi “ayaṁ upāsikā mayā sabbaṁ cintitacintitaṁ pesesi,

1. Yathāruciyā (Syā), yathāruciṁ (Ka)   2. Magge kilamanto (Syā)

“ဘန္တေ တုမှာကံ ယံ ယံ ရုစ္စတိ၊ တံ တံ ဂဟေတွာ ပရိဘုဉ္ဇထာ”တိ နိယျာဒေသိ။ တေ ယထာရုစိ[1] ယာဂုအာဒီနိ ဂဟေတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ တေသံ သပ္ပါယာဟာရံ လဘန္တာနံ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ အဟောသိ။

တေ ဧကဂ္ဂေန စိတ္တေန ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ န စိရဿေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ စိန္တယိံသု “အဟော မဟာဥပါသိကာ အမှာကံ ပတိဋ္ဌာ ဇာတာ၊ သစေ မယံ သပ္ပါယာဟာရံ န လဘိမှ၊ န နော မဂ္ဂဖလပဋိဝေဓော အဘဝိဿ၊ ဣဒါနိ ဝုဋ္ဌဝဿာ ပဝါရေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမာ”တိ။ တေ “သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမမှာ”တိ မဟာဥပါသိကံ အာပုစ္ဆိံသု။ မဟာဥပါသိကာ သာဓု အယျာတိ။ တေ အနုဂန္တွာ ပုနပိ “ဘန္တေ အမှေ ဩလောကေယျာထာ”တိ ဗဟူနိ ပိယဝစနာနိ ဝတွာ ပဋိနိဝတ္တိ။ တေပိ ခေါ ဘိက္ခူ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နာ “ကစ္စိ ဘိက္ခဝေ ခမနီယံ၊ ကစ္စိ ယာပနီယံ၊ န စ ပိဏ္ဍကေန ကိလမိတ္ထာ”တိ ဝုတ္တေ “ခမနီယံ ဘန္တေ၊ ယာပနီယံ ဘန္တေ၊ ပိဏ္ဍကေန ပန နေဝ ကိလမိမှ။ အမှာကဉှိ မာတိကမာတာ နာမေကာ ဥပါသိကာ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ ‘အဟော ဝတ နော ဧဝရူပံ နာမ အာဟာရံ ပဋိယာဒေယျာ’တိ စိန္တိတေ ယထာစိန္တိတံ အာဟာရံ ပဋိယာဒေတွာ အဒါသီ”တိ တဿာ ဂုဏကထံ ကထယိံသု။

အညတရော ဘိက္ခု တဿာ ဂုဏကထံ သုတွာ တတ္ထ ဂန္တုကာမော ဟုတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ “ဘန္တေ တံ ဂါမံ ဂမိဿာမီ”တိ သတ္ထာရံ အာပုစ္ဆိတွာ ဇေတဝနတော နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန တံ ဂါမံ ပတွာ ဝိဟာရံ ပဝိသနဒိဝသေယေဝ စိန္တေသိ “အယံ ကိရ ဥပါသိကာ စိန္တိတစိန္တိတံ ဇာနာတိ၊ အဟဉ္စ မဂ္ဂကိလန္တော[2] ဝိဟာရံ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ အဟော ဝတ မေ ဝိဟာရပဋိဇဂ္ဂကံ မနုဿံ ပေသေယျာ”တိ။ ဥပါသိကာ ဂေဟေ နိသိန္နာဝ အာဝဇ္ဇေန္တီ တမတ္ထံ ဉတွာ “ဂစ္ဆ, ဝိဟာရံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ဧဟီ”တိ မနုဿံ ပေသေသိ။ ဣတရောပိ ပါနီယံ ပိဝိတုကာမော “အဟော ဝတ မေ သက္ခရပါနကံ ကတွာ ပေသေယျာ”တိ စိန္တေသိ။ ဥပါသိကာ တမ္ပိ ပေသေသိ။ သော ပုနဒိဝသေ “ပါတောဝ သိနိဒ္ဓယာဂုံ မေ သဥတ္တရိဘင်္ဂံ ပေသေတူ”တိ စိန္တေသိ။ ဥပါသိကာ တထာ အကာသိ။ သော ယာဂုံ ပိဝိတွာ “အဟော ဝတ မေ ဧဝရူပံ ခဇ္ဇကံ ပေသေယျာ”တိ စိန္တေသိ။ ဥပါသိကာ တမ္ပိ ပေသေသိ။ သော စိန္တေသိ “အယံ ဥပါသိကာ မယာ သဗ္ဗံ စိန္တိတစိန္တိတံ ပေသေသိ၊

၁-ယထာရုစိယာ (သျာ)၊ ယထာရုစိံ (က)   ၂-မဂ္ဂေ ကိလမန္တော (သျာ)

ahaṁ etaṁ daṭṭhukāmo, aho vata me nānaggarasabhojanaṁ gāhāpetvā sayameva āgaccheyyā”ti. Upāsikā “mama putto maṁ daṭṭhukāmo, āgamanaṁ me paccāsīsatī”ti bhojanaṁ gāhāpetvā vihāraṁ gantvā tassa adāsi. So katabhattakicco “Mātikamātā nāma tvaṁ mahā-upāsike”ti pucchi. Āma tātāti. Tvaṁ paracittaṁ jānāsīti. Kiṁ maṁ pucchasi tātāti. Mayā cintitacintitaṁ sabbamakāsi, tena taṁ pucchāmīti. Paracittajānanakabhikkhū bahū tātāti. Nāhaṁ aññe pucchāmi, tuvaṁ pucchāmi upāsiketi. Evaṁ santepi upāsikā “paracittaṁ jānāmī”ti avatvā “paracittaṁ jānantā[1] nāma evaṁ karonti puttā”ti āha. So “bhāriyaṁ vatidaṁ kammaṁ, puthujjanā nāma sobhanampi asobhanampi cintenti, sacāhaṁ kiñci ayuttaṁ cintayissāmi, saha bhaṇḍakena coraṁ cūḷāya gaṇhantī viya maṁ vippakāraṁ pāpeyya, mayā ito palāyituṁ vaṭṭatī”ti cintetvā “upāsike ahaṁ gamissāmī”ti āha. Kahaṁ ayyāti. Satthu santikaṁ upāsiketi. Vasatha tāva bhante idhāti. “Na vasissāmi upāsike, gamissāmevā”ti nikkhamitvā Satthu santikaṁ agamāsi. Atha naṁ Satthā “kiṁ bhikkhu na tvaṁ tattha vasasī”ti pucchi. Āma bhante na sakkā tattha vasitunti. Kiṁ kāraṇā bhikkhūti. “Bhante sā upāsikā cintitacintitaṁ sabbaṁ jānāti, puthujjanā ca nāma sobhanampi asobhanampi cintenti, sacāhaṁ kiñci ayuttaṁ cintessāmi, saha bhaṇḍakena coraṁ cūḷāya gaṇhantī viya maṁ vippakāraṁ pāpessatī”ti cintetvā āgatomhīti. Bhikkhu tattheva tayā vasituṁ[2] vaṭṭatīti. Na sakkomi bhante, nāhaṁ tattha vasissāmīti. “Tenahi tvaṁ bhikkhu ekameva rakkhituṁ sakkhissasīti. Kiṁ bhanteti. “Tava cittameva rakkha, cittaṁ nāmetaṁ durakkhaṁ, tvaṁ attano cittameva niggaṇha, mā aññaṁ kiñci cintayi, cittaṁ nāmetaṁ dunniggahan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

35. “Dunniggahassa lahuno, yatthakāmanipātino.
Cittassa damatho sādhu, cittaṁ dantaṁ sukhāvahan”ti.

Tattha cittaṁ nāmetaṁ dukkhena niggayhatīti dunniggahaṁ. Lahuṁ uppajjati ca nirujjhati cāti lahu. Tassa **dunniggahassa lahuno. Yatthakāmanipātino**ti yattha katthacideva nipatanasīlassa. Etañhi labhitabbaṭṭhānaṁ vā alabhitabbaṭṭhānaṁ vā yuttaṭṭhānaṁ vā ayuttaṭṭhānaṁ vā na jānāti, neva

1. Ajānantā (Sī) 2. Tava vasituṁ (Sī)

အဟံ ဧတံ ဒဋ္ဌုကာမော၊ အဟော ဝတ မေ နာနဂ္ဂရသဘောဇနံ ဂါဟာပေတွာ သယမေဝ အာဂစ္ဆေယျာ”တိ။ ဥပါသိကာ “မမ ပုတ္တော မံ ဒဋ္ဌုကာမော၊ အာဂမနံ မေ ပစ္စာသီသတီ”တိ ဘောဇနံ ဂါဟာပေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ တဿ အဒါသိ။ သော ကတဘတ္တကိစ္စော “မာတိကမာတာ နာမ တွံ မဟာဥပါသိကေ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ တာတာတိ။ တွံ ပရစိတ္တံ ဇာနာသီတိ။ ကိံ မံ ပုစ္ဆသိ တာတာတိ။ မယာ စိန္တိတစိန္တိတံ သဗ္ဗမကာသိ၊ တေန တံ ပုစ္ဆာမီတိ။ ပရစိတ္တဇာနနကဘိက္ခူ ဗဟူ တာတာတိ။ နာဟံ အညေ ပုစ္ဆာမိ၊ တုဝံ ပုစ္ဆာမိ ဥပါသိကေတိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ဥပါသိကာ “ပရစိတ္တံ ဇာနာမီ”တိ အဝတွာ “ပရစိတ္တံ ဇာနန္တာ[1] နာမ ဧဝံ ကရောန္တိ ပုတ္တာ”တိ အာဟ။ သော “ဘာရိယံ ဝတိဒံ ကမ္မံ၊ ပုထုဇ္ဇနာ နာမ သောဘနမ္ပိ အသောဘနမ္ပိ စိန္တေန္တိ၊ သစာဟံ ကိဉ္စိ အယုတ္တံ စိန္တယိဿာမိ၊ သဟ ဘဏ္ဍကေန စောရံ စူဠာယ ဂဏှန္တီ ဝိယ မံ ဝိပ္ပကာရံ ပါပေယျ၊ မယာ ဣတော ပလာယိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ “ဥပါသိကေ အဟံ ဂမိဿာမီ”တိ အာဟ။ ကဟံ အယျာတိ။ သတ္ထု သန္တိကံ ဥပါသိကေတိ။ ဝသထ တာဝ ဘန္တေ ဣဓာတိ။ “န ဝသိဿာမိ ဥပါသိကေ၊ ဂမိဿာမေဝါ”တိ နိက္ခမိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ကိံ ဘိက္ခု န တွံ တတ္ထ ဝသသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဘန္တေ န သက္ကာ တတ္ထ ဝသိတုန္တိ။ ကိံ ကာရဏာ ဘိက္ခူတိ။ “ဘန္တေ သာ ဥပါသိကာ စိန္တိတစိန္တိတံ သဗ္ဗံ ဇာနာတိ၊ ပုထုဇ္ဇနာ စ နာမ သောဘနမ္ပိ အသောဘနမ္ပိ စိန္တေန္တိ၊ သစာဟံ ကိဉ္စိ အယုတ္တံ စိန္တေဿာမိ၊ သဟ ဘဏ္ဍကေန စောရံ စူဠာယ ဂဏှန္တီ ဝိယ မံ ဝိပ္ပကာရံ ပါပေဿတီ”တိ စိန္တေတွာ အာဂတောမှီတိ။ ဘိက္ခု တတ္ထေဝ တယာ ဝသိတုံ[2] ဝဋ္ဋတီတိ။ န သက္ကောမိ ဘန္တေ၊ နာဟံ တတ္ထ ဝသိဿာမီတိ။ “တေန ဟိ တွံ ဘိက္ခု ဧကမေဝ ရက္ခိတုံ သက္ခိဿသီတိ။ ကိံ ဘန္တေတိ။ “တဝ စိတ္တမေဝ ရက္ခ၊ စိတ္တံ နာမေတံ ဒုရက္ခံ၊ တွံ အတ္တနော စိတ္တမေဝ နိဂ္ဂဏှ၊ မာ အညံ ကိဉ္စိ စိန္တယိ၊ စိတ္တံ နာမေတံ ဒုန္နိဂ္ဂဟ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၅။ “ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ လဟုနော၊ ယတ္ထကာမနိပါတိနော။
စိတ္တဿ ဒမထော သာဓု၊ စိတ္တံ ဒန္တံ သုခါဝဟ”န္တိ။

တတ္ထ စိတ္တံ နာမေတံ ဒုက္ခေန နိဂ္ဂယှတီတိ ဒုန္နိဂ္ဂဟံ။ လဟုံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စ နိရုဇ္ဈတိ စာတိ လဟု။ တဿ **ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ လဟုနော။ ယတ္ထကာမနိပါတိနော**တိ ယတ္ထ ကတ္ထစိဒေဝ နိပတနသီလဿ။ ဧတဉှိ လဘိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဝါ အလဘိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဝါ ယုတ္တဋ္ဌာနံ ဝါ အယုတ္တဋ္ဌာနံ ဝါ န ဇာနာတိ၊ နေဝ

၁-အဇာနန္တာ (သီ) ၂-တဝ ဝသိတုံ (သီ)

jātiṁ oloketi, na gottaṁ, na vayaṁ. Yattha yattha icchati, tattha tattheva nipatatīti “yattha kāmanipātī”ti vuccati. Tassa evarūpassa **cittassa damatho sādhu** catūhi ariyamaggehi dantabhāvo yathā nibbisevanaṁ hoti. Tathā katabhāvo sādhu. Kiṁ kāraṇā? Idaṁ hi **cittaṁ dantaṁ sukhāvahaṁ** nibbisevanaṁ kataṁ maggaphalasukhaṁ paramatthanibbānasukhañca āvahatīti.

Desanāpariyosāne sampattaparisāya bahū sotāpannādayo ahesuṁ, mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātāti.

Satthā tassa bhikkhuno imaṁ ovādaṁ datvā “gaccha bhikkhu, aññaṁ kiñci acintayitvā tattheva vasāhī”ti pahiṇi. So bhikkhu Satthu santikā ovādaṁ labhitvā tattha agamāsi. Kiñci bahiddhā cintanaṁ nāma na cintesi. Mahā-upāsikāpi dibbena cakkhunā olokentī theraṁ disvā “idāni ovādadāyakaṁ ācariyaṁ labhitvā punāgato mama putto”ti attano ñāṇeneva paricchinditvā tassa sappāyāhāraṁ paṭiyādetvā adāsi. So sappāyabhojanaṁ sevitvā katipāheneva arahattaṁ patvā maggaphalasukhena vītināmento “aho mahā-upāsikā mayhaṁ patiṭṭhā jātā, ahaṁ imaṁ nissāya bhavanissaraṇaṁ pattomhī”ti cintetvā “imasmiṁ tāva me attabhāve patiṭṭhā jātā, saṁsāre pana me saṁsarantassa aññesupi attabhāvesu ayaṁ patiṭṭhā bhūtapubbā, no”ti upadhārento ekūna-attabhāvasataṁ anussari. Sāpi ekūna-attabhāvasate tassa pādaparicārikā aññesu paṭibaddhacittā hutvā taṁ jīvitā voropesi. Thero tassā ettakaṁ aguṇaṁ[1] disvā “aho ayaṁ mahā-upāsikā bhāriyaṁ kammaṁ akāsī”ti cintesi.

Mahā-upāsikāpi gehe nisinnāva “kiṁ nu kho mayhaṁ puttassa pabbajitakiccaṁ mattakaṁ pattaṁ, no”ti upadhārayamānā tassa arahattappattiṁ ñatvā uttari upadhāriyamānā “mama putto arahattaṁ patvā aho vata me ayaṁ upāsikā mahatī patiṭṭhā jātā”ti cintetvā “atītepi nu kho me ayaṁ patiṭṭhā bhūtapubbā, no”ti upadhārento ekūna-attabhāvasataṁ anussari “ahaṁ kho pana ekūna-attabhāvasate aññehi saddhiṁ

1. Aguṇarāsiṁ (Sī)

ဇာတိံ ဩလောကေတိ၊ န ဂေါတ္တံ၊ န ဝယံ။ ယတ္ထ ယတ္ထ ဣစ္ဆတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ နိပတတီတိ "ယတ္ထကာမနိပါတီ"တိ ဝုစ္စတိ။ တဿ ဧဝရူပဿ **စိတ္တဿ ဒမထော သာဓု** စတူဟိ အရိယမဂ္ဂေဟိ ဒန္တဘာဝေါ ယထာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ဟောတိ၊ တထာ ကတဘာဝေါ သာဓု။ ကိံ ကာရဏာ? ဣဒံ ဟိ **စိတ္တံ ဒန္တံ သုခါဝဟံ** နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတံ မဂ္ဂဖလသုခံ ပရမတ္ထနိဗ္ဗာနသုခဉ္စ အာဝဟတီတိ။

ဒေသနာပရိယောသာနေ သမ္ပတ္တပရိသာယ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ၊ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ ဇာတာတိ။

သတ္ထာ တဿ ဘိက္ခုနော ဣမံ ဩဝါဒံ ဒတွာ "ဂစ္ဆ ဘိက္ခု၊ အညံ ကိဉ္စိ အစိန္တယိတွာ တတ္ထေဝ ဝသာဟီ"တိ ပဟိဏိ။ သော ဘိက္ခု သတ္ထု သန္တိကာ ဩဝါဒံ လဘိတွာ တတ္ထ အဂမာသိ။ ကိဉ္စိ ဗဟိဒ္ဓါ စိန္တနံ နာမ န စိန္တေသိ။ မဟာဥပါသိကာပိ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဩလောကေန္တီ ထေရံ ဒိသွာ "ဣဒါနိ ဩဝါဒဒါယကံ အာစရိယံ လဘိတွာ ပုနာဂတော မမ ပုတ္တော"တိ အတ္တနော ဉာဏေနေဝ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ တဿ သပ္ပာယာဟာရံ ပဋိယာဒေတွာ အဒါသိ။ သော သပ္ပာယဘောဇနံ သေဝိတွာ ကတိပါဟေနေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ မဂ္ဂဖလသုခေန ဝီတိနာမေန္တော "အဟော မဟာဥပါသိကာ မယှံ ပတိဋ္ဌာ ဇာတာ၊ အဟံ ဣမံ နိဿာယ ဘဝနိဿရဏံ ပတ္တောမှီ"တိ စိန္တေတွာ "ဣမသ္မိံ တာဝ မေ အတ္တဘာဝေ ပတိဋ္ဌာ ဇာတာ၊ သံသာရေ ပန မေ သံသရန္တဿ အညေသုပိ အတ္တဘာဝေသု အယံ ပတိဋ္ဌာ ဘူတပုဗ္ဗာ၊ နော"တိ ဥပဓာရေန္တော ဧကူနအတ္တဘာဝသတံ အနုဿရိ။ သာပိ ဧကူနအတ္တဘာဝသတေ တဿ ပါဒပရိစာရိကာ အညေသု ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ ဟုတွာ တံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ ထေရော တဿာ ဧတ္တကံ အဂုဏံ[၁] ဒိသွာ "အဟော အယံ မဟာဥပါသိကာ ဘာရိယံ ကမ္မံ အကာသီ"တိ စိန္တေသိ။

မဟာဥပါသိကာပိ ဂေဟေ နိသိန္နာဝ "ကိံ နု ခေါ မယှံ ပုတ္တဿ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္တကံ ပတ္တံ၊ နော"တိ ဥပဓာရယမာနာ တဿ အရဟတ္တပ္ပတ္တိံ ဉတွာ ဥတ္တရိ ဥပဓာရိယမာနာ "မမ ပုတ္တော အရဟတ္တံ ပတွာ အဟော ဝတ မေ အယံ ဥပါသိကာ မဟတီ ပတိဋ္ဌာ ဇာတာ"တိ စိန္တေတွာ "အတီတေပိ နု ခေါ မေ အယံ ပတိဋ္ဌာ ဘူတပုဗ္ဗာ၊ နော"တိ ဥပဓာရေန္တော ဧကူနအတ္တဘာဝသတံ အနုဿရိ "အဟံ ခေါ ပန ဧကူနအတ္တဘာဝသတေ အညေဟိ သဒ္ဓိံ

၁-အဂုဏရာသိံ (သီ)

ekato hutvā etaṁ jīvitā voropesiṁ, ayaṁ me ettakaṁ aguṇaṁ disvā ‘aho bhāriyaṁ kammaṁ kataṁ upāsikāyā’ti cintesi, atthi nu kho evaṁ saṁsāre saṁsarantiyā mama puttassa upakāro katapubbo”ti upadhārayamānā tato uttariṁ satamaṁ attabhāvaṁ anussaritvā satame attabhāve mayā etassa pādaparicārikāya hutvā etasmiṁ jīvitā voropanaṭṭhāne jīvitadānaṁ dinnaṁ, aho mayā mama puttassa mahā-upakāro katapubbo”ti gehe nisinnāva uttariṁ visesetvā “upadhārethā”ti āha. So dibbāya sotadhātuyā saddaṁ sutvā visesetvā satamaṁ attabhāvaṁ anussaritvā tattha tāya attano jīvitassa dinnabhāvaṁ disvā “aho mama imāya mahā-upāsikāya upakāro katapubbo”ti attamano hutvā tassā tattheva catūsu maggaphalesu pañhaṁ kathetvā anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyīti.

Aññatarabhikkhuvatthu dutiyaṁ.

---

3. Aññatara-ukkaṇḍhitabhikkhuvatthu

Sududdasanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto aññataraṁ Ukkaṇṭhitabhikkhuṁ ārabbha kathesi.

Satthari kira Sāvatthiyaṁ viharante eko seṭṭhiputto attano kulūpagattheraṁ upasaṅkamitvā “bhante ahaṁ dukkhā muccitukāmo, ekaṁ me dukkhato muccanakāraṇaṁ kathethā”ti āha. “Sādhāvuso, sacesi dukkhā mucchitukāmo, salākabhattaṁ dehi, pakkhikabhattaṁ dehi, vassāvāsikaṁ dehi, cīvarādayo paccaye dehi, attano sāpateyyaṁ tayo koṭṭhāse katvā ekena kammantaṁ payojehi, ekena puttadāraṁ posehi, ekaṁ Buddhasāsane dehī”ti āha. So “sādhu bhante”ti vuttapaṭipāṭiyā sabbaṁ katvā puna theraṁ pucchi “tato uttariṁ aññaṁ kiṁ karomi bhante”ti. Āvuso tīṇi saraṇāni gaṇha, pañca sīlāni gaṇhāhīti. Tānipi paṭiggahetvā tato uttariṁ pucchi. Tena hi dasa sīlāni gaṇhāhīti. “Sādhu bhante”ti gaṇhi. So evaṁ anupubbena puññakammassa katattā Anupubbaseṭṭhiputto nāma jāto. Tato “uttarimpi kattabbaṁ atthi bhante”ti puna pucchitvā “tena hi pabbajāhī”ti

ဧကတော ဟုတွာ ဧတံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိံ၊ အယံ မေ ဧတ္တကံ အဂုဏံ ဒိသွာ ‘အဟော ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတံ ဥပါသိကာယာ’တိ စိန္တေသိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဧဝံ သံသာရေ သံသရန္တိယာ မမ ပုတ္တဿ ဥပကာရော ကတပုဗ္ဗော”တိ ဥပဓာရယမာနာ တတော ဥတ္တရိံ သတမံ အတ္တဘာဝံ အနုဿရိတွာ သတမေ အတ္တဘာဝေ မယာ ဧတဿ ပါဒပရိစာရိကာယ ဟုတွာ ဧတသ္မိံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနဋ္ဌာနေ ဇီဝိတဒါနံ ဒိန္နံ၊ အဟော မယာ မမ ပုတ္တဿ မဟာဥပကာရော ကတပုဗ္ဗော”တိ ဂေဟေ နိသိန္နာဝ ဥတ္တရိံ ဝိသေသေတွာ “ဥပဓာရေထာ”တိ အာဟ။ သော ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ သဒ္ဒံ သုတွာ ဝိသေသေတွာ သတမံ အတ္တဘာဝံ အနုဿရိတွာ တတ္ထ တာယ အတ္တနော ဇီဝိတဿ ဒိန္နဘာဝံ ဒိသွာ “အဟော မမ ဣမာယ မဟာဥပါသိကာယ ဥပကာရော ကတပုဗ္ဗော”တိ အတ္တမနော ဟုတွာ တဿာ တတ္ထေဝ စတူသု မဂ္ဂဖလေသု ပဉ္ဟံ ကထေတွာ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယီတိ။

အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-အညတရဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုဝတ္ထု

သုဒုဒ္ဒသန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သတ္ထရိ ကိရ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ ဧကော သေဋ္ဌိပုတ္တော အတ္တနော ကုလူပဂတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ အဟံ ဒုက္ခာ မုစ္စိတုကာမော၊ ဧကံ မေ ဒုက္ခတော မုစ္စနကာရဏံ ကထေထာ”တိ အာဟ။ “သာဓာဝုသော, သစေသိ ဒုက္ခာ မုစ္စိတုကာမော၊ သလာကဘတ္တံ ဒေဟိ၊ ပက္ခိကဘတ္တံ ဒေဟိ၊ ဝဿာဝါသိကံ ဒေဟိ၊ စီဝရာဒယော ပစ္စယေ ဒေဟိ၊ အတ္တနော သာပတေယျံ တယော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ ဧကေန ကမ္မန္တံ ပယောဇေဟိ၊ ဧကေန ပုတ္တဒါရံ ပေါသေဟိ၊ ဧကံ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓု ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တပဋိပါဋိယာ သဗ္ဗံ ကတွာ ပုန ထေရံ ပုစ္ဆိ “တတော ဥတ္တရိံ အညံ ကိံ ကရောမိ ဘန္တေ”တိ။ အာဝုသော တီဏိ သရဏာနိ ဂဏှ၊ ပဉ္စ သီလာနိ ဂဏှာဟီတိ။ တာနိပိ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ တတော ဥတ္တရိံ ပုစ္ဆိ။ တေန ဟိ ဒသ သီလာနိ ဂဏှာဟီတိ။ “သာဓု ဘန္တေ”တိ ဂဏှိ။ သော ဧဝံ အနုပုဗ္ဗေန ပုညကမ္မဿ ကတတ္တာ အနုပုဗ္ဗသေဋ္ဌိပုတ္တော နာမ ဇာတော။ တတော “ဥတ္တရိမ္ပိ ကတ္တဗ္ဗံ အတ္ထိ ဘန္တေ”တိ ပုန ပုစ္ဆိတွာ “တေန ဟိ ပဗ္ဗဇာဟီ”တိ

vutto nikkhamitvā pabbaji. Tasseko ābhidhammikabhikkhu ācariyo ahosi, eko vinayadharo upajjhāyo. Tassa laddhūpasampadassa ācariyo attano santikaṁ āgatakāle abhidhamme pañhaṁ kathesi “Buddhasāsane nāma idaṁ kātuṁ vaṭṭati, idaṁ na vaṭṭatī”ti. Upajjhāyopissa attano santikaṁ āgatakāle vinaye pañhaṁ kathesi “Buddhasāsane nāma idaṁ kātuṁ vaṭṭati, idaṁ na vaṭṭati, idaṁ kappati, idaṁ na kappatī”ti. So cintesi “aho bhāriyaṁ idaṁ kammaṁ, ahaṁ dukkhā muccitukāmo pabbajito, idha ca mama hatthapasāraṇaṭṭhānampi na paññāyati. Gehe ṭhatvāva dukkhā muccituṁ sakkā, mayā gihinā bhavituṁ vaṭṭatī”ti. So tato paṭṭhāya ukkaṇṭhito anabhirato dvattiṁsākāre sajjhāyaṁ na karoti, uddesaṁ na gaṇhāti, kiso lūkho dhamanisanthatagatto ālassiyābhibhūto kacchuparikiṇṇo ahosi.

Atha naṁ daharasāmaṇerā “āvuso kiṁ tvaṁ ṭhitaṭṭhāne ṭhitova nisinnaṭṭhāne nisinnova ahosi, paṇḍurogābhibhūto kiso lūkho dhamanisanthatagatto ālassiyābhibhūto kacchuparikiṇṇo, kiṁte katan”ti pucchiṁsu. Ukkaṇṭhitomhi āvusoti. Kiṁ kāraṇāti. So taṁ pavattiṁ ārocesi. Te tassa ācariyupajjhāyānaṁ ācikkhiṁsu. Ācariyupajjhāyā taṁ ādāya Satthu santikaṁ agamaṁsu. Satthā “kiṁbhikkhave āgatatthā”ti āha. Bhante ayaṁ bhikkhu tumhākaṁ sāsane ukkaṇṭhitoti. Evaṁ kira bhikkhūti. Āma bhanteti. Kiṁ kāraṇāti. “Ahaṁ bhante dukkhā muccitukāmova pabbajito, tassa me ācariyo abhidhammakathaṁ kathesi, upajjhāyo vinayakathaṁ kathesi, svāhaṁ idha me hatthapasāraṇaṭṭhānampi natthi, gihinā hutvā sakkā dukkhā muccituṁ, gihi bhavissāmī”ti sanniṭṭhānamakāsiṁ bhanteti. Sace tvaṁ bhikkhu ekameva rakkhituṁ sakkhissasi, avasesānaṁ rakkhaṇakiccaṁ natthīti. Kiṁ bhanteti, tava cittameva rakkhituṁ sakkhissatīti. Sakkhissāmi bhanteti. “Tena hi attano cittameva rakkhāhi, sakkā dukkhā muccitun”ti imaṁ ovādaṁ datvā imaṁ gāthamāha—

36. “Sududdasaṁ sunipuṇaṁ, yatthakāmanipātinaṁ.
Cittaṁ rakkhetha medhāvī, cittaṁ guttaṁ sukhāvahan”ti.

ဝုတ္တော နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိ။ တဿေကော အာဘိဓမ္မိကဘိက္ခု အာစရိယော အဟောသိ၊ ဧကော ဝိနယဓရော ဥပဇ္ဈာယော။ တဿ လဒ္ဓူပသမ္ပဒဿ အာစရိယော အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတကာလေ အဘိဓမ္မေ ပဉှံ ကထေသိ “ဗုဒ္ဓသာသနေ နာမ ဣဒံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဣဒံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ဥပဇ္ဈာယောပိဿ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတကာလေ ဝိနယေ ပဉှံ ကထေသိ “ဗုဒ္ဓသာသနေ နာမ ဣဒံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဣဒံ န ဝဋ္ဋတိ၊ ဣဒံ ကပ္ပတိ၊ ဣဒံ န ကပ္ပတီ”တိ။ သော စိန္တေသိ “အဟော ဘာရိယံ ဣဒံ ကမ္မံ၊ အဟံ ဒုက္ခာ မုစ္စိတုကာမော ပဗ္ဗဇိတော၊ ဣဓ စ မမ ဟတ္ထပသာရဏဋ္ဌာနမ္ပိ န ပညာယတိ၊ ဂေဟေ ဌတွာဝ ဒုက္ခာ မုစ္စိတုံ သက္ကာ၊ မယာ ဂိဟိနာ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ဥက္ကဏ္ဌိတော အနဘိရတော ဒွတ္တိံသာကာရေ သဇ္ဈာယံ န ကရောတိ၊ ဥဒ္ဒေသံ န ဂဏှာတိ၊ ကိသော လူခေါ ဓမနိသန္ထတဂတ္တော အာလဿိယာဘိဘူတော ကစ္ဆုပရိကိဏ္ဏော အဟောသိ။

အထ နံ ဒဟရသာမဏေရာ “အာဝုသော ကိံ တွံ ဌိတဋ္ဌာနေ ဌိတောဝ နိသိန္နဋ္ဌာနေ နိသိန္နောဝ အဟောသိ၊ ပဏ္ဍုရောဂါဘိဘူတော ကိသော လူခေါ ဓမနိသန္ထတဂတ္တော အာလဿိယာဘိဘူတော ကစ္ဆုပရိကိဏ္ဏော၊ ကိံ တေ ကတ”န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ ဥက္ကဏ္ဌိတောမှိ အာဝုသောတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ သော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ တေ တဿ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ အာစိက္ခိံသု။ အာစရိယုပဇ္ဈာယာ တံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမံသု။ သတ္ထာ “ကိံ ဘိက္ခဝေ အာဂတတ္ထာ”တိ အာဟ။ ဘန္တေ အယံ ဘိက္ခု တုမှာကံ သာသနေ ဥက္ကဏ္ဌိတောတိ။ ဧဝံ ကိရ ဘိက္ခူတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ “အဟံ ဘန္တေ ဒုက္ခာ မုစ္စိတုကာမောဝ ပဗ္ဗဇိတော၊ တဿ မေ အာစရိယော အဘိဓမ္မကထံ ကထေသိ၊ ဥပဇ္ဈာယော ဝိနယကထံ ကထေသိ၊ သွာဟံ ဣဓ မေ ဟတ္ထပသာရဏဋ္ဌာနမ္ပိ နတ္ထိ၊ ဂိဟိနာ ဟုတွာ သက္ကာ ဒုက္ခာ မုစ္စိတုံ၊ ဂိဟိ ဘဝိဿာမီ”တိ သန္နိဋ္ဌာနမကာသိံ ဘန္တေတိ။ သစေ တွံ ဘိက္ခု ဧကမေဝ ရက္ခိတုံ သက္ခိဿသိ၊ အဝသေသာနံ ရက္ခနကိစ္စံ နတ္ထီတိ။ ကိံ ဘန္တေတိ။ တဝ စိတ္တမေဝ ရက္ခိတုံ သက္ခိဿသီတိ။ သက္ခိဿာမိ ဘန္တေတိ။ “တေန ဟိ အတ္တနော စိတ္တမေဝ ရက္ခာဟိ၊ သက္ကာ ဒုက္ခာ မုစ္စိတု”န္တိ ဣမံ ဩဝါဒံ ဒတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၆။ “သုဒုဒ္ဒသံ သုနိပုဏံ၊ ယတ္ထကာမနိပါတိနံ။
စိတ္တံ ရက္ခေထ မေဓာဝီ၊ စိတ္တံ ဂုတ္တံ သုခါဝဟ”န္တိ။

Tattha **sududdasan**ti suṭṭhu duddasaṁ. **Sunipuṇan**ti suṭṭhu nipuṇaṁ paramasaṇhaṁ. **Yatthakāmanipātinan**ti jāti-ādīni anoloketvā labhitabbālabhitabbayuttāyuttaṭṭhānesu yattha katthaci nipatanasīlaṁ. **Cīttaṁ rakkhetha medhāvī**ti andhabālo dummedho attano cittaṁ rakkhituṁ samattho nāma natthi, cittavasiko hutvā anayabyasanaṁ pāpuṇāti. Medhāvī pana paṇḍitova cittaṁ rakkhituṁ sakkoti, tasmā tvampi cittameva gopehi. Idañhi **cittaṁ guttaṁ sukhāvahaṁ** maggaphalanibbānasukhāni āvahatīti.

Desanāpariyosāne so bhikkhu sotāpattiphalaṁ pāpuṇi, aññepi bahū sotāpannādayo ahesuṁ, desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Aññatara-ukkaṇṭhitabhikkhuvatthu tatiyaṁ.

---

4. Saṁgharakkhitabhāgineyyattheravatthu

Dūraṅgamanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Saṁgharakkhitaṁ nāma bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kireko kulaputto Satthu dhammadesanaṁ sutvā nikkhamitvā pabbajito laddhūpasampado Saṁgharakkhitatthero nāma hutvā katipāheneva arahattaṁ pāpuṇi. Tassa kaniṭṭhabhaginī puttaṁ[1] labhitvā therassa nāmaṁ akāsi. So Bhāgineyyasaṁgharakkhito nāma hutvā vayappatto therasseva santike pabbajitvā laddhūpasampado aññatarasmiṁ gāmakārāme vassaṁ upagantvā "ekaṁ sattahatthaṁ, ekaṁ aṭṭhahatthan"ti dve vassāvāsikasāṭake labhitvā aṭṭhahatthaṁ "upajjhāyassa me bhavissatī"ti sallakkhetvā "sattahatthaṁ mayhaṁ bhavissatī"ti cintetvā vuṭṭhavasso "upajjhāyaṁ passissāmī"ti āgacchanto antarāmagge piṇḍāya caranto āgantvā there vihāraṁ anāgateyeva vihāraṁ pavisitvā therassa divāṭṭhānaṁ sammajjitvā pādodakaṁ upaṭṭhapetvā āsanaṁ paññāpetvā āgamanamaggaṁ olokento nisīdi. Athassāgamanabhāvaṁ disvā paccuggamanaṁ katvā

1. Kaniṭṭho puttaṁ (Sī)

တတ္ထ **သုဒုဒ္ဒသ**န္တိ သုဋ္ဌု ဒုဒ္ဒသံ။ **သုနိပုဏ**န္တိ သုဋ္ဌု နိပုဏံ ပရမသဏှံ။ **ယတ္ထကာမနိပါတိန**န္တိ ဇာတိအာဒီနိ အနောလောကေတွာ လဘိတဗ္ဗာလဘိတဗ္ဗယုတ္တာယုတ္တဋ္ဌာနေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ နိပတနသီလံ။ **စိတ္တံ ရက္ခေထ မေဓာဝီ**တိ အန္ဓဗာလော ဒုမ္မေဓော အတ္တနော စိတ္တံ ရက္ခိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ စိတ္တဝသိကော ဟုတွာ အနယဗျသနံ ပါပုဏာတိ။ မေဓာဝီ ပန ပဏ္ဍိတောဝ စိတ္တံ ရက္ခိတုံ သက္ကောတိ၊ တသ္မာ တွမ္ပိ စိတ္တမေဝ ဂေါပေဟိ။ ဣဒဉှိ **စိတ္တံ ဂုတ္တံ သုခါဝဟံ** မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသုခါနိ အာဝဟတီတိ။

ဒေသနာပရိယောသာနေ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

အညတရဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုဝတ္ထု တတိယံ။

၄-သံဃရက္ခိတဘာဂိနေယျတ္ထေရဝတ္ထု

ဒူရင်္ဂမန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော သံဃရက္ခိတံ နာမ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော ကုလပုတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတော လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ သံဃရက္ခိတတ္ထေရော နာမ ဟုတွာ ကတိပါဟေနေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တဿ ကနိဋ္ဌဘဂိနီ ပုတ္တံ[၁] လဘိတွာ ထေရဿ နာမံ အကာသိ။ သော ဘာဂိနေယျသံဃရက္ခိတော နာမ ဟုတွာ ဝယပ္ပတ္တော ထေရဿေဝ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ အညတရသ္မိံ ဂါမကာရာမေ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ "ဧကံ သတ္တဟတ္ထံ, ဧကံ အဋ္ဌဟတ္ထ"န္တိ ဒွေ ဝဿာဝါသိကသာဋကေ လဘိတွာ အဋ္ဌဟတ္ထံ "ဥပဇ္ဈာယဿ မေ ဘဝိဿတီ"တိ သလ္လက္ခေတွာ "သတ္တဟတ္ထံ မယှံ ဘဝိဿတီ"တိ စိန္တေတွာ ဝုဋ္ဌဝဿော "ဥပဇ္ဈာယံ ပဿိဿာမီ"တိ အာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော အာဂန္တွာ ထေရေ ဝိဟာရံ အနာဂတေယေဝ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ထေရဿ ဒိဝါဋ္ဌာနံ သမ္မဇ္ဇိတွာ ပါဒေါဒကံ ဥပဋ္ဌပေတွာ အာသနံ ပညပေတွာ အာဂမနမဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော နိသီဒိ။ အထဿာဂမနဘာဝံ ဒိသွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ

၁-ကနိဋ္ဌော ပုတ္တံ (သီ)

pattacīvaraṁ paṭiggahetvā “nisīdatha bhante”ti theraṁ nisīdāpetvā tālavaṇṭaṁ ādāya bījitvā pānīyaṁ datvā pāde dhovitvā taṁ sāṭakaṁ ānetvā pādamūle ṭhapetvā “bhante imaṁ paribhuñjathā”ti vatvā bījayamāno aṭṭhāsi.

Atha naṁ thero āha “Saṁgharakkhita mayhaṁ cīvaraṁ paripuṇṇaṁ, tvameva paribhuñjā”ti. Bhante mayā laddhakālato paṭṭhāya ayaṁ tumhākameva sallakkhito, paribhogaṁ karothāti. Hotu Saṁgharakkhita, paripuṇṇaṁ me cīvaraṁ, tvameva paribhuñjāti. Bhante mā evaṁ karotha, tumhehi paribhutte mayhaṁ mahapphalaṁ bhavissatīti. Atha naṁ tassa punappunaṁ kathentassapi thero na icchiyeva.

Evaṁ so bījayamāno ṭhitova cintesi “ahaṁ therassa gihikāle bhāgineyyo, pabbajitakāle saddhivihāriko, evampi mayā saddhiṁ upajjhāyo paribhogaṁ na kattukāmo, imasmiṁ mayā saddhiṁ paribhogaṁ akaronte kiṁ me samaṇabhāvena, gihi bhavissāmī”ti. Athassa etadahosi “dussaṇṭhāpito[1] gharāvāso, kiṁ nu kho katvā gihibhūto jīvissāmī”ti. Tato cintesi “aṭṭhahatthasāṭakaṁ vikkiṇitvā ekaṁ eḷikaṁ gaṇhissāmi, eḷikā nāma khippaṁ vijāyati, svāhaṁ vijātaṁ vijātaṁ vikkiṇitvā mūlaṁ karissāmi, mūle bahū katvā ekaṁ pajāpatiṁ ānessāmi, sā ekaṁ puttaṁ vijāyissati, athassa mama mātulassa nāmaṁ katvā cūḷayānake nisīdāpetvā mama puttañca bhariyañca ādāya mātulaṁ vandituṁ āgamissāmi, āgacchante antarāmagge mama bhariyaṁ evaṁ vakkhāmi ‘ānehi tāva me puttaṁ, vahissāmi nan’ti, sā ‘kiṁ te puttena[2], ehi, imaṁ yānakaṁ pājehī’ti vatvā puttaṁ gahetvā ‘ahaṁ nessāmi nan’ti netvā sandhāretuṁ asakkontī cakkapathe[3] chaḍḍessati, athassa sarīraṁ abhiruhitvā cakkaṁ gamissati, atha naṁ ‘tvaṁ mama puttaṁ neva mayhaṁ adāsi, naṁ sandhāretuṁ nāsakkhi nāsitosmi tayā’ti vatvā patodayaṭṭhiyā piṭṭhiyaṁ paharissāmī”ti.

So evaṁ cintentova ṭhatvā bījayamāno therassa sīse tālavaṇṭena pahari. Thero “kiṁ nu kho ahaṁ Saṁgharakkhitena sīse

1. Dussaṇṭhāpiyo (Sī) 2. Kiṁ tena puttena gahitena (Sī) 3. Cakkapāde (Sī, Syā)

ပတ္တစီဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ “နိသီဒထ ဘန္တေ”တိ ထေရံ နိသီဒါပေတွာ တာလဝဏ္ဋံ အာဒါယ ဗီဇိတွာ ပါနီယံ ဒတွာ ပါဒေ ဓောဝိတွာ တံ သာဋကံ အာနေတွာ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ “ဘန္တေ ဣမံ ပရိဘုဉ္ဇထာ”တိ ဝတွာ ဗီဇယမာနော အဋ္ဌာသိ။

အထ နံ ထေရော အာဟ “သံဃရက္ခိတ မယှံ စီဝရံ ပရိပုဏ္ဏံ၊ တွမေဝ ပရိဘုဉ္ဇာ”တိ။ ဘန္တေ မယာ လဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ အယံ တုမှာကမေဝ သလ္လက္ခိတော၊ ပရိဘောဂံ ကရောထာတိ။ ဟောတု သံဃရက္ခိတ၊ ပရိပုဏ္ဏံ မေ စီဝရံ၊ တွမေဝ ပရိဘုဉ္ဇာတိ။ ဘန္တေ မာ ဧဝံ ကရောထ၊ တုမှေဟိ ပရိဘုတ္တေ မယှံ မဟပ္ဖလံ ဘဝိဿတီတိ။ အထ နံ တဿ ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တဿပိ ထေရော န ဣစ္ဆိယေဝ။

ဧဝံ သော ဗီဇယမာနော ဌိတောဝ စိန္တေသိ “အဟံ ထေရဿ ဂိဟိကာလေ ဘာဂိနေယျော၊ ပဗ္ဗဇိတကာလေ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော၊ ဧဝမ္ပိ မယာ သဒ္ဓိံ ဥပဇ္ဈာယော ပရိဘောဂံ န ကတ္တုကာမော၊ ဣမသ္မိံ မယာ သဒ္ဓိံ ပရိဘောဂံ အကရောန္တေ ကိံ မေ သမဏဘာဝေန, ဂိဟိ ဘဝိဿာမီ”တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဒုဿဏ္ဌာပိတော[1] ဃရာဝါသော၊ ကိံ နု ခေါ ကတွာ ဂိဟိဘူတော ဇီဝိဿာမီ”တိ။ တတော စိန္တေသိ “အဋ္ဌဟတ္ထသာဋကံ ဝိက္ကိဏိတွာ ဧကံ ဧဠိကံ ဂဏှိဿာမိ၊ ဧဠိကာ နာမ ခိပ္ပံ ဝိဇာယတိ၊ သွာဟံ ဝိဇာတံ ဝိဇာတံ ဝိက္ကိဏိတွာ မူလံ ကရိဿာမိ၊ မူလေ ဗဟူ ကတွာ ဧကံ ပဇာပတိံ အာနေဿာမိ၊ သာ ဧကံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိဿတိ၊ အထဿ မမ မာတုလဿ နာမံ ကတွာ စူဠယာနကေ နိသီဒါပေတွာ မမ ပုတ္တဉ္စ ဘရိယဉ္စ အာဒါယ မာတုလံ ဝန္ဒိတုံ အာဂမိဿာမိ၊ အာဂစ္ဆန္တေ အန္တရာမဂ္ဂေ မမ ဘရိယံ ဧဝံ ဝက္ခာမိ ‘အာနေဟိ တာဝ မေ ပုတ္တံ၊ ဝဟိဿာမိ နန်’တိ၊ သာ ‘ကိံ တေ ပုတ္တေန[2]၊ ဧဟိ, ဣမံ ယာနကံ ပါဇေဟီ’တိ ဝတွာ ပုတ္တံ ဂဟေတွာ ‘အဟံ နေဿာမိ နန်’တိ နေတွာ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တီ စက္ကပထေ[3] ဆဍ္ဍေဿတိ၊ အထဿ သရီရံ အဘိရုဟိတွာ စက္ကံ ဂမိဿတိ၊ အထ နံ ‘တွံ မမ ပုတ္တံ နေဝ မယှံ အဒါသိ၊ နံ သန္ဓာရေတုံ နာသက္ခိ နာသိတောသ္မိ တယာ’တိ ဝတွာ ပတောဒယဋ္ဌိယာ ပိဋ္ဌိယံ ပဟရိဿာမီ”တိ။

သော ဧဝံ စိန္တေန္တောဝ ဌတွာ ဗီဇယမာနော ထေရဿ သီသေ တာလဝဏ္ဋေန ပဟရိ။ ထေရော “ကိံ နု ခေါ အဟံ သံဃရက္ခိတေန သီသေ

၁-ဒုဿဏ္ဌာပိယော (သီ) ၂-ကိံ တေန ပုတ္တေန ဂဟိတေန (သီ) ၃-စက္ကပါဒေ (သီ၊ သျာ)

pahato"ti upadhārento tena cintitacintitaṁ sabbaṁ ñatvā "Saṁgharakkhita mātugāmassa pahāraṁ dātuṁ nāsakkhi, ko ettha mahallakattherassa doso"ti āha. So "aho naṭṭhomhi, ñātaṁ kira me upajjhāyena cintitacintitaṁ, kiṁ me samaṇabhāvenā"ti tālavaṇṭaṁ chaḍḍetvā palāyituṁ āraddho.

Atha naṁ daharā ca sāmaṇerā ca anubaddhitvā ādāya Satthu santikaṁ agamaṁsu. Satthā te bhikkhū disvāva "kiṁ bhikkhave āgatattha, eko vo bhikkhu laddho"ti pucchi. Āma bhante, imaṁ daharaṁ ukkaṇṭhitvā palāyantaṁ gahetvā tumhākaṁ santikaṁ āgatamhāti. Evaṁ kira bhikkhūti. Āma bhanteti. Kimatthaṁ te bhikkhu evaṁ bhāriyaṁ kammaṁ kataṁ, nanu tvaṁ āraddhavīriyassa ekassa Buddhassa putto, mādisassa nāma Buddhassa sāsane pabbajitvā attānaṁ dametvā sotāpannoti vā sakadāgāmīti vā anāgāmīti vā arahāti vā vadāpetuṁ nāsakkhi, kimatthaṁ evaṁ bhāriyaṁ kammamakāsīti. Ukkaṇṭhitosmi bhanteti. Kiṁ kāraṇā ukkaṇṭhitosīti. So evaṁ vassāvāsikasāṭakānaṁ laddhadivasato paṭṭhāya yāva therassa tālavaṇṭena pahārā sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocetvā "iminā kāraṇena palātosmi bhante"ti āha. Atha naṁ Satthā "ehi bhikkhu, mā cintayi, cittaṁ nāmetaṁ dūre hontampi ārammaṇaṁ sampaṭicchanakajātikaṁ, rāgadosamohabandhanā muccanatthāya vāyamituṁ vaṭṭatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

37. "Dūraṅgamaṁ ekacaraṁ, asarīraṁ guhāsayaṁ.
Ye cittaṁ saṁyamessanti, mokkhanti mārabandhanā"ti.

Tattha **dūraṅgaman**ti cittassa hi makkaṭasuttamattakampi puratthimādidisābhāgena gamanāgamanaṁ nāma natthi, dūre santampi pana ārammaṇaṁ sampaṭicchatīti dūraṅgamaṁ nāma jātaṁ. Sattaṭṭhacittāni pana ekato kaṇṇikabaddhāni ekakkhaṇe uppajjituṁ samatthāni nāma natthi, uppattikāle ekekameva cittaṁ uppajjati, tasmiṁ niruddhe puna ekekameva uppajjatīti[1] **ekacaraṁ** nāma jātaṁ. Cittassa sarīrasaṇṭhānaṁ vā nīlādippakāro vaṇṇabhedo vā natthīti **asarīraṁ** nāma jātaṁ. Guhā nāma catumahābhūtaguhā, idañca hadayarūpaṁ nissāya pavattatīti

1. Uppajjati, tasmā (Sī, Ka)

ပဟတော"တိ ဥပဓာရေန္တော တေန စိန္တိတစိန္တိတံ သဗ္ဗံ ဉတွာ "သံဃရက္ခိတ မာတုဂါမဿ ပဟာရံ ဒါတုံ နာသက္ခိ၊ ကော ဧတ္ထ မဟလ္လကတ္ထေရဿ ဒေါသော"တိ အာဟ။ သော "အဟော နဋ္ဌောမှိ၊ ဉာတံ ကိရ မေ ဥပဇ္ဈာယေန စိန္တိတစိန္တိတံ၊ ကိံ မေ သမဏဘာဝေနာ"တိ တာလဝဏ္ဋံ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာ-ယိတုံ အာရဒ္ဓေါ။

အထ နံ ဒဟရာ စ သာမဏေရာ စ အနုဗန္ဓိတွာ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမံသု။ သတ္ထာ တေ ဘိက္ခူ ဒိသွာဝ "ကိံ ဘိက္ခဝေ အာဂတတ္ထ၊ ဧကော ဝေါ ဘိက္ခု လဒ္ဓေါ"တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဘန္တေ, ဣမံ ဒဟရံ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ ပလာယန္တံ ဂဟေတွာ တုမှာကံ သန္တိကံ အာဂတမှာတိ။ ဧဝံ ကိရ ဘိက္ခူတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကိမတ္ထံ တေ ဘိက္ခု ဧဝံ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတံ၊ နနု တွံ အာရဒ္ဓ-ဝီရိယဿ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ ပုတ္တော၊ မာဒိသဿ နာမ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ အတ္တာနံ ဒမေတွာ သောတာပန္နောတိ ဝါ သကဒါဂါမီတိ ဝါ အနာဂါမီတိ ဝါ အရဟာတိ ဝါ ဝဒါပေတုံ နာသက္ခိ၊ ကိမတ္ထံ ဧဝံ ဘာရိယံ ကမ္မမကာသီတိ။ ဥက္ကဏ္ဌိတောသ္မိ ဘန္တေတိ။ ကိံ ကာရဏာ ဥက္ကဏ္ဌိတော-သီတိ။ သော ဧဝံ ဝဿာဝါသိကသာဋကာနံ လဒ္ဓဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ထေရဿ တာလဝဏ္ဋေန ပဟာရာ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ "ဣမိနာ ကာရဏေန ပလာတောသ္မိ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ "ဧဟိ ဘိက္ခု၊ မာ စိန္တယိ၊ စိတ္တံ နာမေတံ ဒူရေ ဟောန္တမ္ပိ အာရမ္မဏံ သမ္ပဋိစ္ဆနကဇာတိကံ၊ ရာဂဒေါသမောဟဗန္ဓနာ မုစ္စနတ္ထာယ ဝါယမိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၇။ "ဒူရင်္ဂမံ ဧကစရံ၊ အသရီရံ ဂုဟာသယံ။
ယေ စိတ္တံ သံယမေဿန္တိ၊ မောက္ခန္တိ မာရဗန္ဓနာ"တိ။

တတ္ထ **ဒူရင်္ဂမန္တိ** စိတ္တဿ ဟိ မက္ကဋသုတ္တမတ္တကမ္ပိ ပုရတ္ထိမာဒိဒိသာဘာဂေန ဂမနာဂမနံ နာမ နတ္ထိ၊ ဒူရေ သန္တမ္ပိ ပန အာရမ္မဏံ သမ္ပဋိစ္ဆတီတိ ဒူရင်္ဂမံ နာမ ဇာတံ။ သတ္တဋ္ဌစိတ္တာနိ ပန ဧကတော ကဏ္ဏိကဗဒ္ဓါနိ ဧကက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ သမတ္ထာနိ နာမ နတ္ထိ၊ ဥပ္ပတ္တိကာလေ ဧကေကမေဝ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မိံ နိရုဒ္ဓေ ပုန ဧကေကမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ[၁] **ဧကစရံ** နာမ ဇာတံ။ စိတ္တဿ သရီရသဏ္ဌာနံ ဝါ နီလာဒိပ္ပကာရော ဝဏ္ဏဘေဒေါ ဝါ နတ္ထီတိ **အသရီရံ** နာမ ဇာတံ။ ဂုဟာ နာမ စတုမဟာဘူတဂုဟာ၊ ဣဒဉ္စ ဟဒယရူပံ နိဿာယ ပဝတ္တတီတိ

၁-ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ (သီ၊ က)

guhāsayaṁ nāma jātaṁ. **Ye cittan**ti ye keci purisā vā itthiyo vā gahaṭṭhā vā pabbajitā vā anuppajjanakakilesassa uppajjituṁ adentā satisammosena uppannakilesaṁ pajahantā **cittaṁ saṁyamessanti** saṁyataṁ avikkhittaṁ karissanti. **Mokkhanti mārabandhanā**ti sabbete kilesabandhanābhāvena mārabandhanasaṅkhātā tebhūmakavaṭṭā muccissantīti.

Desanāpariyosāne Bhāgineyyasaṁgharakkhitatthero sotāpattiphalaṁ pāpuṇi, aññepi bahū sotāpannādayo jātā, mahājanassa sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Saṁgharakkhitabhāgineyyattheravatthu catutthaṁ.

---

5. Cittahatthattheravatthu

Anavaṭṭhitacittassāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Cittahatthattheraṁ[1] ārabbha kathesi.

Eko kira Sāvatthivāsī kulaputto naṭṭhagoṇaṁ pariyesanto araññaṁ pavisitvā majjhanhike kāle goṇaṁ disvā goyūthe vissajjetvā “avassaṁ ayyānaṁ santike āhāramattaṁ labhissāmī”ti khuppipāsāpīḷito vihāraṁ pavisitvā bhikkhūnaṁ santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Tasmiṁ kho pana samaye bhikkhūnaṁ avakkārapātiyaṁ bhuttāvasesakaṁ bhattaṁ hoti, te taṁ chātakapīḷitaṁ disvā “ito[2] bhattaṁ gahetvā bhuñjāhī”ti vadiṁsu. Buddhakāle ca pana anekasūpabyañjanaṁ bhattaṁ uppajjati, so tato yāpanamattaṁ gahetvā bhuñjitvā pānīyaṁ pivitvā hatthedhovitvā bhikkhū vanditvā “kiṁ bhante ajja ayyā nimantanaṭṭhānaṁ agamaṁsū”ti pucchi. Natthi upāsaka, bhikkhū imināva nīhārena nibaddhaṁ labhantīti. So “mayaṁ uṭṭhāya samuṭṭhāya rattindivaṁ nibaddhaṁ kammaṁ karontāpi evaṁ madhurabyañjanaṁ bhattaṁ na labhāma, ime kira nibaddaṁ bhuñjanti, kiṁ me gihibhāvena, bhikkhu bhavissāmī”ti cintetvā bhikkhū upasaṅkamitvā pabbajjaṁ yāci. Atha naṁ bhikkhū “sādhu upāsakā”ti pabbājesuṁ.

1. Cittahaṭṭhattheraṁ (Ka) 2. Iṅgha (Syā)

ဂုဟာသယံ နာမ ဇာတံ။ **ယေ စိတ္တန္တိ** ယေ ကေစိ ပုရိသာ ဝါ ဣတ္ထိယော ဝါ ဂဟဋ္ဌာ ဝါ ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ အနုပ္ပဇ္ဇနကကိလေသဿ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ အဒေန္တာ သတိသမ္မောသေန ဥပ္ပန္နကိလေသံ ပဇဟန္တာ **စိတ္တံ သံယမေဿန္တိ** သံယတံ အဝိက္ခိတ္တံ ကရိဿန္တိ။ **မောက္ခန္တိ မာရဗန္ဓနာ**တိ သဗ္ဗေတေ ကိလေသဗန္ဓနာဘာဝေန မာရဗန္ဓနသင်္ခါတာ တေဘူမကဝဋ္ဋာ မုစ္စိဿန္တီတိ။

ဒေသနာပရိယောသာနေ ဘာဂိနေယျသံဃရက္ခိတတ္ထေရော သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော ဇာတာ၊ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

သံဃရက္ခိတဘာဂိနေယျတ္ထေရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရဝတ္ထု

အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရံ[1] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ကုလပုတ္တော နဋ္ဌဂေါဏံ ပရိယေသန္တော အရညံ ပဝိသိတွာ မဇ္ဈန္ဟိကေ ကာလေ ဂေါဏံ ဒိသွာ ဂေါယူထေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ “အဝဿံ အယျာနံ သန္တိကေ အာဟာရမတ္တံ လဘိဿာမီ”တိ ခုပ္ပိပါသာပီဠိတော ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ဘိက္ခူနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ တသ္မိံ ခေါ ပန သမယေ ဘိက္ခူနံ အဝက္ကာရပါတိယံ ဘုတ္တာဝသေသကံ ဘတ္တံ ဟောတိ၊ တေ တံ ဆာတကပီဠိတံ ဒိသွာ “ဣတော[2] ဘတ္တံ ဂဟေတွာ ဘုဉ္ဇာဟီ”တိ ဝဒိံသု၊ ဗုဒ္ဓကာလေ စ ပန အနေကသူပဗျဉ္ဇနံ ဘတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သော တတော ယာပနမတ္တံ ဂဟေတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ဟတ္ထေ ဓောဝိတွာ ဘိက္ခူ ဝန္ဒိတွာ “ကိံ ဘန္တေ အဇ္ဇ အယျာ နိမန္တနဋ္ဌာနံ အဂမံသူ”တိ ပုစ္ဆိ။ နတ္ထိ ဥပါသက၊ ဘိက္ခူ ဣမိနာဝ နီဟာရေန နိဗဒ္ဓံ လဘန္တီတိ။ သော “မယံ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ရတ္တိန္ဒိဝံ နိဗဒ္ဓံ ကမ္မံ ကရောန္တာပိ ဧဝံ မဓုရဗျဉ္ဇနံ ဘတ္တံ န လဘာမ၊ ဣမေ ကိရ နိဗဒ္ဓံ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ ကိံ မေ ဂိဟိဘာဝေန, ဘိက္ခု ဘဝိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဘိက္ခူ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ “သာဓု ဥပါသကာ”တိ ပဗ္ဗာဇေသုံ။

၁-စိတ္တဟဋ္ဌတ္ထေရံ (က) ၂-ဣင်္ဃ (သျာ)

So laddhūpasampado sabbappakāraṁ vattapaṭivattaṁ akāsi, so Buddhānaṁ uppannena lābhasakkārena katipāhaccayena thūlasarīro ahosi. Tato cintesi “kiṁ me bhikkhāya caritvā jīvitena, gihī bhavissāmī”ti. So vibbhamitvā gehaṁ pāvisi. Tassa gehe kammaṁ karontassa katipāheneva sarīraṁ milāyi. Tato “kiṁ me iminā dukkhena, samaṇo bhavissāmī”ti cintetvā puna gantvā pabbaji. So katipāhaṁ vītināmetvā puna ukkaṇṭhitvā vibbhami, pabbajitakāle pana bhikkhūnaṁ upakārako hoti. So katipāheneva punapi ukkaṇṭhitvā “kiṁ me gihibhāvena, pabbajissāmī”ti gantvā bhikkhū vanditvā pabbajjaṁ yāci. Atha naṁ bhikkhū upakāravasena puna pabbājayiṁsu. Evaṁ so iminā niyāmeneva chakkhattuṁ pabbajitvā uppabbajito. Tassa bhikkhū “esa cittavasiko hutvā vicaratī”ti **Cittahatthatthero**ti nāmaṁ kariṁsu.

Tassevaṁ aparāparaṁ vicarantasseva bhariyā gabbhinī ahosi. So sattame vāre araññato kasibhaṇḍamādāya gehaṁ gantvā bhaṇḍakaṁ ṭhapetvā “attano kāsāvaṁ gaṇhissāmī”ti gabbhaṁ pāvisi. Tasmiṁ khaṇe tassa bhariyā nipajjitvā niddāyati, tassā nivatthasāṭako apagato hoti, mukhato ca lālā paggharati, nāsā ghuraghurāyati, mukhaṁ vivaṭaṁ, dantaṁ ghaṁsati, sā tassa[1] uddhumātakasarīraṁ viya upaṭṭhāsi. So “aniccaṁ dukkhaṁ idan”ti saññaṁ labhitvā “ahaṁ ettakaṁ kālaṁ pabbajitvā imaṁ nissāya bhikkhubhāve saṇṭhātuṁ nāsakkhin”ti kāsāyakoṭiyaṁ gahetvā udare bandhitvā gehā nikkhami.

Athassa anantaragehe ṭhitā sassu taṁ tathā gacchantaṁ disvā “ayaṁ paṭi-ukkaṇṭhito bhavissati[2], idāneva araññato āgantvā kāsāvaṁ udare bandhitvāva gehā nikkhanto vihārābhimukho gacchati, kiṁ nu kho”ti gehaṁ pavisitvā niddāyamānaṁ dhītaraṁ passitvā “imaṁ disvā so vippaṭisārī hutvā gato”ti ñatvā dhītaraṁ paharitvā “uṭṭhehi kāḷakaṇṇi, sāmiko te taṁ niddāyamānaṁ disvā vippaṭisārī hutvā gato, natthi so ito paṭṭhāya tuyhan”ti āha. “Apehi apehi amma, kuto tassa gamanaṁ atthi, katipāheneva punāgamissatī”ti āha. Sopi “aniccaṁ dukkhan”ti vatvā gacchanto gacchantova sotāpattiphalaṁ pāpuṇi.

1. So tassā (Syā, Ka) 2. Paṭikkanto (Syā)

သော လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ သဗ္ဗပ္ပကာရံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ အကာသိ၊ သော ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပန္နေန လာဘသက္ကာရေန ကတိပါဟစ္စယေန ထူလသရီရော အဟောသိ။ တတော စိန္တေသိ “ကိံ မေ ဘိက္ခာယ စရိတွာ ဇီဝိတေန၊ ဂိဟီ ဘဝိဿာမီ”တိ။ သော ဝိဗ္ဘမိတွာ ဂေဟံ ပါဝိသိ။ တဿ ဂေဟေ ကမ္မံ ကရောန္တဿ ကတိပါဟေနေဝ သရီရံ မိလာယိ။ တတော “ကိံ မေ ဣမိနာ ဒုက္ခေန၊ သမဏော ဘဝိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ပုန ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိ။ သော ကတိပါဟံ ဝီတိနာမေတွာ ပုန ဥက္ကဏ္ဌိတွာ ဝိဗ္ဘမိ၊ ပဗ္ဗဇိတကာလေ ပန ဘိက္ခူနံ ဥပကာရကော ဟောတိ။ သော ကတိပါဟေနေဝ ပုနပိ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ “ကိံ မေ ဂိဟိဘာဝေန၊ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ ဘိက္ခူ ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ ဥပကာရဝသေန ပုန ပဗ္ဗာဇယိံသု။ ဧဝံ သော ဣမိနာ နိယာမေနေဝ ဆက္ခတ္တုံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတော။ တဿ ဘိက္ခူ “ဧသ စိတ္တဝသိကော ဟုတွာ ဝိစရတီ”တိ **စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရော**တိ နာမံ ကရိံသု။

တဿေဝံ အပရာပရံ ဝိစရန္တဿေဝ ဘရိယာ ဂဗ္ဘိနီ အဟောသိ။ သော သတ္တမေ ဝါရေ အရညတော ကသိဘဏ္ဍမာဒါယ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘဏ္ဍကံ ဌပေတွာ “အတ္တနော ကာသာဝံ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဂဗ္ဘံ ပါဝိသိ။ တသ္မိံ ခဏေ တဿ ဘရိယာ နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒါယတိ၊ တဿာ နိဝတ္ထသာဋကော အပဂတော ဟောတိ၊ မုခတော စ လာလာ ပဃရတိ၊ နာသာ ဃုရဃုရာယတိ၊ မုခံ ဝိဝဋံ၊ ဒန္တံ ဃံသတိ၊ သာ တဿ[၁] ဥဒ္ဓုမာတကသရီရံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ သော “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဣဒ”န္တိ သညံ လဘိတွာ “အဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဣမံ နိဿာယ ဘိက္ခုဘာဝေ သဏ္ဌာတုံ နာသက္ခိ”န္တိ ကာသာယကောဋိယံ ဂဟေတွာ ဥဒရေ ဗန္ဓိတွာ ဂေဟာ နိက္ခမိ။

အထဿ အနန္တရဂေဟေ ဌိတာ သဿု တံ တထာ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “အယံ ပဋိဥက္ကဏ္ဌိတော ဘဝိဿတိ[၂]၊ ဣဒါနေဝ အရညတော အာဂန္တွာ ကာသာဝံ ဥဒရေ ဗန္ဓိတွာဝ ဂေဟာ နိက္ခန္တော ဝိဟာရာဘိမုခေါ ဂစ္ဆတိ၊ ကိံ နု ခေါ”တိ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ နိဒ္ဒါယမာနံ ဓီတရံ ပဿိတွာ “ဣမံ ဒိသွာ သော ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတွာ ဂတော”တိ ဉတွာ ဓီတရံ ပဟရိတွာ “ဥဋ္ဌေဟိ ကာဠကဏ္ဏိ၊ သာမိကော တေ တံ နိဒ္ဒါယမာနံ ဒိသွာ ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတွာ ဂတော၊ နတ္ထိ သော ဣတော ပဋ္ဌာယ တုယှ”န္တိ အာဟ။ “အပေဟိ အပေဟိ အမ္မ၊ ကုတော တဿ ဂမနံ အတ္ထိ၊ ကတိပါဟေနေဝ ပုနာဂမိဿတီ”တိ အာဟ။ သောပိ “အနိစ္စံ ဒုက္ခ”န္တိ ဝတွာ ဂစ္ဆန္တော ဂစ္ဆန္တောဝ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ။

၁-သော တဿာ (သျာ၊ က) ၂-ပဋိက္ကန္တော (သျာ)

so gantvā bhikkhū vanditvā pabbajjaṁ yāci. Na sakkhissāma mayaṁ taṁ pabbājetuṁ, kuto tuyhaṁ samaṇabhāvo, satthakanisānapāsāṇasadisaṁ[1] tava sīsanti. Bhante idāni maṁ anukampāya ekavāraṁ pabbājethāti. Te taṁ upakāravasena pabbājayiṁsu. So katipāheneva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi.

Tepi naṁ āhaṁsu "āvuso Cittahattha tava gamanasamayaṁ tvameva jāneyyāsi, imasmiṁ vāre te cirāyitan"ti. Bhante saṁsaggassa atthibhāvakāle gatamhā, so no saṁsaggo chinno, idāni agamanadhammā jātamhāti. Bhikkhū Satthu santikaṁ gantvā "bhante ayaṁ bhikkhū amhehi evaṁ vutto evaṁ nāma kathesi, aññaṁ byākaroti, abhūtaṁ vadatī"ti āhaṁsu. Satthā "āma bhikkhave mama putto attano anavaṭṭhitacittakāle saddhammaṁ ajānanakāle gamanāgamanaṁ akāsi, idānissa puññañca pāpañca pahīnan"ti vatvā imā dve gāthā āha—

38. "Anavaṭṭhitacittassa, saddhammaṁ avijānato.
Pariplavapasādassa, paññā na paripūrati.

39. "Anavassutacittassa, ananvāhatacetaso.
Puññapāpapahīnassa, natthi jāgarato bhayan"ti.

Tattha **anavaṭṭhitacittassā**ti cittaṁ nāmetaṁ kassaci nibaddhaṁ vā thāvaraṁ vā natthi. Yo pana puggalo assapiṭṭhe ṭhapitakumbhaṇḍaṁ viya ca thusarāsimhi koṭṭitakhāṇuko viya ca khallāṭasīse ṭhapitakadambapupphaṁ viya ca na katthaci saṇḍhāti[2], kadāci Buddhasāvako hoti, kadāci Ājīvako, kadāci Nigaṇṭho, kadāci tāpaso. Evarūpo puggalo anavaṭṭhitacitto nāma. Tassa anavaṭṭhitacittassa. **Saddhammaṁ avijānato**ti sattatiṁsabodhipakkhiyadhammabhedaṁ imaṁ saddhammaṁ avijānantassa parittasaddhatāya vā uplavasaddhatāya vā **pariplavapasādassa** kāmāvacararūpāvacarādibhedā **paññā na paripūrati.** Kāmāvacarāyapi aparipūrayamānāya kutova rūpāvacarārūpāvacaralokuttarapaññā paripūrissatīti dīpeti. **Anavassutacittassā**ti rāgena atintacittassa. **Ananvāhatacetaso**ti "āhatacitto

1. Satthakanisādana... (Sī, Syā) 2. Saṇṭhahati (Sī)

သော ဂန္တွာ ဘိက္ခူ ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ န သက္ခိဿာမ မယံ တံ ပဗ္ဗာဇေတုံ၊ ကုတော တုယှံ သမဏဘာဝေါ၊ သတ္ထကနိသာနပါသာဏသဒိသံ[1] တဝ သီသန္တိ။ ဘန္တေ ဣဒါနိ မံ အနုကမ္ပာယ ဧကဝါရံ ပဗ္ဗာဇေထာတိ။ တေ တံ ဥပကာရဝသေန ပဗ္ဗာဇယိံသု။ သော ကတိပါဟေနေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

တေပိ နံ အာဟံသု “အာဝုသော စိတ္တဟတ္ထ တဝ ဂမနသမယံ တွမေဝ ဇာနေယျာသိ၊ ဣမသ္မိံ ဝါရေ တေ စိရာယိတ”န္တိ။ ဘန္တေ သံသဂ္ဂဿ အတ္ထိဘာဝကာလေ ဂတမှာ၊ သော နော သံသဂ္ဂေါ ဆိန္နော၊ ဣဒါနိ အဂမနဓမ္မာ ဇာတမှာတိ။ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဘန္တေ အယံ ဘိက္ခု အမှေဟိ ဧဝံ ဝုတ္တော ဧဝံ နာမ ကထေသိ၊ အညံ ဗျာကရောတိ၊ အဘူတံ ဝဒတီ”တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ “အာမ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော အတ္တနော အနဝဋ္ဌိတစိတ္တကာလေ သဒ္ဓမ္မံ အဇာနနကာလေ ဂမနာဂမနံ အကာသိ၊ ဣဒါနိဿ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ ပဟီန”န္တိ ဝတွာ ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အာဟ—

၃၈။ “အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ၊ သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတော။
ပရိပ္လဝပသာဒဿ၊ ပညာ န ပရိပူရတိ။

၃၉။ အနဝဿုတစိတ္တဿ၊ အနန္ဝါဟတစေတသော။
ပုညပါပပဟီနဿ၊ နတ္ထိ ဇာဂရတော ဘယ”န္တိ။

တတ္ထ **အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿာ**တိ စိတ္တံ နာမေတံ ကဿစိ နိဗဒ္ဓံ ဝါ ထာဝရံ ဝါ နတ္ထိ။ ယော ပန ပုဂ္ဂလော အဿပိဋ္ဌေ ဌပိတကုမ္ဘဏ္ဍံ ဝိယ စ ထုသရာသိမှိ ကောဋ္ဋိတခါဏုကော ဝိယ စ ခလ္လာဋသီသေ ဌပိတကဒမ္ဗပုပ္ဖံ ဝိယ စ န ကတ္ထစိ သဏ္ဌာတိ[2]၊ ကဒါစိ ဗုဒ္ဓသာဝကော ဟောတိ၊ ကဒါစိ အာဇီဝကော၊ ကဒါစိ နိဂဏ္ဌော၊ ကဒါစိ တာပသော။ ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော အနဝဋ္ဌိတစိတ္တော နာမ။ တဿ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ။ **သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတော**တိ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မဘေဒံ ဣမံ သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနန္တဿ ပရိတ္တသဒ္ဓတာယ ဝါ ဥပ္လဝသဒ္ဓတာယ ဝါ **ပရိပ္လဝပသာဒဿ** ကာမာဝစရရူပါဝစရာဒိဘေဒါ **ပညာ န ပရိပူရတိ။** ကာမာဝစရာယပိ အပရိပူရယမာနာယ ကုတောဝ ရူပါဝစရာရူပါဝစရလောကုတ္တရပညာ ပရိပူရိဿတီတိ ဒီပေတိ။ **အနဝဿုတစိတ္တဿာ**တိ ရာဂေန အတိန္တစိတ္တဿ။ **အနန္ဝါဟတစေတသော**တိ “အာဟတစိတ္တော

၁-သတ္ထကနိသာဒန....(သီ၊ သျာ) ၂-သဏ္ဌဟတိ (သီ)

khilajāto”ti[1] āgataṭṭhāne dosena cittassa pahatabhāvo vutto, idha pana dosena appaṭihatacittassāti attho. **Puññapāpapahīnassā**ti catutthamaggena pahīnapuññassa ceva pahīnapāpassa ca khīṇāsavassa. **Natthi jāgarato bhayan**ti khīṇāsavassa jāgarantasseva abhayabhāvo kathito viya, so pana saddhādīhi pañcahi jāgaradhammehi samannāgatattā jāgaro nāma. Tasmā tassa jāgarantassāpi ajāgarantassāpi kilesabhayaṁ natthi kilesānaṁ apacchāvattanato. Na hi taṁ kilesā anubandhanti tena tena maggena pahīnānaṁ kilesānaṁ puna anupagamanato. Tenevāha “sotāpattimaggena ye kilesā pahīnā, te kilese na puneti na pacceti na paccāgacchati, sakadāgāmi-anāgāmi-arahattamaggena ye kilesā pahīnā, te kilese na puneti na pacceti na paccāgacchatī”ti[2].

Desanā mahājanassa sātthikā saphalā ahosi.

Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “bhāriyā vatime āvuso kilesā nāma, evarūpassa arahattassa upanissayasampanno kulaputto kilesehi āloḷito sattavāre gihī hutvā sattavāre pabbajito”ti. Satthā tesaṁ taṁ kathāpavattiṁ sutvā taṅkhaṇānurūpena gamanena dhammasabhaṁ gantvā Buddhāsane nisinno “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte evameva bhikkhave kilesā nāma bhāriyā, sace ete rūpino hutvā katthaci pakkhipituṁ sakkā bhaveyyuṁ, cakkavāḷaṁ atisambādhaṁ, brahmaloko atinīcakoti okāso nesaṁ na bhaveyya, mādisampi nāmete paññāsampannaṁ purisājāneyyaṁ āloḷenti, avasesesu kā kathā. Ahaṁ hi aḍḍhanāḷimattaṁ varakacorakaṁ kuṇṭhakudālañca nissāya cha vāre pabbajitvā uppabbajitapubboti. Kadā bhante, kadā Sugatāti. Suṇissatha bhikkhaveti. Āma bhanteti. “Tena hi suṇāthā”ti atītaṁ āhari—

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Kudālapaṇḍito nāma bāhirakapabbajjaṁ pabbajitvā aṭṭha māse Himavante vasitvā vassārattasamaye bhūmiyā tintāya “gehe me aḍḍhanāḷimatto varakacorako ca

1. Dī 3. 198; Abhi 2. 392; Ma 1. 145 piṭṭhādīsu. 2. Khu 8. 83 piṭṭhe Cūḷaniddese.

ခိလဇာတော”တိ[၁] အာဂတဋ္ဌာနေ ဒေါသေန စိတ္တဿ ပဟတဘာဝေါ ဝုတ္တော၊ ဣဓ ပန ဒေါသေန အပ္ပဋိဟတစိတ္တဿာတိ အတ္ထော။ **ပုညပါပပဟီနဿာ**တိ စတုတ္ထမဂ္ဂေန ပဟီနပုညဿ စေဝ ပဟီနပါပဿ စ ခီဏာသဝဿ။ **နတ္ထိ ဇာဂရတော ဘယန္တိ** ခီဏာသဝဿ ဇာဂရန္တဿေဝ အဘယဘာဝေါ ကထိတော ဝိယ၊ သော ပန သဒ္ဓါဒီဟိ ပဉ္စဟိ ဇာဂရဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ ဇာဂရော နာမ။ တသ္မာ တဿ ဇာဂရန္တဿာပိ အဇာဂရန္တဿာပိ ကိလေသဘယံ နတ္ထိ ကိလေသာနံ အပစ္ဆာဝတ္တနတော။ န ဟိ တံ ကိလေသာ အနုဗန္ဓန္တိ တေန တေန မဂ္ဂေန ပဟီနာနံ ကိလေသာနံ ပုန အနုပဂမနတော။ တေနေဝါဟ “သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန ယေ ကိလေသာ ပဟီနာ၊ တေ ကိလေသေ န ပုနေတိ န ပစ္စေတိ န ပစ္စာဂစ္ဆတိ၊ သကဒါဂါမိအနာဂါမိအရဟတ္တမဂ္ဂေန ယေ ကိလေသာ ပဟီနာ၊ တေ ကိလေသေ န ပုနေတိ န ပစ္စေတိ န ပစ္စာဂစ္ဆတီ”တိ[၂]။

ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ သဖလာ အဟောသိ။

အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ဘာရိယာ ဝတိမေ အာဝုသော ကိလေသာ နာမ၊ ဧဝရူပဿ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယသမ္ပန္နော ကုလပုတ္တော ကိလေသေဟိ အာလောဠိတော သတ္တဝါရေ ဂိဟီ ဟုတွာ သတ္တဝါရေ ပဗ္ဗဇိတော”တိ။ သတ္ထာ တေသံ တံ ကထာပဝတ္တိံ သုတွာ တင်္ခဏာနုရူပေန ဂမနေန ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ ဗုဒ္ဓါသနေ နိသိန္နော “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ ဧဝမေဝ ဘိက္ခဝေ ကိလေသာ နာမ ဘာရိယာ၊ သစေ ဧတေ ရူပိနော ဟုတွာ ကတ္ထစိ ပက္ခိပိတုံ သက္ကာ ဘဝေယျုံ၊ စက္ကဝါဠံ အတိသမ္ဗာဓံ၊ ဗြဟ္မလောကော အတိနီစကောတိ ဩကာသော နေသံ န ဘဝေယျ၊ မာဒိသမ္ပိ နာမေတေ ပညာသမ္ပန္နံ ပုရိသာဇာနေယျံ အာလောဠေန္တိ၊ အဝသေသေသု ကာ ကထာ။ အဟံ ဟိ အဍ္ဍနာဠိမတ္တံ ဝရကစောရကံ ကုဏ္ဌကုဒါလဉ္စ နိဿာယ ဆ ဝါရေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတပုဗ္ဗောတိ။ ကဒါ ဘန္တေ၊ ကဒါ သုဂတာတိ။ သုဏိဿထ ဘိက္ခဝေတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ “တေန ဟိ သုဏာထာ”တိ အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ကုဒါလပဏ္ဍိတော နာမ ဗာဟိရကပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဋ္ဌ မာသေ ဟိမဝန္တေ ဝသိတွာ ဝဿာရတ္တသမယေ ဘူမိယာ တိန္တာယ “ဂေဟေ မေ အဍ္ဎနာဠိမတ္တော ဝရကစောရကော စ

၁-ဒီ ၃-၁၉၈၊ အဘိ ၂-၃၉၂၊ မ ၁-၁၄၅-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-ခု ၈-၈၃-ပိဋ္ဌေ စူဠနိဒ္ဒေသေ။

kuṇṭhakudālako ca atthi, varakacorakabījaṁ mā nassī”ti uppabbajitvā ekaṁ ṭhānaṁ kudālena kasitvā taṁ bījaṁ vapitvā vatiṁ katvā pakkakāle uddharitvā nāḷimattabījaṁ ṭhapetvā sesaṁ khādi, so “kiṁ me dāni gehena, puna aṭṭha māse pabbajissāmī”ti cintetvā nikkhamitvā pabbaji. Imināva nīhārena nāḷimattaṁ varakacorakañca kuṇṭhakudālañca nissāya sattavāre gihī hutvā sattavāre pabbajitvā sattame pana vāre cintesi “ahaṁ cha vāre[1] imaṁ kuṇṭhakudālaṁ nissāya gihī hutvā pabbajito, katthacideva naṁ chaḍḍessāmī”ti. So Gaṅgāya tīraṁ gantvā “patitaṭṭhānaṁ passanto otaritvā gaṇheyyaṁ, yathāssa patitaṭṭhānaṁ na passāmi, tathā naṁ chaḍḍessāmī”ti cintetvā nāḷimattaṁ bījaṁ pilotikāya bandhitvā pilotikaṁ kudālaphalake bandhitvā kudālaṁ aggadaṇḍake gahetvā Gaṅgāya tīre ṭhito akkhīni nimīletvā uparisīse tikkhattuṁ āvijjhitvā[2] Gaṅgāyaṁ khipitvā nivattitvā olokento patitaṭṭhānaṁ adisvā “jitaṁ me, jitaṁ me”ti tikkhattuṁ saddamakāsi.

Tasmiṁ khaṇe Bārāṇasirājā paccantaṁ vūpasametvā āgantvā nadītīre khandhāvāraṁ nivāsetvā nhānatthāya nadiṁ otiṇṇo taṁ saddaṁ assosi. Rājūnañca nāma “jitaṁ me”ti saddo amanāpo hoti, so tassa santikaṁ gantvā “ahaṁ idāni amittamaddanaṁ[3] katvā ‘jitaṁ me’ti āgato, tvaṁ pana ‘jitaṁ me, jitaṁ me’ti viravasi, kiṁ nāmetan”ti pucchi. Kudālapaṇḍito “tvaṁ bāhirakacore jini, tayā jitaṁ puna avajitameva hoti, mayā pana ajjhattiko lobhacoro jito, so puna maṁ na jinissati, tasseva jayo sādhū”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Na taṁ jitaṁ sādhu jitaṁ, yaṁ jitaṁ avajīyati.
Taṁ kho jitaṁ sādhu jitaṁ, yaṁ jitaṁ nāvajīyatī”ti[4].

Taṁ khaṇaṁyeva ca Gaṅgaṁ olokento āpokasiṇaṁ nibbattetvā adhigataviseso ākāse pallaṅkena nisīdi. Rājā mahāpurisassa dhammakathaṁ sutvā vanditvā pabbajjaṁ yācitvā saddhiṁ balakāyena pabbaji. Yojanamattā parisā ahosi. Aparopi sāmantarājā tassa pabbajitabhāvaṁ sutvā “tassa rajjaṁ gaṇhissāmī”ti āgantvā tathā samiddhaṁ

1. Sattavāre (Sī)
2. Āvajjetvā (Sī), āviñchitvā (Ka)
3. Amittamathanaṁ (Sī), amittadamanaṁ (Ka)
4. Khu 5. 16 piṭṭhe.

ကုဏ္ဍကုဒါလကော စ အတ္ထိ၊ ဝရကစောရကဗီဇံ မာ နဿီ”တိ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတွာ ဧကံ ဌာနံ ကုဒါလေန ကသိတွာ တံ ဗီဇံ ဝပိတွာ ဝတိံ ကတွာ ပက္ကကာလေ ဥဒ္ဓရိတွာ နာဠိမတ္တဗီဇံ ဌပေတွာ သေသံ ခါဒိ၊ သော “ကိံ မေ ဒါနိ ဂေဟေန၊ ပုန အဋ္ဌ မာသေ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိ။ ဣမိနာဝ နီဟာရေန နာဠိမတ္တံ ဝရကစောရကဉ္စ ကုဏ္ဍကုဒါလဉ္စ နိဿာယ သတ္တဝါရေ ဂိဟီ ဟုတွာ သတ္တဝါရေ ပဗ္ဗဇိတွာ သတ္တမေ ပန ဝါရေ စိန္တေသိ “အဟံ ဆ ဝါရေ[1] ဣမံ ကုဏ္ဍကုဒါလံ နိဿာယ ဂိဟီ ဟုတွာ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကတ္ထစိဒေဝ နံ ဆဍ္ဍေဿာမီ”တိ။ သော ဂင်္ဂါယ တီရံ ဂန္တွာ “ပတိတဋ္ဌာနံ ပဿန္တော ဩတရိတွာ ဂဏှေယျံ၊ ယထာဿ ပတိတဋ္ဌာနံ န ပဿာမိ၊ တထာ နံ ဆဍ္ဍေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ နာဠိမတ္တံ ဗီဇံ ပိလောတိကာယ ဗန္ဓိတွာ ပိလောတိကံ ကုဒါလဖလကေ ဗန္ဓိတွာ ကုဒါလံ အဂ္ဂဒဏ္ဍကေ ဂဟေတွာ ဂင်္ဂါယ တီရေ ဌိတော အက္ခီနိ နိမီလေတွာ ဥပရိသီသေ တိက္ခတ္တုံ အာဝိဉ္ဆိတွာ[2] ဂင်္ဂါယံ ခိပိတွာ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေန္တော ပတိတဋ္ဌာနံ အဒိသွာ “ဇိတံ မေ၊ ဇိတံ မေ”တိ တိက္ခတ္တုံ သဒ္ဒမကာသိ။

တသ္မိံ ခဏေ ဗာရာဏသိရာဇာ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ အာဂန္တွာ နဒီတီရေ ခန္ဓာဝါရံ နိဝါသေတွာ နှာနတ္ထာယ နဒိံ ဩတိဏ္ဏော တံ သဒ္ဒံ အဿောသိ။ ရာဇူနဉ္စ နာမ “ဇိတံ မေ”တိ သဒ္ဒေါ အမနာပေါ ဟောတိ၊ သော တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “အဟံ ဣဒါနိ အမိတ္တမဒ္ဒနံ[3] ကတွာ ‘ဇိတံ မေ’တိ အာဂတော၊ တွံ ပန ‘ဇိတံ မေ၊ ဇိတံ မေ’တိ ဝိရဝသိ၊ ကိံ နာမေတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ကုဒါလပဏ္ဍိတော “တွံ ဗာဟိရကစောရေ ဇိနိ၊ တယာ ဇိတံ ပုန အဝဇိတမေဝ ဟောတိ၊ မယာ ပန အဇ္ဈတ္တိကော လောဘစောရော ဇိတော၊ သော ပုန မံ န ဇိနိဿတိ၊ တဿေဝ ဇယော သာဓူ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“န တံ ဇိတံ သာဓု ဇိတံ၊ ယံ ဇိတံ အဝဇီယတိ။
တံ ခေါ ဇိတံ သာဓု ဇိတံ၊ ယံ ဇိတံ နာဝဇီယတီ”တိ[4]။

တံ ခဏံယေဝ စ ဂင်္ဂံ ဩလောကေန္တော အာပေါကသိဏံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အဓိဂတဝိသေသော အာကာသေ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိ။ ရာဇာ မဟာပုရိသဿ ဓမ္မကထံ သုတွာ ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ သဒ္ဓိံ ဗလကာယေန ပဗ္ဗဇိ။ ယောဇနမတ္တာ ပရိသာ အဟောသိ။ အပရောပိ သာမန္တရာဇာ တဿ ပဗ္ဗဇိတဘာဝံ သုတွာ “တဿ ရဇ္ဇံ ဂဏှိဿာမီ”တိ အာဂန္တွာ တထာ သမိဒ္ဓံ

၁-သတ္တဝါရေ (သီ)
၂-အာဝဇ္ဇေတွာ (သီ)၊ အာဝိဉ္ဆိတွာ (က)
၃-အမိတ္တမထနံ (သီ)၊ အမိတ္တဒမနံ (က)
၄-ခု ၅-၁၆-ပိဋ္ဌေ။

nagaraṁ suññaṁ disvā “evarūpaṁ nagaraṁ chaḍḍetvā pabbajito rājā orake ṭhāne na pabbajissati, mayāpi pabbajituṁ vaṭṭatī”ti cintetvā tattha gantvā mahāpurisaṁ upasaṅkamitvā pabbajjaṁ yācitvā saparivāro pabbaji, eteneva nīhārena satta rājāno pabbajiṁsu. Sattayojaniko assamo ahosi. Satta rājāno bhoge chaḍḍetvā[1] ettakaṁ janaṁ gahetvā pabbajiṁsu. Mahāpuriso brahmacariyavāsaṁ vasitvā brahmalokūpago ahosi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā “ahaṁ bhikkhave tadā Kudālapaṇḍito ahosiṁ, kilesā nāmete evaṁ bhāriyā”ti āha.

Cittahattattheravatthu pañcamaṁ.

---

6. Pañcasatabhikkhuvatthu

Kumbhūpamanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto āraddhavipassake bhikkhū ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kira pañcasatā bhikkhū Satthu santike yāva arahattā kammaṭṭhānaṁ gahetvā “samaṇadhammaṁ karissāmā”ti yojanasatamaggaṁ gantvā ekaṁ Mahāvāsagāmaṁ agamaṁsu. Atha te manussā disvā paññattāsane nisīdāpetvā paṇītehi yāgubhattādīhi parivisitvā “kahaṁ bhante gacchathā”ti pucchitvā “yathāphāsukaṭṭhānan”ti vutte “bhante imaṁ temāsaṁ idheva vasatha, mayampi tumhākaṁ santike saraṇesu patiṭṭhāya pañca sīlāni rakkhissāmā”ti yācitvā tesaṁ adhivāsanaṁ viditvā “avidūre ṭhāne mahanto vanasaṇḍo atthi, ettha vasatha bhante”ti vatvā uyyojesuṁ. Bhikkhū taṁ vanasaṇḍaṁ pavisiṁsu. Tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthā devatā “sīlavanto ayyā imaṁ vanasaṇḍaṁ anuppattā, ayuttaṁ kho pana asmākaṁ ayyesu idha vasantesu puttadāre gahetvā rukkhe abhiruyha vasitun”ti rukkhato otaritvā bhūmiyaṁ nisīditvā cintayiṁsu “ayyā imasmiṁ ṭhāne ajjekarattiṁ vasitvā addhā sve gamissantī”ti. Bhikkhūpi punadivase antogāme piṇḍāya caritvā puna tameva vanasaṇḍaṁ āgamiṁsu. Devatā “bhikkhusaṁgho svātanāya kenaci nimantito bhavissati, tasmā

1. Sattarājabhoggā chaḍḍitā (Sī)

နဂရံ သုညံ ဒိသွာ “ဧဝရူပံ နဂရံ ဆဍ္ဍေတွာ ပဗ္ဗဇိတော ရာဇာ ဩရကေ ဌာနေ န ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ မယာပိ ပဗ္ဗဇိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ မဟာပုရိသံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ သပရိဝါရော ပဗ္ဗဇိ၊ ဧတေနေဝ နီဟာရေန သတ္တ ရာဇာနော ပဗ္ဗဇိံသု။ သတ္တယောဇနိကော အဿမော အဟောသိ။ သတ္တ ရာဇာနော ဘောဂေ ဆဍ္ဍေတွာ[၁] ဧတ္တကံ ဇနံ ဂဟေတွာ ပဗ္ဗဇိံသု။ မဟာပုရိသော ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝသိတွာ ဗြဟ္မလောကူပဂေါ အဟောသိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “အဟံ ဘိက္ခဝေ တဒါ ကုဒါလပဏ္ဍိတော အဟောသိံ၊ ကိလေသာ နာမေတေ ဧဝံ ဘာရိယာ”တိ အာဟ။

စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု

ကုမ္ဘူပမန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော အာရဒ္ဓဝိပဿကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကေ ယာဝ အရဟတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ “သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမာ”တိ ယောဇနသတမဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဧကံ မဟာဝါသဂါမံ အဂမံသု။ အထ တေ မနုဿာ ဒိသွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေတွာ ပဏီတေဟိ ယာဂုဘတ္တာဒီဟိ ပရိဝိသိတွာ “ကဟံ ဘန္တေ ဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ယထာဖာသုကဋ္ဌာန”န္တိ ဝုတ္တေ “ဘန္တေ ဣမံ တေမာသံ ဣဓေဝ ဝသထ၊ မယမ္ပိ တုမှာကံ သန္တိကေ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ ပဉ္စ သီလာနိ ရက္ခိဿာမာ”တိ ယာစိတွာ တေသံ အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ “အဝိဒူရေ ဌာနေ မဟန္တော ဝနသဏ္ဍော အတ္ထိ၊ ဧတ္ထ ဝသထ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ ဥယျောဇေသုံ။ ဘိက္ခူ တံ ဝနသဏ္ဍံ ပဝိသိံသု။ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ “သီလဝန္တော အယျာ ဣမံ ဝနသဏ္ဍံ အနုပ္ပတ္တာ၊ အယုတ္တံ ခေါ ပန အသ္မာကံ အယျေသု ဣဓ ဝသန္တေသု ပုတ္တဒါရေ ဂဟေတွာ ရုက္ခေ အဘိရုယှ ဝသိတု”န္တိ ရုက္ခတော ဩတရိတွာ ဘူမိယံ နိသီဒိတွာ စိန္တယိံသု “အယျာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အဇ္ဇေကရတ္တိံ ဝသိတွာ အဒ္ဓါ သွေ ဂမိဿန္တီ”တိ။ ဘိက္ခူပိ ပုနဒိဝသေ အန္တောဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပုန တမေဝ ဝနသဏ္ဍံ အာဂမိံသု။ ဒေဝတာ “ဘိက္ခုသံဃော သွာတနာယ ကေနစိ နိမန္တိတော ဘဝိဿတိ၊ တသ္မာ

၁-သတ္တရာဇဘောဂ္ဂါ ဆဍ္ဍိတာ (သီ)

punāgacchati, ajja gamanaṁ na bhavissati, sve gamissati maññe"ti iminā upāyena aḍḍhamāsamattaṁ bhūmiyameva acchiṁsu.

Tato cintayiṁsu "bhadantā imaṁ temāsaṁ idheva maññe vasissanti, idheva kho pana imesu vasantesu amhākaṁ rukkhe abhiruhitvā nisīditumpi na yuttaṁ, temāsaṁ puttadāre gahetvā bhūmiyaṁ nisīdanaṭṭhānānipi dukkhāni, kiñci katvā ime bhikkhū palāpetuṁ vaṭṭatī"ti. Tā tesu tesu rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu ceva caṅkamanakoṭīsu ca chinnasīsāni kabandhāni dassetuṁ, amanussasaddañca sāvetuṁ ārabhiṁsu. Bhikkhūnaṁ khipitakāsādayo rogā pavattiṁsu. Te aññamaññaṁ "tuyhaṁ āvuso kiṁ rujjatī"ti pucchantā "mayhaṁ khipitarogo, mayhaṁ kāso"ti vatvā "āvuso ahaṁ ajja caṅkamanakoṭiyaṁ chinnasīsaṁ addasaṁ, ahaṁ rattiṭṭhāne kabandhaṁ addasaṁ, ahaṁ divāṭṭhāne amanussasaddaṁ assosiṁ, parivajjetabbayuttakamidaṁ ṭhānaṁ, amhākaṁ idha aphāsukaṁ ahosi, Satthu santikaṁ gamissāmā"ti nikkhamitvā anupubbena Satthu santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu.

Atha ne Satthā āha "kiṁ bhikkhave tasmiṁ ṭhāne vasituṁ na sakkhissathā"ti. Āma bhante, amhākaṁ tasmiṁ ṭhāne vasantānaṁ evarūpāni bheravārammaṇāni upaṭṭhahanti, evarūpaṁ aphāsukaṁ hoti, tena mayaṁ "vajjetabbayuttakamidaṁ ṭhānan"ti taṁ chaḍḍetvā tumhākaṁ santikaṁ āgatāti. Bhikkhave tattheva tumhākaṁ gantuṁ vaṭṭatīti. Na sakkā bhanteti. Bhikkhave tumhe āvudhaṁ aggahetvā gatā, idāni āvudhaṁ gahetvā gacchathāti. Katarāvudhaṁ bhanteti. Satthā "ahaṁ āvudhaṁ vo dassāmi, mayā dinnaṁ āvudhaṁ gahetvā gacchathā"ti vatvā—

"Karaṇīyamatthakusalena, yanta santaṁ padaṁ abhisamecca.
Sakko ujū ca suhujū ca, suvaco cassa mudu anatimānī"ti—

Sakalaṁ **Mettasuttaṁ**[1] kathetvā "bhikkhave imaṁ tumhe bahi vihārassa vanasaṇḍato paṭṭhāya sajjhāyantā antovihāraṁ paviseyyāthā"ti uyyojesi. Te Satthāraṁ vanditvā nikkhamitvā anupubbena taṁ ṭhānaṁ patvā bahivihāre gaṇasajjhāyaṁ katvā sajjhāyamānā vanasaṇḍaṁ pavisiṁsu. Sakalavanasaṇḍe devatā mettacittaṁ paṭilabhitvā tesaṁ paccuggamanaṁ katvā

1. Khu 1. 10, 300 piṭṭhesu.

ပုနာဂစ္ဆတိ၊ အဇ္ဇ ဂမနံ န ဘဝိဿတိ၊ သွေ ဂမိဿတိ မညေ”တိ ဣမိနာ ဥပါယေန အဍ္ဎမာသမတ္တံ ဘူမိယမေဝ အစ္ဆိံသု။

တတော စိန္တယိံသု “ဘဒန္တာ ဣမံ တေမာသံ ဣဓေဝ မညေ ဝသိဿန္တိ၊ ဣဓေဝ ခေါ ပန ဣမေသု ဝသန္တေသု အမှာကံ ရုက္ခေ အဘိရုဟိတွာ နိသီဒိတုမ္ပိ န ယုတ္တံ၊ တေမာသံ ပုတ္တဒါရေ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ နိသီဒနဋ္ဌာနာနိပိ ဒုက္ခာနိ၊ ကိဉ္စိ ကတွာ ဣမေ ဘိက္ခူ ပလာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ တာ တေသု တေသု ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု စေဝ စင်္ကမနကောဋီသု စ ဆိန္နသီသာနိ ကဗန္ဓာနိ ဒဿေတုံ, အမနုဿသဒ္ဒဉ္စ သာဝေတုံ အာရဘိံသု။ ဘိက္ခူနံ ခိပိတကာသာဒယော ရောဂါ ပဝတ္တိံသု။ တေ အညမညံ “တုယှံ အာဝုသော ကိံ ရုဇ္ဇတီ”တိ ပုစ္ဆန္တာ “မယှံ ခိပိတရောဂေါ၊ မယှံ ကာသော”တိ ဝတွာ “အာဝုသော အဟံ အဇ္ဇ စင်္ကမနကောဋိယံ ဆိန္နသီသံ အဒ္ဒသံ၊ အဟံ ရတ္တိဋ္ဌာနေ ကဗန္ဓံ အဒ္ဒသံ၊ အဟံ ဒိဝါဋ္ဌာနေ အမနုဿသဒ္ဒံ အဿောသိံ၊ ပရိဝဇ္ဇေတဗ္ဗယုတ္တကမိဒံ ဌာနံ၊ အမှာကံ ဣဓ အဖာသုကံ အဟောသိ၊ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမာ”တိ နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။

အထ နေ သတ္ထာ အာဟ “ကိံ ဘိက္ခဝေ တသ္မိံ ဌာနေ ဝသိတုံ န သက္ခိဿထာ”တိ။ အာမ ဘန္တေ, အမှာကံ တသ္မိံ ဌာနေ ဝသန္တာနံ ဧဝရူပါနိ ဘေရဝါရမ္မဏာနိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ဧဝရူပံ အဖာသုကံ ဟောတိ၊ တေန မယံ “ဝဇ္ဇေတဗ္ဗယုတ္တကမိဒံ ဌာန”န္တိ တံ ဆဍ္ဍေတွာ တုမှာကံ သန္တိကံ အာဂတာတိ။ ဘိက္ခဝေ တတ္ထေဝ တုမှာကံ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ န သက္ကာ ဘန္တေတိ။ ဘိက္ခဝေ တုမှေ အာဝုဓံ အဂ္ဂဟေတွာ ဂတာ၊ ဣဒါနိ အာဝုဓံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆထာတိ။ ကတရာဝုဓံ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ “အဟံ အာဝုဓံ ဝေါ ဒဿာမိ၊ မယာ ဒိန္နံ အာဝုဓံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆထာ”တိ ဝတွာ—

“ကရဏီယမတ္ထကုသလေန၊ ယန္တ သန္တံ ပဒံ အဘိသမေစ္စ။
သက္ကော ဥဇူ စ သုဟုဇူ စ၊ သုဝစော စဿ မုဒု အနတိမာနီ”တိ—

သကလံ **မေတ္တသုတ္တံ**[၁] ကထေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဣမံ တုမှေ ဗဟိ ဝိဟာရဿ ဝနသဏ္ဍတော ပဋ္ဌာယ သဇ္ဈာယန္တာ အန္တောဝိဟာရံ ပဝိသေယျာထာ”တိ ဥယျောဇေသိ။ တေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန တံ ဌာနံ ပတွာ ဗဟိဝိဟာရေ ဂဏသဇ္ဈာယံ ကတွာ သဇ္ဈာယမာနာ ဝနသဏ္ဍံ ပဝိသိံသု။ သကလဝနသဏ္ဍေ ဒေဝတာ မေတ္တစိတ္တံ ပဋိလဘိတွာ တေသံ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ

၁-ခု ၁-၁၀-၃၀၀-ပိဋ္ဌေသု။

pattacīvarapaṭiggahaṇaṁ āpucchiṁsu, hatthapādasambāhanaṁ[1] āpucchiṁsu, tesaṁ tattha tattha ārakkhaṁ saṁvidahiṁsu, pakkadhūpanatelaṁ[2] viya sannisinnā ahesuṁ. Katthaci amanussasaddo nāma nāhosi. Tesaṁ bhikkhūnaṁ cittaṁ ekaggaṁ ahosi. Te rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu nisinnā vipassanāya cittaṁ otāretvā attani khayavayaṁ paṭṭhapetvā "ayaṁ attabhāvo nāma bhijjanakaṭṭhena athāvaraṭṭhena kulālabhājanasadiso"ti vipassanaṁ vaḍḍhayiṁsu. Sammāsambuddho Gandhakuṭiyā nisinnova tesaṁ vipassanāya āraddhabhāvaṁ ñatvā te bhikkhū āmantetvā "evameva bhikkhave ayaṁ attabhāvo nāma bhijjanakaṭṭhena athāvaraṭṭhena kulālabhājanasadiso evā"ti vatvā obhāsaṁ pharitvā yojanasate ṭhitopi abhimukhe nisinno viya chabbaṇṇaraṁsiyo vissajjetvā dissamānena rūpena imaṁ gāthamāha—

40. "Kumbhūpamaṁ kāyamimaṁ viditvā,
Nagarūpamaṁ cittamidaṁ ṭhapetvā.
Yodhetha māraṁ paññāvudhena,
Jitañca rakkhe anivesano siyā"ti.

Tattha **kumbhūpamanti** abaladubbalaṭṭhena anaddhaniyatāvakālikaṭṭhena imaṁ kesādisamūhasaṅkhātaṁ kāyaṁ kumbhūpamaṁ kulālabhājanasadisaṁ viditvā. **Nagarūpamaṁ cittamidaṁ ṭhapetvā**ti nagaraṁ nāma bahiddhā thiraṁ hoti, gambhīraparikhaṁ pākāraparikkhittaṁ dvāraṭṭālakayuttaṁ, antosuvibhattavīthicatukkasiṅghāṭakasampannaṁ antarāpaṇaṁ, taṁ "vilumpissāmā"ti bahiddhā corā āgantvā pavisituṁ asakkontā pabbataṁ āsajja paṭihatā viya gacchanti, evameva paṇḍito kulaputto attano vipassanācittaṁ thiraṁ nagarasadisaṁ katvā ṭhapetvā[3] nagare ṭhito ekatodhārādinānappakārāvudhena coragaṇaṁ viya vipassanāmayena ca ariyamaggamayena ca paññāvudhena taṁtaṁmaggavajjhaṁ kilesamāraṁ paṭibāhanto[4] taṁ taṁ kilesamāraṁ yodhetha, pahareyyāthāti attho. **Jitañca rakkhe**ti jitañca uppāditaṁ taruṇavipassanaṁ āvāsasappāya-utusappāyabhojanasappāyapuggalasappāyadhammassavanasappāyādīni āsevanto antarantarā samāpattiṁ samāpajjitvā tato vuṭṭhāya suddhacittena saṅkhāre sammasanto rakkheyya.

1. Gattasambāhanaṁ (Sī, Syā)
2. Cakkadhūpanatelaṁ (Syā)
3. Thaketvā (Syā)
4. Paṭidahanto (Ka)

ပတ္တစီဝရပဋိဂ္ဂဟဏံ အာပုစ္ဆိံသု၊ ဟတ္ထပါဒသမ္ဗာဟနံ[1] အာပုစ္ဆိံသု၊ တေသံ တတ္ထ တတ္ထ အာရက္ခံ သံဝိဒဟိံသု၊ ပက္ကဓူပနတေလံ[2] ဝိယ သန္နိသိန္နာ အဟေသုံ။ ကတ္ထစိ အမနုဿသဒ္ဒေါ နာမ နာဟောသိ။ တေသံ ဘိက္ခူနံ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ အဟောသိ။ တေ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု နိသိန္နာ ဝိပဿနာယ စိတ္တံ ဩတာရေတွာ အတ္တနိ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေတွာ "အယံ အတ္တဘာဝေါ နာမ ဘိဇ္ဇနကဋ္ဌေန အထာဝရဋ္ဌေန ကုလာလဘာဇနသဒိသော"တိ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎယိံသု။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဂန္ဓကုဋိယာ နိသိန္နောဝ တေသံ ဝိပဿနာယ အာရဒ္ဓဘာဝံ ဉတွာ တေ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ "ဧဝမေဝ ဘိက္ခဝေ အယံ အတ္တဘာဝေါ နာမ ဘိဇ္ဇနကဋ္ဌေန အထာဝရဋ္ဌေန ကုလာလဘာဇနသဒိသော ဧဝါ"တိ ဝတွာ ဩဘာသံ ဖရိတွာ ယောဇနသတေ ဌိတောပိ အဘိမုခေ နိသိန္နော ဝိယ ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒိဿမာနေန ရူပေန ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀။ "ကုမ္ဘူပမံ ကာယမိမံ ဝိဒိတွာ၊
နဂရူပမံ စိတ္တမိဒံ ဌပေတွာ။
ယောဓေထ မာရံ ပညာဝုဓေန၊
ဇိတဉ္စ ရက္ခေ အနိဝေသနော သိယာ"တိ။

တတ္ထ **ကုမ္ဘူပမန္တိ** အဗလဒုဗ္ဗလဋ္ဌေန အနဒ္ဓနိယတာဝကာလိကဋ္ဌေန ဣမံ ကေသာဒိသမူဟသင်္ခါတံ ကာယံ ကုမ္ဘူပမံ ကုလာလဘာဇနသဒိသံ ဝိဒိတွာ။ **နဂရူပမံ စိတ္တမိဒံ ဌပေတွာ**တိ နဂရံ နာမ ဗဟိဒ္ဓါ ထိရံ ဟောတိ၊ ဂမ္ဘီရပရိခံ ပါကာရပရိက္ခိတ္တံ ဒွါရဋ္ဋာလကယုတ္တံ, အန္တောသုဝိဘတ္တဝီထိစတုက္ကသိင်္ဃာဋကသမ္ပန္နံ အန္တရာပဏံ၊ တံ "ဝိလုမ္ပိဿာမာ"တိ ဗဟိဒ္ဓါ စောရာ အာဂန္တွာ ပဝိသိတုံ အသက္ကောန္တာ ပဗ္ဗတံ အာသဇ္ဇ ပဋိဟတာ ဝိယ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝမေဝ ပဏ္ဍိတော ကုလပုတ္တော အတ္တနော ဝိပဿနာစိတ္တံ ထိရံ နဂရသဒိသံ ကတွာ ဌပေတွာ[3] နဂရေ ဌိတော ဧကတောဓာရာဒိနာနပ္ပကာရာဝုဓေန စောရဂဏံ ဝိယ ဝိပဿနာမယေန စ အရိယမဂ္ဂမယေန စ ပညာဝုဓေန တံတံမဂ္ဂဝဇ္ဈံ ကိလေသမာရံ ပဋိဗာဟန္တော[4] တံ တံ ကိလေသမာရံ ယောဓေထ၊ ပဟရေယျာထာတိ အတ္ထော။ **ဇိတဉ္စ ရက္ခေ**တိ ဇိတဉ္စ ဥပ္ပါဒိတံ တရုဏဝိပဿနံ အာဝါသသပ္ပါယ-ဥတုသပ္ပါယဘောဇနသပ္ပါယပုဂ္ဂလသပ္ပါယဓမ္မဿဝနသပ္ပါယာဒီနိ အာသေဝန္တော အန္တရန္တရာ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ တတော ဝုဋ္ဌာယ သုဒ္ဓစိတ္တေန သင်္ခါရေ သမ္မသန္တော ရက္ခေယျ။

၁-ဂတ္တသမ္ဗာဟနံ (သီ၊ သျာ)
၂-စက္ကဓူပနတေလံ (သျာ)
၃-ထကေတွာ (သျာ)
၄-ပဋိဒဟန္တော (က)

Anivesano siyāti anālayo bhaveyya. Yathā nāma yodho saṅgāmasīse balakoṭṭhakaṁ katvā amittehi saddhiṁ yujjhanto chāto vā pipāsito vā hutvā sannāhe vā sithile āvudhe vā patite balakoṭṭhakaṁ pavisitvā vissamitvā bhuñjitvā pivitvā sannahitvā āvudhaṁ gahetvā puna nikkhamitvā yujjhanto parasenaṁ maddati, ajitaṁ jināti, jitaṁ rakkhati. So hi sace balakoṭṭhake ṭhito evaṁ vissamanto taṁ assādento accheyya, rajjaṁ parahatthagataṁ kareyya, evameva bhikkhu paṭiladdhaṁ taruṇavipassanaṁ punappunaṁ samāpattiṁ samāpajjitvā tato vuṭṭhāya suddhacittena saṅkhāre sammasanto rakkhituṁ sakkoti, uttarimaggaphalapaṭilābhena kilesamāraṁ jināti. Sace pana so samāpattimeva assādeti, suddhacittena punappunaṁ saṅkhāre na sammasati, maggaphalapaṭivedhaṁ kātuṁ na sakkoti. Tasmā rakkhitabbayuttakaṁ rakkhanto anivesano siyā, samāpattiṁ nivesanaṁ katvā tattha na niveseyya, ālayaṁ na kareyyāti attho. "Addhā tumhepi evaṁ karothā"ti evaṁ Satthā tesaṁ bhikkhūnaṁ dhammaṁ daseti.

Desanāvasāne pañcasatā bhikkhū nisinnaṭṭhāne nisinnāyeva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā Tathāgatassa suvaṇṇasuvaṇṇaṁ sarīraṁ vaṇṇayantā thomentā vandantāva āgacchiṁsūti.

Pañcasatabhikkhuvatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Pūtigattatissattheravatthu

Aciraṁ vata'yaṁ kāyoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Pūtigattatissattheraṁ ārabbha kathesi.

Eko kira Sāvatthivāsī kulaputto Satthu santike dhammaṁ sutvā sāsane uraṁ datvā pabbajito, so laddhūpasampado Tissatthero nāma ahosi. Gacchante gacchante kāle tassa sarīre rogo udapādi. Sāsapamattiyo piḷakā uṭṭhahiṁsu. Tā anupubbena muggamattā kalāyamattā kolaṭṭhimattā āmalakamattā beḷuvasalāṭumattā beḷuvamattā hutvā pabhijjiṁsu, sakalasarīraṁ chiddāvachiddaṁ ahosi. **Pūtigattatissatthero** tv'ev'assa nāmaṁ udapādi. Ath'assa aparabhāge aṭṭhīni bhijjiṁsu. So

အနိဝေသနော သိယာတိ အနာလယော ဘဝေယျ။ ယထာ နာမ ယောဓော သင်္ဂါမသီသေ ဗလကောဋ္ဌကံ ကတွာ အမိတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈန္တော ဆာတော ဝါ ပိပါသိတော ဝါ ဟုတွာ သန္နာဟေ ဝါ သိထိလေ အာဝုဓေ ဝါ ပတိတေ ဗလကောဋ္ဌကံ ပဝိသိတွာ ဝိဿမိတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ ပိဝိတွာ သန္နဟိတွာ အာဝုဓံ ဂဟေတွာ ပုန နိက္ခမိတွာ ယုဇ္ဈန္တော ပရသေနံ မဒ္ဒတိ၊ အဇိတံ ဇိနာတိ၊ ဇိတံ ရက္ခတိ။ သော ဟိ သစေ ဗလကောဋ္ဌကေ ဌိတော ဧဝံ ဝိဿမန္တော တံ အဿာဒေန္တော အစ္ဆေယျ၊ ရဇ္ဇံ ပရဟတ္ထဂတံ ကရေယျ၊ ဧဝမေဝ ဘိက္ခု ပဋိလဒ္ဓံ တရုဏဝိပဿနံ ပုနပ္ပုနံ သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ တတော ဝုဋ္ဌာယ သုဒ္ဓစိတ္တေန သင်္ခါရေ သမ္မသန္တော ရက္ခိတုံ သက္ကောတိ၊ ဥတ္တရိမဂ္ဂဖလပဋိလာဘေန ကိလေသမာရံ ဇိနာတိ။ သစေ ပန သော သမာပတ္တိမေဝ အဿာဒေတိ၊ သုဒ္ဓစိတ္တေန ပုနပ္ပုနံ သင်္ခါရေ န သမ္မသတိ၊ မဂ္ဂဖလပဋိဝေဓံ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ တသ္မာ ရက္ခိတဗ္ဗယုတ္တကံ ရက္ခန္တော အနိဝေသနော သိယာ၊ သမာပတ္တိံ နိဝေသနံ ကတွာ တတ္ထ န နိဝေသေယျ၊ အာလယံ န ကရေယျာတိ အတ္ထော။ "အဒ္ဓါ တုမှေပိ ဧဝံ ကရောထာ"တိ ဧဝံ သတ္ထာ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ နိသိန္နဋ္ဌာနေ နိသိန္နာယေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ တထာဂတဿ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ဝဏ္ဏယန္တာ ထောမေန္တာ ဝန္ဒန္တာဝ အာဂစ္ဆိံသူတိ။

ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရဝတ္ထု

အစိရံ ဝတ’ယံ ကာယောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ကုလပုတ္တော သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိတော၊ သော လဒ္ဓူပသမ္ပဒော တိဿတ္ထေရော နာမ အဟောသိ။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ တဿ သရီရေ ရောဂေါ ဥဒပါဒိ။ သာသပမတ္တိယော ပိဠကာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ တာ အနုပုဗ္ဗေန မုဂ္ဂမတ္တာ ကလာယမတ္တာ ကောလဋ္ဌိမတ္တာ အာမလကမတ္တာ ဗေဠုဝသလာဋုမတ္တာ ဗေဠုဝမတ္တာ ဟုတွာ ပဘိဇ္ဇိံသု၊ သကလသရီရံ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒံ အဟောသိ။ **ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရော**တွေဝဿ နာမံ ဥဒပါဒိ။ အထဿ အပရဘာဂေ အဋ္ဌီနိ ဘိဇ္ဇိံသု။ သော

appaṭijaggiyo ahosi. Nivāsanapārupanaṁ pubbalohitamakkhitaṁ jālapūvasadisaṁ ahosi. Saddhivihārikādayo paṭijaggituṁ asakkontā chaḍḍayiṁsu. So anātho hutvā nipajji.

Buddhānañca nāma dve vāre lokavolokanaṁ avijahitaṁ hoti. Paccūsakāle lokaṁ volokentā cakkavāḷamukhavaṭṭito paṭṭhāya Gandhakuṭi-abhimukhaṁ ñāṇaṁ katvā olokenti, sāyaṁ olokentā gandhakuṭito paṭṭhāya bāhirābhimukhaṁ ñāṇaṁ katvā olokenti. Tasmiṁ pana samaye Bhagavato ñāṇajālassa anto Pūtigattatissatthero paññāyi. Satthā tassa bhikkhuno Arahattassa upanissayaṁ disvā "ayaṁ saddhivihārikādīhi chaḍḍito, idāni'ssa maṁ ṭhapetvā aññaṁ paṭisaraṇaṁ n'atthī"ti Gandhakuṭito nikkhamitvā vihāracārikaṁ caramāno viya aggisālaṁ gantvā ukkhaliṁ dhovitvā udakaṁ datvā uddhanaṁ āropetvā udakassa tattabhāvaṁ āgamayamāno aggisālāyameva aṭṭhāsi, tattabhāvaṁ jānitvā gantvā tassa bhikkhuno nipannamañcakoṭiyaṁ gaṇhi, tadā bhikkhū "apetha bhante mayaṁ gaṇhissāmā"ti mañcakaṁ gahetvā aggisālaṁ ānayiṁsu. Satthā ambaṇaṁ[1] āharāpetvā uṇhodakaṁ āsiñcitvā tehi bhikkhūhi tassa pārupanaṁ gāhāpetvā uṇhodake maddāpetvā mandātape vissajjāpesi, ath'assa santike ṭhatvā sarīraṁ uṇhodakena temetvā ghaṁsitvā nhāpesi, tassa nahānapariyosāne pārupanaṁ sukkhi. Atha naṁ taṁ nivāsāpetvā nivatthakāsāvaṁ udake maddāpetvā ātape vissajjāpesi. Ath'assa gatte udake chinnamatte tampi sukkhi. So ekaṁ kāsāvaṁ nivāsetvā ekaṁ pārupitvā sallahukasarīro ekaggacitto mañcake nipajji. Satthā tassa ussīsake ṭhatvā "bhikkhu ayaṁ tava kāyo apetaviññāṇo nirupakāro hutvā kaliṅgaraṁ viya pathaviyaṁ sessatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

41. Aciraṁ vat'ayaṁ kāyo, pathaviṁ adhisessati.
Chuddho apetaviññāṇo, niratthaṁva kaliṅgaran"ti.

Tattha **aciraṁ vatā**ti bhikkhu na cirass'eva **ayaṁ kāyo pathaviṁ adhisessati,** imissā pakatisayanena sayitāya pathaviyā upari

1. Ammaṇaṁ (Sī), ambaṇakaṁ (Syā)

အပ္ပဋိဇဂ္ဂိယော အဟောသိ။ နိဝါသနပါရုပနံ ပုဗ္ဗလောဟိတမက္ခိတံ ဇာလပူ-ဝသဒိသံ အဟောသိ။ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာဒယော ပဋိဇဂ္ဂိတုံ အသက္ကောန္တာ ဆဍ္ဍယိံသု။ သော အနာထော ဟုတွာ နိပဇ္ဇိ။

ဗုဒ္ဓါနဉ္စ နာမ ဒွေ ဝါရေ လောကဝေါလောကနံ အဝိဇဟိတံ ဟောတိ။ ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝေါလောကေန္တာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိတော ပဋ္ဌာယ ဂန္ဓကုဋိအဘိမုခံ ဉာဏံ ကတွာ ဩလောကေန္တိ၊ သာယံ ဩလောကေန္တာ ဂန္ဓကုဋိတော ပဋ္ဌာယ ဗာဟိရာဘိမုခံ ဉာဏံ ကတွာ ဩလောကေန္တိ။ တသ္မိံ ပန သမယေ ဘဂဝတော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရော ပညာယိ။ သတ္ထာ တဿ ဘိက္ခုနော အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ "အယံ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာဒီဟိ ဆဍ္ဍိတော၊ ဣဒါနိဿ မံ ဌပေတွာ အညံ ပဋိသရဏံ နတ္ထီ"တိ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ ဝိဟာရစာရိကံ စရမာနော ဝိယ အဂ္ဂိသာလံ ဂန္တွာ ဥက္ခလိံ ဓောဝိတွာ ဥဒကံ ဒတွာ ဥဒ္ဓနံ အာရောပေတွာ ဥဒကဿ တတ္တဘာဝံ အာဂမယမာနော အဂ္ဂိသာလာယမေဝ အဋ္ဌာသိ၊ တတ္တဘာဝံ ဇာနိတွာ ဂန္တွာ တဿ ဘိက္ခုနော နိပန္နမဉ္စကောဋိယံ ဂဏှိ၊ တဒါ ဘိက္ခူ "အပေထ ဘန္တေ၊ မယံ ဂဏှိဿာမာ"တိ မဉ္စကံ ဂဟေတွာ အဂ္ဂိသာလံ အာနယိံသု။ သတ္ထာ အမ္ဗဏံ[1] အာဟရာပေတွာ ဥဏှောဒကံ အာသိဉ္စိတွာ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ တဿ ပါရုပနံ ဂါဟာပေတွာ ဥဏှောဒကေ မဒ္ဒါပေတွာ မန္ဒာတပေ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ၊ အထဿ သန္တိကေ ဌတွာ သရီရံ ဥဏှောဒကေန တေမေတွာ ဃံသိတွာ နှာပေသိ၊ တဿ နဟာနပရိယောသာနေ ပါရုပနံ သုက္ခိ။ အထ နံ တံ နိဝါသာပေတွာ နိဝတ္ထကာသာဝံ ဥဒကေ မဒ္ဒါပေတွာ အာတပေ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ အထဿ ဂတ္တေ ဥဒကေ ဆိန္နမတ္တေ တမ္ပိ သုက္ခိ။ သော ဧကံ ကာသာဝံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ပါရုပိတွာ သလ္လဟုကသရီရော ဧကဂ္ဂစိတ္တော မဉ္စကေ နိပဇ္ဇိ။ သတ္ထာ တဿ ဥဿီသကေ ဌတွာ "ဘိက္ခု အယံ တဝ ကာယော အပေတဝိညာဏော နိရုပကာရော ဟုတွာ ကလိင်္ဂရံ ဝိယ ပထဝိယံ သေဿတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁။ အစိရံ ဝတ'ယံ ကာယော၊ ပထဝိံ အဓိသေဿတိ။
ဆုဒ္ဓေါ အပေတဝိညာဏော၊ နိရတ္ထံဝ ကလိင်္ဂရ"န္တိ။

တတ္ထ **အစိရံ ဝတာ**တိ ဘိက္ခု န စိရဿေဝ **အယံ ကာယော ပထဝိံ အဓိသေဿတိ၊** ဣမိဿာ ပကတိသယနေန သယိတာယ ပထဝိယာ ဥပရိ

၁-အမ္မဏံ (သီ)၊ အမ္ဗဏကံ (သျာ)

sayissati. **Chuddho**ti apaviddho, apagataviññāṇatāya tuccho hutvā sessatīti dasseti. Yathā kiṁ? **Niratthaṁva kaliṅgaraṁ** nirupakāraṁ niratthakaṁ kaṭṭhakhaṇḍaṁ viya. Dabbasambhāratthikā hi manussā araññaṁ pavisitvā ujukaṁ ujukasaṇṭhānena[1], vaṅkaṁ vaṅkasaṇṭhānena chinditvā dabbasambhāraṁ gaṇhanti, avasesaṁ pana susirañca pūtikañca asārakañca gaṇṭhijātañca chinditvā tatth'eva chaḍḍenti. Aññe dabbasambhāratthikā āgantvā taṁ gahetāro nāma[2] n'atthi, oloketvā attano upakārakameva gaṇhanti, itaraṁ pathavīgatameva hoti. Taṁ pana tena tena upāyena mañcapaṭipādakaṁ vā pādakathalikaṁ vā phalakapīṭhaṁ vā kātuṁ sakkāpi bhaveyya. Imasmiṁ pana attabhāve dvattiṁsāya koṭṭhāsesu ekakoṭṭhāsopi mañcapaṭipādakādivasena aññena vā upakāramukhena gayhūpago nāma n'atthi, kevalaṁ niratthaṁ 'va kaliṅgaraṁ ayaṁ kāyo apagataviññāṇo katipāhen'eva[3] pathaviyaṁ sessatīti.

Desanāvasāne Pūtigattatissatthero saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi, aññepi bahū sotāpannādayo ahesuṁ. Theropi arahattaṁ patvā'va parinibbāyi. Satthā tassa sarīrakiccaṁ kārāpetvā dhātuyo gahetvā cetiyaṁ kārāpesi. Bhikkhū Satthāraṁ pucchiṁsu—"bhante Pūtigattatissatthero kuhiṁ nibbatto"ti. Parinibbuto bhikkhaveti. Bhante evarūpassa pana arahattūpanissayasampannassa bhikkhuno kiṁ kāraṇā gattaṁ pūtikaṁ jātaṁ, kiṁ kāraṇā aṭṭhīni bhinnāni, kimassa kāraṇaṁ arahattassa upanissayabhāvaṁ pattanti? Bhikkhave sabbametaṁ etassa attanā katakammen'eva nibbattanti. Kiṁ pana tena bhante katanti? "Tena hi bhikkhave suṇāthā"ti atītaṁ āhari—

Ayaṁ Kassapasammāsambuddhakāle sākuṇiko hutvā bahū sakuṇe vadhitvā issarajanaṁ upaṭṭhahi, tesaṁ dinnāvasese vikkiṇāti, vikkitāvasesā "māretvā ṭhapitvā pūtikā bhavissantī"ti yathā uppatituṁ na sakkonti, tathā tesaṁ jaṅghaṭṭhīni ca pakkhaṭṭhīni ca bhinditvā rāsiṁ katvā ṭhapeti, te punadivase vikkiṇāti. Atibahūnaṁ[4] pana laddhakāle attanopi atthāya pacāpeti. Tass'ekadivasaṁ rasabhojane pakke eko khīṇāsavo piṇḍāya caranto gehadvāre aṭṭhāsi. So Theraṁ

1. Ujukasantānena (Sī, Ka)
2. Gahetvā ākaṅkhantā nāma (Syā)
3. Katipāhasseva (Sī, Syā)
4. Atibahuṁ (Sī)

သယိဿတိ။ **ဆုဒ္ဓေါ**တိ အပဝိဒ္ဓေါ၊ အပဂတဝိညာဏတာယ တုစ္ဆော ဟုတွာ သေဿတီတိ ဒဿေတိ။ ယထာ ကိံ? **နိရတ္ထံဝ ကလိင်္ဂရံ** နိရုပကာရံ နိရတ္ထကံ ကဋ္ဌခဏ္ဍံ ဝိယ။ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရတ္ထိကာ ဟိ မနုဿာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဥဇုကံ ဥဇုကသဏ္ဌာနေန[1], ဝင်္ကံ ဝင်္ကသဏ္ဌာနေန ဆိန္ဒိတွာ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ ဂဏှန္တိ၊ အဝသေသံ ပန သုသိရဉ္စ ပူတိကဉ္စ အသာရကဉ္စ ဂဏ္ဌိဇာတဉ္စ ဆိန္ဒိတွာ တတ္ထေဝ ဆဍ္ဍေန္တိ။ အညေ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရတ္ထိကာ အာဂန္တွာ တံ ဂဟေတာရော နာမ[2] နတ္ထိ၊ ဩလောကေတွာ အတ္တနော ဥပကာရကမေဝ ဂဏှန္တိ၊ ဣတရံ ပထဝီဂတမေဝ ဟောတိ။ တံ ပန တေန တေန ဥပါယေန မဉ္စပဋိပါဒကံ ဝါ ပါဒကထလိကံ ဝါ ဖလကပီဌံ ဝါ ကာတုံ သက္ကာပိ ဘဝေယျ။ ဣမသ္မိံ ပန အတ္တဘာဝေ ဒွတ္တိံသာယ ကောဋ္ဌာသေသု ဧကကောဋ္ဌာသောပိ မဉ္စပဋိပါဒကာဒိဝသေန အညေန ဝါ ဥပကာရမုခေန ဂယှူပဂေါ နာမ နတ္ထိ၊ ကေဝလံ နိရတ္ထံဝ ကလိင်္ဂရံ အယံ ကာယော အပဂတဝိညာဏော ကတိပါဟေနေဝ[3] ပထဝိယံ သေဿတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ။ ထေရောပိ အရဟတ္တံ ပတွာဝ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ သတ္ထာ တဿ သရီရကိစ္စံ ကာရာပေတွာ ဓာတုယော ဂဟေတွာ စေတိယံ ကာရာပေသိ။ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိံသု 'ဘန္တေ ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရော ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တော''တိ။ ပရိနိဗ္ဗုတော ဘိက္ခဝေတိ။ ဘန္တေ ဧဝရူပဿ ပန အရဟတ္တူပနိဿယသမ္ပန္နဿ ဘိက္ခုနော ကိံ ကာရဏာ ဂတ္တံ ပူတိကံ ဇာတံ၊ ကိံ ကာရဏာ အဋ္ဌီနိ ဘိန္နာနိ၊ ကိမဿ ကာရဏံ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယဘာဝံ ပတ္တန္တိ။ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗမေတံ ဧတဿ အတ္တနာ ကတကမ္မေနေဝ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ကိံ ပန တေန ဘန္တေ ကတန္တိ။ "တေန ဟိ ဘိက္ခဝေ သုဏာထာ''တိ အတီတံ အာဟရိ—

အယံ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ သာကုဏိကော ဟုတွာ ဗဟူ သကုဏေ ဝဓိတွာ ဣဿရဇနံ ဥပဋ္ဌဟိ၊ တေသံ ဒိန္နာဝသေသေ ဝိက္ကိဏာတိ၊ "ဝိက္ကိတာဝသေသာ မာရေတွာ ဌပိတာ ပူတိကာ ဘဝိဿန္တီ"တိ ယထာ ဥပ္ပတိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ တထာ တေသံ ဇင်္ဃဋ္ဌီနိ စ ပက္ခဋ္ဌီနိ စ ဘိန္ဒိတွာ ရာသိံ ကတွာ ဌပေတိ၊ တေ ပုနဒိဝသေ ဝိက္ကိဏာတိ။ အတိဗဟူနံ[4] ပန လဒ္ဓကာလေ အတ္တနောပိ အတ္ထာယ ပစာပေတိ။ တဿေကဒိဝသံ ရသဘောဇနေ ပက္ကေ ဧကော ခီဏာသဝေါ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဂေဟဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ သော ထေရံ

၁-ဥဇုကသန္တာနေန (သီ၊ က)
၂-ဂဟေတွာ အာကင်္ခန္တာ နာမ (သျာ)
၃-ကတိပါဟဿေဝ (သီ၊ သျာ)
၄-အတိဗဟုံ (သီ)

disvā cittaṁ pasādetvā “mayā bahū pāṇā māretvā khāditā[1], ayyo ca me gehadvāre ṭhito, antogehe ca rasabhojanaṁ saṁvijjati, piṇḍapātamassa dassāmī”ti tassa pattaṁ ādāya pūretvā rasapiṇḍapātaṁ datvā theraṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā “bhante tumhehi diṭṭhadhammassa matthakaṁ pāpuṇeyyan”ti āha. Thero “evaṁ hotū”ti anumodanaṁ akāsi. Bhikkhave tadā katakammavasen’etaṁ Tissassa nipphannaṁ, sakuṇānaṁ aṭṭhibhedananissandena Tissassa gattaṁ ca pūtikaṁ jātaṁ, aṭṭhīni ca bhinnāni, khīṇāsavassa rasapiṇḍapātadānanissandena arahattaṁ pattoti.

Pūtigattatissattheravatthu sattamaṁ.

---

8. Nandagopālakavatthu

Diso disanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Kosalajanapade Nandagopālakaṁ ārabbha kathesi.

Sāvattiyaṁ kira Anāthapiṇḍikassa gahapatino Nando nāma gopālako goyūthaṁ rakkhati aḍḍho mahaddhano mahābhogo. So kira yathā Keṇiyo jaṭilo pabbajjāvesena, evaṁ gopālakattena rājabaliṁ[2] pariharanto attano kuṭumbaṁ rakkhati, so kālena kālaṁ[3] pañca gorase ādāya Anāthapiṇḍikassa santikaṁ āgantvā Satthāraṁ passati, dhammaṁ suṇāti, attano vasanaṭṭhānaṁ āgamanatthāya Satthāraṁ yācati. Satthā tassa ñāṇaparipākaṁ āgamayamāno agantvā paripakkabhāvaṁ ñatvā ekadivasaṁ mahābhikkhusaṁghaparivuto cārikaṁ caranto maggā okkamma tassa vasanaṭṭhānāsanne aññatarasmiṁ rukkhamūle nisīdi. Nando Satthu santikaṁ āgantvā vanditvā paṭisanthāraṁ katvā Satthāraṁ nimantetvā sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa paṇītaṁ pañcagorasadānaṁ adāsi. Sattame divase Satthā anumodanaṁ katvā dānakathādibhedaṁ anupubbiṁ kathaṁ kathesi. Kathāpariyosāne Nandagopālako sotāpakkiphale patiṭṭhāya Satthu pattaṁ gahetvā Satthāraṁ anugacchanto dūraṁ gantvā “tiṭṭha upāsakā”ti nivattiyamāno vanditvā nivatti. Atha naṁ eko luddako vijjhitvā māresi. Pacchato āgacchantā bhikkhū naṁ disvā gantvā

---

1. Pāṇā māritā (Syā)   2. Rājapīḷaṁ (Syā)   3. Kālānukālaṁ (Sī, Syā)

ဒိသွာ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ “မယာ ဗဟူ ပါဏာ မာရေတွာ ခါဒိတာ[1]၊ အယျော စ မေ ဂေဟဒွါရေ ဌိတော၊ အန္တောဂေဟေ စ ရသဘောဇနံ သံဝိဇ္ဇတိ၊ ပိဏ္ဍပါတမဿ ဒဿာမီ”တိ တဿ ပတ္တံ အာဒါယ ပူရေတွာ ရသပိဏ္ဍပါတံ ဒတွာ ထေရံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဿ မတ္ထကံ ပါပုဏေယျ”န္တိ အာဟ။ ထေရော “ဧဝံ ဟောတူ”တိ အနုမောဒနံ အကာသိ။ ဘိက္ခဝေ တဒါ ကတကမ္မဝသေနေတံ တိဿဿ နိပ္ဖန္နံ၊ သကုဏာနံ အဋ္ဌိဘေဒနနိဿန္ဒေန တိဿဿ ဂတ္တံ စ ပူတိကံ ဇာတံ၊ အဋ္ဌီနိ စ ဘိန္နာနိ၊ ခီဏာသဝဿ ရသပိဏ္ဍပါတဒါနနိဿန္ဒေန အရဟတ္တံ ပတ္တောတိ။

ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-နန္ဒဂေါပါလကဝတ္ထု

ဒိသော ဒိသန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ကောသလဇနပဒေ နန္ဒဂေါပါလကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဂဟပတိနော နန္ဒော နာမ ဂေါပါလကော ဂေါယူထံ ရက္ခတိ အဍ္ဎော မဟဒ္ဓနော မဟာဘောဂေါ။ သော ကိရ ယထာ ကေဏိယော ဇဋိလော ပဗ္ဗဇ္ဇာဝေသေန၊ ဧဝံ ဂေါပါလကတ္တေန ရာဇဗလိံ[2] ပရိဟရန္တော အတ္တနော ကုဋုမ္ဗံ ရက္ခတိ၊ သော ကာလေန ကာလံ[3] ပဉ္စ ဂေါရသေ အာဒါယ အနာထပိဏ္ဍိကဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပဿတိ၊ ဓမ္မံ သုဏာတိ၊ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ အာဂမနတ္ထာယ သတ္ထာရံ ယာစတိ။ သတ္ထာ တဿ ဉာဏပရိပါကံ အာဂမယမာနော အဂန္တွာ ပရိပက္ကဘာဝံ ဉတွာ ဧကဒိဝသံ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော စာရိကံ စရန္တော မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ တဿ ဝသနဋ္ဌာနာသန္နေ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ နန္ဒော သတ္ထု သန္တိကံ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ပဏီတံ ပဉ္စဂေါရသဒါနံ အဒါသိ။ သတ္တမေ ဒိဝသေ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကတွာ ဒါနကထာဒိဘေဒံ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေသိ။ ကထာပရိယောသာနေ နန္ဒဂေါပါလကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထု ပတ္တံ ဂဟေတွာ သတ္ထာရံ အနုဂစ္ဆန္တော ဒူရံ ဂန္တွာ “တိဋ္ဌ ဥပါသကာ”တိ နိဝတ္တိယမာနော ဝန္ဒိတွာ နိဝတ္တိ။ အထ နံ ဧကော လုဒ္ဒကော ဝိဇ္ဈိတွာ မာရေသိ။ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တာ ဘိက္ခူ နံ ဒိသွာ ဂန္တွာ

၁-ပါဏာ မာရိတာ (သျာ)   ၂-ရာဇပီဠံ (သျာ)   ၃-ကာလာနုကာလံ (သီ၊ သျာ)

Satthāraṁ āhaṁsu “Nando bhante gopālako tumhākaṁ idhāgatattā mahādānaṁ datvā anugantvā nivattento mārito, sace tumhe nāgacchissatha, nāssa maraṇaṁ abhavissā”ti. Satthā “bhikkhave mayi āgatepi anāgatepi tassa catasso disā catasso anudisā ca gacchantassāpi maraṇato muccanūpāyo nāma natthi. Yañhi neva corā, na verino karonti, taṁ imesaṁ sattānaṁ antopaduṭṭhaṁ[1] micchāpaṇihitaṁ cittameva karotī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

42. “Diso disaṁ yaṁ taṁ kayirā, verī vā pana verinaṁ.
Micchāpaṇihitaṁ cittaṁ, pāpiyo naṁ tato kare”ti.

Tattha **diso disan**ti coro coraṁ. “Disvā”ti pāṭhaseso. **Yaṁ taṁ kayirā**ti yaṁ taṁ tassa anayabyasanaṁkareyya. Dutiyapadepi eseva nayo. Idaṁ vuttaṁ hoti—eko ekassa mittadubbhī coro puttadārakhettavatthu gomahiṁsādīsu aparajjhanto yassa aparajjhati, tampi tatheva attani aparajjhantaṁ coraṁ disvā, **verī vā pana** kenacideva kāraṇena baddhaveraṁ veriṁ disvā attano kakkhaḷatāya dāruṇatāya yaṁ taṁ tassa anayabyasanaṁ kareyya, puttadāraṁ vā pīḷeyya, khettādīni vā nāseyya, jīvitā vā pana naṁ voropeyya, dasasu akusalakammapathesu micchāṭhapitattā **micchāpaṇihitaṁ cittaṁ pāpiyo naṁ tato kare** taṁ purisaṁ tato pāpataraṁ kareyya. Vuttappakārehi[2] diso disassa vā verī verino vā imasmiṁ yeva attabhāve dukkhaṁ vā uppādeyya, jīvitakkhayaṁ vā kareyya. Idaṁ pana akusalakammapathesu micchāṭhapitaṁ cittaṁ diṭṭheva dhamme anayabyasanaṁ pāpeti, attabhāvasatasahassesupi catūsu apāyesu khipitvā sīsaṁ ukkhipituṁ na detīti.

Desanāpariyosāne bahū sotāpattiphalādīni pattā, mahājanassa sātthikā desanā jātā. Upāsakena pana bhavantare katakammaṁ bhikkhūhi na pucchitaṁ, tasmā Satthārā na kathitanti.

Nandagopālakavatthu aṭṭhamaṁ.

1. Antopavattaṁ (Syā, Ka) 2. Vuttappakāro hi (Syā, Ka)

သတ္ထာရံ အာဟံသု “နန္ဒော ဘန္တေ ဂေါပါလကော တုမှာကံ ဣဓာဂတတ္တာ မဟာဒါနံ ဒတွာ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တေန္တော မာရိတော၊ သစေ တုမှေ နာဂစ္ဆိဿထ၊ နာဿ မရဏံ အဘဝိဿာ”တိ။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ မယိ အာဂတေပိ အနာဂတေပိ တဿ စတဿော ဒိသာ စတဿော အနုဒိသာ စ ဂစ္ဆန္တဿာပိ မရဏတော မုစ္စနူပါယော နာမ နတ္ထိ။ ယဉ္ဟိ နေဝ စောရာ, န ဝေရိနော ကရောန္တိ၊ တံ ဣမေသံ သတ္တာနံ အန္တောပဒုဋ္ဌံ[၁] မိစ္ဆာပဏိဟိတံ စိတ္တမေဝ ကရောတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၂။ “ဒိသော ဒိသံ ယံ တံ ကယိရာ၊ ဝေရီ ဝါ ပန ဝေရိနံ။
မိစ္ဆာပဏိဟိတံ စိတ္တံ၊ ပါပိယော နံ တတော ကရေ”တိ။

တတ္ထ **ဒိသော ဒိသ**န္တိ စောရော စောရံ။ “ဒိသွာ”တိ ပါဌသေသော။ **ယံ တံ ကယိရာ**တိ ယံ တံ တဿ အနယဗျသနံ ကရေယျ။ ဒုတိယပဒေပိ ဧသေဝ နယော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဧကော ဧကဿ မိတ္တဒုဗ္ဘီ စောရော ပုတ္တဒါရခေတ္တဝတ္ထုဂေါမဟိံသာဒီသု အပရဇ္ဈန္တော ယဿ အပရဇ္ဈတိ၊ တမ္ပိ တထေဝ အတ္တနိ အပရဇ္ဈန္တံ စောရံ ဒိသွာ, **ဝေရီ ဝါ ပန** ကေနစိဒေဝ ကာရဏေန ဗဒ္ဓဝေရံ ဝေရိံ ဒိသွာ အတ္တနော ကက္ခဠတာယ ဒါရုဏတာယ ယံ တံ တဿ အနယဗျသနံ ကရေယျ၊ ပုတ္တဒါရံ ဝါ ပီဠေယျ၊ ခေတ္တာဒီနိ ဝါ နာသေယျ၊ ဇီဝိတာ ဝါ ပန နံ ဝေါရောပေယျ၊ ဒသသု အကုသလကမ္မပထေသု မိစ္ဆာဌပိတတ္တာ **မိစ္ဆာပဏိဟိတံ စိတ္တံ ပါပိယော နံ တတော ကရေ** တံ ပုရိသံ တတော ပါပတရံ ကရေယျ။ ဝုတ္တပ္ပကာရေဟိ[၂] ဒိသော ဒိသဿ ဝါ ဝေရီ ဝေရိနော ဝါ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဒုက္ခံ ဝါ ဥပ္ပါဒေယျ၊ ဇီဝိတက္ခယံ ဝါ ကရေယျ။ ဣဒံ ပန အကုသလကမ္မပထေသု မိစ္ဆာဌပိတံ စိတ္တံ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အနယဗျသနံ ပါပေတိ၊ အတ္တဘာဝသတသဟဿေသုပိ စတူသု အပါယေသု ခိပိတွာ သီသံ ဥက္ခိပိတုံ န ဒေတီတိ။

ဒေသနာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပတ္တာ၊ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဒေသနာ ဇာတာ။ ဥပါသကေန ပန ဘဝန္တရေ ကတကမ္မံ ဘိက္ခူဟိ န ပုစ္ဆိတံ၊ တသ္မာ သတ္ထာရာ န ကထိတန္တိ။

နန္ဒဂေါပါလကဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၁-အန္တောပဝတ္တံ (သျာ၊ က) ၂-ဝုတ္တပ္ပကာရော ဟိ (သျာ၊ က)

9. Soreyyattheravatthu

Na taṁ mātā pitā kayirāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ Jetavane viharanto Soreyyattheraṁ ārabbha kathesi.

Vatthu Soreyyanagare samuṭṭhitaṁ, Sāvatthiyaṁ niṭṭhāpesi. Sammāsambuddhe Sāvatthiyaṁ viharante Soreyyanagare Soreyyaseṭṭhiputto ekena sahāyakena saddhiṁ sukhayānake nisīditvā mahantena parivārena nhānatthāya nagarā nikkhami. Tasmiṁ khaṇe Mahākaccāyanatthero Soreyyanagaraṁ piṇḍāya pavisitukāmo hutvā bahinagare saṁghāṭiṁ pārupati. Therassa ca suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ. Soreyyaseṭṭhiputto taṁ disvā cintesi "aho vata ayaṁ vā thero mama bhariyā bhaveyya, mama vā bhariyāya sarīravaṇṇo etassa sarīravaṇṇo viya bhaveyyā"ti. Tassa cintitamatteyeva purisaliṅgaṁ antaradhāyi, itthiliṅgaṁ pāturahosi. So lajjamāno[1] yānakā oruyha palāyi. Parijano taṁ asañjānanto "kimetan"ti āha. Sāpi Takkasilamaggaṁ paṭipajji. Sahāyakopissā ito cito ca vicaritvāpi nāddasa. Sabbe nhāyitvā gehaṁ agamiṁsu. "Kahaṁ seṭṭhiputto"ti ca vutte "nhātvā āgato bhavissatīti maññimhā"ti vadiṁsu. Athassa mātāpitaro tattha tattha pariyesitvā apassantā roditvā paridevitvā "mato bhavissatī"ti matakabhattaṁ adaṁsu. Sā ekaṁ Takkasilagāmiṁ satthavāhaṁ disvā yānakassa[2] pacchato pacchato anubandhi.

Atha naṁ manussā disvā "amhākaṁ yānakassa pacchato pacchato anugacchati, mayaṁ 'kassesā dārikā'ti taṁ na jānāmā"ti vadiṁsu. Sāpi "tumhe attano yānakaṁ pājetha, ahaṁ padasā gamissāmī"ti gacchantī aṅgulimuddikaṁ datvā ekasmiṁ yānake okāsaṁ kāresi. Manussā cintayiṁsu "Takkasilanagare amhākaṁ seṭṭhiputtassa bhariyā natthi, tassa ācikkhissāma, mahāpaṇṇākāro no bhavissatī"ti. Te gehaṁ gantvā "sāmi amhehi tumhākaṁ ekaṁ itthiratanaṁ ānītan"ti āhaṁsu. So taṁ sutvā taṁ pakkosāpetvā attano gayānurūpaṁ abhirūpaṁ pāsādikaṁ disvā uppannasineho gehe akāsi. Purisā hi itthiyo,

1. Lajjito (Ka) 2. Yānakaṁ (Sī, Syā)

၉-သောရေယျတ္ထေရဝတ္ထု

န တံ မာတာ ပိတာ ကယိရာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သောရေယျတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဝတ္ထု သောရေယျနဂရေ သမုဋ္ဌိတံ၊ သာဝတ္ထိယံ နိဋ္ဌာပေသိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တေ သောရေယျနဂရေ သောရေယျသေဋ္ဌိပုတ္တော ဧကေန သဟာယကေန သဒ္ဓိံ သုခယာနကေ နိသီဒိတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန နှာနတ္ထာယ နဂရာ နိက္ခမိ။ တသ္မိံ ခဏေ မဟာကစ္စာယနတ္ထေရော သောရေယျ-နဂရံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတုကာမော ဟုတွာ ဗဟိနဂရေ သံဃာဋိံ ပါရုပတိ။ ထေရဿ စ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ။ သောရေယျသေဋ္ဌိပုတ္တော တံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "အဟော ဝတ အယံ ဝါ ထေရော မမ ဘရိယာ ဘဝေယျ၊ မမ ဝါ ဘရိယာယ သရီရဝဏ္ဏော ဧတဿ သရီရဝဏ္ဏော ဝိယ ဘဝေယျာ"တိ။ တဿ စိန္တိတမတ္တေယေဝ ပုရိသလိင်္ဂံ အန္တရဓာယိ၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ ပါတုရဟောသိ။ သော လဇ္ဇမာနော[1] ယာနကာ ဩရုယှ ပလာယိ။ ပရိဇနော တံ အသဉ္ဇာနန္တော "ကိမေတ"န္တိ အာဟ။ သာပိ တက္ကသိလမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ သဟာယကောပိဿာ ဣတော စိတော စ ဝိစရိတွာပိ နာဒ္ဒသ။ သဗ္ဗေ နှာယိတွာ ဂေဟံ အဂမိံသု။ "ကဟံ သေဋ္ဌိပုတ္တော"တိ စ ဝုတ္တေ "နှာတွာ အာဂတော ဘဝိဿတီတိ မညိမှာ"တိ ဝဒိံသု။ အထဿ မာတာပိတရော တတ္ထ တတ္ထ ပရိယေသိတွာ အပဿန္တာ ရောဒိတွာ ပရိဒေဝိတွာ "မတော ဘဝိဿတီ"တိ မတကဘတ္တံ အဒံသု။ သာ ဧကံ တက္ကသိလဂါမိံ သတ္ထဝါဟံ ဒိသွာ ယာနကဿ[2] ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အနုဗန္ဓိ။

အထ နံ မနုဿာ ဒိသွာ "အမှာကံ ယာနကဿ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော အနုဂစ္ဆတိ၊ မယံ 'ကဿေသာ ဒါရိကာ'တိ တံ န ဇာနာမာ"တိ ဝဒိံသု။ သာပိ "တုမှေ အတ္တနော ယာနကံ ပါဇေထ၊ အဟံ ပဒသာ ဂမိဿာမီ"တိ ဂစ္ဆန္တီ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကံ ဒတွာ ဧကသ္မိံ ယာနကေ ဩကာသံ ကာရေသိ။ မနုဿာ စိန္တယိံသု "တက္ကသိလနဂရေ အမှာကံ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဘရိယာ နတ္ထိ၊ တဿ အာစိက္ခိဿာမ၊ မဟာပဏ္ဏာကာရော နော ဘဝိဿတီ"တိ။ တေ ဂေဟံ ဂန္တွာ "သာမိ အမှေဟိ တုမှာကံ ဧကံ ဣတ္ထိရတနံ အာနီတ"န္တိ အာဟံသု။ သော တံ သုတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ အတ္တနော ဝယာနုရူပံ အဘိရူပံ ပါသာဒိကံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နသိနေဟော ဂေဟေ အကာသိ။ ပုရိသာ ဟိ ဣတ္ထိယော,

၁-လဇ္ဇိတော (က) ၂-ယာနကံ (သီ၊ သျာ)

itthiyo vā purisā abhūtapubbā nāma natthi. Purisā hi parassa dāresu aticaritvā kālaṁ katvā bahūni vassasatasahassāni niraye paccitvā manussajātiṁ āgacchantā attabhāvasate itthibhāvaṁ āpajjanti.

Ānandattheropi kappasatasahassaṁ pūritapāramī ariyasāvako saṁsāre saṁsaranto ekasmiṁ attabhāve kammārakule nibbatto, paradārakammaṁ katvā niraye paccitvā pakkāvasesena cuddasasu attabhāvesu purisassa pādaparicārikā itthī ahosi, sattasu attabhāvesu bījuddharaṇaṁ pāpuṇi. Itthiyo pana dānādīni puññāni katvā itthibhāve chandaṁ virājetvā "idaṁ no puññaṁ purisattabhāvapaṭilābhāya saṁvattatū"ti cittaṁ adhiṭṭhahitvā kālaṁ katvā purisattabhāvaṁ paṭilabhanti, patidevatā hutvā sāmike sammāpaṭipattivasenāpi purisattabhāvaṁ paṭilabhanteva.

Ayaṁ pana seṭṭhiputto there ayoniso cittaṁ uppādetvā imasmiṁyeva attabhāve itthibhāvaṁ paṭilabhi. Takkasilāyaṁ seṭṭhiputtena saddhiṁ saṁvāsamanvāya pana tassā kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāsi. Sā dasamāsaccayena puttaṁ labhitvā tassa padasā gamanakāle aparampi puttaṁ paṭilabhi. Evamassā kucchiyaṁ vutthā dve, Soreyyanagare taṁ paṭicca nibbattā dveti cattāro puttā ahesuṁ. Tasmiṁkāle Soreyyanagarato tassā sahāyako seṭṭhiputto pañcahi sakaṭasatehi Takkasilaṁ gantvā sukhayānake nisinno nagaraṁ pāvisi. Atha naṁ sā uparipāsādatale vātapānaṁ vivaritvā antaravīthiṁ olokayamānā ṭhitā disvā sañjānitvā dāsiṁ pesetvā pakkosāpetvā mahātale nisīdāpetvā mahantaṁ sakkārasammānaṁ akāsi. Atha naṁ so āha "bhadde tvaṁ ito pubbe amhehi na diṭṭhapubbā, atha ca[1] pana no mahantaṁ sakkāraṁ karosi. Jānāsi tvaṁ amhe"ti. Āma sāmi jānāmi, nanu tumhe Soreyyanagaravāsinoti. Āma bhaddeti. Sā mātāpitūnañca bhariyāya ca puttānañca arogabhāvaṁ pucchi. Itaro "āma bhadde, arogā"ti vatvā "jānāsi tvaṁ ete"ti āha. Āma sāmi jānāmi, tesaṁ eko putto atthi, so kahaṁ[2] sāmīti. Bhadde mā etaṁ kathehi, mayaṁ tena saddhiṁ ekadivasaṁ sukhayānake nisīditvā nhāyituṁ nikkhantā nevassa gatiṁ jānāma, ito cito ca vicaritvā taṁ adisvā

1. Kathañca (Ka) 2. Ahaṁ (Sī)

ဣတ္ထိယော ဝါ ပုရိသာ အဘူတပုဗ္ဗာ နာမ နတ္ထိ။ ပုရိသာ ဟိ ပရဿ ဒါရေသု အတိစရိတွာ ကာလံ ကတွာ ဗဟူနိ ဝဿသတသဟဿာနိ နိရယေ ပစ္စိတွာ မနုဿဇာတိံ အာဂစ္ဆန္တာ အတ္တဘာဝသတေ ဣတ္ထိဘာဝံ အာပဇ္ဇန္တိ။

အာနန္ဒတ္ထေရောပိ ကပ္ပသတသဟဿံ ပူရိတပါရမီ အရိယသာဝကော သံသာရေ သံသရန္တော ဧကသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ကမ္မာရကုလေ နိဗ္ဗတ္တော၊ ပရဒါရကမ္မံ ကတွာ နိရယေ ပစ္စိတွာ ပက္ကာဝသေသေန စုဒ္ဒသသု အတ္တဘာဝေသု ပုရိသဿ ပါဒပရိစာရိကာ ဣတ္ထီ အဟောသိ၊ သတ္တသု အတ္တဘာဝေသု ဗီဇုဒ္ဓရဏံ ပါပုဏိ။ ဣတ္ထိယော ပန ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ဣတ္ထိဘာဝေ ဆန္ဒံ ဝိရာဇေတွာ "ဣဒံ နော ပုညံ ပုရိသတ္တဘာဝပဋိလာဘာယ သံဝတ္တတူ"တိ စိတ္တံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ကာလံ ကတွာ ပုရိသတ္တဘာဝံ ပဋိလဘန္တိ၊ ပတိဒေဝတာ ဟုတွာ သာမိကေ သမ္မာပဋိပတ္တိဝသေနာပိ ပုရိသတ္တဘာဝံ ပဋိလဘန္တေဝ။

အယံ ပန သေဋ္ဌိပုတ္တော ထေရေ အယောနိသော စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဣမသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဣတ္ထိဘာဝံ ပဋိလဘိ။ တက္ကသိလာယံ သေဋ္ဌိပုတ္တေန သဒ္ဓိံ သံဝါသမန္ဝာယ ပန တဿာ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ ဒသမာသစ္စယေန ပုတ္တံ လဘိတွာ တဿ ပဒသာ ဂမနကာလေ အပရမ္ပိ ပုတ္တံ ပဋိလဘိ။ ဧဝမဿာ ကုစ္ဆိယံ ဝုတ္ထာ ဒွေ, သောရေယျနဂရေ တံ ပဋိစ္စ နိဗ္ဗတ္တာ ဒွေတိ စတ္တာရော ပုတ္တာ အဟေသုံ။ တသ္မိံ ကာလေ သောရေယျနဂရတော တဿာ သဟာယကော သေဋ္ဌိပုတ္တော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ သုခယာနကေ နိသိန္နော နဂရံ ပါဝိသိ။ အထ နံ သာ ဥပရိပါသာဒတလေ ဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ အန္တရဝီထိံ ဩလောကယမာနာ ဌိတာ ဒိသွာ သဉ္ဇာနိတွာ ဒါသိံ ပေသေတွာ ပက္ကောသာပေတွာ မဟာတလေ နိသီဒါပေတွာ မဟန္တံ သက္ကာရသမ္မာနံ အကာသိ။ အထ နံ သော အာဟ "ဘဒ္ဒေ တွံ ဣတော ပုဗ္ဗေ အမှေဟိ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ၊ အထ စ[1] ပန နော မဟန္တံ သက္ကာရံ ကရောသိ၊ ဇာနာသိ တွံ အမှေ"တိ။ အာမ သာမိ ဇာနာမိ၊ နနု တုမှေ သောရေယျနဂရဝါသိနောတိ။ အာမ ဘဒ္ဒေတိ။ သာ မာတာပိတူနဉ္စ ဘရိယာယ စ ပုတ္တာနဉ္စ အရောဂဘာဝံ ပုစ္ဆိ။ ဣတရော "အာမ ဘဒ္ဒေ, အရောဂါ"တိ ဝတွာ "ဇာနာသိ တွံ ဧတေ"တိ အာဟ။ အာမ သာမိ ဇာနာမိ၊ တေသံ ဧကော ပုတ္တော အတ္ထိ၊ သော ကဟံ[2] သာမီတိ။ ဘဒ္ဒေ မာ ဧတံ ကထေဟိ၊ မယံ တေန သဒ္ဓိံ ဧကဒိဝသံ သုခယာနကေ နိသီဒိတွာ နှာယိတုံ နိက္ခန္တာ နေဝဿ ဂတိံ ဇာနာမ၊ ဣတော စိတော စ ဝိစရိတွာ တံ အဒိသွာ

၁-ကထဉ္စ (က) ၂-အဟံ (သီ)

mātāpitūnaṁ ārocayimhā, tepissa roditvā kanditvā petakiccaṁ kiriṁsūti. Ahaṁ so sāmīti. Apehi bhadde, kiṁ kathesi, mayhaṁ sahāyo devakumāro viya eko purisoti. Hotu sāmi, ahaṁ soti. Atha idaṁ kiṁ nāmāti. Taṁ divasaṁ te ayyo Mahākaccāyanatthero diṭṭhoti. Āma diṭṭhoti. Ahaṁ ayyaṁ Mahākaccāyanattheraṁ oloketvā “aho vata ayaṁ vā thero mama bhariyā bhaveyya, etassa vā sarīravaṇṇo viya mama bhariyāya sarīravaṇṇo bhaveyyā”ti cintesiṁ, cintitakkhaṇeyeva me purisaliṅgaṁ antaradhāyi, itthiliṅgaṁ pātubhavi. Athāhaṁ lajjamānā kassaci kiñci vattuṁ asakkuṇitvā tato palāyitvā idhāgatā sāmīti.

Aho vata te bhāriyaṁ kammaṁ kataṁ, kasmā mayhaṁ nācikkhi, apica pana te thero khamāpitoti. Na khamāpito sāmi. Jānāsi pana tvaṁ kahaṁ theroti. Imameva nagaraṁ upanissāya viharatīti. Sace piṇḍāya caranto idhāgaccheyya, ahaṁ mama ayyassa bhikkhāhāraṁ dadeyyaṁ sāmīti, “tena hi sīghaṁ sakkāraṁ karohi, amhākaṁ ayyaṁ khamāpessāmā”ti so therassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisinno “bhante sve mayhaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā”ti āha. Nanu tvaṁ seṭṭhiputta āgantukosīti. Bhante mā amhākaṁ āgantukabhāvaṁ pucchatha, sve me bhikkhaṁ gaṇhathāti. Thero adhivāsesi. Gehepi therassa mahāsakkāro paṭiyatto. Thero punadivase taṁ gehadvāraṁ agamāsi. Atha naṁ nisīdāpetvā paṇītenāhārena parivisitvā seṭṭhiputto taṁ itthiṁ gahetvā therassa pādamūle nipajjāpetvā “bhante mayhaṁ sahāyikāya khamathā”ti āha. Kimetanti. Ayaṁ bhante pubbe mayhaṁ piyasahāyako hutvā tumhe oloketvā evaṁ nāma cintesi, athassa purisaliṅgaṁ antaradhāyi, itthiliṅgaṁ pātubhavi, khamatha bhanteti. Tena hi uṭṭhahatha, khamāmi vo ahanti. Therena “khamāmī”ti vuttamatteyeva itthiliṅgaṁ antaradhāyi purisaliṅgaṁ pātubhavi.

Purisaliṅge pātubhūtamatteyeva taṁ Takkasilāya seṭṭhiputto āha “samma sahāyaka ime dve dārakā tava kucchiyaṁ vutthattā maṁ paṭicca nibbattattā ubhinnampino puttā eva, idheva vasissāma, mā ukkaṇṭhī”ti. “Samma ahaṁ ekenattabhāvena paṭhamaṁ puriso hutvā itthibhāvaṁ patvā

မာတာပိတူနံ အာရောစယိမှာ၊ တေပိဿ ရောဒိတွာ ကန္ဒိတွာ ပေတကိစ္စံ ကရိံသူတိ။ အဟံ သော သာမီတိ။ အပေဟိ ဘဒ္ဒေ၊ ကိံ ကထေသိ၊ မယှံ သဟာယော ဒေဝကုမာရော ဝိယ ဧကော ပုရိသောတိ။ ဟောတု သာမိ, အဟံ သောတိ။ အထ ဣဒံ ကိံ နာမာတိ။ တံ ဒိဝသံ တေ အယျော မဟာကစ္စာယနတ္ထေရော ဒိဋ္ဌောတိ။ အာမ ဒိဋ္ဌောတိ။ အဟံ အယျံ မဟာကစ္စာယနတ္ထေရံ ဩလောကေတွာ “အဟော ဝတ အယံ ဝါ ထေရော မမ ဘရိယာ ဘဝေယျ၊ ဧတဿ ဝါ သရီရဝဏ္ဏော ဝိယ မမ ဘရိယာယ သရီရဝဏ္ဏော ဘဝေယျာ”တိ စိန္တေသိံ၊ စိန္တိတက္ခဏေယေဝ မေ ပုရိသလိင်္ဂံ အန္တရဓာယိ၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ ပါတုဘဝိ။ အထာဟံ လဇ္ဇမာနာ ကဿစိ ကိဉ္စိ ဝတ္တုံ အသက္ကုဏိတွာ တတော ပလာယိတွာ ဣဓာဂတာ သာမီတိ။

အဟော ဝတ တေ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတံ၊ ကသ္မာ မယှံ နာစိက္ခိ၊ အပိစ ပန တေ ထေရော ခမာပိတောတိ။ န ခမာပိတော သာမိ။ ဇာနာသိ ပန တွံ ကဟံ ထေရောတိ။ ဣမမေဝ နဂရံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတီတိ။ သစေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဣဓာဂစ္ဆေယျ၊ အဟံ မမ အယျဿ ဘိက္ခာဟာရံ ဒဒေယျံ သာမီတိ၊ “တေန ဟိ သီဃံ သက္ကာရံ ကရောဟိ၊ အမှာကံ အယျံ ခမာပေဿာမာ”တိ သော ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ‘‘ဘန္တေ သွေ မယှံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ’’တိ အာဟ။ နနု တွံ သေဋ္ဌိပုတ္တ အာဂန္တုကောသီတိ။ ဘန္တေ မာ အမှာကံ အာဂန္တုကဘာဝံ ပုစ္ဆထ၊ သွေ မေ ဘိက္ခံ ဂဏှထာတိ။ ထေရော အဓိဝါသေသိ။ ဂေဟေပိ ထေရဿ မဟာသက္ကာရော ပဋိယတ္တော။ ထေရော ပုနဒိဝသေ တံ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။ အထ နံ နိသီဒါပေတွာ ပဏီတေနာဟာရေန ပရိဝိသိတွာ သေဋ္ဌိပုတ္တော တံ ဣတ္ထိံ ဂဟေတွာ ထေရဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇာပေတွာ ‘‘ဘန္တေ မယှံ သဟာယိကာယ ခမထာ”တိ အာဟ။ ကိမေတန္တိ။ အယံ ဘန္တေ ပုဗ္ဗေ မယှံ ပိယသဟာယကော ဟုတွာ တုမှေ ဩလောကေတွာ ဧဝံ နာမ စိန္တေသိ၊ အထဿ ပုရိသလိင်္ဂံ အန္တရဓာယိ၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ ပါတုဘဝိ၊ ခမထ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ ဥဋ္ဌဟထ၊ ခမာမိ ဝေါ အဟန္တိ။ ထေရေန “ခမာမီ”တိ ဝုတ္တမတ္တေယေဝ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ အန္တရဓာယိ၊ ပုရိသလိင်္ဂံ ပါတုဘဝိ။

ပုရိသလိင်္ဂေ ပါတုဘူတမတ္တေယေဝ တံ တက္ကသိလာယ သေဋ္ဌိပုတ္တော အာဟ “သမ္မ သဟာယက ဣမေ ဒွေ ဒါရကာ တဝ ကုစ္ဆိယံ ဝုတ္ထတ္တာ မံ ပဋိစ္စ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ ဥဘိန္နမ္ပိ နော ပုတ္တာ ဧဝ၊ ဣဓေဝ ဝသိဿာမ၊ မာ ဥက္ကဏ္ဌီ’’တိ။ “သမ္မ အဟံ ဧကေနတ္တဘာဝေန ပဌမံ ပုရိသော ဟုတွာ ဣတ္ထိဘာဝံ ပတွာ

puna puriso jātoti vippakārappatto, paṭhamaṁ maṁ paṭicca dve puttā nibbattā, idāni me kucchito dve puttā nikkhantā, svāhaṁ ekenattabhāvena vippakārappatto, puna 'gehe vasissatī'ti saññaṁ mā kari, ahaṁ mama ayyassa santike pabbajissāmi, ime dve dārakā tava bhārāti, imesu mā pamajjī"ti vatvā putte sīse paricumbitvā parimajjitvā ure nipajjāpetvā pitu niyyādetvā nikkhamitvā therassa santike pabbajjaṁ yāci. Theropi naṁ pabbājetvā upasampādetvā gaṇhitvāva cārikaṁ caramāno anupubbena Sāvatthiṁ agamāsi. Tassa **Soreyyatthero**ti nāmaṁ ahosi. Janapadavāsino taṁ pavattiṁ ñatvā saṅkhubhitvā kotūhalajātā taṁ upasaṅkamitvā pucchiṁsu "evaṁ kira bhante"ti. Āma āvusoti. Bhante evarūpampi kāraṇaṁ nāma hoti. Tumhākaṁ kucchiyaṁ kira dve puttā nibbattā, tumhe paṭicca dve jātā, tesaṁ vo kataresu balavasineho hotīti. Kucchiyaṁ vutthakesu āvusoti. Āgatāgatā nibaddhaṁ tatheva pucchiṁsu.

Thero "kucchiyaṁ vutthakesu eva sineho balavā"ti punappunaṁ kathento harāyamāno ekova nisīdati, ekova tiṭṭhati. So evaṁ ekattūpagato attabhāve khayavayaṁ samuṭṭhāpetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Atha naṁ āgatāgatā pucchanti "bhante evaṁ kira nāma ahosī"ti. Āmāvusoti. Kataresu sineho balavāti. Mayhaṁ katthaci sineho nāma natthīti. Bhikkhū "ayaṁ abhūtaṁ kathesi, purimadivasesu 'kucchiyaṁ vutthaputtesu sineho balavā'ti vatvā idāni 'mayhaṁ katthaci sineho natthī'ti vadati, aññaṁ byākaroti bhante"ti āhaṁsu. Satthā "na bhikkhave mama putto aññaṁ byākaroti, mama puttassa sammāpaṇihitena cittena maggassa diṭṭhakālato paṭṭhāya na katthaci sineho jāto, yaṁ sampattiṁ neva mātā, na pitā kātuṁ sakkoti, taṁ imesaṁ sattānaṁ abbhantare pavattaṁ sammāpaṇihitaṁ cittameva detī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

43. "Na taṁ mātā pitā kayirā, aññe vāpi ca ñātakā.
Sammāpaṇihitaṁ cittaṁ, seyyaso naṁ tato kare"ti.

Tattha **na tan**ti taṁ kāraṇaṁ neva mātā kareyya, na pitā, na aññe ñātakā. **Sammāpaṇihitan**ti dasasu kusalakammapathesu sammā ṭhapitaṁ.

ပုန ပုရိသော ဇာတောတိ ဝိပ္ပကာရပ္ပတ္တော၊ ပဌမံ မံ ပဋိစ္စ ဒွေ ပုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တာ၊ ဣဒါနိ မေ ကုစ္ဆိတော ဒွေ ပုတ္တာ နိက္ခန္တာ၊ သွာဟံ ဧကေနတ္တဘာဝေန ဝိပ္ပကာရပ္ပတ္တော၊ ပုန 'ဂေဟေ ဝသိဿတီ'တိ သညံ မာ ကရိ၊ အဟံ မမ အယျဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ ဣမေ ဒွေ ဒါရကာ တဝ ဘာရာတိ၊ ဣမေသု မာ ပမဇ္ဇီ"တိ ဝတွာ ပုတ္တေ သီသေ ပရိစုမ္ဗိတွာ ပရိမဇ္ဇိတွာ ဥရေ နိပဇ္ဇာပေတွာ ပိတု နိယျာဒေတွာ နိက္ခမိတွာ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ ထေရောပိ နံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဥပသမ္ပာဒေတွာ ဂဏှိတွာဝ စာရိကံ စရမာနော အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။ တဿ **သောရေယျတ္ထေရော**တိ နာမံ အဟောသိ။ ဇနပဒဝါသိနော တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ သင်္ခုဘိတွာ ကောတူဟလဇာတာ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိံသု "ဧဝံ ကိရ ဘန္တေ"တိ။ အာမ အာဝုသောတိ။ ဘန္တေ ဧဝရူပမ္ပိ ကာရဏံ နာမ ဟောတိ။ တုမှာကံ ကုစ္ဆိယံ ကိရ ဒွေ ပုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တုမှေ ပဋိစ္စ ဒွေ ဇာတာ၊ တေသံ ဝေါ ကတရေသု ဗလဝသိနေဟော ဟောတီတိ။ ကုစ္ဆိယံ ဝုတ္ထကေသု အာဝုသောတိ။ အာဂတာဂတာ နိဗဒ္ဓံ တထေဝ ပုစ္ဆိံသု။

ထေရော "ကုစ္ဆိယံ ဝုတ္ထကေသု ဧဝ သိနေဟော ဗလဝါ"တိ ပုနပ္ပုနံ ကထေန္တော ဟရာယမာနော ဧကောဝ နိသီဒတိ၊ ဧကောဝ တိဋ္ဌတိ။ သော ဧဝံ ဧကတ္တူပဂတော အတ္တဘာဝေ ခယဝယံ သမုဋ္ဌာပေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထ နံ အာဂတာဂတာ ပုစ္ဆန္တိ "ဘန္တေ ဧဝံ ကိရ နာမ အဟောသီ"တိ။ အာမာဝုသောတိ။ ကတရေသု သိနေဟော ဗလဝါတိ။ မယှံ ကတ္ထစိ သိနေဟော နာမ နတ္ထီတိ။ ဘိက္ခူ "အယံ အဘူတံ ကထေသိ၊ ပုရိမဒိဝသေသု 'ကုစ္ဆိယံ ဝုတ္ထပုတ္တေသု သိနေဟော ဗလဝါ'တိ ဝတွာ ဣဒါနိ 'မယှံ ကတ္ထစိ သိနေဟော နတ္ထီ'တိ ဝဒတိ၊ အညံ ဗျာကရောတိ ဘန္တေ"တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော အညံ ဗျာကရောတိ၊ မမ ပုတ္တဿ သမ္မာပဏိဟိတေန စိတ္တေန မဂ္ဂဿ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ န ကတ္ထစိ သိနေဟော ဇာတော၊ ယံ သမ္ပတ္တိံ နေဝ မာတာ, န ပိတာ ကာတုံ သက္ကောတိ၊ တံ ဣမေသံ သတ္တာနံ အဗ္ဘန္တရေ ပဝတ္တံ သမ္မာပဏိဟိတံ စိတ္တမေဝ ဒေတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၃။ "န တံ မာတာ ပိတာ ကယိရာ၊ အညေ ဝါပိ စ ဉာတကာ။
သမ္မာပဏိဟိတံ စိတ္တံ၊ သေယျသော နံ တတော ကရေ"တိ။

တတ္ထ **န တ**န္တိ တံ ကာရဏံ နေဝ မာတာ ကရေယျ၊ န ပိတာ၊ န အညေ ဉာတကာ။ **သမ္မာပဏိဟိတ**န္တိ ဒသသု ကုသလကမ္မပထေသု သမ္မာ ဌပိတံ။

Seyyaso naṁ tato kareti tato kāraṇato seyyaso naṁ varataraṁ uttaritaraṁ kareyya, karotīti attho. Mātāpitaro hi puttānaṁ dhanaṁ dadamānā ekasmiṁyeva attabhāve kammaṁ akatvā sukhena jīvikakappanaṁ dhanaṁ dātuṁ sakkonti. Visākhāya mātāpitaropi tāva mahaddhanā mahābhogā, tassā ekasmiṁyeva attabhāve sukhena jīvikakappanaṁ dhanaṁ adaṁsu. Catūsu pana dīpesu cakkavattisiriṁ dātuṁ samatthā mātāpitaropi nāma puttānaṁ natthi, pageva dibbasampattiṁ vā paṭhamajjhānādisampattiṁ vā, lokuttarasampattidāne kathāva natthi, sammāpaṇihitaṁ pana cittaṁ sabbempetaṁ sampattiṁ dātuṁ sakkoti. Tena vuttaṁ “seyyaso naṁ tato kare”ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pattā, desanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Soreyyattheravatthu navamaṁ.

Cittavaggavaṇṇanā niṭṭhitā

Tatiyo vaggo.

သေယျသော နံ တတော ကရေတိ တတော ကာရဏတော သေယျသော နံ ဝရတရံ ဥတ္တရိတရံ ကရေယျ၊ ကရောတီတိ အတ္ထော။ မာတာပိတရော ဟိ ပုတ္တာနံ ဓနံ ဒဒမာနာ ဧကသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ကမ္မံ အကတွာ သုခေန ဇီဝိကကပ္ပနံ ဓနံ ဒါတုံ သက္ကောန္တိ။ ဝိသာခါယ မာတာပိတရောပိ တာဝ မဟဒ္ဓနာ မဟာဘောဂါ၊ တဿာ ဧကသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ သုခေန ဇီဝိကကပ္ပနံ ဓနံ အဒံသု။ စတူသု ပန ဒီပေသု စက္ကဝတ္တိသိရိံ ဒါတုံ သမတ္ထာ မာတာပိတရောပိ နာမ ပုတ္တာနံ နတ္ထိ၊ ပဂေဝ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ဝါ ပဌမဇ္ဈာနာဒိသမ္ပတ္တိံ ဝါ၊ လောကုတ္တရသမ္ပတ္တိဒါနေ ကထာဝ နတ္ထိ၊ သမ္မာပဏိဟိတံ ပန စိတ္တံ သဗ္ဗမ္ပေတံ သမ္ပတ္တိံ ဒါတုံ သက္ကောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သေယျသော နံ တတော ကရေ”တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပတ္တာ၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

သောရေယျတ္ထေရဝတ္ထု နဝမံ။

စိတ္တဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

တတိယော ဝဂ္ဂေါ။

4. Pupphavagga

1. Pathavikathāpasutapañcasatabhikkhuvatthu

Ko imaṁ pathaviṁ vicessatīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto pathavikathāpasute pañcasate bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira Bhagavatā saddhiṁ janapadacārikaṁ caritvā Jetavanaṁ āgantvā sāyanhasamaye upaṭṭhānasālāyaṁ sannisinnā attanā gatagataṭṭhānesu "asukagāmato asukagāmagamanaṭṭhāne samaṁ visamaṁ kaddamabahulaṁ sakkharabahulaṁ kāḷamattikaṁ tambamattikan"ti pathavikathaṁ kathesuṁ. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "bhante amhehi vicaritaṭṭhāne pathavikathāyā"ti vutte "bhikkhave esā bāhirapathavī nāma, tumhehi ajjhattikapathaviyaṁ parikammaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti vatvā imā dve gāthā abhāsi—

44. "Ko imaṁ pathaviṁ vicessati[1],
Yamalokañca imaṁ sadevakaṁ.
Ko dhammapadaṁ sudesitaṁ,
Kusalo pupphamiva pacessati.

45. Sekho pathaviṁ vicessati,
Yamalokañca imaṁ sadevakaṁ.
Sekho dhammapadaṁ sudesitaṁ,
Kusalo pupphamiva pacessatī"ti.

Tattha **ko iman**ti ko imaṁ attabhāvasaṅkhātaṁ pathaviṁ. **Vicessatī**ti attano ñāṇena vicinissati vijānissati[2] paṭivijjhissati, sacchikarissatīti attho. **Yamalokañcā**ti catubbidhaṁ apāyalokañca. **Imaṁ sadevakan**ti imaṁ manussalokañca devalokena saddhiṁ ko vicessati vicinissati vijānissati paṭivijjhissati sacchikarissatīti pucchi. **Ko dhammapadaṁ sudesitan**ti yathāsabhāvato kathitattā sudesitaṁ sattatiṁsabodhipakkhiyadhammasaṅkhātaṁ dhammapadaṁ **kusalo** mālākāro **pupphaṁ** vicinanto viya

1. Vijessati (Sī, Syā)
2. Ñāṇena vijānissati (Sī, Syā)

၄-ပုပ္ဖဝဂ္ဂ

၁-ပထဝိကထာပသုတပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု

ကော ဣမံ ပထဝိံ ဝိစေဿတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော ပထဝိကထာပသုတေ ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ ဇနပဒစာရိကံ စရိတွာ ဇေတဝနံ အာဂန္တွာ သာယနှသမယေ ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ သန္နိသိန္နာ အတ္တနာ ဂတဂတဋ္ဌာနေသု “အသုကဂါမတော အသုကဂါမဂမနဋ္ဌာနေ သမံ ဝိသမံ ကဒ္ဒမဗဟုလံ သက္ခရဗဟုလံ ကာဠမတ္တိကံ တမ္ဗမတ္တိက”န္တိ ပထဝိကထံ ကထေသုံ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဘန္တေ အမှေဟိ ဝိစရိတဋ္ဌာနေ ပထဝိကထာယာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ ဧသာ ဗာဟိရပထဝီ နာမ၊ တုမှေဟိ အဇ္ဈတ္တိကပထဝိယံ ပရိကမ္မံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

၄၄။ “ကော ဣမံ ပထဝိံ ဝိစေဿတိ[1]၊
ယမလောကဉ္စ ဣမံ သဒေဝကံ။
ကော ဓမ္မပဒံ သုဒေသိတံ၊
ကုသလော ပုပ္ဖမိဝ ပစေဿတိ။

၄၅။ သေခေါ ပထဝိံ ဝိစေဿတိ၊
ယမလောကဉ္စ ဣမံ သဒေဝကံ။
သေခေါ ဓမ္မပဒံ သုဒေသိတံ၊
ကုသလော ပုပ္ဖမိဝ ပစေဿတီ”တိ။

တတ္ထ **ကော ဣမ**န္တိ ကော ဣမံ အတ္တဘာဝသင်္ခါတံ ပထဝိံ။ **ဝိစေဿတီ**တိ အတ္တနော ဉာဏေန ဝိစိနိဿတိ ဝိဇာနိဿတိ[2] ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ၊ သစ္ဆိကရိဿတီတိ အတ္ထော။ **ယမလောကဉ္စာ**တိ စတုဗ္ဗိဓံ အပါယလောကဉ္စ။ **ဣမံ သဒေဝက**န္တိ ဣမံ မနုဿလောကဉ္စ ဒေဝလောကေန သဒ္ဓိံ ကော ဝိစေဿတိ ဝိစိနိဿတိ ဝိဇာနိဿတိ ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ သစ္ဆိကရိဿတီတိ ပုစ္ဆိ။ **ကော ဓမ္မပဒံ သုဒေသိတ**န္တိ ယထာသဘာဝတော ကထိတတ္တာ သုဒေသိတံ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မသင်္ခါတံ ဓမ္မပဒံ **ကုသလော** မာလာကာရော **ပုပ္ဖံ** ဝိစိနန္တော ဝိယ

၁- ဝိဇေဿတိ (သီ၊ သျာ)
၂- ဉာဏေန ဝိဇာနိဿတိ (သီ၊ သျာ)

ko pacessati vicinissati vijānissati upaparikkhissati paṭivijjhissati, sacchikarissatīti attho. **Sekho**ti adhisīlasikkhā adhicittasikkhā adhipaññāsikkhāti imā tisso sikkhā sikkhanato sotāpattimaggaṭṭhaṁ ādiṁ katvā yāva arahattamaggaṭṭhā sattavidho sekho imaṁ attabhāvasaṅkhātaṁ pathaviṁ arahattamaggena tato chandarāgaṁ apakaḍḍhanto vicessati vicinissati vijānissati paṭivijjhissati sacchikarissati. **Yamalokañcā**ti taṁ yathāvuttappakāraṁ yamalokañca imaṁ manussalokañca saha devehi sadevakaṁ sveva vicessati vicinissati vijānissati paṭivijjhissati sacchikarissathi. **Se kho**ti sveva sattavidho sekho, yathā nāma kusalo mālākāro pupphārāmaṁ pavisitvā taruṇamakuḷāni ca pāṇakaviddhāni ca milātāni ca gaṇṭhikajātāni ca pupphāni vajjetvā sobhanāni sujātasujātāneva pupphāni vicināti, evameva imaṁ sukathitaṁ suniddiṭṭhaṁ bodhipakkhiyadhammapadampi paññāya pacessati vicinissati upaparikkhissati paṭivijjhissati sacchikarissatīti Satthā sayameva pañhaṁ vissajjesi.

Desanāvasāne pañcasatāpi bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇiṁsu, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Pathavikathāpasutapañcasatabhikkhuvatthu paṭhamaṁ.

---

2. Marīcikammaṭṭhānikattheravatthu

Pheṇūpamanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto aññataraṁ marīcikammaṭṭhānikaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

So kira bhikkhu Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā "samaṇadhammaṁ karissāmī"ti araññaṁ pavisitvā ghaṭetvā[1] vāyamitvā arahattaṁ pattuṁ asakkonto "visesetvā kammaṭṭhānaṁ kathāpessāmī"ti Satthu santikaṁ āgacchanto antarāmagge marīciṁ ditvā "yathā ayaṁ gimhasamaye uṭṭhitā marīci dūre ṭhitānaṁ rūpagatā viya paññāyati, santikaṁ āgacchantānaṁ neva paññāyati, ayaṁ attabhāvopi uppādavayaṭṭhena evarūpo"ti marīcikammaṭṭhānaṁ bhāvento āgantvā maggakilanto Aciravatiyaṁ nhāyitvā

1. Ghaṭṭetvā (Ka)

ကော ပစေဿတိ ဝိစိနိဿတိ ဝိဇာနိဿတိ ဥပပရိက္ခိဿတိ ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ၊ သစ္ဆိကရိဿတီတိ အတ္ထော။ **သေခေါ**တိ အဓိသီလသိက္ခာ အဓိစိတ္တသိက္ခာ အဓိပညာသိက္ခာတိ ဣမာ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခနတော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌံ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌာ သတ္တဝိဓော သေခေါ ဣမံ အတ္တဘာဝသင်္ခါတံ ပထဝိံ အရဟတ္တမဂ္ဂေန တတော ဆန္ဒရာဂံ အပကဍ္ဎန္တော ဝိစေဿတိ ဝိစိနိဿတိ ဝိဇာနိဿတိ ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ သစ္ဆိကရိဿတိ။ **ယမလောကဉ္စာ**တိ တံ ယထာဝုတ္တပ္ပကာရံ ယမလောကဉ္စ ဣမံ မနုဿလောကဉ္စ သဟ ဒေဝေဟိ သဒေဝကံ သွေဝ ဝိစေဿတိ ဝိစိနိဿတိ ဝိဇာနိဿတိ ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ သစ္ဆိကရိဿတိ။ **သေခေါ**တိ သွေဝ သတ္တဝိဓော သေခေါ၊ ယထာ နာမ ကုသလော မာလာကာရော ပုပ္ဖါရာမံ ပဝိသိတွာ တရုဏမကုဠာနိ စ ပါဏကဝိဒ္ဓါနိ စ မိလာတာနိ စ ဂဏ္ဌိကဇာတာနိ စ ပုပ္ဖါနိ ဝဇ္ဇေတွာ သောဘနာနိ သုဇာတသုဇာတာနေဝ ပုပ္ဖါနိ ဝိစိနာတိ၊ ဧဝမေဝ ဣမံ သုကထိတံ သုနိဒ္ဒိဋ္ဌံ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မပဒမ္ပိ ပညာယ ပစေဿတိ ဝိစိနိဿတိ ဥပပရိက္ခိဿတိ ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ သစ္ဆိကရိဿတီတိ သတ္ထာ သယမေဝ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စသတာပိ ဘိက္ခူ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ပထဝိကထာပသုတပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-မရီစိကမ္မဋ္ဌာနိကတ္ထေရဝတ္ထု

ဖေဏူပမန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော အညတရံ မရီစိကမ္မဋ္ဌာနိကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဘိက္ခု သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ “သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ အရညံ ပဝိသိတွာ ဃဋေတွာ[၁] ဝါယမိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တုံ အသက္ကောန္တော “ဝိသေသေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေဿာမီ”တိ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ မရီစိံ ဒိသွာ “ယထာ အယံ ဂိမှသမယေ ဥဋ္ဌိတာ မရီစိ ဒူရေ ဌိတာနံ ရူပဂတာ ဝိယ ပညာယတိ၊ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တာနံ နေဝ ပညာယတိ၊ အယံ အတ္တဘာဝေါပိ ဥပ္ပါဒဝယဋ္ဌေန ဧဝရူပေါ”တိ မရီစိကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေန္တော အာဂန္တွာ မဂ္ဂကိလန္တော အစိရဝတိယံ နှာယိတွာ

၁-ဃဋ္ဋေတွာ (က)

ekasmiṁ caṇḍasotatīre rukkhachāyāya nisinno udakavegābhighātena uṭṭhahitvā mahante mahante pheṇapiṇḍe bhijjamāne disvā “ayaṁ attabhāvopi uppajjitvā bhijjanaṭṭhena evarūpoyevā”ti ārammaṇaṁ aggahesi. Satthā Gandhakuṭiyaṁ ṭhitova taṁ theraṁ disvā “evameva bhikkhu, evarūpovāyaṁ attabhāvo pheṇapiṇḍo viya marīci viya uppajjanabhijjanasabhāvoyevā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

46. “Pheṇūpamaṁ kāyamimaṁ viditvā,
Marīcidhammaṁ abhisambudhāno.
Chetvāna mārassa papupphakāni,
Adassanaṁ maccurājassa gacche”ti.

Tattha **pheṇūpamanti** imaṁ kesādisamūhasaṅkhātaṁ kāyaṁ abaladubbalaṭṭhena anaddhaniyatāvakālikaṭṭhena[1] pheṇapiṇḍasarikkhakoti viditvā. **Marīcidhammanti** yathā marīci dūre ṭhitānaṁ rūpagatā viya gayhūpagā viya hoti, santike upagacchantānaṁ rittā tucchā agayhūpagā sampajjati, evameva khaṇika-ittarapaccupaṭṭhānaṭṭhena ayaṁ kāyopi marīcidhammoti **abhisambudhāno** bujjhanto, jānantoti attho. **Mārassa papupphakānīti** mārassa papupphakasaṅkhātāni tebhūmakāni vaṭṭāni ariyamaggena chinditvā khīṇāsavo bhikkhu maccurājassa adassanaṁ avisayaṁ amatamahānibbānaṁ gaccheyyāti.

Gāthāpariyosāne thero saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā Satthu suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ thomento vaṇṇento vandantova āgatoti.

Marīcikammaṭṭhānikattheravatthu dutiyaṁ.

---

3. Viṭaṭūbhavatthu

Pupphāniheva pacinantanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto saparisaṁ mahoghena ajjhottharitvā māritaṁ Viṭaṭūbhaṁ[2] ārabbha kathesi.

---

1. Abaladubbala-anaddhaniyatāvakālikaṭṭhena (Sī, Syā) 2. Viḍūḍabhaṁ (Sī, Syā)

ဧကသ္မိံ စဏ္ဍသောတတီရေ ရုက္ခဆာယာယ နိသိန္နော ဥဒကဝေဂါဘိဃာတေန ဥဋ္ဌဟိတွာ မဟန္တေ မဟန္တေ ဖေဏပိဏ္ဍေ ဘိဇ္ဇမာနေ ဒိသွာ “အယံ အတ္တဘာဝေါပိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိဇ္ဇနဋ္ဌေန ဧဝရူပေါယေဝါ”တိ အာရမ္မဏံ အဂ္ဂဟေသိ။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိယံ ဌိတောဝ တံ ထေရံ ဒိသွာ “ဧဝမေဝ ဘိက္ခု, ဧဝရူပေါဝါယံ အတ္တဘာဝေါ ဖေဏပိဏ္ဍော ဝိယ မရီစိ ဝိယ ဥပ္ပဇ္ဇနဘိဇ္ဇနသဘာဝေါယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၆။ “ဖေဏူပမံ ကာယမိမံ ဝိဒိတွာ၊
မရီစိဓမ္မံ အဘိသမ္ဗုဓာနော။
ဆေတွာန မာရဿ ပပုပ္ဖကာနိ၊
အဒဿနံ မစ္စုရာဇဿ ဂစ္ဆေ”တိ။

တတ္ထ **ဖေဏူပမန္တိ** ဣမံ ကေသာဒိသမူဟသင်္ခါတံ ကာယံ အဗလဒုဗ္ဗလဋ္ဌေန အနဒ္ဓနိယတာဝကာလိကဋ္ဌေန[၁] ဖေဏပိဏ္ဍသရိက္ခကောတိ ဝိဒိတွာ။ **မရီစိဓမ္မန္တိ** ယထာ မရီစိ ဒူရေ ဌိတာနံ ရူပဂတာ ဝိယ ဂယှူပဂါ ဝိယ ဟောတိ၊ သန္တိကေ ဥပဂစ္ဆန္တာနံ ရိတ္တာ တုစ္ဆာ အဂယှူပဂါ သမ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝမေဝ ခဏိကဣတ္တရပစ္စုပဋ္ဌာနဋ္ဌေန အယံ ကာယောပိ မရီစိဓမ္မောတိ **အဘိသမ္ဗုဓာနော** ဗုဇ္ဈန္တော၊ ဇာနန္တောတိ အတ္ထော။ **မာရဿ ပပုပ္ဖကာနီ**တိ မာရဿ ပပုပ္ဖကသင်္ခါတာနိ တေဘူမကာနိ ဝဋ္ဋာနိ အရိယမဂ္ဂေန ဆိန္ဒိတွာ ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု မစ္စုရာဇဿ အဒဿနံ အဝိသယံ အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆေယျာတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ထေရော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ သတ္ထု သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ထောမေန္တော ဝဏ္ဏေန္တော ဝန္ဒန္တောဝ အာဂတောတိ။

မရီစိကမ္မဋ္ဌာနိကတ္ထေရဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-ဝိဋဋူဘဝတ္ထု

ပုပ္ဖာနိဟေဝ ပစိနန္တန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော သပရိသံ မဟောဃေန အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ မာရိတံ ဝိဋဋူဘံ[၂] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-အဗလဒုဗ္ဗလအနဒ္ဓနိယတာဝကာလိကဋ္ဌေန (သီ၊ သျာ) ၂-ဝိဍူဍဘံ (သီ၊ သျာ)

Tatrāyaṁ anupubbikathā—Sāvatthiyaṁ hi Mahākosalarañño putto Pasenadikumāro nāma, Vesāliyaṁ Licchavirañño putto Licchavikumāro Mahāli nāma, Kusinārāyaṁ Mallarājaputto Bandhulo nāmāti ime tayo disāpāmokkhassācariyassa santike sippuggahaṇatthaṁ Takkasilaṁ gantvā bahinagare sālāya samāgatā aññamaññassa āgatakāraṇañca kulañca nāmañca pucchitvā sahāyakā hutvā ekatova ācariyaṁ upasaṅkamitvā sippaṁ sikkhantā na cirasseva uggahitasippā ācariyaṁ āpucchitvā ekatova nikkhamitvā sakasakaṭṭhānāni agamaṁsu. Tesu **Pasenadikumāro** pitu sippaṁ dassetvā pasannena pitarā rajje[1] abhisitto. **Mahālikumāro** licchavīnaṁ sippaṁ dassento mahantena ussāhena dassesi, tassa akkhīni bhijjitvā agamaṁsu. Licchavirājāno "aho vata amhākaṁ āciriyo akkhivināsaṁ patto, na naṁ pariccajissāma, upaṭṭhahissāma nan"ti tassa satasahassuṭṭhānakaṁ ekaṁ dvāraṁ adaṁsu. So taṁ nissāya pañcasate licchavirājaputte sippaṁ sikkhāpento vasi. **Bandhulakumāro** saṭṭhiṁ saṭṭhiṁ veḷū gahetvā majjhe ayasalākaṁ pakkhipitvā saṭṭhikalāpe ussāpetvā ṭhapite Mallarājakulehi "ime kappetū"ti vutto asītihatthaṁ ākāsaṁ ullaṅghitvā asinā kappento agamāsi. So osānakalāpe ayasalākāya "kirī"ti[2] saddaṁ sutvā "kiṁ etan"ti pucchitvā sabbakalāpesu ayasalākānaṁ ṭhapitabhāvaṁ ñatvā asiṁ chaḍḍetvā rodamāno "mayhaṁ ettakesu ñātisuhajjesu ekopi sasineho[3] hutvā imaṁ kāraṇaṁ nācikkhi. Sace hi ahaṁ jāneyyaṁ, ayasalākāya saddaṁ anuṭṭhāpentova chindeyyan"ti vatvā "sabbepime māretvā rajjaṁ kareyyan"ti[4] mātāpitūnaṁ kathesi. Tehi "paveṇirajjaṁ nāma tāta idaṁ na labbhā evaṁ kātun"ti nānappakārena vārito "tena hi mama sahāyakassa santikaṁ gamissāmī"ti Sāvatthiṁ agamāsi.

Pasenadi Kosalo rājā tassāgamanaṁ sutvā paccuggantvā mahantena sakkārena taṁ nagaraṁ pavesetvā senāpatiṭṭhāne ṭhapesi. So mātāpitaro pakkosāpetvā tattheva vāsaṁ kappesi. Athekadivasaṁ

1. Rajjena (Syā, Ka) 2. Kiṇīti (Sī) 3. Sasneho (Sī) 4. Kāressanti (Sī)

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗိကထာ—သာဝတ္ထိယံ ဟိ မဟာကောသလရညော ပုတ္တော ပသေနဒိကုမာရော နာမ, ဝေသာလိယံ လိစ္ဆဝိရညော ပုတ္တော လိစ္ဆဝိကုမာရော မဟာလိ နာမ, ကုသိနာရာယံ မလ္လရာဇပုတ္တော ဗန္ဓုလော နာမာတိ ဣမေ တယော ဒိသာပါမောက္ခဿာစရိယဿ သန္တိကေ သိပ္ပုဂ္ဂဟဏတ္ထံ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ ဗဟိနဂရေ သာလာယ သမာဂတာ အညမညဿ အာဂတကာရဏဉ္စ ကုလဉ္စ နာမဉ္စ ပုစ္ဆိတွာ သဟာယကာ ဟုတွာ ဧကတောဝ အာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ သိပ္ပံ သိက္ခန္တာ န စိရဿေဝ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပါ အာစရိယံ အာပုစ္ဆိတွာ ဧကတောဝ နိက္ခမိတွာ သကသကဋ္ဌာနာနိ အဂမံသု။ တေသု **ပသေနဒိကုမာရော** ပိတု သိပ္ပံ ဒဿေတွာ ပသန္နေန ပိတရာ ရဇ္ဇေ[1] အဘိသိတ္တော။ **မဟာလိကုမာရော** လိစ္ဆဝီနံ သိပ္ပံ ဒဿေန္တော မဟန္တေန ဥဿာဟေန ဒဿေသိ၊ တဿ အက္ခီနိ ဘိဇ္ဇိတွာ အဂမံသု။ လိစ္ဆဝိရာဇာနော "အဟော ဝတ အမှာကံ အာစရိယော အက္ခိဝိနာသံ ပတ္တော၊ န နံ ပရိစ္စဇိဿာမ၊ ဥပဋ္ဌဟိဿာမ န"န္တိ တဿ သတသဟဿုဋ္ဌာနကံ ဧကံ ဒွါရံ အဒံသု။ သော တံ နိဿာယ ပဉ္စသတေ လိစ္ဆဝိရာဇပုတ္တေ သိပ္ပံ သိက္ခာပေန္တော ဝသိ။ **ဗန္ဓုလကုမာရော** သဋ္ဌိံ သဋ္ဌိံ ဝေဠူ ဂဟေတွာ မဇ္ဈေ အယသလာကံ ပက္ခိပိတွာ သဋ္ဌိကလာပေ ဥဿာပေတွာ ဌပိတေ မလ္လရာဇကုလေဟိ "ဣမေ ကပ္ပေတူ"တိ ဝုတ္တော အသီတိဟတ္ထံ အာကာသံ ဥလ္လင်္ဃိတွာ အသိနာ ကပ္ပေန္တော အဂမာသိ။ သော ဩသာနကလာပေ အယသလာကာယ "ကိရိ"တိ[2] သဒ္ဒံ သုတွာ "ကိံ ဧတ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ သဗ္ဗကလာပေသု အယသလာကာနံ ဌပိတဘာဝံ ဉတွာ အသိံ ဆဍ္ဍေတွာ ရောဒမာနော "မယှံ ဧတ္တကေသု ဉာတိသုဟဇ္ဇေသု ဧကောပိ သသိနေဟော[3] ဟုတွာ ဣမံ ကာရဏံ နာစိက္ခိ။ သစေ ဟိ အဟံ ဇာနေယျံ၊ အယသလာကာယ သဒ္ဒံ အနုဋ္ဌာပေန္တောဝ ဆိန္ဒေယျ"န္တိ ဝတွာ "သဗ္ဗေပိမေ မာရေတွာ ရဇ္ဇံ ကရေယျ"န္တိ[4] မာတာပိတူနံ ကထေသိ။ တေဟိ "ပဝေဏိရဇ္ဇံ နာမ တာတ ဣဒံ န လဗ္ဘာ ဧဝံ ကာတု"န္တိ နာနပ္ပကာရေန ဝါရိတော "တေန ဟိ မမ သဟာယကဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမီ"တိ သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။

ပသေနဒိ ကောသလော ရာဇာ တဿာဂမနံ သုတွာ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ မဟန္တေန သက္ကာရေန တံ နဂရံ ပဝေသေတွာ သေနာပတိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သော မာတာပိတရော ပက္ကောသာပေတွာ တတ္ထေဝ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ အထေကဒိဝသံ

၁-ရဇ္ဇေန (သျာ၊ က) ၂-ကိဏီတိ (သီ)
၃-သသ္နေဟော (သီ) ၄-ကာရေဿန္တိ (သီ)

rājā uparipāsāde ṭhito antaravīthiṁ olokayamānā “Anāthapiṇḍikassa Cūḷa-anāthapiṇḍikassa Visākhāya Suppavāsāyā”ti etesaṁ gehe niccaṁ bhattakiccatthāya gacchante anekasahasse bhikkhū disvā “kahaṁ ayyā gacchantī”ti pucchitvā “deva Anāthapiṇḍikassa gehe niccabhattasalākabhattagilānabhattādīnaṁ atthāya devasikaṁ dve bhikkhusahassāni gacchanti, Cūḷa-anāthapiṇḍikassa gehe pañcasatāni, tathā Visākhāya, tathā Suppavāsāyā”ti vutte sayampi bhikkhusaṁghaṁ upaṭṭhahitukāmo vihāraṁ gantvā bhikkhusahassena saddhiṁ Satthāraṁ nimantetvā sattāhaṁ sahatthā dānaṁ datvā sattame divase Satthāraṁ vanditvā “bhante pañcahi me bhikkhusatehi saddhiṁ nibaddhaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā”ti āha. Mahārāja Buddhā nāma ekaṭṭhāne nibaddhaṁ bhikkhaṁ na gaṇhanti, bahū janā Buddhānaṁ āgamanaṁ paccāsīsantīti. “Tena hi ekaṁ bhikkhuṁ nibaddhaṁ pesethā”ti āha. Satthā Ānandattherassa bhāraṁ akāsi. Rājā bhikkhusaṁghe āgate pattaṁ gahetvā “ime nāma parivisantū”ti avicāretvāva sattāhaṁ sayameva parivisitvā aṭṭhame divase vikkhittacitto pamajjamakāsi[1]. Rājakule nāma anāṇattā āsanāni paññāpetvā bhikkhū nisīdāpetvā parivisituṁ na labhanti “na mayaṁ idha ṭhātuṁ sakkhissāmā”ti bahū bhikkhū pakkamiṁsu. Rājā dutiyadivasepi pamajji, dutiyadivasepi bahū bhikkhū pakkamiṁsu. Tatiyadivasepi pamajji, tadā Ānandattheraṁ ekakameva ṭhapetvā avasesā pakkamiṁsu. Puññavantā nāma kāraṇavasikā honti, kulānaṁ pasādaṁ rakkhanti. Tathāgatassa ca Sāriputtatthero Mahāmoggallānattheroti dve aggasāvakā, Khemā Uppalavaṇṇāti dve aggasāvikā, upāsakesu Citto gahapati, hatthako Āḷavakoti dve agga-upāsikā[2], upāsikāsu Veḷukaṇṭhakī Nandamātā, Khujjuttarāti dve agga-upāsikā[3], iti ime aṭṭha jane ādiṁ katvā ṭhānantarapattā sabbepi sāvakā ekadesena dasannaṁ pāramīnaṁ pūritattā mahāpuññā abhinīhārasampannā. Ānandattheropi kappasatasahassaṁ pūritapāramī abhinīhārasampanno mahāpuñño attano kāraṇavasikatāya kulassa pasādaṁ rakkhanto aṭṭhāsi. Taṁ ekakameva nisīdāpetvā parivisiṁsu.

1. Papañcamakāsi (Sī, Syā) 2. Aggasāvakā upāsakā (Sī, Syā)
3. Aggasāvikā upāsikā (Sī, Syā)

ရာဇာ ဥပရိပါသာဒေ ဌိတော အန္တရဝီထိံ ဩလောကယမာနော “အနာထပိဏ္ဍိကဿ စူဠအနာထပိဏ္ဍိကဿ ဝိသာခါယ သုပ္ပဝါသာယာ”တိ ဧတေသံ ဂေဟေ နိစ္စံ ဘတ္တကိစ္စတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တေ အနေကသဟဿေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ “ကဟံ အယျာ ဂစ္ဆန္တီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဒေဝ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဂေဟေ နိစ္စဘတ္တသလာကဘတ္တဂိလာနဘတ္တာဒီနံ အတ္ထာယ ဒေဝသိကံ ဒွေ ဘိက္ခုသဟဿာနိ ဂစ္ဆန္တိ၊ စူဠအနာထပိဏ္ဍိကဿ ဂေဟေ ပဉ္စသတာနိ၊ တထာ ဝိသာခါယ၊ တထာ သုပ္ပဝါသာယာ”တိ ဝုတ္တေ သယမ္ပိ ဘိက္ခုသံဃံ ဥပဋ္ဌဟိတုကာမော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခုသဟဿေန သဒ္ဓိံ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ သဟတ္ထာ ဒါနံ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ပဉ္စဟိ မေ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ နိဗဒ္ဓံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။ မဟာရာဇ ဗုဒ္ဓါ နာမ ဧကဋ္ဌာနေ နိဗဒ္ဓံ ဘိက္ခံ န ဂဏှန္တိ၊ ဗဟူ ဇနာ ဗုဒ္ဓါနံ အာဂမနံ ပစ္စာသီသန္တီတိ။ “တေန ဟိ ဧကံ ဘိက္ခုံ နိဗဒ္ဓံ ပေသေထာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရဿ ဘာရံ အကာသိ။ ရာဇာ ဘိက္ခုသံဃေ အာဂတေ ပတ္တံ ဂဟေတွာ “ဣမေ နာမ ပရိဝိသန္တူ”တိ အဝိစာရေတွာဝ သတ္တာဟံ သယမေဝ ပရိဝိသိတွာ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ပမဇ္ဇမကာသိ[၁]။ ရာဇကုလေ နာမ အနာဏတ္တာ အာသနာနိ ပညာပေတွာ ဘိက္ခူ နိသီဒါပေတွာ ပရိဝိသိတုံ န လဘန္တိ “န မယံ ဣဓ ဌာတုံ သက္ခိဿာမာ”တိ ဗဟူ ဘိက္ခူ ပက္ကမိံသု။ ရာဇာ ဒုတိယဒိဝသေပိ ပမဇ္ဇိ၊ ဒုတိယဒိဝသေပိ ဗဟူ ဘိက္ခူ ပက္ကမိံသု။ တတိယဒိဝသေပိ ပမဇ္ဇိ၊ တဒါ အာနန္ဒတ္ထေရံ ဧကကမေဝ ဌပေတွာ အဝသေသာ ပက္ကမိံသု။ ပုညဝန္တာ နာမ ကာရဏဝသိကာ ဟောန္တိ၊ ကုလာနံ ပသာဒံ ရက္ခန္တိ၊ တထာဂတဿ စ သာရိပုတ္တတ္ထေရော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရောတိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ၊ ခေမာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာတိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝိကာ၊ ဥပါသကေသု စိတ္တော ဂဟပတိ, ဟတ္ထကော အာဠဝကောတိ ဒွေ အဂ္ဂဥပါသကာ[၂]၊ ဥပါသိကာသု ဝေဠုကဏ္ဋကီ နန္ဒမာတာ, ခုဇ္ဇုတ္တရာတိ ဒွေ အဂ္ဂဥပါသိကာ[၃]၊ ဣတိ ဣမေ အဋ္ဌ ဇနေ အာဒိံ ကတွာ ဌာနန္တရပတ္တာ သဗ္ဗေပိ သာဝကာ ဧကဒေသေန ဒသန္နံ ပါရမီနံ ပူရိတတ္တာ မဟာပုညာ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နာ။ အာနန္ဒတ္ထေရောပိ ကပ္ပသတသဟဿံ ပူရိတပါရမီ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နော မဟာပုညော အတ္တနော ကာရဏဝသိကတာယ ကုလဿ ပသာဒံ ရက္ခန္တော အဋ္ဌာသိ။ တံ ဧကကမေဝ နိသီဒါပေတွာ ပရိဝိသိံသု။

၁-ပပဉ္စမကာသိ (သီ၊ သျာ) ၂-အဂ္ဂသာဝကာ ဥပါသကာ (သီ၊ သျာ)
၃-အဂ္ဂသာဝိကာ ဥပါသိကာ (သီ၊ သျာ)

Rājā bhikkhūnaṁ gatakāle āgantvā khādanīyabhojanīyāni tatheva ṭhitāni[1] disvā “kiṁ ayyā nāgamiṁsū”ti pucchitvā “Ānandatthero ekakova āgato devā”ti sutvā “addhā ettakaṁ me bhattacchedanamakaṁsū”ti bhikkhūnaṁ kuddho Satthu santikaṁ gantvā “bhante mayā pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ bhikkhā paṭiyattā, Ānandatthero kira ekakovāgato, paṭiyattā bhikkhā tatheva ṭhitā, pañcasatā bhikkhū mama gehe saññaṁ na kariṁsu, kiṁ nu kho kāraṇan”ti āha. Satthā bhikkhūnaṁ dosaṁ avatvā “mahārāja mama sāvakānaṁ tumhehi saddhiṁ vissāso natthi, tena na gatā[2] bhavissantī”ti vatvā kulānaṁ anupagamanakāraṇañca upagamanakāraṇañca pakāsento bhikkhū āmantetvā imaṁ suttamāha—

“Navahi bhikkhave aṅgehi samannāgataṁ kulaṁ anupagantvā vā nālaṁ upagantuṁ, upagantvā vā nālaṁ upanisīdituṁ. Katamehi navahi, na manāpena paccuṭṭhenti, na manāpena abhivādenti, na manāpena āsanaṁ denti, santamassa pariguhanti, bahukampi thokaṁ denti, paṇītampi lūkhaṁ denti, asakkaccaṁ denti no sakkaccaṁ, na upanisīdanti dhammassavanāya bhāsitamassa na sussūsanti. Imehi kho bhikkhave navahaṅgehi samannāgataṁ kulaṁ anupagantvā vā nālaṁ upagantuṁ, upagantvā vā nālaṁ upanisīdituṁ.

Navahi bhikkhave aṅgehi samannāgataṁ kulaṁ anupagantvā vā alaṁ upagantuṁ, upagantvā vā alaṁ upanisīdituṁ. Katamehi navahi, manāpena paccuṭṭhenti, manāpena abhivādenti manāpena āsanaṁ denti, santamassa na pariguhanti, bahukampi bahukaṁ denti, paṇītampi paṇītaṁ denti, sakkaccaṁ denti no asakkaccaṁ, upanisīdanti dhammassavanāya, bhāsitamassa sussūsanti. Imehi kho bhikkhave navahaṅgehi samannāgataṁ kulaṁ anupagantvā vā alaṁ upagantuṁ, upagantvā vā alaṁ upanisīditun”ti[3].

Iti kho mahārāja mama sāvakā tumhākaṁ santikā vissāsaṁ alabhantā na gatā bhavissantīti. Porāṇakapaṇḍitāpi hi avissāsikaṭṭhāne sakkaccaṁ upaṭṭhiyamānāpi māraṇantikaṁ vedanaṁ patvā vissāsikaṭṭhānameva agamiṁsūti. “Kadā bhante”ti raññā puṭṭho atītaṁ āhari—

1. Ṭhapitāni (Sī, Ka) 2. Nāgatā (Ka) 3. Aṁ 3. 192 piṭṭhe.

ရာဇာ ဘိက္ခူနံ ဂတကာလေ အာဂန္တွာ ခါဒနီယဘောဇနီယာနိ တထေဝ ဌိတာနိ[1] ဒိသွာ “ကိံ အယျာ နာဂမိံသူ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာနန္ဒတ္ထေရော ဧကကောဝ အာဂတော ဒေဝါ”တိ သုတွာ “အဒ္ဓါ ဧတ္တကံ မေ ဘတ္တစ္ဆေဒနမကံသူ”တိ ဘိက္ခူနံ ကုဒ္ဓေါ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဘန္တေ မယာ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ ဘိက္ခာ ပဋိယတ္တာ၊ အာနန္ဒတ္ထေရော ကိရ ဧကကောဝါဂတော၊ ပဋိယတ္တာ ဘိက္ခာ တထေဝ ဌိတာ၊ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ မမ ဂေဟေ သညံ န ကရိံသု၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ အာဟ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူနံ ဒေါသံ အဝတွာ “မဟာရာဇ မမ သာဝကာနံ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော နတ္ထိ၊ တေန န ဂတာ[2] ဘဝိဿန္တီ”တိ ဝတွာ ကုလာနံ အနုပဂမနကာရဏဉ္စ ဥပဂမနကာရဏဉ္စ ပကာသေန္တော ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ ဣမံ သုတ္တမာဟ—

“နဝဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ ကုလံ အနုပဂန္တွာ ဝါ နာလံ ဥပဂန္တုံ၊ ဥပဂန္တွာ ဝါ နာလံ ဥပနိသီဒိတုံ။ ကတမေဟိ နဝဟိ၊ န မနာပေန ပစ္စုဋ္ဌေန္တိ၊ န မနာပေန အဘိဝါဒေန္တိ၊ န မနာပေန အာသနံ ဒေန္တိ၊ သန္တမဿ ပရိဂုဟန္တိ၊ ဗဟုကမ္ပိ ထောကံ ဒေန္တိ၊ ပဏီတမ္ပိ လူခံ ဒေန္တိ၊ အသက္ကစ္စံ ဒေန္တိ နော သက္ကစ္စံ၊ န ဥပနိသီဒန္တိ ဓမ္မဿဝနာယ၊ ဘာသိတမဿ န သုဿူသန္တိ။ ဣမေဟိ ခေါ ဘိက္ခဝေ နဝဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ ကုလံ အနုပဂန္တွာ ဝါ နာလံ ဥပဂန္တုံ၊ ဥပဂန္တွာ ဝါ နာလံ ဥပနိသီဒိတုံ။

နဝဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ ကုလံ အနုပဂန္တွာ ဝါ အလံ ဥပဂန္တုံ၊ ဥပဂန္တွာ ဝါ အလံ ဥပနိသီဒိတုံ။ ကတမေဟိ နဝဟိ၊ မနာပေန ပစ္စုဋ္ဌေန္တိ၊ မနာပေန အဘိဝါဒေန္တိ၊ မနာပေန အာသနံ ဒေန္တိ၊ သန္တမဿ န ပရိဂုဟန္တိ၊ ဗဟုကမ္ပိ ဗဟုကံ ဒေန္တိ၊ ပဏီတမ္ပိ ပဏီတံ ဒေန္တိ၊ သက္ကစ္စံ ဒေန္တိ နော အသက္ကစ္စံ၊ ဥပနိသီဒန္တိ ဓမ္မဿဝနာယ၊ ဘာသိတမဿ သုဿူသန္တိ။ ဣမေဟိ ခေါ ဘိက္ခဝေ နဝဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတံ ကုလံ အနုပဂန္တွာ ဝါ အလံ ဥပဂန္တုံ၊ ဥပဂန္တွာ ဝါ အလံ ဥပနိသီဒိတု”န္တိ[3]။

ဣတိ ခေါ မဟာရာဇ မမ သာဝကာ တုမှာကံ သန္တိကာ ဝိဿာသံ အလဘန္တာ န ဂတာ ဘဝိဿန္တီတိ။ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာပိ ဟိ အဝိဿာသိကဋ္ဌာနေ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌိယမာနာပိ မာရဏန္တိကံ ဝေဒနံ ပတွာ ဝိဿာသိကဋ္ဌာနမေဝ အဂမိံသူတိ။ “ကဒါ ဘန္တေ”တိ ရညာ ပုဋ္ဌော အတီတံ အာဟရိ—

၁-ဌပိတာနိ (သီ၊ က) ၂-နာဂတာ (က) ၃-အံ ၃-၁၉၂-ပိဋ္ဌေ။

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Kesavo nāma rājā rajjaṁ pahāya isipabbajjaṁ pabbaji. Taṁ pañca purisasatāni anupabbajiṁsu. So Kesavatāpaso nāma ahosi. Pasādhanakappako panassa anupabbajitvā Kappako nāma antevāsiko ahosi. Kesavatāpaso parisāya saddhiṁ aṭṭha māse Himavante vasitvā vassārattasamaye loṇambilasevanatthāya Bārāṇasiṁ patvā bhikkhāya pāvisi. Atha naṁ rājā disvā pasīditvā catumāsaṁ attano santike vasanatthāya paṭiññaṁ gahetvā uyyāneva vasāpento sayaṁ sāyaṁpātaṁ assa upaṭṭhānaṁ gacchati. Avasesā tāpasā katipāhaṁ vasitvā hatthisaddādīhi ubbāḷā hutvā ukkaṇṭhitvā “ācariya ukkaṇṭhitamhā, gacchāmā”ti āhaṁsu. Kahaṁ tātāti. Himavantaṁ ācariyāti. Rājā amhākaṁ āgatadivaseyeva catumāsaṁ idha vasanatthāya paṭiññaṁ gaṇhi. Kathaṁ gamissatha[1] tātāti. “Tumhehi amhākaṁ anācikkhitvāva paṭiññā dinnā, mayaṁ idha na sakkoma vasituṁ, ito avidūre tumhākaṁ pavattissavanaṭṭhāne vasissāmā”ti vanditvā pakkamiṁsu. Kappantevāsikena saddhiṁ ācariyo ohīyi.

Rājā upaṭṭhānaṁ āgato “kahaṁ ayyā”ti pucchi. “Sabbe ukkaṇṭhitamhāti vatvā Himavantaṁ gatā mahārājā”ti āha. Kappakopi na cirasseva ukkaṇṭhitvā ācariyena punappunaṁ vāriyamānopi “na sakkomī”ti vatvā pakkāmi. Itaresaṁ pana santikaṁ agantvā[2] ācariyassa pavattiṁ suṇanto avidūre ṭhāne vasi. Aparabhāge ācariyassa antevāsike anussarantassa kucchirogo uppajji. Rājā vejjehi tikicchāpesi, rogo na vūpasammati. Tāpaso āha “kiṁ mahārāja icchasi me rogavūpasaman”ti. Bhante sacāhaṁ sakkuṇeyyaṁ, idāneva vo phāsukaṁ kareyyanti. Mahārāja sace me phāsukaṁ icchasi, maṁ antevāsikānaṁ santikaṁ pesehīti. Rājā “sādhu bhante”ti taṁ mañcake nipajjāpetvā Nārada-amaccappamukhe cattāro amacce “mama ayyassa pavattiṁ ñatvā mayhaṁ sāsanaṁ pahiṇeyyāthā”ti uyyojesi. Kappantevāsiko ācariyassa āgamanaṁ sutvā paccuggamanaṁ katvā itare “kahan”ti vutte “asukaṭṭhāne kira vasantī”ti āha. Tepi ācariyassāgamanabhāvaṁ sutvā tattheva samosaritvā ācariyassa uṇhodakaṁ datvā phalāphalaṁ adaṁsu.

1. Gamissāma (Sī, Ka)   2. Āgantvā (Sī), gantvā (Syā, Ka)

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ကေသဝေါ နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိ။ တံ ပဉ္စ ပုရိသသတာနိ အနုပဗ္ဗဇိံသု။ သော ကေသဝတာပသော နာမ အဟောသိ။ ပသာဓနကပ္ပကော ပနဿ အနုပဗ္ဗဇိတွာ ကပ္ပကော နာမ အန္တေဝါသိကော အဟောသိ။ ကေသဝတာပသော ပရိသာယ သဒ္ဓိံ အဋ္ဌ မာသေ ဟိမဝန္တေ ဝသိတွာ ဝဿာရတ္တသမယေ လောဏမ္ဗိလသေဝနတ္ထာယ ဗာရာဏသိံ ပတွာ ဘိက္ခာယ ပါဝိသိ။ အထ နံ ရာဇာ ဒိသွာ ပသီဒိတွာ စတုမာသံ အတ္တနော သန္တိကေ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ဥယျာနေဝ ဝသာပေန္တော သယံ သာယံပါတံ အဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ အဝသေသာ တာပသာ ကတိပါဟံ ဝသိတွာ ဟတ္ထိသဒ္ဒါဒီဟိ ဥဗ္ဗာဠှာ ဟုတွာ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ “အာစရိယ ဥက္ကဏ္ဌိတမှာ၊ ဂစ္ဆာမာ”တိ အာဟံသု။ ကဟံ တာတာတိ။ ဟိမဝန္တံ အာစရိယာတိ။ ရာဇာ အမှာကံ အာဂတဒိဝသေယေဝ စတုမာသံ ဣဓ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ဂဏှိ။ ‘ကထံ ဂမိဿထ[၁] တာတာတိ။ “တုမှေဟိ အမှာကံ အနာစိက္ခိတွာဝ ပဋိညာ ဒိန္နာ၊ မယံ ဣဓ န သက္ကောမ ဝသိတုံ၊ ဣတော အဝိဒူရေ တုမှာကံ ပဝတ္တိဿဝနဋ္ဌာနေ ဝသိဿာမာ”တိ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကမိံသု။ ကပ္ပန္တေဝါသိကေန သဒ္ဓိံ အာစရိယော ဩဟီယိ။

ရာဇာ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတော “ကဟံ အယျာ”တိ ပုစ္ဆိ။ “သဗ္ဗေ ဥက္ကဏ္ဌိတမှာတိ ဝတွာ ဟိမဝန္တံ ဂတာ မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ ကပ္ပကောပိ န စိရဿေဝ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ အာစရိယေန ပုနပ္ပုနံ ဝါရိယမာနောပိ “န သက္ကောမီ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ဣတရေသံ ပန သန္တိကံ အဂန္တွာ[၂] အာစရိယဿ ပဝတ္တိံ သုဏန္တော အဝိဒူရေ ဌာနေ ဝသိ။ အပရဘာဂေ အာစရိယဿ အန္တေဝါသိကေ အနုဿရန္တဿ ကုစ္ဆိရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ရာဇာ ဝေဇ္ဇေဟိ တိကိစ္ဆာပေသိ၊ ရောဂေါ န ဝူပသမ္မတိ။ တာပသော အာဟ “ကိံ မဟာရာဇ ဣစ္ဆသိ မေ ရောဂဝူပသမ”န္တိ။ ဘန္တေ သစာဟံ သက္ကုဏေယျံ၊ ဣဒါနေဝ ဝေါ ဖာသုကံ ကရေယျန္တိ။ မဟာရာဇ သစေ မေ ဖာသုကံ ဣစ္ဆသိ၊ မံ အန္တေဝါသိကာနံ သန္တိကံ ပေသေဟီတိ။ ရာဇာ “သာဓု ဘန္တေ”တိ တံ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇာပေတွာ နာရဒအမစ္စပ္ပမုခေ စတ္တာရော အမစ္စေ “မမ အယျဿ ပဝတ္တိံ ဉတွာ မယှံ သာသနံ ပဟိဏေယျာထာ”တိ ဥယျောဇေသိ။ ကပ္ပန္တေဝါသိကော အာစရိယဿ အာဂမနံ သုတွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ ဣတရေ “ကဟ”န္တိ ဝုတ္တေ “အသုကဋ္ဌာနေ ကိရ ဝသန္တီ”တိ အာဟ။ တေပိ အာစရိယဿာဂမနဘာဝံ သုတွာ တတ္ထေဝ သမောသရိတွာ အာစရိယဿ ဥဏှောဒကံ ဒတွာ ဖလာဖလံ အဒံသု။

၁-ဂမိဿာမ (သီ၊ က)   ၂-အာဂန္တွာ (သီ)၊ ဂန္တွာ (သျာ၊ က)

taṁ khaṇaññeva rogo vūpasammati. So katipāheneva suvaṇṇavaṇṇo ahosi. Atha naṁ Nārado pucchi—

Manussindaṁ jahitvāna, sabbakāmasamiddhinaṁ.
Kathaṁ nu Bhagavā kesī, kappassa ramati assame.

Sādūni ramaṇīyāni, santi vakkhā[1]manoramā.
Subhāsitāni kappassa, Nārada ramayanti maṁ.

Sālīnaṁ odanaṁ bhuñje, suciṁ maṁsūpasecanaṁ.
Kathaṁ sāmākanīvāraṁ, aloṇaṁ chādayanti taṁ.

Sāduṁ vā yadi vā'sāduṁ, appaṁ vā yadi vā bahuṁ.
Vissattho yattha bhuñjeyya, vissāsaparamā rasā"ti[2].

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānento "tadā rājā Moggallāno ahosi, Nārado Sāriputto, Kappantevāsiko Ānando, Kesavatāpaso ahamevā"ti vatvā "evaṁ mahārāja pubbepi paṇḍitā māraṇantikaṁ vedanaṁ patvā vissāsikaṭṭhānaṁ gamiṁsu, mama sāvakā tumhākaṁ santike vissāsaṁ na labhanti maññe"ti āha. Rājā "bhikkhusaṁghena saddhiṁ mayā vissāsaṁ kātuṁ vaṭṭati, kathaṁ nu kho karissāmīti Sammāsambuddhassa ñātidhītaraṁ mama gehe kātuṁ vaṭṭati, evaṁ sante 'daharā ca sāmaṇerā ca Sammāsambuddhassa ñātirājā'ti mama santikaṁ vissatthā[3] nibaddhaṁ āgamissantī"ti cintetvā "ekaṁ me dhītaraṁ dentū"ti sākiyānaṁ santikaṁ sāsanaṁ pesesi. "Katarassa Sakyassa dhītā"ti ca pucchitvā "ñatvā āgaccheyyāthā"ti vatvā dūte āṇāpesi. Dūtā gantvā Sākiye dārikaṁ yāciṁsu. Te sannipatitvā "pakkhantariko[4] rājā, sace na dassāma, vināsessati no, na kho pana amhehi kulena sadiso, kiṁ nu kho kātabban"ti mantayiṁsu. Mahānāmo "mama dāsiyā kucchimhi jātā Vāsabhakhattiyā nāma dhītā rūpasobhaggappattā atthi, taṁ dassāmā"ti vatvā dūte āha "sādhu rañño dārikaṁ dassāmā"ti. Sā kassa dhītāti. Sammāsambuddhassa cūḷapituputtassa Mahānāmassa Sakkassa dhītā Vāsabhakhattiyā nāmāti.

1. Rukkhā (Sī, Syā, Ka)
2. Khu 5. 116 piṭṭhe.
3. Vissaṭṭhā (Syā)
4. Pakkhuttariyo (Sī)

တံ ခဏညေဝ ရောဂေါ ဝူပသမ္မတိ။ သော ကတိပါဟေနေဝ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော အဟောသိ။ အထ နံ နာရဒေါ ပုစ္ဆိ—

မနုဿိန္ဒံ ဇဟိတွာန၊ သဗ္ဗကာမသမိဒ္ဓိနံ။
ကထံ နု ဘဂဝါ ကေသီ၊ ကပ္ပဿ ရမတိ အဿမေ။

သာဒူနိ ရမဏီယာနိ၊ သန္တိ ဝက္ခာ[၁] မနောရမာ။
သုဘာသိတာနိ ကပ္ပဿ၊ နာရဒ ရမယန္တိ မံ။

သာလီနံ ဩဒနံ ဘုဉ္ဇေ၊ သုစိံ မံသူပသေစနံ။
ကထံ သာမာကနီဝါရံ၊ အလောဏံ ဆာဒယန္တိ တံ။

သာဒုံ ဝါ ယဒိ ဝါ’သာဒုံ၊ အပ္ပံ ဝါ ယဒိ ဝါ ဗဟုံ။
ဝိဿတ္ထော ယတ္ထ ဘုဉ္ဇေယျ၊ ဝိဿာသပရမာ ရသာ”တိ[၂]။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေန္တော “တဒါ ရာဇာ မောဂ္ဂလ္လာနော အဟောသိ၊ နာရဒေါ သာရိပုတ္တော၊ ကပ္ပန္တေဝါသိကော အာနန္ဒော၊ ကေသဝတာပသော အဟမေဝါ”တိ ဝတွာ “ဧဝံ မဟာရာဇ ပုဗ္ဗေပိ ပဏ္ဍိတာ မာရဏန္တိကံ ဝေဒနံ ပတွာ ဝိဿာသိကဋ္ဌာနံ ဂမိံသု၊ မမ သာဝကာ တုမှာကံ သန္တိကေ ဝိဿာသံ န လဘန္တိ မညေ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ မယာ ဝိဿာသံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ကထံ နု ခေါ ကရိဿာမီတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဉာတိဓီတရံ မမ ဂေဟေ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧဝံ သန္တေ ‘ဒဟရာ စ သာမဏေရာ စ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဉာတိရာဇာ’တိ မမ သန္တိကံ ဝိဿတ္ထာ[၃] နိဗဒ္ဓံ အာဂမိဿန္တီ”တိ စိန္တေတွာ “ဧကံ မေ ဓီတရံ ဒေန္တူ”တိ သာကိယာနံ သန္တိကံ သာသနံ ပေသေသိ။ “ကတရဿ သကျဿ ဓီတာ”တိ စ ပုစ္ဆိတွာ “ဉတွာ အာဂစ္ဆေယျာထာ”တိ ဝတွာ ဒူတေ အာဏာပေသိ။ ဒူတာ ဂန္တွာ သာကိယေ ဒါရိကံ ယာစိံသု။ တေ သန္နိပတိတွာ “ပက္ခန္တရိကော[၄] ရာဇာ, သစေ န ဒဿာမ၊ ဝိနာသေဿတိ နော၊ န ခေါ ပန အမှေဟိ ကုလေန သဒိသော၊ ကိံ နု ခေါ ကာတဗ္ဗ”န္တိ မန္တယိံသု။ မဟာနာမော “မမ ဒါသိယာ ကုစ္ဆိမှိ ဇာတာ ဝါသဘခတ္တိယာ နာမ ဓီတာ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ အတ္ထိ၊ တံ ဒဿာမာ”တိ ဝတွာ ဒူတေ အာဟ “သာဓု ရညော ဒါရိကံ ဒဿာမာ”တိ။ သာ ကဿ ဓီတာတိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ စူဠပိတုပုတ္တဿ မဟာနာမဿ သက္ကဿ ဓီတာ ဝါသဘခတ္တိယာ နာမာတိ။

၁-ရုက္ခာ (သီ၊ သျာ၊ က)
၂-ခု ၅-၁၁၆-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဝိဿဋ္ဌာ (သျာ)
၄-ပက္ခုတ္တရိယော (သီ)

Te gantvā rañño ārocayiṁsu. Rājā “yadi evaṁ, sādhu, sīghaṁ ānetha, khattiyā ca nāma bahumāyā, dāsidhītarampi pahiṇeyyuṁ, pitarā saddhiṁ ekabhājane bhuñjantiṁ āneyyāthā”ti pesesi. Te gantvā “devatumhehi saddhiṁ ekato bhuñjantiṁ rājā icchatī”ti āhaṁsu. Mahānāmo “sādhu tātā”ti taṁ alaṅkārāpetvā attano bhojanakāle pakkosāpetvā tāya saddhiṁ ekato bhuñjanākāraṁ dassetvā dūtānaṁ niyyādesi. Te taṁ ādāya Sāvatthiṁ gantvā taṁ pavattiṁ rañño ārocesuṁ. Rājā tuṭṭhamānaso taṁ pañcannaṁ itthisatānaṁ jeṭṭhikaṁ katvā aggamahesiṭṭhāne abhisiñci. Sā na cirasseva suvaṇṇavaṇṇaṁ puttaṁ vijāyi.

Athassa nāmaggahaṇadivase rājā dārakassa ayyakassa[1] santikaṁ pesesi “Sakyarājadhītā Vāsabhakhattiyā puttaṁ vijātā, kimassa nāmaṁ karomā”ti. Taṁ pana sāsanaṁ gahetvā gato amacco thokaṁ badhiradhātuko, so gantvā rañño ayyakassa ārocesi, sotaṁ[2] sutvā “Vāsabhakhattiyā puttaṁ avijāyitvāpi sabbajanaṁ abhibhavi, idāni pana rañño ativiya vallabhā bhavissatī”ti āha. Badhiro amacco “vallabhā”ti vacanaṁ dussutaṁ sutvā “Viṭaṭūbho”ti sallakkhetvā rājānaṁ upagantvā “devakumārassa kira ‘Viṭaṭūbho’ti nāmaṁ karothā”ti āha. Rājā “porāṇakaṁ no kulasantakaṁ nāmaṁ bhavissatī”ti cintetvā taṁ nāmaṁ akāsi. Athassa daharakāleyeva rājā “Satthu piyaṁ karomī”ti senāpatiṭṭhānaṁ adāsi.

So kumāraparihārena vaḍḍhanto sattavassikakāle aññesaṁ kumārānaṁ mātāmahakulato hatthirūpaka-assarūpakādīni āhariyamānāni disvā mātaraṁ pucchi “amma aññesaṁ mātāmahakulato paṇṇākāro āharīyati, mayhaṁ koci kiñci na pesesi, kiṁ tvaṁ nimātā nipitā”ti[3]. Atha naṁ sā “tāta tava Sakyarājāno mātāmahā dūre pana vasanti, tena te kiñci na pesentī”ti vañcesi. Soḷasavassikakāle “amma tava mātāmahakulaṁ passitukāmomhī”ti vatvā “alaṁ tāta, kiṁ tattha gantvā karissatī”ti vāriyamānopi punappunaṁ yāci. Athassa mātā “tena hi gacchā”ti sampaṭicchi. So pitu ārocetvā mahantena parivārena nikkhami. Vāsabhakhattiyā puretaraṁ paṇṇaṁ pesesi

1. Ayyikāya (Sī, Syā) 2. Sā taṁ pavattiṁ (Syā) 3. Nimmātāpitikāti (Sī)

တေ ဂန္တွာ ရညော အာရောစယိံသု။ ရာဇာ “ယဒိ ဧဝံ, သာဓု၊ သီဃံ အာနေထ၊ ခတ္တိယာ စ နာမ ဗဟုမာယာ, ဒါသိဓီတရမ္ပိ ပဟိဏေယျုံ၊ ပိတရာ သဒ္ဓိံ ဧကဘာဇနေ ဘုဉ္ဇန္တိံ အာနေယျာထာ”တိ ပေသေသိ။ တေ ဂန္တွာ “ဒေဝ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဘုဉ္ဇန္တိံ ရာဇာ ဣစ္ဆတီ”တိ အာဟံသု။ မဟာနာမော “သာဓု တာတာ”တိ တံ အလင်္ကာရာပေတွာ အတ္တနော ဘောဇနကာလေ ပက္ကောသာပေတွာ တာယ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဘုဉ္ဇနာကာရံ ဒဿေတွာ ဒူတာနံ နိယျာဒေသိ။ တေ တံ အာဒါယ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ တုဋ္ဌမာနသော တံ ပဉ္စန္နံ ဣတ္ထိသတာနံ ဇေဋ္ဌိကံ ကတွာ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ အဘိသိဉ္စိ။ သာ န စိရဿေဝ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။

အထဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ရာဇာ ဒါရကဿ အယျကဿ[1] သန္တိကံ ပေသေသိ “သကျရာဇဓီတာ ဝါသဘခတ္တိယာ ပုတ္တံ ဝိဇာတာ၊ ကိမဿ နာမံ ကရောမာ”တိ။ တံ ပန သာသနံ ဂဟေတွာ ဂတော အမစ္စော ထောကံ ဗဓိရဓာတုကော၊ သော ဂန္တွာ ရညော အယျကဿ အာရောစေသိ၊ သော တံ[2] သုတွာ “ဝါသဘခတ္တိယာ ပုတ္တံ အဝိဇာယိတွာပိ သဗ္ဗဇနံ အဘိဘဝိ၊ ဣဒါနိ ပန ရညော အတိဝိယ ဝလ္လဘာ ဘဝိဿတီ”တိ အာဟ။ ဗဓိရော အမစ္စော “ဝလ္လဘာ”တိ ဝစနံ ဒုဿုတံ သုတွာ “ဝိဋ္ဋူဘော”တိ သလ္လက္ခေတွာ ရာဇာနံ ဥပဂန္တွာ “ဒေဝ ကုမာရဿ ကိရ ‘ဝိဋ္ဋူဘော’တိ နာမံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “ပေါရာဏကံ နော ကုလသန္တကံ နာမံ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ တံ နာမံ အကာသိ။ အထဿ ဒဟရကာလေယေဝ ရာဇာ “သတ္ထု ပိယံ ကရောမီ”တိ သေနာပတိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။

သော ကုမာရပရိဟာရေန ဝဍ္ဎန္တော သတ္တဝဿိကကာလေ အညေသံ ကုမာရာနံ မာတာမဟကုလတော ဟတ္ထိရူပကအဿရူပကာဒီနိ အာဟရိယမာနာနိ ဒိသွာ မာတရံ ပုစ္ဆိ “အမ္မ အညေသံ မာတာမဟကုလတော ပဏ္ဏာကာရော အာဟရိယတိ၊ မယှံ ကောစိ ကိဉ္စိ န ပေသေသိ၊ ကိံ တွံ နိမာတာ နိပိတာ”တိ[3]။ အထ နံ သာ “တာတ တဝ သကျရာဇာနော မာတာမဟာ ဒူရေ ပန ဝသန္တိ၊ တေန တေ ကိဉ္စိ န ပေသေန္တီ”တိ ဝဉ္စေသိ။ သောဠသဝဿိကကာလေ “အမ္မ တဝ မာတာမဟကုလံ ပဿိတုကာမောမှိ”တိ ဝတွာ “အလံ တာတ, ကိံ တတ္ထ ဂန္တွာ ကရိဿသီ”တိ ဝါရိယမာနောပိ ပုနပ္ပုနံ ယာစိ။ အထဿ မာတာ “တေန ဟိ ဂစ္ဆာ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သော ပိတု အာရောစေတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန နိက္ခမိ။ ဝါသဘခတ္တိယာ ပုရေတရံ ပဏ္ဏံ ပေသေသိ

၁-အယျိကာယ (သီ၊ သျာ) ၂-သာ တံ ပဝတ္တိံ (သျာ) ၃-နိမ္မာတာပိတိကာတိ (သီ)

“ahaṁ idha sukhaṁ vasāmi, māssa kiñci sāmino antaraṁ dassayiṁsū”ti. Sākiyā Viṭaṭūbhassa āgamanaṁ ñatvā “vandituṁ na sakkomā”ti tassa daharadahare kumāre janapadaṁ pahiṇitvā tasmiṁ Kapilapuraṁ sampatte santhāgāre sannipatiṁsu. Kumāro tattha gantvā aṭṭhāsi.

Atha naṁ “ayaṁ te tāta mātāmaho, ayaṁ mātulo”ti vatvā vandāpesuṁ. So sabbe vandamāno vicaritvā ekampi attānaṁ vandantaṁ adisvā “kiṁ nu kho maṁ vandantā[1] natthī”ti pucchi. Sākiyā “tāta te kaniṭṭhakumārā janapadaṁ gatā”ti vatvā tassa mahantaṁ sakkāraṁ kariṁsu. So katipāhaṁ vasitvā mahantena parivārena nikkhami. Athekā dāsī santhāgāre tena nisinnaphalakaṁ “idaṁ Vāsabhakhattiyāya dāsiyā puttassa nisinnaphalakan”ti akkositvā paribhāsitvā khīrodakena dhovi. Eko puriso attano āvudhaṁ pamussitvā nivatto taṁ gaṇhanto Viṭaṭūbhakumārassa akkosanasaddaṁ sutvā taṁ kāraṇaṁ pucchitvā “Vāsabhakhattiyā dāsiyā kucchimhi Mahānamasakkaṁ paṭicca jātā”ti[2] ñatvā balakāyassa kathesi. “Vāsabhakhattiyā kira dāsidhītā”ti mahākolāhalaṁ ahosi. Taṁ sutvā Viṭaṭūbho “ete tāva mama nisinnaphalakaṁ khīrodakena dhovantu[3], ahaṁ pana rajje patiṭṭhitakāle etesaṁ galalohitaṁ gahetvā mama nisinnaphalakaṁ dhovissāmī”ti cittaṁ paṭṭhapesi. Tasmiṁ Sāvatthiṁ gate amaccā taṁ pavattiṁ rañño ārocayiṁsu. Rājā “mayhaṁ dāsidhītaraṁ adaṁsū”ti sākiyānaṁ kujjhitvā Vāsabhakhattiyāya ca puttassa ca dinnaparihāraṁ acchinditvā dāsadāsīhi laddhabbamattameva dāpesi.

Tato katipāhaccayena Satthā rājanivesanaṁ gantvā paññattāsane nisīdi. Rājā āgantvā vanditvā “bhante tumhākaṁ kira ñātakehi dāsidhītā mayhaṁ dinnā, tenassā ahaṁ saputtāya parihāraṁ acchinditvā dāsadāsīhi laddhabbamattameva dāpesin”ti āha. Satthā “ayuttaṁ mahārāja Sākiyehi kataṁ, dadantehi nāma samānajātikā dātabbā assa, taṁ pana mahārāja vadāmi, Vāsabhakhattiyā khattiyarājadhītā, khattiyarañño gehe abhisekaṁ labhi. Viṭaṭūbhopi khattiyarājānameva paṭicca jāto,

1. Vandakā (Ka)
2. Mahānāmasakkassa jātāti (Sī, Syā), Mahānāmasakkassa paṭicca jātāti (Ka)
3. Dhovanti (Sī)

“အဟံ ဣဓ သုခံ ဝသာမိ၊ မာဿ ကိဉ္စိ သာမိနော အန္တရံ ဒဿယိံသူ”တိ။ သာကိယာ ဝိဋဋူဘဿ အာဂမနံ ဉတွာ “ဝန္ဒိတုံ န သက္ကောမာ”တိ တဿ ဒဟရဒဟရေ ကုမာရေ ဇနပဒံ ပဟိဏိတွာ တသ္မိံ ကပိလပုရံ သမ္ပတ္တေ သန္ထာဂါရေ သန္နိပတိံသု။ ကုမာရော တတ္ထ ဂန္တွာ အဋ္ဌာသိ။

အထ နံ “အယံ တေ တာတ မာတာမဟော၊ အယံ မာတုလော”တိ ဝတွာ ဝန္ဒာပေသုံ။ သော သဗ္ဗေ ဝန္ဒမာနော ဝိစရိတွာ ဧကမ္ပိ အတ္တာနံ ဝန္ဒန္တံ အဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ မံ ဝန္ဒန္တာ[၁] နတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာကိယာ “တာတ တေ ကနိဋ္ဌကုမာရာ ဇနပဒံ ဂတာ”တိ ဝတွာ တဿ မဟန္တံ သက္ကာရံ ကရိံသု။ သော ကတိပါဟံ ဝသိတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန နိက္ခမိ။ အထေကာ ဒါသီ သန္ထာဂါရေ တေန နိသိန္နဖလကံ “ဣဒံ ဝါသဘခတ္တိယာယ ဒါသိယာ ပုတ္တဿ နိသိန္နဖလက”န္တိ အက္ကောသိတွာ ပရိဘာသိတွာ ခီရောဒကေန ဓောဝိ။ ဧကော ပုရိသော အတ္တနော အာဝုဓံ ပမုဿိတွာ နိဝတ္တော တံ ဂဏှန္တော ဝိဋဋူဘကုမာရဿ အက္ကောသနသဒ္ဒံ သုတွာ တံ ကာရဏံ ပုစ္ဆိတွာ “ဝါသဘခတ္တိယာ ဒါသိယာ ကုစ္ဆိမှိ မဟာနာမသက္ကံ ပဋိစ္စ ဇာတာ”တိ[၂] ဉတွာ ဗလကာယဿ ကထေသိ။ “ဝါသဘခတ္တိယာ ကိရ ဒါသိဓီတာ”တိ မဟာကောလာဟလံ အဟောသိ။ တံ သုတွာ ဝိဋဋူဘော “ဧတေ တာဝ မမ နိသိန္နဖလကံ ခီရောဒကေန ဓောဝန္တု[၃]၊ အဟံ ပန ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတကာလေ ဧတေသံ ဂလလောဟိတံ ဂဟေတွာ မမ နိသိန္နဖလကံ ဓောဝိဿာမီ”တိ စိတ္တံ ပဋ္ဌပေသိ။ တသ္မိံ သာဝတ္ထိံ ဂတေ အမစ္စာ တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာရောစယိံသု။ ရာဇာ “မယှံ ဒါသိဓီတရံ အဒံသူ”တိ သာကိယာနံ ကုဇ္ဈိတွာ ဝါသဘခတ္တိယာယ စ ပုတ္တဿ စ ဒိန္နပရိဟာရံ အစ္ဆိန္ဒိတွာ ဒါသဒါသီဟိ လဒ္ဓဗ္ဗမတ္တမေဝ ဒါပေသိ။

တတော ကတိပါဟစ္စယေန သတ္ထာ ရာဇနိဝေသနံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ ရာဇာ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ တုမှာကံ ကိရ ဉာတကေဟိ ဒါသိဓီတာ မယှံ ဒိန္နာ၊ တေနဿာ အဟံ သပုတ္တာယ ပရိဟာရံ အစ္ဆိန္ဒိတွာ ဒါသဒါသီဟိ လဒ္ဓဗ္ဗမတ္တမေဝ ဒါပေသိ”န္တိ အာဟ။ သတ္ထာ “အယုတ္တံ မဟာရာဇ သာကိယေဟိ ကတံ၊ ဒဒန္တေဟိ နာမ သမာနဇာတိကာ ဒါတဗ္ဗာ အဿ၊ တံ ပန မဟာရာဇ ဝဒါမိ၊ ဝါသဘခတ္တိယာ ခတ္တိယရာဇဓီတာ, ခတ္တိယရညော ဂေဟေ အဘိသေကံ လဘိ။ ဝိဋဋူဘောပိ ခတ္တိယရာဇာနမေဝ ပဋိစ္စ ဇာတော၊

၁-ဝန္ဒကာ (က)
၂-မဟာနာမသက္ကဿ ဇာတာတိ (သီ၊ သျာ)၊ မဟာနာမသက္ကဿ ပဋိစ္စ ဇာတာတိ (က)
၃-ဓောဝန္တိ (သီ)

mātugottaṁ nāma kiṁ karissati, pitu gottameva pamāṇanti. Porāṇakapaṇḍitā daliddītthiyā kaṭṭhahārikāya aggamahesiṭṭhānaṁ adaṁsu, tassā ca kucchimhi jātakumāro dvādasayojanikāya Bārāṇasiyā rajjaṁ patvā Kaṭṭhavāhanarājā nāma jāto"ti **Kaṭṭhahārijātakaṁ**[1] kathesi. Rājā dhammakathaṁ sutvā "pitugottameva kira pamāṇan"ti tussitvā Vāsabhakhattiyāya ca puttassa ca pakatiparihārameva dāpesi.

Bandhulasenāpatissapi kho Kusinārāyaṁ Mallarājadhītā Mallikā nāma bhariyā dīgharattaṁ puttaṁ na vijāyi. Atha naṁ Bandhulo "attano kulagharameva gacchā"ti uyyojesi. Sā "Satthāraṁ disvāva gamissāmī"ti Jetavanaṁ pavisitvā Tathāgataṁ vanditvā ṭhitā "kahaṁ gacchasī"ti vuttā "sāmiko maṁ bhante kulagharaṁ pesetī"ti āha. Kiṁ kāraṇāti. Vañcyā kirasmi aputtikāti. Yadi evaṁ, gamanakiccaṁ natthi, nivattassūti. Sā tuṭṭhamānasā Satthāraṁ vanditvā nivesanaṁ gantvā "kasmā nivattāsī"ti vuttā "Dasabalena nivattitāmhī"ti āha. Bandhulo "diṭṭhaṁ bhavissati dīghadassinā kāraṇan"ti sampaṭicchi. Sā na cirasseva gabbhaṁ paṭilabhitvā uppannadohaḷā "dohaḷo me uppanno"ti ārocesi. Kiṁ dohaḷoti. Vesālinagare gaṇarājakulānaṁ abhisekamaṅgalapokkharaṇiyaṁ otaritvā nhatvā pānīyaṁ pātukāmāmhi sāmīti. Bandhulo "sādhū"ti vatvā sahassathāmadhanuṁ gahetvā taṁ rathaṁ āropetvā Sāvatthito nikkhamitvā rathaṁ pājento[2] Mahālilicchavino dinnadvārena Vesāliṁ pāvisi. Mahālilicchavino ca dvārasamīpe eva nivesanaṁ hoti. So rathassa ummāre paṭighātasaddaṁ sutvāva "Bandhulassa rathasaddo eso, ajja Licchavīnaṁ bhayaṁ uppajjissatī"ti āha.

Pokkharaṇiyā anto ca bahi ca ārakkhā balavatī, upari lohajālaṁ patthaṭaṁ, sakuṇānampi okāso natthi. Bandhulasenāpati pana rathā otaritvā ārakkhake manusse vettena[3] paharanto palāpetvā lohajālaṁ chinditvā antopokkharaṇiyaṁ bhariyaṁ nhāpetvā sayampi nhatvā puna taṁ rathaṁ āropetvā nagarā nikkhamitvā āgatamaggeneva pāyāsi. Te ārakkhamanussā Licchavirājūnaṁ ārocesuṁ. Licchavirājāno kujjhitvā pañca rathasatāni āruyha Bandhulamallaṁ[4] gaṇhissāmā"ti nikkhamiṁsu. Taṁ

1. Khu 5. 2 piṭṭhe.
2. Vāhento (Sī)
3. Khaggena (Ka)
4. Bandhulañca Mallikañca (Ka)

မာတုဂေါတ္တံ နာမ ကိံ ကရိဿတိ၊ ပိတုဂေါတ္တမေဝ ပမာဏန္တိ။ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာ ဒလိဒ္ဒိတ္ထိယာ ကဋ္ဌဟာရိကာယ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနံ အဒံသု၊ တဿာ စ ကုစ္ဆိမှိ ဇာတကုမာရော ဒွါဒသယောဇနိကာယ ဗာရာဏသိယာ ရဇ္ဇံ ပတွာ ကဋ္ဌဝါဟနရာဇာ နာမ ဇာတော”တိ **ကဋ္ဌဟာရိဇာတကံ**[၁] ကထေသိ။ ရာဇာ ဓမ္မကထံ သုတွာ “ပိတုဂေါတ္တမေဝ ကိရ ပမာဏ”န္တိ တုဿိတွာ ဝါသဘခတ္တိယာယ စ ပုတ္တဿ စ ပကတိပရိဟာရမေဝ ဒါပေသိ။

ဗန္ဓုလသေနာပတိဿာပိ ခေါ ကုသိနာရာယံ မလ္လရာဇဓီတာ မလ္လိကာ နာမ ဘရိယာ ဒီဃရတ္တံ ပုတ္တံ န ဝိဇာယိ။ အထ နံ ဗန္ဓုလော “အတ္တနော ကုလဃရမေဝ ဂစ္ဆာ”တိ ဥယျောဇေသိ။ သာ “သတ္ထာရံ ဒိသွာဝ ဂမိဿာမီ”တိ ဇေတဝနံ ပဝိသိတွာ တထာဂတံ ဝန္ဒိတွာ ဌိတာ “ကဟံ ဂစ္ဆသီ”တိ ဝုတ္တာ “သာမိကော မံ ဘန္တေ ကုလဃရံ ပေသေတီ”တိ အာဟ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ ဝဉ္စျာ ကိရသ္မိ အပုတ္တိကာတိ။ ယဒိ ဧဝံ, ဂမနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ နိဝတ္တဿူတိ။ သာ တုဋ္ဌမာနသာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိဝေသနံ ဂန္တွာ “ကသ္မာ နိဝတ္တာသီ”တိ ဝုတ္တာ “ဒသဗလေန နိဝတ္တိတာမှီ”တိ အာဟ။ ဗန္ဓုလော “ဒိဋ္ဌံ ဘဝိဿတိ ဒီဃဒဿိနာ ကာရဏ”န္တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သာ န စိရဿေဝ ဂဗ္ဘံ ပဋိလဘိတွာ ဥပ္ပန္နဒေါဟဠာ “ဒေါဟဠော မေ ဥပ္ပန္နော”တိ အာရောစေသိ။ ကိံ ဒေါဟဠောတိ။ ဝေသာလိနဂရေ ဂဏရာဇကုလာနံ အဘိသေကမင်္ဂလပေါက္ခရဏိယံ ဩတရိတွာ နှတွာ ပါနီယံ ပါတုကာမာမှိ သာမီတိ။ ဗန္ဓုလော “သာဓူ”တိ ဝတွာ သဟဿထာမဓနုံ ဂဟေတွာ တံ ရထံ အာရောပေတွာ သာဝတ္ထိတော နိက္ခမိတွာ ရထံ ပါဇေန္တော[၂] မဟာလိလိစ္ဆဝိနော ဒိန္နဒွါရေန ဝေသာလိံ ပါဝိသိ။ မဟာလိလိစ္ဆဝိနော စ ဒွါရသမီပေ ဧဝ နိဝေသနံ ဟောတိ။ သော ရထဿ ဥမ္မာရေ ပဋိဃာတသဒ္ဒံ သုတွာဝ “ဗန္ဓုလဿ ရထသဒ္ဒေါ ဧသော၊ အဇ္ဇ လိစ္ဆဝီနံ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ”တိ အာဟ။

ပေါက္ခရဏိယာ အန္တော စ ဗဟိ စ အာရက္ခာ ဗလဝတီ၊ ဥပရိ လောဟဇာလံ ပတ္ထဋံ၊ သကုဏာနမ္ပိ ဩကာသော နတ္ထိ။ ဗန္ဓုလသေနာပတိ ပန ရထာ ဩတရိတွာ အာရက္ခကေ မနုဿေ ဝေတ္တေန[၃] ပဟရန္တော ပလာပေတွာ လောဟဇာလံ ဆိန္ဒိတွာ အန္တောပေါက္ခရဏိယံ ဘရိယံ နှာပေတွာ သယမ္ပိ နှတွာ ပုန တံ ရထံ အာရောပေတွာ နဂရာ နိက္ခမိတွာ အာဂတမဂ္ဂေနေဝ ပါယာသိ။ တေ အာရက္ခမနုဿာ လိစ္ဆဝိရာဇူနံ အာရောစေသုံ။ လိစ္ဆဝိရာဇာနော ကုဇ္ဈိတွာ ပဉ္စ ရထသတာနိ အာရုယှ ဗန္ဓုလမလ္လံ[၄] ဂဏှိဿာမာ”တိ နိက္ခမိံသု။ တံ

၁-ခု ၅-၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝါဟေန္တော (သီ)
၃-ခဂ္ဂေန (က)
၄-ဗန္ဓုလဉ္စ မလ္လိကဉ္စ (က)

pavattiṁ Mahālissa ārocesuṁ. Mahāli “mā gamittha, so hi vo sabbe ghātessatī”ti āha. Tepi “mayaṁ gamissāma evā”ti vadiṁsu. Tena hi tassa rathacakkassa yāva nābhito pathaviṁ paviṭṭhaṭṭhānaṁ disvā nivatteyyātha, tato anivattantā purato asanisaddaṁ viya suṇissatha, tamhā ṭhānā nivatteyyātha. Tato anivattantā tumhākaṁ rathadhuresu chiddaṁ passissatha, tamhā ṭhānā nivatteyyātha, purato mā gamitthāti. Te tassa vacanena anivattitvā taṁ anubandhiṁsu eva. Mallikā disvā “rathā sāmi paññāyantī”ti āha. Tena hi ekasseva rathassa paññāyanakāle maṁ āroceyyāsīti. Sā yadā sabbe rathā eko viya hutvā paññāyiṁsu, tadā “ekameva sāmi rathasīsaṁ paññāyatī”ti āha. Bandhulo “tena hi imā rasmiyo gaṇhāhī”ti tassā rasmiyo datvā rathe ṭhitova dhanuṁ āropesi, rathacakkaṁ yāva nābhito pathaviṁ pāvisi.

Licchavino taṁ ṭhānaṁ disvāpi na nivattiṁsu. Itaro thokaṁ gantvā jiyaṁ pothesi[1], asanisaddo viya ahosi. Te tatopi na nivattiṁsu, anubandhantā gacchanteva. Bandhulo rathe ṭhitakova ekasaraṁ khipi, so pañcannaṁ rathasatānaṁ rathasīse chiddaṁ katvā pañca rājasatāni parikarabandhanaṭṭhāne[2] vinivijjhitvā pathaviṁ pāvisi. Te attano paviddhabhāvaṁ ajānitvā “tiṭṭha re, tiṭṭha re”ti vadantā anubandhiṁsu eva. Bandhulo rathaṁ ṭhapetvā[3] “tumhe matakā, matakehi saddhiṁ mayhaṁ yuddhaṁ nāma natthī”ti āha. Matakā nāma amhādisā na hontīti. Tena hi sabbapacchimassa parikaraṁ[4] mocethāti. Te mocayiṁsu. So muttamatte eva maritvā patito. Atha te sabbepi “tumhe evarūpā, attano gharāni gantvā saṁvidhātabbaṁ saṁvidahitvā puttadāraṁ anusāsitvā sannāhaṁ mocethā”ti āha. Te tathā katvā sabbepi jīvitakkhayaṁ pattā. Bandhulopi Mallikaṁ Sāvatthiṁ ānesi. Sā soḷasakkhattuṁ yamake yamake putte vijāyi. Sabbepi sūrā thāmasampannā ahesuṁ, sabbasippānaṁ nipphattiṁ pāpuṇiṁsu. Ekekassa purisasahassaṁ parivāro ahosi. Pitarā saddhiṁ rājanivesanaṁ gacchantehi teheva rājaṅgaṇaṁ paripūri.

---

1. Poṭhesi (Sī), poṭesi (Ka) 2. Parikkhārabandhanaṭṭhāne (Ka) 3. Pājetvā (Ka)
4. Sabbapurimassa parikaraṁ (Sī), sabbaṁ purimapacchi maparikkhāraṁ (Ka)

ပဝတ္တိံ မဟာလိဿ အာရောစေသုံ။ မဟာလိ “မာ ဂမိတ္ထ၊ သော ဟိ ဝေါ သဗ္ဗေ ဃာတေဿတီ”တိ အာဟ။ တေပိ “မယံ ဂမိဿာမ ဧဝါ”တိ ဝဒိံသု။ တေန ဟိ တဿ ရထစက္ကဿ ယာဝ နာဘိတော ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌဋ္ဌာနံ ဒိသွာ နိဝတ္တေယျာထ၊ တတော အနိဝတ္တန္တာ ပုရတော အသနိသဒ္ဒံ ဝိယ သုဏိဿထ၊ တမှာ ဌာနာ နိဝတ္တေယျာထ။ တတော အနိဝတ္တန္တာ တုမှာကံ ရထဓုရေသု ဆိဒ္ဒံ ပဿိဿထ၊ တမှာ ဌာနာ နိဝတ္တေယျာထ၊ ပုရတော မာ ဂမိတ္ထာတိ။ တေ တဿ ဝစနေန အနိဝတ္တိတွာ တံ အနုဗန္ဓိံသု ဧဝ။ မလ္လိကာ ဒိသွာ “ရထာ သာမိ ပညာယန္တီ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဧကဿေဝ ရထဿ ပညာယနကာလေ မံ အာရောစေယျာသီတိ။ သာ ယဒါ သဗ္ဗေ ရထာ ဧကော ဝိယ ဟုတွာ ပညာယိံသု၊ တဒါ “ဧကမေဝ သာမိ ရထသီသံ ပညာယတီ”တိ အာဟ။ ဗန္ဓုလော “တေန ဟိ ဣမာ ရသ္မိယော ဂဏှာဟီ”တိ တဿာ ရသ္မိယော ဒတွာ ရထေ ဌိတောဝ ဓနုံ အာရောပေသိ၊ ရထစက္ကံ ယာဝ နာဘိတော ပထဝိံ ပါဝိသိ။

လိစ္ဆဝိနော တံ ဌာနံ ဒိသွာပိ န နိဝတ္တိံသု။ ဣတရော ထောကံ ဂန္တွာ ဇိယံ ပေါထေသိ[၁]၊ အသနိသဒ္ဒေါ ဝိယ အဟောသိ။ တေ တတောပိ န နိဝတ္တိံသု၊ အနုဗန္ဓန္တာ ဂစ္ဆန္တေဝ။ ဗန္ဓုလော ရထေ ဌိတကောဝ ဧကသရံ ခိပိ၊ သော ပဉ္စန္နံ ရထသတာနံ ရထသီသေ ဆိဒ္ဒံ ကတွာ ပဉ္စ ရာဇသတာနိ ပရိကရဗန္ဓနဋ္ဌာနေ[၂] ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ပထဝိံ ပါဝိသိ။ တေ အတ္တနော ပဝိဒ္ဓဘာဝံ အဇာနိတွာ “တိဋ္ဌ ရေ၊ တိဋ္ဌ ရေ”တိ ဝဒန္တာ အနုဗန္ဓိံသု ဧဝ။ ဗန္ဓုလော ရထံ ဌပေတွာ[၃] “တုမှေ မတကာ၊ မတကေဟိ သဒ္ဓိံ မယှံ ယုဒ္ဓံ နာမ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ မတကာ နာမ အမှာဒိသာ န ဟောန္တီတိ။ တေန ဟိ သဗ္ဗပစ္ဆိမဿ ပရိကရံ[၄] မောစေထာတိ။ တေ မောစယိံသု။ သော မုတ္တမတ္တေ ဧဝ မရိတွာ ပတိတော။ အထ တေ သဗ္ဗေပိ “တုမှေ ဧဝရူပါ၊ အတ္တနော ဃရာနိ ဂန္တွာ သံဝိဓာတဗ္ဗံ သံဝိဒဟိတွာ ပုတ္တဒါရံ အနုသာသိတွာ သန္နာဟံ မောစေထာ”တိ အာဟ။ တေ တထာ ကတွာ သဗ္ဗေပိ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တာ။ ဗန္ဓုလောပိ မလ္လိကံ သာဝတ္ထိံ အာနေသိ။ သာ သောဠသက္ခတ္တုံ ယမကေ ယမကေ ပုတ္တေ ဝိဇာယိ။ သဗ္ဗေပိ သူရာ ထာမသမ္ပန္နာ အဟေသုံ၊ သဗ္ဗသိပ္ပါနံ နိပ္ဖတ္တိံ ပါပုဏိံသု။ ဧကေကဿ ပုရိသသဟဿံ ပရိဝါရော အဟောသိ။ ပိတရာ သဒ္ဓိံ ရာဇနိဝေသနံ ဂစ္ဆန္တေဟိ တေဟေဝ ရာဇင်္ဂဏံ ပရိပူရိ။

၁-ပေါဋ္ဌေသိ (သီ)၊ ပေါဋေသိ (က) ၂-ပရိက္ခာရဗန္ဓနဋ္ဌာနေ (က)
၃-ပါဇေတွာ (က) ၄-သဗ္ဗပုရိမဿ ပရိကရံ (သီ)၊ သဗ္ဗံ ပုရိမပစ္ဆိမပရိက္ခာရံ (က)

Athekadivasaṁ vinicchaye kūṭaṭṭaparājitā[1] manussā Bandhulaṁ āgacchantaṁ disvā mahāviravaṁ viravantā vinicchaya-amaccānaṁ kūṭaṭṭakaraṇaṁ tassa ārocesuṁ. So vinicchayaṁ gantvā taṁ aṭṭaṁ vicāretvā[2] sāmikameva sāmikaṁ akāsi. Mahājano mahāsaddena sādhukāraṁ pavattesi. Rājā "kiṁ idan"ti pucchitvā tamatthaṁ sutvā tussitvā sabbepi te amacce hāretvā[3] Bandhulasseva vinicchayaṁ niyyādesi. So tato paṭṭhāya sammā vinicchayi. Tato te porāṇakavinicchayikā amaccā kiñci lañjaṁ alabhantā appalābhā hutvā "Bandhulo rajjaṁ patthetī"ti rājakule paribhindiṁsu. Rājā tesaṁ kathaṁ saddahitvā[4] cittaṁ niggahetuṁ nāsakkhi. "Imasmiṁ idheva ghātiyamāne garahā me uppajjissatī"ti puna cintetvā payuttapurisehi paccantaṁ pahārāpetvā Bandhulaṁ pakkosāpetvā "paccanto kira kupito, tava puttehi saddhiṁ gantvā core gaṇhāhī"ti pahiṇitvā "etthevassa dvattiṁsāya puttehi saddhiṁ sīsaṁ chinditvā āharathā"ti tehi saddhiṁ aññepi samatthe mahāyodhe pesesi. Tasmiṁ paccantaṁ gacchanteyeva "senāpati kira āgacchatī"ti payuttacorā palāyiṁsu. So taṁ padesaṁ āvāsāpetvā saṇṭhāpetvā nivatti.

Athassa nagarato avidūre ṭhāne te yodhā puttehi saddhiṁ sīsaṁ chindiṁsu. Taṁ divasaṁ Mallikāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ dve aggasāvakā nimantitā honti. Athassa pubbaṇhe eva "sāmikassā te saddhiṁ puttehi sīsaṁ chinnan"ti paṇṇaṁ āharitvā adaṁsu. Sā taṁ pavattiṁ ñatvā kassaci kiñci avatvā paṇṇaṁ ucchaṅge ṭhapetvā bhikkhusaṁghameva parivisi. Athassā paricārikāyo bhikkhūnaṁ bhattaṁ datvā sappicāṭiṁ āharantiyo therānaṁ purato sappicāṭiṁ bhindiṁsu. Dhammasenāpati "bhedanadhammaṁ bhinnaṁ, na cintitabban"ti āha. Sā ucchaṅgato paṇṇaṁ nīharitvā "dvattiṁsāya puttehi saddhiṁ pitusīsaṁ chinnanti me imaṁ paṇṇaṁ āhariṁsu, ahaṁ idaṁ sutvāpi na cintemi, sappicāṭiyā bhinnāya kiṁ cintayissāmi bhante"ti āha. Dhammasenāpati "animittamanaññātaṁ, maccānaṁ idha jīvitan"ti-ādīni[5] vatvā dhammaṁ desetvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ agamāsi. Sāpi dvattiṁsa suṇisāyo pakkosāpetvā "tumhākaṁ sāmikā niraparādhā attano purimakammaphalaṁ

1. Kūṭaḍḍaparājitā (Ka)
2. Tīretvā (Sī, Syā)
3. Hāpetvā (Ka)
4. Gahetvā (Sī, Syā)
5. Khu 1. 371 piṭṭhe.

အထေကဒိဝသံ ဝိနိစ္ဆယေ ကူဋ္ဋဋ္ဋပရာဇိတာ[၁] မနုဿာ ဗန္ဓုလံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝန္တာ ဝိနိစ္ဆယအမစ္စာနံ ကူဋ္ဋဋ္ဋကရဏံ တဿ အာရောစေသုံ။ သော ဝိနိစ္ဆယံ ဂန္တွာ တံ အဋ္ဋံ ဝိစာရေတွာ[၂] သာမိကမေဝ သာမိကံ အကာသိ။ မဟာဇနော မဟာသဒ္ဒေန သာဓုကာရံ ပဝတ္တေသိ။ ရာဇာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ တမတ္ထံ သုတွာ တုဿိတွာ သဗ္ဗေပိ တေ အမစ္စေ ဟာရေတွာ[၃] ဗန္ဓုလဿေဝ ဝိနိစ္ဆယံ နိယျာဒေသိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ သမ္မာ ဝိနိစ္ဆယိ။ တတော တေ ပေါရာဏကဝိနိစ္ဆယိကာ အမစ္စာ ကိဉ္စိ လဉ္ဇံ အလဘန္တာ အပ္ပလာဘာ ဟုတွာ "ဗန္ဓုလော ရဇ္ဇံ ပတ္ထေတီ"တိ ရာဇကုလေ ပရိဘိန္ဒိံသု။ ရာဇာ တေသံ ကထံ သဒ္ဒဟိတွာ[၄] စိတ္တံ နိဂ္ဂဟေတုံ နာသက္ခိ။ "ဣမသ္မိံ ဣဓေဝ ဃာတိယမာနေ ဂရဟာ မေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ"တိ ပုန စိန္တေတွာ ပယုတ္တပုရိသေဟိ ပစ္စန္တံ ပဟာရာပေတွာ ဗန္ဓုလံ ပက္ကောသာပေတွာ "ပစ္စန္တော ကိရ ကုပိတော၊ တဝ ပုတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ စောရေ ဂဏှာဟီ"တိ ပဟိဏိတွာ "ဧတ္ထေဝဿ ဒွတ္တိံသာယ ပုတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ သီသံ ဆိန္ဒိတွာ အာဟရထာ"တိ တေဟိ သဒ္ဓိံ အညေပိ သမတ္ထေ မဟာယောဓေ ပေသေသိ။ တသ္မိံ ပစ္စန္တံ ဂစ္ဆန္တေယေဝ "သေနာပတိ ကိရ အာဂစ္ဆတီ"တိ ပယုတ္တစောရာ ပလာယိံသု။ သော တံ ပဒေသံ အာဝါသာပေတွာ သဏ္ဌာပေတွာ နိဝတ္တိ။

အထဿ နဂရတော အဝိဒူရေ ဌာနေ တေ ယောဓာ ပုတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ သီသံ ဆိန္ဒိံသု။ တံ ဒိဝသံ မလ္လိကာယ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ နိမန္တိတာ ဟောန္တိ။ အထဿာ ပုဗ္ဗဏှေ ဧဝ "သာမိကဿ တေ သဒ္ဓိံ ပုတ္တေဟိ သီသံ ဆိန္န"န္တိ ပဏ္ဏံ အာဟရိတွာ အဒံသု။ သာ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ ကဿစိ ကိဉ္စိ အဝတွာ ပဏ္ဏံ ဥစ္ဆင်္ဂေ ဌပေတွာ ဘိက္ခုသံဃမေဝ ပရိဝိသိ။ အထဿာ ပရိစာရိကာယော ဘိက္ခူနံ ဘတ္တံ ဒတွာ သပ္ပိစာဋိံ အာဟရန္တိယော ထေရာနံ ပုရတော သပ္ပိစာဋိံ ဘိန္ဒိံသု။ ဓမ္မသေနာပတိ "ဘေဒနဓမ္မံ ဘိန္နံ၊ န စိန္တိတဗ္ဗ"န္တိ အာဟ။ သာ ဥစ္ဆင်္ဂတော ပဏ္ဏံ နီဟရိတွာ "ဒွတ္တိံသာယ ပုတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ ပိတုသီသံ ဆိန္နန္တိ မေ ဣမံ ပဏ္ဏံ အာဟရိံသု၊ အဟံ ဣဒံ သုတွာပိ န စိန္တေမိ၊ သပ္ပိစာဋိယာ ဘိန္နာယ ကိံ စိန္တယိဿာမိ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ ဓမ္မသေနာပတိ "အနိမိတ္တမနညာတံ၊ မစ္စာနံ ဣဓ ဇီဝိတ"န္တိအာဒီနိ[၅] ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ သာပိ ဒွတ္တိံသ သုဏိသာယော ပက္ကောသာပေတွာ "တုမှာကံ သာမိကာ နိရပရာဓာ အတ္တနော ပုရိမကမ္မဖလံ

၁-ကူဋ္ဍဍ္ဍပရာဇိတာ (က)
၂-တီရေတွာ (သီ၊ သျာ)
၃-ဟာပေတွာ (က)
၄-ဂဟေတွာ (သီ၊ သျာ)
၅-ခု ၁-၃၇၁-ပိဋ္ဌေ။

labhiṁsu, tumhe mā socayittha, mā paridevittha, rañño upari manopadosaṁ mā karitthā”ti ovadi.

Rañño carapurisā taṁ kathaṁ sutvā gantvā tesaṁ niddosabhāvaṁ rañño kathayiṁsu. Rājā saṁvegappatto tassā nivesanaṁ gantvā Mallikañca suṇisāyo cassā khamāpetvā Mallikāya varaṁ adāsi. Sā “varo gahito me hotū”ti vatvā tasmiṁ gate matakabhattaṁ datvā nhatvā rājānaṁ upasaṅkamitvā vanditvā “deva tumhehi mayhaṁ varo dinno, mayhañca aññena attho natthi, dvattiṁsāya me suṇisānaṁ mamañca kulagharagamanaṁ anujānāthā”ti āha. Rājā sampaṭicchi. Sā dvattiṁsa suṇisāyo yathāsakāni kulāni pesesi, sayampi Kusinārānagare attano kulagharaṁ agamāsi.

Rājāpi Bandhulasenāpatino bhāgineyyassa Dīghakārāyanassa nāma senāpatiṭṭhānaṁ adāsi. So pana “mātulo me iminā mārito”ti rañño otāraṁ[1] gavesanto vicarati. Rājāpi niraparādhassa Bandhulassa māritakālato paṭṭhāya vippaṭisārī hutvā cittassādaṁ na labhati, rajjasukhaṁ nānubhoti. Tadā Satthā Sakyānaṁ Medāḷupaṁ[2] nāma nigamaṁ upanissāya viharati. Rājā tattha gantvā ārāmato avidūre khandhāvāraṁ nivāsetvā “mandena parivārena Satthāraṁ vandissāmī”ti vihāraṁ gantvā pañcarājakakudhabhaṇḍāni Dīghakārāyanassa datvā ekakova Gandhakuṭiṁ pāvisi. Sabbaṁ **Dhammacetiyasutta**niyāmena[3] dīpetabbaṁ. Tasmiṁ Gandhakuṭiṁ paviṭṭhe Dīghakārāyano tāni pañca rājakakudhabhaṇḍāni gahetvā Viṭaṭūbhaṁ rājānaṁ katvā rañño ekaṁ assaṁ ekañca upaṭṭhānakārikaṁ mātugāmaṁ ṭhapetvā nivattetvā Sāvatthiṁ agamāsi.

Rājā Satthārā saddhiṁ piyakathaṁ kathetvā Satthāraṁ vanditvā nikkhanto senaṁ adisvā taṁ mātugāmaṁ pucchitvā taṁ pavattiṁ sutvā “ahaṁ bhāgineyyaṁ ādāya gantvā Viṭaṭūbhaṁ gahessāmī”ti Rājagahanagaraṁ gacchanto vikāle dvāresu pidahitesu nagaraṁ patvā ekissā sālāya nipajjitvā vātātapehi kilanto rattibhāge tattheva kālamakāsi. Vibhātāya rattiyā “deva Kosalanarinda anātho jātosī”ti

1. Okāsaṁ (Ka) 2. Ulumpaṁ (Sī) 3. Ma 2. 320 piṭṭhe.

လဘိံသု၊ တုမှေ မာ သောစယိတ္ထ၊ မာ ပရိဒေဝိတ္ထ၊ ရညော ဥပရိ မနော-ပဒေါသံ မာ ကရိတ္ထာ”တိ ဩဝဒိ။

ရညော စရပုရိသာ တံ ကထံ သုတွာ ဂန္တွာ တေသံ နိဒ္ဒေါသဘာဝံ ရညော ကထယိံသု။ ရာဇာ သံဝေဂပ္ပတ္တော တဿာ နိဝေသနံ ဂန္တွာ မလ္လိကဉ္စ သုဏိသာယော စဿာ ခမာပေတွာ မလ္လိကာယ ဝရံ အဒါသိ။ သာ “ဝရော ဂဟိတော မေ ဟောတူ”တိ ဝတွာ တသ္မိံ ဂတေ မတကဘတ္တံ ဒတွာ နှတွာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ “ဒေဝ တုမှေဟိ မယှံ ဝရော ဒိန္နော၊ မယှဉ္စ အညေန အတ္ထော နတ္ထိ၊ ဒွတ္တိံသာယ မေ သုဏိသာနံ မမဉ္စ ကုလဃရဂမနံ အနုဇာနာထာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သာ ဒွတ္တိံသ သုဏိသာယော ယထာသကာနိ ကုလာနိ ပေသေသိ၊ သယမ္ပိ ကုသိနာရာနဂရေ အတ္တနော ကုလဃရံ အဂမာသိ။

ရာဇာပိ ဗန္ဓုလသေနာပတိနော ဘာဂိနေယျဿ ဒီဃကာရာယနဿ နာမ သေနာပတိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ သော ပန “မာတုလော မေ ဣမိနာ မာရိတော”တိ ရညော ဩတာရံ[1] ဂဝေသန္တော ဝိစရတိ။ ရာဇာပိ နိရပရာဓဿ ဗန္ဓုလဿ မာရိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတွာ စိတ္တဿာဒံ န လဘတိ၊ ရဇ္ဇသုခံ နာနုဘောတိ။ တဒါ သတ္ထာ သကျာနံ မေဒါဠုပံ[2] နာမ နိဂမံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ ရာဇာ တတ္ထ ဂန္တွာ အာရာမတော အဝိဒူရေ ခန္ဓာဝါရံ နိဝါသေတွာ “မန္ဒေန ပရိဝါရေန သတ္ထာရံ ဝန္ဒိဿာမီ”တိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပဉ္စရာဇကကုဓဘဏ္ဍာနိ ဒီဃကာရာယနဿ ဒတွာ ဧကကောဝ ဂန္ဓကုဋိံ ပါဝိသိ။ သဗ္ဗံ **ဓမ္မစေတိယသုတ္တ**နိယာမေန[3] ဒီပေတဗ္ဗံ။ တသ္မိံ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိဋ္ဌေ ဒီဃကာရာယနော တာနိ ပဉ္စ ရာဇကကုဓဘဏ္ဍာနိ ဂဟေတွာ ဝိဋဋူဘံ ရာဇာနံ ကတွာ ရညော ဧကံ အဿံ ဧကဉ္စ ဥပဋ္ဌာနကာရိကံ မာတုဂါမံ ဌပေတွာ နိဝတ္တေတွာ သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။

ရာဇာ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ပိယကထံ ကထေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိက္ခန္တော သေနံ အဒိသွာ တံ မာတုဂါမံ ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ “အဟံ ဘာဂိနေယျံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဝိဋဋူဘံ ဂဟေဿာမီ”တိ ရာဇဂဟနဂရံ ဂစ္ဆန္တော ဝိကာလေ ဒွါရေသု ပိဒဟိတေသု နဂရံ ပတွာ ဧကိဿာ သာလာယ နိပဇ္ဇိတွာ ဝါတာတပေဟိ ကိလန္တော ရတ္တိဘာဂေ တတ္ထေဝ ကာလမကာသိ။ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ “ဒေဝ ကောသလနရိန္ဒ အနာထော ဇာတောသီ”တိ

၁-ဩကာသံ (က) ၂-ဥလုမ္ပံ (သီ) ၃-မ ၂-၃၂၀-ပိဋ္ဌေ။

vippalapantiyā tassā itthiyā saddaṁ sutvā rañño ārocesuṁ. So mātulassa mahantena sakkārena sarīrakiccaṁ kāresi.

Viṭaṭūbhopi rajjaṁ labhitvā taṁ veraṁ saritvā “sabbepi Sākiye māressāmī”ti mahatiyā senāya nikkhami. Taṁ divasaṁ Satthā paccūsakāle lokaṁ volokento ñātisaṁghassa vināsaṁ disvā “ñātisaṅgahaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti cintekvā pubbaṇhasamaye piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto Gandhakuṭiyaṁ sīhaseyyaṁ kappetvā sāyanhasamaye ākāsena gantvā Kapilavatthusāmante ekasmiṁ kabaracchāye rukkhamūle nisīdi. Tato Viṭaṭūbhassa rajjasīmāya mahanto sandacchāyo nigrodho atthi. Viṭaṭūbho Satthāraṁ disvā upasaṅkamitvā vanditvā “bhante kiṁ kāraṇā evarūpāya uṇhavelāya imasmiṁ kabaracchāye rukkhamūle nisīdatha, etasmiṁ sandacchāye nigrodhamūle nisīdatha bhante”ti vatvā “hotu mahārāja, ñātakānaṁ chāyā nāma sītalā”ti vutte “ñātakānurakkhanatthāya Satthā āgato bhavissatī”ti cintetvā Satthāraṁ vanditvā nivattitvā Sāvatthiṁyeva paccāgami. Satthāpi uppatitvā Jetavanameva gato.

Rājā Sākiyānaṁ dosaṁ saritvā dutiyampi nikkhamitvā tatheva[1] Satthāraṁ passitvā puna nivatti. Tatiyavārepi nikkhamitvā tatheva Satthāraṁ passitvā puna nivatti. Catutthavāre pana tasmiṁ nikkhante Satthā Sākiyānaṁ pubbakammaṁ oloketvā tesaṁ ekadivasaṁ nadiyaṁ visapakkhipanapāpakammassa appaṭibāhiyabhāvaṁ ñatvā catutthavāre nāgamāsi. Viṭaṭūbho “Sākiye ghātessāmī”ti mahantena balakāyena nikkhami. Sammāsambuddhassa pana ñātakā asattaghātakā nāma, attanā marantāpi paresaṁ jīvitaṁ na voropenti. Te cintayiṁsu “mayaṁ susikkhitā katahatthā katūpāsanā mahissāsā, na kho pana sakkā amhehi paraṁ jīvitā voropetuṁ, attano kammaṁ dassetvā palāpessāmā”ti. Te katasannāhā nikkhamitvā yuddhaṁ ārabhiṁsu. Tehi khittā sarā Viṭaṭūbhassa purisānaṁ antarantarena gacchanti, phalakantarakaṇṇachiddantarādīhi nikkhamanti. Viṭaṭūbho disvā nanu bhaṇe “sākiyā asattaghātakāmhā”ti vadanti, atha ca pana me purise nāsentīti.

1. Tattheva (Syā, Ka)

ဝိပ္ပလပန္တိယာ တဿာ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဒံ သုတွာ ရညော အာရောစေသုံ။ သော မာတုလဿ မဟန္တေန သက္ကာရေန သရီရကိစ္စံ ကာရေသိ။

ဝိဋဋူဘောပိ ရဇ္ဇံ လဘိတွာ တံ ဝေရံ သရိတွာ “သဗ္ဗေပိ သာကိယေ မာရေဿာမီ”တိ မဟတိယာ သေနာယ နိက္ခမိ။ တံ ဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဉာတိသံဃဿ ဝိနာသံ ဒိသွာ “ဉာတိသင်္ဂဟံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ပုဗ္ဗဏှသမယေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော ဂန္ဓကုဋိယံ သီဟသေယျံ ကပ္ပေတွာ သာယနှသမယေ အာကာသေန ဂန္တွာ ကပိလဝတ္ထုသာမန္တေ ဧကသ္မိံ ကဗရစ္ဆာယေ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိ။ တတော ဝိဋဋူဘဿ ရဇ္ဇသီမာယ မဟန္တော သန္ဒစ္ဆာယော နိဂြောဓော အတ္ထိ။ ဝိဋဋူဘော သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ကိံ ကာရဏာ ဧဝရူပါယ ဥဏှဝေလာယ ဣမသ္မိံ ကဗရစ္ဆာယေ ရုက္ခမူလေ နိသီဒထ၊ ဧတသ္မိံ သန္ဒစ္ဆာယေ နိဂြောဓမူလေ နိသီဒထ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ “ဟောတု မဟာရာဇ၊ ဉာတကာနံ ဆာယာ နာမ သီတလာ”တိ ဝုတ္တေ “ဉာတကာနုရက္ခနတ္ထာယ သတ္ထာ အာဂတော ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိဝတ္တိတွာ သာဝတ္ထိံယေဝ ပစ္စာဂမိ။ သတ္ထာပိ ဥပ္ပတိတွာ ဇေတဝနမေဝ ဂတော။

ရာဇာ သာကိယာနံ ဒေါသံ သရိတွာ ဒုတိယမ္ပိ နိက္ခမိတွာ တထေဝ[၁] သတ္ထာရံ ပဿိတွာ ပုန နိဝတ္တိ။ တတိယဝါရေပိ နိက္ခမိတွာ တထေဝ သတ္ထာရံ ပဿိတွာ ပုန နိဝတ္တိ။ စတုတ္ထဝါရေ ပန တသ္မိံ နိက္ခန္တေ သတ္ထာ သာကိယာနံ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဩလောကေတွာ တေသံ ဧကဒိဝသံ နဒိယံ ဝိသပက္ခိပနပါပကမ္မဿ အပ္ပဋိဗာဟိယဘာဝံ ဉတွာ စတုတ္ထဝါရေ နာဂမာသိ။ ဝိဋဋူဘော “သာကိယေ ဃာတေဿာမီ”တိ မဟန္တေန ဗလကာယေန နိက္ခမိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ပန ဉာတကာ အသတ္တဃာတကာ နာမ၊ အတ္တနာ မရန္တာပိ ပရေသံ ဇီဝိတံ န ဝေါရောပေန္တိ။ တေ စိန္တယိံသု “မယံ သုသိက္ခိတာ ကတဟတ္ထာ ကတူပါသနာ မဟိဿာသာ၊ န ခေါ ပန သက္ကာ အမှေဟိ ပရံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေတုံ၊ အတ္တနော ကမ္မံ ဒဿေတွာ ပလာပေဿာမာ”တိ။ တေ ကတသန္နာဟာ နိက္ခမိတွာ ယုဒ္ဓံ အာရဘိံသု။ တေဟိ ခိတ္တာ သရာ ဝိဋဋူဘဿ ပုရိသာနံ အန္တရန္တရေန ဂစ္ဆန္တိ၊ ဖလကန္တရကဏ္ဏစ္ဆိဒ္ဒန္တရာဒီဟိ နိက္ခမန္တိ။ ဝိဋဋူဘော ဒိသွာ နနု ဘဏေ “သာကိယာ အသတ္တဃာတကာမှာ”တိ ဝဒန္တိ၊ အထ စ ပန မေ ပုရိသေ နာသေန္တီတိ။

၁-တတ္ထေဝ (သျာ၊ က)

Atha naṁ eko puriso āha "kiṁ sāmi nivattitvā olokesī"ti. Sākiyā me purise nāsentīti. Tumhākaṁ koci puriso mato nāma natthi. Iṅgha te gaṇhāpethāti. Gaṇāpento ekassapi khayaṁ na passi. So tato nivattitvā "ye ye pana bhaṇe 'Sākiyamhā'ti bhaṇanti, sabbe māretha, mātāmahassa pana Mahānāmasakkassa santike ṭhitānaṁ jīvitaṁ dethā"ti āha. Sākiyā gahetabbagahaṇaṁ apassantā ekacce tiṇaṁ ḍaṁsitvā, ekacce naḷaṁ gahetvā aṭṭhaṁsu. "Tumhe Sākiyā, no"ti pucchitā yasmā te marantāpi musāvādaṁ na bhaṇanti, tasmā tiṇaṁ ḍaṁsitvā ṭhitā "no sāko[1], tiṇan"ti vadanti. Naḷaṁ gahetvā ṭhitā "no sāko, naḷo"ti vadanti. Ye ca Mahānāmassa santike ṭhitā, te ca jīvitaṁ labhiṁsu. Tesu tiṇaṁ ḍaṁsitvā ṭhitā **Tiṇasākiyā** nāma, naḷaṁ gahetvā ṭhitā **Naḷasākiyā** nāma jātāti, Viṭaṭūbho avasese khīrapakepi[2] dārake avissajjetvā ghātāpento lohitanadiṁ pavattetvā tesaṁ galalohitena phalakaṁ dhovāpesi. Evaṁ Sākiyavaṁso Viṭaṭūbhena upacchinno.

So Mahānāmasakkaṁ gāhāpetvā nivatto "pātarāsavelāya pātarāsaṁ karissāmī"ti ekasmiṁ ṭhāne otaritvā bhojane upanīte "ekatova bhuñjissāmā"ti ayyakaṁ pakkosāpesi. Khattiyā pana jīvitaṁ cajantāpi dāsiputtehi saddhiṁ na bhuñjanti. Tasmā Mahānāmo ekaṁ saraṁ oloketvā "kiliṭṭhagattomhi, nhāyissāmi tātā"ti[3] āha. Sādhu ayyaka nhāyathāti. So "ayaṁ maṁ ekato abhuñjantaṁ ghātessati, sayameva me mataṁ seyyo"ti kese muñcitvā agge gaṇṭhiṁ katvā kesesu[4] pādaṅguṭṭhake pavesetvā udake nimujji. Tassa guṇatejena nāgabhavanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. Nāgarājā kiṁ nu kho"ti upadhārento taṁ ñatvā tassa santikaṁ āgantvā taṁ attano phaṇe nisīdāpetvā nāgabhavanaṁ pavesesi. So dvādasa vassāni tattheva vasi. Viṭaṭūbhopi "mayhaṁ ayyako idāni āgamissati, idāni āgamissatī"ti āgamayamānova nisīdi, tasmiṁ aticirāyante saraṁ[5] vicināpetvā dīpālokena purisabbhantarānipi[6] oloketvā adisvā "gato bhavissatī"ti pakkāmi,

1. Sākiyā (Ka) 2. Khīrapāyakepi (Sī, Ka) 3. Tāvāti (Sī)
4. Kese (Sī) 5. Gharaṁ (Sī) 6. Paresaṁ vatthantarānipi (Sī, Ka)

အထ နံ ဧကော ပုရိသော အာဟ "ကိံ သာမိ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေသီ"တိ။ သာကိယာ မေ ပုရိသေ နာသေန္တီတိ။ တုမှာကံ ကောစိ ပုရိသော မတော နာမ နတ္ထိ။ ဣင်္ဃ တေ ဂဏှာပေထာတိ။ ဂဏှာပေန္တော ဧကဿပိ ခယံ န ပဿိ။ သော တတော နိဝတ္တိတွာ "ယေ ယေ ပန ဘဏေ 'သာကိယမှာ'တိ ဘဏန္တိ၊ သဗ္ဗေ မာရေထ၊ မာတာမဟဿ ပန မဟာနာမသက္ကဿ သန္တိကေ ဌိတာနံ ဇီဝိတံ ဒေထာ"တိ အာဟ။ သာကိယာ ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏံ အပဿန္တာ ဧကစ္စေ တိဏံ ဍံသိတွာ, ဧကစ္စေ နဠံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌံသု။ "တုမှေ သာကိယာ, နော"တိ ပုစ္ဆိတာ ယသ္မာ တေ မရန္တာပိ မုသာဝါဒံ န ဘဏန္တိ၊ တသ္မာ တိဏံ ဍံသိတွာ ဌိတာ "နော သာကော[1], တိဏ"န္တိ ဝဒန္တိ။ နဠံ ဂဟေတွာ ဌိတာ "နော သာကော, နဠော"တိ ဝဒန္တိ။ ယေ စ မဟာနာမဿ သန္တိကေ ဌိတာ၊ တေ စ ဇီဝိတံ လဘိံသု။ တေသု တိဏံ ဍံသိတွာ ဌိတာ **တိဏသာကိယာ** နာမ၊ နဠံ ဂဟေတွာ ဌိတာ **နဠသာကိယာ** နာမ ဇာတာတိ၊ ဝိဋူဋဘော အဝသေသေ ခီရပကေပိ[2] ဒါရကေ အဝိဿဇ္ဇေတွာ ဃာတာပေန္တော လောဟိတနဒိံ ပဝတ္တေတွာ တေသံ ဂလလောဟိတေန ဖလကံ ဓောဝါပေသိ။ ဧဝံ သာကိယဝံသော ဝိဋူဋဘေန ဥပစ္ဆိန္နော။

သော မဟာနာမသက္ကံ ဂါဟာပေတွာ နိဝတ္တော "ပါတရာသဝေလာယ ပါတရာသံ ကရိဿာမီ"တိ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဩတရိတွာ ဘောဇနေ ဥပနီတေ "ဧကတောဝ ဘုဉ္ဇိဿာမာ"တိ အယျကံ ပက္ကောသာပေသိ။ ခတ္တိယာ ပန ဇီဝိတံ စဇန္တာပိ ဒါသိပုတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ န ဘုဉ္ဇန္တိ။ တသ္မာ မဟာနာမော ဧကံ သရံ ဩလောကေတွာ "ကိလိဋ္ဌဂတ္တောမှိ၊ နှာယိဿာမိ တာတာ"တိ[3] အာဟ။ သာဓု အယျက နှာယထာတိ။ သော "အယံ မံ ဧကတော အဘုဉ္ဇန္တံ ဃာတေဿတိ၊ သယမေဝ မေ မတံ သေယျော"တိ ကေသေ မုဉ္စိတွာ အဂ္ဂေ ဂဏ္ဌိံ ကတွာ ကေသေသု[4] ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကေ ပဝေသေတွာ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိ။ တဿ ဂုဏတေဇေန နာဂဘဝနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ နာဂရာဇာ "ကိံ နု ခေါ"တိ ဥပဓာရေန္တော တံ ဉတွာ တဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ တံ အတ္တနော ဖဏေ နိသီဒါပေတွာ နာဂဘဝနံ ပဝေသေသိ။ သော ဒွါဒသ ဝဿာနိ တတ္ထေဝ ဝသိ။ ဝိဋူဋဘောပိ "မယှံ အယျကော ဣဒါနိ အာဂမိဿတိ၊ ဣဒါနိ အာဂမိဿတီ"တိ အာဂမယမာနောဝ နိသီဒိ၊ တသ္မိံ အတိစိရာယန္တေ သရံ[5] ဝိစိနာပေတွာ ဒီပါလောကေန ပုရိသဗ္ဘန္တရာနိပိ[6] ဩလောကေတွာ အဒိသွာ "ဂတော ဘဝိဿတီ"တိ ပက္ကာမိ၊

၁-သာကိယာ (က) ၂-ခီရပါယကေပိ (သီ၊ က) ၃-တာဝါတိ (သီ)
၄-ကေသေ (သီ) ၅-ဃရံ (သီ) ၆-ပရေသံ ဝတ္ထန္တရာနိပိ (သီ၊ က)

so rattibhāge Aciravatiṁ patvā khandhāvāraṁ nivāsesi. Ekacce antonadiyaṁ vālukāpuline nipajjiṁsu, ekacce bahithale, antonipannesupi pubbe akatapāpakammā atthi, bahinipannesupi pubbe katapāpakammā atthi, tesaṁ nipannaṭṭhānesu kipillikā uṭṭhahiṁsu. Te "mayhaṁ nipannaṭṭhāne kipillikā, mayhaṁ nipannaṭṭhāne kipillikā"ti uṭṭhahitvā akatapāpakammā uttaritvā thale nipajjiṁsu, katapāpakammā otaritvā vālukāpuline nipajjiṁsu. Tasmiṁ khaṇe mahāmegho uṭṭhahitvā ghanavassaṁ[1] vassi. Nadiyā ogho āgantvā Viṭaṭūbhaṁ saddhiṁ parisāya samuddameva pāpesi. Sabbe tattha macchakacchapabhakkhā ahesuṁ.

Mahājano kathaṁ samuṭṭhāpesi "sākiyānaṁ maraṇaṁ ayuttaṁ, 'evaṁ nāma koṭṭetvā koṭṭetvā sākiyā māretabbā'ti[2] ananucchavikametan"ti. Satthā taṁ kathaṁ sutvā "bhikkhave imasmiṁ attabhāve kiñcāpi sākiyānaṁ evaṁ maraṇaṁ ayuttaṁ, pubbe katapāpakammavasena pana yuttamevetehi laddhan"ti āha. Kiṁ pana bhante ete pubbe akaṁsūti. Sabbe ekato hutvā nadiyaṁ visaṁ pakkhipiṁsūti. Punekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "Viṭaṭūbho ettake sākiye māretvā āgacchanto attano manorathe matthakaṁ appatteyeva ettakaṁ janaṁ ādāya mahāsamudde macchakacchapabhakkho jāto"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "imesaṁ sattānaṁ manorathe matthakaṁ appatteyeva maccurājā suttaṁ gāmaṁ ajjhottharanto mahogho viya jīvitindriyaṁ chinditvā catūsu apāyasamuddesu nimujjāpetī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

47. "Pupphāni heva pacinantaṁ, byāsattamanasaṁ[3] naraṁ.
Suttaṁ gāmaṁ mahoghova, maccu ādāya gacchatī"ti.

Tattha **byāsattamanasaṁ naran**ti sampatte vā asampatte vā laggamānasaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā mālākāro pupphārāmaṁ pavisitvā "pupphāni pacinissāmī"ti tato pupphāni gahetvā[4] aññamaññaṁ vā gacchaṁ patthento sakale pupphārāme manaṁ peseti, "ito cito ca pupphāni pacinissāmī"ti tato pupphāni aggahetvā aññattha manaṁ pesesi, tameva gacchaṁ

1. Ghanakarakavassaṁ (Sī) 2. Māritā (?)
3. Byāsattamānasaṁ (Syā, Ka) 4. Agahetvā (Syā, Ka)

သော ရတ္တိဘာဂေ အစိရဝတိံ ပတွာ ခန္ဓာဝါရံ နိဝါသေသိ။ ဧကစ္စေ အန္တော-
နဒိယံ ဝါလုကာပုလိနေ နိပဇ္ဇိံသု၊ ဧကစ္စေ ဗဟိထလေ၊ အန္တောနိပန္နေသုပိ
ပုဗ္ဗေ အကတပါပကမ္မာ အတ္ထိ၊ ဗဟိနိပန္နေသုပိ ပုဗ္ဗေ ကတပါပကမ္မာ အတ္ထိ၊
တေသံ နိပန္နဋ္ဌာနေသု ကိပိလ္လိကာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ တေ "မယှံ နိပန္နဋ္ဌာနေ
ကိပိလ္လိကာ၊ မယှံ နိပန္နဋ္ဌာနေ ကိပိလ္လိကာ"တိ ဥဋ္ဌဟိတွာ အကတပါပကမ္မာ
ဥတ္တရိတွာ ထလေ နိပဇ္ဇိံသု၊ ကတပါပကမ္မာ ဩတရိတွာ ဝါလုကာပုလိနေ
နိပဇ္ဇိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ မဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဃနဝဿံ[1] ဝဿိ။ နဒိယာ
ဩဃော အာဂန္တွာ ဝိဋဋူဘံ သဒ္ဓိံ ပရိသာယ သမုဒ္ဒမေဝ ပါပေသိ။ သဗ္ဗေ
တတ္ထ မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခာ အဟေသုံ။

မဟာဇနော ကထံ သမုဋ္ဌာပေသိ "သာကိယာနံ မရဏံ အယုတ္တံ၊ 'ဧဝံ နာမ
ကောဋ္ဋေတွာ ကောဋ္ဋေတွာ သာကိယာ မာရေတဗ္ဗာ'တိ[2] အနနုစ္ဆဝိက-
မေတ"န္တိ။ သတ္ထာ တံ ကထံ သုတွာ "ဘိက္ခဝေ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ကိဉ္စာပိ
သာကိယာနံ ဧဝံ မရဏံ အယုတ္တံ၊ ပုဗ္ဗေ ကတပါပကမ္မဝသေန ပန ယုတ္တ-
မေဝေတေဟိ လဒ္ဓ"န္တိ အာဟ။ ကိံ ပန ဘန္တေ ဧတေ ပုဗ္ဗေ အကံသူတိ။ သဗ္ဗေ
ဧကတော ဟုတွာ နဒိယံ ဝိသံ ပက္ခိပိံသူတိ။ ပုနေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ
ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "ဝိဋဋူဘော ဧတ္တကေ သာကိယေ မာရေတွာ အာဂစ္ဆ-
န္တော အတ္တနော မနောရထေ မတ္ထကံ အပ္ပတ္တေယေဝ ဧတ္တကံ ဇနံ အာဒါယ
မဟာသမုဒ္ဒေ မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခော ဇာတော"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ
နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ
ဝုတ္တေ "ဣမေသံ သတ္တာနံ မနောရထေ မတ္ထကံ အပ္ပတ္တေယေဝ မစ္စုရာဇာ သုတ္တံ
ဂါမံ အဇ္ဈောတ္ထရန္တော မဟောဃော ဝိယ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဆိန္ဒိတွာ စတူသု
အပါယသမုဒ္ဒေသု နိမုဇ္ဇာပေတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၇။ "ပုပ္ဖာနိ ဟေဝ ပစိနန္တံ၊ ဗျာသတ္တမနသံ[3] နရံ။
သုတ္တံ ဂါမံ မဟောဃောဝ၊ မစ္စု အာဒါယ ဂစ္ဆတီ"တိ။

တတ္ထ **ဗျာသတ္တမနသံ နရ**န္တိ သမ္ပတ္တေ ဝါ အသမ္ပတ္တေ ဝါ လဂ္ဂမာနသံ။ ဣဒံ
ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ မာလာကာရော ပုပ္ဖာရာမံ ပဝိသိတွာ "ပုပ္ဖာနိ ပစိ-
နိဿာမီ"တိ တတော ပုပ္ဖာနိ ဂဟေတွာ[4] အညမညံ ဝါ ဂစ္ဆံ ပတ္ထေန္တော
သကလေ ပုပ္ဖာရာမေ မနံ ပေသေတိ၊ "ဣတော စိတော စ ပုပ္ဖာနိ ပစိနိဿာ-
မီ"တိ တတော ပုပ္ဖာနိ အဂ္ဂဟေတွာ အညတ္ထ မနံ ပေသေသိ၊ တမေဝ ဂစ္ဆံ

၁-ဃနကရကဝဿံ (သီ) ၂-မာရိတာ (?)
၃-ဗျာသတ္တမာနသံ (သျာ၊ က) ၄-အဂဟေတွာ (သျာ၊ က)

pacinanto pamādamāpajjati, evameva ekacco pupphārāmasadisaṁ pañcakāmaguṇamajjhaṁ otaritvā manoramaṁ rūpaṁ labhitvā manoramānaṁ saddagandharasaphoṭṭhabbānaṁ aññataraṁ pattheti. Añño tesu vā aññataraṁ labhitvā aññataraṁ pattheti, rūpameva vā labhitvā aññaṁ apatthento[1] tameva assādeti, saddādīsu vā aññataraṁ. Eseva nayo gomahiṁsadāsidāsakhettavatthugāmanigamajanapadādīsu, pabbajitānampi pariveṇavihārapattacīvarādīsūti evaṁ pañcakāmaguṇasaṅkhātāni pupphāni eva pacinantaṁ sampatte vā asampatte vā kāmaguṇe byāsattamanasaṁ naraṁ. **Suttaṁ gāman**ti gāmassa gehabhitti-ādīnaṁ pana supanavasena supanaṁ nāma natthi, sattānaṁ pana suttapamattataṁ upādāya sutto nāma hoti. Evaṁ suttaṁ gāmaṁ dve tīṇi yojanāni āyatagambhīro mahoghova maccu ādāya gacchati. Yathā so mahogho itthipurisagomahiṁsakukkuṭādīsu kiñci anavasesetvā sabbaṁ taṁ gāmaṁ samuddaṁ pāpetvā macchakacchapabhakkhaṁ karoti, evameva byāsattamanasaṁ naraṁ maccu ādāya jīvitindriyamassa chinditvā catūsu apāyasamuddesu nimujjāpetīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pattā, mahājanassa sātthikā desanā jātāti.

Viṭaṭūbhavatthu tatiyaṁ.

---

4. Patipūjikakumārivatthu

Pupphāni hevāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Patipūjikaṁ nāma kumārikaṁ ārabbha kathesi. Vatthu Tāvatiṁsadevaloke samuṭṭhitaṁ.

Tattha kira Mālabhārī nāma devaputto accharāsahassaparivuto uyyānaṁ pāvisi. Pañcasatā devadhītaro rukkhaṁ āruyha pupphāni pātenti, pañcasatā patitāni[2] pupphāni gahetvā devaputtaṁ alaṅkaronti. Tāsu ekā devadhītā rukkhasākhāyameva cutā, sarīraṁ dīpasikhā viya nibbāyi. Sā Sāvatthiyaṁ ekasmiṁ kulagehe paṭisandhiṁ gahetvā

1. Aññataraṁ patthento (Syā)
2. Pañcasatāhi tāhi pātitāni (Syā)

ပစိနန္တော ပမာဒမာပဇ္ဇတိ၊ ဧဝမေဝ ဧကစ္စော ပုပ္ဖါရာမသဒိသံ ပဉ္စကာမဂုဏ-မဇ္ဈံ ဩတရိတွာ မနောရမံ ရူပံ လဘိတွာ မနောရမာနံ သဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗာနံ အညတရံ ပတ္ထေတိ။ အညော တေသု ဝါ အညတရံ လဘိတွာ အညတရံ ပတ္ထေတိ၊ ရူပမေဝ ဝါ လဘိတွာ အညံ အပတ္ထေန္တော[1] တမေဝ အဿာ-ဒေတိ၊ သဒ္ဒါဒီသု ဝါ အညတရံ။ ဧသေဝ နယော ဂေါမဟိံသဒါသိဒါသ-ခေတ္တဝတ္ထုဂါမနိဂမဇနပဒါဒီသု၊ ပဗ္ဗဇိတာနမ္ပိ ပရိဝေဏဝိဟာရပတ္တစီဝရာ-ဒီသူတိ ဧဝံ ပဉ္စကာမဂုဏသင်္ခါတာနိ ပုပ္ဖါနိ ဧဝ ပစိနန္တံ သမ္ပတ္တေ ဝါ အသမ္ပတ္တေ ဝါ ကာမဂုဏေ ဗျာသတ္တမနသံ နရံ။ **သုတ္တံ ဂါမန္တိ** ဂါမဿ ဂေဟဘိတ္တိ-အာဒီနံ ပန သုပနဝသေန သုပနံ နာမ နတ္ထိ၊ သတ္တာနံ ပန သုတ္တပမတ္တတံ ဥပါဒါယ သုတ္တော နာမ ဟောတိ။ ဧဝံ သုတ္တံ ဂါမံ ဒွေ တီဏိ ယောဇနာနိ အာယတဂမ္ဘီရော မဟောဃောဝ မစ္စု အာဒါယ ဂစ္ဆတိ။ ယထာ သော မဟောဃော ဣတ္ထိပုရိသဂေါမဟိံသကုက္ကုဋာဒီသု ကိဉ္စိ အနဝသေသေတွာ သဗ္ဗံ တံ ဂါမံ သမုဒ္ဒံ ပါပေတွာ မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခံ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝ ဗျာသတ္တမနသံ နရံ မစ္စု အာဒါယ ဇီဝိတိန္ဒြိယမဿ ဆိန္ဒိတွာ စတူသု အပါယသမုဒ္ဒေသု နိမုဇ္ဇာပေတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပတ္တာ၊ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဒေသနာ ဇာတာတိ။

ဝိဋဋူဘဝတ္ထု တတိယံ။

၄-ပတိပူဇိကကုမာရိဝတ္ထု

ပုပ္ဖါနိ ဟေဝါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော ပတိ-ပူဇိကံ နာမ ကုမာရိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု တာဝတိံသဒေဝလောကေ သမုဋ္ဌိတံ။

တတ္ထ ကိရ မာလဘာရီ နာမ ဒေဝပုတ္တော အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတော ဥယျာနံ ပါဝိသိ။ ပဉ္စသတာ ဒေဝဓီတရော ရုက္ခံ အာရုယှ ပုပ္ဖါနိ ပါတေန္တိ၊ ပဉ္စသတာ ပတိတာနိ[2] ပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ ဒေဝပုတ္တံ အလင်္ကရောန္တိ။ တာသု ဧကာ ဒေဝဓီတာ ရုက္ခသာခါယမေဝ စုတာ၊ သရီရံ ဒီပသိခါ ဝိယ နိဗ္ဗာယိ။ သာ သာဝတ္ထိယံ ဧကသ္မိံ ကုလဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ

၁-အညတရံ ပတ္ထေန္တော (သျာ)
၂-ပဉ္စသတာဟိ တာဟိ ပါတိတာနိ (သျာ)

jātakāle jātissarā hutvā “Mālabhārīdevaputtassa bhariyāmhī”ti anussarantī vuḍḍhimanvāya gandhamālādīhi pūjaṁ katvā sāmikassa santike abhinibbattiṁ[1] patthesi. Sā soḷasavassakāle parakulaṁ gatāpi salākabhattapakkhikabhattavassāvāsikādīni datvā “ayaṁ me sāmikassa santike nibbattanatthāya paccayo hotū”ti vadati. Athassā bhikkhū “ayaṁ kumārikā uṭṭhāya samuṭṭhāya patimeva patthetīti patipūjikā”ti nāmaṁ kariṁsu. Sāpi nibaddhaṁ āsanasālaṁ paṭijaggati, pānīyaṁ upaṭṭhapeti, āsanāni paññapeti. Aññepi manussā salākabhattādīni dātukāmā “amma imānipi bhikkhusaṁghassa paṭipādeyyāsī”ti[2] vatvā āharitvā denti. Sāpi etena niyāmena āgacchantī gacchantī ekapadavāre chapaññāsa kusaladhamme paṭilabhati. Tassā kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhahi, sā dasamāsaccayena puttaṁ vijāyi, tassa padasā gamanakāle aññampi aññampīti cattāro putte paṭilabhi.

Sā ekadivasaṁ dānaṁ datvā pūjaṁ katvā dhammaṁ sutvā sikkhāpadāni rakkhitvā divasapariyosāne taṁ khaṇaṁ nibbattena kenaci rogena kālaṁ katvā attano sāmikasseva santike nibbatti. Itarāpi ettakaṁ kālaṁ devaputtaṁ alaṅkaronti eva. Devaputto taṁ disvā “tvaṁ pātova paṭṭhāya na dissasi, kuhiṁ gatāsī”ti āha. Cutāmhi sāmīti. Kiṁ vadesīti. Evametaṁ sāmīti. Kuhiṁ nibbattāsīti. Sāvatthiyaṁ kulageheti. Kittakaṁ kālaṁ tattha ṭhitāsīti. Dasamāsaccayena mātu kucchito nikkhamitvā soḷasavassakāle parakulaṁ gantvā cattāro putte vijāyitvā dānādīni puññāni katvā tumhe patthetvā āgantvā tumhākameva santike nibbattāmhi sāmīti. Manussānaṁ kittakaṁ āyūti. Vassasatamattanti. Ettakamevāti. Āma sāmīti. Ettakaṁ āyuṁ gahetvā nibbattamanussā kiṁ nu kho suttapamattā kālaṁ atikkāmenti, udāhu dānādīni puññāni karontīti. Kiṁ vadetha sāmi, asaṅkhyeyyaṁ āyuṁ gahetvā nibbattā viya ajarāmarā viya ca niccaṁ pamattā manussāti. Mālabhārīdevaputtassa mahāsaṁvego udapādi “vassasatamattamāyuṁ gahetvā nibbattamanussā kira pamattā nipajjitvā niddāyanti, kadā nu kho dukkhā muccissantī”ti.

1. Abhinibbattatūti (Ka) 2. Paṭiyādeyyāsīti (Sī)
3. Abhi 1. 17; Abhi-Ṭṭha 1. 177 piṭṭhesu dissanti.

ဇာတကာလေ ဇာတိဿရာ ဟုတွာ “မာလဘာရီဒေဝပုတ္တဿ ဘရိယာမှီ”တိ အနုဿရန္တီ ဝုဍ္ဎိမနွာယ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇံ ကတွာ သာမိကဿ သန္တိကေ အဘိနိဗ္ဗတ္တိံ[1] ပတ္ထေသိ။ သာ သောဠသဝဿကာလေ ပရကုလံ ဂတာပိ သလာကဘတ္တပက္ခိကဘတ္တဝဿာဝါသိကာဒီနိ ဒတွာ “အယံ မေ သာမိကဿ သန္တိကေ နိဗ္ဗတ္တနတ္ထာယ ပစ္စယော ဟောတူ”တိ ဝဒတိ။ အထဿာ ဘိက္ခူ “အယံ ကုမာရိကာ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ပတိမေဝ ပတ္ထေတီတိ ပတိပူဇိကာ”တိ နာမံ ကရိံသု။ သာပိ နိဗဒ္ဓံ အာသနသာလံ ပဋိဇဂ္ဂတိ၊ ပါနီယံ ဥပဋ္ဌပေတိ၊ အာသနာနိ ပညပေတိ။ အညေပိ မနုဿာ သလာကဘတ္တာဒီနိ ဒါတုကာမာ “အမ္မ ဣမာနိပိ ဘိက္ခုသံဃဿ ပဋိပါဒေယျာသီ”တိ[2] ဝတွာ အာဟရိတွာ ဒေန္တိ။ သာပိ ဧတေန နိယာမေန အာဂစ္ဆန္တီ ဂစ္ဆန္တီ ဧကပဒဝါရေ ဆပညာသ ကုသလ-ဓမ္မေ ပဋိလဘတိ။ တဿာ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌဟိ၊ သာ ဒသမာသစ္စယေန ပုတ္တံ ဝိဇာယိ၊ တဿ ပဒသာ ဂမနကာလေ အညမ္ပိ အညမ္ပီတိ စတ္တာရော ပုတ္တေ ပဋိလဘိ။

သာ ဧကဒိဝသံ ဒါနံ ဒတွာ ပူဇံ ကတွာ ဓမ္မံ သုတွာ သိက္ခာပဒါနိ ရက္ခိတွာ ဒိဝသပရိယောသာနေ တံ ခဏံ နိဗ္ဗတ္တေန ကေနစိ ရောဂေန ကာလံ ကတွာ အတ္တနော သာမိကဿေဝ သန္တိကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣတရာပိ ဧတ္တကံ ကာလံ ဒေဝပုတ္တံ အလင်္ကရောန္တိ ဧဝ။ ဒေဝပုတ္တော တံ ဒိသွာ “တွံ ပါတောဝ ပဋ္ဌာယ န ဒိဿသိ၊ ကုဟိံ ဂတာသီ”တိ အာဟ။ စုတာမှိ သာမီတိ။ ကိံ ဝဒေသီတိ။ ဧဝမေတံ သာမီတိ။ ကုဟိံ နိဗ္ဗတ္တာသီတိ။ သာဝတ္ထိယံ ကုလဂေဟေတိ။ ကိတ္တကံ ကာလံ တတ္ထ ဌိတာသီတိ။ ဒသမာသစ္စယေန မာတု ကုစ္ဆိတော နိက္ခမိတွာ သောဠသ-ဝဿကာလေ ပရကုလံ ဂန္တွာ စတ္တာရော ပုတ္တေ ဝိဇာယိတွာ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ တုမှေ ပတ္ထေတွာ အာဂန္တွာ တုမှာကမေဝ သန္တိကေ နိဗ္ဗတ္တာမှိ သာမီတိ။ မနုဿာနံ ကိတ္တကံ အာယူတိ။ ဝဿသတမတ္တန္တိ။ ဧတ္တကမေဝါတိ။ အာမ သာမီတိ။ ဧတ္တကံ အာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တမနုဿာ ကိံ နု ခေါ သုတ္တပမတ္တာ ကာလံ အတိက္ကာမေန္တိ၊ ဥဒါဟု ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကရောန္တီတိ။ ကိံ ဝဒေထ သာမိ၊ အသင်္ချေယျံ အာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တာ ဝိယ အဇရာ-မရာ ဝိယ စ နိစ္စံ ပမတ္တာ မနုဿာတိ။ မာလဘာရီဒေဝပုတ္တဿ မဟာ-သံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ “ဝဿသတမတ္တမာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တမနုဿာ ကိရ ပမတ္တာ နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒါယန္တိ၊ ကဒါ နု ခေါ ဒုက္ခာ မုစ္စိဿန္တီ”တိ။

၁-အဘိနိဗ္ဗတ္တတူတိ (က) ၂-ပဋိယာဒေယျာသီတိ (သီ)
၃-အဘိ ၁-၁၇၊ အဘိ-ဋ္ဌ ၁-၁၇၇-ပိဋ္ဌေသု ဒိဿန္တိ။

manussānaṁ pana vassasataṁ[1] Tāvatiṁsānaṁ devānaṁ eko rattindivo, tāya rattiyā tiṁsarattiyo māso, tena māsena dvādasamāsiko saṁvaccharo, tena saṁvaccharena dibbavassasahassaṁ āyuppamāṇaṁ, taṁ manussagaṇanāya tisso vassakoṭiyo, saṭṭhi ca vassasatasahassāni honti. Tasmā tassa devaputtassa ekadivasopi nātikkanto muhuttasadisova kālo ahosi. Evaṁ appāyukamanussānaṁ pamādo nāma ativiya ayuttoti.

Punadivase bhikkhū gāmaṁ paviṭṭhā āsanasālaṁ apaṭijaggitaṁ, āsanāni apaññattāni, pānīyaṁ anupaṭṭhapitaṁ disvā "kahaṁ patipūjikā"ti āhaṁsu. Bhante kahaṁ tumhe taṁ dakkhissatha, hiyyo ayyesu bhuñjitvā gatesu sāyanhasamaye matāti. Taṁ sutvā puthujjanā bhikkhū tassā upakāraṁ sarantā assūni sandhāretuṁ nāsakkhiṁsu. Khīṇāsavānaṁ dhammasaṁvego udapādi. Te bhattakiccaṁ katvā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā pucchiṁsu "bhante Patipūjikā nāma upāsikā uṭṭhāya samuṭṭhāya nānappakārāni puññāni katvā sāmikameva patthesi, sā idāni matā, kahaṁ nu kho nibbattā"ti. Attano sāmikasseva santike bhikkhaveti. Natthi bhante sāmikassa santiketi. Na sā bhikkhave etaṁ sāmikaṁ pattheti, Tāvatiṁsabhavane tassā Mālabhārīdevaputto nāma sāmiko, sā tassa pupphapilandhanaṭṭhānato cavitvā puna gantvā tasseva santike nibbattāti. Evaṁ kira bhanteti. Āma bhikkhaveti. Aho parittaṁ bhante sattānaṁ jīvitaṁ, pātova amhe parivisitvā sāyaṁ uppannabyādhinā matāti. Satthā "āma bhikkhave parittaṁ sattānaṁ jīvitaṁ nāma, teneva ime satte vatthukāmehi ceva kilesakāmehi ca atitte eva antako attano vase vattetvā kandante paridevante gahetvā gacchatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

48. "Pupphāni heva pacinantaṁ, byāsattamanasaṁ naraṁ.
Atittaṁyeva kāmesu, antako kurute vasan"ti.

Tattha **pupphāni heva pacinantan**ti pupphārāme mālākāro nānāpupphāni viya attabhāvapaṭibaddhāni ceva upakaraṇapaṭibaddhāni ca kāmaguṇapupphāni

1. Amhākaṁ pana vassasataṁ (Sī, Syā), amhākaṁ pana manussānaṁ vassasataṁ (Ka)

မနုဿာနံ ပန ဝဿသတံ[၁] တာဝတိံသာနံ ဒေဝါနံ ဧကော ရတ္တိန္ဒိဝေါ၊ တာယ ရတ္တိယာ တိံသရတ္တိယော မာသော၊ တေန မာသေန ဒွါဒသမာသိကော သံဝစ္ဆရော၊ တေန သံဝစ္ဆရေန ဒိဗ္ဗဝဿသဟဿံ အာယုပ္ပမာဏံ၊ တံ မနုဿဂဏနာယ တိဿော ဝဿကောဋိယော, သဋ္ဌိ စ ဝဿသတသဟဿာနိ ဟောန္တိ။ တသ္မာ တဿ ဒေဝပုတ္တဿ ဧကဒိဝသောပိ နာတိက္ကန္တော မုဟုတ္တသဒိသောဝ ကာလော အဟောသိ။ ဧဝံ အပ္ပါယုကမနုဿာနံ ပမာဒေါ နာမ အတိဝိယ အယုတ္တောတိ။

ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခူ ဂါမံ ပဝိဋ္ဌာ အာသနသာလံ အပဋိဇဂ္ဂိတံ, အာသနာနိ အပညတ္တာနိ, ပါနီယံ အနုပဋ္ဌာပိတံ ဒိသွာ "ကဟံ ပတိပူဇိကာ"တိ အာဟံသု။ ဘန္တေ ကဟံ တုမှေ တံ ဒက္ခိဿထ၊ ဟိယျော အယျေသု ဘုဉ္ဇိတွာ ဂတေသု သာယနှသမယေ မတာတိ။ တံ သုတွာ ပုထုဇ္ဇနာ ဘိက္ခူ တဿာ ဥပကာရံ သရန္တာ အဿူနိ သန္ဓာရေတုံ နာသက္ခိံသု။ ခီဏာသဝါနံ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ။ တေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပုစ္ဆိံသု "ဘန္တေ ပတိပူဇိကာ နာမ ဥပါသိကာ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ နာနပ္ပကာရာနိ ပုညာနိ ကတွာ သာမိကမေဝ ပတ္ထေသိ၊ သာ ဣဒါနိ မတာ၊ ကဟံ နု ခေါ နိဗ္ဗတ္တာ"တိ။ အတ္တနော သာမိကဿေဝ သန္တိကေ ဘိက္ခဝေတိ။ နတ္ထိ ဘန္တေ သာမိကဿ သန္တိကေတိ။ န သာ ဘိက္ခဝေ ဧတံ သာမိကံ ပတ္ထေတိ၊ တာဝတိံသဘဝနေ တဿာ မာလာဘာရီဒေဝပုတ္တော နာမ သာမိကော၊ သာ တဿ ပုပ္ဖပိလန္ဓနဋ္ဌာနတော စဝိတွာ ပုန ဂန္တွာ တဿေဝ သန္တိကေ နိဗ္ဗတ္တာတိ။ ဧဝံ ကိရ ဘန္တေတိ။ အာမ ဘိက္ခဝေတိ။ အဟော ပရိတ္တံ ဘန္တေ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ၊ ပါတောဝ အမှေ ပရိဝိသိတွာ သာယံ ဥပ္ပန္နဗျာဓိနာ မတာတိ။ သတ္ထာ "အာမ ဘိက္ခဝေ ပရိတ္တံ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ နာမ၊ တေနေဝ ဣမေ သတ္တေ ဝတ္ထုကာမေဟိ စေဝ ကိလေသကာမေဟိ စ အတိတ္တေ ဧဝ အန္တကော အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတွာ ကန္ဒန္တေ ပရိဒေဝန္တေ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၈။ "ပုပ္ဖာနိ ဟေဝ ပစိနန္တံ၊ ဗျာသတ္တမနသံ နရံ။
အတိတ္တံယေဝ ကာမေသု၊ အန္တကော ကုရုတေ ဝသံ"န္တိ။

တတ္ထ **ပုပ္ဖာနိ ဟေဝ ပစိနန္တန္တိ** ပုပ္ဖာရာမေ မာလာကာရော နာနာပုပ္ဖာနိ ဝိယ အတ္တဘာဝပဋိဗဒ္ဓါနိ စေဝ ဥပကရဏပဋိဗဒ္ဓါနိ စ ကာမဂုဏပုပ္ဖာနိ

၁-အမှာကံ ပန ဝဿသတံ (သီ၊ သျာ)၊ အမှာကံ ပန မနုဿာနံ ဝဿသတံ (က)

ocinantameva. **Byāsattamanasaṁ naran**ti asampattesu patthanāvasena, sampattesu gedhavasena vividhenākārena āsattacittaṁ. **Atittaṁyeva kāmesū**ti vatthukāmakilesakāmesu pariyesanenapi paṭilābhenapi paribhogenapi nidhānenapi atittaṁ eva samānaṁ. **Antako kurute vasan**ti maraṇasaṅkhāto antako kandantaṁ paridevantaṁ gahetvā gacchanto attano vasaṁ pāpetīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pattā, desanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Patipūjikakumārivatthu catutthaṁ.

---

5. Macchariyakosiyaseṭṭhivatthu

Yathāpi bhamaro pupphanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Macchariyakosiyaseṭṭhiṁ ārabbha kathesi. Tassa vatthu Rājagahe samuṭṭhitaṁ.

Rājagahanagarassa kira avidūre Sakkāraṁ[1] nāma nigamo ahosi. Tattheko Macchariyakosiyo nāma seṭṭhi asītikoṭivibhavo paṭivasati, so tiṇaggena telabindumpi paresaṁ na deti, na attanā paribhuñjati. Itissa taṁ vibhavajātaṁ neva puttadārādīnaṁ, na samaṇabrāhmaṇānaṁ atthaṁ anubhoti, rakkhasapariggahitā pokkharaṇī viya aparibhogaṁ tiṭṭhati. Satthā ekadivasaṁ paccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya sakalalokadhātuyaṁ bodhaneyyabandhave olokento pañcacattālīsayojanamatthake vasantassa seṭṭhino sapajāpatikassa sotāpattiphalassa upanissayaṁ addasa. Tato purimadivase pana so rājānaṁ upaṭṭhātuṁ rājagehaṁ gantvā rājūpaṭṭhānaṁ katvā āgacchanto ekaṁ chātajjhattaṁ janapadamanussaṁ kummāsapūraṁ kapallakapūvaṁ[2] khādantaṁ disvā tattha pipāsaṁ uppādetvā attano gharaṁ gantvā cintesi "sacāhaṁ kapallakapūvaṁ khāditukāmomhīti vakkhāmi, bahū manussā mayā saddhiṁ khāditukāmā bhavissanti, evaṁ me bahūni tilataṇḍulasappiphāṇitādīni parikkhayaṁ gamissanti.

1. Sakkharaṁ (Sī), sakkaraṁ (Syā) 2. Kummāsapūvaṁ kapallapūvaṁ (Syā, Ka)

ဩစိနန္တမေဝ။ **ဗျာသတ္တမနသံ နရန္တိ** အသမ္ပတ္တေသု ပတ္ထနာဝသေန, သမ္ပတ္တေသု ဂေဓဝသေန ဝိဝိဓေနာကာရေန အာသတ္တစိတ္တံ။ **အတိတ္တံယေဝ ကာမေသူတိ** ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု ပရိယေသနေနပိ ပဋိလာဘေနပိ ပရိဘောဂေနပိ နိဓာနေနပိ အတိတ္တံ ဧဝ သမာနံ။ **အန္တကော ကုရုတေ ဝသန္တိ** မရဏသင်္ခါတော အန္တကော ကန္ဒန္တံ ပရိဒေဝန္တံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တော အတ္တနော ဝသံ ပါပေတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပတ္တာ၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

ပတိပူဇိကကုမာရိဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-မစ္ဆရိယကောသိယသေဋ္ဌိဝတ္ထု

ယထာပိ ဘမရော ပုပ္ဖန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော မစ္ဆရိယကောသိယသေဋ္ဌိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တဿ ဝတ္ထု ရာဇဂဟေ သမုဋ္ဌိတံ။

ရာဇဂဟနဂရဿ ကိရ အဝိဒူရေ သက္ကာရံ[1] နာမ နိဂမော အဟောသိ။ တတ္ထေကော မစ္ဆရိယကောသိယော နာမ သေဋ္ဌိ အသီတိကောဋိဝိဘဝေါ ပဋိဝသတိ၊ သော တိဏဂ္ဂေန တေလဗိန္ဒုမ္ပိ ပရေသံ န ဒေတိ၊ န အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဣတိဿ တံ ဝိဘဝဇာတံ နေဝ ပုတ္တဒါရာဒီနံ, န သမဏဗြာဟ္မဏာနံ အတ္ထံ အနုဘောတိ၊ ရက္ခသပရိဂ္ဂဟိတာ ပေါက္ခရဏီ ဝိယ အပရိဘောဂံ တိဋ္ဌတိ။ သတ္ထာ ဧကဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ သကလလောကဓာတုယံ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝေ ဩလောကေန္တော ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနမတ္ထကေ ဝသန္တဿ သေဋ္ဌိနော သပဇာပတိကဿ သောတာပတ္တိဖလဿ ဥပနိဿယံ အဒ္ဒသ။ တတော ပုရိမဒိဝသေ ပန သော ရာဇာနံ ဥပဋ္ဌာတုံ ရာဇဂေဟံ ဂန္တွာ ရာဇူပဋ္ဌာနံ ကတွာ အာဂစ္ဆန္တော ဧကံ ဆာတဇ္ဈတ္တံ ဇနပဒမနုဿံ ကုမ္မာသပူရံ ကပလ္လကပူဝံ[2] ခါဒန္တံ ဒိသွာ တတ္ထ ပိပါသံ ဥပ္ပါဒေတွာ အတ္တနော ဃရံ ဂန္တွာ စိန္တေသိ “သစာဟံ ကပလ္လကပူဝံ ခါဒိတုကာမောမှီတိ ဝက္ခာမိ၊ ဗဟူ မနုဿာ မယာ သဒ္ဓိံ ခါဒိတုကာမာ ဘဝိဿန္တိ၊ ဧဝံ မေ ဗဟူနိ တိလတဏ္ဍုလသပ္ပိဖာဏိတာဒီနိ ပရိက္ခယံ ဂမိဿန္တိ၊

၁-သက္ခရံ (သီ)၊ သက္ကရံ (သျာ) ၂-ကုမ္မာသပူဝံ ကပလ္လပူဝံ (သျာ၊ က)

na kassaci kathessāmī"ti taṇhaṁ adhivāsento carati. So gacchante gacchante kāle uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto jāto. Tato taṇhaṁ adhivāsetuṁ asakkonto gabbhaṁ pavisitvā mañcake upagūhitvā nipajji. Evaṁ gatopi dhanahānibhayena na kassaci kiñci kathesi.

Atha naṁ bhariyā upasaṅkamitvā piṭṭhiṁ parimajjitvā "kiṁ te sāmi aphāsukaṁ jātan"ti pucchi. Na me kiñci aphāsukaṁ atthīti. Kiṁ nu kho te rājā kupitoti. Rājāpi me na kuppatīti. Atha kiṁ te puttadhītāhi vā dāsakammarādīhi vā kiñci amanāpaṁ kataṁ atthīti. Evarūpampi natthīti. Kismiñci pana te taṇhā atthīti. Evaṁ vuttepi dhanahānibhayena kiñci avatvā nissaddova nipajji, atha naṁ bhariyā "kathehi sāmi, kismiñci te taṇhā atthī"ti āha. So vacanaṁ parigilanto[1] viya "atthi me taṇhā"ti āha. Kiṁ taṇhā sāmīti. Kapallakapūvaṁ khāditukāmomhīti. Atha kimatthaṁ me na kathesi, kiṁ tvaṁ daliddosi, idāni sakalanigamavāsīnaṁ pahonake kapallakapūve pacissāmīti. Kiṁ te etehi, attano kammaṁ katvā khādissantīti. Tena hi ekaracchavāsīnaṁ pahonake pacissāmīti. Jānāmahaṁ tava mahaddhanabhāvanti. Imasmiṁ gehasāmante sabbesaṁ pahonakaṁ katvā pacāmīti. Jānāmahaṁ tava mahajjhāsayabhāvanti. Tena hi te puttadāramattasseva pahonakaṁ katvā pacāmīti. Kiṁ te etehīti. Kiṁ pana tuyhañca mayhañca pahonakaṁ katvā pacāmīti. Tvaṁ kiṁ karissāsīti. Tena hi ekakasseva te pahonakaṁ katvā pacāmīti. Imasmiṁ ṭhāne pacamāne bahū paccāsīsanti, sakalataṇḍule ṭhapetvā bhinnataṇḍule ca uddhanakapallāni ca ādāya thokaṁ khīrasappimadhuphāṇitañca gahetvā sattabhūmikassa pāsādassa uparimatalaṁ āruyha paca, tatthāhaṁ ekakova nisīditvā khādissāmīti. Sā "sādhū"ti paṭissuṇitvā gahetabbaṁ gāhāpetvā pāsādaṁ abhiruyha dāsiyo vissajjetvā seṭṭhiṁ pakkosāpesi, so ādito paṭṭhāya dvārāni pidahanto sabbadvāresu sūcighaṭikaṁ datvā sattamatalaṁ abhiruhitvā tatthapi dvāraṁ pidahitvā nisīdi. Bhariyāpissa uddhane aggiṁ jāletvā kapallaṁ āropetvā pūve pacituṁ ārabhi.

1. Tassā vacanaṁ parihāsanto (Ka)

န ကဿစိ ကထေဿာမီ”တိ တဏှံ အဓိဝါသေန္တော စရတိ။ သော ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ဥပ္ပဏ္ဍုပ္ပဏ္ဍုကဇာတော ဓမနိသန္ထတဂတ္တော ဇာတော။ တတော တဏှံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တော ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ မဉ္စကေ ဥပဂူဟိတွာ နိပဇ္ဇိ။ ဧဝံ ဂတောပိ ဓနဟာနိဘယေန န ကဿစိ ကိဉ္စိ ကထေသိ။

အထ နံ ဘရိယာ ဥပသင်္ကမိတွာ ပိဋ္ဌိံ ပရိမဇ္ဇိတွာ “ကိံ တေ သာမိ အဖာသုကံ ဇာတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ န မေ ကိဉ္စိ အဖာသုကံ အတ္ထီတိ။ ကိံ နု ခေါ တေ ရာဇာ ကုပိတောတိ။ ရာဇာပိ မေ န ကုပ္ပတီတိ။ အထ ကိံ တေ ပုတ္တဓီတာဟိ ဝါ ဒါသကမ္မကရာဒီဟိ ဝါ ကိဉ္စိ အမနာပံ ကတံ အတ္ထီတိ။ ဧဝရူပမ္ပိ နတ္ထီတိ။ ကိသ္မိဉ္စိ ပန တေ တဏှာ အတ္ထီတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေပိ ဓနဟာနိဘယေန ကိဉ္စိ အဝတွာ နိဿဒ္ဒောဝ နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ ဘရိယာ “ကထေဟိ သာမိ၊ ကိသ္မိဉ္စိ တေ တဏှာ အတ္ထီ”တိ အာဟ။ သော ဝစနံ ပရိဂိလန္တော[1] ဝိယ “အတ္ထိ မေ တဏှာ”တိ အာဟ။ ကိံ တဏှာ သာမီတိ။ ကပလ္လကပူဝံ ခါဒိတုကာမောမှီတိ။ အထ ကိမတ္ထံ မေ န ကထေသိ၊ ကိံ တွံ ဒလိဒ္ဒေါသိ၊ ဣဒါနိ သကလနိဂမဝါသီနံ ပဟောနကေ ကပလ္လကပူဝေ ပစိဿာမီတိ။ ကိံ တေ ဧတေဟိ၊ အတ္တနော ကမ္မံ ကတွာ ခါဒိဿန္တီတိ။ တေန ဟိ ဧကရစ္ဆဝါသီနံ ပဟောနကေ ပစိဿာမီတိ။ ဇာနာမဟံ တဝ မဟဒ္ဓနဘာဝန္တိ။ ဣမသ္မိံ ဂေဟသာမန္တေ သဗ္ဗေသံ ပဟောနကံ ကတွာ ပစာမီတိ။ ဇာနာမဟံ တဝ မဟဇ္ဈာသယဘာဝန္တိ။ တေန ဟိ တေ ပုတ္တဒါရမတ္တဿေဝ ပဟောနကံ ကတွာ ပစာမီတိ။ ကိံ တေ ဧတေဟီတိ။ ကိံ ပန တုယှဉ္စ မယှဉ္စ ပဟောနကံ ကတွာ ပစာမီတိ။ တွံ ကိံ ကရိဿသီတိ။ တေန ဟိ ဧကကဿေဝ တေ ပဟောနကံ ကတွာ ပစာမီတိ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပစမာနေ ဗဟူ ပစ္စာသီသန္တိ၊ သကလတဏ္ဍုလေ ဌပေတွာ ဘိန္နတဏ္ဍုလေ စ ဥဒ္ဓနကပလ္လာနိ စ အာဒါယ ထောကံ ခီရသပ္ပိမဓုဖာဏိတဉ္စ ဂဟေတွာ သတ္တဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဥပရိမတလံ အာရုယှ ပစ၊ တတ္ထာဟံ ဧကကောဝ နိသီဒိတွာ ခါဒိဿာမီတိ။ သာ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ဂဟေတဗ္ဗံ ဂါဟာပေတွာ ပါသာဒံ အဘိရုယှ ဒါသိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ သေဋ္ဌိံ ပက္ကောသာပေသိ၊ သော အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဒွါရာနိ ပိဒဟန္တော သဗ္ဗဒွါရေသု သူစိဃဋိကံ ဒတွာ သတ္တမတလံ အဘိရုဟိတွာ တတ္ထပိ ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ နိသီဒိ။ ဘရိယာပိဿ ဥဒ္ဓနေ အဂ္ဂိံ ဇာလေတွာ ကပလ္လံ အာရောပေတွာ ပူဝေ ပစိတုံ အာရဘိ။

၁-တဿာ ဝစနံ ပရိဟာသန္တော (က)

Atha Satthā pātova Mahāmoggallānattheraṁ āmantesi “eso Moggallāna Rājagahassa avidūre Sakkāranigame Macchariyaseṭṭhi ‘kapallakapūve khādissāmī’ti aññesaṁ dassanabhayena sattabhūmike pāsāde kapallakapūve pacāpeti, tvaṁ tattha gantvā seṭṭhiṁ dametvā nibbisevanaṁ katvā ubhopi jāyampatike pūve ca khīrasappimadhuphāṇitāni ca gāhāpetvā attano balena Jetavanaṁ ānehi, ajjāhaṁ pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ vihāre eva nisīdissāmi, pūveheva bhattakiccaṁ karissāmī”ti.

Thero “sādhu bhante”ti Satthu vacanaṁ sampaṭicchitvā tāvadeva iddhibalena taṁ nigamaṁ gantvā tassa pāsādassa sīhapañjaradvāre sunivattho supāruto ākāse eva maṇirūpakaṁ viya aṭṭhāsi. Mahāseṭṭhino theraṁ disvāva hadayamaṁsaṁ kampi. So ahaṁ evarūpānaṁyeva dassanabhayena imaṁ ṭhānamāgato, ayaṁ ca bhikkhu ā kāsenāgantvā vātapānadvāre ṭhitoti. So gahetabbagahaṇaṁ apassanto aggimhi pakkhittaloṇasakkharā viya dosena[1] taṭataṭāyanto evamāha “samaṇa ākāse ṭhatvāpi kiṁ labhissasi, ākāse apade padaṁ dassetvā caṅkamantopi neva labhissasī”ti. Thero tasmiṁ eva ṭhāne aparāparaṁ caṅkami. Seṭṭhi “caṅkamanto kiṁ labhissasi, ākāse pallaṅkena nisīdantopi na labhissasiyevā”ti āha. Thero pallaṅkaṁ ābhujitvā nisīdi. Atha naṁ “ākāse nisinno kiṁ labhissasi, āgantvā vātapānassa ummāre ṭhitopi na labhissasī”ti āha. Thero ummāre ṭhito. “Ummāre ṭhitopi kiṁ labhissasi, dhūmāyantopi[2] na labhissasi evā”ti āha. Theropi dhūmāyi. Sakalapāsādo ekadhūmo ahosi. Seṭṭhino akkhīnaṁ sūciyā vijjhanakālo viya ahosi, gehajjhāyanabhayena pana “tvaṁ pajjalantopi na labhissasī”ti avatvā “ayaṁ samaṇo suṭṭhu laggo, aladdhā na gamissati, ekamassa pūvaṁ dāpessāmī”ti bhariyaṁ āha “bhadde ekaṁ khuddakapūvaṁ pacitvā samaṇassa pūvaṁ datvā uyyojehi nan”ti. Sā thokaṁ eva piṭṭhaṁ kapallapātiyaṁ pakkhipi, mahāpūvo hutvā sakalapātiṁ pūretvā uddhumāto hutvā aṭṭhāsi.

Seṭṭhiṁ taṁ disvā “bahuṁ tayā piṭṭhaṁ gahitaṁ bhavissatī”ti sayameva dabbikaṇṇena thokaṁ piṭṭhaṁ gahetvā pakkhipi, pūvo purimapūvato mahantataro

1. Rosena (Sī) 2. Dhūpāyantopi (Sī)

အထ သတ္ထာ ပါတောဝ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ အာမန္တေသိ “ဧသော မောဂ္ဂလ္လာန ရာဇဂဟဿ အဝိဒူရေ သက္ကာရနိဂမေ မစ္ဆရိယသေဋ္ဌိ ‘ကပလ္လက-ပူဝေ ခါဒိဿာမီ’တိ အညေသံ ဒဿနဘယေန သတ္တဘူမိကေ ပါသာဒေ ကပလ္လကပူဝေ ပစာပေတိ၊ တွံ တတ္ထ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိံ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ ဥဘောပိ ဇာယမ္ပတိကေ ပူဝေ စ ခီရသပ္ပိမဓုဖာဏိတာနိ စ ဂါဟာပေတွာ အတ္တနော ဗလေန ဇေတဝနံ အာနေဟိ၊ အဇ္ဇာဟံ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရေ ဧဝ နိသီဒိဿာမိ၊ ပူဝေဟေဝ ဘတ္တကိစ္စံ ကရိဿာမီ”တိ။

ထေရော “သာဓု ဘန္တေ”တိ သတ္ထု ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တာဝဒေဝ ဣဒ္ဓိဗလေန တံ နိဂမံ ဂန္တွာ တဿ ပါသာဒဿ သီဟပဉ္ဇရဒွါရေ သုနိဝတ္ထော သုပါရုတော အာကာသေ ဧဝ မဏိရူပကံ ဝိယ အဋ္ဌာသိ။ မဟာသေဋ္ဌိနော ထေရံ ဒိသွာဝ ဟဒယမံသံ ကမ္ပိ။ သော အဟံ ဧဝရူပါနံယေဝ ဒဿနဘယေန ဣမံ ဌာန-မာဂတော၊ အယံ စ ဘိက္ခု အာကာသေနာဂန္တွာ ဝါတပါနဒွါရေ ဌိတောတိ။ သော ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏံ အပဿန္တော အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တလောဏသက္ခရာ ဝိယ ဒေါသေန[၁] တဋတဋာယန္တော ဧဝမာဟ “သမဏ အာကာသေ ဌတွာပိ ကိံ လဘိဿသိ၊ အာကာသေ အပဒေ ပဒံ ဒဿေတွာ စင်္ကမန္တောပိ နေဝ လဘိဿသီ”တိ။ ထေရော တသ္မိံ ဧဝ ဌာနေ အပရာပရံ စင်္ကမိ။ သေဋ္ဌိ “စင်္ကမန္တော ကိံ လဘိဿသိ၊ အာကာသေ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒန္တောပိ န လဘိဿသိယေဝါ”တိ အာဟ။ ထေရော ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသီဒိ။ အထ နံ “အာကာသေ နိသိန္နော ကိံ လဘိဿသိ၊ အာဂန္တွာ ဝါတပါနဿ ဥမ္မာရေ ဌိတောပိ န လဘိဿသီ”တိ အာဟ။ ထေရော ဥမ္မာရေ ဌိတော။ “ဥမ္မာရေ ဌိတောပိ ကိံ လဘိဿသိ၊ ဓူမာယန္တောပိ[၂] န လဘိဿသိ ဧဝါ”တိ အာဟ။ ထေရောပိ ဓူမာယိ။ သကလပါသာဒေါ ဧကဓူမော အဟောသိ။ သေဋ္ဌိနော အက္ခီနံ သူစိယာ ဝိဇ္ဈနကာလော ဝိယ အဟောသိ၊ ဂေဟဇ္ဈာယနဘယေန ပန “တွံ ပဇ္ဇလန္တောပိ န လဘိဿသီ”တိ အဝတွာ “အယံ သမဏော သုဋ္ဌု လဂ္ဂေါ၊ အလဒ္ဓါ န ဂမိဿတိ၊ ဧကမဿ ပူဝံ ဒါပေဿာမီ”တိ ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဧကံ ခုဒ္ဒကပူဝံ ပစိတွာ သမဏဿ ဒတွာ ဥယျောဇေဟိ န”န္တိ။ သာ ထောကံ ဧဝ ပိဋ္ဌံ ကပလ္လပါတိယံ ပက္ခိပိ၊ မဟာပူဝေါ ဟုတွာ သကလပါတိံ ပူရေတွာ ဥဒ္ဓုမာတော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။

သေဋ္ဌိ တံ ဒိသွာ “ဗဟုံ တယာ ပိဋ္ဌံ ဂဟိတံ ဘဝိဿတီ”တိ သယမေဝ ဒဗ္ဗိကဏ္ဏေန ထောကံ ပိဋ္ဌံ ဂဟေတွာ ပက္ခိပိ၊ ပူဝေါ ပုရိမပူဝတော မဟန္တတရော

၁-ရောသေန (သီ) ၂-ဓူပါယန္တောပိ (သီ)

jāto. Evaṁ yaṁ yaṁ pacati, so so mahantamahantova hoti. So nibbinno bhariyaṁ āha “bhadde imassa ekaṁ pūvaṁ dehī”ti. Tassā pacchito ekaṁ pūvaṁ gaṇhantiyā sabbe ekābaddhā allīyiṁsu. Sā seṭṭhiṁ āha “sāmi sabbe pūvā ekato laggā, visuṁ kātuṁ na sakkomī”ti. “Ahaṁ karissāmī”ti sopi kātuṁ nāsakkhi. Ubhopi janā koṭiyaṁ gahetvā kaḍḍhantāpi viyojetuṁ nāsakkhiṁsu eva. Athassa pūvehi saddhiṁ vāyamantasseva sarīrato sedā mucciṁsu, pipāsā upacchijji. Tato bhariyaṁ āha “bhadde na me pūvehi attho, pacchiyā saddhiṁyeva imassa dehī”ti. Sā pacchiṁ ādāya theraṁ upasaṅkamitvā adāsi. Thero ubhinnampi dhammaṁ desesi, tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇaṁ kathesi, “atthi dinnaṁ, atthi yiṭṭhan”ti dinnadānādīnaṁ phalaṁ gaganatale puṇṇacandaṁ viya dassesi.

Taṁ sutvā pasannacitto hutvā seṭṭhi “bhante āgantvā imasmiṁ pallaṅke nisīditvā paribhuñjathā”ti āha. Thero “mahāseṭṭhi Sammāsambuddho ‘pūve khādissāmī’ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ vihāre nisinno, tumhākaṁ ruciyā sati ahaṁ vo nessāmi, seṭṭhibhariyaṁ pūve ca khīrādīni ca gaṇhāpetha, Satthu santikaṁ gamissāmā”ti āha. Kahaṁ pana bhante etarahi Satthāti. Ito pañcacattālīsayojanamatthake Jetavanavihāre mahāseṭṭhīti. Bhante kālaṁ anatikkamitvā ettakaṁ addhānaṁ kathaṁ gamissāmāti. Mahāseṭṭhi tumhākaṁ ruciyā sati ahaṁ vo attano iddhibalena nessāmi, tumhākaṁ pāsāde sopānasīsaṁ attano ṭhāne eva bhavissati, sopānapariyosānaṁ pana vo Jetavanadvārakoṭṭhake bhavissati, uparipāsādā heṭṭhāpāsādaṁ otaraṇakālamatteneva Jetavanaṁ nessāmīti. So “sādhu bhante”ti sampaṭicchi.

Thero sopānasīsaṁ tattheva katvā “sopānapādamūlaṁ Jetavanadvārakoṭṭhake hotū”ti adhiṭṭhāsi. Tatheva ahosi. Iti thero seṭṭhiṁ ca seṭṭhibhariyañca uparipāsādā heṭṭhāpāsādaṁ otaraṇakālato khippataraṁ Jetavanaṁ sampāpesi. Te ubhopi Satthāraṁ upasaṅkamitvā kālaṁ ārocesuṁ. Satthā bhattaggaṁ pavisitvā paññattavarabuddhāsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Mahāseṭṭhi Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dakkhiṇodakaṁ adāsi. Bhariyāpissa Tathāgatassa patte pūvaṁ patiṭṭhāpesi. Satthā

ဇာတော။ ဧဝံ ယံ ယံ ပစတိ၊ သော သော မဟန္တမဟန္တောဝ ဟောတိ။ သော နိဗ္ဗိန္နော ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဣမဿ ဧကံ ပူဝံ ဒေဟီ”တိ။ တဿာ ပစ္ဆိတော ဧကံ ပူဝံ ဂဏှန္တိယာ သဗ္ဗေ ဧကာဗဒ္ဓါ အလ္လီယိံသု။ သာ သေဋ္ဌိံ အာဟ “သာမိ သဗ္ဗေ ပူဝါ ဧကတော လဂ္ဂါ၊ ဝိသုံ ကာတုံ န သက္ကောမီ”တိ။ “အဟံ ကရိဿာမီ”တိ သောပိ ကာတုံ နာသက္ခိ။ ဥဘောပိ ဇနာ ကောဋိယံ ဂဟေတွာ ကဍ္ဎန္တာပိ ဝိယောဇေတုံ နာသက္ခိံသု ဧဝ။ အထဿ ပူဝေဟိ သဒ္ဓိံ ဝါယမန္တဿေဝ သရီရတော သေဒါ မုစ္စိံသု၊ ပိပါသာ ဥပစ္ဆိဇ္ဇိ။ တတော ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ န မေ ပူဝေဟိ အတ္ထော၊ ပစ္ဆိယာ သဒ္ဓိံယေဝ ဣမဿ ဒေဟီ”တိ။ သာ ပစ္ဆိံ အာဒါယ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အဒါသိ။ ထေရော ဥဘိန္နမ္ပိ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏံ ကထေသိ၊ “အတ္ထိ ဒိန္နံ၊ အတ္ထိ ယိဋ္ဌ”န္တိ ဒိန္နဒါနာဒီနံ ဖလံ ဂဂနတလေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဝိယ ဒဿေသိ။

တံ သုတွာ ပသန္နစိတ္တော ဟုတွာ သေဋ္ဌိ “ဘန္တေ အာဂန္တွာ ဣမသ္မိံ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒိတွာ ပရိဘုဉ္ဇထာ”တိ အာဟ။ ထေရော “မဟာသေဋ္ဌိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ‘ပူဝေ ခါဒိဿာမီ’တိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရေ နိသိန္နော၊ တုမှာကံ ရုစိယာ သတိ အဟံ ဝေါ နေဿာမိ၊ သေဋ္ဌိဘရိယံ ပူဝေ စ ခီရာဒီနိ စ ဂဏှာပေထ၊ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမာ”တိ အာဟ။ ကဟံ ပန ဘန္တေ ဧတရဟိ သတ္ထာတိ။ ဣတော ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနမတ္ထကေ ဇေတဝနဝိဟာရေ မဟာသေဋ္ဌီတိ။ ဘန္တေ ကာလံ အနတိက္ကမိတွာ ဧတ္တကံ အဒ္ဓါနံ ကထံ ဂမိဿာမာတိ။ မဟာသေဋ္ဌိ တုမှာကံ ရုစိယာ သတိ အဟံ ဝေါ အတ္တနော ဣဒ္ဓိဗလေန နေဿာမိ၊ တုမှာကံ ပါသာဒေ သောပါနသီသံ အတ္တနော ဌာနေ ဧဝ ဘဝိဿတိ၊ သောပါနပရိယောသာနံ ပန ဝေါ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ဘဝိဿတိ၊ ဥပရိပါသာဒါ ဟေဋ္ဌာပါသာဒံ ဩတရဏကာလမတ္တေနေဝ ဇေတဝနံ နေဿာမီတိ။ သော “သာဓု ဘန္တေ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

ထေရော သောပါနသီသံ တတ္ထေဝ ကတွာ “သောပါနပါဒမူလံ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ဟောတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ တထေဝ အဟောသိ။ ဣတိ ထေရော သေဋ္ဌိံ စ သေဋ္ဌိဘရိယဉ္စ ဥပရိပါသာဒါ ဟေဋ္ဌာပါသာဒံ ဩတရဏကာလတော ခိပ္ပတရံ ဇေတဝနံ သမ္ပာပေသိ။ တေ ဥဘောပိ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ကာလံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ ဘတ္တဂ္ဂံ ပဝိသိတွာ ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန။ မဟာသေဋ္ဌိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒက္ခိဏောဒကံ အဒါသိ။ ဘရိယာပိဿ တထာဂတဿ ပတ္တေ ပူဝံ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သတ္ထာ

attano yāpanamattaṁ, gaṇhi, pañcasatā bhikkhūpi yāpanamattaṁ gaṇhiṁsu. Seṭṭhi khīrasappimadhusakkharādīni dadamāno na khayaṁ agamāsi. Satthā pañjahi bhikkhusatehi saddhiṁ bhattakiccaṁ niṭṭhāpesi. Mahāseṭṭhipi saddhiṁ bhariyāya yāvadatthaṁ khādi. Pūvānaṁ pariyosānameva na paññāyati. Sakalavihāre bhikkhūnañca vighāsādānañca dinnesupi pariyanto na paññāyateva. "Bhante pūvā parikkhayaṁ na gacchantī"ti Bhagavato ārocesuṁ. Tena hi Jetavanadvārakoṭṭhake chaḍḍethāti. Atha ne dvārakoṭṭhakassa avidūre pabbhāraṭṭhāne chaḍḍayiṁsu. Yāvajjatanāpi[1] taṁ ṭhānaṁ **kapallakapūvapabbhāran**teva paññāyati. Mahāseṭṭhi saha bhariyāya Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Bhagavā anumodanamakāsi. Anumodanāvasāne ubhopi sotāpattiphale patiṭṭhāya Satthāraṁ vanditvā dvārakoṭṭhake sopānaṁ āruyha attano pāsādeyeva patiṭṭhahiṁsu.

Tato paṭṭhāya seṭṭhi asītikoṭidhanaṁ Buddhasāsaneyeva vikkiri. Punadivase sāyanhasamaye dhammasabhāyaṁ sannisinnā bhikkhū "passathāvuso Mahāmoggallānattherassa ānubhāvaṁ, anupahacca nāma saddhaṁ, anupahacca bhoge Macchariyaseṭṭhiṁ muhutteneva dametvā nibbisevanaṁ katvā pūve gāhāpetvā Jetavanaṁ ānetvā Satthu sammukhaṁ katvā sotāpattiphale patiṭṭhāpesi, aho mahānubhāvo thero"ti therassa guṇaṁ kathentā nisīdiṁsu. Satthā dibbāya sotadhātuyā kathaṁ sutvā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave kuladamakena nāma bhikkhunā anupahacca saddhaṁ, anupahacca bhoge, kulaṁ akilametvā aviheṭhetvā pupphato reṇuṁ gaṇhantena bhamarena viya upasaṅkamitvā Buddhaguṇaṁ jānāpetabbaṁ, tādiso mama putto Moggallāno"ti theraṁ pasaṁsitvā imaṁ gāthamāha—

49. "Yathāpi bhamaro pupphaṁ, vaṇṇagandhamaheṭhayaṁ.
Paleti rasamādāya, evaṁ gāme Munī care"ti.

Tattha **bhamaro**ti yā kāci madhukarajāti. **Pupphan**ti pupphārāme caranto pupphañca vaṇṇañca gandhañca aheṭhayanto avināsento vicaratīti attho. **Paletī**ti evaṁ caritvā yāvadatthaṁ rasaṁ pivitvā aparampi madhukaraṇatthāya

1. Ajjāpi (Sī, Syā)

အတ္တနော ယာပနမတ္တံ ဂဏှိ၊ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူပိ ယာပနမတ္တံ ဂဏှိံသု။ သေဋ္ဌိ ခီရသပ္ပိမဓုသက္ခရာဒီနိ ဒဒမာနော န ခယံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဘတ္တကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေသိ။ မဟာသေဋ္ဌိပိ သဒ္ဓိံ ဘရိယာယ ယာဝဒတ္ထံ ခါဒိ။ ပူဝါနံ ပရိယောသာနမေဝ န ပညာယတိ။ သကလဝိဟာရေ ဘိက္ခူနဉ္စ ဝိဃာသာဒါနဉ္စ ဒိန္နေသုပိ ပရိယန္တော န ပညာယတေဝ။ "ဘန္တေ ပူဝါ ပရိက္ခယံ န ဂစ္ဆန္တီ"တိ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ တေန ဟိ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကေ ဆဍ္ဍေထာတိ။ အထ နေ ဒွါရကောဋ္ဌကဿ အဝိဒူရေ ပဗ္ဘာရဋ္ဌာနေ ဆဍ္ဍယိံသု။ ယာဝဇ္ဇတနာပိ[1] တံ ဌာနံ **ကပလ္လကပူဝပဗ္ဘာရန္တေ**ဝ ပညာယတိ။ မဟာသေဋ္ဌိ သဟ ဘရိယာယ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ ဘဂဝါ အနုမောဒနမကာသိ။ အနုမောဒနာဝသာနေ ဥဘောပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဒွါရကောဋ္ဌကေ သောပါနံ အာရုယှ အတ္တနော ပါသာဒေယေဝ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

တတော ပဋ္ဌာယ သေဋ္ဌိ အသီတိကောဋိဓနံ ဗုဒ္ဓသာသနေယေဝ ဝိကိရိ။ ပုနဒိဝသေ သာယနှသမယေ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ ဘိက္ခူ "ပဿထာဝုသော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ အာနုဘာဝံ၊ အနုပဟစ္စ နာမ သဒ္ဓံ, အနုပဟစ္စ ဘောဂေ မစ္ဆရိယသေဋ္ဌိံ မုဟုတ္တေနေဝ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ ပူဝေ ဂါဟာပေတွာ ဇေတဝနံ အာနေတွာ သတ္ထု သမ္မုခံ ကတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာပေသိ၊ အဟော မဟာနုဘာဝေါ ထေရော"တိ ထေရဿ ဂုဏံ ကထေန္တာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ ကထံ သုတွာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခဝေ ကုလဒမကေန နာမ ဘိက္ခုနာ အနုပဟစ္စ သဒ္ဓံ, အနုပဟစ္စ ဘောဂေ, ကုလံ အကိလမေတွာ အဝိဟေဌေတွာ ပုပ္ဖတော ရေဏုံ ဂဏှန္တေန ဘမရေန ဝိယ ဥပသင်္ကမိတွာ ဗုဒ္ဓဂုဏံ ဇာနာပေတဗ္ဗံ၊ တာဒိသော မမ ပုတ္တော မောဂ္ဂလ္လာနော"တိ ထေရံ ပသံသိတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၉။ "ယထာပိ ဘမရော ပုပ္ဖံ၊ ဝဏ္ဏဂန္ဓမဟေဌယံ။
ပလေတိ ရသမာဒါယ၊ ဧဝံ ဂါမေ မုနီ စရေ"တိ။

တတ္ထ **ဘမရော**တိ ယာ ကာစိ မဓုကရဇာတိ။ **ပုပ္ဖန္တိ** ပုပ္ဖါရာမေ စရန္တော ပုပ္ဖဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ ဂန္ဓဉ္စ အဟေဌယန္တော အဝိနာသေန္တော ဝိစရတီတိ အတ္ထော။ **ပလေတီ**တိ ဧဝံ စရိတွာ ယာဝဒတ္ထံ ရသံ ပိဝိတွာ အပရမ္ပိ မဓုကရဏတ္ထာယ

၁-အဇ္ဇာပိ (သီ၊ သျာ)

ādāya paleti, so evaṁ vanagahanaṁ ajjhogāhetvā ekasmiṁ rukkhasusire taṁ rajamissakaṁ rasaṁ ṭhapetvā anupubbena madhurarasaṁ madhuṁ karoti, na tassa pupphārāme vicaritapaccayā pupphaṁ vā vaṇṇagandhaṁ vāssa vigacchati, atha kho sabbaṁ pākatikameva hoti. **Evaṁ gāme Munī care**ti evaṁ sekhāsekhabhedo[1] anāgāriyamuni kulapaṭipāṭiyā gāme bhikkhaṁ gaṇhanto vicaratīti attho. Na hi tassa gāme caraṇapaccayā kulānaṁ saddhāhāni vā bhogahāni vā honti. Saddhāpi bhogāpi pākatikāva honti. Evaṁ caritvā ca pana nikkhamitvā sekhamuni tāva bahigāme udakaphāsukaṭṭhāne saṁghāṭiṁ paññāpetvā nisinno akkhabhañjanavaṇapaṭicchādanaputtamaṁsūpamādivasena paccavekkhanto piṇḍapātaṁ paribhuñjitvā tathārūpaṁ vanasaṇḍaṁ anupavisitvā ajjhattikakammaṭṭhānaṁ sammasanto cattāro magge, cattāri ca sāmaññaphalāni hatthagatāneva karoti. Asekhamuni pana diṭṭhidhammasukhavihāramanuyuñjati. Ayamassa bhamarena saddhiṁ madhukaraṇasarikkhatā veditabbā. Idha pana khīṇāsavova adhippeto.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ vatvā uttaripi therassa guṇaṁ pakāsetuṁ “na bhikkhave idāneva Moggallānena Macchariyaseṭṭhi damito, pubbepi naṁ dametvā kammaphalasambandhaṁ jānāpesi evā”ti vatvā imamatthaṁ pakāsento atītaṁ āharitvā—

“Ubho khañjā ubho kuṇī, ubho visamacakkhukā.
Ubhinnaṁ piḷakā jātā, nāhaṁ passāmi Illisan”ti—

Imaṁ **Illisajātakaṁ**[2] kathesīti.

Macchariyakosiyaseṭṭhivatthu pañcamaṁ.

---

6. Pāveyyakājīvakavatthu

Na paresaṁ vilomānīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Pāveyyaṁ[3] nāma ājīvakaṁ ārabbha kathesi.

---

1. Sekhāsekhasaṅkhāto (Ka) 2. Khu 5. 18 piṭṭhe. 3. Pāṭhikaṁ (Sī), pāṭikaṁ (Syā)

အာဒါယ ပလေတိ၊ သော ဧဝံ ဝနဂဟနံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ ဧကသ္မိံ ရုက္ခသုသိရေ တံ ရဇမိဿကံ ရသံ ဌပေတွာ အနုပုဗ္ဗေန မဓုရရသံ မဓုံ ကရောတိ၊ န တဿ ပုပ္ဖာရာမေ ဝိစရိတပစ္စယာ ပုပ္ဖံ ဝါ ဝဏ္ဏဂန္ဓံ ဝါဿ ဝိဂစ္ဆတိ၊ အထ ခေါ သဗ္ဗံ ပါကတိကမေဝ ဟောတိ။ **ဧဝံ ဂါမေ မုနီ စရေ**တိ ဧဝံ သေခါသေခဘေဒေါ[1] အနာဂါရိယမုနိ ကုလပဋိပါဋိယာ ဂါမေ ဘိက္ခံ ဂဏှန္တော ဝိစရတီတိ အတ္ထော။ န ဟိ တဿ ဂါမေ စရဏပစ္စယာ ကုလာနံ သဒ္ဓါဟာနိ ဝါ ဘောဂဟာနိ ဝါ ဟောန္တိ။ သဒ္ဓါပိ ဘောဂါပိ ပါကတိကာဝ ဟောန္တိ။ ဧဝံ စရိတွာ စ ပန နိက္ခမိတွာ သေခမုနိ တာဝ ဗဟိဂါမေ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနေ သံဃာဋိံ ပညာပေတွာ နိသိန္နော အက္ခဘဉ္ဇနဝဏပဋိစ္ဆာဒနပုတ္တမံသူပမာဒိဝသေန ပစ္စဝေက္ခန္တော ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ တထာရူပံ ဝနသဏ္ဍံ အနုပဝိသိတွာ အဇ္ဈတ္တိကကမ္မဋ္ဌာနံ သမ္မသန္တော စတ္တာရော မဂ္ဂေ, စတ္တာရိ စ သာမညဖလာနိ ဟတ္ထဂတာနေဝ ကရောတိ။ အသေခမုနိ ပန ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရမနုယုဉ္ဇတိ။ အယမဿ ဘမရေန သဒ္ဓိံ မဓုကရဏသရိက္ခတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣဓ ပန ခီဏာသဝေါဝ အဓိပ္ပေတော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဝတွာ ဥတ္တရိပိ ထေရဿ ဂုဏံ ပကာသေတုံ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ မောဂ္ဂလ္လာနေန မစ္ဆရိယသေဋ္ဌိ ဒမိတော၊ ပုဗ္ဗေပိ နံ ဒမေတွာ ကမ္မဖလသမ္ဗန္ဓံ ဇာနာပေသိ ဧဝါ”တိ ဝတွာ ဣမမတ္ထံ ပကာသေန္တော အတီတံ အာဟရိတွာ—

“ဥဘော ခဉ္ဇာ ဥဘော ကုဏီ၊ ဥဘော ဝိသမစက္ခုကာ။
ဥဘိန္နံ ပိဠကာ ဇာတာ၊ နာဟံ ပဿာမိ ဣလ္လိသ”န္တိ—

ဣမံ **ဣလ္လိသဇာတကံ**[2] ကထေသီတိ။

မစ္ဆရိယကောသိယသေဋ္ဌိဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ပါဝေယျကာဇီဝကဝတ္ထု

န ပရေသံ ဝိလောမာနီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော ပါဝေယျံ[3] နာမ အာဇီဝကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-သေခါသေခသင်္ခါတော (က) ၂-ခု ၅-၁၈-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ပါဌိကံ (သီ)၊ ပါဋိကံ (သျာ)

Sāvatthiyaṁ kirekā gahapatānī puttaṭṭhāne ṭhapetvā Pāveyyaṁ nāma ājīvakaṁ paṭijaggi. Tassānantaragharesu manussā Satthu dhammadesanaṁ sutvā āgantvā “aho acchariyā Buddhānaṁ dhammadesanā”ti nānappakārehi Buddhaguṇe vaṇṇenti. Sā Buddhānaṁ guṇakathaṁ sutvā vihāraṁ gantvā dhammaṁ sotukāmā ājīvakassa etamatthaṁ kathetvā “gacchissāmi ahaṁ Buddhasantikaṁ ayyā”ti āha. So “mā gacchāhī”ti nivāretvā taṁ punappunaṁ yācamānampi nivāresi eva. Sā “ayaṁ mama vihāraṁ gantvā dhammaṁ sotuṁ na deti, Satthāraṁ nimantetvā idheva dhammaṁ suṇissāmī”ti sāyanhasamaye puttaṁ pakkositvā “gaccha tāta, svātanāya Satthāraṁ nimantehīti pesesi. So gacchanto paṭhamataraṁ ājīvakassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā taṁ vanditvā nisīdi. Atha naṁ so “kahaṁgacchasī”ti āha. “Mātu vacanena Satthāraṁ nimantetuṁ gacchāmī”ti āha. Mā tassa santikaṁ gacchāhī”ti. Alaṁ ayya, mama mātu bhāyāmi, gacchissāmahanti. Etassa katasakkāraṁ ubhopi khādissāma, mā gacchāhīti.
Alaṁ ayya, mātā me tajjessatīti. Tena hi gaccha, gantvā pana nimantetvā “amhākaṁ gehaṁ asukaṭṭhāne vā asukavīthiyaṁ vā asukamaggena vā gantabban”ti mā ācikkhi. Santike ṭhito viya aññena maggena gacchanto viya palāyitvā ehīti. So ājīvakassa vacanaṁ sutvā Satthu santikaṁ gantvā nimantetvā ājīvakena vuttaniyāmeneva sabbaṁ katvā tassa santikaṁ gantvā “kiṁ te katan”ti puṭṭho “sabbaṁ kataṁ ayyā”ti āha. “Bhaddakaṁ te kataṁ, tassa sakkāraṁ ubhopi khādissāmā”ti vatvā punadivase ājīvako pātova taṁ gehaṁ agamāsi. Taṁ gahetvā pacchāgabbhe nisīdāpetuṁ.

Paṭivissakamanussā taṁ gehaṁ allagomayena upalimpitvā lājapañcamāni pupphāni vikiritvā Satthu nisīdanatthāya mahārahaṁ āsanaṁ paññāpesuṁ. Buddhehi saddhiṁ aparicitamanussā hi āsanapaññattiṁ na jānanti, Buddhānañca maggadesakena kiccaṁ nāma natthi, bodhimūle dasasahassilokadhātuṁ kampetvā sambodhiṁ pattadivaseyeva hi nesaṁ “ayaṁ maggo nirayaṁ gacchati, ayaṁ tiracchānayoniṁ, ayaṁ pettivisayaṁ, ayaṁ manussalokaṁ, ayaṁ devalokaṁ, ayaṁ amatamahānibbānan”ti sabbe maggā āvibhūtā. Gāmanigamādīnaṁ pana magge vattabbameva natthi. Tasmā Satthā pātova pattacīvaramādāya mahā-upāsikāya gehadvāraṁ gato. Sā gehā nikkhamitvā

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကာ ဂဟပတာနီ ပုတ္တဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ပါဝေယျံ နာမ အာဇီဝကံ ပဋိဇဂ္ဂိ။ တဿာနန္တရဃရေသု မနုဿာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အာဂန္တွာ “အဟော အစ္ဆရိယာ ဗုဒ္ဓါနံ ဓမ္မဒေသနာ”တိ နာနပ္ပကာရေဟိ ဗုဒ္ဓဂုဏေ ဝဏ္ဏေန္တိ။ သာ ဗုဒ္ဓါနံ ဂုဏကထံ သုတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သောတုကာမာ အာဇီဝကဿ ဧတမတ္ထံ ကထေတွာ “ဂစ္ဆိဿာမိ အဟံ ဗုဒ္ဓသန္တိကံ အယျာ”တိ အာဟ။ သော “မာ ဂစ္ဆာဟီ”တိ နိဝါရေတွာ တံ ပုနပ္ပုနံ ယာစမာနမ္ပိ နိဝါရေသိ ဧဝ။ သာ “အယံ မမ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သောတုံ န ဒေတိ၊ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ ဣဓေဝ ဓမ္မံ သုဏိဿာမီ”တိ သာယဏှသမယေ ပုတ္တံ ပက္ကောသိတွာ “ဂစ္ဆ တာတ၊ သွာတနာယ သတ္ထာရံ နိမန္တေဟီ”တိ ပေသေသိ။ သော ဂစ္ဆန္တော ပဌမတရံ အာဇီဝကဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ အထ နံ သော “ကဟံ ဂစ္ဆသီ”တိ အာဟ။ “မာတု ဝစနေန သတ္ထာရံ နိမန္တေတုံ ဂစ္ဆာမီ”တိ အာဟ။ မာ တဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာဟီတိ။ အလံ အယျ, မမ မာတု ဘာယာမိ၊ ဂစ္ဆိဿာမဟန္တိ။ ဧတဿ ကတသက္ကာရံ ဥဘောပိ ခါဒိဿာမ၊ မာ ဂစ္ဆာဟီတိ။ အလံ အယျ, မာတာ မေ တဇ္ဇေဿတီတိ။ တေန ဟိ ဂစ္ဆ၊ ဂန္တွာ ပန နိမန္တေတွာ “အမှာကံ ဂေဟံ အသုကဋ္ဌာနေ ဝါ အသုကဝီထိယံ ဝါ အသုကမဂ္ဂေန ဝါ ဂန္တဗ္ဗ”န္တိ မာ အာစိက္ခိ။ သန္တိကေ ဌိတော ဝိယ အညေန မဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တော ဝိယ ပလာယိတွာ ဧဟီတိ။ သော အာဇီဝကဿ ဝစနံ သုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ နိမန္တေတွာ အာဇီဝကေန ဝုတ္တနိယာမေနေဝ သဗ္ဗံ ကတွာ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ တေ ကတ”န္တိ ပုဋ္ဌော “သဗ္ဗံ ကတံ အယျာ”တိ အာဟ။ “ဘဒ္ဒကံ တေ ကတံ၊ တဿ သက္ကာရံ ဥဘောပိ ခါဒိဿာမာ”တိ ဝတွာ ပုနဒိဝသေ အာဇီဝကော ပါတောဝ တံ ဂေဟံ အဂမာသိ။ တံ ဂဟေတွာ ပစ္ဆာဂဗ္ဘေ နိသီဒါပေသုံ။

ပဋိဝိဿကမနုဿာ တံ ဂေဟံ အလ္လဂေါမယေန ဥပလိမ္ပိတွာ လာဇပဉ္စမာနိ ပုပ္ဖာနိ ဝိကိရိတွာ သတ္ထု နိသီဒနတ္ထာယ မဟာရဟံ အာသနံ ပညာပေသုံ။ ဗုဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓိံ အပရိစိတမနုဿာ ဟိ အာသနပညတ္တိံ န ဇာနန္တိ၊ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ မဂ္ဂဒေသကေန ကိစ္စံ နာမ နတ္ထိ၊ ဗောဓိမူလေ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ကမ္ပေတွာ သမ္ဗောဓိံ ပတ္တဒိဝသေယေဝ ဟိ နေသံ “အယံ မဂ္ဂေါ နိရယံ ဂစ္ဆတိ၊ အယံ တိရစ္ဆာနယောနိံ၊ အယံ ပေတ္တိဝိသယံ၊ အယံ မနုဿလောကံ၊ အယံ ဒေဝလောကံ၊ အယံ အမတမဟာနိဗ္ဗာန”န္တိ သဗ္ဗေ မဂ္ဂါ အာဝိဘူတာ။ ဂါမနိဂမာဒီနံ ပန မဂ္ဂေ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ တသ္မာ သတ္ထာ ပါတောဝ ပတ္တစီဝရမာဒါယ မဟာဥပါသိကာယ ဂေဟဒွါရံ ဂတော။ သာ ဂေဟာ နိက္ခမိတွာ

Satthāraṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā antonivesanaṁ pavesetvā āsane nisīdāpetvā dakkhiṇodakaṁ datvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena parivisi. Upāsikā katabhattakiccassa Satthuno anumodanaṁ kāretukāmā pattaṁ gaṇhi. Satthā madhurassarena anumodanadhammakathaṁ ārabhi. Upāsikā "sādhu sādhū"ti sādhukāraṁ dadamānā dhammaṁ suṇi. Ājīva kopi pacchāgabbhe nisinnova tassā sādhukāraṁ datvā dhammaṁ suṇantiyā saddaṁ sutvā sandhāretuṁ nāsakkhi. "Na idānesā mayhan"ti nikkhamitvā "naṭṭhā'si kāḷakaṇṇi, etassa evaṁ sakkāraṁ karotī"ti nānappakārena upāsikañca Satthārañca akkosanto palāyi. Upāsikā tassa kathāya lajjitā aññathattaṁ gataṁ cittaṁ desanānusārena ñāṇaṁ pesetuṁ nāsakkhi. Atha naṁ Satthā kiṁ upāsike cittaṁ desanānugataṁ kātuṁ na sakkosīti. Bhante etassa me kathāya cittaṁ aññathattaṁ upagatanti. Satthā "evarūpassa visabhāgajanassa kathitaṁ kathaṁ nāma āvajjituṁ na vaṭṭati, evarūpaṁ asamannāharitvā attano katākatameva oloketuṁ vaṭṭatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

50. "Na paresaṁ vilomāni, na paresaṁ katākataṁ.
Attanova avekkheyya, katāni akatāni cā"ti.

Tattha **na paresaṁvilomānī**ti paresaṁ vilomāni pharusāni mammacchedakavacanāni[1] na manasikātabbāni. **Na paresaṁ katākatan**ti "asuko upāsako assaddho appasanno, nāpissa gehe kaṭacchubhikkhādīni diyyanti, na salākabhattādīni, na cīvarādipaccayadānaṁ etassa atthi, tathā asukā upāsikā assaddhā appasannā, nāpissā gehe kaṭacchubhikkhādīni diyyanti, na salākabhattādīni, na cīvarādipaccayadānaṁ etissā atthi, tathā asuko bhikkhu assaddho appasanno, nāpi upajjhāyavattaṁ karoti, na ācariyavattaṁ, na āgantukavattaṁ, na gamikavattaṁ, na cetiyaṅgaṇavattaṁ, na uposathāgāravattaṁ, na bhojanasālāvattaṁ, na jantāgharavattādīni, nāpissa kiñci dhutaṅgaṁ atthi, na bhāvanārāmatāya ussāhamattampī"ti evaṁ paresaṁ katākataṁ nāma na oloketabbaṁ. **Attanova avekkheyyā**ti "kathaṁ bhūtassa me rattindivā vītivattantīti pabbajitena abhiṇhaṁ paccavekkhitabban"ti[2] imaṁ ovādaṁ anussaranto saddhāpabbajito kulaputto "kiṁ nu kho ahaṁ

1. Maccheravacanāni (Ka)   2. Aṁ 3. 325 piṭṭhe.

သတ္ထာရံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ အန္တောနိဝေသနံ ပဝေသေတွာ အာသနေ နိသီဒါပေတွာ ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန ပရိဝိသိ။ ဥပါသိကာ ကတဘတ္တကိစ္စဿ သတ္ထုနော အနုမောဒနံ ကာရေတုကာမာ ပတ္တံ ဂဏှိ။ သတ္ထာ မဓုရဿရေန အနုမောဒနဓမ္မကထံ အာရဘိ။ ဥပါသိကာ "သာဓု သာဓူ"တိ သာဓုကာရံ ဒဒမာနာ ဓမ္မံ သုဏိ။ အာဇီဝကောပိ ပစ္ဆာဂဗ္ဘေ နိသိန္နောဝ တဿာ သာဓုကာရံ ဒတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တိယာ သဒ္ဒံ သုတွာ သန္ဓာရေတုံ နာသက္ခိ။ "န ဣဒါနေသာ မယှ"န္တိ နိက္ခမိတွာ "နဋ္ဌာ'သိ ကာဠကဏ္ဏိ၊ ဧတဿ ဧဝံ သက္ကာရံ ကရောတီ"တိ နာနပ္ပကာရေန ဥပါသိကဉ္စ သတ္ထာရဉ္စ အက္ကောသန္တော ပလာယိ။ ဥပါသိကာ တဿ ကထာယ လဇ္ဇိတာ အညထတ္တံ ဂတံ စိတ္တံ ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတုံ နာသက္ခိ။ အထ နံ သတ္ထာ ကိံ ဥပါသိကေ စိတ္တံ ဒေသနာနုဂတံ ကာတုံ န သက္ကောသီတိ။ ဘန္တေ ဧတဿ မေ ကထာယ စိတ္တံ အညထတ္တံ ဥပဂတန္တိ။ သတ္ထာ "ဧဝရူပဿ ဝိသဘာဂဇနဿ ကထိတံ ကထံ နာမ အာဝဇ္ဇိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ ဧဝရူပံ အသမန္နာဟရိတွာ အတ္တနော ကတာကတမေဝ ဩလောကေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၀။ "န ပရေသံ ဝိလောမာနိ၊ န ပရေသံ ကတာကတံ။
အတ္တနောဝ အဝေက္ခေယျ၊ ကတာနိ အကတာနိ စာ"တိ။

တတ္ထ **န ပရေသံ ဝိလောမာနီ**တိ ပရေသံ ဝိလောမာနိ ဖရုသာနိ မမ္မစ္ဆေဒကဝစနာနိ[၁] န မနသိကာတဗ္ဗာနိ။ **န ပရေသံ ကတာကတ**န္တိ "အသုကော ဥပါသကော အဿဒ္ဓေါ အပ္ပသန္နော၊ နာပိဿ ဂေဟေ ကဋစ္ဆုဘိက္ခာဒီနိ ဒိယျန္တိ၊ န သလာကဘတ္တာဒီနိ, န စီဝရာဒိပစ္စယဒါနံ ဧတဿ အတ္ထိ၊ တထာ အသုကာ ဥပါသိကာ အဿဒ္ဓါ အပ္ပသန္နာ၊ နာပိဿာ ဂေဟေ ကဋစ္ဆုဘိက္ခာဒီနိ ဒိယျန္တိ၊ န သလာကဘတ္တာဒီနိ, န စီဝရာဒိပစ္စယဒါနံ ဧတိဿာ အတ္ထိ၊ တထာ အသုကော ဘိက္ခု အဿဒ္ဓေါ အပ္ပသန္နော၊ နာပိ ဥပဇ္ဈာယဝတ္တံ ကရောတိ၊ န အာစရိယဝတ္တံ, န အာဂန္တုကဝတ္တံ, န ဂမိကဝတ္တံ, န စေတိယင်္ဂဏဝတ္တံ, န ဥပေါသထာဂါရဝတ္တံ, န ဘောဇနသာလာဝတ္တံ, န ဇန္တာဃရဝတ္တာဒီနိ၊ နာပိဿ ကိဉ္စိ ဓုတင်္ဂံ အတ္ထိ၊ န ဘာဝနာရာမတာယ ဥဿာဟမတ္တမ္ပီ"တိ ဧဝံ ပရေသံ ကတာကတံ နာမ န ဩလောကေတဗ္ဗံ။ **အတ္တနောဝ အဝေက္ခေယျာ**တိ "ကထံဘူတဿ မေ ရတ္တိန္ဒိဝါ ဝီတိဝတ္တန္တီတိ ပဗ္ဗဇိတေန အဘိဏှံ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗ"န္တိ[၂] ဣမံ ဩဝါဒံ အနုဿရန္တော သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတော ကုလပုတ္တော "ကိံ နု ခေါ အဟံ

၁-မစ္ဆေရဝစနာနိ (က)   ၂-အံ ၃-၃၂၅-ပိဋ္ဌေ။

‘Aniccaṁ dukkhaṁ anattā’ti tilakkhaṇaṁ āropetvā yoge kammaṁ[1] kātuṁ sakkhiṁ, nāsakkhin”ti evaṁ attano katākatāni olokeyyāti.

Desanāvasāne sā upāsikā sotāpattiphale patiṭṭhitā, desanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Pāveyyakājīvakavatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Chattapāṇi-upāsakavatthu

Yathāpi ruciraṁ pupphanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Chattapāṇi-upāsakaṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ hi Chattapāṇi nāma upāsako tipiṭakadharo anagāmī, so pātova uposathiko hutvā Satthu upaṭṭhānaṁ agamāsi. Anāgāmi-ariyasāvakānaṁ hi samādānavasena uposathakammaṁ nāma natthi, maggeneva tesaṁ brahmacariyañca ekabhattikañca āgataṁ. Tenevāha “ghaṭikāro kho mahārāja kumbhakāro ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo”ti[2]. Evaṁ anāgāmino pakatiyāva ekabhattikā ca brahmacārino ca honti. Sopi tatheva uposathiko hutvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā dhammakathaṁ suṇanto nisīdi. Tasmiṁ samaye rājā pasenadi Kosalo Satthu upaṭṭhānaṁ agamāsi. Chattapāṇi upāsako taṁ āgacchantaṁ disvā “uṭṭhātabbaṁ nu kho, no”ti cintetvā “ahaṁ aggarājassa santike nisinno, tassa me padesarājānaṁ disvā uṭṭhātuṁ na yuttaṁ, rājā kho pana me anuṭṭhahantassa kujjhissati etasmiṁ kujjhantepi neva uṭṭhahissāmi. Rājānaṁ disvā uṭṭhahantena hi rājā garukato hoti, no Satthā, tasmā neva uṭṭhahissāmī”ti na uṭṭhahi. Paṇḍitapurisā nāma garutarānaṁ santike nisīditvā anuṭṭhahantaṁ disvā na kujjhanti. Rājā pana taṁ anuṭṭhahantaṁ disvā kupitamānaso Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā kupitabhāvaṁ ñatvā “mahārāja ayaṁ Chattapāṇi upāsako paṇḍito diṭṭhadhammo tipiṭakadharo atthānatthakusalo”ti upāsakassa guṇaṁ kathesi. Rañño tassa guṇakathaṁ suṇantasseva cittaṁ mudukaṁ jātaṁ.

1. Yogakkhemaṁ (Syā, Ka) 2. Ma 2. 241 piṭṭhe.

‘အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ’တိ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ယောဂေ ကမ္မံ[၁] ကာတုံ သက္ခိံ, နာသက္ခိ”န္တိ ဧဝံ အတ္တနော ကတာကတာနိ ဩလောကေယျာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သာ ဥပါသိကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတာ၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

ပါဝေယျကာဇီဝကဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-ဆတ္တပါဏိဥပါသကဝတ္ထု

ယထာပိ ရုစိရံ ပုပ္ဖန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော ဆတ္တပါဏိဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ဟိ ဆတ္တပါဏိ နာမ ဥပါသကော တိပိဋကဓရော အနာဂါမီ၊ သော ပါတောဝ ဥပေါသထိကော ဟုတွာ သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ အနာဂါမိအရိယသာဝကာနံ ဟိ သမာဒါနဝသေန ဥပေါသထကမ္မံ နာမ နတ္ထိ၊ မဂ္ဂေနေဝ တေသံ ဗြဟ္မစရိယဉ္စ ဧကဘတ္တိကဉ္စ အာဂတံ။ တေနေဝါဟ “ဃဋီကာရော ခေါ မဟာရာဇ ကုမ္ဘကာရော ဧကဘတ္တိကော ဗြဟ္မစာရီ သီလဝါ ကလျာဏဓမ္မော”တိ[၂]။ ဧဝံ အနာဂါမိနော ပကတိယာဝ ဧကဘတ္တိကာ စ ဗြဟ္မစာရိနော စ ဟောန္တိ။ သောပိ တထေဝ ဥပေါသထိကော ဟုတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဓမ္မကထံ သုဏန္တော နိသီဒိ။ တသ္မိံ သမယေ ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ ဆတ္တပါဏိ ဥပါသကော တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ဥဋ္ဌာတဗ္ဗံ နု ခေါ, နော”တိ စိန္တေတွာ “အဟံ အဂ္ဂရာဇဿ သန္တိကေ နိသိန္နော၊ တဿ မေ ပဒေသရာဇာနံ ဒိသွာ ဥဋ္ဌာတုံ န ယုတ္တံ၊ ရာဇာ ခေါ ပန မေ အနုဋ္ဌဟန္တဿ ကုဇ္ဈိဿတိ၊ ဧတသ္မိံ ကုဇ္ဈန္တေပိ နေဝ ဥဋ္ဌဟိဿာမိ။ ရာဇာနံ ဒိသွာ ဥဋ္ဌဟန္တေန ဟိ ရာဇာ ဂရုကတော ဟောတိ, နော သတ္ထာ၊ တသ္မာ နေဝ ဥဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ န ဥဋ္ဌဟိ။ ပဏ္ဍိတပုရိသာ နာမ ဂရုတရာနံ သန္တိကေ နိသီဒိတွာ အနုဋ္ဌဟန္တံ ဒိသွာ န ကုဇ္ဈန္တိ။ ရာဇာ ပန တံ အနုဋ္ဌဟန္တံ ဒိသွာ ကုပိတမာနသော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ ကုပိတဘာဝံ ဉတွာ “မဟာရာဇ အယံ ဆတ္တပါဏိ ဥပါသကော ပဏ္ဍိတော ဒိဋ္ဌဓမ္မော တိပိဋကဓရော အတ္ထာနတ္ထကုသလော”တိ ဥပါသကဿ ဂုဏံ ကထေသိ။ ရညော တဿ ဂုဏကထံ သုဏန္တဿေဝ စိတ္တံ မုဒုကံ ဇာတံ။

၁-ယောဂက္ခေမံ (သျာ၊ က) ၂-မ ၂-၂၄၁-ပိဋ္ဌေ။

Athekadivasaṁ rājā uparipāsāde ṭhito Chattapāṇiṁ upāsakaṁ katabhattakiccaṁ chattamādāya upāhanamāruyha rājaṅgaṇena gacchantaṁ disvā pakkosāpesi. So chattupāhanaṁ apanetvā rājānamupasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha naṁ rājā āha “bho upāsaka kinte chattupāhanaṁ apanītan”ti. “Rājā pakkosatī”ti sutvā apanetvā āgatomhīti. Ajja amhākaṁ rājabhāvo tumhehi ñāto bhavissatīti. Sadāpi mayaṁ deva tumhākaṁ rājabhāvaṁ jānāmāti. Yadi evaṁ kasmā purimadivase Satthu santike nisinno maṁ disvā na uṭṭhahīti. Mahārāja ahaṁ aggarājassa santike nisinno, padesarājānaṁ disvā uṭṭhahanto Satthari agāravaṁ pavedeyyaṁ, tasmā na uṭṭhahinti. Hotu bho, tiṭṭhatetaṁ. Tumhe kira diṭṭhadhammikasamparāyikānaṁ atthānatthānaṁ kusalā tipiṭakadharā amhākaṁ antepure dhammaṁ vācethāti. Na sakkomi devāti. Kiṁ kāraṇāti. Rājagehaṁ nāma mahāsāvajjaṁ, duyuttasuyuttakāni garukānettha devāti. Mā evaṁ vadetha, “purimadivase maṁ disvā na uṭṭhitomhī”ti mā kukkuccaṁ karothāti. Deva gihīnaṁ vicaraṇaṭṭhānaṁ nāma mahāsāvajjaṁ, ekaṁ pabbajitaṁ pakkosāpetvā dhammaṁ vācāpethāti. Rājā “sādhu bho, gacchatha tumhe”ti taṁ uyyojetvā Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ yāci “bhante Mallikā ca devī Vāsabhakhattiyā ca dhammaṁ pariyāpuṇissāmāti vadanti, pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ nibaddhaṁ mama gehaṁ gantvā tāsaṁ dhammaṁ uddisathā”ti. Buddhānaṁ nibaddhaṁ ekaṭṭhānagamanaṁ nāma natthi mahārājāti. Tena hi bhante aññaṁ ekaṁ bhikkhuṁ dethāti. Satthā Ānandattherassa bhāramakāsi. Thero nibaddhaṁ gantvā tāsaṁ uddesaṁ uddisati. Tāsu Mallikā sakkaccaṁ gahetvā sajjhāyitvā uddesaṁ paṭicchāpesi. Vāsabhakhattiyā pana neva sakkaccaṁ gaṇhāti, na sajjhāyati, na uddesaṁ paṭicchāpetuṁ sakkoti.

Athekadivasaṁ Satthā theraṁ pucchi “kimānanda upāsikā dhammaṁ pariyāpuṇantī”ti. Āma bhanteti. Kā sakkaccaṁ gaṇhātīti. Mallikā bhante sakkaccaṁ gaṇhāti, sakkaccaṁ sajjhāyati, sakkaccaṁ uddesaṁ paṭicchāpetuṁ sakkoti. Tumhākaṁ pana ñātidhītā neva sakkaccaṁ gaṇhāti, na sajjhāyati, na uddesaṁ paṭicchāpetuṁ sakkotīti. Satthā therassa vacanaṁ sutvā “Ānanda mayā kathitadhammo nāma sakkaccamasuṇantassa aggaṇhantassa asajjhāyantassa adesentassa vaṇṇasampannaṁ agandhakapupphaṁ viya aphalo hoti, sakkaccaṁ

အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ဥပရိပါသာဒေ ဌိတော ဆတ္တပါဏိံ ဥပါသကံ ကတဘတ္တကိစ္စံ ဆတ္တမာဒါယ ဥပါဟနမာရုယှ ရာဇင်္ဂဏေန ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ပက္ကောသာပေသိ။ သော ဆတ္တုပါဟနံ အပနေတွာ ရာဇာနမုပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ရာဇာ အာဟ “ဘော ဥပါသက ကိန္တေ ဆတ္တုပါဟနံ အပနီတ”န္တိ။ “ရာဇာ ပက္ကောသတီ”တိ သုတွာ အပနေတွာ အာဂတောမှီတိ။ အဇ္ဇ အမှာကံ ရာဇဘာဝေါ တုမှေဟိ ဉာတော ဘဝိဿတီတိ။ သဒါပိ မယံ ဒေဝ တုမှာကံ ရာဇဘာဝံ ဇာနာမာတိ။ ယဒိ ဧဝံ ကသ္မာ ပုရိမဒိဝသေ သတ္ထု သန္တိကေ နိသိန္နော မံ ဒိသွာ န ဥဋ္ဌဟီတိ။ မဟာရာဇ အဟံ အဂ္ဂရာဇဿ သန္တိကေ နိသိန္နော၊ ပဒေသရာဇာနံ ဒိသွာ ဥဋ္ဌဟန္တော သတ္ထရိ အဂါရဝံ ပဝေဒေယျံ၊ တသ္မာ န ဥဋ္ဌဟိန္တိ။ ဟောတု ဘော၊ တိဋ္ဌတေတံ။ တုမှေ ကိရ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကာနံ အတ္ထာနတ္ထာနံ ကုသလာ တိပိဋကဓရာ အမှာကံ အန္တေပုရေ ဓမ္မံ ဝါစေထာတိ။ န သက္ကောမိ ဒေဝါတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ ရာဇဂေဟံ နာမ မဟာသာဝဇ္ဇံ၊ ဒုယုတ္တသုယုတ္တကာနိ ဂရုကာနေတ္ထ ဒေဝါတိ။ မာ ဧဝံ ဝဒေထ၊ “ပုရိမဒိဝသေ မံ ဒိသွာ န ဥဋ္ဌိတောမှီ”တိ မာ ကုက္ကုစ္စံ ကရောထာတိ။ ဒေဝ ဂိဟီနံ ဝိစရဏဋ္ဌာနံ နာမ မဟာသာဝဇ္ဇံ၊ ဧကံ ပဗ္ဗဇိတံ ပက္ကောသာပေတွာ ဓမ္မံ ဝါစာပေထာတိ။ ရာဇာ “သာဓု ဘော, ဂစ္ဆထ တုမှေ”တိ တံ ဥယျောဇေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ယာစိ “ဘန္တေ မလ္လိကာ စ ဒေဝီ ဝါသဘခတ္တိယာ စ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏိဿာမာတိ ဝဒန္တိ၊ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ နိဗဒ္ဓံ မမ ဂေဟံ ဂန္တွာ တာသံ ဓမ္မံ ဥဒ္ဒိသထာ”တိ။ ဗုဒ္ဓါနံ နိဗဒ္ဓံ ဧကဋ္ဌာနဂမနံ နာမ နတ္ထိ မဟာရာဇာတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ အညံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဒေထာတိ။ သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရဿ ဘာရမကာသိ။ ထေရော နိဗဒ္ဓံ ဂန္တွာ တာသံ ဥဒ္ဒေသံ ဥဒ္ဒိသတိ။ တာသု မလ္လိကာ သက္ကစ္စံ ဂဟေတွာ သဇ္ဈာယိတွာ ဥဒ္ဒေသံ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ ဝါသဘခတ္တိယာ ပန နေဝ သက္ကစ္စံ ဂဏှာတိ၊ န သဇ္ဈာယတိ၊ န ဥဒ္ဒေသံ ပဋိစ္ဆာပေတုံ သက္ကောတိ။

အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ထေရံ ပုစ္ဆိ “ကိမာနန္ဒ ဥပါသိကာ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တီ”တိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကာ သက္ကစ္စံ ဂဏှာတီတိ။ မလ္လိကာ ဘန္တေ သက္ကစ္စံ ဂဏှာတိ၊ သက္ကစ္စံ သဇ္ဈာယတိ၊ သက္ကစ္စံ ဥဒ္ဒေသံ ပဋိစ္ဆာပေတုံ သက္ကောတိ။ တုမှာကံ ပန ဉာတိဓီတာ နေဝ သက္ကစ္စံ ဂဏှာတိ၊ န သဇ္ဈာယတိ၊ န ဥဒ္ဒေသံ ပဋိစ္ဆာပေတုံ သက္ကောတီတိ။ သတ္ထာ ထေရဿ ဝစနံ သုတွာ “အာနန္ဒ မယာ ကထိတဓမ္မော နာမ သက္ကစ္စမသုဏန္တဿ အဂ္ဂဏှန္တဿ အသဇ္ဈာယန္တဿ အဒေသေန္တဿ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နံ အဂန္ဓကပုပ္ဖံ ဝိယ အဖလော ဟောတိ၊ သက္ကစ္စံ

pana savanādīni karontassa mahapphalo hoti mahānisaṁso”ti vatvā imā dve gāthā abhāsi—

51. “Yathāpi ruciraṁ pupphaṁ, vaṇṇavantaṁ agandhakaṁ.
Evaṁ subhāsitā vācā, aphalā hoti akubbato.

52. Yathāpi ruciraṁ pupphaṁ, vaṇṇavantaṁ sagandhakaṁ.
Evaṁ subhāsisā vācā, saphalā hoti kubbato”ti[1].

Tattha **ruciran**ti sobhanaṁ. **Vaṇṇavantan**ti vaṇṇasaṇṭhānasampannaṁ, **agandhakan**ti gandhavirahitaṁ pālibhaddakagirikaṇṇikajayasumanādibhedaṁ. **Evaṁ subhāsitā vācā**ti subhāsitā vācā nāma tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ, taṁ vaṇṇasaṇṭhānasampannaṁ agandhakapupphasadisaṁ. Yathā pana agandhakapupphaṁ yo naṁ dhāreti, tassa sarīre gandhaṁ na pharati, evaṁ etampi yo naṁ sakkaccaṁ savanādīhi na samācarati, tassa sakkaccaṁ asamācarantassa yaṁ tattha kattabbaṁ, taṁ akubbato sutagandhañca[2] vācāgandhañca[3] paṭipattigandhañca na āvahati aphalā hoti. Tena vuttaṁ “evaṁ subhāsitā vācā, aphalā hoti akubbato”ti. **Sagandhakan**ti campakanīluppalādibhedaṁ. **Evan**ti yathā taṁ pupphaṁ dhārentassa sarīre gandho pharati, evaṁ Tepiṭakabuddhavacanasaṅkhātā subhāsitā vācāpi. **Kubbatoti**[1] yo sakkaccaṁ savanādīhi tattha kattabbaṁ karoti, sā assa puggalassa saphalā hoti, sutagandhavācāgandhapaṭipattigandhānaṁ āvahanato mahapphalā hoti, mahānisaṁsāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pattā, desanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Chattapāṇi-upāsakavatthu sattamaṁ.

---

8. Visākhāvatthu

Yathāpi puppharāsimhāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ upanisssāya Pubbārāme viharanto Visākhaṁ upāsikaṁ ārabbha kathesi.

1. Pakubbatoti (Sī), sukubbatoti (Syā), sakubbatoti (Ka)
2. Sutagandhaṁ (Sī)
3. Cāgagandhañca (Sī), dhāraṇagandhañca (Syā)

ပန သဝနာဒီနိ ကရောန္တဿ မဟပ္ဖလော ဟောတိ မဟာနိသံသော”တိ ဝတွာ ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

၅၁။ “ယထာပိ ရုစိရံ ပုပ္ဖံ၊ ဝဏ္ဏဝန္တံ အဂန္ဓကံ။
ဧဝံ သုဘာသိတာ ဝါစာ၊ အဖလာ ဟောတိ အကုဗ္ဗတော။

၅၂။ ယထာပိ ရုစိရံ ပုပ္ဖံ၊ ဝဏ္ဏဝန္တံ သဂန္ဓကံ။
ဧဝံ သုဘာသိတာ ဝါစာ၊ သဖလာ ဟောတိ ကုဗ္ဗတော”တိ[၁]။

တတ္ထ **ရုစိရန္တိ** သောဘနံ။ **ဝဏ္ဏဝန္တန္တိ** ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနသမ္ပန္နံ။ **အဂန္ဓကန္တိ** ဂန္ဓဝိရဟိတံ ပါလိဘဒ္ဒကဂိရိကဏ္ဏိကဇယသုမနာဒိဘေဒံ။ **ဧဝံ သုဘာသိတာ ဝါစာ**တိ သုဘာသိတာ ဝါစာ နာမ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ၊ တံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနသမ္ပန္နံ အဂန္ဓကပုပ္ဖသဒိသံ။ ယထာ ပန အဂန္ဓကပုပ္ဖံ ယော နံ ဓာရေတိ၊ တဿ သရီရေ ဂန္ဓံ န ဖရတိ၊ ဧဝံ တေမ္ပိ ယော နံ သက္ကစ္စံ သဝနာဒီဟိ န သမာစရတိ၊ တဿ သက္ကစ္စံ အသမာစရန္တဿ ယံ တတ္ထ ကတ္တဗ္ဗံ၊ တံ အကုဗ္ဗတော သုတဂန္ဓဉ္စ[၂] ဝါစာဂန္ဓဉ္စ[၃] ပဋိပတ္တိဂန္ဓဉ္စ န အာဝဟတိ အဖလာ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဧဝံ သုဘာသိတာ ဝါစာ၊ အဖလာ ဟောတိ အကုဗ္ဗတော”တိ။ **သဂန္ဓကန္တိ** စမ္ပကနီလုပ္ပလာဒိဘေဒံ။ **ဧဝန္တိ** ယထာ တံ ပုပ္ဖံ ဓာရေန္တဿ သရီရေ ဂန္ဓော ဖရတိ၊ ဧဝံ တေပိဋကဗုဒ္ဓဝစနသင်္ခါတာ သုဘာသိတာ ဝါစာပိ။ **ကုဗ္ဗတော**တိ[၁] ယော သက္ကစ္စံ သဝနာဒီဟိ တတ္ထ ကတ္တဗ္ဗံ ကရောတိ၊ သာ အဿ ပုဂ္ဂလဿ သဖလာ ဟောတိ၊ သုတဂန္ဓဝါစာဂန္ဓပဋိပတ္တိဂန္ဓာနံ အာဝဟနတော မဟပ္ဖလာ ဟောတိ၊ မဟာနိသံသာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပတ္တာ၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

ဆတ္တပါဏိဥပါသကဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-ဝိသာခါဝတ္ထု

ယထာပိ ပုပ္ဖရာသိမှာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဥပနိဿာယ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝိဟရန္တော ဝိသာခံ ဥပါသိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ပကုဗ္ဗတောတိ (သီ)၊ သုကုဗ္ဗတောတိ (သျာ)၊ သကုဗ္ဗတောတိ (က)
၂-သုတဂန္ဓံ (သီ)
၃-စာဂဂန္ဓဉ္စ (သီ)၊ ဓာရဏဂန္ဓဉ္စ (သျာ)

Sā kira Aṅgaraṭṭhe Bhaddiyanagare Meṇḍakaseṭṭhiputtassa Dhanañcayaseṭṭhino aggamahesiyā Sumanadeviyā kucchismiṁ nibbatti, tassā sattavassikakāle Satthā selabrāhmaṇādīnaṁ bodhaneyyabandhavānaṁ upanissayasampadaṁ disvā mahābhikkhusaṁghaparivāro cārikaṁ caramāno taṁ nagaraṁ pāpuṇi.

Tasmiṁ ca samaye Meṇḍako gahapati tasmiṁ nagare pañcannaṁ mahāpuññānaṁ jeṭṭhako hutvā seṭṭhiṭṭhānaṁ karoti[1]. **Pañca mahāpuññā** nāma Meṇḍako seṭṭhi, Candapadumā nāma tasseva jeṭṭhakabhariyā, tasseva jeṭṭhakaputto Dhanañcayo nāma, tassa bhariyā Sumanadevī nāma, Meṇḍakaseṭṭhino dāso Puṇṇo nāmāti. Na kevalañca Meṇḍakaseṭṭhiyeva, Bimbisārarañño pana vijite **pañca amitabhogā** nāma ahesuṁ Jotiko Jaṭilo Meṇḍako Puṇṇako Kākavaliyoti. Tesu ayaṁ Meṇḍakaseṭṭhi Dasabalassa attano nagaraṁ sampattabhāvaṁ ñatvā puttassa Dhanañcayaseṭṭhino dhītaraṁ Visākhaṁ dārikaṁ pakkosāpetvā āha "amma tuyhampi maṅgalaṁ, amhākampi maṅgalaṁ, tava parivārehi pañcahi dārikāsatehi saddhiṁ pañca rathasatāni āruyha pañcahi dāsisatehi parivutā Dasabalassa paccuggamanaṁ karohī"ti. Sā "sādhū"ti paṭissuṇitvā tathā akāsi. Kāraṇākāraṇesu pana kusalattā yāvatikā yānassa bhūmi, yānena gantvā yānā paccorohitvā pattikāva Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Athassā cariyāvasena[2] Satthā dhammaṁ desesi. Sā desanāvasāne pañcahi dārikāsatehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhahi. Meṇḍakaseṭṭhipi kho Satthāramupasaṅkamitvā dhammakathaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya svātanāya nimantetvā punadivase attano nivesane paṇītena khādanīyena bhojanīyena Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ parivisitvā eteneva upāyena aḍḍhamāsaṁ[3] mahādānamadāsi. Satthā Bhaddiyanagare yathābhirantaṁ viharitvā pakkāmi.

Tena kho pana samayena Bimbisāro ca pasenadi Kosalo ca aññamaññaṁ bhaginipatikā honti. Athekadivasaṁ Kosalarājā cintesi "Bimbisārassa vijite pañca amitabhogā mahāpuññā vasanti, mayhaṁ vijite ekopi tādiso natthi, yaṁnūnāhaṁ Bimbisārassa santikaṁ gantvā ekaṁ mahāpuññaṁ yāceyyan"ti. So tattha gantvā raññā katapaṭisanthāro "kiṁkāraṇā

1. Kāreti (Syā, Ka) 2. Pubbacariyavasena (Ka) 3. Aṭṭhamāsaṁ (Sī)

သာ ကိရ အင်္ဂရဋ္ဌေ ဘဒ္ဒိယနဂရေ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော အဂ္ဂမဟေသိယာ သုမနဒေဝိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿာ သတ္တဝဿိကကာလေ သတ္ထာ သေလဗြာဟ္မဏာဒီနံ ဗောဓနေယျဗန္ဓဝါနံ ဥပနိဿယသမ္ပဒံ ဒိသွာ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော စာရိကံ စရမာနော တံ နဂရံ ပါပုဏိ။

တသ္မိံ စ သမယေ မေဏ္ဍကော ဂဟပတိ တသ္မိံ နဂရေ ပဉ္စန္နံ မဟာပုညာနံ ဇေဋ္ဌကော ဟုတွာ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ကရောတိ[၁]။ **ပဉ္စ မဟာပုညာ** နာမ မေဏ္ဍကော သေဋ္ဌိ, စန္ဒပဒုမာ နာမ တဿေဝ ဇေဋ္ဌကဘရိယာ, တဿေဝ ဇေဋ္ဌကပုတ္တော ဓနဉ္စယော နာမ, တဿ ဘရိယာ သုမနဒေဝီ နာမ, မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိနော ဒါသော ပုဏ္ဏော နာမာတိ။ န ကေဝလဉ္စ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိယေဝ၊ ဗိမ္ဗိသာရရညော ပန ဝိဇိတေ **ပဉ္စ အမိတဘောဂါ** နာမ အဟေသုံ ဇောတိကော ဇဋိလော မေဏ္ဍကော ပုဏ္ဏကော ကာကဝလိယောတိ။ တေသု အယံ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိ ဒသဗလဿ အတ္တနော နဂရံ သမ္ပတ္တဘာဝံ ဉတွာ ပုတ္တဿ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော ဓီတရံ ဝိသာခံ ဒါရိကံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ "အမ္မ တုယှမ္ပိ မင်္ဂလံ, အမှာကမ္ပိ မင်္ဂလံ၊ တဝ ပရိဝါရေဟိ ပဉ္စဟိ ဒါရိကာသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပဉ္စ ရထသတာနိ အာရုယှ ပဉ္စဟိ ဒါသိသတေဟိ ပရိဝုတာ ဒသဗလဿ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရောဟီ"တိ။ သာ "သာဓူ"တိ ပဋိဿုဏိတွာ တထာ အကာသိ။ ကာရဏာကာရဏေသု ပန ကုသလတ္တာ ယာဝတိကာ ယာနဿ ဘူမိ, ယာနေန ဂန္တွာ ယာနာ ပစ္စောရောဟိတွာ ပတ္တိကာဝ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထဿာ စရိယာဝသေန[၂] သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သာ ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စဟိ ဒါရိကာသတေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိပိ ခေါ သတ္ထာရမုပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မကထံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ အတ္တနော နိဝေသနေ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိတွာ ဧတေနေဝ ဥပါယေန အဍ္ဍမာသံ[၃] မဟာဒါနမဒါသိ။ သတ္ထာ ဘဒ္ဒိယနဂရေ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ပက္ကာမိ။

တေန ခေါ ပန သမယေန ဗိမ္ဗိသာရော စ ပသေနဒိ ကောသလော စ အညမညံ ဘဂိနိပတိကာ ဟောန္တိ။ အထေကဒိဝသံ ကောသလရာဇာ စိန္တေသိ "ဗိမ္ဗိသာရဿ ဝိဇိတေ ပဉ္စ အမိတဘောဂါ မဟာပုညာ ဝသန္တိ၊ မယှံ ဝိဇိတေ ဧကောပိ တာဒိသော နတ္ထိ၊ ယံနူနာဟံ ဗိမ္ဗိသာရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧကံ မဟာပုညံ ယာစေယျ"န္တိ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ ရညာ ကတပဋိသန္ထာရော "ကိံ ကာရဏာ

၁-ကာရေတိ (သျာ၊ က) ၂-ပုဗ္ဗစရိယဝသေန (က) ၃-အဍ္ဍမာသံ (သီ)

āgatosī”ti puṭṭho “tumhākaṁ vijite pañca amitabhogā mahāpuññā vasanti, tato ekaṁ gahetvā gamissāmīti āgatomhi, tesu me ekaṁ dethā”ti āha. “Mahākulāni amhehi cāletuṁ na sakkā”ti āha. “Ahaṁ aladdhā na gamissāmī”ti āha. Rājā amaccehi saddhiṁ mantetvā “jotikādīnaṁ mahākulānaṁ cālanaṁ nāma mahāpathaviyā cālanasadisaṁ, Meṇḍakamahāseṭṭhissa putto Dhanañcayaseṭṭhi nāma atthi, tena saddhiṁ mantetvā paṭivacanaṁ te dassāmī”ti vatvā taṁ pakkosāpetvā tāta Kosalarājā “ekaṁ dhanaseṭṭhiṁ gahetvā gamissāmī”ti vadati, tvaṁ tena saddhiṁ gacchāhīti. Tumhesu pahiṇantesu gamissāmi devāti. Tena hi parivacchaṁ[1] katvā gaccha tātāti. So attano kattabbayuttakamakāsi. Rājāpissa mahantaṁ sakkāraṁ katvā “imaṁ ādāya gacchathā”ti Pasenadirājānaṁ uyyojesi. So taṁ ādāya sabbattha ekarattivāsena gacchanto ekaṁ phāsukaṭṭhānaṁ patvā nivāsaṁ gaṇhi. Atha naṁ Dhanañcayaseṭṭhi pucchi “idaṁ kassa vijitan”ti. Mayhaṁ seṭṭhīti. Kīva dūro ito Sāvatthīti. Sattayojanamatthaketi[2]. Antonagaraṁ sambādhaṁ, amhākaṁ parijano mahanto, sace rocetha, idheva vaseyyāma devāti. Rājā “sādhū”ti sampaṭicchitvā tasmiṁ ṭhāne nagaraṁ māpetvā tassa datvā agamāsi. Tasmiṁ padese sayaṁ[3] vasanaṭṭhānassa gahitattā nagarassa Sāketantveva nāmaṁ ahosi.

Sāvatthiyampi kho Migāraseṭṭhino putto Puṇṇavaḍḍhanakumāro nāma vayappatto ahosi. Atha naṁ mātāpitaro vadiṁsu “tāta tava ruccanaṭṭhāne ekaṁ dārikaṁ upadhārehī”ti. Mayhaṁ evarūpāya bhariyāya[4] kiccaṁ natthīti. Putta mā evaṁ kari, kulaṁ nāma aputtakaṁ na tiṭṭhatīti. So punappunaṁ vuccamāno “tena hi pañcakalyāṇasamannāgataṁ dārikaṁ labhamāno tumhākaṁ vacanaṁ karissāmī”ti āha. Kāni panetāni **pañca kalyāṇāni** nāma tātāti. Kesakalyāṇaṁ maṁsakalyāṇaṁ aṭṭhikalyāṇaṁ chavikalyāṇaṁ vayakalyāṇanti. Mahāpuññāya hi itthiyā kesā morakalāpasadisā hutvā muñcitvā vissaṭṭhā nivāsanantaṁ paharitvā nivattitvā uddhaggā tiṭṭhanti, idaṁ **kesakalyāṇaṁ** nāma, dantāvaraṇaṁ bimbaphalasadisaṁ vaṇṇasampannaṁ samaṁ suphusitaṁ

1. Parisajjaṁ (Ka)
2. Chayojanamatthaketi (Ka) Aṁ-Ṭṭha 1. 312 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
3. Sāyaṁ (Sī, Syā)
4. Jaṭāya (Sī), jāyāya (Ka)

အာဂတောသီ”တိ ပုဋ္ဌော “တုမှာကံ ဝိဇိတေ ပဉ္စ အမိတဘောဂါ မဟာပုညာ ဝသန္တိ၊ တတော ဧကံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီတိ အာဂတောမှိ၊ တေသု မေ ဧကံ ဒေထာ”တိ အာဟ။ “မဟာကုလာနိ အမှေဟိ စာလေတုံ န သက္ကာ”တိ အာဟ။ “အဟံ အလဒ္ဓါ န ဂမိဿာမီ”တိ အာဟ။ ရာဇာ အမစ္စေဟိ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ “ဇောတိကာဒီနံ မဟာကုလာနံ စာလနံ နာမ မဟာပထဝိယာ စာလနသဒိသံ၊ မေဏ္ဍကမဟာသေဋ္ဌိဿ ပုတ္တော ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိ နာမ အတ္ထိ၊ တေန သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ ပဋိဝစနံ တေ ဒဿာမီ”တိ ဝတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ တာတ ကောသလရာဇာ “ဧကံ ဓနသေဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီ”တိ ဝဒတိ၊ တွံ တေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆာဟီတိ။ တုမှေသု ပဟိဏန္တေသု ဂမိဿာမိ ဒေဝါတိ။ တေန ဟိ ပရိဝစ္ဆံ[၁] ကတွာ ဂစ္ဆ တာတာတိ။ သော အတ္တနော ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကမကာသိ။ ရာဇာပိဿ မဟန္တံ သက္ကာရံ ကတွာ “ဣမံ အာဒါယ ဂစ္ဆထာ”တိ ပသေနဒိရာဇာနံ ဥယျောဇေသိ။ သော တံ အာဒါယ သဗ္ဗတ္ထ ဧကရတ္တိဝါသေန ဂစ္ဆန္တော ဧကံ ဖာသုကဋ္ဌာနံ ပတွာ နိဝါသံ ဂဏှိ။ အထ နံ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိ ပုစ္ဆိ “ဣဒံ ကဿ ဝိဇိတ”န္တိ။ မယှံ သေဋ္ဌီတိ။ ကီဝ ဒူရော ဣတော သာဝတ္ထီတိ။ သတ္တယောဇနမတ္ထကေတိ[၂]။ အန္တောနဂရံ သမ္ဗာဓံ၊ အမှာကံ ပရိဇနော မဟန္တော၊ သစေ ရောစေထ၊ ဣဓေဝ ဝသေယျာမ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တသ္မိံ ဌာနေ နဂရံ မာပေတွာ တဿ ဒတွာ အဂမာသိ။ တသ္မိံ ပဒေသေ သယံ[၃] ဝသနဋ္ဌာနဿ ဂဟိတတ္တာ နဂရဿ သာကေတန္တွေဝ နာမံ အဟောသိ။

သာဝတ္ထိယမ္ပိ ခေါ မိဂါရသေဋ္ဌိနော ပုတ္တော ပုဏ္ဏဝဍ္ဎနကုမာရော နာမ ဝယပ္ပတ္တော အဟောသိ။ အထ နံ မာတာပိတရော ဝဒိံသု “တာတ တဝ ရုစ္စနဋ္ဌာနေ ဧကံ ဒါရိကံ ဥပဓာရေဟီ”တိ။ မယှံ ဧဝရူပါယ ဘရိယာယ[၄] ကိစ္စံ နတ္ထီတိ၊ ပုတ္တ မာ ဧဝံ ကရိ၊ ကုလံ နာမ အပုတ္တကံ န တိဋ္ဌတီတိ။ သော ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနော “တေန ဟိ ပဉ္စကလျာဏသမန္နာဂတံ ဒါရိကံ လဘမာနော တုမှာကံ ဝစနံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ။ ကာနိ ပနေတာနိ **ပဉ္စ ကလျာဏာနိ** နာမ တာတာတိ။ ကေသကလျာဏံ မံသကလျာဏံ အဋ္ဌိကလျာဏံ ဆဝိကလျာဏံ ဝယကလျာဏန္တိ။ မဟာပုညာယ ဟိ ဣတ္ထိယာ ကေသာ မောရကလာပသဒိသာ ဟုတွာ မုဉ္စိတွာ ဝိဿဋ္ဌာ နိဝါသနန္တံ ပဟရိတွာ နိဝတ္တိတွာ ဥဒ္ဓဂ္ဂါ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဣဒံ **ကေသကလျာဏံ** နာမ၊ ဒန္တာဝရဏံ ဗိမ္ဗဖလသဒိသံ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နံ သမံ သုဖုသိတံ

၁-ပရိသဇ္ဇံ (က)
၂-ဆယောဇနမတ္ထကေတိ (က) အံ-ဋ္ဌ ၁-၃၁၂-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။
၃-သာယံ (သီ၊ သျာ)
၄-ဇဋာယ (သီ)၊ ဇာယာယ (က)

hoti, idaṁ **maṁsakalyāṇaṁ** nāma, dantā sukkā samā aviraḷā ussāpetvā ṭhapitavajirapanti viya samacchinnasaṅkhapanti viya ca sobhanti, idaṁ **aṭṭhikalyāṇaṁ** nāma, kāḷiyā cuṇṇakādīhi[1] avilitto eva chavivaṇṇo siniddho nīluppaladāmasadiso hoti, odātāya ca kaṇikārapupphadāmasadiso hoti, idaṁ **chavikalyāṇaṁ** nāma, dasakkhattuṁ vijātāpi kho pana sakiṁ vijātā viya avigatayobbanāyeva hoti, idaṁ **vayakalyāṇaṁ** nāma hoti. Athassa mātāpitaro aṭṭhuttarasatabrāhmaṇe nimantetvā bhojetvā "pañcakalyāṇasamannāgatā itthiyo nāma hontī"ti pucchiṁsu. Āma hontīti. "Tena hi evarūpaṁ dārikaṁ pariyesituṁ aṭṭha janā gacchantū"ti bahuṁ dhanaṁ datvā "āgatakāle vo kattabbaṁ jānissāma, gacchatha, evarūpaṁ dārikaṁ pariyesatha, diṭṭhakāle ca imaṁ pilandhanaṁ dadeyyāthā"ti satasahassagghanikaṁ suvaṇṇamālaṁ datvā uyyojesuṁ.

Te mahantamahantāni nagarāni gantvā pariyesamānā pañcakalyāṇasamannāgataṁ dārikaṁ adisvā nivattitvā āgacchantā vivaṭanakkhattadivase Sāketaṁ anuppattā "ajja amhākaṁ kammaṁ nipphajjissatī"ti cintayiṁsu. Tasmiṁ pana nagare anusaṁvaccharaṁ vivaṭanakkhattaṁ nāma hoti. Tadā bahi anikkhamanakulānipi parivārena saddhiṁ gehā nikkhamitvā appaṭicchannena sarīrena padasāva nadītīraṁ gacchanti. Tasmiṁ divase khattiyamahāsālādīnaṁ puttāpi "attano samānajātikaṁ manāpaṁ kuladārikaṁ disvā mālāguḷena parikkhipissāmā"ti taṁ taṁ maggaṁ nissāya tiṭṭhanti. Tepi kho brāhmaṇā nadītīre ekaṁ sālaṁ pavisitvā aṭṭhaṁsu. Tasmiṁ khaṇe Visākhā pannarasasoḷasavassuddesikā hutvā sabbābharaṇapaṭimaṇḍitā pañcahi kumārikāsatehi parivutā "nadiṁ gantvā nhāyissāmī"ti taṁ padesaṁ pattā, atha kho megho uṭṭhahitvā pāvassi. Pañcasatā kumārikāyo vegena gantvā sālaṁ pavisiṁsu. Brāhmaṇā olokentā tāsu ekampi pañcakalyāṇasamannāgataṁ na passiṁsu. Atha Visākhā pakatigamaneneva sālaṁ pāvisi. Vatthābharaṇāni temiṁsu. Brāhmaṇā tassā cattāri kalyāṇāni disvā dante passitukāmā "alasajātikā amhākaṁ dhītā, etissā sāmiko kañcikamattampi na labhissati maññe"ti aññamaññaṁ kathayiṁsu. Atha

1. Vaṇṇakādīhi (Sī, Ka)

ဟောတိ၊ ဣဒံ **မံသကလျာဏံ** နာမ၊ ဒန္တာ သုက္ကာ သမာ အဝိရဠာ ဥဿာပေတွာ ဌပိတဝဇိရပန္တိ ဝိယ သမစ္ဆိန္နသင်္ခပန္တိ ဝိယ စ သောဘန္တိ၊ ဣဒံ **အဋ္ဌိကလျာဏံ** နာမ၊ ကာဠိယာ စုဏ္ဏကာဒီဟိ[1] အဝိလိတ္တော ဧဝ ဆဝိဝဏ္ဏော သိနိဒ္ဓော နီလုပ္ပလဒါမသဒိသော ဟောတိ၊ ဩဒါတာယ စ ကဏိကာရပုပ္ဖဒါမသဒိသော ဟောတိ၊ ဣဒံ **ဆဝိကလျာဏံ** နာမ၊ ဒသက္ခတ္တုံ ဝိဇာတာပိ ခေါ ပန သကိံ ဝိဇာတာ ဝိယ အဝိဂတယောဗ္ဗနာယေဝ ဟောတိ၊ ဣဒံ **ဝယကလျာဏံ** နာမ ဟောတိ။ အထဿ မာတာပိတရော အဋ္ဌုတ္တရသတဗြာဟ္မဏေ နိမန္တေတွာ ဘောဇေတွာ "ပဉ္စကလျာဏသမန္နာဂတာ ဣတ္ထိယော နာမ ဟောန္တီ"တိ ပုစ္ဆိံသု။ အာမ ဟောန္တီတိ။ "တေန ဟိ ဧဝရူပံ ဒါရိကံ ပရိယေသိတုံ အဋ္ဌ ဇနာ ဂစ္ဆန္တူ"တိ ဗဟုံ ဓနံ ဒတွာ "အာဂတကာလေ ဝေါ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမ၊ ဂစ္ဆထ, ဧဝရူပံ ဒါရိကံ ပရိယေသထ၊ ဒိဋ္ဌကာလေ စ ဣမံ ပိလန္ဓနံ ဒဒေယျာထာ"တိ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ သုဝဏ္ဏမာလံ ဒတွာ ဥယျောဇေသုံ။

တေ မဟန္တမဟန္တာနိ နဂရာနိ ဂန္တွာ ပရိယေသမာနာ ပဉ္စကလျာဏသမန္နာဂတံ ဒါရိကံ အဒိသွာ နိဝတ္တိတွာ အာဂစ္ဆန္တာ ဝိဝဋ္ဋနက္ခတ္တဒိဝသေ သာကေတံ အနုပ္ပတ္တာ "အဇ္ဇ အမှာကံ ကမ္မံ နိပ္ဖဇ္ဇိဿတီ"တိ စိန္တယိံသု။ တသ္မိံ ပန နဂရေ အနုသံဝစ္ဆရံ ဝိဝဋ္ဋနက္ခတ္တံ နာမ ဟောတိ။ တဒါ ဗဟိ အနိက္ခမနကုလာနိပိ ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ ဂေဟာ နိက္ခမိတွာ အပ္ပဋိစ္ဆန္နေန သရီရေန ပဒသာဝ နဒီတီရံ ဂစ္ဆန္တိ။ တသ္မိံ ဒိဝသေ ခတ္တိယမဟာသာလာဒီနံ ပုတ္တာပိ "အတ္တနော သမာနဇာတိကံ မနာပံ ကုလဒါရိကံ ဒိသွာ မာလာဂုဠေန ပရိက္ခိပိဿာမာ"တိ တံ တံ မဂ္ဂံ နိဿာယ တိဋ္ဌန္တိ။ တေပိ ခေါ ဗြာဟ္မဏာ နဒီတီရေ ဧကံ သာလံ ပဝိသိတွာ အဋ္ဌံသု။ တသ္မိံ ခဏေ ဝိသာခါ ပန္နရသသောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကာ ဟုတွာ သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတာ ပဉ္စဟိ ကုမာရိကာသတေဟိ ပရိဝုတာ "နဒိံ ဂန္တွာ နှာယိဿာမီ"တိ တံ ပဒေသံ ပတ္တာ၊ အထ ခေါ မေဃော ဥဋ္ဌဟိတွာ ပါဝဿိ။ ပဉ္စသတာ ကုမာရိကာယော ဝေဂေန ဂန္တွာ သာလံ ပဝိသိံသု။ ဗြာဟ္မဏာ ဩလောကေန္တာ တာသု ဧကမ္ပိ ပဉ္စကလျာဏသမန္နာဂတံ န ပဿိံသု။ အထ ဝိသာခါ ပကတိဂမနေနေဝ သာလံ ပါဝိသိ၊ ဝတ္ထာဘရဏာနိ တေမိံသု။ ဗြာဟ္မဏာ တဿာ စတ္တာရိ ကလျာဏာနိ ဒိသွာ ဒန္တေ ပဿိတုကာမာ "အလသဇာတိကာ အမှာကံ ဓီတာ၊ ဧတိဿာ သာမိကော ကဉ္စိကမတ္တမ္ပိ န လဘိဿတိ မညေ"တိ အညမညံ ကထယိံသု။ အထ

၁-ဝဏ္ဏကာဒီဟိ (သီ၊ က)

ne Visākhā āha “kaṁ vadetha tumhe”ti. Taṁ kathema ammāti. Madhurā hi tassā saddo kaṁsatāḷasaro viya niccharati. Atha ne puna madhurasaddena “kiṁ kāraṇā bhaṇathā”ti pucchi. Tava parivāritthiyo vatthālaṅkāre atemetvā vegena sālaṁ paviṭṭhā, tuyhaṁ ettakaṁ ṭhānaṁ vegena āgamanamattampi natthi, vatthābharaṇāni temetvā āgatāsi, tasmā kathema ammāti.

Tātā evaṁ mā vadetha, ahaṁ etāhi balavatarā, kāraṇaṁ pana sallakkhetvā javena nāgatāmhīti. Kiṁ ammāti. Tātā cattāro janā javamānā na sobhanti, aparampi kāraṇaṁ atthīti. Katame cattāro janā javamānā na sobhanti ammāti. Tātā **abhisittarājā** tāva sabbābharaṇapaṭimaṇḍito kacchaṁ bandhitvā rājaṅgaṇe javamāno na sobhati, “kiṁ ayaṁ rājā gahapatiko viya dhāvatī”ti aññadatthu garahaṁ labhati, saṇikaṁ gacchantova sobhati. Rañño **maṅgalahatthī**pi alaṅkato javamāno na sobhati, vāraṇalīḷāya gacchantova sobhati. **Pabbajito** javamāno na sobhati, “kiṁ ayaṁ samaṇo gihī viya dhāvatī”ti kevalaṁ garahameva labhati, samitagamanena[1] pana sobhati. **Itthī** javamānā na sobhati, “kiṁ esā itthī puriso viya dhāvatī”ti garahitabbāva hoti, ime cattāro janā javamānā na sobhanti tātāti. Katamaṁ pana aparaṁ kāraṇaṁ ammāti. Tātā mātāpitaro nāma dhītaraṁ aṅgapaccaṅgāni saṇṭhāpetvā posenti. Mayaṁ hi vikkiṇeyyabhaṇḍaṁ nāma, amhe parakulapesanatthāya posenti. Sace javamānānaṁ nivatthadussakaṇṇe vā[2] akkamitvā bhūmiyaṁ vā pakkhalitvā patitakāle hattho vā pādo vā bhijjeyya, kulasseva bhāro bhaveyya, pasādhanabhaṇḍaṁ pana me temetvā sussissati. Imaṁ kāraṇaṁ sallakkhetvā na dhāvitāmhi tātāti.

Brāhmaṇā tassā kathanakāle dantasampattiṁ disvā “evarūpā no dantasampatti na diṭṭhapubbā”ti tassā sādhukāraṁ datvā “amma tuyhamevesā anucchavikā”ti vatvā taṁ suvaṇṇamālaṁ pilandhayiṁsu[3]. Atha ne pucchi “kataranagarato āgatā’ttha tātā”ti. Sāvatthito ammāti. Seṭṭhikulaṁ kataraṁ nāmāti. Migāraseṭṭhi nāma ammāti. Ayyaputto

1. Mitagamanena (Sī) 2. Dasākaṇṇe vā (Sī) 3. Pilandhāpesuṁ (Ka)

နေ ဝိသာခါ အာဟ “ကံ ဝဒေထ တုမှေ”တိ။ တံ ကထေမ အမ္မာတိ။ မဓုရော ဟိ တဿာ သဒ္ဒေါ ကံသတာဠသရော ဝိယ နိစ္ဆရတိ။ အထ နေ ပုန မဓုရသဒ္ဒေန “ကိံ ကာရဏာ ဘဏထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တဝ ပရိဝါရိတ္ထိယော ဝတ္ထာလင်္ကာရေ အတေမေတွာ ဝေဂေန သာလံ ပဝိဋ္ဌာ၊ တုယှံ ဧတ္တကံ ဌာနံ ဝေဂေန အာဂမနမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ဝတ္ထာဘရဏာနိ တေမေတွာ အာဂတာသိ၊ တသ္မာ ကထေမ အမ္မာတိ။

တာတာ ဧဝံ မာ ဝဒေထ၊ အဟံ ဧတာဟိ ဗလဝတရာ၊ ကာရဏံ ပန သလ္လက္ခေတွာ ဇဝေန နာဂတာမှီတိ။ ကိံ အမ္မာတိ။ တာတာ စတ္တာရော ဇနာ ဇဝမာနာ န သောဘန္တိ၊ အပရမ္ပိ ကာရဏံ အတ္ထီတိ။ ကတမေ စတ္တာရော ဇနာ ဇဝမာနာ န သောဘန္တိ အမ္မာတိ။ တာတာ **အဘိသိတ္တရာဇာ** တာဝ သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတော ကစ္ဆံ ဗန္ဓိတွာ ရာဇင်္ဂဏေ ဇဝမာနော န သောဘတိ၊ “ကိံ အယံ ရာဇာ ဂဟပတိကော ဝိယ ဓာဝတီ”တိ အညဒတ္ထု ဂရဟံ လဘတိ၊ သဏိကံ ဂစ္ဆန္တောဝ သောဘတိ။ ရညော **မင်္ဂလဟတ္ထီ**ပိ အလင်္ကတော ဇဝမာနော န သောဘတိ၊ ဝါရဏလီဠာယ ဂစ္ဆန္တောဝ သောဘတိ။ **ပဗ္ဗဇိတော** ဇဝမာနော န သောဘတိ၊ “ကိံ အယံ သမဏော ဂိဟီ ဝိယ ဓာဝတီ”တိ ကေဝလံ ဂရဟမေဝ လဘတိ၊ သမိတဂမနေန[1] ပန သောဘတိ။ **ဣတ္ထီ** ဇဝမာနာ န သောဘတိ၊ “ကိံ ဧသာ ဣတ္ထီ ပုရိသော ဝိယ ဓာဝတီ”တိ ဂရဟိတဗ္ဗာဝ ဟောတိ၊ ဣမေ စတ္တာရော ဇနာ ဇဝမာနာ န သောဘန္တိ တာတာတိ။ ကတမံ ပန အပရံ ကာရဏံ အမ္မာတိ။ တာတာ မာတာပိတရော နာမ ဓီတရံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ သဏ္ဌာပေတွာ ပေါသေန္တိ။ မယံ ဟိ ဝိက္ကိဏေယျဘဏ္ဍံ နာမ၊ အမှေ ပရကုလပေသနတ္ထာယ ပေါသေန္တိ။ သစေ ဇဝမာနာနံ နိဝတ္ထဒုဿကဏ္ဏေ ဝါ[2] အက္ကမိတွာ ဘူမိယံ ဝါ ပက္ခလိတွာ ပတိတကာလေ ဟတ္ထော ဝါ ပါဒေါ ဝါ ဘိဇ္ဇေယျ၊ ကုလဿေဝ ဘာရော ဘဝေယျ၊ ပသာဓနဘဏ္ဍံ ပန မေ တေမေတွာ သုဿိဿတိ။ ဣမံ ကာရဏံ သလ္လက္ခေတွာ န ဓာဝိတာမှိ တာတာတိ။

ဗြာဟ္မဏာ တဿာ ကထနကာလေ ဒန္တသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ “ဧဝရူပါ နော ဒန္တသမ္ပတ္တိ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ”တိ တဿာ သာဓုကာရံ ဒတွာ “အမ္မ တုယှမေဝေသာ အနုစ္ဆဝိကာ”တိ ဝတွာ တံ သုဝဏ္ဏမာလံ ပိလန္ဓယိံသု[3]။ အထ နေ ပုစ္ဆိ “ကတရနဂရတော အာဂတာ’တ္ထ တာတာ”တိ။ သာဝတ္ထိတော အမ္မာတိ။ သေဋ္ဌိကုလံ ကတရံ နာမာတိ။ မိဂါရသေဋ္ဌိ နာမ အမ္မာတိ။ အယျပုတ္တော

၁-မိတဂမနေန (သီ) ၂-ဒသာကဏ္ဏေ ဝါ (သီ) ၃-ပိလန္ဓာပေသုံ (က)

ko nāmāti. Puṇṇavaḍḍhanakumāro nāma ammāti. Sā “samānajātikaṁ no kulan”ti adhivāsetvā pitu sāsanaṁ pahiṇi “amhākaṁ rathaṁ pesetū”ti. Kiñcāpi hi sā āgamanakāle padasā āgatā, suvaṇṇamālāya pana pilandhanakālato paṭṭhāya tathā gantuṁ na labhati, issaradārikā rathādīhi gacchanti, itarā pakatiyānakaṁ vā abhiruhanti, chattaṁ vā tālapaṇṇaṁ vā upari karonti, tasmimpi asati nivatthasāṭakassa dasantaṁ ukkhipitvā aṁse khipantā gacchanti eva. Tassā pana pitā pañca rathasatāni pesesi. Sā saparivārā rathaṁ āruyha gatā. Brāhmaṇāpi ekatova agamaṁsu. Atha ne seṭṭhi pucchi “kuto āgatātthā”ti. Sāvatthito mahāseṭṭhīti. Seṭṭhi kataro nāmāti. Migāraseṭṭhi nāmāti. Putto ko nāmāti. Puṇṇavaḍḍhanakumāro nāma mahāseṭṭhīti. Dhanaṁ kittakanti. Cattālīsakoṭiyo mahāseṭṭhīti. “Dhanaṁ tāva amhākaṁ dhanaṁ upādāya kākaṇikamattaṁ, dārikāya pana ārakkhamattāya[1] laddhakālato paṭṭhāya kiṁ aññena kāraṇenā”ti adhivāsesi. So tesaṁ sakkāraṁ katvā ekāhadvīhaṁ vasāpetvā uyyojesi.

Te Sāvatthiṁ gantvā Migāraseṭṭhissa “laddhā no dārikā”ti ārocayiṁsu. Kassa dhītāti, Dhanañcayaseṭṭhinoti. So “mahākulassa me dārikā laddhā, khippameva naṁ ānetuṁ vaṭṭatī”ti tattha gamanatthaṁ rañño ārocesi. Rājā “mahākulaṁ etaṁ mayā Bimbisārassa santikā ānetvā Sākete nivesitaṁ, tassa sammānaṁ kātuṁ vaṭṭatīti ahampi āgamissāmī”ti āha. So “sādhu devā”ti vatvā Dhanañcayaseṭṭhino sāsanaṁ pesesi “mayi āgacchante rājāpi āgamissati, mahantaṁ rājabalaṁ ettakassa janassa kattabbayuttakaṁ kātuṁ sakkhissasi, na sakkhissasī”ti. Itaropi “sacepi dasa rājāno āgacchanti, āgacchantū”ti paṭisāsanaṁ pesesi. Migāraseṭṭhi tāva mahante nagare gehagopakamattaṁ ṭhapetvā sesajanaṁ ādāya gantvā aḍḍhayojanamatte ṭhāne ṭhatvā “āgatāmhā”ti sāsanaṁ pahiṇi. Dhanañcayaseṭṭhi bahupaṇṇākāraṁ pesetvā dhītarā saddhiṁ mantesi “amma sasuro kira te Kosalaraññā saddhiṁ āgato, tassa kataraṁ gehaṁ paṭijaggitabbaṁ, rañño

1. Ārakkhanatthāya (Ka)

ကော နာမာတိ။ ပုဏ္ဏဝဍ္ဎနကုမာရော နာမ အမ္မာတိ။ သာ “သမာနဇာတိကံ နော ကုလ”န္တိ အဓိဝါသေတွာ ပိတု သာသနံ ပဟိဏိ “အမှာကံ ရထံ ပေသေတူ”တိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ သာ အာဂမနကာလေ ပဒသာ အာဂတာ၊ သုဝဏ္ဏမာလာယ ပန ပိလန္ဓနကာလတော ပဋ္ဌာယ တထာ ဂန္တုံ န လဘတိ၊ ဣဿရဒါရိကာ ရထာဒီဟိ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဣတရာ ပကတိယာနကံ ဝါ အဘိရုဟန္တိ၊ ဆတ္တံ ဝါ တာလပဏ္ဏံ ဝါ ဥပရိ ကရောန္တိ၊ တသ္မိမ္ပိ အသတိ နိဝတ္ထသာဋကဿ ဒသန္တံ ဥက္ခိပိတွာ အံသေ ခိပန္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဧဝ။ တဿာ ပန ပိတာ ပဉ္စ ရထသတာနိ ပေသေသိ။ သာ သပရိဝါရာ ရထံ အာရုယှ ဂတာ။ ဗြာဟ္မဏာပိ ဧကတောဝ အဂမံသု။ အထ နေ သေဋ္ဌိ ပုစ္ဆိ “ကုတော အာဂတတ္ထာ”တိ။ သာဝတ္ထိတော မဟာသေဋ္ဌီတိ။ သေဋ္ဌိ ကတရော နာမာတိ။ မိဂါရသေဋ္ဌိ နာမာတိ။ ပုတ္တော ကော နာမာတိ။ ပုဏ္ဏဝဍ္ဎနကုမာရော နာမ မဟာသေဋ္ဌီတိ။ ဓနံ ကိတ္တကန္တိ။ စတ္တာလီသကောဋိယော မဟာသေဋ္ဌီတိ။ “ဓနံ တာဝ အမှာကံ ဓနံ ဥပါဒါယ ကာကဏိကမတ္တံ၊ ဒါရိကာယ ပန အာရက္ခမတ္တာယ[၁] လဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ ကိံ အညေန ကာရဏေနာ”တိ အဓိဝါသေသိ။ သော တေသံ သက္ကာရံ ကတွာ ဧကာဟဒွိဟံ ဝသာပေတွာ ဥယျောဇေသိ။

တေ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ မိဂါရသေဋ္ဌိဿ “လဒ္ဓါ နော ဒါရိကာ”တိ အာရောစယိံသု။ ကဿ ဓီတာတိ၊ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနောတိ။ သော “မဟာကုလဿ မေ ဒါရိကာ လဒ္ဓါ၊ ခိပ္ပမေဝ နံ အာနေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ တတ္ထ ဂမနတ္ထံ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ “မဟာကုလံ ဧတံ မယာ ဗိမ္ဗိသာရဿ သန္တိကာ အာနေတွာ သာကေတေ နိဝေသိတံ၊ တဿ သမ္မာနံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ အဟမ္ပိ အာဂမိဿာမီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓု ဒေဝါ”တိ ဝတွာ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော သာသနံ ပေသေသိ “မယိ အာဂစ္ဆန္တေ ရာဇာပိ အာဂမိဿတိ၊ မဟန္တံ ရာဇဗလံ ဧတ္တကဿ ဇနဿ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ကာတုံ သက္ခိဿသိ, န သက္ခိဿသီ”တိ။ ဣတရောပိ “သစေပိ ဒသ ရာဇာနော အာဂစ္ဆန္တိ၊ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ ပဋိသာသနံ ပေသေသိ။ မိဂါရသေဋ္ဌိ တာဝ မဟန္တေ နဂရေ ဂေဟဂေါပကမတ္တံ ဌပေတွာ သေသဇနံ အာဒါယ ဂန္တွာ အဍ္ဎယောဇနမတ္တေ ဌာနေ ဌတွာ “အာဂတာမှာ”တိ သာသနံ ပဟိဏိ။ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိ ဗဟုပဏ္ဏာကာရံ ပေသေတွာ ဓီတရာ သဒ္ဓိံ မန္တေသိ “အမ္မ သသုရော ကိရ တေ ကောသလရညာ သဒ္ဓိံ အာဂတော၊ တဿ ကတရံ ဂေဟံ ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗံ၊ ရညော

၁-အာရက္ခနတ္ထာယ (က)

kataraṁ, uparājādīnaṁ katarānī”ti. Paṇḍitā seṭṭhidhītā vajiraggatikhiṇañāṇā kappasatasahassaṁ patthitapatthanā abhinīhārasampannā “sasurassa me asukagehaṁ paṭijaggatha, rañño asukagehaṁ, uparājādīnaṁ asukānī”ti saṁvidahitvā dāsakammakare pakkosāpetvā “ettakā rañño kattabbakiccaṁ karotha, ettakā uparājādīnaṁ, hatthi-assādayopi tumheyeva paṭijaggatha, assabandhādayopi āgantvā maṅgalachaṇaṁ anubhavissantī”ti saṁvidahi. Kiṁ kāraṇā? “Mayaṁ Visākhāya maṅgalaṭṭhānaṁ gantvā na kiñci labhimha, assarakkhaṇādīni karontā sukhaṁ na vicarimhā”ti[1] keci vattuṁ mā labhiṁsūti.

Taṁ divasameva Visākhāya pitā pañcasate suvaṇṇakāre pakkosāpetvā “dhītu me **mahālatāpasādhanaṁ** nāma karothā”ti rattasuvaṇṇassa nikkhasahassaṁ, tadanurūpāni ca rajatamaṇimuttāpavāḷavajirādīni dāpesi. Rājā katipāhaṁ vasitvāva Dhanañcayaseṭṭhissa sāsanaṁ pahiṇi “na sakkā seṭṭhinā amhākaṁ ciraṁ posanaṁ nāma kātuṁ, dāni dārikāya gamanakālaṁ jānātū”ti. Sopi rañño sāsanaṁ pesesi “idāni vassakālo āgato, na sakkā catumāsaṁ vicarituṁ, tumhākaṁ balakāyassa yaṁ yaṁ laddhuṁ vaṭṭati, sabbaṁ taṁ mama bhāro, mayā pesitakāle devo gamissatī”ti. Tato paṭṭhāya Sāketanagaraṁ niccanakkhattaṁ viya ahosi. Rājānaṁ ādiṁ katvā sabbesaṁ mālāgandhavatthādīni paṭiyattāneva honti. Tato te janā cintayiṁsu “seṭṭhi amhākameva sakkāraṁ karotī”ti, evaṁ tayo māsā atikkantā, pasādhanaṁ pana tāva na niṭṭhāti. Kammantādhiṭṭhāyakā āgantvā seṭṭhino ārocesuṁ “aññaṁ asantaṁ nāma natthi, balakāyassa pana bhattapacanadārūni nappahontī”ti. Gacchatha tātā, imasmiṁ nagare parijiṇṇā hatthisālādayo ceva parijiṇṇakāni ca gehāni gahetvā pacathāti. Evaṁ pacantānampi aḍḍhamāso atikkanto. Tato punapi “dārūni natthī”ti ārocayiṁsu. Imasmiṁ kāle na sakkā dārūni laddhuṁ, dussakoṭṭhāgārāni vivaritvā thūlasāṭakehi vaṭṭiyo katvā telacāṭīsu temetvā bhattaṁ pacathāti. Te aḍḍhamāsaṁ tathā akaṁsu. Evaṁ cattāro māsā atikkantā, pasādhanampi niṭṭhitaṁ.

Tasmiṁ pasādhane catasso vajiranāḷiyo upayogaṁ agamaṁsu, muttānaṁ ekādasa nāḷiyo, pavāḷassa bāvīsati nāḷiyo, maṇīnaṁ

1. Karontā vicarimhāti (Sī)

ကတရံ၊ ဥပရာဇာဒီနံ ကတရာနီ”တိ။ ပဏ္ဍိတာ သေဋ္ဌိဓီတာ ဝဇိရဂ္ဂတိခိဏဉာဏာ ကပ္ပသတသဟဿံ ပတ္ထိတပတ္ထနာ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နာ “သသုရဿ မေ အသုကဂေဟံ ပဋိဇဂ္ဂထ၊ ရညော အသုကဂေဟံ၊ ဥပရာဇာဒီနံ အသုကာနီ”တိ သံဝိဒဟိတွာ ဒါသကမ္မကရေ ပက္ကောသာပေတွာ “ဧတ္တကာ ရညော ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ကရောထ၊ ဧတ္တကာ ဥပရာဇာဒီနံ၊ ဟတ္ထိအဿာဒယောပိ တုမှေယေဝ ပဋိဇဂ္ဂထ၊ အဿဗန္ဓာဒယောပိ အာဂန္တွာ မင်္ဂလဆဏံ အနုဘဝိဿန္တီ”တိ သံဝိဒဟိ။ ကိံ ကာရဏာ? “မယံ ဝိသာခါယ မင်္ဂလဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ န ကိဉ္စိ လဘိမှ၊ အဿရက္ခဏာဒီနိ ကရောန္တာ သုခံ န ဝိစရိမှာ”တိ[၁] ကေစိ ဝတ္တုံ မာ လဘိံသူတိ။

တံ ဒိဝသမေဝ ဝိသာခါယ ပိတာ ပဉ္စသတေ သုဝဏ္ဏကာရေ ပက္ကောသာပေတွာ “ဓီတု မေ **မဟာလတာပသာဓနံ** နာမ ကရောထာ”တိ ရတ္တသုဝဏ္ဏဿ နိက္ခသဟဿံ, တဒနုရူပါနိ စ ရဇတမဏိမုတ္တာပဝါဠဝဇိရာဒီနိ ဒါပေသိ။ ရာဇာ ကတိပါဟံ ဝသိတွာဝ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိဿ သာသနံ ပဟိဏိ “န သက္ကာ သေဋ္ဌိနာ အမှာကံ စိရံ ပေါသနံ နာမ ကာတုံ၊ ဒါနိ ဒါရိကာယ ဂမနကာလံ ဇာနာတူ”တိ။ သောပိ ရညော သာသနံ ပေသေသိ “ဣဒါနိ ဝဿကာလော အာဂတော၊ န သက္ကာ စတုမာသံ ဝိစရိတုံ၊ တုမှာကံ ဗလကာယဿ ယံ ယံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ သဗ္ဗံ တံ မမ ဘာရော၊ မယာ ပေသိတကာလေ ဒေဝေါ ဂမိဿတီ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သာကေတနဂရံ နိစ္စနက္ခတ္တံ ဝိယ အဟောသိ။ ရာဇာနံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗေသံ မာလာဂန္ဓဝတ္ထာဒီနိ ပဋိယတ္တာနေဝ ဟောန္တိ။ တတော တေ ဇနာ စိန္တယိံသု “သေဋ္ဌိ အမှာကမေဝ သက္ကာရံ ကရောတီ”တိ၊ ဧဝံ တယော မာသာ အတိက္ကန္တာ၊ ပသာဓနံ ပန တာဝ န နိဋ္ဌာတိ။ ကမ္မန္တာဓိဋ္ဌာယကာ အာဂန္တွာ သေဋ္ဌိနော အာရောစေသုံ “အညံ အသန္တံ နာမ နတ္ထိ၊ ဗလကာယဿ ပန ဘတ္တပစနဒါရူနိ နပ္ပဟောန္တီ”တိ။ ဂစ္ဆထ တာတာ၊ ဣမသ္မိံ နဂရေ ပရိဇိဏ္ဏာ ဟတ္ထိသာလာဒယော စေဝ ပရိဇိဏ္ဏကာနိ စ ဂေဟာနိ ဂဟေတွာ ပစထာတိ။ ဧဝံ ပစန္တာနမ္ပိ အဍ္ဎမာသော အတိက္ကန္တော။ တတော ပုနပိ “ဒါရူနိ နတ္ထီ”တိ အာရောစယိံသု။ ဣမသ္မိံ ကာလေ န သက္ကာ ဒါရူနိ လဒ္ဓုံ၊ ဒုဿကောဋ္ဌာဂါရာနိ ဝိဝရိတွာ ထူလသာဋကေဟိ ဝဋ္ဋိယော ကတွာ တေလစာဋီသု တေမေတွာ ဘတ္တံ ပစထာတိ။ တေ အဍ္ဎမာသံ တထာ အကံသု။ ဧဝံ စတ္တာရော မာသာ အတိက္ကန္တာ၊ ပသာဓနမ္ပိ နိဋ္ဌိတံ။

တသ္မိံ ပသာဓနေ စတဿော ဝဇိရနာဠိယော ဥပယောဂံ အဂမံသု၊ မုတ္တာနံ ဧကာဒသ နာဠိယော၊ ပဝါဠဿ ဗာဝီသတိ နာဠိယော၊ မဏီနံ

၁-ကရောန္တာ ဝိစရိမှာတိ (သီ)

tettiṁsa nāḷiyo. Iti etehi ca aññehi ca ratanehi niṭṭhānaṁ agamāsi. Asuttamayaṁ pasādhanaṁ rajatena suttakiccaṁ kariṁsu. Taṁ sīse paṭimukkaṁ pādapiṭṭhiṁ[1] gacchati. Tasmiṁ tasmiṁ ṭhāne muddikā yojetvā katā suvaṇṇamayā gaṇṭhikā honti, rajatamayā pāsakā, matthakamajjhe ekā muddikā, dvīsu kaṇṇapiṭṭhīsu dve, galavāṭake ekā, dvīsu jattūsu dve, dvīsu kapparesu dve, dvīsu kaṭipassesu dveti. Tasmiṁ kho pana pasādhane ekaṁ moraṁ kariṁsu, tassa dakkhiṇapakkhe rattasuvaṇṇamayāni pañca pattasatāni ahesuṁ, vāmapakkhe pañca pattasatāni, tuṇḍaṁ pavāḷamayaṁ, akkhīni maṇimayāni, tathā gīvā ca piñchāni ca, pattanāḷiyo rajatamayā, tathā jaṅghāyo. So Visākhāya matthakamajjhe pabbatakūṭe ṭhatvā naccanamayūro viya khāyati. Pattanāḷisahassassa saddo dibbasaṅgītaṁ viya pañcaṅgikatūriyaghoso viya ca pavattati. Santikaṁ upagatāyeva tassā[2] amorabhāvaṁ jānanti. Pasādhanaṁ navakoṭi-agghanakaṁ ahosi, satasahassaṁ hatthakammamūlaṁ dīyittha.

Kissa pana nissandena tāyetaṁ pasādhanaṁ laddhanti? Sā kira Kassapasammāsambuddhakāle vīsatiyā bhikkhusahassānaṁ cīvarasāṭakaṁ datvā suttampi sūciyopi rajanampi attano santakameva adāsi. Tassa cīvaradānassa nissandena imaṁ mahālatāpasādhanaṁ labhi. Itthīnaṁ hi cīvaradānaṁ mahālatāpasādhanabhaṇḍena matthakaṁ pappoti, purisānaṁ iddhimayapattacīvarenāti. Evaṁ mahāseṭṭhi catūhi māsehi dhītu parivacchaṁ katvā tassā deyyadhammaṁ dadamāno kahāpaṇapūrāni pañca sakaṭasatāni adāsi. Suvaṇṇabhājanapūrāni pañca, rajatabhājanapūrāni pañca, tambabhājanapūrāni pañca, pattuṇṇavatthakoseyyavatthapūrāni[3] pañca, sappipūrāni pañca, telapūrāni pañca, sālitaṇḍulapūrāni pañca, naṅgalaphālādi-upakaraṇapūrāni pañcasakaṭasatāni adāsi. Evaṁ kirassa ahosi “mama dhītu gataṭṭhāne ‘asukena nāma me attho’ti mā parassa gehadvāraṁ pahiṇī”ti. Tasmā[4] sabbūpakaraṇāni dāpesi. Ekekasmiṁ rathe sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā tisso tisso vaṇṇadāsiyo ṭhapetvā pañca rathasatāni adāsi. “Etaṁ[5] nhāpentiyo bhojentiyo alaṅkarontiyo vicarathā”ti

1. Yāva pādapiṭṭhiṁ (Ka) 2. Tassa (Syā) 3. Pattavattha... (Sī), suttavattha... (Syā)
4. Pahiṇī”ti tassā (Sī) 5. Ettikā (Syā)

တေတ္တိံသ နာဠိယော။ ဣတိ ဧတေဟိ စ အညေဟိ စ ရတနေဟိ နိဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ အသုတ္တမယံ ပသာဓနံ ရဇတေန သုတ္တကိစ္စံ ကရိံသု။ တံ သီသေ ပဋိမုက္ကံ ပါဒပိဋ္ဌိံ[1] ဂစ္ဆတိ။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ မုဒ္ဒိကာ ယောဇေတွာ ကတာ သုဝဏ္ဏမယာ ဂဏ္ဌိကာ ဟောန္တိ၊ ရဇတမယာ ပါသကာ၊ မတ္ထကမဇ္ဈေ ဧကာ မုဒ္ဒိကာ၊ ဒွီသု ကဏ္ဏပိဋ္ဌီသု ဒွေ၊ ဂလဝါဋကေ ဧကာ၊ ဒွီသု ဇတ္တူသု ဒွေ၊ ဒွီသု ကပ္ပရေသု ဒွေ၊ ဒွီသု ကဋိပဿေသု ဒွေတိ။ တသ္မိံ ခေါ ပန ပသာဓနေ ဧကံ မောရံ ကရိံသု၊ တဿ ဒက္ခိဏပက္ခေ ရတ္တသုဝဏ္ဏမယာနိ ပဉ္စ ပတ္တသတာနိ အဟေသုံ၊ ဝါမပက္ခေ ပဉ္စ ပတ္တသတာနိ၊ တုဏ္ဍံ ပဝါဠမယံ၊ အက္ခီနိ မဏိမယာနိ၊ တထာ ဂီဝါ စ ပိဉ္ဆာနိ စ၊ ပတ္တနာဠိယော ရဇတမယာ၊ တထာ ဇင်္ဃာယော။ သော ဝိသာခါယ မတ္ထကမဇ္ဈေ ပဗ္ဗတကူဋေ ဌတွာ နစ္စနမယူရော ဝိယ ခါယတိ။ ပတ္တနာဠိသဟဿဿ သဒ္ဒေါ ဒိဗ္ဗသင်္ဂီတံ ဝိယ ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယဃောသော ဝိယ စ ပဝတ္တတိ။ သန္တိကံ ဥပဂတာယေဝ တဿာ[2] အမောရဘာဝံ ဇာနန္တိ။ ပသာဓနံ နဝကောဋိအဂ္ဃနကံ အဟောသိ၊ သတသဟဿံ ဟတ္ထကမ္မမူလံ ဒီယိတ္ထ။

ကိဿ ပန နိဿန္ဒေန တာယေတံ ပသာဓနံ လဒ္ဓန္တိ? သာ ကိရ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဝီသတိယာ ဘိက္ခုသဟဿာနံ စီဝရသာဋကံ ဒတွာ သုတ္တမ္ပိ သူစိယောပိ ရဇနမ္ပိ အတ္တနော သန္တကမေဝ အဒါသိ။ တဿ စီဝရဒါနဿ နိဿန္ဒေန ဣမံ မဟာလတာပသာဓနံ လဘိ။ ဣတ္ထီနံ ဟိ စီဝရဒါနံ မဟာလတာပသာဓနဘဏ္ဍေန မတ္ထကံ ပပ္ပေါတိ၊ ပုရိသာနံ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရေနာတိ။ ဧဝံ မဟာသေဋ္ဌိ စတူဟိ မာသေဟိ ဓီတု ပရိဝစ္ဆံ ကတွာ တဿာ ဒေယျဓမ္မံ ဒဒမာနော ကဟာပဏပူရာနိ ပဉ္စ သကဋသတာနိ အဒါသိ၊ သုဝဏ္ဏဘာဇနပူရာနိ ပဉ္စ၊ ရဇတဘာဇနပူရာနိ ပဉ္စ၊ တမ္ဗဘာဇနပူရာနိ ပဉ္စ၊ ပတ္တုဏ္ဏဝတ္ထကောသေယျဝတ္ထပူရာနိ[3] ပဉ္စ၊ သပ္ပိပူရာနိ ပဉ္စ၊ တေလပူရာနိ ပဉ္စ၊ သာလိတဏ္ဍုလပူရာနိ ပဉ္စ၊ နင်္ဂလဖာလာဒိဥပကရဏပူရာနိ ပဉ္စသကဋသတာနိ အဒါသိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “မမ ဓီတု ဂတဋ္ဌာနေ ‘အသုကေန နာမ မေ အတ္ထော’တိ မာ ပရဿ ဂေဟဒွါရံ ပဟိဏီ”တိ။ တသ္မာ[4] သဗ္ဗူပကရဏာနိ ဒါပေသိ။ ဧကေကသ္မိံ ရထေ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ တိဿော တိဿော ဝဏ္ဏဒါသိယော ဌပေတွာ ပဉ္စ ရထသတာနိ အဒါသိ။ “ဧတံ[5] နှာပေန္တိယော ဘောဇေန္တိယော အလင်္ကရောန္တိယော ဝိစရထာ”တိ

၁-ယာဝ ပါဒပိဋ္ဌိံ (က) ၂-တဿ (သျာ) ၃-ပတ္တဝတ္ထ....(သီ)၊ သုတ္တဝတ္ထ....(သျာ)
၄-ပဟိဏီ”တိ တဿာ (သီ) ၅-ဧတ္တိကာ (သျာ)

diyaḍḍhasahassaparicārikāyo adāsi. Athassa etadahosi "mama dhītu gāvo dassāmī"ti. So purise āṇāpesi "gacchatha bhaṇe cūḷavajassa dvāraṁ vivaritvā tīsu gāvutesu tisso bheriyo gahetvā tiṭṭhatha, puthulato usabhamatte ṭhāne ubhosu passesu tiṭṭhatha, gāvīnaṁ tato paraṁ gantuṁ mā adattha, evaṁ ṭhitakāle bherisaññaṁ kareyyāthā"ti. Te tathā akaṁsu. Te gāvīnaṁ vajato nikkhamitvā gāvutaṁ gatakāle bherisaññaṁ akaṁsu, puna aḍḍhayojanaṁ gatakāle akaṁsu. Punapi tigāvutaṁ gatakāle bherisaññaṁ akaṁsu, puthulato gamanañca nivāresuṁ. Evaṁ dīghato tigāvute, puthulato usabhamatte ṭhāne gāviyo aññamaññaṁ nighaṁsantiyo aṭṭhaṁsu.

Mahāseṭṭhi "mama dhītu ettakā gāvo alaṁ, dvāraṁ pidahathā"ti vajadvāraṁ pidahāpesi. Dvārasmiṁ pidahite Visākhāya puññabalena balavagāvo ca dhenuyo ca uppatitvā uppatitvā nikkhamiṁsu. Manussānaṁ vārentānaṁ vārentānameva saṭṭhisahassā balavagāvo ca saṭṭhisahassā dhenuyo ca nikkhantā, tattakā balavavacchā tāsaṁ dhenūnaṁ usabhā uppatitvā anubandhā ahesuṁ[1]. Kissa pana nissandena evaṁ gāvo gatāti? Nivārentānaṁ nivārentānaṁ dinnadānassa. Sā kira Kassapasammāsambuddhakāle Kikissa rañño sattannaṁ dhītānaṁ kaniṭṭhā Saṅghadāsī nāma hutvā vīsatiyā bhikkhusahassānaṁ pañcagorasadānaṁ dadamānā therānañca daharānañca sāmaṇerānañca pattaṁ pidahitvā "alaṁ alan"ti nivārentānampi "idaṁ madhuraṁ, idaṁ manāpan"ti adāsi. Evaṁ tassa nissandena vāriyamānāpi gāvo nikkhamiṁsu. Seṭṭhinā ettakassa dhanassa dinnakāle seṭṭhibhariyā āha "tumhehi mayhaṁ dhītu sabbaṁ saṁvidahitaṁ, veyyāvaccakarā pana dāsadāsiyo na saṁvidahitā, kiṁ kāraṇā"ti. "Mama dhītari sasinehanissinehānaṁ jānanatthaṁ. Ahaṁ hi tāya saddhiṁ agacchamānake gīvāya gahetvā na pahiṇāmi, yānaṁ āruyha gamanakāleyeva etāya saddhiṁ gantukāmā gacchantu, mā agantukāmāti vakkhāmī"ti āha.

Atha "sve mama dhītā gamissatī"ti gabbhe nisinno dhītaraṁ samīpe nisīdāpetvā "amma patikule vasantiyā nāma imañca imañca ācāraṁ

1. Tattha... dhenūnaṁ usabhā ahesuṁ (Sī)

ဒိယဍ္ဎသဟဿပရိစာရိကာယော အဒါသိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "မမ ဓီတု ဂါဝေါ ဒဿာမီ"တိ။ သော ပုရိသေ အာဏာပေသိ "ဂစ္ဆထ ဘဏေ စူဠဝဇဿ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ တီသု ဂါဝုတေသု တိဿော ဘေရိယော ဂဟေတွာ တိဋ္ဌထ၊ ပုထုလတော ဥသဘမတ္တေ ဌာနေ ဥဘောသု ပဿေသု တိဋ္ဌထ၊ ဂါဝီနံ တတော ပရံ ဂန္တုံ မာ အဒတ္ထ၊ ဧဝံ ဌိတကာလေ ဘေရိသညံ ကရေယျာထာ"တိ။ တေ တထာ အကံသု။ တေ ဂါဝီနံ ဝဇတော နိက္ခမိတွာ ဂါဝုတံ ဂတကာလေ ဘေရိသညံ အကံသု၊ ပုန အဍ္ဎယောဇနံ ဂတကာလေ အကံသု။ ပုနပိ တိဂါဝုတံ ဂတကာလေ ဘေရိသညံ အကံသု၊ ပုထုလတော ဂမနဉ္စ နိဝါရေသုံ။ ဧဝံ ဒီဃတော တိဂါဝုတေ, ပုထုလတော ဥသဘမတ္တေ ဌာနေ ဂါဝိယော အညမညံ နိဃံသန္တိယော အဋ္ဌံသု။

မဟာသေဋ္ဌိ "မမ ဓီတု ဧတ္တကာ ဂါဝေါ အလံ၊ ဒွါရံ ပိဒဟထာ"တိ ဝဇဒွါရံ ပိဒဟာပေသိ။ ဒွါရသ္မိံ ပိဒဟိတေ ဝိသာခါယ ပုညဗလေန ဗလဝဂါဝေါ စ ဓေနုယော စ ဥပ္ပတိတွာ ဥပ္ပတိတွာ နိက္ခမိံသု။ မနုဿာနံ ဝါရေန္တာနံ ဝါရေန္တာနမေဝ သဋ္ဌိသဟဿာ ဗလဝဂါဝေါ စ သဋ္ဌိသဟဿာ ဓေနုယော စ နိက္ခန္တာ၊ တတ္တကာ ဗလဝဝစ္ဆာ တာသံ ဓေနူနံ ဥသဘာ ဥပ္ပတိတွာ အနုဗန္ဓာ အဟေသုံ[၁]။ ကိဿ ပန နိဿန္ဒေန ဧဝံ ဂါဝေါ ဂတာတိ? နိဝါရေန္တာနံ နိဝါရေန္တာနံ ဒိန္နဒါနဿ။ သာ ကိရ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ကိကိဿ ရညော သတ္တန္နံ ဓီတာနံ ကနိဋ္ဌာ သံဃဒါသီ နာမ ဟုတွာ ဝီသတိယာ ဘိက္ခုသဟဿာနံ ပဉ္စဂေါရသဒါနံ ဒဒမာနာ ထေရာနဉ္စ ဒဟရာနဉ္စ သာမဏေရာနဉ္စ ပတ္တံ ပိဒဟိတွာ "အလံ အလ"န္တိ နိဝါရေန္တာနမ္ပိ "ဣဒံ မဓုရံ၊ ဣဒံ မနာပ"န္တိ အဒါသိ။ ဧဝံ တဿ နိဿန္ဒေန ဝါရိယမာနာပိ ဂါဝေါ နိက္ခမိံသု။ သေဋ္ဌိနာ ဧတ္တကဿ ဓနဿ ဒိန္နကာလေ သေဋ္ဌိဘရိယာ အာဟ "တုမှေဟိ မယှံ ဓီတု သဗ္ဗံ သံဝိဒဟိတံ၊ ဝေယျာဝစ္စကရာ ပန ဒါသဒါသိယော န သံဝိဒဟိတာ၊ ကိံ ကာရဏာ"တိ။ "မမ ဓီတရိ သသိနေဟနိဿိနေဟာနံ ဇာနနတ္ထံ။ အဟံ ဟိ တာယ သဒ္ဓိံ အဂစ္ဆမာနကေ ဂီဝါယ ဂဟေတွာ န ပဟိဏာမိ၊ ယာနံ အာရုယှ ဂမနကာလေယေဝ ဧတာယ သဒ္ဓိံ ဂန္တုကာမာ ဂစ္ဆန္တု, မာ အဂန္တုကာမာတိ ဝက္ခာမီ"တိ အာဟ။

အထ "သွေ မမ ဓီတာ ဂမိဿတီ"တိ ဂဗ္ဘေ နိသိန္နော ဓီတရံ သမီပေ နိသီဒါပေတွာ "အမ္မ ပတိကုလေ ဝသန္တိယာ နာမ ဣမဉ္စ ဣမဉ္စ အာစာရံ

၁-တတ္ထ....ဓေနူနံ ဥသဘာ အဟေသုံ (သီ)

rakkhituṁ vaṭṭatī"ti ovādamadāsi. Ayampi Migāraseṭṭhi anantaragabbhe nisinno Dhanañcayaseṭṭhino ovādaṁ assosi. Sopi seṭṭhi dhītaraṁ evaṁ ovadi—

Amma sasurakule vasantiyā nāma anto-aggi bahi na nīharitabbo, bahi-aggi anto na pavesetabbo, dadantasseva dātabbaṁ, adadantassa na dātabbaṁ, dadantassāpi adadantassāpi dātabbaṁ, sukhaṁ nisīditabbaṁ, sukhaṁ bhuñjitabbaṁ, sukhaṁ nipajjitabbaṁ, aggi paricaritabbo, antodevatā namassitabbāti.

Imaṁ dasavidhaṁ ovādaṁ datvā punadivase sabbā seniyo sannipātetvā rājasenāya majjhe aṭṭha kuṭumbike pāṭibhoge gahetvā "sace me gataṭṭhāne dhītu doso uppajjati, tumhehi sodhetabbo"ti vatvā navakoṭi-agghanakena mahālatāpasādhanena dhītaraṁ pasādhetvā nhānacuṇṇamūlakaṁ catupaṇṇāsakoṭidhanaṁ datvā yānaṁ āropetvā Sāketassa sāmantā attano santakesu Anurādhapuramattesu cuddasasu bhattagāmesu bheriṁ carāpesi "mama dhītarā saddhiṁ gantukāmā gacchantū"ti te saddaṁ sutvāva "amhākaṁ ayyāya gamanakāle kiṁ amhākaṁ idhā"ti cuddasa gāmakā kiñci asesetvā nikkhamiṁsu. Dhanañcayaseṭṭhipi rañño ca Migāraseṭṭhino ca sakkāraṁ katvā thokaṁ anugantvā tehi saddhiṁ dhītaraṁ uyyojesi.

Migāraseṭṭhipi sabbapacchato yānake nisīditvā gacchanto balakāyaṁ disvā "ke nāmete"ti pucchi. Suṇisāya vo veyyāvaccakarā dāsidāsāti. Ettake ko posessati, pothetvā te palāpetha, apalāyante ito daṇḍaṁ karothāti. Visākhā pana "apetha, mā vāretha, balameva balassa bhattaṁ dassatī"ti[1] āha. Seṭṭhi evaṁ vuttepi "amma natthi amhākaṁ etehi attho. Ko ete posessatī"ti leḍḍudaṇḍādīhi pothetvā palāpetvā sesake "alaṁ amhākaṁ ettakehī"ti gahetvā pāyāsi. Atha Visākhā Sāvatthinagaradvāraṁ sampattakāle cintesi "paṭicchannayānasmiṁ nu kho nisīditvā pavisissāmi, udāhu rathe ṭhatvā"ti. Athassā etadahosi "paṭicchannayānena me pavisantiyā mahālatāpasādhanassa viseso na paññāyissatī"ti.

1. Ñassatīti (Sī)

ရက္ခိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဩဝါဒမဒါသိ။ အယမ္ပိ မိဂါရသေဋ္ဌိ အနန္တရဂဗ္ဘေ နိသိန္နော ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော ဩဝါဒံ အဿောသိ။ သောပိ သေဋ္ဌိ ဓီတရံ ဧဝံ ဩဝဒိ—

အမ္မ သသုရကုလေ ဝသန္တိယာ နာမ အန္တောအဂ္ဂိ ဗဟိ န နီဟရိတဗ္ဗော၊ ဗဟိအဂ္ဂိ အန္တော န ပဝေသေတဗ္ဗော၊ ဒဒန္တဿေဝ ဒါတဗ္ဗံ၊ အဒဒန္တဿ န ဒါတဗ္ဗံ၊ ဒဒန္တဿာပိ အဒဒန္တဿာပိ ဒါတဗ္ဗံ၊ သုခံ နိသီဒိတဗ္ဗံ၊ သုခံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ၊ သုခံ နိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ အဂ္ဂိ ပရိစရိတဗ္ဗော၊ အန္တောဒေဝတာ နမဿိတဗ္ဗာတိ။

ဣမံ ဒသဝိဓံ ဩဝါဒံ ဒတွာ ပုနဒိဝသေ သဗ္ဗာ သေနိယော သန္နိပါတေတွာ ရာဇသေနာယ မဇ္ဈေ အဋ္ဌ ကုဋုမ္ဗိကေ ပါဋိဘောဂေ ဂဟေတွာ “သစေ မေ ဂတဋ္ဌာနေ ဓီတု ဒေါသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တုမှေဟိ သောဓေတဗ္ဗော”တိ ဝတွာ နဝကောဋိအဂ္ဃနကေန မဟာလတာပသာဓနေန ဓီတရံ ပသာဓေတွာ နှာနစုဏ္ဏမူလကံ စတုပဏ္ဏာသကောဋိဓနံ ဒတွာ ယာနံ အာရောပေတွာ သာကေတဿ သာမန္တာ အတ္တနော သန္တကေသု အနုရာဓပုရမတ္တေသု စုဒ္ဒသသု ဘတ္တဂါမေသု ဘေရိံ စရာပေသိ “မမ ဓီတရာ သဒ္ဓိံ ဂန္တုကာမာ ဂစ္ဆန္တူ”တိ။ တေ သဒ္ဒံ သုတွာဝ “အမှာကံ အယျာယ ဂမနကာလေ ကိံ အမှာကံ ဣဓာ”တိ စုဒ္ဒသ ဂါမကာ ကိဉ္စိ အသေသေတွာ နိက္ခမိံသု။ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိပိ ရညော စ မိဂါရသေဋ္ဌိနော စ သက္ကာရံ ကတွာ ထောကံ အနုဂန္တွာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဓီတရံ ဥယျောဇေသိ။

မိဂါရသေဋ္ဌိပိ သဗ္ဗပစ္ဆတော ယာနကေ နိသီဒိတွာ ဂစ္ဆန္တော ဗလကာယံ ဒိသွာ “ကေ နာမေတေ”တိ ပုစ္ဆိ။ သုဏိသာယ ဝေါ ဝေယျာဝစ္စကရာ ဒါသိဒါသာတိ။ ဧတ္တကေ ကော ပေါသေဿတိ၊ ပေါထေတွာ တေ ပလာပေထ၊ အပလာယန္တေ ဣတော ဒဏ္ဍံ ကရောထာတိ။ ဝိသာခါ ပန “အပေထ, မာ ဝါရေထ, ဗလမေဝ ဗလဿ ဘတ္တံ ဒဿတီ”တိ[၁] အာဟ။ သေဋ္ဌိ ဧဝံ ဝုတ္တေပိ “အမ္မ နတ္ထိ အမှာကံ ဧတေဟိ အတ္ထော၊ ကော ဧတေ ပေါသေဿတီ”တိ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ ပေါထေတွာ ပလာပေတွာ သေသကေ “အလံ အမှာကံ ဧတ္တကေဟီ”တိ ဂဟေတွာ ပါယာသိ။ အထ ဝိသာခါ သာဝတ္ထိနဂရဒွါရံ သမ္ပတ္တကာလေ စိန္တေသိ “ပဋိစ္ဆန္နယာနသ္မိံ နု ခေါ နိသီဒိတွာ ပဝိသိဿာမိ၊ ဥဒါဟု ရထေ ဌတွာ”တိ။ အထဿာ ဧတဒဟောသိ “ပဋိစ္ဆန္နယာနေန မေ ပဝိသန္တိယာ မဟာလတာပသာဓနဿ ဝိသေသော န ပညာယိဿတီ”တိ။

၁-ဉဿတီတိ (သီ)

sā sakalanagarassa attānaṁ dassentī rathe ṭhatvā nagaraṁ pāvisi. Sāvatthivāsino Visākhāya sampattiṁ disvā “eso kira Visākhā nāma, evarūpā ayaṁ sampatti etissāva anucchavikā”ti āhaṁsu. Iti sā mahāsampattiyā seṭṭhino gehaṁ pāvisi. Gatadivase cassā sakalanagaravāsino “amhākaṁ Dhanañcayaseṭṭhi attano nagaraṁ sampattānaṁ mahāsakkāraṁ akāsī”ti “yathāsatti yathābalaṁ paṇṇākāraṁ pahiṇiṁsu. Visākhā pahitapahitaṁ paṇṇākāraṁ tasmiṁyeva nagare aññamaññesu kulesu sabbatthakameva dāpesi. Iti sā “idaṁ mayhaṁ mātu detha, idaṁ mayhaṁ pitu detha, idaṁ mayhaṁ bhātu detha, idaṁ mayhaṁ bhaginiyā dethā”ti tesaṁ tesaṁ vayānurūpaṁ piyavacanaṁ vatvā paṇṇākāraṁ pesentī sakalanagaravāsino ñātake viya akāsi. Athassā rattibhāgasamanantare ājaññavaḷavāya gabbhavuṭṭhānaṁ ahosi. Sā dāsīhi daṇḍadīpikā gāhāpetvā tattha gantvā vaḷavaṁ uṇhodakena nhāpetvā telena makkhāpetvā attano vasanaṭṭhānameva agamāsi.

Migāraseṭṭhipi puttassa āvāhamaṅgalaṁ karonto dhuravihāre vasantampi Tathāgataṁ amanasikaritvā dīgharattaṁ naggasamaṇakesu patiṭṭhitena pemena codiyamāno “mayhaṁ ayyānampi sakkāraṁ karissāmī”ti ekadivasaṁ anekasatesu navabhājanesu nirūdakapāyāsaṁ pacāpetvā pañcasate acelake nimantāpetvā antogehaṁ pavesetvā “āgacchatu me suṇisā, arahante vandatū”ti Visākhāya sāsanaṁ pahiṇi. Sā “arahanto”ti vacanaṁ sutvā sotāpannā ariyasāvikā haṭṭhatuṭṭhā hutvā tesaṁ bhojanaṭṭhānaṁ āgantvā te oloketvā “evarūpā hirottappavirahitā arahantā nāma na honti, kasmā maṁ sasuro pakkosāpesī”ti “dhī dhī”ti seṭṭhiṁ garahitvā attanovasanaṭṭhānameva gatā. Acelakā taṁ disvā sabbe ekappahāreneva seṭṭhiṁ garahiṁsu “kiṁ tvaṁ gahapati aññaṁ nālattha, samaṇassa Gotamassa sāvikaṁ Mahākāḷakaṇṇiṁ idha pavesesi, vegena naṁ imasmā gehā nikkaḍḍhāpehī”ti. So “na sakkā mayā imesaṁ vacanamatteneva nikkaḍḍhāpetuṁ, mahākulassa sā dhītā”ti cintetvā “ayyā daharā nāma jānitvā vā ajānitvā vā kareyyuṁ, tumhe tuṇhī hothā”ti te

သာ သကလနဂရဿ အတ္တာနံ ဒဿေန္တီ ရထေ ဌတွာ နဂရံ ပါဝိသိ။ သာဝတ္ထိဝါသိနော ဝိသာခါယ သမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ “ဧသော ကိရ ဝိသာခါ နာမ၊ ဧဝရူပါ အယံ သမ္ပတ္တိ ဧတိဿာဝ အနုစ္ဆဝိကာ”တိ အာဟံသု။ ဣတိ သာ မဟာသမ္ပတ္တိယာ သေဋ္ဌိနော ဂေဟံ ပါဝိသိ။ ဂတဒိဝသေ စဿာ သကလနဂရဝါသိနော “အမှာကံ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိ အတ္တနော နဂရံ သမ္ပတ္တာနံ မဟာသက္ကာရံ အကာသီ”တိ “ယထာသတ္တိ ယထာဗလံ ပဏ္ဏာကာရံ ပဟိဏိံသု။ ဝိသာခါ ပဟိတပဟိတံ ပဏ္ဏာကာရံ တသ္မိံယေဝ နဂရေ အညမညေသု ကုလေသု သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ဒါပေသိ။ ဣတိ သာ “ဣဒံ မယှံ မာတု ဒေထ၊ ဣဒံ မယှံ ပိတု ဒေထ၊ ဣဒံ မယှံ ဘာတု ဒေထ၊ ဣဒံ မယှံ ဘဂိနိယာ ဒေထာ”တိ တေသံ တေသံ ဝယာနုရူပံ ပိယဝစနံ ဝတွာ ပဏ္ဏာကာရံ ပေသေန္တီ သကလနဂရဝါသိနော ဉာတကေ ဝိယ အကာသိ။ အထဿာ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ အာဇညဝဠဝါယ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ သာ ဒါသီဟိ ဒဏ္ဍဒီပိကာ ဂါဟာပေတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ဝဠဝံ ဥဏှောဒကေန နှာပေတွာ တေလေန မက္ခာပေတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ အဂမာသိ။

မိဂါရသေဋ္ဌိပိ ပုတ္တဿ အာဝါဟမင်္ဂလံ ကရောန္တော ဓုရဝိဟာရေ ဝသန္တမ္ပိ တထာဂတံ အမနသိကရိတွာ ဒီဃရတ္တံ နဂ္ဂသမဏကေသု ပတိဋ္ဌိတေန ပေမေန စောဒိယမာနော “မယှံ အယျာနမ္ပိ သက္ကာရံ ကရိဿာမီ”တိ ဧကဒိဝသံ အနေကသတေသု နဝဘာဇနေသု နိရုဒကပါယာသံ ပစာပေတွာ ပဉ္စသတေ အစေလကေ နိမန္တာပေတွာ အန္တောဂေဟံ ပဝေသေတွာ “အာဂစ္ဆတု မေ သုဏိသာ၊ အရဟန္တေ ဝန္ဒတူ”တိ ဝိသာခါယ သာသနံ ပဟိဏိ။ သာ “အရဟန္တော”တိ ဝစနံ သုတွာ သောတာပန္နာ အရိယသာဝိကာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဟုတွာ တေသံ ဘောဇနဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာ တေ ဩလောကေတွာ “ဧဝရူပါ ဟိရောတ္တပ္ပဝိရဟိတာ အရဟန္တာ နာမ န ဟောန္တိ၊ ကသ္မာ မံ သသုရော ပက္ကောသာပေသီ”တိ “ဓီ ဓီ”တိ သေဋ္ဌိံ ဂရဟိတွာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနမေဝ ဂတာ။ အစေလကာ တံ ဒိသွာ သဗ္ဗေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ သေဋ္ဌိံ ဂရဟိံသု “ကိံ တွံ ဂဟပတိ အညံ နာလတ္ထ၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝိကံ မဟာကာဠကဏ္ဏိံ ဣဓ ပဝေသေသိ၊ ဝေဂေန နံ ဣမသ္မာ ဂေဟာ နိက္ကဍ္ဎာပေဟီ”တိ။ သော “န သက္ကာ မယာ ဣမေသံ ဝစနမတ္တေနေဝ နိက္ကဍ္ဎာပေတုံ၊ မဟာကုလဿ သာ ဓီတာ”တိ စိန္တေတွာ “အယျာ ဒဟရာ နာမ ဇာနိတွာ ဝါ အဇာနိတွာ ဝါ ကရေယျုံ၊ တုမှေ တုဏှီ ဟောထာ”တိ တေ

uyyojetvā sayaṁ mahārahe āsane nisīditvā suvaṇṇapātiyaṁ nirudakaṁ madhupāyāsaṁ paribhuñji.

Tasmiṁ samaye eko piṇḍapātikatthero[1] piṇḍāya caranto taṁ nivesanaṁ pāvisi. Visākhā sasuraṁ bījayamānā ṭhitā taṁ disvā "sasurassa ācikkhituṁ ayuttan"ti yathā so theraṁ passati, evaṁ apagantvā aṭṭhāsi. So pana bālo theraṁ disvāpi apassanto viya hutvā adhomukho bhuñjateva. Visākhā "theraṁ disvāpi me sasuro saññaṁ na karotī"ti ñatvā "aticchatha bhante, mayhaṁ sasuro purāṇaṁ khādatī"ti āha. So nigaṇṭhehi kathitakāle adhivāsetvāpi "purāṇaṁ khādatī"ti vuttakkhaṇeyeva hatthaṁ apanetvā "imaṁ pāyāsaṁ ito nīharatha, etaṁ imasmā gehā nikkaḍḍhatha, ayaṁ maṁ evarūpe maṅgalakāle asucikhādakaṁ nāma karotī"ti āha. Tasmiṁ kho pana nivesane sabbepi dāsakammakarā Visākhāya santakāva, ( )[2] ko naṁ hatthe vā pāde vā gaṇhissati, mukhena kathetuṁ samatthopi natthi. Visākhā sasurassa kathaṁ sutvā āha "tāta na ettakeneva mayaṁ nikkhamāma, nāhaṁ tumhehi udakatitthato kumbhadāsī viya ānītā, dharamānakamātāpitūnaṁ dhītaro nāma na ettakeneva nikkhamanti, eteneva me kāraṇena pitā idhāgamanakāle aṭṭha kuṭumbike pakkosāpetvā 'sace me dhītu doso uppajjati, sodheyyāthā'ti vatvā maṁ tesaṁ hatthe ṭhapesi, te pakkosāpetvā mayhaṁ dosādosaṁ sodhāpethā"ti.

Seṭṭhi "kalyāṇaṁ esā kathetī"ti aṭṭha kuṭumbike pakkosāpetvā "ayaṁ dārikā maṅgalakāle nisīditvā suvaṇṇapātiyaṁ nirudakapāyāsaṁ paribhuñjantaṁ maṁ 'asucikhādako'ti vadatī"ti āha, imissā dosaṁ āropetvā imaṁ gehato nikkaḍḍhathāti. Evaṁ kira ammāti. Nāhaṁ evaṁ vadāmi, ekasmiṁ pana piṇḍapātikatthere gharadvāre ṭhite sasuro me appodakaṁ madhupāyāsaṁ paribhuñjanto taṁ na manasi karoti, ahaṁ "mayhaṁ sasuro imasmiṁ attabhāve puññaṁ na karoti, purāṇapuññameva khādatī"ti cintetvā "aticchatha bhante, mayhaṁ sasuro purāṇaṁ khādatī"ti avacaṁ, ettha me ko dosoti. Ayya idha doso natthi, amhākaṁ dhītā yuttaṁ katheti, tvaṁ kasmā kujjhasīti. Ayyā esa tāva

1. Piṇḍapātacārikatthero (Ka)　　2. (Upagantuṁ na visahanti) (Syā)

ဥယျောဇေတွာ သယံ မဟာရဟေ အာသနေ နိသီဒိတွာ သုဝဏ္ဏပါတိယံ နိရုဒကံ မဓုပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိ။

တသ္မိံ သမယေ ဧကော ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရော[၁] ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တံ နိဝေသနံ ပါဝိသိ။ ဝိသာခါ သသုရံ ဗီဇယမာနာ ဌိတာ တံ ဒိသွာ "သသုရဿ အာစိက္ခိတုံ အယုတ္တ"န္တိ ယထာ သော ထေရံ ပဿတိ၊ ဧဝံ အပဂန္တွာ အဋ္ဌာသိ။ သော ပန ဗာလော ထေရံ ဒိသွာပိ အပဿန္တော ဝိယ ဟုတွာ အဓောမုခေါ ဘုဉ္ဇတေဝ။ ဝိသာခါ "ထေရံ ဒိသွာပိ မေ သသုရော သညံ န ကရောတီ"တိ ဉတွာ "အတိစ္ဆထ ဘန္တေ၊ မယှံ သသုရော ပုရာဏံ ခါဒတီ"တိ အာဟ။ သော နိဂဏ္ဌေဟိ ကထိတကာလေ အဓိဝါသေတွာပိ "ပုရာဏံ ခါဒတီ"တိ ဝုတ္တက္ခဏေယေဝ ဟတ္ထံ အပနေတွာ "ဣမံ ပါယာသံ ဣတော နီဟရထ၊ ဧတံ ဣမသ္မာ ဂေဟာ နိက္ကဍ္ဎထ၊ အယံ မံ ဧဝရူပေ မင်္ဂလကာလေ အသုစိခါဒကံ နာမ ကရောတီ"တိ အာဟ။ တသ္မိံ ခေါ ပန နိဝေသနေ သဗ္ဗေပိ ဒါသကမ္မကရာ ဝိသာခါယ သန္တကာဝ၊ ( )[၂] ကော နံ ဟတ္ထေ ဝါ ပါဒေ ဝါ ဂဏှိဿတိ၊ မုခေန ကထေတုံ သမတ္ထောပိ နတ္ထိ။ ဝိသာခါ သသုရဿ ကထံ သုတွာ အာဟ "တာတ န ဧတ္တကေနေဝ မယံ နိက္ခမာမ၊ နာဟံ တုမှေဟိ ဥဒကတိတ္ထတော ကုမ္ဘဒါသီ ဝိယ အာနီတာ၊ ဓရမာနကမာတာပိတူနံ ဓီတရော နာမ န ဧတ္တကေနေဝ နိက္ခမန္တိ၊ ဧတေနေဝ မေ ကာရဏေန ပိတာ ဣဓာဂမနကာလေ အဋ္ဌ ကုဋုမ္ဗိကေ ပက္ကောသာပေတွာ 'သစေ မေ ဓီတု ဒေါသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သောဓေယျာထာ'တိ ဝတွာ မံ တေသံ ဟတ္ထေ ဌပေသိ၊ တေ ပက္ကောသာပေတွာ မယှံ ဒေါသာဒေါသံ သောဓာပေထာ"တိ။

သေဋ္ဌိ "ကလျာဏံ ဧသာ ကထေတီ"တိ အဋ္ဌ ကုဋုမ္ဗိကေ ပက္ကောသာပေတွာ "အယံ ဒါရိကာ မင်္ဂလကာလေ နိသီဒိတွာ သုဝဏ္ဏပါတိယံ နိရုဒကပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇန္တံ မံ 'အသုစိခါဒကော'တိ ဝဒတီ"တိ အာဟ၊ ဣမိဿာ ဒေါသံ အာရောပေတွာ ဣမံ ဂေဟတော နိက္ကဍ္ဎထာတိ။ ဧဝံ ကိရ အမ္မာတိ။ နာဟံ ဧဝံ ဝဒါမိ၊ ဧကသ္မိံ ပန ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရေ ဃရဒွါရေ ဌိတေ သသုရော မေ အပ္ပောဒကံ မဓုပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇန္တော တံ န မနသိ ကရောတိ၊ အဟံ "မယှံ သသုရော ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ပုညံ န ကရောတိ၊ ပုရာဏပုညမေဝ ခါဒတီ"တိ စိန္တေတွာ "အတိစ္ဆထ ဘန္တေ၊ မယှံ သသုရော ပုရာဏံ ခါဒတီ"တိ အဝစံ၊ ဧတ္ထ မေ ကော ဒေါသောတိ။ အယျ ဣဓ ဒေါသော နတ္ထိ၊ အမှာကံ ဓီတာ ယုတ္တံ ကထေတိ၊ တွံ ကသ္မာ ကုဇ္ဈသီတိ။ အယျာ ဧသ တာဝ

၁-ပိဏ္ဍပါတစာရိကတ္ထေရော (က)　　၂-(ဥပဂန္တုံ န ဝိသဟန္တိ) (သျာ)

doso mā hotu, ayaṁ pana ekadivasaṁ majjhimayāme dāsīparivutā pacchāgehaṁ agamāsīti. Evaṁ kira ammāti. “Tātā nāhaṁ aññena kāraṇena gatā, imasmiṁ pana gehe ājāneyyavaḷavāya vijātāya saññampi akatvā nisīdituṁ nāma ayuttan”ti daṇḍadīpikā gāhāpetvā uṇhodakādīnipi gāhāpetvā dāsīhi saddhiṁ gantvā vaḷavāya vijātaparihāraṁ kārāpesiṁ, ettha me ko dosoti. Ayya idha doso natthi, amhākaṁ dhītā tava gehe dāsīhipi akattabbayuttakaṁ kammaṁ karoti, tvaṁ kiṁ ettha dosaṁ passasīti.

Ayyā idhāpi tāva doso mā hotu, imissā pana pitā idhāgamanakāle imaṁ ovadanto guyhe paṭicchanne dasa ovāde adāsi, tesaṁ atthaṁ na jānāmi, tesaṁ me atthaṁ kathetu. Imissā pana pitā “**anto-aggi bahi na nīharitabbo**”ti āha, sakkā nu kho amhehi ubhato paṭivissakagehānaṁ aggiṁ adatvā vasituntі. Evaṁ kira ammāti. Tātā mayhaṁ pitā na etaṁ sandhāya kathesi. Idaṁ pana sandhāya kathesi—amma tava sassusasurasāmikānaṁ aguṇaṁ disvā bahi tasmiṁ tasmiṁ gehe ṭhatvā mā kathesi. Evarūpo hi aggisadiso aggi nāma natthīti.

Ayyā etaṁ tāva evaṁ hotu, imissā pana pitā “**bāhirato aggi na anto pavesetabbo**”ti āha, kiṁ sakkā amhehi anto aggimhi nibbute bāhirato aggiṁ anāharituntі. Evaṁ kira ammāti. Tātā mayhaṁ pitā na etaṁ sandhāya kathesi, idaṁ pana sandhāya kathesi—sace paṭivissakagehesu itthiyo vā puriso vā sassusasurasāmi kānaṁ aguṇaṁ kathenti, tehi kathitaṁ āharitvā “asuko nāma tumhākaṁ evañca evañca aguṇaṁ kathetī”ti puna mā katheyyāsi. Etena hi agginā sadiso aggi nāma natthīti. Evaṁ imasmimpi kāraṇe sā niddosāva ahosi. Yathā ca ettha. Evaṁ sesesupi. Tesu pana ayamadhippāyo—yampi hi tassā pitarā “**ye dadanti, tesaṁyeva dātabban**ti vuttaṁ. Taṁ “yācitakaṁ upakaraṇaṁ gahetvā ye paṭidenti, te saññeva dātabban”ti sandhāya vuttaṁ.

“**Ye na denti, tesaṁ na dātabban**”ti idampi ye yācitakaṁ gahetvā na paṭidenti, tesaṁ na dātabbanti sandhāya vuttaṁ.

ဒေါသော မာ ဟောတု၊ အယံ ပန ဧကဒိဝသံ မဇ္ဈိမယာမေ ဒါသီပရိဝုတာ ပစ္ဆာဂေဟံ အဂမာသီတိ။ ဧဝံ ကိရ အမ္မာတိ။ “တာတာ နာဟံ အညေန ကာရဏေန ဂတာ၊ ဣမသ္မိံ ပန ဂေဟေ အာဇာနေယျဝဠဝါယ ဝိဇာတာယ သညမ္ပိ အကတွာ နိသီဒိတုံ နာမ အယုတ္တ”န္တိ ဒဏ္ဍဒီပိကာ ဂါဟာပေတွာ ဥဏှောဒကာဒီနိပိ ဂါဟာပေတွာ ဒါသီဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ဝဠဝါယ ဝိဇာတပရိဟာရံ ကာရာပေသိံ၊ ဧတ္ထ မေ ကော ဒေါသောတိ။ အယျ ဣဓ ဒေါသော နတ္ထိ၊ အမှာကံ ဓီတာ တဝ ဂေဟေ ဒါသီဟိပိ အကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ကမ္မံ ကရောတိ၊ တွံ ကိံ ဧတ္ထ ဒေါသံ ပဿသီတိ။

အယျာ ဣဓာပိ တာဝ ဒေါသော မာ ဟောတု၊ ဣမိဿာ ပန ပိတာ ဣဓာဂမနကာလေ ဣမံ ဩဝဒန္တော ဂုယှေ ပဋိစ္ဆန္နေ ဒသ ဩဝါဒေ အဒါသိ၊ တေသံ အတ္ထံ န ဇာနာမိ၊ တေသံ မေ အတ္ထံ ကထေတု။ ဣမိဿာ ပန ပိတာ “**အန္တော အဂ္ဂိ ဗဟိ န နီဟရိတဗ္ဗော**”တိ အာဟ၊ သက္ကာ နု ခေါ အမှေဟိ ဥဘတော ပဋိဝိဿကဂေဟာနံ အဂ္ဂိံ အဒတွာ ဝသိတုန္တိ။ ဧဝံ ကိရ အမ္မာတိ။ တာတာ မယှံ ပိတာ န ဧတံ သန္ဓာယ ကထေသိ။ ဣဒံ ပန သန္ဓာယ ကထေသိ— အမ္မ တဝ သဿုသသုရသာမိကာနံ အဂုဏံ ဒိသွာ ဗဟိ တသ္မိံ တသ္မိံ ဂေဟေ ဌတွာ မာ ကထေသိ။ ဧဝရူပေါ ဟိ အဂ္ဂိသဒိသော အဂ္ဂိ နာမ နတ္ထီတိ။

အယျာ ဧတံ တာဝ ဧဝံ ဟောတု၊ ဣမိဿာ ပန ပိတာ “**ဗာဟိရတော အဂ္ဂိ န အန္တော ပဝေသေတဗ္ဗော**”တိ အာဟ၊ ကိံ သက္ကာ အမှေဟိ အန္တော အဂ္ဂိမှိ နိဗ္ဗုတေ ဗာဟိရတော အဂ္ဂိံ အနာဟရိတုန္တိ။ ဧဝံ ကိရ အမ္မာတိ။ တာတာ မယှံ ပိတာ န ဧတံ သန္ဓာယ ကထေသိ၊ ဣဒံ ပန သန္ဓာယ ကထေသိ— သစေ ပဋိဝိဿကဂေဟေသု ဣတ္ထိယော ဝါ ပုရိသာ ဝါ သဿုသသုရသာမိကာနံ အဂုဏံ ကထေန္တိ၊ တေဟိ ကထိတံ အာဟရိတွာ “အသုကော နာမ တုမှာကံ ဧဝဉ္စ ဧဝဉ္စ အဂုဏံ ကထေတီ”တိ ပုန မာ ကထေယျာသိ။ ဧတေန ဟိ အဂ္ဂိနာ သဒိသော အဂ္ဂိ နာမ နတ္ထီတိ။ ဧဝံ ဣမသ္မိမ္ပိ ကာရဏေ သာ နိဒ္ဒေါသာဝ အဟောသိ။ ယထာ စ ဧတ္ထ၊ ဧဝံ သေသေသုပိ။ တေသု ပန အယမဓိပ္ပါယော—ယမ္ပိ ဟိ တဿာ ပိတရာ “**ယေ ဒဒန္တိ၊ တေသံယေဝ ဒါတဗ္ဗ**”န္တိ ဝုတ္တံ။ တံ “ယာစိတကံ ဥပကရဏံ ဂဟေတွာ ယေ ပဋိဒေန္တိ၊ တေသညေဝ ဒါတဗ္ဗ”န္တိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

“**ယေ န ဒေန္တိ၊ တေသံ န ဒါတဗ္ဗ**”န္တိ ဣဒမ္ပိ ယေ ယာစိတကံ ဂဟေတွာ န ပဋိဒေန္တိ၊ တေသံ န ဒါတဗ္ဗန္တိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

“Dadantassāpi adadantassāpi dātabban”ti idaṁ pana daliddesu ñātimittesu sampattesu te paṭidātuṁ sakkontu vā mā vā, tesaṁ dātumeva vaṭṭatīti sandhāya vuttaṁ.

“Sukhaṁ nisīditabban”ti idampi sassusasurasāmike disvā vuṭṭhātabbaṭṭhāne nisīdituṁ na vaṭṭatīti sandhāya vuttaṁ.

“Sukhaṁ bhuñjitabban”ti idaṁ pana sassusasurasāmikehi puretaraṁ abhuñjitvā te parivisitvā sabbehi laddhāladdhaṁ ñatvā pacchā sayaṁ bhuñjituṁ vaṭṭatīti sandhāya vuttaṁ.

“Sukhaṁ nipajjitabban”ti idampi sassusasurasāmikehi puretaraṁ sayanaṁ āruyha na nipajjitabbaṁ, tesaṁ kattabbayuttakaṁ vattapaṭivattaṁ katvā pacchā sayaṁ nipajjituṁ yuttanti sandhāya vuttaṁ.

“Aggi paricaritabbo”ti idaṁ pana sassumpi sasurampi sāmikampi aggikkhandhaṁ viya uragarājānaṁ viya ca katvā passituṁ vaṭṭatīti sandhāya vuttaṁ.

“Antodevatā namassitabbā”ti idampi sassuṁ ca sasurañca sāmikañca devatā viya katvā daṭṭhuṁ vaṭṭatīti sandhāya vuttaṁ. Evaṁ seṭṭhi imesaṁ dasa-ovādānaṁ atthaṁ sutvā paṭivacanaṁ apassanto adhomukho nisīdi.

Atha naṁ kuṭumbikā “kiṁ seṭṭhi aññopi amhākaṁ dhītu doso atthī”ti pucchiṁsu. Natthi ayyāti. “Atha kasmā naṁ niddosaṁ akāraṇena gehā nikkaḍḍhāpesī”ti evaṁ vutte Visākhā āha “tātā kiñcāpi mayhaṁ sasurassa vacanena paṭhamameva gamanaṁ na yuttaṁ, pitā pana me āgamanakāle mama dosasodhanatthāya maṁ tumhākaṁ hatthe ṭhapesi, tumhehi ca me niddosabhāvo ñāto, idāni ca mayhaṁ gantuṁ yuttan”ti dāsidāse “yānādīhi sajjāpethā”ti āṇāpesi. Atha naṁ seṭṭhi kuṭumbike gahetvā “amma mayā ajānitvāva kathitaṁ, khamāhi me”ti āha. Tāta tumhākaṁ khamitabbaṁ tāva khamāmi, ahaṁ pana Buddhasāsane aveccappasannassa kulassa dhītā, na mayaṁ vinā bhikkhusaṁghena vattāma, sace mama ruciyā bhikkhusaṁghaṁ paṭijaggituṁ labhāmi, vasissāmīti. “Amma tvaṁ yathāruciyā tava samaṇe paṭijaggā”ti āha.

“**ဒဒန္တဿာပိ အဒဒန္တဿာပိ ဒါတဗ္ဗ**”န္တိ ဣဒံ ပန ဒလိဒ္ဒေသု ဉာတိမိတ္တေသု သမ္ပတ္တေသု တေ ပဋိဒါတုံ သက္ကောန္တု ဝါ မာ ဝါ၊ တေသံ ဒါတုမေဝ ဝဋ္ဋတီတိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

“**သုခံ နိသီဒိတဗ္ဗ**”န္တိ ဣဒမ္ပိ သဿုသသုရသာမိကေ ဒိသွာ ဝုဋ္ဌာတဗ္ဗဋ္ဌာနေ နိသီဒိတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

“**သုခံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ**”န္တိ ဣဒံ ပန သဿုသသုရသာမိကေဟိ ပုရေတရံ အဘုဉ္ဇိတွာ တေ ပရိဝိသိတွာ သဗ္ဗေဟိ လဒ္ဓါလဒ္ဓံ ဉတွာ ပစ္ဆာ သယံ ဘုဉ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

“**သုခံ နိပဇ္ဇိတဗ္ဗ**”န္တိ ဣဒမ္ပိ သဿုသသုရသာမိကေဟိ ပုရေတရံ သယနံ အာရုယှ န နိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ တေသံ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ ပစ္ဆာ သယံ နိပဇ္ဇိတုံ ယုတ္တန္တိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

“**အဂ္ဂိ ပရိစရိတဗ္ဗော**”တိ ဣဒံ ပန သဿုမ္ပိ သသုရမ္ပိ သာမိကမ္ပိ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိယ ဥရဂရာဇာနံ ဝိယ စ ကတွာ ပဿိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။

“**အန္တောဒေဝတာ နမဿိတဗ္ဗာ**”တိ ဣဒမ္ပိ သဿုံ စ သသုရဉ္စ သာမိကဉ္စ ဒေဝတာ ဝိယ ကတွာ ဒဋ္ဌုံ ဝဋ္ဋတီတိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဧဝံ သေဋ္ဌိ ဣမေသံ ဒသဩဝါဒါနံ အတ္ထံ သုတွာ ပဋိဝစနံ အပဿန္တော အဓောမုခေါ နိသီဒိ။

အထ နံ ကုဋုမ္ဗိကာ “ကိံ သေဋ္ဌိ အညောပိ အမှာကံ ဓီတု ဒေါသော အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ နတ္ထိ အယျာတိ။ “အထ ကသ္မာ နံ နိဒ္ဒေါသံ အကာရဏေန ဂေဟာ နိက္ကဍ္ဎာပေသီ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တေ ဝိသာခါ အာဟ “တာတာ ကိဉ္စာပိ မယှံ သသုရဿ ဝစနေန ပဌမမေဝ ဂမနံ န ယုတ္တံ၊ ပိတာ ပန မေ အာဂမနကာလေ မမ ဒေါသသောဓနတ္ထာယ မံ တုမှာကံ ဟတ္ထေ ဌပေသိ၊ တုမှေဟိ စ မေ နိဒ္ဒေါသဘာဝေါ ဉာတော၊ ဣဒါနိ စ မယှံ ဂန္တုံ ယုတ္တ”န္တိ ဒါသိဒါသေ “ယာနာဒီနိ သဇ္ဇာပေထာ”တိ အာဏာပေသိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ ကုဋုမ္ဗိကေ ဂဟေတွာ “အမ္မ မယာ အဇာနိတွာဝ ကထိတံ၊ ခမာဟိ မေ”တိ အာဟ။ တာတ တုမှာကံ ခမိတဗ္ဗံ တာဝ ခမာမိ၊ အဟံ ပန ဗုဒ္ဓသာသနေ အဝေစ္စပ္ပသန္နဿ ကုလဿ ဓီတာ၊ န မယံ ဝိနာ ဘိက္ခုသံဃေန ဝတ္တာမ၊ သစေ မမ ရုစိယာ ဘိက္ခုသံဃံ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ လဘာမိ၊ ဝသိဿာမီတိ။ “အမ္မ တွံ ယထာရုစိယာ တဝ သမဏေ ပဋိဇဂ္ဂါ”တိ အာဟ။

Visākhā Dasabalaṁ nimantāpetvā punadivase nivesanaṁ pavesesi. Naggasamaṇāpi Satthu Migārasetthino gehaṁ gamanabhāvaṁ sutvā gantvā gehaṁ parivāretvā nisīdiṁsu. Visākhā dakkhiṇodakaṁ datvā “sabbo sakkāro paṭiyādito, sasuro me āgantvā Dasabalaṁ parivisatū”ti sāsanaṁ pesesi. Atha naṁ gantukāmaṁ ājīvakā “mā kho tvaṁ gahapati samaṇassa Gotamassa santikaṁ gacchā”ti nivāresuṁ. So “suṇhā me sayameva parivisatū”ti sāsanaṁ pahiṇi. Sā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ parivisitvā niṭṭhite bhattakicce puna sāsanaṁ pesesi “sasuro me āgantvā dhammakathaṁ suṇātū”ti. Atha naṁ “idāni agamanaṁ nāma ativiya ayuttan”ti dhammaṁ sotukāmatāya gacchantaṁ puna te āhaṁsu “tena hi samaṇassa Gotamassa dhammaṁ suṇanto bahisāṇiyā nisīditvā suṇāhī”ti. Puretaramevassa gantvā sāṇiṁ parikkhipiṁsu. So gantvā bahisāṇiyaṁ nisīdi. Satthā “tvaṁ bahisāṇiyaṁ vā nisīda, parakuṭṭe vā parasele vā paracakkavāḷe vā pana nisīda, ahaṁ Buddho nāma sakkomi taṁ mama saddaṁ sāvetun”ti mahājambuṁ khandhe gahetvā cālento viya amatavassaṁ vassento viya ca dhammaṁ desetuṁ anupubbiṁ kathaṁ ārabhi.

Sammāsambuddhe ca pana dhammaṁ desente purato ṭhitāpi pacchato ṭhitāpi cakkavāḷasataṁ cakkavāḷasahassaṁ atikkamitvā ṭhitāpi akaniṭṭhabhavane ṭhitāpi “Satthā mamaññeva oloketi, mayhameva dhammaṁ desetī”ti vadanti. Satthā hi taṁ taṁ olokento viya tena tena saddhiṁ sallapanto viya ca ahosi. Candasamā kira Buddhā. Yathā cando gaganamajjhe ṭhito[1] “mayhaṁ upari cando, mayhaṁ upari cando”ti sabbasattānaṁ khāyati, evameva yattha katthaci ṭhitānaṁ abhimukhe ṭhitā viya khāyanti. Idaṁ kira tesaṁ alaṅkatasīsaṁ chinditvā añjita-akkhīni uppāṭetvā hadayamaṁsaṁ uppāṭetvā parassa dāsatthāya Jālisadise putte Kaṇhājināsadisā dhītaro Maddīsadisā pajāpatiyo pariccajitvā dinnadānassa phalaṁ. Migārasetthipi kho Tathāgate dhammadesanaṁ vinivattente bahisāṇiyaṁ nisinnova sahassanayapaṭimaṇḍite sotāpattiphale patiṭṭhāya acalāya saddhāya samannāgato tīsu ratanesu[2] nikkaṅkho hutvā sāṇikaṇṇaṁ ukkhipitvā āgantvā suṇhāya thanaṁ mukhena gahetvā “tvaṁ me ajjato paṭṭhāya

1. Cande gaganamajjhe ṭhite (Sī) 2. Saraṇesu (Sī, Ka)

ဝိသာခါ ဒသဗလံ နိမန္တာပေတွာ ပုနဒိဝသေ နိဝေသနံ ပဝေသေသိ။ နဂ္ဂသမဏာပိ သတ္ထု မိဂါရသေဋ္ဌိနော ဂေဟံ ဂမနဘာဝံ သုတွာ ဂန္တွာ ဂေဟံ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု။ ဝိသာခါ ဒက္ခိဏောဒကံ ဒတွာ “သဗ္ဗော သက္ကာရော ပဋိယာဒိတော၊ သသုရော မေ အာဂန္တွာ ဒသဗလံ ပရိဝိသတူ”တိ သာသနံ ပေသေသိ။ အထ နံ ဂန္တုကာမံ အာဇီဝကာ “မာ ခေါ တွံ ဂဟပတိ သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာ”တိ နိဝါရေသုံ။ သော “သုဏှာ မေ သယမေဝ ပရိဝိသတူ”တိ သာသနံ ပဟိဏိ။ သာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိတွာ နိဋ္ဌိတေ ဘတ္တကိစ္စေ ပုန သာသနံ ပေသေသိ “သသုရော မေ အာဂန္တွာ ဓမ္မကထံ သုဏာတူ”တိ။ အထ နံ “ဣဒါနိ အဂမနံ နာမ အတိဝိယ အယုတ္တ”န္တိ ဓမ္မံ သောတုကာမတာယ ဂစ္ဆန္တံ ပုန တေ အာဟံသု “တေန ဟိ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဓမ္မံ သုဏန္တော ဗဟိသာဏိယာ နိသီဒိတွာ သုဏာဟီ”တိ။ ပုရေတရမေဝဿ ဂန္တွာ သာဏိံ ပရိက္ခိပိံသု။ သော ဂန္တွာ ဗဟိသာဏိယံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ “တွံ ဗဟိသာဏိယံ ဝါ နိသီဒ၊ ပရကုဋ္ဋေ ဝါ ပရသေလေ ဝါ ပရစက္ကဝါဠေ ဝါ ပန နိသီဒ၊ အဟံ ဗုဒ္ဓေါ နာမ သက္ကောမိ တံ မမ သဒ္ဒံ သာဝေတု”န္တိ မဟာဇမ္ဗုံ ခန္ဓေ ဂဟေတွာ စာလေန္တော ဝိယ အမတဝဿံ ဝဿေန္တော ဝိယ စ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ အာရဘိ။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ စ ပန ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ ပုရတော ဌိတာပိ ပစ္ဆတော ဌိတာပိ စက္ကဝါဠသတံ စက္ကဝါဠသဟဿံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတာပိ အကနိဋ္ဌဘဝနေ ဌိတာပိ “သတ္ထာ မမညေဝ ဩလောကေတိ၊ မယှမေဝ ဓမ္မံ ဒေသေတီ”တိ ဝဒန္တိ။ သတ္ထာ ဟိ တံ တံ ဩလောကေန္တော ဝိယ တေန တေန သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တော ဝိယ စ အဟောသိ။ စန္ဒသမာ ကိရ ဗုဒ္ဓါ။ ယထာ စန္ဒော ဂဂနမဇ္ဈေ ဌိတော[1] “မယှံ ဥပရိ စန္ဒော၊ မယှံ ဥပရိ စန္ဒော”တိ သဗ္ဗသတ္တာနံ ခါယတိ၊ ဧဝမေဝ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဌိတာနံ အဘိမုခေ ဌိတာ ဝိယ ခါယန္တိ။ ဣဒံ ကိရ တေသံ အလင်္ကတသီသံ ဆိန္ဒိတွာ အဉ္ဇိတအက္ခီနိ ဥပ္ပါဋေတွာ ဟဒယမံသံ ဥပ္ပါဋေတွာ ပရဿ ဒါသတ္ထာယ ဇာလိသဒိသေ ပုတ္တေ ကဏှာဇိနာသဒိသာ ဓီတရော မဒ္ဒီသဒိသာ ပဇာပတိယော ပရိစ္စဇိတွာ ဒိန္နဒါနဿ ဖလံ။ မိဂါရသေဋ္ဌိပိ ခေါ တထာဂတေ ဓမ္မဒေသနံ ဝိနိဝဋ္ဋေန္တေ ဗဟိသာဏိယံ နိသိန္နောဝ သဟဿနယပဋိမဏ္ဍိတေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာယ အစလာယ သဒ္ဓါယ သမန္နာဂတော တီသု ရတနေသု[2] နိက္ကင်္ခေါ ဟုတွာ သာဏိကဏ္ဏံ ဥက္ခိပိတွာ အာဂန္တွာ သုဏှာယ ထနံ မုခေန ဂဟေတွာ “တွံ မေ အဇ္ဇတော ပဋ္ဌာယ

၁-စန္ဒေ ဂဂနမဇ္ဈေ ဌိတေ (သီ) ၂-သရဏေသု (သီ၊ က)

mātā”ti taṁ mātuṭṭhāne[1] ṭhapesi. Tato paṭṭhāya **Migāramātā** nāma jātā. Pacchābhāge puttaṁ labhitvāpi Migārotissa nāmamakāsi.

Mahāseṭṭhi suṇhāya thanaṁ vissajjetvā gantvā Bhagavato dvīsu pādesu sirasā nipatitvā pāde pāṇīhi ca parisambāhanto mukhena ca paricumbanto “Migāro ahaṁ bhante, Migāro ahaṁ bhante”ti tikkhattuṁ nāmaṁ sāvetvā “ahaṁ bhante ettakaṁ kālaṁ yattha nāma[2] dinnaṁ mahapphalanti na jānāmi, idāni ca me suṇisaṁ nissāya ñātaṁ, sabbā apāyadukkhā muttomhi, suṇisā me imaṁ gehaṁ āgacchantī mama atthāya hitāya sukhāya āgatā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Sohaṁ ajja pajānāmi, yattha dinnaṁ mahapphalaṁ.
Atthāya vata me bhaddā, suṇisā gharamāgatā”ti.

Visākhā punadivasatthāyapi Satthāraṁ nimantesi. Athassā punadivasepi sassu sotāpattiphalaṁ pattā. Tato paṭṭhāya taṁ gehaṁ sāsanassa vivaṭadvāraṁ ahosi. Tato seṭṭhi cintesi “bahūpakārā me suṇisā pasannākāramassā[3] karissāmi, etissā bhāriyaṁ pasādhanaṁ niccakālaṁ pasādhetuṁ na sakkā, sallahukamassā divā ca ratto ca sabba-iriyāpathesu pasādhanayoggaṁ pasādhanaṁ kāressāmī”ti satasahassagghanakaṁ ghanamaṭṭhakaṁ nāma pasādhanaṁ kāretvā tasmiṁ niṭṭhite Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā sakkaccaṁ bhojetvā Visākhaṁ soḷasahi gandhodakaghaṭehi nhāpetvā Satthu sammukhe ṭhapetvā pasādhetvā Satthāraṁ vandāpesi. Satthā anumodanaṁ katvā vihārameva gato. Visākhāpi tato paṭṭhāya dānādīni puññāni karontī Satthu santikā **aṭṭha vare**[4] labhitvā gaganatale candalekhā viya paññāyamānā puttadhītāhi vuḍḍhiṁ pāpuṇi. Tassā kira dasa puttā dasa dhītaro ahesuṁ. Tesu ekekassa dasa dasa puttā dasa dasa dhītaro ahesuṁ. Tesu tesupi ekekassa dasa dasa puttā dasa dasa dhītaro cāti evamassā puttanattapanattasantānavasena pavattāni vīsādhikāni cattāri satāni aṭṭha ca pāṇasahassāni ahesuṁ. Tenāhu porāṇā—

1. Mātiṭṭhāne (Sī, Syā)
2. Ettha nāma (Ka)
3. Paṇṇākāramassā (Syā)
4. Vi 3. 406 piṭṭhe.

မာတာ”တိ တံ မာတုဋ္ဌာနေ[1] ဌပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ **မိဂါရမာတာ** နာမ ဇာတာ။ ပစ္ဆာဘာဂေ ပုတ္တံ လဘိတွာပိ မိဂါရောတိဿ နာမမကာသိ။

မဟာသေဋ္ဌိ သုဏှာယ ထနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဂန္တွာ ဘဂဝတော ဒွီသု ပါဒေသု သိရသာ နိပတိတွာ ပါဒေ ပါဏီဟိ စ ပရိသမ္ဗာဟန္တော မုခေန စ ပရိစုမ္ဗန္တော “မိဂါရော အဟံ ဘန္တေ၊ မိဂါရော အဟံ ဘန္တေ”တိ တိက္ခတ္တုံ နာမံ သာဝေတွာ “အဟံ ဘန္တေ ဧတ္တကံ ကာလံ ယတ္ထ နာမ[2] ဒိန္နံ မဟပ္ဖလန္တိ န ဇာနာမိ၊ ဣဒါနိ စ မေ သုဏိသံ နိဿာယ ဉာတံ၊ သဗ္ဗာ အပါယဒုက္ခာ မုတ္တောမှိ၊ သုဏိသာ မေ ဣမံ ဂေဟံ အာဂစ္ဆန္တီ မမ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ အာဂတာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“သောဟံ အဇ္ဇ ပဇာနာမိ၊ ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။
အတ္ထာယ ဝတ မေ ဘဒ္ဒါ၊ သုဏိသာ ဃရမာဂတာ”တိ။

ဝိသာခါ ပုနဒိဝသတ္ထာယပိ သတ္ထာရံ နိမန္တေသိ။ အထဿာ ပုနဒိဝသေပိ သဿု သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာ။ တတော ပဋ္ဌာယ တံ ဂေဟံ သာသနဿ ဝိဝဋဒွါရံ အဟောသိ။ တတော သေဋ္ဌိ စိန္တေသိ “ဗဟူပကာရာ မေ သုဏိသာ ပသန္နာကာရမဿာ[3] ကရိဿာမိ၊ ဧတိဿာ ဘာရိယံ ပသာဓနံ နိစ္စကာလံ ပသာဓေတုံ န သက္ကာ၊ သလ္လဟုကမဿာ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ သဗ္ဗဣရိယာ-ပထေသု ပသာဓနယောဂ္ဂံ ပသာဓနံ ကာရေဿာမီ”တိ သတသဟဿဂ္ဃနကံ ဃနမဋ္ဌကံ နာမ ပသာဓနံ ကာရေတွာ တသ္မိံ နိဋ္ဌိတေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ သက္ကစ္စံ ဘောဇေတွာ ဝိသာခံ သောဠသဟိ ဂန္ဓောဒကဃဋေဟိ နှာပေတွာ သတ္ထု သမ္မုခေ ဌပေတွာ ပသာဓေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒာပေသိ။ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကတွာ ဝိဟာရမေဝ ဂတော။ ဝိသာခါပိ တတော ပဋ္ဌာယ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကရောန္တီ သတ္ထု သန္တိကာ **အဋ္ဌ ဝရေ**[4] လဘိတွာ ဂဂနတလေ စန္ဒလေခါ ဝိယ ပညာယမာနာ ပုတ္တဓီတာဟိ ဝုဍ္ဎိံ ပါပုဏိ။ တဿာ ကိရ ဒသ ပုတ္တာ ဒသ ဓီတရော စ အဟေသုံ။ တေသု ဧကေကဿ ဒသ ဒသ ပုတ္တာ ဒသ ဒသ ဓီတရော အဟေသုံ။ တေသု တေသုပိ ဧကေကဿ ဒသ ဒသ ပုတ္တာ ဒသ ဒသ ဓီတရော စာတိ ဧဝမဿာ ပုတ္တနတ္တပနတ္တသန္တာန-ဝသေန ပဝတ္တာနိ ဝီသာဓိကာနိ စတ္တာရိ သတာနိ အဋ္ဌ စ ပါဏသဟဿာနိ အဟေသုံ။ တေနာဟု ပေါရာဏာ—

၁-မာတိဋ္ဌာနေ (သီ၊ သျာ)
၂-ဧတ္ထ နာမ (က)
၃-ပဏ္ဏာကာရမဿာ (သျာ)
၄-ဝိ ၃-၄၀၆-ပိဋ္ဌေ။

"Visākhā vīsati puttā, nattā ca caturo satā.
Panattā aṭṭhasahassā, jambudīpe supākaṭā"ti.

Āyu vīsavassasataṁ ahosi, sīse ekampi palitaṁ nāma nāhosi, niccaṁ soḷasavassuddesikā viya ahosi. Taṁ puttanattapanattaparivāraṁ[1] vihāraṁ gacchantiṁ disvā "katamā ettha Visākhā"ti paripucchitāro honti. Ye naṁ gacchantiṁ passanti, "idāni thokaṁ gacchatu, gacchamānāva no ayyā sobhatī"ti cintenti. Ye naṁ ṭhitaṁ nisinnaṁ nipannaṁ passanti, "idāni thokaṁ nipajjatu, nipannāva no ayyā sobhatī"ti cintenti. Iti sā catūsu iriyāpathesu asuka-iriyāpathena nāma na sobhatīti vattabbā na hoti. Pañcannaṁ kho pana hatthīnaṁ balaṁ dhāreti. Rājā "Visākhā kira pañcannaṁ hatthīnaṁ balaṁ dhāretī"ti sutvā tassā vihāraṁ gantvā dhammaṁ sutvā āgamanavelāya thāmaṁ vīmaṁsitukāmo hatthiṁ vissajjāpesi, so soṇḍaṁ ukkhipitvā Visākhābhimukho agamāsi. Tassā parivāritthiyo pañcasatā ekaccā palāyiṁsu, ekaccā na parissajjitvā "kiṁ idan"ti vutte "rājā kira te ayye balaṁ vīmaṁsitukāmo hatthiṁ vissajjāpesī"ti vadiṁsu. Visākhā imaṁ disvā "kiṁ palāyitena, kathaṁ nu kho taṁ gaṇhissāmī"ti cintetvā "sace taṁ daḷhaṁ gaṇhissāmi, vinasseyyā"ti dvīhi aṅgulīhi soṇḍāya gahetvā paṭipaṇāmesi. Hatthī attānaṁ sandhāretvā ṭhātuṁ nāsakkhi, rājaṅgaṇe ukkuṭiko hutvā patito. Mahājano sādhukāraṁ adāsi. Sāpi saparivārā sotthinā gehaṁ agamāsi.

Tena kho pana samayena Sāvatthiyaṁ Visākhā Migāramātā bahuputtā hoti bahunattā arogaputtā aroganattā abhimaṅgalasammatā, tāvatakesu puttanattesu[2] ekopi antarā maraṇaṁ patto nāma nāhosi. Sāvatthivāsino maṅgalesu chaṇesu Visākhaṁ paṭhamaṁ nimantetvā bhojenti. Athekasmiṁ ussavadigase mahājane maṇḍitapasādhite dhammassavanāya vihāraṁ gacchante Visākhāpi nimantitaṭṭhāne bhuñjitvā mahālatāpasādhanaṁ pasādhetvā mahājanena saddhiṁ vihāraṁ gantvā ābharaṇāni omuñcitvā uttarāsaṅgena bhaṇḍikaṁ bandhitvā dāsiyā adāsi. Yaṁ sandhāya vuttaṁ—

1. Puttanattaparivāraṁ (Sī, Syā)
2. Puttanattasahassesu (Sī, Syā) Vi 1. 285 piṭṭhe passitabbaṁ.

"ဝိသာခါ ဝီသတိ ပုတ္တာ၊ နတ္တာ စ စတုရော သတာ။
ပနတ္တာ အဋ္ဌသဟဿာ၊ ဇမ္ဗုဒီပေ သုပါကဋာ"တိ။

အာယု ဝီသဝဿသတံ အဟောသိ၊ သီသေ ဧကမ္ပိ ပလိတံ နာမ နာဟောသိ၊ နိစ္စံ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကာ ဝိယ အဟောသိ။ တံ ပုတ္တနတ္တပနတ္တပရိဝါရံ[၁] ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တိံ ဒိသွာ "ကတမာ ဧတ္ထ ဝိသာခါ"တိ ပရိပုစ္ဆိတာရော ဟောန္တိ။ ယေ နံ ဂစ္ဆန္တိံ ပဿန္တိ၊ "ဣဒါနိ ထောကံ ဂစ္ဆတု၊ ဂစ္ဆမာနာဝ နော အယျာ သောဘတီ"တိ စိန္တေန္တိ။ ယေ နံ ဌိတံ နိသိန္နံ နိပန္နံ ပဿန္တိ၊ "ဣဒါနိ ထောကံ နိပဇ္ဇတု၊ နိပန္နာဝ နော အယျာ သောဘတီ"တိ စိန္တေန္တိ။ ဣတိ သာ စတူသု ဣရိယာပထေသု အသုကဣရိယာပထေန နာမ န သောဘတီတိ ဝတ္တဗ္ဗာ န ဟောတိ။ ပဉ္စန္နံ ခေါ ပန ဟတ္ထီနံ ဗလံ ဓာရေတိ။ ရာဇာ "ဝိသာခါ ကိရ ပဉ္စန္နံ ဟတ္ထီနံ ဗလံ ဓာရေတီ"တိ သုတွာ တဿာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုတွာ အာဂမနဝေလာယ ထာမံ ဝီမံသိတုကာမော ဟတ္ထိံ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ၊ သော သောဏ္ဍံ ဥက္ခိပိတွာ ဝိသာခါဘိမုခေါ အဂမာသိ။ တဿာ ပရိဝါရိတ္ထိယော ပဉ္စသတာ ဧကစ္စာ ပလာယိံသု၊ ဧကစ္စာ န ပရိဿဇ္ဇိတွာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ ဝုတ္တေ "ရာဇာ ကိရ တေ အယျေ ဗလံ ဝီမံသိတုကာမော ဟတ္ထိံ ဝိဿဇ္ဇာပေသီ"တိ ဝဒိံသု။ ဝိသာခါ ဣမံ ဒိသွာ "ကိံ ပလာယိတေန၊ ကထံ နု ခေါ တံ ဂဏှိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ "သစေ တံ ဒဠှံ ဂဏှိဿာမိ၊ ဝိနဿေယျာ"တိ ဒွီဟိ အင်္ဂုလီဟိ သောဏ္ဍာယ ဂဟေတွာ ပဋိပဏာမေသိ။ ဟတ္ထီ အတ္တာနံ သန္ဓာရေတွာ ဌာတုံ နာသက္ခိ၊ ရာဇင်္ဂဏေ ဥက္ကုဋိကော ဟုတွာ ပတိတော။ မဟာဇနော သာဓုကာရံ အဒါသိ။ သာပိ သပရိဝါရာ သောတ္ထိနာ ဂေဟံ အဂမာသိ။

တေန ခေါ ပန သမယေန သာဝတ္ထိယံ ဝိသာခါ မိဂါရမာတာ ဗဟုပုတ္တာ ဟောတိ ဗဟုနတ္တာ အရောဂပုတ္တာ အရောဂနတ္တာ အဘိမင်္ဂလသမ္မတာ၊ တာဝတကေသု ပုတ္တနတ္တေသု[၂] ဧကောပိ အန္တရာ မရဏံ ပတ္တော နာမ နာဟောသိ။ သာဝတ္ထိဝါသိနော မင်္ဂလေသု ဆဏေသု ဝိသာခံ ပဌမံ နိမန္တေတွာ ဘောဇေန္တိ။ အထေကသ္မိံ ဥဿဝဒိဝသေ မဟာဇနေ မဏ္ဍိတပသာဓိတေ ဓမ္မဿဝနာယ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တေ ဝိသာခါပိ နိမန္တိတဋ္ဌာနေ ဘုဉ္ဇိတွာ မဟာလတာပသာဓနံ ပသာဓေတွာ မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ အာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂေန ဘဏ္ဍိကံ ဗန္ဓိတွာ ဒါသိယာ အဒါသိ။ ယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—

၁-ပုတ္တနတ္တပရိဝါရံ (သီ၊ သျာ)
၂-ပုတ္တနတ္တသဟဿေသု (သီ၊ သျာ) ဝိ ၁-၂၈၅-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။

“Tena kho pana samayena Sāvatthiyaṁ ussavo hoti, manussā alaṅkatapaṭiyattā ārāmaṁ gacchanti, Visākhāpi Migāramātā alaṅkatapaṭiyattā vihāraṁ gacchati. Atha kho Visākhā Migāramātā ābharaṇāni omuñcitvā uttarāsaṅgena bhaṇḍikaṁ bandhitvā dāsiyā adāsi ‘handa je imaṁ bhaṇḍikaṁ gaṇhāhī’ti”[1].

Sā kira vihāraṁ gacchantī cintesi “evarūpaṁ mahagghaṁ pasādhanaṁ sīse paṭimukkaṁ yāva pādapiṭṭhiṁ alaṅkāraṁ alaṅkaritvā vihāraṁ pavisituṁ ayuttan”ti naṁ omuñcitvā bhaṇḍikaṁ katvā attano puññeneva nibbattāya pañcahatthithāmadharāya dāsiyā hatthe adāsi. Sā eva kira taṁ gaṇhituṁ sakkoti. Tena naṁ āha “amma imaṁ pasādhanaṁ gaṇha, Satthusantikā nivattanakāle pasādhessāmi nan”ti. Taṁ pana datvā ghanamaṭṭhakaṁ pasādhanaṁ pasādhetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā dhammaṁ assosi, dhammassavanāvasāne Bhagavantaṁ vanditvā uṭṭhāya pakkāmi. Sāpissā dāsī taṁ pasādhanaṁ pamuṭṭhā. Dhammaṁ sutvā pana pakkantāya parisāya sace kiñci pamuṭṭhaṁ hoti, taṁ Ānandatthero paṭisāmeti. Iti so taṁ divasaṁ mahālatāpasādhanaṁ disvā Satthu ārocesi. Bhante Visākhā pasādhanaṁ pamussitvā gatāti. Ekamantaṁ ṭhapehi Ānandāti. Thero taṁ ukkhipitvā sopānapasse laggetvā ṭhapesi.

Visākhāpi Suppiyāya saddhiṁ “āgantukagamikagilānādīnaṁ kattabbayuttakaṁ jānissāmī”ti antovihāre vicari. Tā pana upāsikāyo anto— vihāre disvā sappimadhutelādīhi atthikā pakatiyāva daharā ca sāmaṇerā ca thālakādīni gahetvā upasaṅkamanti. Tasmimpi divase tatheva kariṁsu. Athekaṁ gilānaṁ bhikkhuṁ disvā Suppiyā[2] “kenattho ayyassā”ti pucchitvā “paṭicchādanīyenā”ti vutte hotu ayya, pesessāmīti dutiyadivase kappiyamaṁsaṁ alabhantī attano ūrumaṁsena kattabbakiccaṁ katvā puna Satthari pasādena pākatikasarīrāva ahosi. Visākhāpi gilāne ca dahare ca sāmaṇere ca oloketvā aññena dvārena nikkhamitvā vihārūpacāre ṭhitā “amma pasādhanaṁ āhara pasādhessāmī”ti āha. Tasmiṁ khaṇe sā dāsī pamussitvā nikkhantabhāvaṁ ñatvā “ayye pamuṭṭhāmhī”ti āha. Tena hi gantvā gaṇhitvā ehi, sace

1. Vi 2. 210 piṭṭhe. 2. Vi 3. 310 piṭṭhe vitthāro.

“တေန ခေါ ပန သမယေန သာဝတ္ထိယံ ဥဿဝေါ ဟောတိ၊ မနုဿာ အလင်္ကတပဋိယတ္တာ အာရာမံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဝိသာခါပိ မိဂါရမာတာ အလင်္ကတပဋိယတ္တာ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆတိ။ အထ ခေါ ဝိသာခါ မိဂါရမာတာ အာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ ဥတ္တရာသင်္ဂေန ဘဏ္ဍိကံ ဗန္ဓိတွာ ဒါသိယာ အဒါသိ ‘ဟန္ဒ ဇေ ဣမံ ဘဏ္ဍိကံ ဂဏှာဟီ’တိ”[၁]။

သာ ကိရ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တီ စိန္တေသိ “ဧဝရူပံ မဟဂ္ဃံ ပသာဓနံ သီသေ ပဋိမုက္ကံ ယာဝ ပါဒပိဋ္ဌိံ အလင်္ကာရံ အလင်္ကရိတွာ ဝိဟာရံ ပဝိသိတုံ အယုတ္တ”န္တိ နံ ဩမုဉ္စိတွာ ဘဏ္ဍိကံ ကတွာ အတ္တနော ပုညေနေဝ နိဗ္ဗတ္တာယ ပဉ္စဟတ္ထိထာမဓရာယ ဒါသိယာ ဟတ္ထေ အဒါသိ။ သာ ဧဝ ကိရ တံ ဂဏှိတုံ သက္ကောတိ။ တေန နံ အာဟ “အမ္မ ဣမံ ပသာဓနံ ဂဏှ၊ သတ္ထုသန္တိကာ နိဝတ္တနကာလေ ပသာဓေဿာမိ န”န္တိ။ တံ ပန ဒတွာ ဃနမဋ္ဌကံ ပသာဓနံ ပသာဓေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဓမ္မံ အဿောသိ၊ ဓမ္မဿဝနာဝသာနေ ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌာယ ပက္ကာမိ။ သာပိဿာ ဒါသီ တံ ပသာဓနံ ပမုဋ္ဌာ။ ဓမ္မံ သုတွာ ပန ပက္ကန္တာယ ပရိသာယ သစေ ကိဉ္စိ ပမုဋ္ဌံ ဟောတိ၊ တံ အာနန္ဒတ္ထေရော ပဋိသာမေတိ။ ဣတိ သော တံ ဒိဝသံ မဟာလတာပသာဓနံ ဒိသွာ သတ္ထု အာရောစေသိ။ ဘန္တေ ဝိသာခါ ပသာဓနံ ပမုဿိတွာ ဂတာတိ။ ဧကမန္တံ ဌပေဟိ အာနန္ဒာတိ။ ထေရော တံ ဥက္ခိပိတွာ သောပါနပဿေ လဂ္ဂေတွာ ဌပေသိ။

ဝိသာခါပိ သုပ္ပိယာယ သဒ္ဓိံ “အာဂန္တုကဂမိကဂိလာနာဒီနံ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ဇာနိဿာမီ”တိ အန္တောဝိဟာရေ ဝိစရိ။ တာ ပန ဥပါသိကာယော အန္တောဝိဟာရေ ဒိသွာ သပ္ပိမဓုတေလာဒီဟိ အတ္ထိကာ ပကတိယာဝ ဒဟရာ စ သာမဏေရာ စ ထာလကာဒီနိ ဂဟေတွာ ဥပသင်္ကမန္တိ။ တသ္မိမ္ပိ ဒိဝသေ တထေဝ ကရိံသု။ အထေကံ ဂိလာနံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ သုပ္ပိယာ[၂] “ကေနတ္ထော အယျဿာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ပဋိစ္ဆာဒနီယေနာ”တိ ဝုတ္တေ ဟောတု အယျ၊ ပေသေဿာမီတိ ဒုတိယဒိဝသေ ကပ္ပိယမံသံ အလဘန္တီ အတ္တနော ဦရုမံသေန ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ကတွာ ပုန သတ္ထရိ ပသာဒေန ပါကတိကသရီရာဝ အဟောသိ။ ဝိသာခါပိ ဂိလာနေ စ ဒဟရေ စ သာမဏေရေ စ ဩလောကေတွာ အညေန ဒွါရေန နိက္ခမိတွာ ဝိဟာရူပစာရေ ဌိတာ “အမ္မ ပသာဓနံ အာဟရ ပသာဓေဿာမီ”တိ အာဟ။ တသ္မိံ ခဏေ သာ ဒါသီ ပမုဿိတွာ နိက္ခန္တဘာဝံ ဉတွာ “အယျေ ပမုဋ္ဌာမှီ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဂန္တွာ ဂဏှိတွာ ဧဟိ၊ သစေ

၁-ဝိ ၂-၂၁၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဝိ ၃-၃၁၀-ပိဋ္ဌေ ဝိတ္ထာရော။

pana mayhaṁ ayyena Ānandattherena ukkhipitvā aññasmiṁ ṭhāne ṭhapitaṁ hoti, mā āhareyyāsi, ayyasseva taṁ mayā pariccattanti, jānāti kira sā “kulamanussānaṁ pamuṭṭhabhaṇḍakaṁ thero paṭisāmetī”ti. Tasmā evamāha. Theropi taṁ dāsiṁ disvāva “kimatthaṁ āgatāsī”ti pucchitvā “ayyāya me pasādhanaṁ pamussitvā āgatāmhī”ti vutte “etasmiṁ me sopānapasse ṭhapitaṁ, gaccha naṁ gaṇhāhī”ti āha. Sā “ayya tumhākaṁ hatthena āmaṭṭhabhaṇḍakaṁ mayhaṁ ayyāya anāhāriyaṁ katan”ti vatvā tucchahatthāva gantvā “kiṁ ammā”ti Visākhāya puṭṭhā tamatthaṁ ārocesi. Amma nāhaṁ mama ayyena āmaṭṭhabhaṇḍaṁ pilandhissāmi, pariccattaṁ mayā. Ayyānaṁ pana paṭijaggituṁ dukkhaṁ, taṁ vissajjetvā kappiyabhaṇḍaṁ upanessāmi, gaccha, taṁ āharāhīti. Sā gantvā āhari. Visākhā taṁ apilandhitvāva kammāre pakkosāpetvā agghāpesi. Tehi “nava koṭiyo agghati, hatthakārāpaṇiyaṁ panassa satasahassan”ti vutte pasādhanaṁ yāne ṭhapāpetvā “tena hi taṁ vikkiṇathā”ti āha. Tattakaṁ dhanaṁ datvā gaṇhituṁ na koci sakkhissati. Tañhi pasādhanaṁ pasādhetuṁ anucchavikā itthiyo nāma dullabhā. Pathavimaṇḍalasmiṁ hi tissova itthiyo mahālatāpasādhanaṁ labhiṁsu Visākhā mahā-upāsikā, Bandhulamallasenāpatissa bhariyā Mallikā, Bārāṇasīseṭṭhino dhītāti.

Tasmā Visākhā sayameva tassa mūlaṁ datvā satasahassādhikā nava koṭiyo sakaṭe āropetvā vihāraṁ netvā Satthāraṁ vanditvā “bhante mayhaṁ ayyena Ānandattherena mama pasādhanaṁ hatthena āmaṭṭhaṁ, tena āmaṭṭhakālato paṭṭhāya na sakkā taṁ mayā pilandhiṇi. Taṁ pana vissajjetvā kappiyaṁ upanessāmīti vikkiṇāpentī aññaṁ taṁ gaṇhituṁ samatthaṁ adisvā ahameva tassa mūlaṁ gāhāpetvā āgatā, catūsu paccayesu katarapaccayena upanessāmi bhante”ti. Pācīnadvāre saṁghassa vasanaṭṭhānaṁ kātuṁ te yuttaṁ Visākheti “yuttaṁ bhante”ti Visākhā tuṭṭhamānasā navakoṭīhi bhūmimeva gaṇhi. Aparāhi navakoṭīhi vihāraṁ kātuṁ ārabhi.

Athekadivasaṁ Satthā paccūsasamaye lokaṁ volokento devalokā cavitvā Bhaddiyanagare seṭṭhikule nibbattassa Bhaddiyassa nāma seṭṭhiputtassa upanissayasampattiṁ disvā Anāthapiṇḍikassa gehe

ပန မယှံ အယျေန အာနန္ဒတ္ထေရေန ဥက္ခိပိတွာ အညသ္မိံ ဌာနေ ဌပိတံ ဟောတိ၊ မာ အာဟရေယျာသိ၊ အယျဿေဝ တံ မယာ ပရိစ္စတ္တန္တိ။ ဇာနာတိ ကိရ သာ “ကုလမနုဿာနံ ပမုဋ္ဌဘဏ္ဍကံ ထေရော ပဋိသာမေတီ”တိ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ ထေရောပိ တံ ဒါသိံ ဒိသွာဝ “ကိမတ္ထံ အာဂတာသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အယျာယ မေ ပသာဓနံ ပမုဿိတွာ အာဂတာမှီ”တိ ဝုတ္တေ “ဧတသ္မိံ မေ သောပါနပဿေ ဌပိတံ၊ ဂစ္ဆ နံ ဂဏှာဟီ”တိ အာဟ။ သာ “အယျ တုမှာကံ ဟတ္ထေန အာမဋ္ဌဘဏ္ဍကံ မယှံ အယျာယ အနာဟာရိယံ ကတ”န္တိ ဝတွာ တုစ္ဆဟတ္ထာဝ ဂန္တွာ “ကိံ အမ္မာ”တိ ဝိသာခါယ ပုဋ္ဌာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အမ္မ နာဟံ မမ အယျေန အာမဋ္ဌဘဏ္ဍံ ပိလန္ဓိဿာမိ၊ ပရိစ္စတ္တံ မယာ။ အယျာနံ ပန ပဋိဇဂ္ဂိတုံ ဒုက္ခံ၊ တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကပ္ပိယဘဏ္ဍံ ဥပနေဿာမိ၊ ဂစ္ဆ, တံ အာဟရာဟီတိ။ သာ ဂန္တွာ အာဟရိ။ ဝိသာခါ တံ အပိလန္ဓိတွာဝ ကမ္မာရေ ပက္ကောသာပေတွာ အဂ္ဃာပေသိ။ တေဟိ “နဝ ကောဋိယော အဂ္ဃတိ၊ ဟတ္ထကာရာပဏိယံ ပနဿ သတသဟဿ”န္တိ ဝုတ္တေ ပသာဓနံ ယာနေ ဌပါပေတွာ “တေန ဟိ တံ ဝိက္ကိဏာထာ”တိ အာဟ။ တတ္တကံ ဓနံ ဒတွာ ဂဏှိတုံ န ကောစိ သက္ခိဿတိ။ တဉှိ ပသာဓနံ ပသာဓေတုံ အနုစ္ဆဝိကာ ဣတ္ထိယော နာမ ဒုလ္လဘာ။ ပထဝိမဏ္ဍလသ္မိံ ဟိ တိဿောဝ ဣတ္ထိယော မဟာလတာပသာဓနံ လဘိံသု ဝိသာခါ မဟာဥပါသိကာ, ဗန္ဓုလမလ္လသေနာပတိဿ ဘရိယာ မလ္လိကာ, ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိနော ဓီတာတိ။

တသ္မာ ဝိသာခါ သယမေဝ တဿ မူလံ ဒတွာ သတသဟဿာဓိကာ နဝ ကောဋိယော သကဋေ အာရောပေတွာ ဝိဟာရံ နေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ မယှံ အယျေန အာနန္ဒတ္ထေရေန မမ ပသာဓနံ ဟတ္ထေန အာမဋ္ဌံ၊ တေန အာမဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ န သက္ကာ တံ မယာ ပိလန္ဓိတုံ။ တံ ပန ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကပ္ပိယံ ဥပနေဿာမီတိ ဝိက္ကိဏာပေန္တီ အညံ တံ ဂဏှိတုံ သမတ္ထံ အဒိသွာ အဟမေဝ တဿ မူလံ ဂါဟာပေတွာ အာဂတာ၊ စတူသု ပစ္စယေသု ကတရပစ္စယေန ဥပနေဿာမိ ဘန္တေ”တိ။ ပါစီနဒွါရေ သံဃဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ကာတုံ တေ ယုတ္တံ ဝိသာခေတိ “ယုတ္တံ ဘန္တေ”တိ ဝိသာခါ တုဋ္ဌမာနသာ နဝကောဋီဟိ ဘူမိမေဝ ဂဏှိ။ အပရာဟိ နဝကောဋီဟိ ဝိဟာရံ ကာတုံ အာရဘိ။

အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဒေဝလောကာ စဝိတွာ ဘဒ္ဒိယနဂရေ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တဿ ဘဒ္ဒိယဿ နာမ သေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဂေဟေ

bhattakiccaṁ katvā uttaradvārābhimukho ahosi. Pakatiyā hi Satthā Visākhāya gehe bhikkhaṁ gaṇhitvā dakkhiṇadvārena nikkhamitvā Jetavane vasati. Anāthapiṇḍikassa gehe bhikkhaṁ gahetvā pācīnadvārena nikkhamitvā Pubbārāme vasati. Uttaradvāraṁ sandhāya gacchantaṁyeva Bhagavantaṁ disvā “cārikaṁ pakkamissatī”ti jānanti. Visākhāpi taṁ divasaṁ “Satthā uttaradvārābhimukho gato”ti sutvā vegena gantvā vanditvā āha “cārikaṁ gantukāmattha bhante”ti. Āma Visākheti. Bhante ettakaṁ dhanaṁ pariccajitvā tumhākaṁ vihāraṁ kāremi, nivattatha bhanteti. Anivattagamanaṁ idaṁ Visākheti. Sā “addhā hetusampannaṁ kañci passissati Bhagavā”ti cintetvā “tena hi bhante mayhaṁ katākatavijānanakaṁ ekaṁ bhikkhuṁ nivattetvā gacchathā”ti āha. “Yaṁ ruccasi, tassa pattaṁ gaṇha Visākhe”ti āha. Sā kiñcāpi Ānandattheraṁ piyāyati, “Mahāmoggallānatthero iddhimā, etaṁ me nissāya kammaṁ lahuṁ nipphajjissatī”ti pana cintetvā therassa pattaṁ gaṇhi. Thero Satthāraṁ olokesi. Satthā “tava parivāre pañcasate bhikkhū gahetvā nivatta Moggallānā”ti āha. So tathā akāsi. Tassānubhāvena paññāsasaṭṭhiyojanānipi rukkhatthāya ca pāsāṇatthāya ca gatā manussā mahante mahante rukkhe ca pāsāṇe ca gahetvā taṁ divasameva āgacchanti, neva sakaṭe rukkhapāsāṇe āropentā kilamanti, na akkho bhijjati. Na cirasseva dvebhūmikaṁ pāsādaṁ kariṁsu. Heṭṭhābhūmiyaṁ pañca gabbhasatāni, uparibhūmiyaṁ pañca gabbhasatānīti gabbhasahassapaṭimaṇḍito pāsādo ahosi. Aṭṭhakarīse parisuddhe bhūmibhāge pāsādaṁ kārāpesi, “suddhapāsādo pana na sobhatī”ti taṁ parivāretvā pañca padhānavettagehasatāni pañca cūḷapāsādasatāni pañca dīghamāḷakasatāni kārāpesi.

Atha Satthā navahi māsehi cārikaṁ caritvā puna Sāvatthiṁ agamāsi. Visākhāyapi pāsāde kammaṁ navahi māsehi niṭṭhitaṁ. Pāsādakūṭaṁ ghanakoṭṭitarattasuvaṇṇeneva saṭṭhi-udakaghaṭagaṇhanakaṁ kārāpesi. “Satthā Jetavanavihāraṁ gacchatī”ti ca sutvā paccuggamanaṁ katvā Satthāraṁ attano vihāraṁ netvā paṭiññaṁ gaṇhi “bhante imaṁ catumāsaṁ bhikkhusaṁghaṁ gahetvā idheva vasatha, pāsādamahaṁ karissāmī”ti. Satthā adhivāsesi.

ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဥတ္တရဒွါရာဘိမုခေါ အဟောသိ။ ပကတိယာ ဟိ သတ္ထာ ဝိသာခါယ ဂေဟေ ဘိက္ခံ ဂဏှိတွာ ဒက္ခိဏဒွါရေန နိက္ခမိတွာ ဇေတဝနေ ဝသတိ။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဂေဟေ ဘိက္ခံ ဂဟေတွာ ပါစီနဒွါရေန နိက္ခမိတွာ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝသတိ။ ဥတ္တရဒွါရံ သန္ဓာယ ဂစ္ဆန္တံယေဝ ဘဂဝန္တံ ဒိသွာ “စာရိကံ ပက္ကမိဿတီ”တိ ဇာနန္တိ။ ဝိသာခါပိ တံ ဒိဝသံ “သတ္ထာ ဥတ္တရဒွါရာဘိမုခေါ ဂတော”တိ သုတွာ ဝေဂေန ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “စာရိကံ ဂန္တုကာမတ္ထ ဘန္တေ”တိ။ အာမ ဝိသာခေတိ။ ဘန္တေ ဧတ္တကံ ဓနံ ပရိစ္စဇိတွာ တုမှာကံ ဝိဟာရံ ကာရေမိ၊ နိဝတ္တထ ဘန္တေတိ။ အနိဝတ္တဂမနံ ဣဒံ ဝိသာခေတိ။ သာ “အဒ္ဓါ ဟေတုသမ္ပန္နံ ကဉ္စိ ပဿိဿတိ ဘဂဝါ”တိ စိန္တေတွာ “တေန ဟိ ဘန္တေ မယှံ ကတာကတဝိဇာနနကံ ဧကံ ဘိက္ခုံ နိဝတ္တေတွာ ဂစ္ဆထာ”တိ အာဟ။ “ယံ ရုစ္စသိ၊ တဿ ပတ္တံ ဂဏှ ဝိသာခေ”တိ အာဟ။ သာ ကိဉ္စာပိ အာနန္ဒတ္ထေရံ ပိယာယတိ၊ “မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ဣဒ္ဓိမာ၊ ဧတံ မေ နိဿာယ ကမ္မံ လဟုံ နိပ္ဖဇ္ဇိဿတီ”တိ ပန စိန္တေတွာ ထေရဿ ပတ္တံ ဂဏှိ။ ထေရော သတ္ထာရံ ဩလောကေသိ။ သတ္ထာ “တဝ ပရိဝါရေ ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ နိဝတ္တ မောဂ္ဂလ္လာနာ”တိ အာဟ။ သော တထာ အကာသိ။ တဿာနုဘာဝေန ပညာသသဋ္ဌိယောဇနာနိပိ ရုက္ခတ္ထာယ စ ပါသာဏတ္ထာယ စ ဂတာ မနုဿာ မဟန္တေ မဟန္တေ ရုက္ခေ စ ပါသာဏေ စ ဂဟေတွာ တံ ဒိဝသမေဝ အာဂစ္ဆန္တိ၊ နေဝ သကဋေ ရုက္ခပါသာဏေ အာရောပေန္တာ ကိလမန္တိ၊ န အက္ခော ဘိဇ္ဇတိ။ န စိရဿေဝ ဒွေဘူမိကံ ပါသာဒံ ကရိံသု။ ဟေဋ္ဌာဘူမိယံ ပဉ္စ ဂဗ္ဘသတာနိ, ဥပရိဘူမိယံ ပဉ္စ ဂဗ္ဘသတာနီတိ ဂဗ္ဘသဟဿပဋိမဏ္ဍိတော ပါသာဒေါ အဟောသိ။ အဋ္ဌကရီသေ ပရိသုဒ္ဓေ ဘူမိဘာဂေ ပါသာဒံ ကာရာပေသိ၊ “သုဒ္ဓပါသာဒေါ ပန န သောဘတီ”တိ တံ ပရိဝါရေတွာ ပဉ္စ ပဓာနဝေတ္တဂေဟသတာနိ ပဉ္စ စူဠပါသာဒသတာနိ ပဉ္စ ဒီဃမာဠကသတာနိ ကာရာပေသိ။

အထ သတ္ထာ နဝဟိ မာသေဟိ စာရိကံ စရိတွာ ပုန သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။ ဝိသာခါယပိ ပါသာဒေ ကမ္မံ နဝဟိ မာသေဟိ နိဋ္ဌိတံ။ ပါသာဒကူဋံ ဃနကောဋ္ဋိတရတ္တသုဝဏ္ဏေနေဝ သဋ္ဌိဥဒကဃဋဂဏှနကံ ကာရာပေသိ။ “သတ္ထာ ဇေတဝနဝိဟာရံ ဂစ္ဆတီ”တိ စ သုတွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ သတ္ထာရံ အတ္တနော ဝိဟာရံ နေတွာ ပဋိညံ ဂဏှိ “ဘန္တေ ဣမံ စာတုမာသံ ဘိက္ခုသံဃံ ဂဟေတွာ ဣဓေဝ ဝသထ၊ ပါသာဒမဟံ ကရိဿာမီ”တိ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။

sā tato paṭṭhāya Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa vihāre eva dānaṁ deti. Athassā ekā sahāyikā satasahassagghanakaṁ[1] ekaṁ vatthaṁ ādāya āgantvā “sahāyike ahaṁ imaṁ vatthaṁ tava pāsāde bhūmattharaṇasaṅkhepena attharitukāmā, attharaṇaṭṭhānaṁ me ācikkhathā”ti āha. “Sādhu sahāyike, sace tyāhaṁ ‘okāso natthī’ti vakkhāmi, tvaṁ ‘me okāsaṁ adātukāmā’ti maññissasi, sayameva pāsādassa dve bhūmiyo gabbhasahassañca oloketvā attharaṇaṭṭhānaṁ jānāhī”ti āha. Sā satasahassagghanakaṁ vatthaṁ gahetvā tattha tattha vicarantī tato appataramūlaṁ vatthaṁ adisvā “nāhaṁ imasmiṁ pāsāde puññabhāgaṁ labhāmī”ti domanassappattā ekasmiṁ ṭhāne rodantī aṭṭhāsi. Atha naṁ Ānandatthero disvā “kasmā rodasī”ti pucchi. Sā tamatthaṁ ārocesi. Thero “mā cintayi, ahaṁ te attharaṇaṭṭhānaṁ ācikkhissāmī”ti vatvā “sopānapādamūle pādadhovanaṭṭhāne[2] imaṁ pādapuñchanakaṁ katvā attharāhi, bhikkhū pāde dhovitvā paṭhamaṁ ettha pādaṁ puñchitvā anto pavisissanti, evaṁ te mahapphalaṁ bhavissatī”ti āha. Visākhāya kiretaṁ asallakkhitaṭṭhānaṁ.

Visākhā cattāro māse antovihāre Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ adāsi, avasānadivase bhikkhusaṁghassa cīvarasāṭake adāsi. Saṁghanavakena laddhacīvarasāṭakā sahassagghanakā honti. Sabbesaṁ pattāni pūretvā bhesajjaṁ adāsi. Dānapariccāge nava koṭiyo agamaṁsu. Iti vihārassa bhūmiggahaṇe nava koṭiyo, vihārassa kārāpane nava, vihāramahe navāti sabbāpi sattavīsati koṭiyo sā Buddhasāsane pariccaji. Itthibhāve ṭhatvā micchādiṭṭhikassa gehe vasamānāya evarūpo mahāpariccāgo nāma aññissā natthi. Sā vihāramahassa niṭṭhitadivase vaḍḍhamānakacchāyāya puttanattapanattaparivutā “yaṁ yaṁ mayā pubbe patthitaṁ, sabbameva matthakaṁ pattan”ti pāsādaṁ anupariyāyantī pañcahi gāthāhi madhurasaddena imaṁ udānaṁ udānesi—

“Kadāhaṁ pāsādaṁ rammaṁ[3], sudhāmattikalepanaṁ.
Vihāradānaṁ dassāmi, saṅkappo mayha pūrito.

1. Sahassagghanikaṁ (Sī, Syā) 2. Sopānapādadhovanantare (Sī), sopāne (Syā)
3. Navapāsādaṁ (Syā)

သာ တတော ပဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဝိဟာရေ ဧဝ ဒါနံ ဒေတိ။ အထဿာ ဧကာ သဟာယိကာ သတသဟဿဂ္ဃနကံ[1] ဧကံ ဝတ္ထံ အာဒါယ အာဂန္တွာ “သဟာယိကေ အဟံ ဣမံ ဝတ္ထံ တဝ ပါသာဒေ ဘူမတ္ထရဏ-သင်္ခေပေန အတ္ထရိတုကာမာ၊ အတ္ထရဏဋ္ဌာနံ မေ အာစိက္ခထာ”တိ အာဟ။ “သာဓု သဟာယိကေ၊ သစေ တျာဟံ ‘ဩကာသော နတ္ထီ’တိ ဝက္ခာမိ၊ တွံ ‘မေ ဩကာသံ အဒါတုကာမာ’တိ မညိဿသိ၊ သယမေဝ ပါသာဒဿ ဒွေ ဘူမိယော ဂဗ္ဘသဟဿဉ္စ ဩလောကေတွာ အတ္ထရဏဋ္ဌာနံ ဇာနာဟီ”တိ အာဟ။ သာ သတသဟဿဂ္ဃနကံ ဝတ္ထံ ဂဟေတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစရန္တီ တတော အပ္ပတရမူလံ ဝတ္ထံ အဒိသွာ “နာဟံ ဣမသ္မိံ ပါသာဒေ ပုညဘာဂံ လဘာမီ”တိ ဒေါမနဿပ္ပတ္တာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ရောဒန္တီ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ အာနန္ဒတ္ထေရော ဒိသွာ “ကသ္မာ ရောဒသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ ထေရော “မာ စိန္တယိ၊ အဟံ တေ အတ္ထရဏဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိဿာမီ”တိ ဝတွာ “သောပါနပါဒမူလေ ပါဒဓောဝနဋ္ဌာနေ[2] ဣမံ ပါဒပုဉ္ဆနကံ ကတွာ အတ္ထရာဟိ၊ ဘိက္ခူ ပါဒေ ဓောဝိတွာ ပဌမံ ဧတ္ထ ပါဒံ ပုဉ္ဆိတွာ အန္တော ပဝိသိဿန္တိ၊ ဧဝံ တေ မဟပ္ဖလံ ဘဝိဿတီ”တိ အာဟ။ ဝိသာခါယ ကိရေတံ အသလ္လက္ခိတဋ္ဌာနံ။

ဝိသာခါ စတ္တာရော မာသေ အန္တောဝိဟာရေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ အဒါသိ၊ အဝသာနဒိဝသေ ဘိက္ခုသံဃဿ စီဝရသာဋကေ အဒါသိ။ သံဃနဝကေန လဒ္ဓစီဝရသာဋကာ သဟဿဂ္ဃနကာ ဟောန္တိ။ သဗ္ဗေသံ ပတ္တာနိ ပူရေတွာ ဘေသဇ္ဇံ အဒါသိ။ ဒါနပရိစ္စာဂေ နဝ ကောဋိယော အဂမံသု။ ဣတိ ဝိဟာရဿ ဘူမိဂ္ဂဟဏေ နဝ ကောဋိယော၊ ဝိဟာရဿ ကာရာပနေ နဝ၊ ဝိဟာရမဟေ နဝါတိ သဗ္ဗာပိ သတ္တဝီသတိ ကောဋိယော သာ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပရိစ္စဇိ။ ဣတ္ထိဘာဝေ ဌတွာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဿ ဂေဟေ ဝသမာနာယ ဧဝရူပေါ မဟာပရိစ္စာဂေါ နာမ အညိဿာ နတ္ထိ။ သာ ဝိဟာရ-မဟဿ နိဋ္ဌိတဒိဝသေ ဝဍ္ဎမာနကစ္ဆာယာယ ပုတ္တနတ္တပနတ္တပရိဝုတာ “ယံ ယံ မယာ ပုဗ္ဗေ ပတ္ထိတံ၊ သဗ္ဗမေဝ မတ္ထကံ ပတ္တ”န္တိ ပါသာဒံ အနုပရိယာယန္တီ ပဉ္စဟိ ဂါထာဟိ မဓုရသဒ္ဒေန ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

“ကဒါဟံ ပါသာဒံ ရမ္မံ[3]၊ သုဓာမတ္တိကလေပနံ။
ဝိဟာရဒါနံ ဒဿာမိ၊ သင်္ကပ္ပေါ မယှ ပူရိတော။

၁-သဟဿဂ္ဃနိကံ (သီ၊ သျာ) ၂-သောပါနပါဒဓောဝနန္တရေ (သီ)၊ သောပါနေ (သျာ)
၃-နဝပါသာဒံ (သျာ)

Kadāhaṁ mañcapīṭhañca, bhisibimbohanāni ca.
Senāsanabhaṇḍaṁ dassāmi, saṅkappo mayha pūrito.

Kadāhaṁ salākabhattaṁ, suciṁ maṁsūpasecanaṁ.
Bhojanadānaṁ dassāmi, saṅkappo mayha pūrito.

Kadāhaṁ kāsikaṁ vatthaṁ, khomakappāsikāni ca.
Cīvaradānaṁ dassāmi, saṅkappo mayha pūrito.

Kadāhaṁ sappinavanītaṁ, madhutelañca phāṇitaṁ.
Bhesajjadānaṁ dassāmi, saṅkappo mayha pūrito"ti.

Bhikkhū tassā saddaṁ sutvā Satthu ārocayiṁsu "bhante amhehi ettake addhāne Visākhāya gāyanaṁ nāma na diṭṭhapubbaṁ, sā ajja puttanattapanattaparivutā gāyamānā pāsādaṁ anupariyāyati, kiṁ nu khvassā pittaṁ vā kupitaṁ, udāhu ummattikā jātā"ti. Satthā "na bhikkhave mayhaṁ dhītā gāyati, attano panassā ajjhāsayo paripuṇṇo, sā 'patthitapatthanā me matthakaṁ pattā'ti tuṭṭhamānasā udānaṁ udānentī vicaratī"ti vatvā kadā pana bhante tāya patthanā patthitāti. Suṇissatha bhikkhaveti. "Suṇissāma bhante"ti vutte atītaṁ āhari—

Atīte bhikkhave ito kappasatasahassamatthake Padumuttaro nāma Buddho loke nibbatti. Tassa vassasatasahassaṁ āyu ahosi, khīṇāsavānaṁ satasahassaparivāro, nagaraṁ Haṁsavatī nāma, pitā Sunando nāma rājā, mātā Sujātā nāma devī, tassa agga-upaṭṭhāyikā ekā upāsikā aṭṭha vare yācitvā mātuṭṭhāne ṭhatvā Satthāraṁ catūhi paccayehi paṭijaggantī sāyaṁpātaṁ upaṭṭhānaṁ gacchati. Tassā ekā sahāyikā tāya saddhiṁ vihāraṁ nibaddhaṁ gacchati. Sā tassā Satthārā saddhiṁ vissāsena kathanañca vallabhabhāvañca disvā "kiṁ nu kho katvā evaṁ Buddhānaṁ vallabhā hotī"ti cintetvā Satthāraṁ pucchi "bhante esā itthī tumhākaṁ kiṁ hotī"ti. Upaṭṭhāyikānaṁ aggāti. Bhante kiṁ katvā upaṭṭhāyikānaṁ aggā hotīti. Kappasatasahassaṁ patthanaṁ patthetvāti. Idāni patthetvā laddhuṁ sakkā bhanteti. Āma sakkāti. "Tena hi bhante bhikkhusatasahassena saddhiṁ sattāhaṁ mayhaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā"ti āha. Satthā adhivāsesi. Sā sattāhaṁ dānaṁ datvā osānadivase cīvarasāṭake datvā

ကဒါဟံ မဉ္စပီဌဉ္စ၊ ဘိသိဗိမ္ဗောဟနာနိ စ။
သေနာသနဘဏ္ဍံ ဒဿာမိ၊ သင်္ကပ္ပေါ မယှ ပူရိတော။

ကဒါဟံ သလာကဘတ္တံ၊ သုစိံ မံသူပသေစနံ။
ဘောဇနဒါနံ ဒဿာမိ၊ သင်္ကပ္ပေါ မယှ ပူရိတော။

ကဒါဟံ ကာသိကံ ဝတ္ထံ၊ ခေါမကပ္ပါသိကာနိ စ။
စီဝရဒါနံ ဒဿာမိ၊ သင်္ကပ္ပေါ မယှ ပူရိတော။

ကဒါဟံ သပ္ပိနဝနီတံ၊ မဓုတေလဉ္စ ဖာဏိတံ။
ဘေသဇ္ဇဒါနံ ဒဿာမိ၊ သင်္ကပ္ပေါ မယှ ပူရိတော”တိ။

ဘိက္ခူ တဿာ သဒ္ဒံ သုတွာ သတ္ထု အာရောစယိံသု “ဘန္တေ အမှေဟိ ဧတ္တကေ အဒ္ဓါနေ ဝိသာခါယ ဂါယနံ နာမ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ၊ သာ အဇ္ဇ ပုတ္တနတ္တပနတ္တပရိဝုတာ ဂါယမာနာ ပါသာဒံ အနုပရိယာယတိ၊ ကိံ နု ခွဿာ ပိတ္တံ ဝါ ကုပိတံ, ဥဒါဟု ဥမ္မတ္တိကာ ဇာတာ”တိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ မယှံ ဓီတာ ဂါယတိ၊ အတ္တနော ပနဿာ အဇ္ဈာသယော ပရိပုဏ္ဏော၊ သာ ‘ပတ္ထိတပတ္ထနာ မေ မတ္ထကံ ပတ္တာ’တိ တုဋ္ဌမာနသာ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တီ ဝိစရတီ”တိ ဝတွာ ကဒါ ပန ဘန္တေ တာယ ပတ္ထနာ ပတ္ထိတာတိ။ သုဏိဿထ ဘိက္ခဝေတိ။ “သုဏိဿာမ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဘိက္ခဝေ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿမတ္ထကေ ပဒုမုတ္တရော နာမ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ဝဿသတသဟဿံ အာယု အဟောသိ၊ ခီဏာသဝါနံ သတသဟဿပရိဝါရော၊ နဂရံ ဟံသဝတီ နာမ၊ ပိတာ သုနန္ဒော နာမ ရာဇာ၊ မာတာ သုဇာတာ နာမ ဒေဝီ၊ တဿ အဂ္ဂဥပဋ္ဌာယိကာ ဧကာ ဥပါသိကာ အဋ္ဌ ဝရေ ယာစိတွာ မာတုဋ္ဌာနေ ဌတွာ သတ္ထာရံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ပဋိဇဂ္ဂန္တီ သာယံပါတံ ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ တဿာ ဧကာ သဟာယိကာ တာယ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ နိဗဒ္ဓံ ဂစ္ဆတိ။ သာ တဿာ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသေန ကထနဉ္စ ဝလ္လဘဘာဝဉ္စ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ကတွာ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါနံ ဝလ္လဘာ ဟောတီ”တိ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ဧသာ ဣတ္ထီ တုမှာကံ ကိံ ဟောတီ”တိ။ ဥပဋ္ဌာယိကာနံ အဂ္ဂါတိ။ ဘန္တေ ကိံ ကတွာ ဥပဋ္ဌာယိကာနံ အဂ္ဂါ ဟောတီတိ။ ကပ္ပသတသဟဿံ ပတ္ထနံ ပတ္ထေတွာတိ။ ဣဒါနိ ပတ္ထေတွာ လဒ္ဓုံ သက္ကာ ဘန္တေတိ။ အာမ သက္ကာတိ။ “တေန ဟိ ဘန္တေ ဘိက္ခုသတသဟဿေန သဒ္ဓိံ သတ္တာဟံ မယှံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။ သာ သတ္တာဟံ ဒါနံ ဒတွာ ဩသာနဒိဝသေ စီဝရသာဋကေ ဒတွာ

Sattharaṁ vanditvā pādamūle nipajjitvā “bhante nāhaṁ imassa dānassa phalena devissariyādīnaṁ aññataraṁ patthemi, tumhādisassa panekassa Buddhassa santike aṭṭha vare labhitvā mātuṭṭhāne ṭhatvā catūhi paccayehi paṭijaggituṁ samatthānaṁ aggā bhaveyyan”ti patthanaṁ paṭṭhapesi. Satthā “samajjhissati nu kho imissā patthanā”ti anāgataṁ āvajjento kappasatasahassaṁ oloketvā “kappasatasahassapariyosāne Gotamo nāma Buddho uppajjissati, tadā tvaṁ Visākhā nāma upāsikā hutvā tassa santike aṭṭha vare labhitvā mātuṭṭhāne ṭhatvā catūhi paccayehi paṭijaggantīnaṁ upaṭṭhāyikānaṁ aggā bhavissasī”ti āha. Tassā sā sampatti sveva laddhabbā viya ahosi.

Sā yāvatāyukaṁ puññaṁ katvā tato cutā devaloke nibbattitvā devamanussesu saṁsarantī Kassapasammāsambuddhakāle Kikissa Kāsirañño sattannaṁ dhītānaṁ kaniṭṭhā Saṁghadāsī nāma hutvā parakulaṁ agantvā tāhi jeṭṭhabhaginīhi saddhiṁ dīgharattaṁ dānādīni puññāni katvā Kassapasammāsambuddhassa pādamūlepi “anāgate tumhādisassa Buddhassa mātuṭṭhāne ṭhatvā catupaccayadāyikānaṁ aggā bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsi. Sā tato paṭṭhāya pana devamanussesu saṁsarantī imasmiṁ attabhāve Meṇḍakaseṭṭhiputtassa Dhanañcayaseṭṭhino dhītā hutvā nibbattā. Mayhaṁ sāsane bahūni puññāni akāsi. Iti kho bhikkhave “na mayhaṁ dhītā gāyati, patthitapatthanāya pana nipphattiṁ disvā udānaṁ udānetī”ti vatvā Satthā dhammaṁ desento “bhikkhave yathā nāma cheko mālākāro nānāpupphānaṁ mahantaṁ rāsiṁ katvā nānappakāre mālāguṇe karoti, evameva Visākhāya nānappakārāni puññāni kātuṁ cittaṁ namatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

53. “Yathāpi puppharāsimhā, kayirā mālāguṇe bahū.
Evaṁ jātena maccena, kattabbaṁ kusalaṁ bahun”ti.

Tattha **puppharāsimhā**ti nānappakārānaṁ pupphānaṁ rāsimhā. **Kayirā**ti kareyya. **Mālāguṇebahū**ti ekato vaṇṭikamālādibhedā nānappakārā bālāvikatiyo. **Maccenā**ti maritabbasabhāvatāya “macco”ti laddhanāmena sattena cīvaradānādibhedaṁ **bahuṁ kusalaṁ kattabbaṁ.** Tattha puppharāsiggahaṇaṁ bahupupphadassanatthaṁ. Sace hi appāni pupphāni honti, mālākāro ca

သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “ဘန္တေ နာဟံ ဣမဿ ဒါနဿ ဖလေန ဒေဝိဿရိယာဒီနံ အညတရံ ပတ္ထေမိ၊ တုမှာဒိသဿ ပနေကဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ အဋ္ဌ ဝရေ လဘိတွာ မာတုဋ္ဌာနေ ဌတွာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ သမတ္ထာနံ အဂ္ဂါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ သတ္ထာ ‘‘သမိဇ္ဈိဿတိ နု ခေါ ဣမိဿာ ပတ္ထနာ’’တိ အနာဂတံ အာဝဇ္ဇေန္တော ကပ္ပသတသဟဿံ ဩလောကေတွာ “ကပ္ပသတသဟဿပရိယောသာနေ ဂေါတမော နာမ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဒါ တွံ ဝိသာခါ နာမ ဥပါသိကာ ဟုတွာ တဿ သန္တိကေ အဋ္ဌ ဝရေ လဘိတွာ မာတုဋ္ဌာနေ ဌတွာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ပဋိဇဂ္ဂန္တီနံ ဥပဋ္ဌာယိကာနံ အဂ္ဂါ ဘဝိဿသီ’’တိ အာဟ။ တဿာ သာ သမ္ပတ္တိ သွေဝ လဒ္ဓဗ္ဗာ ဝိယ အဟောသိ။

သာ ယာဝတာယုကံ ပုညံ ကတွာ တတော စုတာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တီ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ကိကိဿ ကာသိရညော သတ္တန္နံ ဓီတာနံ ကနိဋ္ဌာ သံဃဒါသီ နာမ ဟုတွာ ပရကုလံ အဂန္တွာ တာဟိ ဇေဋ္ဌဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ ဒီဃရတ္တံ ဒါနာဒီနိ ပုညာနိ ကတွာ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ပါဒမူလေပိ ‘‘အနာဂတေ တုမှာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ မာတုဋ္ဌာနေ ဌတွာ စတုပစ္စယဒါယိကာနံ အဂ္ဂါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ သာ တတော ပဋ္ဌာယ ပန ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တီ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော ဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ။ မယှံ သာသနေ ဗဟူနိ ပုညာနိ အကာသိ။ ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ “န မယှံ ဓီတာ ဂါယတိ၊ ပတ္ထိတပတ္ထနာယ ပန နိပ္ဖတ္တိံ ဒိသွာ ဥဒါနံ ဥဒါနေတီ’’တိ ဝတွာ သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ‘‘ဘိက္ခဝေ ယထာ နာမ ဆေကော မာလာကာရော နာနာပုပ္ဖာနံ မဟန္တံ ရာသိံ ကတွာ နာနပ္ပကာရေ မာလာဂုဏေ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝ ဝိသာခါယ နာနပ္ပကာရာနိ ပုညာနိ ကာတုံ စိတ္တံ နမတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၃။ ‘‘ယထာပိ ပုပ္ဖရာသိမှာ၊ ကယိရာ မာလာဂုဏေ ဗဟူ။
ဧဝံ ဇာတေန မစ္စေန၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟု”န္တိ။

တတ္ထ **ပုပ္ဖရာသိမှာ**တိ နာနပ္ပကာရာနံ ပုပ္ဖာနံ ရာသိမှာ။ **ကယိရာ**တိ ကရေယျ။ **မာလာဂုဏေ ဗဟူ**တိ ဧကတော ဝဏ္ဋိကမာလာဒိဘေဒါ နာနပ္ပကာရာ မာလာဝိကတိယော။ **မစ္စေနာ**တိ မရိတဗ္ဗသဘာဝတာယ ‘‘မစ္စော’’တိ လဒ္ဓနာမေန သတ္တေန စီဝရဒါနာဒိဘေဒံ **ဗဟုံ ကုသလံ ကတ္တဗ္ဗံ**။ တတ္ထ ပုပ္ဖရာသိဂ္ဂဟဏံ ဗဟုပုပ္ဖဒဿနတ္ထံ။ သစေ ဟိ အပ္ပါနိ ပုပ္ဖာနိ ဟောန္တိ၊ မာလာကာရော စ

cheko neva bahu mālāguṇe kātuṁ sakkoti, acheko pana appesu bahūsupi[1] pupphesu na sakkotiyeva. Bahūsu pana pupphesu sati cheko mālākāro dakkho kusalo bahū mālāguṇe karoti, evameva sace ekaccassa saddhā mandā hoti, bhogā ca bahū saṁvijjanti, neva sakkoti bahūni kusalāni kātuṁ, mandāya ca pana saddhāya mandesu ca pana bhogesu na sakkoti. Uḷārāya ca pana saddhāya mandesu ca bhogesu na sakkotiyeva. Uḷārāya ca pana saddhāya uḷāresu ca bhogesu sati sakkoti. Tathārūpā ca Visākhā upāsikā. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ "yathāpi -pa- kattabbaṁ kusalaṁ bahun"ti.

Desanāvasāne bahū sotāpannādayo ahesuṁ, mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātāti.

Visākhāvatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Ānandattherapañhāvatthu

Na pupphagandho paṭivātametīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Ānandattherassa pañhaṁ vissajjento kathesi.

Thero kira sāyanhasamaye paṭisallīno cintesi "Bhagavatā mūlagandho sāragandho pupphagandhoti tayo uttamagandhā vuttā, tesaṁ anuvātameva gandho gacchati, no paṭivātaṁ. Atthi nu kho taṁ gandhajātaṁ, yassa paṭivātampi gandho gacchatī"ti. Athassa etadahosi "kiṁ mayhaṁ attanā vinicchitena, Satthāraṁyeva pucchissāmī"ti. So Satthāraṁ upasaṅkamitvā pucchi. Tena vuttaṁ—

> "Atha kho āyasmā Ānando (sāyanhasamaye paṭisallānā vuṭṭhito)[2] yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi, ekamantaṁ nisinno kho āyasmā Ānando Bhagavantaṁ etadavoca—
>
> Tīṇimāni bhante gandhajātāni, yesaṁ anuvātameva gandho gacchati, no paṭivātaṁ. Katamāni tīṇi, mūlagandho sāragandho

---

1. Appesupi (Sī)
2. ( ) Pāḷiyaṁ natthi.

ဆေကော နေဝ ဗဟု မာလာဂုဏေ ကာတုံ သက္ကောတိ၊ အဆေကော ပန အပ္ပေသု ဗဟူသုပိ[၁] ပုပ္ဖေသု န သက္ကောတိယေဝ။ ဗဟူသု ပန ပုပ္ဖေသု သတိ ဆေကော မာလာကာရော ဒက္ခော ကုသလော ဗဟူ မာလာဂုဏေ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝ သစေ ဧကစ္စဿ သဒ္ဓါ မန္ဒာ ဟောတိ၊ ဘောဂါ စ ဗဟူ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ နေဝ သက္ကောတိ ဗဟူနိ ကုသလာနိ ကာတုံ၊ မန္ဒာယ စ ပန သဒ္ဓါယ မန္ဒေသု စ ပန ဘောဂေသု န သက္ကောတိ။ ဥဠာရာယ စ ပန သဒ္ဓါယ မန္ဒေသု စ ဘောဂေသု န သက္ကောတိယေဝ။ ဥဠာရာယ စ ပန သဒ္ဓါယ ဥဠာရေသု စ ဘောဂေသု သတိ သက္ကောတိ။ တထာရူပါ စ ဝိသာခါ ဥပါသိကာ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ "ယထာပိ။ပ။ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟု"န္တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုံ၊ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ ဇာတာတိ။

ဝိသာခါဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-အာနန္ဒတ္ထေရပဉှာဝတ္ထု

န ပုပ္ဖဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော အာနန္ဒတ္ထေရဿ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ကထေသိ။

ထေရော ကိရ သာယနှသမယေ ပဋိသလ္လီနော စိန္တေသိ "ဘဂဝတာ မူလဂန္ဓော သာရဂန္ဓော ပုပ္ဖဂန္ဓောတိ တယော ဥတ္တမဂန္ဓာ ဝုတ္တာ၊ တေသံ အနုဝါတမေဝ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ နော ပဋိဝါတံ။ အတ္ထိ နု ခေါ တံ ဂန္ဓဇာတံ၊ ယဿ ပဋိဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတီ"တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "ကိံ မယှံ အတ္တနာ ဝိနိစ္ဆိတေန၊ သတ္ထာရံယေဝ ပုစ္ဆိဿာမီ"တိ။ သော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ။ တေန ဝုတ္တံ—

> "အထ ခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော (သာယနှသမယေ ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော)[၂] ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ၊ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ—
>
> တီဏိမာနိ ဘန္တေ ဂန္ဓဇာတာနိ၊ ယေသံ အနုဝါတမေဝ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ နော ပဋိဝါတံ။ ကတမာနိ တီဏိ၊ မူလဂန္ဓော သာရဂန္ဓော

၁-အပ္ပေသုပိ (သီ)

၂-( )ပါဠိယံ နတ္ထိ။

pupphagandho, imāni kho bhante tīṇi gandhajātāni. Yesaṁ anuvātameva gandho gacchati, no paṭivātaṁ. Atthi nu kho bhante kiñci gandhajātaṁ, yassa anuvātampi gandho gacchati, paṭivātampi gandho gacchati, anuvātapaṭivātampi gandho gacchatīti[1].

Athassa Bhagavā pañhaṁ vissajjento—

“Atthānanda kiñci gandhajātaṁ, yassa anuvātampi gandho gacchati, paṭivātampi gandho gacchati, anuvātapaṭivātampi gandho gacchatīti. Katamaṁ pana taṁ bhante gandhajātaṁ, yassa anuvātampi gandho gacchati, paṭivātampi gandho gacchati, anuvātapaṭivātampi gandho gacchatīti.

Idhānanda yasmiṁ gāme vā nigame vā itthī vā puriso vā Buddhaṁ saraṇaṁ gato hoti, dhammaṁ saraṇaṁ gato hoti, saṁghaṁ saraṇaṁ gato hoti, pāṇātipātā paṭivirato hoti, adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesumicchācārā paṭivirato hoti, musāvādā paṭivirato hoti, surāmerayamajjapamādaṭṭhānā paṭivirato hoti, sīlavā hoti kalyāṇadhammo, vigatamalamaccherena cetasā agāraṁ ajjhāvasati muttacāgo payatapāṇi vossaggarato yācayogo dānasaṁvibhāgarato.

Tassa disāsu samaṇabrāhmaṇā vaṇṇaṁ bhāsanti ‘amukasmiṁ nāma gāme vā nigame vā itthī vā puriso vā Buddhaṁ saraṇaṁ gato hoti, dhammaṁ saraṇaṁ gato hoti, saṁghaṁ saraṇaṁ gato hoti -pa- dānasaṁvibhāgarato’ti.

Devatāpissa vaṇṇaṁ bhāsanti “amukasmiṁ nāma gāme vā nigame vā itthī vā puriso vā Buddhaṁ saraṇaṁ gato hoti, dhammaṁ saraṇaṁ gato hoti, saṁghaṁ saraṇaṁ gato hoti -pa- dānasaṁvibhāgarato’ti. Idaṁ kho taṁ Ānanda gandhajātaṁ, yassa anuvātampi gandho gacchati, paṭivātampi gandho

---

1. Aṁ 1. 226 piṭṭhe.

ပုပ္ဖဂန္ဓော၊ ဣမာနိ ခေါ ဘန္တေ တီဏိ ဂန္ဓဇာတာနိ။ ယေသံ အနုဝါတမေဝ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ နော ပဋိဝါတံ။ အတ္ထိ နု ခေါ ဘန္တေ ကိဉ္စိ ဂန္ဓဇာတံ၊ ယဿ အနုဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ ပဋိဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ အနုဝါတပဋိဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတီတိ[၁]။

အထဿ ဘဂဝါ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော—

“အတ္ထာနန္ဒ ကိဉ္စိ ဂန္ဓဇာတံ၊ ယဿ အနုဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ ပဋိဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ အနုဝါတပဋိဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတီတိ။ ကတမံ ပန တံ ဘန္တေ ဂန္ဓဇာတံ၊ ယဿ အနုဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ ပဋိဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ အနုဝါတပဋိဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတီတိ။

ဣဓာနန္ဒ ယသ္မိံ ဂါမေ ဝါ နိဂမေ ဝါ ဣတ္ထီ ဝါ ပုရိသော ဝါ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ သံဃံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ပါဏာတိပါတာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ အဒိန္နာဒါနာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ မုသာဝါဒါ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ သုရာမေရယမဇ္ဇပမာဒဋ္ဌာနာ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ သီလဝါ ဟောတိ ကလျာဏဓမ္မော၊ ဝိဂတမလမစ္ဆေရေန စေတသာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတိ မုတ္တစာဂေါ ပယတပါဏိ ဝေါဿဂ္ဂရတော ယာစယောဂေါ ဒါနသံဝိဘာဂရတော။

တဿ ဒိသာသု သမဏဗြာဟ္မဏာ ဝဏ္ဏံ ဘာသန္တိ ‘အမုကသ္မိံ နာမ ဂါမေ ဝါ နိဂမေ ဝါ ဣတ္ထီ ဝါ ပုရိသော ဝါ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ သံဃံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ။ပ။ ဒါနသံဝိဘာဂရတော’တိ။

ဒေဝတာပိဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသန္တိ ‘အမုကသ္မိံ နာမ ဂါမေ ဝါ နိဂမေ ဝါ ဣတ္ထီ ဝါ ပုရိသော ဝါ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ ဓမ္မံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ၊ သံဃံ သရဏံ ဂတော ဟောတိ။ပ။ ဒါနသံဝိဘာဂရတော’တိ။ ဣဒံ ခေါ တံ အာနန္ဒ ဂန္ဓဇာတံ၊ ယဿ အနုဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတိ၊ ပဋိဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော

၁-အံ ၁-၂၂၆-ပိဋ္ဌေ။

gacchati, anuvātapaṭivātampi gandho gacchatī”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

54. “Na pupphagandho paṭivātameti,
Na candanaṁ tagaramallikā vā.
Satañca gandho paṭivātameti,
Sabbā disā sappuriso pavāyati.

55. Candanaṁ tagaraṁ vāpi, uppalaṁ atha vassikī.
Etesaṁ gandhajātānaṁ, sīlagandho anuttaro”ti.

Tattha **na pupphagandho**ti Tāvatiṁsabhavane pāricchattakarukkho āyāmato ca vitthārato ca yojanasatiko, tassa pupphānaṁ ābhā paññāsa yojanāni gacchati, gandho yojanasataṁ, sopi anuvātameva gacchati, paṭivātaṁ pana aṭṭhaṅgulamattampi[1] gantuṁ na sakkoti, evarūpopi na pupphagandho paṭivātameti. **Candanan**ti candanagandho. **Tagaramallikā vā**ti imesampi gandho eva adhippeto. Sāragandhānaṁ aggassa hi lohitacandanassāpi tagarassapi Mallikāyapi anuvātameva vāyati[2], no paṭivātaṁ. **Satañca gandho**ti. Sappurisānaṁ pana Buddhapaccekabuddhasāvakānaṁ sīlagandho paṭivātameti. Kiṁ kāraṇā? **Sabbā disā sappuriso pavāyati** yasmā pana sappuriso sīlagandhena sabbāpi disā ajjhottharitvāva gacchati, tasmā “tassa gandho na paṭivātametī”ti na vattabbo[3]. Tena vuttaṁ “paṭivātametī”ti. **Vassikī**ti jātisumanā. **Etesan**ti imesaṁ candanādīnaṁ gandhajātānaṁ gandhato sīlavantānaṁ sappurisānaṁ sīlagandhova anuttaro asadiso appaṭibhāgoti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pattā, desanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Ānandattherapañhāvatthu navamaṁ.

---

1. Aḍḍhaṅgulamattampi (Syā) 2. Yāti (Sī, Syā)
3. Gandho paṭivātametīti vattabbo (Sī, Syā)

ဂစ္ဆတိ၊ အနုဝါတပဋိဝါတမ္ပိ ဂန္ဓော ဂစ္ဆတီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၅၄။ “န ပုပ္ဖဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတိ၊
န စန္ဒနံ တဂရမလ္လိကာ ဝါ။
သတဉ္စ ဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတိ၊
သဗ္ဗာ ဒိသာ သပ္ပုရိသော ပဝါယတိ။

၅၅။ စန္ဒနံ တဂရံ ဝါပိ၊ ဥပ္ပလံ အထ ဝဿိကီ။
ဧတေသံ ဂန္ဓဇာတာနံ၊ သီလဂန္ဓော အနုတ္တရော”တိ။

တတ္ထ **န ပုပ္ဖဂန္ဓော**တိ တာဝတိံသဘဝနေ ပါရိစ္ဆတ္တကရုက္ခော အာယာမတော စ ဝိတ္ထာရတော စ ယောဇနသတိကော၊ တဿ ပုပ္ဖါနံ အာဘာ ပညာသ ယောဇနာနိ ဂစ္ဆတိ၊ ဂန္ဓော ယောဇနသတံ၊ သောပိ အနုဝါတမေဝ ဂစ္ဆတိ၊ ပဋိဝါတံ ပန အဋ္ဌင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ[၁] ဂန္တုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝရူပေါပိ န ပုပ္ဖဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတိ။ **စန္ဒနန္တိ** စန္ဒနဂန္ဓော။ **တဂရမလ္လိကာ ဝါ**တိ ဣမေသမ္ပိ ဂန္ဓော ဧဝ အဓိပ္ပေတော။ သာရဂန္ဓာနံ အဂ္ဂဿ ဟိ လောဟိတစန္ဒနဿာပိ တဂရဿပိ မလ္လိကာယပိ အနုဝါတမေဝ ဝါယတိ[၂]၊ နော ပဋိဝါတံ။ **သတဉ္စ ဂန္ဓော**တိ သပ္ပုရိသာနံ ပန ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကာနံ သီလဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတိ။ ကိံ ကာရဏာ? **သဗ္ဗာ ဒိသာ သပ္ပုရိသော ပဝါယတိ** ယသ္မာ ပန သပ္ပုရိသော သီလဂန္ဓေန သဗ္ဗာပိ ဒိသာ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာဝ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ “တဿ ဂန္ဓော န ပဋိဝါတမေတီ”တိ န ဝတ္တဗ္ဗော[၃]။ တေန ဝုတ္တံ “ပဋိဝါတမေတီ”တိ။ **ဝဿိကီ**တိ ဇာတိသုမနာ။ **ဧတေသန္တိ** ဣမေသံ စန္ဒနာဒီနံ ဂန္ဓဇာတာနံ ဂန္ဓတော သီလဝန္တာနံ သပ္ပုရိသာနံ သီလဂန္ဓောဝ အနုတ္တရော အသဒိသော အပ္ပဋိဘာဂေါတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပတ္တာ၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

အာနန္ဒတ္ထေရပဉှာဝတ္ထု နဝမံ။

၁-အဍ္ဎင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ (သျာ) ၂-ယာတိ (သီ၊ သျာ)
၃-ဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတီတိ ဝတ္တဗ္ဗော (သီ၊ သျာ)

10. Mahākassapattherapiṇḍapātadinnavatthu

Appamatto ayaṁ gandhoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Mahākassapattherassa piṇḍapātadānaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi divase thero sattāhaccayena nirodhā vuṭṭhāya “Rājagahe sapadānaṁ piṇḍāya carissāmī”ti nikkhami. Tasmiṁ pana samaye Sakkassa devarañño paricārikā kakuṭapādiniyo pañcasatā accharāyo “therassa piṇḍapātaṁ dassāmā”ti ussāhajātā pañca piṇḍapātasatāni sajjetvā ādāya antarāmagge ṭhatvā “bhante imaṁ piṇḍapātaṁ gaṇhatha, saṅgahaṁ no karothā”ti vadiṁsu. Gacchatha tumhe, ahaṁ duggatānaṁ saṅgahaṁ karissāmīti. Bhante mā no nāsetha, saṅgahaṁ no karothāti. Thero ñatvā puna paṭikkhipitvā punapi apagantuṁ anicchamānā yācantiyo “attano pamāṇaṁ na jānātha, apagacchathā”ti accharaṁ pahari. Tā therassa accharasaddaṁ sutvā santhambhitvā sammukhā ṭhātuṁ asakkontiyo palāyitvā devalokameva gantvā Sakkena “kahaṁ gatātthā”ti puṭṭhā “samāpattito vuṭṭhitassa therassa piṇḍapātaṁ dassāmā”ti gatāmhā devāti. Dinno pana voti. Gaṇhituṁ na icchatīti. Kiṁ kathesīti. “Duggatānaṁ saṅgahaṁ karissāmī”ti āha devāti. Tumhe kenākārena gatāti. Imināva devāti. Sakko “tumhādisiyo therassa piṇḍapātaṁ kiṁ dassantī”ti sayaṁ dātukāmo hutvā jarājiṇṇo mahallako khaṇḍadanto palitakeso obhaggasarīro mahallakatantavāyo hutvā sujampi devadhītaraṁ tathārūpameva mahallikaṁ katvā ekaṁ pesakāravīthiṁ māpetvā tantaṁ pasārento acchi.

Theropi “duggatānaṁ saṅgahaṁ karissāmī”ti nagarābhimukho gacchanto bahinagare eva taṁ vīthiṁ disvā olokento dve jane addasa. Tasmiṁ khaṇe Sakko tantaṁ pasāreti, Sujā tasaraṁ vaṭṭeti. Thero cintesi “ime mahallakakālepi kammaṁ karontiyeva, imasmiṁ nagare imehi duggatatarā natthi maññe, imehi dinnaṁ uḷuṅkamattampi sākamattampi gahetvā imesaṁ saṅgahaṁ karissāmī”ti. So tesaṁ gehābhimukho ahosi. Sakko taṁ āgacchantaṁ disvā Sujaṁ āha “bhadde mayhaṁ ayyo ito āgacchati, tvaṁ apassantī viya tuṇhī hutvā nisīda, khaṇena theraṁ vañcetvā piṇḍapātaṁ dassāmā”ti. Thero āgantvā

၁၀-မဟာကဿပတ္ထေရပိဏ္ဍပါတဒိန္နဝတ္ထု။

အပ္ပမတ္တော အယံ ဂန္ဓောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာကဿပတ္ထေရဿ ပိဏ္ဍပါတဒါနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ ဒိဝသေ ထေရော သတ္တာဟစ္စယေန နိရောဓာ ဝုဋ္ဌာယ “ရာဇဂဟေ သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရိဿာမီ”တိ နိက္ခမိ။ တသ္မိံ ပန သမယေ သက္ကဿ ဒေဝရညော ပရိစာရိကာ ကကုဋပါဒိနိယော ပဉ္စသတာ အစ္ဆရာယော “ထေရဿ ပိဏ္ဍပါတံ ဒဿာမာ”တိ ဥဿာဟဇာတာ ပဉ္စ ပိဏ္ဍပါတသတာနိ သဇ္ဇေတွာ အာဒါယ အန္တရာမဂ္ဂေ ဌတွာ “ဘန္တေ ဣမံ ပိဏ္ဍပါတံ ဂဏှထ၊ သင်္ဂဟံ နော ကရောထာ”တိ ဝဒိံသု။ ဂစ္ဆထ တုမှေ၊ အဟံ ဒုဂ္ဂတာနံ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီတိ။ ဘန္တေ မာ နော နာသေထ၊ သင်္ဂဟံ နော ကရောထာတိ။ ထေရော ဉတွာ ပုန ပဋိက္ခိပိတွာ ပုနပိ အပဂန္တုံ အနိစ္ဆမာနာ ယာစန္တိယော “အတ္တနော ပမာဏံ န ဇာနာထ၊ အပဂစ္ဆထာ”တိ အစ္ဆရံ ပဟရိ။ တာ ထေရဿ အစ္ဆရသဒ္ဒံ သုတွာ သန္ထမ္ဘိတွာ သမ္မုခါ ဌာတုံ အသက္ကောန္တိယော ပလာယိတွာ ဒေဝလောကမေဝ ဂန္တွာ သက္ကေန “ကဟံ ဂတာတ္ထာ”တိ ပုဋ္ဌာ “သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဿ ထေရဿ ပိဏ္ဍပါတံ ဒဿာမာ”တိ ဂတာမှာ ဒေဝါတိ။ ဒိန္နော ပန ဝေါတိ။ ဂဏှိတုံ န ဣစ္ဆတီတိ။ ကိံ ကထေသီတိ။ “ဒုဂ္ဂတာနံ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ ဒေဝါတိ။ တုမှေ ကေနာကာရေန ဂတာတိ။ ဣမိနာဝ ဒေဝါတိ။ သက္ကော “တုမှာဒိသိယော ထေရဿ ပိဏ္ဍပါတံ ကိံ ဒဿန္တီ”တိ သယံ ဒါတုကာမော ဟုတွာ ဇရာဇိဏ္ဏော မဟလ္လကော ခဏ္ဍဒန္တော ပလိတကေသော ဩဘဂ္ဂသရီရော မဟလ္လကတန္တဝါယော ဟုတွာ သုဇမ္ပိ ဒေဝဓီတရံ တထာရူပမေဝ မဟလ္လိကံ ကတွာ ဧကံ ပေသကာရဝီထိံ မာပေတွာ တန္တံ ပသာရေန္တော အစ္ဆိ။

ထေရောပိ “ဒုဂ္ဂတာနံ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီ”တိ နဂရာဘိမုခေါ ဂစ္ဆန္တော ဗဟိနဂရေ ဧဝ တံ ဝီထိံ ဒိသွာ ဩလောကေန္တော ဒွေ ဇနေ အဒ္ဒသ။ တသ္မိံ ခဏေ သက္ကော တန္တံ ပသာရေတိ၊ သုဇာ တသရံ ဝဋ္ဋေတိ။ ထေရော စိန္တေသိ “ဣမေ မဟလ္လကကာလေပိ ကမ္မံ ကရောန္တိယေဝ၊ ဣမသ္မိံ နဂရေ ဣမေဟိ ဒုဂ္ဂတတရာ နတ္ထိ မညေ၊ ဣမေဟိ ဒိန္နံ ဥဠုင်္ကမတ္တမ္ပိ သာကမတ္တမ္ပိ ဂဟေတွာ ဣမေသံ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီ”တိ။ သော တေသံ ဂေဟာဘိမုခေါ အဟောသိ။ သက္ကော တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ သုဇံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ မယှံ အယျော ဣတော အာဂစ္ဆတိ၊ တွံ အပဿန္တီ ဝိယ တုဏှီ ဟုတွာ နိသီဒ၊ ခဏေန ထေရံ ဝဉ္စေတွာ ပိဏ္ဍပါတံ ဒဿာမာ”တိ။ ထေရော အာဂန္တွာ

gehadvāre aṭṭhāsi. Tepi apassantā viya attano kammameva karontā thokaṁ āgamiṁsu.

Atha Sakko "gehadvāre eko thero viya ṭhito, upadhārehi tāvā"ti āha. Gantvā upadhāretha sāmīti. So gehā nikkhamitvā theraṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā ubhohi hatthehi jaṇṇukāni olambitvā nitthunanto uṭṭhāya "kataro thero nu kho ayyo"ti thokaṁ osakkitvā "akkhīni me dhūmāyantī"ti vatvā nalāṭe hatthaṁ ṭhapetvā uddhaṁ oloketvā "aho dukkhaṁ, ayyo no Mahākassapatthero cirassaṁ me kuṭidvāraṁ āgato, atthi nu kho kiñci gehe"ti āha. Sujā thokaṁ ākulaṁ viya hutvā "atthi sāmī"ti paṭivacanaṁ adāsi. Sakko "bhante lūkhaṁ vā paṇītaṁ vāti acintetvā saṅgahaṁ no karothā"ti pattaṁ gaṇhi. Thero "etehi dinnaṁ sākaṁ vā hotu kuṇḍakamuṭṭhi vā, saṅgahaṁ nesaṁ karissāmī"ti pattaṁ adāsi. So antogharaṁ pavisitvā ghaṭi-odanaṁ nāma ghaṭiyā[1] uddharitvā pattaṁ pūretvā therassa hatthe ṭhapesi. So ahosi piṇḍapāto anekasūpabyañjano, sakalaṁ Rājagahanagaraṁ gandhena ajjhotthari.

Tadā thero cintesi "ayaṁ puriso appesakkho, piṇḍapāto mahesakkho, Sakkassa bhojanasadiso, ko nu kho eso"ti. Atha naṁ "Sakko"ti ñatvā āha "bhāriyaṁ te kammaṁ kataṁ duggatānaṁ sampattiṁ vilumpantena, ajja mayhaṁ dānaṁ datvā kocideva duggato senāpatiṭṭhānaṁ vā seṭṭhiṭṭhānaṁ vā labheyyā"ti. Mayā duggatataro natthi bhanteti. Kiṁ kāraṇā tvaṁ duggato devaloke rajjasiriṁ anubhavantoti. Bhante evaṁ nāmetaṁ, mayā pana anuppanne Buddhe kalyāṇakammaṁ kataṁ, Buddhuppāde vattamāne kalyāṇakammaṁ katvā Cūḷarathadevaputto Mahārathadevaputto Anekavaṇṇadevaputtoti ime tayo samānadevaputtā mama āsannaṭṭhāne nibbattā, mayā tejavantatarā. Ahañhi tesu devaputtesu "nakkhattaṁ kīḷissāmā"ti paricārikāyo gahetvā antaravīthiṁ otiṇṇesu palāyitvā gehaṁ pavisāmi. Tesañhi sarīrato tejo mama sarīraṁ ottharati, mama sarīrato tejo tesaṁ sarīraṁ na ottharati, ko mayā duggatataro bhanteti. Evaṁ santepi ito

1. Ghaṭito (Sī, Syā)

ဂေဟဒ္ဝါရေ အဋ္ဌာသိ။ တေပိ အပဿန္တာ ဝိယ အတ္တနော ကမ္မမေဝ ကရောန္တာ ထောကံ အာဂမိံသု။

အထ သက္ကော "ဂေဟဒ္ဝါရေ ဧကော ထေရော ဝိယ ဌိတော၊ ဥပဓာရေဟိ တာဝါ"တိ အာဟ။ ဂန္တွာ ဥပဓာရေထ သာမီတိ။ သော ဂေဟာ နိက္ခမိတွာ ထေရံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဇဏ္ဏုကာနိ ဩလမ္ဗိတွာ နိတ္ထုနန္တော ဥဋ္ဌာယ "ကတရော ထေရော နု ခေါ အယျော"တိ ထောကံ ဩသက္ကိတွာ "အက္ခီနိ မေ ဓူမာယန္တီ"တိ ဝတွာ နလာဋေ ဟတ္ထံ ဌပေတွာ ဥဒ္ဓံ ဩလောကေတွာ "အဟော ဒုက္ခံ, အယျော နော မဟာကဿပတ္ထေရော စိရဿံ မေ ကုဋိဒ္ဝါရံ အာဂတော၊ အတ္ထိ နု ခေါ ကိဉ္စိ ဂေဟေ"တိ အာဟ။ သုဇာ ထောကံ အာကုလံ ဝိယ ဟုတွာ "အတ္ထိ သာမီ"တိ ပဋိဝစနံ အဒါသိ။ သက္ကော "ဘန္တေ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါတိ အစိန္တေတွာ သင်္ဂဟံ နော ကရောထာ"တိ ပတ္တံ ဂဏှိ။ ထေရော "ဧတေဟိ ဒိန္နံ သာကံ ဝါ ဟောတု ကုဏ္ဍကမုဋ္ဌိ ဝါ၊ သင်္ဂဟံ နေသံ ကရိဿာမီ"တိ ပတ္တံ အဒါသိ။ သော အန္တောဃရံ ပဝိသိတွာ ဃဋိဩဒနံ နာမ ဃဋိယာ[1] ဥဒ္ဓရိတွာ ပတ္တံ ပူရေတွာ ထေရဿ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ သော အဟောသိ ပိဏ္ဍပါတော အနေကသူပဗျဉ္ဇနော၊ သကလံ ရာဇဂဟနဂရံ ဂန္ဓေန အဇ္ဈောတ္ထရိ။

တဒါ ထေရော စိန္တေသိ "အယံ ပုရိသော အပ္ပေသက္ခော၊ ပိဏ္ဍပါတော မဟေသက္ခော၊ သက္ကဿ ဘောဇနသဒိသော၊ ကော နု ခေါ ဧသော"တိ။ အထ နံ "သက္ကော"တိ ဉတွာ အာဟ "ဘာရိယံ တေ ကမ္မံ ကတံ ဒုဂ္ဂတာနံ သမ္ပတ္တိံ ဝိလုမ္ပန္တေန၊ အဇ္ဇ မယှံ ဒါနံ ဒတွာ ကောစိဒေဝ ဒုဂ္ဂတော သေနာပတိဋ္ဌာနံ ဝါ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ဝါ လဘေယျာ"တိ။ မယာ ဒုဂ္ဂတတရော နတ္ထိ ဘန္တေတိ။ ကိံ ကာရဏာ တွံ ဒုဂ္ဂတော ဒေဝလောကေ ရဇ္ဇသိရိံ အနုဘဝန္တောတိ။ ဘန္တေ ဧဝံ နာမေတံ၊ မယာ ပန အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ ကလျာဏကမ္မံ ကတံ၊ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝတ္တမာနေ ကလျာဏကမ္မံ ကတွာ စူဠရထဒေဝပုတ္တော မဟာရထဒေဝပုတ္တော အနေကဝဏ္ဏဒေဝပုတ္တောတိ ဣမေ တယော သမာနဒေဝပုတ္တာ မမ အာသန္နဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ မယာ တေဇဝန္တတရာ။ အဟဉှိ တေသု ဒေဝပုတ္တေသု "နက္ခတ္တံ ကီဠိဿာမာ"တိ ပရိစာရိကာယော ဂဟေတွာ အန္တရဝီထိံ ဩတိဏ္ဏေသု ပလာယိတွာ ဂေဟံ ပဝိသာမိ။ တေသဉှိ သရီရတော တေဇော မမ သရီရံ ဩတ္ထရတိ၊ မမ သရီရတော တေဇော တေသံ သရီရံ န ဩတ္ထရတိ၊ ကော မယာ ဒုဂ္ဂတတရော ဘန္တေတိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ဣတော

၁-ဃဋိတော (သီ၊ သျာ)

paṭṭhāya mayhaṁ mā evaṁ vañcetvā dānamadāsīti. Vañcetvā tumhākaṁ dāne dinne mayhaṁ kusalaṁ atthi, na atthīti. Atthāvusoti. Evaṁ sante kusalakammakaraṇaṁ nāma mayhaṁ bhāro bhanteti. So evaṁ vatvā theraṁ vanditvā Sujaṁ gahetvā theraṁ padakkhiṇaṁ katvā vehāsaṁ abbhuggantvā “aho dānaṁ paramadānaṁ Kassape suppatiṭṭhitan”ti udānaṁ udānesi. Tena vuttaṁ—

Ekaṁ samayaṁ Bhagavā Rājagahe viharati Veḷuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Mahākassapo Pippaliguhāyaṁ viharati, sattāhaṁ ekapallaṅkena nisinno hoti aññataraṁ samādhiṁ samāpajjitvā. Atha kho āyasmā Mahākassapo tassa sattāhassa accayena tamhā samādhimhā vuṭṭhāsi. Atha kho āyasmato Mahākassapassa tamhā samādhimhā vuṭṭhitassa etadahosi “yaṁnūnāhaṁ Rājagahaṁ piṇḍāya paviseyyan”ti.

Tena kho pana samayena pañcamattāni devatāsatāni ussukkaṁ āpannāni honti āyasmato Mahākassapassa piṇḍapātapaṭilābhāya. Atha kho āyasmā Mahākassapo tāni pañcamattāni devatāsatāni paṭikkhipitvā pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi.

Tena kho pana samayena Sakko Devānamindo āyasmato Mahākassapassa piṇḍapātaṁ dātukāmo hoti. Pesakāravaṇṇaṁ abhinimminitvā tantaṁ vināti, Sujā asurakaññā tasaraṁ pūreti. Atha kho āyasmā Mahākassapo Rājagahe sapadānaṁ piṇḍāya caramāno yena Sakkassa Devānamindassa nivesanaṁ tenupasaṅkami, addasā kho Sakko Devānamindo āyasmantaṁ Mahākassapaṁ dūratova āgacchantaṁ, disvā gharā nikkhamitvā paccuggantvā hatthato pattaṁ gahetvā gharaṁ pavisitvā ghaṭiyā odanaṁ uddharitvā pattaṁ pūretvā āyasmato Mahākassapassa adāsi. So ahosi piṇḍapāto anekasūpo anekabyañjano anekarasabyañjano. Atha kho

ပဋ္ဌာယ မယှံ မာ ဧဝံ ဝဉ္စေတွာ ဒါနမဒါသီတိ။ ဝဉ္စေတွာ တုမှာကံ ဒါနေ ဒိန္နေ မယှံ ကုသလံ အတ္ထိ, န အတ္ထီတိ။ အတ္ထာဝုသောတိ။ ဧဝံ သန္တေ ကုသလကမ္မကရဏံ နာမ မယှံ ဘာရော ဘန္တေတိ။ သော ဧဝံ ဝတွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ သုဇံ ဂဟေတွာ ထေရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ “အဟော ဒါနံ ပရမဒါနံ ကဿပေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတ”န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ တေန ဝုတ္တံ—

ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဝေဠုဝနေ ကလန္ဒကနိဝါပေ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ပိပ္ပလိဂုဟာယံ ဝိဟရတိ၊ သတ္တာဟံ ဧကပလ္လင်္ကေန နိသိန္နော ဟောတိ အညတရံ သမာဓိံ သမာပဇ္ဇိတွာ။ အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ တဿ သတ္တာဟဿ အစ္စယေန တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌာသိ။ အထ ခေါ အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌိတဿ ဧတဒဟောသိ “ယံနူနာဟံ ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသေယျ”န္တိ။

တေန ခေါ ပန သမယေန ပဉ္စမတ္တာနိ ဒေဝတာသတာနိ ဥဿုက္ကံ အာပန္နာနိ ဟောန္တိ အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ ပိဏ္ဍပါတပဋိလာဘာယ။ အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ တာနိ ပဉ္စမတ္တာနိ ဒေဝတာသတာနိ ပဋိက္ခိပိတွာ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။

တေန ခေါ ပန သမယေန သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ ပိဏ္ဍပါတံ ဒါတုကာမော ဟောတိ။ ပေသကာရဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ တန္တံ ဝိနာတိ၊ သုဇာ အသုရကညာ တသရံ ပူရေတိ။ အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာကဿပေါ ရာဇဂဟေ သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရမာနော ယေန သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ နိဝေသနံ တေနုပသင်္ကမိ၊ အဒ္ဒသာ ခေါ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော အာယသ္မန္တံ မဟာကဿပံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ၊ ဒိသွာ ဃရာ နိက္ခမိတွာ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဃရံ ပဝိသိတွာ ဃဋိယာ ဩဒနံ ဥဒ္ဓရိတွာ ပတ္တံ ပူရေတွာ အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ အဒါသိ။ သော အဟောသိ ပိဏ္ဍပါတော အနေကသူပေါ အနေကဗျဉ္ဇနော အနေကရသဗျဉ္ဇနော။ အထ ခေါ

āyasmato Mahākassapassa etadahosi “ko nu kho ayaṁ satto, yassāyaṁ evarūpo iddhānubhāvo”ti. Atha kho āyasmato Mahākassapassa etadahosi “Sakko kho ayaṁ Devānamindo”ti viditvā Sakkaṁ Devānamindaṁ etadavoca “kataṁ kho te idaṁ kosiya, mā punapi evarūpamakāsī”ti. Amhākampi bhante Kassapa puññena attho, amhākampi puññena karaṇīyanti.

Atha kho Sakko Devānamindo āyasmantaṁ Mahākassapaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā vehāsaṁ abbhuggantvā ākāse antalikkhe tikkhattuṁ udānaṁ udānesi “aho dānaṁ paramadānaṁ Kassape suppatiṭṭhitaṁ, aho dānaṁ paramadānaṁ Kassape suppatiṭṭhitaṁ, aho dānaṁ paramadānaṁ Kassape suppatiṭṭhitan”ti[1].

Atha kho Bhagavā vihāre ṭhito eva tassa taṁ saddaṁ sutvā bhikkhū āmantetvā “passatha bhikkhave Sakkaṁ Devānamindaṁ udānaṁ udānetvā ākāsena gacchantan”ti āha. Kiṁ pana tena kataṁ bhanteti. Vañcetvā tena mayhaṁ puttassa Kassapassa piṇḍapāto dinno, taṁ datvā tuṭṭhamānaso udānaṁ udānento gacchatīti. “Therassa piṇḍapātaṁ dātuṁ vaṭṭatī”ti kathaṁ bhante tena ñātanti. Bhikkhave mama puttena sadisaṁ nāma piṇḍapātikaṁ devāpi manussāpi pihayantīti vatvā sayampi udānaṁ udānesi. Sutte pana ettakameva āgataṁ—

> Assosi kho Bhagavā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya Sakkassa Devānamindassa vehāsaṁ abbhuggantvā ākāse antalikkhe tikkhattuṁ udānaṁ udānentassa “aho dānaṁ paramadānaṁ Kassape suppatiṭṭhitaṁ, aho dānaṁ paramadānaṁ Kassape suppatiṭṭhitaṁ, aho dānaṁ paramadānaṁ Kassape suppatiṭṭhitan”ti[1].

Atha kho Bhagavā etamatthaṁ viditvā tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesi—

1. Khu 1. 111 piṭṭhe.

အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ ဧတဒဟောသိ “ကော နု ခေါ အယံ သတ္တော၊ ယဿာယံ ဧဝရူပေါ ဣဒ္ဓါနုဘာဝေါ”တိ။ အထ ခေါ အာယသ္မတော မဟာကဿပဿ ဧတဒဟောသိ “သက္ကော ခေါ အယံ ဒေဝါနမိန္ဒော”တိ ဝိဒိတွာ သက္ကံ ဒေဝါနမိန္ဒံ ဧတဒဝေါစ “ကတံ ခေါ တေ ဣဒံ ကောသိယ၊ မာ ပုနပိ ဧဝရူပမကာသီ”တိ။ အမှာကမ္ပိ ဘန္တေ ကဿပ ပုညေန အတ္ထော၊ အမှာကမ္ပိ ပုညေန ကရဏီယန္တိ။

အထ ခေါ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော အာယသ္မန္တံ မဟာကဿပံ အဘိဝါဒေတွာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ အာကာသေ အန္တလိက္ခေ တိက္ခတ္တုံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ “အဟော ဒါနံ ပရမဒါနံ ကဿပေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ၊ အဟော ဒါနံ ပရမဒါနံ ကဿပေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ၊ အဟော ဒါနံ ပရမဒါနံ ကဿပေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတ”န္တိ[၁]။

အထ ခေါ ဘဂဝါ ဝိဟာရေ ဌိတော ဧဝ တဿ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ပဿထ ဘိက္ခဝေ သက္ကံ ဒေဝါနမိန္ဒံ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တ”န္တိ အာဟ။ ကိံ ပန တေန ကတံ ဘန္တေတိ။ ဝဉ္စေတွာ တေန မယှံ ပုတ္တဿ ကဿပဿ ပိဏ္ဍပါတော ဒိန္နော၊ တံ ဒတွာ တုဋ္ဌမာနသော ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော ဂစ္ဆတီတိ။ “ထေရဿ ပိဏ္ဍပါတံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ကထံ ဘန္တေ တေန ဉာတန္တိ။ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တေန သဒိသံ နာမ ပိဏ္ဍပါတိကံ ဒေဝါပိ မနုဿာပိ ပိဟယန္တီတိ ဝတွာ သယမ္ပိ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ သုတ္တေ ပန ဧတ္တကမေဝ အာဂတံ—

> အဿောသိ ခေါ ဘဂဝါ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ ဝိသုဒ္ဓါယ အတိက္ကန္တမာနုသိကာယ သက္ကဿ ဒေဝါနမိန္ဒဿ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ အာကာသေ အန္တလိက္ခေ တိက္ခတ္တုံ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တဿ “အဟော ဒါနံ ပရမဒါနံ ကဿပေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ၊ အဟော ဒါနံ ပရမဒါနံ ကဿပေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ၊ အဟော ဒါနံ ပရမဒါနံ ကဿပေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတ”န္တိ[၁]။

အထ ခေါ ဘဂဝါ ဧတမတ္ထံ ဝိဒိတွာ တာယံ ဝေလာယံ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

၁-ခု ၁-၁၁၁-ပိဋ္ဌေ။

“Piṇḍapātikassa bhikkhuno,
Attabharassa anaññaposino.
Devā pihayanti tādino,
Upasantassa sadā satīmato”ti[1].

Imañca pana udānaṁ udānetvā “bhikkhave Sakko Devānamindo mama puttassa sīlagandhena āgantvā piṇḍapātaṁ adāsī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

56. “Appamatto ayaṁ gandho, yvāyaṁ tagaracandanaṁ[2].
Yo ca sīlavataṁ gandho, vāti devesu uttamo”ti.

Tattha **appamatto**ti parittappamāṇo[3]. **Yo ca sīlavata**Bti yo pana sīlavantānaṁ sīlagandho, so tagaraṁ viya lohitacandanaṁ[4] viya ca parittako na hoti, ativiya uḷāro vipphārito. Teneva kāraṇena **vāti devesu uttamo**ti pavaro seṭṭho hutvā devesu ca manussesu ca sabbatthameva vāyati, ottharanto gacchatīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pattā, desanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Mahākassapattherapiṇḍapātadinnavatthu dasamaṁ.

---

11. Godhikattheraparinibbānavatthu

Tesaṁ sampannasīlānanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Rājagahaṁ upanissāya Veḷuvane viharanto Godhikattherassa parinibbānaṁ ārabbha kathesi.

So hi āyasmā Isigilipasse Kāḷasilāyaṁ viharanto appamatto ātāpī pahitatto sāmāyikaṁ cetovimuttiṁ phusitvā ekassa anussāyikassa rogassa vasena tato parihāyi. So dutiyampi tatiyampi chakkhattuṁ jhānaṁ nibbattetvā parihīno, sattame vāre uppādetvā cintesi “ahaṁ chakkhattuṁ jhānā parihīno, parihīnajjhānassa

1. Khu 1. 111 piṭṭhe.
2. Yāyaṁ tagaracandanī (Sī)
3. Parittaparimāṇo (Sī)
4. Tagare viya lohitacandane (Sī, Syā)

“ပိဏ္ဍပါတိကဿ ဘိက္ခုနော၊
အတ္တဘရဿ အနညပေါသိနော။
ဒေဝါ ပိဟယန္တိ တာဒိနော၊
ဥပသန္တဿ သဒါ သတီမတော”တိ[၁]။

ဣမဉ္စ ပန ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ “ဘိက္ခဝေ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော မမ ပုတ္တဿ သီလဂန္ဓေန အာဂန္တွာ ပိဏ္ဍပါတံ အဒါသီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၆။ “အပ္ပမတ္တော အယံ ဂန္ဓော၊ ယွာယံ တဂရစန္ဒနံ[၂]။
ယော စ သီလဝတံ ဂန္ဓော၊ ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမော”တိ။

တတ္ထ **အပ္ပမတ္တော**တိ ပရိတ္တပ္ပမာဏော[၃]။ **ယော စ သီလဝတ**န္တိ ယော ပန သီလဝန္တာနံ သီလဂန္ဓော၊ သော တဂရံ ဝိယ လောဟိတစန္ဒနံ[၄] ဝိယ စ ပရိတ္တကော န ဟောတိ၊ အတိဝိယ ဥဠာရော ဝိပ္ဖါရိတော။ တေနေဝ ကာရဏေန **ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမော**တိ ပဝရော သေဋ္ဌော ဟုတွာ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သဗ္ဗတ္ထမေဝ ဝါယတိ၊ ဩတ္ထရန္တော ဂစ္ဆတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပတ္တာ၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

မဟာကဿပတ္ထေရပိဏ္ဍပါတဒိန္နဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-ဂေါဓိကတ္ထေရပရိနိဗ္ဗာနဝတ္ထု

တေသံ သမ္ပန္နသီလာနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ရာဇဂဟံ ဥပနိဿာယ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဂေါဓိကတ္ထေရဿ ပရိနိဗ္ဗာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ဟိ အာယသ္မာ ဣသိဂိလိပဿေ ကာဠသိလာယံ ဝိဟရန္တော အပ္ပမတ္တော အာတာပီ ပဟိတတ္တော သာမာယိကံ စေတောဝိမုတ္တိံ ဖုသိတွာ ဧကဿ အနုဿာယိကဿ ရောဂဿ ဝသေန တတော ပရိဟာယိ။ သော ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ ဆက္ခတ္တုံ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ပရိဟီနော၊ သတ္တမေ ဝါရေ ဥပ္ပါဒေတွာ စိန္တေသိ “အဟံ ဆက္ခတ္တုံ ဈာနာ ပရိဟီနော၊ ပရိဟီနဇ္ဈာနဿ

၁-ခု ၁-၁၁၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-ယာယံ တဂရစန္ဒနီ (သီ)
၃-ပရိတ္တပရိမာဏော (သီ)
၄-တဂရေ ဝိယ လောဟိတစန္ဒနေ (သီ၊ သျာ)

kho pana aniyatā gati, idāneva satthaṁ āharissāmī”ti kesoropanasatthakaṁ gahetvā galanāḷiṁ chindituṁ mañcake nipajji. Māro tassa cittaṁ ñatvā “ayaṁ bhikkhu satthaṁ āharitukāmo, satthaṁ āharantā kho pana jīvite nirapekkhā honti, te vipassanaṁ paṭṭhapetvā arahattampi pāpuṇanti, sacāhaṁ etaṁ vāressāmi, na me vacanaṁ karissati, Satthāraṁ vārāpessāmī”ti aññātakavesena Satthāraṁ upasaṅkamitvā evamāha—

“Mahāvīra mahāpañña, iddhiyā yasasā jala.
Sabbaverabhayātīta, pāde vandāmi cakkhuma.

Sāvako te mahāvīra, maraṇaṁ maraṇābhibhū.
Ākaṅkhati cetayati, taṁ nisedha jutindhara.

Kathaṁ hi Bhagavā tuyhaṁ, sāvako sāsane rato.
Appattamānaso sekkho, kālaṁ kayirā jane sutā”ti[1].

Tasmiṁ khaṇe therena satthaṁ āharitaṁ hoti. Satthā “māro ayan”ti viditvā imaṁ gāthamāha—

“Evaṁ hi dhīrā kubbanti, nāvakaṅkhanti jīvitaṁ.
Samūlaṁ taṇhamabbuyha, godhiko parinibbuto”ti[1].

Atha kho Bhagavā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ therassa satthaṁ āharitvā nipannaṭṭhānaṁ agamāsi. Tasmiṁ khaṇe māro pāpimā “kattha nu kho imassa paṭisandhiviññāṇaṁ patiṭṭhitan”ti dhūmarāsi viya timirapuñjo viya ca hutvā sabbadisāsu therassa viññāṇaṁ samanvesati. Bhagavā taṁ dhūmatimirabhāvaṁ bhikkhūnaṁ dassetvā “eso kho bhikkhave māro pāpimā Godhikassa kulaputtassa viññāṇaṁ samanvesati ‘kattha Godhikassa kulaputtassa viññāṇaṁ patiṭṭhitan’ti. Apatiṭṭhitena ca bhikkhave viññāṇena Godhiko kulaputto parinibbuto”ti āha. Māropi tassa viññāṇaṭṭhānaṁ daṭṭhuṁ asakkonto kumārakavaṇṇo hutvā beluvapaṇḍuvīṇaṁ ādāya Satthāraṁ upasaṅkamitvā pucchi—

1. Saṁ 1. 122 piṭṭhe.

ခေါ ပန အနိယတာ ဂတိ၊ ဣဒါနေဝ သတ္ထံ အာဟရိဿာမီ”တိ ကေသော-ရောပနသတ္ထကံ ဂဟေတွာ ဂလနာဠိံ ဆိန္ဒိတုံ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇိ။ မာရော တဿ စိတ္တံ ဉတွာ “အယံ ဘိက္ခု သတ္ထံ အာဟရိတုကာမော၊ သတ္ထံ အာဟရန္တာ ခေါ ပန ဇီဝိတေ နိရပေက္ခာ ဟောန္တိ၊ တေ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ အရဟတ္တမ္ပိ ပါပုဏန္တိ၊ သစာဟံ ဧတံ ဝါရေဿာမိ၊ န မေ ဝစနံ ကရိဿတိ၊ သတ္ထာရံ ဝါရာပေဿာမီ”တိ အညာတကဝေသေန သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟ—

“မဟာဝီရ မဟာပည၊ ဣဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလ။
သဗ္ဗဝေရဘယာတီတ၊ ပါဒေ ဝန္ဒာမိ စက္ခုမ။

သာဝကော တေ မဟာဝီရ၊ မရဏံ မရဏာဘိဘူ။
အာကင်္ခတိ စေတယတိ၊ တံ နိသေဓ ဇုတိန္ဓရ။

ကထံ ဟိ ဘဂဝါ တုယှံ၊ သာဝကော သာသနေ ရတော။
အပ္ပတ္တမာနသော သေက္ခော၊ ကာလံ ကယိရာ ဇနေ သုတာ”တိ[၁]။

တသ္မိံ ခဏေ ထေရေန သတ္ထံ အာဟရိတံ ဟောတိ။ သတ္ထာ “မာရော အယ”န္တိ ဝိဒိတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဧဝံ ဟိ ဓီရာ ကုဗ္ဗန္တိ၊ နာဝကင်္ခန္တိ ဇီဝိတံ။
သမူလံ တဏှမဗ္ဗုယှ၊ ဂေါဓိကော ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ[၁]။

အထ ခေါ ဘဂဝါ သမ္ဗဟုလေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ထေရဿ သတ္ထံ အာဟရိတွာ နိပန္နဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ မာရော ပါပိမာ “ကတ္ထ နု ခေါ ဣမဿ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ ပတိဋ္ဌိတ”န္တိ ဓူမရာသိ ဝိယ တိမိရပုဉ္ဇော ဝိယ စ ဟုတွာ သဗ္ဗဒိသာသု ထေရဿ ဝိညာဏံ သမန္ဝေသတိ။ ဘဂဝါ တံ ဓူမတိမိရ-ဘာဝံ ဘိက္ခူနံ ဒဿေတွာ “ဧသော ခေါ ဘိက္ခဝေ မာရော ပါပိမာ ဂေါဓိကဿ ကုလပုတ္တဿ ဝိညာဏံ သမန္ဝေသတိ ‘ကတ္ထ ဂေါဓိကဿ ကုလပုတ္တဿ ဝိညာဏံ ပတိဋ္ဌိတ’န္တိ။ အပတိဋ္ဌိတေန စ ဘိက္ခဝေ ဝိညာဏေန ဂေါဓိကော ကုလပုတ္တော ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ အာဟ။ မာရောပိ တဿ ဝိညာဏဋ္ဌာနံ ဒဋ္ဌုံ အသက္ကောန္တော ကုမာရကဝဏ္ဏော ဟုတွာ ဗေလုဝပဏ္ဍုဝီဏံ အာဒါယ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ—

၁-သံ ၁-၁၂၂-ပိဋ္ဌေ။

“Uddhaṁ adho ca tiriyaṁ, disā anudisā svahaṁ.
Anvesaṁ nādhigacchāmi, Godhiko so kuhiṁ gato”ti[1].

Atha naṁ Satthā āha—

“Yo dhīro dhitisampanno, jhāyī jhānarato sadā.
Ahorattaṁ anuyuñjaṁ, jīvitaṁ anikāmayaṁ.

Jetvāna maccuno senaṁ, anāgantvā punabbhavaṁ.
Samūlaṁ taṇhamabbuyha, Godhiko parinibbuto”ti[1].

Evaṁ vutte māro pāpimā Bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi—

“Tassa sokaparetassa, vīṇā kacchā abhassatha.
Tato so dummano yakkho, tatthevantaradhāyathā”ti[1].

Satthāpi “kiṁ te pāpima Godhikassa kulaputtassa nibbattaṭṭhānena. Tassa hi nibbattaṭṭhānaṁ[2] tumhādisānaṁ satampi sahassampi daṭṭhuṁ na Sakkotī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

57. “Tesaṁ sampannasīlānaṁ, appamādavihārinaṁ.
Sammadaññā vimuttānaṁ, māro maggaṁ na vindatī”ti.

Tattha **tesan**ti yathā appatiṭṭhitena viññāṇena Godhiko kulaputto parinibbuto, ye ca evaṁ parinibbāyanti, tesaṁ. **Sampannasīlānan**ti paripuṇṇasīlānaṁ. **Appamādavihārinan**ti sati-avippavāsasaṅkhātena appamādena viharantānaṁ. **Sammadaññā vimuttānan**ti hetunā ñāyena kāraṇena jānitvā “tadaṅgavimuttiyā vikkhambhanavimuttiyā samucchedavimuttiyā paṭippassaddhivimuttiyā nissaraṇavimuttiyā”ti imāhi pañcahi vimuttīhi vimuttānaṁ. **Māro maggaṁ na vindatī**ti evarūpānaṁ mahākhīṇāsavānaṁ sabbathāmena maggantopi māro gatamaggaṁ na vindati na labhati na passatīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pattā, desanā mahājanassa sātthikā jātāti.

Godhikattheraparinibbānavatthu ekādasamaṁ.

1. Saṁ 1. 123 piṭṭhe. 2. Parinibbutaṭṭhānaṁ (Ka)

“ဥဒ္ဓံ အဓော စ တိရိယံ၊ ဒိသာ အနုဒိသာ သွဟံ။
အန္ဝေသံ နာဓိဂစ္ဆာမိ၊ ဂေါဓိကော သော ကုဟိံ ဂတော”တိ[၁]။

အထ နံ သတ္ထာ အာဟ—

“ယော ဓီရော ဓိတိသမ္ပန္နော၊ ဈာယီ ဈာနရတော သဒါ။
အဟောရတ္တံ အနုယုဉ္ဇံ၊ ဇီဝိတံ အနိကာမယံ။

ဇေတွာန မစ္စုနော သေနံ၊ အနာဂန္တွာ ပုနဗ္ဘဝံ။
သမူလံ တဏှမဗ္ဗုယှ၊ ဂေါဓိကော ပရိနိဗ္ဗုတော”တိ[၁]။

ဧဝံ ဝုတ္တေ မာရော ပါပိမာ ဘဂဝန္တံ ဂါထာယ အဇ္ဈဘာသိ—

“တဿ သောကပရေတဿ၊ ဝီဏာ ကစ္ဆာ အဘဿထ။
တတော သော ဒုမ္မနော ယက္ခော၊ တတ္ထေဝန္တရဓာယထာ”တိ[၁]။

သတ္ထာပိ “ကိံ တေ ပါပိမ ဂေါဓိကဿ ကုလပုတ္တဿ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေန။ တဿ ဟိ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ[၂] တုမှာဒိသာနံ သတမ္ပိ သဟဿမ္ပိ ဒဋ္ဌုံ န သက္ကောတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၅၇။ “တေသံ သမ္ပန္နသီလာနံ၊ အပ္ပမာဒဝိဟာရိနံ။
သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တာနံ၊ မာရော မဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတီ”တိ။

တတ္ထ **တေသန္တိ** ယထာ အပ္ပတိဋ္ဌိတေန ဝိညာဏေန ဂေါဓိကော ကုလပုတ္တော ပရိနိဗ္ဗုတော၊ ယေ စ ဧဝံ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ၊ တေသံ။ **သမ္ပန္နသီလာနန္တိ** ပရိပုဏ္ဏသီလာနံ။ **အပ္ပမာဒဝိဟာရိနန္တိ** သတိအဝိပ္ပဝါသသင်္ခါတေန အပ္ပမာဒေန ဝိဟရန္တာနံ။ **သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တာနန္တိ** ဟေတုနာ ဉာယေန ကာရဏေန ဇာနိတွာ “တဒင်္ဂဝိမုတ္တိယာ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိယာ သမုစ္ဆေဒဝိမုတ္တိယာ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိယာ နိဿရဏဝိမုတ္တိယာ”တိ ဣမာဟိ ပဉ္စဟိ ဝိမုတ္တီဟိ ဝိမုတ္တာနံ။ **မာရော မဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတီ**တိ ဧဝရူပါနံ မဟာခီဏာသဝါနံ သဗ္ဗထာမေန မဂ္ဂန္တောပိ မာရော ဂတမဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတိ န လဘတိ န ပဿတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပတ္တာ၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဇာတာတိ။

ဂေါဓိကတ္ထေရပရိနိဗ္ဗာနဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

၁-သံ ၁-၁၂၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပရိနိဗ္ဗုတဋ္ဌာနံ (က)

12. Garahadinnavatthu

Yathā saṅkāraṭṭhānasminti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Garahadinnaṁ nāma Nigaṇṭhasāvakaṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyañhi Sirigutto ca Garahadinno cāti dve sahāyakā ahesuṁ. Tesu Sirigutto upāsako Buddhasāvako, Garahadinno Nigaṇṭhasāvako. Taṁ Nigaṇṭhā abhikkhaṇaṁ evaṁ vadanti “tava sahāyakaṁ Siriguttaṁ ‘kiṁ tvaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamasi, tassa santike kiṁ labhissasī’ti vatvā yathā amhe upasaṅkamitvā amhākañca deyyadhammaṁ dassati, kiṁ evaṁ ovadituṁ na vaṭṭatī”ti. Garahadinno tesaṁ vacanaṁ sutvā abhikkhaṇaṁ gantvā ṭhitanisinnaṭṭhānādīsu Siriguttaṁ evaṁ ovadati “samma kiṁ te samaṇena Gotamena, taṁ upasaṅkamitvā kiṁ labhissasi, kiṁ te mama ayye upasaṅkamitvā tesaṁ dānaṁ dātuṁ na vaṭṭatī”ti. Sirigutto tassa kathaṁ sutvāpi bahū divase tuṇhī hutvā nibbijjitvā ekadivasaṁ “samma tvaṁ abhikkhaṇaṁ āgantvā maṁ ṭhitaṭṭhānādīsu evaṁ vadesi “samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamitvā kiṁ labhissasi, mama ayye upasaṅkamitvā tesaṁ dānaṁ dehī’ti, kathehi tāva me, tava ayyā kiṁ jānantī”ti. Aho sāmi mā evaṁ vada, mama ayyānaṁ aññātaṁ nāma natthi, sabbaṁ atītānāgatapaccuppannaṁ sabbaṁ kāyavacīmanokammaṁ “idaṁ bhavissati, idaṁ na bhavissatī”ti sabbaṁ bhabbābhabbaṁ jānantīti. Evaṁ vadesīti. Āma vademīti. Yadi evaṁ, atibhāriyaṁ te kataṁ, ettakaṁ kālaṁ mayhaṁ etamatthaṁ anācikkhantena, ajja mayā ayyānaṁ ñāṇānubhāvo ñāto, gaccha samma, ayye mama vacanena nimantehīti. So Nigaṇṭhānaṁ santikaṁ gantvā te vanditvā “mayhaṁ sahāyako Sirigutto svātanāya tumhe nimantetī”ti āha. Siriguttena sāmaṁ tvaṁ vuttoti. Āma ayyāti. Te haṭṭhatuṭṭhā hutvā “nipphannaṁ no kiccaṁ, Siriguttassa amhesu pasannakālato paṭṭhāya kā nāma sampatti amhākaṁ na bhavissatī”ti vadiṁsu.

Siriguttassāpi mahantaṁ nivesanaṁ. So tasmiṁ dvinnaṁ gehānaṁ antare ubhato dīghaṁ āvāṭaṁ khaṇāpetvā gūthakalalassa pūrāpesi. Bahi-āvāṭe dvīsu pariyantesu khāṇuke koṭṭāpetvā tesu rajjuyo bandhāpetvā āsanānaṁ purimapāde āvāṭassa purimapasse ṭhapāpetvā pacchimapāde rajjukesu ṭhapāpesi. Evaṁ nisinnakāle evaṁ avaṁsirā

၁၂-ဂရဟဒိန္နဝတ္ထု

ယထာ သင်္ကာရဋ္ဌာနသ္မိန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဂရဟဒိန္နံ နာမ နိဂဏ္ဌသာဝကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယဉှိ သိရိဂုတ္တော စ ဂရဟဒိန္နော စာတိ ဒွေ သဟာယကာ အဟေသုံ။ တေသု သိရိဂုတ္တော ဥပါသကော ဗုဒ္ဓသာဝကော၊ ဂရဟဒိန္နော နိဂဏ္ဌသာဝကော။ တံ နိဂဏ္ဌာ အဘိက္ခဏံ ဧဝံ ဝဒန္တိ “တဝ သဟာယကံ သိရိဂုတ္တံ ‘ကိံ တွံ သမဏံ ဂေါတမံ ဥပသင်္ကမသိ၊ တဿ သန္တိကေ ကိံ လဘိဿသီ’တိ ဝတွာ ယထာ အမှေ ဥပသင်္ကမိတွာ အမှာကဉ္စ ဒေယျဓမ္မံ ဒဿတိ၊ ကိံ ဧဝံ ဩဝဒိတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ဂရဟဒိန္နော တေသံ ဝစနံ သုတွာ အဘိက္ခဏံ ဂန္တွာ ဌိတနိသိန္နဋ္ဌာနာဒီသု သိရိဂုတ္တံ ဧဝံ ဩဝဒတိ “သမ္မ ကိံ တေ သမဏေန ဂေါတမေန၊ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ကိံ လဘိဿသိ၊ ကိံ တေ မမ အယျေ ဥပသင်္ကမိတွာ တေသံ ဒါနံ ဒါတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သိရိဂုတ္တော တဿ ကထံ သုတွာပိ ဗဟူ ဒိဝသေ တုဏှီ ဟုတွာ နိဗ္ဗိဇ္ဇိတွာ ဧကဒိဝသံ “သမ္မ တွံ အဘိက္ခဏံ အာဂန္တွာ မံ ဌိတဋ္ဌာနာဒီသု ဧဝံ ဝဒေသိ ‘သမဏံ ဂေါတမံ ဥပသင်္ကမိတွာ ကိံ လဘိဿသိ၊ မမ အယျေ ဥပသင်္ကမိတွာ တေသံ ဒါနံ ဒေဟီ’တိ၊ ကထေဟိ တာဝ မေ၊ တဝ အယျာ ကိံ ဇာနန္တီ”တိ။ အဟော သာမိ မာ ဧဝံ ဝဒ၊ မမ အယျာနံ အညာတံ နာမ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ သဗ္ဗံ ကာယဝစီမနောကမ္မံ “ဣဒံ ဘဝိဿတိ၊ ဣဒံ န ဘဝိဿတီ”တိ သဗ္ဗံ ဘဗ္ဗာဘဗ္ဗံ ဇာနန္တီတိ။ ဧဝံ ဝဒေသီတိ။ အာမ ဝဒေမီတိ။ ယဒိ ဧဝံ, အတိဘာရိယံ တေ ကတံ၊ ဧတ္တကံ ကာလံ မယှံ ဧတမတ္ထံ အနာစိက္ခန္တေန၊ အဇ္ဇ မယာ အယျာနံ ဉာဏာနုဘာဝေါ ဉာတော၊ ဂစ္ဆ သမ္မ၊ အယျေ မမ ဝစနေန နိမန္တေဟီတိ။ သော နိဂဏ္ဌာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ တေ ဝန္ဒိတွာ “မယှံ သဟာယကော သိရိဂုတ္တော သွာတနာယ တုမှေ နိမန္တေတီ”တိ အာဟ။ သိရိဂုတ္တေန သာမံ တွံ ဝုတ္တောတိ။ အာမ အယျာတိ။ တေ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဟုတွာ “နိပ္ဖန္နံ နော ကိစ္စံ၊ သိရိဂုတ္တဿ အမှေသု ပသန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ကာ နာမ သမ္ပတ္တိ အမှာကံ န ဘဝိဿတီ”တိ ဝဒိံသု။

သိရိဂုတ္တဿာပိ မဟန္တံ နိဝေသနံ။ သော တသ္မိံ ဒွိန္နံ ဂေဟာနံ အန္တရေ ဥဘတော ဒီဃံ အာဝါဋံ ခဏာပေတွာ ဂူထကလလဿ ပူရာပေသိ။ ဗဟိ-အာဝါဋေ ဒွီသု ပရိယန္တေသု ခါဏုကေ ကောဋ္ဋာပေတွာ တေသု ရဇ္ဇုယော ဗန္ဓာပေတွာ အာသနာနံ ပုရိမပါဒေ အာဝါဋဿ ပုရိမပဿေ ဌပါပေတွာ ပစ္ဆိမပါဒေ ရဇ္ဇုကေသု ဌပါပေသိ။ “ဧဝံ နိသိန္နကာလေ ဧဝံ အဝံသိရာ

patissantī"ti maññamāno yathā āvāṭo na paññāyati, evaṁ āsanānaṁ upari paccattharaṇāni dāpesi. Mahantā mahantā cāṭiyo ṭhapāpetvā kadalipaṇṇehi ca setapilotikāhi ca mukhāni bandhāpetvā tā tucchā eva gehassa pacchimabhāge bahi yāgubhattasitthasappitelamadhuphāṇitapūvacuṇṇamakkhitā katvā ṭhapāpesi. Garahadinno pātova tassa gharaṁ vegena gantvā "ayyānaṁ sakkāro sajjito"ti pucchi. Āma samma sajjitoti. Kahaṁ pana esoti. Etāsu ettikāsu cāṭīsu yāgu, ettikāsu bhattaṁ, ettikāsu sappiphāṇitapūvādīni pūritāni, āsanāni paññattānīti. So "sādhū"ti vatvā gato. Tassa gatakāle pañcasatā Nigaṇṭhā āgamiṁsu. Sirigutto gehā nikkhamitvā pañcapatiṭṭhitena Nigaṇṭhe vanditvā tesaṁ purato añjaliṁ paggayha ṭhito evaṁ cintesi "tumhe kira atītādibhedaṁ sabbaṁ jānātha, evaṁ tumhākaṁ upaṭṭhākena mayhaṁ kathitaṁ. Sace sabbaṁ tumhe jānātha, mayhaṁ gehaṁ mā pavisittha. Mama gehaṁ paviṭṭhānaṁ hi vo neva yāgu atthi, na bhattādīni. Sace ajānitvā pavisissatha, gūtha-āvāṭe vo pātetvā pothessāmī"ti evaṁ cintetvā purisānaṁ saññaṁ adāsi. Evaṁ tesaṁ nisīdanabhāvaṁ ñatvā pacchimapasse ṭhatvā āsanānaṁ upari paccattharaṇāni apaneyyātha, mā tāni asucinā makkhayiṁsūti.

Atha Nigaṇṭhe "ito etha bhante"ti āha. Nigaṇṭhā pavisitvā paññattāsanesu nisīdituṁ ārabhiṁsu. Atha ne manussā vadiṁsu "āgametha bhante, mā tāva nisīdathā"ti. Kiṁ kāraṇāti. Amhākaṁ gehaṁ paviṭṭhānaṁ ayyānaṁ vattaṁ ñatvā nisīdituṁ vaṭṭatīti. Kiṁ kātuṁ vaṭṭati āvusoti. Attano attano pattāsanamūlesu ṭhatvā sabbepi ekappahāreneva nisīdituṁ vaṭṭatīti. Idaṁ kirassa adhippāyo[1]—ekasmiṁ āvāṭe patite "mā āvuso avasesā āsane nisīdantū"ti vattuṁ mā labhatūti[2]. Te "sādhū"ti vatvā "imehi kathitakathaṁ amhehi kātuṁ vaṭṭatī"ti cintayiṁsu. Atha sabbe attano attano pattāsanamūle paṭipāṭiyā aṭṭhaṁsu. Atha ne "bhante khippaṁ ekappahāreneva nisīdathā"ti vatvā tesaṁ nisinnabhāvaṁ ñatvā āsanānaṁ upari paccattharaṇāni nīhariṁsu. Nigaṇṭhā ekappahāreneva nisinnā, rajjūnaṁ upari ṭhapitā āsanapādā bhaṭṭhā, nigaṇṭhā avaṁsirā āvāṭe patiṁsu. Sirigutto tesu patitesu dvāraṁ

1. Idaṁ kira so (Sī, Syā) 2. Mā avasesā nisīdiṁsūti kāresi (Syā)

ပတိဿန္တီ”တိ မညမာနော ယထာ အာဝါဋော န ပညာယတိ၊ ဧဝံ အာသနာနံ ဥပရိ ပစ္စတ္ထရဏာနိ ဒါပေသိ။ မဟန္တာ မဟန္တာ စာဋိယော ဌပါပေတွာ ကဒလိပဏ္ဏေဟိ စ သေတပိလောတိကာဟိ စ မုခါနိ ဗန္ဓာပေတွာ တာ တုစ္ဆာ ဧဝ ဂေဟဿ ပစ္ဆိမဘာဂေ ဗဟိ ယာဂုဘတ္တသိတ္ထသပ္ပိတေလမဓုဖာဏိတပူဝစုဏ္ဏမက္ခိတာ ကတွာ ဌပါပေသိ။ ဂရဟဒိန္နော ပါတောဝ တဿ ဃရံ ဝေဂေန ဂန္တွာ “အယျာနံ သက္ကာရော သဇ္ဇိတော”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ သမ္မ သဇ္ဇိတောတိ။ ကဟံ ပန ဧသောတိ။ ဧတာသု ဧတ္တိကာသု စာဋီသု ယာဂု, ဧတ္တိကာသု ဘတ္တံ, ဧတ္တိကာသု သပ္ပိဖာဏိတပူဝါဒီနိ ပူရိတာနိ၊ အာသနာနိ ပညတ္တာနီတိ။ သော “သာဓူ”တိ ဝတွာ ဂတော။ တဿ ဂတကာလေ ပဉ္စသတာ နိဂဏ္ဌာ အာဂမိံသု။ သိရိဂုတ္တော ဂေဟာ နိက္ခမိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန နိဂဏ္ဌေ ဝန္ဒိတွာ တေသံ ပုရတော အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဌိတော ဧဝံ စိန္တေသိ “တုမှေ ကိရ အတီတာဒိဘေဒံ သဗ္ဗံ ဇာနာထ၊ ဧဝံ တုမှာကံ ဥပဋ္ဌာကေန မယှံ ကထိတံ။ သစေ သဗ္ဗံ တုမှေ ဇာနာထ၊ မယှံ ဂေဟံ မာ ပဝိသိတ္ထ။ မမ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌာနံ ဟိ ဝေါ နေဝ ယာဂု အတ္ထိ, န ဘတ္တာဒီနိ။ သစေ အဇာနိတွာ ပဝိသိဿထ၊ ဂူထအာဝါဋေ ဝေါ ပါတေတွာ ပေါထေဿာမီ”တိ ဧဝံ စိန္တေတွာ ပုရိသာနံ သညံ အဒါသိ။ ဧဝံ တေသံ နိသီဒနဘာဝံ ဉတွာ ပစ္ဆိမပဿေ ဌတွာ အာသနာနံ ဥပရိ ပစ္စတ္ထရဏာနိ အပနေယျာထ၊ မာ တာနိ အသုစိနာ မက္ခယိံသူတိ။

အထ နိဂဏ္ဌေ “ဣတော ဧထ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ နိဂဏ္ဌာ ပဝိသိတွာ ပညတ္တာသနေသု နိသီဒိတုံ အာရဘိံသု။ အထ နေ မနုဿာ ဝဒိံသု “အာဂမေထ ဘန္တေ၊ မာ တာဝ နိသီဒထာ”တိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ အမှာကံ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌာနံ အယျာနံ ဝတ္တံ ဉတွာ နိသီဒိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ အာဝုသောတိ။ အတ္တနော အတ္တနော ပတ္တာသနမူလေသု ဌတွာ သဗ္ဗေပိ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ နိသီဒိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဣဒံ ကိရဿ အဓိပ္ပါယော[၁]—ဧကသ္မိံ အာဝါဋေ ပတိတေ “မာ အာဝုသော အဝသေသာ အာသနေ နိသီဒန္တူ”တိ ဝတ္တုံ မာ လဘတူတိ[၂]။ တေ “သာဓူ”တိ ဝတွာ “ဣမေဟိ ကထိတကထံ အမှေဟိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တယိံသု။ အထ သဗ္ဗေ အတ္တနော အတ္တနော ပတ္တာသနမူလေ ပဋိပါဋိယာ အဋ္ဌံသု။ အထ နေ “ဘန္တေ ခိပ္ပံ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ နိသီဒထာ”တိ ဝတွာ တေသံ နိသိန္နဘာဝံ ဉတွာ အာသနာနံ ဥပရိ ပစ္စတ္ထရဏာနိ နီဟရိံသု။ နိဂဏ္ဌာ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ နိသိန္နာ၊ ရဇ္ဇူနံ ဥပရိ ဌပိတာ အာသနပါဒါ ဘဋ္ဌာ၊ နိဂဏ္ဌာ အဝံသိရာ အာဝါဋေ ပတိံသု။ သိရိဂုတ္တော တေသု ပတိတေသု ဒွါရံ

၁-ဣဒံ ကိရ သော (သီ၊ သျာ) ၂-မာ အဝသေသာ နိသီဒိံသူတိ ကာရေသိ (သျာ)

pidahitvā te uttiṇṇuttiṇṇe “atītānāgatapaccuppannaṁ kasmā na jānāthā”ti daṇḍehi pothetvā “ettakaṁ etesaṁ vaṭṭissatī”ti dvāraṁ vivarāpesi. Te nikkhamitvā palāyituṁ ārabhiṁsu. Gamanamagge pana tesaṁ sudhāparikammakataṁ bhūmiṁ picchilaṁ kārāpesi. Te tattha asaṇṭhahitvā patite patite puna pothāpetvā “alaṁ ettakaṁ tumhākan”ti uyyojesi. Te “nāsitamhā tayā, nāsitamhā tayā”ti kandantā upaṭṭhākassa gehadvāraṁ agamaṁsu.

Garahadinno taṁ vippakāraṁ disvā kuddho “nāsitamhi Siriguttena, hatthaṁ pasāretvā vandantānaṁ sadevake loke yathāruciyā dātuṁ samatthe nāma puññakkhettabhūte mama ayye pothāpetvā byasanaṁ pāpesī”ti rājakulaṁ gantvā tassa kahāpaṇasahassaṁ daṇḍaṁ kāresi. Athassa rājā sāsanaṁ pesesi. So gantvā rājānaṁ vanditvā “deva upaparikkhitvā daṇḍaṁ gaṇhatha, mā anupaparikkhitvā”ti āha. Upaparikkhitvā gaṇhissāmīti. Sādhu devāti. Tena hi gaṇhāhīti. Deva mayhaṁ sahāyako Nigaṇṭhasāvako maṁ upasaṅkamitvā ṭhitanisinnaṭṭhānādīsu abhiṇhaṁ evaṁ vadesi “samma kiṁ te samaṇena Gotamena, taṁ upasaṅkamitvā kiṁ labhissasī”ti idaṁ ādiṁ katvā Sirigutto sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocetvā deva sace imasmiṁ kāraṇe daṇḍaṁ gahetuṁ yuttaṁ, gaṇhathāti. Rājā Garahadinnaṁ oloketvā “saccaṁ kira te evaṁ vuttan”ti āha. Saccaṁ devāti. Tvaṁ ettakampi ajānante Satthāroti gahetvā vicaranto “sabbaṁ jānantī”ti kiṁ kāraṇā Tathāgatasāvakassa kathesi. “Tayā āropitadaṇḍo tuyhameva hotū”ti evaṁ sveva daṇḍaṁ pāpito[1], tasseva kulūpakā pothetvā nīhaṭā.

So taṁ kujjhitvā tato paṭṭhāya aḍḍhamāsamattampi Siriguttena saddhiṁ akathetvā cintesi “evaṁ vicarituṁ mayhaṁ ayuttaṁ, etassa kulūpakānampi mayā byasanaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti Siriguttaṁ upasaṅkamitvā āha “sahāya Siriguttā”ti. Kiṁ sammāti. Ñātisuhajjānaṁ nāma kalahopi hoti vivādopi, kiṁ tvaṁ kiñci na kathesi, kasmā evaṁ karosīti. Samma tava mayā saddhiṁ akathanato na kathemīti. Yaṁ samma kataṁ, katameva taṁ na mayaṁ mettiṁ bhindissāmāti. Tato paṭṭhāya ubhopi ekaṭṭhāne tiṭṭhanti

1. Sveva daṇḍo dāpito (Sī), tasseva daṇḍaṁ pāpito (Ka)

ပိဒဟိတွာ တေ ဥဋ္ဌိန္နုဋ္ဌိန္နေ “အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ ကသ္မာ န ဇာနာထာ”တိ ဒဏ္ဍေဟိ ပေါထေတွာ “ဧတ္တကံ ဧတေသံ ဝဋ္ဋိဿတီ”တိ ဒွါရံ ဝိဝရာပေသိ။ တေ နိက္ခမိတွာ ပလာယိတုံ အာရဘိံသု။ ဂမနမဂ္ဂေ ပန တေသံ သုဓာပရိကမ္မကတံ ဘူမိံ ပိစ္ဆိလံ ကာရာပေသိ။ တေ တတ္ထ အသဏ္ဌဟိတွာ ပတိတေ ပတိတေ ပုန ပေါထာပေတွာ “အလံ ဧတ္တကံ တုမှာက”န္တိ ဥယျောဇေသိ။ တေ “နာသိတမှာ တယာ၊ နာသိတမှာ တယာ”တိ ကန္ဒန္တာ ဥပဋ္ဌာကဿ ဂေဟဒွါရံ အဂမံသု။

ဂရဟဒိန္နော တံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ ကုဒ္ဓေါ “နာသိတမှိ သိရိဂုတ္တေန၊ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ ဝန္ဒန္တာနံ သဒေဝကေ လောကေ ယထာရုစိယာ ဒါတုံ သမတ္ထေ နာမ ပုညက္ခေတ္တဘူတေ မမ အယျေ ပေါထာပေတွာ ဗျသနံ ပါပေသီ”တိ ရာဇကုလံ ဂန္တွာ တဿ ကဟာပဏသဟဿံ ဒဏ္ဍံ ကာရေသိ။ အထဿ ရာဇာ သာသနံ ပေသေသိ။ သော ဂန္တွာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ “ဒေဝ ဥပပရိက္ခိတွာ ဒဏ္ဍံ ဂဏှထ၊ မာ အနုပပရိက္ခိတွာ”တိ အာဟ။ ဥပပရိက္ခိတွာ ဂဏှိဿာမီတိ။ သာဓု ဒေဝါတိ။ တေန ဟိ ဂဏှာဟီတိ။ ဒေဝ မယှံ သဟာယကော နိဂဏ္ဌသာဝကော မံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဌိတနိသိန္နဋ္ဌာနာဒီသု အဘိဏှံ ဧဝံ ဝဒေသိ “သမ္မ ကိံ တေ သမဏေန ဂေါတမေန၊ တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ကိံ လဘိဿသီ”တိ ဣဒံ အာဒိံ ကတွာ သိရိဂုတ္တော သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ ဒေဝ သစေ ဣမသ္မိံ ကာရဏေ ဒဏ္ဍံ ဂဟေတုံ ယုတ္တံ၊ ဂဏှထာတိ။ ရာဇာ ဂရဟဒိန္နံ ဩလောကေတွာ “သစ္စံ ကိရ တေ ဧဝံ ဝုတ္တ”န္တိ အာဟ။ သစ္စံ ဒေဝါတိ။ တွံ ဧတ္တကမ္ပိ အဇာနန္တေ သတ္ထာရောတိ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တော “သဗ္ဗံ ဇာနန္တီ”တိ ကိံ ကာရဏာ တထာဂတသာဝကဿ ကထေသိ။ “တယာ အာရောပိတဒဏ္ဍော တုယှမေဝ ဟောတူ”တိ ဧဝံ သွေဝ ဒဏ္ဍံ ပါပိတော[၁]၊ တဿေဝ ကုလူပကာ ပေါထေတွာ နီဟဋာ။

သော တံ ကုဇ္ဈိတွာ တတော ပဋ္ဌာယ အဍ္ဎမာသမတ္တမ္ပိ သိရိဂုတ္တေန သဒ္ဓိံ အကထေတွာ စိန္တေသိ “ဧဝံ ဝိစရိတုံ မယှံ အယုတ္တံ၊ ဧတဿ ကုလူပကာနမ္ပိ မယာ ဗျသနံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သိရိဂုတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “သဟာယ သိရိဂုတ္တာ”တိ။ ကိံ သမ္မာတိ။ ဉာတိသုဟဇ္ဇာနံ နာမ ကလဟောပိ ဟောတိ ဝိဝါဒေါပိ၊ ကိံ တွံ ကိဉ္စိ န ကထေသိ၊ ကသ္မာ ဧဝံ ကရောသီတိ။ သမ္မ တဝ မယာ သဒ္ဓိံ အကထနတော န ကထေမီတိ။ ယံ သမ္မ ကတံ၊ ကတမေဝ တံ န မယံ မေတ္တိံ ဘိန္ဒိဿာမာတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဥဘောပိ ဧကဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌန္တိ

၁-သွေဝ ဒဏ္ဍော ဒါပိတော (သီ)၊ တဿေဝ ဒဏ္ဍံ ပါပိတော (က)

nisīdanti. Athekadivasaṁ Sirigutto Garahadinnaṁ āha “kiṁ te Nigaṇṭhehi, te upasaṅkamitvā kiṁ labhissasi, mama Satthāraṁ upasaṅkamituṁ vā ayyānaṁ dānaṁ dātuṁ vā kiṁ te na vaṭṭatī”ti. Sopi etameva paccāsīsati, tenassa kaṇḍuvanaṭṭhāne nakhena vilekhitaṁ viya ahosi. So “Sirigutta tava Satthā kiṁ jānātī”ti pucchi. Ambho mā evaṁ vada, Satthu me ajānitabbaṁ nāma natthi, atītādibhedaṁ sabbaṁ jānāti, soḷasahākārehi sattānaṁ cittaṁ paricchindatīti. Ahaṁ evaṁ na jānāmi, kasmā mayhaṁ ettakaṁ kālaṁ na kathesi, tena hi tvaṁ gaccha, tava Satthāraṁ svātanāya nimantehi, bhojessāmi, pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ mama bhikkhaṁ gaṇhituṁ vadehīti.

Sirigutto Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā evamāha “bhante mama sahāyako Garahadinno tumhe nimantāpeti, pañcahi kira bhikkhusatehi saddhiṁ sve tassa bhikkhaṁ gaṇhatha, purimadivase kho pana tassa kulūpakānaṁ mayā idaṁ nāma kataṁ, mayā katassa paṭikaraṇampi na jānāmi, tumhākaṁ suddhacittena bhikkhaṁ dātukāmatampi na jānāmi, āvajjetvā yuttaṁ ce, adhivāsetha. No ce, mā adhivāsayitthā”ti. Satthā “kiṁ nu kho so amhākaṁ kātukāmo”ti āvajjetvā addasa “dvinnaṁ gehānaṁ antare mahantaṁ āvāṭaṁ khaṇāpetvā asītisakaṭamattāni khadiradārūni āharāpetvā pūrāpetvā aggiṁ datvā amhe aṅgāra-āvāṭe pātetvā niggaṇhitukāmo”ti. Puna āvajjesi “kiṁ nu kho tattha gatapaccayā attho atthi, natthī”ti. Tato idaṁ addasa—ahaṁ aṅgāra-āvāṭe pādaṁ pasāressāmi, taṁ paṭicchādetvā ṭhapitakilañjaṁ antaradhāyissati, aṅgārakāsuṁ bhinditvā cakkamattaṁ mahāpadumaṁ uṭṭhahissati, athāhaṁ padumakaṇṇikā akkamanto āsane nisīdissāmi, pañcasatā bhikkhūpi tatheva gantvā nisīdissanti, mahājano sannipatissati, ahaṁ tasmiṁ samāgame dvīhi gāthāhi anumodanaṁ karissāmi, anumodanapariyosāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo bhavissati, Sirigutto ca Garahadinno ca sotāpannā bhavissanti, attano ca dhanarāsiṁ sāsane vikirissanti, imaṁ kulaputtaṁ nissāya mayā gantuṁ vaṭṭatīti bhikkhaṁ adhivāsesi.

Sirigutto gantvā Satthu adhivāsanaṁ Garahadinnassa ārocetvā “Lokajeṭṭhassa sakkāraṁ karohī”ti āha. Garahadinno

နိသီဒန္တိ။ အထေကဒိဝသံ သိရိဂုတ္တော ဂရဟဒိန္နံ အာဟ “ကိံ တေ နိဂဏ္ဌေဟိ၊ တေ ဥပသင်္ကမိတွာ ကိံ လဘိဿသိ၊ မမ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတုံ ဝါ အယျာနံ ဒါနံ ဒါတုံ ဝါ ကိံ တေ န ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သောပိ ဧတမေဝ ပစ္စာသီသတိ၊ တေနဿ ကဏ္ဍုဝနဋ္ဌာနေ နခေန ဝိလေခိတံ ဝိယ အဟောသိ။ သော “သိရိဂုတ္တ တဝ သတ္ထာ ကိံ ဇာနာတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အမ္ဘော မာ ဧဝံ ဝဒ၊ သတ္ထု မေ အဇာနိတဗ္ဗံ နာမ နတ္ထိ၊ အတီတာဒိဘေဒံ သဗ္ဗံ ဇာနာတိ၊ သောဠသဟာကာရေဟိ သတ္တာနံ စိတ္တံ ပရိစ္ဆိန္ဒတီတိ။ အဟံ ဧဝံ န ဇာနာမိ၊ ကသ္မာ မယှံ ဧတ္တကံ ကာလံ န ကထေသိ၊ တေန ဟိ တွံ ဂစ္ဆ၊ တဝ သတ္ထာရံ သွာတနာယ နိမန္တေဟိ၊ ဘောဇေဿာမိ၊ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ မမ ဘိက္ခံ ဂဏှိတုံ ဝဒေဟီတိ။

သိရိဂုတ္တော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧဝမာဟ “ဘန္တေ မမ သဟာယကော ဂရဟဒိန္နော တုမှေ နိမန္တာပေတိ၊ ပဉ္စဟိ ကိရ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ သွေ တဿ ဘိက္ခံ ဂဏှထ၊ ပုရိမဒိဝသေ ခေါ ပန တဿ ကုလူပကာနံ မယာ ဣဒံ နာမ ကတံ၊ မယာ ကတဿ ပဋိကရဏမ္ပိ န ဇာနာမိ၊ တုမှာကံ သုဒ္ဓစိတ္တေန ဘိက္ခံ ဒါတုကာမတမ္ပိ န ဇာနာမိ၊ အာဝဇ္ဇေတွာ ယုတ္တံ စေ၊ အဓိဝါသေထ။ နော စေ၊ မာ အဓိဝါသယိတ္ထာ”တိ။ သတ္ထာ “ကိံ နု ခေါ သော အမှာကံ ကာတုကာမော”တိ အာဝဇ္ဇေတွာ အဒ္ဒသ “ဒွိန္နံ ဂေဟာနံ အန္တရေ မဟန္တံ အာဝါဋံ ခဏာပေတွာ အသီတိသကဋမတ္တာနိ ခဒိရဒါရူနိ အာဟရာပေတွာ ပူရာပေတွာ အဂ္ဂိံ ဒတွာ အမှေ အင်္ဂါရအာဝါဋေ ပါတေတွာ နိဂ္ဂဏှိတုကာမော”တိ။ ပုန အာဝဇ္ဇေသိ “ကိံ နု ခေါ တတ္ထ ဂတပစ္စယာ အတ္ထော အတ္ထိ, နတ္ထီ”တိ။ တတော ဣဒံ အဒ္ဒသ—အဟံ အင်္ဂါရအာဝါဋေ ပါဒံ ပသာရေဿာမိ၊ တံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဌပိတကိလဉ္ဇံ အန္တရဓာယိဿတိ၊ အင်္ဂါရကာသုံ ဘိန္ဒိတွာ စက္ကမတ္တံ မဟာပဒုမံ ဥဋ္ဌဟိဿတိ၊ အထာဟံ ပဒုမကဏ္ဏိကာ အက္ကမန္တော အာသနေ နိသီဒိဿာမိ၊ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူပိ တထေဝ ဂန္တွာ နိသီဒိဿန္တိ၊ မဟာဇနော သန္နိပတိဿတိ၊ အဟံ တသ္မိံ သမာဂမေ ဒွီဟိ ဂါထာဟိ အနုမောဒနံ ကရိဿာမိ၊ အနုမောဒနပရိယောသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတိ၊ သိရိဂုတ္တော စ ဂရဟဒိန္နော စ သောတာပန္နာ ဘဝိဿန္တိ၊ အတ္တနော စ ဓနရာသိံ သာသနေ ဝိကိရိဿန္တိ၊ ဣမံ ကုလပုတ္တံ နိဿာယ မယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီတိ ဘိက္ခံ အဓိဝါသေသိ။

သိရိဂုတ္တော ဂန္တွာ သတ္ထု အဓိဝါသနံ ဂရဟဒိန္နဿ အာရောစေတွာ “လောကဇေဋ္ဌဿ သက္ကာရံ ကရောဟီ”တိ အာဟ။ ဂရဟဒိန္နော

“Idānissa kattabbayuttakaṁ jānissāmī”ti dvinnaṁ gehānaṁ antare mahantaṁ āvāṭaṁ khaṇāpetvā asītisakaṭamattāni khadiradārūni āharāpetvā pūrāpetvā aggiṁ datvā khadiraṅgārarāsīnaṁ yojāpetvā sabbarattiṁ dhamāpetvā khadiraṅgārarāsiṁ kārāpetvā āvāṭamatthake rukkhapadarāni ṭhapāpetvā kilañjena paṭicchādetvā gomayena limpāpetvā ekena passena dubbaladaṇḍake attharitvā gamanamaggaṁ kāresi, “evaṁ akkanta-akkantakāle daṇḍakesu bhaggesu parivaṭṭetvā aṅgārakāsuyaṁ patissantī”ti maññamāno gehapacchābhāge Siriguttena ṭhapitaniyāmeneva cāṭiyo ṭhapāpesi, āsanānipi tatheva paññāpesi. Sirigutto pātova tassa gehaṁ gantvā “kato te samma sakkāro”ti āha. Āma sammāti. Kahaṁ pana soti. “Ehi, passāmā”ti sabbaṁ Siriguttena dassitanayeneva dassesi. Sirigutto “sādhu sammā”ti āha. Mahājano sannipati. Micchādiṭṭhikena hi nimantite mahanto sannipāto ahosi[1]. Micchādiṭṭhikāpi “samaṇassa Gotamassa vippakāraṁ passissāmā”ti sannipatanti, sammādiṭṭhikāpi “ajja Satthā mahādhammadesanaṁ desessati, Buddhavisayaṁ Buddhalīlaṁ upadhāressāmā”ti sannipatanti.

Punadivase Satthā pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ Garahadinnassa gehadvāraṁ agamāsi. So gehā nikkhamitvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā purato añjaliṁ paggayha ṭhito cintesi “bhante ‘tumhe kira atītādibhedaṁ sabbaṁ jānātha, sattānaṁ soḷasahākārehi cittaṁ paricchindathā’ti evaṁ tumhākaṁ upaṭṭhākena mayhaṁ kathitaṁ. Sace jānātha, mayhaṁ gehaṁ mā pavisittha. Paviṭṭhānaṁ hi vo neva yāgu atthi, na bhattādīni, sabbe kho pana tumhe aṅgārakāsuyaṁ pātetvā niggaṇhissāmī”ti. Evaṁ cintetvā Satthu pattaṁ gahetvā “ito etha Bhagavā”ti vatvā “bhante amhākaṁ gehaṁ āgatānaṁ vattaṁ ñatvā āgantuṁ vaṭṭatī”ti āha. Kiṁ kātuṁ vaṭṭati āvusoti. Ekekassa pavisitvā purato gantvā nisinnakāle pacchā aññena āgantuṁ vaṭṭatīti. Evaṁ kirassa ahosi “purato gacchantaṁ aṅgārakāsuyaṁ patitaṁ disvā avasesā na āgacchissanti, ekekameva pātetvā niggaṇhissāmī”ti. Satthā “sādhū”ti vatvā ekakova pāyāsi. Garahadinno aṅgārakāsuṁ patvā apasakkitvā

---

1. Hoti (Sī, Syā)

"ဣဒါနိဿ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ဇာနိဿာမီ"တိ ဒွိန္နံ ဂေဟာနံ အန္တရေ မဟန္တံ အာဝါဋံ ခဏာပေတွာ အသီတိသကဋမတ္တာနိ ခဒိရဒါရူနိ အာဟရာပေတွာ ပူရာပေတွာ အဂ္ဂိံ ဒတွာ ခဒိရင်္ဂါရရာသိနံ ယောဇာပေတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ ဓမာပေတွာ ခဒိရင်္ဂါရရာသိံ ကာရာပေတွာ အာဝါဋမတ္ထကေ ရုက္ခပဒရာနိ ဌပါပေတွာ ကိလဉ္ဇေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဂေါမယေန လိမ္ပာပေတွာ ဧကေန ပဿေန ဒုဗ္ဗလဒဏ္ဍကေ အတ္ထရိတွာ ဂမနမဂ္ဂံ ကာရေသိ၊ "ဧဝံ အက္ကန္တ-အက္ကန္တကာလေ ဒဏ္ဍကေသု ဘဂ္ဂေသု ပရိဝတ္တေတွာ အင်္ဂါရကာသုယံ ပတိဿန္တီ"တိ မညမာနော ဂေဟပစ္ဆာဘာဂေ သိရိဂုတ္တေန ဌပိတနိယာမေ-နေဝ စာဋိယော ဌပါပေသိ၊ အာသနာနိပိ တထေဝ ပညာပေသိ။ သိရိဂုတ္တော ပါတောဝ တဿ ဂေဟံ ဂန္တွာ "ကတော တေ သမ္မ သက္ကာရော"တိ အာဟ။ အာမ သမ္မာတိ။ ကဟံ ပန သောတိ။ "ဧဟိ, ပဿာမာ"တိ သဗ္ဗံ သိရိဂုတ္တေန ဒဿိတနယေနေဝ ဒဿေသိ။ သိရိဂုတ္တော "သာဓု သမ္မာ"တိ အာဟ။ မဟာဇနော သန္နိပတိ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကေန ဟိ နိမန္တိတေ မဟန္တော သန္နိပါတော အဟောသိ[1]။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာပိ "သမဏဿ ဂေါတမဿ ဝိပ္ပကာရံ ပဿိဿာမာ"တိ သန္နိပတန္တိ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာပိ "အဇ္ဇ သတ္ထာ မဟာဓမ္မဒေသနံ ဒေသေဿတိ၊ ဗုဒ္ဓဝိသယံ ဗုဒ္ဓလီလံ ဥပဓာရေဿာမာ"တိ သန္နိပတန္တိ။

ပုနဒိဝသေ သတ္ထာ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဂရဟဒိန္နဿ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။ သော ဂေဟာ နိက္ခမိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ပုရတော အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ဌိတော စိန္တေသိ "ဘန္တေ 'တုမှေ ကိရ အတီတာဒိဘေဒံ သဗ္ဗံ ဇာနာထ၊ သတ္တာနံ သောဠသဟာကာရေဟိ စိတ္တံ ပရိစ္ဆိန္ဒထာ'တိ ဧဝံ တုမှာကံ ဥပဋ္ဌာကေန မယှံ ကထိတံ။ သစေ ဇာနာထ၊ မယှံ ဂေဟံ မာ ပဝိသိတ္ထ။ ပဝိဋ္ဌာနံ ဟိ ဝေါ နေဝ ယာဂု အတ္ထိ, န ဘတ္တာဒီနိ၊ သဗ္ဗေ ခေါ ပန တုမှေ အင်္ဂါရကာသုယံ ပါတေတွာ နိဂ္ဂဏှိဿာမီ"တိ။ ဧဝံ စိန္တေတွာ သတ္ထု ပတ္တံ ဂဟေတွာ "ဣတော ဧထ ဘဂဝါ"တိ ဝတွာ "ဘန္တေ အမှာကံ ဂေဟံ အာဂတာနံ ဝတ္တံ ဉတွာ အာဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ အာဟ။ ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ အာဝုသောတိ။ ဧကေကဿ ပဝိသိတွာ ပုရတော ဂန္တွာ နိသိန္နကာလေ ပစ္ဆာ အညေန အာဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ပုရတော ဂစ္ဆန္တံ အင်္ဂါရကာသုယံ ပတိတံ ဒိသွာ အဝသေသာ န အာဂစ္ဆိဿန္တိ၊ ဧကေကမေဝ ပါတေတွာ နိဂ္ဂဏှိဿာမီ"တိ။ သတ္ထာ "သာဓူ"တိ ဝတွာ ဧကကောဝ ပါယာသိ။ ဂရဟဒိန္နော အင်္ဂါရကာသုံ ပတွာ အပသက္ကိတွာ

၁-ဟောတိ (သီ၊ သျာ)

ṭhito “purato yātha bhante”ti āha. Atha Satthā aṅgārakāsumatthake pādaṁ pasāresi, kilañjaṁ antaradhāyi, aṅgārakāsuṁ bhinditvā cakkamattāni padumāni uṭṭhahiṁsu. Satthā padumakaṇṇikā akkamanto gantvā paññatte Buddhāsane nisīdi, bhikkhūpi tatheva gantvā nisīdiṁsu. Garahadinnassa kāyato ḍāho uṭṭhahi.

So vegena gantvā Siriguttaṁ upasaṅkamitvā “sāmi me tāṇaṁ hohī”ti āha. Kiṁ etanti. Pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ gehe yāgu vā bhattādīni vā natthi, kiṁ nu kho karomīti. “Kiṁ pana tayā katan”ti āha. Ahaṁ dvinnaṁ gehānaṁ antare mahantaṁ āvāṭaṁ aṅgārassa pūraṁ kāresiṁ “tattha pātetvā niggaṇhissāmī”ti. Atha naṁ bhinditvā mahāpadumāni uṭṭhahiṁsu. Sabbe padumakaṇṇikā akkamitvā gantvā paññattāsanesu nisinnā, idāni kiṁ karomi sāmīti. Nanu tvaṁ idāneva mayhaṁ “ettikā cāṭiyo, ettikā yāgu, ettakāni bhattādīnī”ti dassesīti. Musā taṁ sāmi, tucchāva cāṭiyoti. Hotu, gaccha, tāsu cāṭīsu yāgu-ādīni olokehīti. Taṁ khaṇaññeva tena yāsu cāṭīsu “yāgū”ti vuttaṁ, tā yāguyā pūrayiṁsu, yāsu “bhattādīnī”ti vuttaṁ, tā bhattādīnaṁ paripuṇṇāva ahesuṁ. Taṁ sampattiṁ disvāva Garahadinnassa sarīraṁ pītipāmojjena paripūritaṁ, cittaṁ pasannaṁ. So sakkaccaṁ Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ parivisitvā katabhattakiccassa Satthuno anumodanaṁ kāretukāmo pattaṁ gaṇhi. Satthā anumodanaṁ karonto “ime sattā paññācakkhuno abhāveneva mama sāvakānaṁ Buddhasāsanassa guṇaṁ na jānanti. Paññācakkhuvirahitā hi andhā nāma, paññavanto sacakkhukā nāmā”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

58. “Yathā saṅkāradhānasmiṁ[1], ujjhitasmiṁ mahāpathe.
Padumaṁ tattha jāyetha, sucigandhaṁ manoramaṁ.

59. Evaṁ saṅkārabhūtesu, andhabhūte puthujjane.
Atirocati paññāya, Sammāsambuddhasāvako”ti.

Tattha **saṅkāradhānasminti** saṅkāraṭhānasmiṁ, kacavararāsimhīti attho. **Ujjhitasmiṁ mahāpatheti** mahāmagge chaḍḍitasmiṁ. **Sucigandhanti** surabhigandhaṁ. Mano ettha ramatīti **manoramaṁ. Saṅkārabhūtesūti** saṅkāramiva bhūtesu.

1. Saṅkāraṭhānasmiṁ (Ka)

ဋ္ဌိတော “ပုရတော ယာထ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ အထ သတ္ထာ အင်္ဂါရကာသုမတ္ထကေ ပါဒံ ပသာရေသိ၊ ကိလဉ္ဇံ အန္တရဓာယိ၊ အင်္ဂါရကာသုံ ဘိန္ဒိတွာ စက္ကမတ္တာနိ ပဒုမာနိ ဥဋ္ဌဟိံသု။ သတ္ထာ ပဒုမကဏ္ဏိကာ အက္ကမန္တော ဂန္တွာ ပညတ္တေ ဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိ၊ ဘိက္ခူပိ တထေဝ ဂန္တွာ နိသီဒိံသု။ ဂရဟဒိန္နဿ ကာယတော ဍာဟော ဥဋ္ဌဟိ။

သော ဝေဂေန ဂန္တွာ သိရိဂုတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “သာမိ မေ တာဏံ ဟောဟီ”တိ အာဟ။ ကိံ ဧတန္တိ။ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ ဂေဟေ ယာဂု ဝါ ဘတ္တာဒီနိ ဝါ နတ္ထိ၊ ကိံ နု ခေါ ကရောမီတိ။ “ကိံ ပန တယာ ကတ”န္တိ အာဟ။ အဟံ ဒွိန္နံ ဂေဟာနံ အန္တရေ မဟန္တံ အာဝါဋံ အင်္ဂါရဿ ပူရံ ကာရေသိံ “တတ္ထ ပါတေတွာ နိဂ္ဂဏှိဿာမီ”တိ။ အထ နံ ဘိန္ဒိတွာ မဟာပဒုမာနိ ဥဋ္ဌဟိံသု။ သဗ္ဗေ ပဒုမကဏ္ဏိကာ အက္ကမိတွာ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေသု နိသိန္နာ၊ ဣဒါနိ ကိံ ကရောမိ သာမီတိ။ နနု တွံ ဣဒါနေဝ မယှံ “ဧတ္တိကာ စာဋိယော, ဧတ္တိကာ ယာဂု, ဧတ္တကာနိ ဘတ္တာဒီနီ”တိ ဒဿေသီတိ။ မုသာ တံ သာမိ, တုစ္ဆာဝ စာဋိယောတိ။ ဟောတု, ဂစ္ဆ၊ တာသု စာဋီသု ယာဂုအာဒီနိ ဩလောကေဟီတိ။ တံ ခဏညေဝ တေန ယာသု စာဋီသု “ယာဂူ”တိ ဝုတ္တံ၊ တာ ယာဂုယာ ပူရယိံသု၊ ယာသု “ဘတ္တာဒီနီ”တိ ဝုတ္တံ၊ တာ ဘတ္တာဒီနံ ပရိပုဏ္ဏာဝ အဟေသုံ။ တံ သမ္ပတ္တိံ ဒိသွာဝ ဂရဟဒိန္နဿ သရီရံ ပီတိပါမောဇ္ဇေန ပရိပူရိတံ၊ စိတ္တံ ပသန္နံ။ သော သက္ကစ္စံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စဿ သတ္ထုနော အနုမောဒနံ ကာရေတုကာမော ပတ္တံ ဂဏှိ။ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကရောန္တော “ဣမေ သတ္တာ ပညာစက္ခုနော အဘာဝေနေဝ မမ သာဝကာနံ ဗုဒ္ဓသာသနဿ ဂုဏံ န ဇာနန္တိ။ ပညာစက္ခုဝိရဟိတာ ဟိ အန္ဓာ နာမ၊ ပညဝန္တော သစက္ခုကာ နာမာ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၅၈။ “ယထာ သင်္ကာရဓာနသ္မိံ[၁]၊ ဥဇ္ဈိတသ္မိံ မဟာပထေ။
ပဒုမံ တတ္ထ ဇာယေထ၊ သုစိဂန္ဓံ မနောရမံ။

၅၉။ ဧဝံ သင်္ကာရဘူတေသု၊ အန္ဓဘူတေ ပုထုဇ္ဇနေ။
အတိရောစတိ ပညာယ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော”တိ။

တတ္ထ **သင်္ကာရဓာနသ္မိန္တိ** သင်္ကာရဋ္ဌာနသ္မိံ၊ ကစဝရရာသိမှီတိ အတ္ထော။ **ဥဇ္ဈိတသ္မိံ မဟာပထေတိ** မဟာမဂ္ဂေ ဆဍ္ဍိတသ္မိံ။ **သုစိဂန္ဓန္တိ** သုရဘိဂန္ဓံ။ မနော ဧတ္ထ ရမတီတိ **မနောရမံ။ သင်္ကာရဘူတေသူတိ** သင်္ကာရမိဝ ဘူတေသု။

၁-သင်္ကာရဋ္ဌာနသ္မိံ (က)

puthujjaneti puthūnaṁ kilesānaṁ jananato evaṁ laddhanāme lokiyamahājane. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā nāma mahāpathe chaḍḍite saṅkārarāsimhi asucijegucchiyapaṭikūlepi sucigandhaṁ padumaṁ jāyetha, taṁ rājarājamahāmattādīnaṁ manoramaṁ piyaṁ manāpaṁ uparimatthake patiṭṭhānārahameva bhaveyya, evameva saṅkārabhūtesupi puthujjanesu jāto nippaññassa mahājanassa acakkhukassa antare nibbattopi attano paññābalena kāmesu ādīnavaṁ, nekkhamme ca ānisaṁsaṁ disvā nikkhamitvā pabbajito pabbajjāmattenapi, tato uttariṁ sīlasamādhipaññāvimuttivimuttiñāṇadassanāni ārādhetvāpi atirocati. Sammāsambuddhasāvako hi khīṇāsavo bhikkhu andhabhūte puthujjane atikkamitvā rocati virocati sobhatīti.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Garahadinno ca Sirigutto ca sotāpattiphalaṁ pāpuṇiṁsu. Te sabbaṁ attano dhanaṁ Buddhasāsane vippakiriṁsu. Satthā uṭṭhāyāsanā vihāramagamāsi. Bhikkhū sāyanhasamaye dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “aho acchariyā Buddhaguṇā nāma, tathārūpaṁ nāma khadiraṅgārarāsiṁ bhinditvā padumāni uṭṭhahiṁsū”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “anacchariyaṁ bhikkhave, yaṁ mama etarahi Buddhabhūtassa aṅgārarāsimhā padumāni uṭṭhitāni, aparipakke ñāṇe vattamānassa bodhisattabhūtassapi me uṭṭhahiṁsū”ti vatvā “kadā bhante, ācikkhatha no”ti yācito atītaṁ āharitvā—

“Kāmaṁ patāmi nirayaṁ, uddhaṁpādo avaṁsiro.
Nānariyaṁ karissāmi, handa piṇḍaṁ paṭiggahā”ti[1]—

Idaṁ **Khadiraṅgārajātakaṁ** vitthāretvā kathesīti.

Garahadinnavatthu dvādasamaṁ.

Pupphavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Catuttho vaggo.

1. Khu 5. 10 piṭṭhe.

ပုထုဇ္ဇနေတိ ပုထူနံ ကိလေသာနံ ဇနနတော ဧဝံလဒ္ဓနာမေ လောကိယမဟာဇနေ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ နာမ မဟာပထေ ဆဍ္ဍိတေ သင်္ကာရရာသိမှိ အသုစိဇေဂုစ္ဆိယပဋိကူလေပိ သုစိဂန္ဓံ ပဒုမံ ဇာယေထ၊ တံ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒီနံ မနောရမံ ပိယံ မနာပံ ဥပရိမတ္ထကေ ပတိဋ္ဌာနာရဟမေဝ ဘဝေယျ၊ ဧဝမေဝ သင်္ကာရဘူတေသုပိ ပုထုဇ္ဇနေသု ဇာတော နိပ္ပညဿ မဟာဇနဿ အစက္ခုကဿ အန္တရေ နိဗ္ဗတ္တောပိ အတ္တနော ပညာဗလေန ကာမေသု အာဒီနဝံ, နေက္ခမ္မေ စ အာနိသံသံ ဒိသွာ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတော ပဗ္ဗဇ္ဇာမတ္တေနပိ, တတော ဥတ္တရိံ သီလသမာဓိပညာဝိမုတ္တိဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနာနိ အာရာဓေတွာပိ အတိရောစတိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော ဟိ ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု အန္ဓဘူတေ ပုထုဇ္ဇနေ အတိက္ကမိတွာ ရောစတိ ဝိရောစတိ သောဘတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ ဂရဟဒိန္နော စ သိရိဂုတ္တော စ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိံသု။ တေ သဗ္ဗံ အတ္တနော ဓနံ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝိပ္ပကိရိံသု။ သတ္ထာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရမဂမာသိ။ ဘိက္ခူ သာယန္ဟသမယေ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အဟော အစ္ဆရိယာ ဗုဒ္ဓဂုဏာ နာမ၊ တထာရူပံ နာမ ခဒိရင်္ဂါရရာသိံ ဘိန္ဒိတွာ ပဒုမာနိ ဥဋ္ဌဟိံသူ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “အနစ္ဆရိယံ ဘိက္ခဝေ, ယံ မမ ဧတရဟိ ဗုဒ္ဓဘူတဿ အင်္ဂါရရာသိမှာ ပဒုမာနိ ဥဋ္ဌိတာနိ၊ အပရိပက္ကေ ဉာဏေ ဝတ္တမာနဿ ဗောဓိသတ္တဘူတဿပိ မေ ဥဋ္ဌဟိံသူ”တိ ဝတွာ “ကဒါ ဘန္တေ, အာစိက္ခထ နော”တိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိတွာ—

“ကာမံ ပတာမိ နိရယံ၊ ဥဒ္ဓံပါဒေါ အဝံသိရော။
နာနရိယံ ကရိဿာမိ၊ ဟန္ဒ ပိဏ္ဍံ ပဋိဂ္ဂဟာ”တိ[၁]—

ဣဒံ ခဒိရင်္ဂါရဇာတကံ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေသီတိ။

ဂရဟဒိန္နဝတ္ထု ဒွါဒသမံ။

ပုပ္ဖဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

စတုတ္ထော ဝဂ္ဂေါ။

၁-ခု·၅-၁၀-ပိဋ္ဌေ။

5. Bālavagga

1. Aññatarapurisavatthu

Dīghā jāgarato rattīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Pasenadikosalañceva aññatarañca purisaṁ ārabbha kathesi.

Rājā kira pasenadi Kosalo ekasmiṁ chaṇadivase alaṅkatapaṭiyattaṁ sabbasetaṁ ekaṁ Puṇḍarīkaṁ nāma hatthiṁ abhiruyha mahantena rājānubhāvena nagaraṁ padakkhiṇaṁ karoti. Ussāraṇāya vattamānāya leḍḍudaṇḍādīhi pothiyamāno mahājano palāyanto gīvaṁ parivaṭṭetvāpi oloketiyeva. Rājūnaṁ kira sudinnadānassetaṁ phalaṁ. Aññatarassāpi duggatapurisassa bhariyā sattabhūmikassa pāsādassa uparitale ṭhitā ekaṁ vātapānakavāṭaṁ vivaritvā rājānaṁ oloketvāva apagacchi. Rañño puṇṇacando valāhakantaraṁ paviṭṭho viya upaṭṭhāsi. So tassā paṭibaddhacitto hatthikkhandhato patanākārappatto viya hutvā khippaṁ nagaraṁ padakkhiṇaṁ katvā antepuraṁ pavisitvā ekaṁ vissāsakaṁ amaccaṁ āha “asukaṭṭhāne te mayā olokitapāsādo diṭṭho”ti. Āma devāti. Tatthekaṁ itthiṁ addasāti. Addasaṁ devāti. Gaccha, tassā sasāmika-asāmikabhāvaṁ jānāhīti. So gantvā tassā sasāmikabhāvaṁ ñatvā āgantvā rañño “sasāmikā”ti ārocesi. Atha raññā “tena hi tassā sāmikaṁ pakkosāhī”ti vutte so gantvā “ehi bho, rājā taṁ pakkosatī”ti āha. So “bhariyaṁ me nissāya bhayena uppannena bhavitabban”ti cintetvā rañño āṇaṁ paṭibāhituṁ asakkonto gantvā rājānaṁ vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṁ rājā “maṁ ito paṭṭhāya upaṭṭhāhī”ti āha. Alaṁ deva, ahaṁ attano kammaṁ katvā tumhākaṁ suṅkaṁ dadāmi, ghareyeva me jīvikā hotūti. “Tava suṅkena mayhaṁ attho natthi, ajjato paṭṭhāya maṁ upaṭṭhāhī”ti tassa phalakañca āvudhañca dāpesi. Evaṁ kirassa ahosi “kañcidevassa dosaṁ āropetvā ghātetvā bhariyaṁ gaṇhissāmī”ti. Atha naṁ so maraṇabhayabhīto appamatto hutvā upaṭṭhāsi.

၅-ဗာလဝဂ္ဂ

၁-အညတရပုရိသဝတ္ထု

ဒီဃာ ဇာဂရတော ရတ္တီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပသေနဒိကောသလဉ္စေဝ အညတရဉ္စ ပုရိသံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ရာဇာ ကိရ ပသေနဒိ ကောသလော ဧကသ္မိံ ဆဏဒိဝသေ အလင်္ကတပဋိယတ္တံ သဗ္ဗသေတံ ဧကံ ပုဏ္ဍရီကံ နာမ ဟတ္ထိံ အဘိရုယှ မဟန္တေန ရာဇာနုဘာဝေန နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကရောတိ။ ဥဿာရဏာယ ဝတ္တမာနာယ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ ပေါထိယမာနော မဟာဇနော ပလာယန္တော ဂီဝံ ပရိဝတ္တေတွာပိ ဩလောကေတိယေဝ။ ရာဇူနံ ကိရ သုဒိန္နဒါနဿေတံ ဖလံ။ အညတရဿာပိ ဒုဂ္ဂတပုရိသဿ ဘရိယာ သတ္တဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဥပရိတလေ ဌိတာ ဧကံ ဝါတပါနကဝါဋံ ဝိဝရိတွာ ရာဇာနံ ဩလောကေတွာဝ အပဂစ္ဆိ။ ရညော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝလာဟကန္တရံ ပဝိဋ္ဌော ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ သော တဿာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဟတ္ထိက္ခန္ဓတော ပတနာကာရပ္ပတ္တော ဝိယ ဟုတွာ ခိပ္ပံ နဂရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အန္တေပုရံ ပဝိသိတွာ ဧကံ ဝိဿာသကံ အမစ္စံ အာဟ “အသုကဋ္ဌာနေ တေ မယာ ဩလောကိတပါသာဒေါ ဒိဋ္ဌော”တိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ တတ္ထေကံ ဣတ္ထိံ အဒ္ဒသာတိ။ အဒ္ဒသံ ဒေဝါတိ။ ဂစ္ဆ, တဿာ သသာမိကအသာမိကဘာဝံ ဇာနာဟီတိ။ သော ဂန္တွာ တဿာ သသာမိကဘာဝံ ဉတွာ အာဂန္တွာ ရညော “သသာမိကာ”တိ အာရောစေသိ။ အထ ရညာ “တေန ဟိ တဿာ သာမိကံ ပက္ကောသာဟီ”တိ ဝုတ္တေ သော ဂန္တွာ “ဧဟိ ဘော၊ ရာဇာ တံ ပက္ကောသတီ”တိ အာဟ။ သော “ဘရိယံ မေ နိဿာယ ဘယေန ဥပ္ပန္နေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ စိန္တေတွာ ရညော အာဏံ ပဋိဗာဟိတုံ အသက္ကောန္တော ဂန္တွာ ရာဇာနံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ရာဇာ “မံ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဥပဋ္ဌာဟီ”တိ အာဟ။ အလံ ဒေဝ, အဟံ အတ္တနော ကမ္မံ ကတွာ တုမှာကံ သုင်္ကံ ဒဒါမိ၊ ဃရေယေဝ မေ ဇီဝိကာ ဟောတူတိ။ “တဝ သုင်္ကေန မယှံ အတ္ထော နတ္ထိ၊ အဇ္ဇတော ပဋ္ဌာယ မံ ဥပဋ္ဌာဟီ”တိ တဿ ဖလကဉ္စ အာဝုဓဉ္စ ဒါပေသိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “ကဉ္စိဒေဝဿ ဒေါသံ အာရောပေတွာ ဃာတေတွာ ဘရိယံ ဂဏှိဿာမီ”တိ။ အထ နံ သော မရဏဘယဘီတော အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာသိ။

Rājā tassa dosaṁ[1] apassanto kāmapariḷāhe vaḍḍhante "ekamassa dosaṁ āropetvā rājāṇaṁ karissāmī"ti taṁ pakkosāpetvā evamāha "ambho ito yojanamatthake nadiyā asukaṭṭhānaṁ nāma gantvā sāyaṁ mama nhānavelāya kumuduppalāni ceva aruṇavatīmattikañca[2] āhara. Sace tasmiṁ khaṇe nāgacchasi, āṇaṁ te karissāmī"ti. Sevako kira catūhipi dāsehi patikiṭṭhataro[3]. Dhanakkītādayo hi dāsā "sīsaṁ me rujjati, piṭṭhi me rujjatī"ti vatvā acchituṁ labhantiyeva. Sevakassetaṁ natthi, āṇattakammaṁ kātumeva vaṭṭati. Tasmā so "avassaṁ mayā gantabbaṁ, kumuduppalehi saddhiṁ aruṇavatīmattikā nāma Nāgabhavane uppajjati, ahaṁ kuhiṁ labhissāmī"ti cintento maraṇabhayabhīto vegena gehaṁ gantvā "bhadde niṭṭhitaṁ me bhattan"ti āha. Uddhanamatthake sāmīti. So yāva bhattaṁ otarati, tāva sandhāretuṁ asakkonto uḷuṅkena kañjikaṁ harāpetvā yathāladdhena byañjanena saddhiṁ allameva bhattaṁ pacchiyaṁ opīḷetvā ādāya yojanikaṁ maggaṁ pakkhando, tassa gacchantasseva bhattaṁ pakkaṁ ahosi. So anucchiṭṭhaṁ katvāva thokaṁ bhattaṁ apanetvā bhuñjanto ekaṁ addhikaṁ ekaṁ disvā mayā apanetvā ṭhapitaṁ thokaṁ anucchiṭṭhaṁ bhattameva atthi, gahetvā bhuñja sāmīti. So gaṇhitvā bhuñji. Itaropi bhuñjitvā ekaṁ bhattamuṭṭhiṁ udake khipitvā mukhaṁ vikkhāletvā mahantena saddena "imasmiṁ nadīpadese adhivatthā nāgā supaṇṇā devatā ca vacanaṁ me suṇantu, rājā mayhaṁ āṇaṁ kātukāmo 'kumuduppalehi saddhiṁ aruṇavatīmattikaṁ āharā'ti maṁ āṇāpesi, addhikamanussassa ca me bhattaṁ dinnaṁ, taṁ sahassānisaṁsaṁ, udake macchānaṁ dinnaṁ, taṁ satānisaṁsaṁ. Ettakaṁ puññaphalaṁ tumhākaṁ pattiṁ katvā dammi, mayhaṁ kumuduppalehi saddhiṁ aruṇavatīmattikaṁ āharathā"ti tikkhattuṁ anussāvesi. Tattha adhivattho nāgarājā taṁ saddaṁ sutvā mahallakavesena tassa santikaṁ gantvā "kiṁ vadesī"ti āha. So punapi tatheva vatvā "mayhaṁ taṁ pattiṁ dehī"ti vutte "demī"ti āha. Punapi "dehī"ti vutte "demi sāmī"ti āha. Evaṁ so dve tayo vāre pattiṁ āharāpetvā kumuduppalehi saddhiṁ aruṇavatīmattikaṁ adāsi.

1. Vivaraṁ (Sī, Syā) 2. Aruṇavaṇṇamattikañca (Sī) 3. Kiliṭṭhatarova (Ka)

ရာဇာ တဿ ဒေါသံ[1] အပဿန္တော ကာမပရိဠာဟေ ဝဍ္ဎန္တေ "ဧကမဿ ဒေါသံ အာရောပေတွာ ရာဇာဏံ ကရိဿာမီ"တိ တံ ပက္ကောသာပေတွာ ဧဝမာဟ "အမ္ဘော ဣတော ယောဇနမတ္ထကေ နဒိယာ အသုကဋ္ဌာနံ နာမ ဂန္တွာ သာယံ မမ နှာနဝေလာယ ကုမုဒုပ္ပလာနိ စေဝ အရုဏဝတီမတ္တိကဉ္စ[2] အာဟရ။ သစေ တသ္မိံ ခဏေ နာဂစ္ဆသိ၊ အာဏံ တေ ကရိဿာမီ"တိ။ သေဝကော ကိရ စတူဟိပိ ဒါသေဟိ ပတိကိဋ္ဌတရော[3]။ ဓနက္ကီတာဒယော ဟိ ဒါသာ "သီသံ မေ ရုဇ္ဇတိ၊ ပိဋ္ဌိ မေ ရုဇ္ဇတီ"တိ ဝတွာ အစ္ဆိတုံ လဘန္တိယေဝ။ သေဝကဿေတံ နတ္ထိ၊ အာဏတ္တကမ္မံ ကာတုမေဝ ဝဋ္ဋတိ။ တသ္မာ သော "အဝဿံ မယာ ဂန္တဗ္ဗံ၊ ကုမုဒုပ္ပလေဟိ သဒ္ဓိံ အရုဏဝတီမတ္တိကာ နာမ နာဂဘဝနေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အဟံ ကုဟိံ လဘိဿာမီ"တိ စိန္တေန္တော မရဏဘယဘီတော ဝေဂေန ဂေဟံ ဂန္တွာ "ဘဒ္ဒေ နိဋ္ဌိတံ မေ ဘတ္တ"န္တိ အာဟ။ ဥဒ္ဓနမတ္ထကေ သာမီတိ။ သော ယာဝ ဘတ္တံ ဩတရတိ၊ တာဝ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တော ဥဠုင်္ကေန ကဉ္ဇိကံ ဟာရာပေတွာ ယထာလဒ္ဓေန ဗျဉ္ဇနေန သဒ္ဓိံ အလ္လမေဝ ဘတ္တံ ပစ္ဆိယံ ဩပီဠေတွာ အာဒါယ ယောဇနိကံ မဂ္ဂံ ပက္ခန္ဒော၊ တဿ ဂစ္ဆန္တဿေဝ ဘတ္တံ ပက္ကံ အဟောသိ။ သော အနုစ္ဆိဋ္ဌံ ကတွာဝ ထောကံ ဘတ္တံ အပနေတွာ ဘုဉ္ဇန္တော ဧကံ အဒ္ဓိကံ ဒိသွာ မယာ အပနေတွာ ဌပိတံ ထောကံ အနုစ္ဆိဋ္ဌံ ဘတ္တမေဝ အတ္ထိ၊ ဂဟေတွာ ဘုဉ္ဇ သာမီတိ။ သော ဂဏှိတွာ ဘုဉ္ဇိ။ ဣတရောပိ ဘုဉ္ဇိတွာ ဧကံ ဘတ္တမုဋ္ဌိံ ဥဒကေ ခိပိတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ မဟန္တေန သဒ္ဒေန "ဣမသ္မိံ နဒီပဒေသေ အဓိဝတ္ထာ နာဂါ သုပဏ္ဏာ ဒေဝတာ စ ဝစနံ မေ သုဏန္တု၊ ရာဇာ မယှံ အာဏံ ကာတုကာမော 'ကုမုဒုပ္ပလေဟိ သဒ္ဓိံ အရုဏဝတီမတ္တိကံ အာဟရာ'တိ မံ အာဏာပေသိ၊ အဒ္ဓိကမနုဿဿ စ မေ ဘတ္တံ ဒိန္နံ၊ တံ သဟဿာနိသံသံ၊ ဥဒကေ မစ္ဆာနံ ဒိန္နံ၊ တံ သတာနိသံသံ။ ဧတ္တကံ ပုညဖလံ တုမှာကံ ပတ္တိံ ကတွာ ဒမ္မိ၊ မယှံ ကုမုဒုပ္ပလေဟိ သဒ္ဓိံ အရုဏဝတီမတ္တိကံ အာဟရထာ"တိ တိက္ခတ္တုံ အနုဿာဝေသိ။ တတ္ထ အဓိဝတ္ထော နာဂရာဇာ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ မဟလ္လကဝေသေန တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ကိံ ဝဒေသီ"တိ အာဟ။ သော ပုနပိ တထေဝ ဝတွာ "မယှံ တံ ပတ္တိံ ဒေဟီ"တိ ဝုတ္တေ "ဒေမီ"တိ အာဟ။ ပုနပိ "ဒေဟီ"တိ ဝုတ္တေ "ဒေမိ သာမီ"တိ အာဟ။ ဧဝံ သော ဒွေ တယော ဝါရေ ပတ္တိံ အာဟရာပေတွာ ကုမုဒုပ္ပလေဟိ သဒ္ဓိံ အရုဏဝတီမတ္တိကံ အဒါသိ။

၁-ဝိဝရံ (သီ၊ သျာ) ၂-အရုဏဝဏ္ဏမတ္တိကဉ္စ (သီ)
၃-ကိလိဋ္ဌတရော (က)

Rājā pana cintesi “manussā nāma bahumāyā[1], sace so kenaci upāyena labheyya, kiccaṁ me na nipphajjeyyā”ti. So kālasseva dvāraṁ pidahāpetvā muddikaṁ attano santikaṁ āharāpesi. Itaropi puriso rañño nhānavelāyamevāgantvā dvāraṁ alabhanto dvārapālaṁ pakkosetvā “dvāraṁ vivarā”ti āha. Na sakkā vivarituṁ, rājā kālasseva muddikaṁ datvā rājagehaṁ āharāpesīti. So “rājadūto ahaṁ, dvāraṁ vivarā”ti vatvāpi “dvāraṁ alabhanto natthi me idāni jīvitaṁ, kiṁ nu kho karissāmī”ti cintetvā dvārassa upari-ummāre[2] mattikāpiṇḍaṁ khipitvā tassūpari pupphāni laggetvā mahāsaddaṁ karonto “ambho nagaravāsino rañño mayā āṇattiyā gatabhāvaṁ jānātha, rājā maṁ akāraṇena vināsetukāmo”ti tikkhattuṁ viravitvā “kattha nu kho gacchissāmī”ti cintetvā “bhikkhū nāma muduhadayā, vihāraṁ gantvā nipajjissāmī”ti sanniṭṭhānamakāsi. Ime hi nāma sattā sukhitakāle bhikkhūnaṁ atthibhāvampi ajānitvā dukkhābhibhūtakāle vihāraṁ gantukāmā honti, tasmā sopi “me aññaṁ tāṇaṁ natthī”ti vihāraṁ gantvā ekasmiṁ phāsukaṭṭhāne nipajji. Atha raññopi taṁ rattiṁ niddaṁ alabhantassa taṁ itthiṁ anussarantassa kāmapariḷāho uppajji. So cintesi “vibhātakkhaṇeyeva taṁ purisaṁ ghātāpetvā taṁ itthiṁ ānessāmī”ti.

Tasmiṁ khaṇeyeva saṭṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattā cattāro purisā pakkuthitāya ukkhaliyā taṇḍulā viya samparivattakaṁ[3] paccamānā tiṁsāya vassasahassehi heṭṭhimatalaṁ patvā aparehi tiṁsāya vassasahassehi puna mukhavaṭṭiyaṁ pāpuṇiṁsu. Te sīsaṁ ukkhipitvā aññamaññaṁ oloketvā ekekaṁ gāthaṁ vattukāmā vattuṁ asakkontā ekekaṁ akkharaṁ vatvā parivattitvā Lohakumbhimeva paviṭṭhā. Rājā niddaṁ alabhanto majjhimayāmasamanantare taṁ saddaṁ sutvā bhīto utrastamānaso “kiṁ nu kho mayhaṁ jīvitantarāyo bhavissati, udāhu me aggamahesiyā, udāhu me rajjaṁ vinassissatī”ti cintento sakalarattiṁ akkhīni nimīletuṁ nāsakkhi. So aruṇuggamanavelāya eva purohitaṁ pakkosāpetvā “ācariya mayā majjhimayāmasamanantare mahantā bheravasaddā sutā, ‘rajjassa vā aggamahesiyā vā mayhaṁ vā kassa

1. Bahumantā (Sī, Syā) 2. Ummārummāre (Sī)
3. Samparivattakā (Syā), samparivattantā (Ka)

ရာဇာ ပန စိန္တေသိ “မနုဿာ နာမ ဗဟုမာယာ[၁]၊ သစေ သော ကေနစိ ဥပါယေန လဘေယျ၊ ကိစ္စံ မေ န နိပ္ဖဇ္ဇေယျာ”တိ။ သော ကာလဿေဝ ဒွါရံ ပိဒဟာပေတွာ မုဒ္ဒိကံ အတ္တနော သန္တိကံ အာဟရာပေသိ။ ဣတရောပိ ပုရိသော ရညော နှာနဝေလာယမေဝါဂန္တွာ ဒွါရံ အလဘန္တော ဒွါရပါလံ ပက္ကောသေတွာ “ဒွါရံ ဝိဝရာ”တိ အာဟ။ န သက္ကာ ဝိဝရိတုံ၊ ရာဇာ ကာလဿေဝ မုဒ္ဒိကံ ဒတွာ ရာဇဂေဟံ အာဟရာပေသီတိ။ သော “ရာဇဒူတော အဟံ၊ ဒွါရံ ဝိဝရာ”တိ ဝတွာပိ “ဒွါရံ အလဘန္တော နတ္ထိ မေ ဣဒါနိ ဇီဝိတံ၊ ကိံ နု ခေါ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဒွါရဿ ဥပရိဥမ္မာရေ[၂] မတ္တိကာပိဏ္ဍံ ခိပိတွာ တဿူပရိ ပုပ္ဖါနိ လဂ္ဂေတွာ မဟာသဒ္ဒံ ကရောန္တော “အမ္ဘော နဂရဝါသိနော ရညော မယာ အာဏတ္တိယာ ဂတဘာဝံ ဇာနာထ၊ ရာဇာ မံ အကာရဏေန ဝိနာသေတုကာမော”တိ တိက္ခတ္တုံ ဝိရဝိတွာ “ကတ္ထ နု ခေါ ဂစ္ဆိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “ဘိက္ခူ နာမ မုဒုဟဒယာ၊ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ နိပဇ္ဇိဿာမီ”တိ သန္နိဋ္ဌာနမကာသိ။ ဣမေ ဟိ နာမ သတ္တာ သုခိတကာလေ ဘိက္ခူနံ အတ္ထိဘာဝမ္ပိ အဇာနိတွာ ဒုက္ခာဘိဘူတကာလေ ဝိဟာရံ ဂန္တုကာမာ ဟောန္တိ၊ တသ္မာ သောပိ “မေ အညံ တာဏံ နတ္ထီ”တိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ဖာသုကဋ္ဌာနေ နိပဇ္ဇိ။ အထ ရညောပိ တံ ရတ္တိံ နိဒ္ဒံ အလဘန္တဿ တံ ဣတ္ထိံ အနုဿရန္တဿ ကာမပရိဠာဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော စိန္တေသိ “ဝိဘာတက္ခဏေယေဝ တံ ပုရိသံ ဃာတာပေတွာ တံ ဣတ္ထိံ အာနေဿာမီ”တိ။

တသ္မိံ ခဏေယေဝ သဋ္ဌိယောဇနိကာယ လောဟကုမ္ဘိယာ နိဗ္ဗတ္တာ စတ္တာရော ပုရိသာ ပက္ကုထိတာယ ဥက္ခလိယာ တဏ္ဍုလာ ဝိယ သမ္ပရိဝတ္တကံ[၃] ပစ္စမာနာ တိံသာယ ဝဿသဟဿေဟိ ဟေဋ္ဌိမတလံ ပတွာ အပရေဟိ တိံသာယ ဝဿသဟဿေဟိ ပုန မုခဝဋ္ဋိယံ ပါပုဏိံသု။ တေ သီသံ ဥက္ခိပိတွာ အညမညံ ဩလောကေတွာ ဧကေကံ ဂါထံ ဝတ္တုကာမာ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တာ ဧကေကံ အက္ခရံ ဝတွာ ပရိဝတ္တိတွာ လောဟကုမ္ဘိမေဝ ပဝိဋ္ဌာ။ ရာဇာ နိဒ္ဒံ အလဘန္တော မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ ဘီတော ဥတြသ္တမာနသော “ကိံ နု ခေါ မယှံ ဇီဝိတန္တရာယော ဘဝိဿတိ၊ ဥဒါဟု မေ အဂ္ဂမဟေသိယာ၊ ဥဒါဟု မေ ရဇ္ဇံ ဝိနဿိဿတီ”တိ စိန္တေန္တော သကလရတ္တိံ အက္ခီနိ နိမီလေတုံ နာသက္ခိ။ သော အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာယ ဧဝ ပုရောဟိတံ ပက္ကောသာပေတွာ “အာစရိယ မယာ မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ မဟန္တာ ဘေရဝသဒ္ဒါ သုတာ၊ ‘ရဇ္ဇဿ ဝါ အဂ္ဂမဟေသိယာ ဝါ မယှံ ဝါ ကဿ

၁-ဗဟုမန္တာ (သီ၊ သျာ) ၂-ဥမ္မာရုမ္မာရေ (သီ) ၃-သမ္ပရိဝတ္တကာ (သျာ)၊ သမ္ပရိဝတ္တန္တာ (က)

antarāyo bhavissatī’ti na jānāmi, tena me tvaṁ pakkosāpito”ti āha. Mahārāja kiṁ te saddā sutāti. Ācariya **du** - iti **sa** - iti **na** - iti **so** - itīti ime sadde assosiṁ, imesaṁ nipphattiṁ upadhārehīti. Brāhmaṇassa mahā-andhakāraṁ paviṭṭhassa viya na kiñci paññāyati, “na jānāmīti vutte pana lābhasakkāro me parihāyissatī”ti bhāyitvā “bhāriyaṁ mahārājā”ti āha. Kiṁ ācariyāti. Jīvitantarāyo te paññāyatīti. So dviguṇaṁ bhīto “ācariya atthi kiñci pana paṭighā takāraṇan”ti āha. Atthi mahārāja, mā bhāyi, ahaṁ tayo vede jānāmīti. Kiṁ pana laddhuṁ vaṭṭatīti. Sabbasatayaññaṁ yajitvā jīvitaṁ labhissasi devāti. Kiṁ laddhuṁ vaṭṭatīti. Hatthisataṁ assasataṁ usabhasataṁ dhenusataṁ ajasataṁ urabbhasataṁ[1] kukkuṭasataṁ sūkarasataṁ dārakasataṁ dārikāsatanti evaṁ ekekaṁ pāṇajātiṁ sataṁ sataṁ katvā gaṇhāpento “sace migajātimeva gaṇhāpessāmi, ‘attano khādanīyameva gaṇhāpetī’ti vakkhantī”ti hatthi-assamanussepi gaṇhāpeti. Rājā “mama jīvitameva mayhaṁ lābho”ti cintetvā “sabbapāṇe sīghaṁ gaṇhathā”ti āha. Āṇattamanussā adhikataraṁ gaṇhiṁsu. Vuttampi cetaṁ Kosalasaṁyutte—

> Tena kho pana samayena rañño pasenadissa Kosalassa mahāyañño paccupaṭṭhito hoti, pañca ca usabhasatāni pañca ca vacchatarasatāni pañca ca vacchatarisatāni pañca ca ajasatāni pañca ca urabbhasatāni thūṇūpanītāni honti yaññatthāya. Yepissa te honti dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā, tepi daṇḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karontīti[2].

Mahājano attano attano puttadhītuñātīnaṁ atthāya paridevamāno mahāsaddamakāsi, mahāpathavī-undriyanasaddo viya ahosi. Atha Mallikā devī taṁ saddaṁ sutvā rañño santikaṁ gantvā “kiṁ nu kho te mahārāja indriyāni apākatikāni, kilantarūpāni viya paññāyantī”ti pucchi. Kiṁ tuyhaṁ Mallike, tvaṁ mama kaṇṇamūlena āsivisampi gacchantaṁ na jānāsīti. Kiṁ panetaṁ devāti. “Rattibhāge me evarūpo nāma saddo

1. Ajasataṁ gadrabhasataṁ ājaññasataṁ urabbhasataṁ (Ka)   2. Saṁ 1. 75 piṭṭhe.

အန္တရာယော ဘဝိဿတီ’တိ န ဇာနာမိ၊ တေန မေ တွံ ပက္ကောသာပိတော”တိ အာဟ။ မဟာရာဇ ကိံ တေ သဒ္ဒါ သုတာတိ။ အာစရိယ **ဒု**-ဣတိ **သ**-ဣတိ **န**-ဣတိ **သော**-ဣတီတိ ဣမေ သဒ္ဒေ အဿောသိံ၊ ဣမေသံ နိပ္ဖတ္တိံ ဥပဓာရေဟီတိ။ ဗြာဟ္မဏဿ မဟာအန္ဓကာရံ ပဝိဋ္ဌဿ ဝိယ န ကိဉ္စိ ပညာယတိ၊ “န ဇာနာမီတိ ဝုတ္တေ ပန လာဘသက္ကာရော မေ ပရိဟာယိဿတီ”တိ ဘာယိတွာ “ဘာရိယံ မဟာရာဇာ”တိ အာဟ။ ကိံ အာစရိယာတိ။ ဇီဝိတန္တရာယော တေ ပညာယတီတိ။ သော ဒွိဂုဏံ ဘီတော “အာစရိယ အတ္ထိ ကိဉ္စိ ပန ပဋိဃာတကာရဏ”န္တိ အာဟ။ အတ္ထိ မဟာရာဇ၊ မာ ဘာယိ၊ အဟံ တယော ဝေဒေ ဇာနာမီတိ။ ကိံ ပန လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ သဗ္ဗသတယညံ ယဇိတွာ ဇီဝိတံ လဘိဿသိ ဒေဝါတိ။ ကိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဟတ္ထိသတံ အဿသတံ ဥသဘသတံ ဓေနုသတံ အဇသတံ ဥရဗ္ဘသတံ[၁] ကုက္ကုဋသတံ သူကရသတံ ဒါရကသတံ ဒါရိကာသတန္တိ ဧဝံ ဧကေကံ ပါဏဇာတိံ သတံ သတံ ကတွာ ဂဏှာပေန္တော “သစေ မိဂဇာတိမေဝ ဂဏှာပေဿာမိ၊ ‘အတ္တနော ခါဒနီယမေဝ ဂဏှာပေတီ’တိ ဝက္ခန္တီ”တိ ဟတ္ထိအဿမနုဿေပိ ဂဏှာပေတိ။ ရာဇာ “မမ ဇီဝိတမေဝ မယှံ လာဘော”တိ စိန္တေတွာ “သဗ္ဗပါဏေ သီဃံ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။ အာဏတ္တမနုဿာ အဓိကတရံ ဂဏှိံသု။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ ကောသလသံယုတ္တေ—

> တေန ခေါ ပန သမယေန ရညော ပသေနဒိဿ ကောသလဿ မဟာယညော ပစ္စုပဋ္ဌိတော ဟောတိ၊ ပဉ္စ စ ဥသဘသတာနိ ပဉ္စ စ ဝစ္ဆတရသတာနိ ပဉ္စ စ ဝစ္ဆတရိသတာနိ ပဉ္စ စ အဇသတာနိ ပဉ္စ စ ဥရဗ္ဘသတာနိ ထူဏူပနီတာနိ ဟောန္တိ ယညတ္ထာယ။ ယေပိဿ တေ ဟောန္တိ ဒါသာတိ ဝါ ပေဿာတိ ဝါ ကမ္မကရာတိ ဝါ၊ တေပိ ဒဏ္ဍတဇ္ဇိတာ ဘယတဇ္ဇိတာ အဿုမုခါ ရုဒမာနာ ပရိကမ္မာနိ ကရောန္တီတိ[၂]။

မဟာဇနော အတ္တနော အတ္တနော ပုတ္တဓီတုဉာတီနံ အတ္ထာယ ပရိဒေဝမာနော မဟာသဒ္ဒမကာသိ၊ မဟာပထဝီဥန္ဒြိယနသဒ္ဒေါ ဝိယ အဟောသိ။ အထ မလ္လိကာ ဒေဝီ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ နု ခေါ တေ မဟာရာဇ ဣန္ဒြိယာနိ အပါကတိကာနိ၊ ကိလန္တရူပါနိ ဝိယ ပညာယန္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ကိံ တုယှံ မလ္လိကေ၊ တွံ မမ ကဏ္ဏမူလေန အာသိဝိသမ္ပိ ဂစ္ဆန္တံ န ဇာနာသီတိ။ ကိံ ပနေတံ ဒေဝါတိ။ “ရတ္တိဘာဂေ မေ ဧဝရူပေါ နာမ သဒ္ဒေါ

၁-အဇသတံ ဂဒြဘသတံ အာဇညသတံ ဥရဗ္ဘသတံ (က)   ၂-သံ ၁-၇၅-ပိဋ္ဌေ။

suto, svāhaṁ parohitaṁ pucchitvā jīvitantarāyo te paññāyati, sabbasatayaññaṁ yajitvā jīvitaṁ labhissasī'ti sutvā "mama jīvitameva mayhaṁ lābho"ti ime pāṇe gaṇhāpesinti. Mallikā devī "andhabālosi mahārāja, kiñcāpi mahābhakkhosi, anekasūpabyañjanavikatikaṁ doṇapākaṁ bhojanaṁ bhuñjasi, dvīsu raṭṭhesu rajjaṁ kāresi, paññā pana te mandā"ti āha. Kasmā evaṁ vadesi devīti. "Kahaṁ tayā aññassa maraṇena aññassa jīvitalābho diṭṭhapubbo, andhabālassa brāhmaṇassa kathaṁ gahetvā kasmā mahājanassa upari dukkhaṁ khipasi, dhuravihāre sadevakassa lokassa aggapuggalo atītādīsu appaṭihatañāṇo Satthā vasati, taṁ pucchitvā tassovādaṁ karohī"ti vutte rājā sallahukehi yānehi Mallikāya saddhiṁ vihāraṁ gantvā maraṇabhayatajjito kiñci vattuṁ asakkonto Sattharaṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi.

Atha naṁ Satthā "handa kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divā divassā"ti paṭhamataraṁ ālapi. So tuṇhīyeva nisīdi. Tato Mallikā Bhagavato ārocesi "bhante raññā kira majjhimayāmasamanantare saddo[1] suto, atha naṁ purohitassa ārocesi, purohito 'jīvitantarāyo te bhavissati, tassa paṭighātatthāya sabbasate pāṇe gahetvā tesaṁ galalohitena yaññe yajite jīvitaṁ labhissasī'ti āha. Rājā pāṇe gaṇhāpesi. Tenāyaṁ mayā idhānīto"ti. Evaṁ kira mahārājāti. Evaṁ bhanteti. Kinti te saddo sutoti. So attanā[2] sutaniyāmeneva ācikkhi. Tathāgatassa[3] taṁ sutvāva ekobhāso ahosi. Atha naṁ Satthā āha "mā bhāyi mahārāja, tava antarāyo natthi, pāpakammino sattā attano dukkhaṁ āvīkarontā[4] evamāhaṁsū"ti. Kiṁ pana bhante tehi katanti. Atha kho Bhagavā tesaṁ kammaṁ ācikkhituṁ "tena hi mahārāja suṇāhī"ti vatvā atītaṁ āhari—

Atīte vītativassasahassāyukesu manussesu Kassapo Bhagavā loke uppajjitvā vīsatiyā khīṇāsavasahassehi saddhiṁ cārikaṁ caramāno Bārāṇasimagamāsi. Bārāṇasivāsino dvepi tayopi

1. Dussaddo (Ka)
2. Attano (Ka)
3. Tathāgato (Ka)
4. Dukkhaṁ adhivāsetuṁ asakkontā (Ka)

သုတော၊ သွာဟံ ပုရောဟိတံ ပုစ္ဆိတွာ ဇီဝိတန္တရာယော တေ ပညာယတိ၊ သဗ္ဗသတယညံ ယဇိတွာ ဇီဝိတံ လဘိဿသီ”တိ သုတွာ “မမ ဇီဝိတမေဝ မယှံ လာဘော”တိ ဣမေ ပါဏေ ဂဏှာပေသိန္တိ။ မလ္လိကာ ဒေဝီ “အန္ဓဗာလောသိ မဟာရာဇ၊ ကိဉ္စာပိ မဟာဘက္ခောသိ၊ အနေကသူပဗျဉ္ဇနဝိကတိကံ ဒေါဏပါကံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇသိ၊ ဒွီသု ရဋ္ဌေသု ရဇ္ဇံ ကာရေသိ၊ ပညာ ပန တေ မန္ဒာ”တိ အာဟ။ ကသ္မာ ဧဝံ ဝဒေသိ ဒေဝီတိ။ “ကဟံ တယာ အညဿ မရဏေန အညဿ ဇီဝိတလာဘော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ အန္ဓဗာလဿ ဗြာဟ္မဏဿ ကထံ ဂဟေတွာ ကသ္မာ မဟာဇနဿ ဥပရိ ဒုက္ခံ ခိပသိ၊ ဓုရဝိဟာရေ သဒေဝကဿ လောကဿ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော အတီတာဒီသု အပ္ပဋိဟတဉာဏော သတ္ထာ ဝသတိ၊ တံ ပုစ္ဆိတွာ တဿောဝါဒံ ကရောဟီ”တိ ဝုတ္တေ ရာဇာ သလ္လဟုကေဟိ ယာနေဟိ မလ္လိကာယ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ မရဏဘယတဇ္ဇိတော ကိဉ္စိ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။

အထ နံ သတ္ထာ “ဟန္ဒ ကုတော နု တွံ မဟာရာဇ အာဂစ္ဆသိ ဒိဝါ ဒိဝဿာ”တိ ပဌမတရံ အာလပိ။ သော တုဏှီယေဝ နိသီဒိ။ တတော မလ္လိကာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ “ဘန္တေ ရညော ကိရ မဇ္ဈိမယာမသမနန္တရေ သဒ္ဒေါ[၁] သုတော၊ အထ နံ ပုရောဟိတဿ အာရောစေသိ၊ ပုရောဟိတော ‘ဇီဝိတန္တရာယော တေ ဘဝိဿတိ၊ တဿ ပဋိဃာတတ္ထာယ သဗ္ဗသတေ ပါဏေ ဂဟေတွာ တေသံ ဂလလောဟိတေန ယညေ ယဇိတေ ဇီဝိတံ လဘိဿသီ’တိ အာဟ။ ရာဇာ ပါဏေ ဂဏှာပေသိ၊ တေနာယံ မယာ ဣဓာနီတော”တိ။ ဧဝံ ကိရ မဟာရာဇာတိ။ ဧဝံ ဘန္တေတိ။ ကိန္တိ တေ သဒ္ဒေါ သုတောတိ။ သော အတ္တနာ[၂] သုတနိယာမေနေဝ အာစိက္ခိ။ တထာဂတဿ[၃] တံ သုတွာဝ ဧကောဘာသော အဟောသိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ “မာ ဘာယိ မဟာရာဇ၊ တဝ အန္တရာယော နတ္ထိ၊ ပါပကမ္မိနော သတ္တာ အတ္တနော ဒုက္ခံ အာဝီကရောန္တာ[၄] ဧဝမာဟံသူ”တိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ တေဟိ ကတန္တိ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ တေသံ ကမ္မံ အာစိက္ခိတုံ “တေန ဟိ မဟာရာဇ သုဏာဟီ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဝီသတိဝဿသဟဿာယုကေသု မနုဿေသု ကဿပေါ ဘဂဝါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝီသတိယာ ခီဏာသဝသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ စာရိကံ စရမာနော ဗာရာဏသိမဂမာသိ။ ဗာရာဏသိဝါသိနော ဒွေပိ တယောပိ

၁-ဒုဿဒ္ဒေါ (က)
၂-အတ္တနော (က)
၃-တထာဂတော (က)
၄-ဒုက္ခံ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တာ (က)

bahutarāpi ekato hutvā āgantukadānaṁ pavattayiṁsu. Tadā Pārāṇasiyaṁ cattālīsakoṭivibhavā cattāro seṭṭhiputtā sahāyakā ahesuṁ. Te mantayiṁsu “amhākaṁ gehe bahudhanaṁ, tena kiṁ karomā”ti. “Evarūpe Buddhe cārikaṁ caramāne dānaṁ dassāma, sīlaṁ rakkhissāma, pūjaṁ karissāmā”ti ekopi avatvā tesu eko tāva evamāha “tikhiṇasuraṁ pivantā madhuramaṁsaṁ khādantā vicarissāma, idaṁ amhākaṁ jīvitaphalan”ti[1]. Aparopi evamāha “devasikaṁ tivassikagandhasālibhattaṁ nānaggarasehi bhuñjantā vicarissāmā”ti. Aparopi evamāha “nānappakāraṁ pūvakhajjakavikatiṁ pacāpetvā khādantā vicarissāmā”ti. Aparopi evamāha “sammā mayaṁ aññaṁ kiñci na karissāma, ‘dhanaṁ dassāmā’ti vutte anicchamānā itthī nāma natthi, tasmā dhanena palobhetvā[2] pāradārikakammaṁ karissāmā”ti. “Sādhu sādhū”ti sabbeva tassa kathāya[3] aṭṭhaṁsu.

Te tato paṭṭhāya abhirūpānaṁ itthīnaṁ dhanaṁ pesetvā vīsativassasahassāni pāradārikakammaṁ katvā kālaṁ katvā Avīciniraye nibbattā. Te ekaṁ Buddhantaraṁ niraye paccitvā tattha kālaṁ katvā pakkāvasesena saṭṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattitvā tiṁsāya vassasahassehi heṭṭhimatalaṁ patvā punapi tiṁsāya vassasahassehi Lohakumbhimukhaṁ patvā ekekaṁ gāthaṁ vattukāmā hutvā vattuṁ asakkontā ekekaṁ akkharaṁ vatvā puna parivattitvā, Lohakumbhimeva paviṭṭhā. Vadehi mahārāja, paṭhamaṁ te kiṁ saddo nāma sutoti. Du - iti bhanteti. Satthā tena aparipuṇṇaṁ katvā vuttaṁ gāthaṁ paripuṇṇaṁ katvā dassento evamāha—

“Dujjīvitamajīvimha, ye sante na dadamhase.
Vijjamānesu bhogesu, dīpaṁ nākamha attano”ti[4].

Atha rañño imissā gāthāya atthaṁ pakāsetvā “kiṁ te mahārāja dutiyasaddo tatiyasaddo catutthasaddo suto”ti pucchitvā “evaṁ nāmā”ti vutte avasesaṁ paripūrento—

“Saṭṭhivassasahassāni, paripuṇṇāni sabbaso.
Niraye paccamānānaṁ, kadā anto bhavissati.

1. Saphalanti (Syā) 2. Payojetvā (Sī)
3. Tasseva vacanakathāya (Ka) 4. Khu 5. 100; Khu 2. 216 piṭṭhesu.

ဗဟုတရာပိ ဧကတော ဟုတွာ အာဂန္တုကဒါနံ ပဝတ္တယိံသု။ တဒါ ဗာရာဏသိယံ စတ္တာလီသကောဋိဝိဘဝါ စတ္တာရော သေဋ္ဌိပုတ္တာ သဟာယကာ အဟေသုံ။ တေ မန္တယိံသု “အမှာကံ ဂေဟေ ဗဟုဓနံ၊ တေန ကိံ ကရောမာ”တိ။ “ဧဝရူပေ ဗုဒ္ဓေ စာရိကံ စရမာနေ ဒါနံ ဒဿာမ၊ သီလံ ရက္ခိဿာမ၊ ပူဇံ ကရိဿာမာ”တိ ဧကောပိ အဝတွာ တေသု ဧကော တာဝ ဧဝမာဟ “တိခိဏသုရံ ပိဝန္တာ မဓုရမံသံ ခါဒန္တာ ဝိစရိဿာမ၊ ဣဒံ အမှာကံ ဇီဝိတဖလ”န္တိ[၁]။ အပရောပိ ဧဝမာဟ “ဒေဝသိကံ တိဝဿိကဂန္ဓသာလိဘတ္တံ နာနဂ္ဂရသေဟိ ဘုဉ္ဇန္တာ ဝိစရိဿာမာ”တိ။ အပရောပိ ဧဝမာဟ “နာနပ္ပကာရံ ပူဝခဇ္ဇကဝိကတိံ ပစာပေတွာ ခါဒန္တာ ဝိစရိဿာမာ”တိ။ အပရောပိ ဧဝမာဟ “သမ္မာ မယံ အညံ ကိဉ္စိ န ကရိဿာမ၊ ‘ဓနံ ဒဿာမာ’တိ ဝုတ္တေ အနိစ္ဆမာနာ ဣတ္ထီ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဓနေန ပလောဘေတွာ[၂] ပါရဒါရိကကမ္မံ ကရိဿာမာ”တိ။ “သာဓု သာဓူ”တိ သဗ္ဗေဝ တဿ ကထာယ[၃] အဋ္ဌံသု။

တေ တတော ပဋ္ဌာယ အဘိရူပါနံ ဣတ္ထီနံ ဓနံ ပေသေတွာ ဝီသတိဝဿသဟဿာနိ ပါရဒါရိကကမ္မံ ကတွာ ကာလံ ကတွာ အဝီစိနိရယေ နိဗ္ဗတ္တာ။ တေ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ နိရယေ ပစ္စိတွာ တတ္ထ ကာလံ ကတွာ ပက္ကာဝသေသေန သဋ္ဌိယောဇနိကာယ လောဟကုမ္ဘိယာ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တိံသာယ ဝဿသဟဿေဟိ ဟေဋ္ဌိမတလံ ပတွာ ပုနပိ တိံသာယ ဝဿသဟဿေဟိ လောဟကုမ္ဘိမုခံ ပတွာ ဧကေကံ ဂါထံ ဝတ္တုကာမာ ဟုတွာ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တာ ဧကေကံ အက္ခရံ ဝတွာ ပုန ပရိဝတ္တိတွာ၊ လောဟကုမ္ဘိမေဝ ပဝိဋ္ဌာ။ ဝဒေဟိ မဟာရာဇ၊ ပဌမံ တေ ကိံ သဒ္ဒေါ နာမ သုတောတိ။ ဒု-ဣတိ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ တေန အပရိပုဏ္ဏံ ကတွာ ဝုတ္တံ ဂါထံ ပရိပုဏ္ဏံ ကတွာ ဒဿေန္တော ဧဝမာဟ—

“ဒုဇ္ဇီဝိတမဇီဝိမှ၊ ယေ သန္တေ န ဒဒမှသေ။
ဝိဇ္ဇမာနေသု ဘောဂေသု၊ ဒီပံ နာကမှ အတ္တနော”တိ[၄]။

အထ ရညော ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထံ ပကာသေတွာ “ကိံ တေ မဟာရာဇ ဒုတိယသဒ္ဒေါ တတိယသဒ္ဒေါ စတုတ္ထသဒ္ဒေါ သုတော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဧဝံ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ အဝသေသံ ပရိပူရေန္တော—

“သဋ္ဌိဝဿသဟဿာနိ၊ ပရိပုဏ္ဏာနိ သဗ္ဗသော။
နိရယေ ပစ္စမာနာနံ၊ ကဒါ အန္တော ဘဝိဿတိ။

၁-သဖလန္တိ (သျာ) ၂-ပယောဇေတွာ (သီ)
၃-တဿေဝ ဝစနကထာယ (က) ၄-ခု ၅-၁၀၀၊ ခု ၂-၂၁၆-ပိဋ္ဌေသု။

Natthi anto kuto anto, na anto paṭidissati.
Tadā hi pakataṁ pāpaṁ, mama tuyhañca mārisā.

Sohaṁ nūna ito gantvā, yoniṁ laddhāna mānusiṁ.
Vadaññū sīlasampanno, kāhāmi kusalaṁ bahun"ti[1].

Paṭipāṭiyā imā gāthā vatvā tāsaṁ atthaṁ pakāsetvā "iti kho mahārāja te cattāro janā ekekaṁ gāthaṁ vattukāmāpi vattuṁ asakkontā ekakameva akkharaṁ vatvā puna Lohakumbhimeva paviṭṭhā"ti āha.

Raññā kira Pasenadikosalena tassa saddassa sutakālato paṭṭhāya te heṭṭhā bhassanti eva, ajjāpi ekaṁ vassasahassaṁ nātikkamanti. Rañño taṁ desanaṁ sutvā mahāsaṁvego uppajji. So "bhāriyaṁ vatidaṁ pāradārikakammaṁ nāma, ekaṁ kira Buddhantaraṁ niraye paccitvā tato cutā saṭṭhiyojanikāya Lohakumbhiyā nibbattitvā tattha saṭṭhivassasahassāni paccitvā evampi nesaṁ dukkhā muccanakālo na paññāyati, ahampi paradāre sinehaṁ katvā sabbarattiṁ niddaṁ na labhiṁ, idāni ito paṭṭhāya paradāre mānasaṁ na bandhissāmī"ti cintetvā Tathāgataṁ āha "bhante ajja me rattiyā dīghabhāvo ñāto"ti. Sopi puriso tattheva nisinno taṁ kathaṁ sutvā "laddho me balavappaccayo"ti Satthāraṁ āha "bhante raññā tāva ajja rattiyā dīghabhāvo ñāto, ahaṁ pana hiyyo sayameva yojanassa dīghabhāvaṁ aññāsin"ti. Satthā dvinnampi kathaṁ saṁsanditvā "ekaccassa ratti dīghā hoti, ekaccassa yojanaṁ dīghaṁ hoti, bālassa pana saṁsāro dīgho hotī"ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

60. "Dīghā jāgarato ratti, dīghaṁ santassa yojanaṁ.
Dīgho bālāna saṁsāro, saddhammaṁ avijānatan"ti.

Tattha **dīghā**ti ratti nāmesā tiyāmamattāva, jāgarantassa pana dīghā hoti, dviguṇatiguṇā viya hutvā khāyati. Tassā dīghabhāvaṁ attānaṁ maṅkuṇasaṁghassa bhattaṁ katvā yāva sūriyuggamanā samparivattakaṁ

1. Khu 5. 100; Khu 2. 216 piṭṭhesu.

နတ္ထိ အန္တော ကုတော အန္တော၊ န အန္တော ပဋိဒိဿတိ။
တဒါ ဟိ ပကတံ ပါပံ၊ မမ တုယှဉ္စ မာရိသာ။

သောဟံ နူန ဣတော ဂန္တွာ၊ ယောနိံ လဒ္ဓါန မာနုသိံ။
ဝဒညူ သီလသမ္ပန္နော၊ ကာဟာမိ ကုသလံ ဗဟု"န္တိ[၁]။

ပဋိပါဋိယာ ဣမာ ဂါထာ ဝတွာ တာသံ အတ္ထံ ပကာသေတွာ "ဣတိ ခေါ မဟာရာဇ တေ စတ္တာရော ဇနာ ဧကေကံ ဂါထံ ဝတ္တုကာမာပိ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တာ ဧကကမေဝ အက္ခရံ ဝတွာ ပုန လောဟကုမ္ဘိမေဝ ပဝိဋ္ဌာ"တိ အာဟ။

ရညာ ကိရ ပသေနဒိကောသလေန တဿ သဒ္ဒဿ သုတကာလတော ပဋ္ဌာယ တေ ဟေဋ္ဌာ ဘဿန္တိ ဧဝ၊ အဇ္ဇာပိ ဧကံ ဝဿသဟဿံ နာတိက္ကမန္တိ။ ရညော တံ ဒေသနံ သုတွာ မဟာသံဝေဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော "ဘာရိယံ ဝတိဒံ ပါရဒါရိကကမ္မံ နာမ၊ ဧကံ ကိရ ဗုဒ္ဓန္တရံ နိရယေ ပစ္စိတွာ တတော စုတာ သဋ္ဌိယောဇနိကာယ လောဟကုမ္ဘိယာ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ သဋ္ဌိဝဿသဟဿာနိ ပစ္စိတွာ ဧဝမ္ပိ နေသံ ဒုက္ခာ မုစ္စနကာလော န ပညာယတိ၊ အဟမ္ပိ ပရဒါရေ သိနေဟံ ကတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ နိဒ္ဒံ န လဘိံ၊ ဣဒါနိ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပရဒါရေ မာနသံ န ဗန္ဓိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ တထာဂတံ အာဟ "ဘန္တေ အဇ္ဇ မေ ရတ္တိယာ ဒီဃဘာဝေါ ဉာတော"တိ။ သောပိ ပုရိသော တတ္ထေဝ နိသိန္နော တံ ကထံ သုတွာ "လဒ္ဓေါ မေ ဗလဝပ္ပစ္စယော"တိ သတ္ထာရံ အာဟ "ဘန္တေ ရညာ တာဝ အဇ္ဇ ရတ္တိယာ ဒီဃဘာဝေါ ဉာတော၊ အဟံ ပန ဟိယျော သယမေဝ ယောဇနဿ ဒီဃဘာဝံ အညာသိ"န္တိ။ သတ္ထာ ဒွိန္နမ္ပိ ကထံ သံသန္ဒိတွာ "ဧကစ္စဿ ရတ္တိ ဒီဃာ ဟောတိ၊ ဧကစ္စဿ ယောဇနံ ဒီဃံ ဟောတိ၊ ဗာလဿ ပန သံသာရော ဒီဃော ဟောတီ"တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၀။ "ဒီဃာ ဇာဂရတော ရတ္တိ၊ ဒီဃံ သန္တဿ ယောဇနံ။
ဒီဃော ဗာလာန သံသာရော၊ သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတ"န္တိ။

တတ္ထ **ဒီဃာ**တိ ရတ္တိ နာမေသာ တိယာမမတ္တာဝ၊ ဇာဂရန္တဿ ပန ဒီဃာ ဟောတိ၊ ဒွိဂုဏတိဂုဏာ ဝိယ ဟုတွာ ခါယတိ။ တဿာ ဒီဃဘာဝံ အတ္တာနံ မင်္ကုဏသံဃဿ ဘတ္တံ ကတွာ ယာဝ သူရိယုဂ္ဂမနာ သမ္ပရိဝတ္တကံ

၁-ခု ၅-၁၀၀၊ ခု ၂-၂၁၆-ပိဋ္ဌေသု။

semāno mahākusītopi, subhojanaṁ bhuñjitvā sirisayane sayamāno kāmabhogīpi na jānāti, sabbarattiṁ pana padhānaṁ padahanto yogāvacaro ca, dhammakathaṁ kathento dhammakathiko ca, āsanasamīpe ṭhatvā dhammaṁ suṇanto ca, sīsarogādiphuṭṭho vā hatthapādacchedanādiṁ patto vā vedanābhibhūto ca, rattiṁ maggapaṭipanno addhiko ca jānāti. **Yojanan**ti yojanampi catugāvutamattameva, **santassa** pana kilantassa **dīghaṁ** hoti, dviguṇatiguṇaṁ viya khāyati. Sakaladivasaṁ hi maggaṁ gantvā kilanto paṭipathaṁ āgacchantaṁ disvā "purato gāmo kīvadūro"ti pucchitvā "yojanan"ti vutte thokaṁ gantvā aparampi pucchitvā tenāpi "yojanan"ti vutte puna thokaṁ gantvā aparampi pucchati. Sopi "yojanan"ti vadati. So pucchitapucchitā yojananteva vadanti, dīghaṁ vatidaṁ yojanaṁ, ekayojanaṁ dve tīṇi yojanāni viya maññeti. **Bālānan**ti idhalokaparalokatthaṁ pana ajānantānaṁ bālānaṁ saṁsāravaṭṭassa pariyantaṁ kātuṁ asakkontānaṁ yaṁ sattatiṁsabodhipakkhiyabhedaṁ saddhammaṁ ñatvā saṁsārassa antaṁ karonti, taṁ **saddhammaṁ avijānataṁ saṁsāro dīgho** nāma hoti. So hi attano dhammatāya eva dīgho nāma. Vuttampi cetaṁ "anamataggoyaṁ bhikkhave saṁsāro, pubbā koṭi na paññāyatī"ti[1]. Bālānaṁ pana pariyantaṁ kātuṁ asakkontānaṁ atidīghoyevāti.

Desanāvasāne so puriso sotāpattiphalaṁ patto, aññepi bahū sotāpattiphalādīni pattā, mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātāti.

Rājā Satthāraṁ vanditvā gacchantoyeva te satte bandhanā mocesi. Tattha itthipurisā bandhanā muttā sīsaṁ nhatvā[2] sakāni gehāni gacchantā "ciraṁ jīvatu no ayyā Mallikā devī, taṁ[3] nissāya jīvitaṁ labhimhā"ti Mallikāya guṇakathaṁ kathayiṁsu. Sāyanhasamaye bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "aho paṇḍitā vatāyaṁ Mallikā, attano paññaṁ nissāya ettakassa janassa jīvitadānaṁ adāsī"ti. Satthā (Gandhakuṭiyaṁ nisinnova tesaṁ bhikkhūnaṁ kathaṁ sutvā Gandhakuṭito nikkhamitvā dhammasabhaṁ pavisitvā paññatte āsane nisīditvā)[4] "kāya nuttha bhikkhave etarahi

1. Saṁ 1. 387 piṭṭhe.
2. Nahātā (Sī)
3. Yaṁ (Sī, Syā)
4. ( ) Sī-Syā-potthakesu natthi.

သေမာနော မဟာကုသီတောပိ, သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ သိရိသယနေ သယမာနော ကာမဘောဂီပိ န ဇာနာတိ၊ သဗ္ဗရတ္တိံ ပန ပဓာနံ ပဒဟန္တော ယောဂါဝစရော စ, ဓမ္မကထံ ကထေန္တော ဓမ္မကထိကော စ, အာသနသမီပေ ဌတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တော စ, သီသရောဂါဒိဖုဋ္ဌော ဝါ ဟတ္ထပါဒစ္ဆေဒနာဒိံ ပတ္တော ဝါ ဝေဒနာဘိဘူတော စ, ရတ္တိံ မဂ္ဂပဋိပန္နော အဒ္ဓိကော စ ဇာနာတိ။ **ယောဇန**န္တိ ယောဇနမ္ပိ စတုဂါဝုတမတ္တမေဝ၊ **သန္တဿ** ပန ကိလန္တဿ **ဒီဃံ** ဟောတိ၊ ဒွိဂုဏတိဂုဏံ ဝိယ ခါယတိ။ သကလဒိဝသံ ဟိ မဂ္ဂံ ဂန္တွာ ကိလန္တော ပဋိပထံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ "ပုရတော ဂါမော ကီဝဒူရော"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ယောဇန"န္တိ ဝုတ္တေ ထောကံ ဂန္တွာ အပရမ္ပိ ပုစ္ဆိတွာ တေနာပိ "ယောဇန"န္တိ ဝုတ္တေ ပုန ထောကံ ဂန္တွာ အပရမ္ပိ ပုစ္ဆတိ။ သောပိ "ယောဇန"န္တိ ဝဒတိ။ သော ပုစ္ဆိတပုစ္ဆိတာ ယောဇနန္တေဝ ဝဒန္တိ၊ ဒီဃံ ဝတိဒံ ယောဇနံ၊ ဧကယောဇနံ ဒွေ တီဏိ ယောဇနာနိ ဝိယ မညေတိ။ **ဗာလာန**န္တိ ဣဓလောကပရလောကတ္ထံ ပန အဇာနန္တာနံ ဗာလာနံ သံသာရဝဋ္ဋဿ ပရိယန္တံ ကာတုံ အသက္ကောန္တာနံ ယံ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဘေဒံ သဒ္ဓမ္မံ ဉတွာ သံသာရဿ အန္တံ ကရောန္တိ၊ တံ **သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတံ သံသာရော ဒီဃော** နာမ ဟောတိ။ သော ဟိ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ဧဝ ဒီဃော နာမ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ "အနမတဂ္ဂေါယံ ဘိက္ခဝေ သံသာရော၊ ပုဗ္ဗာ ကောဋိ န ပညာယတီ"တိ[၁]။ ဗာလာနံ ပန ပရိယန္တံ ကာတုံ အသက္ကောန္တာနံ အတိဒီဃောယေဝါတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သော ပုရိသော သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တော၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပတ္တာ၊ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ ဇာတာတိ။

ရာဇာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဂစ္ဆန္တောယေဝ တေ သတ္တေ ဗန္ဓနာ မောစေသိ။ တတ္ထ ဣတ္ထိပုရိသာ ဗန္ဓနာ မုတ္တာ သီသံ နှတွာ[၂] သကာနိ ဂေဟာနိ ဂစ္ဆန္တာ "စိရံ ဇီဝတု နော အယျာ မလ္လိကာ ဒေဝီ၊ တံ[၃] နိဿာယ ဇီဝိတံ လဘိမှာ"တိ မလ္လိကာယ ဂုဏကထံ ကထယိံသု။ သာယဏှသမယေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အဟော ပဏ္ဍိတာ ဝတာယံ မလ္လိကာ၊ အတ္တနော ပညံ နိဿာယ ဧတ္တကဿ ဇနဿ ဇီဝိတဒါနံ အဒါသီ"တိ။ သတ္ထာ (ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ တေသံ ဘိက္ခူနံ ကထံ သုတွာ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ ဓမ္မသဘံ ပဝိသိတွာ ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိတွာ)[၄] "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ

၁-သံ ၁-၃၈၇-ပိဋ္ဌေ။
၂-နှာတာ (သီ)
၃-ယံ (သီ၊ သျာ)
၄-( )သီ-သျာပေါတ္ထကေသု နတ္ထိ။

kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave Mallikā idāneva attano paññaṁ nissāya mahājanassa jīvitadānaṁ deti, pubbepi adāsiyevā”ti vatvā tamatthaṁ pakāsanto atītaṁ āhari—

Atīte Bārāṇasiyaṁ rañño putto ekaṁ nigrodharukkhaṁ upasaṅkamitvā tattha nibbattāya devatāya āyāci “sāmi devarāja imasmiṁ jambudīpe ekasatarājāno ekasata-aggamahesiyo, sacāhaṁ pitu accayena rajjaṁ labhissāmi, etesaṁ galalohitena baliṁ karissāmī”ti. So pitari kālakate rajjaṁ patvā “devatāya me ānubhāvena rajjaṁ pattaṁ, balimassā karissāmī”ti mahatiyā senāya nikkhamitvā ekaṁ rājānaṁ attano vase vattetvā tena saddhiṁ aparampi aparampīti sabbe rājāno attano vase katvā saddhiṁ aggamahesīhi ādāya gacchanto Uggasenassa nāma sabbakaniṭṭhassa rañño Dhammadinnā nāma aggamahesī garugabbhā, taṁ ohāya āgantvā “ettakajanaṁ visapānakaṁ pāyetvā māressāmī”ti rukkhamūlaṁ sodhāpesi. Devatā cintesi “ayaṁ rājā ettake rājāno gaṇhanto ‘maṁ nissāya gahitā ime’ti cintetvā tesaṁ galalohitena mayhaṁ baliṁ kātukāmo, sace panāyaṁ ete ghātessati, jambudīpe rājavaṁso upacchijjissati[1], rukkhamūlepi[2] me asuci bhavissati, sakkhissāmi nu kho etaṁ nivāretun”ti. Sā upadhārentī “nāhaṁ sakkhissāmī”ti ñatvā aññampi devataṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ ārocetvā “tvaṁ sakkhissasī”ti āha. Tāyapi paṭikkhittā aññampi aññampīti evaṁ sakalacakkavāḷadevatāyo upasaṅkamitvā tāhipi paṭikkhittā catunnaṁ mahārājūnaṁ santikaṁ gantvā[3] “mayaṁ na sakkoma, amhākaṁ pana rājā amhehi puññena ca paññāya ca visiṭṭho, taṁ pucchā”ti tehipi paṭikkhittakāle sakkaṁ upasaṅkamitvā[3] tamatthaṁ ārocetvā “deva tumhesu appossukkataṁ āpannesu khattiyavaṁso upacchijjissati, tassa paṭisaraṇaṁ hothā”ti āha. Sakko “ahampi naṁ paṭibāhituṁ na sakkhissāmi, upāyaṁ panate vakkhāmī”ti vatvā upāyaṁ ācikkhi “gaccha, tvaṁ rañño passantasseva rattavatthaṁ nivāsetvā attano rukkhato nikkhamitvā gamanākāraṁ dassehi, atha taṁ rājā ‘devatā gacchati, nivattāpessāmi nan’ti nānappakārena yācissati, atha naṁ vedeyyāsi ‘tvaṁ

---

1. Ucchijjissati (Sī, Syā)　　2. Rukkhamūlampi (Syā, Ka)

3-3. Tehi kathitakāle “uppannaṁ bhayaṁ na mayaṁ sakkhissāmā”ti vutte sakkaṁ upasaṅkamitvā(Ka)

ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ မလ္လိကာ ဣဒါနေဝ အတ္တနော ပညံ နိဿာယ မဟာဇနဿ ဇီဝိတဒါနံ ဒေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အဒါသိယေဝါ”တိ ဝတွာ တမတ္ထံ ပကာသေန္တော အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ရညော ပုတ္တော ဧကံ နိဂြောဓရုက္ခံ ဥပသင်္ကမိတွာ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တာယ ဒေဝတာယ အာယာစိ “သာမိ ဒေဝရာဇ ဣမသ္မိံ ဇမ္ဗုဒီပေ ဧကသတရာဇာနော ဧကသတအဂ္ဂမဟေသိယော၊ သစာဟံ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇံ လဘိဿာမိ၊ ဧတေသံ ဂလလောဟိတေန ဗလိံ ကရိဿာမီ”တိ။ သော ပိတရိ ကာလကတေ ရဇ္ဇံ ပတွာ “ဒေဝတာယ မေ အာနုဘာဝေန ရဇ္ဇံ ပတ္တံ၊ ဗလိမဿာ ကရိဿာမီ”တိ မဟတိယာ သေနာယ နိက္ခမိတွာ ဧကံ ရာဇာနံ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတွာ တေန သဒ္ဓိံ အပရမ္ပိ အပရမ္ပီတိ သဗ္ဗေ ရာဇာနော အတ္တနော ဝသေ ကတွာ သဒ္ဓိံ အဂ္ဂမဟေသီဟိ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တော ဥဂ္ဂသေနဿ နာမ သဗ္ဗကနိဋ္ဌဿ ရညော ဓမ္မဒိန္နာ နာမ အဂ္ဂမဟေသီ ဂရုဂဗ္ဘာ၊ တံ ဩဟာယ အာဂန္တွာ “ဧတ္တကဇနံ ဝိသပါနကံ ပါယေတွာ မာရေဿာမီ”တိ ရုက္ခမူလံ သောဓာပေသိ။ ဒေဝတာ စိန္တေသိ “အယံ ရာဇာ ဧတ္တကေ ရာဇာနော ဂဏှန္တော ‘မံ နိဿာယ ဂဟိတာ ဣမေ’တိ စိန္တေတွာ တေသံ ဂလလောဟိတေန မယှံ ဗလိံ ကာတုကာမော၊ သစေ ပနာယံ ဧတေ ဃာတေဿတိ၊ ဇမ္ဗုဒီပေ ရာဇဝံသော ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ[1]၊ ရုက္ခမူလေပိ[2] မေ အသုစိ ဘဝိဿတိ၊ သက္ခိဿာမိ နု ခေါ ဧတံ နိဝါရေတု”န္တိ။ သာ ဥပဓာရေန္တီ “နာဟံ သက္ခိဿာမီ”တိ ဉတွာ အညမ္ပိ ဒေဝတံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတမတ္ထံ အာရောစေတွာ “တွံ သက္ခိဿသီ”တိ အာဟ။ တာယပိ ပဋိက္ခိတ္တာ အညမ္ပိ အညမ္ပီတိ ဧဝံ သကလစက္ကဝါဠဒေဝတာယော ဥပသင်္ကမိတွာ တာဟိပိ ပဋိက္ခိတ္တာ စတုန္နံ မဟာရာဇူနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ [3]“မယံ န သက္ကောမ၊ အမှာကံ ပန ရာဇာ အမှေဟိ ပုညေန စ ပညာယ စ ဝိသိဋ္ဌော၊ တံ ပုစ္ဆာ”တိ တေဟိပိ ပဋိက္ခိတ္တကာလေ သက္ကံ ဥပသင်္ကမိတွာ[3] တမတ္ထံ အာရောစေတွာ “ဒေဝ တုမှေသု အပ္ပေါဿုက္ကတံ အာပန္နေသု ခတ္တိယဝံသော ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ၊ တဿ ပဋိသရဏံ ဟောထာ”တိ အာဟ။ သက္ကော “အဟမ္ပိ နံ ပဋိဗာဟိတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဥပါယံ ပန တေ ဝက္ခာမီ”တိ ဝတွာ ဥပါယံ အာစိက္ခိ “ဂစ္ဆ, တွံ ရညော ပဿန္တဿေဝ ရတ္တဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ အတ္တနော ရုက္ခတော နိက္ခမိတွာ ဂမနာကာရံ ဒဿေဟိ၊ အထ တံ ရာဇာ ‘ဒေဝတာ ဂစ္ဆတိ၊ နိဝတ္တာပေဿာမိ န’န္တိ နာနပ္ပကာရေန ယာစိဿတိ၊ အထ နံ ဝဒေယျာသိ ‘တွံ

၁-ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ (သီ၊ သျာ)　　၂-ရုက္ခမူလမ္ပိ (သျာ၊ က)

၃-၃-တေဟိ ကထိတကာလေ “ဥပ္ပန္နံ ဘယံ န မယံ သက္ခိဿာမာ”တိ ဝုတ္တေ သက္ကံ ဥပသင်္ကမိတွာ (က)

ekasatarājāno saddhiṁ aggamahesīhi ānetvā tesaṁ galalohitena baliṁ karissāmīti mayhaṁ āyācitvā Uggasenassa rañño deviṁ ohāya āgato, nāhaṁ tādisassa musāvādassa baliṁ sampaṭicchāmī"ti. Evaṁ kira vutte rājā taṁ āṇāpessati, sā rañño dhammaṁ desetvā ettakassa janassa jīvitadānaṁ dassatī"ti. Iminā kāraṇena Sakko devatāya imaṁ upāyaṁ ācikkhi. Devatā tathā akāsi.

Rājāpi taṁ āṇāpesi. Sā āgantvā tesaṁ rājūnaṁ pariyante nisinnampi attano rājānameva vandi. Rājā "mayi sabbarājajeṭṭhake ṭhite sabbakaniṭṭhaṁ attano sāmikaṁ vandatī"ti tassa kujjhi. Atha naṁ sā āha "kiṁ mayhaṁ tayi paṭibaddhaṁ, ayaṁ pana me sāmiko issariyassa dāyako, imaṁ avanditvā kasmā taṁ vandissāmī"ti. Rukkhadevatā passantasseva mahājanassa "evaṁ bhadde, evaṁ bhadde"ti vatvā taṁ pupphamuṭṭhinā pūjesi. Puna rājā āha "sace maṁ na vandasi, mayhaṁ rajjasiridāyikaṁ evaṁ mahānubhāvaṁ devataṁ kasmā na vandasī"ti. Mahārāja tayā attano puññe ṭhatvā[1] rājāno gahitā, na devatāya gahetvā dinnāti. Punapi taṁ devatā "evaṁ bhadde, evaṁ bhadde"ti vatvā tatheva pūjesi. Puna sā rājānaṁ āha "tvaṁ 'devatāya me ettakā rājāno gahetvā dinnā'ti vadesi, idāni te devatāya upari vāmapasse rukkho agginā daḍḍho, sā taṁ aggiṁ nibbāpetuṁ kasmā nāsakkhi, yadi evaṁ mahānubhāvā"ti. Punapi taṁ devatā "evaṁ bhadde, evaṁ bhadde"ti vatvā tatheva pūjesi.

Sā kathayamānā ṭhitā rodi ceva hasi ca. Atha naṁ rājā "kiṁ ummattikāsī"ti āha. Kasmā deva evaṁ vadesi, na mādisiyo ummattikā hontīti. Atha naṁ kiṁ kāraṇā rodasi ceva hasasi cāti. "Suṇāhi mahārāja, ahaṁ hi atīte kuladhītā hutvā patikule vasantī sāmikassa sahāyakaṁ pāhunakaṁ āgataṁ disvā tassa bhattaṁ pacitukāmā 'maṁsaṁ āharā'ti dāsiyā kahāpaṇaṁ datvā tāya maṁsaṁ alabhitvā āgatāya 'natthi maṁsan'ti vutte gehassa pacchimabhāge sayitāya eḷikāya sīsaṁ chinditvā bhattaṁ sampādesiṁ, sāhaṁ ekissāya eḷikāya sīsaṁ chinditvā niraye paccitvā pakkāvasesena tassā lomagaṇanāya sīsacchedaṁ pāpuṇiṁ, tvaṁ ettakaṁ janaṁ vadhitvā kadā

1. Puññaṁ patvā (Sī)

ဧကသတရာဇာနော သဒ္ဓိံ အဂ္ဂမဟေသီဟိ အာနေတွာ တေသံ ဂလလောဟိတေန ဗလိံ ကရိဿာမီတိ မယှံ အာယာစိတွာ ဥဂ္ဂသေနဿ ရညော ဒေဝိံ ဩဟာယ အာဂတော၊ နာဟံ တာဒိသဿ မုသာဝါဒဿ ဗလိံ သမ္ပဋိစ္ဆာမီ'တိ။ ဧဝံ ကိရ ဝုတ္တေ ရာဇာ တံ အာဏာပေဿတိ၊ သာ ရညော ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ဧတ္တကဿ ဇနဿ ဇီဝိတဒါနံ ဒဿတီ''တိ။ ဣမိနာ ကာရဏေန သက္ကော ဒေဝတာယ ဣမံ ဥပါယံ အာစိက္ခိ။ ဒေဝတာ တထာ အကာသိ။

ရာဇာပိ တံ အာဏာပေသိ။ သာ အာဂန္တွာ တေသံ ရာဇူနံ ပရိယန္တေ နိသိန္နမ္ပိ အတ္တနော ရာဇာနမေဝ ဝန္ဒိ။ ရာဇာ "မယိ သဗ္ဗရာဇဇေဋ္ဌကေ ဌိတေ သဗ္ဗကနိဋ္ဌံ အတ္တနော သာမိကံ ဝန္ဒတီ"တိ တဿ ကုဇ္ဈိ။ အထ နံ သာ အာဟ "ကိံ မယှံ တယိ ပဋိဗဒ္ဓံ၊ အယံ ပန မေ သာမိကော ဣဿရိယဿ ဒါယကော၊ ဣမံ အဝန္ဒိတွာ ကသ္မာ တံ ဝန္ဒိဿာမီ"တိ။ ရုက္ခဒေဝတာ ပဿန္တဿေဝ မဟာဇနဿ "ဧဝံ ဘဒ္ဒေ၊ ဧဝံ ဘဒ္ဒေ"တိ ဝတွာ တံ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိနာ ပူဇေသိ။ ပုန ရာဇာ အာဟ "သစေ မံ န ဝန္ဒသိ၊ မယှံ ရဇ္ဇသိရိဒါယိကံ ဧဝံ မဟာနုဘာဝံ ဒေဝတံ ကသ္မာ န ဝန္ဒသီ"တိ။ မဟာရာဇ တယာ အတ္တနော ပုညေ ဌတွာ[၁] ရာဇာနော ဂဟိတာ၊ န ဒေဝတာယ ဂဟေတွာ ဒိန္နာတိ။ ပုနပိ တံ ဒေဝတာ "ဧဝံ ဘဒ္ဒေ၊ ဧဝံ ဘဒ္ဒေ"တိ ဝတွာ တထေဝ ပူဇေသိ။ ပုန သာ ရာဇာနံ အာဟ "တွံ 'ဒေဝတာယ မေ ဧတ္တကာ ရာဇာနော ဂဟေတွာ ဒိန္နာ'တိ ဝဒေသိ၊ ဣဒါနိ တေ ဒေဝတာယ ဥပရိ ဝါမပဿေ ရုက္ခော အဂ္ဂိနာ ဍဍ္ဎော၊ သာ တံ အဂ္ဂိံ နိဗ္ဗာပေတုံ ကသ္မာ နာသက္ခိ၊ ယဒိ ဧဝံ မဟာနုဘာဝါ"တိ။ ပုနပိ တံ ဒေဝတာ "ဧဝံ ဘဒ္ဒေ၊ ဧဝံ ဘဒ္ဒေ"ကိ ဝတွာ တထေဝ ပူဇေသိ။

သာ ကထယမာနာ ဌိတာ ရောဒိ စေဝ ဟသိ စ။ အထ နံ ရာဇာ "ကိံ ဥမ္မတ္တိကာသီ"တိ အာဟ။ ကသ္မာ ဒေဝ ဧဝံ ဝဒေသိ၊ န မာဒိသိယော ဥမ္မတ္တိကာ ဟောန္တီတိ။ အထ နံ ကိံ ကာရဏာ ရောဒသိ စေဝ ဟသသိ စာတိ။ "သုဏာဟိ မဟာရာဇ၊ အဟံ ဟိ အတီတေ ကုလဓီတာ ဟုတွာ ပတိကုလေ ဝသန္တီ သာမိကဿ သဟာယကံ ပါဟုနကံ အာဂတံ ဒိသွာ တဿ ဘတ္တံ ပစိတုကာမာ 'မံသံ အာဟရာ'တိ ဒါသိယာ ကဟာပဏံ ဒတွာ တာယ မံသံ အလဘိတွာ အာဂတာယ 'နတ္ထိ မံသ'န္တိ ဝုတ္တေ ဂေဟဿ ပစ္ဆိမဘာဂေ သယိတာယ ဧဠိကာယ သီသံ ဆိန္ဒိတွာ ဘတ္တံ သမ္ပာဒေသိံ၊ သာဟံ ဧကိဿာယ ဧဠိကာယ သီသံ ဆိန္ဒိတွာ နိရယေ ပစ္စိတွာ ပက္ကာဝသေသေန တဿာ လောမဂဏနာယ သီသစ္ဆေဒံ ပါပုဏိံ၊ တွံ ဧတ္တကံ ဇနံ ဝဓိတွာ ကဒါ

၁-ပုညံ ပတွာ (သီ)

dukkhā muccissasīti evamahaṁ[1] tava dukkhaṁ anussarantī rodin"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

"Ekissā[2] kaṇṭhaṁ chetvāna, lomagaṇanāya paccisaṁ[3].
Bahūnaṁ kaṇṭhe chetvāna, kathaṁ kāhasi khattiyā"ti.

Atha kasmā tvaṁ hasasīti. "Etasmā dukkhā muttāmhī"ti tussitvā mahārājāti. Punapi taṁ devatā "evaṁ bhadde, evaṁ bhadde"ti vatvā pupphamuṭṭhinā pūjesi. Rājā "aho me bhāriyaṁ kataṁ kammaṁ, ayaṁ kira ekaṁ eḷikaṁ vadhitvā niraye pakkāvasesena tassā lomagaṇanāya sīsacchedaṁ pāpuṇi, ahaṁ ettakaṁ janaṁ vadhitvā kadā sotthiṁ pāpuṇissāmī"ti sabbe rājāno mocetvā attano mahallakatare vanditvā daharadaharānaṁ[4] añjaliṁ paggayha sabbe khamāpetvā sakasakaṭṭhānameva pahiṇi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā, "evaṁ bhikkhave na idāneva Mallikā devī attano paññaṁ nissāya mahājanassa jīvitadānaṁ deti, pubbepi adāsiyevā"ti vatvā atītaṁ samodhānesi "tadā Bārāṇasirājā pasenadi Kosalo ahosi, Dhammadinnā devī Mallikā, rukkhadevatā ahamevā"ti. Evaṁ atītaṁ samodhānetvā puna dhammaṁ desento "bhikkhave pāṇātipāto nāma na kattabbayuttako. Pāṇātipātino hi dīgharattaṁ socantī"ti vatvā imā gāthā āha—

"Idha socati pecca socati,
Pāpakārī ubhayattha socati.
So socati so vihaññati,
Disvā kammakiliṭṭhamattano"ti[5].

"Evaṁ ce sattā jāneyyuṁ, dukkhā'yaṁ jātisambhavo.
Na pāṇo pāṇinaṁ haññe, pāṇaghātī hi socatī"ti[6].

Aññatarapurisavatthu paṭhamaṁ.

1. Evaṁmahantañca (Sī, Syā) 2. Eḷikāya (Ka) 3. Paccayiṁ (Sī)
4. Daharatarānaṁ (Sī, Syā)
5. Khu 1. 15 piṭṭhe. ayaṁ gāthā Sī-Syā-potthakesu imasmiṁ ṭhāne natthi.
6. Khu 5. 5 piṭṭhe.

ဒုက္ခာ မုစ္စိဿသီတိ ဧဝမဟံ[၁] တဝ ဒုက္ခံ အနုဿရန္တီ ရောဒိန္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

"ဧကိဿာ[၂] ကဏ္ဌံ ဆေတွာန၊ လောမဂဏနာယ ပစ္စိသံ[၃]။
ဗဟူနံ ကဏ္ဌေ ဆေတွာန၊ ကထံ ကာဟသိ ခတ္တိယာ"တိ။

အထ ကသ္မာ တွံ ဟသသီတိ။ "ဧတသ္မာ ဒုက္ခာ မုတ္တာမှီ"တိ တုဿိတွာ မဟာရာဇာတိ။ ပုနပိ တံ ဒေဝတာ "ဧဝံ ဘဒ္ဒေ၊ ဧဝံ ဘဒ္ဒေ"တိ ဝတွာ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိနာ ပူဇေသိ။ ရာဇာ "အဟော မေ ဘာရိယံ ကတံ ကမ္မံ၊ အယံ ကိရ ဧကံ ဧဠိကံ ဝဓိတွာ နိရယေ ပက္ကာဝသေသေန တဿာ လောမဂဏနာယ သီသစ္ဆေဒံ ပါပုဏိ၊ အဟံ ဧတ္တကံ ဇနံ ဝဓိတွာ ကဒါ သောတ္ထိံ ပါပုဏိဿာမီ"တိ သဗ္ဗေ ရာဇာနော မောစေတွာ အတ္တနော မဟလ္လကတရေ ဝန္ဒိတွာ ဒဟရဒဟရာနံ[၄] အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ သဗ္ဗေ ခမာပေတွာ သကသကဋ္ဌာနမေဝ ပဟိဏိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ "ဧဝံ ဘိက္ခဝေ န ဣဒါနေဝ မလ္လိကာ ဒေဝီ အတ္တနော ပညံ နိဿာယ မဟာဇနဿ ဇီဝိတဒါနံ ဒေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အဒါသိယေဝါ"တိ ဝတွာ အတီတံ သမောဓာနေသိ "တဒါ ဗာရာဏသိရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော အဟောသိ၊ ဓမ္မဒိန္နာ ဒေဝီ မလ္လိကာ၊ ရုက္ခဒေဝတာ အဟမေဝါ"တိ။ ဧဝံ အတီတံ သမောဓာနေတွာ ပုန ဓမ္မံ ဒေသေန္တော "ဘိက္ခဝေ ပါဏာတိပါတော နာမ န ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကော။ ပါဏာတိပါတိနော ဟိ ဒီဃရတ္တံ သောစန္တီ"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အာဟ—

"ဣဓ သောစတိ ပေစ္စ သောစတိ၊
ပါပကာရီ ဥဘယတ္ထ သောစတိ။
သော သောစတိ သော ဝိဟညတိ၊
ဒိသွာ ကမ္မကိလိဋ္ဌမတ္တနော"တိ[၅]။

"ဧဝံ စေ သတ္တာ ဇာနေယျုံ၊ ဒုက္ခာ'ယံ ဇာတိသမ္ဘဝေါ။
န ပါဏော ပါဏိနံ ဟညေ၊ ပါဏဃာတီ ဟိ သောစတီ"တိ[၆]။

အညတရပုရိသဝတ္ထု ပဌမံ။

၁-ဧဝံမဟန္တဉ္စ (သီ၊ သျာ) ၂-ဧဠိကာယ (က)
၃-ပစ္စယိံ (သီ) ၄-ဒဟရတရာနံ (သီ၊ သျာ)
၅-ခု ၁-၁၅-ပိဋ္ဌေ၊ အယံ ဂါထာ သီ-သျာပေါတ္ထကေသု ဣမသ္မိံ ဌာနေ နတ္ထိ။ ၆-ခု ၅-၅-ပိဋ္ဌေ။

2. Mahākassapattherasaddhivihārikavatthu

Carañce nādhigaccheyyāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ Jetavane viharanto Mahākassapattherassa saddhivihārikaṁ ārabbha kathesi. Desanā Rājagahe samuṭṭhitā.

Theraṁ kira Rājagahaṁ nissāya Pippaliguhāyaṁ vasantaṁ dve saddhivihārikā upaṭṭhahiṁsu. Tesu eko sakkaccaṁ vattaṁ karoti, eko tena kataṁ kataṁ[1] attanā kataṁ viya dassento mukhodakadantakaṭṭhānaṁ paṭiyāditabhāvaṁ ñatvā "bhante mukhodakadantakaṭṭhāni me paṭiyāditāni, mukhaṁ dhovathā"ti vadati, pādadhovananhānādikālepi evameva vadati. Itaro cintesi "ayaṁ niccakālaṁ mayā kataṁ kataṁ[1] attanā kataṁ viya katvā dasseti, hotu, kattabbayuttakamassa karissāmī"ti. Tassa bhuñjitvā supantasseva nhānodakaṁ tāpetvā ekasmiṁ ghaṭe katvā piṭṭhikoṭṭhake ṭhapesi, udakatāpanabhājane pana nāḷimattaṁ udakaṁ sesetvā usumaṁ muñcantaṁ ṭhapesi. Taṁ itaro sāyanhasamaye pabujjhitvā usumaṁ nikkhantaṁ disvā "udakaṁ tāpetvā koṭṭhake ṭhapitaṁ bhavissatī"ti vegena gantvā theraṁ vanditvā "bhante koṭṭhake udakaṁ ṭhapitaṁ, nhāyathā"ti vatvā therena saddhiṁyeva koṭṭhakaṁ pāvisi. Thero udakaṁ apassanto "kahaṁ udakaṁ āvuso"ti āha. Daharo aggisālaṁ gantvā bhājane uḷuṅkaṁ otāretvā tucchabhāvaṁ ñatvā "passatha duṭṭhassa[2] kammaṁ, tucchabhājanaṁ uddhane āropetvā kuhiṁ gato, ahaṁ 'koṭṭhake udakan'ti saññāya ārocesin"ti ujjhāyanto ghaṭaṁ ādāya titthaṁ agamāsi. Itaropi piṭṭhikoṭṭhakato udakaṁ āharitvā koṭṭhake ṭhapesi.

Thero cintesi "ayaṁ daharo 'udakaṁ me tāpetvā koṭṭhake ṭhapitaṁ, etha, bhante nhāyathā'ti vatvā idāni ujjhāyanto ghaṭaṁ ādāya titthaṁ gacchati, kiṁ nu kho etan"ti upadhārento "ettakaṁ kālaṁ esa daharo iminā kataṁ vattaṁ attanāva kataṁ viya pakāsetī"ti ñatvā sāyaṁ āgantvā nisinnassa ovādamadāsi "āvuso bhikkhunā nāma 'attanā katameva katan'ti vattuṁ vaṭṭati, no akataṁ, tvaṁ idāneva 'koṭṭhake udakaṁ ṭhapitaṁ, nhāyatha bhante'ti vatvā mayi pavisitvā ṭhite

1. Vattaṁ (Syā) 2. Dubbinītassa (Sī, Syā)

၂-မဟာကဿပတ္ထေရသဒ္ဓိဝိဟာရိကဝတ္ထု

စရဉ္စေ နာဓိဂစ္ဆေယျာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာကဿပတ္ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေသနာ ရာဇဂဟေ သမုဋ္ဌိတာ။

ထေရံ ကိရ ရာဇဂဟံ နိဿာယ ပိပ္ပလိဂုဟာယံ ဝသန္တံ ဒွေ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ တေသု ဧကော သက္ကစ္စံ ဝတ္တံ ကရောတိ၊ ဧကော တေန ကတံ ကတံ[1] အတ္တနာ ကတံ ဝိယ ဒဿေန္တော မုခေါဒကဒန္တကဋ္ဌာနံ ပဋိယာဒိတဘာဝံ ဉတွာ "ဘန္တေ မုခေါဒကဒန္တကဋ္ဌာနိ မေ ပဋိယာဒိတာနိ၊ မုခံ ဓောဝထာ"တိ ဝဒတိ၊ ပါဒဓောဝနနှာနာဒိကာလေပိ ဧဝမေဝ ဝဒတိ။ ဣတရော စိန္တေသိ "အယံ နိစ္စကာလံ မယာ ကတံ ကတံ[1] အတ္တနာ ကတံ ဝိယ ကတွာ ဒဿေတိ၊ ဟောတု, ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကမဿ ကရိဿာမီ"တိ။ တဿ ဘုဉ္ဇိတွာ သုပန္တဿေဝ နှာနောဒကံ တာပေတွာ ဧကသ္မိံ ဃဋေ ကတွာ ပိဋ္ဌိကောဋ္ဌကေ ဌပေသိ၊ ဥဒကတာပနဘာဇနေ ပန နာဠိမတ္တံ ဥဒကံ သေသေတွာ ဥသုမံ မုဉ္စန္တံ ဌပေသိ။ တံ ဣတရော သာယနှသမယေ ပဗုဇ္ဈိတွာ ဥသုမံ နိက္ခန္တံ ဒိသွာ "ဥဒကံ တာပေတွာ ကောဋ္ဌကေ ဌပိတံ ဘဝိဿတီ"တိ ဝေဂေန ဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ ကောဋ္ဌကေ ဥဒကံ ဌပိတံ၊ နှာယထာ"တိ ဝတွာ ထေရေန သဒ္ဓိံယေဝ ကောဋ္ဌကံ ပါဝိသိ။ ထေရော ဥဒကံ အပဿန္တော "ကဟံ ဥဒကံ အာဝုသော"တိ အာဟ။ ဒဟရော အဂ္ဂိသာလံ ဂန္တွာ ဘာဇနေ ဥဠုင်္ကံ ဩတာရေတွာ တုစ္ဆဘာဝံ ဉတွာ "ပဿထ ဒုဋ္ဌဿ[2] ကမ္မံ၊ တုစ္ဆဘာဇနံ ဥဒ္ဓနေ အာရောပေတွာ ကုဟိံ ဂတော၊ အဟံ 'ကောဋ္ဌကေ ဥဒက'န္တိ သညာယ အာရောစေသိ"န္တိ ဥဇ္ဈာယန္တော ဃဋံ အာဒါယ တိတ္ထံ အဂမာသိ။ ဣတရောပိ ပိဋ္ဌိကောဋ္ဌကတော ဥဒကံ အာဟရိတွာ ကောဋ္ဌကေ ဌပေသိ။

ထေရော စိန္တေသိ "အယံ ဒဟရော 'ဥဒကံ မေ တာပေတွာ ကောဋ္ဌကေ ဌပိတံ၊ ဧထ, ဘန္တေ နှာယထာ'တိ ဝတွာ ဣဒါနိ ဥဇ္ဈာယန္တော ဃဋံ အာဒါယ တိတ္ထံ ဂစ္ဆတိ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ ဥပဓာရေန္တော "ဧတ္တကံ ကာလံ ဧသ ဒဟရော ဣမိနာ ကတံ ဝတ္တံ အတ္တနာဝ ကတံ ဝိယ ပကာသေတီ"တိ ဉတွာ သာယံ အာဂန္တွာ နိသိန္နဿ ဩဝါဒမဒါသိ "အာဝုသော ဘိက္ခုနာ နာမ 'အတ္တနာ ကတမေဝ ကတ'န္တိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ၊ နော အကတံ၊ တွံ ဣဒါနေဝ 'ကောဋ္ဌကေ ဥဒကံ ဌပိတံ၊ နှာယထ ဘန္တေ'တိ ဝတွာ မယိ ပဝိသိတွာ ဌိတေ

၁-ဝတ္တံ (သျာ) ၂-ဒုဗ္ဗိနီတဿ (သီ၊ သျာ)

ghaṭaṁ ādāya ujjhāyanto gacchasi, pabbajitassa nāma evaṁ kātuṁ na vaṭṭatī”ti. So “passatha therassa kammaṁ, udakamattakaṁ nāma nissāya maṁ evaṁ vadesī”ti kujjhitvā punadivase therena saddhiṁ piṇḍāya na pāvisi. Thero itarena saddhiṁ ekaṁ padesaṁ agamāsi. So tasmiṁ gate therassa upaṭṭhākakulaṁ gantvā “thero kahaṁ bhante”ti puṭṭho “therassa aphāsukaṁ jātaṁ, vihāreyeva nisinno”ti āha. Kiṁ pana bhante laddhuṁ vaṭṭatīti. “Evarūpaṁ kira nāma āhāraṁ dethā”ti vutte tena vuttaniyāmeneva sampādetvā adaṁsu. So antarāmaggeva taṁ bhattaṁ bhuñjitvā vihāraṁ gato. Theropi gataṭṭhāne mahantaṁ sukhumavatthaṁ labhitvā attanā saddhiṁ gatadaharassa adāsi. So taṁ rajitvā attano nivāsanapārupanaṁ akāsi.

Thero punadivase taṁ upaṭṭhākakulaṁ gantvā “bhante ‘tumhākaṁ kira aphāsukaṁ jātan’ti amhehi daharena vuttaniyāmeneva paṭiyādetvā āhāro pesito, paribhuñjitvā vo phāsukaṁ jātan”ti vutte tuṇhī ahosi. Vihāraṁ pana gantvā taṁ daharaṁ vanditvā nisinnaṁ evamāha “āvuso tayā kira hiyyo idaṁ nāma kataṁ, idaṁ pabbajitānaṁ na anucchavikaṁ, viññattiṁ katvā bhuñjituṁ na vaṭṭatī”ti. So kujjhitvā there āghātaṁ bandhitvā “purimadivase udakamattaṁ nissāya maṁ musāvādiṁ katvā ajja attano upaṭṭhākakule bhattamuṭṭhiyā bhuttakāraṇā maṁ ‘viññattiṁ katvā bhiñjituṁ na vaṭṭatī’ti vadati, vatthampi tena attano upaṭṭhākasseva dinnaṁ, aho therassa bhāriyaṁ kammaṁ, jānissāmissa kattabbayuttakan”ti punadivase there gāmaṁ pavisante sayaṁ vihāre ohīyitvā daṇḍaṁ gahetvā paribhogabhājanāni bhinditvā therassa paṇṇasālāya aggiṁ datvā yaṁ na jhāyati, taṁ muggarena paharanto bhinditvā nikkhamitvā palāto. So kālaṁ katvā Avīcimahāniraye nibbatti.

Mahājano kathaṁ samuṭṭhāpesi “therassa kira saddhivihāriko ovādamattaṁ asahanto kujjhitvā paṇṇasālaṁ jhāpetvā palāto”ti. Atheko bhikkhu aparabhāge Rājagahā nikkhamitvā Satthāraṁ daṭṭhukāmo Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā Satthārā paṭisanthāraṁ katvā “kuto āgatosī”ti puṭṭho “Rājagahato bhante”ti āha. Mama puttassa Mahākassapassa khamanīyanti. Khamanīyaṁ bhante, eko pana saddhivihāriko

ဃဋံ အာဒါယ ဥဇ္ဈာယန္တော ဂစ္ဆသိ၊ ပဗ္ဗဇိတဿ နာမ ဧဝံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော “ပဿထ ထေရဿ ကမ္မံ၊ ဥဒကမတ္တကံ နာမ နိဿာယ မံ ဧဝံ ဝဒေသီ”တိ ကုဇ္ဈိတွာ ပုနဒိဝသေ ထေရေန သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍာယ န ပါဝိသိ။ ထေရော ဣတရေန သဒ္ဓိံ ဧကံ ပဒေသံ အဂမာသိ။ သော တသ္မိံ ဂတေ ထေရဿ ဥပဋ္ဌာကကုလံ ဂန္တွာ “ထေရော ကဟံ ဘန္တေ”တိ ပုဋ္ဌော “ထေရဿ အဖာသုကံ ဇာတံ၊ ဝိဟာရေယေဝ နိသိန္နော”တိ အာဟ။ ကိံ ပန ဘန္တေ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ “ဧဝရူပံ ကိရ နာမ အာဟာရံ ဒေထာ”တိ ဝုတ္တေ တေန ဝုတ္တ-နိယာမေနေဝ သမ္ပာဒေတွာ အဒံသု။ သော အန္တရာမဂ္ဂေဝ တံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝိဟာရံ ဂတော။ ထေရောပိ ဂတဋ္ဌာနေ မဟန္တံ သုခုမဝတ္ထံ လဘိတွာ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ဂတဒဟရဿ အဒါသိ။ သော တံ ရဇိတွာ အတ္တနော နိဝါသနပါရုပနံ အကာသိ။

ထေရော ပုနဒိဝသေ တံ ဥပဋ္ဌာကကုလံ ဂန္တွာ “ဘန္တေ ‘တုမှာကံ ကိရ အဖာသုကံ ဇာတ’န္တိ အမှေဟိ ဒဟရေန ဝုတ္တနိယာမေနေဝ ပဋိယာဒေတွာ အာဟာရော ပေသိတော၊ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ ဝေါ ဖာသုကံ ဇာတ”န္တိ ဝုတ္တေ တုဏှီ အဟောသိ။ ဝိဟာရံ ပန ဂန္တွာ တံ ဒဟရံ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နံ ဧဝမာဟ “အာဝု-သော တယာ ကိရ ဟိယျော ဣဒံ နာမ ကတံ၊ ဣဒံ ပဗ္ဗဇိတာနံ န အနုစ္ဆဝိကံ၊ ဝိညတ္တိံ ကတွာ ဘုဉ္ဇိတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော ကုဇ္ဈိတွာ ထေရေ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ “ပုရိမဒိဝသေ ဥဒကမတ္တံ နိဿာယ မံ မုသာဝါဒိံ ကတွာ အဇ္ဇ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကကုလေ ဘတ္တမုဋ္ဌိယာ ဘုတ္တကာရဏာ မံ ‘ဝိညတ္တိံ ကတွာ ဘုဉ္ဇိတုံ န ဝဋ္ဋတီ’တိ ဝဒတိ၊ ဝတ္ထမ္ပိ တေန အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကဿေဝ ဒိန္နံ၊ အဟော ထေရဿ ဘာရိယံ ကမ္မံ၊ ဇာနိဿာမိဿ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တက”န္တိ ပုနဒိဝသေ ထေရေ ဂါမံ ပဝိသန္တေ သယံ ဝိဟာရေ ဩဟီယိတွာ ဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ပရိဘောဂဘာဇနာနိ ဘိန္ဒိတွာ ထေရဿ ပဏ္ဏသာလာယ အဂ္ဂိံ ဒတွာ ယံ န ဈာယတိ၊ တံ မုဂ္ဂရေန ပဟရန္တော ဘိန္ဒိတွာ နိက္ခမိတွာ ပလာတော။ သော ကာလံ ကတွာ အဝီစိမဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။

မဟာဇနော ကထံ သမုဋ္ဌာပေသိ “ထေရဿ ကိရ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော ဩဝါဒမတ္တံ အသဟန္တော ကုဇ္ဈိတွာ ပဏ္ဏသာလံ ဈာပေတွာ ပလာတော”တိ။ အထေကော ဘိက္ခု အပရဘာဂေ ရာဇဂဟာ နိက္ခမိတွာ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမော ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ သတ္ထာရာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ “ကုတော အာဂတောသီ”တိ ပုဋ္ဌော “ရာဇဂဟတော ဘန္တေ”တိ အာဟ။ မမ ပုတ္တဿ မဟာကဿပဿ ခမနီယန္တိ။ ခမနီယံ ဘန္တေ၊ ဧကော ပန သဒ္ဓိဝိဟာရိကော

ovādamattena kujjhitvā paṇṇasālaṁ jhāpetvā palātoti. Satthā “na so idāneva ovādaṁ sutvā kujjhati, pubbepi kujjhiyeva. Na idāneva kuṭiṁ dūseti, pubbepi dūsesiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari—

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente Himavantapadese eko siṅgilasakuṇo kulāvakaṁ katvā vasi. Athekadivasaṁ deve vassante eko makkaṭo sītena kampamāno taṁ padesaṁ agamāsi, siṅgilo taṁ disvā gāthamāha—

“Manussasseva te sīsaṁ, hatthapādā ca vānara.
Atha kena nu vaṇṇena, agāraṁ te na vijjatī”ti[1].

Makkaṭo “kiñcāpi me hatthapādā atthi, yāya pana paññāya vicāretvā agāraṁ kareyyaṁ, sā me paññā natthī”ti cintetvā tamatthaṁ viññāpetukāmo imaṁ gāthamāha—

“Manussasseva me sīsaṁ, hatthapādā ca siṅgila.
Yā’hu seṭṭhā manussesu, sā me paññā na vijjatī”ti[1].

Atha naṁ “evarūpassa tava kathaṁ gharāvāso ijjhissatī”ti garahanto siṅgilo imaṁ gāthādvayamāha—

“Anavaṭṭhitacittassa, lahucittassa dubbhino.
Niccaṁ addhuvasīlassa, sukhabhāvo na vijjati.

So karassu ānubhāvaṁ vītivattassu sīliyaṁ.
Sītavātaparittāṇaṁ, karassu kuṭavaṁ kapī”ti[2].

Makkaṭo “ayaṁ maṁ anavaṭṭhitacittaṁ lahucittaṁ mittadubbhiṁ addhuvasīlaṁ karoti, idānissa mittadubbhibhāvaṁ dassessāmī”ti kulāvakaṁ viddhaṁsetvā vippakiri. Sakuṇo tasmiṁ kulāvakaṁ gaṇhante eva ekena passena nikkhamitvā palāyi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā makkaṭo kuṭidūsakabhikkhu ahosi, siṅgilasakuṇo Kassapo

1. Khu 5. 103 piṭṭhe. 2. Khu 5. 104 piṭṭhe.

ဩဝါဒမတ္တေန ကုဇ္ဈိတွာ ပဏ္ဏသာလံ ဈာပေတွာ ပလာတောတိ။ သတ္ထာ “န သော ဣဒါနေဝ ဩဝါဒံ သုတွာ ကုဇ္ဈတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ကုဇ္ဈိယေဝ။ န ဣဒါနေဝ ကုဋိံ ဒူသေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒူသေသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဧကော သိင်္ဂိလသကုဏော ကုလာဝကံ ကတွာ ဝသိ။ အထေကဒိဝသံ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဧကော မက္ကဋော သီတေန ကမ္ပမာနော တံ ပဒေသံ အဂမာသိ။ သိင်္ဂိလော တံ ဒိသွာ ဂါထမာဟ—

“မနုဿဿေဝ တေ သီသံ၊ ဟတ္ထပါဒါ စ ဝါနရ။
အထ ကေန နု ဝဏ္ဏေန၊ အဂါရံ တေ န ဝိဇ္ဇတီ”တိ[၁]။

မက္ကဋော “ကိဉ္စာပိ မေ ဟတ္ထပါဒါ အတ္ထိ၊ ယာယ ပန ပညာယ ဝိစာရေတွာ အဂါရံ ကရေယျံ၊ သာ မေ ပညာ နတ္ထီ”တိ စိန္တေတွာ တမတ္ထံ ဝိညာပေတု-ကာမော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“မနုဿဿေဝ မေ သီသံ၊ ဟတ္ထပါဒါ စ သိင်္ဂိလ။
ယာ’ဟု သေဋ္ဌာ မနုဿေသု၊ သာ မေ ပညာ န ဝိဇ္ဇတီ”တိ[၁]။

အထ နံ “ဧဝရူပဿ တဝ ကထံ ဃရာဝါသော ဣဇ္ဈိဿတီ”တိ ဂရဟန္တော သိင်္ဂိလော ဣမံ ဂါထာဒွယမာဟ—

“အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ၊ လဟုစိတ္တဿ ဒုဗ္ဘိနော။
နိစ္စံ အဒ္ဓုဝသီလဿ၊ သုခဘာဝေါ န ဝိဇ္ဇတိ။

သော ကရဿု အာနုဘာဝံ၊ ဝီတိဝတ္တဿု သီလိယံ။
သီတဝါတပရိတ္တာဏံ၊ ကရဿု ကုဋဝံ ကပီ”တိ[၂]။

မက္ကဋော “အယံ မံ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တံ လဟုစိတ္တံ မိတ္တဒုဗ္ဘိံ အဒ္ဓုဝသီလံ ကရောတိ၊ ဣဒါနိဿ မိတ္တဒုဗ္ဘိဘာဝံ ဒဿေဿာမီ”တိ ကုလာဝကံ ဝိဒ္ဓံသေတွာ ဝိပ္ပကိရိ။ သကုဏော တသ္မိံ ကုလာဝကံ ဂဏှန္တေ ဧဝ ဧကေန ပဿေန နိက္ခမိတွာ ပလာယိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ မက္ကဋော ကုဋိဒူသကဘိက္ခု အဟောသိ၊ သိင်္ဂိလသကုဏော ကဿပေါ

၁-ခု ၅-၁၀၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၅-၁၀၄-ပိဋ္ဌေ။

ahosī”ti. Jātakaṁ samodhānetvā “evaṁ bhikkhave na idāneva, pubbepi so ovādakkhaṇe kujjhitvā kuṭiṁ dūsesi, mama puttassa Kassapassa evarūpena bālena saddhiṁ vasanato ekakasseva nivāso seyyo”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

61. “Carañce nādhigaccheyya, seyyaṁ sadisamattano.
Ekacariyaṁ daḷhaṁ kayirā, natthi bāle sahāyatā”ti.

Tattha **caran**ti iriyāpathacāraṁ aggahetvā manasācāro veditabbo, kalyāṇamittaṁ pariyesantoti attho. **Seyyaṁ sadisamattano**ti attano sīlasamādhipaññāguṇehi adhikataraṁ vā sadisaṁ vā na labheyya ce. **Ekacariyan**ti etesu hi seyyaṁ labhamāno sīlādīhi vaḍḍhati, sadisaṁ labhamāno na parihāyati, hīnena pana saddhiṁ ekato vasanto ekato saṁbhogaparibhogaṁ taronto sīlādīhi parihāyati. Tena vuttaṁ “evarūpo puggalo na sevitabbo na bhajitabbo na payirupāsitabbo aññatra anuddayā aññatra anukampā”ti[1]. Tasmā sace kāruññaṁ paṭicca “ayaṁ maṁ nissāya sīlādīhi vaḍḍhissatī”ti tamhā puggalā kiñci apaccāsīsanto taṁ saṅgaṇhituṁ sakkoti. Iccetaṁ kusalaṁ. No ce sakkoti, **ekacariyaṁ daḷhaṁ kayirā** ekībhāvameva thiraṁ katvā sabba-iriyāpathesu ekakova vihareyya. Kiṁ kāraṇā? **Natthi bāle sahāyatā**ti sahāyatā nāma cūḷasīlaṁ majjhimasīlaṁ mahāsīlaṁ dasa kathāvatthūni terasa dhutaṅgaguṇā vipassanāguṇā cattāro maggā cattāri phalāni tisso vijjā cha abhiññā. Ayaṁ sahāyatāguṇo bālaṁ nissāya natthīti.

Desanāvasāne āgantuko bhikkhu sotāpattiphalaṁ patto, aññepi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu, desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Mahākassapattherasaddhivihārikavatthu dutiyaṁ.

1. Abhi 3. 140; Aṁ 1. 123 piṭṭhesu.

အဟောသိ”တိ။ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ “ဧဝံ ဘိက္ခဝေ န ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ သော ဩဝါဒက္ခဏေ ကုဇ္ဈိတွာ ကုဋိံ ဒူသေသိ၊ မမ ပုတ္တဿ ကဿပဿ ဧဝရူပေန ဗာလေန သဒ္ဓိံ ဝသနတော ဧကကဿေဝ နိဝါသော သေယျော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၁။ “စရဉ္စေ နာဓိဂစ္ဆေယျ၊ သေယျံ သဒိသမတ္တနော။
ဧကစရိယံ ဒဠှံ ကယိရာ၊ နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ”တိ။

တတ္ထ **စရန္တိ** ဣရိယာပထစာရံ အဂ္ဂဟေတွာ မနသာစာရော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ကလျာဏမိတ္တံ ပရိယေသန္တောတိ အတ္ထော။ **သေယျံ သဒိသမတ္တနော**တိ အတ္တနော သီလသမာဓိပညာဂုဏေဟိ အဓိကတရံ ဝါ သဒိသံ ဝါ န လဘေယျ စေ။ **ဧကစရိယန္တိ** ဧတေသု ဟိ သေယျံ လဘမာနော သီလာဒီဟိ ဝဍ္ဎတိ၊ သဒိသံ လဘမာနော န ပရိဟာယတိ၊ ဟီနေန ပန သဒ္ဓိံ ဧကတော ဝသန္တော ဧကတော သံဘောဂပရိဘောဂံ ကရောန္တော သီလာဒီဟိ ပရိဟာယတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော န သေဝိတဗ္ဗော န ဘဇိတဗ္ဗော န ပယိရုပါသိတဗ္ဗော အညတြ အနုဒ္ဒယာ အညတြ အနုကမ္ပာ”တိ[၁]။ တသ္မာ သစေ ကာရုညံ ပဋိစ္စ “အယံ မံ နိဿာယ သီလာဒီဟိ ဝဍ္ဎိဿတီ”တိ တမှာ ပုဂ္ဂလာ ကိဉ္စိ အပစ္စာသီသန္တော တံ သင်္ဂဏှိတုံ သက္ကောတိ၊ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ နော စေ သက္ကောတိ၊ **ဧကစရိယံ ဒဠှံ ကယိရာ** ဧကီဘာဝမေဝ ထိရံ ကတွာ သဗ္ဗဣရိယာပထေသု ဧကကောဝ ဝိဟရေယျ။ ကိံ ကာရဏာ? **နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ**တိ သဟာယတာ နာမ စူဠသီလံ မဇ္ဈိမသီလံ မဟာသီလံ ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ တေရသ ဓုတင်္ဂဂုဏာ ဝိပဿနာဂုဏာ စတ္တာရော မဂ္ဂါ စတ္တာရိ ဖလာနိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဆ အဘိညာ။ အယံ သဟာယတာဂုဏော ဗာလံ နိဿာယ နတ္ထီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ အာဂန္တုကော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တော၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

မဟာကဿပတ္ထေရသဒ္ဓိဝိဟာရိကဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁-အဘိ ၃-၁၄၀၊ အံ ၁-၁၂၃-ပိဋ္ဌေသု။

3. Ānandaseṭṭhivatthu

Puttā matthīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Ānandaseṭṭhiṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kira Ānandaseṭṭhi nāma cattālīsakoṭivibhavo mahāmaccharī ahosi. So anvaḍḍhamāsaṁ ñātake sannipātetvā puttaṁ mūlasiriṁ nāma tīsu velāsu evaṁ ovadati "idaṁ cattālīsakoṭidhanaṁ 'bahū'ti mā saññaṁ kari, vijjamānaṁ dhanaṁ na dātabbaṁ, navaṁ dhanaṁ uppādetabbaṁ[1]. Ekekampi hi kahāpaṇaṁ vayaṁ karontassa pana[2] khīyateva. Tasmā—

Añjanānaṁ khayaṁ disvā, upacikānañca ācayaṁ.
Madhūnañca samāhāraṁ, paṇḍito gharamāvase"ti.

So aparena samayena attano pañca mahānidhiyo puttassa anācikkhitvā dhananissito maccheramalamalino kālaṁ katvā tasseva nagarassa ekasmiṁ dvāragāmake caṇḍālānaṁ kulasahassaṁ paṭivasati. Tatthekissā caṇḍāliyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Rājā tassa kālakiriyaṁ sutvā puttamassa mūlasiriṁ pakkosāpetvā seṭṭhiṭṭhāne ṭhapesi. Tampi caṇḍālakulasahassaṁ ekatova bhatiyā kammaṁ katvā jīvamānaṁ tassa paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya neva bhatiṁ labhati, na yāpanamattato paraṁ bhattapiṇḍampi. Te "mayaṁ etarahi kammaṁ karontāpi piṇḍabhattampi na labhāma, amhākaṁ antare kāḷakaṇṇiyā bhavitabban"ti dve koṭṭhāsā hutvā yāva tassa mātāpitaro visuṁ honti, tāva vibhajitvā "imasmiṁ kule kāḷakaṇṇī uppannā"ti tassa mātaraṁ nīhariṁsu.

Sāpi yāvassā so kucchigato, tāva yāpanamattampi kicchena labhitvā puttaṁ vijāyi. Tassa hatthā ca pādā ca akkhīni ca kaṇṇā ca nāsā ca mukhañca yathāṭhāne na ahesuṁ. So evarūpena aṅgavekallena samannāgato paṁsupisācako viya ativirūpo ahosi. Evaṁ santepi taṁ mātā na pariccaji. Kucchiyaṁ vasitaputtasmiṁ hi sineho balavā hoti. Sā taṁ kicchena posayamānā taṁ ādāya gatadivase kiñci alabhitvā gehe katvā sayameva gatadivase bhatiṁ labhati. Atha naṁ piṇḍāya caritvā jīvituṁ samatthakāle sā kapālakaṁ hatthe ṭhapetvā

1. Navaṁ navaṁ nipphādetabbaṁ (Sī) 2. Dhanaṁ (Syā, Ka)

၃-အာနန္ဒသေဋ္ဌိဝတ္ထု

ပုတ္တာ မတ္ထီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော အာနန္ဒသေဋ္ဌိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ အာနန္ဒသေဋ္ဌိ နာမ စတ္တာလီသကောဋိဝိဘဝေါ မဟာမစ္ဆရီ အဟောသိ။ သော အန္ဝဍ္ဎမာသံ ဉာတကေ သန္နိပါတေတွာ ပုတ္တံ မူလသိရိံ နာမ တီသု ဝေလာသု ဧဝံ ဩဝဒတိ “ဣဒံ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ ‘ဗဟူ’တိ မာ သညံ ကရိ၊ ဝိဇ္ဇမာနံ ဓနံ န ဒါတဗ္ဗံ၊ နဝံ ဓနံ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗံ[၁]။ ဧကေကမ္ပိ ဟိ ကဟာပဏံ ဝယံ ကရောန္တဿ ပန[၂] ခီယတေဝ။ တသ္မာ—

အဉ္ဇနာနံ ခယံ ဒိသွာ၊ ဥပစိကာနဉ္စ အာစယံ။
မဓူနဉ္စ သမာဟာရံ၊ ပဏ္ဍိတော ဃရမာဝသေ’’တိ။

သော အပရေန သမယေန အတ္တနော ပဉ္စ မဟာနိဓိယော ပုတ္တဿ အနာစိက္ခိတွာ ဓနနိဿိတော မစ္ဆေရမလမလိနော ကာလံ ကတွာ တဿေဝ နဂရဿ ဧကသ္မိံ ဒွါရဂါမကေ စဏ္ဍာလာနံ ကုလသဟဿံ ပဋိဝသတိ။ တတ္ထေကိဿာ စဏ္ဍာလိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ ရာဇာ တဿ ကာလကိရိယံ သုတွာ ပုတ္တမဿ မူလသိရိံ ပက္ကောသာပေတွာ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ တမ္ပိ စဏ္ဍာလကုလသဟဿံ ဧကတောဝ ဘတိယာ ကမ္မံ ကတွာ ဇီဝမာနံ တဿ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏတော ပဋ္ဌာယ နေဝ ဘတိံ လဘတိ၊ န ယာပနမတ္တတော ပရံ ဘတ္တပိဏ္ဍမ္ပိ။ တေ “မယံ ဧတရဟိ ကမ္မံ ကရောန္တာပိ ပိဏ္ဍဘတ္တမ္ပိ န လဘာမ၊ အမှာကံ အန္တရေ ကာဠကဏ္ဏိယာ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဒွေ ကောဋ္ဌာသာ ဟုတွာ ယာဝ တဿ မာတာပိတရော ဝိသုံ ဟောန္တိ၊ တာဝ ဝိဘဇိတွာ “ဣမသ္မိံ ကုလေ ကာဠကဏ္ဏီ ဥပ္ပန္နာ”တိ တဿ မာတရံ နီဟရိံသု။

သာပိ ယာဝဿာ သော ကုစ္ဆိဂတော၊ တာဝ ယာပနမတ္တမ္ပိ ကိစ္ဆေန လဘိတွာ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ တဿ ဟတ္ထာ စ ပါဒါ စ အက္ခီနိ စ ကဏ္ဏာ စ နာသာ စ မုခဉ္စ ယထာဋ္ဌာနေ န အဟေသုံ။ သော ဧဝရူပေန အင်္ဂဝေကလ္လေန သမန္နာဂတော ပံသုပိသာစကော ဝိယ အတိဝိရူပေါ အဟောသိ။ ဧဝံ သန္တေပိ တံ မာတာ န ပရိစ္စဇိ။ ကုစ္ဆိယံ ဝသိတပုတ္တသ္မိံ ဟိ သိနေဟော ဗလဝါ ဟောတိ။ သာ တံ ကိစ္ဆေန ပေါသယမာနာ တံ အာဒါယ ဂတဒိဝသေ ကိဉ္စိ အလဘိတွာ ဂေဟေ ကတွာ သယမေဝ ဂတဒိဝသေ ဘတိံ လဘတိ။ အထ နံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဇီဝိတုံ သမတ္ထကာလေ သာ ကပါလကံ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ

၁-နဝံ နဝံ နိပ္ဖါဒေတဗ္ဗံ (သီ) ၂-ဓနံ (သျာ၊ က)

“Tāta mayaṁ taṁ nissāya mahādukkhaṁ pattā, idāni na sakkomi taṁ posetuṁ, imasmiṁ nagare kapaṇaddhikādīnaṁ paṭiyattabhattāni atthi, tattha bhikkhāya caritvā jīvāhī”ti taṁ vissajjesi. So gharapaṭipāṭiyā caranto Ānandaseṭṭhikāle nivutthaṭṭhānaṁ[1] gantvā jātissaro hutvā attano gehaṁ pāvisi. Tīsu pana dvārakoṭṭhakesu na koci sallakkhesi. Catutthe dvārakoṭṭhake Mūlasiriseṭṭhino puttakā disvā ubbiggahadayā parodiṁsu. Atha naṁ seṭṭhipurisā “nikkhama kāḷakaṇṇī”ti pothetvā nīharitvā saṅkāraṭṭhāne khipiṁsu. Satthā Ānandattherena pacchāsamaṇena piṇḍāya caranto taṁ ṭhānaṁ patto theraṁ oloketvā tena puṭṭho taṁ pavattiṁ ācikkhi. Thero Mūlasiriṁ pakkosāpesi. Atha mahājanakāyo sannipati. Satthā Mūlasiriṁ āmantetvā “jānāsi etan”ti pucchitvā “na jānāmī”ti vutte “pitā te Ānandaseṭṭhī”ti vatvā asaddahantaṁ “Ānandaseṭṭhi puttassa te pañca mahānidhiyo ācikkhāhī”ti ācikkhāpetvā saddahāpesi. So Satthāraṁ saraṇaṁ agamāsi. Tassa dhammaṁ desento imaṁ gāthāmāha—

62. “Puttā matthi dhanammatthi, iti bālo vihaññati.
Attā hi attano natthi, kuto puttā kuto dhanan”ti.

Tassattho—**puttā me atthi, dhanaṁ me atthi, iti bālo** puttataṇhāya ceva dhanataṇhāya ca haññati **vihañña**ti dukkhayati, “puttā me nassiṁsū”ti vihaññati, “nassantī”ti vihaññati, “nassissantī”ti vihaññati. Dhanepi eseva nayo. Iti chahākārehi vihaññati. “Putte posessāmī”ti rattiṁ ca divā ca thalajalapathādīsu nānappa kārato vāyamantopi vihaññati, “dhanaṁ uppādessāmī”ti kasivāṇijjādīni karontopi vihaññateva. Evaṁ vihaññassa ca **attā hi attano natthi** tena vighātena dukkhitaṁ attānaṁ sukhitaṁ kātuṁ asakkontassa pavattiyampissa attā hi attano natthi, maraṇamañce nipannassa māraṇantikāhi vedanāhi aggijālāhi viya pariḍayhamānassa chijjamānesu sandhibandhanesu, bhijjamānesu aṭṭhisaṅghātesu nimīletvā paralokaṁ ummīletvā idhalokaṁ passantassāpi divase divase dvikkhattuṁ nhāpetvā tikkhattuṁ bhojetvā gandhamālādīhi alaṅkaritvā yāvajīvaṁ positopi[2]

1. Nibbattaṭṭhānaṁ (Sī, Syā) 2. Upaṭṭhāya (Sī, Ka)

"တာတ မယံ တံ နိဿာယ မဟာဒုက္ခံ ပတ္တာ၊ ဣဒါနိ န သက္ကောမိ တံ ပေါသေတုံ၊ ဣမသ္မိံ နဂရေ ကပဏဒ္ဓိကာဒီနံ ပဋိယတ္တဘတ္တာနိ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ဘိက္ခာယ စရိတွာ ဇီဝါဟီ"တိ တံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော ဃရပဋိပါဋိယာ စရန္တော အာနန္ဒသေဋ္ဌိကာလေ နိဝုတ္ထဋ္ဌာနံ[၁] ဂန္တွာ ဇာတိဿရော ဟုတွာ အတ္တနော ဂေဟံ ပါဝိသိ။ တီသု ပန ဒွါရကောဋ္ဌကေသု န ကောစိ သလ္လက္ခေသိ။ စတုတ္ထေ ဒွါရကောဋ္ဌကေ မူလသိရိသေဋ္ဌိနော ပုတ္တကာ ဒိသွာ ဥဗ္ဗိဂ္ဂဟဒယာ ပရောဒိံသု။ အထ နံ သေဋ္ဌိပုရိသာ "နိက္ခမ ကာဠကဏ္ဏီ"တိ ပေါထေတွာ နီဟရိတွာ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ခိပိံသု။ သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရေန ပစ္ဆာသမဏေန ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တံ ဌာနံ ပတ္တော ထေရံ ဩလောကေတွာ တေန ပုဋ္ဌော တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိ။ ထေရော မူလသိရိံ ပက္ကောသာပေသိ။ အထ မဟာဇနကာယော သန္နိပတိ။ သတ္ထာ မူလသိရိံ အာမန္တေတွာ "ဇာနာသိ ဧတ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ "န ဇာနာမီ"တိ ဝုတ္တေ "ပိတာ တေ အာနန္ဒသေဋ္ဌီ"တိ ဝတွာ အသဒ္ဒဟန္တံ "အာနန္ဒသေဋ္ဌိ ပုတ္တဿ တေ ပဉ္စ မဟာနိဓိယော အာစိက္ခာဟီ"တိ အာစိက္ခာပေတွာ သဒ္ဒဟာပေသိ။ သော သတ္ထာရံ သရဏံ အဂမာသိ။ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၂။ "ပုတ္တာ မတ္ထိ ဓနမ္မတ္ထိ၊ ဣတိ ဗာလော ဝိဟညတိ။
အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နတ္ထိ၊ ကုတော ပုတ္တာ ကုတော ဓန"န္တိ။

တဿတ္ထော—**ပုတ္တာ မေ အတ္ထိ၊ ဓနံ မေ အတ္ထိ၊ ဣတိ ဗာလော** ပုတ္တတဏှာယ စေဝ ဓနတဏှာယ စ ဟညတိ **ဝိဟညတိ** ဒုက္ခယတိ၊ "ပုတ္တာ မေ နဿိံသူ"တိ ဝိဟညတိ၊ "နဿန္တီ"တိ ဝိဟညတိ၊ "နဿိဿန္တီ"တိ ဝိဟညတိ။ ဓနေပိ ဧသေဝ နယော။ ဣတိ ဆဟာကာရေဟိ ဝိဟညတိ။ "ပုတ္တေ ပေါသေဿာမီ"တိ ရတ္တိံ စ ဒိဝါ စ ထလဇလပထာဒီသု နာနပ္ပကာရတော ဝါယမန္တောပိ ဝိဟညတိ၊ "ဓနံ ဥပ္ပါဒေဿာမီ"တိ ကသိဝါဏိဇ္ဇာဒီနိ ကရောန္တောပိ ဝိဟညတေဝ။ ဧဝံ ဝိဟညဿ စ **အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နတ္ထိ** တေန ဝိဃာတေန ဒုက္ခိတံ အတ္တာနံ သုခိတံ ကာတုံ အသက္ကောန္တဿ ပဝတ္တိယမ္ပိဿ အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နတ္ထိ၊ မရဏမဉ္စေ နိပန္နဿ မာရဏန္တိကာဟိ ဝေဒနာဟိ အဂ္ဂိဇာလာဟိ ဝိယ ပရိဍယှမာနဿ ဆိဇ္ဇမာနေသု သန္ဓိဗန္ဓနေသု, ဘိဇ္ဇမာနေသု အဋ္ဌိသင်္ဃာတေသု နိမီလေတွာ ပရလောကံ ဥမ္မီလေတွာ ဣဓလောကံ ပဿန္တဿာပိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဒွိက္ခတ္တုံ နှာပေတွာ တိက္ခတ္တုံ ဘောဇေတွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ အလင်္ကရိတွာ ယာဝဇီဝံ ပေါသိတောပိ[၂]

၁-နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ (သီ၊ သျာ) ၂-ဥပဋ္ဌာယ (သီ၊ က)

sahāyabhāvena dukkhaparittāṇaṁ kātuṁ asamatthatāya attā hi attano natthi. **Kuto puttā kuto dhanaṁ** puttā vā dhanaṁ vā tasmiṁ samaye kimeva karissanti, Ānandaseṭṭhinopi kassaci kiñci adatvā puttassatthāya dhanaṁ saṇṭhapetvā pubbe vā maraṇamañce nipannassa, idāni vā imaṁ dukkhaṁ pattassa kuto puttā kuto dhanaṁ. Puttā vā dhanaṁ vā tasmiṁ samaye kiṁ dukkhaṁ hariṁsu, kiṁ vā sukhaṁ uppādayiṁsūti.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi, desanā mahājanassa sātthikā ahosīti.

Ānandaseṭṭhivatthu tatiyaṁ.

---

4. Gaṇṭhibhedakacoravatthu

Yo bāloti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Gaṇṭhibhedakacore ārabbha kathesi.

Te kira dve sahāyakā dhammassavanatthāya gacchantena mahājanena saddhiṁ Jetavanaṁ gantvā eko dhammakathaṁ assosi, eko attano gayhūpagaṁ olokesi. Tesu eko dhammaṁ suṇamāno sotāpattiphalaṁ pāpuṇi, itaro ekassa dussante baddhaṁ pañcamāsakamattaṁ labhi. Tassa taṁ gehe pākabhattaṁ[1] jātaṁ, itarassa gehe na paccati. Atha naṁ sahāyakacoro attano bhariyāya saddhiṁ uppaṇḍayamāno "tvaṁ atipaṇḍitatāya attano gehe pākabhattamūlampi na nipphādesī"ti āha. Itaro pana "bālabhāveneva vatāyaṁ[2] attano paṇḍitabhāvaṁ maññatī"ti taṁ pavattiṁ Satthu ārocetuṁ ñātīhi saddhiṁ Jetavanaṁ gantvā ārocesi. Satthā tassa dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

63. "Yo bālo maññati bālyaṁ, paṇḍito vāpi tena so.
Bālo ca paṇḍitamānī, sa ve 'bālo'ti vuccatī"ti.

Tattha **yo bālo**ti yo andhabālo apaṇḍito samāno "bālo ahan"ti attano bālyaṁ bālabhāvaṁ maññati jānāti. **Tena**

1. Pākavaṭṭaṁ (Sī), pākavattaṁ (Syā)   2. Nāyaṁ (Sī, Ka)

သဟာယဘာဝေန ဒုက္ခပရိတ္တာဏံ ကာတုံ အသမတ္ထတာယ အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နတ္ထိ။ **ကုတော ပုတ္တာ ကုတော ဓနံ** ပုတ္တာ ဝါ ဓနံ ဝါ တသ္မိံ သမယေ ကိမေဝ ကရိဿန္တိ၊ အာနန္ဒသေဋ္ဌိနောပိ ကဿစိ ကိဉ္စိ အဒတွာ ပုတ္တဿတ္ထာယ ဓနံ သဏ္ဌပေတွာ ပုဗ္ဗေ ဝါ မရဏမဉ္စေ နိပန္နဿ, ဣဒါနိ ဝါ ဣမံ ဒုက္ခံ ပတ္တဿ ကုတော ပုတ္တာ ကုတော ဓနံ။ ပုတ္တာ ဝါ ဓနံ ဝါ တသ္မိံ သမယေ ကိံ ဒုက္ခံ ဟရိံသု၊ ကိံ ဝါ သုခံ ဥပ္ပါဒယိံသူတိ။

ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ၊ ဒေသနာ မဟာဇနဿ သာတ္ထိကာ အဟောသီတိ။

အာနန္ဒသေဋ္ဌိဝတ္ထု တတိယံ။

၄-ဂဏ္ဌိဘေဒကစောရဝတ္ထု

ယော ဗာလောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဂဏ္ဌိဘေဒကစောရေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ ဒွေ သဟာယကာ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တေန မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ ဧကော ဓမ္မကထံ အဿောသိ၊ ဧကော အတ္တနော ဂယှူပဂံ ဩလောကေသိ။ တေသု ဧကော ဓမ္မံ သုဏမာနော သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ၊ ဣတရော ဧကဿ ဒုဿန္တေ ဗဒ္ဓံ ပဉ္စမာသကမတ္တံ လဘိ။ တဿ တံ ဂေဟေ ပါကဘတ္တံ[1] ဇာတံ၊ ဣတရဿ ဂေဟေ န ပစ္စတိ။ အထ နံ သဟာယကစောရော အတ္တနော ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပဏ္ဍယမာနော “တွံ အတိပဏ္ဍိတတာယ အတ္တနော ဂေဟေ ပါကဘတ္တမူလမ္ပိ န နိပ္ဖာဒေသီ”တိ အာဟ။ ဣတရော ပန “ဗာလဘာဝေနေဝ ဝတာယံ[2] အတ္တနော ပဏ္ဍိတဘာဝံ မညတီ”တိ တံ ပဝတ္တိံ သတ္ထု အာရောစေတုံ ဉာတီဟိ သဒ္ဓိံ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၃။ “ယော ဗာလော မညတိ ဗာလျံ၊ ပဏ္ဍိတော ဝါပိ တေန သော။
ဗာလော စ ပဏ္ဍိတမာနီ၊ သ ဝေ ‘ဗာလော’တိ ဝုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **ယော ဗာလော**တိ ယော အန္ဓဗာလော အပဏ္ဍိတော သမာနော “ဗာလော အဟ”န္တိ အတ္တနော ဗာလျံ ဗာလဘာဝံ မညတိ ဇာနာတိ။ **တေန**

၁-ပါကဝဋ္ဋံ (သီ)၊ ပါကဝတ္တံ (သျာ)   ၂-နာယံ (သီ၊ က)

soti tena kāraṇena so puggalo **paṇḍito vāpi** hoti paṇḍitasadiso vā. So hi “bālo ahan”ti jānamāno aññaṁ paṇḍitaṁ upasaṅkamanto payirupāsanto tena paṇḍitabhāvatthāya ovadiyamāno anusāsiyamāno taṁ ovādaṁ gaṇhitvā paṇḍito vā hoti paṇḍitataro vā. **Save bālo**ti yo ca bālo samāno “ko añño mayā sadiso bahussuto vā dhammakathiko vā vinayadharo vā dhutaṅgadharo[1] vā atthī”ti evaṁ paṇḍitamānī hoti, so aññaṁ paṇḍitaṁ anupasaṅkamanto apayirupāsanto neva pariyattiṁ uggaṇhāti, na paṭipattiṁ pūreti, ekanta bālabhāvameva pāpuṇāti. So Gaṇṭhibhedakacoro viya. Tena vuttaṁ “sa ve ‘bālo’ti vuccatī”ti.

Desanāpariyosāne itarassa ñātakehi saddhiṁ mahājano sotāpattiphalādīni pāpuṇīti.

Gaṇṭhibhedakacoravatthu catutthaṁ.

---

5. Udāyittheravatthu

Yāvajīvampi ce bāloti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Udāyittheraṁ ārabbha kathesi.

So kira mahātheresu paṭikkantesu dhammasabhaṁ gantvā dhammāsane nisīdi. Atha naṁ ekadivasaṁ āgantukā bhikkhū disvā “ayaṁ bahussuto mahāthero bhavissatī”ti maññamānā khandhādipaṭisaṁyuttaṁ pañhaṁ pucchitvā kiñci ajānamānaṁ “ko eso, Buddhehi saddhiṁ ekavihāre vasamāno khandhadhātu āyatanamattampi na jānātī”ti garahitvā taṁ pavattiṁ Tathāgatassa ārocesuṁ. Satthā tesaṁ dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

64. “Yāvajīvampi ce bālo, paṇḍitaṁ payirupāsati.
Na so dhammaṁ vijānāti, dabbī sūparasaṁ yathā”ti.

Tassattho—**bālo** nāmesa yāvajīvampi paṇḍitaṁ upasaṅkamanto payirupāsanto “idaṁ Buddhavacanaṁ, ettakaṁ Buddhavacanan”ti evaṁ pariyattidhammaṁ vā

---

1. Dhutavādo (Sī, Syā)

သောတိ တေန ကာရဏေန သော ပုဂ္ဂလော **ပဏ္ဍိတော ဝါပိ** ဟောတိ ပဏ္ဍိတသဒိသော ဝါ။ သော ဟိ “ဗာလော အဟ”န္တိ ဇာနမာနော အညံ ပဏ္ဍိတံ ဥပသင်္ကမန္တော ပယိရုပါသန္တော တေန ပဏ္ဍိတဘာဝတ္ထာယ ဩဝဒိယမာနော အနုသာသိယမာနော တံ ဩဝါဒံ ဂဏှိတွာ ပဏ္ဍိတော ဝါ ဟောတိ ပဏ္ဍိတတရော ဝါ။ **သ ဝေ ဗာလော**တိ ယော စ ဗာလော သမာနော “ကော အညော မယာ သဒိသော ဗဟုဿုတော ဝါ ဓမ္မကထိကော ဝါ ဝိနယဓရော ဝါ ဓုတင်္ဂဓရော[၁] ဝါ အတ္ထီ”တိ ဧဝံ ပဏ္ဍိတမာနီ ဟောတိ၊ သော အညံ ပဏ္ဍိတံ အနုပသင်္ကမန္တော အပယိရုပါသန္တော နေဝ ပရိယတ္တိံ ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ န ပဋိပတ္တိံ ပူရေတိ၊ ဧကန္တဗာလဘာဝမေဝ ပါပုဏာတိ။ သော ဂဏ္ဌိဘေဒကစောရော ဝိယ။ တေန ဝုတ္တံ “သ ဝေ ‘ဗာလော’တိ ဝုစ္စတီ”တိ။

ဒေသနာပရိယောသာနေ ဣတရဿ ဉာတကေဟိ သဒ္ဓိံ မဟာဇနော သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏီတိ။

ဂဏ္ဌိဘေဒကစောရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-ဥဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု

ယာဝဇီဝမ္ပိ စေ ဗာလောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥဒါယိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ မဟာထေရေသု ပဋိက္ကန္တေသု ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ ဓမ္မာသနေ နိသီဒိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ အာဂန္တုကာ ဘိက္ခူ ဒိသွာ “အယံ ဗဟုဿုတော မဟာထေရော ဘဝိဿတီ”တိ မညမာနာ ခန္ဓာဒိပဋိသံယုတ္တံ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ ကိဉ္စိ အဇာနမာနံ “ကော ဧသော၊ ဗုဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကဝိဟာရေ ဝသမာနော ခန္ဓဓာတုအာယတနမတ္တမ္ပိ န ဇာနာတီ”တိ ဂရဟိတွာ တံ ပဝတ္တိံ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တေသံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၄။ “ယာဝဇီဝမ္ပိ စေ ဗာလော၊ ပဏ္ဍိတံ ပယိရုပါသတိ။
န သော ဓမ္မံ ဝိဇာနာတိ၊ ဒဗ္ဗီ သူပရသံ ယထာ”တိ။

တဿတ္ထော—**ဗာလော** နာမေသ ယာဝဇီဝမ္ပိ ပဏ္ဍိတံ ဥပသင်္ကမန္တော ပယိရုပါသန္တော “ဣဒံ ဗုဒ္ဓဝစနံ, ဧတ္တကံ ဗုဒ္ဓဝစန”န္တိ ဧဝံ ပရိယတ္တိဓမ္မံ ဝါ

၁-ဓုတဝါဒေါ (သီ၊ သျာ)

“Ayaṁ cāro, ayaṁ vihāro, ayaṁ ācāro, ayaṁ gocaro, idaṁ sāvajjaṁ, idaṁ anavajjaṁ, idaṁ sevitabbaṁ, idaṁ na sevitabbaṁ, idaṁ paṭivijjhitabbaṁ, idaṁ sacchikātabban”ti evaṁ paṭipattipaṭivedhadhammaṁ vā na jānāti. Yathā kiṁ? **Dabbī sūparasaṁ yathā**ti. Yathā hi dabbī yāva parikkhayā nānappakārāya sūpavikatiyā samparivattamānāpi “idaṁ loṇikaṁ, idaṁ aloṇikaṁ, idaṁ tittakaṁ, idaṁ khārikaṁ, idaṁ kaṭukaṁ, idaṁ ambilaṁ, idaṁ anambilaṁ, idaṁ kasāvan”ti sūparasaṁ na jānāti, evameva bālo yāvajīvampi paṇḍitaṁ payirupāsamāno vuttappakāraṁ dhammaṁ na jānātīti.

Desanāvasāne āgantukā bhikkhū āsavehi cittāni vimucciṁsūti.

Udāyittheravatthu pañcamaṁ.

———

6. Tiṁsamattapāveyyakabhikkhuvatthu

Muhuttamapi ce viññūti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto tiṁsamatte Pāveyyake[1] bhikkhū ārabbha kathesi.

Tesañhi Bhagavā itthiṁ pariyesantānaṁ Kappāsikavanasaṇḍe paṭhamaṁ dhammaṁ deseti. Tadā te sabbeva ehibhikkhubhāvaṁ patvā iddhimayapattacīvaradharā hutvā terasa dhutaṅgāni samādāya vattamānā punapi dīghassa addhuno accayena Satthāraṁ upasaṅkamitvā **Anamataggadhammadesanaṁ**[2] sutvā tasmiṁyeva āsane arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Bhikkhū “aho vatimehi bhikkhūhi khippameva dhammo viññāto”ti dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Satthā taṁ sutvā “na bhikkhave idāneva, pubbepi ime tiṁsamattā sahāyakā dhuttā hutvā **Tuṇḍilajātake**[3] Mahātuṇḍilassa dhammadesanaṁ sutvāpi khippameva dhammaṁ viññāya pañca sīlāni samādiyiṁsu, te teneva upanissayena etarahi nisinnāsaneyeva arahattaṁ pattā”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

65. “Muhuttamapi ce viññū, paṇḍitaṁ payirupāsati.
Khippaṁ dhammaṁ vijānāti, jivhā sūparasaṁ yathā”ti

1. Pāṭheyyake (Sī, Syā) 2. Saṁ 1. 394 piṭṭhādīsu. 3. Khu 5. 147 piṭṭhādīsu.

“အယံ စာရော, အယံ ဝိဟာရော၊ အယံ အာစာရော, အယံ ဂေါစရော၊ ဣဒံ သာဝဇ္ဇံ, ဣဒံ အနဝဇ္ဇံ၊ ဣဒံ သေဝိတဗ္ဗံ, ဣဒံ န သေဝိတဗ္ဗံ၊ ဣဒံ ပဋိဝိဇ္ဈိတဗ္ဗံ, ဣဒံ သစ္ဆိကာတဗ္ဗ”န္တိ ဧဝံ ပဋိပတ္တိပဋိဝေဓဓမ္မံ ဝါ န ဇာနာတိ။ ယထာ ကိံ? **ဒဗ္ဗီ သူပရသံ ယထာ**တိ။ ယထာ ဟိ ဒဗ္ဗီ ယာဝ ပရိက္ခယာ နာနပ္ပကာရာယ သူပဝိကတိယာ သမ္ပရိဝတ္တမာနာပိ “ဣဒံ လောဏိကံ, ဣဒံ အလောဏိကံ, ဣဒံ တိတ္တကံ, ဣဒံ ခါရိကံ, ဣဒံ ကဋုကံ, ဣဒံ အမ္ဗိလံ, ဣဒံ အနမ္ဗိလံ, ဣဒံ ကသာဝ”န္တိ သူပရသံ န ဇာနာတိ၊ ဧဝမေဝ ဗာလော ယာဝဇီဝမ္ပိ ပဏ္ဍိတံ ပယိရုပါသမာနော ဝုတ္တပ္ပကာရံ ဓမ္မံ န ဇာနာတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ အာဂန္တုကာ ဘိက္ခူ အာသဝေဟိ **စိတ္တာနိ** ဝိမုစ္စိံသူတိ။

ဥဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

———

၆-တိံသမတ္တပါဝေယျကဘိက္ခုဝတ္ထု

မုဟုတ္တမပိ စေ ဝိညူတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တိံသမတ္တေ ပါဝေယျကေ[၁] ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေသညှိ ဘဂဝါ ဣတ္ထိံ ပရိယေသန္တာနံ ကပ္ပါသိကဝနသဏ္ဍေ ပဌမံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ တဒါ တေ သဗ္ဗေဝ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝံ ပတွာ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရဓရာ ဟုတွာ တေရသ ဓုတင်္ဂါနိ သမာဒါယ ဝတ္တမာနာ ပုနပိ ဒီဃဿ အဒ္ဓုနော အစ္စယေန သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ **အနမတဂ္ဂဓမ္မဒေသနံ**[၂] သုတွာ တသ္မိံယေဝ အာသနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ဘိက္ခူ “အဟော ဝတိမေဟိ ဘိက္ခူဟိ ခိပ္ပမေဝ ဓမ္မော ဝိညာတော”တိ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ သတ္ထာ တံ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဣမေ တိံသမတ္တာ သဟာယကာ ဓုတ္တာ ဟုတွာ **တုဏ္ဍိလဇာတကေ**[၃] မဟာတုဏ္ဍိလဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာပိ ခိပ္ပမေဝ ဓမ္မံ ဝိညာယ ပဉ္စ သီလာနိ သမာဒိယိံသု၊ တေ တေနေဝ ဥပနိဿယေန ဧတရဟိ နိသိန္နာသနေယေဝ အရဟတ္တံ ပတ္တာ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၅။ “မုဟုတ္တမပိ စေ ဝိညူ၊ ပဏ္ဍိတံ ပယိရုပါသတိ။
ခိပ္ပံ ဓမ္မံ ဝိဇာနာတိ၊ ဇိဝှါ သူပရသံ ယထာ”တိ။

၁-ပါထေယျကေ (သီ၊ သျာ) ၂-သံ ၁-၃၉၄-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၃-ခု ၅-၁၄၇-ပိဋ္ဌာဒီသု။

Tassattho—**viññū** paṇḍitapuriso **muhuttamapi ce** aññaṁ **paṇḍitaṁ payirupāsati,** so tassa santike uggaṇhanto paripucchanto **khippa**meva pariyattidhammaṁ **vijānāti.** Tato kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā paṭipattiyaṁ ghaṭento vāyamanto yathā nāma anupahatajivhāpasādo puriso rasavijānanatthaṁ jivhagge ṭhapetvā eva loṇikādibhedaṁ rasaṁ vijānāti, evaṁ paṇḍito khippameva lokuttaradhammampi vijānātīti.

Desanāvasāne bahū bhikkhū arahattaṁ pāpuṇiṁsūti.

Tiṁsamattapāveyyakabhikkhuvatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Suppabuddhakuṭṭhivatthu

Caranti bālā dummedhāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Suppabuddhakuṭṭhiṁ ārabbha kathesi. Suppabuddhakuṭṭhivatthu **Udāne**[1] āgatameva.

Tadā hi Suppabuddhakuṭṭhi parisapariyante nisinno Bhagavato dhammadesanaṁ sutvā sotāpattiphalaṁ patvā attanā paṭiladdhaguṇaṁ Satthu ārocetukāmo parisamajjhe ogāhituṁ avisahanto mahājanassa Satthāraṁ vanditvā anugantvā nivattanakāle vihāraṁ agamāsi. Tasmiṁ khaṇe Sakko devarājā "ayaṁ Suppabuddhakuṭṭhi attano Satthu sāsane paṭiladdhaguṇaṁ pākaṭaṁ kātukāmo"ti ñatvā "vīmaṁsissāmi nan"ti gantvā ākāse ṭhitova etadavoca "Suppabuddha tvaṁ manussadaliddo manussavarāko, ahaṁ te apariyantaṁ dhanaṁ dassāmi, 'Buddho na Buddho, dhammo na dhammo, saṁgho na saṁgho, alaṁ me Buddhena, alaṁ me dhammena, alaṁ me saṁghenā'ti vadehī"ti. Atha naṁ so āha "kosi tvan"ti. Ahaṁ Sakkoti. Andhabāla ahirika tvaṁ mayā saddhiṁ kathetuṁ na yuttarūpo, tvaṁ maṁ "duggato daliddo kapaṇo"ti vadesi, nevāhaṁ duggato, na daliddo, sukhappatto ahamasmi mahaddhano—

"Saddhādhanaṁ sīladhanaṁ, hirī ottappiyaṁ dhanaṁ.
Sutadhanañca cāgo ca, paññā ve sattamaṁ dhanaṁ.

1. Khu 1. 134 piṭṭhe.

တဿတ္ထော—**ဝိညူ** ပဏ္ဍိတပုရိသော **မုဟုတ္တမပိ စေ** အညံ **ပဏ္ဍိတံ ပယိရုပါသတိ၊** သော တဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဏှန္တော ပရိပုစ္ဆန္တော **ခိပ္ပ**မေဝ ပရိယတ္တိဓမ္မံ **ဝိဇာနာတိ။** တတော ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ ပဋိပတ္တိယံ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော ယထာ နာမ အနုပဟတဇိဝှါပသာဒေါ ပုရိသော ရသဝိဇာနနတ္ထံ ဇိဝှဂ္ဂေ ဌပေတွာ ဧဝ လောဏိကာဒိဘေဒံ ရသံ ဝိဇာနာတိ၊ ဧဝံ ပဏ္ဍိတော ခိပ္ပမေဝ လောကုတ္တရဓမ္မမ္ပိ ဝိဇာနာတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသူတိ။

တိံသမတ္တပါဝေယျကဘိက္ခုဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိဝတ္ထု

စရန္တိ ဗာလာ ဒုမ္မေဓာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိဝတ္ထု **ဥဒါနေ**[၁] အာဂတမေဝ။

တဒါ ဟိ သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိ ပရိသပရိယန္တေ နိသိန္နော ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ သတ္ထု အာရောစေတုကာမော ပရိသမဇ္ဈေ ဩဂါဟိတုံ အဝိသဟန္တော မဟာဇနဿ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တနကာလေ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ သက္ကော ဒေဝရာဇာ "အယံ သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိ အတ္တနော သတ္ထု သာသနေ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ ပါကဋံ ကာတုကာမော"တိ ဉတွာ "ဝီမံသိဿာမိ န"န္တိ ဂန္တွာ အာကာသေ ဌိတောဝ ဧတဒဝေါစ "သုပ္ပဗုဒ္ဓ တွံ မနုဿဒလိဒ္ဒေါ မနုဿဝရာကော၊ အဟံ တေ အပရိယန္တံ ဓနံ ဒဿာမိ၊ 'ဗုဒ္ဓေါ န ဗုဒ္ဓေါ, ဓမ္မော န ဓမ္မော, သံဃော န သံဃော၊ အလံ မေ ဗုဒ္ဓေန, အလံ မေ ဓမ္မေန, အလံ မေ သံဃေနာ'တိ ဝဒေဟီ"တိ။ အထ နံ သော အာဟ "ကောသိ တွ"န္တိ။ အဟံ သက္ကောတိ။ အန္ဓဗာလ အဟိရိက တွံ မယာ သဒ္ဓိံ ကထေတုံ န ယုတ္တရူပေါ၊ တွံ မံ "ဒုဂ္ဂတော ဒလိဒ္ဒေါ ကပဏော"တိ ဝဒေသိ၊ နေဝါဟံ ဒုဂ္ဂတော၊ န ဒလိဒ္ဒေါ၊ သုခပ္ပတ္တော အဟမသ္မိ မဟဒ္ဓနော—

"သဒ္ဓါဓနံ သီလဓနံ၊ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပိယံ ဓနံ။
သုတဓနဉ္စ စာဂေါ စ၊ ပညာ ဝေ သတ္တမံ ဓနံ။

၁-ခု ၁-၁၃၄-ပိဋ္ဌေ။

Yassa ete dhanā atthi, itthiyā purisassa vā.
‘Adaliddo’ti taṁ āhu, amoghaṁ tassa jīvitan”ti[1]—

Imāni me sattavidha-ariyadhanāni santi. Yesañhi imāni satta dhanāni santi, na te Buddhehi vā Paccekabuddhehi vā “daliddā”ti vuccantīti. Sakko tassa kathaṁ sutvā taṁ antarāmagge ohāya Satthu santikaṁ gantvā sabbaṁ taṁ vacanapaṭivacanaṁ ārocesi. Atha naṁ Bhagavā āha “na kho Sakka sakkā tādisānaṁ satenapi sahassenapi Suppabuddhakuṭṭhiṁ ‘Buddho na Buddho’ti vā, ‘dhammo na dhammo’ti vā, ‘saṁgho na saṁgho’ti vā kathāpetun”ti. Suppabuddhopi kho kuṭṭhi Satthu santikaṁ gantvā Satthārā katapaṭisanthāro sammodamāno attanā paṭiladdhaguṇaṁ ārocetvā vuṭṭhāyāsanā pakkāmi. Atha naṁ acirapakkantaṁ gāvī taruṇavacchā jīvitā voropesi.

Sā kira ekā yakkhinī Pukkusātikulaputtaṁ, Bāhiyaṁ dārucīriyaṁ, Tambadāṭhitacoraghātakaṁ, Suppabuddhakuṭṭhinti imesaṁ catunnaṁ janānaṁ anekasate attabhāve gāvī hutvā jīvitā voropesi. Te kira atīte cattāro seṭṭhiputtā hutvā ekaṁ nagarasobhiniṁ gaṇikaṁ uyyānaṁ netvā divasaṁ sampattiṁ anubhavitvā sāyanhasamaye evaṁ sammantayiṁsu “imasmiṁ ṭhāne añño natthi, imissā amhehi dinnaṁ kahāpaṇasahassañca sabbañca pasādhanabhaṇḍaṁ gahetvā imaṁ māretvā gacchāmā”ti. Sā tesaṁ kathaṁ sutvā “ime nillajjā, mayā saddhiṁ abhiramitvā idāni maṁ māretukāmā, jānissāmi nesaṁ kattabbayuttakan”ti tehi māriyamānā “ahaṁ yakkhinī hutvā yathā maṁ ete mārenti, evameva te māretuṁ samatthā bhaveyyan”ti patthanaṁ akāsi. Tassa nissandena ime māresi. Sambahulā bhikkhū tassa kālakiriyaṁ Bhagavato ārocetvā “tassa kā gati, kena ca kāraṇena kuṭṭhibhāvaṁ patto”ti pucchiṁsu. Satthā sotāpattiphalaṁ patvā tassa Tāvatiṁsabhavane uppannabhāvañca Tagarasikhipaccekabuddhaṁ disvā niṭṭhubhitvā apasabyaṁ[2] katvā dīgharattaṁ niraye paccitvā vipākāvasesena idāni kuṭṭhibhāvappattiṁ ca byākaritvā “bhikkhave ime sattā

1. Aṁ 2. 398, 399 piṭṭhesu.
2. Apasādaṁ (Sī), apabyāyaṁ (Syā), appabyāyakammaṁ (Ka) udāne Suppabuddhakuṭṭhisuttavaṇṇanā passitabbā.

ယဿ ဧတေ ဓနာ အတ္ထိ၊ ဣတ္ထိယာ ပုရိသဿ ဝါ။
‘အဒလိဒ္ဒေါ’တိ တံ အာဟု၊ အမောဃံ တဿ ဇီဝိတ”န္တိ[၁]—

ဣမာနိ မေ သတ္တဝိဓအရိယဓနာနိ သန္တိ။ ယေသဉှိ ဣမာနိ သတ္တ ဓနာနိ သန္တိ၊ န တေ ဗုဒ္ဓေဟိ ဝါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေဟိ ဝါ “ဒလိဒ္ဒါ”တိ ဝုစ္စန္တီတိ။ သက္ကော တဿ ကထံ သုတွာ တံ အန္တရာမဂ္ဂေ ဩဟာယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သဗ္ဗံ တံ ဝစနပဋိဝစနံ အာရောစေသိ။ အထ နံ ဘဂဝါ အာဟ “န ခေါ သက္က သက္ကာ တာဒိသာနံ သတေနပိ သဟဿေနပိ သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိံ ‘ဗုဒ္ဓေါ န ဗုဒ္ဓေါ’တိ ဝါ, ‘ဓမ္မော န ဓမ္မော’တိ ဝါ, ‘သံဃော န သံဃော’တိ ဝါ ကထာပေတု”န္တိ။ သုပ္ပဗုဒ္ဓေါပိ ခေါ ကုဋ္ဌိ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရာ ကတပဋိသန္ထာရော သမ္မောဒမာနော အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ အာရောစေတွာ ဝုဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ အထ နံ အစိရပက္ကန္တံ ဂါဝီ တရုဏဝစ္ဆာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။

သာ ကိရ ဧကာ ယက္ခိနီ ပုက္ကုသာတိကုလပုတ္တံ, ဗာဟိယံ ဒါရုစီရိယံ, တမ္ဗဒါဌိကစောရဃာတကံ, သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိန္တိ ဣမေသံ စတုန္နံ ဇနာနံ အနေကသတေ အတ္တဘာဝေ ဂါဝီ ဟုတွာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ တေ ကိရ အတီတေ စတ္တာရော သေဋ္ဌိပုတ္တာ ဟုတွာ ဧကံ နဂရသောဘိနိံ ဂဏိကံ ဥယျာနံ နေတွာ ဒိဝသံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ သာယန္ဟသမယေ ဧဝံ သမ္မန္တယိံသု “ဣမသ္မိံ ဌာနေ အညော နတ္ထိ၊ ဣမိဿာ အမှေဟိ ဒိန္နံ ကဟာပဏသဟဿဉ္စ သဗ္ဗဉ္စ ပသာဓနဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဣမံ မာရေတွာ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ သာ တေသံ ကထံ သုတွာ “ဣမေ နိလ္လဇ္ဇာ၊ မယာ သဒ္ဓိံ အဘိရမိတွာ ဣဒါနိ မံ မာရေတုကာမာ၊ ဇာနိဿာမိ နေသံ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တက”န္တိ တေဟိ မာရိယမာနာ “အဟံ ယက္ခိနီ ဟုတွာ ယထာ မံ ဧတေ မာရေန္တိ၊ ဧဝမေဝ တေ မာရေတုံ သမတ္ထာ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ တဿ နိဿန္ဒေန ဣမေ မာရေသိ။ သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ တဿ ကာလကိရိယံ ဘဂဝတော အာရောစေတွာ “တဿ ကာ ဂတိ၊ ကေန စ ကာရဏေန ကုဋ္ဌိဘာဝံ ပတ္တော”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ တဿ တာဝတိံသဘဝနေ ဥပ္ပန္နဘာဝဉ္စ တဂရသိခိပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ နိဋ္ဌုဘိတွာ အပသဗျံ[၂] ကတွာ ဒီဃရတ္တံ နိရယေ ပစ္စိတွာ ဝိပါကာဝသေသေန ဣဒါနိ ကုဋ္ဌိဘာဝပ္ပတ္တိံ စ ဗျာကရိတွာ “ဘိက္ခဝေ ဣမေ သတ္တာ

၁-အံ ၂-၃၉၈-၃၉၉-ပိဋ္ဌေသု။
၂-အပသာဒံ (သီ)၊ အပဗျာယံ (သျာ)၊ အပ္ပဗျာယကမ္မံ (က) ဥဒါနေ သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိသုတ္တဝဏ္ဏနာ ပဿိတဗ္ဗာ။

attanāva attano kaṭukavipākakammaṁ karonto vicarantī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā uttari dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

66. “Caranti bālā dummedhā, amitteneva attanā.
Karontā pāpakaṁ kammaṁ, yaṁ hoti kaṭukapphalan”ti.

Tattha **carantī**ti catūhi iriyāpathehi akusalameva karontā vicaranti. **Bālā**ti idhalokatthañca paralokatthañca ajānantā idha bālā nāma. **Dummedhā**ti duppaññā. **Amitteneva attanā**ti attano amittabhūtena viya verinā hutvā. **Kaṭukapphalan**ti tikhiṇaphalaṁ dukkhaphalanti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Suppabuddhakuṭṭhivatthu sattamaṁ.

---

8. Kassakavatthu

Na taṁ kammaṁ kataṁ sādhūti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Kassakaṁ ārabbha kathesi.

So kira Sāvatthito avidūre ekaṁ khettaṁ kasati. Corā udakaniddhamanena nagaraṁ pavisitvā ekasmiṁ aḍḍhakule umaṅgaṁ bhinditvā bahuṁ hiraññasuvaṇṇaṁ gahetvā udakaniddhamaneneva nikkhamiṁsu. Eko coro te vañcetvā ekaṁ sahassatthavikaṁ ovaṭṭikāya katvā taṁ khettaṁ gantvā tehi saddhiṁ bhaṇḍaṁ bhājetvā ādāya gacchanto ovaṭṭikato patamānaṁ sahassatthavikaṁ na sallakkhesi. Taṁ divasaṁ Satthā paccūsasamaye lokaṁ volokento taṁ Kassakaṁ attano ñāṇajālassa antopaviṭṭhaṁ disvā “kiṁ nu kho bhavissatī”ti upadhārayamāno idaṁ addasa “ayaṁ Kassako pātova kasituṁ gamissati, bhaṇḍasāmikā corānaṁ anupadaṁ gantvā ovaṭṭikato patamānaṁ sahassatthavikaṁ disvā ekaṁ gaṇhissanti, maṁ ṭhapetvā tassa añño sakkhī nāma na bhavissati, sotāpattimaggassa upanissayopissa atthi, tattha mayā gantuṁ vaṭṭatī”ti. Sopi Kassako pātova kasituṁ gato. Satthā Ānandattherena pacchāsamaṇena tattha agamāsi. Kassako Satthāraṁ disvā gantvā

အတ္တနာဝ အတ္တနော ကဋုကဝိပါကကမ္မံ ကရောန္တာ ဝိစရန္တီ"တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဥတ္တရိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၆။ "စရန္တိ ဗာလာ ဒုမ္မေဓာ၊ အမိတ္တေနေဝ အတ္တနာ။
ကရောန္တာ ပါပကံ ကမ္မံ၊ ယံ ဟောတိ ကဋုကပ္ဖလ"န္တိ။

တတ္ထ **စရန္တီ**တိ စတူဟိ ဣရိယာပထေဟိ အကုသလမေဝ ကရောန္တာ ဝိစရန္တိ။ **ဗာလာ**တိ ဣဓလောကတ္ထဉ္စ ပရလောကတ္ထဉ္စ အဇာနန္တာ ဣဓ ဗာလာ နာမ။ **ဒုမ္မေဓာ**တိ ဒုပ္ပညာ။ **အမိတ္တေနေဝ အတ္တနာ**တိ အတ္တနာ အမိတ္တဘူတေန ဝိယ ဝေရိနာ ဟုတွာ။ **ကဋုကပ္ဖလ**န္တိ တိခိဏဖလံ ဒုက္ခဖလန္တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-ကဿကဝတ္ထု

န တံ ကမ္မံ ကတံ သာဓူတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကဿကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ သာဝတ္ထိတော အဝိဒူရေ ဧကံ ခေတ္တံ ကသတိ။ စောရာ ဥဒကနိဒ္ဓမနေန နဂရံ ပဝိသိတွာ ဧကသ္မိံ အဍ္ဎကုလေ ဥမင်္ဂံ ဘိန္ဒိတွာ ဗဟုံ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ဂဟေတွာ ဥဒကနိဒ္ဓမနေနေဝ နိက္ခမိံသု။ ဧကော စောရော တေ ဝဉ္စေတွာ ဧကံ သဟဿတ္ထဝိကံ ဩဝဋ္ဋိကာယ ကတွာ တံ ခေတ္တံ ဂန္တွာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဘဏ္ဍံ ဘာဇေတွာ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တော ဩဝဋ္ဋိကတော ပတမာနံ သဟဿတ္ထဝိကံ န သလ္လက္ခေသိ။ တံ ဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော တံ ကဿကံ အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တောပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဥပဓာရယမာနော ဣဒံ အဒ္ဒသ "အယံ ကဿကော ပါတောဝ ကသိတုံ ဂမိဿတိ၊ ဘဏ္ဍသာမိကာ စောရာနံ အနုပဒံ ဂန္တွာ ဩဝဋ္ဋိကတော ပတမာနံ သဟဿတ္ထဝိကံ ဒိသွာ ဧတံ ဂဏှိဿန္တိ၊ မံ ဌပေတွာ တဿ အညော သက္ခီ နာမ န ဘဝိဿတိ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဥပနိဿယောပိဿ အတ္ထိ၊ တတ္ထ မယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ သောပိ ကဿကော ပါတောဝ ကသိတုံ ဂတော။ သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရေန ပစ္ဆာသမဏေန တတ္ထ အဂမာသိ။ ကဿကော သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဂန္တွာ

Bhagavantaṁ vanditvā puna kasituṁ ārabhi. Satthā tena saddhiṁ kiñci avatvāva sahassatthavikāya patitaṭṭhānaṁ gantvā taṁ disvā Ānandattheraṁ āha “passa Ānanda, āsīviso”ti. Passāmi bhante, ghoravisoti.

Kassako taṁ kathaṁ sutvā “mama velāya vā avelāya vā vicaraṇaṭṭhānametaṁ, āsīviso kirettha atthī”ti cintetvā Satthari ettakaṁ vatvā pakkante “māressāmi nan”ti patodalaṭṭhiṁ ādāya gato sahassabhaṇḍikaṁ disvā “imaṁ sandhāya Satthārā kathitaṁ bhavissatī”ti taṁ ādāya nivatto, abyattatāya ekamante ṭhapetvā paṁsunā paṭicchādetvā puna kasituṁ ārabhi. Manussā ca vibhātāya rattiyā gehe corehi katakammaṁ disvā padānupadaṁ gacchantā taṁ khettaṁ gantvā tattha corehi bhaṇḍassa bhājitaṭṭhānaṁ disvā Kassakassa padavalañjaṁ addasaṁsu. Te tassa padānusārena gantvā thavikāya ṭhapitaṭṭhānaṁ disvā paṁsuṁ viyūhitvā thavikaṁ[1] ādāya “tvaṁ gehaṁ vilumpitvā khettaṁ kasamāno viya vicarasī”ti tajjetvā pothetvā netvā rañño dassayiṁsu. Rājā taṁ pavattiṁ sutvā tassa vadhaṁ āṇāpesi. Rājapurisā taṁ pacchābāhaṁ bandhitvā kasāhi tāḷentā āghātanaṁ nayiṁsu. So kasāhi tāḷiyamāno aññaṁ kiñci avatvā “passānanda āsīvisoti, passāmi Bhagavā ghoraviso”ti vadanto gacchati. Atha naṁ rājapurisā “tvaṁ Satthu ceva Ānandattherassa ca kathaṁ kathesi, kiṁ nāmetan”ti pucchitvā “rājānaṁ daṭṭhuṁ labhamāno kathessāmī”ti vutte rañño santikaṁ netvā rañño taṁ pavattiṁ kathayiṁsu. Atha naṁ rājā “kasmā evaṁ kathesī”ti pucchi. So “nāhaṁ deva coro”ti vatvā kasanatthāya nikkhantakālato paṭṭhāya sabbaṁ taṁ pavattiṁ rañño ācikkhi. Rājā tassa kathaṁ sutvā “ayaṁ bhaṇe loke aggapuggalaṁ Satthāraṁ sakkhiṁ apadisati, na yuttaṁ etassa dosaṁ āropetuṁ, ahamettha kattabbaṁ jānissāmī”ti taṁ ādāya sāyanhasamaye Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ pucchi “Bhagavā kacci tumhe Ānandattherena saddhiṁ etassa Kassakassa kasanaṭṭhānaṁ gatā”ti. Āma mahārājāti. Kiṁ vo tattha diṭṭhanti. Sahassatthavikā mahārājāti. Disvā kiṁ avocutthāti. Idaṁ nāma mahārājāti. Bhante sacāyaṁ puriso tumhādisaṁ apadisaṁ nākarissa, na jīvitaṁ alabhissa, tumhehi

1. Ṭhapitaṁ (Ka)

ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ ပုန ကသိတုံ အာရဘိ။ သတ္ထာ တေန သဒ္ဓိံ ကိဉ္စိ အဝတွာဝ သဟဿတ္ထဝိကာယ ပတိတဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တံ ဒိသွာ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာဟ “ပဿ အာနန္ဒ၊ အာသီဝိသော”တိ။ ပဿာမိ ဘန္တေ၊ ဃောရဝိသောတိ။

ကဿကော တံ ကထံ သုတွာ “မမ ဝေလာယ ဝါ အဝေလာယ ဝါ ဝိစရဏဋ္ဌာနမေတံ၊ အာသီဝိသော ကိရေတ္ထ အတ္ထီ”တိ စိန္တေတွာ သတ္ထရိ ဧတ္တကံ ဝတွာ ပက္ကန္တေ “မာရေဿာမိ န”န္တိ ပတောဒလဋ္ဌိံ အာဒါယ ဂတော သဟဿဘဏ္ဍိကံ ဒိသွာ “ဣမံ သန္ဓာယ သတ္ထာရာ ကထိတံ ဘဝိဿတီ”တိ တံ အာဒါယ နိဝတ္တော၊ အဗျတ္တတာယ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ ပံသုနာ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ပုန ကသိတုံ အာရဘိ။ မနုဿာ စ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ ဂေဟေ စောရေဟိ ကတကမ္မံ ဒိသွာ ပဒါနုပဒံ ဂစ္ဆန္တာ တံ ခေတ္တံ ဂန္တွာ တတ္ထ စောရေဟိ ဘဏ္ဍဿ ဘာဇိတဋ္ဌာနံ ဒိသွာ ကဿကဿ ပဒဝလဉ္ဇံ အဒ္ဒသံသု။ တေ တဿ ပဒါနုသာရေန ဂန္တွာ ထဝိကာယ ဌပိတဋ္ဌာနံ ဒိသွာ ပံသုံ ဝိယူဟိတွာ ထဝိကံ[၁] အာဒါယ “တွံ ဂေဟံ ဝိလုမ္ပိတွာ ခေတ္တံ ကသမာနော ဝိယ ဝိစရသီ”တိ တဇ္ဇေတွာ ပေါထေတွာ နေတွာ ရညော ဒဿယိံသု။ ရာဇာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ တဿ ဝဓံ အာဏာပေသိ။ ရာဇပုရိသာ တံ ပစ္ဆာဗာဟံ ဗန္ဓိတွာ ကသာဟိ တာဠေန္တာ အာဃာတနံ နယိံသု။ သော ကသာဟိ တာဠိယမာနော အညံ ကိဉ္စိ အဝတွာ “ပဿာနန္ဒ အာသီဝိသောတိ၊ ပဿာမိ ဘဂဝါ ဃောရဝိသော”တိ ဝဒန္တော ဂစ္ဆတိ။ အထ နံ ရာဇပုရိသာ “တွံ သတ္ထု စေဝ အာနန္ဒတ္ထေရဿ စ ကထံ ကထေသိ၊ ကိံ နာမေတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “ရာဇာနံ ဒဋ္ဌုံ လဘမာနော ကထေဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ ရညော သန္တိကံ နေတွာ ရညော တံ ပဝတ္တိံ ကထယိံသု။ အထ နံ ရာဇာ “ကသ္မာ ဧဝံ ကထေသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော “နာဟံ ဒေဝ စောရော”တိ ဝတွာ ကသနတ္ထာယ နိက္ခန္တကာလတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာစိက္ခိ။ ရာဇာ တဿ ကထံ သုတွာ “အယံ ဘဏေ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလံ သတ္ထာရံ သက္ခိံ အပဒိသတိ၊ န ယုတ္တံ ဧတဿ ဒေါသံ အာရောပေတုံ၊ အဟမေတ္ထ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမီ”တိ တံ အာဒါယ သာယန္ဟသမယေ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ “ဘဂဝါ ကစ္စိ တုမှေ အာနန္ဒတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ဧတဿ ကဿကဿ ကသနဋ္ဌာနံ ဂတာ”တိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ ကိံ ဝေါ တတ္ထ ဒိဋ္ဌန္တိ။ သဟဿတ္ထဝိကာ မဟာရာဇာတိ။ ဒိသွာ ကိံ အဝေါစုတ္ထာတိ။ ဣဒံ နာမ မဟာရာဇာတိ။ ဘန္တေ သစာယံ ပုရိသော တုမှာဒိသံ အပဒိသံ နာကရိဿ၊ န ဇီဝိတံ အလဘိဿ၊ တုမှေဟိ

၁-ဌပိတံ (က)

pana kathitakathaṁ kathetvā tena jīvitaṁ laddhanti. Taṁ sutvā Satthā “āma mahārāja, ahampi ettakameva vatvā gato, paṇḍitena nāma yaṁ kammaṁ katvā pacchānutappaṁ hoti, taṁ na kattabban”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

67. “Na taṁ kammaṁ kataṁ sādhu, yaṁ katvā anutappati.
Yassa assumukho rodaṁ, vipākaṁ paṭisevatī”ti.

Tattha **na taṁ kammanti** yaṁ nirayādīsu nibbattanasamatthaṁ dukkhudrayaṁ kammaṁ katvā anussaranto anussaritānussaritakkhaṇe anutappati anusocati, taṁ kataṁ **na sādhu** na sundaraṁ niratthakaṁ[1]. **Yassa assumukhoti** yassa assūhi tintamukho rodanto vipākaṁ anubhotīti.

Desanāvasāne Kassako upāsako sotāpattiphalaṁ patto, sampattabhikkhūpi sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Kassakavatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Sumanamālākāravatthu

Tañca kammaṁ kataṁ sādhūti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Sumanaṁ nāma mālākāraṁ ārabbha kathesi.

So kira devasikaṁ Bimbisārarājānaṁ pātova aṭṭhahi Sumanapupphanāḷīhi upaṭṭhahanto aṭṭha kahāpaṇe labhati. Athekadivasaṁ tasmiṁ pupphāni gahetvā nagaraṁ paviṭṭhamatte Bhagavā mahābhikkhusaṁghaparivuto chabbaṇṇaraṁsiyo vissajjetvā mahatā Buddhānubhāvena mahatiyā Buddhalīḷāya nagaraṁ piṇḍāya pāvisi. Bhagavā hi ekadā bhabbaṇṇaraṁsiyo cīvarena paṭicchādetvā aññataro piṇḍapātiko viya carati tiṁsayojanamaggaṁ Aṅgulimālassa paccuggamanaṁ gacchanto viya, ekadā chabbaṇṇaraṁsiyo vissajjetvā Kapilavatthuppavesanādīsu viya. Tasmimpi divase sarīrato chabbaṇṇaraṁsiyo vissajjento mahantena Buddhānubhāvena mahatiyā Buddhalīḷāya rājagahaṁ pāvisi. Mālākāro Bhagavato ratanagghiyasadisaṁ[2] attabhāvaṁ disvā

1. Na laṭṭhakaṁ (Sī), na siliṭṭhakaṁ (Syā)
2. Ratanagghiyakañcanagghiyasadisaṁ (Sī, Syā)

ပန ကထိတကထံ ကထေတွာ တေန ဇီဝိတံ လဒ္ဓန္တိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ “အာမ မဟာရာဇ, အဟမ္ပိ ဧတ္တကမေဝ ဝတွာ ဂတော၊ ပဏ္ဍိတေန နာမ ယံ ကမ္မံ ကတွာ ပစ္ဆာနုတပ္ပံ ဟောတိ၊ တံ န ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၇။ “န တံ ကမ္မံ ကတံ သာဓု၊ ယံ ကတွာ အနုတပ္ပတိ။
ယဿ အဿုမုခေါ ရောဒံ၊ ဝိပါကံ ပဋိသေဝတီ”တိ။

တတ္ထ **န တံ ကမ္မ**န္တိ ယံ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တနသမတ္ထံ ဒုက္ခုဒြယံ ကမ္မံ ကတွာ အနုဿရန္တော အနုဿရိတာနုဿရိတက္ခဏေ အနုတပ္ပတိ အနုသောစတိ၊ တံ ကတံ **န သာဓု** န သုန္ဒရံ နိရတ္ထကံ[၁]။ **ယဿ အဿုမုခေါ**တိ ယဿ အဿူဟိ တိန္တမုခေါ ရောဒန္တော ဝိပါကံ အနုဘောတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ကဿကော ဥပါသကော သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တော၊ သမ္ပတ္တဘိက္ခူပိ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ကဿကဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-သုမနမာလာကာရဝတ္ထု

တဉ္စ ကမ္မံ ကတံ သာဓူတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သုမနံ နာမ မာလာကာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဒေဝသိကံ ဗိမ္ဗိသာရရာဇာနံ ပါတောဝ အဋ္ဌဟိ သုမနပုပ္ဖနာဠီဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တော အဋ္ဌ ကဟာပဏေ လဘတိ။ အထေကဒိဝသံ တသ္မိံ ပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ နဂရံ ပဝိဋ္ဌမတ္တေ ဘဂဝါ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ မဟတာ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန မဟတိယာ ဗုဒ္ဓလီဠှာယ နဂရံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ ဘဂဝါ ဟိ ဧကဒါ ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသိယော စီဝရေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ အညတရော ပိဏ္ဍပါတိကော ဝိယ စရတိ တိံသယောဇနမဂ္ဂံ အင်္ဂုလိမာလဿ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ဂစ္ဆန္တော ဝိယ၊ ဧကဒါ ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကပိလဝတ္ထုပ္ပဝေသနာဒီသု ဝိယ။ တသ္မိမ္ပိ ဒိဝသေ သရီရတော ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော မဟန္တေန ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန မဟတိယာ ဗုဒ္ဓလီဠှာယ ရာဇဂဟံ ပါဝိသိ။ မာလာကာရော ဘဂဝတော ရတနဂ္ဃိယသဒိသံ[၂] အတ္တဘာဝံ ဒိသွာ

၁-န လဋ္ဌကံ (သီ)၊ န သိလိဋ္ဌကံ (သျာ) ၂-ရတနဂ္ဃိယကဉ္စနဂ္ဃိယသဒိသံ (သီ၊ သျာ)

dvattiṁsamahāpurisalakkhaṇa-asītānubyañjanasarīrasobhaggaṁ oloketvā pasannacitto "kiṁ nu kho Satthu adhikāraṁ karomī"ti cintetvā aññaṁ apassanto "imehi pupphehi Bhagavantaṁ pūjessāmī"ti cintetvā puna cintesi "imāni rañño nibaddhaṁ upaṭṭhānapupphāni, rājā imāni alabhanto maṁ bandhāpeyya vā ghātāpeyya vā raṭṭhato vā pabbājeyya, kiṁ nu kho karomī"ti. Athassa etadahosi "rājā maṁ ghātetu vā bandhāpetu vā raṭṭhato pabbājetu vā, so hi mayhaṁ dadamānovi imasmiṁ attabhāve jīvitamattaṁ dhanaṁ dadeyya, Satthupūjā pana me anekāsu kappakoṭīsu alaṁ hitāya ceva sukhāya cā"ti attano jīvitaṁ Tathāgatassa pariccaji.

So "yāva me pasannaṁ cittaṁ na patikuṭati, taṁ tāvadeva pūjaṁ karissāmī"ti haṭṭhatuṭṭho udaggudaggo Satthāraṁ pūjesi. Kathaṁ? Paṭhamaṁ tāva dveva pupphamuṭṭhiyo Tathāgatassa upari khipi, tā uparimatthake vitānaṁ hutvā aṭṭhaṁsu. Aparā dve muṭṭhiyo khipi, tā dakkhiṇahatthapassena mālā paṭacchannena[1] otaritvā aṭṭhaṁsu. Aparā dve muṭṭhiyo khipi, tā piṭṭhipassena otaritvā tatheva aṭṭhaṁsu. Aparā dve muṭṭhiyo khipi, tā vāmahatthapassena otaritvā tatheva aṭṭhaṁsu. Evaṁ aṭṭha nāḷiyo aṭṭha muṭṭhiyo hutvā catūsu ṭhānesu Tathāgataṁ parikkhipiṁsu. Purato gamanadvāramattameva ahosi. Pupphānaṁ vaṇṭāni anto ahesuṁ, pattāni bahimukhāni. Bhagavā rajatapattaparikkhitto viya hutvā pāyāsi. Pupphāni acitta kānipi sacittakaṁ nissāya sacittakāni viya abhijjitvā apatitvā Satthārā saddhiṁyeva gacchanti, ṭhitaṭhitaṭṭhāne tiṭṭhanti. Satthu sarīrato satasahassavijjulatā[2] viya raṁsiyo nikkhamiṁsu. Purato ca pacchato ca dakkhiṇato ca vāmato ca sīsamatthakato ca nirantaraṁ nikkhantaraṁsīsu ekāpi sammukhasammukhaṭṭhāneneva apalāyitvā sabbāpi Satthāraṁ tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā taruṇatālakkhandhappamāṇā hutvā purato eva dhāvanti. Sakalanagaraṁ saṅkhubhi. Antonagare nava koṭiyo, bahinagare nava koṭiyoti aṭṭhārasasu koṭīsu ekopi puriso vā itthī vā bhikkhaṁ gahetvā anikkhanto nāma natthi. Mahājano sīhanādaṁ nadanto celukkhepasahassāni karonto Satthu puratova gacchati. Satthāpi mālākārassa guṇaṁ pākaṭaṁ kātuṁ tigāvutappamāṇe nagare

1. Mālāpaṭicchannena (Syā, Ka)

2. Sataraṁsivijjullatā (Sī)

ဒွတ္တိံသမဟာပုရိသလက္ခဏအသီတာနုဗျဉ္ဇနသရီရသောဘဂ္ဂံ ဩလောကေတွာ ပသန္နစိတ္တော "ကိံ နု ခေါ သတ္ထု အဓိကာရံ ကရောမီ"တိ စိန္တေတွာ အညံ အပဿန္တော "ဣမေဟိ ပုပ္ဖေဟိ ဘဂဝန္တံ ပူဇေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ပုန စိန္တေသိ "ဣမာနိ ရညော နိဗဒ္ဓံ ဥပဋ္ဌာနပုပ္ဖါနိ၊ ရာဇာ ဣမာနိ အလဘန္တော မံ ဗန္ဓာပေယျ ဝါ ဃာတာပေယျ ဝါ ရဋ္ဌတော ဝါ ပဗ္ဗာဇေယျ၊ ကိံ နု ခေါ ကရောမီ"တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ "ရာဇာ မံ ဃာတေတု ဝါ ဗန္ဓာပေတု ဝါ ရဋ္ဌတော ပဗ္ဗာဇေတု ဝါ၊ သော ဟိ မယှံ ဒဒမာနောပိ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ဇီဝိတမတ္တံ ဓနံ ဒဒေယျ၊ သတ္ထုပူဇာ ပန မေ အနေကာသု ကပ္ပကောဋီသု အလံ ဟိတာယ စေဝ သုခါယ စာ"တိ အတ္တနော ဇီဝိတံ တထာဂတဿ ပရိစ္စဇိ။

သော "ယာဝ မေ ပသန္နံ စိတ္တံ န ပတိကုဋတိ၊ တံ တာဝဒေဝ ပူဇံ ကရိဿာမီ"တိ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌော ဥဒဂ္ဂုဒဂ္ဂေါ သတ္ထာရံ ပူဇေသိ။ ကထံ? ပဌမံ တာဝ ဒွေဝ ပုပ္ဖမုဋ္ဌိယော တထာဂတဿ ဥပရိ ခိပိ၊ တာ ဥပရိမတ္ထကေ ဝိတာနံ ဟုတွာ အဋ္ဌံသု။ အပရာ ဒွေ မုဋ္ဌိယော ခိပိ၊ တာ ဒက္ခိဏဟတ္ထပဿေန မာလာပဋစ္ဆန္နေန[၁] ဩတရိတွာ အဋ္ဌံသု။ အပရာ ဒွေ မုဋ္ဌိယော ခိပိ၊ တာ ပိဋ္ဌိပဿေန ဩတရိတွာ တထေဝ အဋ္ဌံသု။ အပရာ ဒွေ မုဋ္ဌိယော ခိပိ၊ တာ ဝါမဟတ္ထပဿေန ဩတရိတွာ တထေဝ အဋ္ဌံသု။ ဧဝံ အဋ္ဌ နာဠိယော အဋ္ဌ မုဋ္ဌိယော ဟုတွာ စတူသု ဌာနေသု တထာဂတံ ပရိက္ခိပိံသု။ ပုရတော ဂမနဒွါရမတ္တမေဝ အဟောသိ။ ပုပ္ဖါနံ ဝဏ္ဋာနိ အန္တော အဟေသုံ၊ ပတ္တာနိ ဗဟိမုခါနိ။ ဘဂဝါ ရဇတပဋ္ဋပရိက္ခိတ္တော ဝိယ ဟုတွာ ပါယာသိ။ ပုပ္ဖါနိ အစိတ္တကာနိပိ သစိတ္တကံ နိဿာယ သစိတ္တကာနိ ဝိယ အဘိဇ္ဇိတွာ အပတိတွာ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံယေဝ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဌိတဋ္ဌိတဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌန္တိ။ သတ္ထု သရီရတော သတသဟဿဝိဇ္ဇုလတာ[၂] ဝိယ ရံသိယော နိက္ခမိံသု။ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ ဒက္ခိဏတော စ ဝါမတော စ သီသမတ္ထကတော စ နိရန္တရံ နိက္ခန္တရံသီသု ဧကာပိ သမ္မုခသမ္မုခဋ္ဌာနေနေဝ အပလာယိတွာ သဗ္ဗာပိ သတ္ထာရံ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ တရုဏတာလက္ခန္ဓပ္ပမာဏာ ဟုတွာ ပုရတော ဧဝ ဓာဝန္တိ။ သကလနဂရံ သင်္ခုဘိ။ အန္တောနဂရေ နဝ ကောဋိယော၊ ဗဟိနဂရေ နဝ ကောဋိယောတိ အဋ္ဌာရသသု ကောဋီသု ဧကောပိ ပုရိသော ဝါ ဣတ္ထီ ဝါ ဘိက္ခံ ဂဟေတွာ အနိက္ခန္တော နာမ နတ္ထိ။ မဟာဇနော သီဟနာဒံ နဒန္တော စေလုက္ခေပသဟဿာနိ ကရောန္တော သတ္ထု ပုရတောဝ ဂစ္ဆတိ။ သတ္ထာပိ မာလာကာရဿ ဂုဏံ ပါကဋံ ကာတုံ တိဂါဝုတပ္ပမာဏေ နဂရေ

၁-မာလာပဋိစ္ဆန္နေန (သျာ၊ က)

၂-သတရံသိဝိဇ္ဇုလ္လတာ (သီ)

bhericaraṇamaggeneva acari. Mālākārassa sakalasarīraṁ pañcavaṇṇāya pītiyā paripūri.

So thokaññeva Tathāgatena saddhiṁ caritvā manosilārase[1] nimuggo viya Buddharasmīnaṁ anto paviṭṭho Satthāraṁ thometvā vanditvā tucchapacchimeva gahetvā gehaṁ agamāsi. Atha naṁ bhariyā pucchi “kahaṁ pupphānī”ti. Satthā me pūjitoti. Rañño dāni kiṁ karissasīti. Rājā maṁ ghātetu vā raṭṭhato vā nīharatu, ahaṁ jīvitaṁ pariccajitvā Satthāraṁ pūjesiṁ, sabbapupphāni aṭṭha muṭṭhiyova ahesuṁ, evarūpā nāma pūjā jātā. Mahājano ukkuṭṭhisahassāni karonto Satthārā saddhiṁ carati, yo esa mahājanassa ukkuṭṭhisaddo, tasmiṁ ṭhāne esoti. Athassa bhariyā andhabālatāya evarūpe pāṭihāriye pasādaṁ nāma ajanetvā taṁ akkositvā paribhāsitvā “rājāno nāma caṇḍā, sakiṁ kuddhā hatthapādādicchedanena bahumpi anatthaṁ karonti, tayā katakammena mayhampi anattho siyā”ti putte ādāya rājakulaṁ gantvā raññā pakkositvā kiṁ etan”ti pucchitā āha “mama sāmiko tumhākaṁ upaṭṭhānapupphehi Satthāraṁ pūjetvā tucchahattho gharaṁ āgantvā “kahaṁ pupphānī”ti mayā puṭṭho idaṁ nāma vadesi, ahaṁ taṁ paribhāsitvā ‘rājāno nāma caṇḍā, sakiṁ kuddhā hatthapādādicchedanena bahumpi anatthaṁ karonti, tayā katakammena mayhampi anattho siyā’ti taṁ chaḍḍetvā idhāgatā, tena kataṁ kammaṁ sukataṁ vā hotu, dukkaṭaṁ vā, tassevetaṁ, mayā tassa chaḍḍitabhāvaṁ jānāhi devā”ti. Rājā paṭhamadassaneneva sotāpattiphalaṁ patto saddho pasanno ariyasāvako cintesi “aho ayaṁ itthī andhabālā, evarūpe guṇe pasādaṁ na uppādesī”ti. So kuddho viya hutvā amma kiṁ vadesi, mayhaṁ upaṭṭhānapupphehi tena pūjā katāti. Āma devāti. “Bhaddakaṁ te kataṁ taṁ chaḍḍentiyā, mama pupphehi pūjākārassa ahaṁ kattabbayuttakaṁ jānissāmī”ti taṁ uyyojetvā vegena Satthu santikaṁ gantvā vanditvā Satthārā saddhiṁyeva vicari.

Satthā rañño cittappasādaṁ ñatvā bhericaraṇavīthiyā nagaraṁ caritvā rañño gharadvāraṁ agamāsi. Rājā pattaṁ gahetvā Satthāraṁ gehaṁ pavesetukāmo ahosi. Satthā pana rājaṅgaṇeyeva nisīdanākāraṁ

1. Manosilātale (Ka)

ဘေရိစရဏမဂ္ဂေနေဝ အစရိ။ မာလာကာရဿ သကလသရီရံ ပဉ္စဝဏ္ဏာယ ပီတိယာ ပရိပူရိ။

သော ထောကညေ့ဝ တထာဂတေန သဒ္ဓိံ စရိတွာ မနောသိလာရသေ[1] နိမုဂ္ဂေါ ဝိယ ဗုဒ္ဓရသ္မီနံ အန္တော ပဝိဋ္ဌော သတ္ထာရံ ထောမေတွာ ဝန္ဒိတွာ တုစ္ဆပစ္ဆိမေဝ ဂဟေတွာ ဂေဟံ အဂမာသိ။ အထ နံ ဘရိယာ ပုစ္ဆိ “ကဟံ ပုပ္ဖာနီ”တိ။ သတ္ထာ မေ ပူဇိတောတိ။ ရညော ဒါနိ ကိံ ကရိဿသီတိ။ ရာဇာ မံ ဃာတေတု ဝါ ရဋ္ဌတော ဝါ နီဟရတု၊ အဟံ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ သတ္ထာရံ ပူဇေသိံ၊ သဗ္ဗပုပ္ဖာနိ အဋ္ဌ မုဋ္ဌိယောဝ အဟေသုံ၊ ဧဝရူပါ နာမ ပူဇာ ဇာတာ။ မဟာဇနော ဥက္ကုဋ္ဌိသဟဿာနိ ကရောန္တော သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ စရတိ၊ ယော ဧသ မဟာဇနဿ ဥက္ကုဋ္ဌိသဒ္ဒေါ၊ တသ္မိံ ဌာနေ ဧသောတိ။ အထဿ ဘရိယာ အန္ဓဗာလတာယ ဧဝရူပေ ပါဋိဟာရိယေ ပသာဒံ နာမ အဇနေတွာ တံ အက္ကောသိတွာ ပရိဘာသိတွာ “ရာဇာနော နာမ စဏ္ဍာ၊ သကိံ ကုဒ္ဓါ ဟတ္ထပါဒါဒိစ္ဆေဒနေန ဗဟုမ္ပိ အနတ္ထံ ကရောန္တိ၊ တယာ ကတကမ္မေန မယှမ္ပိ အနတ္ထော သိယာ”တိ ပုတ္တေ အာဒါယ ရာဇကုလံ ဂန္တွာ ရညာ ပက္ကောသိတွာ “ကိံ ဧတ”န္တိ ပုစ္ဆိတာ အာဟ “မမ သာမိကော တုမှာကံ ဥပဋ္ဌာနပုပ္ဖေဟိ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ တုစ္ဆဟတ္ထော ဃရံ အာဂန္တွာ ‘ကဟံ ပုပ္ဖာနီ’တိ မယာ ပုဋ္ဌော ဣဒံ နာမ ဝဒေသိ၊ အဟံ တံ ပရိဘာသိတွာ ‘ရာဇာနော နာမ စဏ္ဍာ၊ သကိံ ကုဒ္ဓါ ဟတ္ထပါဒါဒိစ္ဆေဒနေန ဗဟုမ္ပိ အနတ္ထံ ကရောန္တိ၊ တယာ ကတကမ္မေန မယှမ္ပိ အနတ္ထော သိယာ’တိ တံ ဆဍ္ဍေတွာ ဣဓာဂတာ၊ တေန ကတံ ကမ္မံ သုကတံ ဝါ ဟောတု, ဒုက္ကဋံ ဝါ၊ တဿေဝေတံ၊ မယာ တဿ ဆဍ္ဍိတဘာဝံ ဇာနာဟိ ဒေဝါ”တိ။ ရာဇာ ပဌမဒဿနေနေဝ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တော သဒ္ဓေါ ပသန္နော အရိယသာဝကော စိန္တေသိ “အဟော အယံ ဣတ္ထီ အန္ဓဗာလာ၊ ဧဝရူပေ ဂုဏေ ပသာဒံ န ဥပ္ပါဒေသီ”တိ။ သော ကုဒ္ဓေါ ဝိယ ဟုတွာ အမ္မ ကိံ ဝဒေသိ၊ မယှံ ဥပဋ္ဌာနပုပ္ဖေဟိ တေန ပူဇာ ကတာတိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ “ဘဒ္ဒကံ တေ ကတံ တံ ဆဍ္ဍေန္တိယာ၊ မမ ပုပ္ဖေဟိ ပူဇာကာရဿ အဟံ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ဇာနိဿာမီ”တိ တံ ဥယျောဇေတွာ ဝေဂေန သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံယေဝ ဝိစရိ။

သတ္ထာ ရညော စိတ္တပ္ပသာဒံ ဉတွာ ဘေရိစရဏဝီထိယာ နဂရံ စရိတွာ ရညော ဃရဒွါရံ အဂမာသိ။ ရာဇာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ သတ္ထာရံ ဂေဟံ ပဝေသေတုကာမော အဟောသိ။ သတ္ထာ ပန ရာဇင်္ဂဏေယေဝ နိသီဒနာကာရံ

၁-မနောသိလာတလေ (က)

dassesi. Rājā taṁ ñatvā “sīghaṁ maṇḍapaṁ karothā”ti taṅkhaṇaññeva maṇḍapaṁ kārāpesi. Nisīdi Satthā saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Kasmā pana Satthā rājagehaṁ na pāvisi? Evaṁ kirassa ahosi “sacāhaṁ anto pavisitvā nisīdeyyaṁ, mahājano maṁ daṭṭhuṁ na labheyya, mālākārassa guṇo pākaṭo na bhaveyya, rājaṅgaṇe pana maṁ nisinnaṁ mahājano daṭṭhuṁ labhissati, mālākārassa guṇo pākaṭo bhavissatī”ti. Guṇavantānañhi guṇaṁ Buddhā eva pākaṭaṁ kātuṁ sakkonti, avasesajano guṇavantānaṁ guṇaṁ kathento maccharāyati. Cattāro pupphapaṭā[1] catuddisaṁ aṭṭhaṁsu. Mahājano Satthāraṁ parivāresi. Rājā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ paṇītenāhārena parivisi. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṁ katvā purimanayeneva catūhi pupphapaṭehi parikkhitto sīhanādaṁ nadanto mahājanena parivuto vihāraṁ agamāsi. Rājā Satthāraṁ anugantvā nivatto mālākāraṁ pakkosāpetvā “mama āharitapupphehi kinti katvā Satthāraṁ pūjesī”ti pucchi. Mālākāro “rājā maṁ ghātetu vā raṭṭhato vā pabbājetūti jīvitaṁ pariccajitvā pūjesiṁ devā”ti āha. Rājā “tvaṁ mahāpuriso nāmā”ti vatvā aṭṭha hatthī ca asse ca dāse ca dāsiyo ca mahāpasādhanāni ca aṭṭha kahāpaṇasahassāni ca rājakulato nīharitvā sabbālaṅkārappaṭimaṇḍitā aṭṭha nāriyo ca aṭṭha gāmavare cāti idaṁ sabbaṭṭhakaṁ nāma dānaṁ adāsi.

Ānandatthero cintesi “ajja pātova paṭṭhāya sīhanādasahassāni ceva celukkhepasahassāni ca pavattanti, ko nu kho mālākārassa vipāko”ti. So Satthāraṁ pucchi. Atha naṁ Satthā āha—Ānanda “iminā mālākārena appamattakaṁ kammaṁ katan”ti mā sallakkhesi. Ayaṁ hi mayhaṁ jīvitaṁ pariccajitvā pūjaṁ akāsi, so evaṁ mayi cittaṁ pasādetvā—

“Kappānaṁ satasahassaṁ, duggatiṁ na gamissati.
Ṭhatvā[2] devamanussesu, phalaṁ etassa kammuno.
Pacchā paccekasambuddho, Sumano nāma bhavissatī”ti—

Āha. Satthu pana vihāraṁ gantvā Gandhakuṭipavisanakāle tāni pupphāni dvārakoṭṭhake patiṁsu. Sāyanhasamaye bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ

1. Pupphapaṭṭā (Syā) 2. Patvā (Sī)

ဒဿေသိ။ ရာဇာ တံ ဉတွာ “သီဃံ မဏ္ဍပံ ကရောထာ”တိ တင်္ခဏညေဝ မဏ္ဍပံ ကာရာပေသိ။ နိသီဒိ သတ္ထာ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန။ ကသ္မာ ပန သတ္ထာ ရာဇဂေဟံ န ပါဝိသိ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “သစာဟံ အန္တော ပဝိသိတွာ နိသီဒေယျံ၊ မဟာဇနော မံ ဒဋ္ဌုံ န လဘေယျ၊ မာလာကာရဿ ဂုဏော ပါကဋော န ဘဝေယျ၊ ရာဇင်္ဂဏေ ပန မံ နိသိန္နံ မဟာဇနော ဒဋ္ဌုံ လဘိဿတိ၊ မာလာကာရဿ ဂုဏော ပါကဋော ဘဝိဿတီ”တိ။ ဂုဏဝန္တာနဉှိ ဂုဏံ ဗုဒ္ဓါ ဧဝ ပါကဋံ ကာတုံ သက္ကောန္တိ၊ အဝသေသဇနော ဂုဏဝန္တာနံ ဂုဏံ ကထေန္တော မစ္ဆရာယတိ။ စတ္တာရော ပုပ္ဖပဋာ[1] စတုဒ္ဒိသံ အဋ္ဌံသု။ မဟာဇနော သတ္ထာရံ ပရိဝါရေသိ။ ရာဇာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပဏီတေနာဟာရေန ပရိဝိသိ။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ အနုမောဒနံ ကတွာ ပုရိမနယေနေဝ စတူဟိ ပုပ္ဖပဋေဟိ ပရိက္ခိတ္တော သီဟနာဒံ နဒန္တော မဟာဇနေန ပရိဝုတော ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ ရာဇာ သတ္ထာရံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တော မာလာကာရံ ပက္ကောသာပေတွာ “မမ အာဟရိတပုပ္ဖေဟိ ကိန္တိ ကတွာ သတ္ထာရံ ပူဇေသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ မာလာကာရော “ရာဇာ မံ ဃာတေတု ဝါ ရဋ္ဌတော ဝါ ပဗ္ဗာဇေတူတိ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ ပူဇေသိံ ဒေဝါ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “တွံ မဟာပုရိသော နာမာ”တိ ဝတွာ အဋ္ဌ ဟတ္ထီ စ အဿေ စ ဒါသေ စ ဒါသိယော စ မဟာပသာဓနာနိ စ အဋ္ဌ ကဟာပဏသဟဿာနိ စ ရာဇကုလတော နီဟရိတွာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပ္ပဋိမဏ္ဍိတာ အဋ္ဌ နာရိယော စ အဋ္ဌ ဂါမဝရေ စာတိ ဣဒံ သဗ္ဗဋ္ဌကံ နာမ ဒါနံ အဒါသိ။

အာနန္ဒတ္ထေရော စိန္တေသိ “အဇ္ဇ ပါတောဝ ပဋ္ဌာယ သီဟနာဒသဟဿာနိ စေဝ စေလုက္ခေပသဟဿာနိ စ ပဝတ္တန္တိ၊ ကော နု ခေါ မာလာကာရဿ ဝိပါကော”တိ။ သော သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ—အာနန္ဒ “ဣမိနာ မာလာကာရေန အပ္ပမတ္တကံ ကမ္မံ ကတ”န္တိ မာ သလ္လက္ခေသိ၊ အယံ ဟိ မယှံ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ ပူဇံ အကာသိ၊ သော ဧဝံ မယိ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ—

ကပ္ပါနံ သတသဟဿံ၊ ဒုဂ္ဂတိံ န ဂမိဿတိ။
ဌတွာ[2] ဒေဝမနုဿေသု၊ ဖလံ ဧတဿ ကမ္မုနော။
ပစ္ဆာ ပစ္စေကသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ သုမနော နာမ ဘဝိဿတီ”တိ—

အာဟ။ သတ္ထု ပန ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဂန္ဓကုဋိပဝိသနကာလေ တာနိ ပုပ္ဖါနိ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ပတိံသု။ သာယနှသမယေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ

၁-ပုပ္ဖပဋ္ဋာ (သျာ) ၂-ပတွာ (သီ)

samuṭṭhāpesuṁ “aho acchariyaṁ mālākārassa kammaṁ, dharamānakabuddhassa jīvitaṁ pariccajitvā pupphapūjaṁ katvā taṅkhaṇaññeva sabbaṭṭhakaṁ nāma labhatī”ti. Satthā Gandhakuṭito nikkhamitvā tiṇṇaṁ gamanānaṁ aññatarena gamanena dhammasabhaṁ gantvā Buddhāsane nisīditvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “āma bhikkhave, yassa kammassa katattā pacchānutappaṁ na hoti, anussaritānussaritakkhaṇe somanassameva uppajjati, evarūpaṁ kammaṁ kattabbamevā”ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

68. “Tañca kammaṁ kataṁ sādhu, yaṁ katvā nānutappati.
Yassa patīto sumano, vipākaṁ paṭisevatī”ti.

Tattha **yaṁ katvā**ti yaṁ devamanussasampattīnañceva nibbānasampattiyā ca nibbattanasamatthaṁ sukhudrayaṁ kammaṁ katvā nānutappati, atha kho diṭṭhadhammeyeva anussaritānussaritakkhaṇeyeva pītivegena patīto somanassavegena ca sumano hutvā āyatiṁ pītisomanassajāto hutvā vipākaṁ paṭisevati, **taṁ kammaṁ kataṁ sādhu** bhaddakanti.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosīti.

Sumanamālākāravatthu navamaṁ.

---

10. Uppalavaṇṇattherīvatthu

Madhuvā maññatīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Uppalavaṇṇattheriṁ ārabbha kathesi.

Sā kira Padumuttarabuddhassa pādamūle patthanaṁ paṭṭhapetvā kappasatasahassaṁ puññāni kurumānā devesu ca manussesu ca saṁsarantī imasmiṁ Buddhuppāde devalokato cavitvā Sāvatthiyaṁ seṭṭhikule paṭisandhiṁ gaṇhi. Nīluppalagabbhasamānavaṇṇatāya cassā **Uppalavaṇṇā**tveva nāmaṁ akaṁsu. Athassā vayappattakāle sakalajambudīpe rājāno ca seṭṭhino ca seṭṭhissa santikaṁ sāsanaṁ pahiṇiṁsu “dhītaraṁ amhākaṁ

သမုဋ္ဌာပေသုံ “အဟော အစ္ဆရိယံ မာလာကာရဿ ကမ္မံ၊ ဓရမာနကဗုဒ္ဓဿ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ ပုပ္ဖပူဇံ ကတွာ တင်္ခဏညေဝ သဗ္ဗဋ္ဌကံ နာမ လဘတီ”တိ။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ တိဏ္ဏံ ဂမနာနံ အညတရေန ဂမနေန ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ ဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိတွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “အာမ ဘိက္ခဝေ, ယဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ပစ္ဆာနုတပ္ပံ န ဟောတိ၊ အနုဿရိတာနုဿရိတက္ခဏေ သောမနဿမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝရူပံ ကမ္မံ ကတ္တဗ္ဗမေဝါ”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၆၈။ “တဉ္စ ကမ္မံ ကတံ သာဓု၊ ယံ ကတွာ နာနုတပ္ပတိ။
ယဿ ပတီတော သုမနော၊ ဝိပါကံ ပဋိသေဝတီ”တိ။

တတ္ထ **ယံ ကတွာ**တိ ယံ ဒေဝမနုဿသမ္ပတ္တီနဉ္စေဝ နိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိယာ စ နိဗ္ဗတ္တနသမတ္ထံ သုခုဒြယံ ကမ္မံ ကတွာ နာနုတပ္ပတိ၊ အထ ခေါ ဒိဋ္ဌဓမ္မေယေဝ အနုဿရိတာနုဿရိတက္ခဏေယေဝ ပီတိဝေဂေန ပတီတော သောမနဿဝေဂေန စ သုမနော ဟုတွာ အာယတိံ ပီတိသောမနဿဇာတော ဟုတွာ ဝိပါကံ ပဋိသေဝတိ၊ **တံ ကမ္မံ ကတံ သာဓု** ဘဒ္ဒကန္တိ။

ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

သုမနမာလာကာရဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-ဥပ္ပလဝဏ္ဏတ္ထေရီဝတ္ထု

မဓုဝါ မညတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥပ္ပလဝဏ္ဏတ္ထေရိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ ပါဒမူလေ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေတွာ ကပ္ပသတသဟဿံ ပုညာနိ ကုရုမာနာ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရန္တီ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဒေဝလောကတော စဝိတွာ သာဝတ္ထိယံ သေဋ္ဌိကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ နီလုပ္ပလဂဗ္ဘသမာနဝဏ္ဏတာယ စဿာ **ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ**တွေဝ နာမံ အကံသု။ အထဿာ ဝယပ္ပတ္တကာလေ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ရာဇာနော စ သေဋ္ဌိနော စ သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ သာသနံ ပဟိဏိံသု “ဓီတရံ အမှာကံ

detū”ti. Apahiṇanto nāma nāhosi. Tato seṭṭhi cintesi “ahaṁ sabbesaṁ manaṁ gahetuṁ na sakkhissāmi, upāyaṁ panekaṁ karissāmī”ti dhītaraṁ pakkosāpetvā “amma pabbajituṁ sakkhissasī”ti āha. Tassā pacchimabhavikattā taṁ vacanaṁ sīse āsittaṁ satapākatelaṁ viya ahosi. Tasmā pitaraṁ “pabbajissāmi tātā”ti āha. So tassā mahantaṁ sakkāraṁ katvā bhikkhunī-upassayaṁ netvā pabbājesi. Tassā acirapabbajitāya eva uposathāgāre kālavāro[1] pāpuṇi. Sā dīpaṁ jāletvā uposathāgāraṁ sammajjitvā dīpasikhāya nimittaṁ gaṇhitvā ṭhitāva punappunaṁ olokayamānā tejokasiṇārammaṇaṁ jhānaṁ nibbattetvā tameva pādakaṁ katvā arahattaṁ pāpuṇi saddhiṁ paṭisambhidāhi ceva abhiññāhi ca.

Sā aparena samayena janapadacārikaṁ caritvā paccāgantvā Andhavanaṁ pāvisi. Tadā bhikkhunīnaṁ araññavāso appaṭikkhitto hoti. Athassā tattha kuṭikaṁ[2] katvā mañcakaṁ paññāpetvā sāṇiyā parikkhipiṁsu. Sā Sāvatthiyaṁ piṇḍāya pavisitvā nikkhami. Mātulaputto panassā Nandamāṇavo nāma gihikālato paṭṭhāya paṭibaddhacitto, so tassā āgatabhāvaṁ sutvā theriyā āgamanato puretarameva Andhavanaṁ gantvā taṁ kuṭikaṁ pavisitvā heṭṭhāmañcake nilīno theriyā āgantvā kuṭikaṁ pavisitvā dvāraṁ pidhāya mañcake nisinnamattāya bahi ātapato āgatattā cakkhupathe andhakāre avigateyeva heṭṭhāmañcakato nikkhamitvā mañcakaṁ abhiruyha “mā nassi bāla, mā nassi bālā”ti theriyā vāriyamānoyeva abhibhavitvā attanā patthitakammaṁ katvā pāyāsi. Athassa aguṇaṁ dhāretuṁ asakkontī viya mahāpathavī dvedhā bhijji. So pathaviṁ paviṭṭho gantvā Mahā-avīcimhi eva nibbatti. Therīpi tamatthaṁ bhikkhunīnaṁ ārocesi. Bhikkhuniyo bhikkhūnaṁ etamatthaṁ ārocesuṁ. Bhikkhū Bhagavato ārocayiṁsu. Taṁ sutvā Satthā bhikkhū āmantetvā “bhikkhave bhikkhubhikkhunī upāsaka-upāsikāsu yo koci bālo pāpakammaṁ karonto madhusakkharādīsu kiñci deva madhurarasaṁ khādamāno puriso viya tuṭṭhahaṭṭho[3] udaggudaggo viya karotī”ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

1. Tāḷavāro (Sī), tālavāro (Syā)
2. Kuṭiṁ (Ka) Vi 1. 43 piṭṭhe passitabbaṁ.
3. Haṭṭhapahaṭṭho (Sī)

ဒေတူ”တိ။ အပဟိဏန္တော နာမ နာဟောသိ။ တတော သေဋ္ဌိ စိန္တေသိ “အဟံ သဗ္ဗေသံ မနံ ဂဟေတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဥပါယံ ပနေကံ ကရိဿာမီ”တိ ဓီတရံ ပက္ကောသာပေတွာ “အမ္မ ပဗ္ဗဇိတုံ သက္ခိဿသီ”တိ အာဟ။ တဿာ ပစ္ဆိမဘဝိကတ္တာ တံ ဝစနံ သီသေ အာသိတ္တံ သတပါကတေလံ ဝိယ အဟောသိ။ တသ္မာ ပိတရံ “ပဗ္ဗဇိဿာမိ တာတာ”တိ အာဟ။ သော တဿာ မဟန္တံ သက္ကာရံ ကတွာ ဘိက္ခုနီဥပဿယံ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ တဿာ အစိရပဗ္ဗဇိတာယ ဧဝ ဥပေါသထာဂါရေ ကာလဝါရော[1] ပါပုဏိ။ သာ ဒီပံ ဇာလေတွာ ဥပေါသထာဂါရံ သမ္မဇ္ဇိတွာ ဒီပသိခါယ နိမိတ္တံ ဂဏှိတွာ ဌိတာဝ ပုနပ္ပုနံ ဩလောကယမာနာ တေဇောကသိဏာရမ္မဏံ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ တမေဝ ပါဒကံ ကတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ သဒ္ဓိံ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ စေဝ အဘိညာဟိ စ။

သာ အပရေန သမယေန ဇနပဒစာရိကံ စရိတွာ ပစ္စာဂန္တွာ အန္ဓဝနံ ပါဝိသိ။ တဒါ ဘိက္ခုနီနံ အရညဝါသော အပ္ပဋိက္ခိတ္တော ဟောတိ။ အထဿာ တတ္ထ ကုဋိကံ[2] ကတွာ မဉ္စကံ ပညာပေတွာ သာဏိယာ ပရိက္ခိပိံသု။ သာ သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ နိက္ခမိ။ မာတုလပုတ္တော ပနဿာ နန္ဒမာဏဝေါ နာမ ဂိဟိကာလတော ပဋ္ဌာယ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော၊ သော တဿာ အာဂတဘာဝံ သုတွာ ထေရိယာ အာဂမနတော ပုရေတရမေဝ အန္ဓဝနံ ဂန္တွာ တံ ကုဋိကံ ပဝိသိတွာ ဟေဋ္ဌာမဉ္စကေ နိလီနော ထေရိယာ အာဂန္တွာ ကုဋိကံ ပဝိသိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ မဉ္စကေ နိသိန္နမတ္တာယ ဗဟိ အာတပတော အာဂတတ္တာ စက္ခုပထေ အန္ဓကာရေ အဝိဂတေယေဝ ဟေဋ္ဌာမဉ္စကတော နိက္ခမိတွာ မဉ္စကံ အဘိရုယှ “မာ နဿိ ဗာလ၊ မာ နဿိ ဗာလာ”တိ ထေရိယာ ဝါရိယမာနောယေဝ အဘိဘဝိတွာ အတ္တနာ ပတ္ထိတကမ္မံ ကတွာ ပါယာသိ။ အထဿ အဂုဏံ ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တီ ဝိယ မဟာပထဝီ ဒွေဓာ ဘိဇ္ဇိ။ သော ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌော ဂန္တွာ မဟာအဝီစိမှိ ဧဝ နိဗ္ဗတ္တိ။ ထေရီပိ တမတ္ထံ ဘိက္ခုနီနံ အာရောစေသိ။ ဘိက္ခုနိယော ဘိက္ခူနံ ဧတမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော အာရောစယိံသု။ တံ သုတွာ သတ္ထာ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုဘိက္ခုနီ ဥပါသက-ဥပါသိကာသု ယော ကောစိ ဗာလော ပါပကမ္မံ ကရောန္တော မဓုသက္ခရာဒီသု ကိဉ္စိ ဒေဝ မဓုရရသံ ခါဒမာနော ပုရိသော ဝိယ တုဋ္ဌဟဋ္ဌော[3] ဥဒဂ္ဂုဒဂ္ဂေါ ဝိယ ကရောတီ”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-တာဠဝါရော (သီ)၊ တာလဝါရော (သျာ)
၂-ကုဋိံ (က) ဝိ ၁-၄၃-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။
၃-ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော (သီ)

69. "Madhuvā maññati bālo, yāva pāpaṁ na paccati.
Yadā ca paccati pāpaṁ, bālo dukkhaṁ nigacchatī"ti.

Tattha **madhuvā**ti bālassa hi pāpaṁ akusalakammaṁ karontassa taṁ kammaṁ madhu viya madhurarasaṁ viya iṭṭhaṁ kantaṁ manāpaṁ viya upaṭṭhāti. Iti naṁ so madhuṁva maññati. **Yāvā**ti yattakaṁ kālaṁ. **Pāpaṁ na paccatī**ti diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṁ na deti, tāva naṁ evaṁ maññati. **Yadā cā**ti yadā panassa diṭṭhadhamme vā vividhā kammakāraṇā kayiramānassa, samparāye vā nirayādīsu mahādukkhaṁ anubhavantassa taṁ pāpaṁ paccati, atha so bālo dukkhaṁ nigacchati vindati paṭilabhatīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu.

Aparena pana samayena dhammasabhāyaṁ mahājano kathaṁ samuṭṭhāpesi "khīṇāsavāpi maññe kāmasukhaṁ sādiyanti, kāmaṁ sevanti, kiṁ na sevissanti. Na hi ete koḷāparukkhā, na ca vammikā allamaṁsasarīrāva, tasmā etepi kāmasukhaṁ sādiyanti, kāmaṁ sevantī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave khīṇāsavā kāmasukhaṁ sādiyanti, na kāmaṁ sevanti. Yathā hi padumapatte patitaṁ udakabindu na vilimpati, na saṇṭhāti, vinivattetvā patateva, yathā ca āragge sāsapo na vilimpati, na saṇṭhāti, vinivattetvā patateva, evaṁ khīṇāsavassa citte duvidhopi kāmo na vilimpati, na saṇṭhātī"ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ Brāhmaṇavagge gāthamāha—

"Vāri pokkharapatteva, āraggeriva sāsapo.
Yo na limpati kāmesu, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti[1].

Imissā attho Brāhmaṇavaggeyeva āvi bhavissati. Satthā pana rājānaṁ Pasenadikosalaṁ pakkosāpetvā "mahārāja imasmiṁ sāsane yatheva kulaputtā, evaṁ kuladhītaropi mahantaṁ ñātigaṇañca bhogakkhandhañca pahāya pabbajitvā araññe viharanti, tā evaṁ viharamānā rāgarattā pāpapuggalā omānātimānavasena viheṭhentipi, brahmacariyantarāyampi pāpenti, tasmā bhikkhunisaṁghassa antonagare vasanaṭṭhānaṁ

1. Khu 1. 71 piṭṭhe.

၆၉။ "မဓုဝါ မညတိ ဗာလော၊ ယာဝ ပါပံ န ပစ္စတိ။
ယဒါ စ ပစ္စတိ ပါပံ၊ ဗာလော ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတီ"တိ။

တတ္ထ **မဓုဝါ**တိ ဗာလဿ ဟိ ပါပံ အကုသလကမ္မံ ကရောန္တဿ တံ ကမ္မံ မဓု ဝိယ မဓုရရသံ ဝိယ ဣဋ္ဌံ ကန္တံ မနာပံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဣတိ နံ သော မဓုံဝ မညတိ။ **ယာဝါ**တိ ယတ္တကံ ကာလံ။ **ပါပံ န ပစ္စတီ**တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဝါ သမ္ပရာယေ ဝါ ဝိပါကံ န ဒေတိ၊ တာဝ နံ ဧဝံ မညတိ။ **ယဒါ စာ**တိ ယဒါ ပနဿ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဝါ ဝိဝိဓာ ကမ္မကာရဏာ ကယိရမာနဿ, သမ္ပရာယေ ဝါ နိရယာဒီသု မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝန္တဿ တံ ပါပံ ပစ္စတိ၊ အထ သော ဗာလော ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆတိ ဝိန္ဒတိ ပဋိလဘတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။

အပရေန ပန သမယေန ဓမ္မသဘာယံ မဟာဇနော ကထံ သမုဋ္ဌာပေသိ "ခီဏာသဝါပိ မညေ ကာမသုခံ သာဒိယန္တိ၊ ကာမံ သေဝန္တိ၊ ကိံ န သေဝိဿန္တိ။ န ဟိ ဧတေ ကောဠာပရုက္ခာ၊ န စ ဝမ္မိကာ အလ္လမံသသရီရာဝ၊ တသ္မာ ဧတေပိ ကာမသုခံ သာဒိယန္တိ၊ ကာမံ သေဝန္တီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ခီဏာသဝါ ကာမသုခံ သာဒိယန္တိ၊ န ကာမံ သေဝန္တိ။ ယထာ ဟိ ပဒုမပတ္တေ ပတိတံ ဥဒကဗိန္ဒု န ဝိလိမ္ပတိ, န သဏ္ဌာတိ, ဝိနိဝတ္တေတွာ ပတတေဝ၊ ယထာ စ အာရဂ္ဂေ သာသပေါ န ဝိလိမ္ပတိ, န သဏ္ဌာတိ, ဝိနိဝတ္တေတွာ ပတတေဝ၊ ဧဝံ ခီဏာသဝဿ စိတ္တေ ဒုဝိဓောပိ ကာမော န ဝိလိမ္ပတိ, န သဏ္ဌာတီ"တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂေ ဂါထမာဟ—

"ဝါရိ ပေါက္ခရပတ္တေဝ၊ အာရဂ္ဂေရိဝ သာသပေါ။
ယော န လိမ္ပတိ ကာမေသု၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ[၁]။

ဣမိဿာ အတ္ထော ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂေယေဝ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာ ပန ရာဇာနံ ပသေနဒိကောသလံ ပက္ကောသာပေတွာ "မဟာရာဇ ဣမသ္မိံ သာသနေ ယထေဝ ကုလပုတ္တာ၊ ဧဝံ ကုလဓီတရောပိ မဟန္တံ ဉာတိဂဏဉ္စ ဘောဂက္ခန္ဓဉ္စ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ အရညေ ဝိဟရန္တိ၊ တာ ဧဝံ ဝိဟရမာနာ ရာဂရတ္တာ ပါပပုဂ္ဂလာ ဩမာနာတိမာနဝသေန ဝိဟေဌေန္တိပိ, ဗြဟ္မစရိယန္တရာယမ္ပိ ပါပေန္တိ၊ တသ္မာ ဘိက္ခုနိသံဃဿ အန္တောနဂရေ ဝသနဋ္ဌာနံ

၁-ခု ၁-၇၁-ပိဋ္ဌေ။

kātuṁ vaṭṭatī”ti. Rājā “sādhū”ti sampaṭicchitvā nagarassa ekapasse bhikkhunisaṁghassa vasanaṭṭhānaṁ kārāpesi. Tato paṭṭhāya bhikkhuniyo antogāmeyeva vasantīti.

Uppalavaṇṇattherīvatthu dasamaṁ.

---

11. Jambukattheravatthu

Māse māseti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Jambukaṁ ājīvakaṁ ārabbha kathesi.

Atīte kira Kassapasammāsambuddhakāle gāmavāsī eko kuṭumbiko ekassa therassa vihāraṁ katvā taṁ tattha viharantaṁ catūhi paccayehi upaṭṭhahi. Thero tassa gehe nibaddhaṁ bhuñjati. Atheko khīṇāsavo bhikkhu divā piṇḍāya caranto tassa gehadvāraṁ pāpuṇi. Kuṭumbiko taṁ disvā tassa iriyāpathe pasanno gehaṁ pavesetvā sakkaccaṁ paṇītena bhojanena parivisitvā “bhante imaṁ sāṭakaṁ rajitvā nivāseyyāthā”ti mahantaṁ sāṭakaṁ datvā “bhante kesā vo dīghā, tumhākaṁ kesoropanatthāya nhāpitaṁ ānessāmi, sayanatthāya ca vo mañcakaṁ gāhāpetvā āgamissāmī”ti āha. Nibaddhaṁ gehe bhuñjanto kulūpako bhikkhu taṁ tassa sakkāraṁ disvā cittaṁ pasādetuṁ nāsakkhi, “ayaṁ taṁ muhuttaṁ diṭṭhakassa evarūpaṁ sakkāraṁ karoti, nibaddhaṁ gehe bhuñjantassa pana mayhaṁ na karotī”ti cintetvā vihāraṁ agamāsi. Itaropi teneva saddhiṁ gantvā kuṭumbikena dinnasāṭakaṁ rajitvā nivāsesi. Kuṭumbikopi nhāpitaṁ ādāya gantvā therassa kese ohārāpetvā mañcakaṁ attharāpetvā “bhante imasmiṁyeva mañcake sayathā”ti vatvā dvepi there svātanāya nimantetvā pakkāmi.

Nevāsiko tassa taṁ sakkāraṁ kayiramānaṁ adhivāsetuṁ nāsakkhi. Athassa so sāyaṁ therassa nipannaṭṭhānaṁ gantvā catūhākārehi theraṁ akkosi “āvuso āgantuka kuṭumbikassate gehe bhattaṁ bhuñjanato varataraṁ mīḷhaṁ khādituṁ, kuṭumbikena ānītanhāpitena kesohārāpanato varataraṁ tālaṭṭhikena kese luñcāpetuṁ, kuṭumbikena dinnasāṭakanivāsanato varataraṁ naggena vicarituṁ, kuṭumbikena ābhatamañcake nipajjanato

ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ရာဇာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ နဂရဿ ဧကပဿေ ဘိက္ခုနိသံဃဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ကာရာပေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုနိယော အန္တောဂါမေယေဝ ဝသန္တီတိ။

ဥပ္ပလဝဏ္ဏတ္ထေရီဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-ဇမ္ဗုကတ္ထေရဝတ္ထု

မာသေ မာသေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဇမ္ဗုကံ အာဇီဝကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

အတီတေ ကိရ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဂါမဝါသီ ဧကော ကုဋုမ္ဗိကော ဧကဿ ထေရဿ ဝိဟာရံ ကတွာ တံ တတ္ထ ဝိဟရန္တံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟိ။ ထေရော တဿ ဂေဟေ နိဗဒ္ဓံ ဘုဉ္ဇတိ။ အထေကော ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု ဒိဝါ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တဿ ဂေဟဒွါရံ ပါပုဏိ။ ကုဋုမ္ဗိကော တံ ဒိသွာ တဿ ဣရိယာပထေ ပသန္နော ဂေဟံ ပဝေသေတွာ သက္ကစ္စံ ပဏီတေန ဘောဇနေန ပရိဝိသိတွာ “ဘန္တေ ဣမံ သာဋကံ ရဇိတွာ နိဝါသေယျာထာ”တိ မဟန္တံ သာဋကံ ဒတွာ “ဘန္တေ ကေသာ ဝေါ ဒီဃာ၊ တုမှာကံ ကေသောရောပနတ္ထာယ နှာပိတံ အာနေဿာမိ၊ သယနတ္ထာယ စ ဝေါ မဉ္စကံ ဂါဟာပေတွာ အာဂမိဿာမီ”တိ အာဟ။ နိဗဒ္ဓံ ဂေဟေ ဘုဉ္ဇန္တော ကုလူပကော ဘိက္ခု တံ တဿ သက္ကာရံ ဒိသွာ စိတ္တံ ပသာဒေတုံ နာသက္ခိ၊ “အယံ တံ မုဟုတ္တံ ဒိဋ္ဌကဿ ဧဝရူပံ သက္ကာရံ ကရောတိ၊ နိဗဒ္ဓံ ဂေဟေ ဘုဉ္ဇန္တဿ ပန မယှံ န ကရောတီ”တိ စိန္တေတွာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ ဣတရောပိ တေနေဝ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ကုဋုမ္ဗိကေန ဒိန္နသာဋကံ ရဇိတွာ နိဝါသေသိ။ ကုဋုမ္ဗိကောပိ နှာပိတံ အာဒါယ ဂန္တွာ ထေရဿ ကေသေ ဩဟာရာပေတွာ မဉ္စကံ အတ္ထရာပေတွာ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံယေဝ မဉ္စကေ သယထာ”တိ ဝတွာ ဒွေပိ ထေရေ သွာတနာယ နိမန္တေတွာ ပက္ကာမိ။

နေဝါသိကော တဿ တံ သက္ကာရံ ကယိရမာနံ အဓိဝါသေတုံ နာသက္ခိ။ အထဿ သော သာယံ ထေရဿ နိပန္နဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ စတူဟာကာရေဟိ ထေရံ အက္ကောသိ “အာဝုသော အာဂန္တုက ကုဋုမ္ဗိကဿ တေ ဂေဟေ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇနတော ဝရတရံ မီဠှံ ခါဒိတုံ၊ ကုဋုမ္ဗိကေန အာနီတနှာပိတေန ကေသောဟာရာပနတော ဝရတရံ တာလဋ္ဌိကေန ကေသေ လုဉ္စာပေတုံ၊ ကုဋုမ္ဗိကေန ဒိန္နသာဋကနိဝါသနတော ဝရတရံ နဂ္ဂေန ဝိစရိတုံ၊ ကုဋုမ္ဗိကေန အာဘတမဉ္စကေ နိပဇ္ဇနတော

varataraṁ bhūmiyaṁ nipajjitun”ti. Theropi “mā esa bālo maṁ nissāya nassī”ti nimantanaṁ anādiyitvā pātova uṭṭhāya yathāsukhaṁ agamāsi. Nevāsikopi pātova vihāre kattabbavattaṁ katvā bhikkhācāravelāya “idānipi āgantuko niddāyati, ghaṇḍikasaddena pabujjheyyā”ti saññāya nakhapiṭṭheneva ghaṇḍiṁ paharitvā gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Kuṭumbikopi sakkāraṁ katvā therānaṁ āgamanamaggaṁ olokento nevāsikaṁ disvā “bhante thero kuhin”ti pucchi. Atha naṁ nevāsiko “mā āvuso kiñci avaca[1], tuyhaṁ kulūpako hiyyo tava nikkhantavelāya ovarakaṁ pavisitvā niddaṁ okkanto pātova uṭṭhāya mama vihārasammajjanasaddampi pānīyaghaṭaparibhojanīyaghaṭesu udakasiñcanasaddampi ghaṇḍikasaddampi karontassa na jānātī”ti āha. Kuṭumbiko cintesi “tādisāya iriyāpathasampattiyā samannāgatassa me ayyassa yāva imamhā kālā niddāyanaṁ nāma natthi, maṁ pana tassa sakkāraṁ karontaṁ disvā addhā iminā bhadantena kiñci vuttaṁ bhavissatī”ti. So attano paṇḍītabhāvena taṁ sakkaccaṁ bhojetvā tassa pattaṁ sādhukaṁ dhovitvā nānaggarasabhojanassa pūretvā “bhante sace me ayyaṁ passeyyātha, imamassa piṇḍapātaṁ dadeyyāthā”ti āha.

Itaro taṁ gahetvāva cintesi “sace so evarūpaṁ piṇḍapātaṁ bhuñjissati, imasmiṁyeva ṭhāne paluddho bhavissatī”ti antarāmagge taṁ piṇḍapātaṁ chaḍḍetvā therassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā taṁ tattha olokento na addasa. Atha naṁ ettakassa kammassa katattā vīsativassasahassāni katopi samaṇadhammo rakkhituṁ nāsakkhi. Āyupariyosāne pana kālaṁ katvā Avīcimhi nibbattitvā ekaṁ Buddhantaraṁ mahādukkhaṁ anubhavitvā imasmiṁ Buddhuppāde Rājagahanagare ekasmiṁ bahvannapāne kulaghare nibbatti. So padasā gamanakālato paṭṭhāya neva sayane sayituṁ, na bhattaṁ bhuñjituṁ icchati, attano sarīravalañjameva khādati. “Bālatāya ajānanto karotī”ti taṁ posayiṁsu. Mahallakakālepi vatthaṁ nivāsetuṁ na icchati, naggova vicarati, bhūmiyaṁ sayati, attano sarīravalañjameva khādati. Athassa mātāpitaro “nāyaṁ kulagharassa anucchaviko, kevalaṁ alajjanako ājīvakānaṁ esa anucchaviko”ti tesaṁ santikaṁ netvā “imaṁ dārakaṁ pabbājethā”ti adaṁsu. Atha naṁ te pabbājesuṁ. Pabbājentā

1. Āvuso kiṁ vadetha (Sī)

ဝရတရံ ဘူမိယံ နိပဇ္ဇိတု”န္တိ။ ထေရောပိ “မာ ဧသ ဗာလော မံ နိဿာယ နဿီ”တိ နိမန္တနံ အနာဒိယိတွာ ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ ယထာသုခံ အဂမာသိ။ နေဝါသိကောပိ ပါတောဝ ဝိဟာရေ ကတ္တဗ္ဗဝတ္တံ ကတွာ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ “ဣဒါနိပိ အာဂန္တုကော နိဒ္ဒါယတိ၊ ဃဏ္ဍိကသဒ္ဒေန ပဗုဇ္ဈေယျာ”တိ သညာယ နခပိဋ္ဌေနေဝ ဃဏ္ဍိံ ပဟရိတွာ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ ကုဋုမ္ဗိကောပိ သက္ကာရံ ကတွာ ထေရာနံ အာဂမနမဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော နေဝါသိကံ ဒိသွာ “ဘန္တေ ထေရော ကုဟိ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ နေဝါသိကော “မာ အာဝုသော ကိဉ္စိ အဝစ[1]၊ တုယှံ ကုလူပကော ဟိယျော တဝ နိက္ခန္တဝေလာယ ဩဝရကံ ပဝိသိတွာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကန္တော ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ မမ ဝိဟာရသမ္မဇ္ဇနသဒ္ဒမ္ပိ ပါနီယဃဋပရိဘောဇနီယဃဋေသု ဥဒကသိဉ္စနသဒ္ဒမ္ပိ ဃဏ္ဍိကသဒ္ဒမ္ပိ ကရောန္တဿ န ဇာနာတီ”တိ အာဟ။ ကုဋုမ္ဗိကော စိန္တေသိ “တာဒိသာယ ဣရိယာပထသမ္ပတ္တိယာ သမန္နာဂတဿ မေ အယျဿ ယာဝ ဣမမှာ ကာလာ နိဒ္ဒါယနံ နာမ နတ္ထိ၊ မံ ပန တဿ သက္ကာရံ ကရောန္တံ ဒိသွာ အဒ္ဓါ ဣမိနာ ဘဒန္တေန ကိဉ္စိ ဝုတ္တံ ဘဝိဿတီ”တိ။ သော အတ္တနော ပဏ္ဍိတဘာဝေန တံ သက္ကစ္စံ ဘောဇေတွာ တဿ ပတ္တံ သာဓုကံ ဓောဝိတွာ နာနဂ္ဂရသဘောဇနဿ ပူရေတွာ “ဘန္တေ သစေ မေ အယျံ ပဿေယျာထ၊ ဣမမဿ ပိဏ္ဍပါတံ ဒဒေယျာထာ”တိ အာဟ။

ဣတရော တံ ဂဟေတွာဝ စိန္တေသိ “သစေ သော ဧဝရူပံ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇိဿတိ၊ ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ ပလုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ”တိ အန္တရာမဂ္ဂေ တံ ပိဏ္ဍပါတံ ဆဍ္ဍေတွာ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တံ တတ္ထ ဩလောကေန္တော န အဒ္ဒသ။ အထ နံ ဧတ္တကဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ ဝီသတိဝဿသဟဿာနိ ကတောပိ သမဏဓမ္မော ရက္ခိတုံ နာသက္ခိ။ အာယုပရိယောသာနေ ပန ကာလံ ကတွာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟနဂရေ ဧကသ္မိံ ဗဟွန္နပါနေ ကုလဃရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သော ပဒသာ ဂမနကာလတော ပဋ္ဌာယ နေဝ သယနေ သယိတုံ, န ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတုံ ဣစ္ဆတိ၊ အတ္တနော သရီရဝလဉ္ဇမေဝ ခါဒတိ။ “ဗာလတာယ အဇာနန္တော ကရောတီ”တိ တံ ပေါသယိံသု။ မဟလ္လကကာလေပိ ဝတ္ထံ နိဝါသေတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ နဂ္ဂေါဝ ဝိစရတိ၊ ဘူမိယံ သယတိ၊ အတ္တနော သရီရဝလဉ္ဇမေဝ ခါဒတိ။ အထဿ မာတာပိတရော “နာယံ ကုလဃရဿ အနုစ္ဆဝိကော၊ ကေဝလံ အလဇ္ဇနကော အာဇီဝကာနံ ဧသ အနုစ္ဆဝိကော”တိ တေသံ သန္တိကံ နေတွာ “ဣမံ ဒါရကံ ပဗ္ဗာဇေထာ”တိ အဒံသု။ အထ နံ တေ ပဗ္ဗာဇေသုံ။ ပဗ္ဗာဇေန္တာ

၁-အာဝုသော ကိံ ဝဒေထ (သီ)

ca pana galappamāṇe āvāṭe ṭhapetvā dvinnaṁ aṁsakūṭānaṁ upari[1] padarāni datvā tesaṁ upari nisīditvā tālaṭṭhikhaṇḍena kese luñciṁsu. Atha ne tassa mātāpitaro svātanāya nimantetvā pakkamiṁsu.

Punadivase ājīvakā “ehi, gāmaṁ pavisissāmā”ti taṁ vadiṁsu. So “gacchatha tumhe, ahaṁ idheva bhavissāmī”ti na icchi. Atha naṁ punappunaṁ vatvā anicchamānaṁ ohāya agamaṁsu. Sopi tesaṁ gatabhāvaṁ ñatvā vaccakuṭiyā padaraṁ vivaritvā oruyha ubhohi hatthehi ālopaṁ ālopaṁ katvā[2] gūthaṁ khādi. Ājīvakā tassa antogāmato āhāraṁ pahiṇiṁsu. Tampi na icchi. Punappunaṁ vuccamānopi “na me iminā attho, laddho me āhāro”ti āha. Kahaṁ laddhoti. Idheva laddhoti. Evaṁ dutiye tatiye catutthepi divase tehi bahumpi vuccamāno “ahaṁ idheva bhavissāmī”ti gāmaṁ gantuṁ na icchi. Ājīvakā “ayaṁ divase divase neva gāmaṁ pavisituṁ icchati, na amhehi pahitāhāraṁ āharituṁ icchati, ‘idheva me laddho’ti vadati, kiṁ nu kho karoti, pariggaṇhissāma nan”ti gāmaṁ pavisantā ekaṁ dve jane tassa pariggaṇhanatthaṁ ohāya gamiṁsu. Te pacchato gacchantā viya hutvā nilīyiṁsu. Sopi tesaṁ gatabhāvaṁ ñatvā purimanayeneva vaccakuṭiṁ oruyha gūthaṁ khādi.

Itare tassa kiriyaṁ disvā ājīvakānaṁ ārocayiṁsu. Taṁ sutvā ājīvakā “aho bhāriyaṁ kammaṁ, sace samaṇassa Gotamassa sāvakā jāneyyuṁ ‘ājīvakā gūthaṁ khādamānā vicarantī’ti amhākaṁ akittiṁ pakāseyyuṁ, nāyaṁ amhākaṁ anucchaviko”ti taṁ attano santikā nīhariṁsu. So tehi nīharito mahājanassa uccārakaraṇaṭṭhāne patthārito eko piṭṭhipāsāṇo atthi, tasmiṁ mahantaṁ soṇḍi, piṭṭhipāsāṇaṁ nissāya mahājanassa uccārakaraṇaṭṭhānaṁ, so tattha gantvā rattiṁ gūthaṁ khāditvā mahājanassa sarīravalañjanatthāya āgamanakāle ekena hattena pāsāṇassa ekaṁ antaṁ olubbha ekaṁ pādaṁ ukkhipitvā jaṇṇuke ṭhapetvā uddhaṁvātābhimukho mukhaṁ vivaritvā tiṭṭhati. Mahājano taṁ disvā upasaṅkamitvā vanditvā “bhante kasmā ayyo mukhaṁ vivaritvā ṭhito”ti pucchati. Ahaṁ vātabhakkho, añño me āhāro natthīti. Atha kasmā ekaṁ pādaṁ jaṇṇuke katvā ṭhitosi bhanteti. Ahaṁ

1. Jattūnamupari (Sī) 2. Āluppakāraṁ (Sī), ālopakārakaṁ katvā (Syā)

စ ပန ဂလပ္ပမာဏော အာဝါဋေ ဌပေတွာ ဒွိန္နံ အံသကူဋာနံ ဥပရိ[၁] ပဒရာနိ ဒတွာ တေသံ ဥပရိ နိသီဒိတွာ တာလဋ္ဌိခဏ္ဍေန ကေသေ လုဉ္စိံသု။ အထ နေ တဿ မာတာပိတရော သွာတနာယ နိမန္တေတွာ ပက္ကမိံသု။

ပုနဒိဝသေ အာဇီဝကာ “ဧဟိ, ဂါမံ ပဝိသိဿာမာ”တိ တံ ဝဒိံသု။ သော “ဂစ္ဆထ တုမှေ၊ အဟံ ဣဓေဝ ဘဝိဿာမီ”တိ န ဣစ္ဆိ။ အထ နံ ပုနပ္ပုနံ ဝတွာ အနိစ္ဆမာနံ ဩဟာယ အဂမံသု။ သောပိ တေသံ ဂတဘာဝံ ဉတွာ ဝစ္စကုဋိယာ ပဒရံ ဝိဝရိတွာ ဩရုယှ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ အာလောပံ အာလောပံ ကတွာ[၂] ဂူထံ ခါဒိ။ အာဇီဝကာ တဿ အန္တောဂါမတော အာဟာရံ ပဟိဏိံသု။ တမ္ပိ န ဣစ္ဆိ။ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနောပိ “န မေ ဣမိနာ အတ္ထော၊ လဒ္ဓေါ မေ အာဟာရော”တိ အာဟ။ ကဟံ လဒ္ဓေါတိ။ ဣဓေဝ လဒ္ဓေါတိ။ ဧဝံ ဒုတိယေ တတိယေ စတုတ္ထေပိ ဒိဝသေ တေဟိ ဗဟုမ္ပိ ဝုစ္စမာနော “အဟံ ဣဓေဝ ဘဝိဿာမီ”တိ ဂါမံ ဂန္တုံ န ဣစ္ဆိ။ အာဇီဝကာ “အယံ ဒိဝသေ ဒိဝသေ နေဝ ဂါမံ ပဝိသိတုံ ဣစ္ဆတိ၊ န အမှေဟိ ပဟိတာဟာရံ အာဟရိတုံ ဣစ္ဆတိ၊ ‘ဣဓေဝ မေ လဒ္ဓေါ’တိ ဝဒတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကရောတိ၊ ပရိဂ္ဂဏှိဿာမ န”န္တိ ဂါမံ ပဝိသန္တာ ဧကံ ဒွေ ဇနေ တဿ ပရိဂ္ဂဏှနတ္ထံ ဩဟာယ ဂမိံသု။ တေ ပစ္ဆတော ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ ဟုတွာ နိလီယိံသု။ သောပိ တေသံ ဂတဘာဝံ ဉတွာ ပုရိမနယေနေဝ ဝစ္စကုဋိံ ဩရုယှ ဂူထံ ခါဒိ။

ဣတရေ တဿ ကိရိယံ ဒိသွာ အာဇီဝကာနံ အာရောစယိံသု။ တံ သုတွာ အာဇီဝကာ “အဟော ဘာရိယံ ကမ္မံ၊ သစေ သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝကာ ဇာနေယျုံ ‘အာဇီဝကာ ဂူထံ ခါဒမာနာ ဝိစရန္တီ’တိ အမှာကံ အကိတ္တိံ ပကာသေယျုံ၊ နာယံ အမှာကံ အနုစ္ဆဝိကော”တိ တံ အတ္တနော သန္တိကာ နီဟရိံသု။ သော တေဟိ နီဟရိတော မဟာဇနဿ ဥစ္စာရကရဏဋ္ဌာနေ ပတ္ထရိတော ဧကော ပိဋ္ဌိပါသာဏော အတ္ထိ၊ တသ္မိံ မဟန္တံ သောဏ္ဍိ၊ ပိဋ္ဌိပါသာဏံ နိဿာယ မဟာဇနဿ ဥစ္စာရကရဏဋ္ဌာနံ၊ သော တတ္ထ ဂန္တွာ ရတ္တိံ ဂူထံ ခါဒိတွာ မဟာဇနဿ သရီရဝလဉ္ဇနတ္ထာယ အာဂမနကာလေ ဧကေန ဟတ္ထေန ပါသာဏဿ ဧကံ အန္တံ ဩလုဗ္ဘ ဧကံ ပါဒံ ဥက္ခိပိတွာ ဇဏ္ဏုကေ ဌပေတွာ ဥဒ္ဓံဝါတာဘိမုခေါ မုခံ ဝိဝရိတွာ တိဋ္ဌတိ။ မဟာဇနော တံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ကသ္မာ အယျော မုခံ ဝိဝရိတွာ ဌိတော”တိ ပုစ္ဆတိ။ အဟံ ဝါတဘက္ခော၊ အညော မေ အာဟာရော နတ္ထီတိ။ အထ ကသ္မာ ဧကံ ပါဒံ ဇဏ္ဏုကေ ကတွာ ဌိတောသိ ဘန္တေတိ။ အဟံ

၁-ဇတ္တူနမုပရိ (သီ) ၂-အာလုပ္ပကာရံ (သီ)၊ အာလောပကာရကံ ကတွာ (သျာ)

uggatapo ghoratapo, mayā dvīhi pādehi akkantā pathavī kampati, tasmā ekaṁ pādaṁ ukkhipitvā jaṇṇuke ṭhapetvā ṭhitomhi. Ahañhi rattindivaṁ ṭhitakova vītināmemi, na nisīdāmi, na nipajjāmīti. Manussā nāma yebhuyyena vacanamattameva saddahanti, tasmā “aho acchariyaṁ, evarūpāpi nāma tapassino honti, na no evarūpā diṭṭhapubbā”ti yebhuyyena Aṅgamagadhavāsino saṅkhubhitvā upasaṅkamitvā māse māse mahantaṁ sakkāraṁ abhiharanti. So “ahaṁ vātameva bhakkhāmi na aññaṁ āhāraṁ. Aññaṁ hi me khādantassa tapo nassatī”ti tehi abhihaṭaṁ na kiñci icchati. Manussā “mā no bhante nāsetha, tumhādisena ghoratapena paribhoge kate amhākaṁ dīgharattaṁ hitāya sukhāya saṁvattatī”ti punappunaṁ yācanti. Tassa añño āhāro na ruccati, mahājanassa pana yācanāya pīḷito tehi ābhatāni sappiphāṇitādīni kusaggena jivhagge ṭhapetvā “gacchatha, alaṁ vo ettakaṁ hitāya sukhāya cā”ti uyyojesi. Evaṁ so pañcapaññāsa vassāni naggo gūthaṁ khādanto kese luñcanto bhūmiyaṁ sayamāno vītināmesi.

Buddhānampi kho paccūsakāle lokavolokanaṁ avijahitameva hoti. Tasmā ekadivasaṁ Bhagavato paccūsasamaye lokaṁ volokentassa ayaṁ Jambukājīvako ñāṇajālassa anto paññāyi. Satthā “kiṁ nu kho bhavissatī”ti āvajjetvā tassa saha paṭisambhidāhi arahattassūpanissayaṁ disvā “ahaṁ etaṁ ādiṁ katvā ekaṁ gāthaṁ bhāsissāmi, gāthāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo bhavissati, imaṁ kulaputtaṁ nissāya mahājano sotthibhāvaṁ pāpuṇissatī”ti ñatvā punadivase Rājagahe piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto Ānandattheraṁ āmantesi “Ānanda Jambukājīvakassa santikaṁ gamissāmī”ti. Bhante kiṁ tumheyeva gamissathāti. “Āma ahamevā”ti evaṁ vatvā Satthā vaḍḍhamānakacchāyāya tassa santikaṁ pāyāsi.

Devatā cintayiṁsu “Satthā sāyaṁ Jambukājīvakassa santikaṁ gacchati, so ca jegucche uccārapassāvadantakaṭṭhakiliṭṭhe piṭṭhipāsāṇe vasati, devaṁ vassāpetuṁ vaṭṭatī”ti attano ānubhāvena taṁ muhuttaṁyeva devaṁ vassāpesuṁ. Piṭṭhipāsāṇo suci nimmalo ahosi. Athassa

ဥဂ္ဂတပေါ ဃောရတပေါ၊ မယာ ဒွီဟိ ပါဒေဟိ အက္ကန္တာ ပထဝီ ကမ္ပတိ၊ တသ္မာ ဧကံ ပါဒံ ဥက္ခိပိတွာ ဇဏ္ဏုကေ ဌပေတွာ ဌိတောမှိ။ အဟဉ္ဟိ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဌိတကောဝ ဝီတိနာမေမိ၊ န နိသီဒါမိ၊ န နိပဇ္ဇာမီတိ။ မနုဿာ နာမ ယေဘုယျေန ဝစနမတ္တမေဝ သဒ္ဒဟန္တိ၊ တသ္မာ “အဟော အစ္ဆရိယံ, ဧဝရူပါပိ နာမ တပဿိနော ဟောန္တိ၊ န နော ဧဝရူပါ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ”တိ ယေဘုယျေန အင်္ဂမဂဓဝါသိနော သင်္ခုဘိတွာ ဥပသင်္ကမိတွာ မာသေ မာသေ မဟန္တံ သက္ကာရံ အဘိဟရန္တိ။ သော “အဟံ ဝါတမေဝ ဘက္ခာမိ၊ န အညံ အာဟာရံ။ အညံ ဟိ မေ ခါဒန္တဿ တပေါ နဿတီ”တိ တေဟိ အဘိဟဋံ န ကိဉ္စိ ဣစ္ဆတိ။ မနုဿာ “မာ နော ဘန္တေ နာသေထ၊ တုမှာဒိသေန ဃောရတပေန ပရိဘောဂေ ကတေ အမှာကံ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယ သံဝတ္တတီ”တိ ပုနပ္ပုနံ ယာစန္တိ။ တဿ အညော အာဟာရော န ရုစ္စတိ၊ မဟာဇနဿ ပန ယာစနာယ ပီဠိတော တေဟိ အာဘတာနိ သပ္ပိဖာဏိတာဒီနိ ကုသဂ္ဂေန ဇိဝှဂ္ဂေ ဌပေတွာ “ဂစ္ဆထ, အလံ ဝေါ ဧတ္တကံ ဟိတာယ သုခါယ စာ”တိ ဥယျောဇေသိ။ ဧဝံ သော ပဉ္စပညာသ ဝဿာနိ နဂ္ဂေါ ဂူထံ ခါဒန္တော ကေသေ လုဉ္စန္တော ဘူမိယံ သယမာနော ဝီတိနာမေသိ။

ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ခေါ ပစ္စူသကာလေ လောကဝေါလောကနံ အဝိဇဟိတမေဝ ဟောတိ။ တသ္မာ ဧကဒိဝသံ ဘဂဝတော ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဝေါလောကေန္တဿ အယံ ဇမ္ဗုကာဇီဝကော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပညာယိ။ သတ္ထာ “ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ”တိ အာဝဇ္ဇေတွာ တဿ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တဿူပနိဿယံ ဒိသွာ “အဟံ ဧတံ အာဒိံ ကတွာ ဧကံ ဂါထံ ဘာသိဿာမိ၊ ဂါထာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတိ၊ ဣမံ ကုလပုတ္တံ နိဿာယ မဟာဇနော သောတ္ထိဘာဝံ ပါပုဏိဿတီ”တိ ဉတွာ ပုနဒိဝသေ ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော အာနန္ဒတ္ထေရံ အာမန္တေသိ “အာနန္ဒ ဇမ္ဗုကာဇီဝကဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမီ”တိ။ ဘန္တေ ကိံ တုမှေယေဝ ဂမိဿထာတိ။ “အာမ အဟမေဝါ”တိ ဧဝံ ဝတွာ သတ္ထာ ဝဍ္ဎမာနကစ္ဆာယာယ တဿ သန္တိကံ ပါယာသိ။

ဒေဝတာ စိန္တယိံသု “သတ္ထာ သာယံ ဇမ္ဗုကာဇီဝကဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆတိ၊ သော စ ဇေဂုစ္ဆေ ဥစ္စာရပဿာဝဒန္တကဋ္ဌကိလိဋ္ဌေ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ ဝသတိ၊ ဒေဝံ ဝဿာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အတ္တနော အာနုဘာဝေန တံ မုဟုတ္တံယေဝ ဒေဝံ ဝဿာပေသုံ။ ပိဋ္ဌိပါသာဏော သုစိ နိမ္မလော အဟောသိ။ အထဿ

upari pañcavaṇṇaṁ pupphavassaṁ vassāpesuṁ. Satthā sāyaṁ Jambukājīvakassa santikaṁ gantvā "Jambukā"ti saddamakāsi. Jambuko "ko nu kho esa, dujjano maṁ Jambukavādena vadatī"ti cintetvā "ko eso"ti āha. Ahaṁ samaṇoti[1]. Kiṁ mahāsamaṇāti. Ajja me ekarattiṁ idha vasanaṭṭhānaṁ dehīti. Natthi mahāsamaṇa imasmiṁ ṭhāne vasanaṭṭhānanti. Jambuka mā evaṁ kari, ekarattiṁ me vasanaṭṭhānaṁ dehi, pabbajitā nāma pabbajitaṁ patthenti, manussā manussaṁ, pasavo pasavanti. Kiṁ pana tvaṁ pabbajitoti. Āma pabbajitomhīti. Sace tvaṁ pabbajito, kahaṁ te lābukaṁ, kahaṁ dhūmakaṭacchuko, kahaṁ yaññasuttakanti. "Atthetaṁ mayhaṁ, visuṁ visuṁ pana gahetvā vicaraṇaṁ dukkhan"ti abbhantareneva gahetvā carāmīti. So "carissasi tvaṁ etaṁ aggaṇhitvā"ti[2] kujjhi. Atha naṁ Satthā āha "hotu Jambuka, mā kujjha, vasanaṭṭhānaṁ me ācikkhā"ti. Natthi mahāsamaṇa ettha vasanaṭṭhānanti.

Satthā tassa vasanaṭṭhānato avidūre ekaṁ pabbhāraṁ atthi, taṁ niddisanto[3] "etasmiṁ pabbhāre ko vasatī"ti āha. Natthi koci mahāsamaṇāti. Tena hi etaṁ mayhaṁ dehīti. Tvaññeva jāna mahāsamaṇāti. Satthā pabbhāre nisīdanaṁ paññāpetvā nisīdi. Paṭhamayāme cattāro mahārājāno catuddisaṁ ekobhāsaṁ karontā Satthu upaṭṭhānaṁ āgamiṁsu. Jambuko obhāsaṁ disvā "ko obhāso nāmeso"ti cintesi. Majjhimayāme Sakko devarājā āgami. Jambuko tampi disvā "ko nāmeso"ti cintesi. Pacchimayāme ekāya aṅguliyā ekaṁ, dvīhi dve, dasahi dasa cakkavāḷāni obhāsetuṁ samattho mahābrahmā sakalaṁ araññaṁ ekobhāsaṁ karonto āgami. Jambuko tampi disvā "ko nu kho eso"ti cintetvā pātova Satthu santikaṁ gantvā paṭisanthāraṁ katvā ekamantaṁ ṭhito Satthāraṁ pucchi "mahāsamaṇa tumhākaṁ santikaṁ catasso disā obhāsentā ke āgatā"ti. Cattāro mahārājānoti. Kiṁ kāraṇāti. Maṁ upaṭṭhātunti. Kiṁ pana tvaṁ catūhi mahārājehi uttaritaroti. Āma Jambuka, mahārājūnampi atirājāti. Majjhimayāme pana ko āgatoti. Sakko devarājā

1. Jambukāti (Ka) 2. Gaṇhitvāti (Sī, Ka) 3. Vīmaṁsanto (Ka)

ဥပရိ ပဉ္စဝဏ္ဏံ ပုပ္ဖဝဿံ ဝဿာပေသုံ။ သတ္ထာ သာယံ ဇမ္ဗုကာဇီဝကဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဇမ္ဗုကာ"တိ သဒ္ဒမကာသိ။ ဇမ္ဗုကော "ကော နု ခေါ ဧသော၊ ဒုဇ္ဇနော မံ ဇမ္ဗုကဝါဒေန ဝဒတီ"တိ စိန္တေတွာ "ကော ဧသော"တိ အာဟ။ အဟံ သမဏောတိ[၁]။ ကိံ မဟာသမဏာတိ။ အဇ္ဇ မေ ဧကရတ္တိံ ဣဓ ဝသနဋ္ဌာနံ ဒေဟီတိ။ နတ္ထိ မဟာသမဏ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝသနဋ္ဌာနန္တိ။ ဇမ္ဗုက မာ ဧဝံ ကရိ၊ ဧကရတ္တိံ မေ ဝသနဋ္ဌာနံ ဒေဟိ၊ ပဗ္ဗဇိတာ နာမ ပဗ္ဗဇိတံ ပတ္ထေန္တိ၊ မနုဿာ မနုဿံ၊ ပသဝေါ ပသဝန္တိ။ ကိံ ပန တွံ ပဗ္ဗဇိတောတိ။ အာမ ပဗ္ဗဇိတောမှီတိ။ သစေ တွံ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကဟံ တေ လာဗုကံ၊ ကဟံ ဓူမကဋစ္ဆုကော၊ ကဟံ ယညသုတ္တကန္တိ။ "အတ္ထေတံ မယှံ၊ ဝိသုံ ဝိသုံ ပန ဂဟေတွာ ဝိစရဏံ ဒုက္ခ"န္တိ အဗ္ဘန္တရေနေဝ ဂဟေတွာ စရာမီတိ။ သော "စရိဿသိ တွံ ဧတံ အဂ္ဂဏှိတွာ"တိ[၂] ကုဇ္ဈိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ "ဟောတု ဇမ္ဗုက၊ မာ ကုဇ္ဈ၊ ဝသနဋ္ဌာနံ မေ အာစိက္ခာ"တိ။ နတ္ထိ မဟာသမဏ ဧတ္ထ ဝသနဋ္ဌာနန္တိ။

သတ္ထာ တဿ ဝသနဋ္ဌာနတော အဝိဒူရေ ဧကံ ပဗ္ဘာရံ အတ္ထိ၊ တံ နိဒ္ဒိသန္တော[၃] "ဧတသ္မိံ ပဗ္ဘာရေ ကော ဝသတီ"တိ အာဟ။ နတ္ထိ ကောစိ မဟာသမဏာတိ။ တေန ဟိ ဧတံ မယှံ ဒေဟီတိ။ တွညေဝ ဇာန မဟာသမဏာတိ။ သတ္ထာ ပဗ္ဘာရေ နိသီဒနံ ပညာပေတွာ နိသီဒိ။ ပဌမယာမေ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော စတုဒ္ဒိသံ ဧကောဘာသံ ကရောန္တာ သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနံ အာဂမိံသု။ ဇမ္ဗုကော ဩဘာသံ ဒိသွာ "ကော ဩဘာသော နာမေသော"တိ စိန္တေသိ။ မဇ္ဈိမယာမေ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အာဂမိ။ ဇမ္ဗုကော တမ္ပိ ဒိသွာ "ကော နာမေသော"တိ စိန္တေသိ။ ပစ္ဆိမယာမေ ဧကာယ အင်္ဂုလိယာ ဧကံ, ဒွီဟိ ဒွေ, ဒသဟိ ဒသ စက္ကဝါဠာနိ ဩဘာသေတုံ သမတ္ထော မဟာဗြဟ္မာ သကလံ အရညံ ဧကောဘာသံ ကရောန္တော အာဂမိ။ ဇမ္ဗုကော တမ္ပိ ဒိသွာ "ကော နု ခေါ ဧသော"တိ စိန္တေတွာ ပါတောဝ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧကမန္တံ ဌိတော သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ "မဟာသမဏ တုမှာကံ သန္တိကံ စတဿော ဒိသာ ဩဘာသေန္တာ ကေ အာဂတာ"တိ။ စတ္တာရော မဟာရာဇာနောတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ မံ ဥပဋ္ဌာတုန္တိ။ ကိံ ပန တွံ စတူဟိ မဟာရာဇေဟိ ဥတ္တရိတရောတိ။ အာမ ဇမ္ဗုက, မဟာရာဇူနမ္ပိ အတိရာဇာတိ။ မဇ္ဈိမယာမေ ပန ကော အာဂတောတိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ

၁-ဇမ္ဗုကာတိ (က) ၂-ဂဏှိတွာတိ (သီ၊က) ၃-ဝီမံသန္တော (က)

Jambukāti. Kiṁ kāraṇāti. Maṁ upaṭṭhātumevāti. Kiṁ pana tvaṁ Sakkadevarājatopi uttaritaroti. Āma Jambuka, Sakkatopi uttaritaromhi, eso pana mayhaṁ gilānupaṭṭhāko kappiyakārakasāmaṇerasadisoti. Pacchimayāme sakalaṁ araññaṁ obhāsetvā ko āgatoti. Yaṁ loke brāhmaṇādayo khipitvā pakkhalitvā "namo mahābrahmuno"ti vadanti, so eva mahābrahmāti. Kiṁ pana tvaṁ mahābrahmatopi uttaritaroti. Āma Jambuka, ahañhi brahmunāpi atibrahmāti. Acchariyosi tvaṁ mahāsamaṇa, mayhaṁ pana pañca paññāsa vassāni idha vasantassa etesu ekopi maṁ upaṭṭhātuṁ nāgatapubbo. Ahañhi ettakaṁ addhānaṁ vātabhakkho hutvā ṭhitakova vītināmesiṁ, na tāva te mayhaṁ upaṭṭhānaṁ āgatapubbāti.

Atha naṁ Satthā āha "Jambuka tvaṁ lokasmiṁ andhabālaṁ mahājanaṁ vañcayamāno mampi vañcetukāmo jāto, nanu tvaṁ pañcapaññāsa vassāni gūthameva khādi, bhūmiyaṁyeva nipajji, naggo hutvā vicari, tālaṭṭhikhaṇḍena kese luñci. Atha ca pana lokaṁ vañcento 'ahaṁ vātabhakkho, ekapādena tiṭṭhāmi, na nisīdāmi, na nipajjāmī'ti vadesi, mamampi vañcetukāmosi, pubbepi tvaṁ pāpikaṁ lāmikaṁ diṭṭhiṁ nissāya ettakaṁ kālaṁ gūthabhakkho bhūmisayo naggo vicaranto tālaṭṭhikhaṇḍena kesaluñcanaṁ patto, idānipi pāpikaṁ lāmikaṁ diṭṭhimeva gaṇhāsī"ti. Kiṁ pana mayā kataṁ mahāsamaṇāti. Athassa Satthā pubbe katakammaṁ ācikkhi. Tassa Satthari kathenteyeva saṁvego uppajji, hirottappaṁ upaṭṭhitaṁ, so ukkuṭiko nisīdi. Athassa Satthā udakasāṭikaṁ khipitvā adāsi. So taṁ nivāsetvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthāpissa anupubbiṁ kathaṁ kathetvā dhammaṁ desesi. So desanāvasāne saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā Satthāraṁ vanditvā uṭṭhāyāsanā pabbajjañca upasampadañca yāci. Ettāvatā tassa purimakammaṁ parikkhīṇaṁ. Ayañhi khīṇāsavamahātheraṁ catūhi akkosehi akkositvā yāvāyaṁ mahāpathavī tigāvutādhikaṁ yojanaṁ ussannā, tāva Avīcimhi paccitvā tattha pakkāvasesena pañcapaññāsa vassāni imaṁ vippakāraṁ patto. Tenassa taṁ kammaṁ khīṇaṁ. Vīsati pana vassasahassāni iminā katassa samaṇadhammassa phalaṁ nāsetuṁ na sakkā. Tasmā Satthā dakkhiṇahatthaṁ pasāretvā "ehi bhikkhu, cara brahmacariyaṁ sammā

ဇမ္ဗုကာတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ မံ ဥပဋ္ဌာတုမေဝါတိ။ ကိံ ပန တွံ သက္ကဒေဝရာဇတောပိ ဥတ္တရိတရောတိ။ အာမ ဇမ္ဗုက, သက္ကတောပိ ဥတ္တရိတရောမှိ၊ ဧသော ပန မယှံ ဂိလာနုပဋ္ဌာကော ကပ္ပိယကာရကသာမဏေရသဒိသောတိ။ ပစ္ဆိမယာမေ သကလံ အရညံ ဩဘာသေတွာ ကော အာဂတောတိ။ ယံ လောကေ ဗြာဟ္မဏာဒယော ခိပိတွာ ပက္ခလိတွာ "နမော မဟာဗြဟ္မုနော"တိ ဝဒန္တိ၊ သော ဧဝ မဟာဗြဟ္မာတိ။ ကိံ ပန တွံ မဟာဗြဟ္မတောပိ ဥတ္တရိတရောတိ။ အာမ ဇမ္ဗုက၊ အဟဉှိ ဗြဟ္မုနာပိ အတိဗြဟ္မာတိ။ အစ္ဆရိယောသိ တွံ မဟာသမဏ၊ မယှံ ပန ပဉ္စပညာသ ဝဿာနိ ဣဓ ဝသန္တဿ ဧတေသု ဧကောပိ မံ ဥပဋ္ဌာတုံ နာဂတပုဗ္ဗော။ အဟဉှိ ဧတ္တကံ အဒ္ဓါနံ ဝါတဘက္ခော ဟုတွာ ဌိတကောဝ ဝီတိနာမေသိံ၊ န တာဝ တေ မယှံ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတပုဗ္ဗာတိ။

အထ နံ သတ္ထာ အာဟ "ဇမ္ဗုက တွံ လောကသ္မိံ အန္ဓဗာလံ မဟာဇနံ ဝဉ္စယမာနော မမ္ပိ ဝဉ္စေတုကာမော ဇာတော၊ နနု တွံ ပဉ္စပညာသ ဝဿာနိ ဂူထမေဝ ခါဒိ၊ ဘူမိယံယေဝ နိပဇ္ဇိ၊ နဂ္ဂေါ ဟုတွာ ဝိစရိ၊ တာလဋ္ဌိခဏ္ဍေန ကေသေ လုဉ္စိ။ အထ စ ပန လောကံ ဝဉ္စေန္တော 'အဟံ ဝါတဘက္ခော၊ ဧကပါဒေန တိဋ္ဌာမိ၊ န နိသီဒါမိ၊ န နိပဇ္ဇာမီ'တိ ဝဒေသိ၊ မမမ္ပိ ဝဉ္စေတုကာမောသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ တွံ ပါပိကံ လာမိကံ ဒိဋ္ဌိံ နိဿာယ ဧတ္တကံ ကာလံ ဂူထဘက္ခော ဘူမိသယော နဂ္ဂေါ ဝိစရန္တော တာလဋ္ဌိခဏ္ဍေန ကေသလုဉ္စနံ ပတ္တော၊ ဣဒါနိပိ ပါပိကံ လာမိကံ ဒိဋ္ဌိမေဝ ဂဏှာသီ"တိ။ ကိံ ပန မယာ ကတံ မဟာသမဏာတိ။ အထဿ သတ္ထာ ပုဗ္ဗေ ကတကမ္မံ အာစိက္ခိ။ တဿ သတ္ထရိ ကထေန္တေယေဝ သံဝေဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဥပဋ္ဌိတံ၊ သော ဥက္ကုဋိကော နိသီဒိ။ အထဿ သတ္ထာ ဥဒကသာဋိကံ ခိပိတွာ အဒါသိ။ သော တံ နိဝါသေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာပိဿ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သော ဒေသနာဝသာနေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပဗ္ဗဇ္ဇဉ္စ ဥပသမ္ပဒဉ္စ ယာစိ။ ဧတ္တာဝတာ တဿ ပုရိမကမ္မံ ပရိက္ခီဏံ။ အယဉှိ ခီဏာသဝမဟာထေရံ စတူဟိ အက္ကောသေဟိ အက္ကောသိတွာ ယာဝါယံ မဟာပထဝီ တိဂါဝုတာဓိကံ ယောဇနံ ဥဿန္နာ၊ တာဝ အဝီစိမှိ ပစ္စိတွာ တတ္ထ ပက္ကာဝသေသေန ပဉ္စပညာသ ဝဿာနိ ဣမံ ဝိပ္ပကာရံ ပတ္တော။ တေနဿ တံ ကမ္မံ ခီဏံ။ ဝီသတိ ပန ဝဿသဟဿာနိ ဣမိနာ ကတဿ သမဏဓမ္မဿ ဖလံ နာသေတုံ န သက္ကာ။ တသ္မာ သတ္ထာ ဒက္ခိဏဟတ္ထံ ပသာရေတွာ "ဧဟိ ဘိက္ခု၊ စရ ဗြဟ္မစရိယံ သမ္မာ

dukkhassa antakiriyāyā"ti āha. Tāvadevassa gihiliṅgaṁ antaradhāyi, aṭṭhaparikkhāradharo saṭṭhivassikamahāthero viya ahosi.

Aṅgamagadhavāsīnaṁ tassa sakkāraṁ gahetvā āgatadivaso kiresa, tasmā ubhayaraṭṭhavāsino sakkāraṁ gahetvā āgatā Tathāgataṁ disvā "kiṁ nu kho amhākaṁ ayyo Jambuko mahā, udāhu samaṇo Gotamo"ti cintetvā "sace samaṇo Gotamo mahā bhaveyya, ayaṁ samaṇassa Gotamassa santikaṁ gaccheyya, Jambukājīvakassa pana mahantatāya samaṇo Gotamo imassa santikaṁ āgato"ti cintayiṁsu. Satthā mahājanassa parivitakkaṁ ñatvā "Jambuka tava upaṭṭhākānaṁ kaṅkhaṁ chindāhī"ti āha. So "ahampi bhante ettakameva paccāsīsāmī"ti vatvā catutthajjhānaṁ samāpajjitvā uṭṭhāya tālappamāṇaṁ vehāsaṁ abbhuggantvā "Satthā me bhante Bhagavā, sāvakohamasmī"ti vatvā oruyha vanditvā puna dvitālamattaṁ titālamattanti evaṁ sattatālamattaṁ vehāsaṁ abbhuggantvā oruyha attano sāvakabhāvaṁ jānāpesi. Taṁ disvā mahājano "aho Buddhā nāma acchariyā anopamaguṇā"ti[1] cintesi. Satthā mahājanena saddhiṁ kathento evamāha "ayaṁ ettakaṁ kālaṁ tumhehi ābhataṁ sakkāraṁ kusaggena jivhagge ṭhapetvā 'tapacaraṇaṁ pūremī'ti idha nivuṭṭho, sacepi iminā upāyena vassasataṁ tapacaraṇaṁ pūreyya, yā cassa idāni kālaṁ vā[2] bhattaṁ vā kukkuccāyitvā abhuñjantassa bhattacchedanakusalacetanā, tassā taṁ tapacaraṇaṁ soḷasiṁ kalampi na agghatī"ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthāmāha—

70. "Māse māse kusaggena, bālo bhuñjeyya bhojanaṁ.
Na so saṅkhātadhammānaṁ, kalaṁ agghati soḷasin"ti.

Tassattho—sace **bālo** apariññātadhammo sīlādiguṇā paribāhiro titthāyatane pabbajito "tapacaraṇaṁ pūressāmī"ti māse māse patte kusaggena bhojanaṁ bhuñjanto vassasataṁ bhuñjeyya bhojanaṁ. **Na so saṅkhātadhammānaṁ, kalaṁ agghati soḷasin**ti saṅkhātadhammā vuccanti ñātadhammā tulitadhammā. Tesu heṭṭhimakoṭiyā sotāpanno saṅkhātadhammo, uparimakoṭiyā khīṇāsavo. Imesaṁ saṅkhātadhammānaṁ so bālo kalaṁ

1. Anomaguṇāti (Sī, Syā) 2. Kulaṁ vā (Syā)

ဒုက္ခဿ အန္တကိရိယာယာ”တိ အာဟ။ တာဝဒေဝဿ ဂိဟိလိင်္ဂံ အန္တရဓာယိ၊ အဋ္ဌပရိက္ခာရဓရော သဋ္ဌိဝဿိကမဟာထေရော ဝိယ အဟောသိ။

အင်္ဂမဂဓဝါသီနံ တဿ သက္ကာရံ ဂဟေတွာ အာဂတဒိဝသော ကိရေသ၊ တသ္မာ ဥဘယရဋ္ဌဝါသိနော သက္ကာရံ ဂဟေတွာ အာဂတာ တထာဂတံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ အမှာကံ အယျော ဇမ္ဗုကော မဟာ, ဥဒါဟု သမဏော ဂေါတမော”တိ စိန္တေတွာ “သစေ သမဏော ဂေါတမော မဟာ ဘဝေယျ၊ အယံ သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆေယျ၊ ဇမ္ဗုကာဇီဝကဿ ပန မဟန္တတာယ သမဏော ဂေါတမော ဣမဿ သန္တိကံ အာဂတော”တိ စိန္တယိံသု။ သတ္ထာ မဟာဇနဿ ပရိဝိတက္ကံ ဉတွာ “ဇမ္ဗုက တဝ ဥပဋ္ဌာကာနံ ကင်္ခံ ဆိန္ဒာဟီ”တိ အာဟ။ သော “အဟမ္ပိ ဘန္တေ ဧတ္တကမေဝ ပစ္စာသီသာမီ”တိ ဝတွာ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဥဋ္ဌာယ တာလပ္ပမာဏံ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ “သတ္ထာ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ၊ သာဝကောဟမသ္မီ”တိ ဝတွာ ဩရုယှ ဝန္ဒိတွာ ပုန ဒွိတာလမတ္တံ တိတာလမတ္တန္တိ ဧဝံ သတ္တတာလမတ္တံ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဩရုယှ အတ္တနော သာဝကဘာဝံ ဇာနာပေသိ။ တံ ဒိသွာ မဟာဇနော “အဟော ဗုဒ္ဓါ နာမ အစ္ဆရိယာ အနောပမဂုဏာ”တိ[1] စိန္တေသိ။ သတ္ထာ မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တော ဧဝမာဟ “အယံ ဧတ္တကံ ကာလံ တုမှေဟိ အာဘတံ သက္ကာရံ ကုသဂ္ဂေန ဇိဝှဂ္ဂေ ဌပေတွာ ‘တပစရဏံ ပူရေမီ’တိ ဣဓ နိဝုတ္ထော၊ သစေပိ ဣမိနာ ဥပါယေန ဝဿသတံ တပစရဏံ ပူရေယျ၊ ယာ စဿ ဣဒါနိ ကာလံ ဝါ[2] ဘတ္တံ ဝါ ကုက္ကုစ္စာယိတွာ အဘုဉ္ဇန္တဿ ဘတ္တစ္ဆေဒနကုသလစေတနာ၊ တဿာ တံ တပစရဏံ သောဠသိံ ကလမ္ပိ န အဂ္ဃတီ”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၀။ “မာသေ မာသေ ကုသဂ္ဂေန၊ ဗာလော ဘုဉ္ဇေယျ ဘောဇနံ။
န သော သင်္ခါတဓမ္မာနံ၊ ကလံ အဂ္ဃတိ သောဠသိ”န္တိ။

တဿတ္ထော—သစေ **ဗာလော** အပရိညာတဓမ္မော သီလာဒိဂုဏာ ပရိဗာဟိရော တိတ္ထာယတနေ ပဗ္ဗဇိတော “တပစရဏံ ပူရေဿာမီ”တိ မာသေ မာသေ ပတ္တေ ကုသဂ္ဂေန ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇန္တော ဝဿသတံ ဘုဉ္ဇေယျ ဘောဇနံ။ **န သော သင်္ခါတဓမ္မာနံ၊ ကလံ အဂ္ဃတိ သောဠသိ**န္တိ သင်္ခါတဓမ္မာ ဝုစ္စန္တိ ဉာတဓမ္မာ တုလိတဓမ္မာ။ တေသု ဟေဋ္ဌိမကောဋိယာ သောတာပန္နော သင်္ခါတဓမ္မော၊ ဥပရိမကောဋိယာ ခီဏာသဝေါ။ ဣမေသံ သင်္ခါတဓမ္မာနံ သော ဗာလော ကလံ

၁-အနောမဂုဏာတိ (သီ၊ သျာ) ၂-ကုလံ ဝါ (သျာ)

na agghati soḷasinti puggalādhiṭṭhānā desanā. Ayaṁ panettha attho—yā cassa tathā tapacaraṇaṁ pūrentassa vassasataṁ cetanā, yā ca saṅkhātadhammānaṁ kālaṁ vā bhattaṁ vā kukkuccāyitvā abhuñjantānaṁ ekā bhattacchedanakusalacetanā, tassā cetanāya sā tāva dīgharattaṁ pavattacetanā soḷasiṁ kalaṁ na agghati. Idaṁ vuttaṁ hoti—yaṁ tassā saṅkhātadhammānaṁ cetanāya phalaṁ, taṁ soḷasa koṭṭhāse katvā tato ekekaṁ puna soḷasa soḷasa koḷāse katvā tato ekassa koḷāsassa yaṁ phalaṁ, tadeva tassa bālassa tapacaraṇato mahapphalataranti[1].

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosīti.

Jambukattheravatthu ekādasamaṁ.

---

12. Ahipetavatthu

Na hi pāpaṁ kataṁ kammanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto aññataraṁ Ahipetaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi divase jaṭilasahassassa abbhantaro[2] āyasmā Lakkhaṇatthero ca Mahāmoggallānatthero ca “Rājagahe piṇḍāya carissāmā”ti Gijjhakūṭato otaranti. Tesu āyasmā Mahāmoggallānatthero ekaṁ ahipetaṁ disvā sitaṁ pātvākāsi. Atha naṁ Lakkhaṇatthero “kasmā āvuso sitaṁ pātukarosī”ti sitakāraṇaṁ pucchi. “Akālo āvuso Lakkhaṇa imassa pañhassa, Bhagavato santike maṁ puccheyyāsī”ti thero āha. Tesu Rājagahe piṇḍāya caritvā Bhagavato santikaṁ gantvā nisinnesu Lakkhaṇatthero pucchi “āvuso Moggallāna tvaṁ Gijjhakūṭā otaranto sitaṁ pātukaritvā mayā sitakāraṇaṁ puṭṭho ‘Bhagavato santike maṁ puccheyyāsī’ti avaca, kathehi idāni taṁ kāraṇan”ti. Thero āha “ahaṁ āvuso ekaṁ petaṁ disvā sitaṁ pātvākāsiṁ, tassa evarūpo attabhāvo—manussasīsaṁ viya assa sīsaṁ, ahissa

1. Mahantataranti (Sī, Syā) 2. Jaṭilasahassabbhantare (Sī)

န အဂ္ဃတိ သောဠသိန္တိ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာ ဒေသနာ။ အယံ ပနေတ္ထ အတ္ထော—ယာ စဿ တထာ တပစရဏံ ပူရေန္တဿ ဝဿသတံ စေတနာ, ယာ စ သင်္ခါတဓမ္မာနံ ကာလံ ဝါ ဘတ္တံ ဝါ ကုက္ကုစ္စာယိတွာ အဘုဉ္ဇန္တာနံ ဧကာ ဘတ္တစ္ဆေဒနကုသလစေတနာ၊ တဿာ စေတနာယ သာ တာဝ ဒီဃရတ္တံ ပဝတ္တစေတနာ သောဠသိံ ကလံ န အဂ္ဃတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယံ တဿာ သင်္ခါတဓမ္မာနံ စေတနာယ ဖလံ၊ တံ သောဠသ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ တတော ဧကေကံ ပုန သောဠသ သောဠသ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ တတော ဧကဿ ကောဋ္ဌာသဿ ယံ ဖလံ၊ တဒေဝ တဿ ဗာလဿ တပစရဏတော မဟပ္ဖလတရန္တိ[၁]။

ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

ဇမ္ဗုကတ္ထေရဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

၁၂-အဟိပေတဝတ္ထု

န ဟိ ပါပံ ကတံ ကမ္မန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ အဟိပေတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ ဒိဝသေ ဇဋိလသဟဿဿ အဗ္ဘန္တရော[၂] အာယသ္မာ လက္ခဏတ္ထေရော စ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော စ “ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိဿာမာ”တိ ဂိဇ္ဈကူဋတော ဩတရန္တိ။ တေသု အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ဧကံ အဟိပေတံ ဒိသွာ သိတံ ပါတွာကာသိ။ အထ နံ လက္ခဏတ္ထေရော “ကသ္မာ အာဝုသော သိတံ ပါတုကရောသီ”တိ သိတကာရဏံ ပုစ္ဆိ။ “အကာလော အာဝုသော လက္ခဏ ဣမဿ ပဉှဿ၊ ဘဂဝတော သန္တိကေ မံ ပုစ္ဆေယျာသီ”တိ ထေရော အာဟ။ တေသု ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တွာ နိသိန္နေသု လက္ခဏတ္ထေရော ပုစ္ဆိ “အာဝုသော မောဂ္ဂလ္လာန တွံ ဂိဇ္ဈကူဋာ ဩတရန္တော သိတံ ပါတုကရိတွာ မယာ သိတကာရဏံ ပုဋ္ဌော ‘ဘဂဝတော သန္တိကေ မံ ပုစ္ဆေယျာသီ’တိ အဝစ၊ ကထေဟိ ဣဒါနိ တံ ကာရဏ”န္တိ။ ထေရော အာဟ “အဟံ အာဝုသော ဧကံ ပေတံ ဒိသွာ သိတံ ပါတွာကာသိံ၊ တဿ ဧဝရူပေါ အတ္တဘာဝေါ—မနုဿသီသံ ဝိယ အဿ သီသံ၊ အဟိဿ

၁-မဟန္တတရန္တိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဇဋိလသဟဿဗ္ဘန္တရေ (သီ)

viya[1] seso attabhāvo, ahipeto nāmesa pamāṇato pañcavīsatiyojaniko, tassa sīsato uṭṭhitā aggijālā yāva naṅguṭṭhā gacchanti, naṅguṭṭhato uṭṭhitā aggijālā yāva sīsā, majjhesīsato[2] uṭṭhitā dve passāni gacchanti, dvīhi passehi uṭṭhitā majjhe otarantī"ti. Dvinnaṁyeva kira petānaṁ attabhāvo pañcavīsatiyojaniko, avasesānaṁ tigāvutappamāṇo. Imassa ceva Ahipetassa Kākapetassa ca pañcavīsatiyojaniko. Tesu ayaṁ tāva ahipeto. Kākapetampi Mahāmoggallāno Gijjhakūṭamatthake paccamānaṁ disvā tassa pubbakammaṁ pucchanto imaṁ gāthamāha—

"Pañcayojanikā jivhā, sīsaṁ te navayojanaṁ.
Kāyo accuggato tuyhaṁ, pañcavīsatiyojanaṁ.
Kiṁ nu kammaṁ karitvāna, pattosi dukkhamīdisan"ti.

Athassa peto ācikkhanto—

"Ahaṁ bhante Moggallāna, Kassapassa Mahesino.
Saṁghassa ābhataṁ bhattaṁ, āhāresiṁ yadicchakan"ti—

Gāthaṁ vatvā āha "bhante Kassapabuddhakāle sambahulā bhikkhū gāmaṁ piṇḍāya pavisiṁsu, manussā there disvā sampiyāyamānā āsanasālāyaṁ nisīdāpetvā pāde dhovitvā telaṁ makkhetvā yāguṁ pāyetvā khajjakaṁ datvā piṇḍapātakālaṁ āgamayamānā dhammaṁ suṇantā nisīdiṁsu, dhammakathāvasāne therānaṁ patte ādāya attano attano gehā nānaggarasabhojanassa pūretvā āhariṁsu, tadā ahaṁ kāko hutvā āsanasālāya chadanapiṭṭhe nilīno taṁ disvā ekena gahitapattato tikkhattuṁ mukhaṁ pūrento tayo kabaḷe aggahesiṁ, taṁ pana bhattaṁ neva saṁghassa santakaṁ, na saṁghassa niyametvā dinnaṁ, na bhikkhūhi gahitāvasesakaṁ, attano attano gehaṁ netvā manussehi bhuñjitabbakaṁ, kevalaṁ saṁghaṁ uddissa abhihaṭamattameva, tato mayā tayo kabaḷā gahitā, ettakaṁ me pubbakammaṁ, svāhaṁ kālaṁ katvā tassa kammassa vipākena Avīcimhi paccitvā tattha pakkāvasesena idāni Gijjhakūṭe kākapeto hutvā nibbatto imaṁ dukkhaṁ paccānubhomī"ti. Idaṁ kākapetassa vatthu.

1. Viyassa (Syā) 2. Majjhe (Syā)

ဝိယ[1] သေသော အတ္တဘာဝေါ၊ အဟိပေတော နာမေသ ပမာဏတော ပဉ္စဝီသတိယောဇနိကော၊ တဿ သီသတော ဥဋ္ဌိတာ အဂ္ဂိဇာလာ ယာဝ နင်္ဂုဋ္ဌာ ဂစ္ဆန္တိ၊ နင်္ဂုဋ္ဌတော ဥဋ္ဌိတာ အဂ္ဂိဇာလာ ယာဝ သီသာ၊ မဇ္ဈေသီသတော[2] ဥဋ္ဌိတာ ဒွေ ပဿာနိ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဒွီဟိ ပဿေဟိ ဥဋ္ဌိတာ မဇ္ဈေ ဩတရန္တီ”တိ။ ဒွိန္နံယေဝ ကိရ ပေတာနံ အတ္တဘာဝေါ ပဉ္စဝီသတိယောဇနိကော၊ အဝသေသာနံ တိဂါဝုတပ္ပမာဏော။ ဣမဿ စေဝ အဟိပေတဿ ကာကပေတဿ စ ပဉ္စဝီသတိယောဇနိကော။ တေသု အယံ တာဝ အဟိပေတော။ ကာကပေတမ္ပိ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဂိဇ္ဈကူဋမတ္ထကေ ပစ္စမာနံ ဒိသွာ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ပုစ္ဆန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ပဉ္စယောဇနိကာ ဇိဝှါ၊ သီသံ တေ နဝယောဇနံ။
ကာယော အစ္စုဂ္ဂတော တုယှံ၊ ပဉ္စဝီသတိယောဇနံ။
ကိံ နု ကမ္မံ ကရိတွာန၊ ပတ္တောသိ ဒုက္ခမီဒိသ”န္တိ။

အထဿ ပေတော အာစိက္ခန္တော—

“အဟံ ဘန္တေ မောဂ္ဂလ္လာန၊ ကဿပဿ မဟေသိနော။
သံဃဿ အာဘတံ ဘတ္တံ၊ အာဟာရေသိံ ယဒိစ္ဆက”န္တိ—

ဂါထံ ဝတွာ အာဟ “ဘန္တေ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိံသု၊ မနုဿာ ထေရေ ဒိသွာ သမ္ပိယာယမာနာ အာသနသာလာယံ နိသီဒါပေတွာ ပါဒေ ဓောဝိတွာ တေလံ မက္ခေတွာ ယာဂုံ ပါယေတွာ ခဇ္ဇကံ ဒတွာ ပိဏ္ဍပါတကာလံ အာဂမယမာနာ ဓမ္မံ သုဏန္တာ နိသီဒိံသု၊ ဓမ္မကထာဝသာနေ ထေရာနံ ပတ္တေ အာဒါယ အတ္တနော အတ္တနော ဂေဟာ နာနဂ္ဂရသဘောဇနဿ ပူရေတွာ အာဟရိံသု၊ တဒါ အဟံ ကာကော ဟုတွာ အာသနသာလာယ ဆဒနပိဋ္ဌေ နိလီနော တံ ဒိသွာ ဧကေန ဂဟိတပတ္တတော တိက္ခတ္တုံ မုခံ ပူရေန္တော တယော ကဗဠေ အဂ္ဂဟေသိံ၊ တံ ပန ဘတ္တံ နေဝ သံဃဿ သန္တကံ၊ န သံဃဿ နိယမေတွာ ဒိန္နံ၊ န ဘိက္ခူဟိ ဂဟိတာဝသေသကံ၊ အတ္တနော အတ္တနော ဂေဟံ နေတွာ မနုဿေဟိ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗကံ၊ ကေဝလံ သံဃံ ဥဒ္ဒိဿ အဘိဟဋမတ္တမေဝ၊ တတော မယာ တယော ကဗဠာ ဂဟိတာ၊ ဧတ္တကံ မေ ပုဗ္ဗကမ္မံ၊ သွာဟံ ကာလံ ကတွာ တဿ ကမ္မဿ ဝိပါကေန အဝီစိမှိ ပစ္စိတွာ တတ္ထ ပက္ကာဝသေသေန ဣဒါနိ ဂိဇ္ဈကူဋေ ကာကပေတော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော ဣမံ ဒုက္ခံ ပစ္စာနုဘောမီ”တိ။ ဣဒံ ကာကပေတဿ ဝတ္ထု။

၁-ဝိယဿ (သျာ) ၂-မဇ္ဈေ (သျာ)

Idha pana thero "ahipetaṁ disvā sitaṁ pātvākāsin"ti āha. Athassa Satthā sakkhī hutvāpi uṭṭhāya "saccaṁ bhikkhave Moggallāno āha, mayāpesa sambodhipattadivaseyeva diṭṭho, apicāhaṁ 'ye me vacanaṁ na saddaheyyuṁ, tesaṁ ahitāya bhaveyyā'ti parānuddayāya na kathesin"ti āha. **Lakkhaṇasaṁyuttepi**[1] hi Mahāmoggallānena diṭṭhakāleyeva Satthā tassa sakkhī hutvā Vinītavatthūni[2] kathesi, idampi tena tatheva kathitaṁ, taṁ sutvā bhikkhū tassa pubbakammaṁ pucchiṁsu. Satthāpi tesaṁ kathesi—

Atīte kira Bārāṇasiṁ nissāya nadītīre Paccekabuddhassa paṇṇasālaṁ kariṁsu. So tattha viharanto nibaddhaṁ nagare piṇḍāya carati. Nāgarāpi sāyaṁpātaṁ gandhapupphādihatthā Paccekabuddhassūpaṭṭhānaṁ gacchanti. Eko Bārāṇasivāsī puriso taṁ maggaṁ nissāya khettaṁ kasi. Mahājano sāyaṁpātaṁ Paccekabuddhassūpaṭṭhānaṁ gacchanto taṁ khettaṁ maddanto gacchati. Kassako ca "mā me khettaṁ maddathā"ti vārentopi vāretuṁ nāsakkhi. Athassa etadahosi "sace imasmiṁ ṭhāne Paccekabuddhassa paṇṇasālā na bhaveyya, na me khettaṁ maddeyyun"ti. So Paccekabuddhassa piṇḍāya paviṭṭhakāle paribhogabhājanāni bhinditvā paṇṇasālaṁ jhāpesi. Paccekabuddho taṁ jhāmaṁ disvā yathāsukhaṁ pakkāmi. Mahājano gandhamālaṁ ādāya āgato jhāmapaṇṇasālaṁ disvā "kahaṁ nu kho no ayyo gato"ti āha. Sopi mahājaneneva saddhiṁ gato mahājanamajjhe ṭhitakova evamāha "mayā tassa paṇṇasālā jhāpitā"ti. Atha naṁ "gaṇhatha, imaṁ pāpimaṁ nissāya mayaṁ Paccekabuddhaṁ daṭṭhuṁ na labhimhā"ti. Daṇḍādīhi pothetvā jīvitakkhayaṁ pāpesuṁ. So Avīcimhi nibbattitvā yāvāyaṁ mahāpathavī yojanamattaṁ ussannā, tāva niraye paccitvā pakkāvasesena Gijjhakūṭe ahipeto hutvā nibbatti. Satthā idaṁ tassa pubbakammaṁ kathetvā "bhikkhave pāpakammaṁ nāmetaṁ khīrasadisaṁ, yathā khīraṁ duyhamānameva na pariṇamati, tathā kammaṁ kayiramānameva na vipaccati. Yadā pana vipaccati, tadā evarūpena dukkhena socatī"ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

1. Saṁ 1. 446 piṭṭhādīsu. 2. Vīsativatthūni (Syā)

ဣဓ ပန ထေရော “အဟိပေတံ ဒိသွာ သိတံ ပါတွာကာသိ”န္တိ အာဟ။ အထဿ သတ္ထာ သက္ခီ ဟုတွာပိ ဥဋ္ဌာယ “သစ္စံ ဘိက္ခဝေ မောဂ္ဂလ္လာနော အာဟ၊ မယာပေသ သမ္ဗောဓိပတ္တဒိဝသေယေဝ ဒိဋ္ဌော၊ အပိစာဟံ ယေ မေ ဝစနံ န သဒ္ဒဟေယျုံ၊ တေသံ အဟိတာယ ဘဝေယျာ’တိ ပရာနုဒ္ဒယာယ န ကထေသိ”န္တိ အာဟ။ **လက္ခဏသံယုတ္တေပိ**[၁] ဟိ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနေန ဒိဋ္ဌကာလေယေဝ သတ္ထာ တဿ သက္ခီ ဟုတွာ ဝိနီတဝတ္ထူနိ[၂] ကထေသိ၊ ဣဒမ္ပိ တေန တထေဝ ကထိတံ၊ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာပိ တေသံ ကထေသိ—

အတီတေ ကိရ ဗာရာဏသိံ နိဿာယ နဒီတီရေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပဏ္ဏသာလံ ကရိံသု။ သော တတ္ထ ဝိဟရန္တော နိဗဒ္ဓံ နဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ နာဂရာပိ သာယံပါတံ ဂန္ဓပုပ္ဖာဒိဟတ္ထာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿူပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဧကော ဗာရာဏသိဝါသီ ပုရိသော တံ မဂ္ဂံ နိဿာယ ခေတ္တံ ကသိ။ မဟာဇနော သာယံပါတံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿူပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော တံ ခေတ္တံ မဒ္ဒန္တော ဂစ္ဆတိ။ ကဿကော စ “မာ မေ ခေတ္တံ မဒ္ဒထာ”တိ ဝါရေန္တောပိ ဝါရေတုံ နာသက္ခိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “သစေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပဏ္ဏသာလာ န ဘဝေယျ၊ န မေ ခေတ္တံ မဒ္ဒေယျု”န္တိ။ သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌကာလေ ပရိဘောဂဘာဇနာနိ ဘိန္ဒိတွာ ပဏ္ဏသာလံ ဈာပေသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တံ ဈာမံ ဒိသွာ ယထာသုခံ ပက္ကာမိ။ မဟာဇနော ဂန္ဓမာလံ အာဒါယ အာဂတော ဈာမပဏ္ဏသာလံ ဒိသွာ “ကဟံ နု ခေါ နော အယျော ဂတော”တိ အာဟ။ သောပိ မဟာဇနေနေဝ သဒ္ဓိံ ဂတော မဟာဇနမဇ္ဈေ ဌိတကောဝ ဧဝမာဟ “မယာ တဿ ပဏ္ဏသာလာ ဈာပိတာ”တိ။ အထ နံ “ဂဏှထ, ဣမံ ပါပိမံ နိဿာယ မယံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒဋ္ဌုံ န လဘိမှာ”တိ ဒဏ္ဍာဒီဟိ ပေါထေတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသုံ။ သော အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ယာဝါယံ မဟာပထဝီ ယောဇနမတ္တံ ဥဿန္နာ၊ တာဝ နိရယေ ပစ္စိတွာ ပက္ကာဝသေသေန ဂိဇ္ဈကူဋေ အဟိပေတော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သတ္ထာ ဣဒံ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ကထေတွာ “ဘိက္ခဝေ ပါပကမ္မံ နာမေတံ ခီရသဒိသံ၊ ယထာ ခီရံ ဒုယှမာနမေဝ န ပရိဏမတိ၊ တထာ ကမ္မံ ကယိရမာနမေဝ န ဝိပစ္စတိ။ ယဒါ ပန ဝိပစ္စတိ၊ တဒါ ဧဝရူပေန ဒုက္ခေန သောစတီ”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-သံ ၁-၄၄၆-ပိဋ္ဌာဒီသု။ ၂-ဝီသတိဝတ္ထူနိ (သျာ)

71. “Na hi pāpaṁ kataṁ kammaṁ, sajjukhīraṁva muccati.
Ḍahantaṁ bālamanveti, bhasmacchannova pāvako”ti.

Tattha **sajjukhīraṁvā**ti taṁ khaṇaṁyeva dhenuyā thanehi nikkhantaṁ abbhuṇhaṁ khīraṁ na muccati na pariṇamati. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā idaṁ sajjukhīraṁ taṁ khaṇaññeva na muccati na pariṇamati na pakatiṁ vijahati. Yasmiṁ pana bhājane duhitvā gahitaṁ yāva tattha takkādi-ambilaṁ na pakkhipati, yāva dadhibhājanādikaṁ ambilabhājanaṁ na pāpuṇāti, tāva pakatiṁ avijahitvā pacchā jahati, evameva pāpakammampi kariyamānameva na vipaccati. Yadi vipacceyya, na koci pāpakammaṁ kātuṁ visaheyya. Yāva pana kusalābhinibbattā khandhā dharanti, tāva naṁ te rakkhanti. Tesaṁ bhedā apāye nibbattakkhandhesu vipaccati, vipaccamānañca **ḍahantaṁ bālamanveti.** Kiṁ viyāti? **Bhasmacchannova pāvako**ti. Yathā hi chārikāya paṭicchanno vītaccitaṅgāro akkantopi chārikāya paṭicchannattā na tāva ḍahati, chārikaṁ pana tāpetvā cammādīnaṁ ḍahanavasena yāva matthaluṅgā ḍahanto gacchati, evameva pāpakammampi yena kataṁ hoti, taṁ bālaṁ dutiye vā tatiye vā attabhāve nirayādīsu nibbattaṁ ḍahantaṁ anugacchatīti.

Desanāvasāne bahū sotāpannādayo ahesunti.

Ahipetavatthu dvādasamaṁ.

---

13. Saṭṭhikūṭapetavatthu

Yāvadeva anatthāyāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Saṭṭhikūṭapetaṁ ārabbha kathesi.

Purimanayeneva hi Mahāmoggallānatthero Lakkhaṇattherena saddhiṁ Gijjhakūṭā orohanto aññatarasmiṁ padese sitaṁ pātvākāsi. Therena sitakāraṇaṁ puṭṭho “Bhagavato santike maṁ puccheyyāsī”ti vatvā piṇḍāya caritvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā nisinnakāle puna puṭṭho āha “ahaṁ āvuso ekaṁ petaṁ addasaṁ tigāvutappamāṇena attabhāvena, tassa saṭṭhi ayakūṭasahassāni ādittāni sampajjalitāni uparimatthake patitvā patitvā uṭṭhahanti sīsaṁ bhindanti, bhinnaṁ bhinnaṁ puna

၇၁။ “န ဟိ ပါပံ ကတံ ကမ္မံ၊ သဇ္ဇုခီရံဝ မုစ္စတိ။
ဍဟန္တံ ဗာလမန္ဝေတိ၊ ဘသ္မစ္ဆန္နောဝ ပါဝကော”တိ။

တတ္ထ **သဇ္ဇုခီရံဝါ**တိ တံ ခဏံယေဝ ဓေနုယာ ထနေဟိ နိက္ခန္တံ အဗ္ဘုဏှံ ခီရံ န မုစ္စတိ န ပရိဏာမတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ ဣဒံ သဇ္ဇုခီရံ တံ ခဏညေဝ န မုစ္စတိ န ပရိဏာမတိ န ပကတိံ ဝိဇဟတိ။ ယသ္မိံ ပန ဘာဇနေ ဒုဟိတွာ ဂဟိတံ ယာဝ တတ္ထ တက္ကာဒိအမ္ဗိလံ န ပက္ခိပတိ၊ ယာဝ ဒဓိဘာဇနာဒိကံ အမ္ဗိလဘာဇနံ န ပါပုဏာတိ၊ တာဝ ပကတိံ အဝိဇဟိတွာ ပစ္ဆာ ဇဟာတိ၊ ဧဝမေဝ ပါပကမ္မမ္ပိ ကရိယမာနမေဝ န ဝိပစ္စတိ။ ယဒိ ဝိပစ္စေယျ၊ န ကောစိ ပါပကမ္မံ ကာတုံ ဝိသဟေယျ။ ယာဝ ပန ကုသလာဘိနိဗ္ဗတ္တာ ခန္ဓာ ဓရန္တိ၊ တာဝ နံ တေ ရက္ခန္တိ။ တေသံ ဘေဒါ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တက္ခန္ဓေသု ဝိပစ္စတိ၊ ဝိပစ္စမာနဉ္စ **ဍဟန္တံ ဗာလမန္ဝေတိ**။ ကိံ ဝိယာတိ? **ဘသ္မစ္ဆန္နောဝ ပါဝကော**တိ။ ယထာ ဟိ ဆာရိကာယ ပဋိစ္ဆန္နော ဝီတစ္စိတင်္ဂါရော အက္ကန္တောပိ ဆာရိကာယ ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ န တာဝ ဍဟတိ၊ ဆာရိကံ ပန တာပေတွာ စမ္မာဒီနံ ဍဟနဝသေန ယာဝ မတ္ထလုင်္ဂါ ဍဟန္တော ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝမေဝ ပါပကမ္မမ္ပိ ယေန ကတံ ဟောတိ၊ တံ ဗာလံ ဒုတိယေ ဝါ တတိယေ ဝါ အတ္တဘာဝေ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တံ ဍဟန္တံ အနုဂစ္ဆတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုန္တိ။

အဟိပေတဝတ္ထု ဒွါဒသမံ။

၁၃-သဋ္ဌိကူဋပေတဝတ္ထု

ယာဝဒေဝ အနတ္ထာယာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သဋ္ဌိကူဋပေတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ပုရိမနယေနေဝ ဟိ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော လက္ခဏတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ဂိဇ္ဈကူဋာ ဩရောဟန္တော အညတရသ္မိံ ပဒေသေ သိတံ ပါတွာကာသိ။ ထေရေန သိတကာရဏံ ပုဋ္ဌော “ဘဂဝတော သန္တိကေ မံ ပုစ္ဆေယျာသီ”တိ ဝတွာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နကာလေ ပုန ပုဋ္ဌော အာဟ “အဟံ အာဝုသော ဧကံ ပေတံ အဒ္ဒသံ တိဂါဝုတပ္ပမာဏေန အတ္တဘာဝေန၊ တဿ သဋ္ဌိ အယကူဋသဟဿာနိ အာဒိတ္တာနိ သမ္ပဇ္ဇလိတာနိ ဥပရိမတ္ထကေ ပတိတွာ ပတိတွာ ဥဋ္ဌဟန္တိ သီသံ ဘိန္ဒန္တိ၊ ဘိန္နံ ဘိန္နံ ပုန

samuṭṭhahati, iminā attabhāvena mayā evarūpo attabhāvo na diṭṭhapubbo, ahaṁ taṁ disvā sitaṁ pātvākāsin”ti. Petavatthusmiṁ hi—

“Saṭṭhi kūṭasahassāni, paripuṇṇāni sabbaso.
Sīse tuyhaṁ nipatanti, vobhindanteva matthakan”ti[1] ādi—

Imameva petaṁ sandhāya vuttaṁ. Satthā therassa kathaṁ sutvāva “bhikkhave mayāpesa satto Bodhimaṇḍe nisinneneva diṭṭho, ‘ye ca pana me vacanaṁ na saddaheyyuṁ, tesaṁ ahitāya bhaveyyā’ti paresaṁ anukampāya na kathesiṁ, idāni pana Moggallānassa sakkhī hutvā kathemī”ti āha. Taṁ sutvā bhikkhū tassa pubbakammaṁ pucchiṁsu. Satthāpi nesaṁ kathesi—

Atīte kira Bārāṇasiyaṁ sāḷittakasippe nipphattiṁ patto eko pīṭhasappī ahosi. So nagaradvāre ekassa vaṭarukkhassa heṭṭhā nisinno sakkharāni khipitvā tassa paṇṇāni chindanto “hatthirūpakaṁ no dassehi, assarūpakaṁ no dassehī”ti gāmadārakehi vuccamāno icchiticchitāni rūpāni dassetvā tesaṁ santikā khādanīyādīni labhati. Athekadivasaṁ rājā uyyānaṁ gacchanto taṁ padesaṁ pāpuṇi. Dārakā pīṭhasappiṁ pārohantare katvā palāyiṁsu. Rañño ṭhitamajjhanhike rukkhamūlaṁ paviṭṭhassa chiddāvachiddacchāyā sarīraṁ phari[2]. So “kiṁ nu kho etan”ti uddhaṁ olokento rukkhapaṇṇesu hatthirūpakādīni disvā “kassetaṁ kamman”ti pucchitvā “pīṭhasappino”ti sutvā taṁ pakkosāpetvā āha “mayhaṁ purohito atimukharo appamattakepi vutte bahuṁ bhaṇanto maṁ upaddaveti, sakkhissasi tassa mukhe nāḷimattā ajalaṇḍikā khipitun”ti. Sakkhissāmi deva, ajalaṇḍikā āharāpetvā purohitena saddhiṁ tumhe antosāṇiyaṁ nisīdatha, ahamettha kattabbaṁ jānissāmīti. Atha rājā tathā kāresi. Itaro kattariyaggena sāṇiyā chiddaṁ katvā purohitassa raññā saddhiṁ kathentassa mukhe vivaṭamatte ekekaṁ ajalaṇḍikaṁ khipi. Purohito mukhaṁ paviṭṭhaṁ paviṭṭhaṁ gili. Pīṭhasappī khīṇāsu ajalaṇḍikāsu sāṇiṁ cālesi. Rājā tāya saññāya ajalaṇḍikānaṁ khīṇabhāvaṁ ñatvā āha “ācariya ahaṁ tumhehi saddhiṁ kathento

1. Khu 2. 217 piṭṭhe. 2. Chiddāvachiddachāyāya sarīraṁ paharati (Ka)

သမုဋ္ဌဟတိ၊ ဣမိနာ အတ္တဘာဝေန မယာ ဧဝရူပေါ အတ္တဘာဝေါ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ အဟံ တံ ဒိသွာ သိတံ ပါတွာကာသိ”န္တိ။ ပေတဝတ္ထုသ္မိံ ဟိ—

“သဋ္ဌိ ကူဋသဟဿာနိ၊ ပရိပုဏ္ဏာနိ သဗ္ဗသော။
သီသေ တုယှံ နိပတန္တိ၊ ဝေါဘိန္ဒန္တေဝ မတ္ထက”န္တိ[၁] အာဒိ—

ဣမမေဝ ပေတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သတ္ထာ ထေရဿ ကထံ သုတွာဝ “ဘိက္ခဝေ မယာပေသ သတ္တော ဗောဓိမဏ္ဍေ နိသိန္နေနေဝ ဒိဋ္ဌော၊ ‘ယေ စ ပန မေ ဝစနံ န သဒ္ဒဟေယျုံ၊ တေသံ အဟိတာယ ဘဝေယျာ’တိ ပရေသံ အနုကမ္ပာယ န ကထေသိံ၊ ဣဒါနိ ပန မောဂ္ဂလ္လာနဿ သက္ခီ ဟုတွာ ကထေမီ”တိ အာဟ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာပိ နေသံ ကထေသိ—

အတီတေ ကိရ ဗာရာဏသိယံ သာဠိတ္တကသိပ္ပေ နိပ္ဖတ္တိံ ပတ္တော ဧကော ပီဌသပ္ပီ အဟောသိ။ သော နဂရဒွါရေ ဧကဿ ဝဋရုက္ခဿ ဟေဋ္ဌာ နိသိန္နော သက္ခရာနိ ခိပိတွာ တဿ ပဏ္ဏာနိ ဆိန္ဒန္တော “ဟတ္ထိရူပကံ နော ဒဿေဟိ၊ အဿရူပကံ နော ဒဿေဟီ”တိ ဂါမဒါရကေဟိ ဝုစ္စမာနော ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတာနိ ရူပါနိ ဒဿေတွာ တေသံ သန္တိကာ ခါဒနီယာဒီနိ လဘတိ။ အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တော တံ ပဒေသံ ပါပုဏိ။ ဒါရကာ ပီဌသပ္ပိံ ပါရောဟန္တရေ ကတွာ ပလာယိံသု။ ရညော ဌိတမဇ္ဈန္ဟိကေ ရုက္ခမူလံ ပဝိဋ္ဌဿ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒစ္ဆာယာ သရီရံ ဖရိ[၂]။ သော “ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ ဥဒ္ဓံ ဩလောကေန္တော ရုက္ခပဏ္ဏေသု ဟတ္ထိရူပကာဒီနိ ဒိသွာ “ကဿေတံ ကမ္မ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “ပီဌသပ္ပိနော”တိ သုတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ “မယှံ ပုရောဟိတော အတိမုခရော အပ္ပမတ္တကေပိ ဝုတ္တေ ဗဟုံ ဘဏန္တော မံ ဥပဒ္ဒဝေတိ၊ သက္ခိဿသိ တဿ မုခေ နာဠိမတ္တာ အဇလဏ္ဍိကာ ခိပိတု”န္တိ။ သက္ခိဿာမိ ဒေဝ၊ အဇလဏ္ဍိကာ အာဟရာပေတွာ ပုရောဟိတေန သဒ္ဓိံ တုမှေ အန္တောသာဏိယံ နိသီဒထ၊ အဟမေတ္ထ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမီတိ။ အထ ရာဇာ တထာ ကာရေသိ။ ဣတရော ကတ္တရိယဂ္ဂေန သာဏိယာ ဆိဒ္ဒံ ကတွာ ပုရောဟိတဿ ရညာ သဒ္ဓိံ ကထေန္တဿ မုခေ ဝိဝဋမတ္တေ ဧကေကံ အဇလဏ္ဍိကံ ခိပိ။ ပုရောဟိတော မုခံ ပဝိဋ္ဌံ ပဝိဋ္ဌံ ဂိလိ။ ပီဌသပ္ပီ ခီဏာသု အဇလဏ္ဍိကာသု သာဏိံ စာလေသိ။ ရာဇာ တာယ သညာယ အဇလဏ္ဍိကာနံ ခီဏဘာဝံ ဉတွာ အာဟ “အာစရိယ အဟံ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေန္တော

၁-ခု ၂-၂၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒဆာယာယ သရီရံ ပဟရတိ (က)

kathaṁ nittharituṁ na sakkhissāmi, tumhe atimukharatāya nāḷimattā ajalaṇḍikā gilantāpi tuṇhībhāvaṁ nāpajjathā"ti. Brāhmaṇo maṅkubhāvaṁ āpajjitvā tato paṭṭhāya mukhaṁ vivaritvā raññā saddhiṁ sallapituṁ nāsakkhi. Rājā pīṭhasappiguṇaṁ anussaritvā taṁ pakkosāpetvā "taṁ nissāya me sukhaṁ laddhan"ti tuṭṭho tassa sabbaṭṭhakaṁ nāma dhanaṁ datvā nagarassa catūsu disāsu cattāro varagāme adāsi. Tamatthaṁ viditvā rañño atthadhammānusāsako amacco imaṁ gāthamāha—

"Sādhu kho sippakaṁ nāma, api yādisa kīdisaṁ.
Passa khañjappahārena, laddhā gāmā catuddisā"ti[1].

So pana amacco tena samayena ayameva[2] Bhagavā ahosi. Atheko puriso pīṭhasappinā laddhasampattiṁ disvā cintesi "ayaṁ nāma pīṭhasappī hutvā imaṁ sippaṁ nissāya mahāsampattiṁ patto, mayāpetaṁ sikkhituṁ vaṭṭatī"ti. So taṁ upasaṅkamitvā vanditvā "idaṁ me ācariya sippaṁ dethā"ti āha. Na sakkā tāta dātunti. So tena paṭikkhitto "hotu, ārādhessāmi nan"ti tassa hatthapādaparikammādīni karonto cirassaṁ taṁ ārādhetvā punappunaṁ yāci. Pīṭhasappī "ayaṁ me ativiya upakāro"ti taṁ paṭibāhituṁ asakkonto sippaṁ sikkhāpetvā "nipphannaṁ te tāta sippaṁ, idāni kiṁ karissasī"ti āha. Bahi gantvā sippaṁ vīmaṁsissāmīti. Kiṁ karissasīti. Gāviṁ vā manussaṁ vā paharitvā māressāmīti. Tāta gāviṁ mārentassa sataṁ daṇḍo hoti, manussaṁ mārentassa sahassaṁ, tvaṁ saputtadāropi taṁ nittharituṁ na sakkhissasi, mā vinassa, yamhi pahaṭe daṇḍo natthi, tādisaṁ nimātāpitikaṁ kañci upadhārehīti. So "sādhū"ti sakkharā ucchaṅge katvā tādisaṁ upadhārayamāno vicaranto gāviṁ disvā "ayaṁ sasāmikā"ti paharituṁ na visahi, manussaṁ disvā "ayaṁ samātāpitiko"ti paharituṁ na visahi.

Tena samayena Sunetto nāma Paccekabuddho taṁ nagaraṁ nissāya paṇṇasālāya viharati. So taṁ piṇḍāya pavisantaṁ nagaradvārantare disvā "ayaṁ nimātāpitiko, imasmiṁ pahaṭe daṇḍo natthi, imaṁ paharitvā sippaṁ vīmaṁsissāmī"ti Paccekabuddhassa dakkhiṇakaṇṇasotaṁ sandhāya

1. Khu 5. 25 piṭṭhe. 2. Ahameva (Syā, Ka)

ကထံ နိတ္ထရိတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ တုမှေ အတိမုခရတာယ နာဠိမတ္တာ အဇလဏ္ဍိကာ ဂိလန္တာပိ တုဏှီဘာဝံ နာပဇ္ဇထာ”တိ။ ဗြာဟ္မဏော မင်္ကုဘာဝံ အာပဇ္ဇိတွာ တတော ပဋ္ဌာယ မုခံ ဝိဝရိတွာ ရညာ သဒ္ဓိံ သလ္လပိတုံ နာသက္ခိ။ ရာဇာ ပီဌသပ္ပိဂုဏံ အနုဿရိတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “တံ နိဿာယ မေ သုခံ လဒ္ဓ”န္တိ တုဋ္ဌော တဿ သဗ္ဗဋ္ဌကံ နာမ ဓနံ ဒတွာ နဂရဿ စတူသု ဒိသာသု စတ္တာရော ဝရဂါမေ အဒါသိ။ တမတ္ထံ ဝိဒိတွာ ရညော အတ္ထဓမ္မာနုသာသကော အမစ္စော ဣမံ ဂါထမာဟ—

‘‘သာဓု ခေါ သိပ္ပကံ နာမ၊ အပိ ယာဒိသ ကီဒိသံ။
ပဿ ခဉ္ဇပ္ပဟာရေန၊ လဒ္ဓါ ဂါမာ စတုဒ္ဒိသာ’’တိ[၁]။

သော ပန အမစ္စော တေန သမယေန အယမေဝ[၂] ဘဂဝါ အဟောသိ။ အထေကော ပုရိသော ပီဌသပ္ပိနာ လဒ္ဓသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အယံ နာမ ပီဌသပ္ပီ ဟုတွာ ဣမံ သိပ္ပံ နိဿာယ မဟာသမ္ပတ္တိံ ပတ္တော၊ မယာပေတံ သိက္ခိတုံ ဝဋ္ဋတီ’’တိ။ သော တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ “ဣဒံ မေ အာစရိယ သိပ္ပံ ဒေထာ’’တိ အာဟ။ န သက္ကာ တာတ ဒါတုန္တိ။ သော တေန ပဋိက္ခိတ္တော ‘‘ဟောတု, အာရာဓေဿာမိ န’’န္တိ တဿ ဟတ္ထပါဒပရိကမ္မာဒီနိ ကရောန္တော စိရဿံ တံ အာရာဓေတွာ ပုနပ္ပုနံ ယာစိ။ ပီဌသပ္ပီ “အယံ မေ အတိဝိယ ဥပကာရော’’တိ တံ ပဋိဗာဟိတုံ အသက္ကောန္တော သိပ္ပံ သိက္ခာပေတွာ “နိပ္ဖန္နံ တေ တာတ သိပ္ပံ၊ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿသီ’’တိ အာဟ။ ဗဟိ ဂန္တွာ သိပ္ပံ ဝီမံသိဿာမီတိ။ ကိံ ကရိဿသီတိ။ ဂါဝိံ ဝါ မနုဿံ ဝါ ပဟရိတွာ မာရေဿာမီတိ။ တာတ ဂါဝိံ မာရေန္တဿ သတံ ဒဏ္ဍော ဟောတိ၊ မနုဿံ မာရေန္တဿ သဟဿံ၊ တွံ သပုတ္တဒါရောပိ တံ နိတ္ထရိတုံ န သက္ခိဿသိ၊ မာ ဝိနဿ၊ ယမှိ ပဟဋေ ဒဏ္ဍော နတ္ထိ၊ တာဒိသံ နိမာတာပိတိကံ ကဉ္စိ ဥပဓာရေဟီတိ။ သော “သာဓူ”တိ သက္ခရာ ဥစ္ဆင်္ဂေ ကတွာ တာဒိသံ ဥပဓာရယမာနော ဝိစရန္တော ဂါဝိံ ဒိသွာ “အယံ သသာမိကာ”တိ ပဟရိတုံ န ဝိသဟိ၊ မနုဿံ ဒိသွာ “အယံ သမာတာပိတိကော”တိ ပဟရိတုံ န ဝိသဟိ။

တေန သမယေန သုနေတ္တော နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တံ နဂရံ နိဿာယ ပဏ္ဏသာလာယ ဝိဟရတိ။ သော တံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တံ နဂရဒွါရန္တရေ ဒိသွာ “အယံ နိမာတာပိတိကော၊ ဣမသ္မိံ ပဟဋေ ဒဏ္ဍော နတ္ထိ၊ ဣမံ ပဟရိတွာ သိပ္ပံ ဝီမံသိဿာမီ”တိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒက္ခိဏကဏ္ဏသောတံ သန္ဓာယ

၁-ခု ၅-၂၅-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အဟမေဝ (သျာ၊ က)

sakkharaṁ khipi. Sā dakkhiṇakaṇṇasotena pavisitvā vāmena nikkhami, dukkhā vedanā uppajji. Paccekabuddho bhikkhāya carituṁ nāsakkhi, ākāsena paṇṇasālaṁ gantvā parinibbāyi. Manussā Paccekabuddhe anāgacchante “kiñci aphāsukaṁ bhavissatī”ti cintetvā tattha gantvā taṁ parinibbutaṁ disvā rodiṁsu parideviṁsu. Sopi mahājanaṁ gacchantaṁ disvā tattha gantvā Paccekabuddhaṁ sañjānitvā “ayaṁ piṇḍāya pavisanto dvārantare mama sammukhībhūto, ahaṁ attano sippaṁ vīmaṁsanto imaṁ paharin”ti āha. Manussā “iminā kira pāpakena Paccekabuddho pahaṭo, gaṇhatha gaṇhathā”ti pothetvā tattheva naṁ jīvitakkhayaṁ pāpesuṁ. So Avīcimhi nibbattitvā yāvāyaṁ mahāpathavī yojanamattaṁ ussannā, tāva paccitvā vipākāvasesena Gijjhakūṭamatthake Saṭṭhikūṭapeto hutvā nibbatti. Satthā tassa imaṁ pubbakammaṁ kathetvā “bhikkhave bālassa nāma sippaṁ vā issariyaṁ vā uppajjamānaṁ anatthāya uppajjati. Bālo hi sippaṁ vā issariyaṁ vā labhitvā attano anatthameva karotī”ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

72. “Yāvadeva anatthāya, ñattaṁ bālassa jāyati.
Hanti bālassa sukkaṁsaṁ, muddhamassa vipātayan”ti.

Tattha **yāvadevā**ti avadhiparicchedanatthe nipāto. **Ña ttan**ti jānanasabhāvo[1]. Yaṁ sippaṁ jānāti, yamhi vā issariye yase sampattiyañca ṭhito janena ñāyati, pākaṭo paññāto hoti, tassetaṁ nāmaṁ. Sippaṁ vā hi issariyādibhāvo vā bālassa anatthāyeva jāyati. Taṁ nissāya so attano anatthameva karoti. **Hantī**ti vināseti. **Sukkaṁsan**ti kusalakoṭṭhāsaṁ. Bālassa hi sippaṁ vā issariyaṁ vā uppajjamānaṁ kusalakoṭṭhāsaṁ ghātentameva uppajjati. **Muddhan**ti paññāyetaṁ nāmaṁ. **Vipātayan**ti viddhaṁsayamānaṁ. Tassa hi taṁ sukkaṁsaṁ hanantaṁ paññāsaṅkhātaṁ muddhaṁ vipātentaṁ viddhaṁsentameva hantīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu.

Saṭṭhikūṭapetavatthu terasamaṁ.

1. Jānanabhāvo (Syā, Ka)

သက္ခရံ ခိပိ။ သာ ဒက္ခိဏကဏ္ဏသောတေန ပဝိသိတွာ ဝါမေန နိက္ခမိ၊ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘိက္ခာယ စရိတုံ နာသက္ခိ၊ အာကာသေန ပဏ္ဏသာလံ ဂန္တွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ မနုဿာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ အနာဂစ္ဆန္တေ “ကိဉ္စိ အဖာသုကံ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ တတ္ထ ဂန္တွာ တံ ပရိနိဗ္ဗုတံ ဒိသွာ ရောဒိံသု ပရိဒေဝိံသု။ သောပိ မဟာဇနံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ တတ္ထ ဂန္တွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ သဉ္ဇာနိတွာ “အယံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တော ဒွါရန္တရေ မမ သမ္မုခီဘူတော၊ အဟံ အတ္တနော သိပ္ပံ ဝီမံသန္တော ဣမံ ပဟရိ”န္တိ အာဟ။ မနုဿာ “ဣမိနာ ကိရ ပါပကေန ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ပဟဋော၊ ဂဏှထ ဂဏှထာ”တိ ပေါထေတွာ တတ္ထေဝ နံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသုံ။ သော အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ယာဝါယံ မဟာပထဝီ ယောဇနမတ္တံ ဥဿန္နာ၊ တာဝ ပစ္စိတွာ ဝိပါကာဝသေသေန ဂိဇ္ဈကူဋမတ္ထကေ သဋ္ဌိကူဋပေတော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သတ္ထာ တဿ ဣမံ ပုဗ္ဗကမ္မံ ကထေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဗာလဿ နာမ သိပ္ပံ ဝါ ဣဿရိယံ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ အနတ္ထာယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဗာလော ဟိ သိပ္ပံ ဝါ ဣဿရိယံ ဝါ လဘိတွာ အတ္တနော အနတ္ထမေဝ ကရောတီ”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၂။ “ယာဝဒေဝ အနတ္ထာယ၊ ဉတ္တံ ဗာလဿ ဇာယတိ။
ဟန္တိ ဗာလဿ သုက္ကံသံ၊ မုဒ္ဓမဿ ဝိပါတယ”န္တိ။

တတ္ထ **ယာဝဒေဝါ**တိ အဝဓိပရိစ္ဆေဒနတ္ထေ နိပါတော။ **ဉတ္တ**န္တိ ဇာနနသဘာဝေါ[၁]။ ယံ သိပ္ပံ ဇာနာတိ၊ ယမှိ ဝါ ဣဿရိယေ ယသေ သမ္ပတ္တိယဉ္စ ဌိတော ဇနေန ဉာယတိ၊ ပါကဋော ပညာတော ဟောတိ၊ တဿေတံ နာမံ။ သိပ္ပံ ဝါ ဟိ ဣဿရိယာဒိဘာဝေါ ဝါ ဗာလဿ အနတ္ထာယေဝ ဇာယတိ။ တံ နိဿာယ သော အတ္တနော အနတ္ထမေဝ ကရောတိ။ **ဟန္တီ**တိ ဝိနာသေတိ။ **သုက္ကံသ**န္တိ ကုသလကောဋ္ဌာသံ။ ဗာလဿ ဟိ သိပ္ပံ ဝါ ဣဿရိယံ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ကုသလကောဋ္ဌာသံ ဃာတေန္တမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **မုဒ္ဓ**န္တိ ပညာယေတံ နာမံ။ **ဝိပါတယ**န္တိ ဝိဒ္ဓံသယမာနံ။ တဿ ဟိ တံ သုက္ကံသံ ဟနန္တံ ပညာသင်္ခါတံ မုဒ္ဓံ ဝိပါတေန္တံ ဝိဒ္ဓံသေန္တမေဝ ဟန္တီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။

သဋ္ဌိကူဋပေတဝတ္ထု တေရသမံ။

၁-ဇာနနဘာဝေါ (သျာ၊ က)

14. Cittagahapativatthu

Asantaṁ bhāvanamiccheyyāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sudhammattheraṁ ārabbha kathesi. Desanā Macchikāsaṇḍe samuṭṭhāya Sāvatthiyaṁ niṭṭhitā.

Macchikāsaṇḍanagarasmiṁ hi Citto nāma gahapati pañcavaggiyānaṁ abbhantaraṁ Mahānāmattheraṁ nāma piṇḍāya caramānaṁ disvā tassa iriyāpathe pasīditvā pattaṁ ādāya gehaṁ pavesetvā bhojetvā bhattakiccāvasāne dhammakathaṁ suṇanto sotāpattiphalaṁ patvā acalasaddho hutvā Ambāṭakavanaṁ nāma attano uyyānaṁ saṁghārāmaṁ kattukāmo therassa hatthe udakaṁ pātetvā niyyādesi. Tasmiṁ khaṇe “patiṭṭhitaṁ Buddhasāsanan”ti udakapariyantaṁ katvā mahāpathavī kampi. Mahāseṭṭhi uyyāne mahāvihāraṁ kāretvā sabbadisāhi āgatānaṁ bhikkhūnaṁ vivaṭadvāro ahosi, Macchikāsaṇḍe Sudhammatthero nāma nevāsiko ahosi. Aparena samayena Cittassa guṇakathaṁ sutvā dve aggasāvakā tassa saṅgahaṁ kattukāmā Macchikāsaṇḍaṁ agamaṁsu. Citto gahapati tesaṁ āgamanaṁ sutvā aḍḍhayojanamaggaṁ paccuggantvā te ādāya attano vihāraṁ pavesetvā āgantukavattaṁ katvā “bhante thokaṁ dhammakathaṁ sotukāmomhī”ti Dhammasenāpatiṁ yāci. Atha naṁ thero “upāsaka addhānena āgatāmhā kilantarūpā, apica thokaṁ suṇāhī”ti tassa dhammaṁ kathesi. So therassa dhammaṁ suṇantova anāgāmiphalaṁ pāpuṇi. So dve aggasāvake vanditvā “bhante sve bhikkhusahassena saddhiṁ mama gehe bhikkhaṁ gaṇhathā”ti nimantetvā pacchā nevāsikaṁ Sudhammattheraṁ “tumhepi bhante sve therehi saddhiṁ āgaccheyyāthā”ti nimantesi. So “ayaṁ maṁ pacchā nimantetī”ti kuddho paṭikkhipitvā punappunaṁ yāciyamānopi paṭikkhipi eva. Upāsako “paññāyissatha bhante”ti pakkamitvā punadivase attano nivesane mahādānaṁ sajjesi. Sudhammattheropi paccūsakāleyeva “kīdiso nu kho gahapatinā aggasāvakānaṁ sakkāro sajjito, sve gantvā passissāmī”ti cintetvā pātova pattacīvaraṁ ādāya tassa gehaṁ agamāsi.

So gahapatinā “nisīdatha bhante”ti vuccamānopi “nāhaṁ nisīdāmi, piṇḍāya carissāmī”ti vatvā aggasāvakānaṁ paṭiyāditaṁ sakkāraṁ

၁၄-စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု

အသန္တံ ဘာဝနမိစ္ဆေယျာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သုဓမ္မတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေသနာ မစ္ဆိကာသဏ္ဍေ သမုဋ္ဌာယ သာဝတ္ထိယံ နိဋ္ဌိတာ။

မစ္ဆိကာသဏ္ဍနဂရသ္မိံ ဟိ စိတ္တော နာမ ဂဟပတိ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ အဗ္ဘန္တရံ မဟာနာမတ္ထေရံ နာမ ပိဏ္ဍာယ စရမာနံ ဒိသွာ တဿ ဣရိယာပထေ ပသီဒိတွာ ပတ္တံ အာဒါယ ဂေဟံ ပဝေသေတွာ ဘောဇေတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ဓမ္မကထံ သုဏန္တော သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ အစလသဒ္ဓေါ ဟုတွာ အမ္ဗာဋကဝနံ နာမ အတ္တနော ဥယျာနံ သံဃာရာမံ ကတ္တုကာမော ထေရဿ ဟတ္ထေ ဥဒကံ ပါတေတွာ နိယျာဒေသိ။ တသ္မိံ ခဏေ “ပတိဋ္ဌိတံ ဗုဒ္ဓသာသန”န္တိ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ မဟာပထဝီ ကမ္ပိ။ မဟာသေဋ္ဌိ ဥယျာနေ မဟာဝိဟာရံ ကာရေတွာ သဗ္ဗဒိသာဟိ အာဂတာနံ ဘိက္ခူနံ ဝိဝဋဒွါရော အဟောသိ၊ မစ္ဆိကာသဏ္ဍေ သုဓမ္မတ္ထေရော နာမ နေဝါသိကော အဟောသိ။ အပရေန သမယေန စိတ္တဿ ဂုဏကထံ သုတွာ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ တဿ သင်္ဂဟံ ကတ္တုကာမာ မစ္ဆိကာသဏ္ဍံ အဂမံသု။ စိတ္တော ဂဟပတိ တေသံ အာဂမနံ သုတွာ အဍ္ဎယောဇနမဂ္ဂံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ တေ အာဒါယ အတ္တနော ဝိဟာရံ ပဝေသေတွာ အာဂန္တုကဝတ္တံ ကတွာ “ဘန္တေ ထောကံ ဓမ္မကထံ သောတုကာမောမှီ”တိ ဓမ္မသေနာပတိံ ယာစိ။ အထ နံ ထေရော “ဥပါသက အဒ္ဓါနေန အာဂတာမှာ ကိလန္တရူပါ၊ အပိစ ထောကံ သုဏာဟီ”တိ တဿ ဓမ္မံ ကထေသိ။ သော ထေရဿ ဓမ္မံ သုဏန္တောဝ အနာဂါမိဖလံ ပါပုဏိ။ သော ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ သွေ ဘိက္ခုသဟဿေန သဒ္ဓိံ မမ ဂေဟေ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ နိမန္တေတွာ ပစ္ဆာ နေဝါသိကံ သုဓမ္မတ္ထေရံ “တုမှေပိ ဘန္တေ သွေ ထေရေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆေယျာထာ”တိ နိမန္တေသိ၊ သော “အယံ မံ ပစ္ဆာ နိမန္တေတီ”တိ ကုဒ္ဓေါ ပဋိက္ခိပိတွာ ပုနပ္ပုနံ ယာစိယမာနောပိ ပဋိက္ခိပိ ဧဝ။ ဥပါသကော “ပညာယိဿထ ဘန္တေ”တိ ပက္ကမိတွာ ပုနဒိဝသေ အတ္တနော နိဝေသနေ မဟာဒါနံ သဇ္ဇေသိ။ သုဓမ္မတ္ထေရောပိ ပစ္စူသကာလေယေဝ “ကီဒိသော နု ခေါ ဂဟပတိနာ အဂ္ဂသာဝကာနံ သက္ကာရော သဇ္ဇိတော၊ သွေ ဂန္တွာ ပဿိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ပါတောဝ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ တဿ ဂေဟံ အဂမာသိ။

သော ဂဟပတိနာ “နိသီဒထ ဘန္တေ”တိ ဝုစ္စမာနောပိ “နာဟံ နိသီဒါမိ၊ ပိဏ္ဍာယ စရိဿာမီ”တိ ဝတွာ အဂ္ဂသာဝကာနံ ပဋိယာဒိတံ သက္ကာရံ

oloketvā gahapatiṁ jātiyā ghaṭṭetukāmo “uḷāro te gahapati sakkāro, apicettha ekaññeva natthī”ti āha. Kiṁ bhanteti. “Tilasaṁguḷikā gahapatī”ti vatvā gahapatinā kākopamāya apasādito kujjhitvā “eso te gahapati āvāso, pakkamissāmahan”ti vatvā yāvatatiyaṁ vāriyamānopi pakkamitvā Satthu santikaṁ gantvā Cittena ca attanā ca vuttavacanaṁ ārocesi. Satthā “tayā upāsako saddho pasanno hīnena khuṁsito”ti tasseva dosaṁ āropetvā paṭisāraṇīyakammaṁ kārāpetvā “gaccha, Cittagahapatiṁ khamāpehī”ti pesesi. So tattha gantvā “gahapati[1] mayhameva so doso, khamāhi me”ti vatvāpi “nāhaṁ khamāmī”ti tena paṭikkhitto maṅkubhūto taṁ khamāpetuṁ nāsakkhi. Punadeva Satthusantikaṁ paccāgamāsi. Satthā “nāssa upāsako khamissatī”ti jānantopi “mānathaddho esa, tiṁsayojanaṁ tāva maggaṁ gantvā paccāgacchatū”ti khamanūpāyaṁ anācikkhitvāva uyyojesi. Athassa punāgatakāle nihatamānassa anudūtaṁ datvā “gaccha, iminā saddhiṁ gantvā upāsakaṁ khamāpehī”ti vatvā “samaṇena nāma mayhaṁ vihāro, mayhaṁ nivāsaṭṭhānaṁ, mayhaṁ upāsako, mayhaṁ upāsikā’ti mānaṁ vā issaṁ[2] vā kātuṁ na vaṭṭati. Evaṁ karontassa hi icchāmānādayo kilesā vaḍḍhantī”ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

73. “Asantaṁ bhāvanamiccheyya, purekkhārañca bhikkhusu.
Āvāsesu issariyaṁ, pūjā parakulesu ca.

74. Mameva kata maññantu, gihī pabbajitā ubho.
Mamevātivasā assu, kiccākiccesu kismici.
Iti bālassa saṅkappo, icchā māno ca vaḍḍhatī”ti.

Tattha **asantan**ti yo bālo bhikkhu avijjamānaṁ sambhāvanaṁ iccheyya, “assaddhova samāno ‘saddhoti maṁ jano jānātū’ti icchatī”ti **pāpicchatā**niddese[3] vuttanayeneva bālo “assaddho dussīlo appassuto appavivitto kusīto anupaṭṭhitassati asamāhito duppañño akhīṇāsavova samāno ‘aho vata maṁ jano ayaṁ saddho, sīlavā, bahussuto, pavivitto, āraddhavīriyo, upaṭṭhitassati, samāhito,

1. Gahapatiṁ (Sī) 2. Issā (Sī, Ka) 3. Abhi 2. 364 piṭṭhe.

ဩလောကေတွာ ဂဟပတိံ ဇာတိယာ ဃဋ္ဋေတုကာမော “ဥဠာရော တေ ဂဟပတိ သက္ကာရော၊ အပိစေတ္ထ ဧကညေ၀ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ ကိံ ဘန္တေတိ။ “တိလသံဂုဠိကာ ဂဟပတီ”တိ ၀တွာ ဂဟပတိနာ ကာကောပမာယ အပသာဒိတော ကုဇ္ဈိတွာ “ဧသော တေ ဂဟပတိ အာ၀ါသော၊ ပက္ကမိဿာမဟ”န္တိ ၀တွာ ယာ၀တတိယံ ၀ါရိယမာနောပိ ပက္ကမိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ စိတ္တေန စ အတ္တနာ စ ဝုတ္တ၀စနံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “တယာ ဥပါသကော သဒ္ဓေါ ပသန္နော ဟီနေန ခုံသိတော”တိ တဿေ၀ ဒေါသံ အာရောပေတွာ ပဋိသာရဏီယကမ္မံ ကာရာပေတွာ “ဂစ္ဆ, စိတ္တဂဟပတိံ ခမာပေဟီ”တိ ပေသေသိ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ “ဂဟပတိ[၁] မယှမေ၀ သော ဒေါသော၊ ခမာဟိ မေ”တိ ၀တွာပိ “နာဟံ ခမာမီ”တိ တေန ပဋိက္ခိတ္တော မင်္ကုဘူတော တံ ခမာပေတုံ နာသက္ခိ။ ပုနဒေ၀ သတ္ထုသန္တိကံ ပစ္စာဂမာသိ။ သတ္ထာ “နာဿ ဥပါသကော ခမိဿတီ”တိ ဇာနန္တောပိ “မာနထဒ္ဓေါ ဧသ၊ တိံသယောဇနံ တာ၀ မဂ္ဂံ ဂန္တွာ ပစ္စာဂစ္ဆတူ”တိ ခမနူပါယံ အနာစိက္ခိတွာ၀ ဥယျောဇေသိ။ အထဿ ပုနာဂတကာလေ နိဟတမာနဿ အနုဒူတံ ဒတွာ “ဂစ္ဆ, ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ဥပါသကံ ခမာပေဟီ”တိ ၀တွာ “သမဏေန နာမ ‘မယှံ ၀ိဟာရော, မယှံ နိ၀ါသဋ္ဌာနံ, မယှံ ဥပါသကော, မယှံ ဥပါသိကာ’တိ မာနံ ၀ါ ဣဿံ[၂] ၀ါ ကာတုံ န ၀ဋ္ဋတိ။ ဧ၀ံ ကရောန္တဿ ဟိ ဣစ္ဆာမာနာဒယော ကိလေသာ ၀ဍ္ဎန္တီ”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၇၃။ “အသန္တံ ဘာ၀နမိစ္ဆေယျ၊ ပုရေက္ခာရဉ္စ ဘိက္ခုသု။
အာ၀ါသေသု ဣဿရိယံ၊ ပူဇာ ပရကုလေသု စ။

၇၄။ မမေ၀ ကတ မညန္တု၊ ဂိဟီ ပဗ္ဗဇိတာ ဥဘော။
မမေ၀ါတိ၀သာ အဿု၊ ကိစ္စာကိစ္စေသု ကိသ္မိစိ။
ဣတိ ဗာလဿ သင်္ကပ္ပေါ၊ ဣစ္ဆာ မာနော စ ၀ဍ္ဎတီ”တိ။

တတ္ထ **အသန္တ**န္တိ ယော ဗာလော ဘိက္ခု အ၀ိဇ္ဇမာနံ သမ္ဘာ၀နံ ဣစ္ဆေယျ၊ “အဿဒ္ဓေါ၀ သမာနော ‘သဒ္ဓေါတိ မံ ဇနော ဇာနာတူ’တိ ဣစ္ဆတီ”တိ **ပါပိစ္ဆတာ**နိဒ္ဒေသေ[၃] ဝုတ္တနယေနေ၀ ဗာလော “အဿဒ္ဓေါ ဒုဿီလော အပ္ပဿုတော အပ္ပ၀ိဝိတ္တော ကုသီတော အနုပဋ္ဌိတဿတိ အသမာဟိတော ဒုပ္ပညော အခီဏာသ၀ော၀ သမာနော ‘အဟော ၀တ မံ ဇနော အယံ သဒ္ဓေါ, သီလ၀ါ, ဗဟုဿုတော, ပ၀ိဝိတ္တော, အာရဒ္ဓ၀ီရိယော, ဥပဋ္ဌိတဿတိ, သမာဟိတော,

၁-ဂဟပတိံ (သီ) ၂-ဣဿာ (သီ၊ က) ၃-အဘိ ၂-၃၆၄-ပိဋ္ဌေ။

paññavā, khīṇāsavo’ti jāneyyo”ti idaṁ asantasambhāvanaṁ icchati. **Purekkhāran**ti parivāraṁ. “Aho vata maṁ sakalavihāre bhikkhū parivāretvā pañhaṁ pucchantā vihareyyun”ti evaṁ icchācāre ṭhatvā purekkhārañca bhikkhūsu icchati. **Āvāsesū**ti saṁghikesu ca āvāsesu yāni vihāramajjhe paṇītasenāsanāni, tāni attano sandiṭṭhasambhattādīnaṁ bhikkhūnaṁ “tumhe idha vasathā”ti vicārento sayampi varataraṁ senāsanaṁ palibodhento, sesānaṁ āgantukabhikkhūnaṁ paccantimāni lāmakasenā sanāni ceva amanussapariggahitāni ca “tumhe idha vasathā”ti vicārento āvāsesu issariyaṁ icchati. **Pūjā parakulesu cā**ti neva mātāpitūnaṁ na ñātakānaṁ paresuyeva kulesu “aho vatime mayhameva dadeyyuṁ, na aññesan”ti evaṁ catuppaccayehi pūjaṁ icchati.

Mameva kata maññantūti yassa ca bālassa “yaṁkiñci vihāre uposathāgārādikaraṇavasena kataṁ navakammaṁ, taṁ sabbaṁ amhākaṁ therena katanti evaṁ gihī ca pabbajitā ca ubhopi mameva nissāya kataṁ parikammaṁ niṭṭhitaṁ maññantū”ti saṅkappo uppajjati. **Mamevātivasā assū**ti “gihī ca pabbajitā ca sabbepi mameva vase vattantu, sakaṭagoṇavāsipharasu-ādīni vā laddhabbāni hontu, antamaso yāgumattampi tāpetvā pivanādīni vā, evarūpesu kiccākiccesu khuddakamahantesu karaṇīyesu kismiñci ekakiccepi mameva vase vattantu, mameva āpucchitvā karontū”ti saṅkappo uppajjati. **Iti bālassā**ti yassa bālassa sā ca icchā ayañca evarūpo saṅkappo uppajjati, tassa neva vipassanā, na maggaphalāni vaḍḍhanti. Kevalaṁ panassa candodaye[1] samuddassa udakaṁ viya chasu dvāresu uppajjamānā taṇhā ceva navavidhamāno ca vaḍḍhatīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sudhammattheropi imaṁ ovādaṁ sutvā Satthāraṁ vanditvā uṭṭhāyāsanā padakkhiṇaṁ katvā tena anudūtena bhikkhunā saddhiṁ gantvā upāsakassa cakkhupathe āpattiṁ paṭikaritvā upāsakaṁ khamāpesi. So upāsakena “khamāmahaṁ bhante, sace mayhaṁ doso atthi, khamatha me”ti paṭikhamāpito Satthārā dinne ovāde ṭhatvā katipāheneva saha paṭisambhidāhi

1. Chandādayo (Syā, Ka)

ပညဝါ, ခီဏာသဝေါ’တိ ဇာနေယျော”တိ ဣဒံ အသန္တသမ္ဘာဝနံ ဣစ္ဆတိ။ **ပုရေက္ခာရန္တိ** ပရိဝါရံ။ “အဟော ဝတ မံ သကလဝိဟာရေ ဘိက္ခူ ပရိဝါရေတွာ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တာ ဝိဟရေယျု”န္တိ ဧဝံ ဣစ္ဆာစာရေ ဌတွာ ပုရေက္ခာရဉ္စ ဘိက္ခူသု ဣစ္ဆတိ။ **အာဝါသေသူ**တိ သံဃိကေသု စ အာဝါသေသု ယာနိ ဝိဟာရမဇ္ဈေ ပဏီတသေနာသနာနိ, တာနိ အတ္တနော သန္ဒိဋ္ဌသမ္ဘတ္တာဒီနံ ဘိက္ခူနံ “တုမှေ ဣဓ ဝသထာ”တိ ဝိစာရေန္တော သယမ္ပိ ဝရတရံ သေနာသနံ ပလိဗောဓေန္တော, သေသာနံ အာဂန္တုကဘိက္ခူနံ ပစ္စန္တိမာနိ လာမကသေနာသနာနိ စေဝ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတာနိ စ “တုမှေ ဣဓ ဝသထာ”တိ ဝိစာရေန္တော အာဝါသေသု ဣဿရိယံ ဣစ္ဆတိ။ **ပူဇာ ပရကုလေသု စာ**တိ နေဝ မာတာပိတူနံ န ဉာတကာနံ ပရေသုယေဝ ကုလေသု “အဟော ဝတိမေ မယှမေဝ ဒဒေယျုံ၊ န အညေသ”န္တိ ဧဝံ စတုပ္ပစ္စယေဟိ ပူဇံ ဣစ္ဆတိ။

မမေဝ ကတ မညန္တူတိ ယဿ စ ဗာလဿ “ယံကိဉ္စိ ဝိဟာရေ ဥပေါသထာဂါရာဒိကရဏဝသေန ကတံ နဝကမ္မံ၊ တံ သဗ္ဗံ အမှာကံ ထေရေန ကတန္တိ ဧဝံ ဂိဟီ စ ပဗ္ဗဇိတာ စ ဥဘောပိ မမေဝ နိဿာယ ကတံ ပရိကမ္မံ နိဋ္ဌိတံ မညန္တူ”တိ သင်္ကပ္ပေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **မမေဝါတိဝသာ အဿူ**တိ “ဂိဟီ စ ပဗ္ဗဇိတာ စ သဗ္ဗေပိ မမေဝ ဝသေ ဝတ္တန္တု၊ သကဋဂေါဏဝါသိဖရသုအာဒီနိ ဝါ လဒ္ဓဗ္ဗာနိ ဟောန္တု၊ အန္တမသော ယာဂုမတ္တမ္ပိ တာပေတွာ ပိဝနာဒီနိ ဝါ၊ ဧဝရူပေသု ကိစ္စာကိစ္စေသု ခုဒ္ဒကမဟန္တေသု ကရဏီယေသု ကိသ္မိဉ္စိ ဧကကိစ္စေပိ မမေဝ ဝသေ ဝတ္တန္တု၊ မမေဝ အာပုစ္ဆိတွာ ကရောန္တူ”တိ သင်္ကပ္ပေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **ဣတိ ဗာလဿာ**တိ ယဿ ဗာလဿ သာ စ ဣစ္ဆာ အယဉ္စ ဧဝရူပေါ သင်္ကပ္ပေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဿ နေဝ ဝိပဿနာ, န မဂ္ဂဖလာနိ ဝဍ္ဎန္တိ။ ကေဝလံ ပနဿ စန္ဒောဒယေ[1] သမုဒ္ဒဿ ဥဒကံ ဝိယ ဆသု ဒွါရေသု ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ တဏှာ စေဝ နဝဝိဓမာနော စ ဝဍ္ဎတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သုဓမ္မတ္ထေရောပိ ဣမံ ဩဝါဒံ သုတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ တေန အနုဒူတေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ဥပါသကဿ စက္ခုပထေ အာပတ္တိံ ပဋိကရိတွာ ဥပါသကံ ခမာပေသိ။ သော ဥပါသကေန “ခမာမဟံ ဘန္တေ၊ သစေ မယှံ ဒေါသော အတ္ထိ၊ ခမထ မေ”တိ ပဋိခမာပိတော သတ္ထာရာ ဒိန္နေ ဩဝါဒေ ဌတွာ ကတိပါဟေနေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ

၁-ဆန္ဒာဒယော (သျာ၊ က)

arahattaṁ pāpuṇi. Upāsakopi cintesi “mayā Satthāraṁ adisvāva sotāpattiphalaṁ pattaṁ, adisvā eva anāgāmiphale patiṭṭhito, Satthāraṁ me daṭṭhuṁ vaṭṭatī”ti. So tilataṇḍulasappiphāṇitavatthacchādanādīhi paripūrāni pañca sakaṭasatāni yojāpetvā “Satthāraṁ daṭṭhukāmo āgacchantu, piṇḍapātādīhi na kilamissantī”ti bhikkhusaṁghassa ārocāpetvā bhikkhunīsaṁghassāpi upāsakānampi upāsikānampi ārocāpesi. Tena saddhiṁ pañcasatā pañcasatā bhikkhū ca bhikkhuniyo ca upāsakā ca upāsikāyo ca nikkhamiṁsu. So tesaṁ ceva attano parisāya cāti tiṇṇaṁ janasahassānaṁ yathā tiṁsayojane magge yāgubhattādīhi kiñci vekallaṁ na hoti, tathā saṁvidahi. Tassa pana nikkhantabhāvaṁ ñatvā yojane yojane devatā khandhāvāraṁ bandhitvā dibbehi yāgukhajjakabhattapānakādīhi taṁ mahājanaṁ upaṭṭhahiṁsu. Kassaci kenaci vekallaṁ na hoti. Evaṁ devatāhi upaṭṭhiyamāno devasikaṁ yojanaṁ gacchanto māsena Sāvatthiṁ pāpuṇi, pañca sakaṭasatāni yathāpūritāneva ahesuṁ. Deva tāhi ceva manussehi ca abhihaṭaṁ paṇṇākāraṁ vissajjentova agamāsi.

Satthā Ānandattheraṁ āha “Ānanda ajja vaḍḍhamānakacchāyāya Citto gahapati pañcahi upāsakasatehi parivuto āgantvā maṁ vandissatī”ti. Kiṁ pana bhante tassa tumhākaṁ vandanakāle kiñci pāṭihāriyaṁ bhavissatīti. Bhavissati Ānandāti. Kiṁ bhanteti. Tassa āgantvā maṁ vandanakāle rājamānena aṭṭhakarīsamatte padese jaṇṇukamattena odhinā pañcavaṇṇānaṁ dibbapupphānaṁ ghanavassaṁ vassissatīti. Taṁ kathaṁ sutvā nagaravāsino “evaṁ mahāpuñño kira Citto nāma gahapati āgantvā ajja Satthāraṁ vandissati, evarūpaṁ kira pāṭihāriyaṁ bhavissati, mayampi taṁ mahāpuññaṁ daṭṭhuṁ labhissāmā”ti paṇṇākāraṁ ādāya maggassa ubhosu passesu aṭṭhaṁsu. Vihārasamīpe āgatakāle pañca bhikkhusatāni paṭhamaṁ āgamiṁsu. Citto gahapati “ammā tumhe pacchato āgacchathā”ti mahā-upāsikāyo ṭhapetvā pañcahi upāsakasatehi parivuto Satthu santikaṁ agamāsi. Buddhānaṁ sammukhaṭṭhāne pana ṭhitā vā nisinnā vā ito vā etto vā na honti, Buddhavīthiyā dvīsu passesu niccalāva tiṭṭhanti. Citto gahapati mahantaṁ Buddhavīthiṁ okkami. Tīṇi phalāni pattena ariyasāvakena olokitolokitaṭṭhānaṁ kampi. “Eso kira Citto gahapatī”ti mahājano

အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဥပါသကောပိ စိန္တေသိ “မယာ သတ္ထာရံ အဒိသွာဝ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တံ၊ အဒိသွာ ဧဝ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌိတော၊ သတ္ထာရံ မေ ဒဋ္ဌုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော တိလတဏ္ဍုလသပ္ပိဖာဏိတဝတ္ထစ္ဆာဒနာဒီဟိ ပရိပူရာနိ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ယောဇာပေတွာ “သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမာ အာဂစ္ဆန္တု၊ ပိဏ္ဍပါတာဒီဟိ န ကိလမိဿန္တီ”တိ ဘိက္ခုသံဃဿ အာရောစာပေတွာ ဘိက္ခုနီသံဃဿာပိ ဥပါသကာနမ္ပိ ဥပါသိကာနမ္ပိ အာရောစာပေသိ။ တေန သဒ္ဓိံ ပဉ္စသတာ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ စ ဘိက္ခုနိယော စ ဥပါသကာ စ ဥပါသိကာယော စ နိက္ခမိံသု။ သော တေသံ စေဝ အတ္တနော ပရိသာယ စာတိ တိဏ္ဏံ ဇနသဟဿာနံ ယထာ တိံသယောဇနေ မဂ္ဂေ ယာဂုဘတ္တာဒီဟိ ကိဉ္စိ ဝေကလ္လံ န ဟောတိ၊ တထာ သံဝိဒဟိ။ တဿ ပန နိက္ခန္တဘာဝံ ဉတွာ ယောဇနေ ယောဇနေ ဒေဝတာ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ ဒိဗ္ဗေဟိ ယာဂုခဇ္ဇကဘတ္တပါနကာဒီဟိ တံ မဟာဇနံ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ ကဿစိ ကေနစိ ဝေကလ္လံ န ဟောတိ။ ဧဝံ ဒေဝတာဟိ ဥပဋ္ဌိယမာနော ဒေဝသိကံ ယောဇနံ ဂစ္ဆန္တော မာသေန သာဝတ္ထိံ ပါပုဏိ၊ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ယထာပူရိတာနေဝ အဟေသုံ။ ဒေဝတာဟိ စေဝ မနုဿေဟိ စ အဘိဟဋံ ပဏ္ဏာကာရံ ဝိဿဇ္ဇေန္တောဝ အဂမာသိ။

သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာဟ “အာနန္ဒ အဇ္ဇ ဝဍ္ဎမာနကစ္ဆာယာယ စိတ္တော ဂဟပတိ ပဉ္စဟိ ဥပါသကသတေဟိ ပရိဝုတော အာဂန္တွာ မံ ဝန္ဒိဿတီ”တိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ တဿ တုမှာကံ ဝန္ဒနကာလေ ကိဉ္စိ ပါဋိဟာရိယံ ဘဝိဿတီတိ။ ဘဝိဿတိ အာနန္ဒာတိ။ ကိံ ဘန္တေတိ။ တဿ အာဂန္တွာ မံ ဝန္ဒနကာလေ ရာဇမာနေန အဋ္ဌကရီသမတ္တေ ပဒေသေ ဇဏ္ဏုကမတ္တေန ဩဓိနာ ပဉ္စဝဏ္ဏာနံ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖာနံ ဃနဝဿံ ဝဿိဿတီတိ။ တံ ကထံ သုတွာ နဂရဝါသိနော “ဧဝံ မဟာပုညော ကိရ စိတ္တော နာမ ဂဟပတိ အာဂန္တွာ အဇ္ဇ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိဿတိ၊ ဧဝရူပံ ကိရ ပါဋိဟာရိယံ ဘဝိဿတိ၊ မယမ္ပိ တံ မဟာပုညံ ဒဋ္ဌုံ လဘိဿာမာ”တိ ပဏ္ဏာကာရံ အာဒါယ မဂ္ဂဿ ဥဘောသု ပဿေသု အဋ္ဌံသု။ ဝိဟာရသမီပေ အာဂတကာလေ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ ပဌမံ အာဂမိံသု။ စိတ္တော ဂဟပတိ “အမ္မာ တုမှေ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆထာ”တိ မဟာဥပါသိကာယော ဌပေတွာ ပဉ္စဟိ ဥပါသကသတေဟိ ပရိဝုတော သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဗုဒ္ဓါနံ သမ္မုခဋ္ဌာနေ ပန ဌိတာ ဝါ နိသိန္နာ ဝါ ဣတော ဝါ ဧတ္တော ဝါ န ဟောန္တိ၊ ဗုဒ္ဓဝီထိယာ ဒွီသု ပဿေသု နိစ္စလာဝ တိဋ္ဌန္တိ။ စိတ္တော ဂဟပတိ မဟန္တံ ဗုဒ္ဓဝီထိံ ဩက္ကမိ။ တီဏိ ဖလာနိ ပတ္တေန အရိယသာဝကေန ဩလောကိတောလောကိတဋ္ဌာနံ ကမ္ပိ။ “ဧသော ကိရ စိတ္တော ဂဟပတီ”တိ မဟာဇနော

olokesi. So Satthāraṁ upasaṅkamitvā chabbaṇṇānaṁ Buddharasmīnaṁ anto pavisitvā dvīsu gopphakesu Satthu pāde gahetvā vandi. Taṁ khaṇaññeva vuttappakāraṁ pupphavassaṁ vassi, sādhukārasahassāni pavattayiṁsu. So ekamāsaṁ Satthu santike vasi, vasamāno ca sakalaṁ Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ vihāreyeva nisīdāpetvā mahādānaṁ adāsi, attanā saddhiṁ āgatepi antovihāreyeva katvā paṭijaggi, ekadivasampi attano sakaṭesu kiñci gahetabbaṁ nāhosi, devamanussehi ābhatapaṇṇākāreneva dānaṁ adāsi. Sabbakiccāni akāsi. So Satthāraṁ vanditvā āha "bhante ahaṁ 'tumhākaṁ dānaṁ dassāmī'ti āgacchanto māsaṁ antarāmagge ahosiṁ, idheva me māso vītivatto, mayā ābhataṁ paṇṇākāraṁ kiñci gahetuṁ na labhāmi, ettakaṁ kālaṁ devamanussehi ābhatapaṇṇākāreneva dānaṁ adāsiṁ, sohaṁ sacepi idha saṁvaccharaṁ vasissāmi, neva mama deyyadhammaṁ dātuṁ labhissāmi. Ahaṁ sakaṭāni otāretvā gantuṁ icchāmi, paṭisāmanaṭṭhānaṁ me ārocāpethā"ti.

Satthā Ānandattheraṁ āha "Ānanda upāsakassa ekaṁ padesaṁ tucchaṁ kāretvā dehī"ti. Thero tathā akāsi. Kappiyabhūmi[1] kira Cittassa gahapatino anuññātā. Upāsakopi attanā saddhiṁ āgatehi tīhi janasahassehi saddhiṁ tucchasakaṭehi puna maggaṁ paṭipajji. Devamanussā uṭṭhāya "ayya tayā tucchasakaṭehi gamanakammaṁ katan"ti sattahi ratanehi sakaṭāni pūrayiṁsu. So attano ābhatapaṇṇākāreneva mahājanaṁ paṭijagganto agamāsi. Ānandatthero Satthāraṁ vanditvā āha "bhante tumhākaṁ santikaṁ āgacchantopi māsena āgato, idhāpi māsameva vuṭṭho, ettakaṁ kālaṁ devamanussehi abhihaṭapaṇṇākāreneva mahādānaṁ adāsi, idāni pañca sakaṭasatāni tucchāni katvā māseneva kira gamissati, devamanussā panassa uṭṭhāya 'ayya tayā tucchasakaṭehi gamanakammaṁ katan'ti pañca sakaṭasatāni sattaratanehi pūrayiṁsu, so puna attano ābhatapaṇṇākāreneva kira mahājanaṁ paṭijagganto gamissatī"ti. Kiṁ pana bhante etassa tumhākaṁ santikaṁ āgacchantassevāyaṁ sakkāro uppajjati, udāhu aññattha gacchantassāpi uppajjatīti. "Ānanda mama santikaṁ āgacchantassāpi aññattha gacchantassāpi

1. Vi 3. 335, 336 piṭṭhesu passitabbaṁ.

ဩလောကေသိ။ သော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏာနံ ဗုဒ္ဓရသ္မီနံ အန္တော ပဝိသိတွာ ဒွီသု ဂေါပ္ဖကေသု သတ္ထု ပါဒေ ဂဟေတွာ ဝန္ဒိ။ တံ ခဏညေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ပုပ္ဖဝဿံ ဝဿိ၊ သာဓုကာရသဟဿာနိ ပဝတ္တယိံသု။ သော ဧကမာသံ သတ္ထု သန္တိကေ ဝသိ၊ ဝသမာနော စ သကလံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ဝိဟာရေယေဝ နိသီဒါပေတွာ မဟာဒါနံ အဒါသိ၊ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ အာဂတေပိ အန္တောဝိဟာရေယေဝ ကတွာ ပဋိဇဂ္ဂိ။ ဧကဒိဝသမ္ပိ အတ္တနော သကဋေသု ကိဉ္စိ ဂဟေတဗ္ဗံ နာဟောသိ၊ ဒေဝမနုဿေဟိ အာဘတပဏ္ဏာကာရေနေဝ ဒါနံ အဒါသိ။ သဗ္ဗကိစ္စာနိ အကာသိ။ သော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ "ဘန္တေ အဟံ 'တုမှာကံ ဒါနံ ဒဿာမီ'တိ အာဂစ္ဆန္တော မာသံ အန္တရာမဂ္ဂေ အဟောသိံ၊ ဣဓေဝ မေ မာသော ဝီတိဝတ္တော၊ မယာ အာဘတံ ပဏ္ဏာကာရံ ကိဉ္စိ ဂဟေတုံ န လဘာမိ၊ ဧတ္တကံ ကာလံ ဒေဝမနုဿေဟိ အာဘတပဏ္ဏာကာရေနေဝ ဒါနံ အဒါသိံ၊ သောဟံ သစေပိ ဣဓ သံဝစ္ဆရံ ဝသိဿာမိ၊ နေဝ မမ ဒေယျဓမ္မံ ဒါတုံ လဘိဿာမိ၊ အဟံ သကဋာနိ ဩတာရေတွာ ဂန္တုံ ဣစ္ဆာမိ၊ ပဋိသာမနဋ္ဌာနံ မေ အာရောစာပေထာ"တိ။

သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာဟ "အာနန္ဒ ဥပါသကဿ ဧကံ ပဒေသံ တုစ္ဆံ ကာရေတွာ ဒေဟီ"တိ။ ထေရော တထာ အကာသိ။ ကပ္ပိယဘူမိ[1] ကိရ စိတ္တဿ ဂဟပတိနော အနုညာတာ။ ဥပါသကောပိ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ အာဂတေဟိ တီဟိ ဇနသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ တုစ္ဆသကဋေဟိ ပုန မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ဒေဝမနုဿာ ဥဋ္ဌာယ "အယျ တယာ တုစ္ဆသကဋေဟိ ဂမနကမ္မံ ကတ"န္တိ သတ္တဟိ ရတနေဟိ သကဋာနိ ပူရယိံသု။ သော အတ္တနော အာဘတပဏ္ဏာကာရေနေဝ မဟာဇနံ ပဋိဇဂ္ဂန္တော အဂမာသိ။ အာနန္ဒတ္ထေရော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ "ဘန္တေ တုမှာကံ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တောပိ မာသေန အာဂတော၊ ဣဓာပိ မာသမေဝ ဝုဋ္ဌော၊ ဧတ္တကံ ကာလံ ဒေဝမနုဿေဟိ အဘိဟဋပဏ္ဏာကာရေနေဝ မဟာဒါနံ အဒါသိ၊ ဣဒါနိ ပဉ္စ သကဋသတာနိ တုစ္ဆာနိ ကတွာ မာသေနေဝ ကိရ ဂမိဿတိ၊ ဒေဝမနုဿာ ပနဿ ဥဋ္ဌာယ 'အယျ တယာ တုစ္ဆသကဋေဟိ ဂမနကမ္မံ ကတ'န္တိ ပဉ္စ သကဋသတာနိ သတ္တရတနေဟိ ပူရယိံသု၊ သော ပုန အတ္တနော အာဘတပဏ္ဏာကာရေနေဝ ကိရ မဟာဇနံ ပဋိဇဂ္ဂန္တော ဂမိဿတီ"တိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ ဧတဿ တုမှာကံ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တဿေဝါယံ သက္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥဒါဟု အညတ္ထ ဂစ္ဆန္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ။ "အာနန္ဒ မမ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တဿာပိ အညတ္ထ ဂစ္ဆန္တဿာပိ

၁-ဝိ ၃-၃၃၅၊ ၃၃၆-ပိဋ္ဌေသု ပဿိတဗ္ဗံ။

etassa uppajjateva. Ayaṁ hi upāsako saddho pasanno sampannasīlo, evarūpo puggalo yaṁ yaṁ padesaṁ bhajati tattha tatthevassa lābhasakkāro nibbattatī”ti vatvā Satthā imaṁ Pakiṇṇakavagge gāthamāha—

“Saddho sīlena sampanno, yaso bhogasamappito.
Yaṁ yaṁ padesaṁ bhajati, tattha tattheva pūjito”ti[1].

Attho panassā tattheva āvibhavissati.

Evaṁ vutte Ānandatthero Cittassa pubbakammaṁ pucchi. Athassa Satthā ācikkhanto āha—

Ānanda ayaṁ Padumuttarassa Bhagavato pādamūle katābhinīhāro kappasatasahassaṁ devamanussesu saṁsaritvā Kassapabuddhakāle migaluddakakule nibbatto vuddhimanvāya ekadivasaṁ deve vassante migānaṁ māraṇatthāya sattiṁ ādāya araññaṁ gantvā mige olokento ekasmiṁ akaṭapabbhāre sasīsaṁ pārupitvā ekaṁ bhikkhuṁ nisinnaṁ disvā “eko ayyo samaṇadhammaṁ karonto nisinno bhavissati, bhattamassa āharissāmī”ti vegena gehaṁ gantvā ekasmiṁ uddhane hiyyo ābhatamaṁsaṁ, ekasmiṁ bhattaṁ pacāpetvā aññe piṇḍapātacārike bhikkhū disvā tesampi patte ādāya paññattāsane nisīdāpetvā bhikkhaṁ sampādetvā “ayye parivisathā”ti aññaṁ āṇāpetvā taṁ bhattaṁ puṭake[2] pakkhipitvā ādāya gacchanto antarāmagge nānāpupphāni ocinitvā pattapuṭe katvā therassa nisinnaṭṭhānaṁ gantvā “mayhaṁ bhante saṅgahaṁ karothā”ti vatvā pattaṁ ādāya pūretvā therassa hatthe ṭhapetvā tehi pupphehi pūjaṁ katvā “yathā me ayaṁ rasapiṇḍapāto pupphapūjāya saddhiṁ cittaṁ tosesi, evaṁ nibbattanibbattaṭṭhāne paṇṇākārasahassāni ādāya āgantvā mayhaṁ cittaṁ tosentu[3], pañcavaṇṇakusumavassañca vassatū”ti patthanaṁ paṭṭhapesi. So yāvajīvaṁ kusalaṁ katvā devaloke nibbatti, nibbattaṭṭhāne jaṇṇukamattena odhinā dibbapupphavassaṁ vassi. Idānipissa jātadivase ceva idha āgatassa pupphavassavassanañca paṇṇākārābhihāro ca sattahi ratanehi sakaṭapūraṇañca tasseva kammassa nissandoti.

Cittagahapativatthu[4] cuddasamaṁ.

1. Khu 1. 56 piṭṭhe.
2. Piṭake (Syā)
3. Tosetvā (Sī, Ka)
4. Sudhammattheravatthu (Sī, Syā)

ဧတဿ ဥပ္ပဇ္ဇတေဝ။ အယံ ဟိ ဥပါသကော သဒ္ဓေါ ပသန္နော သမ္ပန္နသီလော၊ ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော ယံ ယံ ပဒေသံ ဘဇတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝဿ လာဘသက္ကာရော နိဗ္ဗတ္တတီ”တိ ဝတွာ သတ္ထာ ဣမံ ပကိဏ္ဏကဝဂ္ဂေ ဂါထမာဟ—

“သဒ္ဓေါ သီလေန သမ္ပန္နော၊ ယသော ဘောဂသမပ္ပိတော။
ယံ ယံ ပဒေသံ ဘဇတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပူဇိတော”တိ[၁]။

အတ္ထော ပနဿာ တတ္ထေဝ အာဝိဘဝိဿတိ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ အာနန္ဒတ္ထေရော စိတ္တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ပုစ္ဆိ။ အထဿ သတ္ထာ အာစိက္ခန္တော အာဟ—

အာနန္ဒ အယံ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ ကတာဘိနီဟာရော ကပ္ပသတသဟဿံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ မိဂလုဒ္ဒကကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ဝုဒ္ဓိမနွာယ ဧကဒိဝသံ ဒေဝေ ဝဿန္တေ မိဂါနံ မာရဏတ္ထာယ သတ္တိံ အာဒါယ အရညံ ဂန္တွာ မိဂေ ဩလောကေန္တော ဧကသ္မိံ အကဋပဗ္ဘာရေ သသီသံ ပါရုပိတွာ ဧကံ ဘိက္ခုံ နိသိန္နံ ဒိသွာ “ဧကော အယျော သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော နိသိန္နော ဘဝိဿတိ၊ ဘတ္တမဿ အာဟရိဿာမီ”တိ ဝေဂေန ဂေဟံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ဥဒ္ဓနေ ဟိယျော အာဘတမံသံ, ဧကသ္မိံ ဘတ္တံ ပစာပေတွာ အညေ ပိဏ္ဍပါတစာရိကေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ တေသမ္ပိ ပတ္တေ အာဒါယ ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေတွာ ဘိက္ခံ သမ္ပာဒေတွာ “အယျေ ပရိဝိသထာ”တိ အညံ အာဏာပေတွာ တံ ဘတ္တံ ပုဋကေ[၂] ပက္ခိပိတွာ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ နာနာပုပ္ဖာနိ ဩစိနိတွာ ပတ္တပုဋေ ကတွာ ထေရဿ နိသိန္နဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ “မယှံ ဘန္တေ သင်္ဂဟံ ကရောထာ”တိ ဝတွာ ပတ္တံ အာဒါယ ပူရေတွာ ထေရဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ တေဟိ ပုပ္ဖေဟိ ပူဇံ ကတွာ “ယထာ မေ အယံ ရသပိဏ္ဍပါတော ပုပ္ဖပူဇာယ သဒ္ဓိံ စိတ္တံ တောသေသိ၊ ဧဝံ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ပဏ္ဏာကာရသဟဿာနိ အာဒါယ အာဂန္တွာ မယှံ စိတ္တံ တောသေန္တု[၃]၊ ပဉ္စဝဏ္ဏကုသုမဝဿဉ္စ ဝဿတူ”တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ သော ယာဝဇီဝံ ကုသလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဇဏ္ဏုကမတ္တေန ဩဓိနာ ဒိဗ္ဗပုပ္ဖဝဿံ ဝဿိ။ ဣဒါနိပိဿ ဇာတဒိဝသေ စေဝ ဣဓ စ အာဂတဿ ပုပ္ဖဝဿဝဿနဉ္စ ပဏ္ဏာကာရာဘိဟာရော စ သတ္တဟိ ရတနေဟိ သကဋပူရဏဉ္စ တဿေဝ ကမ္မဿ နိဿန္ဒောတိ။

စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု[၄] စုဒ္ဒသမံ။

၁-ခု ၁-၅၆-ပိဋ္ဌေ။
၂-ပိဋကေ (သျာ)
၃-တောသေတွာ (သီ၊ က)
၄-သုဓမ္မတ္ထေရဝတ္ထု (သီ၊ သျာ)

15. Vanavāsītissasāmaṇeravatthu

Aññā hi lābhūpanisāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Vanavāsikatissattheraṁ ārabbha kathesi. Desanā Rājagahe samuṭṭhitā.

Sāriputtattherassa kira pitu Vaṅgantabrāhmaṇassa sahāyako Mahāsenabrāhmaṇo nāma Rājagahe vasati. Sāriputtatthero ekadivasaṁ piṇḍāya caranto tasmiṁ anukampāya tassa gehadvāraṁ agamāsi. So pana parikkhīṇavibhavo daliddo, so “mama putto mayhaṁ gehadvāraṁ piṇḍāya carituṁ āgato bhavissati, ahañcamhi duggato, mayhaṁ duggatabhāvaṁ na jānāti maññe, natthi me koci deyyadhammo”ti therassa sammukhā bhavituṁ asakkonto nilīyi. Thero aparampi divasaṁ agamāsi, brāhmaṇo tatheva nilīyi. “Kiñcideva labhitvā dassāmī”ti cintentopi nālabhi. Athekadivasaṁ ekasmiṁ brāhmaṇavācake tūlasāṭakena saddhiṁ pāyasapātiṁ labhitvā ādāya gehaṁ gantvāva theraṁ anussari “imaṁ piṇḍapātaṁ mayā therassa dātuṁ vaṭṭatī”ti. Theropi taṁ khaṇaṁ jhānaṁ samāpajjitvā samāpattito vuṭṭhāya taṁ brāhmaṇaṁ disvā “brāhmaṇo deyyadhammaṁ labhitvā mama āgamanaṁ paccāsīsati, mayā tattha gantuṁ vaṭṭatī”ti saṁghāṭiṁ pārupitvā pattaṁ ādāya tassa gehadvāre ṭhitameva attānaṁ dassesi.

Brāhmaṇo theraṁ disvāva cittaṁ pasīdi, atha naṁ upasaṅkamitvā vanditvā paṭisanthāraṁ katvā antogehe nisīdāpetvā pāyasapātiṁ gahetvā therassa patte ākiri. Thero upaḍḍhaṁ sampaṭicchitvā hatthena pattaṁ pidahi. Atha naṁ brāhmaṇo āha “bhante ekapaṭivīsamattova ayaṁ pāyaso, paralokasaṅgahaṁ me karotha, mā idhalokasaṅgahaṁ, niravasesameva dātukāmomhī”ti sabbaṁ ākiri. Thero tattheva paribhuñji. Athassa bhattakiccapariyosāne tampi sāṭakaṁ datvā vanditvā evamāha “bhante ahampi tumhehi diṭṭhadhammameva pāpuṇeyyan”ti. Thero “evaṁ hotu brāhmaṇā”ti tassa anumodanaṁ katvā uṭṭhāyāsanā pakkamanto anupubbena cārikaṁ caranto Jetavanaṁ agamāsi. “Duggatakāle dinnadānaṁ pana ativiya tosetī”ti brāhmaṇopi taṁ dānaṁ datvā pasannacitto somanassajāto there adhimattaṁ sinehamakāsi. So there sineheneva kālaṁ katvā Sāvatthiyaṁ therassūpaṭṭhākakule paṭisandhiṁ

၁၅-ဝနဝါသီတိဿသာမဏေရဝတ္ထု

အညာ ဟိ လာဘူပနိသာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝနဝါသိကတိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေသနာ ရာဇဂဟေ သမုဋ္ဌိတာ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ကိရ ပိတု ဝင်္ဂန္တဗြာဟ္မဏဿ သဟာယကော မဟာသေနဗြာဟ္မဏော နာမ ရာဇဂဟေ ဝသတိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ဧကဒိဝသံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တသ္မိံ အနုကမ္ပာယ တဿ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။ သော ပန ပရိက္ခီဏဝိဘဝေါ ဒလိဒ္ဒေါ၊ သော “မမ ပုတ္တော မယှံ ဂေဟဒွါရံ ပိဏ္ဍာယ စရိတုံ အာဂတော ဘဝိဿတိ၊ အဟဉ္စမှိ ဒုဂ္ဂတော၊ မယှံ ဒုဂ္ဂတဘာဝံ န ဇာနာတိ မညေ၊ နတ္ထိ မေ ကောစိ ဒေယျဓမ္မော”တိ ထေရဿ သမ္မုခါ ဘဝိတုံ အသက္ကောန္တော နိလီယိ။ ထေရော အပရမ္ပိ ဒိဝသံ အဂမာသိ၊ ဗြာဟ္မဏော တထေဝ နိလီယိ။ “ကိဉ္စိဒေဝ လဘိတွာ ဒဿာမီ”တိ စိန္တေန္တောပိ နာလဘိ။ အထေကဒိဝသံ ဧကသ္မိံ ဗြာဟ္မဏဝါစကေ တူလသာဋကေန သဒ္ဓိံ ပါယာသပါတိံ လဘိတွာ အာဒါယ ဂေဟံ ဂန္တွာဝ ထေရံ အနုဿရိ “ဣမံ ပိဏ္ဍပါတံ မယာ ထေရဿ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ထေရောပိ တံ ခဏံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ တံ ဗြာဟ္မဏံ ဒိသွာ “ဗြာဟ္မဏော ဒေယျဓမ္မံ လဘိတွာ မမ အာဂမနံ ပစ္စာသီသတိ၊ မယာ တတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သံဃာဋိံ ပါရုပိတွာ ပတ္တံ အာဒါယ တဿ ဂေဟဒွါရေ ဌိတမေဝ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။

ဗြာဟ္မဏော ထေရံ ဒိသွာဝ စိတ္တံ ပသီဒိ၊ အထ နံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ အန္တောဂေဟေ နိသီဒါပေတွာ ပါယာသပါတိံ ဂဟေတွာ ထေရဿ ပတ္တေ အာကိရိ။ ထေရော ဥပဍ္ဎံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဟတ္ထေန ပတ္တံ ပိဒဟိ။ အထ နံ ဗြာဟ္မဏော အာဟ “ဘန္တေ ဧကပဋိဝီသမတ္တောဝ အယံ ပါယာသော၊ ပရလောကသင်္ဂဟံ မေ ကရောထ၊ မာ ဣဓလောကသင်္ဂဟံ၊ နိရဝသေသမေဝ ဒါတုကာမောမှီ”တိ သဗ္ဗံ အာကိရိ။ ထေရော တတ္ထေဝ ပရိဘုဉ္ဇိ။ အထဿ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ တမ္ပိ သာဋကံ ဒတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧဝမာဟ “ဘန္တေ အဟမ္ပိ တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မမေဝ ပါပုဏေယျ”န္တိ။ ထေရော “ဧဝံ ဟောတု ဗြာဟ္မဏာ”တိ တဿ အနုမောဒနံ ကတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကမန္တော အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရန္တော ဇေတဝနံ အဂမာသိ။ “ဒုဂ္ဂတကာလေ ဒိန္နဒါနံ ပန အတိဝိယ တောသေတီ”တိ ဗြာဟ္မဏောပိ တံ ဒါနံ ဒတွာ ပသန္နစိတ္တော သောမနဿဇာတော ထေရေ အဓိမတ္တံ သိနေဟမကာသိ။ သော ထေရေ သိနေဟေနေဝ ကာလံ ကတွာ သာဝတ္ထိယံ ထေရဿူပဋ္ဌာကကုလေ ပဋိသန္ဓိံ

gaṇhi. Taṁkhaṇeyeva panassa mātā “kucchiyaṁ me gabbho patiṭṭhito”ti ñatvā sāmikassa ārocesi. So tassā gabbhaparihāraṁ adāsi.

Tassā accuṇha-atisīta-ati-ambilādiparibhogaṁ vajjetvā sukhena gabbhaṁ parihariyamānāya evarūpo dohaḷo uppajji “aho vatāhaṁ Sāriputtattherappamukhāni pañca bhikkhusatāni nimantetvā gehe nisīdāpetvā asambhinnakhīrapāyasaṁ datvā sayampi kāsāyavatthāni paridahitvā suvaṇṇasarakaṁ ādāya āsanapariyante nisīditvā ettakānaṁ bhikkhūnaṁ ucchiṭṭhapāyasaṁ paribhuñjeyyan”ti. Tassā kira so kāsāyavatthaparidahane dohaḷo kucchiyaṁ puttassa Buddhasāsane pabbajjāya pubbanimittaṁ ahosi. Athassā ñātakā “dhammiko no dhītāya dohaḷo”ti Sāriputtattheraṁ saṁghattheraṁ katvā pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ asambhinnakhīrapāyasaṁ adaṁsu. Sāpi ekaṁ kāsāvaṁ nivāsetvā ekaṁ pārupitvā suvaṇṇasarakaṁ gahetvā āsanapariyante nisinnā ucchiṭṭhapāyasaṁ paribhuñji, dohaḷo paṭippassambhi. Tassā yāva gabbhavuṭṭhānā antarantarā katamaṅgalesupi, dasamāsaccayena puttaṁ vijātāya katamaṅgalesupi Sāriputtattherappamukhānaṁ pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ appodakamadhupāyasameva adaṁsu. Pubbe[1] kiresa dārakena brāhmaṇakāle dinnapāyasassa nissando.

Jātamaṅgaladivase pana taṁ dārakaṁ pātova nhāpetvā maṇḍetvā sirisayane satasahassagghanikassa kambalassa upari nipajjāpesuṁ. So tattha nipannakova theraṁ oloketvā “ayaṁ me pubbācariyo, mayā theraṁ nissāya ayaṁ sampatti laddhā, mayā imassa ekaṁ pariccāgaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti sikkhāpadagahaṇatthāya ānīyamāno taṁ kambalaṁ cūḷaṅguliyā veṭhetvā aggahesi. Athassa “aṅguliyaṁ kambalo laggo”ti te taṁ harituṁ ārabhiṁsu. So parodi. Ñātakā “apetha, mā dārakaṁ rodāpethā”ti kambaleneva saddhiṁ ānayiṁsu. So theraṁ vandanakāle kambalato aṅguliṁ apakaḍḍhitvā kambalaṁ therassa pādamūle pātesi. Ñātakā “daharakumārena ajānitvā katan”ti avatvā “puttena no dinnaṁ, pariccattameva hotu bhante”ti vatvā “bhante satasahassagghanikena kambalena pūjākārakassa tumhākaṁ dāsassa sikkhāpadāni dethā”ti āhaṁsu. Konāmo ayaṁ dārakoti. Bhante ayyena

1. Sabbo (Sī)

ဂဏှိ။ တံခဏေယေဝ ပနဿ မာတာ “ကုစ္ဆိယံ မေ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌိတော”တိ ဉတွာ သာမိကဿ အာရောစေသိ။ သော တဿာ ဂဗ္ဘပရိဟာရံ အဒါသိ။

တဿာ အစ္စုဏှအတိသီတအတိအမ္ဗိလာဒိပရိဘောဂံ ဝဇ္ဇေတွာ သုခေန ဂဗ္ဘံ ပရိဟရိယမာနာယ ဧဝရူပေါ ဒေါဟဠော ဥပ္ပဇ္ဇိ “အဟော ဝတာဟံ သာရိပုတ္တတ္ထေရပ္ပမုခါနိ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ နိမန္တေတွာ ဂေဟေ နိသီဒါပေတွာ အသမ္ဘိန္နခီရပါယာသံ ဒတွာ သယမ္ပိ ကာသာယဝတ္ထာနိ ပရိဒဟိတွာ သုဝဏ္ဏသရကံ အာဒါယ အာသနပရိယန္တေ နိသီဒိတွာ ဧတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ ဥစ္ဆိဋ္ဌပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇေယျ”န္တိ။ တဿာ ကိရ သော ကာသာယဝတ္ထပရိဒဟနေ ဒေါဟဠော ကုစ္ဆိယံ ပုတ္တဿ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ အဟောသိ။ အထဿာ ဉာတကာ “ဓမ္မိကော နော ဓီတာယ ဒေါဟဠော”တိ သာရိပုတ္တတ္ထေရံ သံဃတ္ထေရံ ကတွာ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ အသမ္ဘိန္နခီရပါယာသံ အဒံသု။ သာပိ ဧကံ ကာသာဝံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ပါရုပိတွာ သုဝဏ္ဏသရကံ ဂဟေတွာ အာသနပရိယန္တေ နိသိန္နာ ဥစ္ဆိဋ္ဌပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိ၊ ဒေါဟဠော ပဋိပ္ပဿမ္ဘိ။ တဿာ ယာဝ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနာ အန္တရန္တရာ ကတမင်္ဂလေသုပိ, ဒသမာသစ္စယေန ပုတ္တံ ဝိဇာတာယ ကတမင်္ဂလေသုပိ သာရိပုတ္တတ္ထေရပ္ပမုခါနံ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ အပ္ပေါဒကမဓုပါယာသမေဝ အဒံသု။ ပုဗ္ဗေ[1] ကိရေသ ဒါရကေန ဗြာဟ္မဏကာလေ ဒိန္နပါယာသဿ နိဿန္ဒော။

ဇာတမင်္ဂလဒိဝသေ ပန တံ ဒါရကံ ပါတောဝ နှာပေတွာ မဏ္ဍေတွာ သိရိသယနေ သတသဟဿဂ္ဃနိကဿ ကမ္ဗလဿ ဥပရိ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ သော တတ္ထ နိပန္နကောဝ ထေရံ ဩလောကေတွာ “အယံ မေ ပုဗ္ဗာစရိယော၊ မယာ ထေရံ နိဿာယ အယံ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ၊ မယာ ဣမဿ ဧကံ ပရိစ္စာဂံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သိက္ခာပဒဂဟဏတ္ထာယ အာနီယမာနော တံ ကမ္ဗလံ စူဠင်္ဂုလိယာ ဝေဌေတွာ အဂ္ဂဟေသိ။ အထဿ “အင်္ဂုလိယံ ကမ္ဗလော လဂ္ဂေါ”တိ တေ တံ ဟရိတုံ အာရဘိံသု။ သော ပရောဒိ။ ဉာတကာ “အပေထ, မာ ဒါရကံ ရောဒါပေထာ”တိ ကမ္ဗလေနေဝ သဒ္ဓိံ အာနယိံသု။ သော ထေရံ ဝန္ဒနကာလေ ကမ္ဗလတော အင်္ဂုလိံ အပကဍ္ဎိတွာ ကမ္ဗလံ ထေရဿ ပါဒမူလေ ပါတေသိ။ ဉာတကာ “ဒဟရကုမာရေန အဇာနိတွာ ကတ”န္တိ အဝတွာ “ပုတ္တေန နော ဒိန္နံ၊ ပရိစ္စတ္တမေဝ ဟောတု ဘန္တေ”တိ ဝတွာ “ဘန္တေ သတသဟဿဂ္ဃနိကေန ကမ္ဗလေန ပူဇာကာရကဿ တုမှာကံ ဒါသဿ သိက္ခာပဒါနိ ဒေထာ”တိ အာဟံသု။ ကောနာမော အယံ ဒါရကောတိ။ ဘန္တေ အယျေန

၁-သဗ္ဗော (သီ)

samānanāmako, Tisso nāmesa bhavissatīti. Thero kira gihikāle Upatissamāṇavo nāma ahosi. Mātāpissa cintesi "na mayā puttassa ajjhāsayo bhinditabbo"ti. Evaṁ dārakassa nāmakaraṇamaṅgalaṁ katvā puna tassa āhāraparibhogamaṅgalepi puna tassa kaṇṇavijjhanamaṅgalepi dussagahaṇamaṅgalepi cūḷākappanamaṅgalepi Sāriputtattherappamukhānaṁ pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ appodakamadhupāyasameva adaṁsu.

Dārako vuddhimanvāya sattavassikakāle mātaraṁ āha "amma therassa santike pabbajissāmī"ti. "Sādhu tāta, pubbevāhaṁ 'na mayā puttassa ajjhāsayo bhinditabbo'ti manaṁ akāsiṁ, pabbaja puttā"ti theraṁ nimantāpetvā tassa āgatassa bhikkhañca datvā "bhante tumhākaṁ dāso 'pabbajissāmī'ti vadati, imaṁ ādāya sāyaṁ vihāraṁ āgamissāmā"ti theraṁ uyyojetvā sāyanhasamaye mahantena sakkārasammānena puttaṁ ādāya vihāraṁ gantvā therassa niyyādesi. Thero tena saddhiṁ kathesi "Tissa pabbajjā nāma dukkarā, uṇhena atthe sati sītaṁ[1] labhati, sītena atthe sati uṇhaṁ labhati, pabbajitvā kicchena jīvanti, tvañca sukhedhito"ti. Bhante ahaṁ tumhehi vuttaniyāmeneva sabbaṁ kātuṁ sakkhissāmīti. Thero "sādhū"ti vatvā tassa paṭikūlamanasikāravasena tacapañcakakammaṭṭhānaṁ ācikkhitvā taṁ pabbājesi. Sakalampi hi dvattiṁsakāraṁ kathetuṁ vaṭṭatiyeva. Sabbaṁ kathetuṁ asakkontena pana tacapañcakakammaṭṭhānaṁ kathetabbameva. Idañhi kammaṭṭhānaṁ sabbabuddhānaṁ avijahitameva. Kesādīsu ekekakoṭṭhāsesu arahattaṁ pattānaṁ bhikkhūnampi bhikkhunīnampi upāsakānampi upāsikānampi paricchedo natthi. Abyattā bhikkhū pana pabbājentā arahattassūpanissayaṁ nāsenti. Tasmā thero kammaṭṭhānaṁ ācikkhitvā pabbājetvā dasasu sīlesu patiṭṭhāpesi.

Mātāpitaro puttassa pabbajitasakkāraṁ karontā sattāhaṁ vihāreyeva Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa appodakamadhupāyasameva adaṁsu. Bhikkhūpi "nibaddhaṁ appodakamadhupāyasaṁ paribhuñjituṁ na sakkomā"ti ujjhāyiṁsu. Tassapi mātāpitaro sattame divase sāyaṁ gehaṁ agamaṁsu. Sāmaṇero aṭṭhame divase bhikkhūhi saddhiṁ piṇḍāya pāvisi. Sāvatthivāsino "sāmaṇero kira ajja piṇḍāya pavisissati,

1. Abbhuṇhena atthe sati sītalaṁ (Sī, Syā)

သမာနနာမကော၊ တိဿော နာမေသ ဘဝိဿတီတိ။ ထေရော ကိရ ဂိဟိကာလေ ဥပတိဿမာဏဝေါ နာမ အဟောသိ။ မာတာပိဿ စိန္တေသိ “န မယာ ပုတ္တဿ အဇ္ဈာသယော ဘိန္ဒိတဗ္ဗော”တိ။ ဧဝံ ဒါရကဿ နာမကရဏမင်္ဂလံ ကတွာ ပုန တဿ အာဟာရပရိဘောဂမင်္ဂလေပိ ပုန တဿ ကဏ္ဏဝိဇ္ဈနမင်္ဂလေပိ ဒုဿဂဟဏမင်္ဂလေပိ စူဠာကပ္ပနမင်္ဂလေပိ သာရိပုတ္တတ္ထေရပ္ပမုခါနံ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ အပ္ပောဒကမဓုပါယာသမေဝ အဒံသု။

ဒါရကော ဝုဍ္ဎိမန္ဝာယ သတ္တဝဿိကကာလေ မာတရံ အာဟ “အမ္မ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။ “သာဓု တာတ, ပုဗ္ဗေဝါဟံ ‘န မယာ ပုတ္တဿ အဇ္ဈာသယော ဘိန္ဒိတဗ္ဗော’တိ မနံ အကာသိံ၊ ပဗ္ဗဇ ပုတ္တာ”တိ ထေရံ နိမန္တာပေတွာ တဿ အာဂတဿ ဘိက္ခဉ္စ ဒတွာ “ဘန္တေ တုမှာကံ ဒါသော ‘ပဗ္ဗဇိဿာမီ’တိ ဝဒတိ၊ ဣမံ အာဒါယ သာယံ ဝိဟာရံ အာဂမိဿာမာ”တိ ထေရံ ဥယျောဇေတွာ သာယနှသမယေ မဟန္တေန သက္ကာရသမ္မာနေန ပုတ္တံ အာဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ထေရဿ နိယျာဒေသိ။ ထေရော တေန သဒ္ဓိံ ကထေသိ “တိဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမ ဒုက္ကရာ၊ ဥဏှေန အတ္ထေ သတိ သီတံ[၁] လဘတိ၊ သီတေန အတ္ထေ သတိ ဥဏှံ လဘတိ၊ ပဗ္ဗဇိတာ ကိစ္ဆေန ဇီဝန္တိ၊ တွဉ္စ သုခေဓိတော”တိ။ ဘန္တေ အဟံ တုမှေဟိ ဝုတ္တနိယာမေနေဝ သဗ္ဗံ ကာတုံ သက္ခိဿာမီတိ။ ထေရော “သာဓူ”တိ ဝတွာ တဿ ပဋိကူလမနသိကာရဝသေန တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ တံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သကလမ္ပိ ဟိ ဒွတ္တိံသာကာရံ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ သဗ္ဗံ ကထေတုံ အသက္ကောန္တေန ပန တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတဗ္ဗမေဝ။ ဣဒဉ္ဟိ ကမ္မဋ္ဌာနံ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇဟိတမေဝ။ ကေသာဒီသု ဧကေကကောဋ္ဌာသေသု အရဟတ္တံ ပတ္တာနံ ဘိက္ခူနမ္ပိ ဘိက္ခုနီနမ္ပိ ဥပါသကာနမ္ပိ ဥပါသိကာနမ္ပိ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။ အဗျတ္တာ ဘိက္ခူ ပန ပဗ္ဗာဇေန္တာ အရဟတ္တဿူပနိဿယံ နာသေန္တိ။ တသ္မာ ထေရော ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဒသသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေသိ။

မာတာပိတရော ပုတ္တဿ ပဗ္ဗဇိတသက္ကာရံ ကရောန္တာ သတ္တာဟံ ဝိဟာရေယေဝ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ အပ္ပောဒကမဓုပါယာသမေဝ အဒံသု။ ဘိက္ခူပိ “နိဗဒ္ဓံ အပ္ပောဒကမဓုပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ န သက္ကောမာ”တိ ဥဇ္ဈာယိံသု။ တဿပိ မာတာပိတရော သတ္တမေ ဒိဝသေ သာယံ ဂေဟံ အဂမံသု။ သာမဏေရော အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ သာဝတ္ထိဝါသိနော “သာမဏေရော ကိရ အဇ္ဇ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိဿတိ၊

၁-အဗ္ဘုဏှေန အတ္ထေ သတိ သီတလံ (သီ၊ သျာ)

sakkāramassa karissāmā”ti pañcahi sāṭakasatehi cumbaṭakāni katvā pañca piṇḍapātasatāni sajjetvā ādāya paṭipathe ṭhatvā adaṁsu, punadivase vihārassa upavanaṁ[1] āgantvā adaṁsu. Evaṁ sāmaṇero dvīheva divasehi sāṭakasahassehi saddhiṁ piṇḍapātasahassaṁ labhitvā bhikkhusaṁghassa dāpesi. Brāhmaṇakāle dinnathūlasāṭakassa kiresa nissando. Athassa bhikkhū “Piṇḍapātadāyakatisso”ti nāmaṁ kariṁsu.

Punekadivasaṁ sāmaṇero sītakāle vihāracārikaṁ caranto bhikkhū tattha tattha aggisālādīsu visibbente disvā āha “kiṁ bhante visibbento nisinnātthā”ti. Sītaṁ no pīḷeti sāmaṇerāti. Bhante sītakāle nāma kambalaṁ pārupituṁ vaṭṭati. So hi sītaṁ paṭibāhituṁ samatthoti. Sāmaṇera tvaṁ mahāpuñño kambalaṁ labheyyāsi, amhākaṁ kuto kambaloti. “Tena hi bhante kambalatthikā mayā saddhiṁ āgacchantū”ti sakalavihāre ārocāpesi. Atha bhikkhū “sāmaṇerena saddhiṁ gantvā kambalaṁ āharissāmā”ti sattavassikasāmaṇeraṁ nissāya sahassamattā bhikkhū nikkhamiṁsu. So “ettakānaṁ bhikkhūnaṁ kuto kambalaṁ labhissāmī”ti cittampi anuppādetvā te ādāya nagarābhimukho pāyāsi. Sudinnassa hi dānassa evarūpo ānubhāvo hoti. So bahinagareyeva gharapaṭipāṭiyā caranto pañca kambalasatāni labhitvā antonagaraṁ pāvisi. Manussā ito cito ca kambale āharanti.

Eko pana puriso āpaṇadvārena āgacchanto pañca kambalasatāni pasāretvā nisinnaṁ ekaṁ āpaṇikaṁ disvā āha “ambho eko sāmaṇero kambale saṁharanto āgacchati, tava kambale paṭicchādehī”ti. Kiṁ pana so dinnake gaṇhāti, udāhu adinnaketi. Dinnake gaṇhātīti. “Evaṁ sante sace icchāmi, dassāmi, no ce, na dassāmi, gaccha tvan”ti uyyojesi. Maccharinohi andhabālā evarūpesu dānaṁ dadamānesu maccharāyitvā asadisadānaṁ disvā maccharāyanto kāḷo[2] viya niraye nibbattanti. Āpaṇiko cintesi “ayaṁ puriso attano dhammatāya āgacchamāno ‘tava kambale paṭicchādehī’ti maṁ āha. Sacepi[3] so dinnakaṁ gaṇhāti, ahaṁ pana ‘mama santakaṁ sace icchāmi, dassāmi, no ce,

1. Vihārassūpacāraṁ (Ka)
2. Khu 1. 40 piṭṭhe Asadisadānavatthuṭṭhakathāyaṁ āgato.
3. Ahampi sace (Syā), api sace (Ka)

သက္ကာရမဿ ကရိဿာမာ”တိ ပဉ္စဟိ သာဋကသတေဟိ စုမ္ဗဋကာနိ ကတွာ ပဉ္စ ပိဏ္ဍပါတသတာနိ သဇ္ဇေတွာ အာဒါယ ပဋိပထေ ဌတွာ အဒံသု၊ ပုနဒိဝသေ ဝိဟာရဿ ဥပဝနံ[၁] အာဂန္တွာ အဒံသု။ ဧဝံ သာမဏေရော ဒွီဟေဝ ဒိဝသေဟိ သာဋကသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍပါတသဟဿံ လဘိတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါပေသိ။ ဗြာဟ္မဏကာလေ ဒိန္နထူလသာဋကဿ ကိရေသ နိဿန္ဒော။ အထဿ ဘိက္ခူ “ပိဏ္ဍပါတဒါယကတိဿော”တိ နာမံ ကရိံသု။

ပုနေကဒိဝသံ သာမဏေရော သီတကာလေ ဝိဟာရစာရိကံ စရန္တော ဘိက္ခူ တတ္ထ တတ္ထ အဂ္ဂိသာလာဒီသု ဝိသိဗ္ဗေန္တေ ဒိသွာ အာဟ “ကိံ ဘန္တေ ဝိသိဗ္ဗေန္တာ နိသိန္နာတ္ထာ”တိ။ သီတံ နော ပီဠေတိ သာမဏေရာတိ။ ဘန္တေ သီတကာလေ နာမ ကမ္ဗလံ ပါရုပိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သော ဟိ သီတံ ပဋိဗာဟိတုံ သမတ္ထောတိ။ သာမဏေရ တွံ မဟာပုညော ကမ္ဗလံ လဘေယျာသိ၊ အမှာကံ ကုတော ကမ္ဗလောတိ။ “တေန ဟိ ဘန္တေ ကမ္ဗလတ္ထိကာ မယာ သဒ္ဓိံ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ သကလဝိဟာရေ အာရောစာပေသိ။ အထ ဘိက္ခူ “သာမဏေရေန သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ကမ္ဗလံ အာဟရိဿာမာ”တိ သတ္တဝဿိကသာမဏေရံ နိဿာယ သဟဿမတ္တာ ဘိက္ခူ နိက္ခမိံသု။ သော “ဧတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ ကုတော ကမ္ဗလံ လဘိဿာမီ”တိ စိတ္တမ္ပိ အနုပ္ပါဒေတွာ တေ အာဒါယ နဂရာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ သုဒိန္နဿ ဟိ ဒါနဿ ဧဝရူပေါ အာနုဘာဝေါ ဟောတိ။ သော ဗဟိနဂရေယေဝ ဃရပဋိပါဋိယာ စရန္တော ပဉ္စ ကမ္ဗလသတာနိ လဘိတွာ အန္တောနဂရံ ပါဝိသိ။ မနုဿာ ဣတော စိတော စ ကမ္ဗလေ အာဟရန္တိ။

ဧကော ပန ပုရိသော အာပဏဒွါရေန အာဂစ္ဆန္တော ပဉ္စ ကမ္ဗလသတာနိ ပသာရေတွာ နိသိန္နံ ဧကံ အာပဏိကံ ဒိသွာ အာဟ “အမ္ဘော ဧကော သာမဏေရော ကမ္ဗလေ သံဟရန္တော အာဂစ္ဆတိ၊ တဝ ကမ္ဗလေ ပဋိစ္ဆာဒေဟီ”တိ။ ကိံ ပန သော ဒိန္နကေ ဂဏှာတိ၊ ဥဒါဟု အဒိန္နကေတိ။ ဒိန္နကေ ဂဏှာတီတိ။ “ဧဝံ သန္တေ သစေ ဣစ္ဆာမိ၊ ဒဿာမိ၊ နော စေ၊ န ဒဿာမိ၊ ဂစ္ဆ တွ”န္တိ ဥယျောဇေသိ။ မစ္ဆရိနော ဟိ အန္ဓဗာလာ ဧဝရူပေသု ဒါနံ ဒဒမာနေသု မစ္ဆရာယိတွာ အသဒိသဒါနံ ဒိသွာ မစ္ဆရာယန္တော ကာဠော[၂] ဝိယ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ အာပဏိကော စိန္တေသိ “အယံ ပုရိသော အတ္တနော ဓမ္မတာယ အာဂစ္ဆမာနော ‘တဝ ကမ္ဗလေ ပဋိစ္ဆာဒေဟီ’တိ မံ အာဟ။ သစေပိ[၃] သော ဒိန္နကံ ဂဏှာတိ၊ အဟံ ပန ‘မမ သန္တကံ သစေ ဣစ္ဆာမိ၊ ဒဿာမိ၊ နော စေ၊

ဝိဟာရဿူပစာရံ (က)
၂-ခု ၁-၄၀-ပိဋ္ဌေ အသဒိသဒါနဝတ္ထုဋ္ဌကထာယံ အာဂတော။
၃-အဟမ္ပိ သစေ (သျာ)၊ အပိ သစေ (က)

na dassāmī’ti avacaṁ, diṭṭhakaṁ pana adentassa lajjā uppajjati, attano santakaṁ paṭicchādentassa doso natthi, imesu pañcakambalasatesu dve kambalāni satasahassagghanikāni, imāneva paṭicchādetuṁ vaṭṭatī”ti. Dvepi kambale dasāya dasaṁ sambandhitvā tesaṁ antare pakkhipitvā paṭicchādesi. Sāmaṇeropi bhikkhusahassena saddhiṁ taṁ padesaṁ pāpuṇi. Āpaṇikassa sāmaṇeraṁ disvāva puttasineho uppajji, sakalasarīraṁ sinehena paripuṇṇaṁ ahosi. So cintesi “tiṭṭhatu kambalāni, imaṁ disvā hadayamaṁsampi dātuṁ yuttan”ti. Te dvepi kambale nīharitvā sāmaṇerassa pādamūle ṭhapetvā vanditvā “bhante tayā diṭṭhadhammassa bhāgī assan”ti avaca. Sopissa “evaṁ hotū”ti anumodanaṁ akāsi.

Sāmaṇero antonagarepi pañca kambalasatāni labhi. Evaṁ ekadivasaṁyeva kambalasahassaṁ labhitvā bhikkhusahassassa adāsi. Athassa Kambaladāyakatissattheroti nāmaṁ kariṁsu. Evaṁ nāmakaraṇadivase dinnakambalo sattavassikakāle kambalasahassabhāvaṁ pāpuṇi. Buddhasāsanaṁ hi ṭhapetvā natthaññaṁ taṁ ṭhānaṁ, yattha appaṁ dinnaṁ bahuṁ hoti, bahuṁ dinnaṁ bahutaraṁ. Tenāha Bhagavā—

Tathārūpoyaṁ bhikkhave bhikkhusaṁgho, yathārūpe bhikkhusaṁghe appaṁ dinnaṁ bahuṁ hoti, bahuṁ dinnaṁ bahutaranti[1].

Evaṁ sāmaṇero ekakambalassa nissandena sattavassikova kambalasahassaṁ labhi. Tassa Jetavane viharantassa abhikkhaṇaṁ ñātidāyakā[2] santikaṁ āgantvā kathāsallāpaṁ karonti. So cintesi “mayā idha vasantena ñātidāyakesu[3] āgantvā kathentesu akathetumpi na sakkā, etehi saddhiṁ kathāpapañcena attano patiṭṭhaṁ kātuṁ na sakkā, yaṁnūnāhaṁ Satthu santike kammaṭṭhānaṁ uggaṇhitvā araññaṁ paviseyyan”ti. So Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā yāva arahattā kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā upajjhāyaṁ vanditvā pattacīvaramādāya vihārā nikkhamitvā “sace āsannaṭṭhāne vasissāmi, ñātakā maṁ pakkosissantī”ti vīsati yojanasataṁ maggaṁ agamāsi. Athekena gāmadvārena gacchanto ekaṁ mahallakapurisaṁ disvā pucchi “kiṁ nu kho mahā-upāsaka imasmiṁ padese

1. Ma 3. 123 piṭṭhe. 2. Ñātidārakā (Sī, Syā) 3. Ñātidārakesu (Sī, Syā)

န ဒဿာမီ’တိ အဝစံ၊ ဒိဋ္ဌကံ ပန အဒေန္တဿ လဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အတ္တနော သန္တကံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တဿ ဒေါသော နတ္ထိ၊ ဣမေသု ပဉ္စကမ္ဗလသတေသု ဒွေ ကမ္ဗလာနိ သတသဟဿဂ္ဃနိကာနိ၊ ဣမာနေဝ ပဋိစ္ဆာဒေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ဒွေပိ ကမ္ဗလေ ဒသာယ ဒသံ သမ္ဗန္ဓိတွာ တေသံ အန္တရေ ပက္ခိပိတွာ ပဋိစ္ဆာဒေသိ။ သာမဏေရောပိ ဘိက္ခုသဟဿေန သဒ္ဓိံ တံ ပဒေသံ ပါပုဏိ။ အာပဏိကဿ သာမဏေရံ ဒိသွာဝ ပုတ္တသိနေဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သကလသရီရံ သိနေဟေန ပရိပုဏ္ဏံ အဟောသိ။ သော စိန္တေသိ “တိဋ္ဌတု ကမ္ဗလာနိ၊ ဣမံ ဒိသွာ ဟဒယမံသမ္ပိ ဒါတုံ ယုတ္တ”န္တိ။ တေ ဒွေပိ ကမ္ဗလေ နီဟရိတွာ သာမဏေရဿ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ တယာ ဒိဋ္ဌဓမ္မဿ ဘာဂီ အဿ”န္တိ အဝစ။ သောပိဿ “ဧဝံ ဟောတူ”တိ အနုမောဒနံ အကာသိ။

သာမဏေရော အန္တောနဂရေပိ ပဉ္စ ကမ္ဗလသတာနိ လဘိ။ ဧဝံ ဧကဒိဝသံယေဝ ကမ္ဗလသဟဿံ လဘိတွာ ဘိက္ခုသဟဿဿ အဒါသိ။ အထဿ ကမ္ဗလဒါယကတိဿတ္ထေရောတိ နာမံ ကရိံသု။ ဧဝံ နာမကရဏဒိဝသေ ဒိန္နကမ္ဗလော သတ္တဝဿိကကာလေ ကမ္ဗလသဟဿဘာဝံ ပါပုဏိ။ ဗုဒ္ဓသာသနံ ဟိ ဌပေတွာ နတ္ထညံ တံ ဌာနံ၊ ယတ္ထ အပ္ပံ ဒိန္နံ ဗဟုံ ဟောတိ၊ ဗဟုံ ဒိန္နံ ဗဟုတရံ။ တေနာဟ ဘဂဝါ—

တထာရူပေါယံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုသံဃော၊ ယထာရူပေ ဘိက္ခုသံဃေ အပ္ပံ ဒိန္နံ ဗဟုံ ဟောတိ၊ ဗဟုံ ဒိန္နံ ဗဟုတရန္တိ[၁]။

ဧဝံ သာမဏေရော ဧကကမ္ဗလဿ နိဿန္ဒေန သတ္တဝဿိကောဝ ကမ္ဗလသဟဿံ လဘိ။ တဿ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တဿ အဘိက္ခဏံ ဉာတိဒါယကာ[၂] သန္တိကံ အာဂန္တွာ ကထာသလ္လာပံ ကရောန္တိ။ သော စိန္တေသိ “မယာ ဣဓ ဝသန္တေန ဉာတိဒါယကေသု[၃] အာဂန္တွာ ကထေန္တေသု အကထေတုမ္ပိ န သက္ကာ၊ ဧတေဟိ သဒ္ဓိံ ကထာပပဉ္စေန အတ္တနော ပတိဋ္ဌံ ကာတုံ န သက္ကာ၊ ယံနူနာဟံ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အရညံ ပဝိသေယျ”န္တိ။ သော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ယာဝ အရဟတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ ဥပဇ္ဈာယံ ဝန္ဒိတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဝိဟာရာ နိက္ခမိတွာ “သစေ အာသန္နဋ္ဌာနေ ဝသိဿာမိ၊ ဉာတကာ မံ ပက္ကောသိဿန္တီ”တိ ဝီသတိ ယောဇနသတံ မဂ္ဂံ အဂမာသိ။ အထေကေန ဂါမဒွါရေန ဂစ္ဆန္တော ဧကံ မဟလ္လကပုရိသံ ဒိသွာ ပုစ္ဆိ “ကိံ နု ခေါ မဟာဥပါသက ဣမသ္မိံ ပဒေသေ

၁-မ ၃-၁၂၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဉာတိဒါရကာ (သီ၊ သျာ) ၃-ဉာတိဒါရကေသု (သီ၊ သျာ)

vasantānaṁ āraññakavihāro atthī”ti. Atthi bhanteti. Tena hi me maggaṁ ācikkhāhīti. Mahallaka-upāsakassa pana taṁ disvāva puttasineho udapādi. Athassa tattheva ṭhito anācikkhitvā “ehi bhante, ācikkhissāmi te”ti gahetvā agamāsi. Sāmaṇero tena saddhiṁ gacchanto antarāmagge nānāpupphaphalapaṭimaṇḍite rukkhapabbatapadese[1] disvā “ayaṁ upāsaka kiṁ padeso nāma, ayaṁ upāsaka kiṁ padeso nāmā”ti pucchi. Sopissa tesaṁ nāmāni ācikkhanto āraññakavihāraṁ patvā “idaṁ bhante phāsukaṭṭhānaṁ, idheva vasāhī”ti vatvā “bhante konāmo tvan”ti nāmaṁ pucchitvā “ayaṁ Vanavāsītisso nāma upāsakā”ti vutte “sve amhākaṁ gāme bhikkhāya carituṁ vaṭṭatī”ti vatvā nivattitvā antogāmameva gato. “Vanavāsītisso nāma vihāraṁ āgato, tassa yāgubhattādīni paṭiyādethā”ti manussānaṁ ārocesi.

Sāmaṇero paṭhamameva Tisso nāma hutvā tato Piṇḍapātadāyakatisso Kambaladāyakatisso Vanavāsītissoti tīṇi nāmāni labhitvā sattavassabbhantare cattāri nāmāni labhi. So punadivase pātova taṁ gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Manussā bhikkhaṁ datvā vandiṁsu. Sāmaṇero “sukhitā hotha, dukkhā muccathā”ti āha. Ekamanussopi tassa bhikkhaṁ datvā puna gehaṁ gantuṁ nāsakkhi, sabbeva olokentā aṭṭhaṁsu. Sopi attano yāpanamattameva gaṇhi. Sakalagāmavāsino tassa pādamūle urena nipajjitvā bhante tumhesu imaṁ temāsaṁ idha vasantesu mayaṁ tīṇi saraṇāni gahetvā pañcasu sīlesu patiṭṭhāya māsassa aṭṭha uposathakammāni upavasissāma, idha vasanatthāya no paṭiññaṁ dethāti. So upakāraṁ sallakkhetvā tesaṁ paṭiññaṁ datvā nibaddhaṁ tattheva piṇḍapātacāraṁ cari. Vanditavanditakkhaṇe ca “sukhitā hotha, dukkhā muccathā”ti padadvayameva kathetvā pakkāmi. So tatthevapaṭhamamāsañca dutiyamāsañca vītināmetvā tatiyamāse gacchante saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi.

Athassa pavāretvā vuṭṭhavassakāle upajjhāyo Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā āha “ahaṁ bhante Tissasāmaṇerassa santikaṁ gacchāmī”ti. Gaccha Sāriputtāti. So attano parivāre pañcasate

1. Chappañcapadese (Sī, Syā)

ဝသန္တာနံ အာရညကဝိဟာရော အတ္ထီ”တိ။ အတ္ထိ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ မေ မဂ္ဂံ အာစိက္ခာဟီတိ။ မဟလ္လကဥပါသကဿ ပန တံ ဒိသွာဝ ပုတ္တသိနေဟော ဥဒပါဒိ။ အထဿ တတ္ထေဝ ဌိတော အနာစိက္ခိတွာ “ဧဟိ ဘန္တေ၊ အာစိက္ခိဿာမိ တေ”တိ ဂဟေတွာ အဂမာသိ။ သာမဏေရော တေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ နာနာပုပ္ဖဖလပဋိမဏ္ဍိတေ ရုက္ခပဗ္ဗတပဒေသေ[1] ဒိသွာ “အယံ ဥပါသက ကိံ ပဒေသော နာမ၊ အယံ ဥပါသက ကိံ ပဒေသော နာမာ”တိ ပုစ္ဆိ။ သောပိဿ တေသံ နာမာနိ အာစိက္ခန္တော အာရညကဝိဟာရံ ပတွာ “ဣဒံ ဘန္တေ ဖာသုကဋ္ဌာနံ၊ ဣဓေဝ ဝသာဟီ”တိ ဝတွာ “ဘန္တေ ကောနာမော တွ”န္တိ နာမံ ပုစ္ဆိတွာ “အယံ ဝနဝါသီတိဿော နာမ ဥပါသကာ”တိ ဝုတ္တေ “သွေ အမှာကံ ဂါမေ ဘိက္ခာယ စရိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ နိဝတ္တိတွာ အန္တောဂါမမေဝ ဂတော။ “ဝနဝါသီတိဿော နာမ ဝိဟာရံ အာဂတော၊ တဿ ယာဂုဘတ္တာဒီနိ ပဋိယာဒေထာ”တိ မနုဿာနံ အာရောစေသိ။

သာမဏေရော ပဌမမေဝ တိဿော နာမ ဟုတွာ တတော ပိဏ္ဍပါတဒါယကတိဿော ကမ္ဗလဒါယကတိဿော ဝနဝါသီတိဿောတိ တီဏိ နာမာနိ လဘိတွာ သတ္တဝဿဗ္ဘန္တရေ စတ္တာရိ နာမာနိ လဘိ။ သော ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ တံ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ မနုဿာ ဘိက္ခံ ဒတွာ ဝန္ဒိံသု။ သာမဏေရော “သုခိတာ ဟောထ၊ ဒုက္ခာ မုစ္စထာ”တိ အာဟ။ ဧကမနုဿောပိ တဿ ဘိက္ခံ ဒတွာ ပုန ဂေဟံ ဂန္တုံ နာသက္ခိ၊ သဗ္ဗေဝ ဩလောကေန္တာ အဋ္ဌံသု။ သောပိ အတ္တနော ယာပနမတ္တမေဝ ဂဏှိ။ သကလဂါမဝါသိနော တဿ ပါဒမူလေ ဥရေန နိပဇ္ဇိတွာ ဘန္တေ တုမှေသု ဣမံ တေမာသံ ဣဓ ဝသန္တေသု မယံ တီဏိ သရဏာနိ ဂဟေတွာ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာယ မာသဿ အဋ္ဌ ဥပေါသထကမ္မာနိ ဥပဝသိဿာမ၊ ဣဓ ဝသနတ္ထာယ နော ပဋိညံ ဒေထာတိ။ သော ဥပကာရံ သလ္လက္ခေတွာ တေသံ ပဋိညံ ဒတွာ နိဗဒ္ဓံ တတ္ထေဝ ပိဏ္ဍပါတစာရံ စရိ။ ဝန္ဒိတဝန္ဒိတက္ခဏေ စ “သုခိတာ ဟောထ၊ ဒုက္ခာ မုစ္စထာ”တိ ပဒဒွယမေဝ ကထေတွာ ပက္ကာမိ။ သော တတ္ထေဝပဌမမာသဉ္စ ဒုတိယမာသဉ္စ ဝီတိနာမေတွာ တတိယမာသေ ဂစ္ဆန္တေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

အထဿ ပဝါရေတွာ ဝုဋ္ဌဝဿကာလေ ဥပဇ္ဈာယော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “အဟံ ဘန္တေ တိဿသာမဏေရဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာမီ”တိ။ ဂစ္ဆ သာရိပုတ္တာတိ။ သော အတ္တနော ပရိဝါရေ ပဉ္စသတေ

၁-ဆပ္ပဉ္စပဒေသေ (သီ၊ သျာ)

bhikkhū ādāya pakkanto “āvuso Moggallāna ahaṁ Tissasāmaṇerassa santikaṁ gacchāmī”ti āha. Mahāmoggallānatthero “ahampi āvuso gacchāmī”ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ nikkhami. Etenupāyena Mahākassapatthero Anuruddhatthero Upālitthero Puṇṇattheroti sabbe mahāsāvakā pañcahi pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ nikkhamiṁsu. Sabbepi mahāsāvakānaṁ parivārā cattālīsa bhikkhusahassāni ahesuṁ. Te vīsatiyojanasataṁ maggaṁ gantvā gocaragāmaṁ sampattā. Sāmaṇerassa nibaddhūpaṭṭhāko upāsako dvāreyeva disvā paccuggantvā vandi.

Atha naṁ Sāriputtatthero pucchi “atthi nu kho upāsaka imasmiṁ padese āraññakavihāro”ti. Atthi bhanteti. Sabhikkhuko, abhikkhukoti. Sabhikkhuko bhanteti. Konāmo tattha vasatīti. Vanavāsītisso bhanteti. Tena hi maggaṁ no ācikkhāti. Ke tumhe bhanteti. Mayaṁ sāmaṇerassa santikaṁ āgatāti. Upāsako oloketvā Dhammasenāpatiṁ ādiṁ katvā sabbepi mahāsāvake sañjānitvā nirantaraṁ pītiyā phuṭṭhasarīro hutvā “tiṭṭhatha tāva bhante”ti vegena gāmaṁ pavisitvā “ete ayyā Sāriputtattheraṁ ādiṁ katvā asīti mahāsāvakā attano attano parivārehi saddhiṁ sāmaṇerassa santikaṁ āgatā, mañcapīṭhapaccattharaṇadīpatelādīni gahetvā vegena nikkhamathā”ti ugghosesi. Manussā tāvadeva mañcādīni gahetvā therānaṁ padānupadikā hutvā therehi saddhiṁyeva vihāraṁ pavisiṁsu. Sāmaṇero sikkhusaṁghaṁ sañjānitvā katipayānaṁ[1] mahātherānaṁ pattacīvarāni paṭiggahetvā vattamakāsi. Tassa therānaṁ vasanaṭṭhānaṁ saṁvidahantassa pattacīvaraṁ paṭisāmentasseva andhakāro jātoti. Sāriputtatthero upāsake āha “gacchatha upāsakā, tumhākaṁ andhakāro jāto”ti. Bhante ajja dhammassavanadivaso, na mayaṁ gamissāma, dhammaṁ suṇissāma, ito pubbe dhammassavanampi natthīti. Tena hi sāmaṇera dīpaṁ jāletvā dhammassavanassa kālaṁ ghosehīti. So tathā akāsi. Atha naṁ thero āha “Tissa tava upaṭṭhākā ‘dhammaṁ sotukāmāmhā’ti vadanti, kathehi tesaṁ dhamman”ti. Upāsakā ekappahāreneva uṭṭhāya “bhante amhākaṁ ayyo ‘sukhitā hotha, dukkhā muccathā’ti imāni dve padāni ṭhapetvā aññaṁ dhammakathaṁ na

1. Paṭipāṭiyā naṁ (Ka)

ဘိက္ခူ အာဒါယ ပက္ကန္တော "အာဝုသော မောဂ္ဂလ္လာန အဟံ တိဿသာမဏေရဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာမီ"တိ အာဟ။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော "အဟမ္ပိ အာဝုသော ဂစ္ဆာမီ"တိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိ။ ဧတေနုပါယေန မဟာကဿပတ္ထေရော အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော ဥပါလိတ္ထေရော ပုဏ္ဏတ္ထေရောတိ သဗ္ဗေ မဟာသာဝကာ ပဉ္စဟိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိံသု။ သဗ္ဗေပိ မဟာသာဝကာနံ ပရိဝါရာ စတ္တာလီသ ဘိက္ခုသဟဿာနိ အဟေသုံ။ တေ ဝီသတိယောဇနသတံ မဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဂေါစရဂါမံ သမ္ပတ္တာ။ သာမဏေရဿ နိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကော ဥပါသကော ဒွါရေယေဝ ဒိသွာ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဝန္ဒိ။

အထ နံ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ပုစ္ဆိ "အတ္ထိ နု ခေါ ဥပါသက ဣမသ္မိံ ပဒေသေ အာရညကဝိဟာရော"တိ။ အတ္ထိ ဘန္တေတိ။ သဘိက္ခုကော, အဘိက္ခုကောတိ။ သဘိက္ခုကော ဘန္တေတိ။ ကောနာမော တတ္ထ ဝသတီတိ။ ဝနဝါသီတိဿော ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ မဂ္ဂံ နော အာစိက္ခာတိ။ ကေ တုမှေ ဘန္တေတိ။ မယံ သာမဏေရဿ သန္တိကံ အာဂတာတိ။ ဥပါသကော ဩလောကေတွာ ဓမ္မသေနာပတိံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗေပိ မဟာသာဝကေ သဉ္ဇာနိတွာ နိရန္တရံ ပီတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရော ဟုတွာ "တိဋ္ဌထ တာဝ ဘန္တေ"တိ ဝေဂေန ဂါမံ ပဝိသိတွာ "ဧတေ အယျာ သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာဒိံ ကတွာ အသီတိ မဟာသာဝကာ အတ္တနော အတ္တနော ပရိဝါရေဟိ သဒ္ဓိံ သာမဏေရဿ သန္တိကံ အာဂတာ၊ မဉ္စပီဌပစ္စတ္ထရဏဒီပတေလာဒီနိ ဂဟေတွာ ဝေဂေန နိက္ခမထာ"တိ ဥဂ္ဃောသေသိ။ မနုဿာ တာဝဒေဝ မဉ္စာဒီနိ ဂဟေတွာ ထေရာနံ ပဒါနုပဒိကာ ဟုတွာ ထေရေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ဝိဟာရံ ပဝိသိံသု။ သာမဏေရော ဘိက္ခုသံဃံ သဉ္ဇာနိတွာ ကတိပယာနံ[၁] မဟာထေရာနံ ပတ္တစီဝရာနိ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဝတ္တမကာသိ။ တဿ ထေရာနံ ဝသနဋ္ဌာနံ သံဝိဒဟန္တဿ ပတ္တစီဝရံ ပဋိသာမေန္တဿေဝ အန္ဓကာရော ဇာတောတိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ဥပါသကေ အာဟ "ဂစ္ဆထ ဥပါသကာ၊ တုမှာကံ အန္ဓကာရော ဇာတော"တိ။ ဘန္တေ အဇ္ဇ ဓမ္မဿဝနဒိဝသော၊ န မယံ ဂမိဿာမ၊ ဓမ္မံ သုဏိဿာမ၊ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဓမ္မဿဝနမ္ပိ နတ္ထီတိ။ တေန ဟိ သာမဏေရ ဒီပံ ဇာလေတွာ ဓမ္မဿဝနဿ ကာလံ ဃောသေဟီတိ။ သော တထာ အကာသိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ "တိဿ တဝ ဥပဋ္ဌာကာ 'ဓမ္မံ သောတုကာမာမှာ'တိ ဝဒန္တိ၊ ကထေဟိ တေသံ ဓမ္မ"န္တိ။ ဥပါသကာ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဥဋ္ဌာယ "ဘန္တေ အမှာကံ အယျော 'သုခိတာ ဟောထ၊ ဒုက္ခာ မုစ္စထာ'တိ ဣမာနိ ဒွေ ပဒါနိ ဌပေတွာ အညံ ဓမ္မကထံ န

၁-ပဋိပါဋိယာ နံ (က)

jānāti, amhākaṁ aññaṁ dhammakathikaṁ dethā”ti vadiṁsu. Sāmaṇero pana arahattaṁ patvāpi neva tesaṁ dhammakathaṁ kathesīti.

Tadā pana naṁ upajjhāyo “sāmaṇera kathaṁ pana sukhitā honti, ‘kathaṁ pana dukkhā muccantī’ti imesaṁ no dvinnaṁ padānaṁ atthaṁ kathehī”ti āha. So “sādhu bhante”ti cittabījaniṁ gahetvā dhammāsanaṁ āruyha pañcahi nikāyehi atthañca kāraṇañca ākaḍḍhitvā ghanavassaṁ vassanto cātuddīpakamahāmegho viya khandhadhātu-āyatanabodhipakkhiyadhamme vibhajanto arahattakūṭena dhammakathaṁ kathetvā “bhante evaṁ arahattappattassa sukhaṁ hoti, arahattaṁ pattoyeva dukkhā muccati, sesajanā jātidukkhādīhi ceva nirayadukkhādīhi ca na parimuccantī”ti āha. Sādhu sāmaṇera, sukathito te paṭibhāṇo[1], idāni sarabhaññaṁ bhaṇāhīti. So sarabhaññampi bhaṇi. Aruṇe uggacchante sāmaṇerassa upaṭṭhākamanussā dve bhāgā ahesuṁ. Ekacce “na vata no ito pubbe evarūpo kakkhaḷo diṭṭhapubbo. Kathaṁ hi nāma evarūpaṁ dhammakathaṁ jānanto ettakaṁ kālaṁ mātāpituṭṭhāne ṭhatvā upaṭṭhahantānaṁ manussānaṁ ekampi dhammapadaṁ na kathesī”ti kujjhiṁsu. Ekacce “lābhā vata no, ye mayaṁ evarūpaṁ bhadantaṁ guṇaṁ vā aguṇaṁ vā ajānantāpi upaṭṭhahimha, idāni ca panassa santike dhammaṁ sotuṁ labhimhā”ti tussiṁsu.

Sammāsambuddhopi taṁ divasaṁ paccūsasamaye lokaṁ volokento Vanavāsītissassa upaṭṭhāke attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhe disvā “kiṁ nu kho bhavissatī”ti āvajjento imamatthaṁ upadhāresi “Vanavāsītissasāmaṇerassa upaṭṭhākā ekacce tuṭṭhā, ekacce kuddhā, mayhaṁ puttassa pana sāmaṇerassa kuddhā nirayabhāgino[2] bhavissanti, gantabbameva tattha mayā, mayi gate sabbepi te sāmaṇere mettacittaṁ katvā dukkhā muccissantī”ti. Tepi manussā bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā gāmaṁ gantvā maṇḍapaṁ kāretvā yāgubhattādīni sampādetvā āsanāni paññāpetvā saṁghassa āgamanamaggaṁ olokentā nisīdiṁsu. Bhikkhūpi sarīrapaṭijagganaṁ katvā bhikkhācāravelāya gāmaṁ piṇḍāya pavisantā sāmaṇeraṁ pucchiṁsu “kiṁ Tissa tvaṁ amhehi saddhiṁ gamissasi, udāhu pacchā”ti. Mama gamanavelāyameva gamissāmi, gacchatha tumhe bhanteti. Bhikkhū pattacīvaramādāya pavisiṁsu.

1. Padabhāṇo (Sī, Syā)   2. Nirayagāmino (Sī, Syā)

ဇာနာတိ၊ အမှာကံ အညံ ဓမ္မကထိကံ ဒေထာ”တိ ဝဒိံသု။ သာမဏေရော ပန အရဟတ္တံ ပတွာပိ နေဝ တေသံ ဓမ္မကထံ ကထေသီတိ။

တဒါ ပန နံ ဥပဇ္ဈာယော “သာမဏေရ ကထံ ပန သုခိတာ ဟောန္တိ၊ ‘ကထံ ပန ဒုက္ခာ မုစ္စန္တီ’တိ ဣမေသံ နော ဒွိန္နံ ပဒါနံ အတ္ထံ ကထေဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓု ဘန္တေ”တိ စိတ္တဗီဇနိံ ဂဟေတွာ ဓမ္မာသနံ အာရုယှ ပဉ္စဟိ နိကာယေဟိ အတ္ထဉ္စ ကာရဏဉ္စ အာကဍ္ဎိတွာ ဃနဝဿံ ဝဿန္တော စာတုဒ္ဒီပကမဟာ-မေဃော ဝိယ ခန္ဓဓာတုအာယတနဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ ဝိဘဇန္တော အရဟတ္တ-ကူဋေန ဓမ္မကထံ ကထေတွာ “ဘန္တေ ဧဝံ အရဟတ္တပ္ပတ္တဿ သုခံ ဟောတိ၊ အရဟတ္တံ ပတ္တောယေဝ ဒုက္ခာ မုစ္စတိ၊ သေသဇနာ ဇာတိဒုက္ခာဒီဟိ စေဝ နိရယဒုက္ခာဒီဟိ စ န ပရိမုစ္စန္တီ”တိ အာဟ။ သာဓု သာမဏေရ, သုကထိတော တေ ပဋိဘာဏော[၁]၊ ဣဒါနိ သရဘညံ ဘဏာဟီတိ။ သော သရဘညမ္ပိ ဘဏိ။ အရုဏေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ သာမဏေရဿ ဥပဋ္ဌာကမနုဿာ ဒွေ ဘာဂါ အဟေသုံ။ ဧကစ္စေ “န ဝတ နော ဣတော ပုဗ္ဗေ ဧဝရူပေါ ကက္ခဠော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော။ ကထံ ဟိ နာမ ဧဝရူပံ ဓမ္မကထံ ဇာနန္တော ဧတ္တကံ ကာလံ မာတာပိတုဋ္ဌာနေ ဌတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တာနံ မနုဿာနံ ဧကမ္ပိ ဓမ္မပဒံ န ကထေသီ”တိ ကုဇ္ဈိံသု။ ဧကစ္စေ “လာဘာ ဝတ နော၊ ယေ မယံ ဧဝရူပံ ဘဒန္တံ ဂုဏံ ဝါ အဂုဏံ ဝါ အဇာနန္တာပိ ဥပဋ္ဌဟိမှ၊ ဣဒါနိ စ ပနဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သောတုံ လဘိမှာ”တိ တုဿိံသု။

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါပိ တံ ဒိဝသံ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဝနဝါသီတိဿဿ ဥပဋ္ဌာကေ အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပဝိဋ္ဌေ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော ဣမမတ္ထံ ဥပဓာရေသိ “ဝနဝါသီ-တိဿသာမဏေရဿ ဥပဋ္ဌာကာ ဧကစ္စေ တုဋ္ဌာ, ဧကစ္စေ ကုဒ္ဓါ၊ မယှံ ပုတ္တဿ ပန သာမဏေရဿ ကုဒ္ဓါ နိရယဘာဂိနော[၂] ဘဝိဿန္တိ၊ ဂန္တဗ္ဗမေဝ တတ္ထ မယာ၊ မယိ ဂတေ သဗ္ဗေပိ တေ သာမဏေရေ မေတ္တစိတ္တံ ကတွာ ဒုက္ခာ မုစ္စိဿန္တီ”တိ။ တေပိ မနုဿာ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ ဂါမံ ဂန္တွာ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ယာဂု-ဘတ္တာဒီနိ သမ္ပာဒေတွာ အာသနာနိ ပညာပေတွာ သံဃဿ အာဂမနမဂ္ဂံ ဩလောကေန္တာ နိသီဒိံသု။ ဘိက္ခူပိ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ ဘိက္ခာစာရ-ဝေလာယ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တာ သာမဏေရံ ပုစ္ဆိံသု “ကိံ တိဿ တွံ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဂမိဿသိ၊ ဥဒါဟု ပစ္ဆာ”တိ။ မမ ဂမနဝေလာယမေဝ ဂမိဿာမိ၊ ဂစ္ဆထ တုမှေ ဘန္တေတိ။ ဘိက္ခူ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ပဝိသိံသု။

၁-ပဒဘာဏော (သီ၊ သျာ)   ၂-နိရယဂါမိနော (သီ၊ သျာ)

Satthā Jetavanasmiṁyeva cīvaraṁ pārupitvā pattamādāya ekacittakkhaṇeneva gantvā bhikkhūnaṁ purato ṭhitameva attānaṁ dassesi. “Sammāsambuddho āgato”ti sakalagāmo saṅkhubhitvā ekakolāhalo ahosi. Manussā udaggacittā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā yāguṁ datvā khajjakaṁ adaṁsu. Sāmaṇero bhatte aniṭṭhiteyeva antogāmaṁ pāvisi. Gāmavāsino nīharitvā tassa sakkaccaṁ bhikkhaṁ adaṁsu. So yāpanamattaṁ gahetvā Satthu santikaṁ gantvā pattaṁ upanāmesi. Satthā “āhara Tissā”ti hatthaṁ pasāretvā pattaṁ gahetvā “passa Sāriputta tava sāmaṇerassa pattan”ti therassa dassesi. Thero Satthu hatthato pattaṁ gahetvā sāmaṇerassa datvā “gaccha, attano pattaṭṭhāne nisīditvā bhattakiccaṁ karohī”ti āha.

Gāmavāsino Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ parivisitvā Satthāraṁ vanditvā anumodanaṁ yāciṁsu. Satthā anumodanaṁ karonto evamāha “lābhā vata vo upāsakā, ye tumhe attano kulūpakaṁ sāmaṇeraṁ nissāya Sāriputtaṁ Moggallānaṁ Kassapaṁ Anuruddhanti asītimahāsāvake dassanāya labhatha, ahampi tumhākaṁ kulūpakameva nissāya āgato, Buddhadassanampi vo imaṁ nissāyeva laddhaṁ, lābhā vo, suladdhaṁ vo”ti. Manussā cintayiṁsu “aho amhākaṁ lābhā, Buddhānañceva bhikkhusaṁghassa ca ārādhanasamatthaṁ amhākaṁ ayyaṁ dassanāya labhāma, deyyadhammañcassa dātuṁ labhāmā”ti sāmaṇerassa kuddhā manussā tussiṁsu. Tuṭṭhā manussā bhiyyoso mattāya pasīdiṁsu. Anumodanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Satthā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Manussā Satthāraṁ anugantvā vanditvā nivattiṁsu. Satthā sāmaṇerena saddhiṁ samadhurena gacchanto “sāmaṇera ayaṁ padeso konāmo, ayaṁ padeso konāmo”ti pubbe tassa upāsakena dassitapadese pucchanto agamāsi. Sāmaṇeropi “bhante ayaṁ itthannāmo, ayaṁ itthannāmo”ti ācikkhamānova agamāsi. Satthā tassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā pabbatamatthakaṁ abhiruhi. Tattha ṭhitānaṁ pana mahāsamuddo paññāyati. Satthā sāmaṇeraṁ pucchi “Tissa pabbatamatthake ṭhito ito cito ca oloketvā kiṁ passasī”ti. Mahāsamuddaṁ bhanteti. Mahāsamuddaṁ disvā kiṁ cintesīti. “Mama dukkhitakāle rodantassa catūhi mahāsamuddehi

သတ္ထာ ဇေတဝနသ္မိံယေဝ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တမာဒါယ ဧကစိတ္တက္ခဏေနေဝ ဂန္တွာ ဘိက္ခူနံ ပုရတော ဌိတမေဝ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အာဂတော”တိ သကလဂါမော သင်္ခုဘိတွာ ဧကကောလာဟလော အဟောသိ။ မနုဿာ ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုံ ဒတွာ ခဇ္ဇကံ အဒံသု။ သာမဏေရော ဘတ္တေ အနိဋ္ဌိတေယေဝ အန္တောဂါမံ ပါဝိသိ။ ဂါမဝါသိနော နီဟရိတွာ တဿ သက္ကစ္စံ ဘိက္ခံ အဒံသု။ သော ယာပနမတ္တံ ဂဟေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပတ္တံ ဥပနာမေသိ။ သတ္ထာ “အာဟရ တိဿာ”တိ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ “ပဿ သာရိပုတ္တ တဝ သာမဏေရဿ ပတ္တ”န္တိ ထေရဿ ဒဿေသိ။ ထေရော သတ္ထု ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ သာမဏေရဿ ဒတွာ “ဂစ္ဆ, အတ္တနော ပတ္တဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကရောဟီ”တိ အာဟ။

ဂါမဝါသိနော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အနုမောဒနံ ယာစိံသု။ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကရောန္တော ဧဝမာဟ “လာဘာ ဝတ ဝေါ ဥပါသကာ၊ ယေ တုမှေ အတ္တနော ကုလူပကံ သာမဏေရံ နိဿာယ သာရိပုတ္တံ မောဂ္ဂလ္လာနံ ကဿပံ အနုရုဒ္ဓန္တိ အသီတိမဟာသာဝကေ ဒဿနာယ လဘထ၊ အဟမ္ပိ တုမှာကံ ကုလူပကမေဝ နိဿာယ အာဂတော၊ ဗုဒ္ဓဒဿနမ္ပိ ဝေါ ဣမံ နိဿာယေဝ လဒ္ဓံ၊ လာဘာ ဝေါ၊ သုလဒ္ဓံ ဝေါ”တိ။ မနုဿာ စိန္တယိံသု “အဟော အမှာကံ လာဘာ၊ ဗုဒ္ဓါနဉ္စေဝ ဘိက္ခုသံဃဿ စ အာရာဓနသမတ္ထံ အမှာကံ အယျံ ဒဿနာယ လဘာမ၊ ဒေယျဓမ္မဉ္စဿ ဒါတုံ လဘာမာ”တိ သာမဏေရဿ ကုဒ္ဓါ မနုဿာ တုဿိံသု။ တုဋ္ဌာ မနုဿာ ဘိယျောသော မတ္တာယ ပသီဒိံသု။ အနုမောဒနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ သတ္ထာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ မနုဿာ သတ္ထာရံ အနုဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ နိဝတ္တိံသု။ သတ္ထာ သာမဏေရေန သဒ္ဓိံ သမဓုရေန ဂစ္ဆန္တော “သာမဏေရ အယံ ပဒေသော ကောနာမော၊ အယံ ပဒေသော ကောနာမော”တိ ပုဗ္ဗေ တဿ ဥပါသကေန ဒဿိတပဒေသေ ပုစ္ဆန္တော အဂမာသိ။ သာမဏေရောပိ “ဘန္တေ အယံ ဣတ္ထန္နာမော၊ အယံ ဣတ္ထန္နာမော”တိ အာစိက္ခမာနောဝ အဂမာသိ။ သတ္ထာ တဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗတမတ္ထကံ အဘိရုဟိ။ တတ္ထ ဌိတာနံ ပန မဟာသမုဒ္ဒေါ ပညာယတိ။ သတ္ထာ သာမဏေရံ ပုစ္ဆိ “တိဿ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဌိတော ဣတော စိတော စ ဩလောကေတွာ ကိံ ပဿသီ”တိ။ မဟာသမုဒ္ဒံ ဘန္တေတိ။ မဟာသမုဒ္ဒံ ဒိသွာ ကိံ စိန္တေသီတိ။ “မမ ဒုက္ခိတကာလေ ရောဒန္တဿ စတူဟိ မဟာသမုဒ္ဒေဟိ

atirekatarena assunā bhavitabban”ti idaṁ bhante cintesinti. Sādhu sādhu Tissa, evametaṁ. Ekekassa hi sattassa dukkhitakāle paggharita-assūni catūhi mahāsamuddehi atirekatarānevāti. Idañca pana vatvā imaṁ gāthamāha—

“Catūsu samuddesu jalaṁ parittakaṁ,
Tato bahuṁ assujalaṁ anappakaṁ.
Dukkhena phuṭṭhassa narassa socanā[1],
Kiṁ kāraṇā samma tuvaṁ pamajjasī”ti.

Atha naṁ puna pucchi “Tissa kahaṁ vasasī”ti. Imasmiṁ pabbhāre bhanteti. Tattha pana vasanto kiṁ cintesīti. “Mayā marantena imasmiṁ ṭhāne katassa sarīranikkhepassa paricchedo natthī”ti cintesiṁ bhanteti. “Sādhu sādhu Tissa, evametaṁ. Imesañhi sattānaṁ pathaviyaṁ nipajjitvā amataṭṭhānaṁ nāma natthī”ti vatvā—

“Upasāḷakanāmāni, sahassāni catuddasa.
Asmiṁ padese daḍḍhāni, natthi loke anāmataṁ.

Yamhi saccañca dhammo ca, ahiṁsā saṁyamo damo.
Etaṁ ariyā sevanti, etaṁ loke anāmatan”ti[2]—

Imaṁ Dukanipāte **Upasāḷakajātakaṁ** kathesi. Iti pathaviyaṁ sarīranikkhepaṁ katvā marantesu sattesu amatapubbapadese marantā nāma natthi, Ānandattherasadisā pana amatapubbapadese parinibbāyanti.

Ānandatthero kira vīsavassasatikakāle āyusaṅkhāraṁ olokento parikkhīṇabhāvaṁ ñatvā “ito sattame divase parinibbāyissāmī”ti ārocesi. Taṁ pavattiṁ sutvā Rohiṇīnadiyā ubhayatīravāsikesu manussesu orimatīravāsikā “mayaṁ therassa bahūpakārā, amhākaṁ santike parinibbāyissatī”ti vadiṁsu. Paratīravāsikāpi “mayaṁ therassa bahūpakārā, amhākaṁ santike parinibbāyissatī”ti vadiṁsu. Thero tesaṁ vacanaṁ sutvā “ubhayatīravāsino mayhaṁ upakārā, ime nāma anupakārāti na sakkā vattuṁ, sacāhaṁ

1. Socato (Syā) 2. Khu 5. 41 piṭṭhe.

အတိရေကတရေန အဿုနာ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဣဒံ ဘန္တေ စိန္တေသိန္တိ။ သာဓု သာဓု တိဿ, ဧဝမေတံ။ ဧကေကဿ ဟိ သတ္တဿ ဒုက္ခိတကာလေ ပဂ္ဃရိတအဿူနိ စတူဟိ မဟာသမုဒ္ဒေဟိ အတိရေကတရာနေဝါတိ။ ဣဒဉ္စ ပန ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“စတူသု သမုဒ္ဒေသု ဇလံ ပရိတ္တကံ၊
တတော ဗဟုံ အဿုဇလံ အနပ္ပကံ။
ဒုက္ခေန ဖုဋ္ဌဿ နရဿ သောစနာ[၁]၊
ကိံ ကာရဏာ သမ္မ တုဝံ ပမဇ္ဇသီ”တိ။

အထ နံ ပုန ပုစ္ဆိ “တိဿ ကဟံ ဝသသီ”တိ။ ဣမသ္မိံ ပဗ္ဘာရေ ဘန္တေတိ။ တတ္ထ ပန ဝသန္တော ကိံ စိန္တေသီတိ။ “မယာ မရန္တေန ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကတဿ သရီရနိက္ခေပဿ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထီ”တိ စိန္တေသိံ ဘန္တေတိ။ “သာဓု သာဓု တိဿ, ဧဝမေတံ။ ဣမေသဉ္ဟိ သတ္တာနံ ပထဝိယံ နိပဇ္ဇိတွာ အမတဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ—

“ဥပသာဠကနာမာနိ၊ သဟဿာနိ စတုဒ္ဒသ။
အသ္မိံ ပဒေသေ ဒဍ္ဎာနိ၊ နတ္ထိ လောကေ အနာမတံ။

ယမှိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စ၊ အဟိံသာ သံယမော ဒမော။
ဧတံ အရိယာ သေဝန္တိ၊ ဧတံ လောကေ အနာမတ”န္တိ[၂]—

ဣမံ ဒုကနိပါတေ **ဥပသာဠကဇာတကံ** ကထေသိ။ ဣတိ ပထဝိယံ သရီရနိက္ခေပံ ကတွာ မရန္တေသု သတ္တေသု အမတပုဗ္ဗပဒေသေ မရန္တာ နာမ နတ္ထိ၊ အာနန္ဒတ္ထေရသဒိသာ ပန အမတပုဗ္ဗပဒေသေ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ။

အာနန္ဒတ္ထေရော ကိရ ဝီသဝဿသတိကကာလေ အာယုသင်္ခါရံ ဩလောကေန္တော ပရိက္ခီဏဘာဝံ ဉတွာ “ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ”တိ အာရောစေသိ။ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ရောဟိဏီနဒိယာ ဥဘယတီရဝါသိကေသု မနုဿေသု ဩရိမတီရဝါသိကာ “မယံ ထေရဿ ဗဟူပကာရာ၊ အမှာကံ သန္တိကေ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတီ”တိ ဝဒိံသု။ ပရတီရဝါသိကာပိ “မယံ ထေရဿ ဗဟူပကာရာ၊ အမှာကံ သန္တိကေ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတီ”တိ ဝဒိံသု။ ထေရော တေသံ ဝစနံ သုတွာ “ဥဘယတီရဝါသိနော မယှံ ဥပကာရာ၊ ဣမေ နာမ အနုပကာရာတိ န သက္ကာ ဝတ္တုံ၊ သစာဟံ

၁-သောစတော (သျာ) ၂-ခု ၅-၄၁-ပိဋ္ဌေ။

orimatīre parinibbāyissāmi, paratīravāsino dhātugahaṇatthaṁ tehi saddhiṁ kalahaṁ karissanti. Sace paratīre parinibbāyissāmi, orimatīravāsinopi tathā karissanti, kalaho uppajjamānopi maṁ nissāyeva uppajjissati, vūpasamamānopi maṁ nissāyeva vūpasamissatī"ti cintetvā "orimatīravāsinopi mayhaṁ upakārā, paratīra vāsinopi mayhaṁ upakārā, anupakārāpi nāma natthi, orimatīravāsino orimatīreyeva sannipatantu, paratīravāsinopi paratīreyevā"ti āha. Tato sattame divase majjhenadiyā sattatālappamāṇe ākāse pallaṅkena nisīditvā mahājanassa dhammaṁ kathetvā "mama sarīraṁ majjhe bhijjitvā eko bhāgo orimatīre patatu, eko bhāgo paratīre"ti adhiṭṭhāya yathānisinnova tejodhātuṁ samāpajji, jālā uṭṭhahiṁsu. Sarīraṁ majjhe bhijjitvā eko bhāgo orimatīre pati, eko bhāgo paratīre. Tato mahājano paridevi, pathavi-undriyanasaddo viya ārodanasaddo ahosi. Satthu parinibbāne ārodanasaddatopi kāruññataro ahosi. Manussā cattāro māse rodantā paridevantā "Satthu pattacīcaraggāhake tiṭṭhante Satthu ṭhitakālo viya no ahosi, idāni no Satthā parinibbuto"ti vippalapantā viravantā vicariṁsūti.

Puna Satthā sāmaṇeraṁ pucchi "Tissa imasmiṁ vanasaṇḍe dīpi-ādīnaṁ saddena bhāyasi, na bhāyasī"ti. "Na bhāyāmi Bhagavā, apica kho pana me etesaṁ saddaṁ sutvā vanarati nāma uppajjatī"ti vatvā saṭṭhimattāhi gāthāhi vanavaṇṇanaṁ nāma kathesi. Atha naṁ Satthā "Tissā"ti āmantesi. Kiṁ bhanteti. Mayaṁ gacchāma, tvaṁ gamissasi, nivattissasīti. Mayhaṁ upajjhāye maṁ ādāya gacchante gamissāmi, nivattente nivattissāmi bhanteti. Satthā bhikkhusaṁghena saddhiṁ pakkāmi. Sāmaṇerassa pana nivattitumeva ajjhāsayo, thero taṁ ñatvā "Tissa sace nivattitukāmo, nivattā"ti āha. So Satthārañca bhikkhusaṁghañca vanditvā nivatti. Satthā Jetavanameva agamāsi.

Bhikkhūnaṁ dhammasabhāyaṁ kathā udapādi "aho vata Vanavāsītissasāmaṇero dukkaraṁ karoti, paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāyassa ñātakā sattasu maṅgalesu pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ appodakamadhupāyasameva adaṁsu, pabbajitakāle antovihāre Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa satta divasāni

ဩရိမတီရေ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမိ၊ ပရတီရဝါသိနော ဓာတုဂဟဏတ္ထံ တေဟိ သဒ္ဓိံ ကလဟံ ကရိဿန္တိ။ သစေ ပရတီရေ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမိ၊ ဩရိမတီရဝါသိနောပိ တထာ ကရိဿန္တိ၊ ကလဟော ဥပ္ပဇ္ဇမာနောပိ မံ နိဿာယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ ဝူပသမမာနောပိ မံ နိဿာယေဝ ဝူပသမိဿတီ"တိ စိန္တေတွာ "ဩရိမတီရဝါသိနောပိ မယှံ ဥပကာရာ၊ ပရတီရဝါသိနောပိ မယှံ ဥပကာရာ၊ အနုပကာရာပိ နာမ နတ္ထိ၊ ဩရိမတီရဝါသိနော ဩရိမတီရေယေဝ သန္နိပတန္တု၊ ပရတီရဝါသိနောပိ ပရတီရေယေဝါ"တိ အာဟ။ တတော သတ္တမေ ဒိဝသေ မဇ္ဈေနဒိယာ သတ္တတာလပ္ပမာဏေ အာကာသေ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ မဟာဇနဿ ဓမ္မံ ကထေတွာ "မမ သရီရံ မဇ္ဈေ ဘိဇ္ဇိတွာ ဧကော ဘာဂေါ ဩရိမတီရေ ပတတု၊ ဧကော ဘာဂေါ ပရတီရေ"တိ အဓိဋ္ဌာယ ယထာနိသိန္နောဝ တေဇောဓာတုံ သမာပဇ္ဇိ၊ ဇာလာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ သရီရံ မဇ္ဈေ ဘိဇ္ဇိတွာ ဧကော ဘာဂေါ ဩရိမတီရေ ပတိ၊ ဧကော ဘာဂေါ ပရတီရေ။ တတော မဟာဇနော ပရိဒေဝိ၊ ပထဝိဥန္ဒြိယနသဒ္ဒေါ ဝိယ အာရောဒနသဒ္ဒေါ အဟောသိ။ သတ္ထု ပရိနိဗ္ဗာနေ အာရောဒနသဒ္ဒတောပိ ကာရုညတရော အဟောသိ။ မနုဿာ စတ္တာရော မာသေ ရောဒန္တာ ပရိဒေဝန္တာ "သတ္ထု ပတ္တစီဝရဂ္ဂါဟကေ တိဋ္ဌန္တေ သတ္ထု ဌိတကာလော ဝိယ နော အဟောသိ၊ ဣဒါနိ နော သတ္ထာ ပရိနိဗ္ဗုတော"တိ ဝိပ္ပလပန္တာ ဝိရဝန္တာ ဝိစရိံသူတိ။

ပုန သတ္ထာ သာမဏေရံ ပုစ္ဆိ "တိဿ ဣမသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဒီပိအာဒီနံ သဒ္ဒေန ဘာယသိ, န ဘာယသီ"တိ။ "န ဘာယာမိ ဘဂဝါ၊ အပိစ ခေါ ပန မေ ဧတေသံ သဒ္ဒံ သုတွာ ဝနရတိ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတီ"တိ ဝတွာ သဋ္ဌိမတ္တာဟိ ဂါထာဟိ ဝနဝဏ္ဏနံ နာမ ကထေသိ။ အထ နံ သတ္ထာ "တိဿာ"တိ အာမန္တေသိ။ ကိံ ဘန္တေတိ။ မယံ ဂစ္ဆာမ၊ တွံ ဂမိဿသိ, နိဝတ္တိဿသီတိ။ မယှံ ဥပဇ္ဈာယေ မံ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တေ ဂမိဿာမိ၊ နိဝတ္တန္တေ နိဝတ္တိဿာမိ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ ပက္ကာမိ။ သာမဏေရဿ ပန နိဝတ္တိတုမေဝ အဇ္ဈာသယော၊ ထေရော တံ ဉတွာ "တိဿ သစေ နိဝတ္တိတုကာမော၊ နိဝတ္တာ"တိ အာဟ။ သော သတ္ထာရဉ္စ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ ဝန္ဒိတွာ နိဝတ္တိ။ သတ္ထာ ဇေတဝနမေဝ အဂမာသိ။

ဘိက္ခူနံ ဓမ္မသဘာယံ ကထာ ဥဒပါဒိ "အဟော ဝတ ဝနဝါသီတိဿသာမဏေရော ဒုက္ကရံ ကရောတိ၊ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏတော ပဋ္ဌာယဿ ဉာတကာ သတ္တသု မင်္ဂလေသု ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ အပ္ပောဒကမဓုပါယာသမေဝ အဒံသု၊ ပဗ္ဗဇိတကာလေ အန္တောဝိဟာရေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သတ္တ ဒိဝသာနိ

appodakamadhupāyasameva adaṁsu. Pabbajitvā aṭṭhame divase antogāmaṁ pavisanto dvīheva divasehi sāṭakasahassena saddhiṁ piṇḍapātasahassaṁ labhi, punekadivasaṁ kambalasahassaṁ labhi. Itissa idha vasanakāle mahālābhasakkāro uppajji, idāni evarūpaṁ lābhasakkāraṁ chaḍḍetvā araññaṁ pavisitvā missakāhārena yāpeti, dukkarakārako vata Tissasāmaṇero"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "āma bhikkhave, lābhūpanisā nāmesā aññā, nibbānagāminī paṭipadā aññā. 'Evaṁ lābhaṁ labhissāmī'ti hi āraññikādidhutaṅgasamādānavasena lābhūpanisaṁ rakkhantassa bhikkhuno cattāro apāyā vivaṭadvārā eva tiṭṭhanti, nibbānagāminiyā pana paṭipadāya uppannaṁ lābhasakkāraṁ pahāya araññaṁ pavisitvā ghaṭento vāyamanto arahattaṁ gaṇhātī"ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

75. "Aññā hi lābhūpanisā, aññā nibbānagāminī.
Evametaṁ abhiññāya, bhikkhu Buddhassa sāvako.
Sakkāraṁ nābhinandeyya, vivekamanubrūhaye"ti.

Tattha **aññā hi lābhūpanisā, aññā nibbānagāminī**ti lābhūpanisā nāmesā aññā eva, aññā nibbānagāminī paṭipadā. Lābhuppādakena hi bhikkhunā thokaṁ akusalakammaṁ kātuṁ vaṭṭati, kāyavaṅkādīni kātabbāni honti. Yasmiṁ hi kāle kāyavaṅkādīsu kiñci karoti, tadā lābho uppajjati. Pāyasapātiyaṁ hi vaṅkaṁ akatvā ujukameva hatthaṁ otāretvā ukkhipantassa hattho makkhitamattakova hoti, vaṅkaṁkatvā otāretvā ukkhipantassa pana pāyasapiṇḍaṁ uddharantova nikkhamati, evaṁ kāyavaṅkādīni karaṇakāleyeva lābho uppajjati. Ayaṁ adhammikā lābhūpanisā nāma. Upadhisampadā cīvaradhāraṇaṁ bāhusaccaṁ parivāro araññavāsoti evarūpehi pana kāraṇehi uppanno lābho dhammiko nāma hoti. Nibbānagāminiṁ paṭipadaṁ pūrentena pana bhikkhunā kāyavaṅkādīni pahātabbāni. Anandheneva andhena viya, amūgeneva mūgena viya, abadhireneva badhirena viya bhavituṁ vaṭṭati. Asaṭhena amāyena bhavituṁ vaṭṭati. **Evametan**ti etaṁ lābhuppādanaṁ paṭipadañca nibbānagāminiṁ paṭipadañca evaṁ ñatvā sabbesaṁ saṅkhatāsaṅkhatadhammānaṁ

အပ္ပေါဒကမဓုပါယာသမေဝ အဒံသု။ ပဗ္ဗဇိတွာ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ အန္တောဂါမံ ပဝိသန္တော ဒွီဟေဝ ဒိဝသေဟိ သာဋကသဟဿေန သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍပါတသဟဿံ လဘိ၊ ပုနေကဒိဝသံ ကမ္ဗလသဟဿံ လဘိ။ ဣတိဿ ဣဓ ဝသနကာလေ မဟာလာဘသက္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ဣဒါနိ ဧဝရူပံ လာဘသက္ကာရံ ဆဍ္ဍေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ မိဿကာဟာရေန ယာပေတိ၊ ဒုက္ကရကာရကော ဝတ တိဿသာမဏေရော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “အာမ ဘိက္ခဝေ, လာဘူပနိသာ နာမေသာ အညာ၊ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ ပဋိပဒါ အညာ။ ‘ဧဝံ လာဘံ လဘိဿာမီ’တိ ဟိ အာရညိကာဒိဓုတင်္ဂသမာဒါနဝသေန လာဘူပနိသံ ရက္ခန္တဿ ဘိက္ခုနော စတ္တာရော အပါယာ ဝိဝဋဒွါရာ ဧဝ တိဋ္ဌန္တိ၊ နိဗ္ဗာနဂါမိနိယာ ပန ပဋိပဒါယ ဥပ္ပန္နံ လာဘသက္ကာရံ ပဟာယ အရညံ ပဝိသိတွာ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော အရဟတ္တံ ဂဏှာတီ”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၅။ “အညာ ဟိ လာဘူပနိသာ၊ အညာ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ။
ဧဝမေတံ အဘိညာယ၊ ဘိက္ခု ဗုဒ္ဓဿ သာဝကော။
သက္ကာရံ နာဘိနန္ဒေယျ၊ ဝိဝေကမနုဗြူဟယေ”တိ။

တတ္ထ **အညာ ဟိ လာဘူပနိသာ၊ အညာ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ**တိ လာဘူပနိသာ နာမေသာ အညာ ဧဝ၊ အညာ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ ပဋိပဒါ။ လာဘုပ္ပါဒကေန ဟိ ဘိက္ခုနာ ထောကံ အကုသလကမ္မံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ကာယဝင်္ကာဒီနိ ကာတဗ္ဗာနိ ဟောန္တိ။ ယသ္မိံ ဟိ ကာလေ ကာယဝင်္ကာဒီသု ကိဉ္စိ ကရောတိ၊ တဒါ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပါယာသပါတိယံ ဟိ ဝင်္ကံ အကတွာ ဥဇုကမေဝ ဟတ္ထံ ဩတာရေတွာ ဥက္ခိပန္တဿ ဟတ္ထော မက္ခိတမတ္တကောဝ ဟောတိ၊ ဝင်္ကံကတွာ ဩတာရေတွာ ဥက္ခိပန္တဿ ပန ပါယာသပိဏ္ဍံ ဥဒ္ဓရန္တောဝ နိက္ခမတိ၊ ဧဝံ ကာယဝင်္ကာဒီနိ ကရဏကာလေယေဝ လာဘော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အယံ အဓမ္မိကာ လာဘူပနိသာ နာမ။ ဥပဓိသမ္ပဒါ စီဝရဓာရဏံ ဗာဟုသစ္စံ ပရိဝါရော အရညဝါသောတိ ဧဝရူပေဟိ ပန ကာရဏေဟိ ဥပ္ပန္နော လာဘော ဓမ္မိကော နာမ ဟောတိ။ နိဗ္ဗာနဂါမိနိံ ပဋိပဒံ ပူရေန္တေန ပန ဘိက္ခုနာ ကာယဝင်္ကာဒီနိ ပဟာတဗ္ဗာနိ။ အနန္ဓေနေဝ အန္ဓေန ဝိယ, အမူဂေနေဝ မူဂေန ဝိယ, အဗဓိရေနေဝ ဗဓိရေန ဝိယ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အသဌေန အမာယေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ **ဧဝမေတန္တိ** ဧတံ လာဘုပ္ပါဒနံ ပဋိပဒဉ္စ နိဗ္ဗာနဂါမိနိံ ပဋိပဒဉ္စ ဧဝံ ဉတွာ သဗ္ဗေသံ သင်္ခတာသင်္ခတဓမ္မာနံ

bujjhanaṭṭhena **Buddhassa** savanante jātaṭṭhena ovādānusāsaniṁ vā savanaṭṭhena **sāvako bhikkhu** adhammikaṁ catupaccayasakkāraṁ nābhinandeyya, na ceva dhammikaṁ paṭikkoseyya, kāyavivekādikaṁ **vivekaṁ anubrūhaye.** Tattha **Kāyaviveko**ti kāyassa ekībhāvo. **Cittaviveko**ti aṭṭha samāpattiyo. **Upadhiviveko**ti nibbānaṁ. Tesu kāyaviveko gaṇasaṅgaṇikaṁ vinodeti, cittaviveko kilesasaṅgaṇikaṁ vinodeti, upadhiviveko saṅkhārasaṅgaṇikaṁ vinodeti. Kāyaviveko cittavivekassa paccayo hoti, cittaviveko upadhivivekassa paccayo hoti. Vuttampihetaṁ—

> Kāyaviveko ca vivekaṭṭhakāyānaṁ nekkhammābhiratānaṁ, cittaviveko ca parisuddhacittānaṁ paramavodānappattānaṁ, upadhiviveko ca nirupadhīnaṁ puggalānaṁ visaṅkhāragatānanti[1].

Imaṁ tividhampi vivekaṁ brūheyya vaḍḍheyya, upasampajja vihareyyāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Vanavāsītissasāmaṇeravatthu pannarasamaṁ.

Bālavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pañcamo vaggo.

1. Khu 7. 265 piṭṭhe Mahāniddese.

ဗုဇ္ဈနဋ္ဌေန **ဗုဒ္ဓဿ** သဝနန္တေ ဇာတဋ္ဌေန ဩဝါဒါနုသာသနိံ ဝါ သဝနဋ္ဌေန **သာဝကော ဘိက္ခု** အဓမ္မိကံ စတုပစ္စယသက္ကာရံ နာဘိနန္ဒေယျ၊ န စေဝ ဓမ္မိကံ ပဋိက္ကောသေယျ၊ ကာယဝိဝေကာဒိကံ **ဝိဝေကံ အနုဗြူဟယေ**။ တတ္ထ **ကာယဝိဝေကော**တိ ကာယဿ ဧကီဘာဝေါ။ **စိတ္တဝိဝေကော**တိ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။ **ဥပဓိဝိဝေကော**တိ နိဗ္ဗာနံ။ တေသု ကာယဝိဝေကော ဂဏသင်္ဂဏိကံ ဝိနောဒေတိ၊ စိတ္တဝိဝေကော ကိလေသသင်္ဂဏိကံ ဝိနောဒေတိ၊ ဥပဓိဝိဝေကော သင်္ခါရသင်္ဂဏိကံ ဝိနောဒေတိ။ ကာယဝိဝေကော စိတ္တဝိဝေကဿ ပစ္စယော ဟောတိ၊ စိတ္တဝိဝေကော ဥပဓိဝိဝေကဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဝုတ္တမ္ပိဟေတံ—

> ကာယဝိဝေကော စ ဝိဝေကဋ္ဌကာယာနံ နေက္ခမ္မာဘိရတာနံ၊ စိတ္တဝိဝေကော စ ပရိသုဒ္ဓစိတ္တာနံ ပရမဝေါဒါနပ္ပတ္တာနံ၊ ဥပဓိဝိဝေကော စ နိရုပဓီနံ ပုဂ္ဂလာနံ ဝိသင်္ခါရဂတာနန္တိ[1]။

ဣမံ တိဝိဓမ္ပိ ဝိဝေကံ ဗြူဟေယျ ဝဍ္ဎေယျ၊ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရေယျာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဝနဝါသီတိဿသာမဏေရဝတ္ထု ပန္နရသမံ။

ဗာလဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ပဉ္စမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-ခု ၇-၂၆၅-ပိဋ္ဌေ မဟာနိဒ္ဒေသေ။

6. Paṇḍitavagga

1. Rādhattheravatthu

Nidhīnaṁva pavattāranti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṁ Rādhattheraṁ ārabbha kathesi.

So kira gihikāle Sāvatthiyaṁ duggatabrāhmaṇo ahosi. So “bhikkhūnaṁ santike jīvissāmī”ti cintetvā vihāraṁ gantvā appaharitakaṁ karonto pariveṇaṁ sammajjanto mukhadhovanādīni dadanto antovihāreyeva vasi. Bhikkhūpi naṁ saṅgaṇhiṁsu, pabbājetuṁ pana na icchanti. So pabbajjaṁ alabhamāno kiso ahosi. Athekadivasaṁ Satthā paccūsakāle lokaṁ volokento taṁ brāhmaṇaṁ disvā “kiṁ nukho”ti upadhārento “arahā bhavissatī”ti ñatvā sāyanhasamaye vihāracārikaṁ caranto viya brāhmaṇassa santikaṁ gantvā “brāhmaṇa kiṁ karonto vicarasī”ti āha. Bhikkhūnaṁ vattapaṭivattaṁ karonto bhanteti. Labhasi nesaṁ santikā saṅgahanti. Āma bhante, āhāramattaṁ labhāmi, na pana maṁ pabbājentīti. Satthā etasmiṁ nidāne bhikkhusaṁghaṁ sannipātāpetvā tamatthaṁ pucchitvā “bhikkhave atthi koci imassa brāhmaṇassa adhikāraṁ saratī”ti[1] pucchi. Sāriputtatthero “ahaṁ bhante sarāmi, ayaṁ me Rājagahe piṇḍāya carantassa attano abhihaṭaṁ kaṭacchubhikkhaṁ dāpesi, imamassāhaṁ adhikāraṁ sarāmī”ti āha. So Satthārā “kiṁ pana te Sāriputta evaṁ katūpakāraṁ dukkhato mocetuṁ na vaṭṭatī”ti vutte “sādhu bhante,, pabbājessāmī”ti taṁ brāhmaṇaṁ pabbājesi. Tassa bhattagge āsanapariyante āsanaṁ pāpuṇāti, yāgubhattādīhipi kilamati. Thero taṁ ādāya cārikaṁ pakkāmi, abhikkhaṇaṁ ca naṁ “idaṁ te kattabbaṁ, idaṁ te na kattabban”ti ovadi anusāsi. So suvaco ahosi padakkhiṇaggāhī. Tasmā yathā nusiṭṭhaṁ paṭipajjamāno katipāheneva arahattaṁ pāpuṇi.

Thero taṁ ādāya Satthu santikaṁ gantvā vanditvā nisīdi. Atha naṁ Satthā paṭisanthāraṁ katvā āha “suvaco nu kho Sāriputta te

1. Sarantoti (Sī, Syā) vi 3. 70 piṭṭhe vitthāro.

၆-ပဏ္ဍိတဝဂ္ဂ

၁-ရာဓတ္ထေရဝတ္ထု

နိဓီနံဝ ပဝတ္တာရန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာယသ္မန္တံ ရာဓတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဂိဟိကာလေ သာဝတ္ထိယံ ဒုဂ္ဂတဗြာဟ္မဏော အဟောသိ။ သော “ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ ဇီဝိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ အပ္ပဟရိတကံ ကရောန္တော ပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇန္တော မုခဓောဝနာဒီနိ ဒဒန္တော အန္တောဝိဟာရေယေဝ ဝသိ။ ဘိက္ခူပိ နံ သင်္ဂဏှိံသု၊ ပဗ္ဗာဇေတုံ ပန န ဣစ္ဆန္တိ။ သော ပဗ္ဗဇ္ဇံ အလဘမာနော ကိသော အဟောသိ။ အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော တံ ဗြာဟ္မဏံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ”တိ ဥပဓာရေန္တော “အရဟာ ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ သာယန္ဟသမယေ ဝိဟာရစာရိကံ စရန္တော ဝိယ ဗြာဟ္မဏဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဗြာဟ္မဏ ကိံ ကရောန္တော ဝိစရသီ”တိ အာဟ။ ဘိက္ခူနံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကရောန္တော ဘန္တေတိ။ လဘသိ နေသံ သန္တိကာ သင်္ဂဟန္တိ။ အာမ ဘန္တေ, အာဟာရမတ္တံ လဘာမိ၊ န ပန မံ ပဗ္ဗာဇေန္တီတိ။ သတ္ထာ ဧတသ္မိံ နိဒါနေ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတာပေတွာ တမတ္ထံ ပုစ္ဆိတွာ “ဘိက္ခဝေ အတ္ထိ ကောစိ ဣမဿ ဗြာဟ္မဏဿ အဓိကာရံ သရတီ”တိ[1] ပုစ္ဆိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော “အဟံ ဘန္တေ သရာမိ၊ အယံ မေ ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တဿ အတ္တနော အဘိဟဋံ ကဋစ္ဆုဘိက္ခံ ဒါပေသိ၊ ဣမမဿာဟံ အဓိကာရံ သရာမီ”တိ အာဟ။ သော သတ္ထာရာ “ကိံ ပန တေ သာရိပုတ္တ ဧဝံ ကတူပကာရံ ဒုက္ခတော မောစေတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝုတ္တေ “သာဓု ဘန္တေ, ပဗ္ဗာဇေဿာမီ”တိ တံ ဗြာဟ္မဏံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ တဿ ဘတ္တဂ္ဂေ အာသနပရိယန္တေ အာသနံ ပါပုဏာတိ၊ ယာဂုဘတ္တာဒီဟိပိ ကိလမတိ။ ထေရော တံ အာဒါယ စာရိကံ ပက္ကာမိ၊ အဘိက္ခဏံ စ နံ “ဣဒံ တေ ကတ္တဗ္ဗံ၊ ဣဒံ တေ န ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ ဩဝဒိ အနုသာသိ။ သော သုဝစော အဟောသိ ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ။ တသ္မာ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇမာနော ကတိပါဟေနေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

ထေရော တံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ အထ နံ သတ္ထာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ အာဟ “သုဝစော နု ခေါ သာရိပုတ္တ တေ

၁-သရန္တောတိ (သီ၊ သျာ) ဝိ ၃-၇၀-ပိဋ္ဌေ ဝိတ္ထာရော။

antevāsiko”ti. Āma bhante, ativiya suvaco, kismiñci dose vuccamāne na kuddhapubboti. Sāriputta evarūpe saddhivihārike labhanto kittake gaṇheyyāsīti. Bhante bahukepi gaṇheyyamevāti. Athekadivasaṁ dhammasabhāya kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “Sāriputtatthero kira kataññū katavedī, kaṭacchubhikkhāmattaṁ upakāraṁ saritvā Duggatabrāhmaṇaṁ pabbājesi. Theropi ovādakkhamo ovādakkhamameva labhī”ti. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā “na bhikkhave idāneva, pubbepi Sāriputto kataññū katavedīyevā”ti vatvā tamatthaṁ pakāsetuṁ—

“Alīnacittaṁ nissāya, pahaṭṭhā mahatī camū.
Kosalaṁ senā’santuṭṭhaṁ, jīvaggāhaṁ agāhayi.

Evaṁ nissayasampanno, bhikkhu āraddhavīriyo.
Bhāvayaṁ kusalaṁ dhammaṁ, yogakkhemassa pattiyā.
Pāpuṇe anupubbena, sabbasaṁyojanakkhayan”ti[1]—

Imaṁ Dukanipāte **Alīnacittajātakaṁ** vitthāretvā kathesi. Tadā kira vaḍḍhakīhi pādassa arogakaraṇabhāvena kataṁ attano upakāraṁ ñatvā sabbasetassa hatthipotakassa dāyako ekacāriko hatthī Sāriputtatthero ahosīti evaṁ theraṁ ārabbha jātakaṁ kathetvā Rādhattheraṁ ārabbha “bhikkhave bhikkhunā nāma Rādhena viya suvacena bhavitabbaṁ, dosaṁ dassetvā ovādiyamānenapi na kujjhitabbaṁ, ovādadāyako pana nidhi-ācikkhaṇako viya daṭṭhabbo”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

76. “Nidhīnaṁva pavattāraṁ, yaṁ passe vajjadassinaṁ.
Niggayhavādiṁ medhāviṁ, tādisaṁ paṇḍitaṁ bhaje.
Tādisaṁ bhajamānassa, seyyo hoti na pāpiyo”ti.

Tattha **nidhīnan**ti tattha tattha nidahitvā ṭhapitānaṁ hiraññasuvaṇṇādipūrānaṁ nidhikumbhīnaṁ. **Pavattāran**ti kicchajīvike duggatamanusse anukampaṁ katvā “ehi, sukhena jīvanūpāyaṁ dassessāmī”ti nidhiṭṭhānaṁ netvā hatthaṁ pasāretvā “imaṁ gahetvā sukhena jīvā”ti ācikkhitāraṁ[2] viya. **Vajjadassinan**ti dve vajjadassino “iminā naṁ asāruppena vā khalitena vā saṁghamajjhe niggaṇhissāmī”ti

1. Khu 5. 37 piṭṭhe.   2. Ācikkhātāraṁ (Sī)

အန္တေဝါသိကော”တိ။ အာမ ဘန္တေ, အတိဝိယ သုဝစော၊ ကိသ္မိဉ္စိ ဒေါသေ ဝုစ္စမာနေ န ကုဒ္ဓပုဗ္ဗောတိ။ သာရိပုတ္တ ဧဝရူပေ သဒ္ဓိဝိဟာရိကေ လဘန္တော ကိတ္တကေ ဂဏှေယျာသီတိ။ ဘန္တေ ဗဟုကေပိ ဂဏှေယျမေဝါတိ။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “သာရိပုတ္တတ္ထေရော ကိရ ကတညူ ကတဝေဒီ၊ ကဋစ္ဆုဘိက္ခာမတ္တံ ဥပကာရံ သရိတွာ ဒုဂ္ဂတဗြာဟ္မဏံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ ထေရောပိ ဩဝါဒက္ခမော ဩဝါဒက္ခမမေဝ လဘီ”တိ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ သာရိပုတ္တော ကတညူ ကတဝေဒီယေဝါ”တိ ဝတွာ တမတ္ထံ ပကာသေတုံ—

“အလီနစိတ္တံ နိဿာယ၊ ပဟဋ္ဌာ မဟတီ စမူ။
ကောသလံ သေနာ’သန္တုဋ္ဌံ၊ ဇီဝဂ္ဂါဟံ အဂါဟယိ။

ဧဝံ နိဿယသမ္ပန္နော၊ ဘိက္ခု အာရဒ္ဓဝီရိယော။
ဘာဝယံ ကုသလံ ဓမ္မံ၊ ယောဂက္ခေမဿ ပတ္တိယာ။
ပါပုဏေ အနုပုဗ္ဗေန၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယ”န္တိ[၁]—

ဣမံ ဒုကနိပါတေ **အလီနစိတ္တဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေသိ။ တဒါ ကိရ ဝဍ္ဎကီဟိ ပါဒဿ အရောဂကရဏဘာဝေန ကတံ အတ္တနော ဥပကာရံ ဉတွာ သဗ္ဗသေတဿ ဟတ္ထိပေါတကဿ ဒါယကော ဧကစာရိကော ဟတ္ထီ သာရိပုတ္တတ္ထေရော အဟောသီတိ ဧဝံ ထေရံ အာရဗ္ဘ ဇာတကံ ကထေတွာ ရာဓတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ “ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ ရာဓေန ဝိယ သုဝစေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ဒေါသံ ဒဿေတွာ ဩဝဒိယမာနေနပိ န ကုဇ္ဈိတဗ္ဗံ၊ ဩဝါဒဒါယကော ပန နိဓိအာစိက္ခဏကော ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၆။ “နိဓီနံဝ ပဝတ္တာရံ၊ ယံ ပဿေ ဝဇ္ဇဒဿိနံ။
နိဂ္ဂယှဝါဒိံ မေဓာဝိံ၊ တာဒိသံ ပဏ္ဍိတံ ဘဇေ။
တာဒိသံ ဘဇမာနဿ၊ သေယျော ဟောတိ န ပါပိယော”တိ။

တတ္ထ **နိဓီနန္တိ** တတ္ထ တတ္ထ နိဒဟိတွာ ဌပိတာနံ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိပူရာနံ နိဓိကုမ္ဘီနံ။ **ပဝတ္တာရန္တိ** ကိစ္ဆဇီဝိကေ ဒုဂ္ဂတမနုဿေ အနုကမ္ပံ ကတွာ “ဧဟိ, သုခေန ဇီဝနူပါယံ ဒဿေဿာမီ”တိ နိဓိဋ္ဌာနံ နေတွာ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ “ဣမံ ဂဟေတွာ သုခေန ဇီဝါ”တိ အာစိက္ခိတာရံ[၂] ဝိယ။ **ဝဇ္ဇဒဿိနန္တိ** ဒွေ ဝဇ္ဇဒဿိနော “ဣမိနာ နံ အသာရုပ္ပေန ဝါ ခလိတေန ဝါ သံဃမဇ္ဈေ နိဂ္ဂဏှိဿာမီ”တိ

၁-ခု ၅-၃၇-ပိဋ္ဌေ။   ၂-အာစိက္ခာတာရံ (သီ)

randhagavesako ca, aññātaṁ ñāpanatthāya ñātaṁ anuggahaṇatthāya sīlādīnamassa vuddhikāmatāya taṁ taṁ vajjaṁ olokanena ullumpanasabhāvasaṇṭhito ca. Ayaṁ idha adhippeto. Yathā hi duggatamanusso "imaṁ gaṇhāhī"ti tajjetvāpi pothetvāpi nidhiṁ dassente kopaṁ na karoti, pamudito eva hoti, evameva evarūpe puggale asāruppaṁ vā khalitaṁ vā disvā ācikkhante kopo na kātabbo, tuṭṭheneva bhavitabbaṁ, "bhante mahantaṁ vo kammaṁ kataṁ, mayhaṁ ācariyupajjhāyaṭṭhāne ṭhatvā ovadantehi punapi maṁ vadeyyāthā"ti pavāretabbameva. **Niggayhavādin**ti ekacco hi saddhivihārikādīnaṁ asāruppaṁ vā khalitaṁ vā disvā "ayaṁ me mukhodakadānādīhi sakkaccaṁ upaṭṭhahati, sace naṁ vakkhāmi, na maṁ upaṭṭhahissati, evaṁ me parihāni bhavissatī"ti vattuṁ avisahanto na niggayhavādī nāma hoti. So imasmiṁ sāsane kacavaraṁ ākirati. Yo pana tathārūpaṁ vajjaṁ disvā vajjānurūpaṁ tajjento paṇāmento daṇḍakammaṁ karonto vihārā taṁ nīharanto sikkhāpeti, ayaṁ niggayhavādī nāma seyyathāpi Sammāsambuddho. Vuttañhetaṁ "niggayha niggayhāhaṁ Ānanda vakkhāmi, pavayha pavayha Ānanda vakkhāmi, yo sāro so ṭhassatī"ti[1]. **Medhāvin**ti dhammojapaññāya samannāgataṁ. **Tādisan**ti evarūpaṁ **paṇḍitaṁ** bhajeyya payirupāseyya. Tādisañhi ācariyaṁ **bhajamānassa** antevāsikassa **seyyo hoti, na pāpiyo** vaḍḍhiyeva hoti, no parihānīti.

Desanāpariyosāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Rādhattheravatthu paṭhamaṁ.

---

2. Assajipunabbasukavatthu

Ovadeyyānusāseyyāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Assajipunabbasukabhikkhū ārabbha kathesi. Desanā pana Kīṭāgirismiṁ samuṭṭhitā.

Te kira dve bhikkhū kiñcāpi aggasāvakānaṁ saddhivihārikā, alajjino pana ahesuṁ pāpabhikkhū. Te pāpakehi attano parivārehi pañcahi

1. Ma 3. 159 piṭṭhe.

ရန္ဓဂဝေသကော စ, အညာတံ ဉာပနတ္ထာယ ဉာတံ အနုဂ္ဂဟဏတ္ထာယ သီလာဒီနမဿ ဝုဍ္ဎိကာမတာယ တံ တံ ဝဇ္ဇံ ဩလောကနေန ဥလ္လုမ္ပနသဘာဝသဏ္ဌိတော စ။ အယံ ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ ယထာ ဟိ ဒုဂ္ဂတမနုဿော "ဣမံ ဂဏှာဟီ"တိ တဇ္ဇေတွာပိ ပေါထေတွာပိ နိဓိံ ဒဿေန္တေ ကောပံ န ကရောတိ၊ ပမုဒိတော ဧဝ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ဧဝရူပေ ပုဂ္ဂလေ အသာရုပ္ပံ ဝါ ခလိတံ ဝါ ဒိသွာ အာစိက္ခန္တေ ကောပေါ န ကာတဗ္ဗော၊ တုဋ္ဌေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ "ဘန္တေ မဟန္တံ ဝေါ ကမ္မံ ကတံ၊ မယှံ အာစရိယုပဇ္ဈာယဋ္ဌာနေ ဌတွာ ဩဝဒန္တေဟိ ပုနပိ မံ ဝဒေယျာထာ"တိ ပဝါရေတဗ္ဗမေဝ။ **နိဂ္ဂယှဝါဒိ**န္တိ ဧကစ္စော ဟိ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာဒီနံ အသာရုပ္ပံ ဝါ ခလိတံ ဝါ ဒိသွာ "အယံ မေ မုခေါဒကဒါနာဒီဟိ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟတိ၊ သစေ နံ ဝက္ခာမိ၊ န မံ ဥပဋ္ဌဟိဿတိ၊ ဧဝံ မေ ပရိဟာနိ ဘဝိဿတီ"တိ ဝတ္တုံ အဝိသဟန္တော န နိဂ္ဂယှဝါဒီ နာမ ဟောတိ။ သော ဣမသ္မိံ သာသနေ ကစဝရံ အာကိရတိ။ ယော ပန တထာရူပံ ဝဇ္ဇံ ဒိသွာ ဝဇ္ဇာနုရူပံ တဇ္ဇေန္တော ပဏာမေန္တော ဒဏ္ဍကမ္မံ ကရောန္တော ဝိဟာရာ တံ နီဟရန္တော သိက္ခာပေတိ၊ အယံ နိဂ္ဂယှဝါဒီ နာမ သေယျထာပိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဝုတ္တဉှေတံ "နိဂ္ဂယှ နိဂ္ဂယှာဟံ အာနန္ဒ ဝက္ခာမိ၊ ပဝယှ ပဝယှ အာနန္ဒ ဝက္ခာမိ၊ ယော သာရော သော ဌဿတီ"တိ[၁]။ **မေဓာဝိ**န္တိ ဓမ္မောဇပညာယ သမန္နာဂတံ။ **တာဒိသ**န္တိ ဧဝရူပံ **ပဏ္ဍိတံ** ဘဇေယျ ပယိရုပါသေယျ။ တာဒိသဉှိ အာစရိယံ **ဘဇမာနဿ** အန္တေဝါသိကဿ **သေယျော ဟောတိ၊ န ပါပိယော** ဝဍ္ဎိယေဝ ဟောတိ၊ နော ပရိဟာနီတိ။

ဒေသနာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ရာဓတ္ထေရဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-အဿဇိပုနဗ္ဗသုကဝတ္ထု

ဩဝဒေယျာနုသာသေယျာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အဿဇိပုနဗ္ဗသုကဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေသနာ ပန ကီဋာဂိရိသ္မိံ သမုဋ္ဌိတာ။

တေ ကိရ ဒွေ ဘိက္ခူ ကိဉ္စာပိ အဂ္ဂသာဝကာနံ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာ၊ အလဇ္ဇိနော ပန အဟေသုံ ပါပဘိက္ခူ။ တေ ပါပကေဟိ အတ္တနော ပရိဝါရေဟိ ပဉ္စဟိ

၁-မ ၃-၁၅၉-ပိဋ္ဌေ။

bhikkhusatehi saddhiṁ Kīṭāgirismiṁ viharantā “mālāvacchaṁ ropentipi ropāpentipī”ti-ādikaṁ[1] nānappakāraṁ anācāraṁ karontā kuladūsakakammaṁ katvā tato uppannehi paccayehi jīvikaṁ kappentā taṁ āvāsaṁ pesalānaṁ bhikkhūnaṁ anāvāsaṁ akaṁsu. Satthā taṁ pavattiṁ sutvā tesaṁ pabbājanīyakammakaraṇatthāya saparivāre dve aggasāvake āmantetvā “gacchatha Sāriputtā, tesu ye tumhākaṁ vacanaṁ na karonti, tesaṁ pabbājanīyakammaṁ karotha, ye pana karonti, te ovadatha anusāsatha. Ovadanto hi anusāsanto apaṇḍitānaṁyeva appiyo hoti amanāpo, paṇḍitānaṁ pana piyo hoti manāpo”ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

77. “Ovadeyyānusāseyya, asabbhā ca nivāraye.
Sataṁ hi so piyo hoti, asataṁ hoti appiyo”ti.

Tattha **ovadeyyāti** uppanne vatthusmiṁ vadanto ovadati nāma, anuppanne vatthusmiṁ “ayasopi te siyā”ti-ādivasena anāgataṁ dassento anusāsati nāma. Sammukhā vadanto ovadati nāma, parammukhā dūtaṁ vā sāsanaṁ vā pesento anusāsati nāma. Sakiṁ vadanto ovadati nāma, punappunaṁ vadanto anusāsati nāma. Ovadanto eva vā anusāsati nāmāti evaṁ ovadeyya anusāseyya. **Asabbhā cāti** akusaladhammā ca nivāreyya, kusaladhamme patiṭṭhāpeyyāti attho. **Sataṁ hi so piyo hotīti** so evarūpo puggalo Buddhādīnaṁ sappurisānaṁ piyo hoti. Ye pana adiṭṭhadhammā avitiṇṇaparalokā āmisacakkhukā jīvikatthāya pabbajitā, tesaṁ **asataṁ** so ovādako anusāsako, “na tvaṁ amhākaṁ upajjhāyo, na ācariyo, kasmā amhe ovadasī”ti evaṁ mukhasattīhi vijjhantānaṁ appiyo hotīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti. Sāriputtamoggallānāpi tattha gantvā te bhikkhū ovadiṁsu anusāsiṁsu. Tesu ekacce ovādaṁ sampaṭicchitvā sammā vattiṁsu, ekacce vibbhamiṁsu, ekacce pabbājanīyakammaṁ pāpuṇiṁsūti.

Assajipunabbasukavatthu dutiyaṁ.

1. Vi 1. 274; Vi 4. 22 piṭṭhesu.

ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ကီဋာဂိရိသ္မိံ ဝိဟရန္တာ “မာလာဝစ္ဆံ ရောပေန္တိပိ ရောပါပေန္တိပီ”တိအာဒိကံ[1] နာနပ္ပကာရံ အနာစာရံ ကရောန္တာ ကုလဒူသကကမ္မံ ကတွာ တတော ဥပ္ပန္နေဟိ ပစ္စယေဟိ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တာ တံ အာဝါသံ ပေသလာနံ ဘိက္ခူနံ အနာဝါသံ အကံသု။ သတ္ထာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ တေသံ ပဗ္ဗာဇနီယကမ္မကရဏတ္ထာယ သပရိဝါရေ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ အာမန္တေတွာ “ဂစ္ဆထ သာရိပုတ္တာ၊ တေသု ယေ တုမှာကံ ဝစနံ န ကရောန္တိ၊ တေသံ ပဗ္ဗာဇနီယကမ္မံ ကရောထ၊ ယေ ပန ကရောန္တိ၊ တေ ဩဝဒထ အနုသာသထ။ ဩဝဒန္တော ဟိ အနုသာသန္တော အပဏ္ဍိတာနံယေဝ အပ္ပိယော ဟောတိ အမနာပေါ၊ ပဏ္ဍိတာနံ ပန ပိယော ဟောတိ မနာပေါ”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၇။ “ဩဝဒေယျာနုသာသေယျ၊ အသဗ္ဘာ စ နိဝါရယေ။
သတံ ဟိ သော ပိယော ဟောတိ၊ အသတံ ဟောတိ အပ္ပိယော”တိ။

တတ္ထ **ဩဝဒေယျာ**တိ ဥပ္ပန္နေ ဝတ္ထုသ္မိံ ဝဒန္တော ဩဝဒတိ နာမ၊ အနုပ္ပန္နေ ဝတ္ထုသ္မိံ “အယသောပိ တေ သိယာ”တိအာဒိဝသေန အနာဂတံ ဒဿေန္တော အနုသာသတိ နာမ။ သမ္မုခါ ဝဒန္တော ဩဝဒတိ နာမ၊ ပရမ္မုခါ ဒူတံ ဝါ သာသနံ ဝါ ပေသေန္တော အနုသာသတိ နာမ။ သကိံ ဝဒန္တော ဩဝဒတိ နာမ၊ ပုနပ္ပုနံ ဝဒန္တော အနုသာသတိ နာမ။ ဩဝဒန္တော ဧဝ ဝါ အနုသာသတိ နာမာတိ ဧဝံ ဩဝဒေယျ အနုသာသေယျ။ **အသဗ္ဘာ စာ**တိ အကုသလဓမ္မာ စ နိဝါရေယျ၊ ကုသလဓမ္မေ ပတိဋ္ဌာပေယျာတိ အတ္ထော။ **သတံ ဟိ သော ပိယော ဟောတီ**တိ သော ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော ဗုဒ္ဓါဒီနံ သပ္ပုရိသာနံ ပိယော ဟောတိ။ ယေ ပန အဒိဋ္ဌဓမ္မာ အဝိတိဏ္ဏပရလောကာ အာမိသစက္ခုကာ ဇီဝိကတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာ၊ တေသံ **အသတံ** သော ဩဝါဒကော အနုသာသကော၊ “န တွံ အမှာကံ ဥပဇ္ဈာယော, န အာစရိယော၊ ကသ္မာ အမှေ ဩဝဒသီ”တိ ဧဝံ မုခသတ္တီဟိ ဝိဇ္ဈန္တာနံ အပ္ပိယော ဟောတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာပိ တတ္ထ ဂန္တွာ တေ ဘိက္ခူ ဩဝဒိံသု အနုသာသိံသု။ တေသု ကေစ္စေ ဩဝါဒံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သမ္မာ ဝတ္တိံသု၊ ကေစ္စေ ဝိဗ္ဘမိံသု၊ ကေစ္စေ ပဗ္ဗာဇနီယကမ္မံ ပါပုဏိံသူတိ။

အဿဇိပုနဗ္ဗသုကဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁- ဝိ ၁-၂၇၄၊ ဝိ ၄-၂၂-ပိဋ္ဌေသု။

3. Channattheravatthu

Na bhaje pāpake mitteti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Channattheraṁ ārabbha kathesi.

So kira āyasmā “ahaṁ amhākaṁ ayyaputtena saddhiṁ mahābhinikkhamanaṁ nikkhanto tadā aññaṁ ekampi na passāmi, idāni pana ‘ahaṁ Sāriputto nāma, ahaṁ Moggallāno nāma, mayaṁ aggasāvakamhā’ti vatvā ime vicarantī”ti dve aggasāvake akkosati. Satthā bhikkhūnaṁ santikā taṁ pavattiṁ sutvā Channattheraṁ pakkosāpetvā ovadati. So taṁkhaṇeyeva tuṇhī hutvā puna gantvā there akkosatiyeva. Evaṁ yāvatatiyaṁ akkosantaṁ pakkosāpetvā Satthā ovaditvā “Channa dve aggasāvakā nāma tuyhaṁ kalyāṇamittā uttamapurisā, evarūpe kalyāṇamitte sevassu bhajassū”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

78. “Na bhaje pāpake mitte, na bhaje purisādhame.
Bhajetha mitte kalyāṇe, bhajetha purisuttame”ti.

Tassattho—kāyaduccaritādi-akusalakammābhiratā **pāpamittā** nāma. Sandhicchedanādike vā ekavīsati-anesanādibhede vā aṭṭhāne niyojakā **purisādhamā** nāma. Ubhopi vā ete pāpamittā ceva purisādhamā ca, te na bhajeyya na payirupāseyya. Viparītā pana kalyāṇamittā ceva sappurisā ca, te bhajetha payirupāsethāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Channatthero pana taṁ ovādaṁ sutvāpi purimanayeneva bhikkhū akkosati paribhāsati. Punapi Satthu ārocesuṁ. Satthā “bhikkhave mayi dharante Channaṁ sikkhāpetuṁ na sakkhissatha, mayi pana parinibbute sakkhissathā”ti vatvā parinibbānakāle āyasmatā Ānandena “bhante kathaṁ Channatthere amhehi paṭipajjitabban”ti vutte “Ānanda Channassa bhikkhuno brahmadaṇḍo dātabbo”ti āṇāpesi. So Satthari parinibbute Ānandattherena ārocitaṁ[1] brahmadaṇḍaṁ sutvā dukkhī dummano tikkhattuṁ mucchito patitvā

1. Āropitaṁ (Syā) Vi 4. 487 piṭṭhe vitthāro.

၃-ဆန္နတ္ထေရဝတ္ထု

န ဘဇေ ပါပကေ မိတ္တေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဆန္နတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ အာယသ္မာ “အဟံ အမှာကံ အယျပုတ္တေန သဒ္ဓိံ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခန္တော တဒါ အညံ ဧကမ္ပိ န ပဿာမိ၊ ဣဒါနိ ပန ‘အဟံ သာရိပုတ္တော နာမ, အဟံ မောဂ္ဂလ္လာနော နာမ, မယံ အဂ္ဂသာဝကမှာ’တိ ဝတွာ ဣမေ ဝိစရန္တီ”တိ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ အက္ကောသတိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူနံ သန္တိကာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ဆန္နတ္ထေရံ ပက္ကောသာပေတွာ ဩဝဒတိ။ သော တံခဏေယေဝ တုဏှီ ဟုတွာ ပုန ဂန္တွာ ထေရေ အက္ကောသတိယေဝ။ ဧဝံ ယာဝတတိယံ အက္ကောသန္တံ ပက္ကောသာပေတွာ သတ္ထာ ဩဝဒိတွာ “ဆန္န ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာ နာမ တုယှံ ကလျာဏမိတ္တာ ဥတ္တမပုရိသာ၊ ဧဝရူပေ ကလျာဏမိတ္တေ သေဝဿု ဘဇဿူ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၈။ “န ဘဇေ ပါပကေ မိတ္တေ၊ န ဘဇေ ပုရိသာဓမေ။
ဘဇေထ မိတ္တေ ကလျာဏေ၊ ဘဇေထ ပုရိသုတ္တမေ”တိ။

တဿတ္ထော—ကာယဒုစ္စရိတာဒိအကုသလကမ္မာဘိရတာ **ပါပမိတ္တာ** နာမ။ သန္ဓိစ္ဆေဒနာဒိကေ ဝါ ဧကဝီသတိအနေသနာဒိဘေဒေ ဝါ အဋ္ဌာနေ နိယောဇကာ **ပုရိသာဓမာ** နာမ။ ဥဘောပိ ဝါ ဧတေ ပါပမိတ္တာ စေဝ ပုရိသာဓမာ စ၊ တေ န ဘဇေယျ န ပယိရုပါသေယျ။ ဝိပရီတာ ပန ကလျာဏမိတ္တာ စေဝ သပ္ပုရိသာ စ၊ တေ ဘဇေထ ပယိရုပါသေထာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဆန္နတ္ထေရော ပန တံ ဩဝါဒံ သုတွာပိ ပုရိမနယေနေဝ ဘိက္ခူ အက္ကောသတိ ပရိဘာသတိ။ ပုနပိ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ မယိ ဓရန္တေ ဆန္နံ သိက္ခာပေတုံ န သက္ခိဿထ၊ မယိ ပန ပရိနိဗ္ဗုတေ သက္ခိဿထာ”တိ ဝတွာ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေန “ဘန္တေ ကထံ ဆန္နတ္ထေရေ အမှေဟိ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိ ဝုတ္တေ “အာနန္ဒ ဆန္နဿ ဘိက္ခုနော ဗြဟ္မဒဏ္ဍော ဒါတဗ္ဗော”တိ အာဏာပေသိ။ သော သတ္ထရိ ပရိနိဗ္ဗုတေ အာနန္ဒတ္ထေရေန အာရောစိတံ[၁] ဗြဟ္မဒဏ္ဍံ သုတွာ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော တိက္ခတ္တုံ မုစ္ဆိတော ပတိတွာ

၁-အာရောပိတံ (သျာ) ဝိ ၄-၄၈၇-ပိဋ္ဌေ ဝိတ္ထာရော။

“Mā maṁ bhante nāsayitthā”ti yācitvā sammā vattaṁ pūrento na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇīti.

Channattheravatthu tatiyaṁ.

---

4. Mahākappinattheravatthu

Dhammapīti sukhaṁ setīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Mahākappinattheraṁ ārabbha kathesi.

Tatrāyaṁ anupubbī kathā—atīte kira āyasmā Mahākappino Padumuttarabuddhassa pādamūle katābhinīhāro saṁsāre saṁsaranto Bārāṇasito avidūre ekasmiṁ Pesakāragāme jeṭṭhakapesakāro hutvā nibbatti. Tadā sahassamattā Paccekabuddhā aṭṭha māse Himavante vasitvā vassike cattāro māse janapade vasanti. Te ekavāraṁ Bārāṇasiyā avidūre otaritvā “senāsanakaraṇatthāya hatthakammaṁ yācathā”ti rañño santikaṁ aṭṭha Paccekabuddhe pahiṇiṁsu. Tadā pana rañño vappamaṅgalakālo hoti. So “Paccekabuddhā kira āgatā”ti sutvā tasmiṁ khaṇe nikkhamitvā āgatakāraṇaṁ pucchitvā “ajja bhante okāso natthi, sve amhākaṁ vappamaṅgalaṁ, tatiyadivase karissāmī”ti vatvā Paccekabuddhe animantetvāva pāvisi. Paccekabuddhā “aññattha gamissāmā”ti pakkamiṁsu. Tasmiṁ khaṇe jeṭṭhapesakārassa bhariyā kenacideva karaṇīyena Bārāṇasiṁ gacchantī te Paccekabuddhe disvā vanditvā “kiṁ bhante avelāya ayyā āgatā”ti pucchitvā ādito paṭṭhāya kathesuṁ. Taṁ pavattiṁ sutvā saddhāsampannā ñāṇasampannā itthī “sve bhante amhākaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā”ti nimantesi. Bahukā mayaṁ bhaginīti. Kittakā bhanteti. Sahassamattāti. “Bhante imasmiṁ gāme sahassapesakārā vasimha[1], ekeko ekekassa bhikkhaṁ dassati, bhikkhaṁ adhivāsetha, ahameva vo vasanaṭṭhānampi kāressāmī”ti āha. Paccekabuddhā adhivāsayiṁsu.

Sā gāmaṁ pavisitvā ugghosesi “ahaṁ sahassamatte Paccekabuddhe disvā nimantayiṁ, ayyānaṁ nisīdanaṭṭhānaṁ saṁvidahatha, yāgubhattādīni

---

1. Sahassamattāva sippikā (Sī)

“မာ မံ ဘန္တေ နာသယိတ္ထာ”တိ ယာစိတွာ သမ္မာ ဝတ္တံ ပူရေန္တော န စိရဿေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏီတိ။

ဆန္နတ္ထေရဝတ္ထု တတိယံ။

၄-မဟာကပ္ပိနတ္ထေရဝတ္ထု

ဓမ္မပီတိ သုခံ သေတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာကပ္ပိနတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗီ ကထာ—အတီတေ ကိရ အာယသ္မာ မဟာကပ္ပိနော ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ ပါဒမူလေ ကတာဘိနီဟာရော သံသာရေ သံသရန္တော ဗာရာဏသိတော အဝိဒူရေ ဧကသ္မိံ ပေသကာရဂါမေ ဇေဋ္ဌကပေသကာရော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဒါ သဟဿမတ္တာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အဋ္ဌ မာသေ ဟိမဝန္တေ ဝသိတွာ ဝဿိကေ စတ္တာရော မာသေ ဇနပဒေ ဝသန္တိ။ တေ ဧကဝါရံ ဗာရာဏသိယာ အဝိဒူရေ ဩတရိတွာ “သေနာသနကရဏတ္ထာယ ဟတ္ထကမ္မံ ယာစထာ”တိ ရညော သန္တိကံ အဋ္ဌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ပဟိဏိံသု။ တဒါ ပန ရညော ဝပ္ပမင်္ဂလကာလော ဟောတိ။ သော “ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ကိရ အာဂတာ”တိ သုတွာ တသ္မိံ ခဏေ နိက္ခမိတွာ အာဂတကာရဏံ ပုစ္ဆိတွာ “အဇ္ဇ ဘန္တေ ဩကာသော နတ္ထိ၊ သွေ အမှာကံ ဝပ္ပမင်္ဂလံ၊ တတိယဒိဝသေ ကရိဿာမီ”တိ ဝတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ အနိမန္တေတွာဝ ပါဝိသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ “အညတ္ထ ဂမိဿာမာ”တိ ပက္ကမိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ ဇေဋ္ဌပေသကာရဿ ဘရိယာ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ဗာရာဏသိံ ဂစ္ဆန္တီ တေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ “ကိံ ဘန္တေ အဝေလာယ အယျာ အာဂတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ကထေသုံ။ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ သဒ္ဓါသမ္ပန္နာ ဉာဏသမ္ပန္နာ ဣတ္ထီ “သွေ ဘန္တေ အမှာကံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ နိမန္တေသိ။ ဗဟုကာ မယံ ဘဂိနီတိ။ ကိတ္တကာ ဘန္တေတိ။ သဟဿမတ္တာတိ။ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဂါမေ သဟဿပေသကာရာ ဝသိမှ[၁]၊ ဧကေကော ဧကေကဿ ဘိက္ခံ ဒဿတိ၊ ဘိက္ခံ အဓိဝါသေထ၊ အဟမေဝ ဝေါ ဝသနဋ္ဌာနမ္ပိ ကာရေဿာမီ”တိ အာဟ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အဓိဝါသယိံသု။

သာ ဂါမံ ပဝိသိတွာ ဥဂ္ဃောသေသိ “အဟံ သဟဿမတ္တေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဒိသွာ နိမန္တယိံ၊ အယျာနံ နိသီဒနဋ္ဌာနံ သံဝိဒဟထ၊ ယာဂုဘတ္တာဒီနိ

၁-သဟဿမတ္တာဝ သိပ္ပိကာ (သီ)

sampādethā"ti. Gāmamajjhe maṇḍapaṁ kāretvā āsanāni paññāpetvā punadivase Paccekabuddhe nisīdāpetvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena parivisitvā bhattakiccāvasāne tasmiṁ gāme sabbā itthiyo ādāya tāhi saddhiṁ Paccekabuddhe vanditvā "bhante temāsaṁ vasanatthāya paṭiññaṁ dethā"ti tesaṁ paṭiññaṁ gahetvā puna gāme ugghosesi "ammatātā ekekakulato ekeko puriso pharasuvāsi-ādīni gahetvā araññaṁ pavisitvā dabbasambhāre āharitvā ayyānaṁ vasanaṭṭhānaṁ karotū"ti. Gāmavāsino tassāyeva vacanaṁ sutvā[1] ekeko ekekaṁ katvā saddhiṁ rattiṭṭhānadivāṭṭhānehi paṇṇasālasahassaṁ kāretvā attano attano paṇṇasālāyaṁ vassūpagate Paccekabuddhe "ahaṁ sakkaccaṁ upaṭṭhahissāmi, ahaṁ sakkaccaṁ upaṭṭhahissāmī"ti upaṭṭhahiṁsu. Vassaṁvuṭṭhakāle "attano attano paṇṇasālāya vassaṁvuṭṭhānaṁ Paccekabuddhānaṁ cīvarasāṭake sajjethā"ti samādapetvā ekekassa sahassasahassamūlaṁ cīvaraṁ dāpesi. Paccekabuddhā vuṭṭhavassā anumodanaṁ katvā pakkamiṁsu.

Gāmavāsinopi idaṁ puññakammaṁ katvā ito cutā Tāvatiṁsabhavane nibbattitvā Gaṇadevaputtā nāma ahesuṁ. Te tattha dibbasampattiṁ anubhavitvā Kassapasammāsambuddhakāle Bārāṇasiyaṁ kuṭumbikagehesu nibbattiṁsu. Jeṭṭhakapesakāro jeṭṭhakakuṭumbikassa putto ahosi. Bhariyāpissa jeṭṭhakakuṭumbikasseva dhītā ahosi. Tā sabbāpi vayappattā parakulaṁ gacchantiyo tesaṁ tesaṁyeva gehāni agamiṁsu. Athekadivasaṁ vihāre dhammassavanaṁ saṅghuṭṭhaṁ. "Satthā dhammaṁ desessatī"ti sutvā sabbepi te kuṭumbikā "dhammaṁ sossāmā"ti bhariyāhi saddhiṁ vihāraṁ agamiṁsu. Tesaṁ vihāramajjhaṁ paviṭṭhakkhaṇe vassaṁ uṭṭhahi. Yesaṁ kulūpakā vā ñātisāmaṇerādayo vā atthi, te tesaṁ pariveṇāni pavisiṁsu. Te pana tathārūpānaṁ natthitāya katthaci[2] pavisituṁ avisahantā vihāramajjheyeva aṭṭhaṁsu. Atha ne jeṭṭhakakuṭumbiko āha "passatha amhākaṁ vippakāraṁ, kulaputtehi nāma ettakena lajjituṁ yuttan"ti. Ayya kiṁ pana karomāti. Mayaṁ vissāsikaṭṭhānassa abhāvena imaṁ vippakāraṁ pattā,

1. Tassā ovāde ṭhatvā (Sī), tassā vacane ṭhatvā (Syā)
2. Yesaṁ pana tathārūpānaṁ natthi, te yattha katthaci (Ka)

သမ္ပာဒေထာ"တိ။ ဂါမမဇ္ဈေ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ အာသနာနိ ပညာပေတွာ ပုနဒိဝသေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ နိသီဒါပေတွာ ပဏီတေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန ပရိဝိသိတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ တသ္မိံ ဂါမေ သဗ္ဗာ ဣတ္ထိယော အာဒါယ တာဟိ သဒ္ဓိံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ တေမာသံ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ဒေထာ"တိ တေသံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ပုန ဂါမေ ဥဂ္ဃောသေသိ "အမ္မတာတာ ဧကေကကုလတော ဧကေကော ပုရိသော ဖရသုဝါသိအာဒီနိ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ အာဟရိတွာ အယျာနံ ဝသနဋ္ဌာနံ ကရောတူ"တိ။ ဂါမဝါသိနော တဿာယေဝ ဝစနံ သုတွာ[1] ဧကေကော ဧကေကံ ကတွာ သဒ္ဓိံ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေဟိ ပဏ္ဏသာလသဟဿံ ကာရေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ပဏ္ဏသာလာယံ ဝဿူပဂတေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ "အဟံ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမိ၊ အဟံ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ"တိ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ ဝဿံဝုဋ္ဌကာလေ "အတ္တနော အတ္တနော ပဏ္ဏသာလာယ ဝဿံဝုဋ္ဌာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ စီဝရသာဋကေ သဇ္ဇေထာ"တိ သမာဒပေတွာ ဧကေကဿ သဟဿသဟဿမူလံ စီဝရံ ဒါပေသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဝုဋ္ဌဝဿာ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကမိံသု။

ဂါမဝါသိနောပိ ဣဒံ ပုညကမ္မံ ကတွာ ဣတော စုတာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဂဏဒေဝပုတ္တာ နာမ အဟေသုံ။ တေ တတ္ထ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဗာရာဏသိယံ ကုဋုမ္ဗိကဂေဟေသု နိဗ္ဗတ္တိံသု။ ဇေဋ္ဌကပေသကာရော ဇေဋ္ဌကကုဋုမ္ဗိကဿ ပုတ္တော အဟောသိ။ ဘရိယာပိဿ ဇေဋ္ဌကကုဋုမ္ဗိကဿေဝ ဓီတာ အဟောသိ။ တာ သဗ္ဗာပိ ဝယပ္ပတ္တာ ပရကုလံ ဂစ္ဆန္တိယော တေသံ တေသံယေဝ ဂေဟာနိ အဂမိံသု။ အထေကဒိဝသံ ဝိဟာရေ ဓမ္မဿဝနံ သင်္ဃုဋ္ဌံ။ "သတ္ထာ ဓမ္မံ ဒေသေဿတီ"တိ သုတွာ သဗ္ဗေပိ တေ ကုဋုမ္ဗိကာ "ဓမ္မံ သောဿာမာ"တိ ဘရိယာဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ အဂမိံသု။ တေသံ ဝိဟာရမဇ္ဈံ ပဝိဋ္ဌက္ခဏေ ဝဿံ ဥဋ္ဌဟိ။ ယေသံ ကုလူပကာ ဝါ ဉာတိသာမဏေရာဒယော ဝါ အတ္ထိ၊ တေ တေသံ ပရိဝေဏာနိ ပဝိသိံသု။ တေ ပန တထာရူပါနံ နတ္ထိတာယ ကတ္ထစိ[2] ပဝိသိတုံ အဝိသဟန္တာ ဝိဟာရမဇ္ဈေယေဝ အဋ္ဌံသု။ အထ နေ ဇေဋ္ဌကကုဋုမ္ဗိကော အာဟ "ပဿထ အမှာကံ ဝိပ္ပကာရံ၊ ကုလပုတ္တေဟိ နာမ ဧတ္တကေန လဇ္ဇိတုံ ယုတ္တ"န္တိ။ အယျ ကိံ ပန ကရောမာတိ။ မယံ ဝိဿာသိကဋ္ဌာနဿ အဘာဝေန ဣမံ ဝိပ္ပကာရံ ပတ္တာ၊

၁-တဿာ ဩဝါဒေ ဌတွာ (သီ)၊ တဿာ ဝစနေ ဌတွာ (သျာ)
၂-ယေသံ ပန တထာရူပါနံ နတ္ထိ၊ တေ ယတ္ထ ကတ္ထစိ (က)

sabbe dhanaṁ saṁharitvā pariveṇaṁ karomāti. “Sādhu ayyā”ti jeṭṭhako sahassaṁ adāsi, sesā pañca pañca satāni. Itthiyo aḍḍhateyyāni aḍḍhateyyāni satāni. Te taṁ dhanaṁ saṁharitvā sahassakūṭāgāraparivāraṁ Satthu vasanatthāya mahāpariveṇaṁ nāma ārabhiṁsu. Navakammassa mahantatāya dhane appahonte pubbe dinnadhanato puna upaḍḍhūpaḍḍhaṁ adaṁsu. Niṭṭhite pariveṇe vihāramahaṁ karontā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa sattāhaṁ mahādānaṁ datvā vīsatiyā bhikkhusahassānaṁ cīvarāni sajjiṁsu.

Jeṭṭhakakuṭumbikassa pana bhariyā sabbehi samānaṁ[1] akatvā attano paññāya ṭhitā “atirekataraṁ katvā Satthāraṁ pūjessāmī”ti anojapupphavaṇṇena sahassamūlena sāṭakena saddhiṁ anojapupphacaṅkoṭakaṁ gahetvā anumodanakāle Satthāraṁ anojapupphehi pūjetvā taṁ sāṭakaṁ Satthu pādamūle ṭhapetvā “bhante nibbattanibbattaṭṭhāne anojapupphavaṇṇaṁyeva me sarīraṁ hotu, Anojā eva ca me nāmaṁ hotū”ti patthanaṁ paṭṭhapesi. Satthā “evaṁ hotū”ti anumodanaṁ akāsi. Te sabbepi yāvatāyukaṁ ṭhatvā tato cutā devaloke nibbattitvā imasmiṁ Buddhuppāde devalokā cavitvā jeṭṭhakakuṭumbiko Kukkuṭavatīnagare rājakule nibbattitvā vayappatto Mahākappinarājā nāma ahosi, sesā amaccakule nibbattiṁsu. Jeṭṭhakakuṭumbikassa bhariyā Maddaraṭṭhe Sāgalanagare rājakule nibbatti, anojapupphavaṇṇamevassā sarīraṁ ahosi, **Anojā**tvevassā nāmaṁ kariṁsu. Sā vayappattā Mahākappinarañño gehaṁ gantvā Anojādevī nāma ahosi. Sesitthiyopi amaccakulesu nibbattitvā vayappattā tesaṁyeva amaccaputtānaṁ gehāni agamaṁsu. Te sabbe rañño sampattisadisaṁ sampattiṁ anubhaviṁsu. Yadā rājā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito hatthiṁ abhiruhitvā vicari, tadā tepi tatheva vicaranti. Tasmiṁ assena vā rathena vā vicarante tepi tatheva vicaranti. Evaṁ te ekato hutvā katānaṁ puññānaṁ ānubhāvena ekatova sampattiṁ anubhaviṁsu. Rañño pana balo, balavāhano[2], puppho, pupphavāhano, supattoti pañca assā honti. Rājā tesu supattaṁ assaṁ sayaṁ ārohati, itare cattāro assārohānaṁ sāsanāharaṇatthāya adāsi. Rājā te pātova bhojetvā

1. Samabhāgikaṁ (Syā)   2. Vālo vālavāhano (Sī)

သဗ္ဗေ ဓနံ သံဟရိတွာ ပရိဝေဏံ ကရောမာတိ။ “သာဓု အယျာ”တိ ဇေဋ္ဌကော သဟဿံ အဒါသိ၊ သေသာ ပဉ္စ ပဉ္စ သတာနိ။ ဣတ္ထိယော အဍ္ဎတေယျာနိ အဍ္ဎတေယျာနိ သတာနိ။ တေ တံ ဓနံ သံဟရိတွာ သဟဿကူဋာဂါရပရိဝါရံ သတ္ထု ဝသနတ္ထာယ မဟာပရိဝေဏံ နာမ အာရဘိံသု။ နဝကမ္မဿ မဟန္တတာယ ဓနေ အပ္ပဟောန္တေ ပုဗ္ဗေ ဒိန္နဓနတော ပုန ဥပဍ္ဎုပဍ္ဎံ အဒံသု။ နိဋ္ဌိတေ ပရိဝေဏေ ဝိဟာရမဟံ ကရောန္တာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ ဝီသတိယာ ဘိက္ခုသဟဿာနံ စီဝရာနိ သဇ္ဇိံသု။

ဇေဋ္ဌကကုဋုမ္ဗိကဿ ပန ဘရိယာ သဗ္ဗေဟိ သမာနံ[1] အကတွာ အတ္တနော ပညာယ ဌိတာ “အတိရေကတရံ ကတွာ သတ္ထာရံ ပူဇေဿာမီ”တိ အနောဇပုပ္ဖဝဏ္ဏေန သဟဿမူလေန သာဋကေန သဒ္ဓိံ အနောဇပုပ္ဖစင်္ကောဋကံ ဂဟေတွာ အနုမောဒနကာလေ သတ္ထာရံ အနောဇပုပ္ဖေဟိ ပူဇေတွာ တံ သာဋကံ သတ္ထု ပါဒမူလေ ဌပေတွာ “ဘန္တေ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ အနောဇပုပ္ဖဝဏ္ဏံယေဝ မေ သရီရံ ဟောတု၊ အနောဇာ ဧဝ စ မေ နာမံ ဟောတူ”တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ သတ္ထာ “ဧဝံ ဟောတူ”တိ အနုမောဒနံ အကာသိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ တတော စုတာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဒေဝလောကာ စဝိတွာ ဇေဋ္ဌကကုဋုမ္ဗိကော ကုက္ကုဋဝတီနဂရေ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော မဟာကပ္ပိနရာဇာ နာမ အဟောသိ၊ သေသာ အမစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ ဇေဋ္ဌကကုဋုမ္ဗိကဿ ဘရိယာ မဒ္ဒရဋ္ဌေ သာဂလနဂရေ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ အနောဇပုပ္ဖဝဏ္ဏမေဝဿာ သရီရံ အဟောသိ၊ **အနောဇာ**တွေဝဿာ နာမံ ကရိံသု။ သာ ဝယပ္ပတ္တာ မဟာကပ္ပိနရညော ဂေဟံ ဂန္တွာ အနောဇာဒေဝီ နာမ အဟောသိ။ သေသိတ္ထိယောပိ အမစ္စကုလေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ တေသံယေဝ အမစ္စပုတ္တာနံ ဂေဟာနိ အဂမံသု။ တေ သဗ္ဗေ ရညော သမ္ပတ္တိသဒိသံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိံသု။ ယဒါ ရာဇာ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတော ဟတ္ထိံ အဘိရုဟိတွာ ဝိစရိ၊ တဒါ တေပိ တထေဝ ဝိစရန္တိ။ တသ္မိံ အဿေန ဝါ ရထေန ဝါ ဝိစရန္တေ တေပိ တထေဝ ဝိစရန္တိ။ ဧဝံ တေ ဧကတော ဟုတွာ ကတာနံ ပုညာနံ အာနုဘာဝေန ဧကတောဝ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိံသု။ ရညော ပန ဗလော, ဗလဝါဟနော[2], ပုပ္ဖော, ပုပ္ဖဝါဟနော, သုပတ္တောတိ ပဉ္စ အဿာ ဟောန္တိ။ ရာဇာ တေသု သုပတ္တံ အဿံ သယံ အာရောဟတိ၊ ဣတရေ စတ္တာရော အဿာရောဟာနံ သာသနာဟရဏတ္ထာယ အဒါသိ။ ရာဇာ တေ ပါတောဝ ဘောဇေတွာ

၁-သမဘာဂိကံ (သျာ)   ၂-ဝါလော ဝါလဝါဟနော (သီ)

“Gacchatha dve vā tīṇi vā yojanāni āhiṇḍitvā Buddhassa vā dhammassa vā saṁghassa vā uppannabhāvaṁ ñatvā mayhaṁ sukhasāsanaṁ āharathā”ti pesesi. Te catūhi dvārehi nikkhamitvā tīṇi yojanāni āhiṇḍitvā sāsanaṁ alabhitvā paccāgacchanti.

Athekadivasaṁ rājā supattaṁ assaṁ āruyha amaccasahassaparivuto uyyānaṁ gacchanto kilantarūpe pañcasatavāṇijake nagaraṁ pavisante disvā “ime addhānakilantā, addhā imesaṁ santikā ekaṁ bhaddakaṁ sāsanaṁ sossāmī”ti te pakkosāpetvā “kuto āgacchathā”ti pucchi. Atthi deva ito vīsatiyojanasatamatthake Sāvatthi nāma nagaraṁ, tato āgacchāmāti. Atthi pana vo padese kiñci sāsanaṁ uppannanti. Deva aññaṁ kiñci natthi, Sammāsambuddho pana uppannoti. Rājā tāvadeva pañcavaṇṇāya pītiyā phuṭṭhasarīro kiñci sallakkhetuṁ asakkonto muhuttaṁ vītināmetvā “tātā kiṁ vadethā”ti pucchi. Buddho deva uppannoti. Rājā dutiyampi tatiyampi tatheva vītināmetvā catutthe vāre “kiṁ vadetha tātā”ti pucchitvā “buddho deva uppanno”ti vutte “tātā vo satasahassaṁ dadāmī”ti vatvā “aññampi kiñci sāsanaṁ atthī”ti pucchi. Atthi deva, dhammo uppannoti. Rājā tampi sutvā purimanayeneva tayo vāre vītināmetvā catutthe vāre “dhammo uppanno”ti vutte “idhāpi vo satasahassaṁ dammī”ti vatvā “aparampi sāsanaṁ atthi tātā”ti pucchi. Atthi deva, saṁgharatanaṁ uppannanti. Rājā tampi sutvā tayo vāre vītināmetvā catutthe vāre “saṁgho”ti pade vutte “idhāpi vo satasahassaṁ dammī”ti vatvā amaccasahassaṁ oloketvā “tātā kiṁ karissathā”ti pucchi. Deva tumhe kiṁ karissathāti. Ahaṁ tātā “Buddho uppanno, dhammo uppanno, saṁgho uppanno”ti sutvā na puna nivattissāmi, Satthāraṁ uddissa gantvā tassa santike pabbajissāmīti. Mayampi deva tumhehi saddhiṁ pabbajissāmāti. Rājā suvaṇṇapaṭṭe akkharāni likhāpetvā vāṇijake āha “Anojā nāma devī tumhākaṁ tīṇi satasahassāni dassati, evañca pana naṁ vadeyyātha ‘raññā kira te issariyaṁ vissaṭṭhaṁ, yathāsukhaṁ sampattiṁ paribhuñjāhī’ti, sace pana vo ‘rājā kahan’ti pucchati, ‘Satthāraṁ uddissa pabbajissāmīti vatvā gato’ti āroceyyāthā”ti. Amaccāpi attano attano bhariyānaṁ tatheva sāsanaṁ

“ဂစ္ဆထ ဒွေ ဝါ တီဏိ ဝါ ယောဇနာနိ အာဟိဏ္ဍိတွာ ဗုဒ္ဓဿ ဝါ ဓမ္မဿ ဝါ သံဃဿ ဝါ ဥပ္ပန္နဘာဝံ ဉတွာ မယှံ သုခသာသနံ အာဟရထာ”တိ ပေသေသိ။ တေ စတူဟိ ဒွါရေဟိ နိက္ခမိတွာ တီဏိ ယောဇနာနိ အာဟိဏ္ဍိတွာ သာသနံ အလဘိတွာ ပစ္စာဂစ္ဆန္တိ။

အထေကဒိဝသံ ရာဇာ သုပတ္တံ အဿံ အာရုယှ အမစ္စသဟဿပရိဝုတော ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တော ကိလန္တရူပေ ပဉ္စသတဝါဏိဇကေ နဂရံ ပဝိသန္တေ ဒိသွာ “ဣမေ အဒ္ဓါနကိလန္တာ၊ အဒ္ဓါ ဣမေသံ သန္တိကာ ဧကံ ဘဒ္ဒကံ သာသနံ သောဿာမီ”တိ တေ ပက္ကောသာပေတွာ “ကုတော အာဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အတ္ထိ ဒေဝ ဣတော ဝီသတိယောဇနသတမတ္ထကေ သာဝတ္ထိ နာမ နဂရံ၊ တတော အာဂစ္ဆာမာတိ။ အတ္ထိ ပန ဝေါ ပဒေသေ ကိဉ္စိ သာသနံ ဥပ္ပန္နန္တိ။ ဒေဝ အညံ ကိဉ္စိ နတ္ထိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပန ဥပ္ပန္နောတိ။ ရာဇာ တာဝဒေဝ ပဉ္စဝဏ္ဏာယ ပီတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရော ကိဉ္စိ သလ္လက္ခေတုံ အသက္ကောန္တော မုဟုတ္တံ ဝီတိနာမေတွာ “တာတာ ကိံ ဝဒေထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗုဒ္ဓေါ ဒေဝ ဥပ္ပန္နောတိ။ ရာဇာ ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ တထေဝ ဝီတိနာမေတွာ စတုတ္ထေ ဝါရေ “ကိံ ဝဒေထ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဗုဒ္ဓေါ ဒေဝ ဥပ္ပန္နော”တိ ဝုတ္တေ “တာတာ ဝေါ သတသဟဿံ ဒဒါမီ”တိ ဝတွာ “အညမ္ပိ ကိဉ္စိ သာသနံ အတ္ထီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အတ္ထိ ဒေဝ၊ ဓမ္မော ဥပ္ပန္နောတိ။ ရာဇာ တမ္ပိ သုတွာ ပုရိမနယေနေဝ တယော ဝါရေ ဝီတိနာမေတွာ စတုတ္ထေ ဝါရေ “ဓမ္မော ဥပ္ပန္နော”တိ ဝုတ္တေ “ဣဓာပိ ဝေါ သတသဟဿံ ဒမ္မီ”တိ ဝတွာ “အပရမ္ပိ သာသနံ အတ္ထိ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အတ္ထိ ဒေဝ၊ သံဃရတနံ ဥပ္ပန္နန္တိ။ ရာဇာ တမ္ပိ သုတွာ တယော ဝါရေ ဝီတိနာမေတွာ စတုတ္ထေ ဝါရေ “သံဃော”တိ ပဒေ ဝုတ္တေ “ဣဓာပိ ဝေါ သတသဟဿံ ဒမ္မီ”တိ ဝတွာ အမစ္စသဟဿံ ဩလောကေတွာ “တာတာ ကိံ ကရိဿထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဒေဝ တုမှေ ကိံ ကရိဿထာတိ။ အဟံ တာတာ “ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော၊ ဓမ္မော ဥပ္ပန္နော၊ သံဃော ဥပ္ပန္နော”တိ သုတွာ န ပုန နိဝတ္တိဿာမိ၊ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိဿ ဂန္တွာ တဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ မယမ္ပိ ဒေဝ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗဇိဿာမာတိ။ ရာဇာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ အက္ခရာနိ လိခါပေတွာ ဝါဏိဇကေ အာဟ “အနောဇာ နာမ ဒေဝီ တုမှာကံ တီဏိ သတသဟဿာနိ ဒဿတိ၊ ဧဝဉ္စ ပန နံ ဝဒေယျာထ ‘ရညာ ကိရ တေ ဣဿရိယံ ဝိဿဋ္ဌံ၊ ယထာသုခံ သမ္ပတ္တိံ ပရိဘုဉ္ဇာဟီ’တိ၊ သစေ ပန ဝေါ ‘ရာဇာ ကဟ’န္တိ ပုစ္ဆတိ၊ ‘သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ ဝတွာ ဂတော’တိ အာရောစေယျာထာ”တိ။ အမစ္စာပိ အတ္တနော အတ္တနော ဘရိယာနံ တထေဝ သာသနံ

pahiṇiṁsu. Rājā vāṇijake uyyojetvā assaṁ abhiruyha amaccasahassaparivuto taṁ khaṇaṁyeva nikkhami.

Satthāpi taṁ divasaṁ paccūsakāle lokaṁ volokento Mahākappinarājānaṁ saparivāraṁ disvā “ayaṁ Mahākappino vāṇijakānaṁ santikā tiṇṇaṁ ratanānaṁ uppannabhāvaṁ sutvā tesaṁ vacanaṁ tīhi satasahassehi pūjetvā rajjaṁ pahāya amaccasahassehi parivuto maṁ uddissa pabbajitukāmo sve nikkhamissati, so saparivāro saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇissati, paccuggamanamassa karissāmī”ti punadivase cakkavattī viya khuddakagāmabhojakaṁ paccuggacchanto sayameva pattacīvaraṁ gahetvā vīsayojanasataṁ maggaṁ paccuggantvā Candabhāgāya nadiyā tīre nigrodharukkhamūle chabbaṇṇarasmiyo vissajjento nisīdi. Rājāpi āgacchanto ekaṁ nadiṁ patvā “kā nāmesā”ti pucchi. Aparacchā[1] nāma devāti. Kimassā parimāṇaṁ tātāti. Gambhīrato gāvutaṁ, puthulato dve gāvutāni devāti. Atthi panettha nāvā vā uḷumpo vāti. Natthi devāti. “Nāvādīni olokente amhe jāti jaraṁ upaneti, jarā maraṇaṁ. Ahaṁ nibbematiko hutvā tīṇi ratanāni uddissa nikkhanto, tesaṁ me ānubhāvena imaṁ udakaṁ udakaṁ viya mā ahosī”ti tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇaṁ āvajjetvā “itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho”ti Buddhānussatiṁ anussaranto saparivāro assasahassena udakapiṭṭhiṁ pakkhandi. Sindhavā piṭṭhipāsāṇe viya pakkhandiṁsu. Khurānaṁ aggā neva[2] temiṁsu.

So taṁ uttaritvā purato gacchanto aparampi nadiṁ disvā “ayaṁ kā nāmā”ti pucchi. Nīlavāhinī[3] nāma devāti. Kimassā parimāṇanti. Gambhīratopi puthulatopi aḍḍhayojanaṁ devāti. Sesaṁ purimasadisameva. Taṁ pana nadiṁ disvā “svākkhāto Bhagavatā dhammo”ti dhammānussatiṁ anussaranto pakkhandi. Tampi atikkamitvā gacchanto aparampi nadiṁ disvā “ayaṁ kā nāmā”ti pucchi. Candābhāgā nāma devāti. Kimassā parimāṇanti. Gambhīratopi puthulatopi yojanaṁ devāti. Sesaṁ purimasadisameva.

---

1. Aravacchā (Sī), āravapacchā (Syā)
2. Aggaggāneva (Sī) Aṁ-Ṭṭha 1. 248; Saṁ-Ṭṭha 2. 225 piṭṭhesu pana passitabbaṁ.
3. Nīlavāhanā (Ka) nalavāhanā (Syā)

ပဟိဏိံသု။ ရာဇာ ဝါဏိဇကေ ဥယျောဇေတွာ အဿံ အဘိရုယှ အမစ္စသဟဿပရိဝုတော တံ ခဏံယေဝ နိက္ခမိ။

သတ္ထာပိ တံ ဒိဝသံ ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော မဟာကပ္ပိနရာဇာနံ သပရိဝါရံ ဒိသွာ “အယံ မဟာကပ္ပိနော ဝါဏိဇကာနံ သန္တိကာ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ သုတွာ တေသံ ဝစနံ တီဟိ သတသဟဿေဟိ ပူဇေတွာ ရဇ္ဇံ ပဟာယ အမစ္စသဟဿေဟိ ပရိဝုတော မံ ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတုကာမော သွေ နိက္ခမိဿတိ၊ သော သပရိဝါရော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿတိ၊ ပစ္စုဂ္ဂမနမဿ ကရိဿာမီ”တိ ပုနဒိဝသေ စက္ကဝတ္တီ ဝိယ ခုဒ္ဒကဂါမဘောဇကံ ပစ္စုဂ္ဂစ္ဆန္တော သယမေဝ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဝီသယောဇနသတံ မဂ္ဂံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ စန္ဒဘာဂါယ နဒိယာ တီရေ နိဂြောဓရုက္ခမူလေ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော နိသီဒိ။ ရာဇာပိ အာဂစ္ဆန္တော ဧကံ နဒိံ ပတွာ “ကာ နာမေသာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အပရစ္ဆာ[၁] နာမ ဒေဝါတိ။ ကိမဿာ ပရိမာဏံ တာတာတိ။ ဂမ္ဘီရတော ဂါဝုတံ, ပုထုလတော ဒွေ ဂါဝုတာနိ ဒေဝါတိ။ အတ္ထိ ပနေတ္ထ နာဝါ ဝါ ဥဠုမ္ပော ဝါတိ။ နတ္ထိ ဒေဝါတိ။ “နာဝါဒီနိ ဩလောကေန္တေ အမှေ ဇာတိ ဇရံ ဥပနေတိ၊ ဇရာ မရဏံ။ အဟံ နိဗ္ဗေမတိကော ဟုတွာ တီဏိ ရတနာနိ ဥဒ္ဒိဿ နိက္ခန္တော၊ တေသံ မေ အာနုဘာဝေန ဣမံ ဥဒကံ ဥဒကံ ဝိယ မာ အဟောသီ”တိ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏံ အာဝဇ္ဇေတွာ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိံ အနုဿရန္တော သပရိဝါရော အဿသဟဿေန ဥဒကပိဋ္ဌိံ ပက္ခန္ဒိ။ သိန္ဓဝါ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ ဝိယ ပက္ခန္ဒိံသု။ ခုရာနံ အဂ္ဂါ နေဝ[၂] တေမိံသု။

သော တံ ဥတ္တရိတွာ ပုရတော ဂစ္ဆန္တော အပရမ္ပိ နဒိံ ဒိသွာ “အယံ ကာ နာမာ”တိ ပုစ္ဆိ။ နီလဝါဟိနီ[၃] နာမ ဒေဝါတိ။ ကိမဿာ ပရိမာဏန္တိ။ ဂမ္ဘီရတောပိ ပုထုလတောပိ အဍ္ဎယောဇနံ ဒေဝါတိ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။ တံ ပန နဒိံ ဒိသွာ “သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော”တိ ဓမ္မာနုဿတိံ အနုဿရန္တော ပက္ခန္ဒိ။ တမ္ပိ အတိက္ကမိတွာ ဂစ္ဆန္တော အပရမ္ပိ နဒိံ ဒိသွာ “အယံ ကာ နာမာ”တိ ပုစ္ဆိ။ စန္ဒဘာဂါ နာမ ဒေဝါတိ။ ကိမဿာ ပရိမာဏန္တိ။ ဂမ္ဘီရတောပိ ပုထုလတောပိ ယောဇနံ ဒေဝါတိ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

၁-အရဝစ္ဆာ (သီ)၊ အာရဝပစ္ဆာ (သျာ)
၂-အဂ္ဂဂ္ဂါနေဝ (သီ) အံ-ဋ္ဌ ၁-၂၄၈၊ သံ-ဋ္ဌ ၂-၂၂၅-ပိဋ္ဌေသု ပန ပဿိတဗ္ဗံ။
၃-နီလဝါဟနာ (က) နလဝါဟနာ (သျာ)

Imaṁ pana nadiṁ disvā “suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho”ti saṁghānussatiṁ anussaranto pakkhandi. Taṁ pana nadiṁ atikkamitvā gacchanto Satthu sarīrato nikkhantā chabbaṇṇarasmiyo addasa. Nigrodharukkhassa sākhāviṭapapalāsāni sovaṇṇamayāni viya ahesuṁ. Rājā cintesi “ayaṁ pana obhāso neva candassa, na sūriyassa, na devamārabrahmanāgasupaṇṇādīnaṁ aññatarassa, addhā ahaṁ Satthāraṁ uddissa āgacchanto Mahāgotamabuddhena diṭṭho bhavissāmī”ti. So tāvadeva assapiṭṭhito otaritvā onatasarīro rasmi-anusārena Satthāraṁ upasaṅkamitvā manosilārase nimujjanto viya Buddharasmīnaṁ anto pavisitvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi saddhiṁ amaccasahassena, Satthā tassa anupubbiṁ kathaṁ kathesi. Desanāvasāne rājā saparivāro sotāpattiphale patiṭṭhahi. Atha sabbeva uṭṭhahitvā pabbajjaṁ yāciṁsu. Satthā “āgamissati nu kho imesaṁ kulaputtānaṁ iddhimayapattacīvaran”ti upadhārento “ime kulaputtā Paccekabuddhasahassassa cīvarasahassaṁ adaṁsu, Kassapasammāsambuddhakāle vīsatiyā bhikkhusahassānampi vīsaticīvarasahassānipi adaṁsu, anacchariyaṁ imesaṁ iddhimayapattacīvarāgamanan”ti ñatvā dakkhiṇahattaṁ pasāretvā “etha bhikkhavo, caratha brahmacariyaṁ sammā dukkhassa antakiriyāyā”ti āha. Te tāvadeva aṭṭhaparikkhāradharā vassasaṭṭhikattherā viya hutvā vehāsaṁ abbhuggantvā paccorohitvā Satthāraṁ vanditvā nisīdiṁsu.

Tepi vāṇijakā rājakulaṁ gantvā raññā pahitabhāvaṁ ārocāpetvā deviyā “āgacchantū”ti vutte pavisitvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu. Atha ne devī pucchi “tātā kiṁ kāraṇā āgatātthā”ti. Mayaṁ raññā tumhākaṁ santikaṁ pahitā, tīṇi kira no satasahassāni dethāti[1]. Tātā atibahuṁ bhaṇatha, kiṁ tumhehi rañño kataṁ, kismiṁ vo rājā pasanno ettakaṁ dhanaṁ dāpesīti. Devi na aññaṁ kiñci kataṁ, rañño pana ekaṁ sāsanaṁ ārocayimhāti. Sakkā pana tātā mayhaṁ ārocetunti. Sakkā devīti. Tena hi tātā vadethāti. Devi Buddho loke uppannoti. Sāpi taṁ sutvā purimanayeneva pītiyā phuṭṭhasarīrā tikkhattuṁ kiñci asallakkhetvā catutthe vāre “Buddho”ti padaṁ sutvā tātā imasmiṁ pade raññā kiṁ dinnanti. Satasahassaṁ devīti.

1. Adāsi devīti (Sī)

ဣမံ ပန နဒိံ ဒိသွာ “သုပ္ပဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော”တိ သံဃာနုဿတိံ အနုဿရန္တော ပက္ခန္ဒိ။ တံ ပန နဒိံ အတိက္ကမိတွာ ဂစ္ဆန္တော သတ္ထု သရီရတော နိက္ခန္တာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော အဒ္ဒသ။ နိဂြောဓရုက္ခဿ သာခါဝိဋပပလာသာနိ သောဝဏ္ဏမယာနိ ဝိယ အဟေသုံ။ ရာဇာ စိန္တေသိ “အယံ ပန ဩဘာသော နေဝ စန္ဒဿ, န သူရိယဿ, န ဒေဝမာရဗြဟ္မနာဂသုပဏ္ဏာဒီနံ အညတရဿ၊ အဒ္ဓါ အဟံ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိဿ အာဂစ္ဆန္တော မဟာဂေါတမဗုဒ္ဓေန ဒိဋ္ဌော ဘဝိဿာမီ”တိ။ သော တာဝဒေဝ အဿပိဋ္ဌိတော ဩတရိတွာ ဩနတသရီရော ရသ္မိအနုသာရေန သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ မနောသိလာရသေ နိမုဇ္ဇန္တော ဝိယ ဗုဒ္ဓရသ္မီနံ အန္တော ပဝိသိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ သဒ္ဓိံ အမစ္စသဟဿေန၊ သတ္ထာ တဿ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေသိ။ ဒေသနာဝသာနေ ရာဇာ သပရိဝါရော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ အထ သဗ္ဗေဝ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု။ သတ္ထာ “အာဂမိဿတိ နု ခေါ ဣမေသံ ကုလပုတ္တာနံ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရ”န္တိ ဥပဓာရေန္တော “ဣမေ ကုလပုတ္တာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓသဟဿဿ စီဝရသဟဿံ အဒံသု၊ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဝီသတိယာ ဘိက္ခုသဟဿာနမ္ပိ ဝီသတိစီဝရသဟဿာနိပိ အဒံသု၊ အနစ္ဆရိယံ ဣမေသံ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရာဂမန”န္တိ ဉတွာ ဒက္ခိဏဟတ္ထံ ပသာရေတွာ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ၊ စရထ ဗြဟ္မစရိယံ သမ္မာ ဒုက္ခဿ အန္တကိရိယာယာ”တိ အာဟ။ တေ တာဝဒေဝ အဋ္ဌပရိက္ခာရဓရာ ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရာ ဝိယ ဟုတွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပစ္စောရောဟိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။

တေပိ ဝါဏိဇကာ ရာဇကုလံ ဂန္တွာ ရညာ ပဟိတဘာဝံ အာရောစာပေတွာ ဒေဝိယာ “အာဂစ္ဆန္တူ”တိ ဝုတ္တေ ပဝိသိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌံသု။ အထ နေ ဒေဝီ ပုစ္ဆိ “တာတာ ကိံ ကာရဏာ အာဂတတ္ထာ”တိ။ မယံ ရညာ တုမှာကံ သန္တိကံ ပဟိတာ၊ တီဏိ ကိရ နော သတသဟဿာနိ ဒေထာတိ[1]။ တာတာ အတိဗဟုံ ဘဏထ၊ ကိံ တုမှေဟိ ရညော ကတံ၊ ကိသ္မိံ ဝေါ ရာဇာ ပသန္နော ဧတ္တကံ ဓနံ ဒါပေသီတိ။ ဒေဝိ န အညံ ကိဉ္စိ ကတံ၊ ရညော ပန ဧကံ သာသနံ အာရောစယိမှာတိ။ သက္ကာ ပန တာတာ မယှံ အာရောစေတုန္တိ။ သက္ကာ ဒေဝီတိ။ တေန ဟိ တာတာ ဝဒေထာတိ။ ဒေဝိ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နောတိ။ သာပိ တံ သုတွာ ပုရိမနယေနေဝ ပီတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရာ တိက္ခတ္တုံ ကိဉ္စိ အသလ္လက္ခေတွာ စတုတ္ထေ ဝါရေ “ဗုဒ္ဓေါ”တိ ပဒံ သုတွာ တာတာ ဣမသ္မိံ ပဒေ ရညာ ကိံ ဒိန္နန္တိ။ သတသဟဿံ ဒေဝီတိ။

၁-အဒါသိ ဒေဝီတိ (သီ)

Tātā ananucchavikaṁ raññā kataṁ evarūpaṁ sāsanaṁ sutvā tumhākaṁ satasahassaṁ dadamānena. Ahaṁ hi vo mama duggatapaṇṇākāre tīṇi satasahassāni dammi, aparampi tumhehi rañño kiṁ ārocitanti. Te idañcidañcāti itarānipi dve sāsanāni ārocayiṁsu. Devī purimanayeneva pītiyā phuṭṭhasarīrā tikkhattuṁ kiñci asallakkhetvā catutthe vāre tatheva sutvā tīṇi tīṇi satasahassāni dāpesi. Evaṁ te sabbānipi dvādasa satasahassāni labhiṁsu.

Atha ne devī pucchi “rājā kahaṁ tātā”ti. Devi “Satthāraṁ uddissa pabbajissāmī”ti gatoti. Mayhaṁ tena kiṁ sāsanaṁ dinnanti[1]. Sabbaṁ kira tena tumhākaṁ issariyaṁ vissaṭṭhaṁ, tumhe kira yathāruciyā sampattiṁ anubhavathāti. Amaccā pana kahaṁ tātāti. Tepi “raññā saddhiṁyeva pabbajissāmā”ti gatā devīti. Sā tesaṁ bariyāyo pakkosāpetvā ammā tumhākaṁ sāmikā “raññā saddhiṁ pabbajissāmā”ti gatā, tumhe kiṁ karissathāti. Kiṁ pana tehi amhākaṁ sāsanaṁ pahitaṁ devīti. Tehi kira attano sampatti tumhākaṁ vissaṭṭhā, tumhe kira taṁ sampattiṁ yathāruci paribhuñjathāti. Tumhe pana devi kiṁ karissathāti. Ammā so tāva rājā sāsanaṁ sutvā[2] magge ṭhitakova tīhi satasahassehi tīṇi ratanāni pūjetvā kheḷapiṇḍaṁ viya sampattiṁ pahāya “pabbajissāmī”ti nikkhanto, mayā pana tiṇṇaṁ ratanānaṁ sāsanaṁ sutvā tīṇi ratanāni navahi satasahassehi pūjitāni, na kho panesā sampatti nāma raññoyeva dukkhā, mayhampi dukkhā eva. Ko raññā chaḍḍitakheḷapiṇḍaṁ jāṇukehi patiṭṭhahitvā mukhena gaṇhissati, na mayhaṁ sampattiyā attho, ahampi Satthāraṁ uddissa gantvā pabbajissāmīti. Devi mayampi tumheheva saddhiṁ pabbajissāmāti. Sace sakkotha, sādhu ammāti. Sakkoma devīti. “Sādhu ammā, tena hi ethā”ti rathasahassaṁ yojāpetvā rathaṁ āruyha tāhi saddhiṁ nikkhamitvā antarāmagge paṭhamaṁ nadiṁ disvā yathā raññā puṭṭhaṁ, tatheva pucchitvā sabbapavattiṁ sutvā “rañño gatamaggaṁ olokethā”ti vatvā “sindhavānaṁ padavalañjaṁ na passāma devī”ti vutte “rājā tīṇi ratanāni uddissa nikkhanto saccakiriyaṁ katvā gato bhavissati. Ahampi tīṇi ratanāni uddissa nikkhantā, tesameva anubhāvena idaṁ udakaṁ udakaṁ viya mā

1. Na dinnanti (Ka)
2. Rājā hutvā (Sī)

တာတာ အနနုစ္ဆဝိကံ ရညာ ကတံ ဧဝရူပံ သာသနံ သုတွာ တုမှာကံ သတသဟဿံ ဒဒမာနေန။ အဟံ ဟိ ဝေါ မမ ဒုဂ္ဂတပဏ္ဏာကာရေ တီဏိ သတသဟဿာနိ ဒမ္မိ၊ အပရမ္ပိ တုမှေဟိ ရညော ကိံ အာရောစိတန္တိ။ တေ ဣဒဉ္စိဒဉ္စာတိ ဣတရာနိပိ ဒွေ သာသနာနိ အာရောစယိံသု။ ဒေဝီ ပုရိမနယေနေဝ ပီတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရာ တိက္ခတ္တုံ ကိဉ္စိ အသလ္လက္ခေတွာ စတုတ္ထေ ဝါရေ တထေဝ သုတွာ တီဏိ တီဏိ သတသဟဿာနိ ဒါပေသိ။ ဧဝံ တေ သဗ္ဗာနိပိ ဒွါဒသ သတသဟဿာနိ လဘိံသု။

အထ နေ ဒေဝီ ပုစ္ဆိ “ရာဇာ ကဟံ တာတာ”တိ။ ဒေဝိ “သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ ဂတောတိ။ မယှံ တေန ကိံ သာသနံ ဒိန္နန္တိ[1]။ သဗ္ဗံ ကိရ တေန တုမှာကံ ဣဿရိယံ ဝိဿဋ္ဌံ၊ တုမှေ ကိရ ယထာရုစိယာ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝထာတိ။ အမစ္စာ ပန ကဟံ တာတာတိ။ တေပိ “ရညာ သဒ္ဓိံယေဝ ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ ဂတာ ဒေဝီတိ။ သာ တေသံ ဘရိယာယော ပက္ကောသာပေတွာ အမ္မာ တုမှာကံ သာမိကာ “ရညာ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗဇိဿာမာ”တိ ဂတာ၊ တုမှေ ကိံ ကရိဿထာတိ။ ကိံ ပန တေဟိ အမှာကံ သာသနံ ပဟိတံ ဒေဝီတိ။ တေဟိ ကိရ အတ္တနော သမ္ပတ္တိ တုမှာကံ ဝိဿဋ္ဌာ၊ တုမှေ ကိရ တံ သမ္ပတ္တိံ ယထာရုစိ ပရိဘုဉ္ဇထာတိ။ တုမှေ ပန ဒေဝိ ကိံ ကရိဿထာတိ။ အမ္မာ သော တာဝ ရာဇာ သာသနံ သုတွာ[2] မဂ္ဂေ ဌိတကောဝ တီဟိ သတသဟဿေဟိ တီဏိ ရတနာနိ ပူဇေတွာ ခေဠပိဏ္ဍံ ဝိယ သမ္ပတ္တိံ ပဟာယ “ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ နိက္ခန္တော၊ မယာ ပန တိဏ္ဏံ ရတနာနံ သာသနံ သုတွာ တီဏိ ရတနာနိ နဝဟိ သတသဟဿေဟိ ပူဇိတာနိ၊ န ခေါ ပနေသာ သမ္ပတ္တိ နာမ ရညောယေဝ ဒုက္ခာ၊ မယှမ္ပိ ဒုက္ခာ ဧဝ။ ကော ရညာ ဆဍ္ဍိတခေဠပိဏ္ဍံ ဇာဏုကေဟိ ပတိဋ္ဌဟိတွာ မုခေန ဂဏှိဿတိ၊ န မယှံ သမ္ပတ္တိယာ အတ္ထော၊ အဟမ္ပိ သတ္ထာရံ ဥဒ္ဒိဿ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ ဒေဝိ မယမ္ပိ တုမှေဟေဝ သဒ္ဓိံ ပဗ္ဗဇိဿာမာတိ။ သစေ သက္ကောထ၊ သာဓု အမ္မာတိ။ သက္ကောမ ဒေဝီတိ။ “သာဓု အမ္မာ, တေန ဟိ ဧထာ”တိ ရထသဟဿံ ယောဇာပေတွာ ရထံ အာရုယှ တာဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတွာ အန္တရာမဂ္ဂေ ပဌမံ နဒိံ ဒိသွာ ယထာ ရညာ ပုဋ္ဌံ၊ တထေဝ ပုစ္ဆိတွာ သဗ္ဗပဝတ္တိံ သုတွာ “ရညော ဂတမဂ္ဂံ ဩလောကေထာ”တိ ဝတွာ “သိန္ဓဝါနံ ပဒဝလဉ္ဇံ န ပဿာမ ဒေဝီ”တိ ဝုတ္တေ “ရာဇာ တီဏိ ရတနာနိ ဥဒ္ဒိဿ နိက္ခန္တော သစ္စကိရိယံ ကတွာ ဂတော ဘဝိဿတိ။ အဟမ္ပိ တီဏိ ရတနာနိ ဥဒ္ဒိဿ နိက္ခန္တာ၊ တေသမေဝ အာနုဘာဝေန ဣဒံ ဥဒကံ ဥဒကံ ဝိယ မာ

၁-န ဒိန္နန္တိ (က)
၂-ရာဇာ ဟုတွာ (သီ)

ahosī”ti tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇaṁ anussaritvā rathasahassaṁ pesesi. Udakaṁ piṭṭhipāsāṇasadisaṁ ahosi. Cakkānaṁ aggagganemivaṭṭiyo neva temiṁsu. Eteneva upāyena itarā dve nadiyo uttari.

Atha Satthā tassāgamanabhāvaṁ ñatvā yathā attano santike nisinnā bhikkhū na paññāyanti, evamakāsi. Sāpi gacchantī gacchantī Satthu sarīrato nikkhantā chabbaṇṇarasmiyo disvā tatheva cintetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ ṭhitā pucchi “bhante Mahākappino tumhākaṁ uddissa nikkhanto āgatettha maññe, kahaṁ so, amhākampi naṁ dassethā”ti. Nisīdatha tāva, idheva naṁ passissathāti. Tā sabbāpi tuṭṭhacittā “idheva kira nisinnā sāmike passissāmā”ti nisīdiṁsu. Satthā tāsaṁ anupubbiṁ kathaṁ kathesi, Anojādevī desanāvasāne saparivārā sotāpattiphalaṁ pāpuṇi. Mahākappinatthero tāsaṁ vaḍḍhitadhammadesanaṁ suṇanto saparivāro saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi, tasmiṁ khaṇe Satthā tāsaṁ te bhikkhū arahattappatte dassesi. Tāsaṁ kira āgatakkhaṇeyeva attano sāmike kāsāvadhare muṇḍakasīse disvā cittaṁ ekaggaṁ na bhaveyya, tena maggaphalāni pattuṁ na sakkuṇeyyuṁ. Tasmā acalasaddhāya patiṭṭhitakāle tāsaṁ te bhikkhū arahattappatteyeva dassesi.

Tāpi te disvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā “bhante tumhākaṁ tāva pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pattan”ti vatvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ ṭhitā pabbajjaṁ yāciṁsu. Evaṁ kira vutte “Satthā Uppalavaṇṇāya āgamanaṁ cintesī”ti ekacce vadanti. Satthā pana tā upāsikāyo āha “Sāvatthiṁ gantvā bhikkhunī-upassaye pabbajethā”ti. Tā anupubbena janapadacārikaṁ caramānā antarāmagge mahājanena abhihaṭasakkārasammānā padasāva vīsayojanasatikaṁ gantvā bhikkhunī-upassaye pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇiṁsu. Satthāpi bhikkhusahassaṁ ādāya ākāseneva Jetavanaṁ agamāsi. Tatra sudaṁ āyasmā Mahākappino rattiṭṭhānadivāṭṭhānādīsu “aho sukhaṁ, aho sukhan”ti udānaṁ udānento vicarati. Bhikkhū Bhagavato ārocesuṁ “bhante Mahākappino ‘aho sukhaṁ, aho sukhan’ti udānaṁ udānento vicarati, attano kāmasukhaṁ rajjasukhaṁ ārabbha kathesi maññe”ti. Satthā taṁ pakkosāpetvā “saccaṁ kira tvaṁ Kappina kāmasukhaṁ

အဟောသီ”တိ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏံ အနုဿရိတွာ ရထသဟဿံ ပေသေသိ။ ဥဒကံ ပိဋ္ဌိပါသာဏသဒိသံ အဟောသိ။ စက္ကာနံ အဂ္ဂဂ္ဂနေမိဝဋ္ဋိယော နေဝ တေမိံသု။ ဧတေနေဝ ဥပါယေန ဣတရာ ဒွေ နဒိယော ဥတ္တရိ။

အထ သတ္ထာ တဿာဂမနဘာဝံ ဉတွာ ယထာ အတ္တနော သန္တိကေ နိသိန္နာ ဘိက္ခူ န ပညာယန္တိ၊ ဧဝမကာသိ။ သာပိ ဂစ္ဆန္တီ ဂစ္ဆန္တီ သတ္ထု သရီရတော နိက္ခန္တာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော ဒိသွာ တထေဝ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ ဌိတာ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ မဟာကပ္ပိနော တုမှာကံ ဥဒ္ဒိဿ နိက္ခန္တော အာဂတေတ္ထ မညေ၊ ကဟံ သော၊ အမှာကမ္ပိ နံ ဒဿေထာ”တိ။ နိသီဒထ တာဝ၊ ဣဓေဝ နံ ပဿိဿထာတိ။ တာ သဗ္ဗာပိ တုဋ္ဌစိတ္တာ “ဣဓေဝ ကိရ နိသိန္နာ သာမိကေ ပဿိဿာမာ”တိ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တာသံ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေသိ။ အနောဇာဒေဝီ ဒေသနာဝသာနေ သပရိဝါရာ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ။ မဟာကပ္ပိနတ္ထေရော တာသံ ဝဍ္ဎိတဓမ္မဒေသနံ သုဏန္တော သပရိဝါရော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တသ္မိံ ခဏေ သတ္ထာ တာသံ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တပ္ပတ္တေ ဒဿေသိ။ တာသံ ကိရ အာဂတက္ခဏေယေဝ အတ္တနော သာမိကေ ကာသာဝဓရေ မုဏ္ဍကသီသေ ဒိသွာ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ န ဘဝေယျ၊ တေန မဂ္ဂဖလာနိ ပတ္တုံ န သက္ကုဏေယျုံ။ တသ္မာ အစလသဒ္ဓါယ ပတိဋ္ဌိတကာလေ တာသံ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တပ္ပတ္တေယေဝ ဒဿေသိ။

တာပိ တေ ဒိသွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ တုမှာကံ တာဝ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တ”န္တိ ဝတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ ဌိတာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု။ ဧဝံ ကိရ ဝုတ္တေ “သတ္ထာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာယ အာဂမနံ စိန္တေသီ”တိ ဧကစ္စေ ဝဒန္တိ။ သတ္ထာ ပန တာ ဥပါသိကာယော အာဟ “သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ဘိက္ခုနိုပဿယေ ပဗ္ဗဇေထာ”တိ။ တာ အနုပုဗ္ဗေန ဇနပဒစာရိကံ စရမာနာ အန္တရာမဂ္ဂေ မဟာဇနေန အဘိဟဋသက္ကာရသမ္မာနာ ပဒသာဝ ဝီသယောဇနသတိကံ ဂန္တွာ ဘိက္ခုနိုပဿယေ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ သတ္ထာပိ ဘိက္ခုသဟဿံ အာဒါယ အာကာသေနေဝ ဇေတဝနံ အဂမာသိ။ တတြ သုဒံ အာယသ္မာ မဟာကပ္ပိနော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာဒီသု “အဟော သုခံ၊ အဟော သုခ”န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော ဝိစရတိ။ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ “ဘန္တေ မဟာကပ္ပိနော ‘အဟော သုခံ၊ အဟော သုခ’န္တိ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော ဝိစရတိ၊ အတ္တနော ကာမသုခံ ရဇ္ဇသုခံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ မညေ”တိ။ သတ္ထာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ကပ္ပိန ကာမသုခံ

rajjasukhaṁ ārabbha udānaṁ udānesī”ti. Bhagavā me bhante taṁ ārabbha udānabhāvaṁ vā anudānabhāvaṁ vā jānātīti, Satthā “na bhikkhave mama putto kāmasukhaṁ rajjasukhaṁ ārabbha udānaṁ udāneti, puttassa pana me dhammapīti nāma dhammarati nāma uppajjati, so amatamahānibbānaṁ ārabbha eva udānaṁ udānesī”ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

79. “Dhammapīti sukhaṁ seti, vippasannena cetasā.
Ariyappavedite dhamme, sadā ramati paṇḍito”ti.

Tattha **dhammapītīti** dhammapāyako, dhammaṁ pivantoti attho. Dhammo ca nāmesa na sakkā bhājanena yāgu-ādīni viya pātuṁ, navavidhaṁ pana lokuttaradhammaṁ nāmakāyena phusanto ārammaṇato sacchikaronto pariññābhisamayādīhi dukkhādīni ariyasaccāni paṭivijjhanto dhammaṁ pivati nāma. **Sukhaṁ setīti** desanāmattamevetaṁ, catūhipi iriyāpathehi sukhaṁ viharatīti attho. **Vippasannenā**ti anāvilena nirupakkilesena. **Ariyappavedite**ti Buddhādīhi ariyehi pavedite satipaṭṭhānādibhede bodhipakkhiyadhamme. **Sadā ramatī**ti evarūpo dhammapīti vippasannena cetasā viharanto paṇḍiccena samannāgato sadā ramati abhiramatīti.

Desanāvasāne bahū sotāpannādayo ahesunti.

Mahākappinattheravatthu catutthaṁ.

5. Paṇḍitasāmaṇeravatthu

Udakaṁ hi nayantīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Paṇḍitasāmaṇeraṁ ārabbha kathesi.

Atīte kira Kassapasammāsambuddho vīsatikhīṇāsavasahassaparivāro Bārāṇasiṁ agamāsi. Manussā attano balaṁ sallakkhetvā aṭṭhapi dasapi ekato hutvā āgantukadānādīni adaṁsu. Athekadivasaṁ Satthā bhattakiccapariyosāne evaṁ anumodanamakāsi—

“Upāsakā idha ekacco ‘attano santakameva dātuṁ vaṭṭati, kiṁ parena samādapitenā’ti attanāva dānaṁ deti, paraṁ na

ရဇ္ဇသုခံ အာရဗ္ဘ ဥဒါနံ ဥဒါနေသီ”တိ။ ဘဂဝါ မေ ဘန္တေ တံ အာရဗ္ဘ ဥဒါနဘာဝံ ဝါ အနုဒါနဘာဝံ ဝါ ဇာနာတီတိ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော ကာမသုခံ ရဇ္ဇသုခံ အာရဗ္ဘ ဥဒါနံ ဥဒါနေတိ၊ ပုတ္တဿ ပန မေ ဓမ္မပီတိ နာမ ဓမ္မရတိ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သော အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ အာရဗ္ဘ ဧဝ ဥဒါနံ ဥဒါနေသီ”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၇၉။ “ဓမ္မပီတိ သုခံ သေတိ၊ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ။
အရိယပ္ပဝေဒိတေ ဓမ္မေ၊ သဒါ ရမတိ ပဏ္ဍိတော”တိ။

တတ္ထ **ဓမ္မပီတီ**တိ ဓမ္မပါယကော၊ ဓမ္မံ ပိဝန္တောတိ အတ္ထော။ ဓမ္မော စ နာမေသ န သက္ကာ ဘာဇနေန ယာဂုအာဒီနိ ဝိယ ပါတုံ၊ နဝဝိဓံ ပန လောကုတ္တရဓမ္မံ နာမကာယေန ဖုသန္တော အာရမ္မဏတော သစ္ဆိကရောန္တော ပရိညာဘိသမယာဒီဟိ ဒုက္ခာဒီနိ အရိယသစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈန္တော ဓမ္မံ ပိဝတိ နာမ။ **သုခံ သေတီ**တိ ဒေသနာမတ္တမေဝေတံ၊ စတူဟိပိ ဣရိယာပထေဟိ သုခံ ဝိဟရတီတိ အတ္ထော။ **ဝိပ္ပသန္နေနာ**တိ အနာဝိလေန နိရုပက္ကိလေသေန။ **အရိယပ္ပဝေဒိတေ**တိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ အရိယေဟိ ပဝေဒိတေ သတိပဋ္ဌာနာဒိဘေဒေ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ။ **သဒါ ရမတီ**တိ ဧဝရူပေါ ဓမ္မပီတိ ဝိပ္ပသန္နေန စေတသာ ဝိဟရန္တော ပဏ္ဍိစ္စေန သမန္နာဂတော သဒါ ရမတိ အဘိရမတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပန္နာဒယော အဟေသုန္တိ။

မဟာကပ္ပိနတ္ထေရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-ပဏ္ဍိတသာမဏေရဝတ္ထု

ဥဒကံ ဟိ နယန္တီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဏ္ဍိတသာမဏေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

အတီတေ ကိရ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝီသတိခီဏာသဝသဟဿပရိဝါရော ဗာရာဏသိံ အဂမာသိ။ မနုဿာ အတ္တနော ဗလံ သလ္လက္ခေတွာ အဋ္ဌပိ ဒသပိ ဧကတော ဟုတွာ အာဂန္တုကဒါနာဒီနိ အဒံသု။ အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ ဧဝံ အနုမောဒနမကာသိ—

“ဥပါသကာ ဣဓ ဧကစ္စော ‘အတ္တနော သန္တကမေဝ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ကိံ ပရေန သမာဒပိတေနာ’တိ အတ္တနာဝ ဒါနံ ဒေတိ၊ ပရံ န

samādapeti. So nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadaṁ labhati, no parivārasampadaṁ. Ekacco paraṁ samādapeti, attanā na deti. So nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaṁ labhati, no bhogasampadaṁ. Ekacco attanāpi na deti, parampi na samādapeti. So nibbattanibbattaṭṭhāne neva bhogasampadaṁ labhati, na parivārasampadaṁ, vighāsādova hutvā jīvati. Ekacco attanā ca deti, parañca samādapeti. So nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadampi labhati parivārasampadampī"ti.

Taṁ sutvā samīpe ṭhito eko paṇḍitapuriso cintesi "ahaṁ dāni tathā karissāmi, yathā me dvepi sampattiyo bhavissantī"ti. So Satthāraṁ vanditvā āha "bhante svātanāya[1] mayhaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā"ti. Kittakehi te bhikkhūhi atthoti. Kittako pana vo bhante parivāroti. Vīsati bhikkhusahassānīti. Bhante sabbehi saddhiṁ svātanāya mayhaṁ bhikkhaṁ gaṇhathāti. Satthā adhivāsesi. So gāmaṁ pavisitvā "ammatātā svātanāya mayā Buddhappamukho bhikkhusaṁgho nimantito, tumhe yattakānaṁ bhikkhūnaṁ dātuṁ sakkhissatha, tattakānaṁ dānaṁ dethā"ti ārocetvā vicaranto attano attano balaṁ sallakkhetvā "mayaṁ dasannaṁ dassāma, mayaṁ vīsatiyā, mayaṁ satassa, mayaṁ pañcasatānan"ti vutte sabbesaṁ vacanaṁ ādito paṭṭhāya paṇṇe āropesi.

Tena ca samayena tasmiṁ nagare atiduggatabhāveneva "mahāduggato"ti paññāto eko puriso atthi, so tampi sammukhāgataṁ disvā samma mahāduggata mayā svātanāya Buddhappamukho bhikkhusaṁgho nimantito, sve nagaravāsino dānaṁ dassanti, tvaṁ kati bhikkhū bhojessasīti. Sāmi mayhaṁ kiṁ bhikkhūhi, bhikkhūhi nāma sadhanānaṁ attho, mayhaṁ pana sve yāgu-atthāya taṇḍulanāḷimattampi natthi, ahaṁ bhatiṁ katvā jīvāmi, kiṁ me bhikkhūhīti. Samādapakena nāma byattena bhavitabbaṁ. Tasmā so tena "natthī"ti vuttepi tuṇhībhūto ahutvā[2] evamāha "samma mahāduggata imasmiṁ nagare subhojanaṁ bhuñjitvā sukhumavatthaṁ nivāsetvā nānābharaṇapaṭipaṇḍitā sirisayane sayamānā bahū janā sampattiṁ anubhavanti, tvaṁ pana divasaṁ bhatiṁ katvā kucchipūraṇamattampi na labhasi,

1. Sve (Sī, Syā, Ka) 2. Anāgantvā (Sī), ahutvā āgantvā (Ka)

သမာဒပေတိ။ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဘောဂသမ္ပဒံ လဘတိ၊ နော ပရိဝါရသမ္ပဒံ။ ဧကစ္စော ပရံ သမာဒပေတိ၊ အတ္တနာ န ဒေတိ။ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ပရိဝါရသမ္ပဒံ လဘတိ၊ နော ဘောဂသမ္ပဒံ။ ဧကစ္စော အတ္တနာပိ န ဒေတိ၊ ပရမ္ပိ န သမာဒပေတိ။ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ နေဝ ဘောဂသမ္ပဒံ လဘတိ၊ န ပရိဝါရသမ္ပဒံ၊ ဝိဃာသာဒေါဝ ဟုတွာ ဇီဝတိ။ ဧကစ္စော အတ္တနာ စ ဒေတိ၊ ပရဉ္စ သမာဒပေတိ။ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဘောဂသမ္ပဒမ္ပိ လဘတိ ပရိဝါရသမ္ပဒမ္ပီ”တိ။

တံ သုတွာ သမီပေ ဌိတော ဧကော ပဏ္ဍိတပုရိသော စိန္တေသိ “အဟံ ဒါနိ တထာ ကရိဿာမိ၊ ယထာ မေ ဒွေပိ သမ္ပတ္တိယော ဘဝိဿန္တီ”တိ။ သော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ဘန္တေ သွာတနာယ[၁] မယှံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ။ ကိတ္တကေဟိ တေ ဘိက္ခူဟိ အတ္ထောတိ။ ကိတ္တကော ပန ဝေါ ဘန္တေ ပရိဝါရောတိ။ ဝီသတိ ဘိက္ခုသဟဿာနီတိ။ ဘန္တေ သဗ္ဗေဟိ သဒ္ဓိံ သွာတနာယ မယှံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာတိ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။ သော ဂါမံ ပဝိသိတွာ “အမ္မတာတာ သွာတနာယ မယာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေါ ဘိက္ခုသံဃော နိမန္တိတော၊ တုမှေ ယတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ ဒါတုံ သက္ခိဿထ၊ တတ္တကာနံ ဒါနံ ဒေထာ”တိ အာရောစေတွာ ဝိစရန္တော အတ္တနော အတ္တနော ဗလံ သလ္လက္ခေတွာ “မယံ ဒသန္နံ ဒဿာမ၊ မယံ ဝီသတိယာ၊ မယံ သတဿ၊ မယံ ပဉ္စသတာန”န္တိ ဝုတ္တေ သဗ္ဗေသံ ဝစနံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ပဏ္ဏေ အာရောပေသိ။

တေန စ သမယေန တသ္မိံ နဂရေ အတိဒုဂ္ဂတဘာဝေနေဝ “မဟာဒုဂ္ဂတော”တိ ပညာတော ဧကော ပုရိသော အတ္ထိ၊ သော တမ္ပိ သမ္မုခါဂတံ ဒိသွာ သမ္မ မဟာဒုဂ္ဂတ မယာ သွာတနာယ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေါ ဘိက္ခုသံဃော နိမန္တိတော၊ သွေ နဂရဝါသိနော ဒါနံ ဒဿန္တိ၊ တွံ ကတိ ဘိက္ခူ ဘောဇေဿသီတိ။ သာမိ မယှံ ကိံ ဘိက္ခူဟိ၊ ဘိက္ခူဟိ နာမ သဓနာနံ အတ္ထော၊ မယှံ ပန သွေ ယာဂုအတ္ထာယ တဏ္ဍုလနာဠိမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ အဟံ ဘတိံ ကတွာ ဇီဝါမိ၊ ကိံ မေ ဘိက္ခူဟီတိ။ သမာဒပကေန နာမ ဗျတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ တသ္မာ သော တေန “နတ္ထီ”တိ ဝုတ္တေပိ တုဏှီဘူတော အဟုတွာ[၂] ဧဝမာဟ “သမ္မ မဟာဒုဂ္ဂတ ဣမသ္မိံ နဂရေ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ သုခုမဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ နာနာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတာ သိရိသယနေ သယမာနာ ဗဟူ ဇနာ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တိ၊ တွံ ပန ဒိဝသံ ဘတိံ ကတွာ ကုစ္ဆိပူရဏမတ္တမ္ပိ န လဘသိ၊

၁-သွေ (သီ၊ သျာ၊ က) ၂-အနာဂန္တွာ (သီ)၊ အဟုတွာ အာဂန္တွာ (က)

evaṁ santepi ‘ahaṁ pubbe puññaṁ akatattā kiñci na labhāmī’ti na jānāsī”ti. Jānāmi sāmīti. Atha kasmā idāni puññaṁ na karosi, tvaṁ yuvā balasampanno, kiṁ tayā bhatiṁ katvāpi yathābalaṁ dānaṁ dātuṁ na vaṭṭatīti. So tasmiṁ kathenteyeva saṁvegappatto hutvā “mayhampi ekaṁ bhikkhuṁ paṇṇe āropehi, kiñcideva bhatiṁ katvā ekassa bhikkhaṁ dassāmī”ti āha. Itaro “kiṁ ekena bhikkhunā[1] paṇṇe āropitenā”ti na āropesi. Mahāduggatopi gehaṁ gantvā bhariyaṁ āha “bhadde nagaravāsino sve saṁghabhattaṁ karissanti, ahampi samādapakena ‘ekassa bhikkhaṁ dehī’ti vutto, mayampi sve ekassa bhikkhaṁ dassāmā”ti. Athassa bhariyā “mayaṁ daliddā, kasmā tayā sampaṭicchitan”ti avatvāva “sāmi bhaddakaṁ te kataṁ, mayaṁ pubbepi kiñci adatvā idāni duggatā jātā, mayaṁ ubhopi bhatiṁ katvā ekassa bhikkhaṁ dassāma sāmī”ti vatvā ubhopi gehā nikkhamitvā bhatiṭṭhānaṁ agamaṁsu.

Mahāseṭṭhi taṁ disvā “kiṁ samma mahāduggata bhatiṁ karissasī”ti pucchi. Āma ayyāti. Kiṁ karissasīti. Yaṁ tumhe kāressatha, taṁ karissāmīti. “Tena hi mayaṁ sve dve tīṇi bhikkhusatāni bhojessāma, ehi, dārūni phālehī”ti vāsipharasuṁ nīharitvā dāpesi. Mahāduggato daḷhaṁ kacchaṁ bandhitvā mahussāhappatto vāsiṁ pahāya pharasuṁ gaṇhanto, pharasuṁ pahāya vāsiṁ gaṇhanto dārūni phāleti. Atha naṁ seṭṭhi āha “samma tvaṁ ajja ativiya ussāhappatto kammaṁ karosi, kiṁ nu kho kāraṇan”ti. Sāmi ahaṁ sve ekaṁ bhikkhuṁ bhojessāmīti. Taṁ sutvā seṭṭhi pasannamānaso cintesi “aho iminā dukkaraṁ kataṁ, ‘ahaṁ duggato’ti tuṇhībhāvaṁ anāpajjitvā ‘bhatiṁ katvā ekaṁ bhikkhuṁ bhojessāmī’ti vadatī”ti. Seṭṭhibhariyāpi tassa bhariyaṁ disvā “amma kiṁ kammaṁ karissasī”ti pucchitvā “yaṁ tumhe kāressatha, taṁ karomī”ti vutte udukkhalasālaṁ pavesetvā suppamusalādīni dāpesi. Sā naccantī viya tuṭṭhapahaṭṭhā vīhiṁ koṭṭeti ceva ophuṇāti ca. Atha naṁ seṭṭhibhariyā pucchi “amma tvaṁ ativiya tuṭṭhapahaṭṭhā kammaṁ karosi, kiṁ nu kho kāraṇan”ti. Ayye imaṁ bhatiṁ katvā mayampi ekaṁ bhikkhuṁ bhojessāmāti. Taṁ sutvā seṭṭhibhariyāpi tassaṁ “aho vatāyaṁ dukkarakārikā”ti pasīdi. Seṭṭhi mahāduggatassa

1. Ekabhikkhuno (Ka)

ဧဝံ သန္တေပိ ‘အဟံ ပုဗ္ဗေ ပုညံ အကတတ္တာ ကိဉ္စိ န လဘာမီ’တိ န ဇာနာသီ”တိ။ ဇာနာမိ သာမီတိ။ အထ ကသ္မာ ဣဒါနိ ပုညံ န ကရောသိ၊ တွံ ယုဝါ ဗလသမ္ပန္နော၊ ကိံ တယာ ဘတိံ ကတွာပိ ယထာဗလံ ဒါနံ ဒါတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ။ သော တသ္မိံ ကထေန္တေယေဝ သံဝေဂပ္ပတ္တော ဟုတွာ “မယှမ္ပိ ဧကံ ဘိက္ခုံ ပဏ္ဏေ အာရောပေဟိ၊ ကိဉ္စိဒေဝ ဘတိံ ကတွာ ဧကဿ ဘိက္ခံ ဒဿာမီ”တိ အာဟ။ ဣတရော “ကိံ ဧကေန ဘိက္ခုနာ[၁] ပဏ္ဏေ အာရောပိတေနာ”တိ န အာရောပေသိ။ မဟာဒုဂ္ဂတောပိ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ နဂရဝါသိနော သွေ သံဃဘတ္တံ ကရိဿန္တိ၊ အဟမ္ပိ သမာဒပကေန ‘ဧကဿ ဘိက္ခံ ဒေဟီ’တိ ဝုတ္တော၊ မယမ္ပိ သွေ ဧကဿ ဘိက္ခံ ဒဿာမာ”တိ။ အထဿ ဘရိယာ “မယံ ဒလိဒ္ဒါ၊ ကသ္မာ တယာ သမ္ပဋိစ္ဆိတ”န္တိ အဝတွာဝ “သာမိ ဘဒ္ဒကံ တေ ကတံ၊ မယံ ပုဗ္ဗေပိ ကိဉ္စိ အဒတွာ ဣဒါနိ ဒုဂ္ဂတာ ဇာတာ၊ မယံ ဥဘောပိ ဘတိံ ကတွာ ဧကဿ ဘိက္ခံ ဒဿာမ သာမီ”တိ ဝတွာ ဥဘောပိ ဂေဟာ နိက္ခမိတွာ ဘတိဋ္ဌာနံ အဂမံသု။

မဟာသေဋ္ဌိ တံ ဒိသွာ “ကိံ သမ္မ မဟာဒုဂ္ဂတ ဘတိံ ကရိဿသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ အယျာတိ။ ကိံ ကရိဿသီတိ။ ယံ တုမှေ ကာရေဿထ၊ တံ ကရိဿာမီတိ။ “တေန ဟိ မယံ သွေ ဒွေ တီဏိ ဘိက္ခုသတာနိ ဘောဇေဿာမ၊ ဧဟိ, ဒါရူနိ ဖာလေဟီ”တိ ဝါသိဖရသုံ နီဟရိတွာ ဒါပေသိ။ မဟာဒုဂ္ဂတော ဒဠှံ ကစ္ဆံ ဗန္ဓိတွာ မဟုဿာဟပ္ပတ္တော ဝါသိံ ပဟာယ ဖရသုံ ဂဏှန္တော, ဖရသုံ ပဟာယ ဝါသိံ ဂဏှန္တော ဒါရူနိ ဖာလေတိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ အာဟ “သမ္မ တွံ အဇ္ဇ အတိဝိယ ဥဿာဟပ္ပတ္တော ကမ္မံ ကရောသိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ။ သာမိ အဟံ သွေ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဘောဇေဿာမီတိ။ တံ သုတွာ သေဋ္ဌိ ပသန္နမာနသော စိန္တေသိ “အဟော ဣမိနာ ဒုက္ကရံ ကတံ၊ ‘အဟံ ဒုဂ္ဂတော’တိ တုဏှီဘာဝံ အနာပဇ္ဇိတွာ ‘ဘတိံ ကတွာ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဘောဇေဿာမီ’တိ ဝဒတီ”တိ။ သေဋ္ဌိဘရိယာပိ တဿ ဘရိယံ ဒိသွာ “အမ္မ ကိံ ကမ္မံ ကရိဿသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ယံ တုမှေ ကာရေဿထ၊ တံ ကရောမီ”တိ ဝုတ္တေ ဥဒုက္ခလသာလံ ပဝေသေတွာ သုပ္ပမုသလာဒီနိ ဒါပေသိ။ သာ နစ္စန္တီ ဝိယ တုဋ္ဌပဟဋ္ဌာ ဝီဟိံ ကောဋ္ဋေတိ စေဝ ဩဖုဏာတိ စ။ အထ နံ သေဋ္ဌိဘရိယာ ပုစ္ဆိ “အမ္မ တွံ အတိဝိယ တုဋ္ဌပဟဋ္ဌာ ကမ္မံ ကရောသိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ။ အယျေ ဣမံ ဘတိံ ကတွာ မယမ္ပိ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဘောဇေဿာမာတိ။ တံ သုတွာ သေဋ္ဌိဘရိယာပိ တဿံ “အဟော ဝတာယံ ဒုက္ကရကာရိကာ”တိ ပသီဒိ။ သေဋ္ဌိ မဟာဒုဂ္ဂတဿ

၁-ဧကဘိက္ခုနော (က)

dārūnaṁ phālitakāle “ayaṁ te bhatī”ti sālīnaṁ catasso nāḷiyo dāpetvā “ayaṁ te tuṭṭhidāyo”ti aparāpi catasso nāḷiyo dāpesi.

So gehaṁ gantvā bhariyaṁ āha “mayā bhatiṁ katvā sāli laddho, ayaṁ nivāpo bhavissati, tayā laddhāya bhatiyā dadhitelakaṭukabhaṇḍāni gaṇhāhī”ti. Seṭṭhibhariyāpi puna tassā ekaṁ sappikaroṭikañceva[1] dadhibhājanañca kaṭukabhaṇḍañca suddhataṇḍulanāḷiñca dāpesi. Iti ca ubhinnampi nava taṇḍulanāḷiyo ahesuṁ. Te “deyyadhammo no laddho”ti tuṭṭhahaṭṭhā pātova uṭṭhahiṁsu. Bhariyā mahāduggataṁ āha “gaccha sāmi, paṇṇaṁ pariyesitvā āharā”ti. So antarāpaṇe paṇṇaṁ adisvā nadītīraṁ gantvā “ajja ayyānaṁ bhojanaṁ dātuṁ labhissāmī”ti pahaṭṭhamānaso gāyanto paṇṇaṁ uccinati. Mahājālaṁ khipitvā ṭhito kevaṭṭo “mahāduggatassa saddena bhavitabban”ti taṁ pakkositvā pucchi “ativiya tuṭṭhacitto gāyasi, kiṁ nu kho kāraṇan”ti. Paṇṇaṁ uccināmi sammāti. Kiṁ karissasīti. Ekaṁ bhikkhuṁ bhojessāmīti. Aho sukhito bhikkhu, so tava kiṁ paṇṇaṁ khādissatīti[2]. Kiṁ karomi samma, attanā laddhapaṇṇena bhojessāmīti. Tena hi ehīti. Kiṁ karomi sammāti. Ime macche gahetvā pādagghanakāni aḍḍhagghanakāni kahāpaṇagghanakāni ca uddānāni karohīti. So tathā akāsi. Baddhabaddhe macche nagaravāsino nimantitanimantitānaṁ bhikkhūnaṁ atthāya hariṁsu. Tassa macchuddānāni karontasseva bhikkhācāravelā pāpuṇi. So velaṁ sallakkhetvā “gamissāmahaṁ samma, ayaṁ bhikkhūnaṁ āgamanavelā”ti āha. Atthi pana kiñci macchuddānanti. Natthi samma sabbāni khīṇānīti. “Tena hi mayā attano atthāya vālukāya nikhaṇitvā cattāro rohitamacchā ṭhapitā, sace bhikkhuṁ bhojetukāmosi, ime gahetvā gacchā”ti te macche tassa adāsi.

Taṁ divasaṁ pana Satthā paccūsakāle lokaṁ volokento mahāduggataṁ attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaṁ disvā “kiṁ nu kho bhavissatī”ti āvajjento “mahāduggato ‘ekaṁ bhikkhuṁ bhojessāmī’ti

1. Sappikaraḍakañceva (Syā)
2. Aho suhito bhikkhu yo tava paṇṇaṁ khādissatīti (Syā)

ဒါရုနံ ဖာလိတကာလေ “အယံ တေ ဘတီ”တိ သာလီနံ စတဿော နာဠိယော ဒါပေတွာ “အယံ တေ တုဋ္ဌိဒါယော”တိ အပရာပိ စတဿော နာဠိယော ဒါပေသိ။

သော ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘရိယံ အာဟ “မယာ ဘတိံ ကတွာ သာလိ လဒ္ဓေါ၊ အယံ နိဝါပေါ ဘဝိဿတိ၊ တယာ လဒ္ဓါယ ဘတိယာ ဒဓိတေလကဋုကဘဏ္ဍာနိ ဂဏှာဟီ”တိ။ သေဋ္ဌိဘရိယာပိ ပုန တဿာ ဧကံ သပ္ပိကရောဋိကဉ္စေဝ[၁] ဒဓိဘာဇနဉ္စ ကဋုကဘဏ္ဍဉ္စ သုဒ္ဓတဏ္ဍုလနာဠိဉ္စ ဒါပေသိ။ ဣတိ စ ဥဘိန္နမ္ပိ နဝ တဏ္ဍုလနာဠိယော အဟေသုံ။ တေ “ဒေယျဓမ္မော နော လဒ္ဓေါ”တိ တုဋ္ဌဟဋ္ဌာ ပါတောဝ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ဘရိယာ မဟာဒုဂ္ဂတံ အာဟ “ဂစ္ဆ သာမိ၊ ပဏ္ဏံ ပရိယေသိတွာ အာဟရာ”တိ။ သော အန္တရာပဏေ ပဏ္ဏံ အဒိသွာ နဒီတီရံ ဂန္တွာ “အဇ္ဇ အယျာနံ ဘောဇနံ ဒါတုံ လဘိဿာမီ”တိ ပဟဋ္ဌမာနသော ဂါယန္တော ပဏ္ဏံ ဥစ္စိနတိ။ မဟာဇာလံ ခိပိတွာ ဌိတော ကေဝဋ္ဋော “မဟာဒုဂ္ဂတဿ သဒ္ဒေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ တံ ပက္ကောသိတွာ ပုစ္ဆိ “အတိဝိယ တုဋ္ဌစိတ္တော ဂါယသိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ။ ပဏ္ဏံ ဥစ္စိနာမိ သမ္မာတိ။ ကိံ ကရိဿသီတိ။ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဘောဇေဿာမီတိ။ အဟော သုခိတော ဘိက္ခု၊ သော တဝ ကိံ ပဏ္ဏံ ခါဒိဿတီတိ[၂]။ ကိံ ကရောမိ သမ္မ၊ အတ္တနာ လဒ္ဓပဏ္ဏေန ဘောဇေဿာမီတိ။ တေန ဟိ ဧဟီတိ။ ကိံ ကရောမိ သမ္မာတိ။ ဣမေ မစ္ဆေ ဂဟေတွာ ပါဒဂ္ဃနကာနိ အဍ္ဎဂ္ဃနကာနိ ကဟာပဏဂ္ဃနကာနိ စ ဥဒ္ဒါနာနိ ကရောဟီတိ။ သော တထာ အကာသိ။ ဗဒ္ဓဗဒ္ဓေ မစ္ဆေ နဂရဝါသိနော နိမန္တိတနိမန္တိတာနံ ဘိက္ခူနံ အတ္ထာယ ဟရိံသု။ တဿ မစ္ဆုဒ္ဒါနာနိ ကရောန္တဿေဝ ဘိက္ခာစာရဝေလာ ပါပုဏိ။ သော ဝေလံ သလ္လက္ခေတွာ “ဂမိဿာမဟံ သမ္မ၊ အယံ ဘိက္ခူနံ အာဂမနဝေလာ”တိ အာဟ။ အတ္ထိ ပန ကိဉ္စိ မစ္ဆုဒ္ဒါနန္တိ။ နတ္ထိ သမ္မ သဗ္ဗာနိ ခီဏာနီတိ။ “တေန ဟိ မယာ အတ္တနော အတ္ထာယ ဝါလုကာယ နိခဏိတွာ စတ္တာရော ရောဟိတမစ္ဆာ ဌပိတာ၊ သစေ ဘိက္ခုံ ဘောဇေတုကာမောသိ၊ ဣမေ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆာ”တိ တေ မစ္ဆေ တဿ အဒါသိ။

တံ ဒိဝသံ ပန သတ္ထာ ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော မဟာဒုဂ္ဂတံ အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “မဟာဒုဂ္ဂတော ‘ဧကံ ဘိက္ခုံ ဘောဇေဿာမီ’တိ

၁-သပ္ပိကရဍကဉ္စေဝ (သျာ) ၂-အဟော သုဟိတော ဘိက္ခု ယော တဝ ပဏ္ဏံ ခါဒိဿတီတိ (သျာ)

bhariyāya saddhiṁ hiyyo bhatiṁ akāsi, kataraṁ nu kho bhikkhuṁ labhissatī”ti cintetvā “manussā paṇṇe āropitasaññāya bhikkhū gahetvā attano attano gehesu nisīdāpessanti, mahāduggato maṁ ṭhapetvā aññaṁ bhikkhuṁ na labhissatī”ti upadhāresi. Buddhā kira duggatesu anukampaṁ karonti. Tasmā Satthā pātova sarīrapaṭijagganaṁ katvā “mahāduggataṁ saṅgaṇhissāmī”ti Gandhakuṭiṁ pavisitvā nisīdi. Mahāduggatepi macche gahetvā gehaṁ pavisante Sakkassa Paṇḍukambalasilāsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. So “kiṁ nu kho kāraṇan”ti olokento “hiyyo mahāduggato ‘ekassa bhikkhuno bhikkhaṁ dassāmī”ti attano bhariyāya saddhiṁ bhatiṁ akāsi, kataraṁ nu kho bhikkhuṁ labhissatī”ti cintetvā “natthetassa añño bhikkhu, Satthā pana mahāduggatassa saṅgahaṁ karissāmī”ti Gandhakuṭiyaṁ nisinno. Mahāduggato attano upakappanakaṁ yāgubhattaṁ paṇṇasūpeyyampi Tathāgatassa dadeyya, “yaṁnūnāhaṁ mahāduggatassa gehaṁ gantvā bhattakārakakammaṁ kareyyan”ti aññātakavesena tassa gehasamīpaṁ gantvā “atthi nu kho kassaci kiñci bhatiyā kātabban”ti pucchi. Mahāduggato taṁ disvā āha “samma kiṁ kammaṁ karissasī”ti. Ahaṁ sāmi sabbasippiko, mayhaṁ ajānanasippaṁ nāma natthi, yāgubhattādīnipi sampādetuṁ jānāmīti. Samma mayaṁ tava kammena atthikā, tuyhaṁ pana kiñci dātabbaṁ bhatiṁ na passāmāti. Kiṁ pana te kattabbanti. Ekassa bhikkhussa bhikkhaṁ dātukāmomhi, tassa yāgubhattasaṁvidhānaṁ icchāmīti. Sace bhikkhussa bhikkhaṁ dassasi, na me bhatiyā attho, kiṁ mama puññaṁ na vaṭṭatīti. Evaṁ sante sādhu samma, pavisāti. So tassa gehaṁ pavisitvā telataṇḍulādīni āharāpetvā “gaccha, attano pattabhikkhuṁ ānehī”ti taṁ uyyojesi. Dānaveyyāvaṭikopi paṇṇe āropitaniyāmeneva tesaṁ tesaṁ gehāni bhikkhū pahiṇi.

Mahāduggato tassa santikaṁ gantvā “mayhaṁ pattabhikkhuṁ dehī”ti āha. So tasmiṁ khaṇe satiṁ labhitvā “ahaṁ tava bhikkhuṁ pamuṭṭho”ti āha. Mahāduggato tikhiṇāya sattiyā kucchiyaṁ pahaṭo viya “sāmi kasmā maṁ nāsesi, ahaṁ tayā hiyyo samādapito bhariyāya saddhiṁ divasaṁ bhatiṁ katvā ajja pātova paṇṇatthāya nadītīre āhiṇḍitvā āgato, dehi me ekaṁ bhikkhun”ti bāhā paggayha paridevi. Manussā

ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ ဟိယျော ဘတိံ အကာသိ၊ ကတရံ နု ခေါ ဘိက္ခုံ လဘိဿတီ''တိ စိန္တေတွာ “မနုဿာ ပဏ္ဏေ အာရောပိတသညာယ ဘိက္ခူ ဂဟေတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဂေဟေသု နိသီဒါပေဿန္တိ၊ မဟာဒုဂ္ဂတော မံ ဌပေတွာ အညံ ဘိက္ခုံ န လဘိဿတီ”တိ ဥပဓာရေသိ။ ဗုဒ္ဓါ ကိရ ဒုဂ္ဂတေသု အနုကမ္ပံ ကရောန္တိ။ တသ္မာ သတ္ထာ ပါတောဝ သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ကတွာ “မဟာဒုဂ္ဂတံ သင်္ဂဏှိဿာမီ”တိ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ နိသီဒိ။ မဟာဒုဂ္ဂတေပိ မစ္ဆေ ဂဟေတွာ ဂေဟံ ပဝိသန္တေ သက္ကဿ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သော “ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ ဩလောကေန္တော ‘‘ဟိယျော မဟာဒုဂ္ဂတော ‘ဧကဿ ဘိက္ခုနော ဘိက္ခံ ဒဿာမီ’တိ အတ္တနော ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ ဘတိံ အကာသိ၊ ကတရံ နု ခေါ ဘိက္ခုံ လဘိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ “နတ္ထေတဿ အညော ဘိက္ခု၊ သတ္ထာ ပန မဟာဒုဂ္ဂတဿ သင်္ဂဟံ ကရိဿာမီ”တိ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နော။ မဟာဒုဂ္ဂတော အတ္တနော ဥပကပ္ပနကံ ယာဂုဘတ္တံ ပဏ္ဏသူပေယျမ္ပိ တထာဂတဿ ဒဒေယျ၊ “ယံနူနာဟံ မဟာဒုဂ္ဂတဿ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘတ္တကာရကကမ္မံ ကရေယျ”န္တိ အညာတကဝေသေန တဿ ဂေဟသမီပံ ဂန္တွာ “အတ္ထိ နု ခေါ ကဿစိ ကိဉ္စိ ဘတိယာ ကာတဗ္ဗ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ မဟာဒုဂ္ဂတော တံ ဒိသွာ အာဟ ‘‘သမ္မ ကိံ ကမ္မံ ကရိဿသီ”တိ။ အဟံ သာမိ သဗ္ဗသိပ္ပိကော၊ မယှံ အဇာနနသိပ္ပံ နာမ နတ္ထိ၊ ယာဂုဘတ္တာဒီနိပိ သမ္ပာဒေတုံ ဇာနာမီတိ။ သမ္မ မယံ တဝ ကမ္မေန အတ္ထိကာ၊ တုယှံ ပန ကိဉ္စိ ဒါတဗ္ဗံ ဘတိံ န ပဿာမာတိ။ ကိံ ပန တေ ကတ္တဗ္ဗန္တိ။ ဧကဿ ဘိက္ခုဿ ဘိက္ခံ ဒါတုကာမောမှိ၊ တဿ ယာဂုဘတ္တသံဝိဓာနံ ဣစ္ဆာမီတိ။ သစေ ဘိက္ခုဿ ဘိက္ခံ ဒဿသိ၊ န မေ ဘတိယာ အတ္ထော၊ ကိံ မမ ပုညံ န ဝဋ္ဋတီတိ။ ဧဝံ သန္တေ သာဓု သမ္မ, ပဝိသာတိ။ သော တဿ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ တေလတဏ္ဍုလာဒီနိ အာဟရာပေတွာ ‘‘ဂစ္ဆ, အတ္တနော ပတ္တဘိက္ခုံ အာနေဟီ”တိ တံ ဥယျောဇေသိ။ ဒါနဝေယျာဝဋိကောပိ ပဏ္ဏေ အာရောပိတနိယာမေနေဝ တေသံ တေသံ ဂေဟာနိ ဘိက္ခူ ပဟိဏိ။

မဟာဒုဂ္ဂတော တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “မယှံ ပတ္တဘိက္ခုံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ သော တသ္မိံ ခဏေ သတိံ လဘိတွာ “အဟံ တဝ ဘိက္ခုံ ပမုဋ္ဌော”တိ အာဟ။ မဟာဒုဂ္ဂတော တိခိဏာယ သတ္တိယာ ကုစ္ဆိယံ ပဟတော ဝိယ ‘‘သာမိ ကသ္မာ မံ နာသေသိ၊ အဟံ တယာ ဟိယျော သမာဒပိတော ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ ဒိဝသံ ဘတိံ ကတွာ အဇ္ဇ ပါတောဝ ပဏ္ဏတ္ထာယ နဒီတီရေ အာဟိဏ္ဍိတွာ အာဂတော၊ ဒေဟိ မေ ဧကံ ဘိက္ခု”န္တိ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ပရိဒေဝိ။ မနုဿာ

sannipatitvā “kimetaṁ mahāduggatā”ti pucchiṁsu. So tamatthaṁ ārocesi. Te veyyāvaṭikaṁ pucchiṁsu “saccaṁ kira samma tayā esa ‘bhatiṁ katvā ekassa bhikkhussa bhikkhaṁ dehī’ti samādapito”ti. Āma ayyāti. Bhāriyaṁ te kammaṁ kataṁ, yo tvaṁ ettake bhikkhū saṁvidahanto etassa ekaṁ bhikkhuṁ nādāsīti. So tesaṁ vacanena maṅkubhūto taṁ āha “samma mahāduggata mā maṁ nāsayi, ahaṁ tava kāraṇā mahāvihesaṁ patto, manussā paṇṇe āropitaniyāmena attano attano pattabhikkhū nayiṁsu, attano gehe nisinnabhikkhuṁ nīharitvā dento nāma natthi, Satthā pana mukhaṁ dhovitvā Gandhakuṭiyameva nisinno, rājayuvarājasenāpati-ādayo Satthu Gandhakuṭito nikkhamanaṁ olokentā nisinnā Satthu pattaṁ gahetvā gamissāmā’ti. Buddhā nāma duggate anukampaṁ karonti, tvaṁ vihāraṁ gantvā ‘duggatomhi bhante, mama saṅgahaṁ karothā’ti Satthāraṁ vanda, sace te puññaṁ atthi, addhā lacchasī”ti.

So vihāraṁ agamāsi. Atha naṁ aññesu divasesu vihāre vighāsādabhāvena diṭṭhattā rājayuvarājādayo “mahāduggata na tāva bhattakālo, kasmā tvaṁ āgacchasī”ti āhaṁsu. So “jānāmi sāmi, ‘na tāva bhattakālo’ti. Satthāraṁ pana vandituṁ āgacchāmī”ti vadanto gantvā Gandhakuṭiyā ummāre sīsaṁ ṭhapetvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā “bhante imasmiṁ nagare mayā duggatataro natthi, avassayo me hotha, karotha me saṅgahan”ti āha. Satthā Gandhakuṭidvāraṁ vivaritvā pattaṁ nīharitvā tassa hatthe ṭhapesi. So cakkavattisiriṁ patto viya ahosi. Rājayuvarājādayo aññamaññassa mukhāni olokayiṁsu. Satthārā dinnapattañhi koci issariyavasena gahetuṁ samattho nāma natthi. Evaṁ pana vadiṁsu “samma mahāduggata Satthu pattaṁ amhākaṁ dehi, ettakaṁ nāma te dhanaṁ dassāma, tvaṁ duggato dhanaṁ gaṇhāhi, kiṁ te pattenā’ti. Mahāduggato “na kassaci dassāmi, na me dhanena attho, Satthāraṁyeva bhojessāmī”ti āha. Avasesā taṁ yācitvā pattaṁ alabhitvā nivattiṁsu. Rājā pana “mahāduggato dhanena palobhiyamānopi Satthu pattaṁ na deti, Satthārā ca sayaṁ dinnapattaṁ koci gahetuṁ na sakkoti, imassa deyyadhammo nāma kittako bhavissati, iminā deyyadhammassa dinnakāle Satthāraṁ ādāya gehaṁ netvā mayhaṁ sampāditaṁ āhāraṁ dassāmī”ti cintetvā Satthārā

သန္နိပတိတွာ “ကိမေတံ မဟာဒုဂ္ဂတာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ တေ ဝေယျာဝဋိကံ ပုစ္ဆိံသု “သစ္စံ ကိရ သမ္မ တယာ ဧသ ‘ဘတိံ ကတွာ ဧကဿ ဘိက္ခုဿ ဘိက္ခံ ဒေဟီ’တိ သမာဒပိတော”တိ။ အာမ အယျာတိ။ ဘာရိယံ တေ ကမ္မံ ကတံ၊ ယော တွံ ဧတ္တကေ ဘိက္ခူ သံဝိဒဟန္တော ဧတဿ ဧကံ ဘိက္ခုံ နာဒါသီတိ။ သော တေသံ ဝစနေန မင်္ကုဘူတော တံ အာဟ “သမ္မ မဟာဒုဂ္ဂတ မာ မံ နာသယိ၊ အဟံ တဝ ကာရဏာ မဟာဝိဟေသံ ပတ္တော၊ မနုဿာ ပဏ္ဏေ အာရောပိတနိယာမေန အတ္တနော အတ္တနော ပတ္တဘိက္ခူ နယိံသု၊ အတ္တနော ဂေဟေ နိသိန္နဘိက္ခုံ နီဟရိတွာ ဒေန္တော နာမ နတ္ထိ၊ သတ္ထာ ပန မုခံ ဓောဝိတွာ ဂန္ဓကုဋိယမေဝ နိသိန္နော၊ ရာဇယုဝရာဇသေနာပတိအာဒယော သတ္ထု ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမနံ ဩလောကေန္တာ နိသိန္နာ သတ္ထု ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမာ’တိ။ ဗုဒ္ဓါ နာမ ဒုဂ္ဂတေ အနုကမ္ပံ ကရောန္တိ၊ တွံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ‘ဒုဂ္ဂတောမှိ ဘန္တေ၊ မမ သင်္ဂဟံ ကရောထာ’တိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒ၊ သစေ တေ ပုညံ အတ္ထိ၊ အဒ္ဓါ လစ္ဆသီ”တိ။

သော ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ အထ နံ အညေသု ဒိဝသေသု ဝိဟာရေ ဝိဃာသာဒဘာဝေန ဒိဋ္ဌတ္တာ ရာဇယုဝရာဇာဒယော “မဟာဒုဂ္ဂတ န တာဝ ဘတ္တကာလော၊ ကသ္မာ တွံ အာဂစ္ဆသီ”တိ အာဟံသု။ သော “ဇာနာမိ သာမိ၊ ‘န တာဝ ဘတ္တကာလော’တိ။ သတ္ထာရံ ပန ဝန္ဒိတုံ အာဂစ္ဆာမီ”တိ ဝဒန္တော ဂန္တွာ ဂန္ဓကုဋိယာ ဥမ္မာရေ သီသံ ဌပေတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ နဂရေ မယာ ဒုဂ္ဂတတရော နတ္ထိ၊ အဝဿယော မေ ဟောထ၊ ကရောထ မေ သင်္ဂဟ”န္တိ အာဟ။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိဒွါရံ ဝိဝရိတွာ ပတ္တံ နီဟရိတွာ တဿ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ သော စက္ကဝတ္တိသိရိံ ပတ္တော ဝိယ အဟောသိ။ ရာဇယုဝရာဇာဒယော အညမညဿ မုခါနိ ဩလောကယိံသု။ သတ္ထာရာ ဒိန္နပတ္တဉှိ ကောစိ ဣဿရိယဝသေန ဂဟေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ ဧဝံ ပန ဝဒိံသု “သမ္မ မဟာဒုဂ္ဂတ သတ္ထု ပတ္တံ အမှာကံ ဒေဟိ၊ ဧတ္တကံ နာမ တေ ဓနံ ဒဿာမ၊ တွံ ဒုဂ္ဂတော ဓနံ ဂဏှာဟိ၊ ကိံ တေ ပတ္တေနာ”တိ။ မဟာဒုဂ္ဂတော “န ကဿစိ ဒဿာမိ၊ န မေ ဓနေန အတ္ထော၊ သတ္ထာရံယေဝ ဘောဇေဿာမီ”တိ အာဟ။ အဝသေသာ တံ ယာစိတွာ ပတ္တံ အလဘိတွာ နိဝတ္တိံသု။ ရာဇာ ပန “မဟာဒုဂ္ဂတော ဓနေန ပလောဘိယမာနောပိ သတ္ထု ပတ္တံ န ဒေတိ၊ သတ္ထာရာ စ သယံ ဒိန္နပတ္တံ ကောစိ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဣမဿ ဒေယျဓမ္မော နာမ ကိတ္တကော ဘဝိဿတိ၊ ဣမိနာ ဒေယျဓမ္မဿ ဒိန္နကာလေ သတ္ထာရံ အာဒါယ ဂေဟံ နေတွာ မယှံ သမ္ပာဒိတံ အာဟာရံ ဒဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ သတ္ထာရာ

saddhiṁyeva agamāsi. Sakkopi devarājā yāgukhajjakabhattasūpeyyapaṇṇādīni sampādetvā Satthu nisīdanārahaṁ āsanaṁ paññapetvā nisīdi.

Mahāduggato Satthāraṁ netvā “pavisatha bhante”ti āha. Vasanagehañcassa nīcaṁ hoti, anonatena pavisituṁ na sakkā. Buddhā ca nāma gehaṁ pavisantā na onamitvā pavisanti. Gehañhi pavisanakāle mahāpathavī vā heṭṭhā ogacchati, gehaṁ vā uddhaṁ gacchati. Idaṁ tesaṁ sudinnadānassa phalaṁ. Puna nikkhamitvā gatakāle sabbaṁ pākatikameva hoti. Tasmā Satthā ṭhitakova gehaṁ pavisitvā Sakkena paññattāsane nisīdi. Satthari nisinne rājā āha “samma mahāduggata tayā amhākaṁ yācantānampi Satthu patto na dinno, passāma tāva, kīdiso te Satthu sakkāro kato”ti. Athassa Sakko yāgukhajjakādīni vivaritvā dassesi. Tesaṁ vāsagandho sakalanagaraṁ chādetvā aṭṭhāsi. Rājā yāgu-ādīni oloketvā Bhagavantaṁ āha “bhante ‘ahaṁ mahāduggatassa deyyadhammo kittako bhavissati, iminā deyyadhamme dinne Satthāraṁ gehaṁ netvā attano sampāditaṁ āhāraṁ dassāmī’ti cintetvā āgato, mayā evarūpo āhāro na diṭṭhapubbo, mayi idha ṭhite mahāduggato kilameyya, gacchāmahan”ti Satthāraṁ vanditvā pakkāmi. Sakkopi Satthāraṁ yāgu-ādīni datvā sakkaccaṁ parivisi. Satthāpi katabhattakicco anumodanaṁ katvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi.

Sakko mahāduggatassa saññaṁ adāsi. So pattaṁ gahetvā Satthāraṁ anugacchi. Sakko nivattitvā mahāduggatassa gehadvāre ṭhito ākāsaṁ olokesi. Tāvadeva ākāsato sattaratanavassaṁ vassitvā tassa gehe sabbabhājanāni pūretvā sakalaṁ gehaṁ pūresi. Tassa gehe okāso nāhosi. Tassa bhariyā dārake hatthesu gahetvā nīharitvā bahi aṭṭhāsi. So Satthāraṁ anugantvā nivatto dārake bahi disvā “kiṁ idan”ti pucchi. Sāmi sakalaṁ no gehaṁ sattahi ratanehi puṇṇaṁ, pavisituṁ okāso natthīti. So “ajjeva me dānena vipāko dinno”ti cintetvā rañño santikaṁ gantvā vanditvā “kasmā āgatosī”ti vutte āha “deva gehaṁ me sattahi ratanehi puṇṇaṁ, taṁ dhanaṁ gaṇhathā”ti. Rājā “aho

သဒ္ဓိံယေဝ အဂမာသိ။ သက္ကောပိ ဒေဝရာဇာ ယာဂုခဇ္ဇကဘတ္တသူပေယျပဏ္ဏာဒီနိ သမ္ပာဒေတွာ သတ္ထု နိသီဒနာရဟံ အာသနံ ပညပေတွာ နိသီဒိ။

မဟာဒုဂ္ဂတော သတ္ထာရံ နေတွာ “ပဝိသထ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ ဝသနဂေဟဉ္စဿ နီစံ ဟောတိ၊ အနောနတေန ပဝိသိတုံ န သက္ကာ။ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဂေဟံ ပဝိသန္တာ န ဩနမိတွာ ပဝိသန္တိ။ ဂေဟဉှိ ပဝိသနကာလေ မဟာပထဝီ ဝါ ဟေဋ္ဌာ ဩဂစ္ဆတိ၊ ဂေဟံ ဝါ ဥဒ္ဓံ ဂစ္ဆတိ။ ဣဒံ တေသံ သုဒိန္နဒါနဿ ဖလံ။ ပုန နိက္ခမိတွာ ဂတကာလေ သဗ္ဗံ ပါကတိကမေဝ ဟောတိ။ တသ္မာ သတ္ထာ ဌိတကောဝ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ သက္ကေန ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ သတ္ထရိ နိသိန္နေ ရာဇာ အာဟ “သမ္မ မဟာဒုဂ္ဂတ တယာ အမှာကံ ယာစန္တာနမ္ပိ သတ္ထု ပတ္တော န ဒိန္နော၊ ပဿာမ တာဝ၊ ကီဒိသော တေ သတ္ထု သက္ကာရော ကတော”တိ။ အထဿ သက္ကော ယာဂုခဇ္ဇကာဒီနိ ဝိဝရိတွာ ဒဿေသိ။ တေသံ ဝါသဂန္ဓော သကလနဂရံ ဆာဒေတွာ အဋ္ဌာသိ။ ရာဇာ ယာဂုအာဒီနိ ဩလောကေတွာ ဘဂဝန္တံ အာဟ “ဘန္တေ ‘အဟံ မဟာဒုဂ္ဂတဿ ဒေယျဓမ္မော ကိတ္တကော ဘဝိဿတိ၊ ဣမိနာ ဒေယျဓမ္မေ ဒိန္နေ သတ္ထာရံ ဂေဟံ နေတွာ အတ္တနော သမ္ပာဒိတံ အာဟာရံ ဒဿာမီ’တိ စိန္တေတွာ အာဂတော၊ မယာ ဧဝရူပေါ အာဟာရော န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ မယိ ဣဓ ဌိတေ မဟာဒုဂ္ဂတော ကိလမေယျ၊ ဂစ္ဆာမဟ”န္တိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကာမိ။ သက္ကောပိ သတ္ထာရံ ယာဂုအာဒီနိ ဒတွာ သက္ကစ္စံ ပရိဝိသိ။ သတ္ထာပိ ကတဘတ္တကိစ္စော အနုမောဒနံ ကတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။

သက္ကော မဟာဒုဂ္ဂတဿ သညံ အဒါသိ။ သော ပတ္တံ ဂဟေတွာ သတ္ထာရံ အနုဂစ္ဆိ။ သက္ကော နိဝတ္တိတွာ မဟာဒုဂ္ဂတဿ ဂေဟဒွါရေ ဌိတော အာကာသံ ဩလောကေသိ။ တာဝဒေဝ အာကာသတော သတ္တရတနဝဿံ ဝဿိတွာ တဿ ဂေဟေ သဗ္ဗဘာဇနာနိ ပူရေတွာ သကလံ ဂေဟံ ပူရေသိ။ တဿ ဂေဟေ ဩကာသော နာဟောသိ။ တဿ ဘရိယာ ဒါရကေ ဟတ္ထေသု ဂဟေတွာ နီဟရိတွာ ဗဟိ အဋ္ဌာသိ။ သော သတ္ထာရံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တော ဒါရကေ ဗဟိ ဒိသွာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ သာမိ သကလံ နော ဂေဟံ သတ္တဟိ ရတနေဟိ ပုဏ္ဏံ၊ ပဝိသိတုံ ဩကာသော နတ္ထီတိ။ သော “အဇ္ဇေဝ မေ ဒါနေန ဝိပါကော ဒိန္နော”တိ စိန္တေတွာ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ “ကသ္မာ အာဂတောသီ”တိ ဝုတ္တေ အာဟ “ဒေဝ ဂေဟံ မေ သတ္တဟိ ရတနေဟိ ပုဏ္ဏံ၊ တံ ဓနံ ဂဏှထာ”တိ။ ရာဇာ “အဟော

Buddhānaṁ dinnadānaṁ, ajjeva matthakaṁ pattan”ti cintetvā taṁ āha “kiṁ te laddhuṁ vaṭṭatī”ti. Dhanaharaṇatthāya sakaṭasahassaṁ devāti. Rājā sakaṭasahassaṁ pesetvā dhanaṁ āharāpetvā rājaṅgaṇe okirāpesi. Tālappamāṇo rāsi ahosi. Rājā nāgare sannipātāpetvā “imasmiṁ nagare atthi kassaci ettakaṁ dhanan”ti pucchi. Natthi devāti. Evaṁ mahādhanassa kiṁ kātuṁ vaṭṭatīti. Seṭṭhiṭṭhānaṁ dātuṁ vaṭṭati devāti. Rājā tassa mahāsakkāraṁ katvā seṭṭhiṭṭhānaṁ dāpesi.

Athassa pubbe ekassa seṭṭhino gehaṭṭhānaṁ ācikkhitvā “ettha jāte gacche harāpetvā gehaṁ uṭṭhāpetvā vasāhī”ti āha. Tassa taṁ ṭhānaṁ sodhetvā samaṁ katvā bhūmiyā khaññamānāya aññamaññaṁ āhacca nidhikumbhiyo uṭṭhahiṁsu. Tena rañño ārocite “tava puññena nibbattā, tvameva gaṇhāhī”ti āha. So gehaṁ kāretvā sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ adāsi. Tato parampi yāvatāyukaṁ tiṭṭhanto puññāni karitvā āyupariyosāne devaloke nibbatto.

Ekaṁ Buddhantaraṁ dibbasampattiṁ anubhavitvā imasmiṁ Buddhuppāde tato cuto Sāvatthiyaṁ Sāriputtattherassūpaṭṭhākakule seṭṭhidhītu kucchiyaṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Athassā mātāpitaro gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā[1] gabbhaparihāraṁ adaṁsu. Tassā aparena samayena evarūpo dohaḷo uppajji “aho vatāhaṁ Dhammadesanāpatiṁ ādiṁ katvā pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ rohitamaccharasena dānaṁ datvā kāsāyāni vatthāni nivāsetvā āsanapariyante nisinnā tesaṁ bhikkhūnaṁ ucchiṭṭhabhattaṁ paribhuñjeyyan”ti. Sā mātāpitūnaṁ ārocetvā tathā akāsi, dohaḷo paṭipassambhi. Athassā tato aparesupi sattasu maṅgalesu rohitamaccharaseneva Dhammasenāpatittherappamukhāni pañca bhikkhusatāni bhojesuṁ. Sabbaṁ Tissakumārassa vatthumhi vuttaniyāmeneva veditabbaṁ. Ayamassa pana mahāduggatakāle dinnassa rohitamaccharasadānasseva nissando. Nāmaggahaṇadivase panassa “bhante dāsassa vo sikkhāpadāni dethā”ti mātarā vutte thero āha “konāmo ayaṁ dārako”ti. Bhante imassa dārakassa kucchiyaṁ paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya imasmiṁ gehe jaḷā eḷamūgāpi

1. Sutvā (Sī)

ဗုဒ္ဓါနံ ဒိန္နဒါနံ၊ အဇ္ဇေဝ မတ္ထကံ ပတ္တ”န္တိ စိန္တေတွာ တံ အာဟ “ကိံ တေ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ဓနဟရဏတ္ထာယ သကဋသဟဿံ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ သကဋသဟဿံ ပေသေတွာ ဓနံ အာဟရာပေတွာ ရာဇင်္ဂဏေ ဩကိရာပေသိ။ တာလပ္ပမာဏော ရာသိ အဟောသိ။ ရာဇာ နာဂရေ သန္နိပါတာပေတွာ “ဣမသ္မိံ နဂရေ အတ္ထိ ကဿစိ ဧတ္တကံ ဓန”န္တိ ပုစ္ဆိ။ နတ္ထိ ဒေဝါတိ။ ဧဝံ မဟာဓနဿ ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ တဿ မဟာသက္ကာရံ ကတွာ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ဒါပေသိ။

အထဿ ပုဗ္ဗေ ဧကဿ သေဋ္ဌိနော ဂေဟဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ “ဧတ္ထ ဇာတေ ဂစ္ဆေ ဟရာပေတွာ ဂေဟံ ဥဋ္ဌာပေတွာ ဝသာဟီ”တိ အာဟ။ တဿ တံ ဌာနံ သောဓေတွာ သမံ ကတွာ ဘူမိယာ ခညမာနာယ အညမညံ အာဟစ္စ နိဓိကုမ္ဘိယော ဥဋ္ဌဟိံသု။ တေန ရညော အာရောစိတေ “တဝ ပုညေန နိဗ္ဗတ္တာ၊ တွမေဝ ဂဏှာဟီ”တိ အာဟ။ သော ဂေဟံ ကာရေတွာ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ တတော ပရမ္ပိ ယာဝတာယုကံ တိဋ္ဌန္တော ပုညာနိ ကရိတွာ အာယုပရိယောသာနေ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော။

ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ တတော စုတော သာဝတ္ထိယံ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿူပဋ္ဌာကကုလေ သေဋ္ဌိဓီတု ကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အထဿာ မာတာပိတရော ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ[1] ဂဗ္ဘပရိဟာရံ အဒံသု။ တဿာ အပရေန သမယေန ဧဝရူပေါ ဒေါဟဠော ဥပ္ပဇ္ဇိ “အဟော ဝတာဟံ ဓမ္မသေနာပတိံ အာဒိံ ကတွာ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ ရောဟိတမစ္ဆရသေန ဒါနံ ဒတွာ ကာသာယာနိ ဝတ္ထာနိ နိဝါသေတွာ အာသနပရိယန္တေ နိသိန္နာ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တံ ပရိဘုဉ္ဇေယျ”န္တိ။ သာ မာတာပိတူနံ အာရောစေတွာ တထာ အကာသိ၊ ဒေါဟဠော ပဋိပဿမ္ဘိ။ အထဿာ တတော အပရေသုပိ သတ္တသု မင်္ဂလေသု ရောဟိတမစ္ဆရသေနေဝ ဓမ္မသေနာပတိတ္ထေရပ္ပမုခါနိ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ ဘောဇေသုံ။ သဗ္ဗံ တိဿကုမာရဿ ဝတ္ထုမှိ ဝုတ္တနိယာမေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အယမဿ ပန မဟာဒုဂ္ဂတကာလေ ဒိန္နဿ ရောဟိတမစ္ဆရသဒါနဿေဝ နိဿန္ဒော။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ပနဿ “ဘန္တေ ဒါသဿ ဝေါ သိက္ခာပဒါနိ ဒေထာ”တိ မာတရာ ဝုတ္တေ ထေရော အာဟ “ကောနာမော အယံ ဒါရကော”တိ။ ဘန္တေ ဣမဿ ဒါရကဿ ကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏတော ပဋ္ဌာယ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဇလာ ဧဠမူဂါပိ

၁-သုတွာ (သီ)

paṇḍitā jātā, tasmā me puttassa **Paṇḍito**tveva nāmaṁ bhavissatīti. Thero sikkhāpadāni adāsi. Jātadivasato paṭṭhāya panassa “nāhaṁ mama puttassa ajjhāsayaṁ bhindissāmī”ti mātu cittaṁ uppajji. So sattavassikakāle mātaraṁ āha “amma therassa santike pabbajissāmī”ti. “Sādhu tāta, ‘ahaṁ tava ajjhāsayaṁ na bhindissāmi’cceva manaṁ uppādesin”ti vatvā theraṁ nimantetvā bhojetvā “bhante dāso vo pabbajitukāmo, ahaṁ imaṁ sāyanhasamaye vihāraṁ ānessāmī”ti theraṁ uyyojetvā ñātake sannipātāpetvā “mama puttassa gihikāle kattabbasakkāraṁ ajjeva karissāmā”ti mahantaṁ sakkāraṁ kāretvā taṁ ādāya vihāraṁ gantvā “imaṁ bhante pabbājethā”ti therassa adāsi.

Thero pabbajjāya dukkarabhāvaṁ ācikkhitvā “karissāmahaṁ bhante tumhākaṁ ovādan”ti vutte “tena hi ehī”ti kese temetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṁ ācikkhitvā pabbājesi. Mātāpitaropissa sattāhaṁ vihāreyeva vasantā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa rohitamaccharaseneva dānaṁ datvā sattame divase sāyaṁ gehaṁ agamaṁsu. Thero aṭṭhame divase antogāmaṁ gacchanto taṁ ādāya gacchati, bhikkhusaṁghena saddhiṁ nāgamāsi. Kiṁ kāraṇā? Natāvassa pattacīvaraggahaṇāni vā iriyāpatho vā pāsādiko hoti, apica vihāre therassa kattabbavattaṁ atthi. Thero hi[1] bhikkhusaṁghe antogāmaṁ paviṭṭhe sakalavihāraṁ vicaranto asammajjanaṭṭhānaṁ sammajjitvā tucchabhājanesu pānīyaparibhojanīyāni upaṭṭhapetvā dunnikkhittāni mañcapīṭhādīni paṭisāmetvā pacchā gāmaṁ pavisati. Apica “aññatitthiyā tucchavihāraṁ pavisitvā ‘passatha samaṇassa Gotamassa sāvakānaṁ nisinnaṭṭhānānī’ti vattuṁ mā labhiṁsū”ti sakalavihāraṁ paṭijaggitvā pacchā gāmaṁ pavisati. Tasmā taṁ divasampi sāmaṇerena pattacīvaraṁ gāhāpetvā divātaraṁ piṇḍāya pāvisi.

Sāmaṇero upajjhāyena saddhiṁ gacchanto antarāmagge mātikaṁ disvā “bhante idaṁ kiṁnāmā”ti pucchi. Mātikā nāma sāmaṇerāti. Imāya kiṁ karontīti. Ito cito ca udakaṁ āharitvā attano sassakammaṁ sampādentīti. Kiṁ pana bhante udakassa cittaṁ

1. Theropi ca (Sī, Syā)

ပဏ္ဍိတာ ဇာတာ၊ တသ္မာ မေ ပုတ္တဿ **ပဏ္ဍိတော**တွေဝ နာမံ ဘဝိဿတီတိ။ ထေရော သိက္ခာပဒါနိ အဒါသိ။ ဇာတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ပနဿ “နာဟံ မမ ပုတ္တဿ အဇ္ဈာသယံ ဘိန္ဒိဿာမီ”တိ မာတု စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော သတ္တဝဿိကကာလေ မာတရံ အာဟ “အမ္မ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။ “သာဓု တာတ, ‘အဟံ တဝ အဇ္ဈာသယံ န ဘိန္ဒိဿာမိ’စ္စေဝ မနံ ဥပ္ပါဒေသိ”န္တိ ဝတွာ ထေရံ နိမန္တေတွာ ဘောဇေတွာ “ဘန္တေ ဒါသော ဝေါ ပဗ္ဗဇိတုကာမော၊ အဟံ ဣမံ သာယနှသမယေ ဝိဟာရံ အာနေဿာမီ”တိ ထေရံ ဥယျောဇေတွာ ဉာတကေ သန္နိပါတာပေတွာ “မမ ပုတ္တဿ ဂိဟိကာလေ ကတ္တဗ္ဗသက္ကာရံ အဇ္ဇေဝ ကရိဿာမာ”တိ မဟန္တံ သက္ကာရံ ကာရေတွာ တံ အာဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ “ဣမံ ဘန္တေ ပဗ္ဗာဇေထာ”တိ ထေရဿ အဒါသိ။

ထေရော ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဒုက္ကရဘာဝံ အာစိက္ခိတွာ “ကရိဿာမဟံ ဘန္တေ တုမှာကံ ဩဝါဒ”န္တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ဧဟီ”တိ ကေသေ တေမေတွာ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ မာတာပိတရောပိဿ သတ္တာဟံ ဝိဟာရေယေဝ ဝသန္တာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ရောဟိတမစ္ဆရသေနေဝ ဒါနံ ဒတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သာယံ ဂေဟံ အဂမံသု။ ထေရော အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ အန္တောဂါမံ ဂစ္ဆန္တော တံ အာဒါယ ဂစ္ဆတိ၊ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ နာဂမာသိ။ ကိံ ကာရဏာ? န တာဝဿ ပတ္တစီဝရဂ္ဂဟဏာနိ ဝါ ဣရိယာပထော ဝါ ပါသာဒိကော ဟောတိ၊ အပိစ ဝိဟာရေ ထေရဿ ကတ္တဗ္ဗဝတ္တံ အတ္ထိ။ ထေရော ဟိ[1] ဘိက္ခုသံဃေ အန္တောဂါမံ ပဝိဋ္ဌေ သကလဝိဟာရံ ဝိစရန္တော အသမ္မဇ္ဇနဋ္ဌာနံ သမ္မဇ္ဇိတွာ တုစ္ဆဘာဇနေသု ပါနီယပရိဘောဇနီယာနိ ဥပဋ္ဌပေတွာ ဒုန္နိက္ခိတ္တာနိ မဉ္စပီဌာဒီနိ ပဋိသာမေတွာ ပစ္ဆာ ဂါမံ ပဝိသတိ။ အပိစ “အညတိတ္ထိယာ တုစ္ဆဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ‘ပဿထ သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝကာနံ နိသိန္နဋ္ဌာနာနီ’တိ ဝတ္တုံ မာ လဘိံသူ”တိ သကလဝိဟာရံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ပစ္ဆာ ဂါမံ ပဝိသတိ။ တသ္မာ တံ ဒိဝသမ္ပိ သာမဏေရေန ပတ္တစီဝရံ ဂါဟာပေတွာ ဒိဝါတရံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။

သာမဏေရော ဥပဇ္ဈာယေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ မာတိကံ ဒိသွာ “ဘန္တေ ဣဒံ ကိံ နာမာ”တိ ပုစ္ဆိ။ မာတိကာ နာမ သာမဏေရာတိ။ ဣမာယ ကိံ ကရောန္တီတိ။ ဣတော စိတော စ ဥဒကံ အာဟရိတွာ အတ္တနော သဿကမ္မံ သမ္ပာဒေန္တီတိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ ဥဒကဿ စိတ္တံ

၁-ထေရောပိ စ (သီ၊ သျာ)

atthīti. Natthāvusoti. Evarūpaṁ acittakaṁ attano icchitaṭṭhānaṁ haranti bhanteti. Āmāvusoti. So cintesi “sace evarūpampi acittakaṁ attano icchiticchitaṭṭhānaṁ haritvā[1] kammaṁ karonti, kasmā sacittakāpi cittaṁ attano vase vattetvā samaṇadhammaṁ kātuṁ na sakkhissantī”ti. Atheso purato gacchanto usukāre saradaṇḍakaṁ aggimhi tāpetvā akkhikoṭiyā oloketvā ujukaṁ karonte disvā “ime bhante ke nāmā”ti pucchi. Usukārā nāmāvusoti. Kiṁ panete karontīti. Aggimhi tāpetvā saradaṇḍakaṁ ujuṁ karontīti. Sacittako bhante esoti. Acittako āvusoti. So cintesi “sace acittakaṁ gahetvā aggimhi tāpetvā ujuṁ karonti, kasmā sacittakāpi attano cittaṁ vase vattetvā samaṇadhammaṁ kātuṁ na sakkhissantī”ti. Atheso purato gacchanto dārūni araneminābhi-ādīni tacchante disvā “bhante ime ke nāmā”ti pucchi. Tacchakā nāmāvusoti. Kiṁ panete karontīti. Dārūni gahetvā yānakādīnaṁ cakkādīni karonti āvusoti. Etāni pana sacittakāni bhanteti. Acittakāni āvusoti. Athassa etadahosi “sace acittakāni kaṭṭhakaliṅgarāni gahetvā cakkādīni karonti, kasmā sacittakā attano cittaṁ vase vattetvā samaṇadhammaṁ kātuṁ na sakkhissantī”ti. So imāni kāraṇāni disvā “bhante sace tumhākaṁ pattacīvare tumhe gaṇheyyātha, ahaṁ nivatteyyan”ti. Thero “ayaṁ adhunā pabbajito daharasāmaṇero maṁ anubandhamāno[2] evaṁ vadetī”ti cittaṁ anuppādetvāva “āhara sāmaṇerā”ti vatvā attano pattacīvaraṁ aggahesi.

Sāmaṇeropi upajjhāyaṁ vanditvā nivattanto “bhante mayhaṁ āhāraṁ āharanto rohitamaccharaseneva āhareyyāthā”ti āha. Kathaṁ labhissāmāvusoti. “Bhante attano puññena alabhantā mama puññena labhissathā”ti āha. Thero “daharasāmaṇerassa bahi nisinnakassa paripanthopi bhaveyyā”ti kuñcikaṁ datvā “mayhaṁ vasanagabbhassa dvāraṁ vivaritvā anto pavisitvā nisīdeyyāsī”ti āha. So tathā katvā attano karajakāye ñāṇaṁ otāretvā attabhāvaṁ sammasanto nisīdi. Athassa guṇatejena sakkassa āsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. So “kiṁ nu kho

1. Pāpetvā (Sī) 2. Anubuddhasamānaṁ (Sī), anubuddhamāno (Syā)

အတ္ထီတိ။ နတ္ထာဝုသောတိ။ ဧဝရူပံ အစိတ္တကံ အတ္တနော ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဟရန္တိ ဘန္တေတိ။ အာမာဝုသောတိ။ သော စိန္တေသိ “သစေ ဧဝရူပမ္ပိ အစိတ္တကံ အတ္တနော ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဟရိတွာ[1] ကမ္မံ ကရောန္တိ၊ ကသ္မာ သစိတ္တကာပိ စိတ္တံ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတွာ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ န သက္ခိဿန္တီ”တိ။ အထေသော ပုရတော ဂစ္ဆန္တော ဥသုကာရေ သရဒဏ္ဍကံ အဂ္ဂိမှိ တာပေတွာ အက္ခိကောဋိယာ ဩလောကေတွာ ဥဇုကံ ကရောန္တေ ဒိသွာ “ဣမေ ဘန္တေ ကေ နာမာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဥသုကာရာ နာမာဝုသောတိ။ ကိံ ပနေတေ ကရောန္တီတိ။ အဂ္ဂိမှိ တာပေတွာ သရဒဏ္ဍကံ ဥဇုံ ကရောန္တီတိ။ သစိတ္တကော ဘန္တေ ဧသောတိ။ အစိတ္တကော အာဝုသောတိ။ သော စိန္တေသိ “သစေ အစိတ္တကံ ဂဟေတွာ အဂ္ဂိမှိ တာပေတွာ ဥဇုံ ကရောန္တိ၊ ကသ္မာ သစိတ္တကာပိ အတ္တနော စိတ္တံ ဝသေ ဝတ္တေတွာ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ န သက္ခိဿန္တီ”တိ။ အထေသော ပုရတော ဂစ္ဆန္တော ဒါရူနိ အရနေမိနာဘိ-အာဒီနိ တစ္ဆန္တေ ဒိသွာ “ဘန္တေ ဣမေ ကေ နာမာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တစ္ဆကာ နာမာဝုသောတိ။ ကိံ ပနေတေ ကရောန္တီတိ။ ဒါရူနိ ဂဟေတွာ ယာနကာဒီနံ စက္ကာဒီနိ ကရောန္တိ အာဝုသောတိ။ ဧတာနိ ပန သစိတ္တကာနိ ဘန္တေတိ။ အစိတ္တကာနိ အာဝုသောတိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ ‘‘သစေ အစိတ္တကာနိ ကဋ္ဌကလိင်္ဂရာနိ ဂဟေတွာ စက္ကာဒီနိ ကရောန္တိ၊ ကသ္မာ သစိတ္တကာ အတ္တနော စိတ္တံ ဝသေ ဝတ္တေတွာ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ န သက္ခိဿန္တီ”တိ။ သော ဣမာနိ ကာရဏာနိ ဒိသွာ “ဘန္တေ သစေ တုမှာကံ ပတ္တစီဝရေ တုမှေ ဂဏှေယျာထ၊ အဟံ နိဝတ္တေယျ”န္တိ။ ထေရော “အယံ အဓုနာ ပဗ္ဗဇိတော ဒဟရသာမဏေရော မံ အနုဗန္ဓမာနော[2] ဧဝံ ဝဒေတီ”တိ စိတ္တံ အနုပ္ပါဒေတွာဝ “အာဟရ သာမဏေရာ”တိ ဝတွာ အတ္တနော ပတ္တစီဝရံ အဂ္ဂဟေသိ။

သာမဏေရောပိ ဥပဇ္ဈာယံ ဝန္ဒိတွာ နိဝတ္တန္တော “ဘန္တေ မယှံ အာဟာရံ အာဟရန္တော ရောဟိတမစ္ဆရသေနေဝ အာဟရေယျာထာ”တိ အာဟ။ ကထံ လဘိဿာမာဝုသောတိ။ “ဘန္တေ အတ္တနော ပုညေန အလဘန္တာ မမ ပုညေန လဘိဿထာ”တိ အာဟ။ ထေရော “ဒဟရသာမဏေရဿ ဗဟိ နိသိန္နကဿ ပရိပန္ထောပိ ဘဝေယျာ”တိ ကုဉ္စိကံ ဒတွာ “မယှံ ဝသနဂဗ္ဘဿ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ အန္တော ပဝိသိတွာ နိသီဒေယျာသီ”တိ အာဟ။ သော တထာ ကတွာ အတ္တနော ကရဇကာယေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ အတ္တဘာဝံ သမ္မသန္တော နိသီဒိ။ အထဿ ဂုဏတေဇေန သက္ကဿ အာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သော “ကိံ နု ခေါ

၁-ပါပေတွာ (သီ) ၂-အနုဗုဒ္ဓသမာနံ (သီ)၊ အနုဗုဒ္ဓမာနော (သျာ)

kāraṇan"ti upadhārento "paṇḍitasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṁ datvā 'samaṇadhammaṁ karissāmī'ti nivatto, mayāpi tattha gantuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā cattāro mahārāje āmantetvā "vihārassa upavane vasante sakuṇe palāpetvā samantato ārakkhaṁ gaṇhathā"ti vatvā Candadevaputtaṁ "candamaṇḍalaṁ ākaḍḍhitvā gaṇhāhī"ti, Sūriyadevaputtaṁ "sūriyamaṇḍalaṁ ākaḍḍhitvā gaṇhāhī"ti vatvā sayaṁ gantvā āviñchanarajjuṭṭhāne ārakkhaṁ gahetvā aṭṭhāsi, vihāre purāṇapaṇṇassa patantassapi saddo nāhosi, sāmaṇerassa cittaṁ ekaggaṁ ahosi. So antarābhatteyeva attabhāvaṁ sammasitvā tīṇi phalāni pāpuṇi.

Theropi "sāmaṇero vihāre nisinno, tassa upakappanakaṁ bhojanaṁ asukakule nāma sakkā laddhun"ti ekaṁ pemagāravayuttaṁ upaṭṭhākakulaṁ agamāsi. Tattha ca manussā taṁ divasaṁ rohitamacche labhitvā therasseva āgamanaṁ olokentā nisīdiṁsu. Te theraṁ āgacchantaṁ disvā "bhante bhaddakaṁ vo kataṁ idhāgacchantehī"ti antogehe pavesetvā yāgukhajjakādīni datvā rohitamaccharasenassa piṇḍapātaṁ[1] adaṁsu. Thero haraṇākāraṁ[2] dassesi. Manussā "paribhuñjatha bhante, haraṇakabhattampi labhissathā"ti vatvā therassa bhattakiccāvasāne pattaṁ rohitamaccharasabhojanassa pūretvā adaṁsu. Thero "sāmaṇero me chāto"ti sīghaṁ agamāsi. Satthāpi taṁ divasaṁ kālasseva bhuñjitvā vihāraṁ gantvā evaṁ āvajjesi "Paṇḍitasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṁ datvā 'samaṇadhammaṁ karissāmī'ti nivatto, nipphajjissati nu kho assa pabbajitakiccan"ti upadhārento tiṇṇaṁ phalānaṁ pattabhāvaṁ ñatvā "arahattassa upanissayo atthi, natthī"ti āvajjento "atthī"ti disvā "purebhattameva arahattaṁ pattuṁ sakkhissati, na sakkhissatī"ti upadhārento "sakkhissatī"ti aññāsi. Athassa etadahosi "Sāriputto sāmaṇerassa bhattaṁ ādāya sīghaṁ āgacchati, antarāyampissa kareyya, dvārakoṭṭhake ārakkhaṁ gahetvā nisīdissāmi, atha naṁ pañhaṁ[3] pucchissāmi, tasmiṁ pañhe vissajjiyamāne[4] sāmaṇero saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇissatī"ti. Tato

1. Patte bhojanaṁ pūretvā piṇḍapātaṁ (Ka)
2. Gamanākāraṁ (Sī)
3. Cattāro pañhe (Syā, Ka)
4. Tasmiṁ vissajjamāne (Syā)

ကာရဏ”န္တိ ဥပဓာရေန္တော “ပဏ္ဍိတသာမဏေရော ဥပဇ္ဈာယဿ ပတ္တစီဝရံ ဒတွာ ‘သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ’တိ နိဝတ္တော၊ မယာပိ တတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ စတ္တာရော မဟာရာဇေ အာမန္တေတွာ “ဝိဟာရဿ ဥပဝနေ ဝသန္တေ သကုဏေ ပလာပေတွာ သမန္တတော အာရက္ခံ ဂဏှထာ”တိ ဝတွာ စန္ဒဒေဝပုတ္တံ “စန္ဒမဏ္ဍလံ အာကဍ္ဎိတွာ ဂဏှာဟီ”တိ, သူရိယဒေဝပုတ္တံ “သူရိယမဏ္ဍလံ အာကဍ္ဎိတွာ ဂဏှာဟီ”တိ ဝတွာ သယံ ဂန္တွာ အာဝိဉ္ဆနရဇ္ဇုဋ္ဌာနေ အာရက္ခံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ၊ ဝိဟာရေ ပုရာဏပဏ္ဏဿ ပတန္တဿပိ သဒ္ဒေါ နာဟောသိ၊ သာမဏေရဿ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ အဟောသိ။ သော အန္တရာဘတ္တေယေဝ အတ္တဘာဝံ သမ္မသိတွာ တီဏိ ဖလာနိ ပါပုဏိ။

ထေရောပိ “သာမဏေရော ဝိဟာရေ နိသိန္နော၊ တဿ ဥပကပ္ပနကံ ဘောဇနံ အသုကကုလေ နာမ သက္ကာ လဒ္ဓု”န္တိ ဧကံ ပေမဂါရဝယုတ္တံ ဥပဋ္ဌာကကုလံ အဂမာသိ။ တတ္ထ စ မနုဿာ တံ ဒိဝသံ ရောဟိတမစ္ဆေ လဘိတွာ ထေရဿေဝ အာဂမနံ ဩလောကေန္တာ နိသီဒိံသု။ တေ ထေရံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ဘန္တေ ဘဒ္ဒကံ ဝေါ ကတံ ဣဓာဂစ္ဆန္တေဟီ”တိ အန္တော-ဂေဟေ ပဝေသေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကာဒီနိ ဒတွာ ရောဟိတမစ္ဆရသေနဿ ပိဏ္ဍပါတံ[၁] အဒံသု။ ထေရော ဟရဏာကာရံ[၂] ဒဿေသိ။ မနုဿာ “ပရိဘုဉ္ဇထ ဘန္တေ၊ ဟရဏကဘတ္တမ္ပိ လဘိဿထာ”တိ ဝတွာ ထေရဿ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ပတ္တံ ရောဟိတမစ္ဆရသဘောဇနဿ ပူရေတွာ အဒံသု။ ထေရော “သာမဏေရော မေ ဆာတော”တိ သီဃံ အဂမာသိ။ သတ္ထာပိ တံ ဒိဝသံ ကာလဿေဝ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဧဝံ အာဝဇ္ဇေသိ “ပဏ္ဍိတ-သာမဏေရော ဥပဇ္ဈာယဿ ပတ္တစီဝရံ ဒတွာ ‘သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ’တိ နိဝတ္တော၊ နိပ္ဖဇ္ဇိဿတိ နု ခေါ အဿ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စ”န္တိ ဥပဓာရေန္တော တိဏ္ဏံ ဖလာနံ ပတ္တဘာဝံ ဉတွာ “အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယော အတ္ထိ, နတ္ထီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “အတ္ထီ”တိ ဒိသွာ “ပုရေဘတ္တမေဝ အရဟတ္တံ ပတ္တုံ သက္ခိဿတိ, န သက္ခိဿတီ”တိ ဥပဓာရေန္တော “သက္ခိဿတီ”တိ အညာသိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “သာရိပုတ္တော သာမဏေရဿ ဘတ္တံ အာဒါယ သီဃံ အာဂစ္ဆတိ၊ အန္တရာယမ္ပိဿ ကရေယျ၊ ဒွါရကောဋ္ဌကေ အာရက္ခံ ဂဟေတွာ နိသီဒိဿာမိ၊ အထ နံ ပဉ္ဟံ[၃] ပုစ္ဆိဿာမိ၊ တသ္မိံ ပဉ္ဟေ ဝိဿဇ္ဇိယမာနေ[၄] သာမဏေရော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿတီ”တိ။ တတော

၁-ပတ္တေ ဘောဇနံ ပူရေတွာ ပိဏ္ဍပါတံ (က)
၂-ဂမနာကာရံ (သီ)
၃-စတ္တာရော ပဉ္ဟေ (သျာ၊ က)
၄-တသ္မိံ ဝိဿဇ္ဇမာနေ (သျာ)

gantvā dvārakoṭṭhake ṭhatvā sampattaṁ theraṁ cattāro pañhe pucchi, puṭṭhaṁ puṭṭhaṁ pañhaṁ[1] vissajjesi.

Tatridaṁ pucchāvissajjanaṁ—Satthā kira naṁ āha "Sāriputta kiṁ te laddhan"ti. Āhāro bhanteti. Āhāro nāma kiṁ āharati Sāriputtāti. Vedanaṁ bhanteti. Vedanā kiṁ āharati Sāriputtāti. Rūpaṁ bhanteti. Rūpaṁ pana kiṁ āharati Sāriputtāti. Phassaṁ bhanteti. Tatrāyaṁ adhippāyo—jighacchitena hi paribhutto āhāro tassa khuddaṁ[2] pariharitvā sukhaṁ vedanaṁ āharati. Āhāraparibhogena sukhitassa sukhāya vedanāya uppajjamānāya sarīre vaṇṇasampatti hoti. Evaṁ vedanā rūpaṁ āharati. Sukhito pana āhārajarūpavasena uppannasukhasomanasso "idāni me assādo jāto"ti nipajjanto vā nisīdanto vā sukhasamphassaṁ paṭilabhatīti.

Evaṁ imesu catūsu pañhesu vissajjitesu[3] sāmaṇero saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patto. Satthāpi theraṁ āha "gaccha Sāriputta, tava sāmaṇerassa bhattaṁ dehī"ti. Thero gantvā dvāraṁ ākoṭesi. Sāmaṇero nikkhamitvā therassa hatthato pattaṁ gahetvā ekamantaṁ ṭhapetvā tālavaṇṭena theraṁ bīji. Atha naṁ thero āha "sāmaṇera bhattakiccaṁ karohī"ti. Tumhe pana bhanteti. Kataṁ mayā bhattakiccaṁ, tvaṁ karohīti. Sattavassikadārako pabbajitvā aṭṭhame divase taṁ khaṇaṁ vikasitapadumuppalasadiso arahattaṁ patto, paccavekkhitaṭṭhānaṁ[4] pana paccavekkhanto nisīditvā bhattakiccamakāsi. Tena pattaṁ dhovitvā paṭisāmitakāle Candadevaputto candamaṇḍalaṁ[5] vissajjesi, Sūriyadevaputto sūriyamaṇḍalaṁ. Cattāro mahārājāno catuddisaṁ ārakkhaṁ vissajjesuṁ, Sakko devarājā āviñchanake ārakkhaṁ vissajjesi. Sūriyo majjhaṭṭhānato galitvā gato.

Bhikkhū ujjhāyiṁsu "chāyā adhikappamāṇā jātā, sūriyo majjhaṭṭhānato galitvā gato[6], sāmaṇerena ca idāneva bhuttaṁ, kiṁ nu kho etan"ti. Satthā taṁ pavattiṁ ñatvā āgantvā pucchi "bhikkhave kiṁ kathethā"ti, idaṁ nāma bhanteti. "Āma bhikkhave, puññavato samaṇadhammaṁ

1. Puṭṭhapañhe (Sī, Syā) 2. Khudaṁ (Sī) 3. Vissajjantesu (Sī, Ka)
4. Paccavekkhaṇaṭṭhānaṁ (Sī), bhattapakkhipanaṭṭhānaṁ (Syā)
5. Candaṁ (Sī, Ka) 6. Galito (Sī)

ဂန္တွာ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ဌတွာ သမ္ပတ္တံ ထေရံ စတ္တာရော ပဉှေ ပုစ္ဆိ၊ ပုဋ္ဌံ ပုဋ္ဌံ ပဉှံ[1] ဝိဿဇ္ဇေသိ။

တတြိဒံ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနံ—သတ္ထာ ကိရ နံ အာဟ "သာရိပုတ္တ ကိံ တေ လဒ္ဓ"န္တိ။ အာဟာရော ဘန္တေတိ။ အာဟာရော နာမ ကိံ အာဟရတိ သာရိပုတ္တာတိ။ ဝေဒနံ ဘန္တေတိ။ ဝေဒနာ ကိံ အာဟရတိ သာရိပုတ္တာတိ။ ရူပံ ဘန္တေတိ။ ရူပံ ပန ကိံ အာဟရတိ သာရိပုတ္တာတိ။ ဖဿံ ဘန္တေတိ။ တတြာယံ အဓိပ္ပါယော—ဇိဃစ္ဆိတေန ဟိ ပရိဘုတ္တော အာဟာရော တဿ ခုဒ္ဒံ[2] ပရိဟရိတွာ သုခံ ဝေဒနံ အာဟရတိ။ အာဟာရပရိဘောဂေန သုခိတဿ သုခါယ ဝေဒနာယ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာယ သရီရေ ဝဏ္ဏသမ္ပတ္တိ ဟောတိ။ ဧဝံ ဝေဒနာ ရူပံ အာဟရတိ။ သုခိတော ပန အာဟာရဇရူပဝသေန ဥပ္ပန္နသုခသောမနဿော "ဣဒါနိ မေ အဿာဒေါ ဇာတော"တိ နိပဇ္ဇန္တော ဝါ နိသီဒန္တော ဝါ သုခသမ္ဖဿံ ပဋိလဘတီတိ။

ဧဝံ ဣမေသု စတူသု ပဉှေသု ဝိဿဇ္ဇိတေသု[3] သာမဏေရော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတ္တော။ သတ္ထာပိ ထေရံ အာဟ "ဂစ္ဆ သာရိပုတ္တ၊ တဝ သာမဏေရဿ ဘတ္တံ ဒေဟီ"တိ။ ထေရော ဂန္တွာ ဒွါရံ အာကောဋေသိ။ သာမဏေရော နိက္ခမိတွာ ထေရဿ ဟတ္ထတော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဧကမန္တံ ဌပေတွာ တာလဝဏ္ဋေန ထေရံ ဗီဇိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ "သာမဏေရ ဘတ္တကိစ္စံ ကရောဟီ"တိ။ တုမှေ ပန ဘန္တေတိ။ ကတံ မယာ ဘတ္တကိစ္စံ၊ တွံ ကရောဟီတိ။ သတ္တဝဿိကဒါရကော ပဗ္ဗဇိတွာ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ တံ ခဏံ ဝိကသိတပဒုမုပ္ပလသဒိသော အရဟတ္တံ ပတ္တော၊ ပစ္စဝေက္ခိတဋ္ဌာနံ[4] ပန ပစ္စဝေက္ခန္တော နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စမကာသိ။ တေန ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ပဋိသာမိတကာလေ စန္ဒဒေဝပုတ္တော စန္ဒမဏ္ဍလံ[5] ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ သူရိယဒေဝပုတ္တော သူရိယမဏ္ဍလံ။ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော စတုဒ္ဒိသံ အာရက္ခံ ဝိဿဇ္ဇေသုံ၊ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အာဝိဉ္ဆနကေ အာရက္ခံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သူရိယော မဇ္ဈဋ္ဌာနတော ဂလိတွာ ဂတော။

ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာယိံသု "ဆာယာ အဓိကပ္ပမာဏာ ဇာတာ၊ သူရိယော မဇ္ဈဋ္ဌာနတော ဂလိတွာ ဂတော[6]၊ သာမဏေရေန စ ဣဒါနေဝ ဘုတ္တံ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ။ သတ္ထာ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ အာဂန္တွာ ပုစ္ဆိ "ဘိက္ခဝေ ကိံ ကထေထာ"တိ။ ဣဒံ နာမ ဘန္တေတိ။ "အာမ ဘိက္ခဝေ၊ ပုညဝတော သမဏဓမ္မံ

၁-ပုဋ္ဌပဉှေ (သီ၊ သျာ) ၂-ခုဒံ (သီ) ၃-ဝိဿဇ္ဇန္တေသု (သီ၊ က)
၄-ပစ္စဝေက္ခဏဋ္ဌာနံ (သီ)၊ ဘတ္တပက္ခိပနဋ္ဌာနံ (သျာ) ၅-စန္ဒံ (သီ၊ က) ၆-ဂလိတော (သီ)

karaṇakāle Candadevaputto candamaṇḍalaṁ, Sūriyadevaputto sūriyamaṇḍalaṁ ākaḍḍhitvā gaṇhi, cattāro mahārājāno vihāropavane catuddisaṁ ārakkhaṁ gaṇhiṁsu, Sakko devarājā āviñchanake ārakkhaṁ gaṇhi, ahampi ‘Buddhomhī’ti appossukko nisīdituṁ nālatthaṁ, gantvā dvārakoṭṭhake mama puttassa ārakkhaṁ aggahesiṁ, nettike ca mātikāya udakaṁ harante, usukāre ca usuṁ ujuṁ karonte, tacchake ca dārūni tacchante disvā ettakaṁ ārammaṇaṁ gahetvā paṇḍitā attānaṁ dametvā arahattaṁ gaṇhantiyevā”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

80. “Udakaṁ hi nayanti nettikā, usukārā namayanti tejanaṁ.
Dāruṁ namayanti tacchakā, attānaṁ damayanti paṇḍitā”ti.

Tattha **udakan**ti pathaviyā thalaṭṭhānaṁ khaṇitvā āvāṭaṭṭhānaṁ pūretvā mātikaṁ vā katvā rukkhadoṇiṁ vā ṭhapetvā attanā icchiticchitaṭṭhānaṁ udakaṁ. Nentīti **nettikā. Tejanan**ti kaṇḍaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—nettikā attano ruciyā udakaṁ **nayanti, usukārā**pi tāpetvā tejanaṁ **namayanti** usuṁ ujuṁ karonti. **Tacchakā**pi nemi-ādīnaṁ atthāya tacchantā **dāruṁ namayanti** attano ruciyā ujuṁ vā vaṅkaṁ vā karonti. Evaṁ ettakaṁ ārammaṇaṁ katvā **paṇḍitā** sotāpattimaggādīni uppādentā **attānaṁ damayanti,** arahattappattā pana[1] ekantadantā nāma hontīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Paṇḍitasāmaṇeravatthu pañcamaṁ.

---

6. Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu

Selo yathāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Lakuṇḍakabhaddiyattheraṁ ārabbha kathesi.

1. Arahatte pana patte (Syā), arahattaṁ pana patte (Sī), arahattaṁ pana pattena (Ka) Kāṇamātuvatthumhi 375 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

ကရဏကာလေ စန္ဒဒေဝပုတ္တော စန္ဒမဏ္ဍလံ, သူရိယဒေဝပုတ္တော သူရိယမဏ္ဍလံ အာကဍ္ဎိတွာ ဂဏှိ၊ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဝိဟာရောပဝနေ စတုဒ္ဒိသံ အာရက္ခံ ဂဏှိံသု၊ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အာဝိဉ္ဆနကေ အာရက္ခံ ဂဏှိ၊ အဟမ္ပိ ‘ဗုဒ္ဓေါမှီ’တိ အပ္ပေါဿုက္ကော နိသီဒိတုံ နာလတ္ထံ၊ ဂန္တွာ ဒွါရကောဋ္ဌကေ မမ ပုတ္တဿ အာရက္ခံ အဂ္ဂဟေသိံ၊ နေတ္တိကေ စ မာတိကာယ ဥဒကံ ဟရန္တေ, ဥသုကာရေ စ ဥသုံ ဥဇုံ ကရောန္တေ, တစ္ဆကေ စ ဒါရူနိ တစ္ဆန္တေ ဒိသွာ ဧတ္တကံ အာရမ္မဏံ ဂဟေတွာ ပဏ္ဍိတာ အတ္တာနံ ဒမေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထ-မာဟ—

၈၀။ “ဥဒကံ ဟိ နယန္တိ နေတ္တိကာ၊ ဥသုကာရာ နမယန္တိ တေဇနံ။
ဒါရုံ နမယန္တိ တစ္ဆကာ၊ အတ္တာနံ ဒမယန္တိ ပဏ္ဍိတာ”တိ။

တတ္ထ **ဥဒကန္တိ** ပထဝိယာ ထလဋ္ဌာနံ ခဏိတွာ အာဝါဋဋ္ဌာနံ ပူရေတွာ မာတိကံ ဝါ ကတွာ ရုက္ခဒေါဏိံ ဝါ ဌပေတွာ အတ္တနာ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဥဒကံ။ **နေန္တီတိ နေတ္တိကာ။ တေဇနန္တိ** ကဏ္ဍံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—နေတ္တိကာ အတ္တနော ရုစိယာ ဥဒကံ **နယန္တိ၊ ဥသုကာရာ**ပိ တာပေတွာ တေဇနံ **နမယန္တိ** ဥသုံ ဥဇုံ ကရောန္တိ။ **တစ္ဆကာ**ပိ နေမိအာဒီနံ အတ္ထာယ တစ္ဆန္တာ **ဒါရုံ နမယန္တိ** အတ္တနော ရုစိယာ ဥဇုံ ဝါ ဝင်္ကံ ဝါ ကရောန္တိ။ ဧဝံ ဧတ္တကံ အာရမ္မဏံ ကတွာ **ပဏ္ဍိတာ** သောတာပတ္တိမဂ္ဂါဒီနိ ဥပ္ပါဒေန္တာ **အတ္တာနံ ဒမယန္တိ၊** အရဟတ္တပ္ပတ္တာ ပန[1] ဧကန္တဒန္တာ နာမ ဟောန္တီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပဏ္ဍိတသာမဏေရဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု

သေလော ယထာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-အရဟတ္တေ ပန ပတ္တေ (သျာ)၊ အရဟတ္တံ ပန ပတ္တေ (သီ)၊ အရဟတ္တံ ပန ပတ္တေန (က) ကာဏမာတုဝတ္ထုမှိ ၃၇၅-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။

Puthujjanā kira sāmaṇerādayo theraṁ disvā sīsepi kaṇṇesupi nāsāyapi gahetvā “kiṁ cūḷapita sāsanasmiṁ na ukkaṇṭhasi, abhiramasī”ti vadanti. Thero tesu neva kujjhati, na dussati. Dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “passathāvuso, Lakuṇḍakabhaddiyattheraṁ disvā sāmaṇerādayo evañcevañca viheṭhenti, so tesu neva kujjhati, na dussatī”ti. Satthā āgantvā “kiṁ kathetha bhikkhave”ti pucchitvā “imaṁ nāma bhante”ti vutte “āma bhikkhave khīṇāsavā nāma neva kujjhanti, na dussanti. Ghanaselasadisā hete acalā akampiyā”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

81. “Selo yathā ekaghano, vātena na samīrati.
Evaṁ nindāpasaṁsāsu, na samiñjanti paṇḍitā”ti.

Tattha **nindāpasaṁsāsū**ti kiñcāpi idha dve lokadhammā vuttā, attho pana aṭṭhannampi vasena veditabbo. Yathā hi **ekaghano** asusiro **selo** puratthimādibhedena **vātena na samīrati** na iñjati na calati, evaṁ aṭṭhasupi lokadhammesu ajjhottharantesu **paṇḍitā na samiñjanti,** paṭighavasena vā anunayavasena vā na calanti na kampanti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Kāṇamātuvatthu

Yathāpi rahadoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kāṇamātaraṁ ārabbha kathesi. Vatthu Vinaye[1] āgatameva.

Tadā pana Kāṇamātarā atucchahattaṁ dhītaraṁ patikulaṁ pesetuṁ pakkesu pūvesu catukkhattuṁ catunnaṁ bhikkhūnaṁ dinnakāle Satthārā tasmiṁ vatthusmiṁ sikkhāpade paññatte kāṇāya sāmikena aññāya pajāpatiyā ānītāya kāṇā taṁ pavattiṁ sutvā “imehi me gharāvāso nāsito”ti diṭṭhadiṭṭhe bhikkhū akkosati paribhāsati.

1. Vi 2. 106 piṭṭhe.

ပုထုဇ္ဇနာ ကိရ သာမဏေရာဒယော ထေရံ ဒိသွာ သီသေပိ ကဏ္ဏေသုပိ နာသာယပိ ဂဟေတွာ “ကိံ စူဠပိတ သာသနသ္မိံ န ဥက္ကဏ္ဌသိ, အဘိရမသီ”တိ ဝဒန္တိ။ ထေရော တေသု နေဝ ကုဇ္ဈတိ၊ န ဒုဿတိ။ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ပဿထာဝုသော၊ လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရံ ဒိသွာ သာမဏေရာဒယော ဧဝဉ္စေဝဉ္စ ဝိဟေဌေန္တိ၊ သော တေသု နေဝ ကုဇ္ဈတိ၊ န ဒုဿတီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကိံ ကထေထ ဘိက္ခဝေ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမံ နာမ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “အာမ ဘိက္ခဝေ ခီဏာသဝါ နာမ နေဝ ကုဇ္ဈန္တိ၊ န ဒုဿန္တိ။ ဃနသေလသဒိသာ ဟေတေ အစလာ အကမ္ပိယာ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၁။ “သေလော ယထာ ဧကဃနော၊ ဝါတေန န သမီရတိ။
ဧဝံ နိန္ဒာပသံသာသု၊ န သမိဉ္ဇန္တိ ပဏ္ဍိတာ”တိ။

တတ္ထ **နိန္ဒာပသံသာသူ**တိ ကိဉ္စာပိ ဣဓ ဒွေ လောကဓမ္မာ ဝုတ္တာ၊ အတ္ထော ပန အဋ္ဌန္နမ္ပိ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ယထာ ဟိ **ဧကဃနော** အသုသိရော **သေလော** ပုရတ္ထိမာဒိဘေဒေန **ဝါတေန န သမီရတိ** န ဣဉ္ဇတိ န စလတိ၊ ဧဝံ အဋ္ဌသုပိ လောကဓမ္မေသု အဇ္ဈောတ္ထရန္တေသု **ပဏ္ဍိတာ န သမိဉ္ဇန္တိ၊** ပဋိဃဝသေန ဝါ အနုနယဝသေန ဝါ န စလန္တိ န ကမ္ပန္တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-ကာဏမာတုဝတ္ထု

ယထာပိ ရဟဒေါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကာဏမာတရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဝိနယေ[1] အာဂတမေဝ။

တဒါ ပန ကာဏမာတရာ အတုစ္ဆဟတ္ထံ ဓီတရံ ပတိကုလံ ပေသေတုံ ပက္ကေသု ပူဝေသု စတုက္ခတ္တုံ စတုန္နံ ဘိက္ခူနံ ဒိန္နကာလေ သတ္ထာရာ တသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ သိက္ခာပဒေ ပညတ္တေ ကာဏာယ သာမိကေန အညာယ ပဇာပတိယာ အာနီတာယ ကာဏာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ “ဣမေဟိ မေ ဃရာဝါသော နာသိတော”တိ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေ ဘိက္ခူ အက္ကောသတိ ပရိဘာသတိ။

၁-ဝိ ၂-၁၀၆-ပိဋ္ဌေ။

bhikkhū taṁ vīthiṁ paṭipajjituṁ na visahiṁsu. Satthā taṁ pavattiṁ ñatvā tattha agamāsi. Kāṇamātā Sattharaṁ vanditvā paññattāsane nisīdāpetvā yāgukhajjakaṁ adāsi, Satthā katapātarāso "kahaṁ Kāṇā"ti pucchi. Esā bhante tumhe disvā maṅkubhūtā rodantī ṭhitāti. Kiṁ kāraṇāti. Esā bhante bhikkhū akkosati paribhāsati, tasmā tumhe disvā maṅkubhūtā rodamānā ṭhitāti. Atha naṁ Satthā pakkosāpetvā Kāṇe kasmā maṁ disvā maṅkubhūtā nilīyitvā rodasīti. Athassā mātā tāya katakiriyaṁ ārocesi. Atha naṁ Satthā āha "kiṁ pana Kāṇamāte mama sāvakā tayā dinnakaṁ gaṇhiṁsu, adinnakan"ti. Dinnakaṁ bhanteti. Sace mama sāvakā piṇḍāya carantā tava gehadvāraṁ pattā tayā dinnakaṁ gaṇhiṁsu, ko tesaṁ dosoti. Natthi bhante ayyānaṁ doso. Etissāyeva dosoti. Satthā Kāṇaṁ āha "Kāṇe mayhaṁ kira sāvakā piṇḍāya caramānā gehadvāraṁ āgatā, atha nesaṁ tava mātarā pūvā dinnā, ko nāmettha mama sāvakānaṁ doso"ti "natthi bhante ayyānaṁ doso, mayhameva doso"ti Sattharaṁ vanditvā khamāpesi.

Athassā Satthā anupubbiṁ kathaṁ kathesi, sā sotāpattiphalaṁ pāpuṇi. Satthā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ gacchanto rājaṅgaṇena pāyāsi. Rājā disvā "Satthā viya bhaṇe"ti pucchitvā "āma devā"ti vutte "gacchatha, mama āgantvā vandanabhāvaṁ ārocethā"ti pesetvā rājaṅgaṇe ṭhitaṁ Sattharaṁ upasaṅkamitvā vanditvā "kahaṁ bhante gatātthā"ti pucchi. Kāṇamātāya[1] gehaṁ mahārājāti. Kiṁ kāraṇā bhanteti. Kāṇā kira bhikkhū akkosati paribhāsati, taṁkāraṇā gatomhīti. Kiṁ pana vo bhante tassā anakkosanabhāvo katoti. Āma mahārāja, bhikkhūnañca anakkosikā katā, lokuttarakuṭumbasāminī cāti. "Hotu bhante, tumhehi sā lokuttarakuṭumbasāminī katā, ahaṁ pana naṁ lokiyakuṭumbasāminiṁ karissāmī"ti vatvā rājā Sattharaṁ vanditvā paṭinivatto paṭicchannamahāyoggaṁ pahiṇitvā Kāṇaṁ pakkosāpetvā sabbābharaṇehi alaṅkaritvā jeṭṭhadhītuṭṭhāne ṭhapetvā "mama dhītaraṁ

1. Kāṇamātuyā (Sī)

ဘိက္ခူ တံ ဝီထိံ ပဋိပဇ္ဇိတုံ န ဝိသဟိံသု။ သတ္ထာ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ တတ္ထ အဂမာသိ။ ကာဏမာတာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကံ အဒါသိ။ သတ္ထာ ကတပါတရာသော "ကဟံ ကာဏာ"တိ ပုစ္ဆိ။ ဧသာ ဘန္တေ တုမှေ ဒိသွာ မင်္ကုဘူတာ ရောဒန္တီ ဌိတာတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ ဧသာ ဘန္တေ ဘိက္ခူ အက္ကောသတိ ပရိဘာသတိ၊ တသ္မာ တုမှေ ဒိသွာ မင်္ကုဘူတာ ရောဒမာနာ ဌိတာတိ။ အထ နံ သတ္ထာ ပက္ကောသာပေတွာ ကာဏေ ကသ္မာ မံ ဒိသွာ မင်္ကုဘူတာ နိလီယိတွာ ရောဒသီတိ။ အထဿာ မာတာ တာယ ကတကိရိယံ အာရောစေသိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ "ကိံ ပန ကာဏမာတေ မမ သာဝကာ တယာ ဒိန္နကံ ဂဏှိံသု, အဒိန္နက"န္တိ။ ဒိန္နကံ ဘန္တေတိ။ သစေ မမ သာဝကာ ပိဏ္ဍာယ စရန္တာ တဝ ဂေဟဒွါရံ ပတ္တာ တယာ ဒိန္နကံ ဂဏှိံသု၊ ကော တေသံ ဒေါသောတိ။ နတ္ထိ ဘန္တေ အယျာနံ ဒေါသော၊ ဧတိဿာယေဝ ဒေါသောတိ။ သတ္ထာ ကာဏံ အာဟ "ကာဏေ မယှံ ကိရ သာဝကာ ပိဏ္ဍာယ စရမာနာ ဂေဟဒွါရံ အာဂတာ၊ အထ နေသံ တဝ မာတရာ ပူဝါ ဒိန္နာ၊ ကော နာမေတ္ထ မမ သာဝကာနံ ဒေါသော"တိ။ "နတ္ထိ ဘန္တေ အယျာနံ ဒေါသော၊ မယှမေဝ ဒေါသော"တိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ခမာပေသိ။

အထဿာ သတ္ထာ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေသိ၊ သာ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တော ရာဇင်္ဂဏေန ပါယာသိ။ ရာဇာ ဒိသွာ "သတ္ထာ ဝိယ ဘဏေ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "အာမ ဒေဝါ"တိ ဝုတ္တေ "ဂစ္ဆထ, မမ အာဂန္တွာ ဝန္ဒနဘာဝံ အာရောစေထာ"တိ ပေသေတွာ ရာဇင်္ဂဏေ ဌိတံ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ "ကဟံ ဘန္တေ ဂတတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆိ။ ကာဏမာတာယ[1] ဂေဟံ မဟာရာဇာတိ။ ကိံ ကာရဏာ ဘန္တေတိ။ ကာဏာ ကိရ ဘိက္ခူ အက္ကောသတိ ပရိဘာသတိ၊ တံကာရဏာ ဂတောမှိတိ။ ကိံ ပန ဝေါ ဘန္တေ တဿာ အနက္ကောသနဘာဝေါ ကတောတိ။ အာမ မဟာရာဇ, ဘိက္ခူနဉ္စ အနက္ကောသိကာ ကတာ၊ လောကုတ္တရကုဋုမ္ဗသာမိနီ စာတိ။ "ဟောတု ဘန္တေ၊ တုမှေဟိ သာ လောကုတ္တရကုဋုမ္ဗသာမိနီ ကတာ၊ အဟံ ပန နံ လောကိယကုဋုမ္ဗသာမိနိံ ကရိဿာမီ"တိ ဝတွာ ရာဇာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပဋိနိဝတ္တော ပဋိစ္ဆန္နမဟာယောဂ္ဂံ ပဟိဏိတွာ ကာဏံ ပက္ကောသာပေတွာ သဗ္ဗာဘရဏေဟိ အလင်္ကရိတွာ ဇေဋ္ဌဓီတုဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ "မမ ဓီတရံ

၁-ကာဏမာတုယာ (သီ)

posetuṁ samatthā gaṇhantū”ti āha. Atheko sabbatthakamahāmatto “ahaṁ devassa dhītaraṁ posessāmī”ti taṁ attano gehaṁ netvā sabbaṁ issariyaṁ paṭicchāpetvā[1] “yathāruci puññāni karohī”ti āha. Tato paṭṭhāya Kāṇā catūsu dvāresu purise ṭhapetvā attanā upaṭṭhātabbe bhikkhū ca bhikkhuniyo ca pariyesamānāpi na labhati. Kāṇāya gehadvāre paṭiyādetvā ṭhapitaṁ khādanīyabhojanīyaṁ mahogho viya pavattati. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “pubbe āvuso cattāro mahallakattherā Kāṇāya vippaṭisāraṁ kariṁsu, sā evaṁ vippaṭisārinī hutvāpi Satthāraṁ āgamma saddhāsampadaṁ labhi, Satthārā puna tassā gehadvāraṁ bhikkhūnaṁ upasaṅkamanārahaṁ kataṁ. Idāni upaṭṭhātabbe bhikkhū vā bhikkhuniyo vā pariyesamānāpi na labhati, aho Buddhā nāma acchariyaguṇā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva tehi mahallakabhikkhūhi kāṇāya vippaṭisāro kato, pubbepi kariṁsuyeva. Na ca idāneva mayā Kāṇā mama vacanakārikā katā, pubbepi katāyevā”ti vatvā tamatthaṁ sotukāmehi bhikkhūhi yācito—

Yatthe’ko labhate babbu, dutiyo tattha jāyati.
Tatiyo ca catuttho ca, idaṁ te babbukā bilanti[2]—

Idaṁ **Babbujātakaṁ** vitthārena kathetvā “tadā cattāro mahallakabhikkhū cattāro biḷārā ahesuṁ, mūsikā Kāṇā, maṇikāro ahamevā”ti jātakaṁ samodhānetvā “evaṁ bhikkhave atītepi Kāṇā dummanā āvilacittā vikkhittacittā hutvā mama vacanena pasanna-udakarahado viya vippasannacittā ahosī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

82. “Yathāpi rahado gambhīro. Vippasanno anāvilo.
Evaṁ dhammāni sutvāna, vippasīdanti paṇḍitā”ti.

1. Paṭicchādesi (Ka)
2. Khu 5. 32 piṭṭhe Jātake.

ပေါသေတုံ သမတ္ထာ ဂဏှန္တူ”တိ အာဟ။ အထေကော သဗ္ဗတ္ထကမဟာမတ္တော “အဟံ ဒေဝဿ ဓီတရံ ပေါသေဿာမီ”တိ တံ အတ္တနော ဂေဟံ နေတွာ သဗ္ဗံ ဣဿရိယံ ပဋိစ္ဆာပေတွာ[၁] “ယထာရုစိ ပုညာနိ ကရောဟီ”တိ အာဟ။ တတော ပဋ္ဌာယ ကာဏာ စတူသု ဒွါရေသု ပုရိသေ ဌပေတွာ အတ္တနာ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗေ ဘိက္ခူ စ ဘိက္ခုနိယော စ ပရိယေသမာနာပိ န လဘတိ။ ကာဏာယ ဂေဟဒွါရေ ပဋိယာဒေတွာ ဌပိတံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ မဟောဃော ဝိယ ပဝတ္တတိ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ပုဗ္ဗေ အာဝုသော စတ္တာရော မဟလ္လကတ္ထေရာ ကာဏာယ ဝိပ္ပဋိသာရံ ကရိံသု၊ သာ ဧဝံ ဝိပ္ပဋိသာရိနီ ဟုတွာပိ သတ္ထာရံ အာဂမ္မ သဒ္ဓါသမ္ပဒံ လဘိ၊ သတ္ထာရာ ပုန တဿာ ဂေဟဒွါရံ ဘိက္ခူနံ ဥပသင်္ကမနာရဟံ ကတံ၊ ဣဒါနိ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗေ ဘိက္ခူ ဝါ ဘိက္ခုနိယော ဝါ ပရိယေသမာနာပိ န လဘတိ၊ အဟော ဗုဒ္ဓါ နာမ အစ္ဆရိယဂုဏာ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ တေဟိ မဟလ္လကဘိက္ခူဟိ ကာဏာယ ဝိပ္ပဋိသာရော ကတော၊ ပုဗ္ဗေပိ ကရိံသုယေဝ။ န စ ဣဒါနေဝ မယာ ကာဏာ မမ ဝစနကာရိကာ ကတာ၊ ပုဗ္ဗေပိ ကတာယေဝါ”တိ ဝတွာ တမတ္ထံ သောတုကာမေဟိ ဘိက္ခူဟိ ယာစိတော—

ယတ္ထေ’ကော လဘတေ ဗဗ္ဗု၊ ဒုတိယော တတ္ထ ဇာယတိ။
တတိယော စ စတုတ္ထော စ၊ ဣဒံ တေ ဗဗ္ဗုကာ ဗိလန္တိ[၂]—

ဣဒံ **ဗဗ္ဗုဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေန ကထေတွာ “တဒါ စတ္တာရော မဟလ္လကဘိက္ခူ စတ္တာရော ဗိဠာရာ အဟေသုံ၊ မူသိကာ ကာဏာ၊ မဏိကာရော အဟမေဝါ”တိ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ “ဧဝံ ဘိက္ခဝေ အတီတေပိ ကာဏာ ဒုမ္မနာ အာဝိလစိတ္တာ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တာ ဟုတွာ မမ ဝစနေန ပသန္နဥဒကရဟဒေါ ဝိယ ဝိပ္ပသန္နစိတ္တာ အဟောသီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၂။ “ယထာပိ ရဟဒေါ ဂမ္ဘီရော၊ ဝိပ္ပသန္နော အနာဝိလော။
ဧဝံ ဓမ္မာနိ သုတွာန၊ ဝိပ္ပသီဒန္တိ ပဏ္ဍိတာ”တိ။

၁-ပဋိစ္ဆာဒေသိ (က)
၂-ခု ၅-၃၂-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

Tattha **rahado**ti yo caturaṅginiyāpi senāya ogāhantiyā nakhubhati[1] evarūpo udakaṇṇavo, sabbākārena pana caturāsītiyojanasahassagambhīro nīlamahāsamuddo rahado nāma. Tassa hi heṭṭhā cattālīsayojanasahassamatte ṭhāne udakaṁ macchehi calati, upari tāvattakeyeva ṭhāne udakaṁ vātena calati, majjhe catuyojanasahassamatte ṭhāne udakaṁ niccalaṁ tiṭṭhati. Ayaṁ **gambhīro** rahado nāma. **Evaṁ dhammānī**ti desanādhammāni. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā nāma rahado anākulatāya[2] **vippasanno,** acalatāya **anāvilo**, evaṁ mama desanādhammaṁ sutvā sotāpattimaggādivasena nirupakkilesacittataṁ āpajjantā **vippasīdanti paṇḍitā,** arahattappattā pana ekantavippasannāva hontīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Kāṇamātuvatthu sattamaṁ.

---

8. Pañcasatabhikkhuvatthu

Sabbattha ve sappurisā cajantīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabbha kathesi. Desanā Verañjāyaṁ samuṭṭhitā.

Paṭhamabodhiyañhi Bhagavā Verañjaṁ gantvā Verañjena brāhmaṇena nimantito pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ vassaṁ upagañchi. Verañjo brāhmaṇo māràvaṭṭanena āvaṭṭo ekadivasampi Sattharaṁ ārabbha satiṁ na uppādesi. Verañjāpi dubbhikkhā ahosi, bhikkhū santarabāhiraṁ Verañjaṁ piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṁ alabhantā kilamiṁsu. Tesaṁ assavāṇijakā patthapatthapulakaṁ[3] bhikkhaṁ paññāpesuṁ. Te kilamante disvā Mahāmoggallānatthero pathavojaṁ bhojetukāmo, Uttarakuruñca piṇḍāya pavesetukāmo[4] ahosi, Satthā taṁ paṭikkhipi. Bhikkhūnaṁ ekadivasampi piṇḍapātaṁ ārabbha parittāso[5]

1. Nakkhubbhati (Sī), nakkhambhati (Ka)
2. Athalusatāya (Sī)
3. Patthapatthapūlakaṁ (Syā), patthapatthamūlakaṁ (Ka)
4. Pesetukāmo (Ka)
5. Paribhāso nāma (Ka)

တတ္ထ **ရဟဒေါ**တိ ယော စတုရင်္ဂိနိယာပိ သေနာယ ဩဂါဟန္တိယာ နခုဘတိ[၁] ဧဝရူပေါ ဥဒကဏ္ဏဝေါ၊ သဗ္ဗာကာရေန ပန စတုရာသီတိယောဇနသဟဿဂမ္ဘီရော နီလမဟာသမုဒ္ဒေါ ရဟဒေါ နာမ။ တဿ ဟိ ဟေဋ္ဌာ စတ္တာလီသယောဇနသဟဿမတ္တေ ဌာနေ ဥဒကံ မစ္ဆေဟိ စလတိ၊ ဥပရိ တာဝတ္တကေယေဝ ဌာနေ ဥဒကံ ဝါတေန စလတိ၊ မဇ္ဈေ စတုယောဇနသဟဿမတ္တေ ဌာနေ ဥဒကံ နိစ္စလံ တိဋ္ဌတိ။ အယံ **ဂမ္ဘီရော** ရဟဒေါ နာမ။ **ဧဝံ ဓမ္မာနီ**တိ ဒေသနာဓမ္မာနိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ နာမ ရဟဒေါ အနာကုလတာယ[၂] **ဝိပ္ပသန္နော၊** အစလတာယ **အနာဝိလော၊** ဧဝံ မမ ဒေသနာဓမ္မံ သုတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂါဒိဝသေန နိရုပက္ကိလေသစိတ္တတံ အာပဇ္ဇန္တာ **ဝိပ္ပသီဒန္တိ ပဏ္ဍိတာ၊** အရဟတ္တပ္ပတ္တာ ပန ဧကန္တဝိပ္ပသန္နာဝ ဟောန္တီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ကာဏမာတုဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု

သဗ္ဗတ္ထ ဝေ သပ္ပုရိသာ စဇန္တီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေသနာ ဝေရဉ္ဇာယံ သမုဋ္ဌိတာ။

ပဌမဗောဓိယဉ္ဟိ ဘဂဝါ ဝေရဉ္ဇံ ဂန္တွာ ဝေရဉ္ဇေန ဗြာဟ္မဏေန နိမန္တိတော ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆိ။ ဝေရဉ္ဇော ဗြာဟ္မဏော မာရာဝဋ္ဋနေန အာဝဋ္ဋော ဧကဒိဝသမ္ပိ သတ္ထာရံ အာရဗ္ဘ သတိံ န ဥပ္ပါဒေသိ။ ဝေရဉ္ဇာပိ ဒုဗ္ဘိက္ခာ အဟောသိ၊ ဘိက္ခူ သန္တရဗာဟိရံ ဝေရဉ္ဇံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပိဏ္ဍပါတံ အလဘန္တာ ကိလမိံသု။ တေသံ အဿဝါဏိဇကာ ပတ္ထပတ္ထပုလကံ[၃] ဘိက္ခံ ပညာပေသုံ။ တေ ကိလမန္တေ ဒိသွာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ပထဝေါဇံ ဘောဇေတုကာမော၊ ဥတ္တရကုရုဉ္စ ပိဏ္ဍာယ ပဝေသေတုကာမော[၄] အဟောသိ၊ သတ္ထာ တံ ပဋိက္ခိပိ။ ဘိက္ခူနံ ဧကဒိဝသမ္ပိ ပိဏ္ဍပါတံ အာရဗ္ဘ ပရိတ္တာသော[၅]

၁-နက္ခုဗ္ဘတိ (သီ)၊ နက္ခမ္ဘတိ (က)
၂-အထလုသတာယ (သီ)
၃-ပတ္ထပတ္ထပူလကံ (သျာ)၊ ပတ္ထပတ္ထမူလကံ (က)
၄-ပေသေတုကာမော (က)
၅-ပရိဘာသော နာမ (က)

nāhosi, icchācāraṁ vajjetvā eva vihariṁsu. Satthā tattha temāsaṁ vasitvā Verañjaṁ brāhmaṇaṁ apaloketvā tena katasakkārasammāno taṁ saraṇesu patiṭṭhāpetvā tato nikkhanto anupubbena cārikaṁ caramāno ekasmiṁ samaye Sāvatthiṁ patvā Jetavane vihāsi. Sāvatthivāsino Satthu āgantukabhattāni kariṁsu. Tadā pana pañcasatamattā vighāsādā bhikkhū nissāya antovihāreyeva vasanti. Te bhikkhūnaṁ bhuttāvasesāni paṇītabhojanāni bhuñjitvā niddāyitvā uṭṭhāya nadītīraṁ gantvā nadantā vaggantā mallamuṭṭhiyuddhaṁ yujjhantā[1] kīḷantā antovihārepi bahivihārepi anācārameva carantā vicaranti. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "passathāvuso, ime vighāsādā dubbhikkhakāle Verañjāyaṁ kañci vikāraṁ na dassesuṁ, idāni pana evarūpāni paṇītabhojanāni bhuñjitvā anekappakāraṁ vikāraṁ dassentā vicaranti, bhikkhū pana Verañjāyampi upasantarūpā viharitvā idānipi upasantupasantāva viharantī"ti. Satthā dhammasabhaṁ gantvā "bhikkhave kiṁ kathethā"ti pucchitvā "idaṁ nāmā"ti vutte "i-ubbepete gadrabhayoniyaṁ nibbattā pañcasatā gadrabhā hutvā pañcasatānaṁ ājānīyasindhavānaṁ allarasamuddikapānakapītāvasesaṁ ucchiṭṭhakasaṭaṁ udakena madditvā makacipilobhikāhi parissāvitattā 'vālodakan'ti saṅkhyaṁ gataṁ apparasaṁ nihīnaṁ pivitvā madhumattā viya nadantā vicariṁsūti vatvā—

"Vālodakaṁ apparasaṁ nihīnaṁ,
Pitvā mado jāyati gadrabhānaṁ.
Imañca pitvāna rasaṁ paṇītaṁ,
Mado na sañjāyati sindhavānaṁ.

Appaṁ pivitvāna nihīnajacco,
So majjatī tena janinda puṭṭho[2].
Dhorayhasīlī ca kulamhi jāto,
Na majjatī aggarasaṁ pivitvā"ti[3].

Idaṁ **Vālodakajātakaṁ** vitthārena kathetvā "evaṁ bhikkhave sappurisā lokadhammaṁ vivajjetvā sukhitakālepi dukkhitakālepi

1. Mallayuddhaṁ bujjhantā (Sī) 2. Phuṭṭho (Sī, Syā, Ka) 3. Khu 5. 47 piṭṭhe.

နာဟောသိ၊ ဣစ္ဆာစာရံ ဝဇ္ဇေတွာ ဧဝ ဝိဟရိံသု။ သတ္ထာ တတ္ထ တေမာသံ ဝသိတွာ ဝေရဉ္ဇံ ဗြာဟ္မဏံ အပလောကေတွာ တေန ကတသက္ကာရသမ္မာနော တံ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ တတော နိက္ခန္တော အနုပုဗ္ဗေန စာရိကံ စရမာနော ဧကသ္မိံ သမယေ သာဝတ္ထိံ ပတွာ ဇေတဝနေ ဝိဟာသိ။ သာဝတ္ထိဝါသိနော သတ္ထု အာဂန္တုကဘတ္တာနိ ကရိံသု။ တဒါ ပန ပဉ္စသတမတ္တာ ဝိဃာသာဒါ ဘိက္ခူ နိဿာယ အန္တောဝိဟာရေယေဝ ဝသန္တိ။ တေ ဘိက္ခူနံ ဘုတ္တာဝသေသာနိ ပဏီတဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇိတွာ နိဒ္ဒါယိတွာ ဥဋ္ဌာယ နဒီတီရံ ဂန္တွာ နဒန္တာ ဝဂ္ဂန္တာ မလ္လမုဋ္ဌိယုဒ္ဓံ ယုဇ္ဈန္တာ[၁] ကီဠန္တာ အန္တောဝိဟာရေပိ ဗဟိဝိဟာရေပိ အနာစာရမေဝ စရန္တာ ဝိစရန္တိ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "ပဿထာဝုသော၊ ဣမေ ဝိဃာသာဒါ ဒုဗ္ဘိက္ခကာလေ ဝေရဉ္ဇာယံ ကဉ္စိ ဝိကာရံ န ဒဿေသုံ၊ ဣဒါနိ ပန ဧဝရူပါနိ ပဏီတဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇိတွာ အနေကပ္ပကာရံ ဝိကာရံ ဒဿေန္တာ ဝိစရန္တိ၊ ဘိက္ခူ ပန ဝေရဉ္ဇာယမ္ပိ ဥပသန္တရူပါ ဝိဟရိတွာ ဣဒါနိပိ ဥပသန္တုပသန္တာဝ ဝိဟရန္တီ"တိ။ သတ္ထာ ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ "ဘိက္ခဝေ ကိံ ကထေထာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣဒံ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ပုဗ္ဗေပေတေ ဂဒြဘယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တာ ပဉ္စသတာ ဂဒြဘာ ဟုတွာ ပဉ္စသတာနံ အာဇာနီယသိန္ဓဝါနံ အလ္လရသမုဒ္ဒိကပါနကပီတာဝသေသံ ဥစ္ဆိဋ္ဌကသဋံ ဥဒကေန မဒ္ဒိတွာ မကစိပိလောတိကာဟိ ပရိဿာဝိတတ္တာ 'ဝါလောဒက'န္တိ သင်္ချံ ဂတံ အပ္ပရသံ နိဟီနံ ပိဝိတွာ မဓုမတ္တာ ဝိယ နဒန္တာ ဝိစရိံသူတိ ဝတွာ—

"ဝါလောဒကံ အပ္ပရသံ နိဟီနံ၊
ပိတွာ မဒေါ ဇာယတိ ဂဒြဘာနံ။
ဣမဉ္စ ပိတွာန ရသံ ပဏီတံ၊
မဒေါ န သဉ္ဇာယတိ သိန္ဓဝါနံ။

အပ္ပံ ပိဝိတွာန နိဟီနဇစ္စော၊
သော မဇ္ဇတီ တေန ဇနိန္ဒ ပုဋ္ဌော[၂]။
ဓောရယှသီလီ စ ကုလမှိ ဇာတော၊
န မဇ္ဇတီ အဂ္ဂရသံ ပိဝိတွာ"တိ[၃]။

ဝါလောဒကဇာတကံ ဝိတ္ထာရေန ကထေတွာ "ဧဝံ ဘိက္ခဝေ သပ္ပု-
လောကဓမ္မံ ဝိဝဇ္ဇေတွာ သုခိတကာလေပိ ဒုက္ခိတကာလေပိ

၁-မလ္လယုဒ္ဓံ ဗုဇ္ဈန္တာ (သီ) ၂-ဖုဋ္ဌော (သီ၊ သျာ၊ က) ၃-ခု ၅-၄၇-ပိဋ္ဌေ။

nibbikārāva hontī”ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

83. “Sabbattha ve sappurisā cajanti,
Na kāmakāmā lapayanti santo.
Sukhena phuṭṭhā atha vā dukhena,
Na uccāvacaṁ paṇḍitā dassayantī”ti.

Tattha **sabbatthā**ti pañcakkhandhādibhedesu sabbadhammesu. **Sappurisā**ti supurisā. **Cajantī**ti arahattamaggañāṇena apakaḍḍhantā chandarāgaṁ vijahanti. **Kāmakāmā**ti kāme kāmayantā kāmahetu kāmakāraṇā. **Na lapayanti santo**ti Buddhādayo santo kāmahetu neva attanā lapayanti, na paraṁ lapāpenti. Ye hi bhikkhāya paviṭṭhā icchācāre ṭhitā “kiṁ upāsaka sukhaṁ te puttadārassa, rājacorādīnaṁ vasena dvipadacatuppadesu natthi koci upaddavo”ti-ādīni vadanti, tāva te lapayanti nāma. Tathā pana vatvā “āma bhante, sabbesaṁ no sukhaṁ, natthi koci upaddavo, idāni no gehaṁ pahūta-annapānaṁ, idheva vasathā”ti attānaṁ nimantāpentā[1] lapāpenti nāma. Santo pana idaṁ ubhayampi na karonti. **Sukhena phuṭṭhā atha vā dukhenā**ti desanāmattametaṁ, aṭṭhahi pana lokadhammehi phuṭṭhā tuṭṭhibhāvamaṅkubhāvavasena vā vaṇṇabhaṇana-avaṇṇabhaṇanavasena vā **uccāvacaṁ** ākāraṁ **paṇḍitā na dassayantī**ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Pañcasatabhikkhuvatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Dhammikattheravatthu

Na attahetūti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Dhammikattheraṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kireko upāsako dhammena samena agāraṁ ajjhāvasati. So pabbajitukāmo hutvā ekadivasaṁ bhariyāya saddhiṁ

1. Nimantāpetvā (Syā, Ka)

နိဗ္ဗိကာရာဝ ဟောန္တီ''တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၃။ “သဗ္ဗတ္ထ ဝေ သပ္ပုရိသာ စဇန္တိ၊
န ကာမကာမာ လပယန္တိ သန္တော။
သုခေန ဖုဋ္ဌာ အထ ဝါ ဒုခေန၊
န ဥစ္စာဝစံ ပဏ္ဍိတာ ဒဿယန္တီ”တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗတ္ထာ**တိ ပဉ္စက္ခန္ဓာဒိဘေဒေသု သဗ္ဗဓမ္မေသု။ **သပ္ပုရိသာ**တိ သုပုရိသာ။ **စဇန္တီ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန အပကဍ္ဎန္တာ ဆန္ဒရာဂံ ဝိဇဟန္တိ။ **ကာမကာမာ**တိ ကာမေ ကာမယန္တာ ကာမဟေတု ကာမကာရဏာ။ **န လပယန္တိ သန္တော**တိ ဗုဒ္ဓါဒယော သန္တော ကာမဟေတု နေဝ အတ္တနာ လပယန္တိ၊ န ပရံ လပါပေန္တိ။ ယေ ဟိ ဘိက္ခာယ ပဝိဋ္ဌာ ဣစ္ဆာစာရေ ဌိတာ “ကိံ ဥပါသက သုခံ တေ ပုတ္တဒါရဿ၊ ရာဇစောရာဒီနံ ဝသေန ဒွိပဒစတုပ္ပဒေသု နတ္ထိ ကောစိ ဥပဒ္ဒဝေါ”တိအာဒီနိ ဝဒန္တိ၊ တာဝ တေ လပယန္တိ နာမ။ တထာ ပန ဝတွာ “အာမ ဘန္တေ၊ သဗ္ဗေသံ နော သုခံ၊ နတ္ထိ ကောစိ ဥပဒ္ဒဝေါ၊ ဣဒါနိ နော ဂေဟံ ပဟူတအန္နပါနံ၊ ဣဓေဝ ဝသထာ”တိ အတ္တာနံ နိမန္တာပေန္တာ[၁] လပါပေန္တိ နာမ။ သန္တော ပန ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ န ကရောန္တိ။ **သုခေန ဖုဋ္ဌာ အထ ဝါ ဒုခေနာ**တိ ဒေသနာမတ္တမေတံ၊ အဋ္ဌဟိ ပန လောကဓမ္မေဟိ ဖုဋ္ဌာ တုဋ္ဌိဘာဝမင်္ကုဘာဝဝသေန ဝါ ဝဏ္ဏဘဏနအဝဏ္ဏဘဏနဝသေန ဝါ **ဥစ္စာဝစံ** အာကာရံ **ပဏ္ဍိတာ န ဒဿယန္တီ**တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-ဓမ္မိကတ္ထေရဝတ္ထု

န အတ္တဟေတူတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဓမ္မိကတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော ဥပါသကော ဓမ္မေန သမေန အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတိ။ သော ပဗ္ဗဇိတုကာမော ဟုတွာ ဧကဒိဝသံ ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ

၁-နိမန္တာပေတွာ (သျာ၊ က)

nisīditvā sukhakathaṁ kathento āha "bhadde icchāmahaṁ pabbajitun"ti. Tena hi sāmi āgamehi tāva, yāvāhaṁ kucchigataṁ dārakaṁ vijāyāmīti. So āgametvā dārakassa padasā gamanakāle puna taṁ āpucchitvā "āgamehi tāva sāmi, yāvāsaṁ vayappatto hotī"ti vutte "kiṁ me imāya apalokitāya vā anapalokitāya vā, attano dukkhanissaraṇaṁ karissāmī"ti nikkhamitvā pabbaji. So kammaṭṭhānaṁ gahetvā ghaṭento vāyamanto attano pabbajita kiccaṁ niṭṭhapetvā tesaṁ dassanatthāya puna Sāvatthiṁ gantvā puttassa dhammakathaṁ kathesi. Sopi nikkhamitvā pabbaji, pabbajitvā ca pana na cirasseva arahattaṁ pāpuṇi. Purāṇaduti yikāpissa "yesaṁ atthāya ahaṁ gharāvāse vaseyyaṁ, te ubhopi pabbajitā, idāni me kiṁ gharāvāsena, pabbajissāmī"ti nikkhamitvā pabbaji, pabbajitvā ca pana na cirasseva arahattaṁ pāpuṇi. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Dhammika-upāsako attano[1] dhamme patiṭṭhitattā nikkhamitvā pabbajitvā arahattaṁ patto puttadārassāpi patiṭṭhā jāto"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave paṇḍitena nāma neva attahetu, na parahetu samiddhi icchitabbā, dhammikeneva pana dhammapaṭisaraṇena[2] bhavitabban"ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

84. "Na attahetu na parassa hetu,
Na puttamicche na dhanaṁ na raṭṭhaṁ.
Na iccheyya adhammena samiddhimattano,
Sa sīlavā paññavā dhammiko siyā"ti.

Tattha **na attahetū**ti paṇḍito nāma attahetu vā parahetu vā pāpaṁ na karoti. **Na puttamicche**ti puttaṁ vā **dhanaṁ** vā **raṭṭhaṁ** vā pāpakammena na iccheyya, etānipi icchanto pāpakammaṁ na karotiyevāti attho. **Samiddhimattano**ti yā attano samiddhi, tampi **adhammena na iccheyya,** samiddhikāraṇāpi pāpaṁ na karotīti attho. **Sa sīlavā**ti yo evarūpo

1. Attanāpi (Sī, Ka)   2. Dhammanissaraṇena (Ka)

နိသီဒိတွာ သုခကထံ ကထေန္တော အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဣစ္ဆာမဟံ ပဗ္ဗဇိတု”န္တိ။ တေန ဟိ သာမိ အာဂမေဟိ တာဝ၊ ယာဝါဟံ ကုစ္ဆိဂတံ ဒါရကံ ဝိဇာယာမီတိ။ သော အာဂမေတွာ ဒါရကဿ ပဒသာ ဂမနကာလေ ပုန တံ အာပုစ္ဆိတွာ “အာဂမေဟိ တာဝ သာမိ၊ ယာဝါယံ ဝယပ္ပတ္တော ဟောတီ”တိ ဝုတ္တေ “ကိံ မေ ဣမာယ အပလောကိတာယ ဝါ အနပလောကိတာယ ဝါ၊ အတ္တနော ဒုက္ခနိဿရဏံ ကရိဿာမီ”တိ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိ။ သော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဃဋေန္တော ဝါယမန္တော အတ္တနော ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ နိဋ္ဌပေတွာ တေသံ ဒဿနတ္ထာယ ပုန သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ပုတ္တဿ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ သောပိ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ပန န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ပုရာဏဒုတိယိကာပိဿ “ယေသံ အတ္ထာယ အဟံ ဃရာဝါသေ ဝသေယျံ၊ တေ ဥဘောပိ ပဗ္ဗဇိတာ၊ ဣဒါနိ မေ ကိံ ဃရာဝါသေန၊ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ပန န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဓမ္မိကဥပါသကော အတ္တနော[၁] ဓမ္မေ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော ပုတ္တဒါရဿာပိ ပတိဋ္ဌာ ဇာတော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ ပဏ္ဍိတေန နာမ နေဝ အတ္တဟေတု, န ပရဟေတု သမိဒ္ဓိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ၊ ဓမ္မိကေနေဝ ပန ဓမ္မပဋိသရဏေန[၂] ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၈၄။ “န အတ္တဟေတု န ပရဿ ဟေတု၊
န ပုတ္တမိစ္ဆေ န ဓနံ န ရဋ္ဌံ။
န ဣစ္ဆေယျ အဓမ္မေန သမိဒ္ဓိမတ္တနော၊
သ သီလဝါ ပညဝါ ဓမ္မိကော သိယာ”တိ။

တတ္ထ **န အတ္တဟေတူ**တိ ပဏ္ဍိတော နာမ အတ္တဟေတု ဝါ ပရဟေတု ဝါ ပါပံ န ကရောတိ။ **န ပုတ္တမိစ္ဆေ**တိ ပုတ္တံ ဝါ **ဓနံ** ဝါ **ရဋ္ဌံ** ဝါ ပါပကမ္မေန န ဣစ္ဆေယျ၊ ဧတာနိပိ ဣစ္ဆန္တော ပါပကမ္မံ န ကရောတိယေဝါတိ အတ္ထော။ **သမိဒ္ဓိမတ္တနော**တိ ယာ အတ္တနော သမိဒ္ဓိ၊ တမ္ပိ **အဓမ္မေန န ဣစ္ဆေယျ၊** သမိဒ္ဓိကာရဏာပိ ပါပံ န ကရောတီတိ အတ္ထော။ **သ သီလဝါ**တိ ယော ဧဝရူပေါ

၁. အတ္တနာပိ (သီ၊ က)   ၂. ဓမ္မနိဿရဏေန (က)

puggalo, so eva sīlavā ca **paññavā** ca **dhammiko** ca **siyā,** na aññoti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Dhammikattheravatthu navamaṁ.

---

10. Dhammassavanavatthu

Appakā te manussesūti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto dhammassavanaṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kira ekavīthivāsino manussā samaggā hutvā gaṇabandhena dānaṁ datvā sabbarattiṁ dhammassavanaṁ kāresuṁ, sabbarattiṁ pana dhammaṁ sotuṁ nāsakkhiṁsu. Ekacce kāmaratinissitā hutvā puna gehameva gatā, ekacce dosanissitā hutvā, ekacce mānanissitā hutvā, ekacce thinimiddhasamaṅgino hutvā tattheva nisīditvā pacalāyantā sotuṁ nāsakkhiṁsu. Punadivase bhikkhū taṁ pavattiṁ ñatvā dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave ime sattā nāma yebhuyyena bhavanissitā, bhavesu eva laggā viharanti, pāragāmino nāma appakā"ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imā gāthā āha—

85. "Appakā te manussesu, ye janā pāragāmino.
Athāyaṁ itarā pajā, tīramevānudhāvati.

86. Ye ca kho sammadakkhāte, dhamme dhammānuvattino.
Te janā pāramessanti, maccudheyyaṁ suduttaran"ti.

Tattha **appakā**ti thokā na bahū. **Pāragāmino**ti nibbānapāragāmino. **Athāyaṁ itarā pajā**ti yā panāyaṁ avasesā pajā sakkāyadiṭṭhitīrameva **anudhāvati,** ayameva bahutarāti attho. **Sammadakkhāte**ti sammā akkhāte sukathite. **Dhamme**ti desanādhamme. **Dhammānuvattino**ti taṁ

ပုဂ္ဂလော၊ သော ဧဝ သီလဝါ စ **ပညဝါ** စ **ဓမ္မိကော** စ **သိယာ**၊ န အညောတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဓမ္မိကတ္ထေရဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-ဓမ္မဿဝနဝတ္ထု

အပ္ပကာ တေ မနုဿေသူတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဓမ္မဿဝနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဧကဝီထိဝါသိနော မနုဿာ သမဂ္ဂါ ဟုတွာ ဂဏဗန္ဓေန ဒါနံ ဒတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ ဓမ္မဿဝနံ ကာရေသုံ၊ သဗ္ဗရတ္တိံ ပန ဓမ္မံ သောတုံ နာသက္ခိံသု။ ဧကစ္စေ ကာမရတိနိဿိတာ ဟုတွာ ပုန ဂေဟမေဝ ဂတာ၊ ဧကစ္စေ ဒေါသနိဿိတာ ဟုတွာ, ဧကစ္စေ မာနနိဿိတာ ဟုတွာ၊ ဧကစ္စေ ထိနမိဒ္ဓသမင်္ဂိနော ဟုတွာ တတ္ထေဝ နိသီဒိတွာ ပစလာယန္တာ သောတုံ နာသက္ခိံသု။ ပုနဒိဝသေ ဘိက္ခူ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ ဣမေ သတ္တာ နာမ ယေဘုယျေန ဘဝနိဿိတာ၊ ဘဝေသု ဧဝ လဂ္ဂါ ဝိဟရန္တိ၊ ပါရဂါမိနော နာမ အပ္ပကာ”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အာဟ—

၈၅။ “အပ္ပကာ တေ မနုဿေသု၊ ယေ ဇနာ ပါရဂါမိနော။
အထာယံ ဣတရာ ပဇာ၊ တီရမေဝါနုဓာဝတိ။

၈၆။ ယေ စ ခေါ သမ္မဒက္ခာတေ၊ ဓမ္မေ ဓမ္မာနုဝတ္တိနော။
တေ ဇနာ ပါရမေဿန္တိ၊ မစ္စုဓေယျံ သုဒုတ္တရ”န္တိ။

တတ္ထ **အပ္ပကာ**တိ ထောကာ န ဗဟူ။ **ပါရဂါမိနော**တိ နိဗ္ဗာနပါရဂါမိနော။ **အထာယံ ဣတရာ ပဇာ**တိ ယာ ပနာယံ အဝသေသာ ပဇာ သက္ကာယဒိဋ္ဌိတီရမေဝ **အနုဓာဝတိ**၊ အယမေဝ ဗဟုတရာတိ အတ္ထော။ **သမ္မဒက္ခာတေ**တိ သမ္မာ အက္ခာတေ သုကထိတေ။ **ဓမ္မေ**တိ ဒေသနာဓမ္မေ။ **ဓမ္မာနုဝတ္တိနော**တိ တံ

dhammaṁ sutvā tadanucchavikaṁ paṭipadaṁ pūretvā maggaphalasacchikaraṇena dhammānuvattino. **Pāramessantī**ti te evarūpā janā nibbānapāraṁ gamissanti. **Maccudheyyan**ti kilesamārasaṅkhātassa maccussa nivāsaṭṭhānabhūtaṁ[1] tebhūmikavaṭṭaṁ. **Suduttaran**ti ye janā dhammānuvattino, te etaṁ[2] suduttaraṁ duratikkamaṁ māradheyyaṁ taritvā atikkamitvā nibbānapāraṁ gamissantīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Dhammassavanavatthu dasamaṁ.

---

11. Pañcasata-āgantukabhikkhuvatthu

Kaṇhaṁ dhammaṁ vippahāyāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto pañcasate āgantuke bhikkhū ārabbha kathesi.

Kosalaraṭṭhe kira pañcasatā bhikkhū vassaṁ vasitvā vuṭṭhavassā "Satthāraṁ passissāmā"ti Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Satthā tesaṁ cariyapaṭipakkhaṁ nisāmetvā[3] dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

87. "Kaṇhaṁ dhamma vippahāya, sukkaṁ bhāvetha paṇḍito.
Okā anokamāgamma, viveke yattha dūramaṁ.

88. Tatrābhiratimiccheyya, hitvā kāme akiñcano.
Pariyodapeyya attānaṁ, cittaklesehi paṇḍito.

89. Yesaṁ sambodhiyaṅgesu, sammā cittaṁ subhāvitaṁ.
Ādānapaṭinissagge, anupādāya ye ratā.
Khīṇāsavā jutimanto, te loke parinibbutā"ti.

Tattha kaṇhaṁ **dhamman**ti kāyaduccaritādibhedaṁ akusalaṁ dhammaṁ **vippahāya** jahitvā. **Sukkaṁ bhāvethā**ti **paṇḍito** bhikkhu abhinikkhamanato paṭṭhāya yāva arahattamaggā kāyasucaritādibhedaṁ sukkaṁ dhammaṁ bhāveyya. Kathaṁ?

1. Nivāsanaṭṭhānabhūtaṁ (Sī, Syā) 2. Te eva (Ka) 3. Niyāmetvā (Ka)

ဓမ္မံ သုတွာ တဒနုစ္ဆဝိကံ ပဋိပဒံ ပူရေတွာ မဂ္ဂဖလသစ္ဆိကရဏေန ဓမ္မာနုဝတ္တိနော။ **ပါရမေဿန္တီ**တိ တေ ဧဝရူပါ ဇနာ နိဗ္ဗာနပါရံ ဂမိဿန္တိ။ **မစ္စုဓေယျန္တိ** ကိလေသမာရသင်္ခါတဿ မစ္စုဿ နိဝါသဋ္ဌာနဘူတံ[1] တေဘူမိကဝဋ္ဋံ။ **သုဒုတ္တရန္တိ** ယေ ဇနာ ဓမ္မာနုဝတ္တိနော၊ တေ ဧတံ[2] သုဒုတ္တရံ ဒုရတိက္ကမံ မာရဓေယျံ တရိတွာ အတိက္ကမိတွာ နိဗ္ဗာနပါရံ ဂမိဿန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဓမ္မဿဝနဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-ပဉ္စသတအာဂန္တုကဘိက္ခုဝတ္ထု

ကဏှံ ဓမ္မံ ဝိပ္ပဟာယာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စသတေ အာဂန္တုကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ကောသလရဋ္ဌေ ကိရ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ဝဿံ ဝသိတွာ ဝုဋ္ဌဝဿာ "သတ္ထာရံ ပဿိဿာမာ"တိ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေသံ စရိယပဋိပက္ခံ နိသာမေတွာ[3] ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၈၇။ "ကဏှံ ဓမ္မံ ဝိပ္ပဟာယ၊ သုက္ကံ ဘာဝေထ ပဏ္ဍိတော။
ဩကာ အနောကမာဂမ္မ၊ ဝိဝေကေ ယတ္ထ ဒူရမံ။

၈၈။ တတြာဘိရတိမိစ္ဆေယျ၊ ဟိတွာ ကာမေ အကိဉ္စနော။
ပရိယောဒပေယျ အတ္တာနံ၊ စိတ္တက္လေသေဟိ ပဏ္ဍိတော။

၈၉။ ယေသံ သမ္ဗောဓိယင်္ဂေသု၊ သမ္မာ စိတ္တံ သုဘာဝိတံ။
အာဒါနပဋိနိဿဂ္ဂေ၊ အနုပါဒါယ ယေ ရတာ။
ခီဏာသဝါ ဇုတိမန္တော၊ တေ လောကေ ပရိနိဗ္ဗုတာ"တိ။

တတ္ထ **ကဏှံ ဓမ္မန္တိ** ကာယဒုစ္စရိတာဒိဘေဒံ အကုသလံ ဓမ္မံ **ဝိပ္ပဟာယ** ဇဟိတွာ။ **သုက္ကံ ဘာဝေထာ**တိ **ပဏ္ဍိတော** ဘိက္ခု အဘိနိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ကာယသုစရိတာဒိဘေဒံ သုက္ကံ ဓမ္မံ ဘာဝေယျ။ ကထံ?

၁-နိဝါသနဋ္ဌာနဘူတံ (သီ၊ သျာ) ၂-တေ ဧဝ (က) ၃-နိယာမေတွာ (က)

Okā anokamāgammāti okaṁ vuccati ālayo, **anokaṁ** vuccati anālayo, ālayato nikkhamitvā anālayasaṅkhātaṁ nibbānaṁ paṭicca ārabbha taṁ patthayamāno bhāveyyāti attho. **Tatrābhiratimiccheyyā**-i yasmiṁ anālayasaṅkhāte viveke nibbāne imehi sattehi durabhiramaṁ, tatra abhiratiṁ iccheyya. **Hitvā kāme**ti vatthukāmakilesakāme hitvā **akiñcano** hutvā viveke abhiratiṁ iccheyyāti attho. **Cittaklesehī**ti pañcahi nīvaraṇehi **attānaṁ pariyodapeyya** vodāpeyya, parisodheyyāti attho. **Sambodhiyaṅgesū**ti sambojjhaṅgesu. **Sammā cittaṁ subhāvita**nti hetunā nayena cittaṁ suṭṭhu bhāvitaṁ vaḍḍhitaṁ. **Ādānapaṭinissagge**ti ādānaṁ vuccati gahaṇaṁ, tassa paṭinissaggasaṅkhāte aggahaṇe catūhi upādānehi kiñci anupādiyitvā **ye ratā**ti attho. **Jutimanto**ti ānubhāvavanto, arahattamaggañāṇajutiyā khandhādibhede dhamme jotetvā ṭhitāti attho. **Te loke**ti imasmiṁ khandhādiloke **parinibbutā** nāma arahattappattito paṭṭhāya kilesavaṭṭassa khepitattā sa-upādisesena, carimacittanirodhena khandhavaṭṭassa khepitattā anupādisesena cāti dvīhi parinibbānehi parinibbutā, anupādāno viya padīpo apaṇṇattikabhāvaṁ gatāti[1] attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Pañcasata-āgantukabhikkhuvatthu ekādasamaṁ.

Paṇḍitavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Chaṭṭho vaggo.

1. Katāti (Ka)

ဩကာ အနောကမာဂမ္မာတိ ဩကံ ဝုစ္စတိ အာလယော၊ **အနောကံ** ဝုစ္စတိ အနာလယော၊ အာလယတော နိက္ခမိတွာ အနာလယသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ ပဋိစ္စ အာရဗ္ဘ တံ ပတ္ထယမာနော ဘာဝေယျာတိ အတ္ထော။ **တတြာဘိရတိမိစ္ဆေယျာ**တိ ယသ္မိံ အနာလယသင်္ခါတေ ဝိဝေကေ နိဗ္ဗာနေ ဣမေဟိ သတ္တေဟိ ဒုရဘိရမံ၊ တတြ အဘိရတိံ ဣစ္ဆေယျ။ **ဟိတွာ ကာမေ**တိ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေ ဟိတွာ **အကိဉ္စနော** ဟုတွာ ဝိဝေကေ အဘိရတိံ ဣစ္ဆေယျာတိ အတ္ထော။ **စိတ္တက္လေသေဟီ**တိ ပဉ္စဟိ နီဝရဏေဟိ **အတ္တာနံ ပရိယောဒပေယျ** ဝေါဒါပေယျ၊ ပရိသောဓေယျာတိ အတ္ထော။ **သမ္ဗောဓိယင်္ဂေသူ**တိ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေသု။ **သမ္မာ စိတ္တံ သုဘာဝိတ**န္တိ ဟေတုနာ နယေန စိတ္တံ သုဋ္ဌု ဘာဝိတံ ဝဍ္ဎိတံ။ **အာဒါနပဋိနိဿဂ္ဂေ**တိ အာဒါနံ ဝုစ္စတိ ဂဟဏံ၊ တဿ ပဋိနိဿဂ္ဂသင်္ခါတေ အဂ္ဂဟဏေ စတူဟိ ဥပါဒါနေဟိ ကိဉ္စိ အနုပါဒိယိတွာ **ယေ ရတာ**တိ အတ္ထော။ **ဇုတိမန္တော**တိ အာနုဘာဝဝန္တော၊ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏဇုတိယာ ခန္ဓာဒိဘေဒေ ဓမ္မေ ဇောတေတွာ ဌိတာတိ အတ္ထော။ **တေ လောကေ**တိ ဣမသ္မိံ ခန္ဓာဒိလောကေ **ပရိနိဗ္ဗုတာ** နာမ အရဟတ္တပ္ပတ္တိတော ပဋ္ဌာယ ကိလေသဝဋ္ဋဿ ခေပိတတ္တာ သဉပါဒိသေသေန, စရိမစိတ္တနိရောဓေန ခန္ဓဝဋ္ဋဿ ခေပိတတ္တာ အနုပါဒိသေသေန စာတိ ဒွီဟိ ပရိနိဗ္ဗာနေဟိ ပရိနိဗ္ဗုတာ၊ အနုပါဒါနော ဝိယ ပဒီပေါ အပဏ္ဏတ္တိကဘာဝံ ဂတာတိ[1] အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပဉ္စသတအာဂန္တုကဘိက္ခုဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

ပဏ္ဍိတဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဆဋ္ဌော ဝဂ္ဂေါ။

၁- ကတာတိ (က)

7. Arahantavagga

1. Jīvakapañhavatthu

Gataddhinoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jīvakambavane viharanto Jīvakena puṭṭhapañhaṁ ārabbha kathesi. Jīvakavatthu Khandhake[1] vitthāritameva.

Ekasmiṁ pana samaye Devadatto Ajātasattunā saddhiṁ ekato hutvā Gijjhakūṭaṁ abhiruhitvā paduṭṭhacitto “Sattāraṁ vadhissāmī”ti silaṁ pavijjhi. Taṁ dve pabbatakūṭāni sampaṭicchiṁsu. Tato bhijjitvā gatā papaṭikā Bhagavato pādaṁ paharitvā[2] lohitaṁ uppādesi, bhusā[3] vedanā pavattiṁsu. Bhikkhū Satthāraṁ maddakucchiṁ[4] nayiṁsu. Satthā tatopi Jīvakambavanaṁ gantukāmo “tattha maṁ nethā”ti āha. Bhikkhū Bhagavantaṁ ādāya Jīvakambavanaṁ agamaṁsu. Jīvako taṁ pavattiṁ sutvā Satthu santikaṁ gantvā vaṇapaṭikammatthāya tikhiṇabhesajjaṁ datvā vaṇaṁ bandhitvā Satthāraṁ etadavoca “bhante mayā antonagare ekassa manussassa bhesajjaṁ kataṁ, tassa santikaṁ gantvā puna āgamissāmi, idaṁ bhesajjaṁ yāva mamāgamanā baddhaniyāmeneva tiṭṭhatū”ti. So gantvā tassa purisassa kattabbakiccaṁ katvā dvārapidahanavelāya āgacchanto dvāraṁ na sampāpuṇi. Athassa etadahosi “aho mayā bhāriyaṁ kammaṁ kataṁ, yvāhaṁ aññatarassa purisassa viya Tathāgatassa pāde tikhiṇabhesajjaṁ datvā vaṇaṁ bandhiṁ, ayaṁ tassa mocanavelā, tasmiṁ amuccamāne sabbarattiṁ Bhagavato sarīre pariḷāho uppajjissatī”ti. Tasmiṁ khaṇe Satthā Ānandattheraṁ āmantesi “Ānanda Jīvako sāyaṁ āgacchanto dvāraṁ na sampāpuṇi, ‘ayaṁ vaṇassa mocanavelā’ti pana cintesi, mocehi nan”ti. Thero mocesi, vaṇo rukkhato challi[5] viya apagato. Jīvako anto-aruṇeyeva Satthu santikaṁ vegena āgantvā “kiṁ nu kho bhante sarīre vo pariḷāho uppanno”ti pucchi. Satthā “Tathāgatassa kho Jīvaka Bodhimaṇḍeyeva sabbapariḷāho vūpasanto”ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

1. Vi 3. 377 piṭṭhe. 2. Abhihanitvā (Sī, Syā) 3. Kharā (Sī)
4. Maddakucchipabbataṁ (Ka) 5. Jalli (Sī)

၇—အရဟန္တဝဂ္ဂ

၁-ဇီဝကပဉှဝတ္ထု

ဂတဒ္ဓိနောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇီဝကမ္ဗဝနေ ဝိဟရန္တော ဇီဝကေန ပုဋ္ဌပဉှံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇီဝကဝတ္ထု ခန္ဓကေ[1] ဝိတ္ထာရိတမေဝ။

ဧကသ္မိံ ပန သမယေ ဒေဝဒတ္တော အဇာတသတ္တုနာ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ဂိဇ္ဈကူဋံ အဘိရုဟိတွာ ပဒုဋ္ဌစိတ္တော “သတ္ထာရံ ဝဓိဿာမီ”တိ သိလံ ပဝိဇ္ဈိ။ တံ ဒွေ ပဗ္ဗတကူဋာနိ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ တတော ဘိဇ္ဇိတွာ ဂတာ ပပဋိကာ ဘဂဝတော ပါဒံ ပဟရိတွာ[2] လောဟိတံ ဥပ္ပါဒေသိ၊ ဘုသာ[3] ဝေဒနာ ပဝတ္တိံသု။ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ မဒ္ဒကုစ္ဆိံ[4] နယိံသု။ သတ္ထာ တတောပိ ဇီဝကမ္ဗဝနံ ဂန္တုကာမော ‘‘တတ္ထ မံ နေထာ’’တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ ဘဂဝန္တံ အာဒါယ ဇီဝကမ္ဗဝနံ အဂမံသု။ ဇီဝကော တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝဏပဋိကမ္မတ္ထာယ တိခိဏဘေသဇ္ဇံ ဒတွာ ဝဏံ ဗန္ဓိတွာ သတ္ထာရံ ဧတဒဝေါစ “ဘန္တေ မယာ အန္တောနဂရေ ဧကဿ မနုဿဿ ဘေသဇ္ဇံ ကတံ၊ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပုန အာဂမိဿာမိ၊ ဣဒံ ဘေသဇ္ဇံ ယာဝ မမာဂမနာ ဗဒ္ဓနိယာမေနေဝ တိဋ္ဌတူ’’တိ။ သော ဂန္တွာ တဿ ပုရိသဿ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ကတွာ ဒွါရပိဒဟနဝေလာယ အာဂစ္ဆန္တော ဒွါရံ န သမ္ပာပုဏိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ ‘‘အဟော မယာ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတံ၊ ယွာဟံ အညတရဿ ပုရိသဿ ဝိယ တထာဂတဿ ပါဒေ တိခိဏဘေသဇ္ဇံ ဒတွာ ဝဏံ ဗန္ဓိံ၊ အယံ တဿ မောစနဝေလာ၊ တသ္မိံ အမုစ္စမာနေ သဗ္ဗ-ရတ္တိံ ဘဂဝတော သရီရေ ပရိဠာဟော ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ’’တိ။ တသ္မိံ ခဏေ သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာမန္တေသိ ‘‘အာနန္ဒ ဇီဝကော သာယံ အာဂစ္ဆန္တော ဒွါရံ န သမ္ပာပုဏိ၊ ‘အယံ ဝဏဿ မောစနဝေလာ’တိ ပန စိန္တေသိ၊ မောစေဟိ န”န္တိ။ ထေရော မောစေသိ၊ ဝဏော ရုက္ခတော ဆလ္လိ[5] ဝိယ အပဂတော။ ဇီဝကော အန္တောအရုဏေယေဝ သတ္ထု သန္တိကံ ဝေဂေန အာဂန္တွာ ‘‘ကိံ နု ခေါ ဘန္တေ သရီရေ ဝေါ ပရိဠာဟော ဥပ္ပန္နော”တိ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ ‘‘တထာဂတဿ ခေါ ဇီဝက ဗောဓိမဏ္ဍေယေဝ သဗ္ဗပရိဠာဟော ဝူပသန္တော”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ဝိ ၃-၃၇၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အဘိဟနိတွာ (သီ၊ သျာ) ၃-ခရာ (သီ)
၄-မဒ္ဒကုစ္ဆိပဗ္ဗတံ (က) ၅-ဇလ္လိ (သီ)

90. “Gataddhino visokassa, vippamuttassa sabbadhi.
Sabbaganthappahīnassa, pariḷāho na vijjatī”ti.

Tattha **gataddhino**ti gatamaggassa kantāraddhā vaṭṭaddhāti[1] dve addhā nāma. Tesu kantārapaṭipanno yāva icchitaṭṭhānaṁ na pāpuṇāti, tāva addhikoyeva, etasmiṁ pana patte gataddhi nāma hoti. Vaṭṭasannissitāpi sattā yāva vaṭṭe vasanti, tāva addhikā eva. Kasmā? Vaṭṭassa akhepitattā. Sotāpannādayopi addhikā eva, vaṭṭaṁ pana khepetvā ṭhito khīṇāsavo gataddhi nāma hoti. Tassa gataddhino. **Visokassā**ti vaṭṭamūlakassa sokassa vigatattā visokassa. **Vippamuttassa sabbadhī**ti sabbesu khandhādidhammesu vippamuttassa, **sabbaganthappahīnassā**ti catunnampi ganthānaṁ pahīnattā sabbaganthappahīnassa. **Pariḷāho na vijjatī**ti duvidho pariḷāho kāyiko cetasiko cāti. Tesu khīṇāsavassa sītuṇhādivasena uppannattā[2] kāyikapariḷāho anibbutova, taṁ sandhāya Jīvako pucchati. Satthā pana Dhammarājatāya desanāvidhikusalatāya cetasika[3]pariḷāhavasena desanaṁ vinivattento “Jīvaka paramatthena[4] evarūpassa khīṇāsavassa pariḷāho na vijjatī”ti āha.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Jīvakapañhavatthu paṭhamaṁ.

2. Mahākassapattheravatthu

Uyyuñjantīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Mahākassapattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Satthā Rājagahe vuṭṭhavasso “addhamāsaccayena cārikaṁ pakkamissāmī”ti bhikkhūnaṁ ārocāpesi. Vattaṁ kiretaṁ Buddhānaṁ bhikkhūhi saddhiṁ cārikaṁ caritukāmānaṁ “evaṁ bhikkhū attano pattapacanacīvararajanādīni katvā sukhaṁ gamissantī”ti “idāni addhamāsaccayena cārikaṁ pakkamissāmī”ti bhikkhūnaṁ ārocāpanaṁ. Bhikkhūsu pana attano pattapacanādīni

1. Kantāraddhānavaṭṭaddhānāti (Sī, Ka)
2. Uppajjanako (Sī), uppajjanto (Syā)
3. Kāyikacetasika... (Sī)
4. Āvuso Jīvaka paramatthena hi (sabbattha)

၉၀။ "ဂတဒ္ဓိနော ဝိသောကဿ၊ ဝိပ္ပမုတ္တဿ သဗ္ဗဓိ။
သဗ္ဗဂန္ထပ္ပဟီနဿ၊ ပရိဠာဟော န ဝိဇ္ဇတီ"တိ။

တတ္ထ **ဂတဒ္ဓိနော**တိ ဂတမဂ္ဂဿ ကန္တာရဒ္ဓါ ဝဋ္ဋဒ္ဓါတိ[1] ဒွေ အဒ္ဓါ နာမ။ တေသု ကန္တာရပဋိပန္နော ယာဝ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ န ပါပုဏာတိ၊ တာဝ အဒ္ဓိကောယေဝ၊ ဧတသ္မိံ ပန ပတ္တေ ဂတဒ္ဓိ နာမ ဟောတိ။ ဝဋ္ဋသန္နိဿိတာပိ သတ္တာ ယာဝ ဝဋ္ဋေ ဝသန္တိ၊ တာဝ အဒ္ဓိကာ ဧဝ။ ကသ္မာ? ဝဋ္ဋဿ အခေပိတတ္တာ။ သောတာပန္နာဒယောပိ အဒ္ဓိကာ ဧဝ၊ ဝဋ္ဋံ ပန ခေပေတွာ ဌိတော ခီဏာသဝေါ ဂတဒ္ဓိ နာမ ဟောတိ။ တဿ ဂတဒ္ဓိနော။ **ဝိသောကဿာ**တိ ဝဋ္ဋမူလကဿ သောကဿ ဝိဂတတ္တာ ဝိသောကဿ။ **ဝိပ္ပမုတ္တဿ သဗ္ဗဓီ**တိ သဗ္ဗေသု ခန္ဓာဒိဓမ္မေသု ဝိပ္ပမုတ္တဿ၊ **သဗ္ဗဂန္ထပ္ပဟီနဿာ**တိ စတုန္နမ္ပိ ဂန္ထာနံ ပဟီနတ္တာ သဗ္ဗဂန္ထပ္ပဟီနဿ။ **ပရိဠာဟော န ဝိဇ္ဇတီ**တိ ဒုဝိဓော ပရိဠာဟော ကာယိကော စေတသိကော စာတိ။ တေသု ခီဏာသဝဿ သီတုဏှာဒိဝသေန ဥပ္ပန္နတ္တာ[2] ကာယိကပရိဠာဟော အနိဗ္ဗုတောဝ၊ တံ သန္ဓာယ ဇီဝကော ပုစ္ဆတိ။ သတ္ထာ ပန ဓမ္မရာဇတာယ ဒေသနာဝိဓိကုသလတာယ စေတသိက[3]ပရိဠာဟဝသေန ဒေသနံ ဝိနိဝတ္တေန္တော "ဇီဝက ပရမတ္ထေန[4] ဧဝရူပဿ ခီဏာသဝဿ ပရိဠာဟော န ဝိဇ္ဇတီ"တိ အာဟ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဇီဝကပဉှဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထု

ဥယျုဉ္ဇန္တီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာကဿပတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ သတ္ထာ ရာဇဂဟေ ဝုဋ္ဌဝဿော "အဍ္ဎမာသစ္စယေန စာရိကံ ပက္ကမိဿာမီ"တိ ဘိက္ခူနံ အာရောစာပေသိ။ ဝတ္တံ ကိရေတံ ဗုဒ္ဓါနံ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ စာရိကံ စရိတုကာမာနံ "ဧဝံ ဘိက္ခူ အတ္တနော ပတ္တပစနစီဝရရဇနာဒီနိ ကတွာ သုခံ ဂမိဿန္တီ"တိ "ဣဒါနိ အဍ္ဎမာသစ္စယေန စာရိကံ ပက္ကမိဿာမီ"တိ ဘိက္ခူနံ အာရောစာပနံ။ ဘိက္ခူသု ပန အတ္တနော ပတ္တပစနာဒီနိ

၁-ကန္တာရဒ္ဓါနဝဋ္ဋဒ္ဓါနာတိ (သီ၊ က)
၂-ဥပ္ပဇ္ဇနကော (သီ)၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တော (သျာ)
၃-ကာယိကစေတသိက....(သီ)
၄-အာဝုသော ဇီဝက ပရမတ္ထေန ဟိ (သဗ္ဗတ္ထ)

karontesu Mahākassapattheropi cīvarāni dhovi. Bhikkhū ujjhāyiṁsu “thero kasmā cīvarāni dhovati, imasmiṁ nagare anto ca bahi ca aṭṭhārasa manussakoṭiyo vasanti. Tattha ye therassa na ñātakā, te upaṭṭhākā, ye na upaṭṭhākā, te ñātakā. Te therassa catūhi paccayehi sammānasakkāraṁ[1] karonti. Ettakaṁ upakāraṁ pahāya esa kahaṁ gamissati. Sacepi gaccheyya, māpamādakandarato paraṁ na gamissatī”ti. Satthā kira yaṁ kandaraṁ patvā nivattetabbayuttake bhikkhū “tumhe ito nivattatha, mā pamajjitthā”ti vadati. Taṁ[2] “māpamādakandaran”ti vuccati, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Satthāpi cārikaṁ pakkamanto cintesi “imasmiṁ nagare anto ca bahi ca aṭṭhārasa manussakoṭiyo vasanti, manussānaṁ maṅgalāmaṅgalaṭṭhānesu bhikkhūhi gantabbaṁ hoti, na sakkā vihāraṁ tucchaṁ kātuṁ, kaṁ nu kho nivattessāmī”ti. Athassa etadahosi “Kassapassa hete manussā ñātakā ca upaṭṭhākā ca, Kassapaṁ nivattetuṁ vaṭṭatī”ti. So theraṁ āha “Kassapa na sakkā vihāraṁ tucchaṁ kātuṁ, manussānaṁ maṅgalāmaṅgalaṭṭhānesu bhikkhūhi attho hoti, tvaṁ attano parisāya saddhiṁ nivattassū”ti. “Sādhu bhante”ti thero parisaṁ ādāya nivatti. Bhikkhū ujjhāyiṁsu “diṭṭhaṁ vo āvuso, nanu idāneva amhehi vuttaṁ ‘Mahākassapo kasmā cīvarāni dhovati, na eso Satthārā saddhiṁ gamissatī’ti, yaṁ amhehi vuttaṁ, tadeva jātan”ti. Satthā bhikkhūnaṁ kathaṁ sutvā nivattitvā ṭhito āha “bhikkhave kiṁ nāmetaṁ kathethā”ti. “Mahākassapattheraṁ ārabbha kathema bhante”ti attanā kathitaniyāmeneva sabbaṁ ārocesuṁ. Taṁ sutvā Satthā “na bhikkhave tumhe Kassapaṁ ‘kulesu ca paccayesu ca laggo’ti vadetha, so ‘mama vacanaṁ karissāmī’ti nivatto. Eso hi pubbe patthanaṁ karontoyeva ‘catūsu paccayesu alaggo candūpamo hutvā kulāni upasaṅkamituṁ samattho bhaveyyan’ti patthanaṁ akāsi. Natthetassa kule vā paccaye vā laggo, ahaṁ candopamappaṭipadañceva[3] ariyavaṁsappaṭipadañca kathento mama puttaṁ Kassapaṁ ādiṁ katvā kathesin”ti āha.

1. Sammānaṁ sakkāraṁ (Syā) 2. Tasmā (Sī) 3. Saṁ 1. 401 piṭṭhe.

ကရောန္တေသု မဟာကဿပတ္ထေရောပိ စီဝရာနိ ဓောဝိ။ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာယိံသု “ထေရော ကသ္မာ စီဝရာနိ ဓောဝတိ၊ ဣမသ္မိံ နဂရေ အန္တော စ ဗဟိ စ အဋ္ဌာရသ မနုဿကောဋိယော ဝသန္တိ။ တတ္ထ ယေ ထေရဿ န ဉာတကာ၊ တေ ဥပဋ္ဌာကာ၊ ယေ န ဥပဋ္ဌာကာ၊ တေ ဉာတကာ။ တေ ထေရဿ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ သမ္မာနသက္ကာရံ[1] ကရောန္တိ။ ဧတ္တကံ ဥပကာရံ ပဟာယ ဧသ ကဟံ ဂမိဿတိ။ သစေပိ ဂစ္ဆေယျ၊ မာပမာဒကန္ဒရတော ပရံ န ဂမိဿတီ”တိ။ သတ္ထာ ကိရ ယံ ကန္ဒရံ ပတွာ နိဝတ္တေတဗ္ဗယုတ္တကေ ဘိက္ခူ “တုမှေ ဣတော နိဝတ္တထ၊ မာ ပမဇ္ဇိတ္ထာ”တိ ဝဒတိ၊ တံ[2] “မာပမာဒကန္ဒရ”န္တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

သတ္ထာပိ စာရိကံ ပက္ကမန္တော စိန္တေသိ “ဣမသ္မိံ နဂရေ အန္တော စ ဗဟိ စ အဋ္ဌာရသ မနုဿကောဋိယော ဝသန္တိ၊ မနုဿာနံ မင်္ဂလာမင်္ဂလဋ္ဌာနေသု ဘိက္ခူဟိ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ၊ န သက္ကာ ဝိဟာရံ တုစ္ဆံ ကာတုံ၊ ကံ နု ခေါ နိဝတ္တေဿာမီ”တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ကဿပဿ ဟေတေ မနုဿာ ဉာတကာ စ ဥပဋ္ဌာကာ စ၊ ကဿပံ နိဝတ္တေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော ထေရံ အာဟ “ကဿပ န သက္ကာ ဝိဟာရံ တုစ္ဆံ ကာတုံ၊ မနုဿာနံ မင်္ဂလာ-မင်္ဂလဋ္ဌာနေသု ဘိက္ခူဟိ အတ္ထော ဟောတိ၊ တွံ အတ္တနော ပရိသာယ သဒ္ဓိံ နိဝတ္တဿူ”တိ။ “သာဓု ဘန္တေ”တိ ထေရော ပရိသံ အာဒါယ နိဝတ္တိ။ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာယိံသု “ဒိဋ္ဌံ ဝေါ အာဝုသော၊ နနု ဣဒါနေဝ အမှေဟိ ဝုတ္တံ ‘မဟာ-ကဿပေါ ကသ္မာ စီဝရာနိ ဓောဝတိ၊ န ဧသော သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ဂမိဿ-တီ’တိ၊ ယံ အမှေဟိ ဝုတ္တံ၊ တဒေဝ ဇာတ”န္တိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူနံ ကထံ သုတွာ နိဝတ္တိတွာ ဌိတော အာဟ “ဘိက္ခဝေ ကိံ နာမေတံ ကထေထာ”တိ။ “မဟာ-ကဿပတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေမ ဘန္တေ”တိ အတ္တနာ ကထိတနိယာမေနေဝ သဗ္ဗံ အာရောစေသုံ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ တုမှေ ကဿပံ ‘ကုလေသု စ ပစ္စယေသု စ လဂ္ဂေါ’တိ ဝဒေထ၊ သော ‘မမ ဝစနံ ကရိဿာမီ’တိ နိဝတ္တော။ ဧသော ဟိ ပုဗ္ဗေ ပတ္ထနံ ကရောန္တောယေဝ ‘စတူသု ပစ္စယေသု အလဂ္ဂေါ စန္ဒူပမော ဟုတွာ ကုလာနိ ဥပသင်္ကမိတုံ သမတ္ထော ဘဝေယျ’န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ နတ္ထေတဿ ကုလေ ဝါ ပစ္စယေ ဝါ လဂ္ဂေါ၊ အဟံ စန္ဒောပမ-ပ္ပဋိပဒဉ္စေဝ[3] အရိယဝံသပ္ပဋိပဒဉ္စ ကထေန္တော မမ ပုတ္တံ ကဿပံ အာဒိံ ကတွာ ကထေသိ”န္တိ အာဟ။

၁-သမ္မာနံ သက္ကာရံ(သျာ) ၂-တသ္မာ (သီ) ၃-သံ ၁-၄၀၁-ပိဋ္ဌေ။

Bhikkhū Satthāraṁ pucchiṁsu "bhante kadā pana therena patthanā ṭhapitā"ti. Sotukāmāttha bhikkhaveti. Āma bhanteti. Satthā tesaṁ "bhikkhave ito kappasatasahassamatthake Padumuttaro nāma Buddho loke udapādī"ti vatvā Padumuttarapādamūle tena ṭhapitapatthanaṁ ādiṁ katvā sabbaṁ therassa pubbacaritaṁ kathesi. Taṁ Therapāḷiyaṁ[1] vitthāritameva. Satthā pana imaṁ therassa pubbacaritaṁ vitthāretvā "iti kho bhikkhave ahaṁ candopamappaṭipadañceva ariyavaṁsappaṭipadañca mama puttaṁ Kassapaṁ ādiṁ katvā kathesiṁ, mama puttassa Kassapassa paccayesu vā kulesu vā vihāresu vā pariveṇesu vā laggo nāma natthi, pallale otaritvā tattha caritvā gacchanto rājahaṁso viya katthaci alaggoyeva mama putto"ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

91. "Uyyuñjanti satīmanto, na nikete ramanti te.
Haṁsāva pallalaṁ hitvā, okamokaṁ jahanti te"ti.

Tattha **uyyuñjanti satīmanto**ti sativepullappattā khīṇāsavā attanā paṭividdhaguṇesu[2] jhānavipassanādīsu āvajjanasamāpajjanavuṭṭhānādhiṭṭhānapacca-vekkhaṇāhi yuñjanti ghaṭenti. **Na nikete ramanti te**ti tesaṁ ālaye rati nāma natthi. **Haṁsāvā**ti desanāsīsametaṁ, ayaṁ panettha attho—yathā gocarasampanne pallale sakuṇā attano gocaraṁ gahetvā gamanakāle "mama udakaṁ, mama padumaṁ, mama uppalaṁ, mama kaṇṇikā"ti tasmiṁ ṭhāne kañci ālayaṁ akatvā anapekkhāva taṁ ṭhānaṁ pahāya uppatitvā ākāse kīḷamānā gacchanti, evamevaṁ[3] khīṇāsavā yattha katthaci viharantāpi kulādīsu alaggā eva viharitvā gamanasamayepi taṁ ṭhānaṁ pahāya gacchantā "mama vihāro, mama pariveṇaṁ, mamūpaṭṭhākā"ti anālayā anapekkhāva gacchanti. **Okamokan**ti ālayālayaṁ, sabbālaye pariccajantīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Mahākassapattheravatthu dutiyaṁ.

1. Khu 2. 350 piṭṭhe. 2. Paṭiladdhaguṇesu (Ka) 3. Evamete (Syā)

ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိံသု "ဘန္တေ ကဒါ ပန ထေရေန ပတ္ထနာ ဌပိတာ"တိ။ သောတုကာမာတ္ထ ဘိက္ခဝေတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ တေသံ "ဘိက္ခဝေ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿမတ္ထကေ ပဒုမုတ္တရော နာမ ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥဒပါဒိ"တိ ဝတွာ ပဒုမုတ္တရပါဒမူလေ တေန ဌပိတပတ္ထနံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗံ ထေရဿ ပုဗ္ဗစရိတံ ကထေသိ။ တံ ထေရပါဠိယံ[1] ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ သတ္ထာ ပန ဣမံ ထေရဿ ပုဗ္ဗစရိတံ ဝိတ္ထာရေတွာ "ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဟံ စန္ဒောပမပ္ပဋိပဒဉ္စေဝ အရိယဝံသပ္ပဋိပဒဉ္စ မမ ပုတ္တံ ကဿပံ အာဒိံ ကတွာ ကထေသိံ၊ မမ ပုတ္တဿ ကဿပဿ ပစ္စယေသု ဝါ ကုလေသု ဝါ ဝိဟာရေသု ဝါ ပရိဝေဏေသု ဝါ လဂ္ဂေါ နာမ နတ္ထိ၊ ပလ္လလေ ဩတရိတွာ တတ္ထ စရိတွာ ဂစ္ဆန္တော ရာဇဟံသော ဝိယ ကတ္ထစိ အလဂ္ဂေါယေဝ မမ ပုတ္တော"တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၁။ "ဥယျုဉ္ဇန္တိ သတီမန္တော၊ န နိကေတေ ရမန္တိ တေ။
ဟံသာဝ ပလ္လလံ ဟိတွာ၊ ဩကမောကံ ဇဟန္တိ တေ"တိ။

တတ္ထ **ဥယျုဉ္ဇန္တိ သတီမန္တော**တိ သတိဝေပုလ္လပ္ပတ္တာ ခီဏာသဝါ အတ္တနာ ပဋိဝိဒ္ဓဂုဏေသု[2] ဈာနဝိပဿနာဒီသု အာဝဇ္ဇနသမာပဇ္ဇနဝုဋ္ဌာနာဓိဋ္ဌာနပစ္စ-ဝေက္ခဏာဟိ ယုဉ္ဇန္တိ ဃဋေန္တိ။ **န နိကေတေ ရမန္တိ တေ**တိ တေသံ အာလယေ ရတိ နာမ နတ္ထိ။ **ဟံသာဝါ**တိ ဒေသနာသီသမေတံ၊ အယံ ပနေတ္ထ အတ္ထော—ယထာ ဂေါစရသမ္ပန္နေ ပလ္လလေ သကုဏာ အတ္တနော ဂေါစရံ ဂဟေတွာ ဂမနကာလေ "မမ ဥဒကံ, မမ ပဒုမံ, မမ ဥပ္ပလံ, မမ ကဏ္ဏိကာ"တိ တသ္မိံ ဌာနေ ကဉ္စိ အာလယံ အကတွာ အနပေက္ခာဝ တံ ဌာနံ ပဟာယ ဥပ္ပတိတွာ အာကာသေ ကီဠမာနာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧဝမေဝံ[3] ခီဏာသဝါ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝိဟရန္တာပိ ကုလာဒီသု အလဂ္ဂါ ဧဝ ဝိဟရိတွာ ဂမနသမယေပိ တံ ဌာနံ ပဟာယ ဂစ္ဆန္တာ "မမ ဝိဟာရော, မမ ပရိဝေဏံ, မမူပဋ္ဌာကာ"တိ အနာလယာ အနပေက္ခာဝ ဂစ္ဆန္တိ။ **ဩကမောက**န္တိ အာလယာလယံ၊ သဗ္ဗာ-လယေ ပရိစ္စဇန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁-ခု ၂-၃၅၀-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပဋိလဒ္ဓဂုဏေသု (က) ၃-ဧဝမေတေ (သျာ)

3. Belaṭṭhasīsattheravatthu

Yesaṁ sannicayo natthīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṁ Belaṭṭhasīsaṁ ārabbha kathesi.

So kirāyasmā antogāme ekaṁ vīthiṁ piṇḍāya caritvā bhattakiccaṁ katvā puna aparaṁ vīthiṁ caritvā sukkhaṁ kūraṁ[1] ādāya vihāraṁ haritvā paṭisāmetvā "nibaddhaṁ piṇḍapātapariyesanaṁ nāma dukkhan"ti katipāhaṁ jhānasukhena vītināmetvā āhārena atthe sati taṁ paribhuñjati. Bhikkhū ñatvā ujjhāyitvā tamatthaṁ Bhagavato ārocesuṁ. Satthā etasmiṁ nidāne āyatiṁ sannidhikāraparivajjanatthāya bhikkhūnaṁ sikkhāpadaṁ paññapetvāpi[2] therena pana apaññatte sikkhāpade appicchataṁ nissāya katattā tassa dosābhāvaṁ pakāsento anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

92. "Yesaṁ sannicayo natthi. Ye pariññātabhojanā.
Suññato animitto ca, vimokkho yesaṁ gocaro.
Ākāseva sakuntānaṁ, gati tesaṁ durannayā"ti.

Tattha **sannicayo**ti dve sannicayā kammasannicayo ca paccayasannicayo ca. Tesu kusalākusalakammaṁ **kammasannicayo** nāma, cattāro paccayā **paccayasannicayo** nāma. Tattha vihāre vasantassa bhikkhuno ekaṁ guḷapiṇḍaṁ, catubhāgamattaṁ sappiṁ, ekañca taṇḍulanāḷiṁ ṭhapentassa paccayasannicayo natthi, tato uttari hoti. **Yesaṁ** ayaṁ duvidhopi sannicayo **natthi. Pariññātabhojanā**ti tīhi pariññāhi pariññātabhojanā. Yāgu-ādīnaṁ hi yāgubhāvādijānanaṁ ñātapariññā, āhāre paṭikūlasaññāvasena pana bhojanassa parijānanaṁ tīraṇapariññā, kabaḷīkārāhāre chandarāga apakaḍḍhanañāṇaṁ pahānapariññā. Imāhi tīhi pariññāhi **ye** pariññātabhojanā. **Suññato animitto cā**ti ettha appaṇihitavimokkhopi gahitoyeva. Tīṇipi cetāni nibbānasseva nāmāni. Nibbānaṁ hi rāgadosamohānaṁ abhāvena suññato[3], tehi ca vimuttanti suññato vimokkho, tathā rājādinimittānaṁ abhāvena animittaṁ, tehi ca vimuttanti animitto vimokkho, rāgādipaṇidhīnaṁ pana abhāvena

1. Sukkhāhāraṁ (Ka) Vi 2. 116 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
2. Paññapesi. (Ka)
3. Suññaṁ (Syā)

၃-ဗေလဋ္ဌသီသတ္ထေရဝတ္ထု

ယေသံ သန္နိစယော နတ္ထီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာယသ္မန္တံ ဗေလဋ္ဌသီသံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရာယသ္မာ အန္တောဂါမေ ဧကံ ဝီထိံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ပုန အပရံ ဝီထိံ စရိတွာ သုက္ခံ ကူရံ[၁] အာဒါယ ဝိဟာရံ ဟရိတွာ ပဋိသာမေတွာ "နိဗဒ္ဓံ ပိဏ္ဍပါတပရိယေသနံ နာမ ဒုက္ခ"န္တိ ကတိပါဟံ ဈာနသုခေန ဝီတိနာမေတွာ အာဟာရေန အတ္ထေ သတိ တံ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဘိက္ခူ ဉတွာ ဥဇ္ဈာယိတွာ တမတ္ထံ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ ဧတသ္မိံ နိဒါနေ အာယတိံ သန္နိဓိကာရပရိဝဇ္ဇနတ္ထာယ ဘိက္ခူနံ သိက္ခာပဒံ ပညပေတွာပိ[၂] ထေရေန ပန အပညတ္တေ သိက္ခာပဒေ အပ္ပိစ္ဆတံ နိဿာယ ကတတ္တာ တဿ ဒေါသာဘာဝံ ပကာသေန္တော အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

"ယေသံ သန္နိစယော နတ္ထိ၊ ယေ ပရိညာတဘောဇနာ။
သုညတော အနိမိတ္တော စ၊ ဝိမောက္ခော ယေသံ ဂေါစရော။
အာကာသေဝ သကုန္တာနံ၊ ဂတိ တေသံ ဒုရန္နယာ"တိ။

တတ္ထ **သန္နိစယော**တိ ဒွေ သန္နိစယာ ကမ္မသန္နိစယော စ ပစ္စယသန္နိစယော စ။ တေသု ကုသလာကုသလကမ္မံ **ကမ္မသန္နိစယော** နာမ၊ စတ္တာရော ပစ္စယာ **ပစ္စယသန္နိစယော** နာမ။ တတ္ထ ဝိဟာရေ ဝသန္တဿ ဘိက္ခုနော ဧကံ ဂုဠပိဏ္ဍံ, စတုဘာဂမတ္တံ သပ္ပိံ, ဧကဉ္စ တဏ္ဍုလနာဠိံ ဌပေန္တဿ ပစ္စယသန္နိစယော နတ္ထိ၊ တတော ဥတ္တရိ ဟောတိ။ **ယေသံ** အယံ ဒုဝိဓောပိ သန္နိစယော **နတ္ထိ။ ပရိညာတဘောဇနာ**တိ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိညာတဘောဇနာ။ ယာဂုအာဒီနံ ဟိ ယာဂုဘာဝါဒိဇာနနံ ဉာတပရိညာ၊ အာဟာရေ ပဋိကူလသညာဝသေန ပန ဘောဇနဿ ပရိဇာနနံ တီရဏပရိညာ၊ ကဗဠီကာရာဟာရေ ဆန္ဒရာဂအပကဍ္ဎနဉာဏံ ပဟာနပရိညာ။ ဣမာဟိ တီဟိ ပရိညာဟိ **ယေ** ပရိညာတဘောဇနာ။ **သုညတော အနိမိတ္တော စာ**တိ ဧတ္ထ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခောပိ ဂဟိတောယေဝ။ တီဏိပိ စေတာနိ နိဗ္ဗာနဿေဝ နာမာနိ။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ ရာဂဒေါသမောဟာနံ အဘာဝေန သုညတော[၃]၊ တေဟိ စ ဝိမုတ္တန္တိ သုညတော ဝိမောက္ခော, တထာ ရာဂါဒိနိမိတ္တာနံ အဘာဝေန အနိမိတ္တံ၊ တေဟိ စ ဝိမုတ္တန္တိ အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခော, ရာဂါဒိပဏိဓီနံ ပန အဘာဝေန

၁-သုက္ခာဟာရံ (က) ဝိ ၂-၁၁၆-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။ ၂-ပညပေသိ။ (က) ၃-သုညံ (သျာ)

appaṇihitaṁ, tehi ca vimuttanti appaṇihito vimokkhoti vuccati. Phalasamāpattivasena taṁ ārammaṇaṁ katvā viharantānaṁ ayaṁ tividho **vimokkho yesaṁ gocaro. Gati tesaṁ durannayā**ti yathā nāma ākāsena gatānaṁ sakuṇānaṁ padanikkhepassa adassanena gati durannayā na sakkā jānituṁ, evameva yesaṁ ayaṁ duvidho sannicayo natthi, imāhi ca tīhi pariññāhi pariññātabhojanā, yesañca ayaṁ vuttappakāro vimokkho gocaro, tesaṁ tayo bhavā catasso yoniyo pañca gatiyo satta viññāṇaṭṭhitiyo nava sattāvāsāti imesu pañcasu koṭṭhāsesu iminā nāma gatāti gamanassa apaññāyanato gati durannayā na sakkā paññāpetunti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Belaṭṭhasīsattheravatthu tatiyaṁ.

---

4. Anuruddhattheravatthu

Yassāsavāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Anuruddhattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi divase thero jiṇṇacīvaro saṅkārakūṭādīsu cīvaraṁ pariyesati. Tassa ito tatiye attabhāve purāṇadutiyikā Tāvatiṁsabhavane nibbattitvā Jālinī nāma devadhītā ahosi. Sā theraṁ coḷakāni pariyesamānaṁ disvā therassa atthāya terasahatthāyatāni catuhatthavitthatāni tīṇi dibbadussāni gahetvā "sacāhaṁ imāni iminā nīhārena dassāmi, thero na gaṇhissatī"ti cintetvā tassa coḷakāni pariyesamānassa purato ekasmiṁ saṅkārakūṭe yathā nesaṁ dasantamattameva paññāyati, tathā ṭhapesi. Thero tena maggena coḷakapariyesamānaṁ caranto nesaṁ dasantaṁ disvā tattheva gahetvā ākaḍḍhamāno vuttappamāṇāni dibbadussāni disvā "ukkaṭṭhapaṁsukūlaṁ vata idan"ti ādāya pakkāmi. Athassa cīvarakaraṇadivase Satthā pañcasatabhikkhuparivāro vihāraṁ gantvā nisīdi, asītimahātherāpi tattheva nisīdiṁsu, cīvaraṁ sibbetuṁ Mahākassapatthero mūle nisīdi, Sāriputtatthero majjhe, Ānandatthero agge, bhikkhusaṁgho suttaṁ vaṭṭesi, Satthā

အပ္ပဏိဟိတံ၊ တေဟိ စ ဝိမုတ္တန္တိ အပ္ပဏိဟိတော ဝိမောက္ခောတိ ဝုစ္စတိ။ ဖလသမာပတ္တိဝသေန တံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဝိဟရန္တာနံ အယံ တိဝိဓော **ဝိမောက္ခော ယေသံ ဂေါစရော။ ဂတိ တေသံ ဒုရန္နယာ**တိ ယထာ နာမ အာကာသေန ဂတာနံ သကုဏာနံ ပဒနိက္ခေပဿ အဒဿနေန ဂတိ ဒုရန္နယာ န သက္ကာ ဇာနိတုံ၊ ဧဝမေဝ ယေသံ အယံ ဒုဝိဓော သန္နိစယော နတ္ထိ၊ ဣမာဟိ စ တီဟိ ပရိညာဟိ ပရိညာတဘောဇနာ၊ ယေသဉ္စ အယံ ဝုတ္တပ္ပကာရော ဝိမောက္ခော ဂေါစရော၊ တေသံ တယော ဘဝါ စတဿော ယောနိယော ပဉ္စ ဂတိယော သတ္တ ဝိညာဏဋ္ဌိတိယော နဝ သတ္တာဝါသာတိ ဣမေသု ပဉ္စသု ကောဋ္ဌာသေသု ဣမိနာ နာမ ဂတာတိ ဂမနဿ အပညာယနတော ဂတိ ဒုရန္နယာ န သက္ကာ ပညာပေတုန္တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဗေလဋ္ဌသီသတ္ထေရဝတ္ထု တတိယံ။

၄-အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဝတ္ထု

ယဿာသဝါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အနုရုဒ္ဓတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ ဒိဝသေ ထေရော ဇိဏ္ဏစီဝရော သင်္ကာရကူဋာဒီသု စီဝရံ ပရိယေသတိ။ တဿ ဣတော တတိယေ အတ္တဘာဝေ ပုရာဏဒုတိယိကာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဇာလိနီ နာမ ဒေဝဓီတာ အဟောသိ။ သာ ထေရံ စောဠကာနိ ပရိယေသမာနံ ဒိသွာ ထေရဿ အတ္ထာယ တေရသဟတ္ထာယတာနိ စတုဟတ္ထဝိတ္ထတာနိ တီဏိ ဒိဗ္ဗဒုဿာနိ ဂဟေတွာ "သစာဟံ ဣမာနိ ဣမိနာ နီဟာရေန ဒဿာမိ၊ ထေရော န ဂဏ္ဟိဿတီ"တိ စိန္တေတွာ တဿ စောဠကာနိ ပရိယေသမာနဿ ပုရတော ဧကသ္မိံ သင်္ကာရကူဋေ ယထာ နေသံ ဒသန္တမတ္တမေဝ ပညာယတိ၊ တထာ ဌပေသိ။ ထေရော တေန မဂ္ဂေန စောဠကပရိယေသမာနံ စရန္တော နေသံ ဒသန္တံ ဒိသွာ တတ္ထေဝ ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎမာနော ဝုတ္တပ္ပမာဏာနိ ဒိဗ္ဗဒုဿာနိ ဒိသွာ "ဥက္ကဋ္ဌပံသုကူလံ ဝတ ဣဒ"န္တိ အာဒါယ ပက္ကာမိ။ အထဿ စီဝရကရဏဒိဝသေ သတ္ထာ ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ နိသီဒိ၊ အသီတိမဟာထေရာပိ တတ္ထေဝ နိသီဒိံသု၊ စီဝရံ သိဗ္ဗေတုံ မဟာကဿပတ္ထေရော မူလေ နိသီဒိ၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရော မဇ္ဈေ၊ အာနန္ဒတ္ထေရော အဂ္ဂေ၊ ဘိက္ခုသံဃော သုတ္တံ ဝဋ္ဋေသိ၊ သတ္ထာ

sūcipāsake āvuṇi, Mahāmoggallānatthero yena yena attho, taṁ taṁ upanento vicari.

Devadhītāpi antogāmaṁ pavisitvā “bhontā ayyassa no Anuruddhattherassa cīvaraṁ karonto Satthā asītimahāsāvakaparivuto pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ vihāre nisīdi, yāgu-ādīni ādāya vihāraṁ gacchathā”ti bhikkhaṁ samādapesi. Mahāmoggallānattheropi antarābhatte mahājambupesiṁ āhari, pañcasatā bhikkhū parikkhīṇaṁ khādituṁ nāsakkhiṁsu. Sakko cīvarakaraṇaṭṭhāne bhūmiparibhaṇḍamakāsi, bhūmi alattakarasarañjitā viya ahosi. Bhikkhūhi paribhuttāvasesānaṁ yāgukhajjakabhattānaṁ mahārāsi ahosi. Bhikkhū ujjhāyiṁsu “ettakānaṁ bhikkhūnaṁ kiṁ evaṁbahukehi yāgu-ādīhi, nanu nāma pamāṇaṁ sallakkhetvā ‘ettakaṁ nāma āharathā’ti ñātakā ca upaṭṭhākā ca vattabbā siyuṁ, Anuruddhatthero attano ñāti-upaṭṭhākānaṁ bahubhāvaṁ ñāpetukāmo maññe”ti, atha ne Satthā “kiṁ bhikkhave kathethā”ti pucchitvā “bhante idaṁ nāmā”ti vutte kiṁ pana tumhe bhikkhave “idaṁ Anuruddhena āharāpitan”ti maññathāti. Āma bhanteti. “Na bhikkhave mama putto Anuruddho evarūpaṁ vadeti. Na hi khīṇāsavā paccayapaṭisaṁyuttaṁ kathaṁ kathenti, ayaṁ pana piṇḍapāto devatānubhāvena nibbatto”ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

93. “Yassāsavā parikkhīṇā, āhāre ca anissito.
Suññato animitto ca, vimokkho yassa gocaro.
Ākāseva sakuntānaṁ, padaṁ tassa durannayan”ti.

Tattha **yassāsavā**ti yassa cattāro āsavā **parikkhīṇā. Āhāre ca anissito**ti āhārasmiṁ ca taṇhādiṭṭhinissayehi anissito. **Padaṁ tassa durannayan**ti yathā **ākāse** gacchantānaṁ sakuṇānaṁ “imasmiṁ ṭhāne pādehi akkamitvā gatā, idaṁ ṭhānaṁ urena paharitvā gatā, idaṁ sīsena, idaṁ pakkhehī”ti na sakkā ñātuṁ, evameva evarūpassa bhikkhuno “nirayapadena vā gato, tiracchānayonipadena vā”ti-ādinā nayena padaṁ paññāpetuṁ nāma na sakkoti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Anuruddhattheravatthu catutthaṁ.

သူစိပါသကေ အာဝုဏိ၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ယေန ယေန အတ္ထော၊ တံ တံ ဥပနေန္တော ဝိစရိ။

ဒေဝဓီတာပိ အန္တောဂါမံ ပဝိသိတွာ “ဘောန္တာ အယျဿ နော အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဿ စီဝရံ ကရောန္တော သတ္ထာ အသီတိမဟာသာဝကပရိဝုတော ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရေ နိသီဒိ၊ ယာဂုအာဒီနိ အာဒါယ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆထာ”တိ ဘိက္ခံ သမာဒပေသိ။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရောပိ အန္တရာဘတ္တေ မဟာဇမ္ဗုပေသိံ အာဟရိ၊ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ပရိက္ခီဏံ ခါဒိတုံ နာသက္ခိံသု။ သက္ကော စီဝရကရဏဋ္ဌာနေ ဘူမိပရိဘဏ္ဍမကာသိ၊ ဘူမိ အလတ္တကရသရဉ္ဇိတာ ဝိယ အဟောသိ။ ဘိက္ခူဟိ ပရိဘုတ္တာဝသေသာနံ ယာဂုခဇ္ဇကဘတ္တာနံ မဟာရာသိ အဟောသိ။ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာယိံသု “ဧတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ ကိံ ဧဝံဗဟုကေဟိ ယာဂုအာဒီဟိ၊ နနု နာမ ပမာဏံ သလ္လက္ခေတွာ ‘ဧတ္တကံ နာမ အာဟရထာ’တိ ဉာတကာ စ ဥပဋ္ဌာကာ စ ဝတ္တဗ္ဗာ သိယုံ၊ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော အတ္တနော ဉာတိဥပဋ္ဌာကာနံ ဗဟုဘာဝံ ဉာပေတုကာမော မညေ”တိ၊ အထ နေ သတ္ထာ “ကိံ ဘိက္ခဝေ ကထေထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဘန္တေ ဣဒံ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ ကိံ ပန တုမှေ ဘိက္ခဝေ “ဣဒံ အနုရုဒ္ဓေန အာဟရာပိတ”န္တိ မညထာတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ “န ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော အနုရုဒ္ဓေါ ဧဝရူပံ ဝဒေတိ။ န ဟိ ခီဏာသဝါ ပစ္စယပဋိသံယုတ္တံ ကထံ ကထေန္တိ၊ အယံ ပန ပိဏ္ဍပါတော ဒေဝတာနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တော”တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၃။ “ယဿာသဝါ ပရိက္ခီဏာ၊ အာဟာရေ စ အနိဿိတော။
သုညတော အနိမိတ္တော စ၊ ဝိမောက္ခော ယဿ ဂေါစရော။
အာကာသေဝ သကုန္တာနံ၊ ပဒံ တဿ ဒုရန္နယ”န္တိ။

တတ္ထ **ယဿာသဝါ**တိ ယဿ စတ္တာရော အာသဝါ **ပရိက္ခီဏာ။ အာဟာရေ စ အနိဿိတော**တိ အာဟာရသ္မိံ စ တဏှာဒိဋ္ဌိနိဿယေဟိ အနိဿိတော။ **ပဒံ တဿ ဒုရန္နယ**န္တိ ယထာ **အာကာသေ** ဂစ္ဆန္တာနံ သကုဏာနံ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပါဒေဟိ အက္ကမိတွာ ဂတာ၊ ဣဒံ ဌာနံ ဥရေန ပဟရိတွာ ဂတာ၊ ဣဒံ သီသေန၊ ဣဒံ ပက္ခေဟီ”တိ န သက္ကာ ဉာတုံ၊ ဧဝမေဝ ဧဝရူပဿ ဘိက္ခုနော “နိရယပဒေန ဝါ ဂတော, တိရစ္ဆာနယောနိပဒေန ဝါ”တိအာဒိနာ နယေန ပဒံ ပညာပေတုံ နာမ န သက္ကောတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

5. Mahākaccāyanattheravatthu

Yassindriyānīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Pubbārāme viharanto Mahākaccāyanattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Bhagavā mahāpavāraṇāya Migāramātuyā pāsādassa heṭṭhā mahāsāvakaparivuto nisīdi. Tasmiṁ samaye Mahākaccāyanatthero avantīsu viharati. So panāyasmā dūratopi āgantvā dhammassavanaṁ paggaṇhātiyeva. Tasmā mahātherā nisīdantā Mahākaccāyanattherassa āsanaṁ ṭhapetvā nisīdiṁsu. Sakko devarājā dvīhi devalokehi devaparisāya saddhiṁ āgantvā dibbagandhamālādīhi Satthāraṁ pūjetvā ṭhito Mahākaccāyanattheraṁ adisvā kiṁ nu kho mama ayyo na dissati, sādhu kho panassa sace āgaccheyyāti. Theropi taṁ khaṇaññeva āgantvā attano āsane[1] nisinnameva attānaṁ dassesi. Sakko theraṁ disvā gopphakesu daḷaṁ gatetvā "sādhu vata me ayyo āgato, ahaṁ ayyassa āgamanameva paccāsīsāmī"ti vatvā ubhohi hatthehi pāde sambāhitvā gandhamālādīhi pūjetvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Bhikkhū ujjhāyiṁsu "Sakko mukhaṁ oloketvā sakkāraṁ karoti, avasesamahāsāvakānaṁ evarūpaṁ sakkāraṁ akaritvā Mahākaccāyanaṁ disvā vegena gopphakesu gahetvā 'sādhu vata me ayyo āgato, ahaṁ ayyassa āgamanameva paccāsīsāmī'ti vatvā ubhohi hatthehi pāde sambāhitvā pūjetvā vanditvā ekamantaṁ ṭhito"ti. Satthā tesaṁ taṁ kathaṁ sutvā "bhikkhave mama puttena Mahākaccāyanena sadisā indriyesu guttadvārā bhikkhū devānampi manussānampi piyāyevā"ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

94. "Yassindriyāni samathaṅgatāni,
Assā yathā sārathinā sudantā.
Pahīnamānassa anāsavassa,
Devāpi tassa pihayanti tādino"ti.

---

1. Attanā (Ka)

၅-မဟာကစ္စာယနတ္ထေရဝတ္ထု

ယသ္သိန္ဒြိယာနီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝိဟရန္တော မဟာကစ္စာယနတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ဘဂဝါ မဟာပဝါရဏာယ မိဂါရမာတုယာ ပါသာဒဿ ဟေဋ္ဌာ မဟာသာဝကပရိဝုတော နိသီဒိ။ တသ္မိံ သမယေ မဟာကစ္စာယနတ္ထေရော အဝန္တီသု ဝိဟရတိ။ သော ပနာယသ္မာ ဒူရတောပိ အာဂန္တွာ ဓမ္မဿဝနံ ပဂ္ဂဏှာတိယေဝ။ တသ္မာ မဟာထေရာ နိသီဒန္တာ မဟာကစ္စာယနတ္ထေရဿ အာသနံ ဌပေတွာ နိသီဒိံသု။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒွီဟိ ဒေဝလောကေဟိ ဒေဝပရိသာယ သဒ္ဓိံ အာဂန္တွာ ဒိဗ္ဗဂန္ဓမာလာဒီဟိ သတ္ထာရံ ပူဇေတွာ ဌိတော မဟာကစ္စာယနတ္ထေရံ အဒိသွာ ကိံ နု ခေါ မမ အယျော န ဒိဿတိ၊ သာဓု ခေါ ပနဿ သစေ အာဂစ္ဆေယျာတိ။ ထေရောပိ တံ ခဏညေဝ အာဂန္တွာ အတ္တနော အာသနေ[၁] နိသိန္နမေဝ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ သက္ကော ထေရံ ဒိသွာ ဂေါပ္ဖကေသု ဒဠှံ ဂဟေတွာ "သာဓု ဝတ မေ အယျော အာဂတော၊ အဟံ အယျဿ အာဂမနမေဝ ပစ္စာသီသာမီ"တိ ဝတွာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ပါဒေ သမ္ဗာဟိတွာ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာယိံသု "သက္ကော မုခံ ဩလောကေတွာ သက္ကာရံ ကရောတိ၊ အဝသေသမဟာသာဝကာနံ ဧဝရူပံ သက္ကာရံ အကရိတွာ မဟာကစ္စာယနံ ဒိသွာ ဝေဂေန ဂေါပ္ဖကေသု ဂဟေတွာ 'သာဓု ဝတ မေ အယျော အာဂတော၊ အဟံ အယျဿ အာဂမနမေဝ ပစ္စာသီသာမီ'တိ ဝတွာ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ပါဒေ သမ္ဗာဟိတွာ ပူဇေတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ ဌိတော"တိ။ သတ္ထာ တေသံ တံ ကထံ သုတွာ "ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တေန မဟာကစ္စာယနေန သဒိသာ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရာ ဘိက္ခူ ဒေဝါနမ္ပိ မနုဿာနမ္ပိ ပိယာယေဝါ"တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၄။ "ယဿိန္ဒြိယာနိ သမထင်္ဂတာနိ၊
အဿာ ယထာ သာရထိနာ သုဒန္တာ။
ပဟီနမာနဿ အနာသဝဿ၊
ဒေဝါပိ တဿ ပိဟယန္တိ တာဒိနော"တိ။

၁-အတ္တနာ (က)

Tassattho—**yassa** bhikkhuno chekena **sārathinā sudantā assā** viya cha **indriyāni samathaṁ** dantabhāvaṁ nibbisevanabhāvaṁ **gatāni,** tassa navavidhaṁ mānaṁ pahāya ṭhitattā **pahīnamānassa** catunnaṁ āsavānaṁ abhāvena **anāsavassa. Tādino**ti tādibhāvasaṇṭhitassa tathārūpassa **devāpi pihayanti,** manussāpi dassanañca āgamanañca patthentiyevāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Mahākaccāyanattheravatthu pañcamaṁ.

---

6. Sāriputtattheravatthu

Pathavisamoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye āyasmā Sāriputto vuṭṭhavasso cārikaṁ pakkamitukāmo Bhagavantaṁ āpucchitvā vanditvā attano parivārena saddhiṁ nikkhami. Aññepi bahū bhikkhū theraṁ anugacchiṁsu. Thero ca nāmagottavasena paññāyamāne bhikkhū nāmagottavasena kathetvā nivattāpesi. Aññataro nāmagottavasena apākaṭo bhikkhu cintesi “aho vata mampi nāmagottavasena paggaṇhanto kathetvā nivattāpeyyā”ti. Thero mahābhikkhusaṁghassa antare taṁ na sallakkhesi. So “aññe viya bhikkhū na maṁ paggaṇhātī”ti there āghātaṁ bandhi. Therassapi saṁghāṭikaṇṇo tassa bhikkhuno sarīraṁ phusi, tenāpi āghātaṁ bandhiyeva. So “dāni thero vihārūpacāraṁ atikkanto bhavissatī”ti ñatvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā “āyasmā maṁ bhante Sāriputto tumhākaṁ aggasāvakomhīti kaṇṇasakkhaliṁ bhindanto viya paharitvā akhamāpetvāva cārikaṁ pakkanto”ti āha. Satthā theraṁ pakkosāpesi.

Tasmiṁ khaṇe Mahāmoggallānatthero ca Ānandatthero ca cintesuṁ “amhākaṁ aggajeṭṭhabhātarā imassa bhikkhuno apahaṭabhāvaṁ Satthā no na jānāti, sīhanādaṁ pana nadāpetukāmo bhavissatīti parisaṁ sannipātāpessāmā”ti. Te kuñcikahatthā pariveṇadvārāni vivaritvā

တဿတ္ထော—**ယဿ** ဘိက္ခုနော ဆေကေန **သာရထိနာ သုဒန္တာ အဿာ** ဝိယ ဆ **ဣန္ဒြိယာနိ သမထံ** ဒန္တဘာဝံ နိဗ္ဗိသေဝနဘာဝံ **ဂတာနိ၊** တဿ နဝဝိဓံ မာနံ ပဟာယ ဌိတတ္တာ **ပဟီနမာနဿ** စတုန္နံ အာသဝါနံ အဘာဝေန **အနာသဝဿ။ တာဒိနော**တိ တာဒိဘာဝသဏ္ဌိတဿ တထာ-ရူပဿ **ဒေဝါပိ ပိဟယန္တိ၊** မနုဿာပိ ဒဿနဉ္စ အာဂမနဉ္စ ပတ္ထေန္တိ-ယေဝါတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မဟာကစ္စာယနတ္ထေရဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု

ပထဝိသမောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဝုဋ္ဌဝဿော စာရိကံ ပက္ကမိတုကာမော ဘဂဝန္တံ အာပုစ္ဆိတွာ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနော ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ နိက္ခမိ။ အညေပိ ဗဟူ ဘိက္ခူ ထေရံ အနုဂစ္ဆိံသု။ ထေရော စ နာမဂေါတ္တဝသေန ပညာယမာနေ ဘိက္ခူ နာမဂေါတ္တဝသေန ကထေတွာ နိဝတ္တာပေသိ။ အညတရော နာမဂေါတ္တဝသေန အပါကဋော ဘိက္ခု စိန္တေသိ “အဟော ဝတ မမ္ပိ နာမဂေါတ္တဝသေန ပဂ္ဂဏှန္တော ကထေတွာ နိဝတ္တာပေယျာ”တိ။ ထေရော မဟာဘိက္ခုသံဃဿ အန္တရေ တံ န သလ္လက္ခေသိ။ သော “အညေ ဝိယ ဘိက္ခူ န မံ ပဂ္ဂဏှာတီ”တိ ထေရေ အာဃာတံ ဗန္ဓိ။ ထေရဿပိ သံဃာဋိကဏ္ဏော တဿ ဘိက္ခုနော သရီရံ ဖုသိ၊ တေနာပိ အာဃာတံ ဗန္ဓိယေဝ။ သော “ဒါနိ ထေရော ဝိဟာရူပစာရံ အတိက္ကန္တော ဘဝိဿတီ”တိ ဉတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အာယသ္မာ မံ ဘန္တေ သာရိပုတ္တော တုမှာကံ အဂ္ဂသာဝကောမှီတိ ကဏ္ဏသက္ခလိံ ဘိန္ဒန္တော ဝိယ ပဟရိတွာ အခမာပေတွာဝ စာရိကံ ပက္ကန္တော”တိ အာဟ။ သတ္ထာ ထေရံ ပက္ကောသာပေသိ။

တသ္မိံ ခဏေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော စ အာနန္ဒတ္ထေရော စ စိန္တေသုံ “အမှာကံ အဂ္ဂဇေဋ္ဌဘာတရာ ဣမဿ ဘိက္ခုနော အပဟဋဘာဝံ သတ္ထာ နော န ဇာနာတိ၊ သီဟနာဒံ ပန နဒါပေတုကာမော ဘဝိဿတီတိ ပရိသံ သန္နိပါတာပေဿာမာ”တိ။ တေ ကုဉ္စိကဟတ္ထာ ပရိဝေဏဒွါရာနိ ဝိဝရိတွာ

“Abhikkamathāyasmanto, abhikkamathāyasmanto, idānāyasmā Sāriputto Bhagavato sammukhā sīhanādaṁ nadissatī”ti[1] mahābhikkhusaṁghaṁ sannipātesuṁ. Theropi āgantvā Satthāraṁ vanditvā nisīdi. Atha naṁ Satthā tamatthaṁ pucchi. Thero “nāyaṁ bhikkhu mayā pahaṭo”ti avatvāva attano guṇakathaṁ kathento “yassa nūna bhante kāye kāyagatāsati anupaṭṭhitā assa, so idha aññataraṁ sabrahmacāriṁ āsajja appaṭinissajja cārikaṁ pakkameyyā”ti vatvā “seyyathāpi bhante pathaviyaṁ sucimpi nikkhipanti, asucimpi nikkhipantī”ti-ādinā[1] nayena attano pathavīsamacittatañca āpotejovāyo rajoharaṇa caṇḍālakumāraka usabhachinnavisāṇasamacittatañca ahikuṇapādīhi viya attano kāyena aṭṭiyanañca medakathālikā viya attano kāyapariharaṇañca pakāsesi. Imāhi ca pana navahi upamāhi there attano guṇe kathente navasupi ṭhānesu[2] udakapariyantaṁ katvā mahāpathavī kampi. Rajoharaṇacaṇḍālakumārakamedakathāliko pamānaṁ pana āharaṇakāle puthujjanā bhikkhū assūni sandhāretuṁ nāsakkhiṁsu, khīṇāsavānaṁ dhammasaṁvego udapādi.

There attano guṇaṁ kathenteyeva abbhācikkhanakassa bhikkhuno sakalasarīre ḍāho uppajji, so tāvadeva Bhagavato pādesu patitvā attano abbhācikkhanadosaṁ[3] pakāsetvā accayaṁ desesi. Satthā theraṁ āmantetvā “Sāriputta khama imassa moghapurisassa, yāvassa sattadhā muddhā na phalatī”ti āha. Thero ukkuṭikaṁ nisīditvā añjaliṁ paggayha “khamāmahaṁ bhante tassa āyasmato, khamatu ca me so āyasmā, sace mayhaṁ doso atthī”ti āha. Bhikkhū kathayiṁsu “passatha dānāvuso therassa anopamaguṇaṁ[4], evarūpassa nāma musāvādena abbhācikkhanakassa bhikkhuno upari appamattakampi kopaṁ vā dosaṁ vā akatvā sayameva ukkuṭikaṁ nisīditvā añjaliṁ paggayha khamāpetī”ti. Satthā taṁ kathaṁ sutvā “bhikkhave kiṁ kathethā”ti pucchitvā “idaṁ nāma bhante”ti vutte “na bhikkhave sakkā Sāriputtasadisānaṁ kopaṁ vā dosaṁ vā uppādetuṁ, mahāpathavīsadisaṁ bhikkhave indakhīlasadisaṁ

1. Aṁ 3. 181 piṭṭhe.
2. Vāresu (Sī, Syā)
3. Abhūtabbhakkhānadosaṁ (Sī, Syā)
4. Anomaguṇattaṁ (Syā)

"အဘိက္ကမထာယသ္မန္တော၊ အဘိက္ကမထာယသ္မန္တော၊ ဣဒါနာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဘဂဝတော သမ္မုခါ သီဟနာဒံ နဒိဿတီ"တိ[၁] မဟာဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတေသုံ။ ထေရောပိ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ အထ နံ သတ္ထာ တမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ ထေရော "နာယံ ဘိက္ခု မယာ ပဟဋော"တိ အဝတွာဝ အတ္တနော ဂုဏကထံ ကထေန္တော "ယဿ နူန ဘန္တေ ကာယေ ကာယဂတာသတိ အနုပဋ္ဌိတာ အဿ၊ သော ဣဓ အညတရံ သဗြဟ္မစာရိံ အာသဇ္ဇ အပ္ပဋိနိဿဇ္ဇ စာရိကံ ပက္ကမေယျာ"တိ ဝတွာ "သေယျထာပိ ဘန္တေ ပထဝိယံ သုစိမ္ပိ နိက္ခိပန္တိ၊ အသုစိမ္ပိ နိက္ခိပန္တီ"တိအာဒိနာ[၁] နယေန အတ္တနော ပထဝီသမစိတ္တတဉ္စ အာပေါတေဇော-ဝါယော ရဇောဟရဏ စဏ္ဍာလကုမာရက ဥသဘဆိန္နဝိသာဏသမစိတ္တတဉ္စ အဟိကုဏပါဒီဟိ ဝိယ အတ္တနော ကာယေန အဋ္ဋိယနဉ္စ မေဒကထာလိကာ ဝိယ အတ္တနော ကာယပရိဟရဏဉ္စ ပကာသေသိ။ ဣမာဟိ စ ပန နဝဟိ ဥပမာဟိ ထေရေ အတ္တနော ဂုဏေ ကထေန္တေ နဝသုပိ ဌာနေသု[၂] ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ မဟာပထဝီ ကမ္ပိ။ ရဇောဟရဏစဏ္ဍာလကုမာရကမေဒကထာလိကောပမာနံ ပန အာဟရဏကာလေ ပုထုဇ္ဇနာ ဘိက္ခူ အဿူနိ သန္ဓာရေတုံ နာသက္ခိံသု၊ ခီဏာသဝါနံ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ။

ထေရေ အတ္တနော ဂုဏံ ကထေန္တေယေဝ အဗ္ဘာစိက္ခနကဿ ဘိက္ခုနော သကလသရီရေ ဍာဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ သော တာဝဒေဝ ဘဂဝတော ပါဒေသု ပတိတွာ အတ္တနော အဗ္ဘာစိက္ခနဒေါသံ[၃] ပကာသေတွာ အစ္စယံ ဒေသေသိ။ သတ္ထာ ထေရံ အာမန္တေတွာ "သာရိပုတ္တ ခမ ဣမဿ မောဃပုရိသဿ၊ ယာဝဿ သတ္တဓာ မုဒ္ဓါ န ဖလတီ"တိ အာဟ။ ထေရော ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ "ခမာမဟံ ဘန္တေ တဿ အာယသ္မတော၊ ခမတု စ မေ သော အာယသ္မာ၊ သစေ မယှံ ဒေါသော အတ္ထီ"တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ ကထယိံသု "ပဿထ ဒါနာဝုသော ထေရဿ အနောပမဂုဏံ[၄]၊ ဧဝရူပဿ နာမ မုသာဝါဒေန အဗ္ဘာစိက္ခနကဿ ဘိက္ခုနော ဥပရိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကောပံ ဝါ ဒေါသံ ဝါ အကတွာ သယမေဝ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ ခမာပေတီ"တိ။ သတ္ထာ တံ ကထံ သုတွာ "ဘိက္ခဝေ ကိံ ကထေထာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣဒံ နာမ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ သက္ကာ သာရိပုတ္တသဒိသာနံ ကောပံ ဝါ ဒေါသံ ဝါ ဥပ္ပါဒေတုံ၊ မဟာပထဝီသဒိသံ ဘိက္ခဝေ ဣန္ဒခီလသဒိသံ

၁-အံ ၃-၁၈၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဝါရေသု (သီ၊ သျာ)
၃-အဘူတဗ္ဘက္ခာနဒေါသံ (သီ၊ သျာ)
၄-အနောမဂုဏတ္တံ (သျာ)

pasanna-udakarahadasadisañca Sāriputtassa cittan”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

95. “Pathavisamo no virujjhati,
Indakhilupamo tādi subbato.
Rahadova apetakaddamo,
Saṁsārā na bhavanti tādino”ti.

Tassattho—bhikkhave yathā nāma pathaviyaṁ sucīni gandhamālādīnipi nikkhipanti, asucīni muttakarīsādīnipi nikkhipanti, yathā nāma nagaradvāre[1] nikhātaṁ indakhīlaṁ dārakādayo omuttentipi[2] ūhadantipi, apare pana taṁ gandhamālādīhi sakkaronti. Tattha pathaviyā indakhīlassa ca[3] neva anurodho uppajjati, na virodho, evameva yvāyaṁ khīṇāsavo bhikkhu aṭṭhahi lokadhammehi akampiyabhāvena **tādi,** vatānaṁ sundaratāya **subbato.** So “ime maṁ catūhi paccayehi sakkaronti, ime pana na sakkarontī”ti sakkārañca asakkārañca karontesu neva anurujjhati, **no virujjhati,** atha kho **pathavisamo** ca **indakhilupamo** eva ca hoti. Yathā ca apagatakaddamo **rahado** pasannodako hoti, evaṁ apagatakilesatāya rāgakaddamādīhi akaddamo vippasannova hoti. **Tādino**ti tassa pana evarūpassa sugatiduggatīsu saṁsaraṇavasena **saṁsārā** nāma na hontīti.

Desanāvasāne nava bhikkhusahassāni saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇiṁsūti.

Sāriputtattheravatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Kosambivāsītissattherasāmaṇeravatthu

Santaṁ tassa manaṁ hotīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Tissattherassa sāmaṇeraṁ ārabbha kathesi.

Eko kira Kosambivāsī kulaputto Satthu sāsane pabbajitvā laddhūpasampado “Kosambivāsītissatthero”ti paññāyi. Tassa Kosambiyaṁ

1. Tathā nagaradvāre (Sī, Syā) 2. Ummihantipi (Syā)
3. Pathaviyā vā indakhīlassa vā (Syā)

ပသန္နဥဒကရဟဒသဒိသဉ္စ သာရိပုတ္တဿ စိတ္တ”န္တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၅။ “ပထဝိသမော နော ဝိရုဇ္ဈတိ၊
ဣန္ဒခိလုပမော တာဒိ သုဗ္ဗတော။
ရဟဒေါဝ အပေတကဒ္ဒမော၊
သံသာရာ န ဘဝန္တိ တာဒိနော”တိ။

တဿတ္ထော—ဘိက္ခဝေ ယထာ နာမ ပထဝိယံ သုစီနိ ဂန္ဓမာလာဒီနိပိ နိက္ခိပန္တိ၊ အသုစီနိ မုတ္တကရီသာဒီနိပိ နိက္ခိပန္တိ၊ ယထာ နာမ နဂရဒွါရေ[၁] နိခါတံ ဣန္ဒခီလံ ဒါရကာဒယော ဩမုတ္တေန္တိပိ[၂] ဥဟဒန္တိပိ၊ အပရေ ပန တံ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ သက္ကရောန္တိ။ တတ္ထ ပထဝိယာ ဣန္ဒခီလဿ စ[၃] နေဝ အနုရောဓော ဥပ္ပဇ္ဇတိ, န ဝိရောဓော၊ ဧဝမေဝ ယွာယံ ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု အဋ္ဌဟိ လောကဓမ္မေဟိ အကမ္ပိယဘာဝေန **တာဒိ၊** ဝတာနံ သုန္ဒရတာယ **သုဗ္ဗတော။** သော “ဣမေ မံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ သက္ကရောန္တိ၊ ဣမေ ပန န သက္ကရောန္တီ”တိ သက္ကာရဉ္စ အသက္ကာရဉ္စ ကရောန္တေသု နေဝ အနုရုဇ္ဈတိ၊ **နော ဝိရုဇ္ဈတိ၊** အထ ခေါ **ပထဝိသမော** စ **ဣန္ဒခိလုပမော** ဧဝ စ ဟောတိ။ ယထာ စ အပဂတကဒ္ဒမော **ရဟဒေါ** ပသန္နောဒကော ဟောတိ၊ ဧဝံ အပဂတကိလေသတာယ ရာဂကဒ္ဒမာဒီဟိ အကဒ္ဒမော ဝိပ္ပသန္နောဝ ဟောတိ။ **တာဒိနော**တိ တဿ ပန ဧဝရူပဿ သုဂတိဒုဂ္ဂတီသု သံသရဏဝသေန **သံသာရာ** နာမ န ဟောန္တီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ နဝ ဘိက္ခုသဟဿာနိ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသူတိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-ကောသမ္ဗိဝါသီတိဿတ္ထေရသာမဏေရဝတ္ထု

သန္တံ တဿ မနံ ဟောတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တိဿတ္ထေရဿ သာမဏေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ ကောသမ္ဗိဝါသီ ကုလပုတ္တော သတ္ထု သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ “ကောသမ္ဗိဝါသီတိဿတ္ထေရော”တိ ပညာယိ။ တဿ ကောသမ္ဗိယံ

၁-တထာ နဂရဒွါရေ (သီ၊ သျာ) ၂-ဥမ္မိဟန္တိပိ (သျာ) ၃-ပထဝိယာ ဝါ ဣန္ဒခီလဿ ဝါ (သျာ)

vuṭṭhavassassa upaṭṭhāko ticīvarañceva sappiphāṇitañca āharitvā pādamūle ṭhapesi. Atha naṁ thero āha "kiṁ idaṁ upāsakā"ti. Nanu mayā bhante tumhe vassaṁ vāsitā, amhākañca vihāre vuṭṭhavassā imaṁ lābhaṁ labhanti, gaṇhatha bhanteti. Hotu upāsaka, na mayhaṁ iminā atthoti. Kiṁ kāraṇā bhanteti. Mama santike kappiyakārako sāmaṇeropi natthi āvusoti. Sace bhante kappiyakārako natthi, mama putto ayyassa santike sāmaṇero bhavissatīti. Thero adhivāsesi. Upāsako sattavassikaṁ attano puttaṁ therassa santikaṁ netvā "imaṁ pabbājethā"ti adāsi. Athassa thero kese temetvā tacapañcakakammaṭṭhānaṁ datvā pabbājesi. So khuraggeyeva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi.

Thero taṁ pabbājetvā aḍḍhamāsaṁ tattha vasitvā "Satthāraṁ passissāmī"ti sāmaṇeraṁ bhaṇḍakaṁ gāhāpetvā gacchanto antarāmagge ekaṁ vihāraṁ pāvisi. Sāmaṇero upajjhāyassa senāsanaṁ gahetvā paṭijaggi, tassa taṁ paṭijaggantasseva vikālo jāto, tena attano senāsanaṁ paṭijaggituṁ nāsakkhi. Atha naṁ upaṭṭhānavelāyaṁ āgantvā nisinnaṁ thero pucchi "sāmaṇera attano vasanaṭṭhānaṁ paṭijaggitan"ti[1]. Bhante paṭijaggituṁ okāsaṁ nālatthanti. "Tena hi mama vasanaṭṭhāneyeva vasa, dukkhaṁ te āgantukaṭṭhāne bahi vasitun"ti taṁ gahetvāva senāsanaṁ pāvisi. Thero pana puthujjano nipannamattova niddaṁ okkami. Sāmaṇero cintesi "ajja me upajjhāyena saddhiṁ tatiyo divaso[2] ekasenāsane vasantassa, 'sace nipajjitvā niddāyissāmi, thero sahaseyyaṁ āpajjeyyā'ti nisinnakova vītināmessāmī"ti upajjhāyassa mañcakasamīpe pallaṅkaṁ ābhujitvā nisinnakova rattiṁ vītināmesi. Thero paccūsakāle paccuṭṭhāya "sāmaṇeraṁ nikkhamāpetuṁ vaṭṭatī"ti mañcakapasse ṭhapitabījaniṁ gahetvā bījanipattassa aggena sāmaṇerassa kaṭasārakaṁ paharitvā bījaniṁ uddhaṁ ukkhipanto "sāmaṇera bahi nikkhamā"ti āha. Bījanipattadaṇḍako akkhimhi paṭihaññi, tāvadeva akkhi bhijji. So "kiṁ bhante"ti vatvā uṭṭhāya "bahi nikkhamā"ti vutte "akkhi me bhante bhinnan"ti avatvā ekena hatthena paṭicchādetvā nikkhami. Vattakaraṇakāle ca pana "akkhi me bhinnan"ti tuṇhī anisīditvā ekena hatthena akkhiṁ gahetvā ekena

1. Na paṭijaggitanti (Sī) 2. Tayo divasā (Ka)

ဝုဋ္ဌဝဿဿ ဥပဋ္ဌာကော တိစီဝရဉ္စေဝ သပ္ပိဖာဏိတဉ္စ အာဟရိတွာ ပါဒမူလေ ဌပေသိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ "ကိံ ဣဒံ ဥပါသကာ"တိ။ နနု မယာ ဘန္တေ တုမှေ ဝဿံ ဝါသိတာ၊ အမှာကဉ္စ ဝိဟာရေ ဝုဋ္ဌဝဿာ ဣမံ လာဘံ လဘန္တိ၊ ဂဏှထ ဘန္တေတိ။ ဟောတု ဥပါသက၊ န မယှံ ဣမိနာ အတ္ထောတိ။ ကိံ ကာရဏာ ဘန္တေတိ။ မမ သန္တိကေ ကပ္ပိယကာရကော သာမဏေရောပိ နတ္ထိ အာဝုသောတိ။ သစေ ဘန္တေ ကပ္ပိယကာရကော နတ္ထိ၊ မမ ပုတ္တော အယျဿ သန္တိကေ သာမဏေရော ဘဝိဿတီတိ။ ထေရော အဓိဝါသေသိ။ ဥပါသကော သတ္တဝဿိကံ အတ္တနော ပုတ္တံ ထေရဿ သန္တိကံ နေတွာ "ဣမံ ပဗ္ဗာဇေထာ"တိ အဒါသိ။ အထဿ ထေရော ကေသေ တေမေတွာ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ ဒတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ခုရဂ္ဂေယေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

ထေရော တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ အဍ္ဎမာသံ တတ္ထ ဝသိတွာ "သတ္ထာရံ ပဿိဿာမီ"တိ သာမဏေရံ ဘဏ္ဍကံ ဂါဟာပေတွာ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကံ ဝိဟာရံ ပါဝိသိ။ သာမဏေရော ဥပဇ္ဈာယဿ သေနာသနံ ဂဟေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိ၊ တဿ တံ ပဋိဇဂ္ဂန္တဿေဝ ဝိကာလော ဇာတော၊ တေန အတ္တနော သေနာသနံ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ နာသက္ခိ။ အထ နံ ဥပဋ္ဌာနဝေလာယံ အာဂန္တွာ နိသိန္နံ ထေရော ပုစ္ဆိ "သာမဏေရ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ပဋိဇဂ္ဂိတ"န္တိ[၁]။ ဘန္တေ ပဋိဇဂ္ဂိတုံ ဩကာသံ နာလတ္ထန္တိ။ "တေန ဟိ မမ ဝသနဋ္ဌာနေယေဝ ဝသ၊ ဒုက္ခံ တေ အာဂန္တုကဋ္ဌာနေ ဗဟိ ဝသိတု"န္တိ တံ ဂဟေတွာဝ သေနာသနံ ပါဝိသိ။ ထေရော ပန ပုထုဇ္ဇနော နိပန္နမတ္တောဝ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ သာမဏေရော စိန္တေသိ "အဇ္ဇ မေ ဥပဇ္ဈာယေန သဒ္ဓိံ တတိယော ဒိဝသော[၂] ဧကသေနာသနေ ဝသန္တဿ၊ 'သစေ နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒါယိဿာမိ၊ ထေရော သဟသေယျံ အာပဇ္ဇေယျာ'တိ နိသိန္နကောဝ ဝီတိနာမေဿာမီ"တိ ဥပဇ္ဈာယဿ မဉ္စကသမီပေ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသိန္နကောဝ ရတ္တိံ ဝီတိနာမေသိ။ ထေရော ပစ္စူသကာလေ ပစ္စုဋ္ဌာယ "သာမဏေရံ နိက္ခမာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ မဉ္စကပဿေ ဌပိတဗီဇနိံ ဂဟေတွာ ဗီဇနိပတ္တဿ အဂ္ဂေန သာမဏေရဿ ကဋသာရကံ ပဟရိတွာ ဗီဇနိံ ဥဒ္ဓံ ဥက္ခိပန္တော "သာမဏေရ ဗဟိ နိက္ခမာ"တိ အာဟ။ ဗီဇနိပတ္တဒဏ္ဍကော အက္ခိမှိ ပဋိဟညိ၊ တာဝဒေဝ အက္ခိ ဘိဇ္ဇိ။ သော "ကိံ ဘန္တေ"တိ ဝတွာ ဥဋ္ဌာယ "ဗဟိ နိက္ခမာ"တိ ဝုတ္တေ "အက္ခိ မေ ဘန္တေ ဘိန္န"န္တိ အဝတွာ ဧကေန ဟတ္ထေန ပဋိစ္ဆာဒေတွာ နိက္ခမိ။ ဝတ္တကရဏကာလေ စ ပန "အက္ခိ မေ ဘိန္န"န္တိ တုဏှီ အနိသီဒိတွာ ဧကေန ဟတ္ထေန အက္ခိံ ဂဟေတွာ ဧကေန

၁-န ပဋိဇဂ္ဂိတန္တိ (သီ) ၂-တယော ဒိဝသာ (က)

hatthena muṭṭhisammuñjaniṁ ādāya vaccakuṭiñca mukhadhovanaṭṭhānañca sammajjitvā mukhadhovanodakañca ṭhapetvā pariveṇaṁ sammajji. So upajjhāyassa dantakaṭṭhaṁ dadamāno ekeneva hatthena adāsi.

Atha naṁ upajjhāyo āha “asikkhito vatāyaṁ sāmaṇero, ācariyupajjhāyānaṁ ekena hatthena dantakaṭṭhaṁ dātuṁ na vaṭṭatī”ti[1]. Jānāmahaṁ bhante “na evaṁ vaṭṭatī”ti[2], eko pana me hattho na tucchoti. Kiṁ sāmaṇerāti. So ādito paṭṭhāya taṁ pavattiṁ ārocesi. Thero sutvāva saṁviggamānaso “aho vata mayā bhāriyaṁ kammaṁ katan”ti vatvā “khamāhi me sappurisa, nāhametaṁ jānāmi, avassayo me hohī”ti añjaliṁ paggayha sattavassikadārakassa pādamūle ukkuṭikaṁ nisīdi. Atha naṁ sāmaṇero āha “nāhaṁ bhante etadatthāya kathesiṁ, tumhākaṁ cittaṁ anurakkhantena mayā evaṁ vuttaṁ, nevettha tumhākaṁ doso atthi, na mayhaṁ. Vaṭṭasseveso doso, mā cintayittha, mayā tumhākaṁ vippaṭisāraṁ rakkhanteneva nārocitan”ti. Thero sāmaṇerena assāsiyamānopi anassāsitvā uppannasaṁvego sāmaṇerassa bhaṇḍakaṁ gahetvā Satthu santikaṁ pāyāsi. Satthāpissa āgamanaṁ olokentova nisīdi. So gantvā Satthāraṁ vanditvā Satthārā saddhiṁ paṭisammodanaṁ katvā “khamanīyaṁ te bhikkhu, kiñci[3] atirekaṁ aphāsukaṁ atthī”ti pucchito āha “khamanīyaṁ bhante, natthi me kiñci atirekaṁ aphāsukaṁ, apica kho pana me ayaṁ daharasāmaṇero viya añño atirekaguṇo na diṭṭhapubbo”ti. Kiṁ pana iminā kataṁ bhikkhūti. So ādito paṭṭhāya sabbaṁ taṁ pavattiṁ Bhagavato ārocento āha “evaṁ bhante mayā khamāpiyamāno maṁ evaṁ vadesi ‘nevettha tumhākaṁ doso atthi, na mayhaṁ. Vaṭṭasseveso doso, tumhe mā cintayitthā’ti, iti maṁ assāsesiyeva, mayi neva kopaṁ, na dosamakāsi, na me bhante evarūpo guṇasampanno diṭṭhapubbo”ti. Atha naṁ Satthā “bhikkhu khīṇāsavā nāma na kassaci kuppanti, na dussanti, santindriyā santamānasāva hontī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

1. Dātuṁ labhatīti (Sī, Syā) 2. Na etaṁ vaṭṭanti (Sī, Syā) 3. Na kiñci (Sī, Syā)

ဟတ္ထေန မုဋ္ဌိသမ္မုဉ္ဇနိံ အာဒါယ ဝစ္စကုဋိဉ္စ မုခဓောဝနဋ္ဌာနဉ္စ သမ္မဇ္ဇိတွာ မုခဓောဝနောဒကဉ္စ ဌပေတွာ ပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇိ။ သော ဥပဇ္ဈာယဿ ဒန္တကဋ္ဌံ ဒဒမာနော ဧကေနေဝ ဟတ္ထေန အဒါသိ။

အထ နံ ဥပဇ္ဈာယော အာဟ "အသိက္ခိတော ဝတာယံ သာမဏေရော၊ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ ဧကေန ဟတ္ထေန ဒန္တကဋ္ဌံ ဒါတုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ[၁]။ ဇာနာမဟံ ဘန္တေ "န ဧဝံ ဝဋ္ဋတီ"တိ[၂]၊ ဧကော ပန မေ ဟတ္ထော န တုစ္ဆောတိ။ ကိံ သာမဏေရာတိ။ သော အာဒိတော ပဋ္ဌာယ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ ထေရော သုတွာဝ သံဝိဂ္ဂမာနသော "အဟော ဝတ မယာ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတ"န္တိ ဝတွာ "ခမာဟိ မေ သပ္ပုရိသ၊ နာဟမေတံ ဇာနာမိ၊ အဝဿယော မေ ဟောဟီ"တိ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ သတ္တဝဿိကဒါရကဿ ပါဒမူလေ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိ။ အထ နံ သာမဏေရော အာဟ "နာဟံ ဘန္တေ ဧတဒတ္ထာယ ကထေသိံ၊ တုမှာကံ စိတ္တံ အနုရက္ခန္တေန မယာ ဧဝံ ဝုတ္တံ၊ နေဝေတ္ထ တုမှာကံ ဒေါသော အတ္ထိ၊ န မယှံ။ ဝဋ္ဋဿေဝေသော ဒေါသော၊ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ မယာ တုမှာကံ ဝိပ္ပဋိသာရံ ရက္ခန္တေနေဝ နာရောစိတ"န္တိ။ ထေရော သာမဏေရေန အဿာသိယမာနောပိ အနဿာသိတွာ ဥပ္ပန္နသံဝေဂေါ သာမဏေရဿ ဘဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ပါယာသိ။ သတ္ထာပိဿ အာဂမနံ ဩလောကေန္တောဝ နိသီဒိ။ သော ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ပဋိသမ္မောဒနံ ကတွာ "ခမနီယံ တေ ဘိက္ခု၊ ကိဉ္စိ[၃] အတိရေကံ အဖာသုကံ အတ္ထီ"တိ ပုစ္ဆိတော အာဟ "ခမနီယံ ဘန္တေ၊ နတ္ထိ မေ ကိဉ္စိ အတိရေကံ အဖာသုကံ၊ အပိစ ခေါ ပန မေ အယံ ဒဟရသာမဏေရော ဝိယ အညော အတိရေကဂုဏော န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော"တိ။ ကိံ ပန ဣမိနာ ကတံ ဘိက္ခူတိ။ သော အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ ဘဂဝတော အာရောစေန္တော အာဟ "ဧဝံ ဘန္တေ မယာ ခမာပိယမာနော မံ ဧဝံ ဝဒေသိ 'နေဝေတ္ထ တုမှာကံ ဒေါသော အတ္ထိ၊ န မယှံ။ ဝဋ္ဋဿေဝေသော ဒေါသော၊ တုမှေ မာ စိန္တယိတ္ထာ'တိ၊ ဣတိ မံ အဿာသေသိယေဝ၊ မယိ နေဝ ကောပံ၊ န ဒေါသမကာသိ၊ န မေ ဘန္တေ ဧဝရူပေါ ဂုဏသမ္ပန္နော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော"တိ။ အထ နံ သတ္ထာ "ဘိက္ခု ခီဏာသဝါ နာမ န ကဿစိ ကုပ္ပန္တိ၊ န ဒုဿန္တိ၊ သန္တိန္ဒြိယာ သန္တမာနသာဝ ဟောန္တီ"တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ဒါတုံ လဘတီတိ (သီ၊ သျာ) ၂-န ဧတံ ဝဋ္ဋန္တိ (သီ၊ သျာ) ၃-န ကိဉ္စိ (သီ၊ သျာ)

96. “Santaṁ tassa manaṁ hoti, santā vācā ca kamma ca.
Sammadaññā vimuttassa, upasantassa tādino”ti.

Tattha **santaṁ tassā**ti tassa khīṇāsavasāmaṇerassa abhijjhādīnaṁ abhāvena **manaṁ** santameva **hoti** upasantaṁ nibbutaṁ. Tathā musāvādādīnaṁ abhāvena **vācā ca** pāṇātipātādīnaṁ abhāvena kāyakammañca santameva hoti. **Sammadaññā vimuttassā**ti nayena hetunā jānitvā pañcahi vimuttīhi vimuttassa. **Upasantassā**ti abbhantare rāgādīnaṁ upasamena upasantassa. **Tādino**ti tathārūpassa guṇasampannassāti.

Desanāvasāne Kosambivāsītissatthero saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi, sesamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Kosambivāsītissattherasāmaṇeravatthu sattamaṁ.

---

8. Sāriputtattheravatthu

Assaddhoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye tiṁsamattā āraññakā bhikkhū Satthu santikaṁ āgantvā[1] vanditvā nisīdiṁsu. Satthā tesaṁ saha paṭisambhidāhi arahattassūpanissayaṁ disvā Sāriputtattheraṁ āmantetvā “saddahasi tvaṁ Sāriputta, saddhindriyaṁ bhāvitaṁ bahulīkataṁ amatogadhaṁ hoti amatapariyosānan”ti[2] evaṁ pañcindriyāni ārabbha pañhaṁ pucchi. Thero “na khvāhaṁ bhante ettha Bhagavato saddhāya gacchāmi, saddhindriyaṁ -pa- amatapariyosānaṁ. Yesaṁ hetaṁ bhante aññātaṁ assa adiṭṭhaṁ aviditaṁ asacchikataṁ aphassitaṁ paññāya, te tattha paresaṁ saddhāya gaccheyyuṁ. Saddhindriyaṁ -pa- amatapariyosānan”ti evaṁ taṁ pañhaṁ byākāsi. Taṁ sutvā bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “Sāriputtatthero micchāgahaṇaṁ neva[3] vissajjesi, ajjāpi Sammāsambuddhassa na saddahatiyevā”ti. Taṁ sutvā Satthā “kiṁ nāmetaṁ bhikkhave vadetha. Ahaṁ hi ‘pañcindriyāni abhāvetvā samathavipassanaṁ

1. Gantvā (Syā) 2. Saṁ 3. 194 piṭṭhe. 3. Micchāgahaṇeneva (Syā)

၉၆။ “သန္တံ တဿ မနံ ဟောတိ၊ သန္တာ ဝါစာ စ ကမ္မ စ။
သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တဿ၊ ဥပသန္တဿ တာဒိနော”တိ။

တတ္ထ **သန္တံ တဿာ**တိ တဿ ခီဏာသဝသာမဏေရဿ အဘိဇ္ဈာဒီနံ အဘာဝေန **မနံ** သန္တမေဝ **ဟောတိ** ဥပသန္တံ နိဗ္ဗုတံ။ တထာ မုသာဝါဒါဒီနံ အဘာဝေန **ဝါစာ စ** ပါဏာတိပါတာဒီနံ အဘာဝေန ကာယကမ္မဉ္စ သန္တမေဝ ဟောတိ။ **သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တဿာ**တိ နယေန ဟေတုနာ ဇာနိတွာ ပဉ္စဟိ ဝိမုတ္တီဟိ ဝိမုတ္တဿ။ **ဥပသန္တဿာ**တိ အဗ္ဘန္တရေ ရာဂါဒီနံ ဥပသမေန ဥပသန္တဿ။ **တာဒိနော**တိ တထာရူပဿ ဂုဏသမ္ပန္နဿာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ကောသမ္ဗိဝါသီတိဿတ္ထေရော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ သေသမဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ကောသမ္ဗိဝါသီတိဿတ္ထေရသာမဏေရဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု

အဿဒ္ဓေါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ တိံသမတ္တာ အာရညကာ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂန္တွာ[၁] ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေသံ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တဿူပနိဿယံ ဒိသွာ သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာမန္တေတွာ “သဒ္ဒဟာသိ တွံ သာရိပုတ္တ၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဘာဝိတံ ဗဟုလီကတံ အမတောဂဓံ ဟောတိ အမတပရိယောသာန”န္တိ[၂] ဧဝံ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ အာရဗ္ဘ ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ ထေရော “န ခွါဟံ ဘန္တေ ဧတ္ထ ဘဂဝတော သဒ္ဓါယ ဂစ္ဆာမိ၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ။ပ။ အမတပရိယောသာနံ။ ယေသံ ဟေတံ ဘန္တေ အညာတံ အဿ အဒိဋ္ဌံ အဝိဒိတံ အသစ္ဆိကတံ အဖဿိတံ ပညာယ၊ တေ တတ္ထ ပရေသံ သဒ္ဓါယ ဂစ္ဆေယျုံ။ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ။ပ။ အမတပရိယောသာန”န္တိ ဧဝံ တံ ပဉှံ ဗျာကာသိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “သာရိပုတ္တတ္ထေရော မိစ္ဆာဂဟဏံ နေဝ[၃] ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ အဇ္ဇာပိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ န သဒ္ဒဟတိယေဝါ”တိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ “ကိံ နာမေတံ ဘိက္ခဝေ ဝဒေထ။ အဟံ ဟိ ‘ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ အဘာဝေတွာ သမထဝိပဿနံ

၁-ဂန္တွာ (သျာ) ၂-သံ ၃-၁၉၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-မိစ္ဆာဂဟဏေနေဝ (သျာ)

avaḍḍhetvā maggaphalāni sacchikātuṁ samattho nāma atthīti saddahasi tvaṁ Sāriputtā’ti pucchiṁ. So ‘evaṁ sacchikaronto atthi nāmāti na saddahāmi bhante’ti kathesi. Na dinnassa vā katassa vā phalaṁ vipākaṁ na saddahati, nāpi Buddhādīnaṁ guṇaṁ na saddahati. Eso pana attanā paṭividdhesu jhānavipassanāmaggaphaladhammesu paresaṁ saddhāya na gacchati. Tasmā anupavajjo”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

97. “Assaddho akataññū ca, sandhicchedo ca yo naro,
Hatāvakāso vantāso, sa ve uttamaporiso”ti.

Tassattho—attano paṭividdhaguṇaṁ paresaṁ kathāya na saddahatīti **assaddho.** Akataṁ nibbānaṁ jānātīti **akataññū,** sacchikatanibbānoti attho. Vaṭṭasandhiṁ saṁsārasandhiṁ chinditvā ṭhitoti **sandhicchedo.** Kusalākusalakammabījassa khīṇattā nibbattanāvakāso hato assāti **hatāvakāso.** Catūhi maggehi kattabbakiccassa katattā sabbā āsā iminā vantāti **vantāso.** So evarūpo **naro.** Paṭividdhalokuttaradhammatāya purisesu uttamabhāvaṁ pattoti **purisuttamo**ti.

Gāthāvasāne te āraññakā tiṁsamattā bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇiṁsu, sesajanassāpi satthikā dhammadesanā ahosīti.

Sāriputtattheravatthu aṭṭhamaṁ.

9. Khadiravaniyarevatattheravatthu

Gāme vāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Khadiravaniyarevatattheraṁ ārabbha kathesi.

Āyasmā hi Sāriputto sattāsītikoṭidhanaṁ pahāya pabbajitvā Cālā Upacālā Sīsūpacālāti tisso bhaginiyo, Cundo Upasenoti ime dve ca bhātaro pabbājesi, Revatakumāro ekova gehe avasiṭṭho. Athassa mātā cintesi “mama putto Upatisso ettakaṁ dhanaṁ pahāya pabbajitvā Tisso ca bhaginiyo dve ca bhātaro pabbājesi, Revato ekova avaseso. Sace imampi pabbājessati,

အဝဍ္ဎေတွာ မဂ္ဂဖလာနိ သစ္ဆိကာတုံ သမတ္ထော နာမ အတ္ထီတိ သဒ္ဒဟာသိ တွံ သာရိပုတ္တာ’တိ ပုစ္ဆိံ။ သော ‘ဧဝံ သစ္ဆိကရောန္တော အတ္ထိ နာမာတိ န သဒ္ဒဟာမိ ဘန္တေ’တိ ကထေသိ။ န ဒိန္နဿ ဝါ ကတဿ ဝါ ဖလံ ဝိပါကံ န သဒ္ဒဟတိ၊ နာပိ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏံ န သဒ္ဒဟတိ။ ဧသော ပန အတ္တနာ ပဋိဝိဒ္ဓေသု ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလဓမ္မေသု ပရေသံ သဒ္ဓါယ န ဂစ္ဆတိ။ တသ္မာ အနုပဝဇ္ဇော”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၇။ “အဿဒ္ဓေါ အကတညူ စ၊ သန္ဓိစ္ဆေဒေါ စ ယော နရော။
ဟတာဝကာသော ဝန္တာသော၊ သ ဝေ ဥတ္တမပေါရိသော”တိ။

တဿတ္ထော—အတ္တနော ပဋိဝိဒ္ဓဂုဏံ ပရေသံ ကထာယ န သဒ္ဒဟတီတိ **အဿဒ္ဓေါ**။ အကတံ နိဗ္ဗာနံ ဇာနာတီတိ **အကတညူ**၊ သစ္ဆိကတနိဗ္ဗာနောတိ အတ္ထော။ ဝဋ္ဋသန္ဓိံ သံသာရသန္ဓိံ ဆိန္ဒိတွာ ဌိတောတိ **သန္ဓိစ္ဆေဒေါ**။ ကုသလာကုသလကမ္မဗီဇဿ ခီဏတ္တာ နိဗ္ဗတ္တနာဝကာသော ဟတော အဿာတိ **ဟတာဝကာသော**။ စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စဿ ကတတ္တာ သဗ္ဗာ အာသာ ဣမိနာ ဝန္တာတိ **ဝန္တာသော**။ သော ဧဝရူပေါ **နရော**။ ပဋိဝိဒ္ဓလောကုတ္တရဓမ္မတာယ ပုရိသေသု ဥတ္တမဘာဝံ ပတ္တောတိ **ပုရိသုတ္တမော**တိ။

ဂါထာဝသာနေ တေ အာရညကာ တိံသမတ္တာ ဘိက္ခူ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ သေသဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-ခဒိရဝနိယရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု

ဂါမေ ဝါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ခဒိရဝနိယရေဝတတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

အာယသ္မာ ဟိ သာရိပုတ္တော သတ္တာသီတိကောဋိဓနံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ စာလာ ဥပစာလာ သီသူပစာလာတိ တိဿော ဘဂိနိယော, စုန္ဒော ဥပသေနောတိ ဣမေ ဒွေ စ ဘာတရော ပဗ္ဗာဇေသိ၊ ရေဝတကုမာရော ဧကောဝ ဂေဟေ အဝသိဋ္ဌော။ အထဿ မာတာ စိန္တေသိ “မမ ပုတ္တော ဥပတိဿော ဧတ္တကံ ဓနံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ တိဿော စ ဘဂိနိယော ဒွေ စ ဘာတရော ပဗ္ဗာဇေသိ၊ ရေဝတော ဧကောဝ အဝသေသော။ သစေ ဣမမ္ပိ ပဗ္ဗာဇေဿတိ၊

ettakaṁ no dhanaṁ nassissati, kulavaṁso pacchijjissati, daharakāleyeva naṁ gharāvāsena bandhissāmī"ti. Sāriputtattheropi paṭikacceva bhikkhū āṇāpesi "sace āvuso Revato pabbajitukāmo āgacchati, āgatamattameva naṁ pabbājeyyātha, mama mātāpitaro micchādiṭṭhikā, kiṁ tehi āpucchitehi, ahameva tassa mātā ca pitā cā"ti. Mātāpissa Revatakumāraṁ sattavassikameva gharabandhanena bandhitukāmā samānajātike kule dārikaṁ vāretvā divasaṁ vavatthapetvā kumāraṁ maṇḍetvā pasādhetvā mahatā parivārena saddhiṁ ādāya kumārikāya ñātigharaṁ agamāsi. Atha nesaṁ katamaṅgalānaṁ dvinnampi ñātakesu sannipatitesu udakapātiyaṁ hatthe otāretvā maṅgalāni vatvā kumārikāya vuḍḍhiṁ ākaṅkhamānā ñātakā "tava ayyikāya diṭṭhadhammaṁ passa[1], ayyikā viya ciraṁ jīva ammā"ti āhaṁsu. Revatakumāro "ko nu kho imissā ayyikāya diṭṭhadhammo"ti cintetvā "katarā imissā ayyikā"ti pucchi. Atha naṁ āhaṁsu "tāta kiṁ na passasi imaṁ vīsavassasatikaṁ khaṇḍadantaṁ palitakesaṁ valittacaṁ tilakāhatagattaṁ gopānasivaṅkaṁ, esā etissā ayyikā"ti. Kiṁ pana ayampi evarūpā bhavissatīti. Sace jīvissati, bhavissati tātāti. So cintesi "evarūpampi nāma sarīraṁ jarāya imaṁ vippakāraṁ pāpuṇissati, idaṁ me bhātarā Upatissena diṭṭhaṁ bhavissati, ajjeva mayā palāyitvā pabbajituṁ vaṭṭatī"ti. Atha naṁ ñātakā kumārikāya saddhiṁ ekayānaṁ āropetvā ādāya pakkamiṁsu.

So thokaṁ gantvā sarīrakiccaṁ apadisitvā "ṭhapetha tāva yānaṁ, otaritvā āgamissāmī"ti yānā otaritvā ekasmiṁ gumbe thokaṁ papañcaṁ katvā agamāsi. Punapi thokaṁ gantvā teneva apadesena otaritvā abhiruhi, punapi tatheva akāsi. Athassa ñātakā "addhā imassa uṭṭhānāni vattantī"ti sallakkhetvā nātidaḷhaṁ ārakkhaṁ kariṁsu. So punapi thokaṁ gantvā teneva apadesena otaritvā "tumhe pājento purato gacchatha, mayaṁ pacchato saṇikaṁ āgamissāmā"ti vatvā otaritvā gumbābhimukho ahosi. Ñātakāpissa "pacchato āgamissatī"ti saññāya yānaṁ pājentā gamiṁsu.

1. Passitvā (Ka)

ဧတ္တကံ နော ဓနံ နဿိဿတိ၊ ကုလဝံသော ပစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ၊ ဒဟရကာလေယေဝ နံ ဃရာဝါသေန ဗန္ဓိဿာမီ”တိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ ပဋိကစ္စေဝ ဘိက္ခူ အာဏာပေသိ “သစေ အာဝုသော ရေဝတော ပဗ္ဗဇိတုကာမော အာဂစ္ဆတိ၊ အာဂတမတ္တမေဝ နံ ပဗ္ဗာဇေယျာထ၊ မမ မာတာပိတရော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ၊ ကိံ တေဟိ အာပုစ္ဆိတေဟိ၊ အဟမေဝ တဿ မာတာ စ ပိတာ စာ”တိ။ မာတာပိဿ ရေဝတကုမာရံ သတ္တဝဿိကမေဝ ဃရဗန္ဓနေန ဗန္ဓိတုကာမာ သမာနဇာတိကေ ကုလေ ဒါရိကံ ဝါရေတွာ ဒိဝသံ ဝဝတ္ထပေတွာ ကုမာရံ မဏ္ဍေတွာ ပသာဒေတွာ မဟတာ ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ အာဒါယ ကုမာရိကာယ ဉာတိဃရံ အဂမာသိ။ အထ နေသံ ကတမင်္ဂလာနံ ဒွိန္နမ္ပိ ဉာတကေသု သန္နိပတိတေသု ဥဒကပါတိယံ ဟတ္ထေ ဩတာရေတွာ မင်္ဂလာနိ ဝတွာ ကုမာရိကာယ ဝုဍ္ဎိံ အာကင်္ခမာနာ ဉာတကာ “တဝ အယျိကာယ ဒိဋ္ဌဓမ္မံ ပဿ[1]၊ အယျိကာ ဝိယ စိရံ ဇီဝ အမ္မာ”တိ အာဟံသု။ ရေဝတကုမာရော “ကော နု ခေါ ဣမိဿာ အယျိကာယ ဒိဋ္ဌဓမ္မော”တိ စိန္တေတွာ “ကတရာ ဣမိဿာ အယျိကာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ အာဟံသု “တာတ ကိံ န ပဿသိ ဣမံ ဝီသဝဿသတိကံ ခဏ္ဍဒန္တံ ပလိတကေသံ ဝလိတ္တစံ တိလကာဟတဂတ္တံ ဂေါပါနသိဝင်္ကံ၊ ဧသာ ဧတိဿာ အယျိကာ”တိ။ ကိံ ပန အယမ္ပိ ဧဝရူပါ ဘဝိဿတီတိ။ သစေ ဇီဝိဿတိ၊ ဘဝိဿတိ တာတာတိ။ သော စိန္တေသိ “ဧဝရူပမ္ပိ နာမ သရီရံ ဇရာယ ဣမံ ဝိပ္ပကာရံ ပါပုဏိဿတိ၊ ဣဒံ မေ ဘာတရာ ဥပတိဿေန ဒိဋ္ဌံ ဘဝိဿတိ၊ အဇ္ဇေဝ မယာ ပလာယိတွာ ပဗ္ဗဇိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ အထ နံ ဉာတကာ ကုမာရိကာယ သဒ္ဓိံ ဧကယာနံ အာရောပေတွာ အာဒါယ ပက္ကမိံသု။

သော ထောကံ ဂန္တွာ သရီရကိစ္စံ အပဒိသိတွာ “ဌပေထ တာဝ ယာနံ၊ ဩတရိတွာ အာဂမိဿာမီ”တိ ယာနာ ဩတရိတွာ ဧကသ္မိံ ဂုမ္ဗေ ထောကံ ပပဉ္စံ ကတွာ အဂမာသိ။ ပုနပိ ထောကံ ဂန္တွာ တေနေဝ အပဒေသေန ဩတရိတွာ အဘိရုဟိ၊ ပုနပိ တထေဝ အကာသိ။ အထဿ ဉာတကာ “အဒ္ဓါ ဣမဿ ဥဋ္ဌာနာနိ ဝတ္တန္တီ”တိ သလ္လက္ခေတွာ နာတိဒဠှံ အာရက္ခံ ကရိံသု။ သော ပုနပိ ထောကံ ဂန္တွာ တေနေဝ အပဒေသေန ဩတရိတွာ “တုမှေ ပါဇေန္တော ပုရတော ဂစ္ဆထ၊ မယံ ပစ္ဆတော သဏိကံ အာဂမိဿာမာ”တိ ဝတွာ ဩတရိတွာ ဂုမ္ဗာဘိမုခေါ အဟောသိ။ ဉာတကာပိဿ “ပစ္ဆတော အာဂမိဿတီ”တိ သညာယ ယာနံ ပါဇေန္တာ ဂမိံသု။

၁-ပဿိတွာ (က)

Sopi tato palāyitvā ekasmiṁ padese tiṁsamattā bhikkhū vasanti, tesaṁ santikaṁ gantvā vanditvā āha “pabbājetha maṁ bhante”ti. Āvuso tvaṁ sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito, mayaṁ te rājaputtabhāvaṁ vā amaccaputtabhāvaṁ vā na jānāma, kathaṁ pabbājessāmāti. Tumhe maṁ bhante na jānāthāti. Na jānāmāvusoti. Ahaṁ Upatissassa kaniṭṭhabhātikoti. Ko esa Upatisso nāmāti. Bhante[1] bhaddantā mama bhātaraṁ “Sāriputto”ti vadanti, tasmā mayā “Upatisso”ti vutte na jānantīti. Kiṁ pana tvaṁ Sāriputtattherassa kaniṭṭhabhātikoti. Āma bhanteti. “Tena hi ehi, bhātarā te anuññātamevā”ti vatvā bhikkhū tassa ābharaṇāni omuñcāpetvā ekamantaṁ ṭhapāpetvā taṁ pabbājetvā therassa sāsanaṁ pahiṇiṁsu. Thero taṁ sutvā Bhagavato ārocesi “bhante ‘āraññikabhikkhūhi kira Revato pabbājito’ti sāsanaṁ pahiṇiṁsu, gantvā taṁ passitvā āgamissāmī”ti. Satthā “adhivāsehi tāva Sāriputtā”ti gantuṁ na adāsi. Thero puna katipāhaccayena Satthāraṁ āpucchi. Satthā “adhivāsehi tāva Sāriputta, mayampi āgamissāmā”ti neva gantuṁ adāsi.

Sāmaṇeropi “sacāhaṁ idha vasissāmi, ñātakā maṁ anubandhitvā pakkosissantī”ti tesaṁ bhikkhūnaṁ santike yāva arahattā kammaṭṭhānaṁ uggaṇhitvā pattacīvaramādāya cārikaṁ caramāno tato tiṁsayojanike ṭhāne Khadiravanaṁ gantvā antovasseyeva temāsabbhantare saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Theropi pavāretvā Satthāraṁ puna tattha gamanatthāya āpucchi. Satthā “mayampi gamissāma Sāriputtā”ti pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ nikkhami. Thokaṁ gatakāle Ānandatthero dvedhāpathe ṭhatvā Satthāraṁ āha “bhante Revatassa santikaṁ gamanamaggesu ayaṁ parihārapatho saṭṭhiyojaniko manussāvāso, ayaṁ ujumaggo tiṁsayojaniko amanussapariggahito, katarena gacchāmā”ti. Sīvali pana Ānanda amhehi saddhiṁ āgatoti. Āma bhanteti. Sace Sīvali āgato, ujumaggameva gaṇhāhīti. Satthā kira “ahaṁ tumhākaṁ yāgubhattaṁ uppādessāmi, ujumaggaṁ gaṇhāhī”ti avatvā “tesaṁ tesaṁ janānaṁ puññassa vipākadānaṭṭhānaṁ etan”ti ñatvā “sace Sīvali āgato, ujumaggaṁ

1. Āma bhante (Sī, Ka)

သောပိ တတော ပလာယိတွာ ဧကသ္မိံ ပဒေသေ တိံသမတ္တာ ဘိက္ခူ ဝသန္တိ၊ တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ပဗ္ဗာဇေထ မံ ဘန္တေ”တိ။ အာဝုသော တွံ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတော၊ မယံ တေ ရာဇပုတ္တဘာဝံ ဝါ အမစ္စပုတ္တဘာဝံ ဝါ န ဇာနာမ၊ ကထံ ပဗ္ဗာဇေဿာမာတိ။ တုမှေ မံ ဘန္တေ န ဇာနာထာတိ။ န ဇာနာမာဝုသောတိ။ အဟံ ဥပတိဿဿ ကနိဋ္ဌဘာတိကောတိ။ ကော ဧသ ဥပတိဿော နာမာတိ။ ဘန္တေ[၁] ဘဒ္ဒန္တာ မမ ဘာတရံ “သာရိပုတ္တော”တိ ဝဒန္တိ၊ တသ္မာ မယာ “ဥပတိဿော”တိ ဝုတ္တေ န ဇာနန္တီတိ။ ကိံ ပန တွံ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ကနိဋ္ဌဘာတိကောတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ “တေန ဟိ ဧဟိ၊ ဘာတရာ တေ အနုညာတမေဝါ”တိ ဝတွာ ဘိက္ခူ တဿ အာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စာပေတွာ ဧကမန္တံ ဌပါပေတွာ တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ ထေရဿ သာသနံ ပဟိဏိံသု။ ထေရော တံ သုတွာ ဘဂဝတော အာရောစေသိ “ဘန္တေ ‘အာရညိကဘိက္ခူဟိ ကိရ ရေဝတော ပဗ္ဗာဇိတော’တိ သာသနံ ပဟိဏိံသု၊ ဂန္တွာ တံ ပဿိတွာ အာဂမိဿာမီ”တိ။ သတ္ထာ “အဓိဝါသေဟိ တာဝ သာရိပုတ္တာ”တိ ဂန္တုံ န အဒါသိ။ ထေရော ပုန ကတိပါဟစ္စယေန သတ္ထာရံ အာပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ “အဓိဝါသေဟိ တာဝ သာရိပုတ္တ၊ မယမ္ပိ အာဂမိဿာမာ”တိ နေဝ ဂန္တုံ အဒါသိ။

သာမဏေရောပိ “သစာဟံ ဣဓ ဝသိဿာမိ၊ ဉာတကာ မံ အနုဗန္ဓိတွာ ပက္ကောသိဿန္တီ”တိ တေသံ ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ ယာဝ အရဟတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ စာရိကံ စရမာနော တတော တိံသယောဇနိကေ ဌာနေ ခဒိရဝနံ ဂန္တွာ အန္တောဝဿေယေဝ တေမာသဗ္ဘန္တရေ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ထေရောပိ ပဝါရေတွာ သတ္ထာရံ ပုန တတ္ထ ဂမနတ္ထာယ အာပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ “မယမ္ပိ ဂမိဿာမ သာရိပုတ္တာ”တိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိ။ ထောကံ ဂတကာလေ အာနန္ဒတ္ထေရော ဒွေဓာပထေ ဌတွာ သတ္ထာရံ အာဟ “ဘန္တေ ရေဝတဿ သန္တိကံ ဂမနမဂ္ဂေသု အယံ ပရိဟာရပထော သဋ္ဌိယောဇနိကော မနုဿာဝါသော၊ အယံ ဥဇုမဂ္ဂေါ တိံသယောဇနိကော အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတော၊ ကတရေန ဂစ္ဆာမာ”တိ။ သီဝလိ ပန အာနန္ဒ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတောတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ သစေ သီဝလိ အာဂတော၊ ဥဇုမဂ္ဂမေဝ ဂဏှာဟီတိ။ သတ္ထာ ကိရ “အဟံ တုမှာကံ ယာဂုဘတ္တံ ဥပ္ပါဒေဿာမိ၊ ဥဇုမဂ္ဂံ ဂဏှာဟီ”တိ အဝတွာ “တေသံ တေသံ ဇနာနံ ပုညဿ ဝိပါကဒါနဋ္ဌာနံ ဧတ”န္တိ ဉတွာ “သစေ သီဝလိ အာဂတော၊ ဥဇုမဂ္ဂံ

၁-အာမ ဘန္တေ (သီ၊ က)

gaṇhāhī"ti āha. Satthari pana taṁ maggaṁ paṭipanne devatā "amhākaṁ ayyassa Sīvalittherassa sakkāraṁ karissāmā"ti cintetvā ekekayojane vihāre kāretvā ekayojanato uddhaṁ gantuṁ adatvā pāto vuṭṭhāya dibbayāgu-ādīni gahetvā "ayyo no Sīvalitthero kahaṁ nisinno"ti vicaranti. Thero attano abhihaṭaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dāpesi. Evaṁ Satthā saparivāro tiṁsayojanikaṁ kantāraṁ Sīvalittherassa puññaṁ anubhavamānova agamāsi. Revatattheropi Satthu āgamanaṁ ñatvā Bhagavato Gandhakuṭiṁ māpetvā pañca kūṭāgārasatāni pañca caṅkamanasatāni pañcarattiṭṭhānadivāṭṭhānasatāni ca māpesi. Satthā tassa santike māsamattameva vasi, tasmiṁ vasamānopi Sīvalittherasseva puññaṁ anubhavi.

Tattha pana dve mahallakabhikkhū Satthu Khadiravanaṁ pavisanakāle evaṁ cintayiṁsu "ayaṁ bhikkhu ettakaṁ navakammaṁ karonto kiṁ sakkhissati samaṇadhammaṁ kātuṁ, Satthā 'Sāriputtassa kaniṭṭho'ti mukholokanakiccaṁ karonto evarūpassa navakammikassa bhikkhussa santikaṁ āgato"ti, Satthāpi taṁ divasaṁ paccūsakāle lokaṁ voloketvā te bhikkhū ditvā tesaṁ cittācāraṁ aññāsi, tasmā tattha māsamattaṁ vasitvā nikkhamanadivase yathā te bhikkhū attano telanāḷiñca udakatumbañca upāhanāni ca pamussanti, tathā adhiṭṭhahitvā nikkhamanto vihārūpacārato bahi nikkhantakāle iddhiṁ vissajjesi. Atha te bhikkhū "mayā idañcidañca pamuṭṭhaṁ, mayāpi pamuṭṭhan"ti ubhopi nivattitvā taṁ ṭhānaṁ asallakkhetvā khadirarukkhakaṇṭakehi vijjhamānā vicaritvā ekasmiṁ khadirarukkhe olambantaṁ attano bhaṇḍakaṁ disvā ādāya pakkamiṁsu. Satthāpi bhikkhusaṁghaṁ ādāya puna māsamatteneva Sīvalittherassa puññaṁ anubhavamāno paṭigantvā Pubbārāmaṁ pāvisi.

Atha te mahallakabhikkhū pātova mukhaṁ dhovitvā "āgantukabhattadāyikāya Visākhāya gharaṁ yāguṁ pivissāmā"ti gantvā yāguṁ pivitvā khajjakaṁ khāditvā nisīdiṁsu. Atha ne Visākhā pucchi "tumhepi bhante Satthārā saddhiṁ Revatattherassa vasanaṭṭhānaṁ āgamitthā"ti. Āma upāsiketi, ramaṇīyaṁ bhante therassa vasanaṭṭhānanti. Kuto tassa ramaṇīyatā, setakaṇṭakakhadirarukkhagahanaṁ[1] petānaṁ nivāsanaṭṭhānasadisaṁ upāsiketi. Athaññe dve daharabhikkhū āgamiṁsu. Upāsikā tesampi yāgukhajjakaṁ datvā tatheva

1. Kuto tassa taṁ ramaṇīyaṁ, tāva suddhakaṁ kaṇṭakakhadirarukkhagahanaṁ (Ka)

ဂဏှာဟီ”တိ အာဟ။ သတ္ထရိ ပန တံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နေ ဒေဝတာ “အမှာကံ အယျဿ သီဝလိတ္ထေရဿ သက္ကာရံ ကရိဿာမာ”တိ စိန္တေတွာ ဧကေကယောဇနေ ဝိဟာရေ ကာရေတွာ ဧကယောဇနတော ဥဒ္ဓံ ဂန္တုံ အဒတွာ ပါတော ဝုဋ္ဌာယ ဒိဗ္ဗယာဂုအာဒီနိ ဂဟေတွာ “အယျော နော သီဝလိတ္ထေရော ကဟံ နိသိန္နော”တိ ဝိစရန္တိ။ ထေရော အတ္တနော အဘိဟဋံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါပေသိ။ ဧဝံ သတ္ထာ သပရိဝါရော တိံသယောဇနိကံ ကန္တာရံ သီဝလိတ္ထေရဿ ပုညံ အနုဘဝမာနောဝ အဂမာသိ။ ရေဝတတ္ထေရောပိ သတ္ထု အာဂမနံ ဉတွာ ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋိံ မာပေတွာ ပဉ္စ ကူဋာဂါရသတာနိ ပဉ္စ စင်္ကမနသတာနိ ပဉ္စရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနသတာနိ စ မာပေသိ။ သတ္ထာ တဿ သန္တိကေ မာသမတ္တမေဝ ဝသိ၊ တသ္မိံ ဝသမာနောပိ သီဝလိတ္ထေရဿေဝ ပုညံ အနုဘဝိ။

တတ္ထ ပန ဒွေ မဟလ္လကဘိက္ခူ သတ္ထု ခဒိရဝနံ ပဝိသနကာလေ ဧဝံ စိန္တယိံသု “အယံ ဘိက္ခု ဧတ္တကံ နဝကမ္မံ ကရောန္တော ကိံ သက္ခိဿတိ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ၊ သတ္ထာ ‘သာရိပုတ္တဿ ကနိဋ္ဌော’တိ မုခေါလောကနကိစ္စံ ကရောန္တော ဧဝရူပဿ နဝကမ္မိကဿ ဘိက္ခုဿ သန္တိကံ အာဂတော”တိ။ သတ္ထာပိ တံ ဒိဝသံ ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝေါလောကေတွာ တေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ တေသံ စိတ္တာစာရံ အညာသိ၊ တသ္မာ တတ္ထ မာသမတ္တံ ဝသိတွာ နိက္ခမနဒိဝသေ ယထာ တေ ဘိက္ခူ အတ္တနော တေလနာဠိဉ္စ ဥဒကတုမ္ဗဉ္စ ဥပါဟနာနိ စ ပမုဿန္တိ၊ တထာ အဓိဋ္ဌဟိတွာ နိက္ခမန္တော ဝိဟာရူပစာရတော ဗဟိ နိက္ခန္တကာလေ ဣဒ္ဓိံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ အထ တေ ဘိက္ခူ “မယာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ပမုဋ္ဌံ၊ မယာပိ ပမုဋ္ဌ”န္တိ ဥဘောပိ နိဝတ္တိတွာ တံ ဌာနံ အသလ္လက္ခေတွာ ခဒိရရုက္ခကဏ္ဋကေဟိ ဝိဇ္ဈမာနာ ဝိစရိတွာ ဧကသ္မိံ ခဒိရရုက္ခေ ဩလမ္ဗန္တံ အတ္တနော ဘဏ္ဍကံ ဒိသွာ အာဒါယ ပက္ကမိံသု။ သတ္ထာပိ ဘိက္ခုသံဃံ အာဒါယ ပုန မာသမတ္တေနေဝ သီဝလိတ္ထေရဿ ပုညံ အနုဘဝမာနော ပဋိဂန္တွာ ပုဗ္ဗာရာမံ ပါဝိသိ။

အထ တေ မဟလ္လကဘိက္ခူ ပါတောဝ မုခံ ဓောဝိတွာ “အာဂန္တုကဘတ္တဒါယိကာယ ဝိသာခါယ ဃရံ ယာဂုံ ပိဝိဿာမာ”တိ ဂန္တွာ ယာဂုံ ပိဝိတွာ ခဇ္ဇကံ ခါဒိတွာ နိသီဒိံသု။ အထ နေ ဝိသာခါ ပုစ္ဆိ “တုမှေပိ ဘန္တေ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ရေဝတတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ အဂမိတ္ထာ”တိ။ အာမ ဥပါသိကေတိ။ ရမဏီယံ ဘန္တေ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနန္တိ။ ကုတော တဿ ရမဏီယတာ, သေတကဏ္ဋကခဒိရရုက္ခဂဟနံ[1] ပေတာနံ နိဝါသနဋ္ဌာနသဒိသံ ဥပါသိကေတိ။ အထညေ ဒွေ ဒဟရဘိက္ခူ အာဂမိံသု။ ဥပါသိကာ တေသမ္ပိ ယာဂုခဇ္ဇကံ ဒတွာ တထေဝ

၁-ကုတော တဿ တံ ရမဏီယံ၊ တာဝ သုဒ္ဓကံ ကဏ္ဋကခဒိရရုက္ခဂဟနံ (က)

paṭipucchi. Te āhaṁsu “na sakkā upāsike vaṇṇetuṁ, sudhammadevasabhāsadisaṁ iddhiyā abhisaṅkhataṁ viya therassa vasanaṭṭhānan”ti. Upāsikā cintesi “paṭhamaṁ āgatā bhikkhū aññathā vadiṁsu, ime aññathā vadanti, paṭhamaṁ āgatā bhikkhū kiñcideva pamussitvā iddhiyā vissaṭṭhakāle paṭinivattitvā gatā bhavissanti, ime pana iddhiyā abhisaṅkharitvā nimmitakāle gatā bhavissantī”ti attano paṇḍitabhāvena etamatthaṁ ñatvā “Satthāraṁ[1] āgatakāle pucchissāmī”ti aṭṭhāsi. Tato muhuttaṁyeva[2] Satthā bhikkhusaṁghaparivuto Visākhāya gehaṁ gantvā paññattāsane nisīdi. Sā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ sakkaccaṁ parivisitvā bhattakiccāvasāne Satthāraṁ vanditvā paṭipucchi “bhante tumhehi saddhiṁ gatabhikkhūsu ekacce Revatattherassa vasanaṭṭhānaṁ ‘khadiragahanaṁ araññan’ti vadanti, ekacce ‘ramaṇīyan’ti, kiṁ nu kho etan”ti. Taṁ sutvā Satthā “upāsike gāmo vā hotu araññaṁ vā, yasmiṁ ṭhāne arahanto viharanti, taṁ ramaṇīyamevā”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

98. “Gāme vā yadi vāraññe, ninne vā yadi vā thale.
Yattha arahanto viharanti, taṁ bhūmirāmaṇeyyakan”ti.

Tattha kiñcāpi arahanto gāmante kāyavivekaṁ na labhanti, cittavivekaṁ pana labhanteva. Tesañhi dibbapaṭibhāgānipi ārammaṇāni cittaṁ cāletuṁ na sakkonti. Tasmā gāmo vā hotu araññādīnaṁ vā aññataraṁ, **yattha arahanto viharanti, taṁ bhūmirāmaṇeyyakan**ti so bhūmipadeso ramaṇīyo evāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Aparena samayena bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso kena nu kho kāraṇena āyasmā Sīvalitthero sattadivasasattamāsādhikāni satta vassāni mātu kucchiyaṁ vasi, kena niraye pacci, kena nissandena lābhaggayasaggappatto jāto”ti. Satthā taṁ kathaṁ sutvā “bhikkhave kiṁ kathethā”ti pucchitvā “bhante idaṁ nāmā”ti vutte tassāyasmato pubbakammaṁ kathento āha—

1. Satthu (Sī, Syā) 2. Muhuttasseva (Sī, Syā)

ပဋိပုစ္ဆိ။ တေ အာဟံသု “န သက္ကာ ဥပါသိကေ ဝဏ္ဏေတုံ၊ သုဓမ္မဒေဝသဘာသဒိသံ ဣဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခတံ ဝိယ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာန”န္တိ။ ဥပါသိကာ စိန္တေသိ “ပဌမံ အာဂတာ ဘိက္ခူ အညထာ ဝဒိံသု၊ ဣမေ အညထာ ဝဒန္တိ၊ ပဌမံ အာဂတာ ဘိက္ခူ ကိဉ္စိဒေဝ ပမုဿိတွာ ဣဒ္ဓိယာ ဝိဿဋ္ဌကာလေ ပဋိနိဝတ္တိတွာ ဂတာ ဘဝိဿန္တိ၊ ဣမေ ပန ဣဒ္ဓိယာ အဘိသင်္ခရိတွာ နိမ္မိတကာလေ ဂတာ ဘဝိဿန္တီ”တိ အတ္တနော ပဏ္ဍိတဘာဝေန ဧတမတ္ထံ ဉတွာ “သတ္ထာရံ[1] အာဂတကာလေ ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ အဋ္ဌာသိ။ တတော မုဟုတ္တံယေဝ[2] သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဝိသာခါယ ဂေဟံ ဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိ။ သာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ သက္ကစ္စံ ပရိဝိသိတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပဋိပုစ္ဆိ “ဘန္တေ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဂတဘိက္ခူသု ဧကစ္စေ ရေဝတတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ‘ခဒိရဂဟနံ အရည’န္တိ ဝဒန္တိ၊ ဧကစ္စေ ‘ရမဏီယ’န္တိ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ “ဥပါသိကေ ဂါမော ဝါ ဟောတု အရညံ ဝါ၊ ယသ္မိံ ဌာနေ အရဟန္တော ဝိဟရန္တိ၊ တံ ရမဏီယမေဝါ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၈။ “ဂါမေ ဝါ ယဒိ ဝါရညေ၊ နိန္နေ ဝါ ယဒိ ဝါ ထလေ။
ယတ္ထ အရဟန္တော ဝိဟရန္တိ၊ တံ ဘူမိရာမဏေယျက”န္တိ။

တတ္ထ ကိဉ္စာပိ အရဟန္တော ဂါမန္တေ ကာယဝိဝေကံ န လဘန္တိ၊ စိတ္တဝိဝေကံ ပန လဘန္တေဝ။ တေသဉှိ ဒိဗ္ဗပဋိဘာဂါနိပိ အာရမ္မဏာနိ စိတ္တံ စာလေတုံ န သက္ကောန္တိ။ တသ္မာ ဂါမော ဝါ ဟောတု အရညာဒီနံ ဝါ အညတရံ၊ **ယတ္ထ အရဟန္တော ဝိဟရန္တိ၊ တံ ဘူမိရာမဏေယျက**န္တိ သော ဘူမိပဒေသော ရမဏီယော ဧဝါတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အပရေန သမယေန ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ကေန နု ခေါ ကာရဏေန အာယသ္မာ သီဝလိတ္ထေရော သတ္တဒိဝသသတ္တမာသာဓိကာနိ သတ္တ ဝဿာနိ မာတု ကုစ္ဆိယံ ဝသိ၊ ကေန နိရယေ ပစ္စိ၊ ကေန နိဿန္ဒေန လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တော ဇာတော”တိ။ သတ္ထာ တံ ကထံ သုတွာ “ဘိက္ခဝေ ကိံ ကထေထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဘန္တေ ဣဒံ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ တဿာယသ္မတော ပုဗ္ဗကမ္မံ ကထေန္တော အာဟ—

၁-သတ္ထု (သီ၊ သျာ) ၂-မုဟုတ္တဿေဝ (သီ၊ သျာ)

Bhikkhave ito ekanavutikappe Vipassī Bhagavā loke uppajjitvā ekasmiṁ samaye janapadacārikaṁ caritvā pitu nagaraṁ paccāgamāsi. Rājā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa āgantukadānaṁ sajjetvā nāgarānaṁ sāsanaṁ pesesi “āgantvā mayhaṁ dāne sahāyakā hontū”ti. Te tathā katvā “raññā dinnadānato atirekataraṁ dassāmā”ti Satthāraṁ nimantetvā punadivase dānaṁ paṭiyādetvā rañño sāsanaṁ pahiṇiṁsu. Rājā āgantvā tesaṁ dānaṁ disvā “ito adhikataraṁ dassāmī”ti punadivasatthāya Satthāraṁ nimantesi. Neva rājā nāgare parājetuṁ sakkhi, na nāgarā rājānaṁ. Nāgarā chaṭṭhe vāre “sve dāni yathā ‘imasmiṁ dāne idaṁ nāma natthī’ti na sakkā hoti vattuṁ, evaṁ dānaṁ dassāmā”ti cintetvā punadivase dānaṁ paṭiyādetvā “kiṁ nu kho ettha natthī”ti olokentā allamadhumeva na addasaṁsu. Pakkamadhu pana bahuṁ atthi. Te allamadhussatthāya catūsu nagaradvāresu cattāri kahāpaṇasahassāni gāhāpetvā pahiṇiṁsu. Atheko janapadamanusso gāmabhojakaṁ passituṁ āgacchanto antarāmagge madhupaṭalaṁ disvā makkhikā palāpetvā sākhaṁ chinditvā sākhādaṇḍakeneva saddhiṁ madhupaṭalaṁ ādāya “gāmabhojakassa dassāmī”ti nagaraṁ pāvisi. Madhuatthāya gato taṁ disvā “ambho vikkiṇiyaṁ madhun”ti pucchi. Na vikkiṇiyaṁ sāmīti. Handa imaṁ kahāpaṇaṁ gahetvā dehīti. So cintesi “imaṁ madhupaṭalaṁ pādamattampi na agghati, ayaṁ pana kahāpaṇaṁ deti. Bahukahāpaṇako maññe, mayā vaḍḍhetuṁ vaṭṭatī”ti. Atha naṁ “na demī”ti āha, tena hi dve kahāpaṇe gaṇhāhīti. Dvīhipi na demīti. Evaṁ tāva vaḍḍhesi, yāva so “tena hi idaṁ sahassaṁ gaṇhāhī”ti bhaṇḍikaṁ upanesi.

Atha naṁ so āha “kiṁ nu kho tvaṁ ummattako, udāhu kahāpaṇānaṁ ṭhapanokāsaṁ na labhasi, pādampi na agghanakaṁ madhuṁ ‘sahassaṁ gahetvā dehī’ti vadasi, kiṁ nāmetan”ti. Jānāmahaṁ bho, iminā pana me kammaṁ atthi, tenevaṁ vadāmīti. Kiṁ kammaṁ sāmīti. Amhehi Vipassībuddhassa aṭṭhasaṭṭhisamaṇasahassaparivārassa mahādānaṁ sajjitaṁ, tatrekaṁ allamadhumeva natthi, tasmā evaṁ gaṇhāmīti. Evaṁ sante nāhaṁ mūlena dassāmi, sace ahampi dāne pattiṁ labhissāmi, dassāmīti. So gantvā nāgarānaṁ tamatthaṁ ārocesi. Nāgarā tassa saddhāya balavabhāvaṁ ñatvā “sādhu[1], pattiko

1. Sādhu sādhu (Sī, Ka)

ဘိက္ခဝေ ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပေ ဝိပဿီ ဘဂဝါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဧကသ္မိံ သမယေ ဇနပဒစာရိကံ စရိတွာ ပိတု နဂရံ ပစ္စာဂမာသိ။ ရာဇာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ အာဂန္တုကဒါနံ သဇ္ဇေတွာ နာဂရာနံ သာသနံ ပေသေသိ “အာဂန္တွာ မယှံ ဒါနေ သဟာယကာ ဟောန္တူ”တိ။ တေ တထာ ကတွာ “ရညာ ဒိန္နဒါနတော အတိရေကတရံ ဒဿာမာ”တိ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ ဒါနံ ပဋိယာဒေတွာ ရညော သာသနံ ပဟိဏိံသု။ ရာဇာ အာဂန္တွာ တေသံ ဒါနံ ဒိသွာ “ဣတော အဓိကတရံ ဒဿာမီ”တိ ပုနဒိဝသတ္ထာယ သတ္ထာရံ နိမန္တေသိ။ နေဝ ရာဇာ နာဂရေ ပရာဇေတုံ သက္ခိ၊ န နာဂရာ ရာဇာနံ။ နာဂရာ ဆဋ္ဌေ ဝါရေ “သွေ ဒါနိ ယထာ ‘ဣမသ္မိံ ဒါနေ ဣဒံ နာမ နတ္ထီ’တိ န သက္ကာ ဟောတိ ဝတ္တုံ၊ ဧဝံ ဒါနံ ဒဿာမာ”တိ စိန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ ဒါနံ ပဋိယာဒေတွာ “ကိံ နု ခေါ ဧတ္ထ နတ္ထီ”တိ ဩလောကေန္တာ အလ္လမဓုမေဝ န အဒ္ဒသံသု။ ပက္ကမဓု ပန ဗဟုံ အတ္ထိ။ တေ အလ္လမဓုဿတ္ထာယ စတူသု နဂရဒွါရေသု စတ္တာရိ ကဟာပဏသဟဿာနိ ဂါဟာပေတွာ ပဟိဏိံသု။ အထေကော ဇနပဒမနုဿော ဂါမဘောဇကံ ပဿိတုံ အာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ မဓုပဋလံ ဒိသွာ မက္ခိကာ ပလာပေတွာ သာခံ ဆိန္ဒိတွာ သာခါဒဏ္ဍကေနေဝ သဒ္ဓိံ မဓုပဋလံ အာဒါယ “ဂါမဘောဇကဿ ဒဿာမီ”တိ နဂရံ ပါဝိသိ။ မဓုအတ္ထာယ ဂတော တံ ဒိသွာ “အမ္ဘော ဝိက္ကိဏိယံ မဓု”န္တိ ပုစ္ဆိ။ န ဝိက္ကိဏိယံ သာမီကိ။ ဟန္ဒ ဣမံ ကဟာပဏံ ဂဟေတွာ ဒေဟီတိ။ သော စိန္တေသိ “ဣမံ မဓုပဋလံ ပါဒမတ္တမ္ပိ န အဂ္ဃတိ၊ အယံ ပန ကဟာပဏံ ဒေတိ။ ဗဟုကဟာပဏကော မညေ၊ မယာ ဝဍ္ဎေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ အထ နံ “န ဒေမီ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဒွေ ကဟာပဏေ ဂဏှာဟီတိ။ ဒွီဟိပိ န ဒေမီတိ။ ဧဝံ တာဝ ဝဍ္ဎေသိ၊ ယာဝ သော “တေန ဟိ ဣဒံ သဟဿံ ဂဏှာဟီ”တိ ဘဏ္ဍိကံ ဥပနေသိ။

အထ နံ သော အာဟ “ကိံ နု ခေါ တွံ ဥမ္မတ္တကော၊ ဥဒါဟု ကဟာပဏာနံ ဌပနောကာသံ န လဘသိ၊ ပါဒမ္ပိ န အဂ္ဃနကံ မဓုံ ‘သဟဿံ ဂဟေတွာ ဒေဟီ’တိ ဝဒသိ၊ ကိံ နာမေတ”န္တိ။ ဇာနာမဟံ ဘော၊ ဣမိနာ ပန မေ ကမ္မံ အတ္ထိ၊ တေနေဝံ ဝဒါမီတိ။ ကိံ ကမ္မံ သာမီတိ။ အမှေဟိ ဝိပဿီဗုဒ္ဓဿ အဋ္ဌသဋ္ဌိသမဏသဟဿပရိဝါရဿ မဟာဒါနံ သဇ္ဇိတံ၊ တတြေကံ အလ္လမဓုမေဝ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဂဏှာမီတိ။ ဧဝံ သန္တေ နာဟံ မူလေန ဒဿာမိ၊ သစေ အဟမ္ပိ ဒါနေ ပတ္တိံ လဘိဿာမိ၊ ဒဿာမီတိ။ သော ဂန္တွာ နာဂရာနံ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ နာဂရာ တဿ သဒ္ဓါယ ဗလဝဘာဝံ ဉတွာ “သာဓု[1], ပတ္တိကော

၁-သာဓု သာဓု (သီ၊ က)

hotū"ti paṭijāniṁsu, te Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā yāgukhajjakaṁ datvā mahatiṁ suvaṇṇapātiṁ āharāpetvā madhupaṭalaṁ pīḷāpesuṁ. Teneva manussena paṇṇākāratthāya dadhivārakopi āhaṭo atthi, so tampi dadhiṁ pātiyaṁ ākiritvā tena madhunā saṁsanditvā[1] Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa ādito paṭṭhāya adāsi. Taṁ yāvadatthaṁ gaṇhantānaṁ sabbesaṁ pāpuṇi, uttarimpi avasiṭṭhaṁ ahosiyeva. "Evaṁ thokaṁ madhu kathaṁ tāva bahūnaṁ pāpuṇī"ti na cintetabbaṁ. Taññhi Buddhānubhāvena pāpuṇi, Buddhavisayo na cintetabbo. Cattāri hi "acinteyyānī"ti[2] vuttāni. Tāni cintento ummādasseva bhāgī hotīti. So puriso ettakaṁ kammaṁ katvā āyupariyosāne devaloke nibbattitvā ettakaṁ kālaṁ saṁsaranto ekasmiṁ samaye devalokā cavitvā Bārāṇasiyaṁ rājakule nibbatto pitu accayena rajjaṁ pāpuṇi. So "ekaṁ nagaraṁ gaṇhissāmī"ti gantvā parivāresi, nāgarānañca sāsanaṁ pahiṇi "rajjaṁ vā me dentu yuddhaṁ vā"ti. Te "neva rajjaṁ dassāma, na yuddhan"ti vatvā cūḷadvārehi nikkhamitvā dārūdakādīni āharanti, sabbakiccāni karonti.

Itaropi cattāri mahādvārāni rakkhanto sattamāsādhikāni satta vassāni nagaraṁ uparundhi. Athassa mātā "kiṁ me putto karotī"ti pucchitvā "idaṁ nāma devī"ti taṁ pavattiṁ sutvā "bālo mama putto, gacchatha, tassa 'cūḷadvārānipi pidhāya nagaraṁ uparundhatū'ti vadethā"ti. So mātu sāsanaṁ sutvā tathā akāsi. Nāgarāpi bahi nikkhamituṁ alabhantā sattame divase attano rājānaṁ māretvā tassa rajjaṁ adaṁsu. So imaṁ kammaṁ katvā āyupariyosāne Avīcimhi nibbattitvā yāvāyaṁ pathavī yojanamattaṁ ussannā, tāya niraye paccitvā catunnaṁ cūḷadvārānaṁ pidahitattā tato cuto tassā eva mātu kucchismiṁ paṭisandhiṁ gahetvā sattamāsādhikāni satta vassāni antokucchismiṁ vasitvā satta divasāni yonimukhe tiriyaṁ nipajji. Evaṁ bhikkhave Sīvali tadā nagaraṁ uparundhitvā gahitakammena ettakaṁ kālaṁ niraye paccitvā catunnaṁ cūḷadvārānaṁ pidahitattā tato cuto tassā eva mātu kucchiyaṁ paṭisandhiṁ gahetvā ettakaṁ kālaṁ kucchiyaṁ vasi. Navamadhuno dinnattā lābhaggayasaggappatto jātoti.

---

1. Sannetvā (Sī), sandetvā (Syā) 2. Aṁ 1. 392 piṭṭhe.

ဟောတူ”တိ ပဋိဇာနိံသု၊ တေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကံ ဒတွာ မဟတိံ သုဝဏ္ဏပါတိံ အာဟရာပေတွာ မဓုပဋလံ ပီဠာပေသုံ။ တေနေဝ မနုဿေန ပဏ္ဏာကာရတ္ထာယ ဒဓိဝါရကောပိ အာဟဋော အတ္ထိ၊ သော တမ္ပိ ဒဓိံ ပါတိယံ အာကိရိတွာ တေန မဓုနာ သံသန္ဒိတွာ[၁] ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အဒါသိ။ တံ ယာဝဒတ္ထံ ဂဏှန္တာနံ သဗ္ဗေသံ ပါပုဏိ၊ ဥတ္တရိမ္ပိ အဝသိဋ္ဌံ အဟောသိယေဝ။ “ဧဝံ ထောကံ မဓု ကထံ တာဝ ဗဟူနံ ပါပုဏီ”တိ န စိန္တေတဗ္ဗံ။ တဉှိ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန ပါပုဏိ၊ ဗုဒ္ဓဝိသယော န စိန္တေတဗ္ဗော။ စတ္တာရိ ဟိ “အစိန္တေယျာနီ”တိ[၂] ဝုတ္တာနိ။ တာနိ စိန္တေန္တော ဥမ္မာဒဿေဝ ဘာဂီ ဟောတီတိ။ သော ပုရိသော ဧတ္တကံ ကမ္မံ ကတွာ အာယုပရိယောသာနေ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧတ္တကံ ကာလံ သံသရန္တော ဧကသ္မိံ သမယေ ဒေဝလောကာ စဝိတွာ ဗာရာဏသိယံ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇံ ပါပုဏိ။ သော “ဧကံ နဂရံ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဂန္တွာ ပရိဝါရေသိ၊ နာဂရာနဉ္စ သာသနံ ပဟိဏိ “ရဇ္ဇံ ဝါ မေ ဒေန္တု ယုဒ္ဓံ ဝါ”တိ။ တေ “နေဝ ရဇ္ဇံ ဒဿာမ, န ယုဒ္ဓ”န္တိ ဝတွာ စူဠဒွါရေဟိ နိက္ခမိတွာ ဒါရုဒကာဒီနိ အာဟရန္တိ၊ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောန္တိ။

ဣတရောပိ စတ္တာရိ မဟာဒွါရာနိ ရက္ခန္တော သတ္တမာသာဓိကာနိ သတ္တ ဝဿာနိ နဂရံ ဥပရုန္ဓိ။ အထဿ မာတာ “ကိံ မေ ပုတ္တော ကရောတီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣဒံ နာမ ဒေဝီ”တိ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ “ဗာလော မမ ပုတ္တော၊ ဂစ္ဆထ, တဿ ‘စူဠဒွါရာနိပိ ပိဓာယ နဂရံ ဥပရုန္ဓတူ’တိ ဝဒေထာ”တိ။ သော မာတု သာသနံ သုတွာ တထာ အကာသိ။ နာဂရာပိ ဗဟိ နိက္ခမိတုံ အလဘန္တာ သတ္တမေ ဒိဝသေ အတ္တနော ရာဇာနံ မာရေတွာ တဿ ရဇ္ဇံ အဒံသု။ သော ဣမံ ကမ္မံ ကတွာ အာယုပရိယောသာနေ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ယာဝါယံ ပထဝီ ယောဇနမတ္တံ ဥဿန္နာ၊ တာဝ နိရယေ ပစ္စိတွာ စတုန္နံ စူဠဒွါရာနံ ပိဒဟိတတ္တာ တတော စုတော တဿာ ဧဝ မာတု ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ သတ္တမာသာဓိကာနိ သတ္တ ဝဿာနိ အန္တောကုစ္ဆိသ္မိံ ဝသိတွာ သတ္တ ဒိဝသာနိ ယောနိမုခေ တိရိယံ နိပဇ္ဇိ။ ဧဝံ ဘိက္ခဝေ သီဝလိ တဒါ နဂရံ ဥပရုန္ဓိတွာ ဂဟိတကမ္မေန ဧတ္တကံ ကာလံ နိရယေ ပစ္စိတွာ စတုန္နံ စူဠဒွါရာနံ ပိဒဟိတတ္တာ တတော စုတော တဿာ ဧဝ မာတု ကုစ္ဆိယံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဧတ္တကံ ကာလံ ကုစ္ဆိယံ ဝသိ။ နဝမဓုနော ဒိန္နတ္တာ လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တော ဇာတောတိ။

၁-သန္နေတွာ (သီ)၊ သန္ဒေတွာ (သျာ) ၂-အံ ၁-၃၉၂ ပိဋ္ဌေ။

Punekadivasaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “aho sāmaṇerassa lābho, aho puññaṁ, yena ekakena pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ pañcakūṭāgārasatādīni katānī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave mayhaṁ puttassa neva puññaṁ atthi, na pāpaṁ, ubhayamassa pahīnan”ti vatvā Brāhmaṇavagge imaṁ gāthamāha—

“Yodha puññañca pāpañca, ubho saṅga’mupaccagā.
Asokaṁ virajaṁ suddhaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti[1].

Khadiravaniyarevatattheravatthu navamaṁ.

---

10. Aññatara-itthivatthu

Ramaṇīyānīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ itthiṁ ārabbha kathesi.

Eko kira piṇḍapātiko bhikkhu Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā ekaṁ jiṇṇa-uyyānaṁ pavisitvā samaṇadhammaṁ karoti. Ekā nagarasobhinī itthī purisena saddhiṁ “ahaṁ asukaṭṭhānaṁ nāma gamissāmi, tvaṁ tattha āgaccheyyāsī”ti saṅketaṁ katvā agamāsi, so puriso nāgacchi. Sā tassa āgamanamaggaṁ olokentī taṁ adisvā ukkaṇṭhitvā ito cito ca vicaramānā taṁ uyyānaṁ pavisitvā theraṁ pallaṅkaṁ ābhujitvā nisinnaṁ disvā ito cito ca olokayamānā aññaṁ kañci adisvā “ayañca puriso eva, imassa cittaṁ pamohessāmī”ti tassa purato ṭhatvā punappunaṁ nivatthasāṭakaṁ mocetvā nivāseti, kese muñcitvā bandhati, pāṇiṁ paharitvā hasati. Therassa saṁvego uppajjitvā sakalasarīraṁ phari. So “kiṁ nu kho idan”ti cintesi. Satthāpi “mama santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā “samaṇadhammaṁ karissāmī”ti gatassa bhikkhuno kā nu kho pavattī”ti upadhārento taṁ itthiṁ disvā tassā anācārakiriyaṁ, therassa ca saṁveguppattiṁ ñatvā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova tena saddhiṁ kathesi “bhikkhu kāmagavesakānaṁ aramaṇaṭṭhānameva vītarāgānaṁ ramaṇaṭṭhānaṁ

1. Khu 1. 72 piṭṭhe.

ပုနေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အဟော သာမဏေရဿ လာဘော၊ အဟော ပုညံ၊ ယေန ဧကကေန ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ ပဉ္စကူဋာဂါရသတာဒီနိ ကတာနီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ မယှံ ပုတ္တဿ နေဝ ပုညံ အတ္ထိ, န ပါပံ၊ ဥဘယမဿ ပဟီန”န္တိ ဝတွာ ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ယောဓ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ၊ ဥဘော သင်္ဂ’မုပစ္စဂါ။
အသောကံ ဝိရဇံ သုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ[၁]။

ခဒိရဝနိယရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-အညတရဣတ္ထိဝတ္ထု

ရမဏီယာနီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဣတ္ထိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ ပိဏ္ဍပါတိကော ဘိက္ခု သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဧကံ ဇိဏ္ဏဥယျာနံ ပဝိသိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောတိ။ ဧကာ နဂရသောဘိနီ ဣတ္ထီ ပုရိသေန သဒ္ဓိံ “အဟံ အသုကဋ္ဌာနံ နာမ ဂမိဿာမိ၊ တွံ တတ္ထ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ သင်္ကေတံ ကတွာ အဂမာသိ။ သော ပုရိသော နာဂစ္ဆိ။ သာ တဿ အာဂမနမဂ္ဂံ ဩလောကေန္တီ တံ အဒိသွာ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ ဣတော စိတော စ ဝိစရမာနာ တံ ဥယျာနံ ပဝိသိတွာ ထေရံ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ နိသိန္နံ ဒိသွာ ဣတော စိတော စ ဩလောကယမာနာ အညံ ကဉ္စိ အဒိသွာ “အယဉ္စ ပုရိသော ဧဝ၊ ဣမဿ စိတ္တံ ပမောဟေဿာမီ”တိ တဿ ပုရတော ဌတွာ ပုနပ္ပုနံ နိဝတ္ထသာဋကံ မောစေတွာ နိဝါသေတိ၊ ကေသေ မုဉ္စိတွာ ဗန္ဓတိ၊ ပါဏိံ ပဟရိတွာ ဟသတိ။ ထေရဿ သံဝေဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ သကလသရီရံ ဖရိ။ သော “ကိံ နု ခေါ ဣဒ”န္တိ စိန္တေသိ။ သတ္ထာပိ “မမ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ‘သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ’တိ ဂတဿ ဘိက္ခုနော ကာ နု ခေါ ပဝတ္တီ”တိ ဥပဓာရေန္တော တံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ တဿာ အနာစာရကိရိယံ, ထေရဿ စ သံဝေဂုပ္ပတ္တိံ ဉတွာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ တေန သဒ္ဓိံ ကထေသိ “ဘိက္ခု ကာမဂဝေသကာနံ အရမဏဋ္ဌာနမေဝ ဝီတရာဂါနံ ရမဏဋ္ဌာနံ

၁-ခု ၁-၇၂-ပိဋ္ဌေ။

hotī”ti. Evañca pana vatvā obhāsaṁ pharitvā tassa dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

99. “Ramaṇīyāni araññāni, yattha na ramatī jano.
Vītarāgā ramissanti, na te kāmagavesino”ti.

Tattha **araññānī**ti supupphitataruvanasaṇḍapaṭimaṇḍitāni vimalasalilasampannāni araññāni nāma **ramaṇīyāni. Yatthā**ti yesu araññesu vikasitesu padumavanesu gāmamakkhikā viya kāmagavesako **jano na ramati. Vītarāgā**ti vigatarāgā pana khīṇāsavā nāma bhamaramadhukarā viya padumavanesu tathārūpesu araññesu **ramissanti.** Kiṁ kāraṇā? **Na te kāmagavesino**, yasmā te kāmagavesino na hontīti attho.

Desanāvasāne so thero yathānisinnova saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇitvā ākāsenāgantvā thutiṁ karonto Tathāgatassa pāde vanditvā agamāsīti.

Aññatara-itthivatthu dasamaṁ.

Arahantavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sattamo vaggo.

ဟောတီ''တိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဩဘာသံ ဖရိတွာ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၉၉။ ''ရမဏီယာနိ အရညာနိ၊ ယတ္ထ န ရမတီ ဇနော။
ဝီတရာဂါ ရမိဿန္တိ၊ န တေ ကာမဂဝေသိနော''တိ။

တတ္ထ **အရညာနီ**တိ သုပုပ္ဖိတတရုဝနသဏ္ဍပဋိမဏ္ဍိတာနိ ဝိမလသလိလသမ္ပန္နာနိ အရညာနိ နာမ **ရမဏီယာနိ။ ယတ္ထာ**တိ ယေသု အရညေသု ဝိကသိတေသု ပဒုမဝနေသု ဂါမမက္ခိကာ ဝိယ ကာမဂဝေသကော **ဇနော န ရမတိ။ ဝီတရာဂါ**တိ ဝိဂတရာဂါ ပန ခီဏာသဝါ နာမ ဘမရမဓုကရာ ဝိယ ပဒုမဝနေသု တထာရူပေသု အရညေသု **ရမိဿန္တိ။** ကိံ ကာရဏာ? **န တေ ကာမဂဝေသိနော၊** ယသ္မာ တေ ကာမဂဝေသိနော န ဟောန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ထေရော ယထာနိသိန္နောဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတွာ အာကာသေနာဂန္တွာ ထုတိံ ကရောန္တော တထာဂတဿ ပါဒေ ဝန္ဒိတွာ အဂမာသီတိ။

အညတရဣတ္ထိဝတ္ထု ဒသမံ။

အရဟန္တဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

သတ္တမော ဝဂ္ဂေါ။

8. Sahassavagga

1. Tambadāṭhikacoraghātakavatthu

Sahassamapi ce vācāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Tambadāṭhikacoraghātakaṁ ārabbha kathesi.

Ekūnapañcasatā kira corā gāmaghātakādīni karontā jīvikaṁ kappesuṁ. Atheko puriso nibbiddhapiṅgalo Tambadāṭhiko tesaṁ santikaṁ gantvā “ahampi tumhehi saddhiṁ jīvissāmī”ti āha. Atha naṁ corajeṭṭhakassa dassetvā “ayampi amhākaṁ santike vasituṁ icchatī”ti āhaṁsu. Atha naṁ corajeṭṭhako oloketvā “ayaṁ mātu thanaṁ chinditvā pitu vā galalohitaṁ nīharitvā khādanasamattho atikakkhaḷo”ti cintetvā “natthetassa amhākaṁ santike vasanakiccan”ti paṭikkhipi. So evaṁ paṭikkhittopi āgantvā ekaṁ tasseva antevāsikaṁ upaṭṭhahanto ārādhesi. So taṁ ādāya corajeṭṭhakaṁ upasaṅkamitvā “sāmi bhaddako esa, amhākaṁ upakārako, saṅgaṇhatha nan”ti yācitvā corajeṭṭhakaṁ paṭicchāpesi. Athekadivasaṁ nāgarā rājapurisehi saddhiṁ ekato hutvā te core gahetvā vinicchayamahāmaccānaṁ santikaṁ nayiṁsu. Amaccā tesaṁ pharasunā sīsacchedaṁ āṇāpesuṁ. Tato “ko nu kho ime māressatī”ti pariyesantā te māretuṁ icchantaṁ kañci adisvā corajeṭṭhakaṁ āhaṁsu “tvaṁ ime māretvā jīvitañceva labhissasi sammānañca, mārehi ne”ti. Sopi attānaṁ nissāya vasitattā te māretuṁ na icchi. Etenūpāyena ekūnapañcasate pucchiṁsu, sabbepi na icchiṁsu. Sabbapacchā taṁ nibbiddhapiṅgalaṁ Tambadāṭhikaṁ pucchiṁsu. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā te sabbepi māretvā jīvitañceva sammānañca labhi. Etenūpāyena nagarassa dakkhiṇatopi pañca corasatāni ānetvā amaccānaṁ dassetvā tehi tesampi sīsacchede āṇatte corajeṭṭhakaṁ ādiṁ katvā pucchantā kañci māretuṁ icchantaṁ adisvā “purimadivase eko puriso pañcasate core māresi, kahaṁ nu kho so”ti. “Asukaṭṭhāne amhehi diṭṭho”ti vutte taṁ pakkosāpetvā “ime mārehi, sammānaṁ lacchasī”ti āṇāpesuṁ. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā te sabbepi māretvā sammānaṁ labhi. Atha naṁ “bhaddako

၈—သဟဿဝဂ္ဂ

၁-တမ္ဗဒါဌိကစောရဃာတကဝတ္ထု

သဟဿမပိ စေ ဝါစာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော တမ္ဗဒါဌိကစောရဃာတကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကူနပဉ္စသတာ ကိရ စောရာ ဂါမဃာတကာဒီနိ ကရောန္တာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသုံ။ အထေကော ပုရိသော နိဗ္ဗိဒ္ဓပိင်္ဂလော တမ္ဗဒါဌိကော တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ “အဟမ္ပိ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ဇီဝိဿာမီ”တိ အာဟ။ အထ နံ စောရဇေဋ္ဌကဿ ဒဿေတွာ “အယမ္ပိ အမှာကံ သန္တိကေ ဝသိတုံ ဣစ္ဆတီ”တိ အာဟံသု။ အထ နံ စောရဇေဋ္ဌကော ဩလောကေတွာ “အယံ မာတု ထနံ ဆိန္ဒိတွာ ပိတု ဝါ ဂလလောဟိတံ နီဟရိတွာ ခါဒနသမတ္ထော အတိကက္ခဠော”တိ စိန္တေတွာ “နတ္ထေတဿ အမှာကံ သန္တိကေ ဝသနကိစ္စ”န္တိ ပဋိက္ခိပိ။ သော ဧဝံ ပဋိက္ခိတ္တောပိ အာဂန္တွာ ဧကံ တဿေဝ အန္တေဝါသိကံ ဥပဋ္ဌဟန္တော အာရာဓေသိ။ သော တံ အာဒါယ စောရဇေဋ္ဌကံ ဥပသင်္ကမိတွာ “သာမိ ဘဒ္ဒကော ဧသ၊ အမှာကံ ဥပကာရကော၊ သင်္ဂဏှထ န”န္တိ ယာစိတွာ စောရဇေဋ္ဌကံ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ အထေကဒိဝသံ နာဂရာ ရာဇပုရိသေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ တေ စောရေ ဂဟေတွာ ဝိနိစ္ဆယမဟာမစ္စာနံ သန္တိကံ နယိံသု။ အမစ္စာ တေသံ ဖရသုနာ သီသစ္ဆေဒံ အာဏာပေသုံ။ တတော “ကော နု ခေါ ဣမေ မာရေဿတီ”တိ ပရိယေသန္တာ တေ မာရေတုံ ဣစ္ဆန္တံ ကဉ္စိ အဒိသွာ စောရဇေဋ္ဌကံ အာဟံသု “တွံ ဣမေ မာရေတွာ ဇီဝိတဉ္စေဝ လဘိဿသိ သမ္မာနဉ္စ၊ မာရေဟိ နေ”တိ။ သောပိ အတ္တာနံ နိဿာယ ဝသိတတ္တာ တေ မာရေတုံ န ဣစ္ဆိ။ ဧတေနူပါယေန ဧကူနပဉ္စသတေ ပုစ္ဆိံသု၊ သဗ္ဗေပိ န ဣစ္ဆိံသု။ သဗ္ဗပစ္ဆာ တံ နိဗ္ဗိဒ္ဓပိင်္ဂလံ တမ္ဗဒါဌိကံ ပုစ္ဆိံသု။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တေ သဗ္ဗေပိ မာရေတွာ ဇီဝိတဉ္စေဝ သမ္မာနဉ္စ လဘိ။ ဧတေနူပါယေန နဂရဿ ဒက္ခိဏတောပိ ပဉ္စ စောရသတာနိ အာနေတွာ အမစ္စာနံ ဒဿေတွာ တေဟိ တေသမ္ပိ သီသစ္ဆေဒေ အာဏတ္တေ စောရဇေဋ္ဌကံ အာဒိံ ကတွာ ပုစ္ဆန္တာ ကဉ္စိ မာရေတုံ ဣစ္ဆန္တံ အဒိသွာ “ပုရိမဒိဝသေ ဧကော ပုရိသော ပဉ္စသတေ စောရေ မာရေသိ၊ ကဟံ နု ခေါ သော”တိ။ “အသုကဋ္ဌာနေ အမှေဟိ ဒိဋ္ဌော”တိ ဝုတ္တေ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “ဣမေ မာရေဟိ၊ သမ္မာနံ လစ္ဆသီ”တိ အာဏာပေသုံ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တေ သဗ္ဗေပိ မာရေတွာ သမ္မာနံ လဘိ။ အထ နံ “ဘဒ္ဒကော

ayaṁ puriso, nibaddhaṁ coraghātakameva etaṁ karissāmā”ti mantetvā tassa taṁ ṭhānantaraṁ datvāva sammānaṁ kariṁsu. So pacchimadisatopi uttaradisatopi ānīte pañcasate pañcasate core ghātesiyeva. Evaṁ catūhi disāhi ānītāni dve sahassāni māretvā tato paṭṭhāya devasikaṁ ekaṁ dveti ānīte te manusse māretvā pañcapaṇṇāsa saṁvaccharāni coraghātakakammaṁ akāsi.

So mahallakakāle ekappahāreneva sīsaṁ chinnituṁ na sakkoti, dve tayo vāre paharanto manusse kilameti. Nāgarā cintayiṁsu “aññopi coraghātako uppajjissati, ayaṁ ativiya manusse kilameti, kiṁ iminā”ti tassa taṁ ṭhānantaraṁ hariṁsu. So pubbe coraghātakakammaṁ karonto “ahatasāṭake nivāsetuṁ, navasappinā saṅkhataṁ khīrayāguṁ pivituṁ, sumanapupphāni pilandhituṁ, gandhe vilimpitun”ti imāni cattāri na labhi. So ṭhānā cāvitadivase “khīrayāguṁ me pacathā”ti vatvā ahatavatthasumanamālāvilepanāni gāhāpetvā nadiṁ gantvā nhatvā ahatavatthāni nivāsetvā mālā pilandhitvā gandhehi anulittagatto gehaṁ āgantvā nisīdi. Athassa navasappinā saṅkhataṁ khīrayāguṁ purato ṭhapetvā hatthadhovanodakaṁ āhariṁsu. Tasmiṁ khaṇe Sāriputtatthero samāpattito vuṭṭhāya “kattha nu kho ajja mayā gantabban”ti attano bhikkhācāraṁ olokento tassa gehe khīrayāguṁ disvā “karissati nu kho me puriso saṅgahan”ti upadhārento “maṁ disvā mama saṅgahaṁ karissati, karitvā ca pana mahāsampattiṁ labhissati ayaṁ kulaputto”ti ñatvā cīvaraṁ pārupitvā pattaṁ ādāya tassa gehadvāre ṭhitameva attānaṁ dassesi.

So theraṁ disvā pasannacitto cintesi “mayā ciraṁ coraghātakakammaṁ kataṁ, bahū manussā māritā, idāni me gehe khīrayāgu paṭiyattā, thero āgantvā mama gehadvāre ṭhito, idāni mayā ayyassa deyyadhammaṁ dātuṁ vaṭṭatī”ti purato ṭhapitayāguṁ apanetvā theraṁ upasaṅkamitvā vanditvā antogehe nisīdāpetvā patte khīrayāguṁ ākiritvā navasappiṁ āsiñcitvā theraṁ bījamāno aṭṭhāsi. Athassa ca dīgharattaṁ aladdhapubbatāya khīrayāguṁ pātuṁ balava-ajjhāsayo ahosi. Thero tassa ajjhāsayaṁ ñatvā “tvaṁ upāsaka attano yāguṁ

အယံ ပုရိသော၊ နိဗဒ္ဓံ စောရဃာတကမေဝ ဧတံ ကရိဿာမာ”တိ မန္တေတွာ တဿ တံ ဌာနန္တရံ ဒတွာဝ သမ္မာနံ ကရိံသု။ သော ပစ္ဆိမဒိသတောပိ ဥတ္တရဒိသတောပိ အာနီတေ ပဉ္စသတေ ပဉ္စသတေ စောရေ ဃာတေသိယေဝ။ ဧဝံ စတူဟိ ဒိသာဟိ အာနီတာနိ ဒွေ သဟဿာနိ မာရေတွာ တတော ပဋ္ဌာယ ဒေဝသိကံ ဧကံ ဒွေတိ အာနီတေ တေ မနုဿေ မာရေတွာ ပဉ္စပဏ္ဏာသ သံဝစ္ဆရာနိ စောရဃာတကကမ္မံ အကာသိ။

သော မဟလ္လကကာလေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ သီသံ ဆိန္ဒိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဒွေ တယော ဝါရေ ပဟရန္တော မနုဿေ ကိလမေတိ။ နာဂရာ စိန္တယိံသု “အညောပိ စောရဃာတကော ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ အယံ အတိဝိယ မနုဿေ ကိလမေတိ၊ ကိံ ဣမိနာ”တိ တဿ တံ ဌာနန္တရံ ဟရိံသု။ သော ပုဗ္ဗေ စောရဃာတကကမ္မံ ကရောန္တော “အဟတသာဋကေ နိဝါသေတုံ, နဝသပ္ပိနာ သင်္ခတံ ခီရယာဂုံ ပိဝိတုံ, သုမနပုပ္ဖါနိ ပိလန္ဓိတုံ, ဂန္ဓေ ဝိလိမ္ပိတုန္”တိ ဣမာနိ စတ္တာရိ န လဘိ။ သော ဌာနာ စာဝိတဒိဝသေ “ခီရယာဂုံ မေ ပစထာ”တိ ဝတွာ အဟတဝတ္ထသုမနမာလာဝိလေပနာနိ ဂါဟာပေတွာ နဒိံ ဂန္တွာ နှာတွာ အဟတဝတ္ထာနိ နိဝါသေတွာ မာလာ ပိလန္ဓိတွာ ဂန္ဓေဟိ အနုလိတ္တဂတ္တော ဂေဟံ အာဂန္တွာ နိသီဒိ။ အထဿ နဝသပ္ပိနာ သင်္ခတံ ခီရယာဂုံ ပုရတော ဌပေတွာ ဟတ္ထဓောဝနောဒကံ အာဟရိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ သာရိပုတ္တတ္ထေရော သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ “ကတ္ထ နု ခေါ အဇ္ဇ မယာ ဂန္တဗ္ဗန္”တိ အတ္တနော ဘိက္ခာစာရံ ဩလောကေန္တော တဿ ဂေဟေ ခီရယာဂုံ ဒိသွာ “ကရိဿတိ နု ခေါ မေ ပုရိသော သင်္ဂဟန္”တိ ဥပဓာရေန္တော “မံ ဒိသွာ မမ သင်္ဂဟံ ကရိဿတိ၊ ကရိတွာ စ ပန မဟာသမ္ပတ္တိံ လဘိဿတိ အယံ ကုလပုတ္တော”တိ ဉတွာ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တံ အာဒါယ တဿ ဂေဟဒွါရေ ဌိတမေဝ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။

သော ထေရံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တော စိန္တေသိ “မယာ စိရံ စောရဃာတကကမ္မံ ကတံ၊ ဗဟူ မနုဿာ မာရိတာ၊ ဣဒါနိ မေ ဂေဟေ ခီရယာဂု ပဋိယတ္တာ၊ ထေရော အာဂန္တွာ မမ ဂေဟဒွါရေ ဌိတော၊ ဣဒါနိ မယာ အယျဿ ဒေယျဓမ္မံ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ပုရတော ဌပိတယာဂုံ အပနေတွာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ အန္တောဂေဟေ နိသီဒါပေတွာ ပတ္တေ ခီရယာဂုံ အာကိရိတွာ နဝသပ္ပိံ အာသိဉ္စိတွာ ထေရံ ဗီဇမာနော အဋ္ဌာသိ။ အထဿ စ ဒီဃရတ္တံ အလဒ္ဓပုဗ္ဗတာယ ခီရယာဂုံ ပါတုံ ဗလဝအဇ္ဈာသယော အဟောသိ။ ထေရော တဿ အဇ္ဈာသယံ ဉတွာ “တွံ ဥပါသက အတ္တနော ယာဂုံ

pivā”ti āha. So aññassa hatthe bījaniṁ datvā yāguṁ pivi. Thero bījamānaṁ purisaṁ “gaccha, upāsakameva bījāhī”ti[1] āha. So bījiyamāno kucchipūraṁ yāguṁ pivitvā āgantvā theraṁ bījamāno ṭhatvā katāhārakiccassa therassa pattaṁ aggahesi. Thero tassa anumodanaṁ ārabhi. So attano cittaṁ therassa dhammadesanānugaṁ[2] kātuṁ nāsakkhi. Thero sallakkhetvā “upāsaka kasmā cittaṁ desanānugaṁ kātuṁ na sakkosī”ti pucchi. Bhante mayā dīgharattaṁ kakkhaḷakammaṁ kataṁ, bahū manussā māritā, tamahaṁ attano kammaṁ anussaranto cittaṁ ayyassa desanānugaṁ kātuṁ nāsakkhinti. Thero “vañcessāmi nan”ti cintetvā kiṁ pana tvaṁ attano ruciyā akāsi, aññehi kāritosīti. Rājā maṁ kāresi bhanteti. Kiṁ nu kho te upāsaka evaṁ sante akusalaṁ hotīti. Mandadhātuko[3] upāsako therenevaṁ vutte[4] “natthi mayhaṁ akusalan”ti saññī hutvā tena hi bhante dhammaṁ kathethāti. So there anumodanaṁ karonte ekaggacitto hutvā dhammaṁ suṇanto sotāpattimaggassa orato anulomikaṁ khantiṁ nibbattesi. Theropi anumodanaṁ katvā pakkāmi.

Upāsakaṁ theraṁ anugantvā nivattamānaṁ ekā yakkhinī dhenuvesena āgantvā ure paharitvā māresi. So kālaṁ katvā Tusitapure nibbatti. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “coraghātako pañcapaṇṇāsa vassāni kakkhaḷakammaṁ katvā ajjeva tato mutto, ajjeva therassa bhikkhaṁ datvā ajjeva kālaṁ kato, kahaṁ nu kho nibbatto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave Tusitapure nibbatto”ti āha. Kiṁ bhante vadetha, ettakaṁ kālaṁ ettake manusse ghātetvā Tusitavimāne nibbattoti. “Āma bhikkhave, mahanto tena kalyāṇamitto laddho, so Sāriputtassa dhammadesanaṁ sutvā anulomañāṇaṁ nibbattetvā ito cuto Tusitavimāne nibbatto”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Subhāsitaṁ suṇitvāna, nagare coraghātako.
Anulomakhantiṁ laddhāna, modatī tidivaṁ gato”ti.

---

1. Gaccha tvaṁ upāsaka, mā me bījāhīti (Ka)
2. Dhammadesanānugataṁ (Syā), dhammadesanānuyogaṁ (Ka)
3. Muddhadhātuko (Sī)
4. Vutto (Syā)

ပိဝါ”တိ အာဟ။ သော အညဿ ဟတ္ထေ ဗီဇနိံ ဒတွာ ယာဂုံ ပိဝိ။ ထေရော ဗီဇမာနံ ပုရိသံ “ဂစ္ဆ, ဥပါသကမေဝ ဗီဇာဟီ”တိ[၁] အာဟ။ သော ဗီဇိယမာနော ကုစ္ဆိပူရံ ယာဂုံ ပိဝိတွာ အာဂန္တွာ ထေရံ ဗီဇမာနော ဌတွာ ကတာဟာရကိစ္စဿ ထေရဿ ပတ္တံ အဂ္ဂဟေသိ။ ထေရော တဿ အနုမောဒနံ အာရဘိ။ သော အတ္တနော စိတ္တံ ထေရဿ ဓမ္မဒေသနာနုဂံ[၂] ကာတုံ နာသက္ခိ။ ထေရော သလ္လက္ခေတွာ “ဥပါသက ကသ္မာ စိတ္တံ ဒေသနာနုဂံ ကာတုံ န သက္ကောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ မယာ ဒီဃရတ္တံ ကက္ခဠကမ္မံ ကတံ၊ ဗဟူ မနုဿာ မာရိတာ၊ တမဟံ အတ္တနော ကမ္မံ အနုဿရန္တော စိတ္တံ အယျဿ ဒေသနာနုဂံ ကာတုံ နာသက္ခိန္တိ။ ထေရော “ဝဉ္စေဿာမိ န”န္တိ စိန္တေတွာ ကိံ ပန တွံ အတ္တနော ရုစိယာ အကာသိ၊ အညေဟိ ကာရိတောသီတိ။ ရာဇာ မံ ကာရေသိ ဘန္တေတိ။ ကိံ နု ခေါ တေ ဥပါသက ဧဝံ သန္တေ အကုသလံ ဟောတီတိ။ မန္ဒဓာတုကော[၃] ဥပါသကော ထေရေနေဝံ ဝုတ္တေ[၄] “နတ္ထိ မယှံ အကုသလ”န္တိ သညီ ဟုတွာ တေန ဟိ ဘန္တေ ဓမ္မံ ကထေထာတိ။ သော ထေရေ အနုမောဒနံ ကရောန္တေ ဧကဂ္ဂစိတ္တော ဟုတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဩရတော အနုလောမိကံ ခန္တိံ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ ထေရောပိ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။

ဥပါသကံ ထေရံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တမာနံ ဧကာ ယက္ခိနီ ဓေနုဝေသေန အာဂန္တွာ ဥရေ ပဟရိတွာ မာရေသိ။ သော ကာလံ ကတွာ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “စောရဃာတကော ပဉ္စပဏ္ဏာသ ဝဿာနိ ကက္ခဠကမ္မံ ကတွာ အဇ္ဇေဝ တတော မုတ္တော၊ အဇ္ဇေဝ ထေရဿ ဘိက္ခံ ဒတွာ အဇ္ဇေဝ ကာလံကတော၊ ကဟံ နု ခေါ နိဗ္ဗတ္တော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ တုသိတပုရေ နိဗ္ဗတ္တော”တိ အာဟ။ ကိံ ဘန္တေ ဝဒေထ၊ ဧတ္တကံ ကာလံ ဧတ္တကေ မနုဿေ ဃာတေတွာ တုသိတဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တောတိ။ “အာမ ဘိက္ခဝေ, မဟန္တော တေန ကလျာဏမိတ္တော လဒ္ဓေါ၊ သော သာရိပုတ္တဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အနုလောမဉာဏံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဣတော စုတော တုသိတဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“သုဘာသိတံ သုဏိတွာန၊ နဂရေ စောရဃာတကော။
အနုလောမခန္တိံ လဒ္ဓါန၊ မောဒတီ တိဒိဝံ ဂတော”တိ။

၁-ဂစ္ဆ တွံ ဥပါသက၊ မာ မေ ဗီဇာဟီတိ (က)
၂-ဓမ္မဒေသနာနုဂတံ (သျာ)၊ ဓမ္မဒေသနာနုယောဂံ (က)
၃-မုဒ္ဓဓာတုကော (သီ)
၄-ဝုတ္တော (သျာ)

Bhante anumodanakathā nāma na balavā, tena kataṁ akusalakammaṁ mahantaṁ, kathaṁ ettakena visesaṁ nibbattesīti. Satthā "kiṁ bhikkhave 'mayā desitadhammassa appaṁ vā bahuṁ vā'ti mā pamāṇaṁ gaṇhatha. Ekavācāpi hi atthanissitā seyyāvā"ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

100. "Sahassamapi ce vācā, anatthapadasaṁhitā.
Ekaṁ atthapadaṁ seyyo, yaṁ sutvā upasammatī"ti.

Tattha **sahassamapī**ti paricchedavacanaṁ, ekaṁ sahassaṁ dve sahassānīti evaṁ sahassena cepi[1] paricchinnavācā honti, tā ca pana **anatthapadasaṁhitā** ākāsavaṇṇanāpabbatavaṇṇanāvanavaṇṇanādīni pakāsakehi aniyyānadīpakehi anatthakehi padehi saṁhitā yāva bahukā hoti, tāva pāpikā evāti attho. **Ekaṁ atthapadan**ti **yaṁ** pana "ayaṁ kāyo, ayaṁ kāyagatāsati, tisso vijjā anuppatto, kataṁ Buddhassa sāsanan"ti evarūpaṁ ekaṁ atthapadaṁ **sutvā** rāgādivūpasamena **upasammati,** taṁ atthasādhakaṁ nibbānappaṭisaṁyuttaṁ khandhadhātu-āyatana-indriyabalabojjhaṅgasatipaṭṭhānaparidīpakaṁ ekampi padaṁ seyyoyevāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Tambadāṭhikacoraghātakavatthu paṭhamaṁ.

---

2. Bāhiyadārucīriyattheravatthu

Sahassamapi ce gāthāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Dārucīriyattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi kāle bahū manussā nāvāya mahāsamuddaṁ pakkhanditvā antomahāsamudde bhinnāya nāvāya macchakacchapabhakkhā ahesuṁ. Ekovettha[2] ekaṁ phalakaṁ gahetvā vāyamanto suppārakapaṭṭanatīraṁ okkami, tassa nivāsanapārupanaṁ natthi. So aññaṁ kiñci apassanto sukkhakaṭṭhadaṇḍake vākehi paliveṭhetvā nivāsanapārupanaṁ katvā devakulato

1. Ceva (Sī), ce (Ka)   2. Vāṇijo (Ka)

ဘန္တေ အနုမောဒနကထာ နာမ န ဗလဝါ၊ တေန ကတံ အကုသလကမ္မံ မဟန္တံ၊ ကထံ ဧတ္တကေန ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေသီတိ။ သတ္ထာ “ကိံ ဘိက္ခဝေ ‘မယာ ဒေသိတဓမ္မဿ အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ’တိ မာ ပမာဏံ ဂဏှထ။ ဧကဝါစာပိ ဟိ အတ္ထနိဿိတာ သေယျာဝါ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၀။ “သဟဿမပိ စေ ဝါစာ၊ အနတ္ထပဒသံဟိတာ။
ဧကံ အတ္ထပဒံ သေယျော၊ ယံ သုတွာ ဥပသမ္မတီ”တိ။

တတ္ထ **သဟဿမပီ**တိ ပရိစ္ဆေဒဝစနံ၊ ဧကံ သဟဿံ ဒွေ သဟဿာနီတိ ဧဝံ သဟဿေန စေပိ[၁] ပရိစ္ဆိန္နဝါစာ ဟောန္တိ၊ တာ စ ပန **အနတ္ထပဒသံဟိတာ** အာကာသဝဏ္ဏနာပဗ္ဗတဝဏ္ဏနာဝနဝဏ္ဏနာဒီနိ ပကာသကေဟိ အနိယျာနဒီပကေဟိ အနတ္ထကေဟိ ပဒေဟိ သံဟိတာ ယာဝ ဗဟုကာ ဟောတိ၊ တာဝ ပါပိကာ ဧဝါတိ အတ္ထော။ **ဧကံ အတ္ထပဒန္တိ ယံ** ပန “အယံ ကာယော, အယံ ကာယဂတာသတိ, တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တော, ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ ဧဝရူပံ ဧကံ အတ္ထပဒံ **သုတွာ** ရာဂါဒိဝူပသမေန **ဥပသမ္မတိ၊** တံ အတ္ထသာဓကံ နိဗ္ဗာနပ္ပဋိသံယုတ္တံ ခန္ဓဓာတုအာယတနဣန္ဒြိယဗလဗောဇ္ဈင်္ဂသတိပဋ္ဌာနပရိဒီပကံ ဧကမ္ပိ ပဒံ သေယျောယေဝါတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

တမ္ဗဒါဌိကစောရဃာတကဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-ဗာဟိယဒါရုစီရိယတ္ထေရဝတ္ထု

သဟဿမပိ စေ ဂါထာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒါရုစီရိယတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ ကာလေ ဗဟူ မနုဿာ နာဝါယ မဟာသမုဒ္ဒံ ပက္ခန္ဒိတွာ အန္တောမဟာသမုဒ္ဒေ ဘိန္နာယ နာဝါယ မစ္ဆကစ္ဆပဘက္ခာ အဟေသုံ။ ဧကောဝေတ္ထ[၂] ဧကံ ဖလကံ ဂဟေတွာ ဝါယမန္တော သုပ္ပါရကပဋ္ဋနတီရံ ဩက္ကမိ၊ တဿ နိဝါသနပါရုပနံ နတ္ထိ။ သော အညံ ကိဉ္စိ အပဿန္တော သုက္ခကဋ္ဌဒဏ္ဍကေ ဝါကေဟိ ပလိဝေဌေတွာ နိဝါသနပါရုပနံ ကတွာ ဒေဝကုလတော

၁-စေဝ (သီ)၊ စေ (က)   ၂-ဝါဏိဇော (က)

kapālaṁ gahetvā suppārakapaṭṭanaṁ agamāsi. Manussā taṁ disvā yāgubhattādīni datvā “ayaṁ eko arahā”ti sambhāvesuṁ. So vatthesu upanītesu “sacāhaṁ nivāsessāmi vā pārupissāmi vā, lābhasakkāro me parihāyissatī”ti tāni vatthāni paṭikkhipitvā dārucīrāneva paridahi[1]. Athassa bahūhi “arahā arahā”ti vuccamānassa evaṁ cetaso parivitakko udapādi “ye kho keci loke arahanto vā arahattamaggaṁ vā samāpannā, ahaṁ tesaṁ aññataro”ti. Athassa purāṇasālohitā devatā evaṁ cintesi.

Purāṇasālohitāti pubbe ekato katasamaṇadhammā. Pubbe kira Kassapadasabalassa sāsane osakkamāne sāmaṇerādīnaṁ vippakāraṁ disvā satta bhikkhū saṁvegappattā “yāva sāsanassa antaradhānaṁ na hoti, tāva attano patiṭṭhaṁ karissāmā”ti suvaṇṇacetiyaṁ vanditvā araññaṁ paviṭṭhā ekaṁ pabbataṁ disvā “jīvite sālayā nivattantu, nirālayā imaṁ pabbataṁ abhiruhantū”ti vatvā nisseṇiṁ bandhitvā sabbepi taṁ abhiruyha nisseṇiṁ pātetvā samaṇadhammaṁ kariṁsu. Tesu saṁghatthero ekarattātikkameneva arahattaṁ pāpuṇi. So Anotattadahe nāgalatādantakaṭṭhaṁ khāditvā Uttarakuruto piṇḍapātaṁ āharitvā te bhikkhū āha “āvuso imaṁ dantakaṭṭhaṁ khāditvā mukhaṁ dhovitvā imaṁ piṇḍapātaṁ paribhuñjathā”ti. Kiṁ pana bhante amhehi evaṁ katikā katā “yo paṭhamaṁ arahattaṁ pāpuṇāti, tenābhataṁ piṇḍapātaṁ avasesā paribhuñjissantī”ti. No hetaṁ āvusoti. “Tena hi sace mayampi tumhe viya visesaṁ nibbattessāma, sayaṁ āharitvā paribhuñjissāmā”ti na icchiṁsu. Dutiyadivase dutiyatthero anāgāmiphalaṁ pāpuṇi. Sopi tatheva piṇḍapātaṁ āharitvā itare nimantesi. Te evamāhaṁsu “kiṁ pana bhante amhehi evaṁ katikā katā ‘mahātherena ābhataṁ piṇḍapātaṁ abhuñjitvā anutherena ābhataṁ bhuñjissāmā’ti”. No hetaṁ āvusoti. “Evaṁ sante tumhe viya mayampi visesaṁ nibbattetvā attano purisakārena bhuñjituṁ sakkontā bhuñjissāmā”ti na icchiṁsu. Tesu arahattaṁ patto bhikkhu parinibbāyi, anāgāmī brahmaloke nibbatti. Itare pañca therā visesaṁ nibbattetuṁ asakkontā sussitvā sattame divase kālaṁ

---

1. Parihari (Sī)

ကပါလံ ဂဟေတွာ သုပ္ပါရကပဋ္ဋနံ အဂမာသိ။ မနုဿာ တံ ဒိသွာ ယာဂုဘတ္တာဒီနိ ဒတွာ "အယံ ဧကော အရဟာ"တိ သမ္ဘာဝေသုံ။ သော ဝတ္ထေသု ဥပနီတေသု "သစာဟံ နိဝါသေဿာမိ ဝါ ပါရုပိဿာမိ ဝါ၊ လာဘသက္ကာရော မေ ပရိဟာယိဿတီ"တိ တာနိ ဝတ္ထာနိ ပဋိက္ခိပိတွာ ဒါရုစီရာနေဝ ပရိဒဟိ[၁]။ အထဿ ဗဟူဟိ "အရဟာ အရဟာ"တိ ဝုစ္စမာနဿ ဧဝံ စေတသော ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ "ယေ ခေါ ကေစိ လောကေ အရဟန္တော ဝါ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ သမာပန္နာ၊ အဟံ တေသံ အညတရော"တိ။ အထဿ ပုရာဏသာလောဟိတာ ဒေဝတာ ဧဝံ စိန္တေသိ။

ပုရာဏသာလောဟိတာတိ ပုဗ္ဗေ ဧကတော ကတသမဏဓမ္မာ။ ပုဗ္ဗေ ကိရ ကဿပဒသဗလဿ သာသနေ ဩသက္ကမာနေ သာမဏေရာဒီနံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ သတ္တ ဘိက္ခူ သံဝေဂပ္ပတ္တာ "ယာဝ သာသနဿ အန္တရဓာနံ န ဟောတိ၊ တာဝ အတ္တနော ပတိဋ္ဌံ ကရိဿာမာ"တိ သုဝဏ္ဏစေတိယံ ဝန္ဒိတွာ အရညံ ပဝိဋ္ဌာ ဧကံ ပဗ္ဗတံ ဒိသွာ "ဇီဝိတေ သာလယာ နိဝတ္တန္တု၊ နိရာလယာ ဣမံ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟန္တူ"တိ ဝတွာ နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ သဗ္ဗေပိ တံ အဘိရုယှ နိဿေဏိံ ပါတေတွာ သမဏဓမ္မံ ကရိံသု။ တေသု သံဃတ္ထေရော ဧကရတ္တာတိက္ကမေနေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သော အနောတတ္တဒဟေ နာဂလတာဒန္တကဋ္ဌံ ခါဒိတွာ ဥတ္တရကုရုတော ပိဏ္ဍပါတံ အာဟရိတွာ တေ ဘိက္ခူ အာဟ "အာဝုသော ဣမံ ဒန္တကဋ္ဌံ ခါဒိတွာ မုခံ ဓောဝိတွာ ဣမံ ပိဏ္ဍပါတံ ပရိဘုဉ္ဇထာ"တိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ အမှေဟိ ဧဝံ ကတိကာ ကတာ "ယော ပဌမံ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ၊ တေနာဘတံ ပိဏ္ဍပါတံ အဝသေသာ ပရိဘုဉ္ဇိဿန္တီ"တိ။ နော ဟေတံ အာဝုသောတိ။ "တေန ဟိ သစေ မယမ္ပိ တုမှေ ဝိယ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေဿာမ၊ သယံ အာဟရိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိဿာမာ"တိ န ဣစ္ဆိံသု။ ဒုတိယဒိဝသေ ဒုတိယတ္ထေရော အနာဂါမိဖလံ ပါပုဏိ။ သောပိ တထေဝ ပိဏ္ဍပါတံ အာဟရိတွာ ဣတရေ နိမန္တေသိ။ တေ ဧဝမာဟံသု "ကိံ ပန ဘန္တေ အမှေဟိ ဧဝံ ကတိကာ ကတာ 'မဟာထေရေန အာဘတံ ပိဏ္ဍပါတံ အဘုဉ္ဇိတွာ အနုထေရေန အာဘတံ ဘုဉ္ဇိဿာမာ'တိ"။ နော ဟေတံ အာဝုသောတိ။ "ဧဝံ သန္တေ တုမှေ ဝိယ မယမ္ပိ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အတ္တနော ပုရိသကာရေန ဘုဉ္ဇိတုံ သက္ကောန္တာ ဘုဉ္ဇိဿာမာ"တိ န ဣစ္ဆိံသု။ တေသု အရဟတ္တံ ပတ္တော ဘိက္ခု ပရိနိဗ္ဗာယိ၊ အနာဂါမီ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣတရေ ပဉ္စ ထေရာ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တာ သုဿိတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ကာလံ

၁-ပရိဟရိ (သီ)

katvā devaloke nibbattitvā imasmiṁ Buddhuppāde tato cavitvā tattha tattha kulagharesu nibbattiṁsu. Tesu eko **Pukkusāti rājā**[1] ahosi, eko **Kumārakassapo**[2], eko **Dārucīriyo**[3], eko **Dabbo Mallaputto**[4], eko **Sabhiyo paribbājako**ti[5]. Tattha yo brahmaloke nibbatto bhikkhu, taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ "purāṇasālohitā devatā"ti.

Tassa hi brahmuno etadahosi "ayaṁ mayā saddhiṁ nisseṇiṁ bandhitvā pabbataṁ abhiruhitvā samaṇadhammaṁ akāsi, idāni imaṁ laddhiṁ gahetvā vicaranto vinasseyya, saṁvejessāmi nan"ti. Atha naṁ upasaṅkamitvā evamāha "neva kho tvaṁ Bāhiya arahā, napi arahattamaggaṁ vā samāpanno, sāpi te paṭipadā natthi, yāya tvaṁ arahā vā assa arahattamaggaṁ vā samāpanno"ti. Bāhiyo ākāse ṭhatvā kathentaṁ mahābrahmānaṁ oloketvā cintesi "aho bhāriyaṁ kammaṁ kataṁ, ahaṁ 'arahantomhī'ti cintesiṁ, ayañca maṁ 'na tvaṁ arahā, napi arahattamaggaṁ vā samāpannosī'ti vadati, atthi nu kho loke añño arahā"ti. Atha naṁ pucchi "atthi nu kho etarahi devate loke arahā vā arahattamaggaṁ vā samāpanno"ti. Athassa devatā ācikkhi "atthi Bāhiya uttaresu janapadesu Sāvatthi nāma nagaraṁ, tattha so Bhagavā etarahi viharati Arahaṁ Sammāsambuddho. So hi Bāhiya Bhagavā arahā ceva arahattatthāya ca dhammaṁ desetī"ti.

Bāhiyo rattibhāge devatāya kathaṁ sutvā saṁviggamānaso taṁ khaṇaṁyeva suppārakā nikkhamitvā ekarattivāsena[6] Sāvatthiṁ agamāsi, sabbaṁ vīsayojanasatikaṁ maggaṁ ekarattivāseneva agamāsi. Gacchanto ca pana devatānubhāvena gato. "Buddhānubhāvenā"tipi vadantiyeva. Tasmiṁ pana khaṇe Satthā Sāvatthiṁ piṇḍāya paviṭṭho hoti. So bhuttapātarāse kāya-ālasiyavimocanatthaṁ abbhokāse caṅkamante sambahule bhikkhū "kahaṁ etarahi satthā"ti pucchi. Bhikkhū "Bhagavā Sāvatthiṁ piṇḍāya paviṭṭho"ti vatvā taṁ pucchiṁsu "tvaṁ pana

1. Ma 3. 281 piṭṭhe. 2. Ma 1. 195 piṭṭhe. 3. Khu 1. 84 piṭṭhe.
4. Vi 1. 243; Khu 1. 191 piṭṭhesu. 5. Khu 1. 355 piṭṭhe Suttanipāte.
6. Nikkhamitvā sabbattha ekarattivāsena (Ka)

ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ တတော စဝိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ကုလဃရေသု နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တေသု ဧကော **ပုက္ကုသာတိ ရာဇာ**[1] အဟောသိ၊ ဧကော **ကုမာရကဿပေါ**[2]၊ ဧကော **ဒါရုစီရိယော**[3]၊ ဧကော **ဒဗ္ဗော မလ္လပုတ္တော**[4]၊ ဧကော **သဘိယော ပရိဗ္ဗာဇကော**တိ[5]။ တတ္ထ ယော ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တော ဘိက္ခု၊ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ “ပုရာဏသာလောဟိတာ ဒေဝတာ”တိ။

တဿ ဟိ ဗြဟ္မုနော ဧတဒဟောသိ “အယံ မယာ သဒ္ဓိံ နိဿေဏိံ ဗန္ဓိတွာ ပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိတွာ သမဏဓမ္မံ အကာသိ၊ ဣဒါနိ ဣမံ လဒ္ဓိံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တော ဝိနဿေယျ၊ သံဝေဇေဿာမိ န”န္တိ။ အထ နံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝမာဟ “နေဝ ခေါ တွံ ဗာဟိယ အရဟာ၊ နပိ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ သမာပန္နော၊ သာပိ တေ ပဋိပဒါ နတ္ထိ၊ ယာယ တွံ အရဟာ ဝါ အဿ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ သမာပန္နော”တိ။ ဗာဟိယော အာကာသေ ဌတွာ ကထေန္တံ မဟာဗြဟ္မာနံ ဩလောကေတွာ စိန္တေသိ “အဟော ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတံ၊ အဟံ ‘အရဟန္တောမှီ’တိ စိန္တေသိံ၊ အယဉ္စ မံ ‘န တွံ အရဟာ၊ နပိ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ သမာပန္နောသီ’တိ ဝဒတိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ လောကေ အညော အရဟာ”တိ။ အထ နံ ပုစ္ဆိ “အတ္ထိ နု ခေါ ဧတရဟိ ဒေဝတေ လောကေ အရဟာ ဝါ အရဟတ္တမဂ္ဂံ ဝါ သမာပန္နော”တိ။ အထဿ ဒေဝတာ အာစိက္ခိ “အတ္ထိ ဗာဟိယ ဥတ္တရေသု ဇနပဒေသု သာဝတ္ထိ နာမ နဂရံ၊ တတ္ထ သော ဘဂဝါ ဧတရဟိ ဝိဟရတိ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ သော ဟိ ဗာဟိယ ဘဂဝါ အရဟာ စေဝ အရဟတ္တတ္ထာယ စ ဓမ္မံ ဒေသေတီ”တိ။

ဗာဟိယော ရတ္တိဘာဂေ ဒေဝတာယ ကထံ သုတွာ သံဝိဂ္ဂမာနသော တံ ခဏံယေဝ သုပ္ပါရကာ နိက္ခမိတွာ ဧကရတ္တိဝါသေန[6] သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ၊ သဗ္ဗံ ဝီသယောဇနသတိကံ မဂ္ဂံ ဧကရတ္တိဝါသေနေဝ အဂမာသိ။ ဂစ္ဆန္တော စ ပန ဒေဝတာနုဘာဝေန ဂတော။ “ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေနာ”တိပိ ဝဒန္တိယေဝ။ တသ္မိံ ပန ခဏေ သတ္ထာ သာဝတ္ထိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌော ဟောတိ။ သော ဘုတ္တပါတရာသေ ကာယာလသိယဝိမောစနတ္ထံ အဗ္ဘောကာသေ စင်္ကမန္တေ သမ္ဗဟုလေ ဘိက္ခူ “ကဟံ ဧတရဟိ သတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘိက္ခူ “ဘဂဝါ သာဝတ္ထိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌော”တိ ဝတွာ တံ ပုစ္ဆိံသု “တွံ ပန

၁-မ ၃-၂၈၁-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မ ၁-၁၉၅-ပိဋ္ဌေ။
၃-ခု ၁-၈၄-ပိဋ္ဌေ။ ၄-ဝိ ၁-၂၄၃၊ ခု ၁-၁၉၁-ပိဋ္ဌေသု။
၅-ခု ၁-၃၅၅-ပိဋ္ဌေ သုတ္တနိပါတေ။ ၆-နိက္ခမိတွာ သဗ္ဗတ္ထ ဧကရတ္တိဝါသေန (က)

kuto āgatosī”ti suppārakā āgatomhīti. Kadā nikkhantosīti. Hiyyo sāyaṁ nikkhantomhīti. Dūratosi āgato, nisīda, tava pāde dhovitvā telena makkhetvā thokaṁ vissamāhi, āgatakāle Satthāraṁ dakkhissasīti. Ahaṁ bhante Satthu vā attano vā jīvitantarāyaṁ na jānāmi, ekarattenevamhi katthaci aṭṭhatvā anisīditvā vīsayojanasatikaṁ maggaṁ āgato, Satthāraṁ passitvāva vissamissāmīti. So evaṁ vatvā taramānarūpo Sāvatthiṁ pavisitvā Bhagavantaṁ anopamāya Buddhasiriyā piṇḍāya carantaṁ disvā “cirassaṁ vata me Gotamo Sammāsambuddho diṭṭho”ti diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya onatasarīro gantvā antaravīthiyameva pañcapatiṭṭhitena vanditvā gopphakesu daḷhaṁ gahetvā evamāha “desetu me bhante Bhagavā dhammaṁ, desetu Sugato dhammaṁ, yaṁ mamassa dīgharattaṁ hitāya sukhāyā”ti. Atha naṁ Satthā “akālo kho tāva Bāhiya, antaragharaṁ[1] paviṭṭhamhā piṇḍāyā”ti paṭikkhipi.

Taṁ sutvā Bāhiyo bhante saṁsāre saṁsarantena kabaḷīkārāhāro na aladdhapubbo, tumhākaṁ vā mayhaṁ vā jīvitantarāyaṁ na jānāmi, desetu me dhammanti. Satthā dutiyampi paṭikkhipiyeva. Evaṁ kirassa ahosi “imassa maṁ diṭṭhakālato paṭṭhāya sakalasarīraṁ pītiyā nirantaraṁ ajjhotthaṭaṁ hoti, balavapītivego dhammaṁ sutvāpi na sakkhissati paṭivijjhituṁ, majjhattupekkhāya tāva tiṭṭhatu, ekaratteneva vīsayojanasatikaṁ maggaṁ āgatattā darathopissa balavā, sopi tāva paṭippassambhatū”ti. Tasmā dvikkhattuṁ paṭikkhipitvā tatiyaṁ yācito antaravīthiyaṁ ṭhitova “tasmātiha te Bāhiya evaṁ sikkhitabbaṁ ‘diṭṭhe diṭṭhamattaṁ bhavissatī’ti” ādinā[2] nayena dhammaṁ desesi. So Satthu dhammaṁ suṇantoyeva sabbāsave khepetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Tāvadeva ca pana Bhagavantaṁ pabbajjaṁ yāci “paripuṇṇaṁ te pattacīvaranti” puṭṭho “na paripuṇṇan”ti āha. Atha naṁ Satthā “tena hi pattacīvaraṁ pariyesāhī”ti vatvā pakkāmi.

“So kira vīsati vassasahassāni samaṇadhammaṁ karonto ‘bhikkhunā nāma attanā paccaye labhitvā aññaṁ anoloketvā sayameva paribhuñjituṁ vaṭṭatī’ti ekabhikkhussāpi pattena vā cīvarena vā saṅgahaṁ na

1. Antaravīthiṁ (Syā) 2. Khu 1. 85 piṭṭhe.

ကုတော အာဂတောသီ''တိ။ သုပ္ပါရကာ အာဂတောမှီတိ။ ကဒါ နိက္ခန္တောသီတိ။ ဟိယျော သာယံ နိက္ခန္တောမှီတိ။ ဒူရတောသိ အာဂတော၊ နိသီဒ, တဝ ပါဒေ ဓောဝိတွာ တေလေန မက္ခေတွာ ထောကံ ဝိဿမာဟိ၊ အာဂတကာလေ သတ္ထာရံ ဒက္ခိဿသီတိ။ အဟံ ဘန္တေ သတ္ထု ဝါ အတ္တနော ဝါ ဇီဝိတန္တရာယံ န ဇာနာမိ၊ ဧကရတ္တေနေဝမှိ ကတ္ထစိ အဋ္ဌတွာ အနိသီဒိတွာ ဝီသယောဇနသတိကံ မဂ္ဂံ အာဂတော၊ သတ္ထာရံ ပဿိတွာဝ ဝိဿမိဿာမီတိ။ သော ဧဝံ ဝတွာ တရမာနရူပေါ သာဝတ္ထိံ ပဝိသိတွာ ဘဂဝန္တံ အနောပမာယ ဗုဒ္ဓသိရိယာ ပိဏ္ဍာယ စရန္တံ ဒိသွာ ''စိရဿံ ဝတ မေ ဂေါတမော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒိဋ္ဌော''တိ ဒိဋ္ဌဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ ဩနတသရီရော ဂန္တွာ အန္တရဝီထိယမေဝ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဂေါပ္ဖကေသု ဒဠှံ ဂဟေတွာ ဧဝမာဟ ''ဒေသေတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဓမ္မံ၊ ဒေသေတု သုဂတော ဓမ္မံ၊ ယံ မမဿ ဒီဃရတ္တံ ဟိတာယ သုခါယာ''တိ။ အထ နံ သတ္ထာ ''အကာလော ခေါ တာဝ ဗာဟိယ၊ အန္တရဃရံ[၁] ပဝိဋ္ဌမှာ ပိဏ္ဍာယာ''တိ ပဋိက္ခိပိ။

တံ သုတွာ ဗာဟိယော ဘန္တေ သံသာရေ သံသရန္တေန ကဗဠီကာရာဟာရော န အလဒ္ဓပုဗ္ဗော၊ တုမှာကံ ဝါ မယှံ ဝါ ဇီဝိတန္တရာယံ န ဇာနာမိ၊ ဒေသေတု မေ ဓမ္မန္တိ။ သတ္ထာ ဒုတိယမ္ပိ ပဋိက္ခိပိယေဝ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ ''ဣမဿ မံ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ သကလသရီရံ ပီတိယာ နိရန္တရံ အဇ္ဈောတ္ထဋံ ဟောတိ၊ ဗလဝပီတိဝေဂေါ ဓမ္မံ သုတွာပိ န သက္ခိဿတိ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ၊ မဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယ တာဝ တိဋ္ဌတု၊ ဧကရတ္တေနေဝ ဝီသယောဇနသတိကံ မဂ္ဂံ အာဂတတ္တာ ဒရထောပိဿ ဗလဝါ၊ သောပိ တာဝ ပဋိပ္ပဿမ္ဘတူ''တိ။ တသ္မာ ဒွိက္ခတ္တုံ ပဋိက္ခိပိတွာ တတိယံ ယာစိတော အန္တရဝီထိယံ ဌိတောဝ ''တသ္မာတိဟ တေ ဗာဟိယ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ 'ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတီ'တိ''အာဒိနာ[၂] နယေန ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ သော သတ္ထု ဓမ္မံ သုဏန္တောယေဝ သဗ္ဗာသဝေ ခေပေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တာဝဒေဝ စ ပန ဘဂဝန္တံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ ''ပရိပုဏ္ဏံ တေ ပတ္တစီဝရ''န္တိ ပုဋ္ဌော ''န ပရိပုဏ္ဏ''န္တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ ''တေန ဟိ ပတ္တစီဝရံ ပရိယေသာဟီ''တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

''သော ကိရ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော 'ဘိက္ခုနာ နာမ အတ္တနာ ပစ္စယေ လဘိတွာ အညံ အနောလောကေတွာ သယမေဝ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတီ'တိ ဧကဘိက္ခုဿာပိ ပတ္တေန ဝါ စီဝရေန ဝါ သင်္ဂဟံ န

၁-အန္တရဝီထိံ (သျာ) ၂-ခု ၁-၈၅-ပိဋ္ဌေ။

akāsi, tenassa iddhimayapattacīvaraṁ na uppajjissatī”ti ñatvā ehibhikkhubhāvena pabbajjaṁ na adāsi. Tampi pattacīvaraṁ pariyesamānameva ekā yakkhinī dhenurūpena āgantvā uramhi[1] paharitvā jīvitakkhayaṁ pāpesi. Satthā piṇḍāya caritvā katabhattakicco sambahulehi bhikkhūhi saddhiṁ nikkhanto Bāhiyassa sarīraṁ saṅkāraṭṭhāne patitaṁ disvā bhikkhū āṇāpesi “bhikkhave ekasmiṁ gehadvāre ṭhatvā mañcakaṁ āharāpetvā imaṁ sarīraṁ nagarato nīharitvā jhāpetvā thūpaṁ karothā”ti. Bhikkhū tathā kariṁsu, katvā ca pana vihāraṁ gantvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā attanā katakiccaṁ ārocetvā tassa abhisamparāyaṁ pucchiṁsu. Atha nesaṁ Bhagavā tassa parinibbutabhāvaṁ ācikkhitvā “etadaggaṁ bhikkhave mama sāvakānaṁ bhikkhūnaṁ khippābhiññānaṁ yadidaṁ Bāhiyo dārucīriyo”ti[2] etadagge ṭhapesi. Atha naṁ bhikkhū pucchiṁsu “bhante tumhe ‘Bāhiyo arahattaṁ patto’ti vadetha, kadā so arahattaṁ patto”ti. Mama dhammaṁ sutakāle bhikkhaveti, kadā panassa bhante tumhehi dhammo kathitoti. Piṇḍāya carantena antaravīthiyaṁ ṭhatvāti. Appamattako hi bhante tumhehi antaravīthiyaṁ ṭhatvā kathitadhammo kathaṁ so tāvattakena visesaṁ nibbattesīti, atha ne Satthā “kiṁ bhikkhave mama dhammaṁ ‘appaṁ vā bahuṁ vā’ti mā pamāṇaṁ gaṇhatha. Anekānipi hi gāthāsahassāni anatthanissitāni na seyyo, atthanissitaṁ pana ekampi gāthāpadaṁ seyyo”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

101. “Sahassamapi ce gāthā, anatthapadasaṁhitā.
Ekaṁ gāthāpadaṁ seyyo, yaṁ sutvā upasammatī”ti.

Tattha **ekaṁ gāthāpadaṁ seyyoti** “appamādo amatapadaṁ -pa- yathā matā”ti[3] evarūpā ekā gāthāpi seyyoti attho. Sesaṁ purimanayeneva veditabbaṁ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Bāhiyadārucīriyattheravatthu dutiyaṁ.

1. Vāma-ūrumhi (Syā, Ka) 2. Aṁ 1. 25 piṭṭhe. 3. Khu 1. 16 piṭṭhe.

အကာသိ၊ တေနဿ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရံ န ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ”တိ ဉတွာ ဧဟိဘိက္ခုဘာဝေန ပဗ္ဗဇ္ဇံ န အဒါသိ။ တမ္ပိ ပတ္တစီဝရံ ပရိယေသမာနမေဝ ဧကာ ယက္ခိနီ ဓေနုရူပေန အာဂန္တွာ ဥရမှိ[1] ပဟရိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ။ သတ္ထာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော သမ္ဗဟုလေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခန္တော ဗာဟိယဿ သရီရံ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ ပတိတံ ဒိသွာ ဘိက္ခူ အာဏာပေသိ “ဘိက္ခဝေ ဧကသ္မိံ ဂေဟဒွါရေ ဌတွာ မဉ္စကံ အာဟရာပေတွာ ဣမံ သရီရံ နဂရတော နီဟရိတွာ ဈာပေတွာ ထူပံ ကရောထာ”တိ။ ဘိက္ခူ တထာ ကရိံသု၊ ကတွာ စ ပန ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အတ္တနာ ကတကိစ္စံ အာရောစေတွာ တဿ အဘိသမ္ပရာယံ ပုစ္ဆိံသု။ အထ နေသံ ဘဂဝါ တဿ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ အာစိက္ခိတွာ “ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ခိပ္ပါဘိညာနံ ယဒိဒံ ဗာဟိယော ဒါရုစီရိယော”တိ[2] ဧတဒဂ္ဂေ ဌပေသိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ ပုစ္ဆိံသု “ဘန္တေ တုမှေ ‘ဗာဟိယော အရဟတ္တံ ပတ္တော’တိ ဝဒေထ၊ ကဒါ သော အရဟတ္တံ ပတ္တော”တိ။ မမ ဓမ္မံ သုတကာလေ ဘိက္ခဝေတိ။ ကဒါ ပနဿ ဘန္တေ တုမှေဟိ ဓမ္မော ကထိတောတိ။ ပိဏ္ဍာယ စရန္တေန အန္တရဝီထိယံ ဌတွာတိ။ အပ္ပမတ္တကော ဟိ ဘန္တေ တုမှေဟိ အန္တရဝီထိယံ ဌတွာ ကထိတဓမ္မော ကထံ သော တာဝတ္တကေန ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေသီတိ။ အထ နေ သတ္ထာ “ကိံ ဘိက္ခဝေ မမ ဓမ္မံ ‘အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ’တိ မာ ပမာဏံ ဂဏှထ။ အနေကာနိပိ ဟိ ဂါထာသဟဿာနိ အနတ္ထနိဿိတာနိ န သေယျော၊ အတ္ထနိဿိတံ ပန ဧကမ္ပိ ဂါထာပဒံ သေယျော”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၁။ “သဟဿမပိ စေ ဂါထာ၊ အနတ္ထပဒသံဟိတာ။
ဧကံ ဂါထာပဒံ သေယျော၊ ယံ သုတွာ ဥပသမ္မတီ”တိ။

တတ္ထ **ဧကံ ဂါထာပဒံ သေယျော**တိ “အပ္ပမာဒေါ အမတပဒံ။ပ။ ယထာ မတာ”တိ[3] ဧဝရူပါ ဧကာ ဂါထာပိ သေယျောတိ အတ္ထော။ သေသံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဗာဟိယဒါရုစီရိယတ္ထေရဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁-ဝါမဦရုမှိ (သျာ၊ က) ၂-အံ ၁-၂၅-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၁-၁၆-ပိဋ္ဌေ။

3. Kuṇḍalakesittherīvatthu

Yo ca gāthāsataṁ bhāseti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kuṇḍalakesiṁ ārabbha katheti.

Rājagahe kira ekā seṭṭhidhītā soḷasavassuddesikā abhirūpā ahosi dassanīyā pāsādikā. Tasmiṁ ca vaye ṭhitā nāriyo purisajjhāsayā honti purisalolā. Atha naṁ mātāpitaro sattabhūmikassa pāsādassa uparimatale sirigabbhe nivāsāpesuṁ, ekamevassā dāsiṁ paricārikaṁ adaṁsu, athekaṁ kulaputtaṁ corakammaṁ karontaṁ gahetvā pacchābāhaṁ bandhitvā catukke catukke kasāhi paharitvā āghātanaṁ nayiṁsu. Seṭṭhidhītā mahājanassa saddaṁ sutvā "kiṁ nu kho etan"ti pāsādatale ṭhatvā olokentī taṁ disvā paṭibaddhacittā hutvā taṁ patthayamānā āhāraṁ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Atha naṁ mātā pucchi "kiṁ idaṁ ammā"ti. Sace etaṁ "coro"ti gahetvā niyyamānaṁ purisaṁ labhissāmi, jīvissāmi. No ce labhissāmi, jīvitaṁ me natthi, idheva marissāmīti. Amma mā evaṁ kari, amhākaṁ jātiyā ca gottena ca bhogena ca sadisaṁ aññaṁ sāmikaṁ labhissasīti. Mayhaṁ aññena kiccaṁ natthi, imaṁ alabhamānā marissāmīti. Mātā dhītaraṁ saññāpetuṁ asakkontī pituno ārocesi. Sopi naṁ saññāpetuṁ asakkonto "kiṁ sakkā kātun"ti cintetvā taṁ coraṁ gahetvā gacchantassa rājapurisassa sahassabhaṇḍikaṁ pesesi "imaṁ gahetvā etaṁ purisaṁ mayhaṁ dehī"ti. So "sādhū"ti kahāpaṇe gahetvā taṁ muñcitvā aññaṁ māretvā "mārito deva coro"ti rañño ārocesi. Seṭṭhipi tassa dhītaraṁ adāsi.

Sā tato paṭṭhāya "sāmikaṁ ārodhessāmī"ti sabbābharaṇapaṭimaṇḍitā sayameva tassa āgu-ādīnaṁ saṁvidahati, coro katipāhaccayena cintesi "kadā nu kho imaṁ māretvā etissā ābharaṇāni gahetvā ekasmiṁ surāgehe vikkiṇitvā khādituṁ labhissāmī"ti. So "attheko[1] upāyo"ti cintetvā āhāraṁ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Atha naṁ sā upasaṅkamitvā "kiṁ te sāmi rujjatī"ti pucchi. Na kiñci me bhaddeti. Kacci pana me mātāpitaro tuyhaṁ kuddhāti. Na kujjhanti

1. Attheso (Syā, Ka)

၃-ကုဏ္ဍလကေသိတ္ထေရီဝတ္ထု

ယော စ ဂါထာသတံ ဘာသေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကုဏ္ဍလကေသိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ရာဇဂဟေ ကိရ ဧကာ သေဋ္ဌိဓီတာ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကာ အဘိရူပါ အဟောသိ ဒဿနီယာ ပါသာဒိကာ။ တသ္မိံ စ ဝယေ ဌိတာ နာရိယော ပုရိသဇ္ဈာသယာ ဟောန္တိ ပုရိသလောလာ။ အထ နံ မာတာပိတရော သတ္တဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဥပရိမတလေ သိရိဂဗ္ဘေ နိဝါသာပေသုံ၊ ဧကမေဝဿာ ဒါသိံ ပရိစာရိကံ အဒံသု။ အထေကံ ကုလပုတ္တံ စောရကမ္မံ ကရောန္တံ ဂဟေတွာ ပစ္ဆာဗာဟံ ဗန္ဓိတွာ စတုက္ကေ စတုက္ကေ ကသာဟိ ပဟရိတွာ အာဃာတနံ နယိံသု။ သေဋ္ဌိဓီတာ မဟာဇနဿ သဒ္ဒံ သုတွာ "ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ ပါသာဒတလေ ဌတွာ ဩလောကေန္တီ တံ ဒိသွာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ ဟုတွာ တံ ပတ္ထယမာနာ အာဟာရံ ပဋိက္ခိပိတွာ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ မာတာ ပုစ္ဆိ "ကိံ ဣဒံ အမ္မာ"တိ။ သစေ ဧတံ "စောရော"တိ ဂဟေတွာ နိယျမာနံ ပုရိသံ လဘိဿာမိ၊ ဇီဝိဿာမိ။ နော စေ လဘိဿာမိ၊ ဇီဝိတံ မေ နတ္ထိ၊ ဣဓေဝ မရိဿာမီတိ။ အမ္မ မာ ဧဝံ ကရိ၊ အမှာကံ ဇာတိယာ စ ဂေါတ္တေန စ ဘောဂေန စ သဒိသံ အညံ သာမိကံ လဘိဿသီတိ။ မယှံ အညေန ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ဣမံ အလဘမာနာ မရိဿာမီတိ။ မာတာ ဓီတရံ သညာပေတုံ အသက္ကောန္တီ ပိတုနော အာရောစေသိ။ သောပိ နံ သညာပေတုံ အသက္ကောန္တော "ကိံ သက္ကာ ကာတု"န္တိ စိန္တေတွာ တံ စောရံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တဿ ရာဇပုရိသဿ သဟဿဘဏ္ဍိကံ ပေသေသိ "ဣမံ ဂဟေတွာ ဧတံ ပုရိသံ မယှံ ဒေဟီ"တိ။ သော "သာဓူ"တိ ကဟာပဏေ ဂဟေတွာ တံ မုဉ္စိတွာ အညံ မာရေတွာ "မာရိတော ဒေဝ စောရော"တိ ရညော အာရောစေသိ။ သေဋ္ဌိပိ တဿ ဓီတရံ အဒါသိ။

သာ တတော ပဋ္ဌာယ "သာမိကံ အာရာဓေဿာမီ"တိ သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတာ သယမေဝ တဿ ယာဂုအာဒီနိ သံဝိဒဟတိ။ စောရော ကတိပါဟစ္စယေန စိန္တေသိ "ကဒါ နု ခေါ ဣမံ မာရေတွာ ဧတိဿာ အာဘရဏာနိ ဂဟေတွာ ဧကသ္မိံ သုရာဂေဟေ ဝိက္ကိဏိတွာ ခါဒိတုံ လဘိဿာမီ"တိ။ သော "အတ္ထေကော[၁] ဥပါယော"တိ စိန္တေတွာ အာဟာရံ ပဋိက္ခိပိတွာ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ သာ ဥပသင်္ကမိတွာ "ကိံ တေ သာမိ ရုဇ္ဇတီ"တိ ပုစ္ဆိ။ န ကိဉ္စိ မေ ဘဒ္ဒေတိ။ ကစ္စိ ပန မေ မာတာပိတရော တုယှံ ကုဒ္ဓါတိ။ န ကုဇ္ဈန္တိ

၁-အတ္ထေသော (သျာ၊ က)

bhaddeti. Atha kiṁ nāmetanti. “Bhadde ahaṁ taṁ divasaṁ bandhitvā niyyamāno corapapāte adhivatthāya devatāya balikammaṁ paṭissuṇitvā jīvitaṁ labhiṁ, tvampi mayā tassā eva ānubhāvena laddhā, taṁ me devatāya balikammaṁ ṭhapitan”ti cintemi bhaddeti. Sāmi mā cintayi, karissāmi balikammaṁ, vadehi, kenatthoti. Appodakamadhupāyasena ca lājapañcamakapupphehi cāti. “Sādhu sāmi, ahaṁ paṭiyādessāmī”ti sā sabbaṁ balikammaṁ paṭiyādetvā “ehi sāmi, gacchamā”ti āha. Tena hi bhadde tava ñātake nivattetvā mahagghāni vatthābharaṇāni gahetvā attānaṁ alaṅkarohi, hasantā kīḷantā sukhaṁ gamissāmāti. Sā tathā akāsi.

Atha naṁ so pabbatapādaṁ gatakāle āha “bhadde ito paraṁ ubho va janā gamissāma, sesajanaṁ yānakena saddhiṁ nivattāpetvā balikammabhājanaṁ sayaṁ ukkhipitvā gaṇhāhī”ti. Sā tathā akāsi. Coro taṁ gahetvā corapapātapabbataṁ abhiruhi. Tassa hi ekena passena manussā abhiruhanti, ekaṁ passaṁ chinnapapātaṁ[1]. Pabbatamatthake ṭhitā tena passena core pātenti. Te khaṇḍākhaṇḍaṁ hutvā bhūmiyaṁ patanti. Tasmā “corapapāto”ti vuccati. Sā tassa pabbatassa matthake ṭhatvā “balikammaṁ te sāmi karohī”ti āha. So tuṇhī ahosi. Puna tāya “kasmā sāmi tuṇhībhūtosī”ti vutte taṁ āha “na mayhaṁ balikammenattho, vañcetvā pana taṁ ādāya āgatomhī”ti. Kiṁ kāraṇā sāmīti. Taṁ māretvā tava ābharaṇāni gahetvā palāyanatthāyāti. Sā maraṇabhayatajjitā āha “sāmi ahañca ābharaṇāni ca tava santakāneva, kasmā evaṁ vadesī”ti. So “mā evaṁ karohī”ti punappunaṁ yāciyamānopi “māremi evā”ti āha. “Evaṁ sante kiṁ te mama maraṇena, imāni ābharaṇāni gahetvā mayhaṁ jīvitaṁ dehi, ito paṭṭhāya maṁ ‘matā’ti dhārehi, dāsī vā te hutvā kammaṁ karissāmī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Idaṁ suvaṇṇakeyūraṁ, muttā veḷuriyā bahū.
Sabbaṁ harassu bhaddante, maṁ ca dāsīti sāvayā”ti[2].

1. Chinnataṭaṁ (Sī, Syā)
2. Ime suvaṇṇakeyūrā, sabbe veḷuriyāmayā.
Sabbañca gaṇhā bhaddante, mamaṁ dāsiñca sāvayāti.
(Sī, Syā, Ka) Khu 4. 242 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

ဘဒ္ဒေတိ။ အထ ကိံ နာမေတန္တိ။ “ဘဒ္ဒေ အဟံ တံ ဒိဝသံ ဗန္ဓိတွာ နိယျမာနော စောရပပါတေ အဓိဝတ္ထာယ ဒေဝတာယ ဗလိကမ္မံ ပဋိဿုဏိတွာ ဇီဝိတံ လဘိံ၊ တွမ္ပိ မယာ တဿာ ဧဝ အာနုဘာဝေန လဒ္ဓါ၊ တံ မေ ဒေဝတာယ ဗလိကမ္မံ ဌပိတ”န္တိ စိန္တေမိ ဘဒ္ဒေတိ။ သာမိ မာ စိန္တယိ၊ ကရိဿာမိ ဗလိကမ္မံ၊ ဝဒေဟိ, ကေနတ္ထောတိ။ အပ္ပောဒကမဓုပါယာသေန စ လာဇပဉ္စမကပုပ္ဖေဟိ စာတိ။ “သာဓု သာမိ, အဟံ ပဋိယာဒေဿာမီ”တိ သာ သဗ္ဗံ ဗလိကမ္မံ ပဋိယာဒေတွာ “ဧဟိ သာမိ၊ ဂစ္ဆာမာ”တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဘဒ္ဒေ တဝ ဉာတကေ နိဝတ္တေတွာ မဟဂ္ဃါနိ ဝတ္ထာဘရဏာနိ ဂဟေတွာ အတ္တာနံ အလင်္ကရောဟိ၊ ဟသန္တာ ကီဠန္တာ သုခံ ဂမိဿာမာတိ။ သာ တထာ အကာသိ။

အထ နံ သော ပဗ္ဗတပါဒံ ဂတကာလေ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဣတော ပရံ ဥဘောဝ ဇနာ ဂမိဿာမ၊ သေသဇနံ ယာနကေန သဒ္ဓိံ နိဝတ္တာပေတွာ ဗလိကမ္မဘာဇနံ သယံ ဥက္ခိပိတွာ ဂဏှာဟီ”တိ။ သာ တထာ အကာသိ။ စောရော တံ ဂဟေတွာ စောရပပါတပဗ္ဗတံ အဘိရုဟိ။ တဿ ဟိ ဧကေန ပဿေန မနုဿာ အဘိရုဟန္တိ၊ ဧကံ ပဿံ ဆိန္နပပါတံ[၁]။ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဌိတာ တေန ပဿေန စောရေ ပါတေန္တိ။ တေ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ဟုတွာ ဘူမိယံ ပတန္တိ။ တသ္မာ “စောရပပါတော”တိ ဝုစ္စတိ။ သာ တဿ ပဗ္ဗတဿ မတ္ထကေ ဌတွာ “ဗလိကမ္မံ တေ သာမိ ကရောဟီ”တိ အာဟ။ သော တုဏှီ အဟောသိ။ ပုန တာယ “ကသ္မာ သာမိ တုဏှီဘူတောသီ”တိ ဝုတ္တေ တံ အာဟ “န မယှံ ဗလိကမ္မေနတ္ထော၊ ဝဉ္စေတွာ ပန တံ အာဒါယ အာဂတောမှီ”တိ။ ကိံ ကာရဏာ သာမီတိ။ တံ မာရေတွာ တဝ အာဘရဏာနိ ဂဟေတွာ ပလာယနတ္ထာယာတိ။ သာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ အာဟ “သာမိ အဟဉ္စ အာဘရဏာနိ စ တဝ သန္တကာနေဝ၊ ကသ္မာ ဧဝံ ဝဒေသီ”တိ။ သော “မာ ဧဝံ ကရောဟီ”တိ ပုနပ္ပုနံ ယာစိယမာနောပိ “မာရေမိ ဧဝါ”တိ အာဟ။ “ဧဝံ သန္တေ ကိံ တေ မမ မရဏေန၊ ဣမာနိ အာဘရဏာနိ ဂဟေတွာ မယှံ ဇီဝိတံ ဒေဟိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ မံ ‘မတာ’တိ ဓာရေဟိ၊ ဒါသီ ဝါ တေ ဟုတွာ ကမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဣဒံ သုဝဏ္ဏကေယူရံ၊ မုတ္တာ ဝေဠုရိယာ ဗဟူ။
သဗ္ဗံ ဟရဿု ဘဒ္ဒန္တေ၊ မံ စ ဒါသီတိ သာဝယာ”တိ[၂]။

၁-ဆိန္နတဋံ (သီ၊ သျာ)
၂-ဣမေ သုဝဏ္ဏကေယူရာ၊ သဗ္ဗေ ဝေဠုရိယာမယာ။
သဗ္ဗဉ္စ ဂဏှ ဘဒ္ဒန္တေ၊ မမံ ဒါသိဉ္စ သာဝယာတိ (သီ၊ သျာ၊ က) ခု ၄-၂၄၂-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။

Taṁ sutvā coro “evaṁ kate tvaṁ gantvā mātāpitūnaṁ ācikkhissasi, māressāmiyeva, mā tvaṁ bāḷhaṁ paridevasī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Mā bāḷhaṁ[1] paridevesi, khippaṁ bandhāhi bhaṇḍikaṁ.
Na tuyhaṁ jīvitaṁ atthi, sabbaṁ gaṇhāmi bhaṇḍakan”ti.

Sā cintesi “aho idaṁ kammaṁ bhāriyaṁ, paññā nāma na pacitvā khādanatthāya katā, atha kho vicāraṇatthāya katā, jānissāmissa kattabban”ti. Atha naṁ āha “sāmi yadā tvaṁ ‘coro’ti gahetvā nīyasi, tadāhaṁ mātāpitūnaṁ ācikkhiṁ, te sahassaṁ vissajjetvā taṁ āharāpetvā gehe kariṁsu. Tato paṭṭhāya ahaṁ tuyhaṁ upakārikā, ajja me sudiṭṭhaṁ katvā attanaṁ vandituṁ dehī”ti. So “sādhu bhadde, sudiṭṭhaṁ katvā vandāhī”ti vatvā pabbatante aṭṭhāsi. Atha naṁ sā tikkhattuṁ padakkhiṇaṁ katvā catūsu ṭhānesu vanditvā “sāmi idaṁ te pacchimadassanaṁ, idāni tuyhaṁ vā mama dassanaṁ, mayhaṁ vā tava dassanaṁ natthī”ti purato ca pacchato ca āliṅgitvā pamattaṁ hutvā pabbatante ṭhitaṁ piṭṭhipasse ṭhatvā ekena hatthena khandhe gahetvā ekena piṭṭhikacchāya gahetvā pabbatapapāte khipi. So pabbatakucchiyaṁ paṭihato khaṇḍākhaṇḍikaṁ hutvā bhūmiyaṁ pati. Corapapātamatthake adhivatthā devatā tesaṁ dvinnampi kiriyaṁ disvā tassā itthiyā sādhukāraṁ datvā imaṁ gāthamāha—

“Na hi[2] sabbesu ṭhānesu, puriso hoti paṇḍito.
Itthīpi paṇḍitā hoti, tattha tattha vicakkhaṇā”ti[3].

Sāpi coraṁ papāte khipitvā cintesi “sacāhaṁ gehaṁ gamissāmi, ‘sāmiko te kuhin’ti pucchissanti, sacāhaṁ evaṁ puṭṭhā ‘mārito me’ti vakkhāmi, ‘dubbinīte sahassaṁ datvā taṁ āharāpetvā idāni naṁ māresī’ti maṁ mukhasattīhi vijjhissanti, ‘ābharaṇatthāya so maṁ māretukāmo ahosī’ti vuttepi na saddahissanti, alaṁ me gehenā”ti tatthevābharaṇāni chaḍḍetvā araññaṁ pavisitvā anupubbena vicarantī ekaṁ paribbājakānaṁ assamaṁ patvā vanditvā “mayhaṁ bhante tumhākaṁ santike pabbajjaṁ dethā”ti āha. Atha naṁ pabbājesuṁ. Sā pabbajitvāva pucchi “bhante tumhākaṁ pabbajjāya kiṁ uttaman”ti. Bhadde dasasu vā kasiṇesu parikammaṁ katvā jhānaṁ

1. Bāle (Sī) 2. Na so (Sī, Syā) 3. Khu 4. 242 piṭṭhe Therī-apadāne.

တံ သုတွာ စောရော “ဧဝံ ကတေ တွံ ဂန္တွာ မာတာပိတူနံ အာစိက္ခိဿသိ၊ မာရေဿာမိယေဝ, မာ တွံ ဗာဠှံ ပရိဒေဝသီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“မာ ဗာဠှံ[၁] ပရိဒေဝေသိ၊ ခိပ္ပံ ဗန္ဓာဟိ ဘဏ္ဍိကံ။
န တုယှံ ဇီဝိတံ အတ္ထိ၊ သဗ္ဗံ ဂဏှာမိ ဘဏ္ဍက”န္တိ။

သာ စိန္တေသိ “အဟော ဣဒံ ကမ္မံ ဘာရိယံ၊ ပညာ နာမ န ပစိတွာ ခါဒနတ္ထာယ ကတာ၊ အထ ခေါ ဝိစာရဏတ္ထာယ ကတာ၊ ဇာနိဿာမိဿ ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ။ အထ နံ အာဟ “သာမိ ယဒါ တွံ ‘စောရော’တိ ဂဟေတွာ နီယသိ၊ တဒါဟံ မာတာပိတူနံ အာစိက္ခိံ၊ တေ သဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ တံ အာဟရာပေတွာ ဂေဟေ ကရိံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ အဟံ တုယှံ ဥပကာရိကာ၊ အဇ္ဇ မေ သုဒိဋ္ဌံ ကတွာ အတ္တာနံ ဝန္ဒိတုံ ဒေဟီ”တိ။ သော “သာဓု ဘဒ္ဒေ, သုဒိဋ္ဌံ ကတွာ ဝန္ဒာဟီ”တိ ဝတွာ ပဗ္ဗတန္တေ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သာ တိက္ခတ္တုံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ စတူသု ဌာနေသု ဝန္ဒိတွာ “သာမိ ဣဒံ တေ ပစ္ဆိမဒဿနံ၊ ဣဒါနိ တုယှံ ဝါ မမ ဒဿနံ, မယှံ ဝါ တဝ ဒဿနံ နတ္ထီ”တိ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ အာလိင်္ဂိတွာ ပမတ္တံ ဟုတွာ ပဗ္ဗတန္တေ ဌိတံ ပိဋ္ဌိပဿေ ဌတွာ ဧကေန ဟတ္ထေန ခန္ဓေ ဂဟေတွာ ဧကေန ပိဋ္ဌိကစ္ဆာယ ဂဟေတွာ ပဗ္ဗတပပါတေ ခိပိ။ သော ပဗ္ဗတကုစ္ဆိယံ ပဋိဟတော ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဟုတွာ ဘူမိယံ ပတိ။ စောရပပါတမတ္ထကေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ တေသံ ဒွိန္နမ္ပိ ကိရိယံ ဒိသွာ တဿာ ဣတ္ထိယာ သာဓုကာရံ ဒတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“န ဟိ[၂] သဗ္ဗေသု ဌာနေသု၊ ပုရိသော ဟောတိ ပဏ္ဍိတော။
ဣတ္ထီပိ ပဏ္ဍိတာ ဟောတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစက္ခဏာ”တိ[၃]။

သာပိ စောရံ ပပါတေ ခိပိတွာ စိန္တေသိ “သစာဟံ ဂေဟံ ဂမိဿာမိ၊ ‘သာမိကော တေ ကုဟိ’န္တိ ပုစ္ဆိဿန္တိ၊ သစာဟံ ဧဝံ ပုဋ္ဌာ ‘မာရိတော မေ’တိ ဝက္ခာမိ၊ ‘ဒုဗ္ဘိနီတေ သဟဿံ ဒတွာ တံ အာဟရာပေတွာ ဣဒါနိ နံ မာရေသီ’တိ မံ မုခသတ္တီဟိ ဝိဇ္ဈိဿန္တိ၊ ‘အာဘရဏတ္ထာယ သော မံ မာရေတုကာမော အဟောသီ’တိ ဝုတ္တေပိ န သဒ္ဒဟိဿန္တိ၊ အလံ မေ ဂေဟေနာ”တိ တတ္ထေဝါ-ဘရဏာနိ ဆဍ္ဍေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဝိစရန္တီ ဧကံ ပရိဗ္ဗာဇကာနံ အဿမံ ပတွာ ဝန္ဒိတွာ “မယှံ ဘန္တေ တုမှာကံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဒေထာ”တိ အာဟ။ အထ နံ ပဗ္ဗာဇေသုံ။ သာ ပဗ္ဗဇိတွာဝ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ တုမှာကံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ကိံ ဥတ္တမ”န္တိ။ ဘဒ္ဒေ ဒသသု ဝါ ကသိဏေသု ပရိကမ္မံ ကတွာ ဈာနံ

၁-ဗာလေ (သီ) ၂-န သော (သီ၊ သျာ) ၃-ခု ၄-၂၄၂-ပိဋ္ဌေ ထေရီအပဒါနေ။

nibbattetabbaṁ, vādasahassaṁ vā uggaṇhitabbaṁ, ayaṁ amhākaṁ pabbajjāya uttamatthoti. Jhānaṁ tāva nibbattetuṁ ahaṁ na sakkhissāmi, vādasahassaṁ pana uggaṇhissāmi ayyāti. Atha naṁ te vādasahassaṁ uggaṇhāpetvā “uggahitaṁ te sippaṁ, idāni tvaṁ jambudīpatale vicaritvā attanā saddhiṁ pañhaṁ kathetuṁ samatthaṁ olokehī”ti tassā hatthe jambusākhaṁ datvā uyyojesuṁ “gaccha bhadde sace koci gihibhūto tayā saddhiṁ pañhaṁ kathetuṁ sakkoti, tasseva pādaparicārikā bhavāhi, sace pabbajito sakkoti, tassa santike pabbajāhī”ti.

Sā nāmena Jambuparibbājikā nāma hutvā tato nikkhamitvā diṭṭhe diṭṭhe pañhaṁ pucchantī vicarati. Tāya saddhiṁ kathetuṁ samattho nāma nāhosi. “Ito Jambuparibbājikā āgacchatī”ti sutvāva manussā palāyanti. Sā gāmaṁ vā nigamaṁ vā bhikkhāya pavisantī gāmadvāre vālukarāsiṁ katvā tattha jambusākhaṁ ṭhapetvā “mayā saddhiṁ kathetuṁ samattho jambusākhaṁ maddatū”ti vatvā gāmaṁ pāvisi. Taṁ ṭhānaṁ upasaṅkamituṁ samattho nāma nāhosi. Sāpi milātāya jambusākhāya aññaṁ jambusākhaṁ gaṇhāti, iminā nīhārena vicarantī Sāvatthiṁ patvā gāmadvāre vālukarāsiṁ katvā jambusākhaṁ ṭhapetvā vuttanayeneva vatvā bhikkhāya pāvisi. Sambahulā gāmadārakā jambusākhaṁ parivāretvā aṭṭhaṁsu. Tadā Sāriputtatthero piṇḍāya caritvā katabhattakicco nagarā nikkhanto te dārake jambusākhaṁ parivāretvā ṭhite disvā “kiṁ idan”ti pucchi. Dārakā therassa taṁ pavattiṁ ācikkhiṁsu. Tena hi dārakā imaṁ sākhaṁ maddathāti, bhāyāma bhanteti. Ahaṁ pañhaṁ kathessāmi, maddatha tumheti. Te therassa vacanena sañjātussāhā tathā katvā maddantā jambusākhaṁ[1] ukkhipiṁsu. Paribbājikā āgantvā te paribhāsitvā “tumhehi saddhiṁ mama pañhena kiccaṁ[2] natthi, kasmā me sākhaṁ maddathā”ti āha. “Ayyenamhā maddāpitā”ti āhaṁsu. Bhante tumhehi me sākhā maddāpitāti. Āma bhaginīti. Tenati mayā saddhiṁ pañhaṁ kathethāti. Sādhu kathessāmīti.

Sā vaḍḍhamānakacchāyāya pañhaṁ pucchituṁ therassa santikaṁ agamāsi, sakalanagaraṁ saṅkhubhi. “Dvinnaṁ paṇḍitānaṁ kathaṁ suṇissāmā”ti nāgarā tāya saddhiṁyeva gantvā theraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Paribbājikā

1. Rajaṁ (Sī, Syā)   2. Pañhapucchanakiccaṁ (Sī)

နိဗ္ဗတ္တေတဗ္ဗံ၊ ဝါဒသဟဿံ ဝါ ဥဂ္ဂဏှိတဗ္ဗံ၊ အယံ အမှာကံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဥတ္တမတ္ထောတိ။ ဈာနံ တာဝ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အဟံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဝါဒသဟဿံ ပန ဥဂ္ဂဏှိဿာမိ အယျာတိ။ အထ နံ တေ ဝါဒသဟဿံ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ “ဥဂ္ဂဟိတံ တေ သိပ္ပံ၊ ဣဒါနိ တွံ ဇမ္ဗုဒီပတလေ ဝိစရိတွာ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ပဉှံ ကထေတုံ သမတ္ထံ ဩလောကေဟီ”တိ တဿာ ဟတ္ထေ ဇမ္ဗုသာခံ ဒတွာ ဥယျောဇေသုံ “ဂစ္ဆ ဘဒ္ဒေ သစေ ကောစိ ဂိဟိဘူတော တယာ သဒ္ဓိံ ပဉှံ ကထေတုံ သက္ကောတိ၊ တဿေဝ ပါဒပရိစာရိကာ ဘဝါဟိ၊ သစေ ပဗ္ဗဇိတော သက္ကောတိ၊ တဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇာဟီ”တိ။

သာ နာမေန ဇမ္ဗုပရိဗ္ဗာဇိကာ နာမ ဟုတွာ တတော နိက္ခမိတွာ ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌေ ပဉှံ ပုစ္ဆန္တီ ဝိစရတိ။ တာယ သဒ္ဓိံ ကထေတုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ။ “ဣတော ဇမ္ဗုပရိဗ္ဗာဇိကာ အာဂစ္ဆတီ”တိ သုတွာဝ မနုဿာ ပလာယန္တိ။ သာ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ဘိက္ခာယ ပဝိသန္တီ ဂါမဒွါရေ ဝါလုကရာသိံ ကတွာ တတ္ထ ဇမ္ဗုသာခံ ဌပေတွာ “မယာ သဒ္ဓိံ ကထေတုံ သမတ္ထော ဇမ္ဗုသာခံ မဒ္ဒတူ”တိ ဝတွာ ဂါမံ ပါဝိသိ။ တံ ဌာနံ ဥပသင်္ကမိတုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ။ သာပိ မိလာတာယ ဇမ္ဗုသာခါယ အညံ ဇမ္ဗုသာခံ ဂဏှာတိ၊ ဣမိနာ နီဟာရေန ဝိစရန္တီ သာဝတ္ထိံ ပတွာ ဂါမဒွါရေ ဝါလုကရာသိံ ကတွာ ဇမ္ဗုသာခံ ဌပေတွာ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝတွာ ဘိက္ခာယ ပါဝိသိ။ သမ္ဗဟုလာ ဂါမဒါရကာ ဇမ္ဗုသာခံ ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌံသု။ တဒါ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော နဂရာ နိက္ခန္တော တေ ဒါရကေ ဇမ္ဗုသာခံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတေ ဒိသွာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဒါရကာ ထေရဿ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိံသု။ တေန ဟိ ဒါရကာ ဣမံ သာခံ မဒ္ဒထာတိ။ ဘာယာမ ဘန္တေတိ။ အဟံ ပဉှံ ကထေဿာမိ၊ မဒ္ဒထ တုမှေတိ။ တေ ထေရဿ ဝစနေန သဉ္ဇာတုဿာဟာ တထာ ကတွာ မဒ္ဒန္တာ ဇမ္ဗုသာခံ[၁] ဥက္ခိပိံသု။ ပရိဗ္ဗာဇိကာ အာဂန္တွာ တေ ပရိဘာသိတွာ “တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ မမ ပဉှေန ကိစ္စံ[၂] နတ္ထိ၊ ကသ္မာ မေ သာခံ မဒ္ဒထာ”တိ အာဟ။ “အယျေနမှာ မဒ္ဒါပိတာ”တိ အာဟံသု။ ဘန္တေ တုမှေဟိ မေ သာခါ မဒ္ဒါပိတာတိ။ အာမ ဘဂိနီတိ။ တေန ဟိ မယာ သဒ္ဓိံ ပဉှံ ကထေထာတိ။ သာဓု ကထေဿာမီတိ။

သာ ဝဍ္ဎမာနကစ္ဆာယာယ ပဉှံ ပုစ္ဆိတုံ ထေရဿ သန္တိကံ အဂမာသိ၊ သကလနဂရံ သင်္ခုဘိ။ “ဒွိန္နံ ပဏ္ဍိတာနံ ကထံ သုဏိဿာမာ”တိ နာဂရာ တာယ သဒ္ဓိံယေဝ ဂန္တွာ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ ပရိဗ္ဗာဇိကာ

၁-ရဇံ (သီ၊ သျာ)   ၂-ပဉှပုစ္ဆနကိစ္စံ (သီ)

theraṁ āha “bhante pucchāmi te pañhan”ti. Puccha bhaginīti. Sā vādasahassaṁ pucchi, pucchitaṁ pucchitaṁ thero vissajjesi. Atha naṁ thero āha “ettakā eva te pañhā, aññepi atthī”ti. Ettakā eva bhanteti. Tayā bahū pañhā puṭṭhā, mayampi ekaṁ pucchāma, vissajjissasi noti. Jānamānā vissajjissāmi, pucchatha bhanteti. Thero “ekaṁ nāma kin”ti[1] pañhaṁ pucchi. Sā “evaṁ nāmesa vissajjetabbo”ti[2] ajānantī “kiṁ nāmetaṁ bhante”ti pucchi. Buddhapañho[3] nāma bhaginīti. Mayhampi taṁ detha bhanteti. Sace mādisā bhavissasi, dassāmīti. Tena hi maṁ pabbājethāti. Thero bhikkhunīnaṁ ācikkhitvā pabbājesi. Sā pabbajitvā laddhūpasampadā Kuṇḍalakesittherī nāma hutvā katipāhaccayeneva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi.

Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “Kuṇḍalakesittheriyā dhammassavanañca bahuṁ natthi, pabbajitakiccañcassā matthakaṁ pattaṁ, ekena kira corena saddhiṁ mahāsaṅgāmaṁ katvā jinitvā āgatā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave mayā desitadhammaṁ ‘appaṁ vā bahuṁ vā’ti pamāṇaṁ mā gaṇhatha[4], anatthakaṁ padasatampi seyyo na hoti, Dhammapadaṁ pana ekampi seyyova. Avasesacore jinantassa ca jayo nāma na hoti, ajjhattikakilesacore jinantasseva pana jayo nāma hotī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

102. “Yo ca gāthāsataṁ bhāse, anatthapadasaṁhitā.
Ekaṁ dhammapadaṁ seyyo, yaṁ sutvā upasammati.

103. Yo sahassaṁ sahassena, saṅgāme mānuse Jine.
Ekañca jeyyamattānaṁ, sa ve saṅgāmajuttamo”ti.

Tattha **gāthāsatan**ti yo ca puggalo sataparicchedā bahūpi gāthā bhāseyyāti attho. **Anatthapadasaṁhitā**ti ākāsavaṇṇanādivasena anatthakehi padehi saṁhitā. **Dhammapadan**ti atthasādhakaṁ khandhādipaṭisaṁyuttaṁ, “cattārimāni paribbājakā dhammapadāni. Katamāni cattāri, anabhijjhā paribbājakā dhammapadaṁ, abyāpādo paribbājakā dhammapadaṁ, sammāsati paribbājakā

1. Khu 1. 3; Aṁ 3. 296 piṭṭhādīsu vitthāro. 2. Evaṁ nāma me vissajjetabbanti (Sī)
3. Buddhamanto (Syā) 4. Mā mināthā (Sī, Syā)

ထေရံ အာဟ “ဘန္တေ ပုစ္ဆာမိ တေ ပဉှ”န္တိ။ ပုစ္ဆ ဘဂိနီတိ။ သာ ဝါဒသဟဿံ ပုစ္ဆိ၊ ပုစ္ဆိတံ ပုစ္ဆိတံ ထေရော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ “ဧတ္တကာ ဧဝ တေ ပဉှာ၊ အညေပိ အတ္ထီ”တိ။ ဧတ္တကာ ဧဝ ဘန္တေတိ။ တယာ ဗဟူ ပဉှာ ပုဋ္ဌာ၊ မယမ္ပိ ဧကံ ပုစ္ဆာမ၊ ဝိဿဇ္ဇိဿသိ နောတိ။ ဇာနမာနာ ဝိဿဇ္ဇိဿာမိ၊ ပုစ္ဆထ ဘန္တေတိ။ ထေရော “ဧကံ နာမ ကိ”န္တိ[၁] ပဉှံ ပုစ္ဆိ။ သာ “ဧဝံ နာမေသ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗော”တိ[၂] အဇာနန္တီ “ကိံ နာမေတံ ဘန္တေ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗုဒ္ဓပဉှော[၃] နာမ ဘဂိနီတိ။ မယှမ္ပိ တံ ဒေထ ဘန္တေတိ။ သစေ မာဒိသာ ဘဝိဿသိ၊ ဒဿာမီတိ။ တေန ဟိ မံ ပဗ္ဗာဇေထာတိ။ ထေရော ဘိက္ခုနီနံ အာစိက္ခိတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သာ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ ကုဏ္ဍလကေသိတ္ထေရီ နာမ ဟုတွာ ကတိပါဟစ္စယေနေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ကုဏ္ဍလကေသိတ္ထေရိယာ ဓမ္မဿဝနဉ္စ ဗဟုံ နတ္ထိ၊ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စဉ္စဿာ မတ္ထကံ ပတ္တံ၊ ဧကေန ကိရ စောရေန သဒ္ဓိံ မဟာသင်္ဂါမံ ကတွာ ဇိနိတွာ အာဂတာ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ မယာ ဒေသိတဓမ္မံ ‘အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ’တိ ပမာဏံ မာ ဂဏှထ[၄]၊ အနတ္ထကံ ပဒသတမ္ပိ သေယျော န ဟောတိ၊ ဓမ္မပဒံ ပန ဧကမ္ပိ သေယျောဝ။ အဝသေသစောရေ ဇိနန္တဿ စ ဇယော နာမ န ဟောတိ၊ အဇ္ဈတ္တိကကိလေသစောရေ ဇိနန္တဿေဝ ပန ဇယော နာမ ဟောတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၀၂။ “ယော စ ဂါထာသတံ ဘာသေ၊ အနတ္ထပဒသံဟိတာ။
ဧကံ ဓမ္မပဒံ သေယျော၊ ယံ သုတွာ ဥပသမ္မတိ။

၁၀၃။ ယော သဟဿံ သဟဿေန၊ သင်္ဂါမေ မာနုသေ ဇိနေ။
ဧကဉ္စ ဇေယျမတ္တာနံ၊ သ ဝေ သင်္ဂါမဇုတ္တမော”တိ။

တတ္ထ **ဂါထာသတ**န္တိ ယော စ ပုဂ္ဂလော သတပရိစ္ဆေဒါ ဗဟူပိ ဂါထာ ဘာသေယျာတိ အတ္ထော။ **အနတ္ထပဒသံဟိတာ**တိ အာကာသဝဏ္ဏနာဒိဝသေန အနတ္ထကေဟိ ပဒေဟိ သံဟိတာ။ **ဓမ္မပဒ**န္တိ အတ္ထသာဓကံ ခန္ဓာဒိပဋိသံယုတ္တံ, “စတ္တာရိမာနိ ပရိဗ္ဗာဇကာ ဓမ္မပဒါနိ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ၊ အနဘိဇ္ဈာ ပရိဗ္ဗာဇကာ ဓမ္မပဒံ၊ အဗျာပါဒေါ ပရိဗ္ဗာဇကာ ဓမ္မပဒံ၊ သမ္မာသတိ ပရိဗ္ဗာဇကာ

၁-ခု ၁-၃၊ အံ ၃-၂၉၆-ပိဋ္ဌာဒိသု ဝိတ္ထာရော။ ၂-ဧဝံ နာမ မေ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗန္တိ (သီ)
၃-ဗုဒ္ဓမန္တော (သျာ) ၄-မာ မိနာထ (သီ၊ သျာ)

dhammapadaṁ, sammāsamādhi paribbājakā dhammapadan”ti[1] evaṁ vuttesu catūsu dhammapadesu ekampi dhammapadaṁ **seyyo. Yo sahassaṁ sahassenā**ti yo eko saṅgāmayodho sahassena guṇitaṁ sahassaṁ **mānuse** ekasmiṁ **saṅgāme** jineyya, dasamanussasatasahassaṁ jinitvā jayaṁ āhareyya, ayampi saṅgāmajinataṁ uttamo pavaro nāma na hoti. **Ekañca jeyyamattānan**ti yo rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu ajjhattikakammaṭṭhānaṁ sammasanto attano lobhādikilesajayena attānaṁ jineyya. **Sa ve saṅgāmajuttamo**ti so saṅgāmajinānaṁ uttamo pavaro saṅgāmasīsayodhoti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Kuṇḍalakesittherīvatthu tatiyaṁ.

---

4. Anatthapucchakabrāhmaṇavatthu

Attā haveti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto anatthapucchakaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

So kira brāhmaṇo “kiṁ nu kho Sammāsambuddho atthameva jānāti, udāhu anatthampi, pucchissāmi nan”ti Satthāraṁ upasaṅkamitvā pucchi “bhante tumhe atthameva jānātha maññe, no anatthan”ti. Atthañcāhaṁ brāhmaṇa jānāmi anatthañcāti. Tena hi me anatthaṁ kathethāti. Athassa Satthā imaṁ gāthamāha—

“Ussūraseyyaṁ ālasyaṁ, caṇḍikkaṁ dīghasoṇḍiyaṁ[2].
Ekassaddhānagamanaṁ, paradārūpasevanaṁ.
Etaṁ brāhmaṇa sevassu, anatthaṁ te bhavissatī”ti.

Taṁ sutvā brāhmaṇo sādhukāramadāsi “sādhu sādhu gaṇācariya gaṇajeṭṭhaka, tumhe atthañca jānātha anatthañcā”ti. Evaṁ kho brāhmaṇa atthānatthajānanako[3] nāma mayā sadiso natthīti. Athassa Satthā ajjhāsayaṁ upadhāretvā “brāhmaṇa kena kammena jīvasī”ti pucchi. Jūtakammena bho Gotamāti. Kiṁ pana te jayo hoti

1. Aṁ 1. 338 piṭṭhe.
2. Dīghasotthiyaṁ (Sī), dīghasottiyaṁ (Syā)
3. Anatthajānanako (Sī)

ဓမ္မပဒံ၊ သမ္မာသမာဓိ ပရိဗ္ဗာဇကာ ဓမ္မပဒ”န္တိ[1] ဧဝံ ဝုတ္တေသု စတူသု ဓမ္မပဒေသု ဧကမ္ပိ ဓမ္မပဒံ **သေယျော။ ယော သဟဿံ သဟဿေနာ**တိ ယော ဧကော သင်္ဂါမယောဓော သဟဿေန ဂုဏိတံ သဟဿံ **မာနုသေ** ဧကသ္မိံ **သင်္ဂါမေ** ဇိနေယျ၊ ဒသမနုဿသတသဟဿံ ဇိနိတွာ ဇယံ အာဟရေယျ၊ အယမ္ပိ သင်္ဂါမဇိနတံ ဥတ္တမော ပဝရော နာမ န ဟောတိ။ **ဧကဉ္စ ဇေယျမတ္တာန**န္တိ ယော ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနေသု အဇ္ဈတ္တိကကမ္မဋ္ဌာနံ သမ္မသန္တော အတ္တနော လောဘာဒိကိလေသဇယေန အတ္တာနံ ဇိနေယျ။ **သ ဝေ သင်္ဂါမဇုတ္တမော**တိ သော သင်္ဂါမဇိနာနံ ဥတ္တမော ပဝရော သင်္ဂါမသီသယောဓောတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ကုဏ္ဍလကေသိတ္ထေရီဝတ္ထု တတိယံ။

၄-အနတ္ထပုစ္ဆကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

အတ္တာ ဟဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနတ္ထပုစ္ဆကံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဗြာဟ္မဏော “ကိံ နု ခေါ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အတ္ထမေဝ ဇာနာတိ၊ ဥဒါဟု အနတ္ထမ္ပိ၊ ပုစ္ဆိဿာမိ န”န္တိ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ တုမှေ အတ္ထမေဝ ဇာနာထ မညေ၊ နော အနတ္ထ”န္တိ။ အတ္ထဉ္စာဟံ ဗြာဟ္မဏ ဇာနာမိ အနတ္ထဉ္စာတိ။ တေန ဟိ မေ အနတ္ထံ ကထေထာတိ။ အထဿ သတ္ထာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဥဿူရသေယျံ အာလသျံ၊ စဏ္ဍိက္ကံ ဒီဃသောဏ္ဍိယံ[2]။
ဧကဿဒ္ဓါနဂမနံ၊ ပရဒါရူပသေဝနံ။
ဧတံ ဗြာဟ္မဏ သေဝဿု၊ အနတ္ထံ တေ ဘဝိဿတီ”တိ။

တံ သုတွာ ဗြာဟ္မဏော သာဓုကာရမဒါသိ “သာဓု သာဓု ဂဏာစရိယ ဂဏဇေဋ္ဌက၊ တုမှေ အတ္ထဉ္စ ဇာနာထ အနတ္ထဉ္စာ”တိ။ ဧဝံ ခေါ ဗြာဟ္မဏ အတ္ထာနတ္ထဇာနနကော[3] နာမ မယာ သဒိသော နတ္ထီတိ။ အထဿ သတ္ထာ အဇ္ဈာသယံ ဥပဓာရေတွာ “ဗြာဟ္မဏ ကေန ကမ္မေန ဇီဝသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဇူတကမ္မေန ဘော ဂေါတမာတိ။ ကိံ ပန တေ ဇယော ဟောတိ

၁-အံ ၁-၃၃၈-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဒီဃသောတ္ထိယံ (သီ)၊ ဒီဃသောတ္တိယံ (သျာ)
၃-အနတ္ထဇာနနကော (သီ)

parājayoti. “Jayopi hoti parājayopī”ti vutte “brāhmaṇa appamattako esa, paraṁ jinantassa jayo nāma na seyyo. Yo pana kilesajayena attānaṁ jināti, tassa jayo seyyo. Na hi taṁ jayaṁ koci apajayaṁ kātuṁ sakkotī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

104. “Attā have jitaṁ seyyo, yā cāyaṁ itarā pajā.
Attadantassa posassa, niccaṁ saññatacārino.

105. Neva devo na Gandhabbo. Na māro saha brahmunā.
Jitaṁ apajitaṁ kayirā, tathārūpassa jantuno”ti.

Tattha **have**ti nipāto. **Jitan**ti liṅgavipallāso, attano kilesajayena attā jito seyyoti attho. **Yā cāyaṁ itarā pajā**ti yā panāyaṁ avasesā pajā jūtena vā dhanaharaṇena vā saṅgāmena vā[1] balābhibhavena[2] vā jitā bhaveyya, taṁ jinantena yaṁ jitaṁ, na taṁ seyyoti attho. Kasmā pana tadeva jitaṁ seyyo, idaṁ na seyyoti? Yasmā **attadantassa -pa- tathārūpassa jantuno**ti. Idaṁ vuttaṁ hoti—yasmā hi yvāyaṁ nikkilesatāya attadanto poso, tassa attadantassa[3] kāyādīhi niccaṁ saññatacārino evarūpassa imehi kāyasaññamādīhi[4] saññatassa jantuno **devo** vā **gandhabbo** vā **māro** vā **brahmunā saha** uṭṭhahitvā “ahamassa jitaṁ apajitaṁ karissāmi, maggabhāvanāya pahīne kilese puna uppādessāmī”ti ghaṭentopi vāyamantopi yathā dhanādīhi parājito pakkhantaro hutvā itarena jitaṁ puna jinanto apajitaṁ kareyya, evaṁ apajitaṁ kātuṁ neva sakkuṇeyyāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Anatthapucchakabrāhmaṇavatthu catutthaṁ.

1. Saṅgāme vā (Sī, Syā)
2. Dhanalābhibhāvena (Ka)
3. Anaṅgaṇassa (Syā)
4. Kāyasamācārādīhi (Ka)

ပရာဇယောတိ။ “ဇယောပိ ဟောတိ ပရာဇယောပီ”တိ ဝုတ္တေ “ဗြာဟ္မဏ အပ္ပမတ္တကော ဧသ, ပရံ ဇိနန္တဿ ဇယော နာမ န သေယျော။ ယော ပန ကိလေသဇယေန အတ္တာနံ ဇိနာတိ၊ တဿ ဇယော သေယျော။ န ဟိ တံ ဇယံ ကောစိ အပဇယံ ကာတုံ သက္ကောတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၀၄။ “အတ္တာ ဟဝေ ဇိတံ သေယျော၊ ယာ စာယံ ဣတရာ ပဇာ။
အတ္တဒန္တဿ ပေါသဿ၊ နိစ္စံ သညတစာရိနော။

၁၀၅။ နေဝ ဒေဝေါ န ဂန္ဓဗ္ဗော၊ န မာရော သဟ ဗြဟ္မုနာ။
ဇိတံ အပဇိတံ ကယိရာ၊ တထာရူပဿ ဇန္တုနော”တိ။

တတ္ထ **ဟဝေ**တိ နိပါတော။ **ဇိတ**န္တိ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော၊ အတ္တနော ကိလေသဇယေန အတ္တာ ဇိတော သေယျောတိ အတ္ထော။ **ယာ စာယံ ဣတရာ ပဇာ**တိ ယာ ပနာယံ အဝသေသာ ပဇာ ဇူတေန ဝါ ဓနဟရဏေန ဝါ သင်္ဂါမေန ဝါ[1] ဗလာဘိဘဝေန[2] ဝါ ဇိတာ ဘဝေယျ၊ တံ ဇိနန္တေန ယံ ဇိတံ၊ န တံ သေယျောတိ အတ္ထော။ ကသ္မာ ပန တဒေဝ ဇိတံ သေယျော၊ ဣဒံ န သေယျောတိ? ယသ္မာ **အတ္တဒန္တဿ။ပ။ တထာရူပဿ ဇန္တုနော**တိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယသ္မာ ဟိ ယွာယံ နိက္ကိလေသတာယ အတ္တဒန္တော ပေါသော၊ တဿ အတ္တဒန္တဿ[3] ကာယာဒီဟိ နိစ္စံ သညတစာရိနော ဧဝရူပဿ ဣမေဟိ ကာယသညမာဒီဟိ[4] သညတဿ ဇန္တုနော **ဒေဝေါ** ဂါ **ဂန္ဓဗ္ဗော** ဝါ **မာရော** ဝါ **ဗြဟ္မုနာ သဟ** ဥဋ္ဌဟိတွာ “အဟမဿ ဇိတံ အပဇိတံ ကရိဿာမိ, မဂ္ဂဘာဝနာယ ပဟီနေ ကိလေသေ ပုန ဥပ္ပါဒေဿာမီ”တိ ဃဋေန္တောပိ ဝါယမန္တောပိ ယထာ ဓနာဒီဟိ ပရာဇိတော ပက္ခန္တရော ဟုတွာ ဣတရေန ဇိတံ ပုန ဇိနန္တော အပဇိတံ ကရေယျ၊ ဧဝံ အပဇိတံ ကာတုံ နေဝ သက္ကုဏေယျာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အနတ္ထပုစ္ဆကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၁-သင်္ဂါမေ ဝါ (သီ၊ သျာ)
၂-ဓနလာဘိဘာဝေန (က)
၃-အနင်္ဂဏဿ (သျာ)
၄-ကာယသမာစာရာဒီဟိ (က)

5. Sāriputtattherassa mātulabrāhmaṇavatthu

Māse māseti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattherassa Mātulabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

Thero kira tassa santikaṁ gantvā āha “kiṁ nu kho brāhmaṇa kiñcideva kusalaṁ karosī”ti. Karomi bhanteti. Kiṁ karosīti. Māse māse sahassapariccāgena dānaṁ dammīti. Kassa desīti. Nigaṇṭhānaṁ bhanteti. Kiṁ patthayantoti. Brahmalokaṁ bhanteti. Kiṁ pana brahmalokassa ayaṁ maggoti. Āma bhanteti. Ko evamāhāti. Ācariyehi me kathitaṁ bhanteti. “Neva tvaṁ brahmalokassa maggaṁ jānāsi, nāpi te ācariyā, Satthāva eko jānāti, ehi brāhmaṇa, brahmalokassa te maggaṁ kathāpessāmī”ti taṁ ādāya Satthu santikaṁ netvā “bhante ayaṁ brāhmaṇo evamāhā”ti taṁ pavattiṁ ārocetvā sādhu vatassa brahmalokassa maggaṁ kathethāti. Satthā “evaṁ kira brāhmaṇā”ti pucchitvā “āma bho Gotamā”ti vutte “brāhmaṇa tayā evaṁ dadamānena vassasataṁ dinnadānatopi muhuttamatthaṁ pasannacittena mama sāvakassa olokanaṁ vā kaṭacchubhikkhāmattadānaṁ vā mahapphalataran”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

106. “Māse māse sahassena, yo yajetha sataṁ samaṁ.
Ekañca bhāvitattānaṁ, muhuttamapi pūjaye.
Sāyeva pūjanā seyyo, yañce vassasataṁ hutan”ti.

Tattha **sahassenā**ti sahassapariccāgena. **Yo yajetha sataṁ saman**ti yo vassasataṁ māse māse sahassaṁ pariccajanto lokiyamahājanassa dānaṁ dadeyya, **ekañca bhāvitattānan**ti yo pana ekaṁ sīlādiguṇavisesena vaḍḍhita-attānaṁ heṭṭhimakoṭiyā sotāpannaṁ, uparimakoṭiyā khīṇāsavaṁ gharadvāraṁ sampattaṁ kaṭacchubhikkhādānavasena vā yāpanamatta-āhāradānavasena vā thūlasāṭakadānamattena vā pūjeyya. **Yaṁ** itarena **vassasataṁ hutaṁ,** tato **sāyeva pūjanā seyyo,** seṭṭho uttamoti atthoti.

၅-သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ မာတုလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

မာသေ မာသေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ မာတုလဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ထေရော ကိရ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ အာဟ “ကိံ နု ခေါ ဗြာဟ္မဏ ကိဉ္စိဒေဝ ကုသလံ ကရောသီ”တိ။ ကရောမိ ဘန္တေတိ။ ကိံ ကရောသီတိ။ မာသေ မာသေ သဟဿပရိစ္စာဂေန ဒါနံ ဒမ္မီတိ။ ကဿ ဒေသီတိ။ နိဂဏ္ဌာနံ ဘန္တေတိ။ ကိံ ပတ္ထယန္တောတိ။ ဗြဟ္မလောကံ ဘန္တေတိ။ ကိံ ပန ဗြဟ္မလောကဿ အယံ မဂ္ဂေါတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကော ဧဝမာဟာတိ။ အာစရိယေဟိ မေ ကထိတံ ဘန္တေတိ။ “နေဝ တွံ ဗြဟ္မလောကဿ မဂ္ဂံ ဇာနာသိ၊ နာပိ တေ အာစရိယာ၊ သတ္ထာဝ ဧကော ဇာနာတိ၊ ဧဟိ ဗြာဟ္မဏ၊ ဗြဟ္မလောကဿ တေ မဂ္ဂံ ကထာပေဿာမီ”တိ တံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ “ဘန္တေ အယံ ဗြာဟ္မဏော ဧဝမာဟာ”တိ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ သာဓု ဝတဿ ဗြဟ္မလောကဿ မဂ္ဂံ ကထေထာတိ။ သတ္ထာ “ဧဝံ ကိရ ဗြာဟ္မဏာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ ဘော ဂေါတမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဗြာဟ္မဏ တယာ ဧဝံ ဒဒမာနေန ဝဿသတံ ဒိန္နဒါနတောပိ မုဟုတ္တမတ္တံ ပသန္နစိတ္တေန မမ သာဝကဿ ဩလောကနံ ဝါ ကဋစ္ဆုဘိက္ခာမတ္တဒါနံ ဝါ မဟပ္ဖလတရ”န္တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၆။ “မာသေ မာသေ သဟဿေန၊ ယော ယဇေထ သတံ သမံ။
ဧကဉ္စ ဘာဝိတတ္တာနံ၊ မုဟုတ္တမပိ ပူဇယေ။
သာယေဝ ပူဇနာ သေယျော၊ ယဉ္စေ ဝဿသတံ ဟုတ”န္တိ။

တတ္ထ **သဟဿေနာ**တိ သဟဿပရိစ္စာဂေန။ **ယော ယဇေထ သတံ သမ**န္တိ ယော ဝဿသတံ မာသေ မာသေ သဟဿံ ပရိစ္စဇန္တော လောကိယမဟာဇနဿ ဒါနံ ဒဒေယျ။ **ဧကဉ္စ ဘာဝိတတ္တာန**န္တိ ယော ပန ဧကံ သီလာဒိဂုဏဝိသေသေန ဝဍ္ဎိတအတ္တာနံ ဟေဋ္ဌိမကောဋိယာ သောတာပန္နံ, ဥပရိမကောဋိယာ ခီဏာသဝံ ဃရဒွါရံ သမ္ပတ္တံ ကဋစ္ဆုဘိက္ခာဒါနဝသေန ဝါ ယာပနမတ္တအာဟာရဒါနဝသေန ဝါ ထူလသာဋကဒါနမတ္တေန ဝါ ပူဇေယျ။ **ယံ** ဣတရေန **ဝဿသတံ ဟုတံ၊** တတော **သာယေဝ ပူဇနာ သေယျော၊** သေဋ္ဌော ဥတ္တမောတိ အတ္ထောတိ။

Desanāvasāne so brāhmaṇo sotāpattiphalaṁ patto, aññepi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sāriputtattherassa mātulabrāhmaṇavatthu pañcamaṁ.

---

6. Sāriputtattherassa bhāgineyyavatthu

Yo ca vassasataṁ jantūti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattherassa bhāgineyyaṁ ārabbha kathesi.

Tampi hi thero upasaṅkamitvā āha "kiṁbrāhmaṇa kusalaṁ karosī"ti. Āma bhanteti. Kiṁ karosīti. Māse māse ekaṁ ekaṁ pasuṁ ghātesvā aggiṁ paricarāmīti. Kimatthaṁ evaṁ karosīti. Brahmalokamaggo kiresoti. Kenevaṁ kathitanti. Ācariyehi me bhanteti. "Neva tvaṁ brahmalokassa maggaṁ jānāsi, nāpi te ācariyā, ehi, Satthu santikaṁ gamissāmā"ti taṁ Satthu santikaṁ netvā taṁ pavattiṁ ārocetvā "imassa bhante brahmalokassa maggaṁ kathethā"ti āha. Satthā "evaṁ kirā"ti pucchitvā "evaṁ bho Gotamā"ti vutte "brāhmaṇa vassasatampi evaṁ aggiṁ paricarantassa tava aggipāricariyā mama sāvakassa taṁkhaṇamattaṁ pūjampi na pāpuṇātī"ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

107. "Yo ca vassasataṁ jantu, aggiṁ paricare vane.
Ekañca bhāvitattānaṁ, muhuttamapi pūjaye.
Sāyeva pūjanā seyyo, yañce vassasataṁ hutan"ti.

Tattha **jantū**ti sattādhivacanametaṁ. **Aggiṁ paricare vane**ti nippapañcabhāvapatthanāya vanaṁ pavisitvāpi tattha aggiṁ paricareyya. Sesaṁ purimasadisamevāti.

Desanāvasāne so brāhmaṇo sotāpattiphalaṁ pāpuṇi, aññepi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sāriputtattherassa bhāgineyyavatthu chaṭṭhaṁ.

ဒေသနာဝသာနေ သော ဗြာဟ္မဏော သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တော၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ မာတုလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဘာဂိနေယျဝတ္ထု

ယော စ ဝဿသတံ ဇန္တူတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဘာဂိနေယျံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တမ္ပိ ဟိ ထေရော ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ "ကိံ ဗြာဟ္မဏ ကုသလံ ကရောသီ"တိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကိံ ကရောသီတိ။ မာသေ မာသေ ဧကံ ဧကံ ပသုံ ဃာတေတွာ အဂ္ဂိံ ပရိစရာမီတိ။ ကိမတ္ထံ ဧဝံ ကရောသီတိ။ ဗြဟ္မလောကမဂ္ဂေါ ကိရေသောတိ။ ကေနေဝံ ကထိတန္တိ။ အာစရိယေဟိ မေ ဘန္တေတိ။ "နေဝ တွံ ဗြဟ္မလောကဿ မဂ္ဂံ ဇာနာသိ၊ နာပိ တေ အာစရိယာ၊ ဧဟိ, သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမာ"တိ တံ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ "ဣမဿ ဘန္တေ ဗြဟ္မလောကဿ မဂ္ဂံ ကထေထာ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ "ဧဝံ ကိရာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဧဝံ ဘော ဂေါတမာ"တိ ဝုတ္တေ "ဗြာဟ္မဏ ဝဿသတမ္ပိ ဧဝံ အဂ္ဂိံ ပရိစရန္တဿ တဝ အဂ္ဂိပါရိစရိယာ မမ သာဝကဿ တံခဏမတ္တံ ပူဇမ္ပိ န ပါပုဏာတီ"တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၇။ "ယော စ ဝဿသတံ ဇန္တု၊ အဂ္ဂိံ ပရိစရေ ဝနေ။
ဧကဉ္စ ဘာဝိတတ္တာနံ၊ မုဟုတ္တမပိ ပူဇယေ။
သာယေဝ ပူဇနာ သေယျော၊ ယဉ္စေ ဝဿသတံ ဟုတ"န္တိ။

တတ္ထ **ဇန္တူ**တိ သတ္တာဓိဝစနမေတံ။ **အဂ္ဂိံ ပရိစရေ ဝနေ**တိ နိပ္ပပဉ္စဘာဝပတ္ထနာယ ဝနံ ပဝိသိတွာပိ တတ္ထ အဂ္ဂိံ ပရိစရေယျ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဗြာဟ္မဏော သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဘာဂိနေယျဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

7. Sāriputtattherassa sahāyakabrāhmaṇavatthu

Yaṁ kiñci yiṭṭhaṁ vāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattherassa sahāyakabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

Tampi hi thero upasaṅkamitvā “kiṁ brāhmaṇa kiñci kusalaṁ karosī”ti pucchi. Āma bhanteti. Kiṁ karosīti. Yiṭṭhayāgaṁ yajāmīti. Tadā kira taṁ yāgaṁ mahāpariccāgena yajanti. Ito paraṁ thero purimanayeneva pucchitvā taṁ Satthu santikaṁ netvā taṁ pavattiṁ ārocetvā “imassa bhante brahmalokassa maggaṁ kathethā”ti āha. Satthā “brāhmaṇa evaṁ kirā”ti pucchitvā “evaṁ bho Gotamā”ti vutte “brāhmaṇa tayā saṁvaccharaṁ yiṭṭhayāgaṁ yajantena lokiyamahājanassa dinnadānaṁ pasannacittena mama sāvakānaṁ vandantānaṁ uppannakusalacetanāya catubhāgamattampi na agghatī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

108. “Yaṁ kiñci yiṭṭhaṁ va hutaṁ va loke,
Saṁvaccharaṁ yajetha puññapekkho.
Sabbampi taṁ na catubhāgameti,
Abhivādanā ujjugatesu seyyo”ti.

Tattha **yaṁ kiñcī**ti anavasesapariyādānavacanametaṁ. **Yiṭṭhan**ti yebhuyyena maṅgalakiriyādivasesu dinnadānaṁ. **Hutan**ti abhisaṅkharitvā kataṁ pāhunadānañceva, kammañca phalañca[1] saddahitvā katadānañca. **Saṁvaccharaṁ yajethā**ti ekasaṁvaccharaṁ nirantarameva vuttappakāraṁ dānaṁ sakalacakkavāḷepi lokiyamahājanassa dadeyya. **Puññapekkho**ti puññaṁ icchanto. **Ujjugatesū**ti heṭṭhimakoṭiyā sotāpannesu uparimakoṭiyā khīṇāsavesu. Idaṁ vuttaṁ hoti—evarūpesu pasannacittena sarīraṁ onamitvā vandantassa kusalacetanāya yaṁ phalaṁ, tato catubhāgampi sabbaṁ taṁ dānaṁ na agghati, tasmā ujugatesu abhivādanameva seyyoti.

Desanāvasāne so brāhmaṇo sotāpattiphalaṁ patto, aññepi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sāriputtattherassa sahāyakabrāhmaṇavatthu sattamaṁ.

1. Kammaphalaṁ (Syā)

၇-သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဟာယကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

ယံ ကိဉ္စိ ယိဋ္ဌံ ဝါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဟာယကဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တမ္ပိ ဟိ ထေရော ဥပသင်္ကမိတွာ “ကိံ ဗြာဟ္မဏ ကိဉ္စိ ကုသလံ ကရောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကိံ ကရောသီတိ။ ယိဋ္ဌယာဂံ ယဇာမီတိ။ တဒါ ကိရ တံ ယာဂံ မဟာပရိစ္စာဂေန ယဇန္တိ။ ဣတော ပရံ ထေရော ပုရိမနယေနေဝ ပုစ္ဆိတွာ တံ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “ဣမဿ ဘန္တေ ဗြဟ္မလောကဿ မဂ္ဂံ ကထေထာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “ဗြာဟ္မဏ ဧဝံ ကိရာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဧဝံ ဘော ဂေါတမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဗြာဟ္မဏ တယာ သံဝစ္ဆရံ ယိဋ္ဌယာဂံ ယဇန္တေန လောကိယမဟာဇနဿ ဒိန္နဒါနံ ပသန္နစိတ္တေန မမ သာဝကာနံ ဝန္ဒန္တာနံ ဥပ္ပန္နကုသလစေတနာယ စတုဘာဂမတ္တမ္ပိ န အဂ္ဃတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၀၈။ “ယံ ကိဉ္စိ ယိဋ္ဌံ ဝ ဟုတံ ဝ လောကေ၊
သံဝစ္ဆရံ ယဇေထ ပုညပေက္ခော။
သဗ္ဗမ္ပိ တံ န စတုဘာဂမေတိ၊
အဘိဝါဒနာ ဥဇ္ဇုဂတေသု သေယျော”တိ။

တတ္ထ **ယံ ကိဉ္စီ**တိ အနဝသေသပရိယာဒါနဝစနမေတံ။ **ယိဋ္ဌ**န္တိ ယေဘုယျေန မင်္ဂလကိရိယာဒိဝသေသု ဒိန္နဒါနံ။ **ဟုတ**န္တိ အဘိသင်္ခရိတွာ ကတံ ပါဟုနဒါနဉ္စေဝ, ကမ္မဉ္စ ဖလဉ္စ[၁] သဒ္ဒဟိတွာ ကတဒါနဉ္စ။ **သံဝစ္ဆရံ ယဇေထာ**တိ ဧကသံဝစ္ဆရံ နိရန္တရမေဝ ဝုတ္တပ္ပကာရံ ဒါနံ သကလစက္ကဝါဠေပိ လောကိယမဟာဇနဿ ဒဒေယျ။ **ပုညပေက္ခော**တိ ပုညံ ဣစ္ဆန္တော။ **ဥဇ္ဇုဂတေသူ**တိ ဟေဋ္ဌိမကောဋိယာ သောတာပန္နေသု ဥပရိမကောဋိယာ ခီဏာသဝေသု။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဧဝရူပေသု ပသန္နစိတ္တေန သရီရံ ဩနမိတွာ ဝန္ဒန္တဿ ကုသလစေတနာယ ယံ ဖလံ၊ တတော စတုဘာဂမ္ပိ သဗ္ဗံ တံ ဒါနံ န အဂ္ဃတိ၊ တသ္မာ ဥဇုဂတေသု အဘိဝါဒနမေဝ သေယျောတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဗြာဟ္မဏော သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တော၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဟာယကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု သတ္တမံ။

၁-ကမ္မဖလံ (သျာ)

8. Āyuvaḍḍhanakumāravatthu

Abhivādanasīlissāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Dīghalaṅghikaṁ[1] nissāya Araññakuṭiyaṁ viharanto Dīghāyukumāraṁ ārabbha kathesi.

Dīghalaṅghikanagaravāsino kira dve brāhmaṇā bāhirakapabbajjaṁ pabbajitvā aṭṭhacattālīsa vassāni tapacaraṇaṁ kariṁsu. Tesu eko "paveṇi me nassissati, vibbhamissāmī"ti cintetvā attanā kataṁ tapaṁ paresaṁ vikkiṇitvā gosatena ceva kahāpaṇasate ca saddhiṁ bhariyaṁ labhitvā kuṭumbaṁ saṇṭhapesi. Athassa bhariyā puttaṁ[2] vijāyi. Itaro panassa sahāyako pavāsaṁ gantvā punadeva taṁ nagaraṁ paccāgami. So tassa āgatabhāvaṁ sutvā puttadāraṁ ādāya sahāyakassa dassanatthāya agamāsi. Gantvā puttaṁ mātu hatte datvā sayaṁ tāva vandi, mātāpi puttaṁ pitu hatthe datvā vandi. So "dīghāyukā hothā"ti āha, putte[3] pana vandāpite tuṇhī ahosi, atha naṁ "kasmā bhante amhehi vandite 'dīghāyukā hothā'ti vatvā imassa vandanakāle kiñci na vadethā"ti āha. Imasseko antarāyo atthi brāhmaṇāti. Kittakaṁ jīvissati bhanteti. Sattāhaṁ brāhmaṇāti. Paṭibāhanakāraṇaṁ atthi bhanteti. Nāhaṁ paṭibāhanakāraṇaṁ jānāmīti. Ko pana jāneyya bhanteti. Samaṇo Gotamo jāneyya, tassa santikaṁ gantvā pucchāhīti. Tattha gacchanto tapaparihānito bhāyāmīti. Sace te puttasineho atthi, tapaparihāniṁ acintetvā tassa santikaṁ gantvā pucchāhīti.

So Satthu santikaṁ gantvā sayaṁ tāva vandi. Satthā "dīghāyuko hohī"ti āha, pajāpatiyā vandanakālepi tassā tatheva vatvā puttassa vandāpanakāle tuṇhī ahosi. So purimanayeneva Satthāraṁ pucchi, Satthāpi tatheva byākāsi. So kira brāhmaṇo sabbaññutaññāṇaṁ apaṭivijjhitvāva attano mantaṁ sabbaññutaññāṇena saṁsandesi, paṭibāhanupāyaṁ pana na jānāti. Brāhmaṇo Satthāraṁ pucchi "atthi pana bhante paṭibāhanupāyo"ti. Bhaveyya brāhmaṇāti. Kiṁ bhaveyyāti. Sace tvaṁ attano gehadvāre maṇḍapaṁ kāretvā tassa majjhe pīṭhikaṁ kāretvā taṁ parikkhipanto aṭṭha vā soḷasa vā

1. Dīghalambikaṁ (Sī, Syā) 2. Dārakaṁ (Sī, Syā) 3. Puttena (Sī)

၈-အာယုဝဍ္ဎနကုမာရဝတ္ထု

အဘိဝါဒနသီလိဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဒီဃလင်္ဃိကံ[၁] နိဿာယ အရညကုဋိယံ ဝိဟရန္တော ဒီဃာယုကုမာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဒီဃလင်္ဃိကနဂရဝါသိနော ကိရ ဒွေ ဗြာဟ္မဏာ ဗာဟိရကပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဋ္ဌစတ္တာလီသ ဝဿာနိ တပစရဏံ ကရိံသု။ တေသု ဧကော “ပဝေဏိ မေ နဿိဿတိ၊ ဝိဗ္ဘမိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ အတ္တနာ ကတံ တပံ ပရေသံ ဝိက္ကိဏိတွာ ဂေါသတေန စေဝ ကဟာပဏသတေန စ သဒ္ဓိံ ဘရိယံ လဘိတွာ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌပေသိ။ အထဿ ဘရိယာ ပုတ္တံ[၂] ဝိဇာယိ။ ဣတရော ပနဿ သဟာယကော ပဝါသံ ဂန္တွာ ပုနဒေဝ တံ နဂရံ ပစ္စာဂမိ။ သော တဿ အာဂတဘာဝံ သုတွာ ပုတ္တဒါရံ အာဒါယ သဟာယကဿ ဒဿနတ္ထာယ အဂမာသိ။ ဂန္တွာ ပုတ္တံ မာတု ဟတ္ထေ ဒတွာ သယံ တာဝ ဝန္ဒိ၊ မာတာပိ ပုတ္တံ ပိတု ဟတ္ထေ ဒတွာ ဝန္ဒိ။ သော “ဒီဃာယုကာ ဟောထာ”တိ အာဟ၊ ပုတ္တေ[၃] ပန ဝန္ဒာပိတေ တုဏှီ အဟောသိ။ အထ နံ “ကသ္မာ ဘန္တေ အမှေဟိ ဝန္ဒိတေ ‘ဒီဃာယုကာ ဟောထာ’တိ ဝတွာ ဣမဿ ဝန္ဒနကာလေ ကိဉ္စိ န ဝဒေထာ”တိ အာဟ။ ဣမဿေကော အန္တရာယော အတ္ထိ ဗြာဟ္မဏာတိ။ ကိတ္တကံ ဇီဝိဿတိ ဘန္တေတိ။ သတ္တာဟံ ဗြာဟ္မဏာတိ။ ပဋိဗာဟနကာရဏံ အတ္ထိ ဘန္တေတိ။ နာဟံ ပဋိဗာဟနကာရဏံ ဇာနာမီတိ။ ကော ပန ဇာနေယျ ဘန္တေတိ။ သမဏော ဂေါတမော ဇာနေယျ၊ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပုစ္ဆာဟီတိ။ တတ္ထ ဂစ္ဆန္တော တပပရိဟာနိတော ဘာယာမီတိ။ သစေ တေ ပုတ္တသိနေဟော အတ္ထိ၊ တပပရိဟာနိံ အစိန္တေတွာ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပုစ္ဆာဟီတိ။

သော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သယံ တာဝ ဝန္ဒိ။ သတ္ထာ “ဒီဃာယုကော ဟောဟီ”တိ အာဟ၊ ပဇာပတိယာ ဝန္ဒနကာလေပိ တဿာ တထေဝ ဝတွာ ပုတ္တဿ ဝန္ဒာပနကာလေ တုဏှီ အဟောသိ။ သော ပုရိမနယေနေဝ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ၊ သတ္ထာပိ တထေဝ ဗျာကာသိ။ သော ကိရ ဗြာဟ္မဏော သဗ္ဗညုတညာဏံ အပဋိဝိဇ္ဈိတွာဝ အတ္တနော မန္တံ သဗ္ဗညုတညာဏေန သံသန္ဒေသိ၊ ပဋိဗာဟနူပါယံ ပန န ဇာနာတိ။ ဗြာဟ္မဏော သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ “အတ္ထိ ပန ဘန္တေ ပဋိဗာဟနူပါယော”တိ။ ဘဝေယျ ဗြာဟ္မဏာတိ။ ကိံ ဘဝေယျာတိ။ သစေ တွံ အတ္တနော ဂေဟဒွါရေ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ တဿ မဇ္ဈေ ပီဌိကံ ကာရေတွာ တံ ပရိက္ခိပန္တော အဋ္ဌ ဝါ သောဠသ ဝါ

၁-ဒီဃလမ္ဗိကံ (သီ၊ သျာ) ၂-ဒါရကံ (သီ၊ သျာ) ၃-ပုတ္တေန (သီ)

āsanāni paññāpetvā tesu mama sāvake nisīdāpetvā sattāhaṁ nirantaraṁ parittaṁ kātuṁ sakkuṇeyyāsi, evamassa antarāyo nasseyyāti. Bho Gotama mayā maṇḍapādīni sakkā kātuṁ, tumhākaṁ pana sāvake kathaṁ lacchāmīti. Tayā ettake kate ahaṁ mama sāvake pahiṇissāmīti. “Sādhu bho Gotamā”ti so attano gehadvāre sabbaṁ kiccaṁ niṭṭhāpetvā Satthu santikaṁ agamāsi. Satthā bhikkhū pahiṇi, te gantvā tattha nisīdiṁsu, dārakampi pīṭhikāyaṁ nipajjāpesuṁ. Bhikkhū sattarattindivaṁ nirantaraṁ parittaṁ bhaṇiṁsu, sattame divase sāyaṁ[1] Satthā āgacchi. Tasmiṁ āgate sabbacakkavāḷadevatā sannipatiṁsu. Eko pana avaruddhako nāma yakkho dvādasa saṁvaccharāni Vessavaṇaṁ upaṭṭhahitvā tassa santikā varaṁ labhanto “ito sattame divase imaṁ dārakaṁ gaṇheyyāsī”ti labhi. Tasmā sopi āgantvā aṭṭhāsi.

Satthari pana tattha gate mahesakkhāsu devatāsu sannipatitāsu appesakkhā devatā osakkitvā osakkitvā okāsaṁ alabhamānā[2] dvādasa yojanāni paṭikkamiṁsu. Avaruddhakopi tatheva paṭikkami, Satthāpi sabbarattiṁ parittamakāsi. Sattāhe vītivatte avaruddhako dārakaṁ na labhi. Aṭṭhame pana divase aruṇe uggatamatte dārakaṁ ānetvā Satthāraṁ vandāpesuṁ. Satthā “dīghāyuko hohī”ti āha. Kīvaciraṁ pana bho Gotama dārako ṭhassatīti. Vīsavassasataṁ brāhmaṇāti. Athassa “Āyuvaḍḍhanakumāro”ti nāmaṁ kariṁsu. So vuddhimanvāya pañcahi upāsakasatehi parivuto vicari. Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “passathāvuso, Āyuvaḍḍhanakumārena kira sattame divase maritabbaṁ abhavissa, so idāni vīsavassasataṭṭhāyī hutvā pañcahi upāsakasateti parivuto vicarati, atthi maññe imesaṁ sattānaṁ āyuvaḍḍhanakāraṇan”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave na kevalaṁ āyuvaḍḍhanameva, ime pana Satthā guṇavante vandantā abhivādentā catūhi kāraṇehi vaḍḍhanti, parissayato muccanti, yāvatāyukameva tiṭṭhantī”ti[3] vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

---

1. Sayaṁ (Ka) 2. Dadamānā (Sī) 3. Ṭhassantīti (Sī)

အာသနာနိ ပညာပေတွာ တေသု မမ သာဝကေ နိသီဒါပေတွာ သတ္တာဟံ နိရန္တရံ ပရိတ္တံ ကာတုံ သက္ကုဏေယျာသိ၊ ဧဝမဿ အန္တရာယော နဿေယျာတိ။ ဘော ဂေါတမ မယာ မဏ္ဍပါဒီနိ သက္ကာ ကာတုံ၊ တုမှာကံ ပန သာဝကေ ကထံ လစ္ဆာမီတိ။ တယာ ဧတ္တကေ ကတေ အဟံ မမ သာဝကေ ပဟိဏိဿာမီတိ။ “သာဓု ဘော ဂေါတမာ”တိ သော အတ္တနော ဂေဟဒွါရေ သဗ္ဗံ ကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူ ပဟိဏိ၊ တေ ဂန္တွာ တတ္ထ နိသီဒိံသု၊ ဒါရကမ္ပိ ပီဌိကာယံ နိပဇ္ဇာပေသုံ။ ဘိက္ခူ သတ္တရတ္တိန္ဒိဝံ နိရန္တရံ ပရိတ္တံ ဘဏိံသု၊ သတ္တမေ ဒိဝသေ သာယံ[၁] သတ္ထာ အာဂစ္ဆိ။ တသ္မိံ အာဂတေ သဗ္ဗစက္ကဝါဠဒေဝတာ သန္နိပတိံသု။ ဧကော ပန အဝရုဒ္ဓကော နာမ ယက္ခော ဒွါဒသ သံဝစ္ဆရာနိ ဝေဿဝဏံ ဥပဋ္ဌဟိတွာ တဿ သန္တိကာ ဝရံ လဘန္တော “ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ဣမံ ဒါရကံ ဂဏှေယျာသီ”တိ လဘိ။ တသ္မာ သောပိ အာဂန္တွာ အဋ္ဌာသိ။

သတ္ထရိ ပန တတ္ထ ဂတေ မဟေသက္ခာသု ဒေဝတာသု သန္နိပတိတာသု အပ္ပေသက္ခာ ဒေဝတာ ဩသက္ကိတွာ ဩသက္ကိတွာ ဩကာသံ အလဘမာနာ[၂] ဒွါဒသ ယောဇနာနိ ပဋိက္ကမိံသု။ အဝရုဒ္ဓကောပိ တထေဝ ပဋိက္ကမိ၊ သတ္ထာပိ သဗ္ဗရတ္တိံ ပရိတ္တမကာသိ။ သတ္တာဟေ ဝီတိဝတ္တေ အဝရုဒ္ဓကော ဒါရကံ န လဘိ။ အဋ္ဌမေ ပန ဒိဝသေ အရုဏေ ဥဂ္ဂတမတ္တေ ဒါရကံ အာနေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒာပေသုံ။ သတ္ထာ “ဒီဃာယုကော ဟောဟီ”တိ အာဟ။ ကီဝစိရံ ပန ဘော ဂေါတမ ဒါရကော ဌဿတီတိ။ ဝီသဝဿသတံ ဗြာဟ္မဏာတိ။ အထဿ “အာယုဝဍ္ဎနကုမာရော”တိ နာမံ ကရိံသု။ သော ဝုဍ္ဎိမန္ဝာယ ပဉ္စဟိ ဥပါသကသတေဟိ ပရိဝုတော ဝိစရိ။ အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ပဿထာဝုသော၊ အာယုဝဍ္ဎနကုမာရေန ကိရ သတ္တမေ ဒိဝသေ မရိတဗ္ဗံ အဘဝိဿ၊ သော ဣဒါနိ ဝီသဝဿသတဋ္ဌာယီ ဟုတွာ ပဉ္စဟိ ဥပါသကသတေဟိ ပရိဝုတော ဝိစရတိ၊ အတ္ထိ မညေ ဣမေသံ သတ္တာနံ အာယုဝဍ္ဎနကာရဏ”န္တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ န ကေဝလံ အာယုဝဍ္ဎနမေဝ၊ ဣမေ ပန သတ္တာ ဂုဏဝန္တေ ဝန္ဒန္တာ အဘိဝါဒေန္တာ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဝဍ္ဎန္တိ၊ ပရိဿယတော မုစ္စန္တိ၊ ယာဝတာယုကမေဝ တိဋ္ဌန္တီ”တိ[၃] ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-သယံ (က) ၂-ဒဒမာနာ (သီ) ၃-ဌဿန္တီတိ (သီ)

109. “Abhivādanasīlissa, niccaṁ vuḍḍhāpacāyino.
Cattāro dhammā vaḍḍhanti, āyu vaṇṇo sukhaṁ balan”ti.

Tattha **abhivādanasīlissā**ti vandanasīlissa, abhiṇhaṁ vandanakiccapasutassāti attho. **Vuḍḍhāpacāyino**ti gihissa vā tadahupabbajite daharasāmaṇerepi, pabbajitassa vā pana pabbajjāya vā upasampadāya vā vuḍḍhatare guṇavuḍḍhe apacāyamānassa, abhivādanena vā **niccaṁ** pūjentassāti attho. **Cattāro dhammā vaḍḍhantī**ti āyumhi vaḍḍhamāne yattakaṁ kālaṁ taṁ vaḍḍhati, tattakaṁ itarepi vaḍḍhantiyeva. Yena hi paññāsavassa-āyusaṁvattanikaṁ kusalaṁ kataṁ, pañcavīsativassakāle cassa jīvitantarāyo uppajjeyya, so abhivādanasīlatāya paṭippassambhati, so yāvatāyukameva tiṭṭhati, vaṇṇadayopissa āyunāva saddhiṁ vaḍḍhanti. Ito uttaripi eseva nayo. Anantarāyena pavattassāyuno vaḍḍhanaṁ nāma natthi.

Desanāvasāne Āyuvaḍḍhanakumāro pañcahi upāsakasatehi saddhiṁ sotāpattiphale patiṭṭhahi, aññepi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Āyuvaḍḍhanakumāravatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Saṁkiccasāmaṇeravatthu

Yo ca vassasataṁ jīveti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Saṁkiccasāmaṇeraṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kira tiṁsamattā kulaputtā Satthu dhammakathaṁ sutvā sāsane uraṁ datvā pabbajiṁsu. Te upasampadāya pañcavassā hutvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā ganthadhuraṁ vipassanādhuranti dve dhurānīti sutvā “mayaṁ mahallakakāle pabbajitā”ti ganthadhure ussāhaṁ akatvā vipassanādhuraṁ pūretukāmā yāva arahattā kammaṭṭhānaṁ kathāpetvā “bhante ekaṁ araññāyatanaṁ gamissāmā”ti Satthāraṁ āpucchiṁsu. Satthā “kataraṁ ṭhānaṁ gamissathā”ti pucchitvā “asukaṁ nāmā”ti vutte “tattha tesaṁ ekaṁ vighāsādaṁ nissāya bhayaṁ uppajjissati, tañca pana Saṁkiccasāmaṇere gate vūpasamissati, atha nesaṁ pabbajitakiccaṁ pāripūriṁ gamissatī”ti aññāsi.

၁၀၉။ “အဘိဝါဒနသီလိဿ၊ နိစ္စံ ဝုဍ္ဎာပစာယိနော။
စတ္တာရော ဓမ္မာ ဝဍ္ဎန္တိ၊ အာယု ဝဏ္ဏော သုခံ ဗလ”န္တိ။

တတ္ထ **အဘိဝါဒနသီလိဿာ**တိ ဝန္ဒနသီလိဿ၊ အဘိဏှံ ဝန္ဒနကိစ္စပသုတဿာတိ အတ္ထော။ **ဝုဍ္ဎာပစာယိနော**တိ ဂိဟိဿ ဝါ တဒဟုပဗ္ဗဇိတေ ဒဟရသာမဏေရေပိ, ပဗ္ဗဇိတဿ ဝါ ပန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဝါ ဥပသမ္ပဒါယ ဝါ ဝုဍ္ဎတရေ ဂုဏဝုဍ္ဎေ အပစာယမာနဿ, အဘိဝါဒနေန ဝါ နိစ္စံ ပူဇေန္တဿာတိ အတ္ထော။ **စတ္တာရော ဓမ္မာ ဝဍ္ဎန္တီ**တိ အာယုမှိ ဝဍ္ဎမာနေ ယတ္တကံ ကာလံ တံ ဝဍ္ဎတိ၊ တတ္တကံ ဣတရေပိ ဝဍ္ဎန္တိယေဝ။ ယေန ဟိ ပညာသဝဿအာယုသံဝတ္တနိကံ ကုသလံ ကတံ၊ ပဉ္စဝီသတိဝဿကာလေ စဿ ဇီဝိတန္တရာယော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ သော အဘိဝါဒနသီလတာယ ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ၊ သော ယာဝတာယုကမေဝ တိဋ္ဌတိ၊ ဝဏ္ဏာဒယောပိဿ အာယုနာဝ သဒ္ဓိံ ဝဍ္ဎန္တိ။ ဣတော ဥတ္တရိပိ ဧသေဝ နယော။ အနန္တရာယေန ပဝတ္တဿာယုနော ဝဍ္ဎနံ နာမ နတ္ထိ။

ဒေသနာဝသာနေ အာယုဝဍ္ဎနကုမာရော ပဉ္စဟိ ဥပါသကသတေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အာယုဝဍ္ဎနကုမာရဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-သံကိစ္စသာမဏေရဝတ္ထု

ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သံကိစ္စသာမဏေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ တိံသမတ္တာ ကုလပုတ္တာ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇိံသု။ တေ ဥပသမ္ပဒါယ ပဉ္စဝဿာ ဟုတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဂန္ထဓုရံ ဝိပဿနာဓုရန္တိ ဒွေ ဓုရာနီတိ သုတွာ “မယံ မဟလ္လကကာလေ ပဗ္ဗဇိတာ”တိ ဂန္ထဓုရေ ဥဿာဟံ အကတွာ ဝိပဿနာဓုရံ ပူရေတုကာမာ ယာဝ အရဟတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ “ဘန္တေ ဧကံ အရညာယတနံ ဂမိဿာမာ”တိ သတ္ထာရံ အာပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ “ကတရံ ဌာနံ ဂမိဿထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အသုကံ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “တတ္ထ တေသံ ဧကံ ဝိဃာသာဒံ နိဿာယ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တဉ္စ ပန သံကိစ္စသာမဏေရေ ဂတေ ဝူပသမိဿတိ၊ အထ နေသံ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ ပါရိပူရိံ ဂမိဿတီ”တိ အညာသိ။

Saṁkiccasāmaṇero nāma Sāriputtattherassa sāmaṇero sattavassiko jātiyā. Tassa kira mātā Sāvatthiyaṁ aḍḍhakulassa dhītā, sā tasmiṁ kucchigate ekena byādhinā taṁkhaṇaññeva kālamakāsi. Tassā[1] jhāpiyamānāya ṭhapetvā gabbhamaṁsaṁ sesaṁ jhāyi. Athassā gabbhamaṁsaṁ citakato otāretvā dvīsu tīsu ṭhānesu sūlehi vijjhiṁsu. Sūlakoṭi dārakassa akkhikoṭiṁ pahari. Evaṁ gabbhamaṁsaṁ vijjhitvā aṅgārarāsimhi khipitvā aṅgāreheva paṭicchādetvā pakkamiṁsu. Gabbhamaṁsaṁ jhāyi, aṅgāramatthake pana suvaṇṇabimbasadiso dārako padumagabbhe nipanno viya ahosi. Pacchimabhavikassa sattassa hi Sinerunā otthariyamānassapi arahattaṁ appatvā jīvitakkhayo nāma natthi. Punadivase "citakaṁ nibbāpessāmā"ti āgatā tathānipannaṁ dārakaṁ disvā acchariyabbhutacittajātā "kathañhi nāma ettakesu dārūsu khīyamānesu sakalasarīre jhāpiyamāne dārako na jhāyi, kiṁ nu kho bhavissatī"ti dārakaṁ ādāya antogāmaṁ gantvā nemittake pucchiṁsu. Nemittakā "sace ayaṁ dārako agāraṁ ajjhāvasissati, yāva sattamā kulaparivaṭṭā ñātakā duggatā bhavissanti[2]. Sace pabbajissati, pañcahi samaṇasatehi parivuto vicarissatī"ti āhaṁsu. Tassa saṅkunā akkhikoṭiyā bhinnattā **Saṁkiccanti**[3] nāmaṁ kariṁsu. So aparena samayena Saṁkiccoti paññāyi. Atha naṁ ñātakā "hotu, vaḍḍhitakāle amhākaṁ ayyassa Sāriputtassa santike pabbājessāmā"ti posiṁsu. So sattavassikakāle "tava mātukucchiyaṁ vasanakāle mātā te kālamakāsi, tassā sarīre jhāpiyamānepi tvaṁ na jhāyī"ti kumārakānaṁ kathaṁ sutvā "ahaṁ kira evarūpā bhayā mutto, kiṁ me gharāvāsena, pabbajissāmī"ti ñātakānaṁ ārocesi. Te "sādhu tātā"ti Sāriputtattherassa santikaṁ netvā "bhante imaṁ pabbājethā"ti adaṁsu. Thero tacapañcakakammaṭṭhānaṁ datvā pabbājesi. So khuraggeyeva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi. Ayaṁ Saṁkiccasāmaṇero nāma.

Satthā "etasmiṁ gate taṁ bhayaṁ vūpasamissati, atha nesaṁ pabbajitakiccaṁ pāripūriṁ gamissatī"ti ñatvā "bhikkhave tumhākaṁ jeṭṭhabhātikaṁ Sāriputtattheraṁ oloketvā gacchathā"ti āha. Te "sādhū"ti vatvā

---

1. Tassaṁ (Sī) 2. Na bhavissanti (Syā) 3. Saṁkiccoti (Sī, Syā)

သံကိစ္စသာမဏေရော နာမ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သာမဏေရော သတ္တဝဿိကော ဇာတိယာ။ တဿ ကိရ မာတာ သာဝတ္ထိယံ အဍ္ဎကုလဿ ဓီတာ။ သာ တသ္မိံ ကုစ္ဆိဂတေ ဧကေန ဗျာဓိနာ တံခဏညေဝ ကာလမကာသိ။ တဿာ[၁] ဈာပိယမာနာယ ဌပေတွာ ဂဗ္ဘမံသံ သေသံ ဈာယိ။ အထဿာ ဂဗ္ဘမံသံ စိတကတော ဩတာရေတွာ ဒွီသု တီသု ဌာနေသု သူလေဟိ ဝိဇ္ဈိံသု။ သူလကောဋိ ဒါရကဿ အက္ခိကောဋိံ ပဟရိ။ ဧဝံ ဂဗ္ဘမံသံ ဝိဇ္ဈိတွာ အင်္ဂါရရာသိမှိ ခိပိတွာ အင်္ဂါရေဟေဝ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ပက္ကမိံသု။ ဂဗ္ဘမံသံ ဈာယိ၊ အင်္ဂါရမတ္ထကေ ပန သုဝဏ္ဏဗိမ္ဗသဒိသော ဒါရကော ပဒုမဂဗ္ဘေ နိပန္နော ဝိယ အဟောသိ။ ပစ္ဆိမဘဝိကဿ သတ္တဿ ဟိ သိနေရုနာ ဩတ္ထရိယမာနဿာပိ အရဟတ္တံ အပ္ပတွာ ဇီဝိတက္ခယော နာမ နတ္ထိ။ ပုနဒိဝသေ "စိတကံ နိဗ္ဗာပေဿာမာ"တိ အာဂတာ တထာနိပန္နံ ဒါရကံ ဒိသွာ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာ "ကထဉှိ နာမ ဧတ္တကေသု ဒါရူသု ခီယမာနေသု သကလသရီရေ ဈာပိယမာနေ ဒါရကော န ဈာယိ၊ ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဒါရကံ အာဒါယ အန္တောဂါမံ ဂန္တွာ နေမိတ္တကေ ပုစ္ဆိံသု။ နေမိတ္တကာ "သစေ အယံ ဒါရကော အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိဿတိ၊ ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဋ္ဋာ ဉာတကာ ဒုဂ္ဂတာ ဘဝိဿန္တိ[၂]။ သစေ ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ ပဉ္စဟိ သမဏသတေဟိ ပရိဝုတော ဝိစရိဿတီ"တိ အာဟံသု။ တဿ သင်္ကုနာ အက္ခိကောဋိယာ ဘိန္နတ္တာ **သံကိစ္စန္တိ**[၃] နာမံ ကရိံသု။ သော အပရေန သမယေန သံကိစ္စောတိ ပညာယိ။ အထ နံ ဉာတကာ "ဟောတု, ဝဍ္ဎိတကာလေ အမှာကံ အယျဿ သာရိပုတ္တဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေဿာမာ"တိ ပေါသိံသု။ သော သတ္တဝဿိကကာလေ "တဝ မာတုကုစ္ဆိယံ ဝသနကာလေ မာတာ တေ ကာလမကာသိ၊ တဿာ သရီရေ ဈာပိယမာနေပိ တွံ န ဈာယီ"တိ ကုမာရကာနံ ကထံ သုတွာ "အဟံ ကိရ ဧဝရူပါ ဘယာ မုတ္တော၊ ကိံ မေ ဃရာဝါသေန၊ ပဗ္ဗဇိဿာမီ"တိ ဉာတကာနံ အာရောစေသိ။ တေ "သာဓု တာတာ"တိ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သန္တိကံ နေတွာ "ဘန္တေ ဣမံ ပဗ္ဗာဇေထာ"တိ အဒံသု။ ထေရော တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာနံ ဒတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ခုရဂ္ဂေယေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အယံ သံကိစ္စသာမဏေရော နာမ။

သတ္ထာ "ဧတသ္မိံ ဂတေ တံ ဘယံ ဝူပသမိဿတိ၊ အထ နေသံ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ ပါရိပူရိံ ဂမိဿတီ"တိ ဉတွာ "ဘိက္ခဝေ တုမှာကံ ဇေဋ္ဌဘာတိကံ သာရိပုတ္တတ္ထေရံ ဩလောကေတွာ ဂစ္ဆထာ"တိ အာဟ။ တေ "သာဓူ"တိ ဝတွာ

၁-တဿံ (သီ) ၂-န ဘဝိဿန္တိ (သျာ) ၃-သံကိစ္စောတိ (သီ၊ သျာ)

therassa santikaṁ gantvā “kiṁ āvuso”ti vutte mayaṁ Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññaṁ pavisitukāmā hutvā āpucchimhā, atha no Satthā evamāha “tumhākaṁ jeṭṭhabhātikaṁ oloketvā gacchathā”ti. Tenamhā idhāgatāti. Thero “Satthārā ime ekaṁ kāraṇaṁ disvā idha pahitā bhavissanti, kiṁ nu kho etan”ti āvajjento tamatthaṁ ñatvā āha “atthi pana vo āvuso sāmaṇero”ti. Natthi āvusoti. Sace natthi, imaṁ Saṁkiccasāmaṇeraṁ gahetvā gacchathāti. Alaṁ āvuso, sāmaṇeraṁ nissāya no palibodho bhavissati, kiṁ araññe vasantānaṁ sāmaṇerenāti. Nāvuso imaṁ nissāya tumhākaṁ palibodho, apica kho pana tumhe nissāya imassa palibodho bhavissati. Satthāpi tumhe mama santikaṁ pahiṇanto tumhehi saddhiṁ sāmaṇerassa pahiṇanaṁ paccāsīsanto pahiṇi, imaṁ gahetvā gacchathāti. Te “sādhū”ti adhivāsetvā sāmaṇerena saddhiṁ ekatiṁsa janā theraṁ apaloketvā vihārā nikkhamma cārikaṁ carantā vīsayojanasatamatthake ekaṁ sahassakulaṁ gāmaṁ pāpuṇiṁsu.

Manussā te disvā pasannacittā sakkaccaṁ parivisitvā “bhante kattha gamissathā”ti pucchitvā “yathāphāsukaṭṭhānaṁ āvuso”ti vutte pādamūle nipajjitvā “mayaṁ bhante ayyesu imaṁ ṭhānaṁ nissāya antovassaṁ vasantesu pañcasīlaṁ samādāya uposathakammaṁ karissāmā”ti yāciṁsu. Therā adhivāsesuṁ. Atha nesaṁ manussā rattiṭṭhānadivāṭṭhānacaṅkamanapaṇṇasālāyo saṁvidahitvā “ajja mayaṁ, sve mayan”ti ussāhappattā upaṭṭhānamakaṁsu. Therā vassūpanāyikadivase katikavattaṁ kariṁsu “āvuso amhehi dharamānakabuddhassa santike kammaṭṭhānaṁ gahitaṁ, na kho pana sakkā aññatra paṭipattisampadāya Buddhe ārādhetuṁ, amhākañca apāyadvārāni vivaṭāneva, tasmā aññatra pāto bhikkhācāravelaṁ, sāyaṁ therūpaṭṭhānavelañca sesakāle dve ekaṭṭhāne na bhavissāma, yassa aphāsukaṁ bhavissati, tena ghaṇḍiyā[1] pahaṭāya tassa santikaṁ gantvā bhesajjaṁ karissāma, ito aññasmiṁ rattibhāge vā divasabhāge vā appamattā kammaṭṭhānamanuyuñjissāmā”ti.

1. Gaṇḍiyā (Sī, Syā)

ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ အာဝုသော”တိ ဝုတ္တေ မယံ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတုကာမာ ဟုတွာ အာပုစ္ဆိမှာ၊ အထ နော သတ္ထာ ဧဝမာဟ “တုမှာကံ ဇေဋ္ဌဘာတိကံ ဩလောကေတွာ ဂစ္ဆထာ”တိ။ တေနမှာ ဣဓာဂတာတိ။ ထေရော “သတ္ထာရာ ဣမေ ဧကံ ကာရဏံ ဒိသွာ ဣဓ ပဟိတာ ဘဝိဿန္တိ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တော တမတ္ထံ ဉတွာ အာဟ “အတ္ထိ ပန ဝေါ အာဝုသော သာမဏေရော”တိ။ နတ္ထိ အာဝုသောတိ။ သစေ နတ္ထိ၊ ဣမံ သံကိစ္စသာမဏေရံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆထာတိ။ အလံ အာဝုသော, သာမဏေရံ နိဿာယ နော ပလိဗောဓော ဘဝိဿတိ၊ ကိံ အရညေ ဝသန္တာနံ သာမဏေရေနာတိ။ နာဝုသော ဣမံ နိဿာယ တုမှာကံ ပလိဗောဓော၊ အပိစ ခေါ ပန တုမှေ နိဿာယ ဣမဿ ပလိဗောဓော ဘဝိဿတိ။ သတ္ထာပိ တုမှေ မမ သန္တိကံ ပဟိဏန္တော တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ သာမဏေရဿ ပဟိဏနံ ပစ္စာသီသန္တော ပဟိဏိ၊ ဣမံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆထာတိ။ တေ “သာဓူ”တိ အဓိဝါသေတွာ သာမဏေရေန သဒ္ဓိံ ဧကတိံသ ဇနာ ထေရံ အပလောကေတွာ ဝိဟာရာ နိက္ခမ္မ စာရိကံ စရန္တာ ဝီသယောဇနသတမတ္ထကေ ဧကံ သဟဿကုလံ ဂါမံ ပါပုဏိံသု။

မနုဿာ တေ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တာ သက္ကစ္စံ ပရိဝိသိတွာ “ဘန္တေ ကတ္ထ ဂမိဿထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ယထာဖာသုကဋ္ဌာနံ အာဝုသော”တိ ဝုတ္တေ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “မယံ ဘန္တေ အယျေသု ဣမံ ဌာနံ နိဿာယ အန္တောဝဿံ ဝသန္တေသု ပဉ္စသီလံ သမာဒါယ ဥပေါသထကမ္မံ ကရိဿာမာ”တိ ယာစိံသု။ ထေရာ အဓိဝါသေသုံ။ အထ နေသံ မနုဿာ ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနစင်္ကမနပဏ္ဏသာလာယော သံဝိဒဟိတွာ “အဇ္ဇ မယံ, သွေ မယ”န္တိ ဥဿာဟပ္ပတ္တာ ဥပဋ္ဌာနမကံသု။ ထေရာ ဝဿူပနာယိကဒိဝသေ ကတိကဝတ္တံ ကရိံသု “အာဝုသော အမှေဟိ ဓရမာနကဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟိတံ၊ န ခေါ ပန သက္ကာ အညတြ ပဋိပတ္တိသမ္ပဒါယ ဗုဒ္ဓေ အာရာဓေတုံ၊ အမှာကဉ္စ အပါယဒွါရာနိ ဝိဝဋာနေဝ၊ တသ္မာ အညတြ ပါတော ဘိက္ခာစာရဝေလံ, သာယံ ထေရူပဋ္ဌာနဝေလဉ္စ သေသကာလေ ဒွေ ဧကဋ္ဌာနေ န ဘဝိဿာမ၊ ယဿ အဖာသုကံ ဘဝိဿတိ၊ တေန ဃဏ္ဍိယာ[1] ပဟဋာယ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဘေသဇ္ဇံ ကရိဿာမ၊ ဣတော အညသ္မိံ ရတ္တိဘာဂေ ဝါ ဒိဝသဘာဂေ ဝါ အပ္ပမတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနမနုယုဉ္ဇိဿာမာ”တိ။

၁-ဂဏ္ဍိယာ (သီ၊ သျာ)

Tesu evaṁ katikaṁ katvā viharantesu eko duggatapuriso dhītaraṁ upanissāya jīvanto tasmiṁ ṭhāne dubbhikkhe uppanne aparaṁ dhītaraṁ upanissāya jīvitukāmo maggaṁ paṭipajji. Therāpi gāme piṇḍāya caritvā vasanaṭṭhānaṁ āgacchantā antarāmagge ekissā nadiyā nhatvā vālukapuline nisīditvā bhattakiccaṁ kariṁsu. Tasmiṁ khaṇe so puriso taṁ ṭhānaṁ patvā ekamantaṁ aṭṭhāsi, atha naṁ therā "kahaṁ gacchasī"ti pucchiṁsu. So tamatthaṁ ārocesi. Therā tasmiṁ kāruññaṁ uppādetvā "upāsaka ativiya chātosi, gaccha, paṇṇaṁ āhara, ekamekaṁ te bhattapiṇḍaṁ dassāmā"ti vatvā tena paṇṇe āhaṭe attanā attanā bhuñjananiyāmeneva sūpabyañjanehi sannahitvā[1] ekamekaṁ piṇḍaṁ adaṁsu. Etadeva kira vattaṁ, yaṁ bhojanakāle āgatassa bhattaṁ dadamānena bhikkhunā aggabhattaṁ adatvā attanā bhuñjananiyāmeneva thokaṁ vā bahuṁ vā dātabbaṁ, tasmā tepi tathā adaṁsu. So katabhattakicco there vanditvā pucchi "kiṁ bhante ayyā kenaci nimantitā"ti. Natthi upāsaka nimantanaṁ, manussā devasikaṁ evarūpameva āhāraṁ dentīti. So cintesi "mayaṁ niccakālaṁ uṭṭhāya samuṭṭhāya kammaṁ karontāpi evarūpaṁ āhāraṁ laddhuṁ na sakkoma, kiṁ me aññattha gatena, imesaṁ santikeyeva jīvissāmī"ti. Atha ne āha "ahaṁ vattapaṭivattaṁ katvā ayyānaṁ santike vasituṁ icchāmī"ti. Sādhu upāsakāti. So tehi saddhiṁ tesaṁ vasanaṭṭhānaṁ gantvā sādhukaṁ vattapaṭivattaṁ karonto bhikkhū ativiya ārādhetvā dvemāsaccayena dhītaraṁ daṭṭhukāmo hutvā "sace ayye āpucchissāmi, na maṁ vissajjissanti, anāpucchā gamissāmī"ti tesaṁ anācikkhitvāva nikkhami. Ettakameva kirassa oḷārikaṁ khalitaṁ ahosi, yaṁ bhikkhūnaṁ anārocetvā pakkāmi.

Tassa pana gamanamagge ekā aṭavī atthi, tattha pañcasatānaṁ corānaṁ "yo imaṁ aṭaviṁ pavisati, taṁ māretvā tassa maṁsalohitena tuyhaṁ balikammaṁ karissāmā"ti devatāya āyācanaṁ katvā vasantānaṁ sattamo divaso hoti. Tasmā sattame divase corajeṭṭhako rukkhaṁ āruyha olokento taṁ āgacchantaṁ disvā corānaṁ saññamadāsi. Te tassa aṭavimajjhaṁ paviṭṭhabhāvaṁ ñatvā parikkhipitvā taṁ gaṇhitvā gāḷhabandhanaṁ

1. Sannetvā (Sī), sannehitvā (Syā)

တေသု ဧဝံ ကတိကံ ကတွာ ဝိဟရန္တေသု ဧကော ဒုဂ္ဂတပုရိသော ဓီတရံ ဥပနိဿာယ ဇီဝန္တော တသ္မိံ ဌာနေ ဒုဗ္ဘိက္ခေ ဥပ္ပန္နေ အပရံ ဓီတရံ ဥပနိဿာယ ဇီဝိတုကာမော မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ထေရာပိ ဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဝသနဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆန္တာ အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကိဿာ နဒိယာ နှတွာ ဝါလုကပုလိနေ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကရိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ သော ပုရိသော တံ ဌာနံ ပတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ထေရာ "ကဟံ ဂစ္ဆသီ"တိ ပုစ္ဆိံသု။ သော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ ထေရာ တသ္မိံ ကာရုညံ ဥပ္ပါဒေတွာ "ဥပါသက အတိဝိယ ဆာတောသိ၊ ဂစ္ဆ, ပဏ္ဏံ အာဟရ၊ ဧကမေကံ တေ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဒဿာမာ"တိ ဝတွာ တေန ပဏ္ဏေ အာဟဋေ အတ္တနာ အတ္တနာ ဘုဉ္ဇနိယာမေနေဝ သူပဗျဉ္ဇနေဟိ သန္နဟိတွာ[၁] ဧကမေကံ ပိဏ္ဍံ အဒံသု။ ဧတဒေဝ ကိရ ဝတ္တံ၊ ယံ ဘောဇနကာလေ အာဂတဿ ဘတ္တံ ဒဒမာနေန ဘိက္ခုနာ အဂ္ဂဘတ္တံ အဒတွာ အတ္တနာ ဘုဉ္ဇနိယာမေနေဝ ထောကံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဒါတဗ္ဗံ။ တသ္မာ တေပိ တထာ အဒံသု။ သော ကတဘတ္တကိစ္စော ထေရေ ဝန္ဒိတွာ ပုစ္ဆိ "ကိံ ဘန္တေ အယျာ ကေနစိ နိမန္တိတာ"တိ။ နတ္ထိ ဥပါသက နိမန္တနံ၊ မနုဿာ ဒေဝသိကံ ဧဝရူပမေဝ အာဟာရံ ဒေန္တီတိ။ သော စိန္တေသိ "မယံ နိစ္စကာလံ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ ကမ္မံ ကရောန္တာပိ ဧဝရူပံ အာဟာရံ လဒ္ဓုံ န သက္ကောမ၊ ကိံ မေ အညတ္ထ ဂတေန၊ ဣမေသံ သန္တိကေယေဝ ဇီဝိဿာမီ"တိ။ အထ နေ အာဟ "အဟံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ အယျာနံ သန္တိကေ ဝသိတုံ ဣစ္ဆာမီ"တိ။ သာဓု ဥပါသကာတိ။ သော တေဟိ သဒ္ဓိံ တေသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ သာဓုကံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကရောန္တော ဘိက္ခူ အတိဝိယ အာရာဓေတွာ ဒွေမာသစ္စယေန ဓီတရံ ဒဋ္ဌုကာမော ဟုတွာ "သစေ အယျေ အာပုစ္ဆိဿာမိ၊ န မံ ဝိဿဇ္ဇိဿန္တိ၊ အနာပုစ္ဆာ ဂမိဿာမီ"တိ တေသံ အနာစိက္ခိတွာဝ နိက္ခမိ။ ဧတ္တကမေဝ ကိရဿ ဩဠာရိကံ ခလိတံ အဟောသိ၊ ယံ ဘိက္ခူနံ အနာရောစေတွာ ပက္ကာမိ။

တဿ ပန ဂမနမဂ္ဂေ ဧကာ အဋဝီ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ပဉ္စသတာနံ စောရာနံ "ယော ဣမံ အဋဝိံ ပဝိသတိ၊ တံ မာရေတွာ တဿ မံသလောဟိတေန တုယှံ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမာ"တိ ဒေဝတာယ အာယာစနံ ကတွာ ဝသန္တာနံ သတ္တမော ဒိဝသော ဟောတိ။ တသ္မာ သတ္တမေ ဒိဝသေ စောရဇေဋ္ဌကော ရုက္ခံ အာရုယှ ဩလောကေန္တော တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ စောရာနံ သညမဒါသိ။ တေ တဿ အဋဝိမဇ္ဈံ ပဝိဋ္ဌဘာဝံ ဉတွာ ပရိက္ခိပိတွာ တံ ဂဏှိတွာ ဂါဠှဗန္ဓနံ

၁-သန္နေတွာ (သီ)၊ သန္နေဟိတွာ (သျာ)

katvā araṇisahitena aggiṁ nibbattetvā[1] dārūni saṁkaḍḍhitvā mahantaṁ aggikkhandhaṁ katvā sūlāni tacchiṁsu. So tesaṁ taṁ kiriyaṁ disvā "sāmi imasmiṁ ṭhāne neva sūkarā, na migādayo dissanti, kiṁ kāraṇā idaṁ karothā"ti pucchi. Taṁ māretvā tava maṁsalohitena devatāya balikammaṁ karissāmāti. So maraṇabhayatajjito bhikkhūnaṁ taṁ upakāraṁ acintetvā kevalaṁ attano jīvitameva rakkhamāno evamāha "sāmi ahaṁ vighāsādo, ucchiṭṭhabhattaṁ bhuñjitvā vaḍḍhito, vighāsādo nāma kāḷakaṇṇiko, ayyā pana yato tato nikkhamitvā pabbajitāpi khattiyāva, asukasmiṁ ṭhāne ekatiṁsa bhikkhū vasanti, te māretvā balikammaṁ karotha, ativiya vo devatā tussissatī"ti. Taṁ sutvā corā "bhaddakaṁ esa vadeti, kiṁ iminā kāḷakaṇṇinā, khattiye māretvā balikammaṁ karissāmā"ti cintetvā "ehi, nesaṁ vasanaṭṭhānaṁ dassehī"ti tameva maggadesakaṁ katvā taṁ ṭhānaṁ patvā vihāramajjhe bhikkhū adisvā "kahaṁ bhikkhū"ti naṁ pucchiṁsu. So dve māse vasitattā tesaṁ katikavattaṁ jānanto evamāha "attano divāṭṭhānarattiṭṭhānesu nisinnā, etaṁ ghaṇḍiṁ paharatha, ghaṇḍisaddena sannipatissantī"ti. Corajeṭṭhako ghaṇḍiṁ pahari.

Bhikkhū ghaṇḍisaddaṁ sutvā "akāle ghaṇḍi pahaṭā, kassaci aphāsukaṁ bhavissatī"ti āgantvā vihāramajjhe paṭipāṭiyā paññattesu pāsāṇaphalakesu nisīdiṁsu. Saṁghatthero core oloketvā pucchi "upāsakā kenāyaṁ ghaṇḍi pahaṭā"ti. Corajeṭṭhako āha "mayā bhante"ti. Kiṁ kāraṇāti. Amhehi aṭavidevatāya āyācitaṁ atthi, tassā balikammakaraṇatthāya ekaṁ bhikkhuṁ gahetvā gamissāmāti. Taṁ sutvā mahāthero bhikkhū āha "āvuso bhātikānaṁ uppannakiccaṁ nāma jeṭṭhabhātikena nittharitabbaṁ, ahaṁ attano jīvitaṁ tumhākaṁ pariccajitvā imehi saddhiṁ gamissāmi, mā sabbesaṁ antarāyo hotu, appamattā samaṇadhammaṁ karothā"ti. Anuthero āha "bhante jeṭṭhabhātu kiccaṁ nāma kaniṭṭhassa bhāro, ahaṁ gamissāmi, tumhe appamattā hothā"ti. Iminā upāyena "ahameva ahamevā"ti vatvā paṭipāṭiyā tiṁsapi janā uṭṭhahiṁsu, evaṁ te neva ekissā mātuyā puttā,

1. Nimmathetvā (Sī, Syā)

ကတွာ အရဏိသဟိတေန အဂ္ဂိံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ[၁] ဒါရူနိ သံကဍ္ဎိတွာ မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ကတွာ သူလာနိ တစ္ဆိံသု။ သော တေသံ တံ ကိရိယံ ဒိသွာ "သာမိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ နေဝ သူကရာ, န မိဂါဒယော ဒိဿန္တိ၊ ကိံ ကာရဏာ ဣဒံ ကရောထာ"တိ ပုစ္ဆိ။ တံ မာရေတွာ တဝ မံသလောဟိတေန ဒေဝတာယ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမာတိ။ သော မရဏဘယတဇ္ဇိတော ဘိက္ခူနံ တံ ဥပကာရံ အစိန္တေတွာ ကေဝလံ အတ္တနော ဇီဝိတမေဝ ရက္ခမာနော ဧဝမာဟ "သာမိ အဟံ ဝိဃာသာဒေါ၊ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဝဍ္ဎိတော၊ ဝိဃာသာဒေါ နာမ ကာဠကဏ္ဏိကော၊ အယျာ ပန ယတော တတော နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတာပိ ခတ္တိယာဝ၊ အသုကသ္မိံ ဌာနေ ဧကတိံသ ဘိက္ခူ ဝသန္တိ၊ တေ မာရေတွာ ဗလိကမ္မံ ကရောထ၊ အတိဝိယ ဝေါ ဒေဝတာ တုဿိဿတီ"တိ။ တံ သုတွာ စောရာ "ဘဒ္ဒကံ ဧသ ဝဒေတိ၊ ကိံ ဣမိနာ ကာဠကဏ္ဏိနာ၊ ခတ္တိယေ မာရေတွာ ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမာ"တိ စိန္တေတွာ "ဧဟိ, နေသံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဒဿေဟီ"တိ တမေဝ မဂ္ဂဒေသကံ ကတွာ တံ ဌာနံ ပတွာ ဝိဟာရမဇ္ဈေ ဘိက္ခူ အဒိသွာ "ကဟံ ဘိက္ခူ"တိ နံ ပုစ္ဆိံသု။ သော ဒွေ မာသေ ဝသိတတ္တာ တေသံ ကတိကဝတ္တံ ဇာနန္တော ဧဝမာဟ "အတ္တနော ဒိဝါဋ္ဌာနရတ္တိဋ္ဌာနေသု နိသိန္နာ၊ ဧတံ ဃဏ္ဍိံ ပဟရထ၊ ဃဏ္ဍိသဒ္ဒေန သန္နိပတိဿန္တီ"တိ။ စောရဇေဋ္ဌကော ဃဏ္ဍိံ ပဟရိ။

ဘိက္ခူ ဃဏ္ဍိသဒ္ဒံ သုတွာ "အကာလေ ဃဏ္ဍိ ပဟဋာ၊ ကဿစိ အဖာသုကံ ဘဝိဿတီ"တိ အာဂန္တွာ ဝိဟာရမဇ္ဈေ ပဋိပါဋိယာ ပညတ္တေသု ပါသာဏဖလကေသု နိသီဒိံသု။ သံဃတ္ထေရော စောရေ ဩလောကေတွာ ပုစ္ဆိ "ဥပါသကာ ကေနာယံ ဃဏ္ဍိ ပဟဋာ"တိ။ စောရဇေဋ္ဌကော အာဟ "မယာ ဘန္တေ"တိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ အမှေဟိ အဋဝိဒေဝတာယ အာယာစိတံ အတ္ထိ၊ တဿာ ဗလိကမ္မကရဏတ္ထာယ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဂဟေတွာ ဂမိဿာမာတိ။ တံ သုတွာ မဟာထေရော ဘိက္ခူ အာဟ "အာဝုသော ဘာတိကာနံ ဥပ္ပန္နကိစ္စံ နာမ ဇေဋ္ဌဘာတိကေန နိတ္ထရိတဗ္ဗံ၊ အဟံ အတ္တနော ဇီဝိတံ တုမှာကံ ပရိစ္စဇိတွာ ဣမေဟိ သဒ္ဓိံ ဂမိဿာမိ၊ မာ သဗ္ဗေသံ အန္တရာယော ဟောတု၊ အပ္ပမတ္တာ သမဏဓမ္မံ ကရောထာ"တိ။ အနုထေရော အာဟ "ဘန္တေ ဇေဋ္ဌဘာတု ကိစ္စံ နာမ ကနိဋ္ဌဿ ဘာရော၊ အဟံ ဂမိဿာမိ၊ တုမှေ အပ္ပမတ္တာ ဟောထာ"တိ။ ဣမိနာ ဥပါယေန "အဟမေဝ အဟမေဝါ"တိ ဝတွာ ပဋိပါဋိယာ တိံသပိ ဇနာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ဧဝံ တေ နေဝ ဧကိဿာ မာတုယာ ပုတ္တာ,

၁-နိမ္မထေတွာ (သီ၊ သျာ)

na ekassa pituno, nāpi vītarāgā, atha ca pana avasesānaṁ atthāya paṭipāṭiyā jīvitaṁ pariccajiṁsu. Tesu ekopi “tvaṁ yāhī”ti vattuṁ samattho nāma nāhosi.

Saṁkiccasāmaṇero tesaṁ kathaṁ sutvā “bhante tumhe tiṭṭhatha, ahaṁ tumhākaṁ jīvitaṁ pariccajitvā gamissāmī”ti āha. Te āhaṁsu “āvuso mayaṁ sabbe ekato māriyamānāpi taṁ ekakaṁ na vissajjessāmā”ti. Kiṁ kāraṇā bhanteti. “Āvuso tvaṁ Dhammasenāpatisāriputtattherassa sāmaṇero, sace taṁ vissajjessāma, sāmaṇeraṁ me ādāya gantvā corānaṁ niyyādiṁsū”ti thero no garahissati, taṁ nindaṁ nittharituṁ na sakkhissāma, tena taṁ na vissajjessāmāti. “Bhante Sammāsambuddho tumhe mama upajjhāyassa santikaṁ pahiṇantopi, mama upajjhāyo maṁ tumhehi saddhiṁ pahiṇantopi idameva kāraṇaṁ disvā pahiṇi, tiṭṭhatha tumhe, ahameva gamissāmī”ti so tiṁsa bhikkhū vanditvā “sace bhante me doso atthi, khamathā”ti vatvā nikkhami. Tadā bhikkhūnaṁ mahāsaṁvego uppajji, akkhīni assupuṇṇāni hadayamaṁsaṁ pavedhi. Mahāthero core āha “upāsakā ayaṁ daharako tumhe aggiṁ karonte, sūlāni tacchante, paṇṇāni attharante disvā bhāyissati, imaṁ ekamante ṭhapetvā tāni kiccāni kareyyāthā”ti. Corā sāmaṇeraṁ ādāya gantvā ekamante ṭhapetvā sabbakiccāni kariṁsu.

Kiccapariyosāne corajeṭṭhako asiṁ abbāhitvā sāmaṇeraṁ upasaṅkami. Sāmaṇero nisīdamāno jhānaṁ samāpajjitvāva nisīdi. Corajeṭṭhako asiṁ parivattetvā sāmaṇerassa khandhe pātesi, asi namitvā dhārāya dhāraṁ pahari, so “na sammā paharin”ti maññamāno puna taṁ ujukaṁ katvā pahari. Asi tālapaṇṇaṁ viya veṭhayamāno[1] tharumūlaṁ agamāsi. Sāmaṇeraṁ hi tasmiṁ kāle Sinerunā avattharantopi māretuṁ samattho nāma natthi, pageva asinā. Taṁ pāṭihāriyaṁ disvā corajeṭṭhako cintesi “pubbe me asi silāthambhaṁ vā khadirakhāṇuṁ vā kaḷīraṁ viya chindati, idāni ekavāraṁ nami, ekavāraṁ tālapattaveṭhako viya jāto. Ayaṁ nāma asi acetano hutvāpi imassa guṇaṁ jānāti, ahaṁ sacetanopi na jānāmī”ti. So asiṁ

1. Veṭhiyamāno (Sī), paveṭhiyamāno (Ka)

န ဧကဿ ပိတုနော, နာပိ ဝီတရာဂါ၊ အထ စ ပန အဝသေသာနံ အတ္ထာယ ပဋိပါဋိယာ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိံသု။ တေသု ဧကောပိ “တွံ ယာဟီ”တိ ဝတ္တုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိ။

သံကိစ္စသာမဏေရော တေသံ ကထံ သုတွာ “ဘန္တေ တုမှေ တိဋ္ဌထ၊ အဟံ တုမှာကံ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ ဂမိဿာမီ”တိ အာဟ။ တေ အာဟံသု “အာဝုသော မယံ သဗ္ဗေ ဧကတော မာရိယမာနာပိ တံ ဧကကံ န ဝိဿဇ္ဇေဿာမာ”တိ။ ကိံ ကာရဏာ ဘန္တေတိ။ “အာဝုသော တွံ ဓမ္မသေနာပတိသာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သာမဏေရော၊ သစေ တံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမ၊ သာမဏေရံ မေ အာဒါယ ဂန္တွာ စောရာနံ နိယျာဒိံသူ”တိ ထေရော နော ဂရဟိဿတိ၊ တံ နိန္ဒံ နိတ္ထရိတုံ န သက္ခိဿာမ၊ တေန တံ န ဝိဿဇ္ဇေဿာမာတိ။ “ဘန္တေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ တုမှေ မမ ဥပဇ္ဈာယဿ သန္တိကံ ပဟိဏန္တောပိ, မမ ဥပဇ္ဈာယော မံ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ပဟိဏန္တောပိ ဣဒမေဝ ကာရဏံ ဒိသွာ ပဟိဏိ၊ တိဋ္ဌထ တုမှေ၊ အဟမေဝ ဂမိဿာမီ”တိ သော တိံသ ဘိက္ခူ ဝန္ဒိတွာ “သစေ ဘန္တေ မေ ဒေါသော အတ္ထိ၊ ခမထာ”တိ ဝတွာ နိက္ခမိ။ တဒါ ဘိက္ခူနံ မဟာသံဝေဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ အက္ခီနိ အဿုပုဏ္ဏာနိ ဟဒယမံသံ ပဝေဓိ။ မဟာထေရော စောရေ အာဟ “ဥပါသကာ အယံ ဒဟရကော တုမှေ အဂ္ဂိံ ကရောန္တေ, သူလာနိ တစ္ဆန္တေ, ပဏ္ဏာနိ အတ္ထရန္တေ ဒိသွာ ဘာယိဿတိ၊ ဣမံ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ တာနိ ကိစ္စာနိ ကရေယျာထာ”တိ။ စောရာ သာမဏေရံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရိံသု။

ကိစ္စပရိယောသာနေ စောရဇေဋ္ဌကော အသိံ အဗ္ဗာဟိတွာ သာမဏေရံ ဥပသင်္ကမိ။ သာမဏေရော နိသီဒမာနော ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာဝ နိသီဒိ။ စောရဇေဋ္ဌကော အသိံ ပရိဝတ္တေတွာ သာမဏေရဿ ခန္ဓေ ပါတေသိ၊ အသိ နမိတွာ ဓာရာယ ဓာရံ ပဟရိ၊ သော “န သမ္မာ ပဟရိ”န္တိ မညမာနော ပုန တံ ဥဇုကံ ကတွာ ပဟရိ။ အသိ တာလပဏ္ဏံ ဝိယ ဝေဌယမာနော[၁] ထရုမူလံ အဂမာသိ။ သာမဏေရံ ဟိ တသ္မိံ ကာလေ သိနေရုနာ အဝတ္ထရန္တောပိ မာရေတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ ပဂေဝ အသိနာ။ တံ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ စောရဇေဋ္ဌကော စိန္တေသိ “ပုဗ္ဗေ မေ အသိ သိလာထမ္ဘံ ဝါ ခဒိရခါဏုံ ဝါ ကဠီရံ ဝိယ ဆိန္ဒတိ၊ ဣဒါနိ ဧကဝါရံ နမိ၊ ဧကဝါရံ တာလပတ္တဝေဌကော ဝိယ ဇာတော။ အယံ နာမ အသိ အစေတနော ဟုတွာပိ ဣမဿ ဂုဏံ ဇာနာတိ၊ အဟံ သစေတနောပိ န ဇာနာမီ”တိ။ သော အသိံ

၁-ဝေဌိယမာနော (သီ)၊ ပဝေဌိယမာနော (က)

bhūmiyaṁ khipitvā tassa pādamūle urena nipajjitvā “bhante mayaṁ dhanakāraṇā aṭaviṁ paviṭṭhāmhā, amhe dūratova disvā sahassamattāpi manussā pavedhanti, dve tisso kathā kathetuṁ na sakkonti. Tava pana santāsamattampi[1] natthi, ukkāmukhe suvaṇṇaṁ viya supupphitakaṇikāraṁ viya ca te mukhaṁ virocati, kiṁ nu kho kāraṇan”ti pucchanto imaṁ gāthamāha—

“Tassa te natthi bhītattaṁ[2], bhiyyo vaṇṇo pasīdati.
Kasmā na paridevesi, evarūpe mahabbhaye”ti[3].

Sāmaṇero jhānā vuṭṭhāya tassa dhammaṁ desento “āvuso Gāmaṇi khīṇāsavassa attabhāvo nāma sīse ṭhapitabhāro viya hoti, so tasmiṁ bhijjante vā nassante vā tussateva, na bhāyatī”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

“Natthi cetasikaṁ dukkhaṁ, anapekkhassa gāmaṇi.
Atikkantā bhayā sabbe, khīṇasaṁyojanassa ve.

Khīṇāya bhavanettiyā, diṭṭhe dhamme yathātathe.
Na bhayaṁ maraṇe hoti, bhāranikkhepane yathā”ti[4].

So tassa kathaṁ sutvā pañca corasatāni oloketvā āha “tumhe kiṁ karissathā”ti. Tumhe pana sāmīti. Mama tāva bho evarūpaṁ pāṭihāriyaṁ disvā agāramajjhe kammaṁ natthi, ayyassa santike pabbajissāmīti mayampi tatheva karissāmāti. “Sādhu tātā”ti tato pañcasatāpi corā sāmaṇeraṁ vanditvā pabbajjaṁ yāciṁsu. So tesaṁ asidhārāhi eva kese ceva vatthadasā ca chinditvā tambamattikāya rajitvā tāni kāsāyāni acchādāpetvā dasasu sīlesu patiṭṭhāpetvā te ādāya gacchanto cintesi “sacāhaṁ there adisvāva gamissāmi,

1. Cittutrāsamattampi (Syā) 2. Tāso te natthi na bhayaṁ (Sī, Syā)
3. Khu 2. 320 piṭṭhe Theragāthāyaṁ.
4. Natthi cetasikaṁ dukkhaṁ, anapekkhassa Gāmaṇi.
Atikkanto bhayaṁ sabbaṁ, khīṇasaṁyojano isī.

Khīṇā cassa bhavanetti, diṭṭhā dhammā yathā tathā.
Nibbhayaṁ maraṇaṁ hoti, bhāravoropanaṁ yathāti (Sī, Syā) Khu 2. 320 piṭṭhe pana passitabbaṁ.

ဘူမိယံ ခိပိတွာ တဿ ပါဒမူလေ ဥရေန နိပဇ္ဇိတွာ “ဘန္တေ မယံ ဓနကာရဏာ အဋဝိံ ပဝိဋ္ဌာမှာ၊ အမှေ ဒူရတောဝ ဒိသွာ သဟဿမတ္တာပိ မနုဿာ ပဝေဓန္တိ၊ ဒွေ တိဿော ကထာ ကထေတုံ န သက္ကောန္တိ။ တဝ ပန သန္တာသမတ္တမ္ပိ[1] နတ္ထိ၊ ဥက္ကာမုခေ သုဝဏ္ဏံ ဝိယ သုပုပ္ဖိတကဏိကာရံ ဝိယ စ တေ မုခံ ဝိရောစတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ ပုစ္ဆန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“တဿ တေ နတ္ထိ ဘီတတ္တံ[2]၊ ဘိယျော ဝဏ္ဏော ပသီဒတိ။
ကသ္မာ န ပရိဒေဝေသိ၊ ဧဝရူပေ မဟဗ္ဘယေ”တိ[3]။

သာမဏေရော ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော “အာဝုသော ဂါမဏိ ခီဏာသဝဿ အတ္တဘာဝေါ နာမ သီသေ ဌပိတဘာရော ဝိယ ဟောတိ၊ သော တသ္မိံ ဘိဇ္ဇန္တေ ဝါ နဿန္တေ ဝါ တုဿတေဝ၊ န ဘာယတီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“နတ္ထိ စေတသိကံ ဒုက္ခံ၊ အနပေက္ခဿ ဂါမဏိ။
အတိက္ကန္တာ ဘယာ သဗ္ဗေ၊ ခီဏသံယောဇနဿ ဝေ။

ခီဏာယ ဘဝနေတ္တိယာ၊ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ ယထာတထေ။
န ဘယံ မရဏေ ဟောတိ၊ ဘာရနိက္ခေပနေ ယထာ”တိ[4]။

သော တဿ ကထံ သုတွာ ပဉ္စ စောရသတာနိ ဩလောကေတွာ အာဟ “တုမှေ ကိံ ကရိဿထာ”တိ။ တုမှေ ပန သာမီတိ။ မမ တာဝ ဘော ဧဝရူပံ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ အဂါရမဇ္ဈေ ကမ္မံ နတ္ထိ၊ အယျဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ မယမ္ပိ တထေဝ ကရိဿာမာတိ။ “သာဓု တာတာ”တိ တတော ပဉ္စသတာပိ စောရာ သာမဏေရံ ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု။ သော တေသံ အသိဓာရာဟိ ဧဝ ကေသေ စေဝ ဝတ္ထဒသာ စ ဆိန္ဒိတွာ တမ္ဗမတ္တိကာယ ရဇိတွာ တာနိ ကာသာယာနိ အစ္ဆာဒါပေတွာ ဒသသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတွာ တေ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တော စိန္တေသိ “သစာဟံ ထေရေ အဒိသွာဝ ဂမိဿာမိ၊

၁-စိတ္တုတြာသမတ္တမ္ပိ (သျာ) ၂-တာသော တေ နတ္ထိ န ဘယံ (သီ၊ သျာ)
၃-ခု ၂-၃၂၀-ပိဋ္ဌေ ထေရဂါထာယံ။
၄-နတ္ထိ စေတသိကံ ဒုက္ခံ၊ အနပေက္ခဿ ဂါမဏိ။
အတိက္ကန္တော ဘယံ သဗ္ဗံ၊ ခီဏသံယောဇနော ဣသိ။

ခီဏာ စဿ ဘဝနေတ္တိ၊ ဒိဋ္ဌာ ဓမ္မာ ယထာ တထာ။
နိဗ္ဘယံ မရဏံ ဟောတိ၊ ဘာရဝေါရောပနံ ယထာတိ (သီ၊ သျာ) ခု ၂-၃၂၀-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။

te samaṇadhammaṁ kātuṁ na sakkhissanti. Corānaṁ hi maṁ gahetvā nikkhantakālato paṭṭhāya tesu ekopi assūni sandhāretuṁ nāsakkhi, 'mārito nu kho sāmaṇero, no'ti cintentānaṁ kammaṭṭhānaṁ abhimukhaṁ na bhavissati, tasmā disvāva ne gamissāmī"ti. So pañcasatabhikkhuparivāro tattha gantvā attano dassanena paṭiladdha-assāsehi tehi "kiṁ sappurisa saṁkicca, laddhaṁ te jīvitan"ti vutte "āma bhante, ime maṁ māretukāmā hutvā māretuṁ asakkonto mama guṇe pasīditvā dhammaṁ sutvā pabbajitā, ahaṁ 'tumhe disvāva gamissāmī'ti āgato, appamattā samaṇadhammaṁ karotha, ahaṁ Satthu santikaṁ gamissāmī'ti te bhikkhū vanditvā itare ādāya upajjhāyassa santikaṁ gantvā "kiṁ Saṁkicca, antevāsikā te laddhā"ti vutte "āma bhante"ti taṁ pavattiṁ ārocesi. Therena "gaccha Saṁkicca, Satthāraṁ passāhī"ti vutte "sādhū"ti theraṁ vanditvā te ādāya Satthu santikaṁ gantvā Satthārāpi "kiṁ Saṁkicca, antevāsikā te laddhā"ti vutte "āma bhante"ti taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā "evaṁ kira bhikkhave"ti pucchitvā "āma bhante"ti vutte "bhikkhave tumhākaṁ corakammaṁ katvā dussīle patiṭṭhāya vassasataṁ jīvanato[1] idāni sīle patiṭṭhāya ekadivasampi jīvitaṁ seyyo"ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

110. "Yo ca vassasataṁ jīve, dussīlo asamāhito.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, sīlavantassa jhāyino"ti.

Tattha **dussīlo**ti nissīlo. **Sīlavantassā**ti dussīlassa **vassasataṁ** jīvanato **sīlavantassa** dvīhi jhānehi **jhāyino** ekadivasampi ekamuhuttampi **jīvitaṁ seyyo**, uttamanti attho.

Desanāvasāne te pañcasatāpi bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇiṁsu, sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Aparena samayena Saṁkicco upasampadaṁ labhitvā dasavasso hutvā sāmaṇeraṁ gaṇhi. So pana tasseva bhāgineyyo Adhimuttasāmaṇero nāma. Atha naṁ thero paripuṇṇavassakāle āmantetvā "upasampadaṁ te karissāmi, gaccha, ñātakānaṁ santike vassaparimāṇaṁ

1. Jīvitato (Syā)

တေ သမဏဓမ္မံ ကာတုံ န သက္ခိဿန္တိ။ စောရာနံ ဟိ မံ ဂဟေတွာ နိက္ခန္တကာလတော ပဋ္ဌာယ တေသု ဧကောပိ အဿူနိ သန္ဓာရေတုံ နာသက္ခိ၊ 'မာရိတော နု ခေါ သာမဏေရော, နော'တိ စိန္တေန္တာနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဘိမုခံ န ဘဝိဿတိ၊ တသ္မာ ဒိသွာဝ နေ ဂမိဿာမီ"တိ။ သော ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော တတ္ထ ဂန္တွာ အတ္တနော ဒဿနေန ပဋိလဒ္ဓအဿာသေဟိ တေဟိ "ကိံ သပ္ပုရိသ သံကိစ္စ၊ လဒ္ဓံ တေ ဇီဝိတ"န္တိ ဝုတ္တေ "အာမ ဘန္တေ, ဣမေ မံ မာရေတုကာမာ ဟုတွာ မာရေတုံ အသက္ကောန္တာ မမ ဂုဏေ ပသီဒိတွာ ဓမ္မံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဟံ 'တုမှေ ဒိသွာဝ ဂမိဿာမီ'တိ အာဂတော၊ အပ္ပမတ္တာ သမဏဓမ္မံ ကရောထ၊ အဟံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂမိဿာမီ"တိ တေ ဘိက္ခူ ဝန္ဒိတွာ ဣတရေ အာဒါယ ဥပဇ္ဈာယဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ကိံ သံကိစ္စ, အန္တေဝါသိကာ တေ လဒ္ဓါ"တိ ဝုတ္တေ "အာမ ဘန္တေ"တိ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ ထေရေန "ဂစ္ဆ သံကိစ္စ၊ သတ္ထာရံ ပဿာဟီ"တိ ဝုတ္တေ "သာဓူ"တိ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ တေ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရာပိ "ကိံ သံကိစ္စ, အန္တေဝါသိကာ တေ လဒ္ဓါ"တိ ဝုတ္တေ "အာမ ဘန္တေ"တိ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ "ဧဝံ ကိရ ဘိက္ခဝေ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "အာမ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခဝေ တုမှာကံ စောရကမ္မံ ကတွာ ဒုဿီလေ ပတိဋ္ဌာယ ဝဿသတံ ဇီဝနတော[၁] ဣဒါနိ သီလေ ပတိဋ္ဌာယ ဧကဒိဝသမ္ပိ ဇီဝိတံ သေယျော"တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၀။ "ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ ဒုဿီလော အသမာဟိတော။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ သီလဝန္တဿ ဈာယိနော"တိ။

တတ္ထ **ဒုဿီလော**တိ နိဿီလော။ **သီလဝန္တဿာ**တိ ဒုဿီလဿ **ဝဿသတံ** ဇီဝနတော **သီလဝန္တဿ** ဒွီဟိ ဈာနေဟိ **ဈာယိနော** ဧကဒိဝသမ္ပိ ဧကမုဟုတ္တမ္ပိ **ဇီဝိတံ သေယျော**၊ ဥတ္တမန္တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ပဉ္စသတာပိ ဘိက္ခူ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ သမ္ပတ္တမဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အပရေန သမယေန သံကိစ္စော ဥပသမ္ပဒံ လဘိတွာ ဒသဝဿော ဟုတွာ သာမဏေရံ ဂဏှိ။ သော ပန တဿေဝ ဘာဂိနေယျော အဓိမုတ္တသာမဏေရော နာမ။ အထ နံ ထေရော ပရိပုဏ္ဏဝဿကာလေ အာမန္တေတွာ "ဥပသမ္ပဒံ တေ ကရိဿာမိ၊ ဂစ္ဆ, ဉာတကာနံ သန္တိကေ ဝဿပရိမာဏံ

၁-ဇီဝိတတော (သျာ)

pucchitvā ehī”ti uyyojesi. So mātāpitūnaṁ santikaṁ gacchanto antarāmagge pañcasatehi corehi balikammatthāya māriyamāno tesaṁ dhammaṁ desetvā pasannacittehi tehi “na te imasmiṁ ṭhāne amhākaṁ atthibhāvo kassaci ārocetabbo”ti vissaṭṭho paṭipathe mātāpitaro āgacchante disvā tameva maggaṁ paṭipajjantānampi tesaṁ saccamanurakkhanto nārocesi. Tesaṁ corehi viheṭhiyamānānaṁ “tvampi corehi saddhiṁ ekato hutvā maññe, amhākaṁ nārocesī”ti paridevantānaṁ saddaṁ sutvā te[1] mātāpitūnampi anārocitabhāvaṁ ñatvā pasannacittā pabbajjaṁ yāciṁsu. Sopi Saṁkiccasāmaṇero viya te sabbe pabbājetvā upajjhāyassa santikaṁ ānetvā tena Satthu santikaṁ pesito gantvā taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā “evaṁ kira bhikkhave”ti pucchitvā “āma bhante”ti vutte purimanayeneva anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imameva gāthamāha—

“Yo ca vassasataṁ jīve, dussīlo asamāhito.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, sīlavantassa jhāyino”ti.

Idampi **Adhimuttasāmaṇeravatthu** vuttanayamevāti.

Saṁkiccasāmaṇeravatthu navamaṁ.

---

10. Khāṇukoṇḍaññattheravatthu

Yo ca vassasataṁ jīveti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Khāṇukoṇḍaññattheraṁ ārabbha kathesi.

So kira thero Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññe viharanto arahattaṁ patvā “Satthu ārocessāmī”ti tato āgacchanto antarāmagge kilanto maggā okkamma ekasmiṁ piṭṭhipāsāṇe nisinno jhānaṁ samāpajji. Athekaṁ gāmaṁ vilumpitvā pañcasatā corā attano balānurūpena bhaṇḍikaṁ bandhitvā sīsenādāya gacchantā dūraṁ gantvā kilantarūpā “dūraṁ āgatāmha, imasmiṁ piṭṭhipāsāṇe vissamissāmā”ti maggā

1. Tena (Sī, Ka)

ပုစ္ဆိတွာ ဧဟီ”တိ ဥယျောဇေသိ။ သော မာတာပိတူနံ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ပဉ္စသတေဟိ စောရေဟိ ဗလိကမ္မတ္ထာယ မာရိယမာနော တေသံ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ ပသန္နစိတ္တေဟိ တေဟိ “န တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အမှာကံ အတ္ထိဘာဝေါ ကဿစိ အာရောစေတဗ္ဗော”တိ ဝိဿဋ္ဌော ပဋိပထေ မာတာပိတရော အာဂစ္ဆန္တေ ဒိသွာ တမေဝ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇန္တာနမ္ပိ တေသံ သစ္စမနုရက္ခန္တော နာရောစေသိ။ တေသံ စောရေဟိ ဝိဟေဌိယမာနာနံ “တွမ္ပိ စောရေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ မညေ၊ အမှာကံ နာရောစေသီ”တိ ပရိဒေဝန္တာနံ သဒ္ဒံ သုတွာ တေ[1] မာတာပိတူနမ္ပိ အနာရောစိတဘာဝံ ဉတွာ ပသန္နစိတ္တာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု။ သောပိ သံကိစ္စသာမဏေရော ဝိယ တေ သဗ္ဗေ ပဗ္ဗာဇေတွာ ဥပဇ္ဈာယဿ သန္တိကံ အာနေတွာ တေန သတ္ထု သန္တိကံ ပေသိတော ဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ “ဧဝံ ကိရ ဘိက္ခဝေ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ ပုရိမနယေနေဝ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမမေဝ ဂါထမာဟ—

“ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ ဒုဿီလော အသမာဟိတော။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ သီလဝန္တဿ ဈာယိနော”တိ။

ဣဒမ္ပိ **အဓိမုတ္တသာမဏေရဝတ္ထု** ဝုတ္တနယမေဝါတိ။

သံကိစ္စသာမဏေရဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-ခါဏုကောဏ္ဍညတ္ထေရဝတ္ထု

ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ခါဏုကောဏ္ဍညတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ထေရော သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညေ ဝိဟရန္တော အရဟတ္တံ ပတွာ “သတ္ထု အာရောစေဿာမီ”တိ တတော အာဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ကိလန္တော မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ ဧကသ္မိံ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ နိသိန္နော ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ။ အထေကံ ဂါမံ ဝိလုမ္ပိတွာ ပဉ္စသတာ စောရာ အတ္တနော ဗလာနုရူပေန ဘဏ္ဍိကံ ဗန္ဓိတွာ သီသေနာဒါယ ဂစ္ဆန္တာ ဒူရံ ဂန္တွာ ကိလန္တရူပါ “ဒူရံ အာဂတာမှ၊ ဣမသ္မိံ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ ဝိဿမိဿာမာ”တိ မဂ္ဂါ

၁-တေန (သီ၊ က)

okkamma piṭṭhipāsāṇassa santikaṁ gantvā theraṁ disvāpi “khāṇuko ayan”ti saññino ahesuṁ. Atheko coro therassa sīse bhaṇḍikaṁ ṭhapesi, aparopi taṁ nissāya bhaṇḍikaṁ ṭhapesi. Evaṁ pañcasatāpi corā pañcahi bhaṇḍikasatehi theraṁ parikkhipitvā sayampi nisinnā niddāyitvā aruṇuggamanakāle pabujjhitvā attano attano bhaṇḍikaṁ gaṇhantā theraṁ disvā “amanusso”ti saññāya palāyituṁ ārabhiṁsu. Atha ne thero āha “mā bhāyittha upāsakā, pabbajito ahan”ti. Te therassa pādamūle nipajjitvā “khamatha bhante, mayaṁ khāṇukasaññino ahumhā”ti theraṁ khamāpetvā corajeṭṭhakena “ahaṁ ayyassa santike pabbajissāmī”ti vutte sesā “mayampi pabbajissāmā”ti vatvā sabbepi ekacchandā hutvā theraṁ pabbajjaṁ yāciṁsu. Thero Saṁkiccasāmaṇero viya sabbepi te pabbājesi. Tato paṭṭhāya **Khāṇukoṇḍañño**ti paññāyi. So tehi bhikkhūhi saddhiṁ Satthu santikaṁ gantvā Satthārā “kiṁ Koṇḍañña antevāsikā te laddhā”ti vutte taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā “evaṁ kira bhikkhave”ti pucchitvā “āma bhante, na no aññassa evarūpo ānubhāvo diṭṭhapubbo, tenamhā pabbajitā”ti vutte “bhikkhave evarūpe duppaññakamme patiṭṭhāya vassasataṁ jīvanato idāni vo paññāsampadāya vattamānānaṁ ekāhampi jīvitaṁ seyyo”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

111. “Yo ca vassasataṁ jīve, duppañño asamāhito.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, paññavantassa jhāyino”ti.

Tattha **duppañño** nippañño. **Paññavantassā**ti sappaññassa. Sesaṁ purimasadisamevāti.

Desanāvasāne pañcasatāpi te bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇiṁsu, sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Khāṇukoṇḍaññattheravatthu dasamaṁ.

---

11. Sappadāsattheravatthu

Yo ca vassasataṁ jīveti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sappadāsattheraṁ ārabbha kathesi.

ဩက္ကမ္မ ပိဋ္ဌိပါသာဏဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ထေရံ ဒိသွာပိ ''ခါဏုကော အယ''န္တိ သညိနော အဟေသုံ။ အထေကော စောရော ထေရဿ သီသေ ဘဏ္ဍိကံ ဌပေသိ၊ အပရောပိ တံ နိဿာယ ဘဏ္ဍိကံ ဌပေသိ။ ဧဝံ ပဉ္စသတာပိ စောရာ ပဉ္စဟိ ဘဏ္ဍိကသတေဟိ ထေရံ ပရိက္ခိပိတွာ သယမ္ပိ နိသိန္နာ နိဒ္ဒါယိတွာ အရုဏုဂ္ဂမနကာလေ ပဗုဇ္ဈိတွာ အတ္တနော အတ္တနော ဘဏ္ဍိကံ ဂဏှန္တာ ထေရံ ဒိသွာ ''အမနုဿော''တိ သညာယ ပလာယိတုံ အာရဘိံသု။ အထ နေ ထေရော အာဟ ''မာ ဘာယိတ္ထ ဥပါသကာ၊ ပဗ္ဗဇိတော အဟ''န္တိ။ တေ ထေရဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ ''ခမထ ဘန္တေ၊ မယံ ခါဏုကသညိနော အဟုမှာ''တိ ထေရံ ခမာပေတွာ စောရဇေဋ္ဌကေန ''အဟံ အယျဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမီ''တိ ဝုတ္တေ သေသာ ''မယမ္ပိ ပဗ္ဗဇိဿာမာ''တိ ဝတွာ သဗ္ဗေပိ ဧကစ္ဆန္ဒာ ဟုတွာ ထေရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု။ ထေရော သံကိစ္စသာမဏေရော ဝိယ သဗ္ဗေပိ တေ ပဗ္ဗာဇေသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ **ခါဏုကောဏ္ဍညော**တိ ပညာယိ။ သော တေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရာ ''ကိံ ကောဏ္ဍည အန္တေဝါသိကာ တေ လဒ္ဓါ''တိ ဝုတ္တေ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ ''ဧဝံ ကိရ ဘိက္ခဝေ''တိ ပုစ္ဆိတွာ ''အာမ ဘန္တေ, န နော အညဿ ဧဝရူပေါ အာနုဘာဝေါ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ တေနမှာ ပဗ္ဗဇိတာ''တိ ဝုတ္တေ ''ဘိက္ခဝေ ဧဝရူပေ ဒုပ္ပညကမ္မေ ပတိဋ္ဌာယ ဝဿသတံ ဇီဝနတော ဣဒါနိ ဝေါ ပညာသမ္ပဒါယ ဝတ္တမာနာနံ ဧကာဟမ္ပိ ဇီဝိတံ သေယျော''တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၁။ ''ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ ဒုပ္ပညော အသမာဟိတော။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပညဝန္တဿ ဈာယိနော''တိ။

တတ္ထ **ဒုပ္ပညော**တိ နိပ္ပညော။ **ပညဝန္တဿာ**တိ သပ္ပညဿ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စသတာပိ တေ ဘိက္ခူ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ သမ္ပတ္တမဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ခါဏုကောဏ္ဍညတ္ထေရဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-သပ္ပဒါသတ္ထေရဝတ္ထု

ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သပ္ပဒါသတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

Sāvatthiyaṁ kireko kulaputto Satthu dhammadesanaṁ sutvā pabbajitvā laddhūpasampado aparena samayena ukkaṇṭhitvā “mādisassa kulaputtassa gihibhāvo nāma ayutto, pabbajjāya ṭhatvā maraṇampi me seyyo”ti cintetvā attano maraṇūpāyaṁ cintento vicarati. Athekadivasaṁ pātova katabhattakiccā bhikkhū vihāraṁ gantvā aggisālāya sappaṁ disvā taṁ ekasmiṁ kuṭe pakkhipitvā kuṭaṁ pidahitvā ādāya vihārā nikkhamiṁsu. Ukkaṇṭhitabhikkhupi bhattakiccaṁ katvā āgacchanto te bhikkhū disvā “kiṁ idaṁ āvuso”ti pucchitvā “sappo āvuso”ti vutte iminā kiṁ karissathāti. Chaḍḍessāma nanti. Tesaṁ vacanaṁ sutvā “iminā attānaṁ ḍaṁsāpetvā marissāmī”ti “āharatha, ahaṁ taṁ chaḍḍessāmī”ti tesaṁ hatthato kuṭaṁ gahetvā ekasmiṁ ṭhāne nisinno tena sappena attānaṁ ḍaṁsāpeti, sappo ḍaṁsituṁ na icchati. So kuṭe hatthaṁ otāretvā ito cito ca āloleti, ghorasappassa mukhaṁ vivaritvā aṅguliṁ pakkhipati, neva naṁ sappo ḍaṁsi. So “nāyaṁ āsīviso, gharasappo eso”ti taṁ pahāya vihāraṁ agamāsi. Atha naṁ bhikkhū “chaḍḍito te āvuso sappo”ti āhaṁsu. Na so āvuso ghorasappo, gharasappo esoti. “Ghorasappoyevāvuso mahantaṁ phaṇaṁ katvā susuyanto dukkhena amhehi gahito, kiṁ kāraṇā evaṁ tvaṁ vadesī”ti āhaṁsu. Ahaṁ āvuso tena attānaṁ ḍaṁsāpentopi mukhe aṅguliṁ pakkhipentopi taṁ ḍaṁsāpetuṁ nāsakkhinti. Taṁ sutvā bhikkhū tuṇhī ahesuṁ.

Athekadivasaṁ nhāpito dve tayo khure ādāya vihāraṁ gantvā ekaṁ bhūmiyaṁ ṭhapetvā ekena bhikkhūnaṁ kese ohāreti. So bhūmiyaṁ ṭhapitaṁ khuraṁ gahetvā “iminā gīvaṁ chinditvā marissāmī”ti ekasmiṁ rukkhe gīvaṁ upanidhāya khuradhāraṁ galanāḷiyaṁ katvā ṭhito upasampadāmāḷato[1] paṭṭhāya attano sīlaṁ āvajjento vimalacandamaṇḍalaṁ viya sudhotamaṇikhandhamiva ca nimmalaṁ sīlaṁ addasa. Tassa taṁ olokentassa sakalasarīraṁ pharantī pīti uppajji. So pītiṁ vikkhambhetvā vipassanaṁ vaḍḍhento saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā khuraṁ ādāya vihāramajjhaṁ pāvisi. Atha naṁ bhikkhū “kahaṁ gatosi āvuso”ti pucchiṁsu. “Iminā khurena galanāḷiṁ

1. Upasampadakālato (Syā, Ka)

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော ကုလပုတ္တော သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ အပရေန သမယေန ဥက္ကဏ္ဌိတွာ “မာဒိသဿ ကုလပုတ္တဿ ဂိဟိဘာဝေါ နာမ အယုတ္တော၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဌတွာ မရဏမ္ပိ မေ သေယျော”တိ စိန္တေတွာ အတ္တနော မရဏူပါယံ စိန္တေန္တော ဝိစရတိ။ အထေကဒိဝသံ ပါတောဝ ကတဘတ္တကိစ္စာ ဘိက္ခူ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ အဂ္ဂိသာလာယ သပ္ပံ ဒိသွာ တံ ဧကသ္မိံ ကုဋေ ပက္ခိပိတွာ ကုဋံ ပိဒဟိတွာ အာဒါယ ဝိဟာရာ နိက္ခမိံသု။ ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုပိ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ အာဂစ္ဆန္တော တေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ “ကိံ ဣဒံ အာဝုသော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သပ္ပေါ အာဝုသော”တိ ဝုတ္တေ ဣမိနာ ကိံ ကရိဿထာတိ။ ဆဍ္ဍေဿာမ နန္တိ။ တေသံ ဝစနံ သုတွာ “ဣမိနာ အတ္တာနံ ဍံသာပေတွာ မရိဿာမီ”တိ “အာဟရထ, အဟံ တံ ဆဍ္ဍေဿာမီ”တိ တေသံ ဟတ္ထတော ကုဋံ ဂဟေတွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ နိသိန္နော တေန သပ္ပေန အတ္တာနံ ဍံသာပေတိ၊ သပ္ပေါ ဍံသိတုံ န ဣစ္ဆတိ။ သော ကုဋေ ဟတ္ထံ ဩတာရေတွာ ဣတော စိတော စ အာလောလေတိ၊ ဃောရသပ္ပဿ မုခံ ဝိဝရိတွာ အင်္ဂုလိံ ပက္ခိပတိ၊ နေဝ နံ သပ္ပေါ ဍံသိ။ သော “နာယံ အာသီဝိသော၊ ဃရသပ္ပေါ ဧသော”တိ တံ ပဟာယ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ “ဆဍ္ဍိတော တေ အာဝုသော သပ္ပေါ”တိ အာဟံသု။ န သော အာဝုသော ဃောရသပ္ပေါ၊ ဃရသပ္ပေါ ဧသောတိ။ “ဃောရသပ္ပေါယေဝါဝုသော မဟန္တံ ဖဏံ ကတွာ သုသုယန္တော ဒုက္ခေန အမှေဟိ ဂဟိတော၊ ကိံ ကာရဏာ ဧဝံ တွံ ဝဒေသီ”တိ အာဟံသု။ အဟံ အာဝုသော တေန အတ္တာနံ ဍံသာပေန္တောပိ မုခေ အင်္ဂုလိံ ပက္ခိပေန္တောပိ တံ ဍံသာပေတုံ နာသက္ခိန္တိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ တုဏှီ အဟေသုံ။

အထေကဒိဝသံ နှာပိတော ဒွေ တယော ခုရေ အာဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဧကံ ဘူမိယံ ဌပေတွာ ဧကေန ဘိက္ခူနံ ကေသေ ဩဟာရေတိ။ သော ဘူမိယံ ဌပိတံ ခုရံ ဂဟေတွာ “ဣမိနာ ဂီဝံ ဆိန္ဒိတွာ မရိဿာမီ”တိ ဧကသ္မိံ ရုက္ခေ ဂီဝံ ဥပနိဓာယ ခုရဓာရံ ဂလနာဠိယံ ကတွာ ဌိတော ဥပသမ္ပဒါမာဠတော[၁] ပဋ္ဌာယ အတ္တနော သီလံ အာဝဇ္ဇေန္တော ဝိမလစန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိယ သုဓောတမဏိခန္ဓမိဝ စ နိမ္မလံ သီလံ အဒ္ဒသ။ တဿ တံ ဩလောကေန္တဿ သကလသရီရံ ဖရန္တီ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော ပီတိံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေန္တော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ခုရံ အာဒါယ ဝိဟာရမဇ္ဈံ ပါဝိသိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ “ကဟံ ဂတောသိ အာဝုသော”တိ ပုစ္ဆိံသု။ “ဣမိနာ ခုရေန ဂလနာဠိံ

၁-ဥပသမ္ပဒကာလတော (သျာ၊ က)

chinditvā marissāmī”ti gatomhi āvusoti. Atha kasmā na matosīti. Idānimhi satthaṁ āharituṁ abhabbo jāto. Ahañhi “iminā khurena galanāḷiṁ chindissāmī”ti ñāṇakhurena sabbakilese chindinti. Bhikkhū “ayaṁ abhūtena aññaṁ byākarotī”ti Bhagavato ārocesuṁ. Bhagavā tesaṁ kathaṁ sutvā āha “na bhikkhave khīṇāsavā nāma sahatthā attānaṁ jīvitā voropentī”ti. Bhante tumhe imaṁ “khīṇāsavo”ti vadatha, evaṁ arahattūpanissayasampanno panāyaṁ kasmā ukkaṇṭhati, kimassa arahattūpanissayakāraṇaṁ kasmā so sappo etaṁ na ḍaṁsatīti. Bhikkhave so tāva sappo imassa ito tatiye attabhāve dāso ahosi, so attano sāmikassa sarīraṁ ḍaṁsituṁ na visahatīti. Evaṁ tāva nesaṁ Satthā ekaṁ kāraṇaṁ ācikkhi. Tato paṭṭhāya ca so bhikkhu **Sappadāso** nāma jāto.

Kassapasammāsambuddhakāle kireko kulaputto Satthu dhammakathaṁ sutvā uppannasaṁvego pabbajitvā laddhūpasampado aparena samayena anabhiratiyā uppannāya ekassa sahāyakassa bhikkhuno ārocesi. So tassa abhiṇhaṁ gihibhāve ādīnavaṁ kathesi. Taṁ sutvā itaro sāsane abhiramitvā pubbe anabhiratakāle malaggahite samaṇaparikkhāre ekasmiṁ Soṇḍitīre nimmale karonto nisīdi. Sahāyakopissa santikeyeva nisinno. Atha naṁ so evamāha “ahaṁ āvuso uppabbajanto ime parikkhāre tuyhaṁ dātukāmo ahosin”ti. So lobhaṁ uppādetvā cintesi “iminā mayhaṁ pabbajitena vā uppabbajitena vā ko attho, idāni parikkhāre gaṇhissāmī”ti[1]. So tato paṭṭhāya “kiṁ dānāvuso amhākaṁ jīvitena, ye mayaṁ kapālahatthā parakulesu bhikkhāya carāma, puttadārehi saddhiṁ ālāpasallāpaṁ na karomā”ti-ādīni[2] vadanto gihibhāvassa guṇaṁ kathesi. So tassa kathaṁ sutvā puna ukkaṇṭhito hutvā cintesi “ayaṁ mayā ‘ukkaṇṭhitomhī’ti vutte paṭhamaṁ gihibhāve ādīnavaṁ kathetvā idāni abhiṇhaṁ guṇaṁ katheti, kiṁ nu kho kāraṇan”ti cintento “imesu samaṇaparikkhāresu lobhenā”ti ñatvā sayameva attano cittaṁ nivattesi. Evamassa Kassapasammāsambuddhakāle ekassa bhikkhuno ukkaṇṭhāpitattā idāni

1. Nāsessāmīti (Syā)   2. Karomāti-ādīni (Sī, Ka)

ဆိန္ဒိတွာ မရိဿာမီ”တိ ဂတောမှိ အာဝုသောတိ။ အထ ကသ္မာ န မတောသီတိ။ ဣဒါနိမှိ သတ္ထံ အာဟရိတုံ အဘဗ္ဗော ဇာတော။ အဟဉှိ “ဣမိနာ ခုရေန ဂလနာဠိံ ဆိန္ဒိဿာမီ”တိ ဉာဏခုရေန သဗ္ဗကိလေသေ ဆိန္ဒိန္တိ။ ဘိက္ခူ “အယံ အဘူတေန အညံ ဗျာကရောတီ”တိ ဘဂဝတော အာရောစေသုံ။ ဘဂဝါ တေသံ ကထံ သုတွာ အာဟ “န ဘိက္ခဝေ ခီဏာသဝါ နာမ သဟတ္ထာ အတ္တာနံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေန္တီ”တိ။ ဘန္တေ တုမှေ ဣမံ “ခီဏာသဝေါ”တိ ဝဒထ၊ ဧဝံ အရဟတ္တူပနိဿယသမ္ပန္နော ပနာယံ ကသ္မာ ဥက္ကဏ္ဌတိ၊ ကိမဿ အရဟတ္တူပနိဿယကာရဏံ ကသ္မာ သော သပ္ပေါ ဧတံ န ဍံသတီတိ။ ဘိက္ခဝေ သော တာဝ သပ္ပေါ ဣမဿ ဣတော တတိယေ အတ္တဘာဝေ ဒါသော အဟောသိ၊ သော အတ္တနော သာမိကဿ သရီရံ ဍံသိတုံ န ဝိသဟတီတိ။ ဧဝံ တာဝ နေသံ သတ္ထာ ဧကံ ကာရဏံ အာစိက္ခိ။ တတော ပဋ္ဌာယ စ သော ဘိက္ခု **သပ္ပဒါသော** နာမ ဇာတော။

ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရေကော ကုလပုတ္တော သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ ဥပ္ပန္နသံဝေဂေါ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ အပရေန သမယေန အနဘိရတိယာ ဥပ္ပန္နာယ ဧကဿ သဟာယကဿ ဘိက္ခုနော အာရောစေသိ။ သော တဿ အဘိဏှံ ဂိဟိဘာဝေ အာဒီနဝံ ကထေသိ။ တံ သုတွာ ဣတရော သာသနေ အဘိရမိတွာ ပုဗ္ဗေ အနဘိရတကာလေ မလဂ္ဂဟိတေ သမဏပရိက္ခာရေ ဧကသ္မိံ သောဏ္ဍိတီရေ နိမ္မလေ ကရောန္တော နိသီဒိ။ သဟာယကောပိဿ သန္တိကေယေဝ နိသိန္နော။ အထ နံ သော ဧဝမာဟ “အဟံ အာဝုသော ဥပ္ပဗ္ဗဇန္တော ဣမေ ပရိက္ခာရေ တုယှံ ဒါတုကာမော အဟောသိ”န္တိ။ သော လောဘံ ဥပ္ပါဒေတွာ စိန္တေသိ “ဣမိနာ မယှံ ပဗ္ဗဇိတေန ဝါ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတေန ဝါ ကော အတ္ထော၊ ဣဒါနိ ပရိက္ခာရေ ဂဏှိဿာမီ”တိ[၁]။ သော တတော ပဋ္ဌာယ “ကိံ ဒါနာဝုသော အမှာကံ ဇီဝိတေန၊ ယေ မယံ ကပါလဟတ္ထာ ပရကုလေသု ဘိက္ခာယ စရာမ၊ ပုတ္တဒါရေဟိ သဒ္ဓိံ အာလာပသလ္လာပံ န ကရောမာ”တိအာဒီနိ[၂] ဝဒန္တော ဂိဟိဘာဝဿ ဂုဏံ ကထေသိ။ သော တဿ ကထံ သုတွာ ပုန ဥက္ကဏ္ဌိတော ဟုတွာ စိန္တေသိ “အယံ မယာ ‘ဥက္ကဏ္ဌိတောမှီ’တိ ဝုတ္တေ ပဌမံ ဂိဟိဘာဝေ အာဒီနဝံ ကထေတွာ ဣဒါနိ အဘိဏှံ ဂုဏံ ကထေတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ စိန္တေန္တော “ဣမေသု သမဏပရိက္ခာရေသု လောဘေနာ”တိ ဉတွာ သယမေဝ အတ္တနော စိတ္တံ နိဝတ္တေသိ။ ဧဝမဿ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ဧကဿ ဘိက္ခုနော ဥက္ကဏ္ဌာပိတတ္တာ ဣဒါနိ

၁-နာသေဿာမီတိ (သျာ)   ၂-ကရောမာတိအာဒီနိ (သီ၊ က)

anabhirati uppannā. Yo pana teneva tadā vīsati vassasahassāni samaṇadhammo kato, svassa etarahi arahattūpanissayo jātoti.

Imamatthaṁ te bhikkhū Bhagavato santikā sutvā uttariṁ pucchiṁsu "bhante ayaṁ kira bhikkhu khuradhāraṁ galanāḷiyaṁ katvā ṭhitova arahattaṁ pāpuṇāti, uppajjissati nu kho ettakena khaṇena arahattamaggo"ti. "Āma bhikkhave, āraddhavīriyassa bhikkhuno pādaṁ ukkhipitvā bhūmiyaṁ ṭhapentassa pāde bhūmiyaṁ asampatteyeva arahattamaggo uppajjati. Kusītassa puggalassa hi vassasataṁ jīvanato āraddhavīriyassa khaṇamattampi jīvitaṁ seyyo"ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā imaṁ gāthamāha—

112. "Yo ca vassasataṁ jīve, kusīto hīnavīriyo.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, vīriyamārabhato daḷhan"ti.

Tattha **kusīto**ti kāmavitakkādīhi tīhi vitakkehi vītināmento puggalo. **Hīnavīriyo**ti nibbīriyo. **Vīriyamārabhato daḷhan**ti duvidhajjhānanibbattanasamatthaṁ thiraṁ vīriyaṁ ārabhantassa. Sesaṁ purimasadisameva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sappadāsattheravatthu ekādasamaṁ.

---

12. Paṭācārātherīvatthu

Yo ca vassa sataṁ jīveti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Paṭācāraṁ theraṁ ārabbha kathesi.

Sā kira Sāvatthiyaṁ cattālīsakoṭivibhavassa seṭṭhino dhītā ahosi abhirūpā. Taṁ soḷasavassuddesikakāle sattabhūmikassa pāsādassa uparimatale rakkhantā vasāpesuṁ. Evaṁ santepi sā ekena attano cūḷūpaṭṭhākena saddhiṁ vippaṭipajji. Athassā mātāpitaro samajātikakule ekassa kumārassa paṭissuṇitvā vivāhadivasaṁ ṭhapesuṁ. Tasmiṁ upakaṭṭhe sā taṁ cūḷūpaṭṭhākaṁ āha "maṁ kira asukakulassa nāma dassanti, mayi patikulaṁ gate mama paṇṇākāraṁ gahetvā āgatopi tatta pavesanaṁ na labhissasi, sace te mayi sineho atthi,

အနဘိရတိ ဥပ္ပန္နာ။ ယော ပန တေနေဝ တဒါ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ သမဏဓမ္မော ကတော၊ သွဿ ဧတရဟိ အရဟတ္တူပနိဿယော ဇာတောတိ။

ဣမမတ္ထံ တေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော သန္တိကာ သုတွာ ဥတ္တရိံ ပုစ္ဆိံသု "ဘန္တေ အယံ ကိရ ဘိက္ခု ခုရဓာရံ ဂလနာဠိယံ ကတွာ ဌိတောဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ၊ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ နု ခေါ ဧတ္တကေန ခဏေန အရဟတ္တမဂ္ဂေါ"တိ။ "အာမ ဘိက္ခဝေ, အာရဒ္ဓဝီရိယဿ ဘိက္ခုနော ပါဒံ ဥက္ခိပိတွာ ဘူမိယံ ဌပေန္တဿ ပါဒေ ဘူမိယံ အသမ္ပတ္တေယေဝ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ကုသီတဿ ပုဂ္ဂလဿ ဟိ ဝဿသတံ ဇီဝနတော အာရဒ္ဓဝီရိယဿ ခဏမတ္တမ္ပိ ဇီဝိတံ သေယျော"တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၂။ "ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ ကုသီတော ဟီနဝီရိယော။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ဝီရိယမာရဘတော ဒဠှ"န္တိ။

တတ္ထ **ကုသီတော**တိ ကာမဝိတက္ကာဒီဟိ တီဟိ ဝိတက္ကေဟိ ဝီတိနာမေန္တော ပုဂ္ဂလော။ **ဟီနဝီရိယော**တိ နိဗ္ဗီရိယော။ **ဝီရိယမာရဘတော ဒဠှ**န္တိ ဒုဝိဓဇ္ဈာနနိဗ္ဗတ္တနသမတ္ထံ ထိရံ ဝီရိယံ အာရဘန္တဿ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သပ္ပဒါသတ္ထေရဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

၁၂-ပဋာစာရာထေရီဝတ္ထု

ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဋာစာရံ ထေရိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာ ကိရ သာဝတ္ထိယံ စတ္တာလီသကောဋိဝိဘဝဿ သေဋ္ဌိနော ဓီတာ အဟောသိ အဘိရူပါ။ တံ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကကာလေ သတ္တဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဥပရိမတလေ ရက္ခန္တာ ဝသာပေသုံ။ ဧဝံ သန္တေပိ သာ ဧကေန အတ္တနော စူဠုပဋ္ဌာကေန သဒ္ဓိံ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇိ။ အထဿာ မာတာပိတရော သမဇာတိကကုလေ ဧကဿ ကုမာရဿ ပဋိဿုဏိတွာ ဝိဝါဟဒိဝသံ ဌပေသုံ။ တသ္မိံ ဥပကဋ္ဌေ သာ တံ စူဠုပဋ္ဌာကံ အာဟ "မံ ကိရ အသုကကုလဿ နာမ ဒဿန္တိ၊ မယိ ပတိကုလံ ဂတေ မမ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဟေတွာ အာဂတောပိ တတ္ထ ပဝေသနံ န လဘိဿသိ၊ သစေ တေ မယိ သိနေဟော အတ္ထိ၊

idāneva maṁ gahetvā yena vā tena vā palāyassū”ti. So sādhu bhaddeti. “Tena hi ahaṁ sve pātova nagaradvārassa asukaṭṭhāne nāma ṭhassāmi, tvaṁ ekena upāyena nikkhamitvā tattha āgaccheyyāsī”ti vatvā dutiyadivase saṅketaṭṭhāne aṭṭhāsi. Sāpi pātova kiliṭṭhaṁ vatthaṁ nivāsetvā kese vikkiritvā kuṇḍakena sarīraṁ makkhitvā kuṭaṁ ādāya dāsīhi saddhiṁ gacchantī viya gharā nikkhamitvā taṁ ṭhānaṁ agamāsi. So taṁ ādāya dūraṁ gantvā ekasmiṁ gāme nivāsaṁ kappetvā araññe khettaṁ kasitvā dārupaṇṇādīni āharati. Itarā kuṭena udakaṁ āharitvā sahatthā koṭṭanapacanādīni karontī attano pāpassa phalaṁ anubhoti. Athassā kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhāsi. Sā paripuṇṇagabbhā “idha me koci upakārako natthi, mātāpitaro nāma puttesu muduhadayā honti, tesaṁ santikaṁ maṁ nehi, tattha me gabbhavuṭṭhānaṁ bhavissatī”ti sāmikaṁ yāci. So “kiṁ bhadde kathesi, maṁ disvā tava mātāpitaro vividhā kammakāraṇā kareyyuṁ, na sakkā mayā tattha gantun”ti paṭikkhipi. Sā punappunaṁ yācitvāpi gamanaṁ alabhamānā tassa araññaṁ gatakāle paṭivissake āmantetvā “sace so āgantvā maṁ apassanto ‘kahaṁ gatā’ti pucchissati, mama attano kulagharaṁ gatabhāvaṁ ācikkheyyāthā”ti vatvā gehadvāraṁ pidahitvā pakkāmi. Sopi āgantvā taṁ apassanto paṭivissake pucchitvā taṁ pavattiṁ sutvā “nivattessāmi nan”ti anubandhitvā taṁ disvā nānappakāraṁ yāciyamānopi nivattetuṁ nāsakkhi. Athassa ekasmiṁ ṭhāne kammajavātā caliṁsu. Sā ekaṁ gacchantaraṁ pavisitvā “sāmi kammajavātā me calitā”ti vatvā bhūmiyaṁ nipajjitvā samparivattamānā kicchena dārakaṁ vijāyitvā “yassatthāyāhaṁ kulagharaṁ gaccheyyaṁ, so attho nipphanno”ti punadeva tena saddhiṁ gehaṁ āgantvā vāsaṁ kappesi.

Tassā aparena samayena puna gabbho patiṭṭhahi. Sā paripuṇṇagabbhā hutvā purimanayeneva sāmikaṁ yācitvā gamanaṁ alabhamānā puttaṁ aṅkenādāya tatheva pakkamitvā tena anubandhitvā “tiṭṭhāhī”ti vutte[1] nivattituṁ na icchi. Atha nesaṁ gacchantānaṁ mahā akālamegho udapādi. Samantā vijjulatāhi ādittaṁ viya meghatthanitehi[2] bhijjamānaṁ

1. Anubandhitvā diṭṭhāpi (Sī, Syā)   2. Meghasaddena (Ka)

ဣဒါနေဝ မံ ဂဟေတွာ ယေန ဝါ တေန ဝါ ပလာယဿူ”တိ။ သော သာဓု ဘဒ္ဒေတိ။ “တေန ဟိ အဟံ သွေ ပါတောဝ နဂရဒွါရဿ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ ဌဿာမိ၊ တွံ ဧကေန ဥပါယေန နိက္ခမိတွာ တတ္ထ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ ဝတွာ ဒုတိယဒိဝသေ သင်္ကေတဋ္ဌာနေ အဋ္ဌာသိ။ သာပိ ပါတောဝ ကိလိဋ္ဌံ ဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ ကေသေ ဝိက္ကိရိတွာ ကုဏ္ဍကေန သရီရံ မက္ခိတွာ ကုဋံ အာဒါယ ဒါသီဟိ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တီ ဝိယ ဃရာ နိက္ခမိတွာ တံ ဌာနံ အဂမာသိ။ သော တံ အာဒါယ ဒူရံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ဂါမေ နိဝါသံ ကပ္ပေတွာ အရညေ ခေတ္တံ ကသိတွာ ဒါရုပဏ္ဏာဒီနိ အာဟရတိ။ ဣတရာ ကုဋေန ဥဒကံ အာဟရိတွာ သဟတ္ထာ ကောဋ္ဋနပစနာဒီနိ ကရောန္တီ အတ္တနော ပါပဿ ဖလံ အနုဘောတိ။ အထဿာ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌာသိ။ သာ ပရိပုဏ္ဏဂဗ္ဘာ “ဣဓ မေ ကောစိ ဥပကာရကော နတ္ထိ၊ မာတာပိတရော နာမ ပုတ္တေသု မုဒုဟဒယာ ဟောန္တိ၊ တေသံ သန္တိကံ မံ နေဟိ၊ တတ္ထ မေ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတီ”တိ သာမိကံ ယာစိ။ သော “ကိံ ဘဒ္ဒေ ကထေသိ၊ မံ ဒိသွာ တဝ မာတာပိတရော ဝိဝိဓာ ကမ္မကာရဏာ ကရေယျုံ၊ န သက္ကာ မယာ တတ္ထ ဂန္တု”န္တိ ပဋိက္ခိပိ။ သာ ပုနပ္ပုနံ ယာစိတွာပိ ဂမနံ အလဘမာနာ တဿ အရညံ ဂတကာလေ ပဋိဝိဿကေ အာမန္တေတွာ “သစေ သော အာဂန္တွာ မံ အပဿန္တော ‘ကဟံ ဂတာ’တိ ပုစ္ဆိဿတိ၊ မမ အတ္တနော ကုလဃရံ ဂတဘာဝံ အာစိက္ခေယျာထာ”တိ ဝတွာ ဂေဟဒွါရံ ပိဒဟိတွာ ပက္ကာမိ။ သောပိ အာဂန္တွာ တံ အပဿန္တော ပဋိဝိဿကေ ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ “နိဝတ္တေဿာမိ န”န္တိ အနုဗန္ဓိတွာ တံ ဒိသွာ နာနပ္ပကာရံ ယာစိယမာနောပိ နိဝတ္တေတုံ နာသက္ခိ။ အထဿ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ကမ္မဇဝါတာ စလိံသု။ သာ ဧကံ ဂစ္ဆန္တရံ ပဝိသိတွာ “သာမိ ကမ္မဇဝါတာ မေ စလိတာ”တိ ဝတွာ ဘူမိယံ နိပဇ္ဇိတွာ သမ္ပရိဝတ္တမာနာ ကိစ္ဆေန ဒါရကံ ဝိဇာယိတွာ “ယဿတ္ထာယာဟံ ကုလဃရံ ဂစ္ဆေယျံ၊ သော အတ္ထော နိပ္ဖန္နော”တိ ပုနဒေဝ တေန သဒ္ဓိံ ဂေဟံ အာဂန္တွာ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။

တဿာ အပရေန သမယေန ပုန ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌဟိ။ သာ ပရိပုဏ္ဏဂဗ္ဘာ ဟုတွာ ပုရိမနယေနေဝ သာမိကံ ယာစိတွာ ဂမနံ အလဘမာနာ ပုတ္တံ အင်္ကေနာဒါယ တထေဝ ပက္ကမိတွာ တေန အနုဗန္ဓိတွာ “တိဋ္ဌာဟီ”တိ ဝုတ္တေ[၁] နိဝတ္တိတုံ န ဣစ္ဆိ။ အထ နေသံ ဂစ္ဆန္တာနံ မဟာ အကာလမေဃော ဥဒပါဒိ။ သမန္တာ ဝိဇ္ဇုလတာဟိ အာဒိတ္တံ ဝိယ မေဃတ္ထနိတေဟိ[၂] ဘိဇ္ဇမာနံ

၁-အနုဗန္ဓိတွာ ဒိဋ္ဌာပိ (သီ၊ သျာ)   ၂-မေဃသဒ္ဒေန (က)

viya udakadhārānipātanirantaraṁ[1] nabhaṁ ahosi. Tasmiṁ khaṇe tassā kammajavātā caliṁsu. Sā sāmikaṁ āmantetvā "sāmi kammajavātā me calitā, na sakkomi sandhāretuṁ, anovassakaṭṭhānaṁ me jānāhī"ti āha. So hatthagatāya vāsiyā ito cito ca upadhārento ekasmiṁ vammikamatthake jātaṁ gumbaṁ disvā chindituṁ ārabhi. Atha naṁ vammikato nikkhamitvā ghoraviso āsīviso ḍaṁsi. Taṁkhaṇaññevassa sarīraṁ antosamuṭṭhitāhi aggijālāhi ḍayhamānaṁ viya nīlavaṇṇaṁ hutvā tattheva pati. Itarāpi mahādukkhaṁ anubhavamānā tassa āgamanaṁ olokentīpi taṁ adisvāva aparampi puttaṁ vijāyi. Dve dārakā vātavuṭṭhivegaṁ asahamānā mahāviravaṁ viravanti. Sā ubhopi te urantare katvā dvīhi jaṇṇukehi ceva hatthehi ca bhūmiyaṁ uppīḷetvā tathā ṭhitāva ratthiṁ vītināmesi. Sakalasarīraṁ nillohitaṁ viya paṇḍupalāsavaṇṇaṁ ahosi. Sā uṭṭhite aruṇe maṁsapesivaṇṇaṁ ekaṁ puttaṁ aṅkenādāya itaraṁ aṅguliyā gahetvā "ehi tāta, pitā te ito gato"ti vatvā sāmikassa[2] gatamaggena gacchantī taṁ vammikamatthake kālaṁ katvā patitaṁ nīlavaṇṇaṁ thaddhasarīraṁ disvā "maṁ nissāya mama sāmiko panthe mato"ti rodantī paridevantī pāyāsi.

Sā sakalarattiṁ devena vuṭṭhattā Acīravatiṁ nadiṁ jaṇṇuppamāṇena kaṭippamāṇena thanappamāṇena udakena paripuṇṇaṁ disvā attano mandabuddhitāya dvīhi dārakehi saddhiṁ udakaṁ otarituṁ avisahantī jeṭṭhaputtaṁ orimatīre ṭhapetvā itaraṁ ādāya paratīraṁ gantvā sākhābhaṅgaṁ attharitvā nipajjāpetvā "itarassa santikaṁ gamissāmī"ti bālaputtakaṁ pahāya tarituṁ asakkontī punappunaṁ nivattitvā olokayamānā pāyāsi. Athassā nadīmajjhaṁ gatakāle eko seno taṁ kumāraṁ disvā "maṁsapesī"ti saññāya ākāsato bhassi. Sā taṁ puttassatthāya bhassantaṁ disvā ubho hatthe ukkhipitvā "sūsū"ti tikkhattuṁ mahāsaddaṁ nicchāresi. Seno dūrabhāvena taṁ asutvāva kumārakaṁ gahetvā vehāsaṁ uppatitvā gato. Orimatīre ṭhitaputto mātaraṁ nadīmajjhe ubho hatthe ukkhipitvā mahāsaddaṁ nicchārayamānaṁ

1. Dhārāpātanirantaraṁ (Sī, Syā) 2. Sāmikena (Ka)

ဝိယ ဥဒကဓာရာနိပါတနိရန္တရံ[၁] နဘံ အဟောသိ။ တသ္မိံ ခဏေ တဿာ ကမ္မဇဝါတာ စလိံသု။ သာ သာမိကံ အာမန္တေတွာ "သာမိ ကမ္မဇဝါတာ မေ စလိတာ၊ န သက္ကောမိ သန္ဓာရေတုံ၊ အနောဝဿကဋ္ဌာနံ မေ ဇာနာဟီ"တိ အာဟ။ သော ဟတ္ထဂတာယ ဝါသိယာ ဣတော စိတော စ ဥပဓာရေန္တော ဧကသ္မိံ ဝမ္မိကမတ္ထကေ ဇာတံ ဂုမ္ဗံ ဒိသွာ ဆိန္ဒိတုံ အာရဘိ။ အထ နံ ဝမ္မိကတော နိက္ခမိတွာ ဃောရဝိသော အာသီဝိသော ဍံသိ။ တံခဏညေဝဿ သရီရံ အန္တောသမုဋ္ဌိတာဟိ အဂ္ဂိဇာလာဟိ ဍယှမာနံ ဝိယ နီလဝဏ္ဏံ ဟုတွာ တတ္ထေဝ ပတိ။ ဣတရာပိ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝမာနာ တဿ အာဂမနံ ဩလောကေန္တီပိ တံ အဒိသွာဝ အပရမ္ပိ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ ဒွေ ဒါရကာ ဝါတဝုဋ္ဌိဝေဂံ အသဟမာနာ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝန္တိ။ သာ ဥဘောပိ တေ ဥရန္တရေ ကတွာ ဒွီဟိ ဇဏ္ဏုကေဟိ စေဝ ဟတ္ထေဟိ စ ဘူမိယံ ဥပ္ပီဠေတွာ တထာ ဌိတာဝ ရတ္တိံ ဝီတိနာမေသိ။ သကလသရီရံ နိလ္လောဟိတံ ဝိယ ပဏ္ဍုပလာသဝဏ္ဏံ အဟောသိ။ သာ ဥဋ္ဌိတေ အရုဏေ မံသပေသိဝဏ္ဏံ ဧကံ ပုတ္တံ အင်္ကေနာဒါယ ဣတရံ အင်္ဂုလိယာ ဂဟေတွာ "ဧဟိ တာတ၊ ပိတာ တေ ဣတော ဂတော"တိ ဝတွာ သာမိကဿ[၂] ဂတမဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တီ တံ ဝမ္မိကမတ္ထကေ ကာလံ ကတွာ ပတိတံ နီလဝဏ္ဏံ ထဒ္ဓသရီရံ ဒိသွာ "မံ နိဿာယ မမ သာမိကော ပန္ထေ မတော"တိ ရောဒန္တီ ပရိဒေဝန္တီ ပါယာသိ။

သာ သကလရတ္တိံ ဒေဝေန ဝုဋ္ဌတ္တာ အစိရဝတိံ နဒိံ ဇဏ္ဏုပ္ပမာဏေန ကဋိပ္ပမာဏေန ထနပ္ပမာဏေန ဥဒကေန ပရိပုဏ္ဏံ ဒိသွာ အတ္တနော မန္ဒဗုဒ္ဓိတာယ ဒွီဟိ ဒါရကေဟိ သဒ္ဓိံ ဥဒကံ ဩတရိတုံ အဝိသဟန္တီ ဇေဋ္ဌပုတ္တံ ဩရိမတီရေ ဌပေတွာ ဣတရံ အာဒါယ ပရတီရံ ဂန္တွာ သာခါဘင်္ဂံ အတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇာပေတွာ "ဣတရဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမီ"တိ ဗာလပုတ္တကံ ပဟာယ တရိတုံ အသက္ကောန္တီ ပုနပ္ပုနံ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကယမာနာ ပါယာသိ။ အထဿာ နဒီမဇ္ဈံ ဂတကာလေ ဧကော သေနော တံ ကုမာရံ ဒိသွာ "မံသပေသီ"တိ သညာယ အာကာသတော ဘဿိ။ သာ တံ ပုတ္တဿတ္ထာယ ဘဿန္တံ ဒိသွာ ဥဘော ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ "သူသူ"တိ တိက္ခတ္တုံ မဟာသဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေသိ။ သေနော ဒူရဘာဝေန တံ အသုတွာဝ ကုမာရကံ ဂဟေတွာ ဝေဟာသံ ဥပ္ပတိတွာ ဂတော။ ဩရိမတီရေ ဌိတပုတ္တော မာတရံ နဒီမဇ္ဈေ ဥဘော ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ မဟာသဒ္ဒံ နိစ္ဆာရယမာနံ

၁-ဓာရာပါတနိရန္တရံ (သီ၊ သျာ) ၂-သာမိကေန (က)

disvā “maṁ pakkosatī”ti saññāya vegena udake pati. Itissā bālaputtaṁ seno hari, jeṭṭhaputto udake vūḷho.

Sā “eko me putto senena gahito, eko udakena vūḷho, panthe me pati mato”ti rodantī paridevantī gacchamānā Sāvatthito āgacchantaṁ ekaṁ purisaṁ disvā pucchi “kattha vāsikosi tātā”ti. Sāvatthivāsikomhi ammāti. Sāvatthinagare asukavīthiyaṁ evarūpaṁ asukakulaṁ nāma atthi, jānāsi tātāti. Jānāmi amma, taṁ pana mā pucchi. Sace aññaṁ jānāsi, pucchāti. Aññena me kammaṁ natthi, tadeva pucchāmi tātāti. Amma tvaṁ attano anācikkhituṁ na desi[1], ajja te sabbarattiṁ devo vassanto diṭṭhoti. Diṭṭho me tāta, mayhameveso sabbarattiṁ vuṭṭho, na aññassa. Mayhaṁ pana vuṭṭhakāraṇaṁ pacchā te kathessāmi, etasmiṁ tāva me seṭṭhigehe pavattiṁ kathehīti. Amma ajja rattiṁ seṭṭhiñca seṭṭhibhariyañca seṭṭhiputtañcāti tayopi jane avattharamānaṁ[2] gehaṁ pati, te ekacitakasmiṁ jhāyanti. Esa dhūmo paññāyati ammāti. Sā tasmiṁ khaṇe nivatthavatthaṁ patamānaṁ na sañjāni[3], ummattikabhāvaṁ patvā yathājātāva rodantī paridevantī—

“Ubho puttā kālakatā, panthe mayhaṁ patī mato.
Mātā pitā ca bhātā ca, ekacitamhi ḍayhare”ti[4]—

Vilapantī paribbhami. Manussā taṁ disvā “ummattikā ummattikā”ti kacavaraṁ gahetvā paṁsuṁ gahetvā matthake okirantā leḍḍūhi paharanti. Satthā Jetavanamahāvihāre aṭṭhaparisamajjhe nisīditvā dhammaṁ desento taṁ āgacchamānaṁ addasa kappasatasahassaṁ pūritapāramiṁ abhinīhārasampannaṁ.

Sā kira Padumuttarabuddhakāle Padumuttarasatthārā ekaṁ vinayadharattheriṁ bāhāya gahetvā Nandanavane ṭhapentaṁ viya etadaggaṭṭhāne ṭhapiyamānaṁ disvā “ahampi tumhādisassa Buddhassa santike vinayadharattherīnaṁ aggaṭṭhānaṁ labheyyan”ti adhikāraṁ katvā patthanaṁ ṭhapesi. Padumuttarabuddho anāgataṁsañāṇaṁ pattharitvā patthanāya samijjhanabhāvaṁ ñatvā “anāgate Gotamabuddhassa nāma sāsane ayaṁ Paṭācārā nāmena vinayadharattherīnaṁ

---

1. Amma ācikkhituṁ na yuttanti. Vadehi me tātāti (Syā)
2. Vātavuṭṭhi avattharamānaṁ (Ka)
3. Na sañjānantī (Syā)
4. Khu 4. 238 piṭṭhe Therī-apadāne.

ဒိသွာ “မံ ပက္ကောသတီ”တိ သညာယ ဝေဂေန ဥဒကေ ပတိ။ ဣတိဿာ ဗာလပုတ္တံ သေနော ဟရိ၊ ဇေဋ္ဌပုတ္တော ဥဒကေန ဝုဠှော။

သာ “ဧကော မေ ပုတ္တော သေနေန ဂဟိတော၊ ဧကော ဥဒကေန ဝုဠှော၊ ပန္ထေ မေ ပတိ မတော”တိ ရောဒန္တီ ပရိဒေဝန္တီ ဂစ္ဆမာနာ သာဝတ္ထိတော အာဂစ္ဆန္တံ ဧကံ ပုရိသံ ဒိသွာ ပုစ္ဆိ “ကတ္ထ ဝါသိကောသိ တာတာ”တိ။ သာဝတ္ထိဝါသိကောမှိ အမ္မာတိ။ သာဝတ္ထိနဂရေ အသုကဝီထိယံ ဧဝရူပံ အသုကကုလံ နာမ အတ္ထိ၊ ဇာနာသိ တာတာတိ။ ဇာနာမိ အမ္မ၊ တံ ပန မာ ပုစ္ဆိ၊ သစေ အညံ ဇာနာသိ၊ ပုစ္ဆာတိ။ အညေန မေ ကမ္မံ နတ္ထိ၊ တဒေဝ ပုစ္ဆာမိ တာတာတိ။ အမ္မ တွံ အတ္တနော အနာစိက္ခိတုံ န ဒေသိ[၁]၊ အဇ္ဇ တေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဒေဝေါ ဝဿန္တော ဒိဋ္ဌောတိ။ ဒိဋ္ဌော မေ တာတ၊ မယှမေဝေသော သဗ္ဗရတ္တိံ ဝုဋ္ဌော၊ န အညဿ။ မယှံ ပန ဝုဋ္ဌကာရဏံ ပစ္ဆာ တေ ကထေဿာမိ၊ ဧတသ္မိံ တာဝ မေ သေဋ္ဌိဂေဟေ ပဝတ္တိံ ကထေဟီတိ။ အမ္မ အဇ္ဇ ရတ္တိံ သေဋ္ဌိဉ္စ သေဋ္ဌိဘရိယဉ္စ သေဋ္ဌိပုတ္တဉ္စာတိ တယောပိ ဇနေ အဝတ္ထရမာနံ[၂] ဂေဟံ ပတိ၊ တေ ဧကစိတကသ္မိံ ဈာယန္တိ၊ ဧသ ဓူမော ပညာယတိ အမ္မာတိ။ သာ တသ္မိံ ခဏေ နိဝတ္ထဝတ္ထံ ပတမာနံ န သဉ္ဇာနိ[၃]၊ ဥမ္မတ္တိကဘာဝံ ပတွာ ယထာဇာတာဝ ရောဒန္တီ ပရိဒေဝန္တီ—

“ဥဘော ပုတ္တာ ကာလကတာ၊ ပန္ထေ မယှံ ပတီ မတော။
မာတာ ပိတာ စ ဘာတာ စ၊ ဧကစိတမှိ ဍယှရေ”တိ[၄]—

ဝိလပန္တီ ပရိဗ္ဘမိ။ မနုဿာ တံ ဒိသွာ “ဥမ္မတ္တိကာ ဥမ္မတ္တိကာ”တိ ကစဝရံ ဂဟေတွာ ပံသုံ ဂဟေတွာ မတ္ထကေ ဩကိရန္တာ လေဍ္ဍူဟိ ပဟရန္တိ။ သတ္ထာ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ အဋ္ဌပရိသမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော တံ အာဂစ္ဆမာနံ အဒ္ဒသ ကပ္ပသတသဟဿံ ပူရိတပါရမိံ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နံ။

သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလေ ပဒုမုတ္တရသတ္ထာရာ ဧကံ ဝိနယဓရတ္ထေရိံ ဗာဟာယ ဂဟေတွာ နန္ဒနဝနေ ဌပေန္တံ ဝိယ ဧတဒဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပိယမာနံ ဒိသွာ “အဟမ္ပိ တုမှာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ ဝိနယဓရတ္ထေရီနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနံ လဘေယျ”န္တိ အဓိကာရံ ကတွာ ပတ္ထနံ ဌပေသိ။ ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓေါ အနာဂတံသဉာဏံ ပတ္ထရိတွာ ပတ္ထနာယ သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဉတွာ “အနာဂတေ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ နာမ သာသနေ အယံ ပဋာစာရာ နာမေန ဝိနယဓရတ္ထေရီနံ

၁- အမ္မ အာစိက္ခိတုံ န ယုတ္တန္တိ။ ဝဒေဟိ မေ တာတာတိ။ (သျာ)
၂- ဝါတဝုဋ္ဌိ အဝတ္ထရမာနံ (က)
၃- န သဉ္ဇာနန္တီ (သျာ)
၄- ခု ၄- ၂၃၈- ပိဋ္ဌေ ထေရီအပဒါနေ။

aggā bhavissatī"ti byākāsi. Taṁ evaṁ patthitapatthanaṁ abhinīhārasampannaṁ Satthā dūratova āgacchantiṁ disvā "imissā ṭhapetvā maṁ añño avassayo bhavituṁ samattho nāma natthī"ti cintetvā taṁ yathā vihārābhimukhaṁ āgacchati, evaṁ akāsi. Parisā taṁ disvāva "imissā ummattikāya ito āgantuṁ mā dadittha"ti āha. Satthā "apetha, mā naṁ vārayitthā"ti vatvā avidūraṭṭhānaṁ āgatakāle "satiṁ paṭilabha bhaginī"ti āha. Sā taṁ khaṇaṁyeva Buddhānubhāvena satiṁ paṭilabhi. Tasmiṁ kāle nivatthavatthassa patitabhāvaṁ sallakkhetvā hirottappaṁ paccupaṭṭhāpetvā ukkuṭikaṁ nisīdi. Athassā eko puriso uttarasāṭakaṁ khipi. Sā taṁ nivāsetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā suvaṇṇavaṇṇesu pādesu pañcapatiṭṭhitena vanditvā bhante avassayo me hotha, patiṭṭhā me hotha. Ekañhi me puttaṁ seno gaṇhi, eko udakena vūḷho, panthe me pati mato, mātāpitaro ceva me bhātā ca gehena avatthaṭā ekacitakasmiṁ jhāyantīti.

Satthā tassā vacanaṁ sutvā "Paṭācāre mā cintayi, tava tāṇaṁ saraṇaṁ avassayo bhavituṁ samatthasseva santikaṁ āgatāsi. Yathā hi tava idāni eko puttako senena gahito, eko udakena vūḷho, panthe pati mato, mātāpitaro ceva bhātā ca gehena avatthaṭā, evameva imasmiṁ saṁsāre puttādīnaṁ matakāle tava rodantiyā paggharita-assu catunnaṁ mahāsamuddānaṁ udakato bahutaran"ti vatā imaṁ gāthamāha—

"Catūsu samuddesu jalaṁ parittakaṁ,
Tato bahuṁ assujalaṁ anappakaṁ.
Dukkhena phuṭṭhassa narassa socanā,
Kiṁ kāraṇā amma tuvaṁ pamajjasī"ti.

Evaṁ Satthari **anamataggapariyāyaṁ** kathente tassā sarīre soko tanuttaṁ agamāsi. Atha naṁ tanubhūtasokaṁ ñatvā puna Satthā āmantetvā "Paṭācāre puttādayo nāma paralokaṁ gacchantassa tāṇaṁ vā leṇaṁ vā saraṇaṁ vā bhavituṁ na sakkonti, tasmā vijjamānāpi te na santiyeva. Paṇḍitena pana sīlaṁ visodhetvā attano nibbānagāmimaggaṁ khippameva sodhetuṁ vaṭṭatī"ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

အဂ္ဂါ ဘဝိဿတီ”တိ ဗျာကာသိ။ တံ ဧဝံ ပတ္ထိတပတ္ထနံ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နံ သတ္ထာ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တိံ ဒိသွာ “ဣမိဿာ ဌပေတွာ မံ အညော အဝဿယော ဘဝိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထီ”တိ စိန္တေတွာ တံ ယထာ ဝိဟာရာဘိမုခံ အာဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ အကာသိ။ ပရိသာ တံ ဒိသွာဝ “ဣမိဿာ ဥမ္မတ္တိကာယ ဣတော အာဂန္တုံ မာ ဒဒိတ္ထာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “အပေထ, မာ နံ ဝါရယိတ္ထာ”တိ ဝတွာ အဝိဒူရဋ္ဌာနံ အာဂတကာလေ “သတိံ ပဋိလဘ ဘဂိနီ”တိ အာဟ။ သာ တံ ခဏံယေဝ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန သတိံ ပဋိလဘိ။ တသ္မိံ ကာလေ နိဝတ္ထဝတ္ထဿ ပတိတဘာဝံ သလ္လက္ခေတွာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိ။ အထဿာ ဧကော ပုရိသော ဥတ္တရသာဋကံ ခိပိ။ သာ တံ နိဝါသေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေသု ပါဒေသု ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဘန္တေ အဝဿယော မေ ဟောထ၊ ပတိဋ္ဌာ မေ ဟောထ။ ဧကဉ္ဟိ မေ ပုတ္တံ သေနော ဂဏှိ၊ ဧကော ဥဒကေန ဝူဠှော၊ ပန္ထေ မေ ပတိ မတော၊ မာတာပိတရော စေဝ မေ ဘာတာ စ ဂေဟေန အဝတ္ထဋာ ဧကစိတကသ္မိံ ဈာယန္တီတိ။

သတ္ထာ တဿာ ဝစနံ သုတွာ “ပဋာစာရေ မာ စိန္တယိ၊ တဝ တာဏံ သရဏံ အဝဿယော ဘဝိတုံ သမတ္ထဿေဝ သန္တိကံ အာဂတာသိ။ ယထာ ဟိ တဝ ဣဒါနိ ဧကော ပုတ္တကော သေနေန ဂဟိတော၊ ဧကော ဥဒကေန ဝူဠှော၊ ပန္ထေ ပတိ မတော၊ မာတာပိတရော စေဝ ဘာတာ စ ဂေဟေန အဝတ္ထဋာ၊ ဧဝမေဝ ဣမသ္မိံ သံသာရေ ပုတ္တာဒီနံ မတကာလေ တဝ ရောဒန္တိယာ ပဂ္ဃရိတအဿု စတုန္နံ မဟာသမုဒ္ဒါနံ ဥဒကတော ဗဟုတရ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“စတူသု သမုဒ္ဒေသု ဇလံ ပရိတ္တကံ၊
တတော ဗဟုံ အဿုဇလံ အနပ္ပကံ။
ဒုက္ခေန ဖုဋ္ဌဿ နရဿ သောစနာ၊
ကိံ ကာရဏာ အမ္မ တုဝံ ပမဇ္ဇသီ”တိ။

ဧဝံ သတ္ထရိ **အနမတဂ္ဂပရိယာယံ** ကထေန္တေ တဿာ သရီရေ သောကော တနုတ္တံ အဂမာသိ။ အထ နံ တနုဘူတသောကံ ဉတွာ ပုန သတ္ထာ အာမန္တေတွာ “ပဋာစာရေ ပုတ္တာဒယော နာမ ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တဿ တာဏံ ဝါ လေဏံ ဝါ သရဏံ ဝါ ဘဝိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ တသ္မာ ဝိဇ္ဇမာနာပိ တေ န သန္တိယေဝ။ ပဏ္ဍိတေန ပန သီလံ ဝိသောဓေတွာ အတ္တနော နိဗ္ဗာနဂါမိမဂ္ဂံ ခိပ္ပမေဝ သောဓေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“Na santi puttā tāṇāya, na pitā nāpi bandhavā.
Antakenādhipannassa, natthi ñātīsu tāṇatā[1].

Etamatthavassaṁ ñatvā, paṇḍito sīlasaṁvuto.
Nibbānagamanaṁ maggaṁ, khippameva visodhaye”ti[2].

Desanāvasāne Paṭācārā mahāpathaviyaṁ paṁsuparimāṇe kilese jhāpetvā sotāpattiphale patiṭṭhahi, aññepi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti. Sā pana sotāpannā hutvā Satthāraṁ pabbajjaṁ yāci. Satthā taṁ bhikkhunīnaṁ santikaṁ pahiṇitvā pabbājesi. Sā laddhūpasampadā paṭitācārattā **Paṭācārā**tveva paññāyi. Sā ekadivasaṁ kuṭena udakaṁ ādāya pāde dhovantī udakaṁ āsiñci, taṁ thokaṁ gantvā pacchijji. Dutiyavāre āsittaṁ tato dūrataraṁ agamāsi. Tatiyavāre āsittaṁ tatopi dūrataranti. Sā tadeva ārammaṇaṁ gahetvā tayo vaye paricchinditvā “mayā paṭhamaṁ āsittaṁ udakaṁ viya ime sattā paṭhamavayepi maranti, tato dūrataraṁ gataṁ dutiyavāre āsittaṁ udakaṁ viya majjhimavayepi maranti, tatopi dūrataraṁ gataṁ tatiyavāre āsittaṁ udakaṁ viya pacchimavayepi marantiyevā”ti cintesi. Satthā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova obhāsaṁ pharitvā tassā sammukhe ṭhatvā kathento viya “evametaṁ Paṭācāre, pañcannampi khandhānaṁ udayabbayaṁ apassantassa vassasataṁ jīvanato tesaṁ udayabbayaṁ passantassa ekāhampi ekakkhaṇampi jīvitaṁ seyyo”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

113. “Yo ca vassasataṁ jīve, apassaṁ udayabbayaṁ.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, passato udayabbayan”ti.

Tattha **apassaṁ udayabbayan**ti pañcannaṁ khandhānaṁ pañcavīsatiyā lakkhaṇehi udayañca vayañca apassanto. **Passato udayabbayan**ti tesaṁ udayañca vayañca passantassa. Itarassa jīvanato ekāhampi jīvitaṁ seyyoti.

Desanāvasāne Paṭācārā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇi.

Paṭācārātherīvatthu dvādasamaṁ.

1. Khu 1. 54; Khu 4. 238 piṭṭhesu. 2. Khu 1. 54 piṭṭhe.

“န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ၊ န ပိတာ နာပိ ဗန္ဓဝါ။
အန္တကေနာဓိပန္နဿ၊ နတ္ထိ ဉာတီသု တာဏတာ[1]။

ဧတမတ္ထဝသံ ဉတွာ၊ ပဏ္ဍိတော သီလသံဝုတော။
နိဗ္ဗာနဂမနံ မဂ္ဂံ၊ ခိပ္ပမေဝ ဝိသောဓယေ”တိ[2]။

ဒေသနာဝသာနေ ပဋာစာရာ မဟာပထဝိယံ ပံသုပရိမာဏေ ကိလေသေ ဈာပေတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။ သာ ပန သောတာပန္နာ ဟုတွာ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ သတ္ထာ တံ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကံ ပဟိဏိတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ ပဋိတာစာရတ္တာ **ပဋာစာရာ**တွေဝ ပညာယိ။ သာ ဧကဒိဝသံ ကုဋေန ဥဒကံ အာဒါယ ပါဒေ ဓောဝန္တီ ဥဒကံ အာသိဉ္စိ၊ တံ ထောကံ ဂန္တွာ ပစ္ဆိဇ္ဇိ။ ဒုတိယဝါရေ အာသိတ္တံ တတော ဒူရတရံ အဂမာသိ။ တတိယဝါရေ အာသိတ္တံ တတောပိ ဒူရတရန္တိ။ သာ တဒေဝ အာရမ္မဏံ ဂဟေတွာ တယော ဝယေ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ “မယာ ပဌမံ အာသိတ္တံ ဥဒကံ ဝိယ ဣမေ သတ္တာ ပဌမဝယေပိ မရန္တိ၊ တတော ဒူရတရံ ဂတံ ဒုတိယဝါရေ အာသိတ္တံ ဥဒကံ ဝိယ မဇ္ဈိမဝယေပိ မရန္တိ၊ တတောပိ ဒူရတရံ ဂတံ တတိယဝါရေ အာသိတ္တံ ဥဒကံ ဝိယ ပစ္ဆိမဝယေပိ မရန္တိယေဝါ”တိ စိန္တေသိ။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ ဩဘာသံ ဖရိတွာ တဿာ သမ္မုခေ ဌတွာ ကထေန္တော ဝိယ “ဧဝမေတံ ပဋာစာရေ၊ ပဉ္စန္နမ္ပိ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ အပဿန္တဿ ဝဿသတံ ဇီဝနတော တေသံ ဥဒယဗ္ဗယံ ပဿန္တဿ ဧကာဟမ္ပိ ဧကက္ခဏမ္ပိ ဇီဝိတံ သေယျော”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၃။ “ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဥဒယဗ္ဗယံ။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော ဥဒယဗ္ဗယ”န္တိ။

တတ္ထ **အပဿံ ဥဒယဗ္ဗယ**န္တိ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ပဉ္စဝီသတိယာ လက္ခဏေဟိ ဥဒယဉ္စ ဝယဉ္စ အပဿန္တော။ **ပဿတော ဥဒယဗ္ဗယ**န္တိ တေသံ ဥဒယဉ္စ ဝယဉ္စ ပဿန္တဿ။ ဣတရဿ ဇီဝနတော ဧကာဟမ္ပိ ဇီဝိတံ သေယျောတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ပဋာစာရာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

ပဋာစာရာထေရီဝတ္ထု ဒွါဒသမံ။

၁-ခု ၁-၅၄; ခု ၄-၂၃၈-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ခု ၁-၅၄-ပိဋ္ဌေ။

13. Kisāgotamīvatthu

Yo ca vassasataṁ jīveti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kisāgotamiṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kirekassa seṭṭhissa gehe cattālīsakoṭidhanaṁ aṅgārā eva hutvā aṭṭhāsi. Seṭṭhi taṁ disvā uppannasoko āhāraṁ paṭikkhipitvā mañcake nipajji. Tasseko sahāyako gehaṁ gantvā “samma kasmā socasī”ti pucchitvā taṁ pavattiṁ sutvā “samma mā soci, ahaṁ ekaṁ upāyaṁ jānāmi, taṁ karohī”ti. Kiṁ karomi sammāti. Attano āpaṇe kilañjaṁ pasāretvā tattha te aṅgāre rāsiṁ katvā vikkiṇanto viya nisīda, āgatāgatesu manussesu ye evaṁ vadanti “sesajanā vatthatelamadhuphāṇitādīni vikkiṇanti, tvaṁ pana aṅgāre vikkiṇanto nisinno”ti. Te vadeyyāsi “attano santakaṁ avikkiṇanto kiṁ karomī”ti. Yo pana taṁ evaṁ vadati “sesajanā vatthatelamadhuphāṇitādīni vikkiṇanti, tvaṁ pana hiraññasuvaṇṇaṁ vikkiṇanto nisinno”ti. Taṁ vadeyyāsi “kahaṁ hiraññasuvaṇṇan”ti. “Idan”ti ca vutte “āhara tāva nan”ti hattehi paṭiccheyyāsi. Evaṁ dinnaṁ tava hatthe hiraññasuvaṇṇaṁ bhavissati. Sā pana sace kumārikā hoti, tava gehe puttassa naṁ āharitvā cattālīsakoṭidhanaṁ tassā niyyādetvā tāya dinnaṁ valañjeyyāsi. Sace kumārako hoti, tava gehe vayappattaṁ dhītaraṁ tassa datvā cattālīsakoṭidhanaṁ niyyādetvā tena dinnaṁ valañjeyyāsīti. So “bhaddako upāyo”ti attano āpaṇe aṅgāre rāsiṁ katvā vikkiṇanto viya nisīdi. Ye pana naṁ evamāhaṁsu “sesajanā vatthatelamadhuphāṇitādīni vikkiṇanti, kiṁ pana tvaṁ aṅgāre vikkiṇanto nisinno”ti. Tesaṁ “attano santakaṁ avikkiṇanto kiṁ karomī”ti paṭivacanaṁ adāsi. Athekā Gotamī nāma kumārikā kisasarīratāya **Kisāgotamī**ti paññāyamānā parijiṇṇakulassa dhītā attano ekena kiccena āpaṇadvāraṁ gantvā taṁ seṭṭhiṁ disvā evamāha “kiṁ tāta sesajanā vatthatelamadhuphāṇitādīni vikkiṇanti, tvaṁ hiraññasuvaṇṇaṁ vikkiṇanto nisinno”ti. Kahaṁ amma hiraññasuvaṇṇanti. Nanu tvaṁ tadeva gahetvā nisinnosīti, āhara tāva naṁ ammāti. Sā hatthapūraṁ gahetvā tassa hatthesu ṭhapesi, taṁ hiraññasuvaṇṇameva ahosi.

၁၃-ကိသာဂေါတမီဝတ္ထု

ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကိသာဂေါတမိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကဿ သေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ အင်္ဂါရာ ဧဝ ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ သေဋ္ဌိ တံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နသောကော အာဟာရံ ပဋိက္ခိပိတွာ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇိ။ တဿေကော သဟာယကော ဂေဟံ ဂန္တွာ “သမ္မ ကသ္မာ သောစသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ “သမ္မ မာ သောစိ၊ အဟံ ဧကံ ဥပါယံ ဇာနာမိ၊ တံ ကရောဟီ”တိ။ ကိံ ကရောမိ သမ္မာတိ။ အတ္တနော အာပဏေ ကိလဉ္ဇံ ပသာရေတွာ တတ္ထ တေ အင်္ဂါရေ ရာသိံ ကတွာ ဝိက္ကိဏန္တော ဝိယ နိသီဒ၊ အာဂတာဂတေသု မနုဿေသု ယေ ဧဝံ ဝဒန္တိ “သေသဇနာ ဝတ္ထတေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ ဝိက္ကိဏန္တိ၊ တွံ ပန အင်္ဂါရေ ဝိက္ကိဏန္တော နိသိန္နော”တိ။ တေ ဝဒေယျာသိ “အတ္တနော သန္တကံ အဝိက္ကိဏန္တော ကိံ ကရောမီ”တိ။ ယော ပန တံ ဧဝံ ဝဒတိ “သေသဇနာ ဝတ္ထတေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ ဝိက္ကိဏန္တိ၊ တွံ ပန ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ဝိက္ကိဏန္တော နိသိန္နော”တိ။ တံ ဝဒေယျာသိ “ကဟံ ဟိရညသုဝဏ္ဏ”န္တိ။ “ဣဒ”န္တိ စ ဝုတ္တေ “အာဟရ တာဝ န”န္တိ ဟတ္ထေဟိ ပဋိစ္ဆေယျာသိ။ ဧဝံ ဒိန္နံ တဝ ဟတ္ထေ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ဘဝိဿတိ။ သာ ပန သစေ ကုမာရိကာ ဟောတိ၊ တဝ ဂေဟေ ပုတ္တဿ နံ အာဟရိတွာ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ တဿာ နိယျာဒေတွာ တာယ ဒိန္နံ ဝလဉ္ဇေယျာသိ။ သစေ ကုမာရကော ဟောတိ၊ တဝ ဂေဟေ ဝယပ္ပတ္တံ ဓီတရံ တဿ ဒတွာ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ နိယျာဒေတွာ တေန ဒိန္နံ ဝလဉ္ဇေယျာသီတိ။ သော “ဘဒ္ဒကော ဥပါယော”တိ အတ္တနော အာပဏေ အင်္ဂါရေ ရာသိံ ကတွာ ဝိက္ကိဏန္တော ဝိယ နိသီဒိ။ ယေ ပန နံ ဧဝမာဟံသု “သေသဇနာ ဝတ္ထတေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ ဝိက္ကိဏန္တိ၊ ကိံ ပန တွံ အင်္ဂါရေ ဝိက္ကိဏန္တော နိသိန္နော”တိ။ တေသံ “အတ္တနော သန္တကံ အဝိက္ကိဏန္တော ကိံ ကရောမီ”တိ ပဋိဝစနံ အဒါသိ။ အထေကာ ဂေါတမီ နာမ ကုမာရိကာ ကိသသရီရတာယ **ကိသာဂေါတမီ**တိ ပညာယမာနာ ပရိဇိဏ္ဏကုလဿ ဓီတာ အတ္တနော ဧကေန ကိစ္စေန အာပဏဒွါရံ ဂန္တွာ တံ သေဋ္ဌိံ ဒိသွာ ဧဝမာဟ “ကိံ တာတ သေသဇနာ ဝတ္ထတေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ ဝိက္ကိဏန္တိ၊ တွံ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ဝိက္ကိဏန္တော နိသိန္နော”တိ။ ကဟံ အမ္မ ဟိရညသုဝဏ္ဏန္တိ။ နနု တွံ တဒေဝ ဂဟေတွာ နိသိန္နောသီတိ။ အာဟရ တာဝ နံ အမ္မာတိ။ သာ ဟတ္ထပူရံ ဂဟေတွာ တဿ ဟတ္ထေသု ဌပေသိ၊ တံ ဟိရညသုဝဏ္ဏမေဝ အဟောသိ။

Atha naṁ seṭṭhi “kataraṁ te amma gehan”ti pucchitvā “asukaṁ nāmā”ti vutte tassā assāmikabhāvaṁ ñatvā dhanaṁ paṭisāmetvā taṁ attano puttassa ānetvā cattālīsakoṭidhanaṁ paṭicchāpesi. Sabbaṁ hiraññasuvaṇṇameva ahosi. Tassā aparena samayena gabbho patiṭṭhahi. Sā dasamāsaccayena puttaṁ vijāyi. So padasā gamanakāle kālamakāsi. Sā adiṭṭhapubbamaraṇatāya taṁ jhāpetuṁ nīharante vāretvā “puttassa me bhesajjaṁ pucchissāmī”ti matakaḷevaraṁ aṅkenādāya “api nu me puttassa bhesajjaṁ jānāthā”ti pucchantī gharapaṭipāṭiyā vicarati. Atha naṁ manussā “amma tvaṁ ummattikā jātā, matakaputtassa bhesajjaṁ pucchantī vicarasī”ti vadanti. Sā “avassaṁ mama puttassa bhesajjaṁ jānanakaṁ labhissāmī”ti maññamānā vicarati. Atha naṁ eko paṇḍitapuriso disvā “ayaṁ mama dhītā paṭhamaṁ puttakaṁ[1] vijātā bhavissati adiṭṭhapubbamaraṇā, mayā imissā avassayena bhavituṁ vaṭṭatī”ti cintetvā āha “amma ahaṁ bhesajjaṁ na jānāmi, bhesajjajānanakaṁ pana jānāmī”ti. Ko jānāti tātāti. Satthā amma jānāti, gaccha, taṁ pucchāhīti. Sā “gamissāmi tāta, pucchissāmi tātā”ti vatvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ ṭhitā pucchi “tumhe kira me puttassa bhesajjaṁ jānātha bhante”ti. Āma jānāmīti. Kiṁ laddhuṁ vaṭṭatīti. Accharaggahaṇamatte siddhatthake laddhuṁ vaṭṭatīti. Labhissāmi bhante. Kassa pana gehe laddhuṁ vaṭṭatīti. Yassa gehe putto vā dhītā vā na koci matapubboti. Sā “sādhu bhante”ti Satthāraṁ vanditvā mataputtakaṁ aṅkenādāya antogāmaṁ pavisitvā paṭhamagehassa dvāre ṭhatvā “atthi nu kho imasmiṁ gehesiddhatthako, puttassa kira me bhesajjaṁ etan”ti vatvā “atthī”ti vutte tena hi dethāti. Tehi āharitvā siddhatthakesu diyyamānesu “imasmiṁ gehe putto vā dhītā vā matapubbo koci natthi ammā”ti pucchitvā “kiṁ vadesi amma. Jīvamānā hi katipayā, matakā eva bahukā”ti vutte “tena hi gaṇhatha vo siddhatthake, netaṁ mama puttassa bhesajjan”ti paṭi-adāsi[2].

Sā iminā niyāmena ādito paṭṭhāya naṁ pucchantī vicari. Sā ekavehepi siddhatthake agahetvā sāyanhasamaye cintesi “aho

1. Paṭhamaputtakaṁ (Sī) 2. Paṭikkhipi (Sī)

အထ နံ သေဋ္ဌိ "ကတရံ တေ အမ္မ ဂေဟ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ "အသုကံ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ တဿာ အဿာမိကဘာဝံ ဉတွာ ဓနံ ပဋိသာမေတွာ တံ အတ္တနော ပုတ္တဿ အာနေတွာ စတ္တာလီသကောဋိဓနံ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ သဗ္ဗံ ဟိရည-သုဝဏ္ဏမေဝ အဟောသိ။ တဿာ အပရေန သမယေန ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌဟိ။ သာ ဒသမာသစ္စယေန ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ သော ပဒသာ ဂမနကာလေ ကာလ-မကာသိ။ သာ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗမရဏတာယ တံ ဈာပေတုံ နီဟရန္တေ ဝါရေတွာ "ပုတ္တဿ မေ ဘေသဇ္ဇံ ပုစ္ဆိဿာမီ"တိ မတကဠေဝရံ အင်္ကေနာဒါယ "အပိ နု မေ ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇံ ဇာနာထာ"တိ ပုစ္ဆန္တီ ဃရပဋိပါဋိယာ ဝိစရတိ။ အထ နံ မနုဿာ "အမ္မ တွံ ဥမ္မတ္တိကာ ဇာတာ၊ မတကပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇံ ပုစ္ဆန္တီ ဝိစရသီ"တိ ဝဒန္တိ။ သာ "အဝဿံ မမ ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇံ ဇာနနကံ လဘိဿာမီ"တိ မညမာနာ ဝိစရတိ။ အထ နံ ဧကော ပဏ္ဍိတပုရိသော ဒိသွာ "အယံ မမ ဓီတာ ပဌမံ ပုတ္တကံ[၁] ဝိဇာတာ ဘဝိဿတိ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ-မရဏာ၊ မယာ ဣမိဿာ အဝဿယေန ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ အာဟ "အမ္မ အဟံ ဘေသဇ္ဇံ န ဇာနာမိ၊ ဘေသဇ္ဇဇာနနကံ ပန ဇာနာမီ"တိ။ ကော ဇာနာတိ တာတာတိ။ သတ္ထာ အမ္မ ဇာနာတိ၊ ဂစ္ဆ, တံ ပုစ္ဆာဟီတိ။ သာ "ဂမိဿာမိ တာတ၊ ပုစ္ဆိဿာမိ တာတာ"တိ ဝတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္က-မိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ ဌိတာ ပုစ္ဆိ "တုမှေ ကိရ မေ ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇံ ဇာနာထ ဘန္တေ"တိ။ အာမ ဇာနာမီတိ။ ကိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ အစ္ဆရဂ္ဂဟဏ-မတ္တေ သိဒ္ဓတ္ထကေ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ လဘိဿာမိ ဘန္တေ။ ကဿ ပန ဂေဟေ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ယဿ ဂေဟေ ပုတ္တော ဝါ ဓီတာ ဝါ န ကောစိ မတပုဗ္ဗောတိ။ သာ "သာဓု ဘန္တေ"တိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ မတပုတ္တကံ အင်္ကေနာဒါယ အန္တော-ဂါမံ ပဝိသိတွာ ပဌမဂေဟဿ ဒွါရေ ဌတွာ "အတ္ထိ နု ခေါ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ သိဒ္ဓတ္ထကော၊ ပုတ္တဿ ကိရ မေ ဘေသဇ္ဇံ ဧတ"န္တိ ဝတွာ "အတ္ထီ"တိ ဝုတ္တေ တေန ဟိ ဒေထာတိ။ တေဟိ အာဟရိတွာ သိဒ္ဓတ္ထကေသု ဒိယျမာနေသု "ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ပုတ္တော ဝါ ဓီတာ ဝါ မတပုဗ္ဗော ကောစိ နတ္ထိ အမ္မာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ကိံ ဝဒေသိ အမ္မ။ ဇီဝမာနာ ဟိ ကတိပယာ၊ မတကာ ဧဝ ဗဟုကာ"တိ ဝုတ္တေ "တေန ဟိ ဂဏှထ ဝေါ သိဒ္ဓတ္ထကေ၊ နေတံ မမ ပုတ္တဿ ဘေသဇ္ဇ"န္တိ ပဋိအဒါသိ[၂]။

သာ ဣမိနာ နိယာမေန အာဒိတော ပဋ္ဌာယ နံ ပုစ္ဆန္တီ ဝိစရိ။ သာ ဧက-ဂေဟေပိ သိဒ္ဓတ္ထကေ အဂဟေတွာ သာယနှသမယေ စိန္တေသိ "အဟော

၁-ပဌမပုတ္တကံ (သီ) ၂-ပဋိက္ခိပိ (သီ)

bhāriyaṁ kammaṁ, ahaṁ ‘mameva putto mato’ti saññamakāsiṁ, sakalagāmepi pana jīvantehi matakāva bahutarā”ti. Tassā evaṁ cintayamānāya puttasinehaṁ[1] mudukahadayaṁ thaddhabhāvaṁ agamāsi. Sā puttaṁ araññe chaḍḍetvā Satthu santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā “laddhā te ekaccharamattā siddhatthakā”ti āha. Na laddhā bhante, sakalagāme jīvantehi matakāva bahutarāti. Atha naṁ Satthā “tvaṁ ‘mameva putto mato’ti sallakkhesi, dhuvadhammo esa sattānaṁ. Maccurājā hi sabbasatte aparipuṇṇajjhāsaye eva mahogho viya parikaḍḍhamānoyeva apāyasamudde pakkhipatī”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

“Taṁ puttapasusammattaṁ, byāsattamanasaṁ naraṁ.
Suttaṁ gāmaṁ mahoghova, maccu ādāya gacchatī”ti[2].

Gāthāpariyosāne Kisāgotamī sotāpattiphale patiṭṭhahi, aññepi bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sā pana Satthāraṁ pabbajjaṁ yāci, Satthā taṁ bhikkhunīnaṁ santikaṁ pesetvā pabbājesi. Sā laddhūpasampadā **Kisāgotamī therī**ti paññāyi. Sā ekadivasaṁ uposathāgāre vāraṁ patvā dīpaṁ jāletvā nisinnā dīpajālā uppajjantiyo ca bhijjantiyo ca disvā “evameva ime sattā uppajjanti ceva nirujjhanti ca, nibbānappattā eva[3] na paññāyantī”ti ārammaṇaṁ aggahesi. Satthā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova obhāsaṁ pharitvā tassā sammukhe nisīditvā kathento viya “evameva Gotami, ime sattā dīpajālā viya uppajjanti ceva nirujjhanti ca, nibbānappattā eva[3] na paññāyanti, evaṁ nibbānaṁ apassantānaṁ vassasataṁ jīvanato nibbānaṁ passantassa khaṇamattampi jīvitaṁ seyyo”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

114. “Yo ca vassasataṁ jīve, apassaṁ amataṁ padaṁ.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, passato amataṁ padan”ti.

Tattha **amataṁ padan**ti maraṇavirahitakoṭṭhāsaṁ, amatamahānibbānanti attho. Sesaṁ purimasadisameva.

1. Puttasinehena (Syā)   2. Khu 1. 54 piṭṭhe.   3. Nibbānaṁ patvā evaṁ (Syā)

ဘာရိယံ ကမ္မံ၊ အဟံ ‘မမေဝ ပုတ္တော မတော’တိ သညမကာသိံ၊ သကလဂါမေပိ ပန ဇီဝန္တေဟိ မတကာဝ ဗဟုတရာ”တိ။ တဿာ ဧဝံ စိန္တယမာနာယ ပုတ္တသိနေဟံ[၁] မုဒုကဟဒယံ ထဒ္ဓဘာဝံ အဂမာသိ။ သာ ပုတ္တံ အရညေ ဆဍ္ဍေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “လဒ္ဓါ တေ ဧကစ္ဆရမတ္တာ သိဒ္ဓတ္ထကာ”တိ အာဟ။ န လဒ္ဓါ ဘန္တေ၊ သကလဂါမေ ဇီဝန္တေဟိ မတကာဝ ဗဟုတရာတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “တွံ ‘မမေဝ ပုတ္တော မတော’တိ သလ္လက္ခေသိ၊ ဓုဝဓမ္မော ဧသ သတ္တာနံ။ မစ္စုရာဇာ ဟိ သဗ္ဗသတ္တေ အပရိပုဏ္ဏဇ္ဈာသယေ ဧဝ မဟောဃော ဝိယ ပရိကဍ္ဎမာနောယေဝ အပါယသမုဒ္ဒေ ပက္ခိပတီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“တံ ပုတ္တပသုသမ္မတ္တံ၊ ဗျာသတ္တမနသံ နရံ။
သုတ္တံ ဂါမံ မဟောဃောဝ၊ မစ္စု အာဒါယ ဂစ္ဆတီ”တိ[၂]။

ဂါထာပရိယောသာနေ ကိသာဂေါတမီ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ အညေပိ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သာ ပန သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ၊ သတ္ထာ တံ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကံ ပေသေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ **ကိသာဂေါတမီ ထေရီ**တိ ပညာယိ။ သာ ဧကဒိဝသံ ဥပေါသထာဂါရေ ဝါရံ ပတွာ ဒီပံ ဇာလေတွာ နိသိန္နာ ဒီပဇာလာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိယော စ ဘိဇ္ဇန္တိယော စ ဒိသွာ “ဧဝမေဝ ဣမေ သတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စေဝ နိရုဇ္ဈန္တိ စ၊ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တာ ဧဝ[၃] န ပညာယန္တီ”တိ အာရမ္မဏံ အဂ္ဂဟေသိ။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ ဩဘာသံ ဖရိတွာ တဿာ သမ္မုခေ နိသီဒိတွာ ကထေန္တော ဝိယ “ဧဝမေဝ ဂေါတမိ, ဣမေ သတ္တာ ဒီပဇာလာ ဝိယ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စေဝ နိရုဇ္ဈန္တိ စ၊ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တာ ဧဝ[၃] န ပညာယန္တိ၊ ဧဝံ နိဗ္ဗာနံ အပဿန္တာနံ ဝဿသတံ ဇီဝနတော နိဗ္ဗာနံ ပဿန္တဿ ခဏမတ္တမ္ပိ ဇီဝိတံ သေယျော”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၄။ “ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ အမတံ ပဒံ။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော အမတံ ပဒ”န္တိ။

တတ္ထ **အမတံ ပဒ**န္တိ မရဏဝိရဟိတကောဋ္ဌာသံ၊ အမတမဟာနိဗ္ဗာနန္တိ အတ္ထော။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

၁-ပုတ္တသိနေဟေန (သျာ)   ၂-ခု ၁-၅၄-ပိဋ္ဌေ။   ၃-နိဗ္ဗာနံ ပတွာ ဧဝံ (သျာ)

Desanāvasāne Kisāgotamī yathānisinnāva saha paṭisambhidāhi arahatte patiṭṭhahīti.

Kisāgotamīvatthu terasamaṁ.

---

14. Bahuputtikattherīvatthu

Yo ca vassasataṁ jīveti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Bahuputtikaṁ theriṁ ārabbha kathebhi.

Sāvatthiyaṁ kirekasmiṁ kule satta puttā satta ca dhītaro ahesuṁ. Te sabbepi vayappattā gehe patiṭṭhahitvā attano dhammatāya sukhappattā ahesuṁ. Tesaṁ aparena samayena pitā kālamakāsi. Mahā-upāsikā sāmike naṭṭhepi na tāva kuṭumbaṁ vibhajati. Atha naṁ puttā āhaṁsu "amma amhākaṁ pitari naṭṭhe tuyhaṁ ko attho kuṭumbena, kiṁ mayaṁ taṁ upaṭṭhātuṁ na sakkomā"ti. Sā tesaṁ kathaṁ sutvā tuṇhī hutvā punappunaṁ tehi vuccamānā "puttā maṁ paṭijaggissanti, kiṁ me visuṁ kuṭumbenā"ti sabbaṁ sāpateyyaṁ majjhe bhinditvā adāsi. Atha naṁ katipāhaccayena jeṭṭhaputtassa[1] bhariyā "aho amhākaṁ ayyā 'jeṭṭhaputto me'ti dve koṭṭhāse datvā viya imameva gehaṁ āgacchatī"ti āha. Sesaputtānaṁ bhariyāpi evameva vadiṁsu. Jeṭṭhadhītaraṁ ādiṁ katvā tāsaṁ gehaṁ gatakālepi naṁ evameva vadiṁsu. Sā avamānappattā hutvā "kiṁ imesaṁ santike vuṭṭhena, bhikkhunī hutvā jīvissāmī"ti bhikkhunī-upassayaṁ gantvā pabbajjaṁ yāci. Tā naṁ pabbājesuṁ. Sā laddhūpasampadā hutvā **Bahuputtikattherī**ti paññāyi. Sā "ahaṁ mahallakakāle pabbajitā, appamattāya me bhavitabban"ti bhikkhunīnaṁ vattapaṭivattaṁ karontī "sabbarattiṁ samaṇadhammaṁ karissāmī"ti heṭṭhāpāsāde ekaṁ thambhaṁ hatthena gahetvā taṁ āviñchamānāva[2] samaṇadhammaṁ karoti, caṅkamamānāpi "andhakāraṭṭhāne me rukkhe vā katthaci vā sīsaṁ paṭihaññeyyā"ti taṁ rukkhaṁ hatthena gahetvā taṁ āviñchamānāva samaṇadhammaṁ karoti, "Satthārā desitadhammameva karissāmī"ti dhammaṁ āvajjetvā dhammaṁ anussaramānāva samaṇadhammaṁ karoti.

1. Katipāhaccayena jeṭṭhaputtassa gehaṁ agamāsi, jeṭṭhaputtassa (Sī, Ka)
2. Āvijjhamānā (Syā)

ဒေသနာဝသာနေ ကိသာဂေါတမီ ယထာနိသိန္နာဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟီတိ။

ကိသာဂေါတမီဝတ္ထု တေရသမံ။

၁၄-ဗဟုပုတ္တိကတ္ထေရီဝတ္ထု

ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဗဟုပုတ္တိကံ ထေရိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကသ္မိံ ကုလေ သတ္တ ပုတ္တာ သတ္တ စ ဓီတရော အဟေသုံ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဝယပ္ပတ္တာ ဂေဟေ ပတိဋ္ဌဟိတွာ အတ္တနော ဓမ္မတာယ သုခပ္ပတ္တာ အဟေသုံ။ တေသံ အပရေန သမယေန ပိတာ ကာလမကာသိ။ မဟာဥပါသိကာ သာမိကေ နဋ္ဌေပိ န တာဝ ကုဋုမ္ဗံ ဝိဘဇတိ။ အထ နံ ပုတ္တာ အာဟံသု "အမ္မ အမှာကံ ပိတရိ နဋ္ဌေ တုယှံ ကော အတ္ထော ကုဋုမ္ဗေန၊ ကိံ မယံ တံ ဥပဋ္ဌာတုံ န သက္ကောမာ"တိ။ သာ တေသံ ကထံ သုတွာ တုဏှီ ဟုတွာ ပုနပ္ပုနံ တေဟိ ဝုစ္စမာနာ "ပုတ္တာ မံ ပဋိဇဂ္ဂိဿန္တိ၊ ကိံ မေ ဝိသုံ ကုဋုမ္ဗေနာ"တိ သဗ္ဗံ သာပတေယျံ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ အဒါသိ။ အထ နံ ကတိပါဟစ္စယေန ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ[၁] ဘရိယာ "အဟော အမှာကံ အယျာ 'ဇေဋ္ဌပုတ္တော မေ'တိ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ ဒတွာ ဝိယ ဣမမေဝ ဂေဟံ အာဂစ္ဆတီ"တိ အာဟ။ သေသပုတ္တာနံ ဘရိယာပိ ဧဝမေဝ ဝဒိံသု။ ဇေဋ္ဌဓီတရံ အာဒိံ ကတွာ တာသံ ဂေဟံ ဂတကာလေပိ နံ ဧဝမေဝ ဝဒိံသု။ သာ အဝမာနပ္ပတ္တာ ဟုတွာ "ကိံ ဣမေသံ သန္တိကေ ဝုတ္ထေန၊ ဘိက္ခုနီ ဟုတွာ ဇီဝိဿာမီ"တိ ဘိက္ခုနီဥပဿယံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ တာ နံ ပဗ္ဗာဇေသုံ။ သာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ ဟုတွာ **ဗဟုပုတ္တိကတ္ထေရီ**တိ ပညာယိ။ သာ "အဟံ မဟလ္လကကာလေ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အပ္ပမတ္တာယ မေ ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ ဘိက္ခုနီနံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကရောန္တီ "သဗ္ဗရတ္တိံ သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ"တိ ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ ဧကံ ထမ္ဘံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ တံ အာဝိဉ္ဆမာနာဝ[၂] သမဏဓမ္မံ ကရောတိ၊ စင်္ကမမာနာပိ "အန္ဓကာရဋ္ဌာနေ မေ ရုက္ခေ ဝါ ကတ္ထစိ ဝါ သီသံ ပဋိဟညေယျာ"တိ တံ ရုက္ခံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ တံ အာဝိဉ္ဆမာနာဝ သမဏဓမ္မံ ကရောတိ၊ "သတ္ထာရာ ဒေသိတဓမ္မမေဝ ကရိဿာမီ"တိ ဓမ္မံ အာဝဇ္ဇေတွာ ဓမ္မံ အနုဿရမာနာဝ သမဏဓမ္မံ ကရောတိ။

၁-ကတိပါဟစ္စယေန ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ ဂေဟံ အဂမာသိ၊ ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ (သီ၊ က) ၂-အာဝိဇ္ဈမာနာ (သျာ)

Atha Satthā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova obhāsaṁ pharitvā sammukhe nisinno viya tāya saddhiṁ kathento “Bahuputtike mayā desitaṁ dhammaṁ anāvajjentassa apassantassa vassasataṁ jīvanato mayā desitaṁ dhammaṁ passantassa muhuttampi jīvitaṁ seyyo”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

115. “Yo ca vassasataṁ jīve, apassaṁ dhammamuttamaṁ.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, passato dhammamuttaman”ti.

Tattha **dhammamuttaman**ti navavidhaṁ lokuttaradhammaṁ. So hi uttamo dhammo nāma. Yo hi taṁ na passati, tassa vassasatampi jīvanato taṁ dhammaṁ passantassa paṭivijjhantassa ekāhampi ekakkhaṇampi **jīvitaṁ seyyo**ti.

Gāthāpariyosāne Bahuputtikattherī saha paṭisambhidāhi arahatte patiṭṭhahīti.

Bahuputtikattherīvatthu cuddasamaṁ.

Sahassavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Aṭṭhamo vaggo.

အထ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ ဩဘာသံ ဖရိတွာ သမ္မုခေ နိသိန္နော ဝိယ တာယ သဒ္ဓိံ ကထေန္တော “ဗဟုပုတ္တိကေ မယာ ဒေသိတံ ဓမ္မံ အနာဝဇ္ဇေန္တဿ အပဿန္တဿ ဝဿသတံ ဇီဝနတော မယာ ဒေသိတံ ဓမ္မံ ပဿန္တဿ မုဟုတ္တမ္ပိ ဇီဝိတံ သေယျော”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၅။ “ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဓမ္မမုတ္တမံ။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော ဓမ္မမုတ္တမ”န္တိ။

တတ္ထ **ဓမ္မမုတ္တမ**န္တိ နဝဝိဓံ လောကုတ္တရဓမ္မံ။ သော ဟိ ဥတ္တမော ဓမ္မော နာမ။ ယော ဟိ တံ န ပဿတိ၊ တဿ ဝဿသတမ္ပိ ဇီဝနတော တံ ဓမ္မံ ပဿန္တဿ ပဋိဝိဇ္ဈန္တဿ ဧကာဟမ္ပိ ဧကက္ခဏမ္ပိ **ဇီဝိတံ သေယျော**တိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟုပုတ္တိကတ္ထေရီ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟီတိ။

ဗဟုပုတ္တိကတ္ထေရီဝတ္ထု စုဒ္ဒသမံ။

သဟဿဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

အဋ္ဌမော ဝဂ္ဂေါ။

Dhammapadaṭṭhakathāya paṭhamabhāge

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akataññū	396
Akiñcano	381
Akkocchi	29
Agandhakaṁ	242
Agāraṁ	78
Aggiṁ	421
Aggīva gacchati	179
Agghati soḷasiṁ	319
Aciraṁ vata	203
Ajini	29
Aññā nibbānagāminī	344
Aññā hi lābhūpanisā	344
Aṇuṁ	179
Atittaṁyeva	232
Attano natthi	298
Attanova avekkheyya	239
Attahetu	378
Attānaṁ	371
Attā hi	298
Atthapadaṁ	408
Athāyaṁ	379
Adhammena	378
Adhisessati	203
Anatthapadasaṁhitā	408, 417
Ananvāhatacetaso	196

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Anapāyinī	24
Anavaṭṭhitacittassa	196
Anavassutacittassa	196
Anāvilo	375
Anāsavassa	390
Anikkasāvo	52
Animitto	386
Anivesano siyā	202
Anissito	388
Anuttaraṁ	147
Anudhammacārī	102
Anudhāvati	379
Anupādiyāno	102
Anubrūhaye	345
Anokaṁ	381
Antako	232
Apassaṁ	442
Apeto	52
Appakā	379
Appamattassa	152
Appamattā	146
Appamatto	164, 167, 272
Appamādamhi	146
Appamādarato	179
Appamādavihārinaṁ	274

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အကတညူ	၃၉၆
အကိဉ္စနော	၃၈၁
အက္ကောစ္ဆိ	၂၉
အဂန္ဓကံ	၂၄၂
အဂါရံ	၇၈
အဂ္ဂိံ	၄၂၁
အဂ္ဂီဝ ဂစ္ဆတိ	၁၇၉
အဂ္ဃတိ သောဠသိံ	၃၁၉
အစိရံ ဝတ	၂၀၃
အဇိနိ	၂၉
အညာ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ	၃၄၄
အညာ ဟိ လာဘူပနိသာ	၃၄၄
အဏုံ	၁၇၉
အတိတ္တံယေဝ	၂၃၂
အတ္တနော နတ္ထိ	၂၉၈
အတ္တနောဝ အဝေက္ခေယျ	၂၃၉
အတ္တဟေတု	၃၇၈
အတ္တာနံ	၃၇၁
အတ္တာ ဟိ	၂၉၈
အတ္ထပဒံ	၄၀၈
အထာယံ	၃၇၉
အဓမ္မေန	၃၇၈
အဓိသေဿတိ	၂၀၃
အနတ္ထပဒသံဟိတာ	၄၀၈၊ ၄၁၇
အနန္ဝာဟတစေတသော	၁၉၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အနပါယိနီ	၂၄
အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ	၁၉၆
အနဝဿုတစိတ္တဿ	၁၉၆
အနာဝိလော	၃၇၅
အနာသဝဿ	၃၉၀
အနိက္ကသာဝေါ	၅၂
အနိမိတ္တော	၃၈၆
အနိဝေသနော သိယာ	၂၀၂
အနိဿိတော	၃၈၈
အနုတ္တရံ	၁၄၇
အနုဓမ္မစာရီ	၁၀၂
အနုဓာဝတိ	၃၇၉
အနုပါဒိယာနော	၁၀၂
အနုဗြူဟယေ	၃၄၅
အနောကံ	၃၈၁
အန္တကော	၂၃၂
အပဿံ	၄၄၂
အပေတော	၅၂
အပ္ပကာ	၃၇၉
အပ္ပမတ္တဿ	၁၅၂
အပ္ပမတ္တာ	၁၄၆
အပ္ပမတ္တော	၁၆၄၊ ၁၆၇၊ ၂၇၂
အပ္ပမာဒမှိ	၁၄၆
အပ္ပမာဒရတော	၁၇၉
အပ္ပမာဒဝိဟာရိနံ	၂၇၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Appamāde	146
Appamādena	178
Appamādo	145
Appampi ce	102
Abalassaṁva	167
Abhabbo	181
Abhāvitaṁ	78
Abhikīrati	162
Abhivādanasīlissa	425
Abhisambudhāno	214
Amataṁ padaṁ	445
Amatapadaṁ	145
Amattaññuṁ	47
Amitteneva attanā	304
Araññāni	404
Ariyappavedite	359
Ariyānaṁ	146
Avadhi	29
Avijānataṁ	289
Avekkhati	165
Averena	33
Asaṁvutaṁ	47
Asataṁ	349
Asantaṁ	328
Asabbhā ca	349
Asarīraṁ	193
Asāradassino	73
Asāre	73
Asubhānupassiṁ	48
Asoko	165

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Assaddho	396
Assumukho	306
Ahāsi	29
[Ā]	
Ākāse	388
Ādānapaṭinissagge	381
Āyukkhayena	110
Āraddhavīriyaṁ	48
Āvāsesu	329
Āhārakkhayena	111
Āhāre	388
[I]	
Iccheyya	378
Itarā	379
Itarā pajā	419
Iti bālassa	329
Iti bālo	298
Idha	99
Idha tappati	97
Idha vā	102
Idha socati	83
Indakhilupamo	392
Indriyāni	390
Indriyesu	47, 48
Imaṁ sadevakaṁ	212
[U]	
Uccāvacaṁ	377
Ujjhitasmiṁ	280

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အပ္ပမာဒေ	၁၄၆
အပ္ပမာဒေန	၁၇၈
အပ္ပမာဒေါ	၁၄၅
အပ္ပမ္ပိ စေ	၁၀၂
အဗလဿံဝ	၁၆၇
အဘဗ္ဗော	၁၈၁
အဘာဝိတံ	၇၈
အဘိကီရတိ	၁၆၂
အဘိဝါဒနသီလိဿ	၄၂၅
အဘိသမ္ဗုဓာနော	၂၁၄
အမတံ ပဒံ	၄၄၅
အမတပဒံ	၁၄၅
အမတ္တညုံ	၄၇
အမိတ္တေနေဝ အတ္တနာ	၃၀၄
အရညာနိ	၄၀၄
အရိယပ္ပဝေဒိတေ	၃၅၉
အရိယာနံ	၁၄၆
အဝဓိ	၂၉
အဝိဇာနတံ	၂၈၉
အဝေက္ခတိ	၁၆၅
အဝေရေန	၃၃
အသံဝုတံ	၄၇
အသတံ	၃၄၉
အသန္တံ	၃၂၈
အသဗ္ဘာ စ	၃၄၉
အသရီရံ	၁၉၃
အသာရဒဿိနော	၇၃
အသာရေ	၇၃
အသုဘာနုပဿိံ	၄၈
အသောကော	၁၆၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဿဒ္ဓေါ	၃၉၆
အဿုမုခေါ	၃၀၆
အဟာသိ	၂၉
[အာ]	
အာကာသေ	၃၈၈
အာဒါနပဋိနိဿဂ္ဂေ	၃၈၁
အာယုက္ခယေန	၁၁၀
အာရဒ္ဓဝီရိယံ	၄၈
အာဝါသေသု	၃၂၉
အာဟာရက္ခယေန	၁၁၁
အာဟာရေ	၃၈၈
[ဣ]	
ဣစ္ဆေယျ	၃၇၈
ဣတရာ	၃၇၉
ဣတရာ ပဇာ	၄၁၉
ဣတိ ဗာလဿ	၃၂၉
ဣတိ ဗာလော	၂၉၈
ဣဓ	၉၉
ဣဓ တပ္ပတိ	၉၇
ဣဓ ဝါ	၁၀၂
ဣဓ သောစတိ	၈၃
ဣန္ဒခိလုပမော	၃၉၂
ဣန္ဒြိယာနိ	၃၉၀
ဣန္ဒြိယေသု	၄၇၊ ၄၈
ဣမံ သဒေဝကံ	၂၁၂
[ဥ]	
ဥစ္စာဝစံ	၃၇၇
ဥဇ္ဈိတသ္မိံ	၂၈၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[U]	
Ujjugatesu	422
Uṭṭhānavato	152
Udakaṁ	371
Udayabbayaṁ	442
Upadhiviveko	345
Upasantassa	395
Upasammati	408
Upeto	52
Ubbhato	183
Ubhayattha	97, 99
Ubhayattha modati	85
Ubhayattha socati	83
Uyyuñjanti	385
Usukārā	371
Usukārova	182
[E]	
Ekaṁ	408
Ekaghano	372
Ekacaraṁ	193
Ekacariyaṁ	296
Etesaṁ	267
Evaṁ	242
Evaṁ gāme	237
Evaṁ dhammāni	375
Evametaṁ	344
Esa dhammo	33
[O]	
Okamokaṁ	385
Okamokata-ubbhato	183

Padānukkamo	Piṭṭhaṅko
[O]	
Okamokato	183
Okā	381
Ogho	162
Ovadeyya	349
[Ka]	
Kaṭukapphalaṁ	304
Kaṇhaṁ dhammaṁ	380
Katapuñño	85, 99
Kammakiliṭṭhaṁ	83
Kammavisuddhiṁ	85
Kammasannicayo	386
Kayirā	206, 264
Kayirātha	162
Karoti vā	15, 24
Kalaṁ	319
Kāmakāmā	377
Kāmagavesino	404
Kāmaratisanthavaṁ	164
Kāmesu	232
Kāyaviveko	345
Kuto dhanaṁ	299
Kuto puttā	299
Kubbato	242
Kumbhūpamaṁ	201
Kurute	232
Kusalo	212
Kusītaṁ	47
Kusīto	437
Ko	212

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဥ]	
ဥဇ္ဇုဂတေသု	၄၂၂
ဥဋ္ဌာနဝတော	၁၅၂
ဥဒကံ	၃၇၁
ဥဒယဗ္ဗယံ	၄၄၂
ဥပဓိဝိဝေကော	၃၄၅
ဥပသန္တဿ	၃၉၅
ဥပသမ္မတိ	၄၀၈
ဥပေတော	၅၂
ဥဗ္ဘတော	၁၈၃
ဥဘယတ္ထ	၉၇၊ ၉၉
ဥဘယတ္ထ မောဒတိ	၈၅
ဥဘယတ္ထ သောစတိ	၈၃
ဥယျုဉ္ဇန္တိ	၃၈၅
ဥသုကာရာ	၃၇၁
ဥသုကာရောဝ	၁၈၂
[ဧ]	
ဧကံ	၄၀၈
ဧကဃနော	၃၇၂
ဧကစရံ	၁၉၃
ဧကစရိယံ	၂၉၆
ဧတေသံ	၂၆၇
ဧဝံ	၂၄၂
ဧဝံ ဂါမေ	၂၃၇
ဧဝံ ဓမ္မာနိ	၃၇၅
ဧဝမေတံ	၃၄၄
ဧသ ဓမ္မော	၃၃
[ဩ]	
ဩကမောကံ	၃၈၅
ဩကမောကတဥဗ္ဘတော	၁၈၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကော
[ဩ]	
ဩကမောကတော	၁၈၃
ဩကာ	၃၈၁
ဩဃော	၁၆၂
ဩဝဒေယျ	၃၄၉
[က]	
ကဋုကပ္ဖလံ	၃၀၄
ကဏှံ ဓမ္မံ	၃၈၀
ကတပုညော	၈၅၊ ၉၉
ကမ္မကိလိဋ္ဌံ	၈၃
ကမ္မဝိသုဒ္ဓိံ	၈၅
ကမ္မသန္နိစယော	၃၈၆
ကယိရာ	၂၀၆၊ ၂၆၄
ကယိရာထ	၁၆၂
ကရောတိ ဝါ	၁၅၊ ၂၄
ကလံ	၃၁၉
ကာမကာမာ	၃၇၇
ကာမဂဝေသိနော	၄၀၄
ကာမရတိသန္ထဝံ	၁၆၄
ကာမေသု	၂၃၂
ကာယဝိဝေကော	၃၄၅
ကုတော ဓနံ	၂၉၉
ကုတော ပုတ္တာ	၂၉၉
ကုဗ္ဗတော	၂၄၂
ကုမ္ဘူပမံ	၂၀၁
ကုရုတေ	၂၃၂
ကုသလော	၂၁၂
ကုသီတံ	၄၇
ကုသီတော	၄၃၇
ကော	၂၁၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Ko imaṁ	212
Ko pacessati	213
Ko pana	
[Kha - Ga]	
Khippaṁ	302
Gataddhino	383
Gati	387
Gato	178
Gambhīro	375
Garahito	178
Gāthāsataṁ	417
Guhāsayaṁ	194
Gocare	146
Gocaro	387
[Ca]	
Cakkaṁva	15
Cajanti	377
Cattāro dhammā	425
Candanaṁ	267
Capalaṁ	182
Caraṁ	296
Caranti	304
Cittaṁ	182
Cittaṁ guttaṁ	191
Cittaṁ dantaṁ	188
Cittaṁ rakkhetha	191
Cittaṁ saṁyamessanti	194
Cittaklesehi	381
Cittamidaṁ ṭhapetvā	201

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ca]	
Cittaviveko	345
Cittassa damatho	188
Cūḷapanthako	154
[Cha - Ja - Jha]	
Chāyāva	24
Chuddho	204
Jantu	421
Jāgarato bhayaṁ	197
Jitaṁ	419
Jitañca rakkhe	201
Jīvitaṁ	432
Jutimanto	381
Jeyyamattānaṁ	418
Jotiraso	127
Jhāyino	432
[Ña - Ḍa]	
Ñattaṁ	326
Ñatvā	146
Ḍahaṁ	179
Ḍahantaṁ	323
[Ta]	
Taṁ kammaṁ	310
Taṁ ve	48
Tagaramallikā vā	267
Tacchakā	371
Tato	15, 24, 42
Tato kare	206, 211
Tatrābhiratimiccheyya	381

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[က]	
ကော ဣမံ	၂၁၂
ကော ပစေဿတိ	၂၁၃
ကော ပန	
[ခ - ဂ]	
ခိပ္ပံ	၃၀၂
ဂတဒ္ဓိနော	၃၈၃
ဂတိ	၃၈၇
ဂတော	၁၇၈
ဂမ္ဘီရော	၃၇၅
ဂရဟိတော	၁၇၈
ဂါထာသတံ	၄၁၇
ဂုဟာသယံ	၁၉၄
ဂေါစရေ	၁၄၆
ဂေါစရော	၃၈၇
[စ]	
စင်္ကမံဝ	၁၅
စဇန္တိ	၃၇၇
စတ္တာရော ဓမ္မာ	၄၂၅
စန္ဒနံ	၂၆၇
စပလံ	၁၈၂
စရံ	၂၉၆
စရန္တိ	၃၀၄
စိတ္တံ	၁၈၂
စိတ္တံ ဂုတ္တံ	၁၉၁
စိတ္တံ ဒန္တံ	၁၈၈
စိတ္တံ ရက္ခေထ	၁၉၁
စိတ္တံ သံယမေဿန္တိ	၁၉၄
စိတ္တက္လေသေဟိ	၃၈၁
စိတ္တမိဒံ ဌပေတွာ	၂၀၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[စ]	
စိတ္တဝိဝေကော	၃၄၅
စိတ္တဿ ဒမထော	၁၈၈
စူဠပန္ထကော	၁၅၄
[ဆ - ဇ - ဈ]	
ဆာယာဝ	၂၄
ဆုဒ္ဓေါ	၂၀၄
ဇန္တု	၄၂၁
ဇာဂရတော ဘယံ	၁၉၇
ဇိတံ	၄၁၉
ဇိတဉ္စ ရက္ခေ	၂၀၁
ဇီဝိတံ	၄၃၂
ဇုတိမန္တော	၃၈၁
ဇေယျမတ္တာနံ	၄၁၈
ဇောတိရသော	၁၂၇
ဈာယိနော	၄၃၂
[ဉ - ဍ]	
ဉတ္တံ	၃၂၆
ဉတွာ	၁၄၆
ဍဟံ	၁၇၉
ဍဟန္တံ	၃၂၃
[တ]	
တံ ကမ္မံ	၃၁၀
တံ ဝေ	၄၈
တဂရမလ္လိကာ ဝါ	၂၆၇
တစ္ဆကာ	၃၇၁
တတော	၁၅၊ ၂၄၊ ၄၂
တတော ကရေ	၂၀၆၊ ၂၁၁
တတြာဘိရတိမိစ္ဆေယျ	၃၈၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ta - Tha]	
Tādi	392
Tādino	390, 392, 395
Tādisaṁ	348
Tejanaṁ	182, 371
Te jhāyino	147
Tena so	300
Tesaṁ	274
Te sāraṁ	73
Thale khitto	183
Thūlaṁ	179
[Da]	
Dabbī sūparasaṁ yathā	301
Damayanti	371
Damasaccena	52
Dassayanti	377
Daḷhaṁ	437
Daḷhaṁ kayirā	296
Daḷhaparakkamā	147
Dāruṁ	371
Disodisaṁ	209
Disvā	83
Dīghaṁ	289
Dīghā	288
Dīpaṁ	162
Dukkhamanveti	15
Dukhena	377
Duggatiṁ gato	97
Ducchannaṁ	78
Dunniggahassa	187
Dunnivārayaṁ	182

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Da]	
Duppañño	434
Dummedhā	304
Dummedhino	164
Durannayaṁ	388
Durannayā	387
Dussīlo	432
Dūrakkhaṁ	182
Dūraṅgamaṁ	193
Devānaṁ	178
[Dha]	
Dhanaṁ	378
Dhanaṁ me atthi	298
Dhammajīvino	152
Dhammapadaṁ	212, 417
Dhammapīti	359
Dhammamuttamaṁ	447
Dhammassa hoti	102
Dhammā	14, 24
Dhammāni	375
Dhammānuvattino	379
Dhammiko	379
Dhamme	379
[Na]	
Naṁ	15, 24, 206, 211
Nagarūpamaṁ	201
Na taṁ	210
Na taṁ kammaṁ	306
Natthi bāle	296
Namayanti	371

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ-ထ]	
တာဒိ	၃၉၂
တာဒိနော	၃၉၀၊ ၃၉၂၊ ၃၉၅
တာဒိသံ	၃၄၈
တေဇနံ	၁၈၂၊ ၃၇၁
တေ ဈာယိနော	၁၄၇
တေန သော	၃၀၀
တေသံ	၂၇၄
တေ သာရံ	၇၃
ထလေ ခိတ္တော	၁၈၃
ထူလံ	၁၇၉
[ဒ]	
ဒဗ္ဗီ သူပရသံ ယထာ	၃၀၁
ဒမယန္တိ	၃၇၁
ဒမသစ္စေန	၅၂
ဒဿယန္တိ	၃၇၇
ဒဠှံ	၄၃၇
ဒဠှံ ကယိရာ	၂၉၆
ဒဠှပရက္ကမာ	၁၄၇
ဒါရုံ	၃၇၁
ဒိသောဒိသံ	၂၀၉
ဒိသွာ	၈၃
ဒီဃံ	၂၈၉
ဒီဃာ	၂၈၈
ဒီပံ	၁၆၂
ဒုက္ခမန္ဝေတိ	၁၅
ဒုခေန	၃၇၇
ဒုဂ္ဂတိံ ဂတော	၉၇
ဒုစ္ဆန္နံ	၇၈
ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ	၁၈၇
ဒုန္နိဝါရယံ	၁၈၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဒ]	
ဒုပ္ပညော	၄၃၄
ဒုမ္မေဓာ	၃၀၄
ဒုမ္မေဓိနော	၁၆၄
ဒုရန္နယံ	၃၈၈
ဒုရန္နယာ	၃၈၇
ဒုဿီလော	၄၃၂
ဒူရက္ခံ	၁၈၂
ဒူရင်္ဂမံ	၁၉၃
ဒေဝါနံ	၁၇၈
[ဓ]	
ဓနံ	၃၇၈
ဓနံ မေ အတ္ထိ	၂၉၈
ဓမ္မဇီဝိနော	၁၅၂
ဓမ္မပဒံ	၂၁၂၊ ၄၁၇
ဓမ္မပီတိ	၃၅၉
ဓမ္မမုတ္တမံ	၄၄၇
ဓမ္မဿ ဟောတိ	၁၀၂
ဓမ္မာ	၁၄၊ ၂၄
ဓမ္မာနိ	၃၇၅
ဓမ္မာနုဝတ္တိနော	၃၇၉
ဓမ္မိကော	၃၇၉
ဓမ္မေ	၃၇၉
[န]	
နံ	၁၅၊ ၂၄၊ ၂၀၆၊ ၂၁၁
နဂရူပမံ	၂၀၁
န တံ	၂၁၀
န တံ ကမ္မံ	၃၀၆
နတ္ထိ ဗာလေ	၂၉၆
နမယန္တိ	၃၇၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nayanti	371
Naro	396
Nikete	385
Niggayhavādiṁ	348
Niccaṁ	147
Nidhīnaṁ	347
Nindāpasaṁsāsu	372
Nibbānasseva santike	181
Niratthaṁva kaliṅgaraṁ	204
Nisammakārino	152
Nudati	165
Nupanayhanti	29
Nettikā	371
[Pa]	
Pacinantaṁ	231
Paccayasannicayo	386
Pajā	379
Paññavantassa	434
Paññavā	379
Paññā	196
Paṇḍitaṁ	348
Paṇḍitaṁ payirupāsati	302
Paṇḍitā	146, 371-2
Paṇḍito	380
Paṇḍito vāpi	300
Pathaviṁ	203
Pathavisamo	392
Padaṁ	15, 146, 388
Paduṭṭhena	15
Papupphakāni	214
Pabbataṭṭhova	165
Pamattesu	167
Pamādaṁ	164
Pamāde	179
Pamādo	146, 178
Pamodanti	146
Parakulesu ca	329
Parikkhīṇā	388
Paricare	421
Pariññātabhojanā	386
Paridahissati	52
Parinibbutā	381
Paripūrati	196
Paripphandatidaṁ cittaṁ	183
Pariplavapasādassa	196
Pariyodapeyya	381
Parihānāya	181
Pariḷāho	383
Pare	42
Paresaṁ katākataṁ	239
Paresaṁ vilomāni	239
Paleti	236
Pavattāraṁ	347
Pavāyati	267
Pasaṁsanti	178
Pasannena	24
Pasahati	47
Passato	442
Pahātave	183

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နယန္တိ	၃၇၁
နရော	၃၉၆
နိကေတေ	၃၈၅
နိဂ္ဂယှဝါဒိံ	၃၄၈
နိစ္စံ	၁၄၇
နိဓီနံ	၃၄၇
နိန္ဒာပသံသာသု	၃၇၂
နိဗ္ဗာနဿေဝ သန္တိကေ	၁၈၁
နိရတ္ထံဝ ကလိင်္ဂရံ	၂၀၄
နိသမ္မကာရိနော	၁၅၂
နုဒတိ	၁၆၅
နုပနယှန္တိ	၂၉
နေတ္တိကာ	၃၇၁
[ပ]	
ပစိနန္တံ	၂၃၁
ပစ္စယသန္နိစယော	၃၈၆
ပဇာ	၃၇၉
ပညဝန္တဿ	၄၃၄
ပညဝါ	၃၇၉
ပညာ	၁၉၆
ပဏ္ဍိတံ	၃၄၈
ပဏ္ဍိတံ ပယိရုပါသတိ	၃၀၂
ပဏ္ဍိတာ	၁၄၆၊၃၇၁-၂
ပဏ္ဍိတော	၃၈၀
ပဏ္ဍိတော ဝါပိ	၃၀၀
ပထဝိံ	၂၀၃
ပထဝိသမော	၃၉၂
ပဒံ	၁၅၊၁၄၆၊၃၈၈
ပဒုဋ္ဌေန	၁၅
ပပုပ္ဖကာနိ	၂၁၄
ပဗ္ဗတဋ္ဌောဝ	၁၆၅
ပမတ္တေသု	၁၆၇
ပမာဒံ	၁၆၄
ပမာဒေ	၁၇၉
ပမာဒေါ	၁၄၆၊၁၇၈
ပမောဒန္တိ	၁၄၆
ပရကုလေသု စ	၃၂၉
ပရိက္ခီဏာ	၃၈၈
ပရိစရေ	၄၂၁
ပရိညာတဘောဇနာ	၃၈၆
ပရိဒဟိဿတိ	၅၂
ပရိနိဗ္ဗုတာ	၃၈၁
ပရိပူရတိ	၁၉၆
ပရိပ္ဖန္ဒတိဒံ စိတ္တံ	၁၈၃
ပရိပ္လဝပသာဒဿ	၁၉၆
ပရိယောဒပေယျ	၃၈၁
ပရိဟာနာယ	၁၈၁
ပရိဠာဟော	၃၈၃
ပရေ	၄၂
ပရေသံ ကတာကတံ	၂၃၉
ပရေသံ ဝိလောမာနိ	၂၃၉
ပလေတိ	၂၃၆
ပဝတ္တာရံ	၃၄၇
ပဝါယတိ	၂၆၇
ပသံသန္တိ	၁၇၈
ပသန္နေန	၂၄
ပသဟတိ	၄၇
ပဿတော	၄၄၂
ပဟာတဝေ	၁၈၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pahīnamānassa	390
Pāpaṁ na paccati	312
Pāpaṁ me	97
Pāpakārī	83, 97
Pāpamittā	350
Pāpiyo	206, 348
Pāragāmino	379
Pāramessanti	380
Pāvako	323
Piyo hoti	349
Pihayanti	390
Puññaṁ me	99
Puññakkhayena	111
Puññapāpapahīnassa	197
Puññapekkho	422
Puttamicche	378
Puttā me atthi	298
Puthujjane	281
Pupphaṁ	212, 236
Pupphagandho	267
Puppharāsimhā	264
Pupphāni heva	231
Pubbaṅgamā	14, 24
Purisādhamā	350
Purisuttamo	396
Purekkhāraṁ	329
Pūjanā	420
Pūjā	329
Pecca	97, 99
Pecca socati	83

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Pha]	
Phandanaṁ	182
Phuṭṭhā	377
Phusanti	147
Pheṇūpamaṁ	214
[Ba]	
Bahujāgaro	167
Bālamanveti	323
Bālā	164, 304
Bālānaṁ	289
Bālo	300, 319
Buddhassa	345
Byāsattamanasaṁ naraṁ	228, 232
[Bha]	
Bhajamānassa	348
Bhamaro	236
Bhayadassi vā	179
Bhasmacchannova	323
Bhāvitattānaṁ	420
Bhāvetha	380
Bhāsati vā	15, 24
Bhāsamāno	101
Bhiyyo	99
Bhiyyo tappati	97
Bhūmaṭṭhe	165
Bhūmirāmaṇeyyakaṁ	400
Bhojanamhi	47-8
[Ma]	
Maggaṁ	274
Maghavā	178

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပဟီနမာနဿ	၃၉၀
ပါပံ န ပစ္စတိ	၃၁၂
ပါပံ မေ	၉၇
ပါပကာရီ	၈၃၊၉၇
ပါပမိတ္တာ	၃၅၀
ပါပိယော	၂၀၆၊၃၄၈
ပါရဂါမိနော	၃၇၉
ပါရမေဿန္တိ	၃၈၀
ပါဝကော	၃၂၃
ပိယော ဟောတိ	၃၄၉
ပိဟယန္တိ	၃၉၀
ပုညံ မေ	၉၉
ပုညက္ခယေန	၁၁၁
ပုညပါပပဟီနဿ	၁၉၇
ပုညပေက္ခော	၄၂၂
ပုတ္တမိစ္ဆေ	၃၇၈
ပုတ္တာ မေ အတ္ထိ	၂၉၈
ပုထုဇ္ဇနေ	၂၈၁
ပုပ္ဖံ	၂၁၂၊၂၃၆
ပုပ္ဖဂန္ဓော	၂၆၇
ပုပ္ဖရာသိမှာ	၂၆၄
ပုပ္ဖါနိ ဟေဝ	၂၃၁
ပုဗ္ဗင်္ဂမာ	၁၄၊၂၄
ပုရိသာဓမာ	၃၅၀
ပုရိသုတ္တမော	၃၉၆
ပုရေက္ခာရံ	၃၂၉
ပူဇနာ	၄၂၀
ပူဇာ	၃၂၉
ပေစ္စ	၉၇၊၉၉
ပေစ္စ သောစတိ	၈၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဖ]	
ဖန္ဒနံ	၁၈၂
ဖုဋ္ဌာ	၃၇၇
ဖုသန္တိ	၁၄၇
ဖေဏူပမံ	၂၁၄
[ဗ]	
ဗဟုဇာဂရော	၁၆၇
ဗာလမန္ဝေတိ	၃၂၃
ဗာလာ	၁၆၄၊၃၀၄
ဗာလာနံ	၂၈၉
ဗာလော	၃၀၀၊၃၁၉
ဗုဒ္ဓဿ	၃၄၅
ဗျာသတ္တမနသံ နရံ	၂၂၈၊၂၃၂
[ဘ]	
ဘဇမာနဿ	၃၄၈
ဘမရော	၂၃၆
ဘယဒဿီ ဝါ	၁၇၉
ဘသ္မစ္ဆန္နောဝ	၃၂၃
ဘာဝိတတ္တာနံ	၄၂၀
ဘာဝေထ	၃၈၀
ဘာသတိ ဝါ	၁၅၊၂၄
ဘာသမာနော	၁၀၁
ဘိယျော	၉၉
ဘိယျော တပ္ပတိ	၉၇
ဘူမဋ္ဌေ	၁၆၅
ဘူမိရာမဏေယျကံ	၄၀၀
ဘောဇနမှိ	၄၇-၈
[မ]	
မဂ္ဂံ	၂၇၄
မဃဝါ	၁၇၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Maccudheyyaṁ	380
Maccuno	146
Maccena	264
Mattaññuṁ	48
Madhuvā	312
Manaṁ	395
Manasā	15
Mano	14, 24
Manopubbaṅgamā	14, 24
Manomayā	15, 24
Manoramaṁ	280
Manoseṭṭhā	15, 24
Mameva kata maññantu	329
Mamevātivasā assu	329
Marīcidhammaṁ	214
Mahāpathe	280
Mahāpanthako	154
Mānuse	418
Māradheyyaṁ	183
Mārabandhanā	194
Mārassa	214
Māro	274
Mālāguṇe bahū	264
Micchāpaṇihitaṁ cittaṁ	206
Mīyanti	146
Muddhaṁ	326
Munī care	237
Muhuttamapi ce	302
Me	29
Medhagā	42

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Medhāviṁ	348
Medhāvī	164, 191
Mokkhanti	194
[Ya]	
Yaṁ katvā	310
Yaṁ kiñci	422
Yajetha	420, 422
Yattha	404
Yatthakāmanipātinaṁ	191
Yatthakāmanipātino	187
Yathā matā	146
Yadā ca	312
Yamalokañca	212-3
Yasobhivaḍḍhati	152
Yassa	390
Yassāsavā	388
Yāva	312
Yāvadeva	326
Yiṭṭhaṁ	422
Ye ca taṁ	29
Ye ca tattha	42
Ye cittaṁ	194
Ye pamattā	146
Yesaṁ	386
Yo	418
Yogakkhemaṁ	147
Yo ca sīlavataṁ	272
Yojanaṁ	289
Yo bālo	299

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မစ္စုဓေယျံ	၃၈၀
မစ္စုနော	၁၄၆
မစ္စေန	၂၆၄
မတ္တညုံ	၄၈
မဓုဝါ	၃၁၂
မနံ	၃၉၅
မနသာ	၁၅
မနော	၁၄၊၂၄
မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ	၁၄၊၂၄
မနောမယာ	၁၅၊၂၄
မနောရမံ	၂၈၀
မနောသေဋ္ဌာ	၁၅၊၂၄
မမေဝ ကတ မညန္တု	၃၂၉
မမေဝါတိဝသာ အဿု	၃၂၉
မရီစိဓမ္မံ	၂၁၄
မဟာပထေ	၂၈၀
မဟာပန္ထကော	၁၅၄
မာနုသေ	၄၁၈
မာရဓေယျံ	၁၈၃
မာရဗန္ဓနာ	၁၉၄
မာရဿ	၂၁၄
မာရော	၂၇၄
မာလာဂုဏေ ဗဟူ	၂၆၄
မိစ္ဆာပဏိဟိတံ စိတ္တံ	၂၀၆
မီယန္တိ	၁၄၆
မုဒ္ဓံ	၃၂၆
မုနီ စရေ	၂၃၇
မုဟုတ္တမပိ စေ	၃၀၂
မေ	၂၉
မေဓဂါ	၄၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မေဓာဝိံ	၃၄၈
မေဓာဝီ	၁၆၄၊၁၉၁
မောက္ခန္တိ	၁၉၄
[ယ]	
ယံ ကတွာ	၃၁၀
ယံ ကိဉ္စိ	၄၂၂
ယဇေထ	၄၂၀၊၄၂၂
ယတ္ထ	၄၀၄
ယတ္ထကာမနိပါတိနံ	၁၉၁
ယတ္ထကာမနိပါတိနော	၁၈၇
ယထာ မတာ	၁၄၆
ယဒါ စ	၃၁၂
ယမလောကဉ္စ	၂၁၂-၃
ယသောဘိဝဍ္ဎတိ	၁၅၂
ယဿ	၃၉၀
ယဿာသဝါ	၃၈၈
ယာဝ	၃၁၂
ယာဝဒေဝ	၃၂၆
ယိဋ္ဌံ	၄၂၂
ယေ စ တံ	၂၉
ယေ စ တတ္ထ	၄၂
ယေ စိတ္တံ	၁၉၄
ယေ ပမတ္တာ	၁၄၆
ယေသံ	၃၈၆
ယော	၄၁၈
ယောဂက္ခေမံ	၁၄၇
ယော စ သီလဝတံ	၂၇၂
ယောဇနံ	၂၈၉
ယော ဗာလော	၂၉၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ra - La]	
Raṭṭhaṁ	378
Ratā	146
Ramaṇīyāni	404
Ramanti	385
Ramissanti	408
Rahado	375, 392
Rukkhaṁva dubbalaṁ	47
Ruciraṁ	242
Lapayanti	377
Lahuno	187
Loke	381
[Va]	
Vajjadassinaṁ	347
Vaṇṇavantaṁ	242
Vane	421
Vantakasāva’ssa	52
Vantāso	396
Vasaṁ	232
Vassasataṁ	432
Vassikī	267
Vahato	15
Vāti devesu uttamo	272
Vātena	372
Vāto	47
Vārijova	183
Vicessati	212
Vijānanti	42
Vijānāti	302
Vijjati	383

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Viññū	302
Vindati	274
Vipātayaṁ	326
Vippamuttassa	383
Vippasannena	359
Vippasanno	375
Vippasīdanti	375
Vippahāya	380
Vimuttassa	395
Vimuttānaṁ	274
Vimokkho	387
Virujjhati	392
Vivekaṁ	345
Visesato	146
Visokassa	383
Vihaññati	298
Viharantaṁ	47
Vītarāgā	404
Vīriyamārabhato	437
Vuḍḍhāpacāyino	425
Verī vā pana	206
Verena	33
[Sa]	
Saṁyojanaṁ	179
Saṁvaccharaṁ	422
Saṁsārā	392
Saṁsāro dīgho	289
Saṁhitaṁ	101
Sagandhakaṁ	242

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ရ-လ]	
ရဋ္ဌံ	၃၇၈
ရတာ	၁၄၆
ရမဏီယာနိ	၄၀၄
ရမန္တိ	၃၈၅
ရမိဿန္တိ	၄၀၈
ရဟဒေါ	၃၇၅၊ ၃၉၂
ရုက္ခံဝ ဒုဗ္ဗလံ	၄၇
ရုစိရံ	၂၄၂
လပယန္တိ	၃၇၇
လဟုနော	၁၈၇
လောကေ	၃၈၁
[ဝ]	
ဝဇ္ဇဒဿိနံ	၃၄၇
ဝဏ္ဏဝန္တံ	၂၄၂
ဝနေ	၄၂၁
ဝန္တကသာဝ’ဿ	၅၂
ဝန္တာသော	၃၉၆
ဝသံ	၂၃၂
ဝဿသတံ	၄၃၂
ဝဿိကီ	၂၆၇
ဝဟတော	၁၅
ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမော	၂၇၂
ဝါတေန	၃၇၂
ဝါတော	၄၇
ဝါရိဇောဝ	၁၈၃
ဝိစေဿတိ	၂၁၂
ဝိဇာနန္တိ	၄၂
ဝိဇာနာတိ	၃၀၂
ဝိဇ္ဇတိ	၃၈၃

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝိညူ	၃၀၂
ဝိန္ဒတိ	၂၇၄
ဝိပါတယံ	၃၂၆
ဝိပ္ပမုတ္တဿ	၃၈၃
ဝိပ္ပသန္နေန	၃၅၉
ဝိပ္ပသန္နော	၃၇၅
ဝိပ္ပသီဒန္တိ	၃၇၅
ဝိပ္ပဟာယ	၃၈၀
ဝိမုတ္တဿ	၃၉၅
ဝိမုတ္တာနံ	၂၇၄
ဝိမောက္ခော	၃၈၇
ဝိရုဇ္ဈတိ	၃၉၂
ဝိဝေကံ	၃၄၅
ဝိသေသတော	၁၄၆
ဝိသောကဿ	၃၈၃
ဝိဟညတိ	၂၉၈
ဝိဟရန္တံ	၄၇
ဝီတရာဂါ	၄၀၄
ဝီရိယမာရဘတော	၄၃၇
ဝုဍ္ဎာပစာယိနော	၄၂၅
ဝေရီ ဝါ ပန	၂၀၆
ဝေရေန	၃၃
[သ]	
သံယောဇနံ	၁၇၉
သံဝစ္ဆရံ	၄၂၂
သံသာရာ	၃၉၂
သံသာရော ဒီဃော	၂၈၉
သံဟိတံ	၁၀၁
သဂန္ဓကံ	၂၄၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Saṅkāradhānasmiṁ	280
Saṅkārabhūtesu	280
Saṅkhātadhammānaṁ	319
Saṅgāmajuttamo	418
Saṅgāme	418
Sajjukhīraṁva	323
Saññatassa	152
Sataṁ	420
Sataṁ hi so	349
Satañca gandho	267
Satīmato	152
Satīmanto	385
Sadā	178
Sadā ramati	359
Saddhammaṁ	289
Saddhammaṁ avijānato	196
Sanantano	33
Santaṁ	395
Santassa	289
Sandhicchedo	396
Sannicayo	386
Santo	377
Sappurisā	377
Sappuriso	267
Sabbaganthappahīnassa	383
Sabbattha	377
Sabbadhi	383
Sabbā disā	267
Samaṁ	420
Samativijjhati	78

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Samathaṁ	390
Samiñjanti	372
Samiddhimattano	378
Samīrati	372
Sampannasīlānaṁ	274
Sammati	29
Sammadakkhāte	379
Sammadaññā	274, 395
Sammanti	33, 42
Sammā cittaṁ	381
Sammāpaṇihitaṁ	210
Sambodhiyaṅgesu	381
Sa ve	52, 418
Sa ve bālo	300
Sahassaṁ	418
Sahassamapi	408
Sahassena	418, 420
Sahāyatā	296
Sātatikā	147
Sādhu	306
Sārañca	73
Sārathinā	390
Sāramatino	73
Sāre	73
Sāvako bhikkhu	345
Sīlavantassa	432
Sīlesu	52
Sukkaṁ	380
Sukkaṁsaṁ	326
Sukhaṁ seti	359

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သင်္ကာရဓာနသ္မိံ	၂၈၀
သင်္ကာရဘူတေသု	၂၈၀
သင်္ခါတဓမ္မာနံ	၃၁၉
သင်္ဂါမဇုတ္တမော	၄၁၈
သင်္ဂါမေ	၄၁၈
သဇ္ဇုခီရံဝ	၃၂၃
သညတဿ	၁၅၂
သတံ	၄၂၀
သတံ ဟိ သော	၃၄၉
သတဉ္စ ဂန္ဓော	၂၆၇
သတီမတော	၁၅၂
သတီမန္တော	၃၈၅
သဒါ	၁၇၈
သဒါ ရမတိ	၃၅၉
သဒ္ဓမ္မံ	၂၈၉
သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတော	၁၉၆
သနန္တနော	၃၃
သန္တံ	၃၉၅
သန္တဿ	၂၈၉
သန္ဓိစ္ဆေဒေါ	၃၉၆
သန္နိစယော	၃၈၆
သန္တော	၃၇၇
သပ္ပုရိသာ	၃၇၇
သပ္ပုရိသော	၂၆၇
သဗ္ဗဂန္ထပ္ပဟီနဿ	၃၈၃
သဗ္ဗတ္ထ	၃၇၇
သဗ္ဗဓိ	၃၈၃
သဗ္ဗာ ဒိသာ	၂၆၇
သမံ	၄၂၀
သမတိဝိဇ္ဈတိ	၇၈

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သမထံ	၃၉၀
သမိဉ္ဇန္တိ	၃၇၂
သမိဒ္ဓိမတ္တနော	၃၇၈
သမီရတိ	၃၇၂
သမ္ပန္နသီလာနံ	၂၇၄
သမ္မတိ	၂၉
သမ္မဒက္ခာတေ	၃၇၉
သမ္မဒညာ	၂၇၄၊ ၃၉၅
သမ္မန္တိ	၃၃၊ ၄၂
သမ္မာ စိတ္တံ	၃၈၁
သမ္မာပဏိဟိတံ	၂၁၀
သမ္ဗောဓိယင်္ဂေသု	၃၈၁
သ ဝေ	၅၂၊ ၄၁၈
သ ဝေ ဗာလော	၃၀၀
သဟဿံ	၄၁၈
သဟဿမပိ	၄၀၈
သဟဿေန	၄၁၈၊ ၄၂၀
သဟာယတာ	၂၉၆
သာတတိကာ	၁၄၇
သာဓု	၃၀၆
သာရဉ္စ	၇၃
သာရထိနာ	၃၉၀
သာရမတိနော	၇၃
သာရေ	၇၃
သာဝကော ဘိက္ခု	၃၄၅
သီလဝန္တဿ	၄၃၂
သီလေသု	၅၂
သုက္ကံ	၃၈၀
သုက္ကံသံ	၃၂၆
သုခံ သေတိ	၃၅၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sukhamanveti	24
Sukhāvahaṁ	188, 191
Sukhena	377
Sucikammassa	152
Sucigandhaṁ	280
Suññato	386
Suttaṁ gāmaṁ	229
Suttesu	167
Sudantā	390
Suduttaraṁ	380
Sududdasaṁ	191
Sudesitaṁ	212
Sunipuṇaṁ	191
Subbato	392
Subhānupassiṁ	47
Subhāvitaṁ	78, 381
Subhāsitā vācā	242
Sumedhaso	167
Susaṁvutaṁ	48
Susamāhito	52
Sekho	213
Seṭṭhataṁ	178
Seyyaṁ sadisamattano	296
Seyyaso	211
Seyyo	418, 420
Seyyo hoti	348
Selo	372
So	52, 83, 319
Sokiniṁ pajaṁ	165
Socati	83
[Ha]	
Haṁsāva	385
Hatāvakāso	396
Hanti	326
Have	419
Hitvā kāme	381
Hitvā yāti	167
Hīnavīriyaṁ	47
Hīnavīriyo	437
Hutaṁ	422
Huraṁ vā	102

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သုခမန္ဝေတိ	၂၄
သုခါဝဟံ	၁၈၈၊ ၁၉၁
သုခေန	၃၇၇
သုစိကမ္မဿ	၁၅၂
သုစိဂန္ဓံ	၂၈၀
သုညတော	၃၈၆
သုတ္တံ ဂါမံ	၂၂၉
သုတ္တေသု	၁၆၇
သုဒန္တာ	၃၉၀
သုဒုတ္တရံ	၃၈၀
သုဒုဒ္ဒသံ	၁၉၁
သုဒေသိတံ	၂၁၂
သုနိပုဏံ	၁၉၁
သုဗ္ဗတော	၃၉၂
သုဘာနုပဿိံ	၄၇
သုဘာဝိတံ	၇၈၊ ၃၈၁
သုဘာသိတာ ဝါစာ	၂၄၂
သုမေဓသော	၁၆၇
သုသံဝုတံ	၄၈
သုသမာဟိတော	၅၂
သေခေါ	၂၁၃
သေဋ္ဌတံ	၁၇၈
သေယျံ သဒိသမတ္တနော	၂၉၆
သေယျသော	၂၁၁
သေယျော	၄၁၈၊ ၄၂၀
သေယျော ဟောတိ	၃၄၈
သေလော	၃၇၂
သော	၅၂၊ ၈၃၊ ၃၁၉
သောကိနိံ ပဇံ	၁၆၅
သောစတိ	၈၃
[ဟ]	
ဟံသာဝ	၃၈၅
ဟတာဝကာသော	၃၉၆
ဟန္တိ	၃၂၆
ဟဝေ	၄၁၉
ဟိတွာ ကာမေ	၃၈၁
ဟိတွာ ယာတိ	၁၆၇
ဟီနဝီရိယံ	၄၇
ဟီနဝီရိယော	၄၃၇
ဟုတံ	၄၂၂
ဟုရံ ဝါ	၁၀၂

Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Aggadakkhiṇeyyabhāva	183
Attanā ca deti parañca samādapeti	360
Attanāpi na deti parampi na samādapeti	360
Attanāva dānaṁ deti paraṁ na samādapeti	360
Addhā dve	383
Addhikānaṁ dinnaṁ sahassānisaṁsaṁ	283
Anāgāmi-ariyasāvakānaṁ samādānavasena uposatha-kammaṁ nāma natthi	240
Anāgāmino pakatiyāva ekabhattikā ca brahmacārino ca	240
Anupubbikathā	4
Anuruddhādīnaṁ laddhadhammavisesā	89
Anuruddhassa pabbajjā	87-8
Anojādevī	353
Antarāyānaṁ paṭibāhana-kāraṇāni	423-4
Aparacchānadī	355
Appaṁ dinnaṁ bahuṁ hoti bahuṁ dinnaṁ bahutaraṁ	337
Appamattānaṁ ubhayattha nandanatā	99
Appamattānaṁ ubhayattha modanatā	85
Appassutapuggalānaṁ dhammo	102
Abhivādanādīnaṁ ānisaṁsā cattāro	425
Amitabhogā pañca	243
Arakkhitabbaṭṭhāne rakkhaṇatā	3
Arahattapattānaṁ ekantavippasannāva	375
Ariyadhanānaṁ sattannaṁ lokuttaradāyajjatā	75
Ariyadhanāni satta	302-3
Ariyasāvakānaṁ kiccāni dve	4
Aruṇavatīmattika	283
Avīcisantāpa	81
Asāreti ettha asāradhammā	73
Asuravimāna	173
Ahipeta	320-1
Ahipetassa atītavatthu	322
Ahivātarogena maraṇānukkamo	120, 147
Agārikā, nāgārikānaṁ dhammajīvikatā	152
[Ā]	
Āyuvaḍḍhanakumāra	424

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ

လက္ခိတဗ္ဗာနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျဘာဝ	၁၈၃
အတ္တနာ စ ဒေတိ ပရဉ္စ သမာဒပေတိ	၃၆၀
အတ္တနာပိ န ဒေတိ ပရမ္ပိ န သမာဒပေတိ	၃၆၀
အတ္တနာဝ ဒါနံ ဒေတိ ပရံ န သမာဒပေတိ	၃၆၀
အဒ္ဓါ ဒွေ	၃၈၃
အဒ္ဓိကာနံ ဒိန္နံ သဟဿာနိသံသံ	၂၈၃
အနာဂါမိအရိယသာဝကာနံ သမာဒါနဝသေန ဥပေါသထ-ကမ္မံ နာမ နတ္ထိ	၂၄၀
အနာဂါမိနော ပကတိယာဝ ဧကဘတ္တိကာ စ ဗြဟ္မစာရိနော စ	၂၄၀
အနုပုဗ္ဗိကထာ	၄
အနုရုဒ္ဓါဒီနံ လဒ္ဓဓမ္မဝိသေသာ	၈၉
အနုရုဒ္ဓဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာ	၈၇-၈
အနောဇာဒေဝီ	၃၅၃
အန္တရာယာနံ ပဋိဗာဟန-ကာရဏာနိ	၄၂၃-၄
အပရစ္ဆာနဒီ	၃၅၅
အပ္ပံ ဒိန္နံ ဗဟုံ ဟောတိ ဗဟုံ ဒိန္နံ ဗဟုတရံ	၃၃၇
အပ္ပမတ္တာနံ ဥဘယတ္ထ နန္ဒနတာ	၉၉
အပ္ပမတ္တာနံ ဥဘယတ္ထ မောဒနတာ	၈၅
အပ္ပဿုတပုဂ္ဂလာနံ ဓမ္မော	၁၀၂
အဘိဝါဒနာဒီနံ အာနိသံသာ စတ္တာရော	၄၂၅
အမိတဘောဂါ ပဉ္စ	၂၄၃
အရက္ခိတဗ္ဗဋ္ဌာနေ ရက္ခဏတာ	၃
အရဟတ္တပတ္တာနံ ဧကန္တဝိပ္ပသန္နာဝ	၃၇၅
အရိယဓနာနံ သတ္တန္နံ လောကုတ္တရဒါယဇ္ဇတာ	၇၅
အရိယဓနာနိ သတ္တ	၃၀၂-၃
အရိယသာဝကာနံ ကိစ္စာနိ ဒွေ	၄
အရုဏဝတီမတ္တိက	၂၈၃
အဝီစိသန္တာပ	၈၁
အသာရေတိ ဧတ္ထ အသာရဓမ္မာ	၇၃
အသုရဝိမာန	၁၇၃
အဟိပေတ	၃၂၀-၁
အဟိပေတဿ အတီတဝတ္ထု	၃၂၂
အဟိဝါတရောဂေန မရဏာနုက္ကမော	၁၂၀၊၁၄၇
[အာ]	
အဂါရိကာ,နာဂါရိကာနံ ဓမ္မဇီဝိကတာ	၁၅၂
အာယုဝဍ္ဍနကုမာရ	၄၂၄

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[I]

Itthīnaṁ cīvaradānaṁ mahā-latāpasādhanaṁ labhi 249
Idhamodanapeccamodanānaṁ visesatā 85
Idhasocanapeccasocanānaṁ visesatā 83

[U]

Utena 105
Uttamagandhā tayo 265
Upatissakolitavatthu 56, 61
Uppalavaṇṇā 310
Uruvelakassapādīnaṁ atītavatthu 63-5

[E - O]

Ekapadavārassa kusaladhammā chapaññāsa 230
Ekavācāyapi atthanissitatā 408, 412, 417
Erāvaṇo nāma hatthī 173
Ehibhikkhu 356
Ovādā, nusāsanānaṁ visesatā 349

[Ka]

Kathitadhammānaṁ savanā-savanādīni 241-2
Kantāraddhā 383
Kammasarikkhakavipāka 82

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kalaṁ nāgghati soḷasiṁ 319, 320
Kalyāṇāni pañca 244
Kāmagavesakānaṁ aramaṇa-ṭṭhānameva vītarāgānaṁ ramaṇaṭṭhānaṁ 403-4
Kāyikapariḷāha 383
Kāsāvajātaka 50-1
Kāḷayakkhiniyā sakkārakāraṇaṁ 34
Kisāgotamī 443
Kulānaṁ upagamanā, nupagamanaṅgāni nava 217
Koṭṭhāsā pañca 387
Koṇḍaññattherassa atītavatthu 61-3
Kosambiyaṁ saṁghabhedassa kāraṇaṁ 35
Kosalassa mahāyañño 285

[Kha]

Khamāpanānisaṁsa 329
Khāṇukoṇḍañña 434
Khīṇāsavānaṁ akujjhanatādīni 372
Khīṇāsavānaṁ katthaci alaggatāva 385
Khīṇāsavāṇaṁ pariḷāho na vijjati 383
Khīṇāsavānaṁ maraṇacetanā natthi 13
Khujjuttarāya pubbakammaṁ 144

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဣ]

ဣတ္ထီနံ စီဝရဒါနံ မဟာ-လတာပသာဓနံ လဘိ ၂၄၉
ဣဓမောဒနပေစ္စမောဒနာနံ ဝိသေသတာ ၈၅
ဣဓသောစနပေစ္စသောစနာနံ ဝိသေသတာ ၈၃

[ဥ]

ဥတေန ၁၀၅
ဥတ္တမဂန္ဓာ တယော ၂၆၅
ဥပတိဿကောလိတဝတ္ထု ၅၆၊ ၆၁
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ ၃၁၀
ဥရုဝေလကဿပါဒီနံ အတီတဝတ္ထု ၆၃-၅

[ဧ-ဩ]

ဧကပဒဝါရဿ ကုသလဓမ္မာ ဆပညာသ ၂၃၀
ဧကဝါစာယပိ အတ္ထနိဿိတတာ ၄၀၈၊ ၄၁၂၊ ၄၁၇
ဧရာဝဏော နာမ ဟတ္ထီ ၁၇၃
ဧဟိဘိက္ခု ၃၅၆
ဩဝါဒါ,နုသာသနာနံ ဝိသေသတာ ၃၄၉

[က]

ကထိတဓမ္မာနံ သဝနာ,-သဝနာဒီနိ ၂၄၁-၂
ကန္တာရဒ္ဓါ ၃၈၃
ကမ္မသရိက္ခကဝိပါက ၈၂

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကလံ နာဂ္ဃတိ သောဠသိံ ၃၁၉၊ ၃၂၀
ကလျာဏာနိ ပဉ္စ ၂၄၄
ကာမဂဝေသကာနံ အရမဏ-ဋ္ဌာနမေဝ ဝီတရာဂါနံ ရမဏဋ္ဌာနံ ၄၀၃-၄
ကာယိကပရိဠာဟ ၃၈၃
ကာသာဝဇာတက ၅၀-၁
ကာဠယက္ခိနိယာ သက္ကာရကာရဏံ ၃၄
ကိသာဂေါတမီ ၄၄၃
ကုလာနံ ဥပဂမနာ,နုပဂမနင်္ဂါနိ နဝ ၂၁၇
ကောဋ္ဌာသာ ပဉ္စ ၃၈၇
ကောဏ္ဍညတ္ထေရဿ အတီတဝတ္ထု ၆၁-၃
ကောသမ္ဗိယံ သံဃဘေဒဿ ကာရဏံ ၃၅
ကောသလဿ မဟာယညော ၂၈၅

[ခ]

ခမာပနာနိသံသ ၃၂၉
ခါဏုကောဏ္ဍည ၄၃၄
ခီဏာသဝါနံ အကုဇ္ဈနတာဒီနိ ၃၇၂
ခီဏာသဝါနံ ကတ္ထစိ အလဂ္ဂတာဝ ၃၈၅
ခီဏာသဝါနံ ပရိဠာဟော ဝိဇ္ဇတိ ၃၈၃
ခီဏာသဝါနံ မရဏစေတနာ နတ္ထိ ၁၃
ခုဇ္ဇုတ္တရာယ ပုဗ္ဗကမ္မံ ၁၄၄

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ga - Gha]

Ganthadhuraṁ 5
Gandhajātānaṁ sīlagandho anuttaro 267
Gandhajātāni tīṇi 265-6
Gahaṭṭha,pabbajitānaṁ pamādatā 146
Ghosakadevaputta 110, 113

[Ca]

Cattāro janā javamānā na sobhanti 246
Candapajjotassa atītavatthu 126-7
Candabhāgā nadī 355
Cavanāni devalokato cattāri 110-1
Cittappasādassa sirisampattikā 17
Cittassa upakkiliṭṭhatā 15
Cittassa pabhassaratā 15
Cittassa pubbakammaṁ 332
Cittahatthatthera 195
Cūḷapanthakassa atītavatthu 159
Cetasikapariḷāha 383
Corapapāta 414

[Jha - Ña - Ṭha]

Jhānaṁ duvidhaṁ 147
Ñāṇaphusanā 147
Ñātakānaṁ chāyā sītalā 226
Ṭhānantarappattānaṁ abhinīhārasampannatā 216

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ta - Da]

Te sāranti ettha sāradhammā cha 73
Dānacatukka 49, 359, 360
Dānānisaṁsacatukka 49
Du-Sa-Na-So 287-288
Devadattassa Ajātasattusmiṁ palobhanaṁ 89, 90
Devadattassa pathaviṁ paviṭṭhatā 94, 95
Devadattassa pabbajjānu-jānanakāraṇaṁ 95
Devadattassa Bhagavati āghātabandhanaṁ 90
Deva, manussānaṁ āyuppamāṇāni 231
Desanādhammo 14

[Dha]

Dhanañcayaseṭṭhino ovādā dasa 251, 254-5
Dhammaṁ pivati nāma 359
Dhammapadāni cattāri 417-8
Dhammassa sahāyatā 296
Dhammā cattāro 14

[Na]

Natthipūvaṁ 86-7
Nadiyo tisso 355
Nāradajātaka 26, 28
Nigamavāsitissattherassa atītavatthu 180

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဂ - ဃ]

ဂန္ထဓုရံ ၅
ဂန္ဓဇာတာနံ သီလဂန္ဓော အနုတ္တရော ၂၆၇
ဂန္ဓဇာတာနိ တီဏိ ၂၆၅-၆
ဂဟဋ္ဌ,ပဗ္ဗဇိတာနံ ပမာဒတာ ၁၄၆
ဃောသကဒေဝပုတ္တ ၁၁၀၊ ၁၁၃

[စ]

စတ္တာရော ဇနာ ဇဝမာနာ န သောဘန္တိ ၂၄၆
စန္ဒပဇ္ဇောတဿ အတီတဝတ္ထု ၁၂၆-၇
စန္ဒဘာဂါ နဒီ ၃၅၅
စဝနာနိ ဒေဝလောကတော စတ္တာရိ ၁၁၀-၁
စိတ္တပ္ပသာဒဿ သိရိသမ္ပတ္တိကာ ၁၇
စိတ္တဿ ဥပက္ကိလိဋ္ဌတာ ၁၅
စိတ္တဿ ပဘဿရတာ ၁၅
စိတ္တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ၃၃၂
စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရ ၁၉၅
စူဠပန္ထကဿ အတီတဝတ္ထု ၁၅၉
စေတသိကပရိဠာဟ ၃၈၃
စောရပပါတ ၄၁၄

[ဈ - ဉ - ဌ]

ဈာနံ ဒုဝိဓံ ၁၄၇
ဉာဏဖုသနာ ၁၄၇
ဉာတကာနံ ဆာယာ သီတလာ ၂၂၆
ဌာနန္တရပ္ပတ္တာနံ အဘိနီဟာရသမ္ပန္နတာ ၂၁၆

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[တ - ဒ]

တေ သာရန္တိ ဧတ္ထ သာရဓမ္မာ ဆ ၇၃
ဒါနစတုက္က ၄၉၊ ၃၅၉၊ ၃၆၀
ဒါနာနိသံသစတုက္က ၄၉
ဒု-သ-န-သော ၂၈၇-၂၈၈
ဒေဝဒတ္တဿ အဇာတသတ္တုသ္မိံ ပလောဘနံ ၈၉၊ ၉၀
ဒေဝဒတ္တဿ ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌတာ ၉၄၊ ၉၅
ဒေဝဒတ္တဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာနု-ဇာနနကာရဏံ ၉၅
ဒေဝဒတ္တဿ ဘဂဝတိ အာဃာတဗန္ဓနံ ၉၀
ဒေဝ,မနုဿာနံ အာယုပ္ပမာဏာနိ ၂၃၁
ဒေသနာဓမ္မော ၁၄

[ဓ]

ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော ဩဝါဒါ ဒသ ၂၅၁၊ ၂၅၄-၅
ဓမ္မံ ပိဝတိ နာမ ၃၅၉
ဓမ္မပဒါနိ စတ္တာရိ ၄၁၇-၈
ဓမ္မဿ သဟာယတာ ၂၉၆
ဓမ္မာ စတ္တာရော ၁၄

[န]

နတ္ထိပူဝံ ၈၆-၇
နဒိယော တိဿော ၃၅၅
နာရဒဇာတက ၂၆၊ ၂၈
နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရဿ အတီတဝတ္ထု ၁၈၀

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Na]

Nibbānassa suññatādi-
nāmāni 386-7
Nimittānukkama 54
Nissattadhammo 14
Nīlavāhinī nadī 355

[Pa]

Paṁsukūlacīvara 387
Paccūsakāle 203
Paññavanto sacakkhukā nāma 280
Paññācakkhuvirahitā andhā
nāma 280
Pañhā cattāro 370
Paṭācāra 442
Paṭācārāya atītavatthu 440
Paṭipatti, paṭivedha-
dhammānaṁ jānājānatā 301
Paṇḍita 367
Paṇḍitamānī 300
Paṇḍitasāmaṇerassa
atītavatthu 359
Paṇḍitānaṁ neva atta-
paratthahetu pāpaṁ karoti 378
Paṇḍitena pacchānutappa-
kammaṁ na kattabbaṁ 306
Paṇḍukambalasilā 173
Patipūjikā 230
Padacetiyaṁ adhiṭṭhāyeva
paññāyati 129

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Pa - Pha]

Panthaka (mahā, cūḷa) 153-4
Pamattapuggalānaṁ dhammo 102
Pamattassa apāyā
sakagehasadisatā 6
Pamattā, pamattānaṁ
jīvājīvatā 145
Pamattāpamattānaṁ
matāmatatā 146
Pamādavihārino ubhayattha
tappanatā 97
Pamādavihārino ubhayattha
socanatā 82
Paraṁ samādapeti attanā
na deti 360
Paradārakammassa ānisaṁsā 208
Parinibbānāni dve 381
Pariyattidhammo 14
Parivitakkānaṁ na
maggaphalapaṭivedhā 70
Pariḷāho duvidho 383
Pāradārikakammassa
ānisaṁsā 285-7
Păricchattakarukkha 173, 267
Pālileyyahatthivatthu 37, 41
Pālileyyahatthinā
Bhagavato upaṭṭhānaṁ 37-8
Pupphagandho 265-6
Pūtigattatissattherassa
atītavatthu 204-5
Pemaṁ aṭṭhimiñjaṁ āhacca
ṭhitaṁ 116
Phusanā dve 147

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[န]

နိဗ္ဗာနဿ သုညတာဒိ-
နာမာနိ ၃၈၆-၇
နိမိတ္တာနုက္ကမ ၅၄
နိဿတ္တဓမ္မော ၁၄
နီလဝါဟိနီ နဒီ ၃၅၅

[ပ]

ပံသုကူလစီဝရ ၃၈၇
ပစ္စူသကာလေ ၂၀၃
ပညဝန္တော သစက္ခုကာ နာမ ၂၈၀
ပညာစက္ခုဝိရဟိတာ အန္ဓာ
နာမ ၂၈၀
ပဉှာ စတ္တာရော ၃၇၀
ပဋာစာရ ၄၄၂
ပဋာစာရာယ အတီတဝတ္ထု ၄၄၀
ပဋိပတ္တိ,ပဋိဝေဓဓမ္မာနံ
ဇာနာဇာနတာ ၃၀၁
ပဏ္ဍိတ ၃၆၇
ပဏ္ဍိတမာနီ ၃၀၀
ပဏ္ဍိတသာမဏေရဿ
အတီတဝတ္ထု ၃၅၉
ပဏ္ဍိတာနံ နေဝ အတ္တ,-
ပရတ္ထဟေတု ပါပံ ကရောတိ ၃၇၈
ပဏ္ဍိတေန ပစ္ဆာနုတပ္ပကမ္မံ
န ကတ္တဗ္ဗံ ၃၀၆
ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာ ၁၇၃
ပတိပူဇိကာ ၂၃၀
ပဒစေတိယံ အဓိဋ္ဌာယေဝ
ပညာယတိ ၁၂၉

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ - ဖ]

ပန္ထက (မဟာ,စူဠ) ၁၅၃-၄
ပမတ္တပုဂ္ဂလာနံ ဓမ္မော ၁၀၂
ပမတ္တဿ အပါယာ
သကဂေဟသဒိသတာ ၆
ပမတ္တာ,ပမတ္တာနံ ဇီဝါဇီဝတာ ၁၄၅
ပမတ္တာပမတ္တာနံ မတာမတတာ ၁၄၆
ပမာဒဝိဟာရိနော ဥဘယတ္ထ
တပ္ပနတာ ၉၇
ပမာဒဝိဟာရိနော ဥဘယတ္ထ
သောစနတာ ၈၂
ပရံ သမာဒပေတိ အတ္တနာ
န ဒေတိ ၃၆၀
ပရဒါရကမ္မဿ အာနိသံသာ ၂၀၈
ပရိနိဗ္ဗာနာနိ ဒွေ ၃၈၁
ပရိယတ္တိဓမ္မော ၁၄
ပရိဝိတက္ကာနံ န မဂ္ဂဖလပဋိဝေဓော ၇၀
ပရိဠာဟော ဒုဝိဓော ၃၈၃
ပါရဒါရိကကမ္မဿ
အာနိသံသာ ၂၈၅-၇
ပါရိစ္ဆတ္တကရုက္ခ ၁၇၃၊ ၂၆၇
ပါလိလေယျဟတ္ထိဝတ္ထု ၃၇၊ ၄၁
ပါလိလေယျဟတ္ထိနာ
ဘဂဝတော ဥပဋ္ဌာနံ ၃၇-၈
ပုပ္ဖဂန္ဓော ၂၆၅-၆
ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရဿ
အတီတဝတ္ထု ၂၀၄-၅
ပေမံ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အာဟစ္စ ဌိတံ ၁၁၆
ဖုသနာ ဒွေ ၁၄၇

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ba - Bha]	
Bandhulasenāpati	215, 222
Bahujanā Buddhānaṁ āgamanaṁ paccāsīsanti	216
Bahuputtikattherī	446
Buddhavacanaṁ kathiyamānānaṁ appamādatā	145
Buddhassa ñātikulasahassāni dve asīti	3
Buddhassa candopamatā	256
Buddhānaṁ uppannādhikaraṇaṁ sattāhameva	136
Buddhā nāma ekaṭṭhāne nibaddhabhikkhaṁ na gaṇhanti	216
Bhagavato Pālileyyaka-vanasaṇḍe vassūpagamanaṁ	37
Bhojane amattaññutā	47
[Ma]	
Makkaṭadevaputtavatthu	38-9
Maghassa atītavatthu	169
Maghassa itthiyo catasso	171, 174
Macchānaṁ dinnaṁ satānisaṁsaṁ	283
Maṭṭhakuṇḍalino devalokūpa-pattikāraṇaṁ	17-8
Matakā eva bahukā	444
Manaso dhammānaṁ pubbaṅgamatā	15, 24
Maraṇassa abhāyakasatto nāma natthi	84
Mallikāya atītavatthu	290

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mahākappinattherassa atītavatthu	351
Mahākassapattherasaddhi-vihārikassa atītavatthu	295
Mahāduggata	360
Mahāpālattherassa andhakāraṇaṁ	13-4
Mahāpālattherassa arahattappattatā	8
Mahāpālassa pabbajjūpasampadā	4, 5
Mahāpuññā pañca	243
Mahābhinikkhamanaṁ	53
Mahālatāpasādhanalābhā itthiyo tissova	260
Mahālatāpasādhanassa vidhi	248
Mahāvilokanāni pañca	53
Mātāpitaro puttānaṁ dhanaṁ dātukāmatā	211
Micchādiṭṭhikānaṁ akkosanādīni	135-6
Mūlagandho	265-6
Mettasuttānisaṁsa	200, 201
Mettāya ānisaṁsā	139
[Ya - Ra]	
Yasakulaputtappamukhānaṁ atītavatthu	63
Ratanattayaguṇānaṁ ānubhāvā	355

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဗ-ဘ]	
ဗန္ဓုလသေနာပတိ	၂၁၅၊ ၂၂၂
ဗဟုဇနာ ဗုဒ္ဓါနံ အာဂမနံ ပစ္စာသီသန္တိ	၂၁၆
ဗဟုပုတ္တိကတ္ထေရီ	၄၄၆
ဗုဒ္ဓဝစနံ ကထိယမာနာနံ အပ္ပမာဒတာ	၁၄၅
ဗုဒ္ဓဿ ဉာတိကုလသဟဿာနိ ဒွေ အသီတိ	၃
ဗုဒ္ဓဿ စန္ဒောပမတာ	၂၅၆
ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပန္နာဓိကရဏံ သတ္တာဟမေဝ	၁၃၆
ဗုဒ္ဓါ နာမ ဧကဋ္ဌာနေ နိဗဒ္ဓဘိက္ခံ န ဂဏှန္တိ	၂၁၆
ဘဂဝတော ပါလိလေယျက-ဝနသဏ္ဍေ ဝဿူပဂမနံ	၃၇
ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ	၄၇
[မ]	
မက္ကဋဒေဝပုတ္တဝတ္ထု	၃၈-၉
မဃဿ အတီတဝတ္ထု	၁၆၉
မဃဿ ဣတ္ထိယော စတဿော	၁၇၁၊ ၁၇၄
မစ္ဆာနံ ဒိန္နံ သတာနိသံသံ	၂၈၃
မဋ္ဌကုဏ္ဍလိနော ဒေဝလောကူပ-ပတ္တိကာရဏံ	၁၇-၈
မတကာ ဧဝ ဗဟုကာ	၄၄၄
မနသော ဓမ္မာနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမတာ	၁၅၊ ၂၄
မရဏဿ အဘာယကသတ္တော နာမ နတ္ထိ	၈၄
မလ္လိကာယ အတီတဝတ္ထု	၂၉၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မဟာကပ္ပိနတ္ထေရဿ အတီတဝတ္ထု	၃၅၁
မဟာကဿပတ္ထေရသဒ္ဓိ-ဝိဟာရိကဿ အတီတဝတ္ထု	၂၉၅
မဟာဒုဂ္ဂတ	၃၆၀
မဟာပါလတ္ထေရဿ အန္ဓကာရဏံ	၁၃-၄
မဟာပါလတ္ထေရဿ အရဟတ္တပ္ပတ္တတာ	၈
မဟာပါလဿ ပဗ္ဗဇ္ဇူပသမ္ပဒါ	၄၊ ၅
မဟာပုညာ ပဉ္စ	၂၄၃
မဟာဘိနိက္ခမနံ	၅၃
မဟာလတာပသာဓနလာဘာ ဣတ္ထိယော တိဿောဝ	၂၆၀
မဟာလတာပသာဓနဿ ဝိဓိ	၂၄၈
မဟာဝိလောကနာနိ ပဉ္စ	၅၃
မာတာပိတရော ပုတ္တာနံ ဓနံ ဒါတုကာမတာ	၂၁၁
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာနံ အက္ကောသနာဒီနိ	၁၃၅-၆
မူလဂန္ဓော	၂၆၅-၆
မေတ္တသုတ္တာနိသံသ	၂၀၀၊ ၂၀၁
မေတ္တာယ အာနိသံသာ	၁၃၉
[ယ-ရ]	
ယသကုလပုတ္တပ္ပမုခါနံ အတီတဝတ္ထု	၆၃
ရတနတ္တယဂုဏာနံ အာနုဘာဝါ	၃၅၅

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[La]

Laddhabyākaraṇā tevīsa 53
Lābhūpanisā 344
Lokavolokanāni dve 203

[Va]

Vaṭṭaddhā 383
Vanavāsītissa (3) 338
Vassasataṁ aggipāricariyāyapi taṁkhaṇamattā pūjā mahapphalatarā 421
Vassasataṁ jīvanato ekāhampi jīvitaṁ seyyo 432, 434, 437, 442, 445, 447
Vassasataṁ dinnadānatopi kaṭacchubhikkhāmattadānaṁ mahapphalataraṁ 420
Vāhanāni pañca 126
Vipassanādhuraṁ 5
Vipākaphusanā 147
Vimuttiyo pañca 274
Vivaṭanakkhattadivasa 245
Vivekānaṁ paramparakāraṇatā 345
Vivekānaṁ saṅgaṇika-vinodanatā 345
Visākhāya atītavatthu 263
Visākhāya udānagāthāyo pañca 262-3
Vejayanto nāma pāsādo 173
Verānaṁ vūpasamūpāyo 33

[Sa]

Saṁkicca 426
Saṁvaccharaṁ yajatopi vandanaṁ mahapphalataraṁ 422
Sakkassa nāmalābha-kāraṇāni 168
Sakkassa maṇipallaṅko 174
Sakkassa vatapadāni satta 168, 172
Saṭṭhikūṭapetassa atīta-vatthu 324
Sattaratanavassa 365
Saddhāya lokiya-lokuttaratā 48
Sannicayā dve 386
Sappadāsa 436
Sappadāsattherassa atīta-vatthu 436
Sappurisānaṁ sukhita, dukkhita-kālepi nibbikārāva 376-7
Sabbaññutaññāṇalābho 55
Samaṇadhamma 185
Samānadevaputtā tayo 269
Sarīraṁ jhāpetvā thūpaṁ karotha 412
Sāmāvatī 122
Sāmāvatiyā atītavatthu 143
Sāyaṁ 203
Sāragandho 265-6
Sāriputtattherassa ciratarena sāvakapāramiñāṇapattatā 61

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[လ]

လဒ္ဓဗျာကရဏာ တေဝီသ ၅၃
လာဘူပနိသာ ၃၄၄
လောကဝေါလောကနာနိ ဒွေ ၂၀၃

[ဝ]

ဝဋ္ဋဒ္ဓါ ၃၈၃
ဝနဝါသီတိဿ (၃) ၃၃၈
ဝဿသတံ အဂ္ဂိပါရိစရိယာယပိ တံခဏမတ္တာ ပူဇာ မဟပ္ဖလတရာ ၄၂၁
ဝဿသတံ ဇီဝနတော ဧကာဟမ္ပိ ဇီဝိတံ သေယျော ၄၃၂၊ ၄၃၄၊ ၄၃၇၊ ၄၄၂၊ ၄၄၅၊ ၄၄၇
ဝဿသတံ ဒိန္နဒါနတောပိ ကဋစ္ဆုဘိက္ခာမတ္တဒါနံ မဟပ္ဖလတရံ ၄၂၀
ဝါဟနာနိ ပဉ္စ ၁၂၆
ဝိပဿနာဓုရံ ၅
ဝိပါကဖုသနာ ၁၄၇
ဝိမုတ္တိယော ပဉ္စ ၂၇၄
ဝိဝဋ္ဋနက္ခတ္တဒိဝသ ၂၄၅
ဝိဝေကာနံ ပရမ္ပရကာရဏတာ ၃၄၅
ဝိဝေကာနံ သင်္ဂဏိက-ဝိနောဒနတာ ၃၄၅
ဝိသာခါယ အတီတဝတ္ထု ၂၆၃
ဝိသာခါယ ဥဒါနဂါထာယော ပဉ္စ ၂၆၂-၃
ဝေဇယန္တော နာမ ပါသာဒေါ ၁၇၃
ဝေရာနံ ဝူပသမူပါယော ၃၃

[သ]

သံကိစ္စ ၄၂၆
သံဝစ္ဆရံ ယဇတောပိ ဝန္ဒနံ မဟပ္ဖလတရံ ၄၂၂
သက္ကဿ နာမလာဘ-ကာရဏာနိ ၁၆၈
သက္ကဿ မဏိပလ္လင်္ကော ၁၇၄
သက္ကဿ ဝတပဒါနိ သတ္တ ၁၆၈၊ ၁၇၂
သဋ္ဌိကူဋပေတဿ အတီတ-ဝတ္ထု ၃၂၄
သတ္တရတနဝဿ ၃၆၅
သဒ္ဓါယ လောကိယ-လောကုတ္တရတာ ၄၈
သန္နိစယာ ဒွေ ၃၈၆
သပ္ပဒါသ ၄၃၆
သပ္ပဒါသတ္ထေရဿ အတီတ-ဝတ္ထု ၄၃၆
သပ္ပုရိသာနံ သုခိတ, ဒုက္ခိတ-ကာလေပိ နိဗ္ဗိကာရာဝ ၃၇၆-၇
သဗ္ဗညုတညာဏလာဘော ၅၅
သမဏဓမ္မ ၁၈၅
သမာနဒေဝပုတ္တာ တယော ၂၆၉
သရီရံ ဈာပေတွာ ထူပံ ကရောထ ၄၁၂
သာမာဝတီ ၁၂၂
သာမာဝတိယာ အတီတဝတ္ထု ၁၄၃
သာယံ ၂၀၃
သာရဂန္ဓော ၂၆၅-၆
သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ စိရတရေန သာဝကပါရမိဉာဏပတ္တတာ ၆၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sāriputtamoggallānānaṁ atītavatthu	66, 72
Sāvatthiyā ariyasāvakā manussā pañcakoṭimattā	4
Sāsane dhurāni dve	5
Sīvalittherassa pubbakammaṁ	401
Sudassanaṁ nāma kumbhaṁ	174
Suddhodanassa maggalābho	74, 75
Subhānupassī nāma	47
Sumanādevīvatthu	97
Sekhāsekhānaṁ caraṇatā	237
Seṭṭhīnaṁ vihārā tayo	133
Sotāpannopi uppanna-sokassa nādhivāsanatā	98
Soreyyatthera	210
Sosānikadhutaṅgadharassa vattāni	44

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာနံ အတီတဝတ္ထု	၆၆၊ ၇၂
သာဝတ္ထိယာ အရိယသာဝကာ မနုဿာ ပဉ္စကောဋိမတ္တာ	၄
သာသနေ ဓုရာနိ ဒွေ	၅
သီဝလိတ္ထေရဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၄၀၁
သုဒဿနံ နာမ ကုမ္ဘံ	၁၇၄
သုဒ္ဓောဒနဿ မဂ္ဂလာဘော	၇၄၊ ၇၅
သုဘာနုပဿီ နာမ	၄၇
သုမနာဒေဝီဝတ္ထု	၉၇
သေခါသေခါနံ စရဏတာ	၂၃၇
သေဋ္ဌီနံ ဝိဟာရာ တယော	၁၃၃
သောတာပန္နောပိ ဥပ္ပန္န-သောကဿ နာဓိဝါသနတာ	၉၈
သောရေယျတ္ထေရ	၂၁၀
သောသာနိကဓုတင်္ဂဓရဿ ဝတ္တာနိ	၄၄

Dhammapadaṭṭhakathāya paṭhamabhāge

Nāmānaṁ anukkamaṇikā

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Aṅga (raṭṭha)	243, 319
Aṅgulimāla	94, 306
Aciravatī	228
Ajātasattu	89, 90, 382
Aññātakoṇḍañña	55
Atthadassī (Buddha)	53
Adinnapubbaka (brāhmaṇa)	16, 17
Anāgāmī	55, 130, 193, 240, 409
Anāthapiṇḍika	3, 39, 41, 75, 97, 131, 179, 180, 205, 216, 260, 261
Anupiyambavana	86
Anuruddha	86, 88, 89, 339, 387-8
Anekavaṇṇadevaputta	269
Anojā (devī)	153, 358
Anoma (aggasāvaka)	67, 70
Anomadassī (Buddha)	53, 67, 71
Anomā (nadī)	54
Amaravatī (nagara)	52-3
Avīcimahāniraya	82
Assajitthera	58-9, 72
Assajipunabbasuka	348-9
Ahipeta	320, 322-3
Allakappa (raṭṭha)	103, 108

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ā - I]	
Ājīvaka	196
Ānandatthera	28, 32, 39, 40, 71, 86, 88, 91, 136, 140, 181, 208, 216, 217, 219, 241, 259, 262, 265-6, 298, 304-5, 309, 316, 330, 332, 342, 348, 350, 382, 387, 390, 398
Ānandaseṭṭhi	297-99
Āḷavaka (upāsaka)	216
Isigilipassa	272
[U]	
Uggasena	290
Utena	123-4, 126
Uttarakuru	375, 409
Uttiṇṇa	37
Udāyitthera	300-1
Udumbaravana	180
Upatissa	56-8, 60, 396, 398
Upatissagāma	56
Upatissamāṇava	335
Upālitthera	88, 339
Uppalavaṇṇā	216, 310, 313, 358
Uruvela	55

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ

နာမာနံ အနုက္ကမဏိကာ

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အင်္ဂ (ရဋ္ဌ)	၂၄၃၊ ၃၁၉
အင်္ဂုလိမာလ	၉၄၊ ၃၀၆
အစိရဝတီ	၂၂၈
အဇာတသတ္တု	၈၉၊ ၉၀၊ ၃၈၂
အညာတကောဏ္ဍည	၅၅
အတ္ထဒဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
အဒိန္နပုဗ္ဗက (ဗြာဟ္မဏ)	၁၆၊ ၁၇
အနာဂါမီ	၅၅၊ ၁၃၀၊ ၁၉၃၊ ၂၄၀၊ ၄၀၉
အနာထပိဏ္ဍိက	၃၊ ၃၉၊ ၄၁၊ ၇၅၊ ၉၇၊ ၁၃၁၊ ၁၇၉၊ ၁၈၀၊ ၂၀၅၊ ၂၁၆၊ ၂၆၀၊ ၂၆၁
အနုပိယမ္ဗဝန	၈၆
အနုရုဒ္ဓ	၈၆၊ ၈၈၊ ၈၉၊ ၃၃၉၊ ၃၈၇-၈
အနေကဝဏ္ဏဒေဝပုတ္တ	၂၆၉
အနောဇာ (ဒေဝီ)	၁၅၃၊ ၃၅၈
အနောမ (အဂ္ဂသာဝက)	၆၇၊ ၇၀
အနောမဒဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃၊ ၆၇၊ ၇၁
အနောမာ (နဒီ)	၅၄
အမရဝတီ (နဂရ)	၅၂-၃
အဝီစိမဟာနိရယ	၈၂
အဿဇိတ္ထေရ	၅၈-၉၊ ၇၂
အဿဇိပုနဗ္ဗသုက	၃၄၈-၉
အဟိပေတ	၃၂၀၊ ၃၂၂-၃
အလ္လကပ္ပ (ရဋ္ဌ)	၁၀၃၊ ၁၀၈

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အာ - ဣ]	
အာဇီဝက	၁၉၆
အာနန္ဒတ္ထေရ	၂၈၊ ၃၂၊ ၃၉၊ ၄၀၊ ၇၁၊ ၈၆၊ ၈၈၊ ၉၁၊ ၁၃၆၊ ၁၄၀၊ ၁၈၁၊ ၂၀၈၊ ၂၁၆၊ ၂၁၇၊ ၂၁၉၊ ၂၄၁၊ ၂၅၉၊ ၂၆၂၊ ၂၆၅-၆၊ ၂၉၈၊ ၃၀၄-၅၊ ၃၀၉၊ ၃၁၆၊ ၃၃၀၊ ၃၃၂၊ ၃၄၂၊ ၃၄၈၊ ၃၅၀၊ ၃၈၂၊ ၃၈၇၊ ၃၉၀၊ ၃၉၈
အာနန္ဒသေဋ္ဌိ	၂၉၇-၉၉
အာဠဝက (ဥပါသက)	၂၁၆
ဣသိဂိလိပဿ	၂၇၂
[ဥ]	
ဥဂ္ဂသေန	၂၉၀
ဥတေန	၁၂၃-၄၊ ၁၂၆
ဥတ္တရကုရု	၃၇၅၊ ၄၀၉
ဥတ္တိဏ္ဏ	၃၇
ဥဒါယိတ္ထေရ	၃၀၀-၁
ဥဒုမ္ဗရဝန	၁၈၀
ဥပတိဿ	၅၆-၈၊ ၆၀၊ ၃၉၆၊ ၃၉၈
ဥပတိဿဂါမ	၅၆
ဥပတိဿမာဏဝ	၃၃၅
ဥပါလိတ္ထေရ	၈၈၊ ၃၃၉
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ	၂၁၆၊ ၃၁၀၊ ၃၁၃၊ ၃၅၈
ဥရုဝေလ	၅၅

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[U - E]	
Uruvelakassapa	61, 63
Erāvaṇa (hatthi)	173
[Ka]	
Kakusandha (Buddha)	53, 65-6
Kaṭṭhanagaratthera	10
Kapilapura	74
Kapilavatthu	306
Kappaṭa (vāṇija)	79, 80
Kappāsikavana	55, 301
Kambaladāyakatissatthera	337-8
Kallavāla (gāma)	61
Kassaka	304-6
Kassapatthera	165
Kassapa (Buddha)	53, 65, 144, 155, 204, 249-50, 264, 270, 289, 313, 321, 332, 352, 356, 359, 409, 436
Kākapeta	321
Kākavaliya	243
Kāṇa	372-5
Kālī	44
Kāsi (raṭṭha)	13, 42, 264
Kāḷī	112-3, 119
Kāḷudāyitthera	73
Kikī (rājā)	250, 265
Kimila	86, 88-9
Kisāgotami	54, 443, 445-6
Kīṭāgiri	348-9

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kukkuṭavatī (nagara)	353
Kukkuṭaseṭṭhi	130, 133
Kukkuṭārāma	133
Kuṇḍakudāla	197-8
Kuṇḍalakesītherī	417-8
Kudālapaṇḍita	197, 199
Kumbhaghosaka	147, 149, 151, 152
Kumārakassapa	1, 410
Kuru (raṭṭha)	128
Kusinārā	215, 222
Kūṭāgārasālā	167
Keṇiya (jaṭila)	205
Kesava (tāpasa)	218, 219
Kesava (rāja)	218
Kokālika	92
Koṇāgamana (Buddha)	53, 65
Koṇḍañña (Buddha)	53
Komāra	155, 157
Kolita	56-7, 59, 60
Kolitagāma	56
Kosambaka (bhikkhū)	34, 41
Kosambī	34, 36, 37, 42, 89, 103-4, 107-8, 111, 120-1, 123, 130, 133, 392
Kosambīvāsītissatthera	392, 395
Kosala (raṭṭha)	24, 205, 225, 380

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဥ-ဧ]	
ဥရုဝေလကဿပ	၆၁၊ ၆၃
ဧရာဝဏ(ဟတ္ထိ)	၁၇၃
[က]	
ကကုသန္ဓ(ဗုဒ္ဓ)	၅၃၊ ၆၅-၆
ကဋ္ဌနဂရတ္ထေရ	၁၀
ကပိလပုရ	၇၄
ကပိလဝတ္ထု	၃၀၆
ကပ္ပဋ(ဝါဏိဇ)	၇၉၊ ၈၀
ကပ္ပါသိကဝန	၅၅၊ ၃၀၁
ကမ္ဗလဒါယကတိဿတ္ထေရ	၃၃၇-၈
ကလ္လဝါလ(ဂါမ)	၆၁
ကဿက	၃၀၄-၆
ကဿပတ္ထေရ	၁၆၅
ကဿပ(ဗုဒ္ဓ)	၅၃၊ ၆၅၊ ၁၄၄၊ ၁၅၅၊ ၂၀၄၊ ၂၄၉-၅၀၊ ၂၆၄၊ ၂၇၀၊ ၂၈၉၊ ၃၁၃၊ ၃၂၁၊ ၃၃၂၊ ၃၅၂၊ ၃၅၆၊ ၃၅၉၊ ၄၀၉၊ ၄၃၆
ကာကပေတ	၃၂၁
ကာကဝလိယ	၂၄၃
ကာဏ	၃၇၂-၅
ကာလီ	၄၄
ကာသိ(ရဋ္ဌ)	၁၃၊ ၄၂၊ ၂၆၄
ကာဠီ	၁၁၂-၃၊ ၁၁၉
ကာဠုဒါယိတ္ထေရ	၇၃
ကိကီ(ရာဇာ)	၂၅၀၊ ၂၆၅
ကိမိလ	၈၆၊ ၈၈-၉
ကိသာဂေါတမီ	၅၄၊ ၄၄၃၊ ၄၄၅-၆
ကီဋာဂိရိ	၃၄၈-၉

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
ကုက္ကုဋဝတီ(နဂရ)	၃၅၃
ကုက္ကုဋသေဋ္ဌိ	၁၃၀၊ ၁၃၃
ကုက္ကုဋာရာမ	၁၃၃
ကုဏ္ဍကုဒါလ	၁၉၇-၈
ကုဏ္ဍလကေသီထေရီ	၄၁၇-၈
ကုဒါလပဏ္ဍိတ	၁၉၇၊ ၁၉၉
ကုမ္ဘဃောသက	၁၄၇၊ ၁၄၉၊ ၁၅၁၊ ၁၅၂
ကုမာရကဿပ	၁၊ ၄၁၀
ကုရု(ရဋ္ဌ)	၁၂၈
ကုသိနာရ	၂၁၅၊ ၂၂၂
ကူဋာဂါရသာလာ	၁၆၇
ကေဏိယ(ဇဋိလ)	၂၀၅
ကေသဝ(တာပသ)	၂၁၈၊ ၂၁၉
ကေသဝ(ရာဇ)	၂၁၈
ကောကာလိက	၉၂
ကောဏာဂမန (ဗုဒ္ဓ)	၅၃၊ ၆၅
ကောဏ္ဍည (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
ကောမာရ	၁၅၅၊ ၁၅၇
ကောလိတ	၅၆-၇၊ ၅၉၊ ၆၀
ကောလိတဂါမ	၅၆
ကောသမ္ဗက (ဘိက္ခူ)	၃၄၊ ၄၁
ကောသမ္ဗီ	၃၄၊ ၃၆၊ ၃၇၊ ၄၂၊ ၈၉၊ ၁၀၃-၄၊ ၁၀၇-၈၊ ၁၁၁၊ ၁၂၀-၁၊ ၁၂၃၊ ၁၃၀၊ ၁၃၃၊ ၃၉၂
ကောသမ္ဗီဝါသီတိဿတ္ထေရ	၃၉၂၊ ၃၉၅
ကောသလ (ရဋ္ဌ)	၂၄၊ ၂၀၅၊ ၂၂၅၊ ၃၈၀

Nāmānukkamo Piṭṭhaṅkā

[Ka - Kha]

Kosala (rājā) 36, 41, 89, 184, 243, 244, 247, 282, 285, 288, 312
Khadiravaniya-revatatthera 396, 403
Khantivāda 96
Khāṇukoṇḍaññatthera 433-4
Khujjuttarā 134, 144, 216
Khemā 216

[Ga - Gha]

Gaṅgā 180
Gaṇadevaputta 352
Gaṇṭhibhedakacora 299, 300
Gandhakuṭi 203, 225, 364, 442, 445, 447
Gandhabba 419
Gayāsīsa 56, 92
Garahadinna (Nigaṇṭhasāvaka) 275, 277-81
Gijjhakūṭa 320-23, 326, 382
Gotama (Buddha) 22-3, 53, 66, 70-2, 90, 130, 135, 137, 256, 264, 275, 277, 315, 319, 356, 367, 411, 422, 424, 440
Godhika 273, 274
Godhikatthera 272
Ghosaka 144, 115, 116, 120-3, 130, 133

Nāmānukkamo Piṭṭhaṅkā

[Gha]

Ghosakadevaputta 110
Ghositārāma 34, 103, 133

[Ca]

Cakkhupālatthera 2, 11, 13
Caṇḍapajjota 123, 124
Candakinnarī 74
Candadevaputta 369-71
Candavatīnagara 67
Cātumahārājika 35
Cālikāpabbata 182
Cittagahapati 216, 327, 330, 332
Cittahatthatthera 194, 199
Cittā 171-2, 174
Cundasūkarika 80, 82
Cūḷa-anāthapiṇḍika 216
Cūḷakāḷatthera 42-5, 61-2
Cūḷadhammapāla 96
Cūḷapanthakatthera 153-9, 161-3
Cūḷapāla 3, 12
Cūḷamāgaṇḍiya 130
Cūḷarathadevaputta 269
Cūḷasubhadda 98
Cūḷaseṭṭhi 162

[Cha - Ja]

Chattapāṇi-upāsaka 240
Channatthera 350-1
Jaṭila 243
Janapadakalyāṇi 74, 76, 78, 80
Jambuka-ājīvaka 313, 316-9
Jambukatthera 320

နာမာနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က-ခ]

ကောသလ (ရာဇာ) ၃၆၊ ၄၁၊ ၈၉၊ ၁၈၄၊ ၂၄၃၊ ၂၄၄၊ ၂၄၇၊ ၂၈၂၊ ၂၈၅၊ ၂၈၈၊ ၃၁၂
ခဒိရဝနိယရေဝတတ္ထေရ ၃၉၆၊ ၄၀၃
ခန္တိဝါဒ ၉၆
ခါဏုကောဏ္ဍညတ္ထေရ ၄၃၃-၄
ခုဇ္ဇုတ္တရာ ၁၃၄၊ ၁၄၄၊ ၂၁၆
ခေမာ ၂၁၆

[ဂ-ဃ]

ဂင်္ဂါ ၁၈၀
ဂဏဒေဝပုတ္တ ၃၅၂
ဂဏ္ဌိဘေဒကစောရ ၂၉၉၊ ၃၀၀
ဂန္ဓကုဋိ ၂၀၃၊ ၂၂၅၊ ၃၆၄၊ ၄၄၂၊ ၄၄၅၊ ၄၄၇
ဂန္ဓဗ္ဗ ၄၁၉
ဂယာသီသ ၅၆၊ ၉၂
ဂရဟဒိန္န (နိဂဏ္ဌသာဝက) ၂၇၅၊ ၂၇၇-၈၁
ဂိဇ္ဈကူဋ ၃၂၀-၂၃၊ ၃၂၆၊ ၃၈၂
ဂေါတမ (ဗုဒ္ဓ) ၂၂-၃၊ ၅၃၊ ၆၆၊ ၇၀-၂၊ ၉၀၊ ၁၃၀၊ ၁၃၅၊ ၁၃၇၊ ၂၅၆၊ ၂၆၄၊ ၂၇၅၊ ၂၇၇၊ ၃၁၅၊ ၃၁၉၊ ၃၅၆၊ ၃၆၇၊ ၄၁၁၊ ၄၂၂၊ ၄၂၄၊ ၄၄၀
ဂေါဓိက ၂၇၃၊ ၂၇၄
ဂေါဓိကတ္ထေရ ၂၇၂
ဃောသက ၁၄၄၊ ၁၁၅၊ ၁၁၆၊ ၁၂၀-၃၊ ၁၃၀၊ ၁၃၃

နာမာနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဃ]

ဃောသကဒေဝပုတ္တ ၁၁၀
ဃောသိတာရာမ ၃၄၊ ၁၀၃၊ ၁၃၃

[စ]

စက္ခုပါလတ္ထေရ ၂၊ ၁၁၊ ၁၃
စဏ္ဍပဇ္ဇောတ ၁၂၃၊ ၁၂၄
စန္ဒကိန္နရီ ၇၄
စန္ဒဒေဝပုတ္တ ၃၆၉-၇၁
စန္ဒဝတီနဂရ ၆၇
စာတုမဟာရာဇိက ၃၅
စာလိကာပဗ္ဗတ ၁၈၂
စိတ္တဂဟပတိ ၂၁၆၊ ၃၂၇၊ ၃၃၀၊ ၃၃၂
စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရ ၁၉၄၊ ၁၉၉
စိတ္တာ ၁၇၁-၂၊ ၁၇၄
စုန္ဒသူကရိက ၈၀၊ ၈၂
စူဠအနာထပိဏ္ဍိက ၂၁၆
စူဠကာဠတ္ထေရ ၄၂-၅၊ ၆၁-၂
စူဠဓမ္မပါလ ၉၆
စူဠပန္ထကတ္ထေရ ၁၅၃-၉၊ ၁၆၁-၃
စူဠပါလ ၃၊ ၁၂
စူဠမာဂဏ္ဍိယ ၁၃၀
စူဠရထဒေဝပုတ္တ ၂၆၉
စူဠသုဘဒ္ဒ ၉၈
စူဠသေဋ္ဌိ ၁၆၂

[ဆ-ဇ]

ဆတ္တပါဏိဥပါသက ၂၄၀
ဆန္နတ္ထေရ ၃၅၀-၁
ဇဋိလ ၂၄၃
ဇနပဒကလျာဏီ ၇၄၊ ၇၆၊ ၇၈၊ ၈၀
ဇမ္ဗုကအာဇီဝက ၃၁၃၊ ၃၁၆-၉
ဇမ္ဗုကတ္ထေရ ၃၂၀

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ja]

Jambudīpa 28, 39, 57, 141, 258, 290, 310, 416
Jālinī (devadhītā) 387
Jīvaka 155, 157, 382-3
Jīvakambavana 382
Jetavana 9, 12, 29, 34, 41, 43, 49, 73, 75, 77, 83, 86, 94, 97, 99, 163-6, 178-9, 183, 186, 207, 235, 236, 261, 275, 282, 293-4, 299, 301, 304, 310, 327, 333, 337, 341, 343, 346, 348, 350-51, 358-9, 371-2, 375-7, 379-80, 386, 390, 392, 395-6, 403, 408, 413, 418, 425, 433-4, 437, 443, 446
Jetavanamahāvihāra 3
Jotika 243, 244

[Ta]

Takkasīla 79, 159, 161, 251, 207, 209
Tāpasa 196
Tambapaṇṇidīpa 1
Tāvatiṁsadevaloka 17, 39, 41, 76, 110, 172-3, 229, 231, 267, 352
Tissa (Buddha) 53, 64
Tissakumāra 366

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ta]

Tissatthera 25, 29, 392
Tissasāmaṇera 338-40, 344
Tusita 53, 85

[Da]

Dabbamallaputta 410
Dārucīriya 410
Dārucīriyatthera 408
Disāpāmokkha 159, 161, 215
Dīghakārāyana 225
Dīghāvukumāra 42
Dīpaṅkara (Buddha) 53
Devadatta 49, 51, 86, 88, 96, 382
Devila (tāpasa) 26-8

[Dha]

Dhanañcaya (seṭṭhi) 243-4, 247-8, 264
Dhanaseṭṭhi 153-4
Dhammadassī (Buddha) 53
Dhammadinnā 290, 292
Dhammika-upāsaka 83, 378
Dhammikatthera 377, 379

[Na]

Nanda 206
Nandakumāra 74
Nandagopālaka 205
Nandatthera 73, 75, 80
Nandamāṇava 311
Nandavana 440
Nandā 171-2, 174

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဇ]

ဇမ္ဗုဒီပ ၂၈၊၃၉၊၅၇၊၁၄၁၊၂၅၈၊ ၂၉၀၊၃၁၀၊၄၁၆
ဇာလိနီ(ဒေဝဓီတာ) ၃၈၇
ဇီဝက ၁၅၅၊၁၅၇၊၃၈၂-၃
ဇီဝကမ္ဗဝန ၃၈၂
ဇေတဝန ၉၊၁၂၊၂၉၊၃၄၊၄၁၊၄၃၊ ၄၉၊၇၃၊၇၅၊၇၇၊၈၃၊၈၆၊၉၄၊ ၉၇၊ ၉၉၊ ၁၆၃-၆၊ ၁၇၈-၉၊ ၁၈၃၊ ၁၈၆၊ ၂၀၇၊ ၂၃၅၊ ၂၃၆၊ ၂၆၁၊ ၂၇၅၊ ၂၈၂၊ ၂၉၃-၄၊ ၂၉၉၊ ၃၀၁၊၃၀၄၊ ၃၁၀၊ ၃၂၇၊ ၃၃၃၊ ၃၃၇၊ ၃၄၁၊ ၃၄၃၊ ၃၄၆၊ ၃၄၈၊ ၃၅၀-၅၁၊ ၃၅၈-၉၊၃၇၁-၂၊ ၃၇၅-၇၊ ၃၇၉-၈၀၊ ၃၈၆၊ ၃၉၀၊ ၃၉၂၊ ၃၉၅-၆၊ ၄၀၃၊ ၄၀၈၊ ၄၁၃၊ ၄၁၈၊ ၄၂၅၊ ၄၃၃-၄၊ ၄၃၇၊ ၄၄၃၊ ၄၄၆
ဇေတဝနမဟာဝိဟာရ ၃
ဇောတိက ၂၄၃၊၂၄၄

[တ]

တက္ကသီလ ၇၉၊၁၅၉၊၁၆၁၊၂၅၁၊ ၂၀၇၊၂၀၉
တာပသ ၁၉၆
တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပ ၁
တာဝတိံသဒေဝလောက ၁၇၊၃၉၊ ၄၁၊၇၆၊၁၁၀၊၁၇၂-၃၊ ၂၂၉၊၂၃၁၊၂၆၇၊၃၅၂
တိဿ(ဗုဒ္ဓ) ၅၃၊၆၄
တိဿကုမာရ ၃၆၆

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[တ]

တိဿတ္ထေရ ၂၅၊၂၉၊၃၉၂
တိဿသာမဏေရ ၃၃၈-၄၀၊၃၄၄
တုသိတ ၅၃၊၈၅

[ဒ]

ဒဗ္ဗမလ္လပုတ္တ ၄၁၀
ဒါရုစီရိယ ၄၁၀
ဒါရုစီရိယတ္ထေရ ၄၀၈
ဒိသာပါမောက္ခ ၁၅၉၊၁၆၁၊၂၁၅
ဒီဃကာရာယန ၂၂၅
ဒီဃာဝုကုမာရ ၄၂
ဒီပင်္ကရ(ဗုဒ္ဓ) ၅၃
ဒေဝဒတ္တ ၄၉၊၅၁၊၈၆၊၈၈၊ ၉၆၊ ၃၈၂
ဒေဝိလ(တာပသ) ၂၆-၈

[ဓ]

ဓနဉ္စယ(သေဋ္ဌိ) ၂၄၃-၄၊၂၄၇-၈၊ ၂၆၄
ဓနသေဋ္ဌိ ၁၅၃-၄
ဓမ္မဒဿီ (ဗုဒ္ဓ) ၅၃
ဓမ္မဒိန္နာ ၂၉၀၊၂၉၂
ဓမ္မိကဥပါသက ၈၃၊၃၇၈
ဓမ္မိကတ္ထေရ ၃၇၇၊၃၇၉

[န]

နန္ဒ ၂၀၆
နန္ဒကုမာရ ၇၄
နန္ဒဂေါပါလက ၂၀၅
နန္ဒတ္ထေရ ၇၃၊၇၅၊၈၀
နန္ဒမာဏဝ ၃၁၁
နန္ဒဝန ၄၄၀
နန္ဒာ ၁၇၁-၂၊၁၇၄

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nandā (pokkharaṇī)	172, 175
Narinda	139
Nāgasenatthera	81
Nārada	219
Nārada (tāpasa)	26-8
Nārada (Buddha)	53
Nāḷāgiri	90
Nigaṇṭha	196
Nigamavāsitissatthera	179-80
Nigrodhamahāvihāra	3
Niraya	238
Nisabha (aggasāvaka)	67, 70
Nerañjarā (nadī)	54
[Pa]	
Paccekabuddha	50-1
Pañcavaggiya	55, 58
Paṭācārātherī	437
Paṭācārī	440, 442
Paṇḍava (pabbata)	54
Paṇḍitasāmaṇera	359, 367, 369, 371
Patipūjika (kumārika)	229, 232
Paduma (Buddha)	53, 63, 263, 310, 332, 351, 385, 440
Pasenadikumāra	215
Pasenadikosala	180, 215, 240
Pāla	3
Pālita	9
Pālitatthera	9

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pālileyyaka (vana)	41, 77
Pāvārikaseṭṭhi	130, 133
Pāvārikārāma	133
Pāveyya (ājīvaka)	237-8, 240
Pāveyyakabhikkhū	301-2
Piṅgala	96
Piṇḍapātadāyakatissa	338
Piṇḍapātikatthera	253
Pippaliguhā	293
Pipphaliguhā	164
Piyadassī (Buddha)	53
Pukkusāti	304, 410
Puṇḍarīka (hatthi)	282
Puṇṇa (seṭṭhi)	243
Puṇṇatthera	339
Puṇṇavaḍḍhanakumāra	244, 247
Pubbārāma	242, 389
Pūtigattatissatthera	202-3, 205
Pūrantappa (rāja)	104, 106
Pesakāragāma	351
[Pha - Ba]	
Phussa (Buddha)	53, 64, 66
Bandhula	215, 222-5, 260
Bahuputtikattherī	446-7
Bārāṇasī	13, 26, 36, 50, 79, 143, 144, 159-60, 176, 197, 198, 218, 222, 260, 286, 287, 290, 292, 295, 322, 351-2, 359, 402

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နန္ဒာ(ပေါက္ခရဏီ)	၁၇၂၊ ၁၇၅
နရိန္ဒ	၁၃၉
နာဂသေနတ္ထေရ	၈၁
နာရဒ	၂၁၉
နာရဒ(တာပသ)	၂၆-၈
နာရဒ(ဗုဒ္ဓ)	၅၃
နာဠာဂိရိ	၉၀
နိဂဏ္ဌ	၁၉၆
နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရ	၁၇၉-၈၀
နိဂြောဓမဟာဝိဟာရ	၃
နိရယ	၂၃၈
နိသဘ(အဂ္ဂသာဝက)	၆၇၊ ၇၀
နေရဉ္ဇရာ (နဒီ)	၅၄
[ပ]	
ပစ္စေကဗုဒ္ဓ	၅၀-၁
ပဉ္စဝဂ္ဂိယ	၅၅၊ ၅၈
ပဋာစာရာထေရီ	၄၃၇
ပဋာစာရီ	၄၄၀၊ ၄၄၂
ပဏ္ဍဝ(ပဗ္ဗတ)	၅၄
ပဏ္ဍိတသာမဏေရ	၃၅၉၊ ၃၆၇၊ ၃၆၉၊ ၃၇၁
ပတိပူဇိက(ကုမာရိက)	၂၂၉၊ ၂၃၂
ပဒုမ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃၊ ၆၃၊ ၂၆၃၊ ၃၁၀၊ ၃၃၂၊ ၃၅၁၊ ၃၈၅၊ ၄၄၀
ပသေနဒိကုမာရ	၂၁၅
ပသေနဒိကောသလ	၁၈၀၊ ၂၁၅၊ ၂၄၀
ပါလ	၃
ပါလိတ	၉
ပါလိတတ္ထေရ	၉

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပါလိလေယျက(ဝန)	၄၁၊ ၇၇
ပါဝါရိကသေဋ္ဌိ	၁၃၀၊ ၁၃၃
ပါဝါရိကာရာမ	၁၃၃
ပါဝေယျ(အာဇီဝက)	၂၃၇-၈၊ ၂၄၀
ပါဝေယျကဘိက္ခူ	၃၀၁-၂
ပိင်္ဂလ	၉၆
ပိဏ္ဍပါတဒါယကတိဿ	၃၃၈
ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရ	၂၅၃
ပိပ္ပလိဂုဟာ	၂၉၃
ပိပ္ဖလိဂုဟာ	၁၆၄
ပိယဒဿီ(ဗုဒ္ဓ)	၅၃
ပုက္ကုသာတိ	၃၀၄၊ ၄၁၀
ပုဏ္ဍရီက(ဟတ္ထိ)	၂၈၂
ပုဏ္ဏ (သေဋ္ဌိ)	၂၄၃
ပုဏ္ဏတ္ထေရ	၃၃၉
ပုဏ္ဏဝဍ္ဎနကုမာရ	၂၄၄၊ ၂၄၇
ပုဗ္ဗာရာမ	၂၄၂၊ ၃၈၉
ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရ	၂၀၂-၃၊ ၂၀၅
ပူရန္တပ္ပ(ရာဇ)	၁၀၄၊ ၁၀၆
ပေသကာရဂါမ	၃၅၁
[ဖ-ဗ]	
ဖုဿ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃၊ ၆၄၊ ၆၆
ဗန္ဓုလ	၂၁၅၊ ၂၂၂-၅၊ ၂၆၀
ဗဟုပုတ္တိကတ္ထေရီ	၄၄၆-၇
ဗာရာဏသီ	၁၃၊ ၂၆၊ ၃၆၊ ၅၀၊ ၇၉၊ ၁၄၃၊ ၁၄၄၊ ၁၅၉-၆၀၊ ၁၇၆၊ ၁၉၇၊ ၁၉၈၊ ၂၁၈၊ ၂၂၂၊ ၂၆၀၊ ၂၈၆၊ ၂၈၇၊ ၂၉၀၊ ၂၉၂၊ ၂၉၅၊ ၃၂၂၊ ၃၅၁-၂၊ ၃၅၉၊ ၄၀၂

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ba]

Bālanakkhatta 163
Bāhiyadārucīriyatthera 412
Bimbisāra (rāja) 56, 65-6, 89, 148, 243, 247, 306
Belaṭṭhasīsatthera 386-7
Brahmadatta 36, 42, 50, 79, 143, 197, 218
Brahmaloka 197

[Bha]

Bhagu 86, 88-89
Bhagga 279
Bhaddavaggiya 55, 61, 63
Bhaddavatiyaseṭṭhi 122, 126
Bhaddavatī (nagara) 120
Bhaddiyatthera 89
Bhaddiyanagara 86, 88-9, 243, 260
Bhaddiyaseṭṭhi 260

[Ma]

Magadha (raṭṭha) 54, 61, 169, 319
Magha 169, 170, 171, 178
Maṅgala (Buddha) 53
Macala (gāma) 169
Macchariyakosiyaseṭṭhi 232, 237
Macchikāsaṇḍanagara 327
Maṭṭhakuṇḍalī 16-8, 22-3
Mandadhātuka 407
Malla 86
Mallarājaputta 215
Mallarājā 222

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Mallikādevī 222, 224-5, 241, 260, 285-6, 289-90, 292
Mahākaccāyanatthera 207, 209, 389-90
Mahākappinatthera 351, 358-9
Mahākappinarājā 353
Mahākassapatthera 89, 164, 268, 72, 293, 6, 339, 338, 5, 387
Mahākāḷatthera 42-3, 46-7, 61
Mahākosala 215
Mahādhammapāla 75
Mahānāma 86, 219, 220
Mahāpajāpati 74
Mahāpanthaka 154-5, 157
Mahāpāla 3, 4
Mahāmāyā 71
Mahāmoggallānatthera 46, 56, 60-1, 67, 71, 89, 92, 216, 219, 234, 236, 237, 261, 320-24, 339, 341, 350, 375, 388, 390
Mahārathadevaputta 269
Mahāli 167, 169
Mahālilicchavī 222, 178, 215
Mahāvāsagāma 199
Mahāvihāra 133

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဗ]

ဗာလနက္ခတ္တ ၁၆၃
ဗာဟိယဒါရုစီရိယတ္ထေရ ၄၁၂
ဗိမ္ဗိသာရ (ရာဇ) ၅၆၊ ၆၅-၆၊ ၈၉၊ ၁၄၈၊ ၂၄၃၊ ၂၄၇၊ ၃၀၆
ဗေလဋ္ဌသီသတ္ထေရ ၃၈၆-၇
ဗြဟ္မဒတ္တ ၃၆၊ ၄၂၊ ၅၀၊ ၇၉၊ ၁၄၃၊ ၁၉၇၊ ၂၁၈
ဗြဟ္မလောက ၁၉၇

[ဘ]

ဘဂု ၈၆၊ ၈၈-၉
ဘဂ္ဂ ၂၇၉
ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယ ၅၅၊ ၆၁၊ ၆၃
ဘဒ္ဒဝတိယသေဋ္ဌိ ၁၂၂၊ ၁၂၆
ဘဒ္ဒဝတီ (နဂရ) ၁၂၀
ဘဒ္ဒိယတ္ထေရ ၈၉
ဘဒ္ဒိယနဂရ ၈၆၊ ၈၈-၉၊ ၂၄၃၊ ၂၆၀
ဘဒ္ဒိယသေဋ္ဌိ ၂၆၀

[မ]

မဂဓ (ရဋ္ဌ) ၅၄၊ ၆၁၊ ၁၆၉၊ ၃၁၉
မဃ ၁၆၉၊ ၁၇၀၊ ၁၇၁၊ ၁၇၈
မင်္ဂလ (ဗုဒ္ဓ) ၅၃
မစလ (ဂါမ) ၁၆၉
မစ္ဆရိယကောသိယသေဋ္ဌိ ၂၃၂၊ ၂၃၇
မစ္ဆိကာသဏ္ဍနဂရ ၃၂၇
မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ ၁၆-၈၊ ၂၂-၃
မန္ဒဓာတုက ၄၀၇
မလ္လ ၈၆
မလ္လရာဇပုတ္တ ၂၁၅
မလ္လရာဇာ ၂၂၂

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[မ]

မလ္လိကာဒေဝီ ၂၂၂၊ ၂၂၄-၅၊ ၂၄၁၊ ၂၆၀၊ ၂၈၅-၆၊ ၂၈၉-၉၀၊ ၂၉၂
မဟာကစ္စာယနတ္ထေရ ၂၀၇၊ ၂၀၉၊ ၃၈၉-၉၀
မဟာကပ္ပိနတ္ထေရ ၃၅၁၊ ၃၅၈-၉
မဟာကပ္ပိနရာဇာ ၃၅၃
မဟာကဿပတ္ထေရ ၈၉၊ ၁၆၄၊ ၂၆၀၊ ၇၂၊ ၉၃၊ ၆၊ ၃၃၉၊ ၃၃၀၊ ၅၊ ၃၈၇
မဟာကာဠတ္ထေရ ၄၂-၃၊ ၄၆-၇၊ ၆၁
မဟာကောသလ ၂၁၅
မဟာဓမ္မပါလ ၇၅
မဟာနာမ ၈၆၊ ၂၁၉၊ ၂၂၀
မဟာပဇာပတိ ၇၄
မဟာပန္ထက ၁၅၄-၅၊ ၁၅၇
မဟာပါလ ၃၊ ၄
မဟာမာယာ ၇၁
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရ ၄၆၊ ၅၆၊ ၆၀-၁၊ ၆၇၊ ၇၁၊ ၈၉၊ ၉၂၊ ၂၁၆၊ ၂၁၉၊ ၂၃၄၊ ၂၃၆၊ ၂၃၇၊ ၂၆၁၊ ၃၂၀-၂၄၊ ၃၃၉၊ ၃၄၁၊ ၃၅၀၊ ၃၇၅၊ ၃၈၈၊ ၃၉၀
မဟာရထဒေဝပုတ္တ ၂၆၉
မဟာလိ ၁၆၇၊ ၁၆၉၊
မဟာလိလိစ္ဆဝီ ၂၂၂၊ ၁၇၈၊ ၂၁၅
မဟာဝါသဂါမ ၁၉၉
မဟာဝိဟာရ ၁၃၃

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mahāsamudda	341-2
Mahāsubhadda	97
Mahāsuvaṇṇa (kuṭumbika)	2
Mahāsena brāhmaṇa	333
Mahindarāja	64
Māgaṇḍiya	103, 128, 130, 135-8, 142, 145
Mātaṅga	40
Mātali	177
Mātikagāma	184
Mātulaputta	311
Mātulabrāhmaṇa	420-1
Māra	273-4, 419
Mālabhārī (devaputta)	229, 231
Migadāya	55
Migārasetṭhi	244, 247, 251, 252, 256-9, 389
Meghiyatthera	182-3
Meṇḍakaseṭṭhi	243-4, 264
Moggalī	56
[Ya - Ra]	
Yasavā (khattiya)	67
Yasodharā	67
Rājagaha	49-50, 54, 56-8, 61, 73, 75, 89-91, 94, 143-4, 147, 149, 151, 153, 164, 225, 232, 268, 269, 270, 272, 293-4, 306, 316, 320, 333, 383, 413

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Rādhatthera	346-8
Rāhula	54, 71, 74
Rāhulakumāra	75
Revata (Buddha)	53
Revata (kumāra)	396
Revatatthera	399, 408
[La - Va]	
Lakuṇḍakabhaddiyatthera	371-2
Lakkhaṇatthera	320, 323
Licchavī	167, 178, 215
Lohakumbhī	287-8
Vaṅgantabrāhmaṇa	333
Vanavāsikatissatthera	333
Vanavāsikatissasāmaṇera	338-9, 443, 445
Varuṇa (upaṭṭhaka)	67
Vāsabhakhattiya	241
Vāsuladatta	123, 128
Viṭaṭūbha	214, 220-1, 225-6, 229
Vinayadharattherī	440
Vipassī (Buddha)	53
Visākha (upāsaka)	65, 242-3
Visākhā (upāsikā)	3, 39, 97 216, 245, 246, 248, 251-3, 255-65, 400
Vejayantaratha	177
Veṭhadīpaka (tāpasa)	103
Veṭhadīpaka (raṭṭha)	103

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မဟာသမုဒ္ဒ	၃၄၁-၂
မဟာသုဘဒ္ဒ	၉၇
မဟာသုဝဏ္ဏ (ကုဋုမ္ဗိက)	၂
မဟာသေန ဗြာဟ္မဏ	၃၃၃
မဟိန္ဒရာဇ	၆၄
မာဂဏ္ဍိယ	၁၀၃၊ ၁၂၈၊ ၁၃၀၊ ၁၃၅-၈၊ ၁၄၂၊ ၁၄၅
မာတင်္ဂ	၄၀
မာတလိ	၁၇၇
မာတိကဂါမ	၁၈၄
မာတုလပုတ္တ	၃၁၁
မာတုလဗြာဟ္မဏ	၄၂၀-၁
မာရ	၂၇၃-၄၊ ၄၁၉
မာလဘာရီ (ဒေဝပုတ္တ)	၂၂၉၊ ၂၃၁
မိဂဒါယ	၅၅
မိဂါရသေဋ္ဌိ	၂၄၄၊ ၂၄၇၊ ၂၅၁၊ ၂၅၂၊ ၂၅၆-၉၊ ၃၈၉
မေဃိယတ္ထေရ	၁၈၂-၃
မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိ	၂၄၃-၄၊ ၂၆၄
မောဂ္ဂလီ	၅၆
[ယ-ရ]	
ယသဝါ (ခတ္တိယ)	၆၇
ယသောဓရာ	၆၇
ရာဇဂဟ	၄၉-၅၀၊ ၅၄၊ ၅၆-၈၊ ၆၁၊ ၇၃၊ ၇၅၊ ၈၉-၉၁၊ ၉၄၊ ၁၄၃-၄၊ ၁၄၇၊ ၁၄၉၊ ၁၅၁၊ ၁၅၃၊ ၁၆၄၊ ၂၂၅၊ ၂၃၂၊ ၂၆၈၊ ၂၆၉၊ ၂၇၀၊ ၂၇၂၊ ၂၉၃-၄၊ ၃၀၆၊ ၃၁၆၊ ၃၂၀၊ ၃၃၃၊ ၃၈၃၊ ၄၁၃

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
ရာဓတ္ထေရ	၃၄၆-၈
ရာဟုလ	၅၄၊ ၇၁၊ ၇၄
ရာဟုလကုမာရ	၇၅
ရေဝတ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
ရေဝတ (ကုမာရ)	၃၉၆
ရေဝတတ္ထေရ	၃၉၉၊ ၄၀၈
[လ-ဝ]	
လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရ	၃၇၁-၂
လက္ခဏတ္ထေရ	၃၂၀၊ ၃၂၃
လိစ္ဆဝီ	၁၆၇၊ ၁၇၈၊ ၂၁၅
လောဟကုမ္ဘီ	၂၈၇-၈
ဝင်္ဂန္တဗြာဟ္မဏ	၃၃၃
ဝနဝါသိကတိဿတ္ထေရ	၃၃၃
ဝနဝါသိကတိဿသာမဏေရ	၃၃၈-၉၊ ၄၄၃၊ ၄၄၅
ဝရုဏ (ဉပဋ္ဌက)	၆၇
ဝါသဘခတ္တိယ	၂၄၁
ဝါသုလဒတ္တ	၁၂၃၊ ၁၂၈
ဝိဋဋူဘ	၂၁၄၊ ၂၂၀-၁၊ ၂၂၅-၆၊ ၂၂၉
ဝိနယဓရတ္ထေရီ	၄၄၀
ဝိပဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
ဝိသာခ (ဉပါသက)	၆၅၊ ၂၄၂-၃
ဝိသာခါ (ဉပါသိကာ)	၃၊ ၃၉၊ ၉၇၊ ၂၁၆၊ ၂၄၅၊ ၂၄၆၊ ၂၄၈၊ ၂၅၁-၃၊ ၂၅၅-၆၅၊ ၄၀၀
ဝေဇယန္တရထ	၁၇၇
ဝေဌဒီပက (တာပသ)	၁၀၃
ဝေဌဒီပက (ရဋ္ဌ)	၁၀၃

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vepacitti (asurinda)	176
Verañjā	375-6
Vesālī (nagara)	167, 215, 222
Vessantara	53, 74
Vessabhū (Buddha)	53
Veḷukaṇḍakīnandamātā (upāsikā)	216
Veḷuvana	52, 56-7, 59-61, 73, 80, 90, 147, 153, 268, 272, 302, 306, 313, 320, 323, 387, 405, 420-2
[Sa]	
Saṁkiccasāmaṇera	425-7, 430, 432-4
Saṁgharakkhitamātugāma	193
Sakadāgāmī	98, 193
Sakka (devarājā)	11-2, 56, 76, 167-9, 172-3, 175, 177-8, 271-2, 290-1, 320-3, 317, 365, 389
Saṅghadāsī	250, 264
Sañcaya (paribbājaka)	57, 59
Saṭṭhikūṭapeta	323, 326
Sappadāsatthera	434, 436-7
Sabhiyaparibbājaka	410
Sarada (tāpasa)	67, 72
Sarada (māṇava)	67
Sahampati (brahmā)	55

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sāmāvatī	103, 122-3, 134-5, 137-40
Sāriputtatthera	45, 49-50, 56, 59, 61, 66, 71, 75, 89, 92, 216, 219, 333-5, 338-9, 341, 346-7, 349-50, 366, 369-70, 387, 390-2, 395-8, 406, 416, 420-2, 426
Sārī	56
Sāvatthī	2, 3, 4, 12, 16, 18, 39, 41, 43, 50, 75, 83, 94, 97, 99, 133, 163, 179, 186, 189, 191, 194, 199, 202, 205, 207, 210, 212-5, 220, 222-3, 225-6, 229, 232, 237-8, 240, 242, 244, 247, 251-2, 258-9, 261, 265, 275, 293, 297, 304, 310-1, 327, 330, 333, 335, 346, 354, 358, 366, 376, 377, 379, 410-1, 425-6, 435, 437, 440, 443, 446,
Sikhī (Buddha)	53
Siddhattha (Buddha)	53
Sirigutta	275-81
Sirivaḍḍhana	72
Sirivaḍḍhanakuṭumbika	67
Sīvalitthera	399, 400
Sujā	171-2, 174, 268, 270

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝေပစိတ္တိ (အသုရိန္ဒ)	၁၇၆
ဝေရဉ္ဇာ	၃၇၅-၆
ဝေသာလီ (နဂရ)	၁၆၇၊ ၂၁၅၊ ၂၂၂
ဝေဿန္တရ	၅၃၊ ၇၄
ဝေဿဘူ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
ဝေဠုကဏ္ဍကီနန္ဒမာတာ (ဥပါသိကာ)	၂၁၆
ဝေဠုဝန	၅၂၊ ၅၆-၇၊ ၅၉-၆၁၊ ၇၃၊ ၈၀၊ ၉၀၊ ၁၄၇၊ ၁၅၃၊ ၂၆၈၊ ၂၇၂၊ ၃၀၂၊ ၃၀၆၊ ၃၁၃၊ ၃၂၀၊ ၃၂၃၊ ၃၈၇၊ ၄၀၅၊ ၄၂၀-၂
[သ]	
သံကိစ္စသာမဏေရ	၄၂၅-၇၊ ၄၃၀၊ ၄၃၂-၄
သံဃရက္ခိတမာတုဂါမ	၁၉၃
သကဒါဂါမီ	၉၈၊ ၁၉၃
သက္က (ဒေဝရာဇာ)	၁၁-၂၊ ၅၆၊ ၇၆၊ ၁၆၇-၉၊ ၁၇၂-၃၊ ၁၇၅၊ ၁၇၇-၈၊ ၂၇၁-၂၊ ၂၉၀-၁၊ ၃၂၀-၃၊ ၃၁၇၊ ၃၆၅၊ ၃၈၉
သင်္ဃဒါသီ	၂၅၀၊ ၂၆၄
သဉ္စယ (ပရိဗ္ဗာဇက)	၅၇၊ ၅၉
သဋ္ဌိကူဋပေတ	၃၂၃၊ ၃၂၆
သပ္ပဒါသတ္ထေရ	၄၃၄၊ ၄၃၆-၇
သဘိယပရိဗ္ဗာဇက	၄၁၀
သရဒ (တာပသ)	၆၇၊ ၇၂
သရဒ (မာဏဝ)	၆၇
သဟမ္ပတိ (ဗြဟ္မာ)	၅၅

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သာမာဝတီ	၁၀၃၊ ၁၂၂-၃၊ ၁၃၄-၅၊ ၁၃၇-၄၀
သာရိပုတ္တတ္ထေရ	၄၅၊ ၄၉-၅၀၊ ၅၆၊ ၅၉၊ ၆၁၊ ၆၆၊ ၇၁၊ ၇၅၊ ၈၉၊ ၉၂၊ ၂၁၆၊ ၂၁၉၊ ၃၃၃-၅၊ ၃၃၈-၉၊ ၃၄၁၊ ၃၄၆-၇၊ ၃၄၉-၅၀၊ ၃၆၆၊ ၃၆၉-၇၀၊ ၃၈၇၊ ၃၉၀-၂၊ ၃၉၅-၈၊ ၄၀၆၊ ၄၁၆၊ ၄၂၀-၂၊ ၄၂၆
သာရီ	၅၆
သာဝတ္ထိ	၂၊ ၃၊ ၄၊ ၁၂၊ ၁၆၊ ၁၈၊ ၃၉၊ ၄၁၊ ၄၃၊ ၅၀၊ ၇၅၊ ၈၃၊ ၉၄၊ ၉၇၊ ၉၉၊ ၁၃၃၊ ၁၆၃၊ ၁၇၉၊ ၁၈၆၊ ၁၈၉၊ ၁၉၁၊ ၁၉၄၊ ၁၉၉၊ ၂၀၂၊ ၂၀၅၊ ၂၀၇၊ ၂၁၀၊ ၂၁၂-၅၊ ၂၂၀၊ ၂၂၂-၃၊ ၂၂၅-၆၊ ၂၂၉၊ ၂၃၂၊ ၂၃၇-၈၊ ၂၄၀၊ ၂၄၂၊ ၂၄၄၊ ၂၄၇၊ ၂၅၁-၂၊ ၂၅၈-၉၊ ၂၆၁၊ ၂၆၅၊ ၂၇၅၊ ၂၉၃၊ ၂၉၇၊ ၃၀၄၊ ၃၁၀-၁၊ ၃၂၇၊ ၃၃၀၊ ၃၃၃၊ ၃၃၅၊ ၃၄၆၊ ၃၅၄၊ ၃၅၈၊ ၃၆၆၊ ၃၇၆၊ ၃၇၇၊ ၃၇၉၊ ၄၁၀-၁၊ ၄၂၅-၆၊ ၄၃၅၊ ၄၃၇၊ ၄၄၀၊ ၄၄၃၊ ၄၄၆၊
သိခီ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
သိဒ္ဓတ္ထ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
သိရိဂုတ္တ	၂၇၅-၈၁
သိရိဝဍ္ဎန	၇၂
သိရိဝဍ္ဎနကုဋုမ္ဗိက	၆၇
သီဝလိတ္ထေရ	၃၉၉၊ ၄၀၀
သုဇာ	၁၇၁-၂၊ ၁၇၄၊ ၂၆၈၊ ၂၇၀

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sujāta (Buddha)	53
Sujātā (devī)	54, 263
Suddhodana	71, 73
Sudhammatthera	327, 329
Sudhammadevasabhā	400
Sudhammā	171
Sunanda (rājā)	263
Sundarā (aggasāvikā)	67
Suppabuddhakuṭṭhi	302-4
Suppāvāsā	216
Sumana (deva)	32
Sumanadevī	97-8, 243
Sumanapaccekabuddha	309
Sumana (Buddha)	53
Sumanamālākāra	133-4, 306, 310
Sumanā (aggasāvikā)	67
Sumedha (Buddha)	53
Sumedhā	52
Suva (rāja)	180-1
Sūriya (devaputta)	369-71
Selabrāhmaṇa	243
Sotāpanna	17, 52, 55, 59, 85, 97-9, 102, 141, 147, 164, 178, 181, 188, 193, 204, 278, 265, 323
Sotthiya	54
Sobhita (Buddha)	53
Soreyyatthera	207, 210, 211
Soreyyanagara	208
[Ha]	
Haṁsavatī (nagara)	63, 263
Hatthaka (upāsaka)	216
Himavanta	26, 53, 130-1, 180, 295, 351

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သုဇာတ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
သုဇာတာ (ဒေဝီ)	၅၄၊ ၂၆၃
သုဒ္ဓေါဒန	၇၁၊ ၇၃
သုဓမ္မတ္ထေရ	၃၂၇၊ ၃၂၉
သုဓမ္မဒေဝသဘာ	၄၀၀
သုဓမ္မာ	၁၇၁
သုနန္ဒ (ရာဇာ)	၂၆၃
သုန္ဒရာ (အဂ္ဂသာဝိကာ)	၆၇
သုပ္ပဗုဒ္ဓကုဋ္ဌိ	၃၀၂-၄
သုပ္ပါဝါသာ	၂၁၆
သုမန (ဒေဝ)	၃၂
သုမနဒေဝီ	၉၇-၈၊ ၂၄၃
သုမနပစ္စေကဗုဒ္ဓ	၃၀၉
သုမန (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
သုမနမာလာကာရ	၁၃၃-၄၊ ၃၀၆၊ ၃၁၀
သုမနာ (အဂ္ဂသာဝိကာ)	၆၇
သုမေဓ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
သုမေဓာ	၅၂
သုဝ (ရာဇ)	၁၈၀-၁
သူရိယ (ဒေဝပုတ္တ)	၃၆၉-၇၁
သေလဗြာဟ္မဏ	၂၄၃
သောတာပန္န	၁၇၊ ၅၂၊ ၅၅၊ ၅၉၊ ၈၅၊ ၉၇-၉၊ ၁၀၂၊ ၁၄၁၊ ၁၄၇၊ ၁၆၄၊ ၁၇၈၊ ၁၈၁၊ ၁၈၈၊ ၁၉၃၊ ၂၀၄၊ ၂၇၀၊ ၂၆၅၊ ၃၂၃
သောတ္ထိယ	၅၄
သောဘိတ (ဗုဒ္ဓ)	၅၃
သောရေယျတ္ထေရ	၂၀၇၊ ၂၁၀၊ ၂၁၁
သောရေယျနဂရ	၂၀၈
[ဟ]	
ဟံသဝတီ (နဂရ)	၆၃၊ ၂၆၃
ဟတ္ထက (ဥပါသက)	၂၁၆
ဟိမဝန္တ	၂၆၊ ၅၃၊ ၁၃၀-၁၊ ၁၈၀၊ ၂၉၅၊ ၃၅၁

Dhammapadaṭṭhakathāya paṭhamabhāge

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, Kaṁ = Kambojapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho, Ṭṭha = Aṭṭhakathā.

Dhammapadaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Aṁsakūṭānaṁ upari = Jattūnamupari (Sī)	315
Akkhikāṇassa = Anakkhikakālassa (Sī)	7
Akkuṭṭho = Kuddho (Ka)	29
Aggā neva = Aggaggāneva (Sī)	355
Ajini = Ajinī (?)	29
Aṭṭhaṅgulamattampi = Aḍḍhaṅgulamattampi (Syā)	267
Aṭṭhīhi = Aṭṭhehi (Sī)	95
Atisāraṁ = Atīsāraṁ (Sī)	117
Attadantassa = Anaṅgaṇassa (Syā)	419
Anapāyinīti = Anupāyinīti (Ka)	23
Anākulatāya = Akalusatāya (Sī)	375
Anāhariyaṁ = Asaṁhāriyaṁ (Sī)	176
Anivattagamanaṁ = Anivattanīyagamanaṁ (Sī)	41
Anupubbikathā = Anupubbī kathā (Sī, Syā)	103
Anubandhamāno = Anubuddhasamānaṁ (Sī), Anubuddhamāno (Syā)	368
Anopamaguṇaṁ = Anomaguṇattaṁ (Syā)	391
Anopamaguṇāti = Anomaguṇāti (Sī, Syā)	319
Antaragharaṁ = Antaravīthiṁ (Syā)	411
Aparacchā = Aravacchā (Sī), Āravapacchā (Syā)	355
Apariciṇṇaṭṭhāne = Aparicitaṭṭhāne (Sī, Syā)	45

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ

နာနာပါဌ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ကံ····ကမ္ဗောဇပေါတ္ထကံ၊ ဣ····ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က··· ကေသုစိ မရမ္မပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ····ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ ဋ္ဌ····အဋ္ဌကထာ။

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အံသကူဋာနံ ဥပရိ = ဇတ္တူနမုပရိ (သီ)	၃၁၅
အက္ခိကာဏဿ = အနက္ခိကကာလဿ (သီ)	၇
အက္ကုဋ္ဌော = ကုဒ္ဓေါ (က)	၂၉
အဂ္ဂါ နေဝ = အဂ္ဂဂ္ဂါနေဝ (သီ)	၃၅၅
အဇိနိ = အဇိနီ (?)	၂၉
အဋ္ဌင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ = အဍ္ဎင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ (သျာ)	၂၆၇
အဋ္ဌီဟိ = အဋ္ဌေဟိ (သီ)	၉၅
အတိသာရံ = အတီသာရံ (သီ)	၁၁၇
အတ္တဒန္တဿ = အနင်္ဂဏဿ (သျာ)	၄၁၉
အနပါယိနီတိ = အနုပါယိနီတိ (က)	၂၃
အနာကုလတာယ = အကလုသတာယ (သီ)	၃၇၅
အနာဟရိယံ = အသံဟာရိယံ (သီ)	၁၇၆
အနိဝတ္တဂမနံ = အနိဝတ္တနီယဂမနံ (သီ)	၄၁
အနုပုဗ္ဗိကထာ = အနုပုဗ္ဗီ ကထာ (သီ၊ သျာ)	၁၀၃
အနုဗန္ဓမာနော = အနုဗုဒ္ဓသမာနံ (သီ)၊ အနုဗုဒ္ဓမာနော (သျာ)	၃၆၈
အနောပမဂုဏံ = အနောမဂုဏတ္တံ (သျာ)	၃၉၁
အနောပမဂုဏာတိ = အနောမဂုဏာတိ (သီ၊ သျာ)	၃၁၉
အန္တရဃရံ = အန္တရဝီထိံ (သျာ)	၄၁၁
အပရစ္ဆာ = အရဝစ္ဆာ (သီ)၊ အာရဝပစ္ဆာ (သျာ)	၃၅၅
အပရိစိဏ္ဏဋ္ဌာနေ = အပရိစိတဋ္ဌာနေ (သီ၊ သျာ)	၄၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A - Ā]	
Apasabyaṁ = Apasādaṁ (Sī), Apabyāyaṁ (Syā), Appabyāyakammaṁ (Ka)	303
Ambaṇaṁ = Ammaṇaṁ (Sī), Ambaṇakaṁ (Syā)	203
Amittamaddanaṁ = Amittamathanaṁ (Sī), Amittadamanaṁ (Ka)	198
Ayakapallaṁ = Ayakapālaṁ (Sī)	95
Aruṇavatīmattikañca = Aruṇavaṇṇamattikañca (Sī)	283
Alabhamānā = Dadamānā (Sī)	424
Allakapparaṭṭhe = Ajitaraṭṭhe (Sī)	108
Asabbhaṁ = Asabbhivācaṁ (Syā)	163
Āgantvā = Gantvā (Syā)	395
Ācikkhitāraṁ = Ācikkhātāraṁ (Sī)	347
Āyakammikaṁ = Āyuttakaṁ (Syā, Ka)	118
Ārocitaṁ = Āropitaṁ (Syā)	350
Ālimpentāpi = Āḷimpetvāpi (Sī)	143
Ālopaṁ katvā = Āluppakāraṁ (Sī), Ālopakārakaṁ katvā (Syā)	315
Āvijjhitvā = Āvajjetvā (Sī), Āviñchitvā (Ka)	198
Āsane = Attanā (Ka)	389
Āsīsamānena = Āsiṁsamānena (Sī, Syā)	1
Āḷāne = Āḷāhane (Syā, Ka)	81
Āḷāhane = Āḷahane (Ka)	87
[U]	
Ujukasaṇṭhānena = Ujukasantānena (Sī, Ka)	204
Utenoti = Udenoti (Sī)	105
Udañcanabhāvappatti = Udakacalanabhāvappatti (Syā), Udakasiñcanabhāvappatti (Ka)	60
Uddhacchiddakavātapānāni = Uddhacchikavātapānāni (Sī), Khuddacchiddakavātapānāni (Syā)	135
Upacchijjissati = Ucchijjissati (Sī, Syā)	290
Upaṭṭhiyamāno = Uṭṭhahiyamāno (Sī)	37

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ-အာ]	
အပသဗျံ = အပသာဒံ (သီ)၊ အပဗျာယံ (သျာ)၊ အပ္ပဗျာယကမ္မံ (က)	၃၀၃
အမ္ဗဏံ = အမ္မဏံ (သီ)၊ အမ္ဗဏကံ (သျာ)	၂၀၃
အမိတ္တမဒ္ဒနံ = အမိတ္တမထနံ (သီ)၊ အမိတ္တဒမနံ (က)	၁၉၈
အယကပလ္လံ = အယကပါလံ (သီ)	၉၅
အရုဏဝတီမတ္တိကဉ္စ = အရုဏဝဏ္ဏမတ္တိကဉ္စ (သီ)	၂၈၃
အလဘမာနာ = ဒဒမာနာ (သီ)	၄၂၄
အလ္လကပ္ပရဋ္ဌေ = အဇိတရဋ္ဌေ (သီ)	၁၀၈
အသဗ္ဘံ = အသဗ္ဘိဝါစံ (သျာ)	၁၆၃
အာဂန္တွာ = ဂန္တွာ (သျာ)	၃၉၅
အာစိက္ခိတာရံ = အာစိက္ခာတာရံ (သီ)	၃၄၇
အာယကမ္မိကံ = အာယုတ္တကံ (သျာ၊ က)	၁၁၈
အာရောစိတံ = အာရောပိတံ (သျာ)	၃၅၀
အာလိမ္ပေန္တာပိ = အာဠိမ္ပေတွာပိ (သီ)	၁၄၃
အာလောပံ ကတွာ = အာလုပ္ပကာရံ (သီ)၊ အာလောပကာရကံ ကတွာ (သျာ)	၃၁၅
အာဝိဇ္ဈိတွာ = အာဝဇ္ဇေတွာ (သီ)၊ အာဝိဉ္ဆိတွာ (က)	၁၉၈
အာသနေ = အတ္တနာ (က)	၃၈၉
အာသီသမာနေန = အာသိံသမာနေန (သီ၊ သျာ)	၁
အာဠနေ = အာဠာဟနေ (သျာ၊ က)	၈၁
အာဠာဟနေ = အာဠဟနေ (က)	၈၇
[ဥ]	
ဥဇုကသဏ္ဌာနေန = ဥဇုကသန္တာနေန (သီ၊ က)	၂၀၄
ဥတေနောတိ = ဥဒေနောတိ (သီ)	၁၀၅
ဥဒဉ္စနဘာဝပ္ပတ္တိ = ဥဒကစလနဘာဝပ္ပတ္တိ (သျာ)၊ ဥဒကသိဉ္စနဘာဝပ္ပတ္တိ (က)	၆၀
ဥဒ္ဓစ္ဆိဒ္ဒကဝါတပါနာနိ = ဥဒ္ဓစ္ဆိကဝါတပါနာနိ (သီ)၊ ခုဒ္ဒစ္ဆိဒ္ဒကဝါတပါနာနိ (သျာ)	၁၃၅
ဥပစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ = ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ (သီ၊ သျာ)	၂၉၀
ဥပဋ္ဌိယမာနော = ဥဋ္ဌဟိယမာနော (သီ)	၃၇

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[U]	
Upasampadāmāḷato = Upasampadakālato (Syā, Ka)	435
Uppāṭetvā = Ubbattetvā (Sī, Syā)	48
Ubbejanīyo = Ubbegajaniyo (Ka)	105
Uramhi = Vāma-ūrumhi (Syā, Ka)	412
Ekovettha = Vāṇijo (Ka)	408
[O]	
Otāraṁ = Okāsaṁ (Ka)	225
Omuttentipi = Ummihantipi (Syā)	392
[Ka]	
Kaṇḍakaṁ = Kanthakaṁ (Sī, Syā)	54
Kaṭṭhattharake = Kaṭṭhatthare (Ka)	87
Katipāheneva = Katipāhasseva (Sī, Syā)	204
Kathāpariyosāne = Gāthāpariyosāne (Ka)	133
Kappaṭo = Kappako (Syā)	79
Kāyasaññamādīhi = Kāyasamācārādīhi (Ka)	419
Kālena kālaṁ = Kālānukālaṁ (Sī, Syā)	205
Kāsāvāni = Kāsāyāni (Sī, Syā)	65
Kiñci = Na kiñci (Sī, Syā)	394
Kiñci ñāti = Kañci ñātiṁ vā (Syā)	163
Kimaṅgaṁ = Kimaṅga (Sī)	5
Kimilaṁ = Kimbilaṁ (Sī, Syā)	86
Kirīti = Kiṇīti (Sī)	215
Kuṭikaṁ = Kuṭiṁ (Ka)	311
Kuṇṭhadhāro = Kuṇṭhākāro (Sī)	161
Kūṭaṭṭaparājitā = Kūṭaḍḍaparājitā (Ka)	224
Koseyyavatthapūrāji = Pattavattha... (Sī), Suttavattha... (Syā)	249
[Kha]	
Khīrapakehi = Khīrapāyakepi (Sī, Ka)	227
Khuddaṁ = Khudaṁ (Sī)	370

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[ဥ]	
ဥပသမ္ပဒါမာဠတော = ဥပသံမ္ပဒကာလတော (သျာ၊ က)	၄၃၅
ဥပ္ပါဋေတွာ = ဥဗ္ဗတ္တေတွာ (သီ၊ သျာ)	၄၈
ဥဗ္ဗေဇနီယော = ဥဗ္ဗေဂဇနိယော (က)	၁၀၅
ဥရမှိ = ဝါမဦရုမှိ (သျာ၊ က)	၄၁၂
ဧကောဝေတ္ထ = ဝါဏိဇော (က)	၄၀၈
[ဩ]	
ဩတာရံ = ဩကာသံ (က)	၂၂၅
ဩမုတ္တေန္တိပိ = ဥမ္မိဟန္တိပိ (သျာ)	၃၉၂
[က]	
ကဏ္ဍကံ = ကန္ထကံ (သီ၊ သျာ)	၅၄
ကဋ္ဌတ္ထရကေ = ကဋ္ဌတ္ထရေ (က)	၈၇
ကတိပါဟေနေဝ = ကတိပါဟဿေဝ (သီ၊ သျာ)	၂၀၄
ကထာပရိယောသာနေ = ဂါထာပရိယောသာနေ (က)	၁၃၃
ကပ္ပဋော = ကပ္ပကော (သျာ)	၇၉
ကာယသညမာဒီဟိ = ကာယသမာစာရာဒီဟိ (က)	၄၁၉
ကာလေန ကာလံ = ကာလာနုကာလံ (သီ၊ သျာ)	၂၀၅
ကာသာဝါနိ = ကာသာယာနိ (သီ၊ သျာ)	၆၅
ကိဉ္စိ = န ကိဉ္စိ (သီ၊ သျာ)	၃၉၄
ကိဉ္စိ ဉာတိ = ကဉ္စိ ဉာတိံ ဝါ (သျာ)	၁၆၃
ကိမင်္ဂံ = ကိမင်္ဂ (သီ)	၅
ကိမိလံ = ကိမ္ဗိလံ (သီ၊ သျာ)	၈၆
ကိရီတိ = ကိဏီတိ (သီ)	၂၁၅
ကုဋိကံ = ကုဋိံ (က)	၃၁၁
ကုဏ္ဌဓာရော = ကုဏ္ဌာကာရော (သီ)	၁၆၁
ကူဋဋ္ဋပရာဇိတာ = ကူဋဍ္ဍပရာဇိတာ (က)	၂၂၄
ကောသေယျဝတ္ထပူရာဇိ = ပတ္တဝတ္ထ.... (သီ)၊ သုတ္တဝတ္ထ.... (သျာ)	၂၄၉
[ခ]	
ခီရပကေဟိ = ခီရပါယကေပိ (သီ၊ က)	၂၂၇
ခုဒ္ဒံ = ခုဒံ (သီ)	၃၇၀

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ga]	
Gaṇhissāmīti = Nāsessāmīti (Syā)	436
Gatāti = Katāti (Ka)	381
Gato = Galito (Sī)	370
Gahetvā = Gaṇetvā (Sī)	101
Giraggasamajjo = Giraggasamajjaṁ (Sī, Ka)	56
[Gha]	
Ghaṭiyā = Ghaṭito (Sī, Syā)	269
Ghaṭetvā = Ghaṭṭetvā (Ka)	213
Ghaṭṭesi ghaṭṭesi = Ghaṭesi ghaṭesi (Syā)	160
Ghaṇḍiyā = Gaṇḍiyā (Sī, Syā)	184, 427
Ghanavassaṁ = Ghanakarakavassaṁ (Sī)	228
[Ca]	
Cakkapathe = Cakkapāde (Sī, Syā)	192
Candamaṇḍalaṁ = Candaṁ (Sī, Ka)	370
Caritavasena = Cariyāvasena (Syā)	60
Cariyāvasena = Pubbacariyavasena (Ka)	243
Cittagahapativatthu = Sudhammattheravatthu (Sī, Syā)	332
Cittahatthattheraṁ = Cittahaṭṭhattheraṁ (Ka)	194
Cuṇṇakādīhi = Vaṇṇakādīhi (Sī, Ka)	245
Cumbaṭakaṁ = Cumbuṭakaṁ (Ka)	90
Celakaṭṭhi = Celakaṇṭhī (Sī), Velakaṁsī (Syā)	126
[Cha - Ja]	
Chinnapapātaṁ = Chinnataṭaṁ (Sī, Syā)	414
Challi = Jalli (Sī)	382
Jambusākhaṁ = Rajaṁ (Sī, Syā)	416
Jātasaṁvaḍḍho = Jātisaṁvuḍḍho (Ka)	179
Jīvitaphalanti = Saphalanti (Syā)	287
Jeṭṭhāpacāyanakammaṁ = Jeṭṭhāpacāyikakammaṁ (Syā)	172

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဂ]	
ဂဏှိဿာမီတိ = နာသေဿာမီတိ (သျာ)	၄၃၆
ဂတာတိ = ကတာတိ (က)	၃၈၁
ဂတော = ဂလိတော (သီ)	၃၇၀
ဂဟေတွာ = ဂဏေတွာ (သီ)	၁၀၁
ဂိရဂ္ဂသမဇ္ဇော = ဂိရဂ္ဂသမဇ္ဇံ (သီ၊ က)	၅၆
[ဃ]	
ဃဋိယာ = ဃဋိတော (သီ၊ သျာ)	၂၆၉
ဃဋေတွာ = ဃဋ္ဋေတွာ (က)	၂၁၃
ဃဋ္ဋေသိ ဃဋ္ဋေသိ = ဃဋေသိ ဃဋေသိ (သျာ)	၁၆၀
ဃဏ္ဍိယာ = ဂဏ္ဍိယာ (သီ၊ သျာ)	၁၈၄၊ ၄၂၇
ဃနဝဿံ = ဃနကရကဝဿံ (သီ)	၂၂၈
[စ]	
စက္ကပထေ = စက္ကပါဒေ (သီ၊ သျာ)	၁၉၂
စန္ဒမဏ္ဍလံ = စန္ဒံ (သီ၊ က)	၃၇၀
စရိတဝသေန = စရိယာဝသေန (သျာ)	၆၀
စရိယာဝသေန = ပုဗ္ဗစရိယဝသေန (က)	၂၄၃
စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု = သုဓမ္မတ္ထေရဝတ္ထု (သီ၊ သျာ)	၃၃၂
စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရံ = စိတ္တဟဋ္ဌတ္ထေရံ (က)	၁၉၄
စုဏ္ဏကာဒီဟိ = ဝဏ္ဏကာဒီဟိ (သီ၊ က)	၂၄၅
စုမ္ဗဋကံ = စုမ္ဗုဋကံ (က)	၉၀
စေလကဋ္ဌိ = စေလကဏ္ဌိ (သီ)၊ ဝေလကံသီ (သျာ)	၁၂၆
[ဆ-ဇ]	
ဆိန္နပပါတံ = ဆိန္နတဋံ (သီ၊ သျာ)	၄၁၄
ဆလ္လိ = ဇလ္လိ (သီ)	၃၈၂
ဇမ္ဗုသာခံ = ရဇံ (သီ၊ သျာ)	၄၁၆
ဇာတသံဝဍ္ဎော = ဇာတိသံဝုဍ္ဎော (က)	၁၇၉
ဇီဝိတဖလန္တိ = သဖလန္တိ (သျာ)	၂၈၇
ဇေဋ္ဌာပစာယနကမ္မံ = ဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မံ (သျာ)	၁၇၂

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Ṭha - Ta]

Ṭhānesu = Vāresu (Sī, Syā) 391
Taṁ = Tasmā (Sī) 384
Tamattabhāvaṁ = Tamabhāvaṁ (Sī) 15
Tassā = Tassaṁ (Sī) 426
Tikhiṇena = Tiṇhena (Sī, Syā) 81
Tiṭṭhantīti = Ṭhassantīti (Sī) 424
Tissattheravatthu = Thullatissattheravatthu (Sī) 29
Tuṭṭhahaṭṭho = Haṭṭhapahaṭṭho (Sī) 311
Te etaṁ = Te eva (Ka) 380

[Da - Dha]

Dassatīti = Ñassatīti (Sī) 251
Daharadaharānaṁ = Daharatarānaṁ (Sī, Syā) 292
Dīghalaṅghikaṁ = Dīghalambikaṁ (Sī, Syā) 423
Dīghītissa = Dīghāvupitussa (Ka) 36
Duṭṭhassa = Dubbinītassa (Sī, Syā) 293
Dussaṇṭhāpito = Dussaṇṭhāpiyo (Sī) 192
Dussante = Dasante (Sī) 115
Devilo = Devalo (Sī, Syā) 26
Dosaṁ = Vivaraṁ (Sī, Syā) 283
Dosena = Rosena (Sī) 234
Dhure = Pure (Syā, Ka) 139
Dhūmāyantopi = Dhūpāyantopi (Sī) 234

[Na]

Nakhubhati = Nakkhubbhati (Sī), Nakkhambhati (Ka) 375
Nikkammikā = Nikkammā (Sī, Syā) 137
Nikkhamanato = Nekkhammato (Sī) 103
Nibbattaṭṭhānaṁ = Parinibbutaṭṭhānaṁ (Ka) 274
Nibbattetvā = Nimmathetvā (Sī, Syā) 429

နာနာပါဌ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဌ - တ]

ဌာနေသု = ဝါရေသု (သီ၊ သျာ) ၃၉၁
တံ = တသ္မာ (သီ) ၃၈၄
တမတ္တဘာဝံ = တမဘာဝံ (သီ) ၁၅
တဿာ = တဿံ (သီ) ၄၂၆
တိခိဏေန = တိဏှေန (သီ၊ သျာ) ၈၁
တိဋ္ဌန္တီတိ = ဌဿန္တီတိ (သီ) ၄၂၄
တိဿတ္ထေရဝတ္ထု = ထုလ္လတိဿတ္ထေရဝတ္ထု (သီ) ၂၉
တုဋ္ဌဟဋ္ဌော = ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော (သီ) ၃၁၁
တေ ဧတံ = တေ ဧဝ (က) ၃၈၀

[ဒ - ဓ]

ဒဿတီတိ = ဉဿတီတိ (သီ) ၂၅၁
ဒဟရဒဟရာနံ = ဒဟရတရာနံ (သီ၊ သျာ) ၂၉၂
ဒီဃလင်္ဃိကံ = ဒီဃလမ္ဗိကံ (သီ၊ သျာ) ၄၂၃
ဒီဃီတိဿ = ဒီဃာဝုပိတုဿ (က) ၃၆
ဒုဋ္ဌဿ = ဒုဗ္ဗိနီတဿ (သီ၊ သျာ) ၂၉၃
ဒုဿဏ္ဌာပိတော = ဒုဿဏ္ဌာပိယော (သီ) ၁၉၂
ဒုဿန္တေ = ဒသန္တေ (သီ) ၁၁၅
ဒေဝိလော = ဒေဝလော (သီ၊ သျာ) ၂၆
ဒေါသံ = ဝိဝရံ (သီ၊ သျာ) ၂၈၃
ဒေါသေန = ရောသေန (သီ) ၂၃၄
ဓုရေ = ပုရေ (သျာ၊ က) ၁၃၉
ဓူမာယန္တောပိ = ဓူပါယန္တောပိ (သီ) ၂၃၄

[န]

နခုဘတိ = နက္ခုဗ္ဘတိ (သီ)၊ နက္ခမ္ဘတိ (က) ၃၇၅
နိက္ကမ္မိကာ = နိက္ကမ္မာ (သီ၊ သျာ) ၁၃၇
နိက္ခမနတော = နေက္ခမ္မတော (သီ) ၁၀၃
နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ = ပရိနိဗ္ဗုတဋ္ဌာနံ (က) ၂၇၄
နိဗ္ဗတ္တေတွာ = နိမ္မထေတွာ (သီ၊ သျာ) ၄၂၉

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nibbānappattā eva = Nibbānaṁ patvā evaṁ (Syā)	445
Nibbinditvā = Nibbijjitvā (Sī)	55
Nimātā nipitāti = Nimmātāpitikāti (Sī)	220
Niratthakaṁ = Na laṭṭhakaṁ (Sī), Na siliṭṭhakaṁ (Syā)	306
Nirayabhāgino = Nirayagāmino (Sī, Syā)	340
Nivatthadussakaṇṇe vā = Dasākaṇṇe vā (Sī)	246
Niviṭṭhagatto = Nibbiddhagatto (Sī, Syā)	38
Nivuṭṭhaṁ = Niviṭṭhaṁ (Ka)	128
Nivutthaṭṭhānaṁ = Nibbattaṭṭhānaṁ (Sī, Syā)	298
Nisānapāsāṇasadisaṁ = Satthakanisādana... (Sī, Syā)	196
Nisāmetvā = Niyāmetvā (Ka)	380
Nīlavāhinī = Nīlavāhanā (Ka), Nalavāhanā (Syā)	355
Nhatvā = Nahātā (Sī)	289
Nhānatitthaṁ = Nahānatitthaṁ (Sī, Syā)	2
[Pa]	
Pakkadhūpanatelaṁ = Cakkadhūpanatelaṁ (Syā)	201
Pakkuthitatele = Pakkuthitatelena (Ka)	145
Pakkuthikaṁ = Pakkaṭṭhitaṁ (Sī)	81
Pakkhantariko = Pakkhuttariyo (Sī)	219
Paccisaṁ = Paccayiṁ (Sī)	292
Pañhaṁ = Cattāro pañhe (Syā, Ka)	369
Pañhaṁ pucchanāya = Pañhapucchāya (Sī), Pañhaṁ pucchāya (Syā)	22
Paṭi-adāsi = Paṭikkhipi (Sī)	444
Paṭicchāpetvā = Paṭicchādesi (Ka)	374
Paṭipādeyyāsīti = Paṭiyādeyyāsīti (Sī)	230
Paṭibāhanto = Paṭidahanto (Ka)	201
Paṭibhāṇo = Padabhāṇo (Sī, Syā)	340
Paṭiyādesi = Paṭipādesi (Sī, Syā)	12
Paṭihananakaṭṭhānaṁ = Paṭihananaṭṭhānaṁ (Syā)	139

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တာ ဧဝ = နိဗ္ဗာနံ ပတွာ ဧဝံ (သျာ)	၄၄၅
နိဗ္ဗိန္ဒိတွာ = နိဗ္ဗိဇ္ဇိတွာ (သီ)	၅၅
နိမာတာ နိပိတာတိ = နိမ္မာတာပိတိကာတိ (သီ)	၂၂၀
နိရတ္ထကံ = န လဋ္ဌကံ (သီ)၊ န သိလိဋ္ဌကံ (သျာ)	၃၀၆
နိရယဘာဂိနော = နိရယဂါမိနော (သီ၊ သျာ)	၃၄၀
နိဝတ္ထဒုဿကဏ္ဏေ ဝါ = ဒသာကဏ္ဏေ ဝါ (သီ)	၂၄၆
နိဝိဋ္ဌဂတ္တော = နိဗ္ဗိဒ္ဓဂတ္တော (သီ၊ သျာ)	၃၈
နိဝုဋ္ဌံ = နိဝိဋ္ဌံ (က)	၁၂၈
နိဝုတ္ထဋ္ဌာနံ = နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ (သီ၊ သျာ)	၂၉၈
နိသာနပါသာဏသဒိသံ = သတ္ထကနိသာဒန… (သီ၊ သျာ)	၁၉၆
နိသာမေတွာ = နိယာမေတွာ (က)	၃၈၀
နီလဝါဟိနီ = နီလဝါဟနာ (က)၊ နလဝါဟနာ (သျာ)	၃၅၅
နှတွာ = နဟာတာ (သီ)	၂၈၉
နှာနတိတ္ထံ = နဟာနတိတ္ထံ (သီ၊ သျာ)	၂
[ပ]	
ပက္ကဓူပနတေလံ = စက္ကဓူပနတေလံ (သျာ)	၂၀၁
ပက္ကုထိတတေလေ = ပက္ကုထိတတေလေန (က)	၁၄၅
ပက္ကုထိကံ = ပက္ကဋ္ဌိတံ (သီ)	၈၁
ပက္ခန္တရိကော = ပက္ခုတ္တရိယော (သီ)	၂၁၉
ပစ္စိသံ = ပစ္စယိံ (သီ)	၂၉၂
ပဉှံ = စတ္တာရော ပဉှေ (သျာ၊ က)	၃၆၉
ပဉှံ ပုစ္ဆနာယ = ပဉှပုစ္ဆာယ (သီ)၊ ပဉှံ ပုစ္ဆာယ (သျာ)	၂၂
ပဋိအဒါသိ = ပဋိက္ခိပိ (သီ)	၄၄၄
ပဋိစ္ဆာပေတွာ = ပဋိစ္ဆာဒေသိ (က)	၃၇၄
ပဋိပါဒေယျာသီတိ = ပဋိယာဒေယျာသီတိ (သီ)	၂၃၀
ပဋိဗာဟန္တော = ပဋိဒဟန္တော (က)	၂၀၁
ပဋိဘာဏော = ပဒဘာဏော (သီ၊ သျာ)	၃၄၀
ပဋိယာဒေသိ = ပဋိပါဒေသိ (သီ၊ သျာ)	၁၂
ပဋိဟနနကဋ္ဌာနံ = ပဋိဟနနဋ္ဌာနံ (သျာ)	၁၃၉

Nānāpāṭhā — Piṭṭhaṅkā

[Pa]

Patikiṭṭhataro = Kiliṭṭhatarova (Ka) 283
Patthapatthapulakaṁ = Patthapatthapūlakaṁ (Syā), Patthapatthamūlakaṁ (Ka) 375
Pattāsane = Paññattāsane (Ka) 69
Panunnapamādo = Panuṇṇapamādo (Sī), Panudapamādo (Ka) 165
Parikarabandhanaṭṭhāne = Parikkhārabandhanaṭṭhāne (Ka) 223
Pariciṇṇo = Paricchinno (Ka) 7
Parittāso = Paribhāso nāma (Ka) 375
Paridahi = Parihari (Sī) 409
Parimadditvā = Pariggaṇhitvā (Syā) 57
Parivacchaṁ = Parisajjaṁ (Ka) 133
Parivattamānā = Pavaṭṭamānā (Sī, Syā) 8
Parihariyamāno = Paricāriyamāno (Sī, Syā) 53
Palāyantāva = Palātā (Sī, Syā) 147
Palobhetvā = Payojetvā (Sī) 287
Paviddhattā = Pavijjhitattā (Ka) 91
Pavesetukāmo = Pesetukāmo (Ka) 375
Pasannākāramasā = Paṇṇākāramassā (Syā) 257
Pasādhanapeḷakaṁ = Pasādhanapeḷikaṁ (Sī) 144
Pahaṁsitvā = Ghaṁsitvā (Ka) 161
Paharitvā = Abhihanitvā (Sī, Syā) 382
Pākabhattaṁ = Pākavaṭṭaṁ (Sī), Pākavattaṁ (Syā) 299
Pājento = Vāhento (Sī) 222
Pāloti = Pālitoti (Sī) 3
Pāveyyaṁ = Pāṭhikaṁ (Sī), Pāṭikaṁ (Syā) 237
Pāveyyake = Pāṭheyyake (Sī, Syā) 301
Piṇḍapātikatthero = Piṇḍapātacārikatthero (Ka) 253
Puṭake = Piṭake (Syā) 332
Puṭṭho = Phuṭṭho (Sī, Syā, Ka) 376
Puttanattapanattaparivāraṁ = Puttanattaparivāraṁ (Sī, Syā) 258
Puttanattesu = Puttanattasahassesu (Sī, Syā) 258

နာနာပါဌာ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ]

ပတိကိဋ္ဌတရော = ကိလိဋ္ဌတရောဝ (က) ၂၈၃
ပတ္ထပတ္ထပုလကံ = ပတ္ထပတ္ထပူလကံ (သျာ)၊ ပတ္ထပတ္ထမူလကံ (က) ၃၇၅
ပတ္တာသနေ = ပညတ္တာသနေ (က) ၆၉
ပနုန္နပမာဒေါ = ပနုဏ္ဏပမာဒေါ (သီ)၊ ပနုဒပမာဒေါ (က) ၁၆၅
ပရိကရဗန္ဓနဋ္ဌာနေ = ပရိက္ခာရဗန္ဓနဋ္ဌာနေ (က) ၂၂၃
ပရိစိဏ္ဏော = ပရိစ္ဆိန္နော (က) ၇
ပရိတ္တာသော = ပရိဘာသော နာမ (က) ၃၇၅
ပရိဒဟိ = ပရိဟရိ (သီ) ၄၀၉
ပရိမဒ္ဒိတွာ = ပရိဂ္ဂဏှိတွာ (သျာ) ၅၇
ပရိဝစ္ဆံ = ပရိသဇ္ဇံ (က) ၁၃၃
ပရိဝတ္တမာနာ = ပဝဋ္ဋမာနာ (သီ၊ သျာ) ၈
ပရိဟရိယမာနော = ပရိစာရိယမာနော (သီ၊ သျာ) ၅၃
ပလာယန္တာဝ = ပလာတာ (သီ၊ သျာ) ၁၄၇
ပလောဘေတွာ = ပယောဇေတွာ (သီ) ၂၈၇
ပဝိဒ္ဓတ္တာ = ပဝိဇ္ဈိတတ္တာ (က) ၉၁
ပဝေသေတုကာမော = ပေသေတုကာမော (က) ၃၇၅
ပသန္နာကာရမဿာ = ပဏ္ဏာကာရမဿာ (သျာ) ၂၅၇
ပသာဓနပေဠကံ = ပသာဓနပေဠိကံ (သီ) ၁၄၄
ပဟံသိတွာ = ဃံသိတွာ (က) ၁၆၁
ပဟရိတွာ = အဘိဟနိတွာ (သီ၊ သျာ) ၃၈၂
ပါကဘတ္တံ = ပါကဝဋ္ဋံ (သီ)၊ ပါကဝတ္တံ (သျာ) ၂၉၉
ပါဇေန္တော = ဝါဟေန္တော (သီ) ၂၂၂
ပါလောတိ = ပါလိတောတိ (သီ) ၃
ပါဝေယျံ = ပါဌိကံ (သီ)၊ ပါဋိကံ (သျာ) ၂၃၇
ပါဝေယျကေ = ပါထေယျကေ (သီ၊ သျာ) ၃၀၁
ပိဏ္ဍပါတိကတ္ထေရော = ပိဏ္ဍပါတစာရိကတ္ထေရော (က) ၂၅၃
ပုဋကေ = ပိဋကေ (သျာ) ၃၃၂
ပုဋ္ဌော = ဖုဋ္ဌော (သီ၊ သျာ၊ က) ၃၇၆
ပုတ္တနတ္တပနတ္တပရိဝါရံ = ပုတ္တနတ္တပရိဝါရံ (သီ၊ သျာ) ၂၅၈
ပုတ္တနတ္တေသု = ပုတ္တနတ္တသဟဿေသု (သီ၊ သျာ) ၂၅၈

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa - Pha]	
Pupphapaṭā = Pupphapaṭṭā (Syā)	309
Purato = Parato (Sī)	115
Pūrantappo = Parantapo (Sī, Syā)	104
Pothesi = Poṭhesi (Sī), Poṭesi (Ka)	223
Phalake = Phallaṅke (Sī)	12
[Ba]	
Bāḷhaṁ = Bāle (Sī)	415
Buddhapañho = Buddhamanto (Syā)	417
Balābhibhavena = Dhanalābhibhāvena (Ka)	419
Balibaddassa = Balivaddassa (Sī, Syā)	14
Balo, balavāhano = Vālo vālavāhano (Sī)	353
Bahumāyā = Bahumantā (Sī, Syā)	284
Bālakaloṇakagāmaṁ = Bālakaloṇakārāmaṁ (Sī, Syā), Pālileyyakagāmaṁ (Ka)	36
Bālyena = Bāllena (Sī)	164
Bidalamañcake vā = Viraḷamañcake vā (Ka)	87
Byāsattamanasaṁ = Byāsattamānasaṁ (Syā, Ka)	228
[Bha]	
Bhatakena = Bhatikena (Syā)	148
Bhattavetanaṁ = Vetanaṁ (Sī, Syā)	16
Bhavissanti = Na bhavissanti (Syā)	426
Bhusā = Kharā (Sī)	382
[Ma]	
Maggakilanto = Magge kilamanto (Syā)	186
Macalagāme = Acalagāme (Syā)	169
Maccuparāyaṇo = Mañcaparāyano (Sī)	118
Maṭṭhakuṇḍaliṁ = Maṭṭakuṇḍaliṁ (Sī)	16
Maddakucchiṁ = Maddakucchipabbataṁ (Ka)	382

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ-ဖ]	
ပုပ္ဖပဋာ = ပုပ္ဖပဋ္ဋာ (သျာ)	၃၀၉
ပုရတော = ပရတော (သီ)	၁၁၅
ပူရန္တပ္ပော = ပရန္တပေါ (သီ၊ သျာ)	၁၀၄
ပေါထေသိ = ပေါဌေသိ (သီ)၊ ပေါဋေသိ (က)	၂၂၃
ဖလကေ = ပလ္လင်္ကေ (သီ)	၁၂
[ဗ]	
ဗာဠ္ဟံ = ဗာလေ (သီ)	၄၁၅
ဗုဒ္ဓပဉှော = ဗုဒ္ဓမန္တော (သျာ)	၄၁၇
ဗလာဘိဘဝေန = ဓနလာဘိဘာဝေန (က)	၄၁၉
ဗလိဗဒ္ဒဿ = ဗလိဝဒ္ဒဿ (သီ၊ သျာ)	၁၄
ဗလော,ဗလဝါဟနော = ဝါလော ဝါလဝါဟနော (သီ)	၃၅၃
ဗဟုမာယာ = ဗဟုမန္တာ (သီ၊ သျာ)	၂၈၄
ဗာလကလောဏကဂါမံ = ဗာလကလောဏကာရာမံ (သီ၊ သျာ)၊ ပါလိလေယျကဂါမံ (က)	၃၆
ဗာလျေန = ဗာလ္လေန (သီ)	၁၆၄
ဗိဒလမဉ္စကေ ဝါ = ဝိရဠမဉ္စကေ ဝါ (က)	၈၇
ဗျာသတ္တမနသံ = ဗျာသတ္တမာနသံ (သျာ၊ က)	၂၂၈
[ဘ]	
ဘတကေန = ဘတိကေန (သျာ)	၁၄၈
ဘတ္တဝေတနံ = ဝေတနံ (သီ၊ သျာ)	၁၆
ဘဝိဿန္တိ = န ဘဝိဿန္တိ (သျာ)	၄၂၆
ဘုသာ = ခရာ (သီ)	၃၈၂
[မ]	
မဂ္ဂကိလန္တော = မဂ္ဂေ ကိလမန္တော (သျာ)	၁၈၆
မစလဂါမေ = အစလဂါမေ (သျာ)	၁၆၉
မစ္စုပရာယဏော = မဉ္စပရာယနော (သီ)	၁၁၈
မဋ္ဌကုဏ္ဍလိံ = မဋ္ဋကုဏ္ဍလိံ (သီ)	၁၆
မဒ္ဒကုစ္ဆိံ = မဒ္ဒကုစ္ဆိပဗ္ဗတံ (က)	၃၈၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Manosilārase = Manosilātale (Ka)	308
Mallamuṭṭhiyuddhaṁ yujjhantā = Mallayuddhaṁ bujjhantā (Sī)	376
Mandadhātuko = Muddhadhātuko (Sī)	407
Māgaṇḍiyā = Māgandiyā (Sī, Syā)	128
Mā gaṇhatha = Mā minātha (Sī, Syā)	417
Mātuṭṭhāne = Mātiṭṭhāne (Sī, Syā)	257
Māretabbāti = Māritā (?)	228
Māladhārī = Mālabhārī (Sī, Syā)	18
Micchāgāhaṁ = Micchāgahaṇaṁ (Sī)	42
Mettacittena = Mettena (Sī)	170
Medāḷupaṁ = Ulumpaṁ (Sī)	225
[Ya]	
Yathāruci = Yathāruciyā (Syā), Yathāruciṁ (Ka)	186
Yvāyaṁ tagaracandanaṁ = Yāyaṁ tagaracandanī (Sī)	272
Yāva arahattā = Yāva arahattaṁ (Ka)	178
[Ra]	
Ratanesu = Saraṇesu (Sī, Ka)	256
Rājabaliṁ = Rājapīḷaṁ (Syā)	205
Rājāṇaṁ = Rājadaṇḍaṁ (Ka)	125
[La]	
Lakkhayoggaṁ = Lakkhaṇayoggaṁ (Ka)	34
Lañjaṁ = Lañcaṁ (Syā)	135
[Va]	
Vakkhā = Rukkhā (Sī, Syā, Ka)	219
Vajjhappattānaṁ = Paccāmittānaṁ (Ka)	41
Vanappatiṁ = Vanaspatiṁ (Sī)	2
Vassāratte = Vassāvāse (Syā, Ka)	130
Vāyati = Yāti (Sī, Syā)	267

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မနောသိလာရသေ = မနောသိလာတလေ (က)	၃၀၈
မလ္လမုဋ္ဌိယုဒ္ဓံ ယုဇ္ဈန္တာ = မလ္လယုဒ္ဓံ ဗုဇ္ဈန္တာ (သီ)	၃၇၆
မန္ဒဓာတုကော = မုဒ္ဓဓာတုကော (သီ)	၄၀၇
မာဂဏ္ဍိယာ = မာဂန္ဒိယာ (သီ၊ သျာ)	၁၂၈
မာ ဂဏှထ = မာ မိနာထ (သီ၊ သျာ)	၄၁၇
မာတုဋ္ဌာနေ = မာတိဋ္ဌာနေ (သီ၊ သျာ)	၂၅၇
မာရေတဗ္ဗာတိ = မာရိတာ (?)	၂၂၈
မာလဓာရီ = မာလဘာရီ (သီ၊ သျာ)	၁၈
မိစ္ဆာဂါဟံ = မိစ္ဆာဂဟဏံ (သီ)	၄၂
မေတ္တစိတ္တေန = မေတ္တေန (သီ)	၁၇၀
မေဒါဠုပံ = ဥလုမ္ပံ (သီ)	၂၂၅
[ယ]	
ယထာရုစိ = ယထာရုစိယာ (သျာ)၊ ယထာရုစိံ (က)	၁၈၆
ယွာယံ တဂရစန္ဒနံ = ယာယံ တဂရစန္ဒနီ (သီ)	၂၇၂
ယာဝ အရဟတ္တာ = ယာဝ အရဟတ္တံ (က)	၁၇၈
[ရ]	
ရတနေသု = သရဏေသု (သီ၊ က)	၂၅၆
ရာဇဗလိံ = ရာဇပီဠံ (သျာ)	၂၀၅
ရာဇာဏံ = ရာဇဒဏ္ဍံ (က)	၁၂၅
[လ]	
လက္ခယောဂ္ဂံ = လက္ခဏယောဂ္ဂံ (က)	၃၄
လဉ္ဇံ = လဉ္စံ (သျာ)	၁၃၅
[ဝ]	
ဝက္ခာ = ရုက္ခာ (သီ၊ သျာ၊ က)	၂၁၉
ဝဇ္ဈပ္ပတ္တာနံ = ပစ္စာမိတ္တာနံ (က)	၄၁
ဝနပ္ပတိံ = ဝနသ္ပတိံ (သီ)	၂
ဝဿာရတ္တေ = ဝဿာဝါသေ (သျာ၊ က)	၁၃၀
ဝါယတိ = ယာတိ (သီ၊ သျာ)	၂၆၇

Nānāpāṭhā Piṭṭhaṅkā

[Va]

Vāretvā = Dhāretvā (Ka) 30
Vālukaṁ = Vālikaṁ (Sī, Syā) 2
Vicārentesu = Viharantesu (Syā), Vicarantesu (Ka) 97
Vicessati = Vijessati (Sī, Syā) 212
Viṭaṭūbhaṁ = Viḍūḍabhaṁ (Sī, Syā) 214
Viddhaṁsitacammaṁ = Viddhastacammaṁ (Sī, Syā) 63
Vibhātāya = Vibhātamānāya (Sī), Vibhāyamānāya (Syā) 105
Vilapamānā = Vippalapamānā (Sī, Syā) 98
Vilapasi = Vippalapasi (Sī, Syā) 98
Visākhapuṇṇamadivase = Visākhapuṇṇamīdivase (Syā) 54
Vissakammena = Vissukammena (Syā), Visukammena (Ka) 54
Vissatthā = Vissaṭṭhā (Syā) 219
Vīsati = Vīsaṁ (Sī) 126

[Sa]

Saṁsanditvā = Sannetvā (Sī), Sandetvā (Syā) 402
Sakkāraṁ = Adhikāraṁ (Sī) 71
Sakkāraṁ = Sakkharaṁ (Sī), Sakkaraṁ (Syā) 232
Saṅkāradhānasmiṁ = Saṅkāraṭhānasmiṁ (Ka) 280
Saccakārasadisaṁ = Lañjakārasadisaṁ (Syā) 114
Sañcayassa = Sañjayassa (Sī, Syā) 52
Saṭṭhivassikatthero = Vassasatikatthero (Sī, Syā) 60
Satasahassagghanakaṁ = Sahassagghanikaṁ (Sī, Syā) 262
Satasahassavijjulatā = Sataraṁsivijjullatā (Sī) 307
Sattayojanamatthakehi = Chayojanamatthaketi (Syā) 244
Sannahitvā = Sannetvā (Sī), Sannehitvā (Syā) 428
Sabbameva = Khippameva (Syā, Ka) 127
Sabbaravaññū = Sabbarutaññū (Ka) 148
Samaggavāsaṁ = Samaggasaṁvāsaṁ (Syā) 150
Sampattasaddhammapado = Sampannasaddhammapado (Syā) 1

နာနာပါဌာ ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဝ]

ဝါရေတွာ = ဓာရေတွာ (က) ၃၀
ဝါလုကံ = ဝါလိကံ (သီ၊ သျာ) ၂
ဝိစာရေန္တေသု = ဝိဟရန္တေသု (သျာ)၊ ဝိစရန္တေသု (က) ၉၇
ဝိစေဿတိ = ဝိဇေဿတိ (သီ၊ သျာ) ၂၁၂
ဝိဋဋူဘံ = ဝိဍူဍဘံ (သီ၊ သျာ) ၂၁၄
ဝိဒ္ဓံသိတစမ္မံ = ဝိဒ္ဓသ္တစမ္မံ (သီ၊ သျာ) ၆၃
ဝိဘာတာယ = ဝိဘာတမာနာယ (သီ)၊ ဝိဘာယမာနာယ (သျာ) ၁၀၅
ဝိလပမာနာ = ဝိပ္ပလပမာနာ (သီ၊ သျာ) ၉၈
ဝိလပသိ = ဝိပ္ပလပသိ (သီ၊ သျာ) ၉၈
ဝိသာခပုဏ္ဏမဒိဝသေ = ဝိသာခပုဏ္ဏမီဒိဝသေ (သျာ) ၅၄
ဝိဿကမ္မေန = ဝိဿုကမ္မေန (သျာ)၊ ဝိသုကမ္မေန (က) ၅၄
ဝိဿတ္ထာ = ဝိဿဋ္ဌာ (သျာ) ၂၁၉
ဝီသတိ = ဝီသံ (သီ) ၁၂၆

[သ]

သံသန္ဒိတွာ = သန္နေတွာ (သီ)၊ သန္ဒေတွာ (သျာ) ၄၀၂
သက္ကာရံ = အဓိကာရံ (သီ) ၇၁
သက္ကာရံ = သက္ခရံ (သီ)၊ သက္ကရံ (သျာ) ၂၃၂
သင်္ကာရဓာနသ္မိံ = သင်္ကာရဋ္ဌာနသ္မိံ (က) ၂၈၀
သစ္စကာရသဒိသံ = လဉ္ဇကာရသဒိသံ (သျာ) ၁၁၄
သဉ္စယဿ = သဉ္ဇယဿ (သီ၊ သျာ) ၅၂
သဋ္ဌိဝဿိကတ္ထေရော = ဝဿသတိကတ္ထေရော (သီ၊ သျာ) ၆၀
သတသဟဿဃနကံ = သဟဿဃနိကံ (သီ၊ သျာ) ၂၆၂
သတသဟဿဝိဇ္ဇုလတာ = သတရံသိဝိဇ္ဇုလ္လတာ (သီ) ၃၀၇
သတ္တယောဇနမတ္ထကေတိ = ဆယောဇနမတ္ထကေတိ (က) ၂၄၄
သန္နဟိတွာ = သန္နေတွာ (သီ)၊ သန္နေဟိတွာ (သျာ) ၄၂၈
သဗ္ဗမေဝ = ခိပ္ပမေဝ (သျာ၊ က) ၁၂၇
သဗ္ဗရဝညူ = သဗ္ဗရုတညူ (က) ၁၄၈
သမဂ္ဂဝါသံ = သမဂ္ဂသံဝါသံ (သျာ) ၁၅၀
သမ္ပတ္တသဒ္ဓမ္မပဒေါ = သမ္ပန္နသဒ္ဓမ္မပဒေါ (သျာ) ၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sampādetvāna = Sannipātetva (Sī), Sannipātetvāna (Syā)	69
Samānaṁ = Samabhāgikaṁ (Syā)	353
Samitagamanena = Mitagamanena (Sī)	246
Sasineho = Sasneho (Sī)	215
Sahapaṁsukīḷakā = Saha paṁsukīḷāya (Sī)	67
Sahassanayapaṭimaṇḍite = Sahassanayasampanne (Sī, Syā)	59
Sāriputtattheravatthu = Aggasāvakavatthu (Sī), Sañjayavatthu (Syā)	73
Sāriyā = Rūpasāriyā (Sī, Ka)	56
Sippalivanaṁ = Simbalivanaṁ (Sī)	177
Sīhavijambhita = Sīhavikkanta (Sī, Syā)	159
Sujāti = Sujātāti (Sī, Syā, Ka)	171
Suvā = Suvakā (Syā)	180
Seyyamāno = Semānako (Sī), Sayamāno (Syā)	11
Sottiyena = Sotthiyena (Sī, Syā, Ka)	54
[Ha]	
Hatthināgaṁ = Hatthinā taṁ (?)	124
Haraṇākāraṁ = Gamanākāraṁ	369
Haripattā = Haritapattā (Sī, Syā, Ka)	180
Hāretvā = Hāpetvā (Ka)	224

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သမ္ပာဒေတွာန = သန္နိပါတေတွ (သီ)၊ သန္နိပါတေတွာန (သျာ)	၆၉
သမာနံ = သမဘာဂိကံ (သျာ)	၃၅၃
သမိတဂမနေန = မိတဂမနေန (သီ)	၂၄၆
သသိနေဟော = သသ္နေဟော (သီ)	၂၁၅
သဟပံသုကီဠကာ = သဟ ပံသုကီဠာယ (သီ)	၆၇
သဟဿနယပဋိမဏ္ဍိတေ = သဟဿနယသမ္ပန္နေ (သီ၊ သျာ)	၅၉
သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု = အဂ္ဂသာဝကဝတ္ထု (သီ)၊ သဉ္စယဝတ္ထု (သျာ)	၇၃
သာရိယာ = ရူပသာရိယာ (သီ၊ က)	၅၆
သိပ္ပလိဝနံ = သိမ္ဗလိဝနံ (သီ)	၁၇၇
သီဟဝိဇမ္ဘိတ = သီဟဝိက္ကန္တ (သီ၊ သျာ)	၁၅၉
သုဇာတိ = သုဇာတာတိ (သီ၊ သျာ၊ က)	၁၇၁
သုဝါ = သုဝကာ (သျာ)	၁၈၀
သေယျမာနော = သေမာနကော (သီ)၊ သယမာနော (သျာ)	၁၁
သောတ္တိယေန = သောတ္ထိယေန (သီ၊ သျာ၊ က)	၅၄
[ဟ]	
ဟတ္ထိနာဂံ = ဟတ္ထိနာ တံ (?)	၁၂၄
ဟရဏာကာရံ = ဂမနာကာရံ	၃၆၉
ဟရိပတ္တာ = ဟရိတပတ္တာ (သီ၊ သျာ၊ က)	၁၈၀
ဟာရေတွာ = ဟာပေတွာ (က)	၂၂၄

Dhammapadaṭṭhakathāya paṭhamabhāge

Gāthāsūci

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akataññussa posassa (Khu 5. 17, 199)	96
Akaramhasa te kiccaṁ (Khu 5. 97)	93
Akkocchi maṁ avadhi maṁ	29
Akkhī bhinnā paṭo naṭṭho (Khu 5. 32)	94
Acāri vatāyaṁ vitudaṁ vanāni (Khu 5. 56)	93
Aciraṁ vata’yaṁ kāyo	203
Acchariyaṁ vata abbhutaṁ vata (Khu 2. 114, 148)	21
Ajjeva Buddhaṁ saraṇaṁ vajāhi (Khu 2. 115, 148)	21
Añjanānaṁ khayaṁ disvā	297
Aññā hi lābhūpanisā	344
Attā have jitaṁ seyyo	419
Atthakāmosi me yakkha (Khu 2. 115, 148)	22
Atha vāssa agārāni (Khu 1. 33, 34)	115
Anavaṭṭhitacittassa (Khu 5. 104)	196, 295
Anavassutacittassa	196
Anikkasāvo kāsāvaṁ	52

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Aniccā vata saṅkhārā (Dī 2. 129, 161)	45
Api vīraka passesi (Khu 5. 54)	93
Appaṁ pivitvāna nihīnajacco (Khu 5. 47)	376
Appaṁ vā bahuṁ vā nāddasāma (Khu 2. 115, 148)	21
Appaṁ vā bahuṁ vā bhāsassu (Vi 3. 51)	58
Appakā te manussesu	379
Appakenāpi medhāvī (Khu 5. 2)	162
Appamatto ayaṁ gandho	272
Appamatto pamattesu	167
Appamādarato bhikkhu	179,181
Appamādena Maghavā	178
Appamādo amatapadaṁ	145
Appampi ce saṁhita bhāsamāno	101
Abbahī vata me sallaṁ (Khu 2. 113, 147)	20
Abhikkantena vaṇṇena	23
Abhivādanasīlissa	425
Alaṅkato Maṭṭhakuṇḍalī (Khu 2. 113, 146)	18

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ပဌမဘာဂေ

ဂါထာသူစိ

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အကတညုဿ ပေါသဿ (ခု ၅-၁၇၊၁၉၉)	၉၆
အကရမှသ တေ ကိစ္စံ (ခု ၅-၉၇)	၉၃
အက္ကောစ္ဆိ မံ အဝဓိ မံ	၂၉
အက္ခီ ဘိန္နာ ပဋော နဋ္ဌော (ခု ၅-၃၂)	၉၄
အစာရိ ဝတာယံ ဝိတုဒံ ဝနာနိ (ခု ၅-၅၆)	၉၃
အစိရံ ဝတ’ယံ ကာယော	၂၀၃
အစ္ဆရိယံ ဝတ အဗ္ဘုတံ ဝတ (ခု ၂-၁၁၄၊၁၄၈)	၂၁
အဇ္ဇေဝ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဝဇာဟိ (ခု ၂-၁၁၅၊၁၄၈)	၂၁
အဉ္ဇနာနံ ခယံ ဒိသွာ	၂၉၇
အညာ ဟိ လာဘူပနိသာ	၃၄၄
အတ္တာ ဟဝေ ဇိတံ သေယျော	၄၁၉
အတ္ထကာမောသိ မေ ယက္ခ (ခု ၂-၁၁၅၊၁၄၈)	၂၂
အထ ဝါဿ အဂါရာနိ (ခု ၁-၃၃၊၃၄)	၁၁၅
အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ (ခု ၅-၁၀၄)	၁၉၆၊ ၂၉၅
အနဝဿုတစိတ္တဿ	၁၉၆
အနိက္ကသာဝေါ ကာသာဝံ	၅၂

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ (ဒီ ၂-၁၂၉၊၁၆၁)	၄၅
အပိ ဝီရက ပဿေသိ (ခု ၅-၅၄)	၉၃
အပ္ပံ ပိဝိတွာန နိဟီနဇစ္စော (ခု ၅-၄၇)	၃၇၆
အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ နာဒ္ဒသာမ (ခု ၂-၁၁၅၊၁၄၈)	၂၁
အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဘာသဿု (ဝိ ၃-၅၁)	၅၈
အပ္ပကာ တေ မနုဿေသု	၃၇၉
အပ္ပကေနာပိ မေဓာဝီ (ခု ၅-၂)	၁၆၂
အပ္ပမတ္တော အယံ ဂန္ဓော	၂၇၂
အပ္ပမတ္တော ပမတ္တေသု	၁၆၇
အပ္ပမာဒရတော ဘိက္ခု	၁၇၉၊၁၈၁
အပ္ပမာဒေန မဃဝါ	၁၇၈
အပ္ပမာဒေါ အမတပဒံ	၁၄၅
အပ္ပမ္ပိ စေ သံဟိတ ဘာသမာနော	၁၀၁
အဗ္ဗဟီ ဝတ မေ သလ္လံ (ခု ၂-၁၁၃၊၁၄၇)	၂၀
အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေန	၂၃
အဘိဝါဒနသီလိဿ	၄၂၅
အလင်္ကတော မဋ္ဌကုဏ္ဍလီ (ခု ၂-၁၁၃၊၁၄၆)	၁၈

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A - Ā]	
Alīnacittaṁ nissāya (Khu 5. 37)	347
Asantaṁ bhāvanamiccheyya	328
Asāre sāramatino	73
Asubhānupassiṁ viharantaṁ	47
Assaddho akataññū ca	396
Ahaṁ nāgova saṅgāme (Khu 1. 59)	136
Ahaṁ bhante Moggallāna	321
Ādittaṁ vata maṁ santaṁ (Khu 2. 113, 147)	20
Ābādhikohaṁ dukkhito gilāno (Khu 2. 115, 148)	21
[I]	
Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ	127
Idaṁ me āsanaṁ vīra	69
Idaṁ suvaṇṇakeyūraṁ	414
Idha tappati pecca tappati	97
Idha nandati pecca nandati	99
Idha modati pecca modati	85
Idha socati pecca socati (Khu 1. 15)	82, 292
Imehi aṭṭhīhi tamaggapuggalaṁ	95
[U]	
Uṭṭhānavato satīmato	152
Uṭṭhānena’ppamādena	162
Udakaṁ hi nayanti nettikā	371
Udakathalacarassa pakkhino (Khu 5. 54)	93

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[U]	
Uddhaṁ adho ca tiriyaṁ (Saṁ 1. 123)	274
Upasāḷakanāmāni (Khu 5. 41)	342
Upemi saraṇaṁ Buddhaṁ (Khu 2. 115, 148)	22
Ubho khañjā ubho kuṇī	237
Ubho puttā kālakatā (Khu 4. 238)	440
Uyyuñjanti satīmanto	385
Ussūraseyyaṁ ālasyaṁ	418
[E - O]	
Ekassa caritaṁ seyyo (Vi 3. 496; Ma 3. 192)	40
Ekissā kaṇṭhaṁ chetvāna	292
Etamatthavasaṁ ñatvā (Khu 1. 54)	442
Evaṁ ce sattā jāneyyuṁ (Khu 5. 5)	292
Evaṁ nissayasampanno (Khu 5. 37)	347
Evaṁ visesato ñatvā	145
Evaṁ saṅkārabhūtesu	280
Evaṁ hi dhīrā kubbanti (Saṁ 1. 122)	273
Esa bhiyyo pamuyhāmi	139
Ovadeyyānusāseyya	349
[Ka]	
Kaṇhaṁ dhammaṁ vippahāya	380
Kathaṁ hi Bhagavā tuyhaṁ (Saṁ 1. 122)	273

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ-အာ]	
အလီနစိတ္တံ နိဿာယ (ခု ၅-၃၇)	၃၄၇
အသန္တံ ဘာဝနမိစ္ဆေယျ	၃၂၈
အသာရေ သာရမတိနော	၇၃
အသုဘာနုပဿိံ ဝိဟရန္တံ	၄၇
အဿဒ္ဓေါ အကတညူ စ	၃၉၆
အဟံ နာဂေါဝ သင်္ဂါမေ (ခု ၁-၅၉)	၁၃၆
အဟံ ဘန္တေ မောဂ္ဂလ္လာန	၃၂၁
အာဒိတ္တံ ဝတ မံ သန္တံ (ခု ၂-၁၁၃၊ ၁၄၇)	၂၀
အာဗာဓိကောဟံ ဒုက္ခိတော ဂိလာနော (ခု ၂-၁၁၅၊ ၁၄၈)	၂၁
[ဣ]	
ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ	၁၂၇
ဣဒံ မေ အာသနံ ဝီရ	၆၉
ဣဒံ သုဝဏ္ဏကေယူရံ	၄၁၄
ဣဓ တပ္ပတိ ပေစ္စ တပ္ပတိ	၉၇
ဣဓ နန္ဒတိ ပေစ္စ နန္ဒတိ	၉၉
ဣဓ မောဒတိ ပေစ္စ မောဒတိ	၈၅
ဣဓ သောစတိ ပေစ္စ သောစတိ (ခု ၁-၁၅)	၈၂၊ ၂၉၂
ဣမေဟိ အဋ္ဌီဟိ တမဂ္ဂပုဂ္ဂလံ	၉၅
[ဥ]	
ဥဋ္ဌာနဝတော သတီမတော	၁၅၂
ဥဋ္ဌာနေန’ပ္ပမာဒေန	၁၆၂
ဥဒကံ ဟိ နယန္တိ နေတ္တိကာ	၃၇၁
ဥဒကထလစရဿ ပက္ခိနော (ခု ၅-၅၄)	၉၃

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဥ]	
ဥဒ္ဓံ အဓော စ တိရိယံ (သံ ၁-၁၂၃)	၂၇၄
ဥပသာဠကနာမာနိ (ခု ၅-၄၁)	၃၄၂
ဥပေမိ သရဏံ ဗုဒ္ဓံ (ခု ၂-၁၁၅၊ ၁၄၈)	၂၂
ဥဘော ခဉ္ဇာ ဥဘော ကုဏီ	၂၃၇
ဥဘော ပုတ္တာ ကာလကတာ (ခု ၄-၂၃၈)	၄၄၀
ဥယျုဉ္ဇန္တိ သတီမန္တော	၃၈၅
ဥဿူရသေယျံ အာလသျံ	၄၁၈
[ဧ-ဩ]	
ဧကဿ စရိတံ သေယျော (ဝိ ၃-၄၉၆၊ မ ၃-၁၉၂)	၄၀
ဧကိဿာ ကဏ္ဌံ ဆေတွာန	၂၉၂
ဧတမတ္ထဝသံ ဉတွာ (ခု ၁-၅၄)	၄၄၂
ဧဝံ စေ သတ္တာ ဇာနေယျုံ (ခု ၅-၅)	၂၉၂
ဧဝံ နိဿယသမ္ပန္နော (ခု ၅-၃၇)	၃၄၇
ဧဝံ ဝိသေသတော ဉတွာ	၁၄၅
ဧဝံ သင်္ခါရဘူတေသု	၂၈၀
ဧဝံ ဟိ ဓီရာ ကုဗ္ဗန္တိ (သံ ၁-၁၂၂)	၂၇၃
ဧသ ဘိယျော ပမုယှာမိ	၁၃၉
ဩဝဒေယျာနုသာသေယျ	၃၄၉
[က]	
ကဏှံ ဓမ္မံ ဝိပ္ပဟာယ	၃၈၀
ကထံ ဟိ ဘဂဝါ တုယှံ (သံ ၁-၁၂၂)	၂၇၃

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ka - Kha - Ga]

Kadāhaṁ kāsikaṁ vatthaṁ 263
Kadāhaṁ pāsādaṁ rammaṁ 262
Kadāhaṁ mañcapīṭhañca 263
Kadāhaṁ sappinavanītaṁ 263
Kadāhaṁ salākabhattaṁ 263
Kappānaṁ satasahassaṁ 309
Kammantā nappavattanti 28
Karaṇīyamatthakusalena 200
Kāmaṁ patāmi nirayaṁ (Khu 5. 10) 283
Kālaṁ desañca dīpañca 53
Kālo deva mahāvīra (Khu 4. 305) 53
Kumbhūpamaṁ kāyamimaṁ viditvā 201
Ko imaṁ pathaviṁ vicessati 212
Khīṇāya bhavanettikā (Khu 2. 320) 431
Gataddhino visokassa 383
Gamanāgamanampi dissati (Khu 2. 113, 147) 20
Gāme vā yadi vārañños 400

[Ca]

Cakkhūni jīrantu mamāyitāni 7
Cakkhūni bhijjantu mamāyitāni 7
Cakkhūni hāyantu mamāyitāni 7
Catuppadiṁ saṅkhamukhiṁ 80
Catūsu samuddesu jālaṁ parittakaṁ 342, 441
Candanaṁ tagaraṁ vāpi 267
Carañce nādhigaccheyya 296

[Ca - Ja - Ña]

Caranti bālā dummedhā 304
Jarājajjaritā honti 5
Jetvāna maccuno senaṁ (Saṁ 1. 123) 274
Ñātametaṁ kuruṅgassa (Khu 5. 6) 93

[Ta]

Taṁ puttapasusammattaṁ (Khu 1. 54) 445
Tañca kammaṁ kataṁ sādhu 310
Tatrābhiratimiccheyya 380
Tassa ayomayā bhūmi (Ma 3. 222) 81
Tassa te natthi bhītattaṁ (Khu 2. 320) 431
Tassa sokaparetassa (Saṁ 1. 123) 274
Te jhāyino sātatikā 145
Tesaṁ sampannasīlānaṁ 274

[Da]

Dantaṁ nayanti samitiṁ (Khu 1. 59) 136
Diso disaṁ yaṁ taṁ kayirā 206
Disvāna taṇhaṁ aratiṁ ragañca (Khu 1. 409) 130
Dīghā jāgarato ratti 288
Dujjīvitamajīvimha (Khu 5. 100) 287
Dunniggahassa lahuno 187
Dūraṅgamaṁ ekacaraṁ 193
Devatānusi gandhabbo (Khu 2. 113, 147) 20
Doso rajo na ca pana reṇu vuccati (Khu 7. 406) 157

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က-ခ-ဂ]

ကဒါဟံ ကာသိကံ ဝတ္ထံ ၂၆၃
ကဒါဟံ ပါသာဒံ ရမ္မံ ၂၆၂
ကဒါဟံ မဉ္စပီဌဉ္စ ၂၆၃
ကဒါဟံ သပ္ပိနဝနီတံ ၂၆၃
ကဒါဟံ သလာကဘတ္တံ ၂၆၃
ကပ္ပါနံ သတသဟဿံ ၃၀၉
ကမ္မန္တာ နပ္ပဝတ္တန္တိ ၂၈
ကရဏီယမတ္ထကုသလေန ၂၀၀
ကာမံ ပတာမိ နိရယံ (ခု ၅-၁၀) ၂၈၃
ကာလံ ဒေသဉ္စ ဒီပဉ္စ ၅၃
ကာလော ဒေဝ မဟာဝီရ (ခု ၄-၃၀၅) ၅၃
ကုမ္ဘူပမံ ကာယမိမံ ဝိဒိတွာ ၂၀၁
ကော ဣမံ ပထဝိံ ဝိစေဿတိ ၂၁၂
ခီဏာယ ဘဝနေတ္တိကာ (ခု ၂-၃၂၀) ၄၃၁
ဂတဒ္ဓိနော ဝိသောကဿ ၃၈၃
ဂမနာဂမနမ္ပိ ဒိဿတိ (ခု ၂-၁၁၃၊ ၁၄၇) ၂၀
ဂါမေ ဝါ ယဒိ ဝါရညေ ၄၀၀

[စ]

စက္ခူနိ ဇီရန္တု မမာယိတာနိ ၇
စက္ခူနိ ဘိဇ္ဇန္တု မမာယိတာနိ ၇
စက္ခူနိ ဟာယန္တု မမာယိတာနိ ၇
စတုပ္ပဒိံ သင်္ခမုခိံ ၈၀
စတူသု သမုဒ္ဒေသု ဇာလံ ပရိတ္တကံ ၃၄၂၊ ၄၄၁
စန္ဒနံ တဂရံ ဝါပိ ၂၆၇
စရဉ္စေ နာဓိဂစ္ဆေယျ ၂၉၆

[စ-ဇ-ည]

စရန္တိ ဗာလာ ဒုမ္မေဓာ ၃၀၄
ဇရာဇဇ္ဇရိတာ ဟောန္တိ ၅
ဇေတွာန မစ္စုနော သေနံ (သံ ၁-၁၂၃) ၂၇၄
ဉာတမေတံ ကုရုင်္ဂဿ (ခု ၅-၆) ၉၃

[တ]

တံ ပုတ္တပသုသမ္မတ္တံ (ခု ၁-၅၄) ၄၄၅
တဉ္စ ကမ္မံ ကတံ သာဓု ၃၁၀
တတြာဘိရတိမိစ္ဆေယျ ၃၈၀
တဿ အယောမယာ ဘူမိ (မ ၃-၂၂၂) ၈၁
တဿ တေ နတ္ထိ ဘီတတ္တံ (ခု ၂-၃၂၀) ၄၃၁
တဿ သောကပရေတဿ (သံ ၁-၁၂၃) ၂၇၄
တေ ဈာယိနော သာတတိကာ ၁၄၅
တေသံ သမ္ပန္နသီလာနံ ၂၇၄

[ဒ]

ဒန္တံ နယန္တိ သမိတိံ (ခု ၁-၅၉) ၁၃၆
ဒိသော ဒိသံ ယံ တံ ကယိရာ ၂၀၆
ဒိသွာန တဏှံ အရတိံ ရဂဉ္စ (ခု ၁-၄၀၉) ၁၃၀
ဒီဃာ ဇာဂရတော ရတ္တိ ၂၈၈
ဒုဇ္ဇီဝိတမဇီဝိမှ (ခု ၅-၁၀၀) ၂၈၇
ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ လဟုနော ၁၈၇
ဒူရင်္ဂမံ ဧကစရံ ၁၉၃
ဒေဝတာနုသိ ဂန္ဓဗ္ဗော (ခု ၂-၁၁၃၊ ၁၄၇) ၂၀
ဒေါသော ရဇော နစ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ (ခု ၇-၄၀၆) ၁၅၇

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Dha]

Dhammapīti sukhaṁ seti 359
Dhammo have rakkhati dhammacāriṁ (Khu 2. 272) 62

[Na]

Na attahetu na parassa hetu 378
Na taṁ kammaṁ kataṁ sādhu 306
Na taṁ jitaṁ sādhu jitaṁ (Khu 5. 16) 198
Na taṁ mātā pitā kayirā 210
Natthi anto kuto anto (Khu 5. 100) 288
Natthi cetasikaṁ dukkhaṁ (Khu 2. 320) 431
Na paresaṁ vilomāni 239
Na pupphagandho paṭivātameti 267
Na bhaje pāpake mitte 350
Na me piyo āsi akaṇhanetto (Khu 5. 66) 96
Na santi puttā tāṇāya 442
Na hi dhammo adhammo ca (Khu 2. 272) 14
Na hi pāpaṁ kataṁ kammaṁ 323
Na hi verena verāni 33
Na hi sabbesu ṭhānesu (Khu 4. 242) 415
Nānāpupphañca gandhañca 69
Nidhīnaṁva pavattāraṁ 347
Nibbutā nūna sā mātā 54
Neva devo na gandhabbo 419
No ce labhetha nipakaṁ sahāyaṁ (Vi 1. 496) 40

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Pa - Pha - Ba]

Pañcayojanikā jivhā 321
Paṭikkhitto tikicchāya 8
Patodaṁ te karissāmi 79
Patodaṁ me karissasi 79
Pathavisamo na virujjhati 392
Padmaṁ yathā kokanadaṁ sugandhaṁ (Saṁ 1. 81) 155
Pamādaṁ appamādena 165
Pamādamanuyuñjanti 163
Pare ca na vijānanti 42
Pāṇātipātā viramāmi khippaṁ (Khu 2. 115) 22
Pāṇātipātā viramassu khippaṁ (Khu 2. 115, 148) 21
Piṇḍapātikassa bhikkhuno (Khu 1. 111) 272
Puttā matthi dhanammatthi 298
Pupphāni heva pacinantaṁ 228, 231
Pubbeva sannivāsena (Khu 5. 66) 116
Phandanaṁ capalaṁ cittaṁ 182
Pheṇūpamaṁ kāyamimaṁ viditvā 214
Bahumpi ce saṁhita bhāsamāno 101
Bālo kho tvaṁ asi māṇava (Khu 2. 113, 147) 19

[Ma]

Maccheravinaye yuttaṁ 169, 172
Madhuvā maññati bālo 312
Manussaseva te sīsaṁ (Khu 5. 103) 295

ပဌမပါဒ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဓ]

ဓမ္မပီတိ သုခံ သေတိ ၃၅၉
ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ ဓမ္မစာရိံ (ခု ၂-၂၇၂) ၆၂

[န]

န အတ္တဟေတု န ပရဿ ဟေတု ၃၇၈
န တံ ကမ္မံ ကတံ သာဓု ၃၀၆
န တံ ဇိတံ သာဓု ဇိတံ (ခု၅-၁၆) ၁၉၈
န တံ မာတာ ပိတာ ကယိရာ ၂၁၀
နတ္ထိ အန္တော ကုတော အန္တော (ခု ၅-၁၀၀) ၂၈၈
နတ္ထိ စေတသိကံ ဒုက္ခံ (ခု ၂-၃၂၀) ၄၃၁
န ပရေသံ ဝိလောမာနိ ၂၃၉
န ပုပ္ဖဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတိ ၂၆၇
န ဘဇေ ပါပကေ မိတ္တေ ၃၅၀
န မေ ပိယော အာသိ အကဏှနေတ္တော (ခု ၅-၆၆) ၉၆
န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ ၄၄၂
န ဟိ ဓမ္မော အဓမ္မော စ (ခု ၂-၂၇၂) ၁၄
န ဟိ ပါပံ ကတံ ကမ္မံ ၃၂၃
န ဟိ ဝေရေန ဝေရာနိ ၃၃
န ဟိ သဗ္ဗေသု ဌာနေသု (ခု ၄-၂၄၂) ၄၁၅
နာနာပုပ္ဖဉ္စ ဂန္ဓဉ္စ ၆၉
နိဓိနံဝ ပဝတ္တာရံ ၃၄၇
နိဗ္ဗုတာ နူန သာ မာတာ ၅၄
နေဝ ဒေဝေါ န ဂန္ဓဗ္ဗော ၄၁၉
နော စေ လဘေထ နိပကံ သဟာယံ (ဝိ ၁-၄၉၆) ၄၀

ပဌမပါဒ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ပ-ဖ-ဗ]

ပဉ္စယောဇနိကာ ဇိဝှါ ၃၂၁
ပဋိက္ခိတ္တော တိကိစ္ဆာယ ၈
ပတောဒံ တေ ကရိဿာမိ ၇၉
ပတောဒံ မေ ကရိဿသိ ၇၉
ပထဝိသမော န ဝိရုဇ္ဈတိ ၃၉၂
ပဒ္မံ ယထာ ကောကနဒံ သုဂန္ဓံ (သံ ၁-၈၁) ၁၅၅
ပမာဒံ အပ္ပမာဒေန ၁၆၅
ပမာဒမနုယုဉ္ဇန္တိ ၁၆၃
ပရေ စ န ဝိဇာနန္တိ ၄၂
ပါဏာတိပါတာ ဝိရမာမိ ခိပ္ပံ (ခု ၂-၁၁၅) ၂၂
ပါဏာတိပါတာ ဝိရမဿု ခိပ္ပံ (ခု ၂-၁၁၅၊၁၄၈) ၂၁
ပိဏ္ဍပါတိကဿ ဘိက္ခုနော (ခု ၁-၁၁၁) ၂၇၂
ပုတ္တာ မတ္ထိ ဓနမ္မတ္ထိ ၂၉၈
ပုပ္ဖါနိ ဟေဝ ပစိနန္တံ ၂၂၈၊၂၃၁
ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန (ခု၅-၆၆) ၁၁၆
ဖန္ဒနံ စပလံ စိတ္တံ ၁၈၂
ဖေဏူပမံ ကာယမိမံ ဝိဒိတွာ ၂၁၄
ဗဟုမ္ပိ စေ သံဟိတ ဘာသမာနော ၁၀၁
ဗာလော ခေါ တွံ အသိ မာဏဝ (ခု ၂-၁၁၃၊၁၄၇) ၁၉

[မ]

မစ္ဆေရဝိနယေ ယုတ္တံ ၁၆၉၊၁၇၂
မဓုဝါ မညတိ ဗာလော ၃၁၂
မနုဿေသွေဝ တေ သီသံ (ခု ၅-၁၀၃) ၂၉၅

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Manussindaṁ jahitvāna (Khu 5. 116)	219
Manopubbaṅgamā dhammā	2, 14, 23
Mama lohitabhakkhassa (Khu 5. 97)	93
Mameva kata maññantu	328
Mahāvīra mahāpañña (Saṁ 2. 122)	273
Mātāpettibharaṁ jantuṁ	169, 172
Mā pamādamanuyuñjetha	164
Mā bāḷhaṁ paridevesi	415
Mā maṁ tvaṁ saraṇaṁ gaccha	139
Māse māse kusaggena	319
Māse māse sahassena	420
Muhuttamapi ce viññū	301
Moho rajo na ca pana reṇu vuccati (Khu 7. 406)	157
Mohasambandhano loko (Khu 1. 176)	142
[Ya]	
Yaṁ kiñci yiṭṭhaṁ va hutaṁ va loke	422
Yañca kandasi yañca rodasi (Khu 2. 113, 147)	20
Yathā agāraṁ ducchannaṁ	78
Yathā agāraṁ succhannaṁ	78
Yathā pi puppharāsimhā	264
Yathāpi bhamaro pupphaṁ	236
Yathāpi rahado gambhīro	374
Yathāpi ruciraṁ pupphaṁ	242

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yatho saṅkāradhānasmiṁ	280
Yatthe'ko labhate babbu (Khu 5. 32)	374
Yamhi saccañca dhammo ca (Khu 5. 41)	342
Yassa ete dhanā atthi (Aṁ 2. 398, 399)	303
Yassa nittiṇṇo paṅko (Khu 1. 104)	78
Yassāsavā parikkhīṇā	388
Yassindriyāni samathaṅgatāni	378
Yāvajīvampi ce bālo	300
Yāvadeva anatthāya	326
Ye ca kho sammadakkhāte	379
Yesaṁ sannicayo natthi	386
Yesaṁ sambodhiyaṅgesu	380
Yo ca gāthāsataṁ bhāse	417
Yo ca vantakasāva'ssa	52
Yo ca vassasataṁ jantu	421
Yo ca vassasataṁ jīve	432, 433, 434, 437, 442, 445, 447
Yo daṇḍena adaṇḍesu (Khu 1. 33, 34)	115
Yodha puññañca pāpañca (Khu 1. 72)	403
Yo dhīro dhitisampanno (Saṁ 1. 123)	274
Yo bālo maññati bālyaṁ	299
Yo sahassaṁ sahassena	417

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မနုဿိန္ဒံ ဇဟိတွာန (ခု ၅-၁၁၆)	၂၁၉
မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ	၂၊ ၁၄၊ ၂၃
မမ လောဟိတဘက္ခဿ (ခု ၅-၉၇)	၉၃
မမေဝ ကတ မညန္တု	၃၂၈
မဟာဝီရ မဟာပည (သံ ၂-၁၂၂)	၂၇၃
မာတာပေတ္တိဘရံ ဇန္တုံ	၁၆၉၊ ၁၇၂
မာ ပမာဒမနုယုဉ္ဇေထ	၁၆၄
မာ ဗာဠှံ ပရိဒေဝေသိ	၄၁၅
မာ မံ တွံ သရဏံ ဂစ္ဆ	၁၃၉
မာသေ မာသေ ကုသဂ္ဂေန	၃၁၉
မာသေ မာသေ သဟဿေန	၄၂၀
မုဟုတ္တမပိ စေ ဝိညူ	၃၀၁
မောဟော ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ (ခု ၇-၄၀၆)	၁၅၇
မောဟသမ္ဗန္ဓနော လောကော (ခု ၁-၁၇၆)	၁၄၂
[ယ]	
ယံ ကိဉ္စိ ယိဋ္ဌံ ဝ ဟုတံ ဝ လောကေ	၄၂၂
ယဉ္စ ကန္ဒသိ ယဉ္စ ရောဒသိ (ခု-၂-၁၁၃၊၁၄၇)	၂၀
ယထာ အဂါရံ ဒုစ္ဆန္နံ	၇၈
ယထာ အဂါရံ သုစ္ဆန္နံ	၇၈
ယထာ ပိ ပုပ္ဖရာသိမှာ	၂၆၄
ယထာပိ ဘမရော ပုပ္ဖံ	၂၃၆
ယထာပိ ရဟဒေါ ဂမ္ဘီရော	၃၇၄
ယထာပိ ရုစိရံ ပုပ္ဖံ	၂၄၂

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယထာ သင်္ကာရဓာနသ္မိံ	၂၈၀
ယတ္ထေ'ကော လဘတေ ဗဗ္ဗု (ခု ၅-၃၂)	၃၇၄
ယမှိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စ (ခု ၅-၄၁)	၃၄၂
ယဿ ဧတေ ဓနာ အတ္ထိ (အံ ၂-၃၉၈၊၃၉၉)	၃၀၃
ယဿ နိတ္တိဏ္ဏော ပင်္ကော (ခု ၁-၁၀၄)	၇၈
ယဿာသဝါ ပရိက္ခီဏာ	၃၈၈
ယဿိန္ဒြိယာနိ သမထင်္ဂတာနိ	၃၇၈
ယာဝဇီဝမ္ပိ စေ ဗာလော	၃၀၀
ယာဝဒေဝ အနတ္ထာယ	၃၂၆
ယေ စ ခေါ သမ္မဒက္ခာတေ	၃၇၉
ယေသံ သန္နိစယော နတ္ထိ	၃၈၆
ယေသံ သမ္ဗောဓိယင်္ဂေသု	၃၈၀
ယော စ ဂါထာသတံ ဘာသေ	၄၁၇
ယော စ ဝန္တကသာဝ'ဿ	၅၂
ယော စ ဝဿသတံ ဇန္တု	၄၂၁
ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ	၄၃၂၊ ၄၃၃၊၄၃၄၊၄၃၇၊ ၄၄၂၊ ၄၄၅၊ ၄၄၇
ယော ဒဏ္ဍေန အဒဏ္ဍေသု (ခု ၁-၃၃၊ ၃၄)	၁၁၅
ယောဓ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ (ခု ၁-၇၂)	၄၀၃
ယော ဓီရော ဓိတိသမ္ပန္နော (သံ ၁-၁၂၃)	၂၇၄
ယော ဗာလော မညတိ ဗာလျံ	၂၉၉
ယော သဟဿံ သဟဿေန	၄၁၇

Paṭhamapādā — Piṭṭhaṅkā

[Ra - La - Va]

Rattassa hi ukkuṭikaṁ padaṁ bhave (Aṁ-Ṭṭha 1. 335) 129
Ramaṇīyāni araññāni 404
Rāgo rajo na ca pana reṇu vuccati (Khu 7. 406) 157
Rājato vā upasaggaṁ (Khu 1. 33, 34) 115
Lasī ca te nipphalikā (Khu 5. 33) 93
Vadhake Devadattamhi (Khu 3. 51) 94
Varamassatarā dantā (Khu 1. 59) 136
Vārijova thale khitto 182
Vāripokkharapatteva (Khu 1. 71) 312
Vālodakaṁ apparasaṁ nihīnaṁ (Khu 5. 47) 376
Visākhā vīsati puttā 258
Vedanaṁ pharusaṁ jāniṁ (Khu 1. 33, 34) 115

[Sa]

Sace labhetha nipakaṁ sahāyaṁ (Vi 3. 496) 40
Saccaṁ kho vadesi māṇava (Khu 2. 113, 147) 20
Saṭṭhi kūṭasahassāni (Khu 2. 217) 324
Saṭṭhi vassasahassāni (Khu 5. 100) 287
Sattarattindivaṁ Buddho 69

[Sa]

Saddhādhanaṁ sīladhanaṁ (Aṁ 2. 398) 302
Saddho sīlena sampanno (Khu 1. 56) 332
Santaṁ tassa manaṁ hoti 395
Santi rukkhā haripattā (Khu 5. 190) 180
Sabbattha ve sappurisā cajanti 377
Sabbo jano hiṁsito piṅgalena (Khu 5. 66) 96
Sammuyhāmi pamuyhāmi 139
Sahassakkhattumattānaṁ 158
Sahassanetto Devindo 11, 12
Sahassamapi ce gāthā 412
Sahassamapi ce vācā 408
Sahassaraṁsī satatejo 27
Sāduṁ vā yadi vā’sāduṁ (Khu 5. 116) 219
Sādūni ramaṇīyāni (Khu 5. 116) 219
Sādhu kho sippakaṁ nāma (Khu 5. 25) 325
Sārañca sārato ñatvā 73
Sālīnaṁ odanaṁ bhuñje (Khu 5. 116) 219
Sāvako te mahāvīra (Saṁ 1. 122) 273
Svāhaṁ abbūḷhasallosmi (Khu 2. 147) 20

ပဌမပါဒါ — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ရ-လ-ဝ]

ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ (အံဋ္ဌ ၁-၃၃၅) ၁၂၉
ရမဏီယာနိ အရညာနိ ၄၀၄
ရာဂေါ ရဇော န စ ပန ရေဏု ဝုစ္စတိ (ခု ၇-၄၀၆) ၁၅၇
ရာဇတော ဝါ ဥပသဂ္ဂံ (ခု ၁-၃၃၊၃၄) ၁၁၅
လသီ စ တေ နိပ္ဖလိကာ (ခု ၅-၃၃) ၉၃
ဝဓကေ ဒေဝဒတ္တမှိ (ခု ၃-၅၁) ၉၄
ဝရမဿတရာ ဒန္တာ (ခု ၁-၅၉) ၁၃၆
ဝါရိဇောဝ ထလေ ခိတ္တော ၁၈၂
ဝါရိပေါက္ခရပတ္တေဝ (ခု ၁-၇၁) ၃၁၂
ဝါလောဒကံ အပ္ပရသံ နိဟီနံ (ခု ၅-၄၇) ၃၇၆
ဝိသာခါ ဝီသတိ ပုတ္တာ ၂၅၈
ဝေဒနံ ဖရုသံ ဇာနိံ (ခု ၁-၃၃၊၃၄) ၁၁၅

[သ]

သစေ လဘေထ နိပကံ သဟာယံ (ဝိ ၃-၄၉၆) ၄၀
သစ္စံ ခေါ ဝဒေသိ မာဏဝ (ခု ၂-၁၁၃၊၁၄၇) ၂၀
သဋ္ဌိ ကူဋသဟဿာနိ (ခု ၂-၂၁၇) ၃၂၄
သဋ္ဌိ ဝဿသဟဿာနိ (ခု ၅-၁၀၀) ၂၈၇
သတ္တရတ္တိန္ဒိဝံ ဗုဒ္ဓေါ ၆၉

[သ]

သဒ္ဓါဓနံ သီလဓနံ (အံ ၂-၃၉၈) ၃၀၂
သဒ္ဓေါ သီလေန သမ္ပန္နော (ခု ၁-၅၆) ၃၃၂
သန္တံ တဿ မနံ ဟောတိ ၃၉၅
သန္တိ ရုက္ခာ ဟရိပတ္တာ (ခု ၅-၁၉၀) ၁၈၀
သဗ္ဗတ္ထ ဝေ သပ္ပုရိသာ စဇန္တိ ၃၇၇
သဗ္ဗော ဇနော ဟိံသိတော ပိင်္ဂလေန (ခု ၅-၆၆) ၉၆
သမ္မုယှာမိ ပမုယှာမိ ၁၃၉
သဟဿက္ခတ္တုမတ္တာနံ ၁၅၈
သဟဿနေတ္တော ဒေဝိန္ဒော ၁၁၊၁၂
သဟဿမပိ စေ ဂါထာ ၄၁၂
သဟဿမပိ စေ ဝါစာ ၄၀၈
သဟဿရံသီ သတတေဇော ၂၇
သာဒုံ ဝါ ယဒိ ဝါ'သာဒုံ (ခု ၅-၁၁၆) ၂၁၉
သာဒူနိ ရမဏီယာနိ (ခု ၅-၁၁၆) ၂၁၉
သာဓု ခေါ သိပ္ပကံ နာမ (ခု ၅-၂၅) ၃၂၅
သာရဉ္စ သာရတော ဉတွာ ၇၃
သာလီနံ ဩဒနံ ဘုဉ္ဇေ (ခု ၅-၁၁၆) ၂၁၉
သာဝကော တေ မဟာဝီရ (သံ ၁-၁၂၂) ၂၇၃
သွာဟံ အဗ္ဗူဠှသလ္လောသ္မိ (ခု ၂-၁၄၇) ၂၀

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Svāhaṁ muditamano pasannacitto (Khu 2. 115, 148)	21
Sukaraṁ sādhunā sādhu (Khu 1. 150)	92
Sukarāni asādhūni (Khu 1. 38)	92
Sududdasaṁ sunipuṇaṁ	190
Subhānupassiṁ viharantaṁ	47
Subhāsitaṁ suṇitvāna	407
Sekho pathaviṁ vicessati	212
Selo yathā ekaghano	372
So karassu ānubhāvaṁ	295

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
So māṇavo tassa pāvadi (Khu 2. 113, 146)	19
Sovaṇṇamayo pabhassaro (Khu 2. 113, 146)	19
Sohaṁ ajja pajānāmi	257
Sohaṁ nūna ito gantvā (Khu 5. 100)	288
[Ha]	
Hoti sīlavataṁ attho (Khu 5. 3)	92
Handāhaṁ hatacakkhusmi	11

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သွာဟံ မုဒိတမနော ပသန္နစိတ္တော (ခု ၂-၁၁၅၊ ၁၄၈)	၂၁
သုကရံ သာဓုနာ သာဓု (ခု ၁-၁၅၀)	၉၂
သုကရာနိ အသာဓူနိ (ခု ၁-၃၈)	၉၂
သုဒုဒ္ဒသံ သုနိပုဏံ	၁၉၀
သုဘာနုပဿိံ ဝိဟရန္တံ	၄၇
သုဘာသိတံ သုဏိတွာန	၄၀၇
သေခေါ ပထဝိံ ဝိစေဿတိ	၂၁၂
သေလော ယထာ ဧကဃနော	၃၇၂
သော ကရဿု အာနုဘာဝံ	၂၉၅

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သော မာဏဝေါ တဿ ပါဝဒိ (ခု ၂-၁၁၃၊ ၁၄၆)	၁၉
သောဝဏ္ဏမယော ပဘဿရော (ခု ၂-၁၁၃၊၁၄၆)	၁၉
သောဟံ အဇ္ဇ ပဇာနာမိ	၂၅၇
သောဟံ နူန ဣတော ဂန္တွာ (ခု ၅-၁၀၀)	၂၈၈
[ဟ]	
ဟောတိ သီလဝတံ အတ္ထော (ခု ၅-၃)	၉၂
ဟန္ဒာဟံ ဟတစက္ခုသ္မိ	၁၁